

وَقَفَّيْهُ تَعَالَى مِنْ خَادِمِ الْحَرَمَيْنِ الشَّرِيفَيْنِ
الْمَلِكِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ آلِ سَعُودٍ
وَلَا يَجُوزُ بَيْعُهُ

شَوْعَ مَجَانًا

المجلد الأول

مجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف

Гъаб жив Аллагъасе гЮоло бугеб вакъфу буго кНиябго
хАрамалъе хъулухъ гъабулев хан ГабдулГаизил вас

Габдуллагъидасан
бичизе бегъуларо

Гъаб чЮобого бикъула

ТЮоцебесеб жилд

Фагъд ханасул Къуръанал зарбоялде рахъунеб мужаммагI

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مقدمة

بقلم معالي الشيخ: صالح بن عبدالعزيز بن محمد آل الشيخ
وزير الشؤون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرشاد
المشرف العام على المجمع

الحمد لله رب العالمين، القائل في كتابه الكريم:
﴿... قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ﴾.

والصلاة والسلام على أشرف الأنبياء والمرسلين، نبينا محمد، القائل:
«خيركم من تعلم القرآن وعلمه».

أما بعد:

فإنفاذاً لتوجيهات خدام الحرمين الشريفين، الملك عبدالله بن عبدالعزيز آل سعود، -حفظه الله-، بال العناية بكتاب الله، والعمل على تيسير نشره، وتوزيعه بين المسلمين، في مشارق الأرض ومغاربها، وتفسيره، وترجمة معانيه إلى مختلف لغات العالم.

وإيماناً من وزارة الشؤون الإسلامية والأوقاف والدعوة والإرشاد بالمملكة العربية السعودية بأهمية ترجمة معاني القرآن الكريم إلى جميع لغات العالم المهمة تسهيلاً لفهمه على المسلمين الناطقين بغير العربية، وتحقيقاً للبلاغ المأمور به في قوله ﷺ: «بلغوا عني ولو آية».

وخدمةً لإخواننا الناطقين باللغة الأوربية يطيب لمجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف بالمدينة المنورة أن يقدم للقارئ الكريم ترجمة معاني القرآن الكريم وتفسيره إلى هذه اللغة التي قام بها الشيخ عبدالرحيم بن محمد،

وراجعها من قبل المجمع الشيخ عباس بن أمير حمزة، والشيخ شامل غائر بيكوف.

ونحمد الله سبحانه وتعالى أن وفق لإنجاز هذا العمل العظيم الذي نرجو أن يكون خالصاً لوجهه الكريم، وأن ينفع به الناس.

إننا لندرك أن ترجمة معاني القرآن الكريم -مهما بلغت دقتها- ستكون قاصرة عن أداء المعاني العظيمة التي يدل عليها النص القرآني المعجز، وأن المعاني التي تؤديها الترجمة إنما هي حصيلة ما بلغه علم المترجم في فهم كتاب الله الكريم، وأنه يعتريها ما يعتري عمل البشر كله من خطأ ونقص.

ومن ثم نرجو من كل قارئ لهذه الترجمة أن يوافي مجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف بالمدينة النبوية بما قد يجده فيها من خطأ أو نقص أو زيادة للإفادة من الاستدراكات في الطباعات القادمة إن شاء الله.

والله الموفق، وهو الهادي إلى سواء السبيل، اللهم تقبل منا إنك أنت السميع العليم.

Цебе раѓи

Хурматив шайх СсалихI, ГабдулГазизил вас, МухАмад Али-шайхил васас хъвараб, Исламиял ишазул, вакъфуялзул ва даГватгун тУритИялзул вазирлун жив вугев, Мадинаялда бугеб Къуръанал къватИр риччалеб мужамаГалзул бетерлунги жив вугев.

Кинабо рец Аллагъасе буго, тIолго гIаламалзул бетергъанлун жив вугев, жиндир хирияб Къуръаналда жаниб жинцаги абулев: (хIакълунго нужехъе Аллагъасул рахълъан бачIана нур, (канлъи) ва жиб баянаб тIехъ).

Аллагъасул цIоб ва рахIмат лъеги аварагабазул ва мурсалиназул бицунго хирияв нилъер авараг МухАмадида, жинцаги абурав: *«Нужер бицунго лъикIав вуго жинца Къуръан лъазабурав ва жинца гъеб цогидаздаги лъазабурав»* – абун.

Гьалда хадуб:

Хирияб кIиябго хIарамалъе (Макка ва Мадина) жинца хъулухъ гъбулев, Аллагъас жив цIунаяв, СаГIудиязул хан Габдуллагъ, ГабдулГазизил вас Ал-саГIудил бихъизаби (нух малъи) тIубазабун: Аллагъасул тIехълзул кIвар гъабе, гъеб тIибитИялъе бигълъи гъабе, машрикъ магърибалда ругел киналго бусурбабазе гъеб бикъе, гъелъие тафсир гъабе ва гъелзул маГIнабазе батIи батИял мацIазда таржамаги гъабе -ян абураб.

СаГIудиязул гIарабиязул пачалихълзул Исламиял ишазул, вакъфуялзул ва даГватгун тУритИялзул визараталъ гъабураб ишараги тIубазабун: хирияб Къуръаналзул маГIнаби киналго мацIазда таржама гъариялзул бугеб кIудияб кIвар букIин, гъеб Къуръан гIараб мацI лъаларел бусурбабазе бичIи бигълъизе. Хирияв аварагасул амруги тIубазабун: *«Нужеца дир рахълъан умматалъухъе цвезабе цохIо аят бугониги»* - абураб.

МаГIарул мацIалда кIалъалел нилъер вацалазе хъулухъ гъабун Мадина шагъаралда бугеб Ал-малик Фагъдил

Къуръанал къватІир риччалеб мужамагІалъе лъикІаблъун
бихъана хІурматияв Къуръан цІалулесе гъаб магІарул
мацІалда бугеб таржама къватІиб биччазе. Гъеб хІадур
гъабунa **ащейх ГІабдуррахІим МухІаммадил васас.**
МужамагІалъул рахъалъан гъелъул хал гъабунa ащейх
ГІаббас АмирхІамзал васас ва ащейх Шамил Гъаирбековас.

ТІадегІанав ва Жив вацІадав Аллагъасе рецц гъабулеб
буго жинца гъаб кІудияб иш тІубазе квер бакъарав. Нижер
хъулги буго гъаб гІамал цохІо Аллагъ разилъиялъе сабаблъун
букІина абун ва гъелдалъу гІадамазе мунфагІатги букІина
абун.

Нижеда лъала хирияб Къуръаналъул магІнабазул
таржама, кигІанго лъикІ гъабун бугониги, гъеб букІуна
жинда тІубанго Къуръаналъул кІудиял магІнаби рагъизе
кІолореблъун. Гъеб Къуръаналъул рагІаби ругелъул жинца
инсан гІажиз гъавулеб мугІжизатлъун.

Таржамаялъ жидеда тІоритІел гъабулел магІнаби рукІуна
гъеб таржама гъабурасул Аллагъасул хирияб тІехъ лъаялъул
гІелму цвараб къадаралда. Гъеб таржамалда тІадги бачІуна
кинабго инсанасул гІамалалда тІаде бачІунеб хатІаъ ва
нукъсанлъи.

Гъедин бугелъул, нижер хъул буго гъаб таржама цІаларас
Мадина шагъаралда бугеб Ал-малик Фагъдил Къуръанал
къватІир риччалеб мужамагІалде цвезабила абун гъелда
жаниб жиндие батараб хатІаъ ва нукъсанлъи. ИншаАллагъу,
нижеца хадусеб нухалъ таржама къватІиб биччалеб мехалъ
гъездасан мунфагІат босила.

Аллагъ вуго жинца тавфикъ гъабулев. Гъев вуго жинца
битІараб нухалда тІоритІулевги.

Я нижер Аллагъ! Дуца гъаб нижер гІамал къабул гъабе,
мун вуго кинабго жо дуда рагІулев ва лъалев.

Хириял мағарулал!

Гяб буго Падегланав Аллагъас жиндие хирияв МухІаммад ﷺ аварагасда рештІизабураб ва церехун рукІарал киналго шаригІаталги хвезарун, тІолго халкъалъе гІаммабълун гябураб исламияб диналъул аслу- Къуръан.

Падегланав Аллагъасул калам жиндир рагІаби дагъаб амма мағІна гІамераб ва гъваридаб букІиналъе гІоло, щибаб рагІиялъул мағІна гябун тани гъеб кинавго чиясда бичІуларо.

Хирияв Аварасул ﷺ асхІабзабазул رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ заманаялдасан байбихъун жакъа къоялде цвезегІан гІалимзаби гъеб Къуръан баян гябиялда тІад хІалтІулел руго ва жеги хІалтІизеги руго. Щибаб заманаялъ щивав гІалимасда багулеб буго Къуръаналда жаниб жинда тІад хІалтІизе бегъулеб ва жиб халкъалъе баян гябизе бегъулеб бакІ.

Мағарул мацІалда кІалъалел бусурбабазе Аллагъасул جَلَّالُهُ каламалъул дагъабниги мағІна лъазе бокъун ва гъезие диналъе квербакъи букІизе бокъун, мағарул мацІалде буссине гябун Къуръаналъул мағІна тафсиргун цадахъ басмаялда (печаталда) бахъулеб буго.

Гяб хІалтІиялъе жидедаса квербакъи тІалаб гябурал ва мунпагІат босарал тІахъал руго: «А-тІабари», «Ал-кашаф», «Ал-алуси», «Ибнукасир», «Жалалайни», «Сафвату тафасир», «АвзахІу тафасир», «Зубдату тафасир». Гъел руго лъикІал ГІалимзабаз данде гъарурал ва дир квер жидеда гІунтІарал тафсирал.

Гяб таржамаялда жанир шаргІиял масъалаби рицун руго имам ШафигІил мазгъабалда рекъон, Дагъистаналъул гІемерисел бусурбаби гъеб мазгъабалда ругъунал рукІиналъе гІоло.

Гъаб тафсир ва таржама цѣлулаго гъелда гѣйиб чѣвезеги хехлъуге. Гѣмерисеб жоялъе накъло (босараб бакІ) бицун буго, накъло биичІого тарабги шаргІалда рекъон бицараб буго. ХІал кІвараб яхІ бахъун, битІараб магІна букІизе бохъун гѣбураб хІалтІи буго. Ва амма инсанасул гъалатІ камиларо. Гъеб гъалатІ бохъун гѣбураб гъечІони Аллагъги ﷻ тІаса лъугъула.

Гъаб хІалтІиялда жаниб бугеб кинабниги битІараб, лъикІаб, мунпагІат бугеб жо Аллагъасул рахъалъан бугеб цѣоб-рахІму буго ва гъелда даимго шукро гѣабизе тІадав дунги вуго. Гъалда жаниб ккараб жагъаллъи ва гъалатІ дир напсалъул рахъалъан буго ва гъеб гъалатІалдаса тІаса лъугъин дицаги гъарулеб буго.

ТІадегІанав Аллагъасде гъариги буго гъаб таржама данде гѣабурал, гъелда тІад хІалтІарал, гъеб басмаялда бахъаразул мунагъал чуре абун ва гъезие ахираталъе хазиналъунги гѣабе абун.

Гъединго Аллагъасда гъари буго гъаб таржама жиб цѣаларазе гъезул иман, дин камиллъиялъе сабаблъун ккезабе абун.

Кинабго тавпикъ ва квербакъи цохІо ТІадегІанав Аллагъасул буго.

Хирияб Къуръаналъул мағІнаялъе таржама гъабиялде цебе лъолеб баян

Хирияб Къуръан буго ТіадеГІанав Аллагъасул калам, жиндир хІурупалгун ва мағІнагун цадахъ жиндир расуласде рещтінабураб: кинабго гІаламалъе рахІматлъун, алжаналдалъун роххел бицунеб, жужахІалдалъун хІинкъиги кьолеб, Аллагъасул изнуялдалъун гъесул диналде жинца ахІулеб, жинца нур базабулеб чирахълъунги жиб бутеб. Гъеб Къуръан баян гъабулеб къокъабго калам буго гъаб:

Хирияб Къуръан щиб жояли бицунеб гІамаб баян

Тіоцебесеб: хирияб Къуръаналъул ва гъелъул цІаразул ва сифатазул баян.

Хирияб Къуръан буго: ТіадеГІанав Аллагъасул калам, жиндир расул МухІаммадиде рещтінабураб, жиндир раГІабаздалъун ва мағІнаялдалъун гъесде вахІюги гъабураб, жиб кагъаталдеги хъвараб, машгъурго цояз цогидазде бицун жиб цебесан цебеги кьолеб, жиб цІали гІибадатлъунги бутеб.

ТіадеГІанав Аллагъ вуго жиндир расуласде рещтінабураб ВахІюялда Къуръан абун цІар лъурав. ТіадеГІанав Аллагъас абуна:

﴿إِنَّا نَحْنُ رَبُّكَ وَإِنَّكَ لَفِي ظَنِّكَ﴾

ХІакълъунго Дица рещтінабуна дуде Къуръан дагъ-дагъ ккун. [Суратул Инсан. 23 аят] Гъеб цІар лъеялъе гІилаги буго Къуръан букІин жиб цІалулеб ва жиб кІочон толареб.

Гъединго Аллагъас ВахІюялда цІар лъуна Тіехъ абунги:

﴿إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ بِالْحَقِّ﴾

ХІакълъунго дица дуде Тіехъ рещтінабуна хІакъаб жоялдалъун. [Сурау Ннисаъ. 105 аят] Гъеб цІар лъеялъе гІилаги буго Къуръан букІин жиб хъвалеб ва жиб рехун толареб.

ТіадеГІанав Аллагъас хирияб Къуръаналъе сипаталги

гъаруна фуркъан абун (жинца хІакъабги батІулабги жо батІа гъабулѐб), зикрун абунги (рехсей, вагІза-насихІат), гъудан абунги (жинца тІоритІулѐб), нур абунги, шифаъ абунги (жинца сах гъарулѐб), хІаким абунги, вагІза абунги; гъал гурел цогидалги сифатал гъаруна хирияб Къуръаналъул къадрo кІодолъиялде ва гъѐб камилаб рисалат букІиналдаги тІоритІел гъабулел.

«МусхІаф» абураб рагІи босана (къуръаналде гъѐб цІарги абула) жинда тІад хирияб Къуръан хъварал кагътазда асхІабзабаз абулѐб букІараб цІаралдаса.

Хирияб Къуръан Аллагъасул вахІю буго жиб босун Жабраил рещІараб عليه السلام МухІаммад ﷺ аварагасул ракІалде. ТІадегІанав Аллагъас абуна:

﴿وَأَنزِلْ رَّبِّ الْعَالَمِينَ * نَزَّلَ بِهِ الرُّوحَ الْأَمِينُ * عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ * بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ﴾

ХІакълъунго гъѐб Къуръан гІаламалъулго БетІергъанас рещІинабураб буго, жиб босун жинда божи бугев Жабраил дур ракІалде рещІараб, мун гІадамазе хІинкъи кьолевлъун вукІине, баянаб гІараб мацІалдальун. [Сурату ШугІараъ. 192-195 аятал].

МухІаммад авараг ﷺ гъаб ишалъѐ цІияв чи гъенІо. Киналго аварагзабада Жабраил малаик рещІІунев вукІана Аллагъасул ВахІю босун. Гъаб кІудияб божилъи тІубазе Жив ВацІадав Аллагъас жиндие бокъарав тІаса вищула. ТІадегІанав Аллагъас абуна:

﴿اللَّهُ يَصْطَفِي مِنَ الْمَلَائِكَةِ رُسُلًا وَمِنَ النَّاسِ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ﴾

Аллагъас тІаса вищула малаиказдаса ва гІадамаздаса расулал. ХІакълъунго Аллагъ жинда бихъулѐв ва жинда лъалѐв вуго. [Суратул ХІаж. 75 аят].

Аллагъасда лъикІго лъала расуллъун витІине бегъулѐвги бегъуларевги: кинабго халкъ Аллагъасул халкъ бугельул. ТІадегІанав Аллагъас абуна:

﴿وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ﴾

Дур БетІергъанас Жиндие бокъараб жо бижула ва

Жиндие бокъараб тПассаги бищула. [Суратул Къасас. 68 аят].

Кѳиабилеб: хирияб Къуръан кин рещтІараб.

Аллагъасул расул МухІаммадиде ﷺ Къуръан рещтІин бай бихъана рамазан моцІалъул анцІила анкъабилеб къоялъ, миладияб тарихалъул 610 абилеб соналъул, Гъеб букІана итни къо. Хирияб Маккаялъул мугІрузда бугеб Хираъ нохъоде авараг вукІадго гъесде жабраил рещтІана гъал аяталги росун:

﴿أَفْرَأَيْتَ الَّذِي حَقَّقَ * حَقَّقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ * أَفْرَأَوْ رَبُّكَ الْأَكْثَرُ * الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ * عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ﴾

Дуца цІале, мун вижарав БетІергъанасул цІаралдалъун. Жинца инсан биялъул гороялдаса вижарав. Дуца цІале, ва дур БетІергъан цІакъ хирияв вуго, жинца къаламалделъун хъай лъазабурав, инсанасде лъалареб жоги Жинца лъазе гъабурав. [Суратул ГІалакъ. 1-5 аят]. Гъал аятал рукІана хирияб Къуръаналдаса Аллагъасул расуласде рещтІараб жоялъул авалаб.

Гъал аяталги росун авараг хъизаналде тІад вуссана, жиндир нафсалда хІинкъун ракІги тІеркІолеб бугеб хІалалъ. Гъес жиндие ккараб жо чІужуялде бицана - муъминзабазул эбелалде Хувайлидил яс Хадижатеде-, Гъес абунa: дун дирго нафсалде хІинкъун вуго – абун.

Хадижатица абунa: Ворегі мун хІинкъуге! Дуге рохел буго! Валлагъи Аллагъас мун кидаго гІодовегІан гъавизе гъечІо! мун вуго гІагарлъиялъулгун бухъен гъабулев (рахІмо къотІуларев), битІараб рагІиги бицунев, захІмалъиги баччунев (къварилъи захІмалъи ккарав чиясе кумек гъабулев), гъоболасе хъулухъги гъабулев, балагъ къварилъи борхизе квергі бакъунев.

Хадижатица гъев вачана Навфалил вас Варакъятихъе. Гъев вукІана гІилму ва гІакълу бугел гІадамаздаса. Варакъятида Хадижатица абунa: Я дир имгІал! Мун гІенекке гъав МухІаммадица ﷺ бицунев жоялда. Расулуллагъас жиндие бихъараб жо бициналго Варакъятица абунa: «Гъев

вуго Жабраил, Муса аварасдеги жив рещтIарав. Дун вугев анищ гъеб ишалъе квер бакъине гIолохъанчилъун! Дур къавмалъ мун Маккаяддаса къватIив къотIулеб къоялъ дун чIаго вукIунеб анищ!» - абун. Расулуплагъас абун: «Гъез дун къвативищ къотIилев?»- абун. Варакъатица абун: «У, мун гъез къватIив къотIила. Цониги чи гъечIо мунгIадин дин босун вачIарав, жинда тушманлъи гъабичIев. Дун чIаго хутIани дица дуге цIакъ квер бакъила!» - абун. Гъалдаса хадуб дагъаб заман индалго Варакъат хвана.

Аллагъасул расуласде хирияб Къуръан цохIо нухалъ рещтIичIо, цогидал аварагабаде рещтIарал тIахъазде релъун. Гъеб рещтIана бикъ-бикъун, къоло лъабго соналъул болжалалда жаниб. Тубарабго суратги рещтIулаан, дагъалго аяталги рещтIулаан.

Гъадин бикъ-бикъун Къуръан рещтIинабиялъул хIикмат буго аварасул раки шула гъаби ва гъев къуват гъави. Гъесул гуч цIикIунеб букIана хирияб Къуръан босун Жабраил вачIунщинахъе ва гъесул гъунар гIолеб букIана мушриказда данде чIезе. ПадегIанав Аллагъас абун:

﴿وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً كَذَلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا﴾

Кафурал ГIадамаз абун: «Гъесда Къуръан цохIо нухалъ рещтIинабураб анищ» - абун. Дица Къуръан бикъ-бикъун рещтIинабуна гъелдалъун дур раки шулалъизе ва Дица гъеб цIакъ баянаб хIалалъ баян гъабуна. [Суратул Фуркъан. 32 аят].

Гъединго хирияб Къуръан бикъ-бикъун рещтIинабиялъул буго муъминзабаде кIудияб тарбия къейги. Гъелъ баян гъабулеб буго гIилму тIалаб гъаби ва цогидал диниял ишал дагъ-дагъ ккун гъаби лъикIаб букIин: гъеб бигъаяб букIуна гIилму лъаялъе ва ракиалде кквеялъе. Куфру-ширкалъул ва жагъиллъиялъул бецилъукъ рукирал гIадамал иманалъул нуралде рачине, Аллагъ цо гъавиялде ва гIилмуялде рачинеге сабаб букIана Къуръан дагъ-дагъ ккун рещтIинабиялда жаниб.

Лъабабилеб: хирияб Къуръан хъвай.

Жинда хлажатаб жо цуниялъе сабаб буго гъеб хъвай. Хъвачлого тараб калам клочене рес буго. Хирияб Къуръан къямасеб кьо щвезеглан гадамал жинца тлоритлизелъун рещтлун бугелъул, гъеб хъвайги чара гъечлеб жолъун буклана.

Къуръан хъваялълул кIвар гъабуна живго аварас . Гъес асхлабзабазул хъвай-цали лъалезул цо кукъялда амру гъабуна хирияб Къуръан хъвай абун. Вахлю хъвазе тIад къарал асхлабзабазул бишун машгъурав вуклана ансарияв Сабитил вас Зайд, жинда Аллагъ разилъаяв.

Жинда вахлю рещтIараб мехаль хирияв аварас гъеб рекелъе цунулеб буклана, цинги вахлю хъвалезде абулаан: «Нужеца гьал аятал лъе пуланаб жо бицунеб сураталда жанир» - абун. Гъезда сураталълул цIарги бицулаан ва гьел аятал гъенир хъваян амруги гъабулаан. Гьелда хадуб аварас асхлабзабаде амру гъабулаан ахиралда рещтIарал Къуръаналълул аятал рекIехъе лъазареян ва гъезул мурадги лъазабеян. Гъеб хирияб Къуръан кинабог хъван буклана (жинда тIад жо хъвазе данде кколебщинаб жоялда, ракъа, цIоко, кьоно, гъазда релгъарал жалазда) аварас чIаго вутеб мехальго.

Аллагъасул салам лъеяв Жабраилас щибаб соналда жаниб цо нухаль хирияб Къуръан аварасе цIалун, аварас гъесие цIалун такрар гъабулаан. Хирияв аварас жиндилъ хвараб сональ Жабраилас гъесие Къуръан кIаго нухаль такрар гъабун цIалана гъаб нилъеда лъалеб хIалалъ суратазул ва аятазул тартибги гъабун. Гъеб буклана ТIадегIанав Аллагъасул рагIи хIакъ гъаби:

﴿إِنَّا عَلَّمَ سَامِعَهُمْ وَفَرَّاهُمْ * وَإِذَا قَرَأَهُ فَأَنبَغُ فُرَّاهُمْ﴾

ХIакълъунго Дида тIад буго гъеб Къуръан дур каранде жанибе данде гъабизе ва дуда гъеб клочене биччачIого цIунизе. Дица Жабраил малаик цIализе виччан дуге гъеб Къуръан цIалараб мехаль гъесдаса хадуб цIале дуца Къуръан. [Суратул Къиямат. 17-18 аят]

**Дица дуда Къуръан цали лъазабила, цинги дуда гъеб
кӀочезеги гъечӀо.** [Суратул АгӀла. 6 аят].

Ункъабилеб: хирияб Къуръан тӀанчазда тӀад бакӀари.

Расулуллагъ ﷺ хвараб мехаль гъесул ритӀухъав халифа Абубакрица رضي الله عنه амру гъабуна хирияб Къуръан жиндир букӀине кколѐб тартибалда кагътида хъвай абун: Къуръан рекӀехъе лъалел асхӀабзаби хвѐялдалъун яги гъеб тӀад хъварал жал тӀагӀиналдалъун Къуръаналъул щибниги жо камичӀого букӀине. Гъаб иш гъабизе тӀад къана жинца вахӀо хъвалев вукӀарав Сабитил вас Зайдида رضي الله عنه.

Къуръан тӀад хъварал жал ракӀарун, гъеб рекӀехъе лъалел асхӀабзабазулгун данде кквей гъабун, ракъа-рагӀалда щвараб мухӀканлъиги гъабун Къуръан кагътида тӀад хъвана ва гъел кагъталги Абубакр асхӀабасул رضي الله عنه рокъор цӀунун рукӀана. Гъев хвараб мехаль кӀиабилев халифа Пумар асхӀабасул رضي الله عنه рокъор цӀунун рукӀана. Гъевги хвараб мехаль муъминзабазул эбел, Пумар асхӀабасул яс ХӀафсатил رضي الله عنها рокъор цӀунун рукӀана.

Ислам тӀибитӀидалго бусурбаби хӀажалъана жидеца цӀализе Къуръанал рукӀиналда. РитӀухъав халифа Пусман асхӀабасда رضي الله عنه цогидал асхӀабзабаз мушавараги гъабун, гъез хӀукму гъабуна имамас цӀалулеб Къуръан букӀине ккеялда: гӀадамал гъесда нахъ рилъине. Пусман асхӀабас Къуръан рекӀехъе лъалел ва гъеб хъвазе лъалел асхӀабзабада амру гъабуна гъеб иш гъабизе байбихъеян. Гъезул бетӀерлъун гъавуна Сабитил вас Зайд, гъез мугъ чӀвалѐб жолъун букӀана Абубакар асхӀабас رضي الله عنه данде гъарурал, ХӀафсатил рокъор цӀунун ругел кагътал. Гъел асхӀабзабаз цо тӀехъалда жанир ракӀарана ва гъелдаса чанго нусхаги хъвана ва гъел Къуръанал исламияб пачалихъалъул кӀудиял шагъаразде ритӀана ва гъездасан Къуръанал хъвай абун амруги гъабуна.

Жакъа дунялалдаго тӀиритӀун ругел киналго Къуръанал руго дол Пусман асхӀабас رضي الله عنه амру гъабун хъварал Къуръаназдаса насху гъабун хъварал ва гъел хилиплъуларо

дол Къуръаназул нассалда (хІуруфазда ва раѓабазда) ва гъезул тартибалдаги.

Жакъа кьоялде цвезегІан бусурбабаз яхІ бахъулеб буго Къуръан зарбоаялде бахъиналѐ ва гъеб ишалѐ циял алаталги хІалтІизарулел руго. Гъалдалъун тІадегІанаб даражаялде бахинабизе Къуръаналъул берцинго хъвай ва гъелъул хІуруфал ва игІраб мухІкан гъабиги, Гусман халифаясул رضي الله عنه заманалъго хъвараб Къуръаналъул хъваялда рекъон жиб цІунараб.

Мадина шагъаралда бугеб Фагъдил Къуръанал зарбоаялда рахъунеб мужаммагІги ккола гъеб Къуръаналѐ хъулухъ гъабулел гІуцІабазул бищунго кІудияб ва СагІудиязул хІакимзабаз Къуръаналѐ гъабулеб берцинаб хъулухъ загъир гъабулеб бакІлъун. Гъезул яхІ бахъиналдалъун бусурбабазухъе щолеб буго цІакъго лъикІ къачІараб ва берцин гъабураб Къуръан: мухІкан гъабун цІунараб, хатІ берцинаб, кагъат лъикІаб ва жилдал къачІараб.

Щуабилеб: Къуръаналъул тартиб (гІуцІцІи) ва гъелъул жузал.

Хирияб Къуръан бай бихъула Суратул-ФатихІаялдалъун ва гъеб тІубала сурату-Ннасалдалъун. Гъелда жаниб буго (114) сурат. Гъаб тартиб буго МухІаммад аварагас ﷺ гъабураб тартибалдаса босараб ва гъеб гъечІо суратал ва аятал рещтІиналъул тартибалде бугеб. ТІоцебе рещтІараб сурат буго «суратул ГІалакъ», амма гъеб Къуръаналда жаниб (96) абилеб сурат буго. АсхІабзабада суратазул ва аятазул тартиб лъалеб букІана аварагасул ﷺ цІалиялдаса.

Къуръан бикъун буго (30) жузалда, щибаб жуз бикъула кІиго хІизбуаялда ва щибаб хІизбуги бикъула ункъго бутІаялда. Гъаб хІалалъ Къуръан бикъи гІалимзабаз гІуцІараб буго: бусурбабазе Къуръан цІализе ва рекІехъе лъазабизе бигъалъи гъабун.

Анлъабилеб: Къуръан лъазе гъаби.

Бусурбабаз цІакъ кІвар къуна хирияб Къуръан лъазабизе, гъелъул насс (хІурупал, раѓаби, тартиб) цІунун ва гъеб

аварагасда рещтIараб хIалалъ цIалун. Къуръан цIалулел ва гьeб рекIехъe лъалел асхIабзабаз яхI бахъана жидеда хадусеб гIелалада (табигIиназда) Къуръан лъазабиялъе: гьeлъул насс мухIкан гъабуна ва щибаб аяталъул тафсир баян гъабуна ва гьeлда гIамал гъабиги лъазабуна. Цинги гьeл табигIиназ Къуръан лъазабулел мадрасаби гIуцIцIана ва жидеда асхIабзабадаса босараб хIалалъ хирияб Къуръан цогидаздеги лъазабуна: Къуръаналъул киналго хIарпал ва калимаби рикIана, суратазул аятазул тартибги цIунана, батIи-батIиял къираатал баян гъаруна, тажвид ва тартил лъазабуна. Гьединлъидал хирияб Къуръан нахъе хутIана пасихIаб гIараб мацIалда, аварагасда ﴿﴾ жиб рещтIараб хIалалъ мугIаллимасдаса мутагIалимас жиб цIалулеблъун, рекIехъe лъазабулеблъунги, жиндир магIна – тафсир лъалеблъунги.

Хирияб Къуръан цIалула чанго батIияб къирааталда: хIурупалаби, калимацIалибукIуна батIи-батIияб къагIидаеъ табигIиназасхIабзабадаса босараб, гьезги хирияв аварагасдаса ﴿﴾ босараб ва аварагас ﴿﴾ бегъизе гъабураб хIалалъ. Нильер заманалда гьeл къираатазул бищунго машгъураб буго Гассимил къираат, гьесул мутагIил Сулайманил вас ХIафсица бицараб, гьединго НафигIил къираат гьесул мутагIил Варщица бицараб. Гьединго буго Ад-дурияс бицараб ва Къалуница НафигIидаса бицараб къираатги.

Анкъабилеб: хирияб Къуръаналъе тафсир гъаби.

Тафсиралъул магIна буго Къуръаналъул магIнаби баян гъари. Каламалъул мурад бичIуларо гьeлъул магIна ва гьeлъ жинда тIоритIел гъабулеб жо лъан гурони. ПIадегIанав Аллагъас Къуръан цIалулев чи ахIулев вуго гьeлъул магIна бичIиялда:

﴿كَتَبْنَا إِلَيْكَ مَبْرُورًا لِّتَذَرُوهَا إِنِّي وَهْمٌ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ﴾

Дуда рещтIинабураб тIехъ буго жиндиль баракат бугеб, гIадамаз жиндир аятазул пикру гъабизе ва гIакълу бугез вагIзаги босизе. [Сурату Ссад. 29 аят] Пикру гъаби (тадаббур) абураб рагIиялъул магIна буго: бичIи, лъай.

Расулуллагъас ﴿﴾ асхIабзабада бичIинабулеб букIана

хирияб Къуръаналдаса гъезие ишкалгъараб жо (гъезул шаклги ккараб). Киниги хирияб Къуръан рещтӀулеб мехаль гъел асхӀабзаби пасихӀаб гӀараб мацӀ лъалел рукӀиналь гъез гӀемер суалал къолароан аварагасе ۞. Амма заман халатгъарабгӀан гӀадамал хӀажалгъана Къуръан баян гъабулел тафсиразда.

Бичасул расуласдаса ۞ ва гъесул асхӀабзабадаса нильеес швараб дагъабго жоялдаса, жинда тафсиру аль-маъсур абулеб (аварагасдаса асхӀабзабаздаса ва табигӀиназдаса бачӀараб тафсир), рес лъугъана гъебги аслолъун гъабун тафсирал гъаризе: гъел асхӀабзаби рукӀиндал жидеда Къуръан рещтӀин бихъарал, аварагасул ۞ цӀали рагӀарал, пасихӀаб гӀараб мацӀ лъалел. Гъединго гъезда лъалел букӀиндал хирияб Къуръан рещтӀулеб мехаль букӀараб ахӀвал-хӀал ва гъеб мехаль карал лъугъа-бахъинал.

(1) тафсиральул тайпаби:

Щивав гӀалимасул гӀелмияб рахъ хал гъабун гъес гъабулеб тафсирги батӀияб букӀуна. Гъединлъидал тафсирал руго Къуръанальул лугъат (мацӀ) бицунел, цоги руго фикъгъиял хӀукмаби рицунел, цоги руго тарихияб жо баян гъабулел, цоги руго инсанасул сулук (хъвади, гӀабигӀат) бицунел. Цогиги батӀи-батӀиял рахъал рицунел тафсирал руго. Гъединлъидал гӀалимзабаз тафсирал рикъана кӀиги тайпаялде:

- маъсуриял тафсирал. Гъел руго Аллагъасул расул МухӀаммадица, гъесул асхӀабзабаз ва гъезда хадусел табигӀиназ гъарурал тафсирал.
- ижтигъадалдалгун гъабураб тафсир. Гъеб буго гӀалимзабазбитӀараб гӀелмияб нухалдажидер гӀакълуялда ва гӀелмуялда рекъон гъарурал тафсирал.

(2) тафсиразул бицунго лъикӀаб нух ва гъельул гӀорхъаби:

Маъсуриял тафсирал руго хирияб Къуръаналье гъабулеб тафсиральул бицунго лъикӀаб ва жиб цецебе кколеб. Гъеб бугельул хирияв аварагасдаса, гъесул асхӀабзабадаса ва

гъезул мутагИлаздаса босараб. Гъелги жидеда бищунго лъикІ Къуръан лъалел руго. Къуръаналъул аяталъе гъаб маъсурияб тафсиралда жаниб батичлеб баян къезе бокъараб мехалъ тафсир гъабулес цІунизе ккола гъал хадур рехсарал гІорхъаби:

- 1) маъсуриял тафсиразда бугеб хІалалъ аятазул магІна цІуни ва гъелда данде кколареб магІна гъабун гутІи.
- 2) тафсиррекъезе ккола Къуръаналъул гІаммал магІнабазда ва аварагасул суннаталъ баян гъабураб нухалда. Гъал магІнабазда данде кколареб хІалалъ тафсир гъабизе бегъуларо: хирияб Къуръан буго цоялъ цояб баян гъабулеблъун ва гъелда жаниб цоялъ цогигаб хвезабулес жогі гъечІо. Аварагасул суннаталъ гъеб Къуръаналда жаниб баянлъичІого хутІараб жо баян гъабун ва гъелъие тафсирги гъабун.
- 3) гІараб мацІалъул къагІидаби лъазе кола тафсир гъабулес чиясда: рагІиялъ жинда гІоритІел гъабулес жо, калам гІуцІулес хІал, щибаб рагІи кин хІалтІизабулес, ва цогигалги гІараб мацІалъул истІилахІал (къагІидаби) лъазе кола. Хирияб Къуръан гІараб мацІалда рещтІун бугелъул гъеб бичІизе ккола гІараб мацІалъул къагІидабазда рекъон.
- 4) жал баян гъаричІел аятал (муташабигъал аятал) роцине кола жал баян гъарурал аятазда: Къуръан бугелъул цоялъ цогигаб баян гъабулеблъун. Къуръаналъул гІемерисел аятал жидер магІна баянал руго. Цо-цо аятал магІна баянлъичІел руго ва цо гІадамазе гъеб бичІуларо. Гъал муташабигъал аятал мухІаканал аятазда рорцараб мехалъ гъеб ишкал гІасса уна. ГІадегІанав Аллагъас абун:

﴿هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ ءَأَمَّا إِلَهُهُمُ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ﴾

Гъев Аллагъ вуго жинца дуда ГІехъ рещтІине гъабурав. Гъелда жанир баянал аятал руго ва гъелги

Къуръаналъул Геме́рисел руго. Цоги муташаби́гъал аята́лги руго. Жидер ра́кӀазу́лъ унти бугел га́дамал (иман за́гӀифал)гъел муташаби́гъал аята́зда хадур лъугъуна, гъел аята́зе жиде́е бо́къара́б ма́гӀна́ги гъа́бун жиде́ца пи́тна гъа́бизе бо́къун. Гъел аята́зул ма́гӀна́ лъа́ларо цо́хӀо Алла́гъасда гу́рони. Гелмуя́лда жа́нир гъва́ридго лъугъа́рал га́дамаз абу́ла: ни́ж гъелда бо́жула, гъе́б кина́бго Алла́гъасу́л рахъа́лъан буго́ абун. ХӀа́къаб жо би́чӀун гъелъу́л ва́гӀза бо́сула́ро га́къӀудал бетӀе́ргъа́баз гу́рони. [Сурату Али-Гимран. 7 аят].

- 5) ду́няла́лъул ахӀка́мазда хурха́рал аята́зе (ба́къ, мо́цӀ, зоб, ра́къ ва гъ. ц.) та́фсир гъа́булеб ме́халь мухӀка́нал Гелми́ял къа́гӀида́би ри́цине ќкола ва гъе́б та́фсиралда жа́нир же́ги мухӀка́нлъи́чел ѓалимза́базул Гелми́ял бахӀса́лги ри́цине бе́гъула́ро. Гъел бахӀса́л ри́цина́лъ Къу́ръан жи́ндир а́слия́б мура́далда́са бу́ссинабу́ла.
- 6) ма́гӀна ме́къал та́ввилал гъа́риялдаса́ги цӀу́низе ко́ла: жи́дедалъу́н Алла́гъасу́л ка́лам ба́цӀада́б ша́ргӀия́б ну́халда́са бахъу́неб ва ри́кӀад гъа́булеб. Гъе́динго ѓара́б ма́цӀа́лъул къа́гӀида́би хве́зару́леб: гъа́б та́ввил гъа́би бу́кӀине бе́гъула у́ргъунго Къу́ръаналъу́л ма́гӀна ме́къи гъа́би мура́далда, я́ги ѓара́б ма́цӀа́лъул къа́гӀида́би лъа́чӀого, я́ги та́фсир гъа́булесда гъе́б ме́къаб ма́гӀна би́тӀун бу́гин кку́н.

Микъа́билеб: хи́рия́б Къу́ръаналъу́л му́гӀжи́зат.

Му́гӀжи́зат абу́раб ра́гӀия́лъул ма́гӀна буго́: жи́нда ре́лъара́б жо гъа́бизе инса́насу́л хӀа́л кӀо́лареб жо: цо и́ш бу́кӀа, га́къӀо бу́кӀа, та́дбир бу́кӀа. Му́гӀжи́зат буго́ цо кина́б бугони́ги и́ш лъугъи́, жи́б бу́ргъанлъу́н (дали́ллъу́н) бу́кӀине ава́рага́би ри́тӀухъа́л ру́кӀина́лъе. Гъа́б ра́гӀи Къу́ръаналда жа́ниб гъе́нцӀо, гъелъу́л ба́кӀалда «а́ят» я́ги «бу́ргъан» абун буго́.

Хи́рия́б Къу́ръан Алла́гъасу́л ка́лам буго́ ва гъелда жа́ниб Геме́р буго́ инса́н жи́нца ѓа́жиз гъа́вулеб ка́лам, ка́мила́б ма́гӀна́ги, бе́рцинго мухӀка́нго ре́къе́зарун ру́гел аята́лги ра́гӀа́биги. ПӀаде́гӀана́в Алла́гъас абу́на:

﴿الرَّكَبِ أَهْكَمَتْ أَيْلَتُهُ، تُرْفَضَتُ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَيْرٍ﴾

Алиф, Лам, Ра. Гъаб Аллагъасул ﷻ калам Къуръан, жиндир аятаł мухІкан гъарураб, жидель нукъсанлъи ва загІиллъи гъечІел. Цинги гъел аятазда жанир шаргІиял ахІкамалги баян гъарурал. Аллагъасул ﷻ рахъалъан буго, жинда кинабго жоялгул хІикмат лъалев, шибаб жоялгул маслахІат лъалев хІакимияв гІалимлъун жив вугев. [Сурату Гъуд. 1 аят].

Мушриказ гІемераб яхІ бахъана Къуръаналгул аслуялгульго гІадамал шақдаризаризе ва гъелдаса гІадамал руссинаризе : батІи-батІял гъерсал рицун ва шубгъаял жал рижизарун. Цинги БетІергъан Аллагъас гъезда ахІи бан аятаł рештінаруна: жеуеца гъабеха гъаб Къуръаналда релъараб, яги гъелгул цо сураталда релъараб жо абун. Гъел гІажизлъана гъедин гъабизе ва жал мукІурлъана хирияб Къуръан гІараб мацІалъ бугониги жинда релъараб гъабизе кІолареб букІиналда. ТІадегІанав Аллагъас абун:

﴿أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَيْنَاهُ قُلْ إِنَّا نُسَوِّدُكُمْ قُلُوبًا وَادْعُوا مَنْ آسَفَعْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾

Гъел мушрикаца абулебиш бугеб Къуръан (МухІаммадица ﷺ) ургъараб жо буго абун. Дуца гъезда абe: жеуеца гъабеха гъаб Къуръаналгул цо сураталда релъараб жогаги. Гъеб гъабизе жеуеца кумекчагІиги ахІе кигІан гІемерал ругониги, цохІо Аллагъ тун батІиял, нуг битІараб бицунел ратани. [Сурату Юнус. 38 аят].

Къуръаналъ баянго лъазабуна гІадамазул ва женазул хІал кІолареблъи гъелда релъараб жо гъабизе, гъез цоцалазе кумек гъабулеб бугониги:

﴿قُلْ لِّينِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَنْ يَأْتُوا بِحِثْلِ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا﴾

Дуца абe (МухІаммад ﷺ): киналго гІадамалги жундулги цадахъ лъугъаниги гъаб Къуръаналда релъараб жо гъабизе абун, гъезда кІоларо Къуръаналда релъараб жо гъабизе, кигІанго цояз цогидазе кумек гъабулеб бугониги! [Суратул Исраъ. 88 аят].

Хирияб Къуръан жинца гIажиз гъарулеб буго, гъеб Аллагъасул калам букIиналъ жинца гIадамазул каламалда релъинлъи гъабулареб. МугIжизатлъун бугеб Къуръан буго хIужалъунги бургъанлъунги жиндир аятаздалъун, мацIалдалъун, рагIабаздалъунги ва гъелда жаниб бугеб пасихIаб баяналдалъунги. Гъелда жанир ругел хIакъал къиссабаздалъун ва хабаразалъунги. Гъелда жанир ругел шаргIиял хIукмабаздалъун, гъелъ ракIазда гъабулеб асаралъул къуваталдалъунги, гъелда жанир ругел гIелмиял баяназдалъунги.

ГIемерал дунялиял гIелмабазул гIалимзаби гIажаиблъун хIайран гъаруна Къуръаналда жанир ругел мухIканго баян гъарурал хIакъал гIелмиял хабарал рихъидалго, жагъилаб умматалдаса вугев хъвай цали лъаларев аварагасе жал лъазе рес гъечIел. Гъел гIелмиял баянал сабаблъана гъезул цоял бусурманлъизе: гъезда бичIана хирияб Къуръаналъ бипараб хабар инсанасул хабар гъечIеблъи, гъеб кинабго халкъ жинца бижарав Халикъасул калам букIин.

Къуръаналда жанир гIемер аятац руго Аллагъ цо вукIиналъул бицунел, гъесул гIажаибал пишабазулги бицунел. ГIадегIанав Аллагъас абуна:

﴿سُبْحَنَهُ اَيُّهَا فِي الْاَفَاقِ وَفِيْ اَنْفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَبَيِّنَ لَهُمْ اَنَّهُ الْحَقُّ اَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ اَنَّهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ﴾

Дица гъезда дир гIаламатал рихъизарила зобалазулъ ва жидерго нафсазулъ ругел, гъезда баянлъизе гъеб хIакъаб жо букIин. Дур бетIергъан Аллагъ гIеларишха жинда кинабго жо лъалевлъун вугев. [Сурату Фуссилат. 53 аят].

ИчIабилеб: хирияб Къуръаналъул магIнабазе таржама гъаби.

Таржама абула: цо калам цо мацIалдаса цоги мацIалда буссиабиялда. Таржама гъабиалда жанир захIмалъаби гIемер рукIуна: щибаб мацIалъул жинда хассаб къагIида

буклунелъул. Таржама гъабураб мехаль доб мацлалда дол рагIабаз кьолеб магIна гъаб мацлалда баян гъабизе захIмат буклуна.

Гадамаз бицараб хабар таржама гъабулаго гъединаб захIмалъи буклунелъул, Аллагъасул каламлъун бугеб хирияб Къуръан таржама гъабулаго гъеб захIмалъи цIакъго цIикIараб буклуна: гъеб бугелъул пасихIаб гIараб мацлалда Аллагъас вахIю гъабураб калам. Гъелдаго цадахъ Къуръаналъул рагIабиги магIнаги кIиябго цадахъ рещтIараб буго. Цониги чиясда кIоларо жинда камилго Къуръаналъул магIна лъалин абизе ва гъеб гIараб мацлалда бугеб хIалалъ цоги мацлалда таржама гъабизеги.

КигIанго хирияб Къуръаналъе таржама гъаби захIматаб иш бугониги исламалъул гIалимзабазда лъалеб буго гъеб хирияб Къуръан ва гъель бицунеб рисалат дунялалда ругел киналго гIадамазухъе швезаби тIадаб иш букIин: гъезул мацлал кигIанго батIи-батIиял рукIаниги. Гъаб ишги тIубаларо Къуръаналъул магIнабазе таржама гъабун гурони.

Хирияб Къуръан цоги мацлалда буссинаби буклула:

- хирияб Къуръаналъул магIнабазул таржама гъаби. Гъеб буго цадахъ тафсир гъечIеб таржама, гъель баян гъабула Къуръаналъул рагIабаз жинда тIоритIел гъабулеб магIна.
- тафсиргун цадахъ бугеб таржама. Гъель Къуръаналъул магIна баян гъабула мисал бачун, гIатIид гъабун. Гъелъул хIукмуги буго хирияб Къуръаналъе гIараб гуреб мацлалдалъун тафсир гъаби.

КигIанго гъваридго ва баянго таржама гъабун бугониги, гъель Къуръаналъул аятазул магIнаби жанир рачун ругониги, гъеб таржамаялда «Къуръан» - абуларо кIиго сабабалъе Поло:

- 1) хирияб Къуръан Аллагъасул калам букIиналъе гIоло гIараб мацлалдалъун жиб рещтIинабураб. Гъеб цIакъго тIадегIанаб макъамалда буго жиндир баяналъул ва хIукмабазул рахъалъан. Къуръаналъул аятал цоги мацлалдаги сверизарун хъваялъ гъелда Къуръан абураб

цIар аби батIул гъабула (хвезабула).

- 2) кинабгIаги таржама буго гъеб гъабурав чиясе хирияб Къуръаналъул магIна бичIиналъул хIасил. Гъебги релъун буго Къуръаналъе тафсир гъабиялда. Тафсиралда абуларебгIадинго гъеб Къуръан буго абун, таржамаялдаги абуларо гъеб Къуръан буго абун.

Хирияб Къуръаналъул магIнабазе гъабураб таржама къабул гъабизе ккани гъеб букIине ккола гIалимзабаз бихъизабураб хIалалъ хирияб Къуръаналъул магIнабазул къагIидаби ва гIорхъаби цIунараб, жинда жанир тахIриф гъарурал (хисизарурал) магIнаби гъечIеб, яги бусурбабазе зарал гъабулеб, гъезул хIурмат хвезабулеб жоги гъечIеб. Гъединал таржамаби гъарула гIараб мацI лъазабулел, гъезул гIадат-тарих цIехолел капурзабаз ва жал бусурбаби руго абун гъереси бицулел гIадамазги. Гъел руго исламияб дин хвезабизе гIоло гъелда жанир пасадал гIакъидаби лъолел ва бацIадаб шаригIат хвезабулел гIадамал.

Гъаб бицараб хIалалъ мухIканлъи гъабун хирияб Къуръаналъе хъулухъ гъабун гъеб зарбоялде бахъизе гIуцIцIараб Фагъд ханасул Мадина шагъаралда бугеб мужаммагIалъ гIаде босана божилъи бугел Къуръаналъул таржамаби къватIир риччай, Аллагъасул рисалат хирияб Къуръан гIараб мацI лъаларел гIадамазухъе швезабизе гIоло, гъез бицунеб жидерго мацIалда.

Кинабго рецци гIаламалъулго бетIергъан Аллагъасе буго. Аллагъасул цIоб рахIмат лъеги нильер авараг МухIаммадида ва киналго гъесул агълу асхIабзабадаги, гъезда нахъ рилъарал табигIиназдаги лъеги, лъикIаб гIамалалдалъун гъезда нахъ рилъараздаги лъеги Къиямасеб къо швезегIан.

**ТпадегІанав Аллагъасул калам цІализе
байбихулеб мехаль, Аллагъас нугер тушман
бугоян гІадамазда лъазабураб шайтІаналъул
квешлъиялдаса цІуни гъаризе тІадаб буго**

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

Дица Аллагъасдалъун цІуни гъарула Аллагъас жиндир рахІматалдаса рикІклад гъабураб шайтІаналдаса. Гьелъ дир диналъе ва дуниялъе зарал гъабиялдаса. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъабейн амру гъабураб жоялдаса гъеб шайтІаналъе вуссизавиялдасаги. Аллагъас гъабугеян абураб жо гъабиялда гьелъ вачиялдасаги.

Гъединго шайтІаналъул квешлъиялдаса цІуни гъаризе рекъараб буго хІажатханалда иналда аскІоб, бецІаб, хІинкъараб бакІалда лъугъиналда аскІоб ва цогідабги зарал ккеялда хІинкъи бугеб бакІалдаги.

«ШайтІан» абула гІадамазул, женазул, хІайваназул жиб мутІигІлъичІеб, гІамал кІодолъи гъабураб ва гІадло-низам биххизабулеб жоялда. Гъеб магІнаялда гІадамазул «шайтІаби» цІакъго гІемерал руго ва жидер зарал цІикІарал руго: гьел нильгун цадахъ рукІун, нильер гІамал, хІал лъан. Гьел нилье зарал гъабизе ургъараб мехаль гъездаса цІунизе ккани лебалаб гІакълу ва кантІи къваригІула.

ШайтІаналъул квешлъиялдаса цІунеян Аллагъасда гъарулеб мехаль ракІалда букІине ккела гьел шайтІаби женазулги гІадамазулги рукІин ва гъеб кІиябго тайпаялъул шайтІабазул заралалдаса цІуниялда ният-къасд гъабизе ккела.

Цоги кантІизе ккараб жо буго: Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нильеда амру гъабулеб буго нильедехун тушманлъи бугев инсанасда хІал рекъезабиялдалъун ва гъесие лъикІлъи гъабиялдалъун, гъелдалъун досул квешаб хІал лъикІалдахун сверизе

ва гьоркъоблъиги лъиклъизе. Амма нилъер тушман шайтӀаналдаса цӀуни гъарейн абулеб буго БетӀергъан Аллагъас, гъеб букӀиналъе гӀоло щибго лъиклъи къабул гъабулареб, хӀалги рекъолареб ва жиндир мурад Адамил лъимер (гӀадамал) гъалаг гъари гуреб гъечӀеб. ПӀадегӀанав Аллагъас абулеб буго: «ХӀакълъунго шайтӀан нужеда тушманлъи бугеб буго, нужеца гъелдаги тушманлъи гъабе» – абун. [ФатӀир 6 аят]

Цоги ПӀадегӀанав Аллагъас абунa: «Нужеца гъеб иблисги, гъелъул зуриятги (гӀанчӀи, насло) гъудулзабилъунищ кколел, дунги живго тун, гъеб иблис нужер тушманги букӀадго» - абун. [Кагъф 50 аят]

Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** ниль цӀунаги гъеб шайтӀаналь хӀакъаб исламияб диналдаса хъуштӀизариялдаса. **Амин!**

1. Сураatul ФатихIат

سُورَةُ الْفَاتِحَةِ

Маккаялда рештIизабураб, жинда жаниб анкьго аят бугеб.

1. Дица Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** цIаралдалъун байбихьи **بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ**

гъабула: дунялалъул рокъоб жиндир гурхIел

киназдего щолев, ахираталда жив муъминзабазда гурхIулев.

Дица киналго умуразулъ квербакъиги Аллагъасдаса тIалаб гъабулеб буго. гъев Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ** жидие тIибадат (лагълги) гъабизе тIадав БетIергъан вуго, кинабго лъикIлги, цIоб- рахIмат ва нигIматал къолевги вуго. Жиндир рахIмат ва цIоб кинабго жоялда щолев ва тIаммав вуго. ТIадегIанав Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** калам Къуръаналъул киналго суратал (цо сурату тавбат хутIизегIан) байбихъана бисмиллагъалдалъун:-жидер кинабго ишалъул байбихьи гъеб бисмиллагъалдалъун букIине ккеялда тIадамал тIоритIун. Гьелдалъун Аллагъасдаса тавпикъ-квербакъи тIалаб гъабун ва жидеца хъанчазул цIараздалъун байбихьи гъабулел хъанчил агълуялда хилиплги гъабун.

Гъаб Бисмилагъ суратул ФатихIаялъул аят букIиналда тIалимзабазул хилап буго. Гъединго тIалимзаби хилиплъана Бисмиллагъ щибаб сураталъул аят букIиналъулги. Гъеб хилап гъаб таржамаялда бициналдаса кIудияб мунпагIат гъечIелъул, нилъеца гьелъул баян гъабиларо.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Аварагасул мухIканал хIадисалги руго кинабго иш байбихъулеб мехаль Аллагъасул цIаралдалъун байбихье абун нилъеда амру гъабулел.

ТIалимзабаз абуна ТIадегIанав Аллагъасу рештIарал киналго тIахъалги жидер байбихьи Аллагъасул цIаралдалъун бугел рукIанин абун. Гъеб Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** цIар буго алжан рагъулеб кIул.

Гъедин бугельул киналъулго къокъаб магIна буго: кинабго бугольараб жо дидалъун бугольана. Кинабго букIинесеб жоги дидалъун букIине буго абураб. ТIадегIанав Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ** цо вукIиналда, кинабго жо жинца байбихъулев, киналъулго ахир жинда кодоб бугев вукIиналда тIоритIел гъабула гъаб каламалъ.

Гъеб бисмиллагъалда жаниб ТIадегIанав Аллагъасул ункъоялда анцIила ичIго цIаралдасан лъабго цIар буго: Аллагъ, АррахIман, АррахIим. Бишун хирияб, цоги щибго жоялда кидаго лъечIеб, БетIергъанасул заталда лъураб цIар буго Аллагъ. Хадусел киналго цIарал гъеб Аллагъ абураб цIаралге сипатлъун ккола ва ТIадегIанав Аллагъасул камиллги

бицулел руго.

АррахІман абураб цІаралгул магІна буго жиндир рахІмат, гурхІел гІаммав, гІемерав, кинабго жоялда шолев абураб. ПІадегІанав АллагІасул جَلَّالُهُ гІеб цІар дуњялалгул киналго умуразда швей гІабулеб буго.

АррахІим абураб цІар рахІмат-гурхІел даймав абураб магІнајлда буго: ГІев АллагІа جَلَّالُهُ дуњялалдаги ахириталдаги муъминзабазда гурхІулев вугелгул.

2. Кинабго рецц, лїица, лїие, щиб

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٢﴾

сабаблїун гІабурабги, АллагІасе буго.

Киназулго бетІергІан гІев вугелгул ва аслујлда кинабго лїикІлїи АллагІасдаса бугелгул. **Жив кинабго гІаламалгул бетІергІанлїун вугев**, кинабго жоялгул тадбир гІабулев, гІел хїхїулев, цІунулев, гІуцІулев. Жиндие лагІлїи гІабизе гІадав ханлїунги вугев. ПІадегІанав АллагІасе рецц гІаби даймаб, нахІасан кїотІи гІечІеб буго, гІев АллагІасул جَلَّالُهُ нигІматал, гІесул гурхІел-цІоб даймаб бугелгул.

3. Дуњялалда жив лїикІасдаги квешасдаги гурхІулев:

الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٣﴾

гІезие нигІматал кїун, гІезул маслахІатал тІоритІун.

Ахираталда муъминзабазда гурхІулев.

Ахираталгул рукІа гІамалалда данде жазаъ гІабулеб бугелгул, гІениб АллагІасул гурхІел муъминзабазда гурого букІуларо. Капурзаби, мушрикал, хІанчие лагІлїи гІабураб агІлу жужахІалда уна ва гІенир даимлїула.

(жазаъ: гІабураб гІамалалда рекїон гІабулеб кири яги гІазаб).

4. Кїиямасеб кїоялгул бетІергІанлїун жив вугев,

مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴿٤﴾

жиндилї кинабго жоялгул хІисаб-мизан ва жазаъ гІабулеб. ГІеб кїоялї гІитІинабниги кІудиябниги кинабго жоялгул ихтијр, ханлїи, ва хІукму гІабизе бугеб кверщел цохІо АллагІасда جَلَّالُهُ кодоб букІула. Дуњялалгул бетІергІан вуго АллагІа, амма гІаб дуњялалда нилїеда рихїулеб бакІалда жидеда бетІергІан абулел гІадамал рукІула, масала: рукІалгул бетІергІан, ракІалгул, боцІиялгул бетІергІан. Ахираталда гІединал бетІергІаби рукІуларо ва кинабго жоялгул ханлїи ПІадегІанав АллагІасде جَلَّالُهُ буссун букІула.

5. ЦохІо дүе буго АллагІа جَلَّالُهُ нијеца

إِلَٰكَ تَعْبُدُونَ إِلَّا أَنْتَ تَسْتَعِينُ ﴿٥﴾

лагІлїи гІабулеб, мун гүресе гІечІо. ЦохІо

Дудасан буго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ нижеца квербакъи тӀалаб гъабулеб, мун гуресдаса гъечӀо.

ЦохӀо дуге буго БетӀергъан Аллагъ нижех хӀелиги гъариги, мукӀурлъиги, мутӀигӀлъиги. ЦохӀо дудаса буго БетӀергъан Аллагъ нижеца квербакъи тӀалаб гъабулеб тӀагӀат-гӀибадат ва лъикӀаб гӀамал гъабиялъулъ, квешаб гӀамал тезеги. Мун гурев нижех квербакъизе кӀолев гъечӀо ва кӀодо гъавизе, хӀурмат гъабизе рекъаравги цохӀо мун вуго.

6. Дуца ниж битӀараб нухде тӀоритӀе. أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿٦﴾

Мун жинда разияб, дуге битӀун лагълъи гъабизе лъалеб. Дуца жиндалъун киналго аваргзаби ритӀараб исламияб диналъул нухда тӀоритӀе. Дуге гӀагарлъи бокъарал, мун разилъи бокъарал гӀадамал хъвадулеб нухда тӀоритӀе.

7. Дуца жидее кӀудиял нигӀматал къурал аварагзабазул, ритӀухъал, рацӀцӀадал гӀадамазул нухда тӀоритӀе.

صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ﴿٧﴾

Шагъидзабазул ва лъикӀал муъминзабазул нухда тӀоритӀе, гъелда ниж даимго чӀезеги гъаре.

Жидеда дур цим бахъарал ягъуадул нух гуреп ва жал хӀакъаб жо лъаларого къосарал ва мекъаб нухде ккарал насраниязул нухги гуреп.

Дур нухдаса гъетӀарал дур тушбабздаса ниж гъаруге Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ. Исламияб диналъул нухдаса къосарал ва жидеда дур цим бахъиги, абадияб рахӀматалдаса рикӀклад гъариги тӀалъарал гӀадамал руго гъел.

Амин.

дуца жаваб гъабе бетӀергъан.

Гъаб сурат, жиб кьокъаб бугониги, жиндир магӀна цӀакъ гъваридаб, кинабго Къуръаналда жаниб бугеб жоялда ишара гъабулеб буго. Гъедин бугельул гъелда цар тана уммул Къуръан абунги (Къуръанальул эбел).

Гъаб суратальул хиралъи бицун, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абунa: «*ПадегӀанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ Инжилалда, Тавраталда, Забуралда ва Къуръаналда жанибги рештӀинчӀо гъалда релъгъараб цоги сурат*»-абун. Ай, хиралъиялъул рахъалъан суратул фатихӀалда релъараб цоги сурат гъечӀо. ХӀадис имам Тирмизияс бицана лъикӀаб кьучӀаб бугин абун.

Гъединго аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ АбусагӀидида رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ абунa:

«*Дица дуда лъазабизе буго Къуръаналда жанир ругел суратазул бицун хиралъи кӀудияб сурат. Гъеб АлхӀамдулиллагъи РаббилгӀаламина буго*»-

абун. ХIадис имам Бухарияс бицана.

Гьаб сурат хирияб букIин гIеларищ паризаяб какил щибаб вахъун чIеялзуль гьеб цIалулеб букIинги. Гьедин бугелзул щивав инсанас хII бахъизе ккола гьаб сурат битIун цIализе лъазабизе ва гьелзул магIна хал гьабун, гьелзул пикру гьабун цIализеги.

Имам Муслимица Жинда Аллагъ разильаяв Абугъурайратидасан хIадис бицана:

«*Дида авараг ﷺ* абулев рагIана: БетIергъан Аллагъас *جَلَّ جَلَالُهُ* абула: Как дидаги дир лагъасдаги гьоркьоб кIибикъараб буго (бащад гьабураб буго), ва дир лагъасе гьес гьарараб жо букIизе буго. Лагъас, кинабго рецц Аллагъасе бугоян абидал, Аллагъас абула: Дир лагъас дие рецц гьабуна абун. Цингиги лагъас абидал: жиндир гурхIел- цIоб кинабго жоялда цолев- абун, Аллагъас абула: Дир лагъас дун кIодо гьавуна абун. Цингиги лагъас абидал: къиямасеб къоялзул бетIергъан- абун, Аллагъас *جَلَّ جَلَالُهُ* абула: Дир лагъас дир къадро-къимат гьабуна, кинабго амруги дида тIамун тана абун.

Цинги лагъас абидал: «нижеца лагъIи дие гьабулеб буго ва квер бакъиги дудасан тIалаб гьабула буго» абун,- Аллагъас абула: Гьаб дидаги лагъасдаги гьоркьоб буго ва дир лагъасе жинца гьарараб жо букIизе буго абун. Ахиралдаги лагъас абидал: «Дуца ниж жидее иман- исламалзул нигIмат кьурал гIадамазул нухда тIоритIе, жидеде дур ццим бахъарал гурел, жал къосараллунги гьечIел»- абун, ПIадегIанав Аллагъас *جَلَّ جَلَالُهُ* абула: Гьаб кинабго дир лагъасе буго ва гьесие жинца гьарараб жо букIизе буго» - абун.

Аллагъасе гIабдIун (лагъIун) вукIиналзул магIна букIуларо цо инсан цоги инсанасул лагъIун вугеб гIадаб. МагIарул мацIалда «ГIабдулагъи»- ялзул магIна гьабуни Аллагъ вокъулев ва Аллагъасе вокъулев абун-гьеб рекъела ГIабдуллагъалье магIналун букIизе. ПIадегIанав Аллагъас *جَلَّ جَلَالُهُ* жиндие хирияв МухIаммад *ﷺ* аварасул бицунаго, гьесда ГIабдуллагъи абун буго чанго аяталда жаниб. Гьелдасан бичIизе рекъараб буго ГIабдуллагъIун (Аллагъасул лагъIун) вукIин гIадегIанаб макъам букIин.

Исламалзул шагид ХIасан-Албаннаца абун: Суратул фатихIаталзул пикру гьабурав чиясда бихъула гьелзул магIнаялзул гьварилIи ва берцинIи, гьелзул бугеб цо-цада рекъей ва пасихIи. Гьеб сурат бай бихъулеб буго Аллагъасул цIар рехсеялдалун, жиндир сипатаздасан жив гурхIулев, гурхIел даймав вукIин бугев. Гьадинаб гурхIел цIоб гIатIидав Аллагъ *جَلَّ جَلَالُهُ* вукIин бичIчIун хадуб лагъас гьесие рецц гьабулеб буго «АлхIамдулиллагъи раббил гIаламина»-абун, жиндие

Аллагъасдасан ругел кIудиял нигIматазда шукру гъабун ва гъев Аллагъ кинабго гIаламалъул тадбир гъабулев, гьелъул бетIергъан вукIиналде мукIурлъун.

Гьел нигIматазул бищун кIудияб буго БетIергъан Аллагъас лагъ жив гъалевлъун гъави ва битIараб хIалалъ жиндие лагълъи гъабиялда тIовитIи. Гьелда хадусел нигIматал руго сахлъи, канлъи бихъи, рагIулев вукIин, кIалъазе гъалев вукIин ва цIакъ гIемерал, жидее гIорхъи чIвазе кIоларел руго гьел нигIматал. Щибго нилъедаса жиндие лъикIлъиниги я заралниги гъечIого, щибго жоялдаса хIинкъарав я щибго жоялда хIажатавги гъечIого, чIорого, жиндир цIоб-рахIматалдалъун гъал кIудиял ва гIемерал нигIматал къурав БутIергъан Аллагъ ﷻ жив цIакъ гурхIулев, гурхIел гIаммав ва даима вукIин бицун, лагъас кIиабизеги абулеб буго АррахIмани РрахIими абун.

Хадуб ТIадегIанав Аллагъас, гъаб жиндир нигIматал къейги, цIоб-рахIму гъабиги цо гIадлу-низамалда хурхунеб букIин ва ахираталда лагъасул хIисаб-суал гъабизе букIиналда кантIизарун ва гъев лагъ лъикIлъи гъабиялда гъесизе ва квешлъиялдаса нахъе къазе «къиямасеб къоялъул БетIергъанав Аллагъ» абун абулеб буго.

Гъаб амру гъадин бугелъул ва лагъасда бичIчIидал жинда тIад цо амру букIин ва жиндир хIисаб-суал гъабулев вукIин, гъесда тIадаблъун лъугъана жинца битIараб нух цIехезе ва жив ахираталда витIун кколеб, гIазаб-къварилъиялдасан хвасарлъулеб гIамалги гъабизе. Гъеб битIараб, хIакъаб нухалда жив тIовитIулев чи цохIо Аллагъ вукIиналда ракIчIун ва цоги кинабго жо жиндие мунфагIат гъабизе яги зарал гъабизениги кIолареб букIин лъан, лагъ Аллагъасде вуссунев вуго: «ЦохIо Дуге буго Аллагъ нижеца лагълъи гъабулеб ва цохIо дудасан буго Аллагъ нижеца квер бакъи тIалаб гъабулеб» - абун.

Гъаб мукIурлъиги цебехун рехсон, хадуб лагъас Аллагъасда гъарулеб буго: «Дуге ниж битIараб нухда тIоритIе бетIергъан» абун. Дуге жидее тIоритIел къурал, хIакъаб жо гъазабурал ва гьелда нахърилъгъаразул нух буго гъеб. Аллагъасул свалат салам лъеял аваргзаби жиндасан хъвадараб, гъезул малъиялда рекъон, иман камилал ва ритIухъал муъминзаби (ассидикъинал жидеда абулел) жиндасан хъвадараб.

Аллагъасул диналъе гIоло: гъеб дин ракъалда тIибитIизабизе, ва цIунизе гIоло жал маликлъараб дунялалъул боцIи-малги, хадуб жидер рухIалги къурал шагъидзаби жиндасан хъвадараб. Кинабго лъикIаб щинаб жо гъабиялда тIад чIарал: жидеца амру-нагъю гъабулел, гIелму-дин малъулел, садакъа-хайрат гъабулел, мискин-пакъирасда гурхIулел «ассвалихIинал» абулел лъикIал чагIи жиндасан хъвадараб.

Аллагъасул щим бахъарал ягъудазул нух гуреб (гъеб битIараб нух); жидее гIелму-лъай къун хадубги жидеца хIакъаб жо рехун тарал ва жал тIоритIун хадубги гьелдасан руссарал, битIараб нухдасан къосарал, гъеб нух кодоб щоларого, ахIмакъзабигIадин хутIарал насраниязул нухги гуреб.

Гъаб гъари Аллагъасда ﷻ гъабун хадуб «Амин» абизе цIакъ рекъараб буго: «Дуца жаваб гъабе БетIергъан» абураб магIна жиндир бугеб. Жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв Аварагас гъеб «Амин» абулаан АлхIам цIалун хадуб, жинда аскIов вугев чиясда рагIулеб хIалалъ. TIадегIанав Аллагъасда ﷻ щеве вахъун чIун гьесие гIибадат гъабун, гъев жиндир БетIергъан вукIиналда мукIурлъун, жив гьесул лагъ вукIиналдаги мукIурлъун как балева чияс жиндир какил байбихьи АлхIам цIалиялдалъун гъабула. Гъедин бугелъул гIалимзабаз гъеб АлхIамалъе тафсир (баян) гъабулаго лъикIго гIатIид гъабун, мухIкан гъабун гьелда тIад кIалъай гъабуна. Ва гъеб АлхIам магIна лъан, гъелъул пикру гъабун цIали мурад бугелъул, гъелдалъун инсанасе кантIи ва асар щевезе, дицаги мухIканал тIахъаздасан босун дагъабги баян хъвалеб буго.

Щуабилеб аят: **«цохIо Дуге буго Аллагъ нижеца лагълъи гъабулеб ва цохIо дудасан буго квербакьи тIалаб гъабулеб»**-гъаб аят цIалулеб мехалъ как балева чи кантIун вукIине ккола жинца абулеб ругIиялъул магIнаялда. «Дуге буго нижеца лагълъи гъабулеб»- абураб мехалъ, кинабго гIибадаталда: как бай, кIал квей, закат-сахI бахьи, садакъа гъаби, дугIа-гъари гъаби ва цогидабги гIемер жоялда щвей гъабулеб рагIи буго гъеб. Лагълъи гъаби ва гIибадат гъаби цохIо магIна буго. ХIакъикъияб лагълъи цохIо Аллагъасе ﷻ гурони букIуларо.

Гъаб магIна бичIIараб мехалъ ва жиндир иманалъулъги ритIухълъараб мехалъ, бусурманчи кидого цохIо Аллагъасда ﷻ хъул льолева, гьесда божулев ва гьесдасан хIинкъулев вукIине ккола. Гъедин бугелъул Аллагъас нилъеда малъун буго: «ЦохIо дуге буго нижеца гIибадат гъабулеб» абураб рагIиялда хадуб «цохIо Дудасан буго нижеца квербакьи тIалаб гъабулеб» абизе.

TIадегIанав Аллагъасул ﷻ тIоритIел ва квербакьи гъечIони инсанасда кIоларо кинабгIаги лъикIлъи гъабизе. Масала, нилъеца цо чиясда гъарани дуца дир иман цIикIизабе, дие как базе, кIал кквезе квербакьи гъабе абун, гъев чиясул щибго нилъее гъабизе кIолеб жо букIуларо. Гьесда кIола нилъеда как балеб кIал колеб къагIида бицине, иман щиб жо бугеб ва кин гъеб букIулеб лъазабизе ва гьелда нилъ гьесизарун насихIат гъабизе. ХIакъикъияб гъидаят, (тIоритIел)

цохло Аллагъасдасан буго. Гъеб гъедин буклиналъе мухIканаб далил буго Къуръаналъул аят, аварагасда ﷺ Аллагъас абулеб: **«Дуца къавмалъе вагIза гъабе МухIаммад ﷺ, мун гъезда жо малъулев чи вуго. Мун гъезда тIад виччарав гъечIо хIал гъабун гъел дуе бокъараб жоялда рачизе»** (гъашият 21-22 аят).

Иман камилав чи жиндир ва киналго гIадамазул БетIергъан цохло Аллагъ ﷻ вукIин лъан, гIицIго Аллагъасе гурони гIибадат гъабуларев вукIула. Гъаб даражаялда иман бахарав чиясе дунял ахираталъул киналго умурал (ишал) бигъалъула ва гъев раkI гIодоб биччан, щибго гIадамазул рагIиялъул хал гъабичIого ТIадегIанав Аллагъасул мурад хал гъабулев ва гъелда нахъвилъгъуев вукIуна. Аллагъас нилъер иман камил гъабеги.

Цоги гIалимзабаз абуна: «дица» абичIого, нижеца цохло дуе буго лагълъи гъабулеб ва цохло дудасан буго нижеца квербакъи тIалаб гъабулеб абиялъул хIикмат бугин: гъев лагъ цохIого БетIергъанасда цеве чIун гъаризе нечедалго, гъес киналго муъминзабигун цадахъ, гъезулги цIаралдасан гъабуна Аллагъасда ﷻ хитIаб. Гъединго буго: **«Дуца ниж битIараб нухалда тIоритIе»**- абулеб мехалъ «ниж» абун абиги.

Аллагъ ﷻ жидеда ризиял лъикIал чагIигун цадахъ дунялалдаги рукIине бокъун ва къиямасеб къоялъ сиратIалдасаги гъелгун цадахъ ине бокъун, ахир алжаналдаги гъелгун даимлъизе бокъун: «жидеда ццим бахъаразул нухда тIоритIуге ва жал къосаразул нухдаги тIоритIуге»- абун гъарулеб буго БетIергъан Аллагъасда ﷻ гъесул лагъас, АлхIамалъул ахиралда.

Къуръаналда жидер цIар хъвачIониги, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисаз баян гъабуна гъел «жидеда ццим бахъарал» ягъудал рукIин ва «жал къосарал» насраниял рукIин.

Гъазул нухдасан цIуни гъариялъул магIна букIуна гъезул гIамал нилъеца гъабунгутIи ва гъезулгун гъудуллъи, гъалмагълъи гъабунгутIиги. Аварагасдасан ﷻ бицараб хIадис буго:

«Аллагъас тушманлъун ккурал гIадамал нужеца гъудалзабилъун гъаруге абун.» Хирияв Аварагас ﷻ гъаб рагIи абиялъе гIиллаги буго ТIадегIанав Аллагъас Къуръаналда абун букIин:

«Я гъал иман лъурал гIадамал! Нужеца насраниялги ягъудиялги гъудулзабилъун ккоге. Гъел цоцазе гъудулзаби руго. Гъел насраниял ва ягъудиял гъудуллъун ккурав чи гъездасан вуго. ХIакълъунго Аллагъас ﷻ зулму гъабулеб къавм тIобитIуларо». (маидат 51 аят).

ТIадегIанав Аллагъас «гъел цоцазе гъудулзаби руго» абураб рагIиялъул

магІна буго исламалда ва бусурбабазда данде рахъизе, гъезда тушманлъи гъабизе гъел цадахъ лъугъун хІалтІулел руго абураб. Гъаб заман тІубанго Аллагъасул гъаб рагІиялъул магІна загъирлъараб къо буго ва нилъеда якъинго бихъулеб буго кинаб тІадцуй гъез бусурбабазда гъабулеб бугеб.

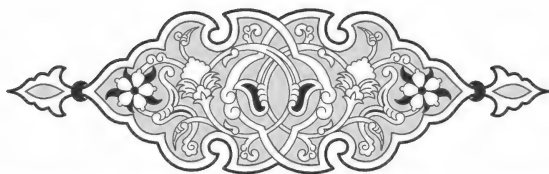
Хадубги Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** хІинкъи къун абулеб буго: «**Нагагъ нужеца гъезулгун гъудуллъи ккунни, нуж гъезул хІалалде сверула, купру-ширкалде ун жужахІалде ккезе бегъула**»- абун.

Цоги ТіадагІанав Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** абулеб буго: «**Я гъал иман лъурал гІадамал! Нужер дин махсароде гъабулел ва гІодобегІан гъабулел капурзаби нужеца гъудулзабилъун ккоге; нужеде цебе жидехъ тіехъ къурал китабиял ругониги, тіехъ къечІел мушрикал ругониги. Аллагъасдасан **جَلَّ جَلَالُهُ** хІинкъа гъеб иш гъабизе, нуж иман лъурал гІадамал ратани**» (маидат 57 аят).

Гъаб аяталъги лъазабулеб буго гъел куфарал ва мушрикал нилъер дин гІодобегІан гъабулел чагІи рукІин ва гъезулгун гъудуллъи гъабизе бегъунгутІи. Дин гІодобегІан гъаби ва махсароде гъаби буго бусурбаби шаргІалда рекъон хІукму гъабизе тунгутІи. ШаргІалда хІарам гъабураб мехтулеб жо тІибитІизаби, гІолохъанаб гІел хъахІбалъи гъабизе ва цогидабги инжитаб жоялда ругъун гъари. Къокъго абунни кинабго берцинаб, лъикІаб исламияб нух тезабун, гъелъул гІаксалда бугеб квешаб, чорокаб, къабихІаб жоялда куцулеб буго гІолохъанлъи.

Гъадианаб берцинаб, магІна гъваридаб, инсанасе хІажатаб жоялда гъев тІовитІулеб жо буго Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** калам. Гъеб Къуръаналъул пикру гъабурав, гъелъул магІна бичІІарав чи, иншаАллагъ, хІакъаб нухде вачІила ва Къуръаналъ малъухъин хъвадила.

Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** тавфикъ къеги жив разияб гІамал гъабизе.

2. Суратул Бакъарат

Маккаялда решитлизабураб, жинда жаниб анкъо аят бугеб.

Къуръаналда жаниб бищун халатаб (клудияб), глемерал шарглиял масъалаби рицулеб сурат буго гъаб. Инсан жинда хлажсалъулеб глакьидаяллъул (реклелчлей, иман лъей), глибадаталъул, чорхол тлабиглатазул, даран-базар ва ригьин гъаби, цогидалги глемерал масъалаби рицун руго.

Сураталъул авалалда бицулеб буго гъаб хирияб Къуръан гладамал хлакъаб исламияб диналда тлоритлулеб, жиб ритлухъаб, Тладегланав Аллагъасул калам буклун. Хадуб баян гъабулеб буго Аллагъасда иман лъей хал гъабун гладамазул лъабго къокъа буклун: муъминзаби, капурзаби ва мунафикъзаби. Хадуб муъминзабазе роххел бицун капурзабазе хлнкъи къун, киналго гладамазда лъазабулеб буго гъез глибадат гъабизе тладав цохло Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гурони гъечлеблъи.

Бануисраилазулги Муса عَلَيْهِ السَّلَام аварасулги къисса бицун вагизаги гъабулеб буго. Хадуб Ибрагъим аварасулги Исмагиллиги عَلَيْهِمَا السَّلَام къасса бицун гъез кагъба рукъ бай баян гъабун буго. Хадуб къиблялълул масъала баян гъабун буго. Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ ширк гъабулел чаглазул сипатал ва гъезул хлукму бицун буго.

Исламияб диналда жанир хлалал гъарурал ва хларам гъарурал жалги рицун руго, как-клалалълул, закят-сахлалълул бицун буго. Хлажгун глумраялълул, ирсалълул, васияталълул масъалабиги рицун руго. Ригьин гъаби, ригьин биххи, лъимер хахизаби, глидаялда руччабаца базе кколеб заманги бицун буго. (Гида абула рос хварай яги гъесдаса ятлалъарай гладаналъ цоги росасе инелде цебе жиндирго рокъой члун базе кколеб заманалда).

Даран-базаралълул, рибаялълул, хамро (мехтулеб жо) гъекъеялълул, гъоркъоб жо лъун хлалел хларамал хлаязулги бицун буго. Сураталълул ахиралда муъминзабазе дуглаги гъабун буго.

Гъаб сураталда жаниб жидер клвар бугел чанго къаглидаги бицун буго.

Гъезул бицунго аслияб буго Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ нухда хъвади ва ракъалда тлад цохло гъесул дин буклиналъе глоло хъвади дунялалълулги

ахираталъулги бахъибуголтъиялъе сабаблъун букӀин. Жиндир гӀакъло-
лъай бугев чияс тӀадегӀанабги гӀодобегӀанабги жо батӀа гъабизе
ккола, лъикӀаб жо тӀасабищун квешаб тезе ккола.

Диналъул аслоги лъабго жо букӀин баян гъабун буго: Аллагъасда
иман лъей, ахираталда иман лъей, Аллагъ разилъи тӀалаб гъабун
лъикӀаб гӀамал гъаби. Ахираталда жазатъ (жинца гъабураб гӀамалалда
данде гъабулеб тамихӀ яги лъикӀлъи) гъабизе буго инсанасул иман
лъейги гъес гъабураб гӀамалги кӀиябго цадахъ хал гъабун. Гъаб ракъалда
тӀад гӀаммаб ханлъи букӀизе ккола Аллагъасул جَلَّالٌ دиналъе ва гъесул
шаригӀаталъе. Купруялъеги, зулмуялъеги ханлъи ва тӀалъи букӀизе
бегъуларо. Аллагъасул диналда ритӀун чӀараб мехалъ исламияб уммат
цолъула ва цоцазде рекъон къуват-гучи цӀикӀкӀуна. Гъел диналъулъ
загӀипӀараб мехалъ гъезул цолъиги хола, ханлъиги тӀаса уна.

ТӀадегӀанал мурадазде цевезе бокъарав чияс сабру гъабиялдалъун,
какал раялдалъун квербакъи тӀалаб гъабула. ГӀелму гъечӀого цоги
цив вугониги чиясда нахърилъиналъ жсагъиллъи ва тушманлъи
цӀикӀизабула. Аллагъасе جَلَّالٌ гурони шаргӀ лъезе ихтияр гъечӀо. Гъес
лъураб шаргӀ хвезабизеги ихтияр гъечӀо. Аллагъас инсанасда хӀал
кӀолареб гӀибадат гъабеян амру гъабуларо. Инсанас жиндирго напс
гъалаг гъабиги шаргӀалда хӀарам гъабураб буго. Исламияб дин ва
исалмияб ракъ цӀунизе, Аллагъасе جَلَّالٌ гъабулеб дин камилго гъабизе рес
лъугъизе гӀоло гъазаватги гъабула. Кинавниги инсан жиндир напсалъ
гъабураб гӀамалалъул жазатъ жиндие гъабулев вуго. Гъадинал кӀвар
бугел масъалаби ва къагӀидаби руго гъаб хирияб сураталда жанир.

Суратул Бакъараталъул хиралъи бицарал хӀадисалги руго. Гъездаса
буго имам Муслимица жинда Аллагъ разилъаяв Абугъурайратидаса
бицараб хӀадис: *أَما رَأَيْتُمْ أَهْلَ الْبَيْتِ* абун:

«Нужеца нӀужер рукъзал хобаллъун гъаруге (ай, рокъоб Къуръан
цӀале, как бай). ХӀакълъунго, жинда жаниб суратул Бакъарат
цӀадӀулӀеб рокъоб щайтӀан лъугъуларо»-абун.

Жив гурхӀулев, гурхӀел гӀамав
Аллагъасул цӀаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْمُرَادُ

1. Алиф, Лам, Мим.

ТӀадегӀанав Аллагъасда лъала гъал хӀурупал сураталъул
байбихъиялда лъеялдасан бугеб жиндир мурад.

Къуръаналъе тафсир гъабурал гӀалимзабазул гӀемерисез гъадин абун

суратазул авалалда ругел хIарпазе тафсир гъабун. Гьелдасан батIияб рагIи бицарал гIалимзабиги руго. Масала: гьел хIурупал сураталда цIар бугин, гьел Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** цIаралъул хIурупал ругин, гьел Къуръан жинца инсан гIажиз гъавулеб ва гъев инсан жинда релъараб жо гъабизе кIоларев вукIиналда мукIур гъавулел хIурупал ругин-абун. Кинниги рекъараб буго гьел хIарпал цIалун ва гъезул хIикмат-мурад цIехечIого, гьелда иман лъун тезе.

2. Гъаб нильеца цIалулеб IадегIанав **ذَٰلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ** Аллагъасул калам жаниб хъвараб тIехъ, щибго шаклъи гъечIого, Аллагъасдасан хIинкъун, хIарамаб тун, купру-ширкалдаса цIунун, тIагIат гъабун хъвадулел муъминзаби жинца тIоритIулеб нур буго.

3. Гьел Аллагъасдаса хIинкъулел **الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنفِقُونَ** муъминзаби руго жидеца гъаибаб жоялда иман лъолел, гьелда божулел.

(Гъаибаб жо буго жидеда бихъичIеб, цебехун лъугъарабниги хадуб лъугъизесебниги жо) **ва жидеца рукугI, сужда камил гъабун, Аллагъасе хIелун как балел ва жидее Дица къурал нигIматаздаса паризаяб закат-сахIги, суннатаб садакъаги, хъизамалъе напакъаги къолел.**

Иман лъей абураб рагIиялъул магIна буго цо жо ритIухъ гъаби ШаргIалда иман лъеялъул магIна буго: ракIалъул божигун цадахъ кIалалъ нугIлъи гъабун лугъаз гIамал гъаби. Гъаибаб жоялда иман лъеялъул мурад буго кинабниги Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** ва аварагас **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** бицараб, жиб бихъулеб бакIалда гъечIеб жоялда иман лъей. Гьелда гъоркъобе уна бищунго себе IадегIанав Аллагъасда иман лъей, малаикзабазда, Аллагъасул тIахъазда, аварагзабазда, ахир къоялда ва Аллагъасул къадаралда иман лъей. Гъединго алжан, жужахI, хIисаб, мизан, сиратI ва цогидалги умуразда иман лъей.

Гъаб нахъа ккараб заманаялъ: жидеда свалат салам лъеяв Аварагги вихъичIел, гьесул асхIабзаби ва гъезда хадусел лъикIал гIасрабазул лъикIал гIадамалги рихъичIел ва амма Аллагъасдаги **جَلَّ جَلَالُهُ** аварагасдаги **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** ва гьес бицараб жоялдаги иман лъурал ва гьелда гIамал гъабурал муъминзаби асхIабзабаздасаги хириял рукIинаял абун буго кириялъулъ.

Имам АхIмадица бицараб хIадисалда буго: АбужумгIатица **رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ** бицана: «*Ниж авараггун **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** цадахъ радал квен кваналел рукIана ва нижгун цадахъ АбугIубайдат ибну ЖарахI вукIана (гъев вуго алжаналдалъун рохел бицарав асхIаб). Цинги гъев АбугIубайдатица*

абуна: «Я расулаллагъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Нижедаса лъиклав цоги цивго чи вугиц? Нижеца мунгун цадахъ иманги лъуна ва мунгун цадахъ Аллагъасул диналгье *Голо жигъадги гъабуна*» абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв Аварагас абун: «Руго. Гьел руго жидеда дунги вихъичлого дида иман лъурал *Гіадамал*» абун.

Гіадегіанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ Къуръаналда жаниб какги, боціи-мал напакъаде кьейги гіемер рехсон буго киябо цо-цазда хурхун. Гьелъул хІикматги буго: как бай Аллагъасе бугеб хІакъ буго, гьесие гъабулеб гібадатги буго. Гьелда жаниб Аллагъ цо гъави, гьесие рецц гъаби, Аллагъ кюдо гъави, гьесда гъари, хІели, Аллагъасда таваккал тіами, мугъчІвай, гьесдаса хІакъаб, битІараб жоялда тіоритІи тіалаб гъабиги буго.

Боціи, мал напакъаде кьей инсанасул хІакъ буго. Гьелъуль цо инсанас цогидасе лъикІлти гъаби буго. Жидее лъикІлти гъабизе мустахІикъалги жинда напакъа тіадаб агълу-хъизан буго, хадур гіагарал чагіи, мадугъалзаби, гъудулзаби руго, хадур цогидал бусурбаби руго. Бишун цева гъавизе кколевги жиндир хІажалти ціикІларав пакъирав, загІипав, гіажизав чи вуго.

Унгого инсанас пикру гъабуні жив какиль вукІадго рукІугІалда араб мехаль жинца бетІер гіодоб лъие кьулун бугеб абун, ва жинца гьеб бетІер кьулулареблти жинда вашадасе, я жиндаса кьадро кьимат тіокІасеги, цинги раклал Аллагъасда хитІабги гъабун хІелиги гъабуні:

«Я БетІергъан Аллагъ! мун кІудияв вугоха БетІергъан ва кинабго рецци дуе буго дица дуе рукугІ гъабуна, дуда иманги лъуна ва дур амроялда нахъги вильана, дир нусабго лага дуе мутІигІаб ва хІелулеб буго, дуца дир мунагъал чуре Аллагъ, мун дидаги гурхІа Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ абун». Гъаб буго рукугІ камил гъаби, гьелдаса жиндие мунфагіатти шола, иншаАллагъ.

Гьединго инсанас пикру гъабизе рекъараб буго жив суждаялда араб мехаль кигІан гіодовегіанлъун, хІелун, мутІигІлъун жив вугев абун. Цониги чияс дие сужда гъабе, гурони дица мун чІвазе вугин абураб мехальги сахав, яхІ бугев, бахІарчилти бугев чияс гьесие сужда гъабиларо. Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вукІиналдаги божун, гьесул амруялда нахъги вильлъун, щибго дуда тіад хъаравуллти гъабулев чиги гьечлого гьеб сужда БетІергъан Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гъабураб мехаль, гьеб цІакъго инсан жиндир хІалалда ургъизе ккараб бакІ буго.

Цинги гьеб суждаялда вукІадго абизе рекъарабги буго:

«Мун цІакъ Гіадегіанав вугоха Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ. Дица дуе буго сужда

гъабулеб ва кинабго рецци дуге: Дуца дун вижсарав, дие бихъи, рагъи ва цогидалги жудедалгун жо лъалел лугъи гъарурав. Дуца дир мунагъал чуре ва мун дида гурхIа Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ абун. Чанги чи вукIуна жиндир рукугI, сужуд ва цогидалги какил арканал цIакъ мугъмалго, адаб гъечIого, гIедегIун гъарулев.

Гъаб нильеца бицараб хIалалъ жиндир магIнаги хал гъабун рукугI, сужуд гъабураб мехалъ гъев инсан Аллагъасдаса нечезе ккела гъесда гIасилъизе ва хIарамаб жо гъабизе: ай додигIанго Аллагъасда цева гIодовги къулулев, цинги бетIерги ракъалда цузабун Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гIодогIанлъун, хIелун вукIунев чи, гъеб жиндир пишаги кIочIон, гъедин хIелун мукIурлъун жинда цева чIолев Аллагъасда кин гIасилъулев?

4. Аллагъасдаса хIинкъулеб

муъминзаби руго МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,
дуда рештIизабураб Къураналда ва мун
жиндалгун витIараб диналда иман

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ

قَبْلِكَ وَيَأْتِيهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَمَسَّاتٌ

лъолел ва дуда церехун рукIарал аварагзабазда рештIизабураб
жоялдаги (инжил таврат ва цогидалги тIахъал) иман лъолел, ва
ахир къо букIинги щибго шаклъи гъечIого жидеда лъан гъелдаги
иман лъолел.

ШаргIияб иман лъей тIубаларо нелъеца церехунги рицарал ва гъанирги
рицарал киналго гъаибиял умуразда иман лъун гурони. Масала: цохIо
тIадегIанав Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун, божун, цогидаб жо божичIого
тарав чи бусурманчи вукIунаро. тIадегIанав Аллагъасда иман лъеялъул
магIнаго буго гъес ритIарал аварагзабаздаги, гъезда рештIизарурал
тIахъаздаги ва гъел тIахъазда жаниб бицараб жоялдаги иман лъей.
ЦохIо Къуръаналгун рагIиялда божичIони, яги цохIо мухIканаб
аварагасул хIадисалда божичIони, гъев чиясул иман биххула. ЦIакъ
жинда кантIизе ккараб ва цIодорлъи гъабизе кколеб масъала буго
гъеб.

5. Гъел церехун рехсарал сипатал жидее

ругел муъминзаби руго Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ
рахъалъан жидее тIоритIел бугел,

أُولَٰئِكَ عَلَىٰ هُدًى مِّن رَّبِّهِمْ وَأُولَٰئِكَ

هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٢٠٦﴾

жидер рекелъ иманалгун нурги бугел, жидее

хIакъаб жо лъарал муъминзаби. **Ва гъел руго жидер лъикIлъиялда
кверщел батаралги.** Дунялалгун ва ахираталгун лъикIлъи жидее
щварал. Жидеца тIалаб гъабулеб Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилъи щварал, гъел
жиндаса лъутулеб, хIинкъулеб квешлъиялдасаги хвасарлъарал.

тIадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъаб щуго аяталда жаниб муъминзабазул
бецен гъабидал ва гъезул сипаталги рицинал, гъелда нахърегIизабуна

капуразул сипатал рицараб кӀиго аят. Гьелдалъун загьир гьабуна капурзадаги бусурбабаздаги гьоркъоб бугеб, лъикӀал чагӀаздаги квешал чагӀаздаги гьоркъоб бугеб, бахьибугеб ва бахьикъосараб агълоялдаги гьоркъоб бугеб баянаб батӀалъи.

6. ХӀакъълъунго, Аллагъасул аятаздаги, МухӀаммад ﷺ авараг вукӀиналдаги инкар ккурал гӀадамал, гъезие щибго батӀалъи гъечӀо дуца

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَوَاءٌ عَلَيْهِمْ أُنذِرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٦﴾

Аллагъасул гӀазабалдалъун хӀинкъи къуниги, хӀинкъи къечӀого жалго таниги: гъез иман лъоларо ва мун жиндалъун вачӀараб дин ритӀухъ гъабуларо.

Гъедин бугелъул дур хъул лъоге гъез иман лъелин абун ва дур ракӀги къварилъуге гъез мун ритӀухъ гъавичӀин абун. Щайха гъез иман лъолареб абун:

7. ПӀадегӀанав Аллагъас ﷻ гъезул ракӀазда мугъро (печать) чӀвана:

خَتَمَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ وَعَلَى سَمْعِهِمْ وَعَلَى أَبْصَارِهِمْ غِشْوَةً وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٧﴾

гъел ракӀазда жаниб иманалъул нур лъугъунаро. **Ва гъезул гӀундуздаги**

мугъро чӀвана, беразда пӀад пӀалъелги буго: гъел рацун, руччун гъезда жо рагӀизе ва бихъизе толареб. Ва гъезие ахираталда гучаб гӀазаб букӀизе буго: жиб нахъасан къотӀулареб ва тӀаса босулареб, гъез иман лъезе инкар кквей сабаблъун ва Аллагъасул ﷻ аятал гьереси гъари сабаблъунги.

Имам АхӀмадица бицараб хӀадисалда буго Ибнужаририца абунин: Дида хирияв Аварагасдаса ﷺ бицараб хӀадис рагӀана. Гъес абун: «Муъминчияс мунагъ гъабураб мехаль гъесул ракӀалда тӀад чегӀераб тӀанкӀ лъугъуна, цинги гъес хехго тавбо гъабун Аллагъ ﷻ разилъи тӀалаб гъабунни, гъеб тӀанкӀ нахъе уна ва ракӀги бацӀцӀалъула. Тавбо гъабичӀого гъев мунагъазулъ хъвадани гъеб чегӀерлъиялъ тӀубанго ракӀ бахчизабула» абун. Имам Загъабияс хӀадис кьучӀ гъабун.

Гъеб буго ПӀадегӀанав Аллагъас «Гъезул ракӀазда пӀад хъал лъугъун буго гъез гъарурал мунагъазул»- абураб рагӀиялъул магӀнаги. Гъедин мунагъал гӀемер гъарураб мехаль гъез ракӀ жаниб иманалъул нур лъугъунареб гъабула. Гъеб буго Аллагъас ﷻ ракӀалда мугъро чӀвана абураб рагӀиялъул магӀнаги. Жаниб иман лъугъунареб ракӀал капурал, купроялдаса хвасарлъуларел рукӀуна. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул дугӀа буго, нилъеца гъабизе гӀоло жинца абураб: «Я ракӀал сверизарулев БетӀергъан! Дуца нижсер ракӀал дур диналда чӀезаре»- абун.

Иманалда даимлъизе ва гъеб цѣикѣКине бокъарав чияс мунагъал тезе ккела ва Аллагъасда جَلَّالَهُ гъаризеги ккела жив битІараб диналда чѣзавесян абун.

Тіадегіанав Аллагъас جَلَّالَهُ муъминзабазул ва капуразул сипатал рицун хадуб, гъезда нахърегІизарун мунафикъазул сипаталги рицана: гъеб буго жал киназдаго лъаларел ва жидер зарал цѣикѣараб къокъа, гъедин бугелъул гъезул хІакъалъуль анѣіла лъабго аят рештІизабуна гъаб капурзабазул бицараб бакІалда хадуб.

8. Тіадамаздаса цо къокъа буго жидеца **абулел нижеца Аллагъасда جَلَّالَهُ иман лъунин ва ахир къиямасеб къоялдаги иман лъунин абун, ва амма гъел жидеца иман лъурал гъечІо.**

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَيَأْتُونَ
الْآخِرَ وَمَا هُم بِمُؤْمِنِينَ ﴿٨﴾

9. Тіадегіанав Аллагъги جَلَّالَهُ муъминзабиги гуккулаян руго гъел. Амма гъез жидерго напсал гуккулел руго ва гъезда гъаб хІукму гъадин букІинги лъалеб гъечІо.

يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ
إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٩﴾

10. Гъезул ракІазуль унти буго (шаклъи буго) ва Аллагъас гъезул шаклъи цѣикѣизабула нифакъ цѣикѣизабун. Ахираталда гъезие цІакъ жинца унтизабулеб гІазаб букІизе буго гъезул гъересиялда данде.

فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا
وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠﴾ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ﴿١٠﴾

Гъез гъаибаб жо гъереси гъабун гъелда иман лъолеб букІинчІо, иман лъун бугин абун муъминзабазда гъересиги бицунеб букІана. Нифакъ буго: жинца лъикѣаб жо гъабулеблъун бихъизаби, жиндир рекІель квешлъи гъабиялда къасдги букІун. Мунапикъ абула диналда жанив загъиралда муъминзабигун вукІунев, амма рекІель иман гъечІев чиясда. Гъесул хІукму буго абадияб жужахІалда вукІине вугин абураб. Мунапикълъи чиясул гІамалазульги букІула. Гъеб буго бицулеб рагІиги, гъабулеб пишаги данде ккунгутІи. Жиндир ракІги кІалги цо-цазде хилиплъун букІин.

Гъаб нифакъ цІакъ кІудиял мунагъаздаса буго. Гъелда жаниб гІадамал гукки, гъел махсароде гъари буго. Жегиги гъел мунапикъазда ракІалда кколеб буго жидеца цо-цо муъминзаби гуккарал гІадин, Аллагъги جَلَّالَهُ гуккила абун. Жив Тіадегіанав ва ВацІіадав вуго БегІергъан Аллагъ гъединаб мукъсанлъи жинда гІад бачІиялдаса.

«Гъезул раклъзулъ унти буго» абураб рагIи цIакъ гъваридаб магIнаялда буго: гъезул раклI унтун буго абицIо, гъеб раклI чорхол цо лага бугельзул ва гъеб бокъараб мехаль бокъарав чиясулги унтулеб жо бугельзул. Раклъзулъ унти букIин буго гIакълоялзулъ унти букIин ва гъел мунапикъзаби жидер гIакъло тIубачIел рукIин.

Кинха гъел гIакъло тIубарал рукIинел, гъаб дуниялалда ралел дагъал къоязул маслахIат хал гъабун ахираталда абадияб жужахIалда рукIине жал разилъулел?

Гъаб лъабго аяталда жаниб гъел мунафикъзаби шал ругелги бицун, хадуб ТIадегIанав Аллагъас ﷻ гъезул гIамалал ва рагIаби баян гъарун абун:

11. Гъел мунапикъзада абураб мехаль

Аллагъасде ﷻ гIасилъун, купро

ширк гъабун, **ракъалда пасалъи гъабуге**

абун, гъез абула ниж пасалъи гъабулел

гъечIин, ниж ругин лъикIлъи гъабулел чагIи абун.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا

نَحْنُ مُصْلِحُونَ ﴿١١﴾

12. Нужеда лъай гъел ракъалда пасалъи

гъабулел рукIин ва амма жидерго

ахIмакълъиялъ гъезда гъеб лъалеб гъечIо.

أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَٰكِن

لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٢﴾

ХIакълъунго зобал-ракъазул лъикIлъи, гъениб

баракат ва паракъалъи букIин Аллагъасе ﷻ мутIигIлъиялзулъ ва

гъесул амруялда нахърилъиналзулъ буго. Цо гIадамаз гIасилъаби ва

зулмаби гъарураб мехаль, гъелзул баракат гъечIолъиялъ ракъалда

пасалъи ккола.

Ибнужаририца абун: нифакъалзул агълуялъ ракъалда пасалъи гъабула

Аллагъасде ﷻ гIассилъиялдалъун, гъабугеян нагъю гъабураб жо

гъабун ва Аллагъесул парзал тIурачIого тун (как, кIал, закат ва цогидалги).

Жал диналзулъ шакдарулел рукIун ва жидеца муъминзаби гуккулел

рукIун, нижги иман лъурал чагIи ругин абун. Жидее рес рекъараб

мехаль купру- ширкалзул агълогун цадахъ лъугъун Аллагъасдаса ﷻ

хIинкъарал муъминзабаде зарал гъабулел рукIун-абун.

«Нижеца ракъалда маслихIат гъабулел бугоян»- абулеб букIана гъез:

ниж ругин капурзабадаги бусурбабаздаги кIияздаго хIал рекъезаби

бокъарал абун. Гъаб жо унго унгояб пасалъи буго, ТIадегIанав

Аллагъасул амруялда гIасилъиги буго: «**муъминзаби**

муъминзабаде гъудулзаби рукIа ва Аллагъасул тушбаби

ягъудиялги насраниялги нужеца гъудулзабилъун ккоге»- абураб.

ЦIакъ жиб тIибитIараб, кинабго заманалъ букIараб ва жакъаги гIемер

гIадамаз хIалтIизабулеб нифакъ буго гъаб. Аллагъас ﷻ ниль

цIунаги гъеб нифакъалъул агълуялдаса.

13. Гъел мунафикъазда абидал, нужеца иман лъе гъал цогидал гIадамаз иман лъураб гIадин абун:

жиндилъ шаклъи гъечIеб, риягъи гъечIеб.

(Риягъ абула: гIадамал разилъи гIалаб гъабун

гIибадат гъабиалда). Жидеда Аллагъ разилъаял аварагасул хириял асхIабзабаз лъураб гIадин. Кинабго амруялда нахърилъа, кинабго квешлъиги те. Ахират букIиналдаги, алжан-жужахI букIиналдаги божа, гъел капурал чагIиги гъезулгун хурхенги те абун.

Гъез абула: Гъел ахIмакъал, гIодорегIанал гIадамаз гIадиниш нижеца иман лъолеб?- абун. Жидеда Аллагъ разилъаял хириял асхIабзаби рукIана гъез ахIмакъал чагIилъун рикIкIунел: гъезда гъоркъор лагъзал, мискинал, пакъирав гIадамал рукIиналъ. Гъедин бугельул Аллагъасги абун:

«Нуж кантIе гIадамал! Гъал мунапикъзаби руго хIакъикъиял ахIмакъзаби ва гъезда гъедин рукIинги лъалеб гъечIо»-абун. Бищунго инсанасул ахъмакълъи загъирлъулеб бакI буго гъесда жиндир макъам, къадру, гIелму, гъунар лъачIеб заман.

14. Иман лъурал гIадамал жидеда аскIор ккедал гъез абула нижги нужгогIадал муъминзаби ругин абун.

Цинги жидер шайтIабазда:

ягъудиязул гIалимзабазда ва купру-ширкалъул кIудиязда данделъараб мехаль, гъез абула: **ниж руго нужгун цадахъ ругел. Дол муъминзаби махсароде гъарун абула нижеца, долгун данделъараб мехаль нижги муъминзаби ругин абун.**

15. ГIадегIанав Аллагъ вуго гъел мунапикъал махсароде гъарулев ва гъел жидер къосиналъулъ халат гъарулевги, гъезда хIакъаб жоги лъаларого бугеб хIалалъ.

Гъезул къабихIал гIамалаздалъун Аллагъас гъезул ракIазда мугъру чIвана ва жаниб иманалъул нур лъугъуларел гъаруна. Гъезул бералги бецц гъаруна хIакъаб жо бихъиялдаса ва гъезул гIундулги гIинкъ гъаруна битIараб рагIи рагIиялдаса.

Гъаб бакIалда буго ва цоги гIемерал бакIаздаги букIула, Аллагъасул каламалъулъ загъиралда магIна гъабун битIун бачIунареб бакI.

وَإِذْ أَقْبَلَ لَهُمْ إِمْنًا كَمَا آمَنَ النَّاسُ
قَالُوا أَنْتُمْ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ أَلَا إِنَّهُمْ

هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَكِنْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣﴾

وَإِذْ أَقْبَأَ الَّذِينَ ءَامَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذْ خَلَوْا

إِلَىٰ شَيْطَانِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ

مُسْتَهْزِءُونَ ﴿١٤﴾

اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ

يَعْمَهُونَ ﴿١٥﴾

Масала: Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ абунa: «жидеца муъминзаби махсароде кколел мунапикъзаби дицаги махсароде кввела»-абун. Гьалъул магІна буго: гьел мунапикъаз гьабураб квешаб гІамалалда данде Аллагъас гьезие гьелда релъараб жазаъ гьабула абураб. Лагъзадерил квешаб гІамал, мекъаб иш, гьезул рахъалъан Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ мутІигІлъунгутІи буго, цинги Аллагъас гьелда данде жазаъ гьаби Аллагъасул гІадло букІула. Цоги мисал буго: «Квешлъиялъул жазаъ гьелда релъараб квешлъи гьаби буго»- абураб. Гьалъул магІна буго квешаб жоялда данде жазаъ гьабула гьеб квешлъиялъе гьабизе кколеб ва гьелда рекъараб абураб. Гьаб бичІиизе кколеб масъала буго.

16. Гьел нифакъ гьабулел гІадамал руго жидеца Аллагъасул рахъалъан бугеб тІоритІелги бичун, гьелъухъ къосин, купру босарал. Гьазул гьаб дарам хайир гьечІеб буго ва гьал гІадамалги хІакъаб жоялда гьечІо.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اسْتَرَوْا الضَّلَالَةَ بِالْهَدَىٰ
فَمَا رِيحَتِ تَجِدْنَهُمْ وَمَا كَانُوا
مُتَعِدِينَ ﴿١٦﴾

Гьаздаса дунялалъул ва ахираталъул кІиябго лъикІлъи борчІун ун буго. Иманги бичун купру боси, ва гьеб гІодобегІанаб купруялъухъ тІадегІанав Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ тІоритІел къей,- гьаб цІакъ ахІмакъал чагІазул дарам буго.

17. Жидер ахІмакълъиялъулъ гьал релъун руго бецІаб сардилъ цІа бакарал гІадамазда. Цинги гьеб цІаялъ жидеда сверухъ бугеб жо бихъизе гІагарлъараб мехалъ ва жиде хинлъи щведал, хІинкъиги тІаса индал, Аллагъас гьеб цІа свинабураб ва щибго жо бихъулареб бецІлъиялъулъ жал тарал.

مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ، ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ ﴿١٧﴾

Гьез бакараб цІа букІана Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гьезие къураб тІоритІел, ва амма гьел гьеб тІоритІелги тун купруялде руссиндал, гьел цІакъ гучаб бецІлъукъе ккана: нифакъалъул, шакдариялъул, купруялъул бецІлъи буго гьеб.

18. Цинги гьел гІинкъал лъугъана, жидеда хІакъаб жо рагІуларел, мацІ

صُمُّ بُكْرٌ عَمَىٰ لَهُمْ لَآ يَرْجِعُونَ ﴿١٨﴾

лъаларел, кІалъазе кІоларелги лъугъана жидеда щибго лъикІаб рагІи абизе лъаларел. БецІалги лъугъана: къосиналъул бецІлъи буго гьеб ва жидер рагІазул бецІлъиги буго. Цинги жал гьаб къосараб, гьалагІараб

хІалалдаса хІакъаб нухдеги руссуларо.

19. Цоги мисал буго гьел мунапикъазул зодисан чвахун балеб цІадалда релълъун: жибгун цадахъ гъуриги пириги, гъугъайги бугеб ва гучаб бецІлъиги бугеб. Кутакаб хІинкъи рекІелъе рехун, жидеца гІинзунир килщал къазарулел; пири речІун гьалагІыилин хІинкъун, ва гьабизе жо тІагІун, гьел гІундул руччани (рацани) жал хвасарлъыилин ракІалда ккун. ТІадегІанав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гьел капурзабазда сверун лъугъарав вуго: кинабго рахъалъан гьел рихъулев, гьезул хІал лъалев вуго ва гьесул гІазабалдаса гьел рорчІуларо.

أَوْ كَصَيِّبٍ مِّنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمٌ وَّرَعٌ
وَيَرْقُبُ جِجَعُلُونَ أَصْلَحَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِّنَ
الصَّوْعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ ﴿١٩﴾

20. Пири пирхараб мехаль гьель жал бецІлъизаризе гІагарлъула. Гьеб пири пирхун гвангъи рехараб мехаль, гьеб канлъиялъуль гьел церехун уна. Цингиги бецІлъараб мехаль жал чІола: нух бихъуларого ва квешаб бакІалда ккеялда хІинкъун. БетІергъан Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ бокъани гьезул канлъиги рагІиги инабилаан. ХІакълъунго Аллагъ кинабго жоялда хІал кІолев вуго.

يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَرَهمْ كُلَّمَا أَضَاءَ
لَهُمْ مَشْوَافٍ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا
وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَرِهِمْ
إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٠﴾

ТІадегІанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ мунапикъазул бицун бачараб гьаб кІиги мисал гьезул гІемерисезул хІалалда тІоритІел гьабулеб буго. «Чвахун балеб цІадги бецІлъиги» буго гьезул шакІьи, купру, нифакъ. Гьезул ракІал хІинкъизарулеб «зоб гъугъай» буго кидаго гьезул рекІелъ хІинкъи букІин. Гьелда тІоритІел гьабулеб Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рагІиги буго «Гьел мунапикъазда ракІалде ккола кинабго борхараб гъаракъ жидеде гьабураб бугилан». (Алмунафикъун 4)

Пири пирхи буго цо-цо мехаль гьезул рекІелъ лъугъизе къасд гьабулеб иманалъул кунчІи. ТІадегІанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ абун: «Пириялъ гьезул канлъи иналде ккезабула» абун. Гьелъул магІна буго жидер рекІелъ хІакъаб жоялъул кунчІи лъугъулеб мехаль, гьезул ракІал загІипал рукІиналъ, иманги загІипаб букІиналъ гьезда гьеб кунчІи хІехъезе кІоларо. Гьеб иманалъул нуралъуль гьел дагъалго рилълъуна, ва хехго гьеб нурги тІагІун добго бецІлъиялъуль ва хІайранлъиялъуль ккола. Мунапикъазе хІинкъи къун, гьел кангІизе бокъун, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гьезул бицарал аятазул ахиралда абулеб буго: «БетІергъан Аллагъ гьезда сверун лъугъарав вуго ва гьезие рорчІизе бакІ гьечІо» абун. Аллагъасда кІола гьел тІубанго беццал ва гІинкъал гъаризе, кинниги,

гъезул хІалбихъи гъабун тун руго гъел.

ХІакълъунго Аллагъ ﷻ кинабго жоялда хІал кІолев вуго. Гъеб хІал кІвеялдасан буго жиндир лагъзадерил цо къокъа тавбу къабул гъабун тІаса лъугъун тейги, цогигаб къокъаялъе гІазаб гъабиги.

Гъал мунапикъазул бицен Къуръаналда жаниб хадубги гІемер бачІизе буго ва иншаАллагъу, щибаб бакІалда гъелда рекъараб баянги бачІила.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасда кІудиял мунафикъзаби цІар-цІар ккун лъалел рукІаниги, гъел чІвачІого теялъе хІикмат буго: хирияв аварасда ﷺ Гумар رَحِمَهُ اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ асхІабасда абун:

«Дие бокъун гъечІо гІарабиял МухІаммадица жиндирго асхІабзаби чІвалел ругоян гаргадизе»-абун.

Имам ШафигІияс абун, хирияв аварасда ﷺ мунафикъзаби чІваялдасан нахъе чІвараб жо буго гъез загъиралда бусурбабазул гІамал гъабулеб букІин. СахІихІаб хІадисги буго:

«Дида Аллагъас ﷻ амру гъабун буго капурзабазда ва мушириказда рагъ бай абун гъез лаилагъа илла Ллагъ абизегІан (ай Аллагъ цо гъавун шагъадат битІизегІан). Гъеб рагІи абураб мехаль жидеца дидаса боцІиги, биги (напсги) цІунула шаргІияб хІакъалдалъун гурони. Гъезул хІисаб Аллагъасда ﷻ букІила» абун. Гъелъул магІна буго загъиралда гъезда тІад бусурбабазул хІукму хъвадулин абураб. Гъел рекІель иман гъечІел мунапикъзаби ругони, ахираталда гъезие кири букІуларо жидеца гъабураб тІагІаталъул ва гъелги абадияб жужахІалъуре ккола. ТІадегІанав Аллагъас ﷻ муъминзабазул, капуразул ва мунапикъазул сипатал рицун, гъезда гъоркъоб бугеб батІалъиги бицараб мехаль: бахъибугел ва бахъикъосарал рукІин, иман камидал, рекІель иман гъечІел рукІин; мисалал рачун гъебги баян гъабидал ва къосиналъул нухалги баян гъаридал, гъелда нахърегІизабун ТІадегІанав Аллагъ цо вукІиналда тІоритІел гъабулел хІужаби ва гъесул халкъалъе ругел кІудиял нигІматалги рицана, гъез щукро гъабизе ва гъел кантІун рукІизе.

21. Я гъал гІадамал! Нужеца гІибадат гъабе нужер БетІергъанасе, жинца нуж рижарав ва нужеда цересел умматалги рижарав, нуж Аллагъасдаса

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ
وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٢١﴾

хІинкъарал ва рохел-галихІалда кверщел батарздаса рукІизе.

ТІадегІанав Аллагъас ﷻ «Я гъал гІадамал!» абун хитІаб гъабун, гъеб киналго гІадамазда гІаммаб хитІаб букІун, киналго жинца бицулеб жоялда гІенеккизе ва гъелдаса мунпагІатги босизе. Хадуб

жиндир нигІматаздаса бишунго кІудияб нигІматги рехсана, «жинца
нуж рижарав» абун, гьель инсан кантІизавизе ПадегІанав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ
жинца рижарав жинца хвезеги гъарулев вукІиналда, ва гьєб рижизари
ва хвезари жинда жаниб хІикмат-пайдаго гьєчІєб жо букІунгутІиги
лъязе.

Гъедин бугельул гІадамазда амру гъабулеб буго: нужєца лагълъи гъабе,
ва нужєда тІад къараб амруги тІубай, нужєда тейян абураб жоги те абун.
Гъадин хъадани, БетІергъан Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нужєе дуњал-ахираталда
рохел ва талихІбуголъи къотІи гъабулеб буго. Гъедин хъвадиЧІони
нуж рижарав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ хвезарун хадуб жиндир нигІматаздаса
гъикъине буго ва жиндир амру-нагъю тІобачІезе гьєлда рекъараб
жазагъи гъабизе буго.

22. Гъев БетІергъан Аллагъ вуго
жиндие гІибадат гъабизе тІадав:
жинца нужєе ракъ тІибитІарав тамахаб
босєн гІадин, гьєлда тІад нужєеги
бокъараб жо гъабизе кІолеб хІалалъ.

Нужєда тІад зобги борхарав, рукълъул
тІохалда релъун. Цинги зодисан цІадги
рештІизабурав, гьєб цІадалдалъун нужєе ризкълъун пихълги
рижизарурав, цогидаб хур-хєр ва нуж жинда хІажалъулеб жоги
бижизабурав.

Гъаб амру гъадин бугельул, гъев Аллагъгун цадахъ жиндие гІибадат
гъабизе **шибго жо ккоге**: хъанчал ругониги, гІадамал ва малайкзаби
ругониги. **Нужєда лъалебги букІадго** нуж рижарав, нужєе ризкъл
кьолев жиндир гуч бергъарав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вукІин ва гьєл мушриказ
алагъзабилъун кколел жал шибго жо жидєца бижуларел ва ризкъл
кьоларел, жалго Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ хІажатал рукІин.

Аллагъ цо гъави, гьєсие гІибадат хас гъаби ва бацІад гъаби, цІакъ кІвар
цІикІ кІараб амру бугельул, гьєб гІибадат гъабиялда жаниб ширк ккейи
кІудияб мунагъги, исламалдаса инсан вахъулеб жоги бугельул, дагъаб
баян гъабизе рекъараб бакІ буго гъаб.

Жинда Аллагъ разилъаяв АхІмад имамас АлхІарис АлашгІариясдаса
хІадис бицана: Аллагъасул свалат салам лъєяв аварагас абуна:

«ПадегІанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ Закарял вас ЯхІяда амру гъабуна щуго
жоялдагъун, жинца гъєзда гІамал гъабизе ва бануисраилаздаги амру
гъабизе гъєзда гІамал гъабєян абун. Жинда салам лъєяв ЯхІя гъєб амру
тІубазе гІєдегІичІєб мехалъ ГІиса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام гъєсда абуна: «Дуда
ПадегІанав Аллагъас амру гъабуна гурнищ щуго жоялдагъун: дуца

الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ
بِنَاءً وَأَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ
الطَّهْرِ رِزْقًا لَّكُم ۖ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَندَادًا
وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٢٢﴾

гъезда гІамал гъабе ва бануисраилаздаги гъезда гІамал гъабеян амру гъабейин. Дуца тІад къараб жо тІубалѐб гъечІони, дица тІубазехъин буго гъѐб амру»- абун. Жинда салам лъеяв ЯхІяца абун: «Я дир вацІ! дица гъѐб амру тІубала. Нагагъ дидаса цѐбе дуца гъѐб амру тІубани, дун хІинкъула Аллагъас ﷻ дие гІазаб гъабиялда, яги дун ракъаль жанив кквеялда» - абун.

Цинги ЯхІя аварагас ﷻ бануисраилал Байтул-мукъадасалъул масжидалда жанир ракларана. Цо борхатаб бакІалда гІодов чІун ЯхІяца ﷻ Аллагъасе ﷻ щукру-рецц гъабун, гъев вацІад гъавуна. Хадуб жинца абун: ГІадегІанав Аллагъас дида амру гъабун буго щуго жоялдалъун, дица гъезда гІамал гъабизе ва нужедаги гъезда гІамал гъабеян амру гъабизе.

Бицун цѐбесеб буго: «Нужеца Аллагъасе ﷻ гІибадат гъабе ва гъѐб гІибадаталъулъ щибго жо гІахъал гъабуге: нагагъ нужеца Аллагъасе гъабулѐб гІибадаталъулъ цоги жо гІахъал гъабуни нуж рукІуна хІалалаб гІарац-меседги къун цо лагъ восарасда релъун. Цинги гъев лагъ хІалтІун цвараб жо лагъас жиндир сайидасухъ (бетІергъанасухъ) къечІого цоги чиясухъ кьолесда релъунги. Нужер щивха вугев гъединав лагъ жиндие вукІизе бокъулев? ХІакълъунго Аллагъ ﷻ вуго нуж рижсарав ва нужее ризкъи кьолев. Гъедин бугелъул нужеца гІибадат цохІо Аллагъасе гъабе».

КІиабилѐб буго: «Дица нужеда амру гъабулѐб буго как бай абун. ХІакълъунго Аллагъ ﷻ жиндир лагъасда данде витІун валагъун вукІула гъев как балев вугѐб мехаль. Нуж как балѐб мехаль дорегъанирги ралагъуге».

Лъабабилѐб буго: «Дица нужеда амру гъабулѐб буго кІал ккве абун. Гъѐб кІал ккурав чиясул мисал буго мискалъул цІураб цІарагІалда релъун: жиб цо къавмалда цадахъ бугѐб ва киназего гъелдасан гъуинаб, берцинаб махІ бачІунѐб. КІал ккурав чиясул кІалдиб бугѐб махІ Аллагъасда ﷻ аскІоб мискалдасанги гъуинаб букІуна».

Ункъабилѐб буго: «Дица нужеда амру гъабулѐб буго садакъа къеялдалъун. ХІакълъунго жинца садакъа кьолев чиясул мисал буго цо тушманас асир гъавун квералги горбода рухъун, бетІер кьотІизеян жив цѐве вачарав ва жинцаги абурав: Дица боцІи-мал къун дир напс хвасар гъабуни нужее зарал бугиц?-абун. (ай дун чІвачІого те, дица нужеца гъарараб боцІи къела). Цинги жинца живги хвасар гъавурав, дагъаб къун, гІемер къун боцІиги къун».

Щуабилѐб буго: «Дица нужеда амру гъабулѐб буго Аллагъ ﷻ гІемер рехсе абун. Аллагъ гІемер рехсолев чиясул мисалги буго: цо тушманас

хадув лъугъун цIехолев чи, гьесдасан лъутун цо шулияб хъалаялда жанив вахчарав гIадаб. Бицунго щайтIаналдаса инсан цIунаравлъун вукIула гьес Аллагъ ﷻ рехсолев вугебгIан мехаль».

Цинги жинца хIадис бицунев, жинда Аллагъ разилъаяв, АлхIарис АлашгIарияс абун: Жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас абун:

«Дица нужедаги амру гъабулеб буго, дида Аллагъас жидедалъун амру гъабураб шуго жоялдалъун: жамагIатгун цадахъ рукIин. Аллагъасул амруялда гIинтIами. Гьеб амруялда мутIигIлъи, исламияб гуреб жамагIат тей, Аллагъасул ﷻ диналъе гIоло жигъад гъаби. ХIакълъунго исламияб жамагIаталдаса цо рокъобаль къватIив вахъарав чи жиндир габуралдаса исламалъул рухъен (квар) бахъарав чи вуго, жив тавбо гъабун тIад вуссинегIан» абун. ХIадис имам Тирмизияс лъикIаб къучIаб бугин абун.

Гъаб жинда бихъулеб дунялалъул пикру гъабурав чиясе гIемер гIаламатал руго гъаб гIаламалъул БетIергъан вукIиналда тIоритIел гъабулел. Цебе заманалъго жиндир гIумру гIалахалда арав, жагъилав гIарабиясда гъикъидалго щиб хIужа- далил бугеб БетIергъан Аллагъ вукIиналда тIоритIел гъабулеб?- абун, гьес абун: «СубхIаналлагъ! Цо ракул кIучI батиналъ тIоритIел гъабула гьеб кIучI гъабураб варани букIиналда. ХIатIил лъалкI батиялъ тIоритIел гъабула гьеб хIатIил бетIергъан гьеб нухдасан ун вукIиналда. Гъал рорхатал, цIвабзас цIурал зобалги, гъаб мугIрул-гIорал гIемераб ракъги, гучал карачелазул кIудиял ралъадалги гIелариш далиллъун гъезул БетIергъан вукIин лъазе»- абун.

Жинда Аллагъ разилъаяв АбухIанипада цо иман гъечIел гIадамаз гъикъана Аллагъ ﷻ вугищ абун, ва кин гъев вукIин лъалеб абун. Гьес жаваб къуна: «Дун цодагъаль те, дун цо дида бицараб хабаралда тIад ургъулев вуго.

Дида бицана цIакъ кIудияб гама бугин, гIемераб бечелъиги тIад бугеб, ралъада тIад хъвадулеб. Я гьеб бачунев чиги гъечIин, я гьеб къайи цIунулев чиги гъечIин, жибго добе-нахъеги хъвадулин, ва ралъад багъаридалго гьелъул гучал карачелаздаса жибго хвасарлъулин»- абун.

Гъел гIадамаз абун гъединаяб жо букIизе рес гъечIин, гьеб гIакъилав чияс бицунев хабар гурин абун. Жинда Аллагъ разилъаяв АбухIанипада абун: «Вай нуже талихI къеял, гъаб кинабо махлукъ, гъал зобал- ракъал, гъанир ругел гIемерал гIажайбал жалги жидер бетIергъанги гъечIого, жал рижаравги гъечIого кинха букIунеб?» абун. Гъел гIадамал

мукІурлѳун иманалде рачІана.

Жинда Аллагъ разилъаяв имам ШапигІияс абуна, гьесда Аллагъ جَلَّالُهُ вукІиналдаса гьикъараб мехаль: «гъаб цо кародал тІамах буго, гъеб тІамахалѳул тІагІамги цо буго. Цинги гъеб тІамах кваналеб буго кІазил къвачІа гъабулеб хІапароялъ ва гьелдасан чилайдул квар лѳугъунеб буго. Наялъ гъеб кванараб мехаль гъоцІо бачІунеб буго. ХІайваназ, гІиял-цІаназ гъеб кванараб мехаль ракул кІучал рачІунел руго. ГІалхул цІеялъ гъеб кванараб мехаль миск бачІунеб буго. Гъаб далил гІеларищ Аллагъ جَلَّالُهُ вукІиналъе ва гьесул хІалкІолъиялъеги» – абун.

Жинда Аллагъ разилъаяв имам АхІмадица абуна: «гъале цо шулияб хъала буго, жиндир рагъоги гъечІеб гордоги гъечІеб, жиб цІвакараб, тІасан гІарацІан хъахІаб, жанисан бацІадаб месед гІадаб. Цинги гъеб хъалаялѳул къедалиги рекун гьенисан къватІибе цо хІайван бачІула жинда жо бихъулеб, рагІулеб, берцинаб сураталѳул хІеренаб гъаркъалѳул» – абун. Хоноялѳул мисал буго гъаб.

Гъединал мисалал рачана ццересел гІалимзабаз. Гъанже жегиги цІикІарал далилал руго гъаб махлукъалѳул Халикъ вукІиналда жидеца тІоритІел гъабулел. Падамал зобалазул борхалъабаздеги рахана, ральдал тІиналдеги швана, ракъуль жаниб бугеб жоялдеги раккана. ГІелмуги себе тІун буго, гІакълоги камилѳун буго. Гъедин бугониги гІемерал балъголъаби руго жеги инсан жидеда хадув гъечІел. Бишунго гІелму хІайранлъараб бакІ буго гъаб дунялалѳул (вселенное) гІагІилъабазул гІорхъаби лъазе кІунгутІи. Гъадианаб камилаб низамалда, гъадианаб кІудияб гІалам жибго жинцаго хъвадизабулеб бугин абулев чияс цо гъитІинабниги мисал бачизе ккела жиб хъвадизабулев чиги гъечІого хъвадулеб жоялѳуль.

ТІадегІанав Аллагъ жиндие гІибадат гъабизе тІадав, жив цогояв, жинца рижулев ва ризкъи къолев хан вукІин бицун хадув, Аллагъас جَلَّالُهُ жиндир авараг МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, хІакъав авараг вукІиналъе далилал рачана ва гьес абуна:

23. Нуж шаклѳулел ратани дица дир лагъасда рештІараб Къуръаналѳуль, нуж рачІаха гьелѳул цо сураталда релъараб жоялдалѳун. Гъеб жо гъабизе, ургъизе, нужер кумек чагІиги

وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ ۚ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٣﴾

ахІе Аллагъ тун цогидал, нуж ритІарал ратани аварагасдаги

Къуръаналдаги гъабулеб дагІІбаялѳуль.

Нужеего бокъарал кумекчагІиги раче ва бокъараб хІадурлъиги гъабе гъеб цо сураталда релъараб жогІаги гъабизе. Гьелда релъараб жо

гъабизе нужеда кидаго кЮларо.

24. Цинги нужнаеъ гъеб жо гъабичЮни:

абадиялъго нужнаеъ гъебги гъабуларо

гъанже яги хадуб заманаялъ, нуж

жужахЮлгъул цЮаьлдаса хЮинкъа ва нуж

гъенир ккеялдаса цЮуне. Гъеб цЮаги

буго гЮадамазул чурхдуздалгъун ва ганчЮаздалгъун жиб боркъулеб,

капурал гЮадамазе жибги хЮадурун бугеб.

Гъеб цЮа жидедалгъун боркъулеб ва гъелгъул бухЮи цЮикЮунеб жо буго Аллагъасда инкар ккурал капурзабазул чурхдулги ва гъез Аллагъи **جَلَّ جَلَّاهُ** тун жиде лагълги гъабурал хъанчалги: гамчЮил, цЮулал ва цоги жоялъул жал гъарурал.

Цо гЮалимзабаз абуна гъел ганчЮал ругин кибриталгъул (сурма, фосфор), мугЮрул гЮадин чЮахЮиял, жал роркъраб мехаль багЮари гучал, махЮги инжитаб.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасе ругел мугЮжизатазул (жинда релгъараб гъабиялдаса жинца гЮажиз гъарулеб жоялда абула мугЮжизат абун) бишунго кЮудияб ва абадияб буго гъаб Къуръан. Шивав авараг **عَلَيْهِ السَّلَام** умматалда витЮулеб мехаль, гъесие мугЮжизатлгъун гъабулаан гъеб заманаялъ гъеб къавмалъ хъвадизабулеб гЮамалалда релгъараб, амма гъезда жиб гъабизе кЮолареб жо.

Жинда салам лъеяв ГЮиса аварагасул заманаялъ дару гъаби, гЮадамал сахлгъизари бишун гЮадамал жинда хЮажатаб букЮана. Гъединлгъидал ГЮиса **عَلَيْهِ السَّلَام** аварагасе мугЮжизат букЮана мацЮ лгъаларел гЮадамал сах гъари, гЮомалгъул унтаби сах гъари ва цоги гъелда релгъаралги. Жинда салам лъеяв Муса аваргасул заман букЮана сихЮрочагЮи гЮемераб, гъелда гЮад чЮейи гъабулел гЮадамал ругеб. Аллагъас **جَلَّ جَلَّاهُ** гъесие гЮансаги, кверги къуна гъезул сихЮру хвезабулеб мугЮжизатлгъун.

МухЮаммад **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** авараг жидеда витЮарал гЮарабиял рукЮана пасихЮлгъиялгъул цо-цазде къацандулел шагЮирзаби гЮемераллгъун. Гъединлгъидалин хирияв Аварагасе **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** мугЮжизатлгъун Къуръан гъабураб: жинда релгъараб гъабизе гЮарабазда кЮвечЮеб, хадуб кЮвезеги гъечЮеб. Гъелгъул назмуи мугЮжизат буго, пасихЮлги, магЮна гъварилги, рагЮаби дагъал амма магЮна гЮемерал рукЮинги мугЮжизат буго.

«Нужеда абадиялъго гъеб Къуръаналгъул цохЮо сураталда релгъараб жо гъабуларо»-ян абураб рагЮиги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасе бугеб мугЮжизат буго: ай хадуб букЮинесеб жо бицин. Гъеб хабар Аварагас щибго хЮинкъичЮого, ракЮ чЮун бицана.

فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا وَلَنْ تَفْعَلُوا فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي
وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ
لِلْكَافِرِينَ ﴿٢٤﴾

ХІакъикъаталда гъединги ккана: жакъа къоялда швезегІан гъеб Къуръаналда къец гъабун, гъелда релъараб жо гъабун цониги чи цеве вахъинчІо.

Гъеб гуребги мугІжизатал Гіемер руго Къуръаналда жанир: рагІабазул рахъалъан, магІнабазул рахъалъанги. Дунялалда лъугъунел Гіелмиял хис-басал, циял Гіелмаби, ва Гіадамаз гъарулел кІудиял церетІурал Гіелмиял гъунарал, гъел киналго Къуръаналда жаниб жидеда ишара бугел ва жидер бицен бугел руго.

ГІадеГІанав Аллагъас капуразе къачІан бугеб жужахІги гъелъул ГІазабги бицинда, гъелда хадуб муъминзабазе къачІан бугеб алжаналъул сипаталги рицана: хІинкъи къейги хъул лъезабиги цадахъ бицунеб, Аллагъ разиязул хІалги, къосарал, квешал чагІазул хІалги цадахъ бицунеб къагІада бугелъул Къуръаналъул.

25. Жидеца иман лъурал, лъикІаб ГІамалги гъабурал ГІадамазда дуца рохел бице МухІаммад صلى الله عليه وسلم: гъезие хІадурун алжаналъул ахал ругин, жанир ГІорал чвахулел (рахъдал, жадул, гъацІил, лъималъул). Жидее гъеб алжаналъул батІи-батІиял пихъаздасан цо пихъ къураб мехаль, гъез абула гъаб пихъ бугин нижее цебеги къун букІараб абун, гъезие пихъ къола цоцаде релъараб бугин кколеб. Гъел муъминзабазе алжаналда жанир жал рацІацІадал руччабиги руго, гъел даимго гъеб алжаналда рукІизе руго.

ГІалимзабаз абун: малаикзаби гъел муъминзабахъе батІи батІияб пихъ босун рачІула, гъеб пихъ бихъизе цо-цада релъараб букІула ва дол муъминзабаца абула гъаб пихъ нижее цебеги бачІун букІанин абун. Гъезда малаикзабаца абула: кванеа нужеца гъаб пихъ, гъеб ГІасан цебесалаль бачІаралда релъараб бугониги, гъелъул тІагІам, лазат, махІ батІияб бугоян абун.

Жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугІаббасица абун: алжаналда ругел пихъал ва тІагІамал дунялалда ругезда релъарал гъечІо цохІо цІаралъул рахъалъан гуроян абун.

Мужагъид абудев ГІалимас абун: алжаналда хІурулГІинзаби рукІула кинабго инсанасул ракІ къалеб жоялдасан жал рацІацІадал. МагІнавиял рукІа гъел чІороклъаби яги рихъулел рукІа-абун. МагІнавиял чороклъаби руго инсанасул тІабиГІат-ГІамал квешаб букІин.

Цоги ГІалимзабаца абун: дунялалъул руччаби алжаналда жанир ругел

وَبَشِّرِ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
أَنَّهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
كُلَّمَا رُزِقُوا مِنْهَا مِنْ ثَمَرَةٍ رَزَقُوا قَالُوا
هَذَا الَّذِي رُزِقْنَا مِنْ قَبْلُ وَأَنُؤَاهُ
مُتَشَبِّهًا وَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُّطَهَّرَةٌ وَهُمْ
فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥﴾

хІурул гІиназдасаги берцинал рукІуна. Гьелъие далил буго ТІадегІанав Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** рагІи: «Дица гьел руччаби цІидасан рижула ва гьел дица гІолилалъун гъарула цІакъ жидее россал рокъулел, гъезулги жудеда хъул лъолел, ГІолохъаналъун ва росабазулгун гІел башадалъун»-абураб. (алвакыгІат 37 аят).

Муъминзаби алжаналда даималъго рукІуна абураб рагІиялъул магІна буго: гъезие гьал киналго нигІматал ва руччаби рукІингун цадахъ, хадуб щибниги жоялъул ургъел, кІвар букІунаро, рахІаталда хІалхъиялда рукІуна ва гьеб рахІат хІалхъиялъе нахъасан къотІиги гьечІо. Гъаб буго унго-унгояб сагІадат (бахъи бугольи). Аллагъас нилье гьеб ризкъильун гъабеги. Амин

ТІадегІанав Аллагъас Къуръаналда жаниб мисал бачун, кІкІараялъул, тІутІалъул, гІанкабуталъул(нусиричалъул), наялъул цІар бахъидал, ягъудиял гьелда тІад релъанхъана ва гъез абуна: «гъаб жо Аллагъасул каламищ бугеб? Гьал къабихІал жалги рехсон гъев Аллагъасе щиб жо бокъараб?» - абун. Гъезул шакІи хвезабун ва гІисинал, хІакъирал жалазул бицунин абун Къуръаналъул мугІжизат холареблъи баян гъабун, Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** абуна:

26. ХІакъълунго Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ**

нахъчІваларо жинца мисал бачун кІкІара рехсеялдаса, гьелдаса кІудияб, яги гьитІинаб жо рехсеялдаса. Жидеца иман лъурал чагІазда лъала гьеб мисал бачи БетІергъан Аллагъасул рахъалъан бугеб хІакъаб жо букІин.

Амма Аллагъасда **جَلَّ جَلَالُهُ** ва Къуръаналда

инкар кколез абула щиб жо бокъараб

Аллагъасе гъадианаб, хІакъираб

жоялдалъун мисал бачияллдалъун абун.

Гьеб мисал бачиналъ гІемерал капурзаби къосизарула: гьелда иман лъечІого жидер къосин цІикІун. ГІемерал муъмизабазул иман цІикІкІун, гьел жегиги хІакъаб жоялда тІоритІула. Гьел мисалаз къосизаруларо пасикъал, мунапикъал ГІадамал гурони; Аллагъасе мутІигІлъиялдаса рахъарал, жидеца гъесул аятазда инкарги кколел.

Цо гІалимзабаз абуна ТІадегІанав Аллагъас кІкІараялъул мисал бачиялъул хІикмат бугин, гьеб кІкІара букІин бакъун бугеб мехаль чІаго букІулеб, гІорцІараб мехаль жиб холеб. Инсанги гьелда рельтъун вуго, жив бечелъун, гІорцІун, чІухІун хъвадараб мехаль, Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** гъев гъалаг гъавула ва кинабго жоги гъанибго тун

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَّا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ﴾

члогового ракъулъе уна.

27. Гьел пасикъзаби руго жидеца
ТӀадегӀанав Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ гьарурал
къотӀаби хвезарулел, гьаял гьедун
гьел къотӀаби шула гьарун хадурги.
Ва жидеда Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ шула гьабе
ва къотӀизабуге абураб гурхӀел-
рахӀмоялъул рухъенги къотӀизабулел.

Жидеца ракъалда тӀад пасальги гьабулел.

гӀасильаби, питнаби гьарун, иман лъечлого чӀун, Къуръаналда сверухъ
шакдарулел харбал рижизарун. Гьал гӀадамал руго жал ахираталда
чӀорого хутӀарал ва дараналъулъ къарал: жидеца тӀоритӀел тун
къосин тӀаса бицидал, мунагъал чури, гурхӀелалъул бакӀалда гӀазабги
тӀаса бицидал.

Гьал пасикъал, капурал, мунапикъал ва ширк гьабурал гӀадамаз
хвезабураб къотӀи щиб бугеб абун: бишун цебесеб къотӀи Аллагъ
جَلَّ جَلَّالَهُ цо гьави ва гьесул аварагабазда عَلَيْهِمُ السَّلَامُ нахърильгъин буго. Гьеб
къотӀиги зарраби рижун хадуб Аллагъасе гьезда гьикъун букӀана: «дун
нужер БетӀергъан вугиш абун?», гьел зарабаз «вуго»-ян жаваб къун
букӀана. Жал дунялалда рижун рачӀиндал гьез гьеб къотӀи хвезабун
Аллагъаседа جَلَّ جَلَّالَهُ инкар ккуна. Хадуб гьез хвезарулел къотӀаби гӀемерал
ва батӀи-батӀиял руго. РекӀель иман гьечӀел гӀадамазе къотӀи тӀубаялъул
щибго ургъел букӀуларо ва гьез гӀадамазе бокъараб къотӀиги гьабула,
цинги бокъухъин хвезеги гьабула.

28. Нужеца кин Аллагъаседа инкар
кколеб, нуж щибго жо гьечӀеб, хвараб
жольун рукӀарал Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ чӀаго
гьарунги рукӀадго. Хадурги Аллагъасе
нуж хвезаризе руго ва ахираталда чӀаго
гьарун тӀаде рахъинаризе руго, хӀисаб ва жазаъ гьабизе. Ва
нужер ахираб руссиги Аллагъаседа буго.

29. Гьев БетӀергъан Аллагъ вуго
хун хаду нуж чӀаго гьаризесев гьаб
ракъалда тӀад бугебщинаб жо нужеца
мунпагӀат босулеблъун бижарав,
гьелъул пикру гьабизе ва нуж

рижарав, нуже ризкъи кӀолеб Аллагъаседа جَلَّ جَلَّالَهُ иман лъезе.

Цинги БетӀергъанас зобал рижизе къасд гьабуна ва жинца гьел
анкъго зоблъун гьаруна: жал рорхатал, шулиял, жидеда жаниб инсан

الَّذِينَ يَنْقُضُونَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ
مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ
أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ أُولَٰئِكَ
هُمُ الْخٰسِرُونَ ﴿٢٧﴾

كَيْفَ تَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَكُنْتُمْ
أَمْوَانًا فَأَخَذَكُم مِّمَّنْ تُنۢبِئُونَ
يُخَيِّبُكُم مِّنۡهُمۡ إِلَٰهٌ تَرۡجِعُونَ ﴿٢٨﴾

هُوَ الَّذِي خَلَقَ لَكُم مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا
ثُمَّ أَسۡتَوٰٓى إِلَى السَّمَآءِ فَسَوَّاهُنَّ سَبۡعَ
سَمَوٰتٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَىْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٩﴾

хадув гьоларел геме́р батѓиял ѓаламатал ругел. Гьаб кинабго жо бижин Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** кьудраталда т́орител гьабулел далил буго.

Ва гьев Бетергъан Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ кинабго жо жинда гьалев вуго.** Гьаб кинабго махлукъ бижизе ва гьелъул табдир гьабизе х́ал ќолев Аллагъасе нуж хун хадур т́аде рахъизари бигъаябго жо гьеч́ишха, я гьал шакдарулел ѓадамал!

Т́адеѓанав Аллагъас жиндир лагъзадериди бичиндал (гьел кант́изе ва иман лъезе) жинца гьел рижун руќин ва гьезие ризќиги кьун буќин, кинабго ракъалда т́ад бугеб жо гьезие квегъун буќинги, гьелда хадуб Аллагъас бицана гьезул эмен Ададил ќиса, гьесул хиральиги: эмен хиральи л́ымал хиральи буќунелъул.

30. Дуца умматалда бице Мух́аммад

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дур Бетергъан Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** малаикзабазда абураб раѓи ва гьеб ќиса. Т́адеѓанав Аллагъас малаикзабазда хит́аб гьабун абун:

х́акълъунго дица ракъалда т́ад

халифа гьавизе вуго гьеб ракъалда

дир х́укмаби рилъанхъизаризе. Цоги маѓна буго: дица

ракъалда халкъ бижизехъин буго цоязда хаду цоги ќавмал,

умматал руќунел ва дие т́аѓат-ѓибадат гьабулел, дир амру-

нагъюги, динги ракъалда хъвадизабулел абун.

Малаикзабаца абун: «Дуца гьеб ракъалда пасалъиги гьабулел

биялги ѓодоре т́олел (цояз цоял ч́ивалел) ѓадамал рижизейиш

ругел? Ниж руго две тасбих́и гьабулел, две рещиги гьабулел ва

мун вац́адги гьавулел»-абун. Т́адеѓанав Аллагъас абун: «Дида

гьала нужеда гьалареб жо ва дица гьабулел жоялъул х́икмат»-абун.

Ракъалда халифа гьавиялъул х́икматги дида гьала.

Маликзабаз Аллагъасда **جَلَّ جَلَالُهُ** аби: «Дуца ракъалда халифайиш

гьавулев» абун, гьеб гьеч́о Бетергъанасда данде русилъун. Гьелъул

маѓна буго малаикзабаз жо гьай ва бич́и т́алаб гьаби. Гьез абулеб

буго: «Я нижер Бетергъан Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ**! Щиб х́икмат бугеб гьеб

халкъ бижиялда жаниб, гьездасан квешалги руќине ругелъул, жидеца

ракъалда пасалъи гьабулел ва биял ѓодор т́олел. Две ѓибадат гьаби

мурад батани ниж гуриш ругел даимго две ѓибадат гьабулел? ниж

бегъилариш гьеб ракъалда халифалъун руќине?»-абун.

Т́едеѓанав Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** гьезие жаваб гьабун абулеб буго: «Дида

гьала гьеб халкъ бижиялда жаниб бугеб маслах́ат, нужеда жиб

гьалареб. Гьезул пасалъаби гьарулел ѓадамал руќине ругониги, дица

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلٰٓئِكَةِ اِنِّیْ جَاعِلٌ فِی الْاَرْضِ
خَلِیْفَةً قَالُوْۤا اَتَجْعَلُ فِیْهَا مِّنْ یُّفْسِدُ فِیْهَا
وَيَسْفِكُ الدِّمَآءَ وَنَحْنُ نُسَبِّحُ بِحَمْدِكَ
وَنُقَدِّسُ لَكَ قَالَ اِنِّیْۤ اَعْلَمُ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ﴿٣٠﴾

гъезуль гъаризе руго аварагзаби ва гъезухъе русулаьлги ритIизе руго. Гъезда гъоркъор цIакъ ритIухъал гIадамалги рукIина, шагъидзаби рукIина, лъикIал муъминзабиги рукIила.

Жидеца цIакъ гIемер гIибадат гъабулел, дунял тIалаб гъабуларел, Аллагъ вокъулел, Аллагъасеги рокъулел гIадамалги рукIина. Аллагъас عَلَّامٌ жинда гIагар гъарурал вализабиги, гIелмуялда гIамал рекъарал гIалимзабиги рукIина. Аллагъ вокъун, гъесдасан хIинкъун, гъесул русулазда нахърилъгъарал гIадамалги рукIина»-абун.

Имам КъуртIубияс ва цоги гIалимзабаз гъаб аяталдаса хIукму босана бусурбабазул халифа вукIизе ккеялъе: гъезда гъоркъоб хIукму гъабизе, гъезул дагIба-къец къотIизабизе, залимав чIезавизе, жиндие зулму гъабурасул хIакъ босизе, шаргIиял хIаддал тIоразаризе, гIасилъи-пасикълъи гъабулеб къавм хIинкъизабизе. Гъел гурелги жидер кIвар цIикIкIарал, имамас гуруго тIуразаруларел ишал тIуразе. Жидеца халифа течIеб мехаль гъел бусурбаби мунагъальгуль рукIуна. Исламалгуьл ва бусурбабазул цо имам (халифа) гурони вукIуларо. Гъесул амирал, къадиял, гIамилал ва наибзаби рукIула, щибаб бакIалда хIукму гъабизе ва гъеб хIукму хъвадизабизе тарал.

Малаикзабазда кин лъараб Адамил лъималаз ракъалда пасалъаби гъарулеблъи абун: цо рагIи буго Аллагъас عَلَّامٌ гъебги малаикзабазда бицун букIанин абураб. Цоги рагIи буго: Адам вижилелде цере ракъалда жундул рукIана. Гъез ракъалда гIемер зулму-пасалъи гъабидал, Аллгъас малаикзабиритIун гъел жундул ракъалдаса тIагIизарун рукIана. Гъанжеги ракъалда халифа гъавизе вугоян Аллагъас абидалго, малаикзабазда ракъалде ккана дол жундуца гъабурабго жо гъазги гъабилин абун.

ИбнухатIибица абун: Инсанас малаикзабазда ракъалда ккараб жо хIакъ гъабун. Гъес ракъ зулмуягуьл ва пасалъиягуьл цIезабун. Ракъалда биялги гIодоре тIуна, гIоралги ралъадалги бидул цIолеб хIалалъ. Жал рижирав ва жидее ризкъи къолев Аллагъасда عَلَّامٌ гъел гIассилъана загъирго ва нич гъечIого. Гъез жал рижарав ва хIихъарав Аллагъасда инкар ккуна тIубанго ва даимго»-абун.

Гъев Адам عَلَيْهِ السَّلَام ракъалде витIи ва гъевги, хадусел аварагзабиги Аллагъасул عَلَّامٌ амру ракъалда билъинабизе халифалгуьн гъари, гъаб иш гъечIо Аллагъ гъелда хIажатав вукIун ва гъесул маслахIаталъе бугеб. Гъаб буго гIадамазе маслахIаталъе гъабураб. Гъел гIадамал гъечIо кинабго амру-нагъю гъоркъов чи гъечIого Аллагъасдаса босизе кIолеллъун. Гъадин бугелгуьл Аллагъасдаги аварагзабаздаги гъоркъо малаикзаби гъаруна, Аллагъасул عَلَّامٌ амру гъезухъе щвезабизе. Малаикзабаздаги гIадамаздаги гъоркъо аварагзаби гъаруна, гъезул

умматальхухъ Аллагъасул амру швезабулеллун.

31. Цинги БетІергъан Аллагъас

جَلَّ جَلَالُهُ **Адамида** عَلَيْهِ السَّلَام **киналго цІарал**

лъазаруна: щибаб жоялтул цІар

лъазабуна, жиндалъун гІадамал

цоцазда кІалъазе ва цоцазда ричІІизе.

Чагояб жо букІа, рухІ гьечІеб жо букІа, ретІел хьитниги,

кванил нигІматалниги хІалтІул алаталниги рука. Цинги

Аллагъас гьел жидеда цІарал лъурал жал малаикзабазда

рихъизаруна ва гьезда абунa: гъанже нужеца дида гъазул цІарал

рицеа, гьел цІарал нужеда лъалел ратани, ва нуж ритІаралги

ратани ракъалда халифалъун рукине нуж мустахІикъал ругин

абураб рагІиялзуль абун.

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى

الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَٰؤُلَاءِ

إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٣١﴾

32. Малаикзаби ГІажизлъана гьезул

цІарал лъаялдаса ва гьез абунa: «Мун

вацІадава вуго Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ**. Нижее

щибго жоялтул лъай гьечІо, дуца нижеда

лъазабураб жоялтул гурони. ХІакълъунго мун вуго БетІергъан,

кинабго жо дуда лъалев ва гьелтул хІикматги лъалев»-абун.

дуе бокъараб жо цоязда лъазабиялтул ва цогидазда лъазабун

гутІиялзульги хІикмат буго. Гьелтул гІелму лъайги духъего буго.

قَالُوا سُبْحَنَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا بِمَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ

الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٣٢﴾

33. ГІадегІанав Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ**

абунa: «Я Адам عَلَيْهِ السَّلَام дуца бице гьел

малаикзабазда гьал жалазул цІарал»-

абун. Адамица гьезул цІарал рицараб

мехаль, Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** малаикзабаде

абунa: «Дица нужеда абун букІана

гурищ дида лъалин зобал ракъазда

жаниб бугеб гъаибаб, нужеда жиб лъалареб жо ва дида лъалин

нужеца загьиралда гъабулеб ГІамалги, гьединго рекІель бахчараб

нужер хиялги»-абун.

ГІалимзабаз абунa: гьел малаикзабазда рақІалда ккун букІана Аллагъас

جَلَّ جَلَالُهُ жидедаса хирияб щибго жо бижиларин абун. Гьеб рекІел хиялги

Аллагъасда лъалев букІиналда малаикзаби кантІизарун, ГІадегІанав

Аллагъас абунa: «нужеца рекІель бахчараб хиялги лъала»-абун.

قَالَ تَزَادُكُمْ أَنْبِئَهُمْ بِأَسْمَائِهِمْ فَلَمَّا أَنْبَأَهُمْ

بِأَسْمَائِهِمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي آعْلَمُ

غَيْبَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبْدُونَ

وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٣٣﴾

34. Цинги дица малаикзабазда абураб

гІужги бице МухІаммад **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, дур

умматалда, нужеца Адамии **عَلَيْهِ السَّلَام**

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا

إِبْلِيسَ أَبَى وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٣٤﴾

сужда гъабейн абун: гъесие салам гъабун ва гъев кIодо гъавун: нужеда гъалареб гIелму гъесул батидал. Гъесие гIибадат гъабун сужда гъабе абураб магIна гуру гъаб. **Киналго малаикзабаца Адамие сужда гъабуна,** Аллагъасул амруялда нахърилъун: гъезул амруялъе хилиплъи букIуларо. **ЦохIо иблисаль хутIизегIан:** Гъеб женазул эмен буго, Адам гIадамазул эмен вугев гIадин. Аллагъас **جَلَّالَهُ** гъаб амру гъабулеб мехаль гъеб малаикзабазда гъоркъоб букIана ва гъеб амру гъельдаги цвей гъабулеб букIана. **Гъеб сужда гъабизе чIухIана ва амру тIубазе нахъчIвана.** Гъединлъидал Аллагъасул амруялда инкар ккураздаса бугольана: Аллагъасул къадимияб (цебесеб, жиндир авал гъечIеб) гъаялъуль букIана гъеб иблис капураздаса букIин ва гъаб амру тIубачIого чIун загъиралдаги гъеб капураздаса лъугъана.

Адамие **عَلَيْهِ السَّلَامُ** сужда гъабейн Аллагъас **جَلَّالَهُ** малаикзабазда амру гъаби гъев вижун хадубго букIана. Къуръаналда жаниб гъельул бицен дагъаб нахъбахъун буго, Адамие къураб гIелмуялъул биценги цебе гъабун. Бицунго кIудиял мунагъал раккулеб бакI буго чIухIи. Гъеб чIухIиялъ гъалаг гъабуна иблис. «Дун цIаялдаса бижараб буго, гъев ракъалдаса вижарав вуго»-ян абуна иблисаль дуца сужда щай гъабуларебан абураб мехаль. Алагъасул свалат салам лъеяв Аварагас бицараб мухIканаб хIадисалда буго: *«Алжаналда лъугъуларо жиндир рекIель цо зарра гIанаб чIухIи бугев чи»*- абун. ХIадис имам Муслимица бицана.

Гъеб иблисальул рекIель чIухIиги букIана, гIамал кIодолъиги букIана, хIакъаб жоялда мукIурлъунгутIиги букIана, Аллагъасул нигIматазда инкар кквейги букIана. Гъал киналго сипатал жиндилъ ругеб купруялъе гIоло гIадегIанав Аллагъас гъеб жиндир рахIматалдаса рикIкIад гъабуна ва абадияб жужахIалда букIине хIукмути гъабуна.

35. гIадегIанав Аллагъас абулеб буго:

Ва Дицаги абуна: Я Адам! Мунги дур чIужу ХIаваги алжаналда жанир чIа ва нужеца алжанальул нигIматалги кванай нужеего бокъараб бакIалдаса,

нужее хIалалаллъун ва гIемераллъун ругел. Амма нуж гъаб гъветIалда аскIорго къаге ва гъелдаса кванаге, нагагъ гъелдаса кванани нуж нужер нафсазе зулмо гъабураллъун рукIула»- абун. Аллагъасда гIасилъун ва гъесул гIадлулъун бугеб тамихI нужеда щун.

Галимзаби халиплъана гъаб алжан зобалаздайищ бугеб, ракъалдайищ бугеб абун. ГIемерисел рекъараб рагIи буго гъеб алжан зобалазда

وَقُلْنَا يَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ
وَكُلَا مِنْهَا رَغَدًا حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا
هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٣٥﴾

букІин ва амма гъеб ахираталда жанир рукІулеб алжан гъечІолтъиялда. Щай абуні ахиратальул алжаналдаса къватІир рахъизаруларо. Цогиги гІалимзаби хилиплъана щиб гъветІ гъеб букІараб абун. Гъельіе гІемерал хилапал руго ва нильеца Аллагъасул جَلَّالُهُ рагІиялда иман лъун кинаб гъветІ букІаниги батІалъи гъабичІого тела: Аллагъас جَلَّالُهُ ва аварагас صَلَّیَ اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ баян гъабичІеб жоялда гъез бицухъин иман лъей буго битІараб гІакъида (реклел чІей).

Цоги гІалимзаби хилиплъана гъеб иблис кин алжаналда ккараб абун, жиб гъенисан къватІиб къотІунги букІиндал. Гъелда тІадги гІемер хабар буго: Аллагъасул جَلَّالُهُ изну гъечІого лъугъун букІине бегъилин абун, яги алжаналдаса къватІибги букІун, къватІисанго жинца гъел къосизарунин абун. Гъалдаги нильеца Аллагъас абухъин иман лъола ва гъелъул хІакъикъат цІехоларо.

36. Цинги щайтІаналь (иблісаль) гъел кІиялго алжаналдаса хъуштІизаруна:

гъел къватІир рахъизаруна алжанальул нигІматаздаса: рахІатаб, лазатаб щибго къварилъи гъечІеб, камураб жо гъечІеб,

гъабизе щибго хІалтІи пиша гъечІеб рукъосан къватІир гъуна.

Ва дица гъездаги абуна: нуж гъанисан гІодоре рештІа, нуж цоял цоязе тушбаби рукІине руго. Адамилги ХІавалги наслу-тухум цоцаль хІал рекъоларел рукІине руго. Цоги гІалимаз абуна: нуж гъанисан гІодоре рештІаян Адамидаги, ХІавадаги иблисалдаги абуна. Гъаб магІна гъабураб мехаль, хадусеб рагІиялъул магІна букІуна: иблисги Адамил наслуги цо-цазе тушбаби руго абураб. **Нужее ракъалда магІишат гъабун гІумру гъабизе бакІ буго ва нужер ажал (гІумру) лъугъизегІан хІажалъулеб жоги буго- абун.** Ракъалда рештІун хадув Адам عَلَيْهِ السَّلَام цІакъ пашманлъана жиндасан ккараб гъалатІалда, гъев гІемер гІодун, Аллагъасда جَلَّالُهُ хІелун тавбо гъабун вукІана.

37. Цинги Адамида Аллагъасул рахъальъан илгъам гъабун (ракІалда рехун) жинца

Аллагъасда гъарун абизе кколел рагІаби рачІана. Гъел рагІабаздалъунги Адамица

Аллагъасда гъарана. Гъелда хадуб БетІергъанас Адамил тавбо къабул гъабуна. ХІакълъунго ТІадегІанав Аллагъ جَلَّالُهُ гІемер тавбо къабул гъабулев вуго, жив лагъзадерида гурхІулевги вуго.

ТІадегІанав Аллагъас жинда салам лъеяв Адамида ракІалда рехарал калимаби рукІана: «Нижер БетІергъан Аллагъ! нижеца напсазе зулмо

فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ عَنْهَا فَأَخْرَجَهُمَا مِمَّا كَانَا فِيهِ
وَقُلْنَا اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي
الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ ﴿٣٦﴾

فَتَلَقَّىٰ آدَمُ مِنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيْهِ
إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٣٧﴾

гъабуна. Гъанже мун нижеда гурхIичIони ва дуца нижер мунагъалги чуричIони, ниж ахират гIададе хварал, гъенир чIорого хутIулел руго» абун. (суратул аГIраф 23 аят).

АбужагIфар абулев гIалимас бицана: Адамица عَلَيْهِ السَّلَام жиндир хатIаъ ккараб мехалъ, Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ абуна: «Я БетIергъан Аллагъ! Дица тавбо гъабуну ва хадуб лъикIаб гIамал гъабун дун хъвадани щиб дие букIинеб?»-абун. Аллагъас абуна: «Цинги дица мун алжаналда лъугъизавилаха» абун. Гъал ругин Аллагъас Адамил ракIалда рехарал рагIаби абун. Гъаб бакIалда гIалимзабазул цогиги бахIс буго.

38. Дица абуна: нуж киналго (ай Адамги ХIаваги ва гъезул букIинесеб зуриятги) гъаб алжаналдаса ракъалда рештIа!

فُلْنَا أَنهْطُوا مِنْهَا جَمِيعًا فَمَا يَأْتِيَنَّكُمْ مِنِّي هُدًى فَمَن تَبِعَ هُدَايَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٣٨﴾

Нужехъе дир рахъалъан тIоритIел бачIараб мехалъ: авараг вачIараб мехалъ ва тIехъги рештIараб мехалъ:

гъеб дир тIоритIелалда нахъерилълъарал гIадамазе ахираталда щибго хIинкъи букIизе гъечIо ва гъел пашманлъизе гъечIо.

39. Ва амма жидехъ авараг вачIун ва тIехъги рештIун хадуб жидеца инкар ккурал ва дир аяталги гъереси гъарурал гIадамал, гъел чагIи жужахIалъул гIадамал руго: жал даимго гъеб жужахIалда рукIунелги руго.

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٩﴾

Муслимица Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасдаса хIадис бицана:

«Даимго жуужахIалда букIунеб агълу гъенир жанир хун рахIаталдаги рукIунаро, чIагоги гъаруларо (ай даимаб гIазабалда рукIуна). Жидер мунагъаздалъун жуужахIалда ккарал гIадамал гъенир жанир рухIун хола ва чIегIераб рохъо лъугъуна, цинги гъезие шапагIат гъабизе изно къола» абун. Ай цинги гъел къватIир рахъула ва кавсаралъ чурун алжаналда ритIула.

Гъаб бакIалдасан бай бихъун гIезегIанго аятазда жаниб тIадегIанав Аллагъас ягъудиязул бицунеб буго. Гъезул бицен халат гъабиялъул мурад буго бусурбазе гъезул хIакъикъат лъазе ва гъезул квешал, хъубал напсаз жанир ккун ругел чорокал гIамалалги лъазе: хIал хъублъи, макро, хIилла, дин хвезаби ва цогидалги пишаби.

40. тIадегIанав Аллагъас абулеб буго: Я Исраилил лъимал! Нужер ракъалда букIа ва нужеца пикро гъабе дица

يَا بَنِي إِسْرَٰءِيلَ اذْكُرُوا نِعْمَتِيَ الَّتِي أَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَأَوْفُوا بِعَهْدِيْ أُوفِ بِعَهْدِكُمْ وَإِنِّي فََارَهِيمٌ ﴿٤٠﴾

къурал нигІматазул. Ва нужеца дие гъабураб къотІиги тІубазабе, дица нужеє гъабураб къотІиги тІубазабизе буго. Гъеб къотІи хвезабизе, цогидалги гІасилъаби гъаризе нуж дидаса хІинкъа»- абун.

Бануисраил абула киналго ягъудиязда. «Исраил» абураб рагІиялъул магІна буго «Аллагъасул лагъ» абун. Гъеб цІарги жинда свалат салам лъеяв Ибрагъим аварагасул вас ЯгІкъубида лъураб цІар буго. ТІадегІанав Аллагъас جَلَّ جَلَّاهُ гъел бануисраилазда амру гъабулеб буго: «нуж исламалде рачІа ва хирияв авараг МухІаммадида ﷺ нахърилъа»- абун. Гъезул кІудияв эмен ЯгІкъубил цІаралдалъун ахІулеб буго гъезда, дов ЯгІкъуб Аллагъасе мутІигІав лагъ ва авараг вукІиндал. Гъаб рагІиялъул магІна букІуна: «Ле гъал лъикІав эмсул лъимал! нуж нужер инсуда рельлъун рукІа ва гъев эменгІадин Аллагъасул амруялъе мутІигІлъе, хІакъаб исламияб динги босе»-абураб.

Нужеє дица къурал нигІматал ракІалде щевезаре ва гъездасан насихІат босе, абулеб буго Аллагъас جَلَّ جَلَّاهُ. Гъел нигІматал руго: гІемерал аварагзаби рукІана ягъудиязул, гІемерал ханзабиги рукІана. Ва амма бищун кІудияб нигІмат букІуна БегІергъан Аллагъас جَلَّ جَلَّاهُ гъел пиргІавнил зулмуялдасан хвасар гъарун, ральдалъ пиргІавниги гъесул боялги гъанкъи ва гъеб кинабго пиргІавнил къавмалъул букІараб ракъги магІишатги жидеє хутІи.

«Нужеца дие гъубараб къотІи тІубазабе»-ян абураб рагІиялъул магІна буго: дида иман лъезе ва дие мутІигІлъизе гъабураб къотІи тІубазабе абураб. ХІасанул Басрийи абулев гІалимас абуна: Аллагъасе гъез гъабураб ва Аллагъас جَلَّ جَلَّاهُ гъезие гъабураб къотІи буго:

ТІадегІанав Аллагъас جَلَّ جَلَّاهُ бануисраилаздаса шулияб къотІи босана ва гъезул анцІила кІиго къавмалъул ццевехъанги витІана Мусагун عَلَيْهِ السَّلَامُ цадахъ ва гъездаги абуна: «Дун нужгун цадахъ вуго нужеє квербакъизе. Нужеца какги бани, закатги къуни, дир аварагзабазда иманги лъуни, гъезие квербакъиги гъабуни, Аллагъ разилъи тІалаб гъабун лъикІаб нухалда напакъаги къуни,- Дица нужер цересел киналго мунагъал чурила ва жанир гІорал чвахулел алжаназдаги лъугъизарила. Гъелдаса хадувги иманалдаса вуссун капурлъарав чи хІакъаб нух биларав вукІизе вуго»-абун. (Алмандат 12 аят)

41. Ва нужеца иманги лъе, нуж нахърилълъа дица рештІизабураб Къуръаналда, нужеъ бугеб тавратги жинца ритІухъ гъабулеб. Нуж гъеб Къуръаналда инкар кколезул

وَأَمِنُوا بِمَا آتَيْنَاكَ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكَوْ
وَلَا تَكُونُوا أَوَّلَ كَافِرٍ بِهِ ۚ وَلَا تَشْتَرُوا
بِعَائِكُمْ ثَمَنًا قَلِيلًا وَإِنِّي فَاتَقُونِ ﴿٤١﴾

тӀоцереселлъун рукӀунге. Дир хӀакъаб Къуръаналъул аяталги рахчун, Дир аварагасда иманги лъечӀого, дунялалъул бечелъи ва кӀодолъи бичун босуге, цӀакъ дагъаб жо буго кинабго дунялалъул бечелъи: Къуръанги, ахиратги реххун тун гъеб тӀалаб гъабуге. Ва гъаб хӀакъаб дин босичӀого, гъеб бахчун хъвадизе **нуж дир гӀазабалдаса хӀинкъа**. Нуж бетӀерлтиялда, ханлтиялда даимлъизе бокъун хӀакъаб жо гӀадамаздаса бахчуге: гъедин хъвадани дир гучаб гӀазаб нужеде щвелелъи лъай.

42. **Нужеца хӀакъаб исламияб дин жубазабуге батӀулаб ягъудиязул ва насраниязул диналда.** Гьереси битӀараб рагӀиялда жубазабуге ва хӀакъаб жо батӀулалда жубазабуге. **Нужеца хӀакъаб жоги бахчуге гӀадамаздаса: гъеб хӀакъаб букӀин нужеда лъалебги букӀадго ва гъеб бахчиялдалъун гӀадамазе кколеб заралги лъалеб букӀадго.** МухӀаммад ﷺ хӀакъав авараг вукӀин ва гьесда рештӀараб Къуръанги хӀакъаб букӀин лъаниги, гьел ягъудиязул ва насраниязул ццерехъабаз гъезда нахъ рилъгъараздаса гъеб бахчулеб букӀана, халкъаль жал теялда ва жидер кӀодолъи хвевлда хӀинкъун. Гъеб квешаб тӀабигӀат гъезул букӀин бицун рештӀараб буго гъаб аят.

43. **ТӀадегӀанав Аллагъас гъезда абулеб буго:** **гъеб ахӀмакъаб пишаги тун, хӀакъав авараг ритӀухъ гъавун нуж гьесда нахърилъгъа, ва нужеца гъев авараггун, гьесул асхӀабзабигун цадахъ как бай, ва паризаяб закатги къе ва как балелгун цадахъ нужеца какалги рай.** Ай гъалъул хӀасил буго нуж рукӀа гъев МухӀаммадил ﷺ иман лъураб умматалдаса ва гъелгун цадахъ.

44. **Нужеца гӀадамазда амруйиш гъабулеб лъикӀаб гӀамал гъабе абун, нужеда нужгоги кӀочон рукӀун ва нужецаго лъикӀаб гӀамалги гъабичӀого.**

Нуж тӀехъ цӀализеги лъалел, гӀелмуги бугел рукӀингун цадахъ щай гъабулеб мекъаб иш. Нужеда щай бичӀунареб гъеб иш къабихӀаб букӀин ва нуж гъелдасан кин руссунарел? Гъаб аят жидехъе тӀехъ рештӀарал ягъудиязул ва насраниязул гӀалимзабазда гӀайиб чӀван рештӀараб буго. Гъезул цо-цоял рукӀана гӀадамаз МухӀаммадил ﷺ хӀакъалгъуль гъикъараб мехаль, гъев авараг вугин, гьесда нахърилъгъаян абулел ва амма жалго

وَلَا تَلْسَوْاَ الْحَقَّ بِالْبَاطِلِ وَكَتُمُوا الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٢﴾

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَارْكَعُوا مَعَ الرَّاكِعِينَ ﴿٤٣﴾

﴿٤٤﴾ أَتَأْمُرُونَ النَّاسَ بِالْبِرِّ وَتَنْسَوْنَ أَنْفُسَكُمْ وَأَنْتُمْ تَتْلُونَ الْكِتَابَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٤٤﴾

нахърильлъунарел. Гъезул хІакъалъуль рештІараб бугониги гъаб аяталъ ниль тІоритІулел руго лъикІаб жоялдабун амру гъабилелде цереккун ниль гъеб лъикІаб жо гъабулел рукІине ккеялда.

Жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв Аварагас бицараб хІадисалъуль буго: «Дун зобалазде вачараб сордояль (мигІражалъул сордояль) дун цо къавмалда аскІосан вачана, жидер мацІал цІадул кІукъмахаз къуницІулел ругел. Гъезул хІакъалъуль дица гъикъидал, Жабраилас عَلَيْهِ السَّلَام абун: гъел руго дур умматалъул вагІзацагІи: гІадамазда лъикІаб жо малъулел, жидецаго гъабуларел» абун. ХІадис ибну ХІибаница бицана сахІихІалда.

Жинда Аллагъ разильяв ИбнугІаббасихъ цо чи вачІана ва гъес абун: «дие бокъун буго гІадамазда лъикІаб жо малъизе, ва квешаб жоялдаса гъел нахъчІвазе»-абун. ИбнугІаббасица رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ абун: «дуца гъеб гъабизе бегъула мун Къаръаналъул лъабго аяталъ инжит гъавиялда хІинкъичІони»-ян абун. Дов чияс абун цал аятал гъел ругел?-абун. Жинда Аллагъ разильяв ИбнугІаббасица абун:

Цо аят буго: Нужеца гІадамазда лъикІлтыйищ малъулеб, нужеда нужерго напсалги кІочон рукІун»- абураб. Гъаб аяталъул хІакъ тІубан бугищ дуца?- абун. Дов чияс абун «гъечІо» абун.

ИбнугІаббасица رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ абун: КІиабилеб аят буго: «Нужецаго гъабулареб жо шай нужеца бицунеб? Аллагъасул цІакъ щим бахъулеб иш буго жидеца гъабулареб жо бицин»! гъаб аяталъул хІакъ тІубан бугищ дуца?»-абун. Дов чияс абун «гъечІо» абун.

Цингиги ИбнугІаббасица رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ абун: Лъабабилеб аят буго Аллагъасул салам лъеяв ШугІайб аварагас абураб рагІи: «Дие бокъун гъечІо нужеда гъабугеян абулеб жо дица гъабулевлъун вукІизе»- абун. Гъаб аяталъул хІакъ тІубан бугищ дуца?»-абун. Дов чияс абун «гъечІо» абун. Жинда Аллагъ разильяв ИбнугІаббасица абун: гъедин бугелъул дуца амру- нагъю гъабизе бай бихъе дурго напсалдаса»- абун. ХІадис ибну МардавейгІица тафсиралда бицана.

Цоги гІалимзабаз абун: камилав чияс гурони амру-нагъю гъабизе бегъичІони, гъеб гъабизе цониги чи шоларо нильеес-абун. Гъаб киналъулго хІасил гъабун гІалимзабазда гІадаб буго жинца гІадамазда малъулеб жоялъуль жив мисаллъун вукІизе. Гъел гІалимзабазда гІенеккулездаги гІадаб буго гъезул гъалатІал цІехечІого гъез малъулеб лъикІаб жо босизе.

45. Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разильгиги ахиратгиги щевезе бокъун батани, нужеца гъеб щвеялъе квербакъи тІалаб гъабе

وَأَسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ
إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ ﴿٤٥﴾

сабруялдалъунги Аллагъасе какал райалда тIад чIунги, гьесда гIасилъиялдаса цIунун ччун сабруги гъабун, Паризаял какал хIукъукъал цIунун райалдалъун. Гъаб амруялда нахърилъльтинги ва паризаяб как баялда тIад чIейги мунапикъзабазе, иман загIипал чагIазе цIакъ бакIаб кIудияб жо буго. Ва амма Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ хIелун гьесие мутIигIлъун, гIодовегIанлъун тIагIат гъабулeze захIматаб гьечIо гъаб амру.

46. Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ хIелун рукIунел

الَّذِينَ يَظُنُّونَ أَنَّهُمْ مُلْقَاوَرِيهِمْ وَأَنَّهُمْ إِلَيْهِ

муъминзаби руго ахираталда

БетIергъанасда данде чIивазе рукIин

رَجِعُونَ ﴿٤٦﴾

жидеда лъалел хIисаб-суал гъабизе.

Ва щибго шаклъи гьечIого жал Аллагъасде руссине рукIинги лъалел. Жидер кинабго амру Аллагъасул ихтияралда гъоркъ букIин ва гьев БетIергъанас жиндир цIобалдалъун алжан къейги, жиндир гIадлуялдалъун гIазаб гъабиги хIакъаб жо букIинги жидеда лъалел.

47. ТIадегIанав Аллагъас ягъудиязда

يَبْنِي إِسْرَءِيلَ أَذْكَرُ وَالْعَمَقِ إِلَى الْعَمَمَتِ

гъезул ццере арал умумузе къурал

нигIматал рицун вагIза гъабун абулеб

عَلَيْكُمْ وَأَنِّي فَضَّلْتُكُمْ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٤٧﴾

буго: Я бануисраилал! Нужеда ракIалда

букIа ва нужеца пикруги гъабе дица нуже къурал нигIматазул.

Ва дица нужер умумул хира гъаруна гъеб заманалъул цогидал гIадамаздаса.

Гъаб аяталда жаниб гьел ягъудиязда абулеб буго «Дица нуж хира гъаруна киналго гIадамаздаса»- абун. Гьелдаса бичIчIизе бегъуларо гьел МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасул умматалдаса хириял ругин. МухIаммадил صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ уммат бищунго хирияб букIиналъе далил буго Къуръаналъул аят: «Нуж руго бищун лъикIаб уммат, Аллагъас цогидаб халкъалъе мунпагIаталъе бижараб»-абураб. (Али-гIимран 110 аят).

Цоги гьелъие далил буго аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рагIи:

«Нуж руго лъабкъоялда аниIабилеб уммат. Нуж гъезул бищун лъикIал руго ва Аллагъасда аскIор бищун хириялги руго»-абураб. ХIадис имам Тирмизияс ва ХIакимица бицана.

48. Ва нуж Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъизе

хIинкъа, цо напсалъе цоги напсалъ

щибго хайир гъабулареб, гъезул цоцазе

гъабулеб шапагIатги къабул гъабулареб

къиямасеб къоялъул гIазабалдаса

وَأَتَّقُوا يَوْمًا لَا تَجْزِي نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا

وَلَا يَقْبَلُ مِنْهَا شَفَعَةً وَلَا يُؤْخَذُ مِنْهَا عَدْلٌ

وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤٨﴾

хІинкъун. Гъеб напсаль кигІан гІемер боцІи-мал къела абуниги
гъебги босулареб, гъезие квербакъулев, гъездаса Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ
гІазаб нахъчІвазе кІолеб щивго чиги гъечІеб.

Гъеб къоялъ щивав чи жиндирго напсалда машгъуллъун вукІуна ва
гІагарав вукІаниги, гъудул-гъалмагъ вукІаниги, гъев чи цогиясда
гурхІуларо. Цогидасда балагъизере гІараб хІалги букІунаро, хІисаб-суал
лъугъун, Аллагъас лъикІаб агъоялдасан гъавун сиратІ бахине гІан.

49. Нужеца ракІалде щвезабе дица
нуж пиргІавнил къавмалдаса хвасар
гъарураб гІуж ва гъелдаса вагІза-
насихІат босе: нуже квешаб гІазаб
гъабулел рукІарал, жидеца нужер
васалги хъолел рукІарал ва нужер
ясалги чІаго толел рукІарал жиде

وَإِذْ نَجَّيْنَاكَ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكَ
سُوءَ الْعَذَابِ يَذْبَحُونَ أَبْنَاءَكَ
وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكَ وَفِي ذَٰلِكُمْ بَلَاءٌ
مِّن رَّبِّكَ عَظِيمٌ ﴿٤٩﴾

хъулухъ гъабизе лагъзаллъун кквезе. Гъеб пиргІавнил къавмалъ
нуже гъабүлеб букІараб кІудияб къварилъиги Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ
рахъалъан бугеб нужер хІалбихи гъаби букІана.

Инша Аллагъу тагІала гъав пиргІавнил къиса гІатІидго бицила жиндир
бакІалда. (суратул Къассассе). ПиргІавн абулеб рагІи буго мисриялъул
(Египеталъул) ракъалда капурав ханасда абулеб букІараб цІар. Къайсар
абулаан румазул ва шамалъул агъоялъул капурв ханасда. Кисра
абулаан Персазул капурав ханасда. ТуббагІ яманалъул ханасда абулеб
цІар букІана, Нажаши абулаан хІабашиязул (африкаялъул) ханасда.

50. Цинги Дица нуже ралъад
хъвалхъараб гІужги ракІалде щвезабе.

وَإِذْ قَرَّبْنَا بَكَرَةً مِّنَ الْبَحْرِ فَأَنْجَيْنَاكَ وَآغْرَقْنَا
آلَ فِرْعَوْنَ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿٥٠﴾

Дица нуж гъеб ралъдалъан къватІир
рачун хвасар гъаруна пиргІавнил

зулмуялдаса. Ва балагъун нужгун пиргІавниги гъесул къавмги
гъеб ралъдалъ гъанкъизаруна.

Жинда салам лъеяв Муса авараг бануисраилалги рачун къибтІияздаса
лъутун унеб заман букІана гъеб. Гъел ралъдал рагІалда щвараб мехалъ
ва церехун ине нух гъечІеб бакІалда ккараб мехалъ, пиргІавн цІакъ
гІемерал боялгун хадув вачІун гІагарлъизе рекІана. Бануисраилал
хІинкъун Мусада عَلَيْهِ السَّلَامُ зигардизе рекІана гъанже щиб нильеца гъабилеб
абун. Мусаца عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: нуж хІинкъуге, Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ нильгун
цадахъ вуго абун. Цинги Аллагъас амру гъабун, Мусаца ралъадалда
гІанса къабуна: анцІила кІиги нух жанисан бугеб, сверухъ мугІрул
гІадин лъим чІараб хІал лъугъана ралъадалъул, гъенисан рильгун
бануисраилал къватІире ана. Гъезда хадур рачІун пиргІавнил боял

буго нужер БетІергъан Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ **аскІоб.**

Нуж гъесул амруялда мутІиГІаллгъун рукІина ва ахираталда гъесул гІазабалдаса хвасарлгІила. Нуж товбо гъабун цояз цоял чІваялда ана **ва Аллагъас нужер тавбо къабул гъабуна. ХІакългъунго ТІадеГІанав Аллагъ** جَلَّ جَلَّالُهُ **жинца тавбо къабул гъабулев ва жив цІакъл гурхІулев** **буго.**

ИбнуисхІакъица бицана: Муса عَلَيْهِ السَّلَام авараг Аллагъасда кІалгъазе ун Таврат босун вачІиндал, гъесда жиндир къавм бачие лагългІи гъабулел ратана, Гъарунгун عَلَيْهِ السَّلَام цадахъ лъабкъоялда анцІго чи хутІизегІан. Мусаца бухІун рохъо гъабун, гъеб бечеги ралъдаде шушана ва гъев гъанжеги Тіурусайнаъ маГІарде ана къавмалда тІаса лъугъаян Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ гъаризе. Гъевгун цадахъ бачие лагългІи гъабичІел лъабкъоялда анцІго чиги вукІана. БетІергъан Аллагъас пири речІун гъелги хвезаруна. Муса عَلَيْهِ السَّلَام авараг Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ гъарун ва ГІодун, гъес абуна: «гъанже гъал бачие лагългІи гъабичІелги гъалаг гъарун дун къавмалгъухъе кин тІад вуссинев?»- абун. Аллагъас гъел чІаго гъаруна ва Муса аварагасда абуна гъеб бачие лагългІи гъабураб къавмалгъе тавбо буго цояз цоял чІвай»-абун.

Гъаб хабарги босун жинда салам лъеяв Муса къавмалгъухъе вачІиндал, жидеца гъев ритІухъ гъавуна ва, хвалчен-ханжаргун, нусалгун къватІире рахъун, Аллагъасул амру тІубазе хІадурлгІана. Цинги Аллагъас гъезда тІад бецІаб накІкІ лъуна ва гъез цояз-цоял чІвазе байбихъана. Къавм тІагІизе рекІиндал, Мусаца عَلَيْهِ السَّلَام Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ гъардана гъал хутІарал ГІаги чІаго теян абун. НакІкІ тІаса босун канлгІи бачІиндал лъабкъоялда анцІ азарго чи чІван ватана. Гъезул чІван хваразе шагІидазул хІукму букІана, чІаго хутІаралги гъездаса Аллагъ тІаса лъугъарал рукІана. Гъаб къиса бицунаго Аллагъас абулеб буго.

55. Нужеца (ай нужер умумуз)

Муса عَلَيْهِ السَّلَام **аварагасда абураб заман**

ракІалда щвезабе: гъевгун цадахъ

Тіурусайнаалда къавмалда тІаса

ришарал лъикІал чаГІазул лъабкъоялда анцІго чи араб мехалъ:

«Я Муса! Нижеца дуда тІубанго иман лъоларо, нижеда загъирго

Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ **вихъизегІан»-абун. Цинги нуж гучаб гъаракъаль**

ва цІаялъ гъалаг гъаруна, гъеб цІа бачІиналда ва нужеда гІазаб

рештІиналда нужги балагъун рукІадго.

56. Цинги нуж чІаго гъаруна

гъедин хвезе гъарун хадубги,

وَإِذْ قُلْتُمْ يٰمُوسَىٰ لَنْ نُّؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ نَرَىٰ ٱللَّهَ

جَهْرَةً فَأَخَذَتْ كُفْرُ الصَّٰلِحِينَ وَأَنَّهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٥٥﴾

نَرٰعَيْنٰكُمْ مِنْۢ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ

нужеца БетІергъан Аллагъасе
шукру гъабизе гІоло.

تَشْكُرُونَ ﴿٣٦﴾

57. Муж Тигъ абулеб ракъалда
кІикъого сональ сверулел хутІун,
бакъуца рухІун, ракъун, къечон
ругеб мехаль Дица нужее рагІадалъе
накІкІ гъабуна ва зодисан манна ва
салва рештіана. Мужедаги абуна дица нужее ризкъильтун къураб
лъикІаб тІагІам кванаі абун. Дица нужее зулму гъабичІо,
кинниги муж руқІана нужеего зулму гъабураллъун.

وَوَلَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَامَ وَأَنزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّ
وَالسَّلْوَى كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ
وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٣٧﴾

«Манна» абулеб квен хъахІаб гъуинаб гъоцІо гІадаб жо букІана: щибаб
радал гъутІбузда, хералда рештіунаан гъеб. «Сальва» абулеб жоги
хІанчІазул гъан буго. Радал щивав чияс сордо-къоялъе гІезегІанаб жо
босулаан гъеб кІиябго квеналдаса.

КІикъого сональ бануисраилал Тигъ абулеб ракъалда свердула хутІиялъе
гІилла бицун буго: жинда салам лъеяв Мусагун цадахъ Мисраялъул
ракъалдаса рачІун гъанже Палестина бугеб бакІалде щведал, Аллагъас
جَلَّ جَلَّاهُ гъезда амру гъабун букІана муж Байтул-мукъадас бугеб бакІалде
аян абун ва гъеб ракъалда бугеб квешаб къавмалда рагъ бан, гъелги
къватІир къотІун гъенир чІаян. Гъеб ракъ нужее нужер эмен ЯгІкъубица
тараб ракъ бугин.

Амма бануисраилал гъел квешал чагІазда рагъ гъабизе хІинкъана:
гъезул кутакал чурхдул ва лебалаб ярагъ бихьун. Гъез Мусада عَلَيْهِ السَّلَام
абун: «Мунги дур Аллагъги а гъелгун рагъизе»- абун. Гъаб Аллагъасул
амру теялдалъун гъабун гъезие кІикъого сональ гІазаб: Тигъ абулеб
ракъалда свердулел хутІана гъел. Муса عَلَيْهِ السَّلَام авараг хун хадуб, ЮшагІ
аварагІгъун вугеб мехаль, гъезие изно къуна Байтул-мукъадасалде
лъугъизе.

58. Дица гъел умумузда абураб гІуж
рехсе нужеца: муж гъаб росолье
лъугъа, нужее гъеб ватІанлъун
букІине. Мужеца гъенир ругел
нигІматалги кванаі нужеего бокъараб
бакІалдаса, нужее гъеб квен хІалалаб
ва бигъаяб бугеб хІалалъ. Росолье

وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا
حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا
وَقُولُوا حِطَّةٌ نَّغْفِرَ لَكُمْ خَطِيئَتَكُمْ
وَسَيَرْزِقُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٣٨﴾

лъугъунаго гъелъул рагъдухъан муж лъугъа Аллагъасе جَلَّ جَلَّاهُ
хІелун, бетІер гІодобе къулун, Тигъ ракъалдасан къватІире
рачІиналъе шукро гъабун. Ва нужецаги абе: «нижер мунагъал
чуре Аллагъ جَلَّ جَلَّاهُ, нижер хатІаал тІасан реххун те Аллагъ»-

абун. Дица нужер мунагъал чурила ва, жидер гIамал лъикIго бацIадазе, ажро кириги цикIкIизабила-абун.

Гъаб Аллагъасул амруги хвезабун гъел росолъе лъугъана бетIер зодобе борхун, ва нахъ-нахъ рохокъотIода хъуршун.

59. Ва амма иман гъечIел, напсазе

зулмо гъабулел гIадамаз гъезда

абураб рагIи хисизабуна «Нижер

мунагъал чуре Аллагъ» абураб рагIи

хисизабуна жидеда абейан абичIелб

цоги рагIиялдалъун, Аллагъасул ﷻ амру гIодобегIан гъабун

ва ЮшарI ﷺ махсароде гъавун. Цинги гъел зулму гъабурал

гIадамазда дица зодисан квешаб балагъ рештIизабуна, гъез

гъабураб пасикъаб ишалъе гIоло: гъел Аллагъасда гIасильбиялъе

гIоло, ва гъесда мутIигIлъиялдаса рахъиялъе гIологи.

ГIалимзабаз абуна: квешаб унти баккун цохIо къоялда жанив лъабкъоялда анцIазар чи хвана гъезул абун.

60. ГIадегIанав Аллагъас ﷻ абулеб

буго: «Нужеца ракIалда швезабе Тигъ

абураб ракъалда свердулаго нужер

умумул къечаль гъалаг гъарураб

гIуж ва жинда салам лъеяв Мусаца

Аллагъасда ﷻ гъарараб гъеб

къавмалъе гъекъезе лъим къеян абун.

Цинги Дица Мусада абуна: «дуца дур

гIанса цо (кинаб бугониги) гамачIалда къабе, гъелдаса нужее

лъим баккизе буго, Дир къудраталдалъун ва дуе мугIжизатлъун-абун.

БетIергъанас малъухъин Мусаца ﷺ гIанса къабуна ва гъеб

гамачIалдаса чвахун лъим баккана. АнцIила кIиги иццул лъим

гIадин бикъ-бикъун чвахана гъеб лъим: гъел бануисраилазул

анцIила кIиги къокъа-къибил букIана ва щибаб къокъаялъе цо-цо

ицц гъабуна. Ва гъезда лъана жидер лъим. Цо-цалъ къецандичIого

щибаб къавмалъ лъималдаса мунфагIат босизе гIоло гъабуна гъезие

анцIила кIиги ицц.

БетIергъан Аллагъас ﷻ гъезда абуна: «Нужеца дир ризкъиялдаса

кванай ва нужеца гъаб лъимги гъекъе щибго нужеда гIакъуба-захIмат

бихъичIого, чIобого къолеб буго гъеб. Гъадин дица рахIаталда хьихъун

ругелъул, гъаб ракъалда гIад пасалъи, зулму гъабун хъвадуге нуж,

нагагъ нужеца Аллагъасул ﷻ нигIматазда щукро гъабичIони, гъел

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَنْزَلْنَا عَلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا رِجْزًا مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿٥٩﴾

﴿وَإِذْ أَسْنَفَىٰ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ فَقُلْنَا اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْفَجَرَتْ مِنْهُ اثْنَا عَشَرَ نَبِطًا ۚ فَذَرَكُوا كُلُّ أُنَاسٍ مَّشْرَبَهُمْ ۖ كُلُوا وَاشْرَبُوا مِن رِّزْقِ اللَّهِ وَلَا تَعْتُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٦٠﴾﴾

нигІматал нужедаса нахье росизеги бегула.

61. Ва гьелдаги тІаде нужер умумуз абураб гІуж раклалда швезабе доб Тигьалда жал рукІадго ва гьедин рахІаталда квенги лъимги ретІелги жидее кьун букІадго ва гьезие рагІад гьабун тІад накІкІги чІун букІадго: Я Муса! нижеца сабро гьабуларо гьаб цого тІагІамги кванан, нижее гьеб чІалгІун буго ва рихун буго. Дуца дур БетІергьанасда ахІи бай нижее ракъалдаса батІи-батІиял нигІматал раккизарейн: ламадор, памидор, охцер гІадаб, хьарбуз пастІан гІадаб, ражи-пер гІадаб, тІепало багІар гьоло гІадаб- абун.

Муса عَلَيْهِ السَّلَام аварагас гьезда абун: «Нужеца Аллагьас зодисан рештІараб лъикІаб тІагІамги тун ракъульан бижулеб ражи-пер гІадаб жойишха тІалаб гьабулеб бугеб! Гьедин батани нуж цо бокъараб росулье лъугьа ва гьенир гІумро гьабун чІа. Гьениб батизе буго нужеда нужеца тІалаб гьабулеб жо»-абун.

Цинги гьел ягьудиязда тІад мугьругІадин мискинлъи ва гІодогІанлъи чІвана. (ай гьезда тІад чІчІана гьеб сипат ва даимго гьеб сипат тІаса унасел руго, кигІан жал бечелъаниги ва ханзаби, хІакимзаби ругониги). Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ щим бахьараллъунги лъугьуна гьел.

Гьаб гІодобегІанлъи, хІакьирлъи ва Аллагьасул щим бахьи гьезие швана гьез Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ аятазда инкар кквеялдалъун ва щибго гІиллаго гьечІого аварагзаби عَلَيْهِ السَّلَام чІван рукІиналдалъунги. Аварагзаби чІвазе гІилла букІуларо, букІинчІониги чІвана ягьудияз гІемерал аварагзаби. Муса аварагас гІемерал мугІжизатал рихьизаруниги, щибаб нухаль гьесда мутІигІлъичІого данде рахьунел рукІиналъги. Гьединго гьез ракъалда гІемер зулму-пасалъи гьабиялъги.

Гьадинал гІорхьольан рорчІарал пасалъабиги, кутакаб Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ гІассилъиги гьабидал лъугьана ягьудиял гІодорегІаналлъун ва Аллагьасул щим бахьараллъун.

Аллагьасул свалат салам гьеяв аварагас абун.

«Кибру (чухІи, гІамал кІодольи) буго хІакъаб жо нахъчІвай ва гІадамал

وَإِذْ قُلْتُمْ يَمْوِسَىٰ لَنْ نَّصْبِرَ عَلَىٰ طَعَامٍ وَاحِدٍ
فَادْعُ لَنَا زَايِكَ يُخْرِجْ لَنَا مِمَّا تُثْبِتُ
الْأَرْضُ مِنْ بَقَائِهَا وَقَتِّالِهَا وَفُومَهَا
وَعَدْسِهَا وَبَصَالِهَا قَالَ أَتَسْتَبْدُونَ الَّذِي
هُوَ أَذْنُ بِالَّذِي هُوَ خَيْرٌ أَهْبِطُوا مِصْرَ
فَإِنَّ لَكُمْ مَسَآلَةً وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ
وَالْمَسْكَنَةُ وَبَاءَ وَبَغَضَ مِنْ اللَّهِ ذَلِكَ
يَأْتِيهِمْ كَأَنُؤَاكِفُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ
وَيَقُولُونَ أَلَنَبِئِن بَعَثَ الْحَقُّ ذَلِكَ يَمَاعِصُوا
وَكَاؤُا بَعْتَدُونَ ﴿٦١﴾

IdodoregJan гъари» абун. ХIадис имам Бухарияс бицана.

Аллагъасда инкар кквеялдасанги, аварагзаби чIваялдасанги кIудияб купру ва кибро щибха букIинеб? Гьединлъидал Ягъудиязда Аллагъас дунялалдаги ахираталдаги гIодогIанлъи тIад гъабун ва кидаго тIаса унареб ургъел-къварильиги гъезул сипатлъун гъабун.

62. Аллагъасул جَلَّالَهُ амруялда

хилиплъаразул хIал бицун хадуб

БетIергъанас жинда мутIигIлъаразе ва

аварагзабазда нахърильлъаразе бугеб

лъикIлъи бицун абун:

ХIакълъунго жидеца МухIаммад ﷺ

аварагасда иман лъурал гIадамал, Муса

عليه السلام ва ГIиса عليه السلام аварагасда иман лъуралги, Ассабиунал

абулел гIадамалги: гъал умматазул жидеца ритIухъаб, камилаб,

ширк гъоркъоб гъечIеб хIалалъ Аллагъасда جَلَّالَهُ иман лъурал,

ахир къиямасеб къоялдаги, гъениб букIинесеб жоялдаги иман

лъурал, жидеца лъикIаб гIамалги гъабурал: Аллагъасул амруялда

мутIигIлъун, гъеб тIубазабун. Гъал гIадамазе БетIергъан Аллагъасда

аскIоб ажро-кири буго ва гъез гъабураб лъикIаб гIамалалдаса

щибго жо мукъсан гъабуларо. Ахираталда капурзаби гIазабалдаса

хIинкъулеб мехаль гъал муъминзабазе хIинкъьиги гъечIо, гьединго

жидеца лъикIаб гIамал гъабичIел пашманлъидал гъезие щибго

пашманлъиги букIине гъечIо.

Гъаб аяталъул магIна буго: жинда Аллагъасул салам лъеяв Муса авараг

عليه السلام витIараб мехаль гъесда нахърильлъарал ва Аллагъасда иман лъун,

Мусада عليه السلام мутIигIлъун хъвадарал. Гъев хун хадубги ГIиса عليه السلام

авараг витIизегIан хисизабичIого Тавраталда гIамал гъабун чIарал,

цинги ГIиса авараг вачIараб мехаль гъесда нахърильлъун, жидеца

щебе гъабулеб букIараб динги тарал ягъудиязе буго Аллагъасда جَلَّالَهُ

аскIоб ажро.

Аллагъасул салам лъеяв ГIиса авараг витIараб мехаль гъесда

нахърильлъарал, Аллагъасда جَلَّالَهُ иманги лъурал, гъев ГIиса хведалго

инжилалда гIамалги гъабун динги хисизабичIого хъвадарал, цинги

МахIаммад ﷺ авараг витIарб мехаль жидеца гъабулеб динги тун

гъесда нахърильлъарал насраниязеги буго Аллагъасда аскIоб ажро.

Киналго диналги насхо гъарун (хвезе гъарун, хисун) кинабго гIаламалда

жив витIарав, аварагзабазул ахиравги жив гъавурав, Аллагъасул свалат

салам лъеяв МухIаммад авараг витIун хадуб цоги дин къабул гъабуларо

ва киназдаго тIадаб буго гъесда нахърильлъине. Инжил-Тавраталъул

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالنَّصَارَى

وَالصَّابِغِينَ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ

وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ

وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾

агылулун рукларал гIадамал, китабиял гьезда абуниги, гьезул хьураб жо кваназе нилгее хIалал гьабуниги, гьел гIадамал капурал рукIуна ва гьезие ахираталда жужахIалъул гIазаб гьабула. Гьаб масъала бичIчизе ккола.

Бануисраилазда ягъудиял абун цIар теялзул гIалимзабазул хилап буго. Цояз абун гьел цо-цазда рокъа-хинлги бугел рукIиналъ лъунин гьеб цIарилан. Цогидаз абун гьез тавбо гьбиялъ лъунин гьеб цIарилан. ЯгIкьубил Ягьбуда абурав васасда гIунтIизарун лъураб цIар бугин абулелги гIалимзаби руго.

Насраниязда гьеб цIар лъеялъе сабаб буго гьел ГIиса аварагасда عَلَيْهِ السَّلَام нахърилълун, гьесие квербакъи гьабун хьвади. Цояз абун «Насират»-абураб ракъалда рукларал гIадамал рукIиналъ лъунин гьеб цIар абун.

«Ассабиуна» абулел гIадамал: цо гIалимзабаз абун гьел жидехъ авараг вачIинчIел, амма Аллагъасда иман лъурал гIадамал ругин абун. Цоги гIалимзабаз абун гьел ругин ягъудиязул, яги насранияздул гIадамал, жидер динги тун малаикзабазе лагълги гьабурал. Цогидаз абун гьел цIабазе лагълги гьабулел гIадамал ругин абун. Гьездаги гIадаб буго МухIаммад аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахърилългине, ва гьезул динги батIулаб, ширкияб дин буго.

63. ПIадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ бануисраилазда абулел буго гьезул умумузул хIал бицун ва гьезда швараб инжитлги бицун:

Нужеца ракъалда швезабе нужедаса

Тавраталда гIамал гьабизе къотIи босараб гIуж ва хIал. Дица нужеда гIад TIур мегIер борхана ва гьеб нужеда гIад бегизе гIагар гьабуна. Нуж хIинкъун мутIигIлъидал, нужеда абун: «гьаб нужехъе кьураб Тавраталда мухIканго гIамал гьабе ва гьениб жаниб бугеб жо бичIчIун, гьелда нахърилълъа, цинги нуж Аллагъасул гIазабалдаса цIунараздаса рукIине руго»-абун.

ГIалимзабаз абун: гьел бануисраилал Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасильгиялъ ракъI чIегIерлъарал, чIухIи, гIамал кIодолги тIабигIатлун ккурал рукIана. Гьезда Тавраталда гIамал гьабейн абидал ва гьелда жанир ругел хIукмаби рихъидал, гьез гьеб гIамал гьаби гIад босичIо. ПIадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ TIур мегIер эхедеги борхун гьеб къавмалда гIад рукъалзул тIох гIадин гIагар гьабуна. Цинги хIинкъун гьел суждаялда речIчIана ва Аллагъасда гьаризе, гIодизе лъугъана.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ
الطُّورَ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ
وَأَذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿٦٣﴾

Гъезул суждаги букІана гъумералъул цояб рахъ ракъалда цузабун, цояб бер эхедехун балагъун, гъеб меґер жидеда тІад бортиялда хІинкъун. Гъезул хІалалъул заґиплъи ва гІодогІанлъи бихъидал, БетІергъан Аллагъас جَلَّالَهُ гъездаса гІазаб борхана.

64. Цингиги нуж гъеб Тавраталда гІамал гъабиялдаса руссана: гъеб шулияб къотІи босун хадуб, ва нужедаса ТІур меґерги борхун хадуб. БетІергъан Аллагъ гурхІел бергъарав, цІобал гІатІидав вукІиналъ, цогиги аварагзаби ритІун нуж диналда ахІана. Гъев БетІергъан Аллагъасул цІоб-рахІму букІинчІебани нуж дуниялладаги ахираталдаги гъалагъьараздаса ва чІорого хутІараздаса рукІинаан.

65. ХІакъълъунго нужеда гъала я ягъудиял, шамат къоялълъ амруялълъ гІасилъарал умумузе лъугъараб жо: Дица гъезда абуна нуж маймалакалълъун ва больоналълъун рукІа- абун. Ай дица гъел сверизаруна гъел хІайваназул сураталда.

Гъазул къиса хадуб гІатІидго бицина жиндир бакІалда, иншаАллагъ. Къокъго абун: гъаб агълу букІана Айлат росдал гІадамал. Аллагъас جَلَّالَهُ гъезда тІад къан букІана, гъезул хІал бихъизе, шамат къоялълъ ччугІа ккоге абун. Ралъдал раґІалда бугеб росо букІана гъеб ва жидер гІемерисеб бетІербахъи ччугІа кквей букІана. Гъеб шамат къоялълъ ччугІаги гІемер бачІунаан гъезда бихъулеб бакІалда.

Дагъабго заманалдаса гъез Аллагъасул амру хвезабуна ва шамат къоялълъ ччугІа кквеялъе хІила ургъана: рузман къоялълъго гъинал лъун, сетка лъун, кІудиял гвендал рухъун толаан, ччугІа жаниб ккезе. Шамат къо арабго рачІун гъеб нахъе босулаан. Гъезда гъоркъор ругел дагъалго лъикІал муъминзабаз гъеб жо гъабуге, гъеб хІилла буго ва хІарамаб буго абидал, гъел гъезда гІенеккичІо. Гъединлъидал Аллагъас гъезул больонал ва маймалакал гъаруна. Гъедин хІайваналълъун сверизарурал гІадамал чІаго хутІуларо ва гъезул наслуги букІунаро.

66. Жал Аллагъасул амруялда халиплъидал, гъаб росдал агълюялда швараб балагъ бицинълъун бугеб къиса дица гъабуна, гъеб росдада свержъ ругел гІадамазегі хІинкъилълъун букІине ва гъел гІассилъичІого рукІине. Ва гъединго гъеб къиса Аллагъасдаса хІинкъулел гІадамазе вагІзалълъун буго кинабго заманаялъ.

ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَكُنْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٦٤﴾

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ الَّذِينَ آَعْتَدُوا مِنْكُمْ فِي السَّبْتِ فَقُلْنَا لَهُمْ كُفُّوا أَعْنَاقَكُمْ عَنْ يَوْمَئِذٍ ﴿٦٥﴾

فَجَعَلْنَاهَا نَكَالًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهَا وَمَا خَلْفَهَا وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٦٦﴾

«Аллагъасдаса **جَلَّالَهُ** хІинкъулел» абураб рагІиялгул мурад буго гьел гІадамалрукІин вагІзабосулел. Жидер иманги гьечІел, Аллагъасдасанги **جَلَّالَهُ** хІинкъуларел чагІазе кинабгІаги вагІзаял мунфагІат гьабуларо.

ІадегІанав Аллагъас **جَلَّالَهُ** гьалда хадуб цоги кьиса бицана гьел бануисраилал жидеда гьабураб амруялда нахърилъунарел, аварагасда мутІигІлъуларел рукІин бицун ва гьелдалъун гьезие кколел захІмалъабиги рицун.

Ибну аби ХІатимица ГІубайдатидаса бицана: бануисраилазул цо чи вукІана жиндие лъимер лъугъуларев ва гІемер магІишатги бугев. Гьесул ирс жиндие шолев цохІо вацасул вас вукІана. Цинги гьев вацасул васас жиндирго имсол вац чІвана, гьесул магІишат шцезе бокъун ва гьесул жаназа цоги чагІазул рагъда лъун тана. Радал тІаде рахъиндал гьеб кІиябго кьибилалгул гІадамал ярагъги тІад бан цо-цалъ рагъизе хІадурана.

Гьезда гьоркъоса цо гІакълу бугев ва гІадамал жинда гІенеккулев чияс абун: «нилъеда гьоркъов аварагги вукІадго кин нилъ цо-цазде рагъулел?»-абун. Гьел гІадамал Муса аврагасухъе **عَلَيْهِ السَّلَام** рачІун, гьесда жидер хабар бицана.

67. Нужеца ракІалда шцезабе, я бунаисраилал, нужер умумузда Муса аварагас абураб гІуж, Аллагъас **جَلَّالَهُ нужеда амру гьабулеб бугин нужеца гІака хъвеян абун. Къавмалъ Мусада**

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَذَبُحُوا بِقَرَّةٍ قَالُوا أَتَتَّخِذُنَا هُزُؤًا قَالَ أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٦٧﴾

абун: «дуца ниж махсародейиш гьарулел?»-абун. ай нижеда гьоркъоб бидул тушманлъи буго, гьеб сабаблъун ниж цо-цаца чІвазе хІадурун руго, гьаб амру бицун духъе рачІараб мехалъ дуца абулеб буго «гІака хъве»- абун.

Мусаца **عَلَيْهِ السَّلَام абун: дица Аллагъасдалъун цІуни гьарулеб буго дун жагъилал, ахІмакъал гІадамаздаса вукІиналдаса.** Гьединал гІадамаца ккола цояз цоял махсароде. Дица нужеда хІакъаб жо абулеб буго»-абун.

68. Цинги къавмалъ абун: «Дуца дур Аллагъасда **جَلَّالَهُ нижее гІоло гьаре нижее баян гьабейн кинаб гІака хъвезе бугеб». Мусаца абун: «ІадегІанав Аллагъас абулеб буго: гьеб буго гІемер къинлъараб херабги гьечІеб, жеги бугъикъе инчІеб гьитІинабги гьечІеб, гьоркъохъел саназул гІака. Нужеда амру гьабураб жо**

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا فَارِضٌ وَلَا بِكْرٌ عَوَانٌ بَيْنَ ذَلِكَ فَأَفْعَلُوا مَا تَأْمُرُونَ ﴿٦٨﴾

тубазабе, тIад кIалъалел ва гьикъардулел рукIинчIого»-абун.

69. Хадубги къавмалъ абунa: «Дуца дур Аллагъасда нижее гIоло гъаре нижеда гъеб гIакаялъул кьер баян

قَالُوا ادْعُ لِنَارِكَ يَبِينَ لَنَا مَا لَوْ هُيَا قَالَ
إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ صَفْرَاءُ فَاقِعٌ لَوْنُهَا

تَسْوَرُ اللَّطِينِ ﴿٦٩﴾

гъабейн»-абун. Муса аварaгас عَلَيْهِ السَّلَام

абунa: ТIадегIанав Аллагъас абулеб

буго: «гъеб гIака буго тIогъилаб кьералъул, цIакъ гвангъараб, жинда балагъарал гIадамазул бер бахилаб»- абун.

70. Бануисраилаз абунa: «Дуца дур

Аллагъасда нижее гIоло гъаре: нижеда

гъеб гIака цогиги сипатал рицун баян

гъабейн, хIакълъунго нижеда гъеб гIака

цогидазда гъоркъоса батIа бахъизе кIюлеб гъечIо. Аллагъас хъван

батани, цогиги сипатал нижее рицараб мехалъ, нижеда гъеб гIака

батизе буго ва ниж гъелда тIаде ккезе руго»-абун.

قَالُوا ادْعُ لِنَارِكَ يَبِينَ لَنَا مَا هِيَ إِنَّ الْبَقَرَ
تَشَبَهَ عَلَيْنَا وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ لَمُهْتَدُونَ ﴿٧٠﴾

71. Аллагъасул салам лъеяв

Мусаца абунa: хIакълъунго

Аллагъас абулеб буго: «Гъеб гIака

буго жиб ракъ бекъизе, яги гъеб

лъалъазе лъим баччизе квегъичIеб.

Киналго гIайибаздаса жиб бацIадаб

буго ва жиндир тIогъилаб кьералда

гъоркъоб цоги батIияб кьер жубачIебги буго»-абун. Цинги

гъез бичун босун гъеб гIака хъуна. Гъеб хъвезе гъезул гъираги

букIинчIо.

قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَّادُلُّ يُشِيرُ إِلَى الْأَرْضِ
وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلَّمَةً لِأَشْيَةٍ فِيهَا قَالُوا
أَلْقِنِ حِجَّتَ يَأْخُذُ بِحُجَّتِهَا وَمَا كَادُوا
يَفْعَلُونَ ﴿٧١﴾

ЦIакъго багъа цIикIун къезе ккеялъ, ва дов чIварав чиясул амру

халкъалда лъан жал къватIир чIваялдаги хIинкъун Гъал аятаз бицана

жидеда гъабураб амру тIубазе бокъичIого кигIан гIемер суалал кърал

гъел ягъудияз, ва амруялъе мутIигIлъун гутIи гъезул гIамал-хасият

букIинги баян гъабуна.

Жидеда гъеб батана цоги гIака гъечIев чиясул ва гъеб гIака бичизе

гъевги разильичIо, гъелъул тIом жаниб цIураб месед кун гурони.

Гъединги жидеца гIака босана ва гъеб хъуна.

72. Нужеца цо чиги чIван, гъев

жинца чIварав чи шивали абун

нуж цо-цалъ къацандараб гIуж

ракIалда швезабе. ТIадегIанав Аллагъ

جَلَّ جَلَّاهُ жинца загъир гъабулев вуго нужеца жаниб бахчун букIараб

وَلَا ذَقْتُمْ نَفْسًا فَأَذَارْتُمْ فِيهَا وَاللَّهُ مُخْرِجٌ
مَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٧٢﴾

амру.

73. Цинги дица гьел гIадамазда абун:
нужеца гьеб гIакаялгъул цо къотIел
(кесек) къабе гьев чIван гIодов лгъун
вугев чиясда абун.

فَقُلْنَا أَصْرِبُوهُ بِبَعْضِهَا كَذَلِكَ يُحْيِي اللَّهُ
الْمَوْتَى وَيُرِيكُمْ ءَايَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٧٣﴾

Муса аварагас абухъин бануисраилаз гьев чиясда хъураб гIакаялгъул
цо къотIел къабидалго, гьев чIаголгъана ва гьесда гьикъидал мун лгъица
чIварав абун, гьес жиндир вацасул вас вихъизавуна, цинги жив хвана
ва гIокIав чIаголгъичIо.

Гъаб амру бицун Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго: Гъале гъадин Аллагъас
хварал чагIи чIаго гъарула ахираталда хIисаб-мизан ва жазаъ гъабизе.
Ва нужеда Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир аятагI рихъизарулел руго батIи-
батIиял мугIжизатал рихъизариялдалгъун, нужеда жо бичIизе ва
нуж Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIгъизе гIоло.

74. Аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَام ритIун,
мугIжизатал рихъизарун хадуги нужер
ракIал цIакъ къосана, иманалдаса
руссана, Аллагъасдаса хIинкъуларел
лгъугъана. Гъел раклал ганчIазда
рельлгъун руго жидер къвакIиялгъул
рахъаль, жидеда жаниб хIакъаб
жо лгъугъизе толарел ругелгъул,

ثُمَّ قَسَتْ قُلُوبُكُمْ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ فَهِيَ
كَالْحِجَارَةِ أَوَّشَدُ قَسْوَةً وَإِنْ مِنَ الْحِجَارَةِ
لَمَا تَفْجَرُ مِنْهُ إِلَّا نَهُرٌ وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَشْفَقُ
فَيَخْرُجُ مِنْهُ الْمَاءُ وَإِنْ مِنْهَا لَمَا يَهْبِطُ مِنْ
خَشْيَةِ اللَّهِ وَمَا اللَّهُ بِغَفِيلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٧٤﴾

ганчIаздасаги къвакIарал руго гъел. ГанчIазул цо тайпа буго
жидеда гъорлгъан лгъел ицал, гIорал раккулел. Цоги ганчIал
руго Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъун жал рихъ-рихъун унел ва
жидедаса лгъим чвахулел. Цоги ганчIал руго Аллагъасдаса
хIинкъун рортун, гирун унел: ай ганчIал гIемерал руго
Аллагъасдаса хIинкъулел ва гьесие тамахлгъулел. Амма нужер
ракIал цIакъ къосарал руго, я гъал ягъудиял, ва Аллагъасда
руссунел гьечIо. ХIакългъунго гIадегIанав Аллагъ гъапулав
гьечIо нужеца гъабулеб гIамалалдаса ва нужеца жазаъ гъабичIого
хутIизе гьечIо.

Лгъазе кколеб масъала буго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие бокъараб рухI
гьечIеб жоялгъул рухI бугеб жоялгъул сипат бижула. Гъелгъие гIемер
хIужа буго Къуръаналда жаниб ва хирияв аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
хIадисазулгъу. ГамачI Аллагъасдаса хIинкъи, гъветI-хераль тасбихI
гъаби, гамачIаль аварагасе салам къей, гьес хъибил чIван хутIба
гъабулеб букIараб хIуби зигарди, ва цогиги гIемерал мисалал руго
гъеб Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ къудрат баян гъабулел. Нильеца гъеб киналдаго

иман лъола ва гьелгьул баян цIехон бахIс гьабуларо.

75. Гьаб аят рештIизабуна ансаразул хIакъалгьулъ, ягьудиязулгун кьотIи букIарал ва рахьдал гIагарлгьиги хурхун букIарал. Гьел ансаразе бокьун букIана дол ягьудазги иман лъезе, цинги жидер цебеххун букIараб гIагарлгьи ва божилгьи цIи гьабизе.

ТIадегIанав Аллагьас абулеб буго: «Нужер хьулищ лъолеб я гьал муьминзаби, ягьудиязда гьел нужер диналда божилин ва нужгун цадахь рукIинин абун. ХIакъгьунго гьезул цо кьокъа, жидеда гIехь цIализе лъалел, гьеб гIехьаль бицулеб жо рагIулел, цингиги жидеца гьеб хисизабулел руго. Гьеб Тавраталда жаниб бугеб жоялгьул магIна бичIулун хадуб, жидедаги лъалеб бугеб хIалалъ жидеца гьабулеб иш мекъаб букIин.

Гьез хисизабулеб, бахчулеб жоги Аллагьасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварасул сипатал рукIана. Гьезда лъалеб букIана МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ хIакъав аварас вукIин, амма гьез загьиралда гьесда иман лъолеб букIинчIо. Цоги гIалимас абуна: гьез хIалалаб жо хIарам гьабун, хIарамаб хIалал гьабун хисизаруна Тавраталда ругел хIукмаби абун.

76. Ва жидеда муьминзаби данд чIвараб мехаль гьел ягьудияз абула нижецаги иман лъунин нужеца иман лъураб жоялдаян абун.

Цинги гьел жалго цо-цалъе руссараб мехаль, гьез абула: нужеца гьел

аварасул асхIабзабазда бицулебищ бугеб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужеда рештIараб Тавраталгьул хабар, гьез нужедаго дагIба базе Аллагьасда цере цвараб мехаль. Нужеца гьабулеб жоялгьул магIна бичIулищ нужеда-абун.

Ягьудиязе бокьун букIинчIо жидер Тавраталда хъвараб ахир заманалгьул аварасул хабар гIадамазда лъазе, гьеб хабар лъани гIадамал МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварасда нахь рилгьиналда хIинкьун.

77. Гьел ягьудиязда бадиб чIвай гьабун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго: гьезда лъаларищ (гьезда кин лъалареб) хIакъгьунго ТIадегIанав Аллагьасда гьез

﴿أَفَقَطَّعُوا أَنْ يَكُونُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ يَلْجِئُونَ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَبُوهُمْ وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾
﴿٧٥﴾

وَإِذَا قُلُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَتَيْنَاهُمُ أَتَيْنَاهُمُ
خَلَا بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ قَالُوا أَتُحَدِّثُونَهُمْ
بِمَا فَرَحَ اللَّهُ عَلَيْكُمْ لِيُحَاجُّوكُمْ بِهِ عِنْدَ
رَبِّكُمْ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٧٦﴾

﴿٧٧﴾

балъго гъабурабги, загъиралда гъабурабги жо лъалел букӀин.

Ягъудиязул цо къокъа букӀана Аллагъасул свалат салам лъеяв МухӀаммад хӀакъав авараг вукӀин лъалел, амма жидеца гъеб бахчарал ва загъиралда аварагасда инкар кколел, хӀал хъублъи гъабун, чӀухӀун. Цоги къокъа букӀана жидер рекӀелъ иман гъечӀел, амма Мадинаялде рачӀараб мехаль аварагасдаги асхӀабзабаздаги нижги иман лъурал ругоян абулел.

78. Гъел ягъудиязул цо къокъа буго жидеда хъвай цӀали лъаларел, Тавраталда бугеб жоги лъаларел, амма жидеца лъалареб жо бицунел, гьереси бицун гъеб тӀехъалда бугилан абулел.

وَمِنْهُمْ أُمِّيُونَ لَا يِعْلَمُونَ الْكِتَابَ
إِلَّا آثَانِي وَهُمْ إِلَّا يُظُنُّونَ

Гъеб къокъа буго жидеца гьереси бицун батӀулаб жоялда халкъ ахӀулеб ва гъелдалъун гӀадамазул боцӀиги кваналел.

79. Квешаб гӀазаб букӀина гъел гӀадамазе, жидерго квераца цо жо хъвалел, цинги гъеб Аллагъас җӀӀӀалел, рештӀараб тӀехъ бугинги абулел, гъелдалъун дуњялалъул дагъабго боцӀи бичун босизе. Гъезие квешаб гӀазаб букӀина гъеб тӀехъ хъван Аллагъасул тӀехъ бугин гьереси бициналъул. Ва квешаб гӀазаб букӀина гъезие, гьересиял харбазухъ бичун босараб хъубаб, хӀарамаб боцӀи кванаялдалъунги.

قَوْلٍ لِّلَّذِينَ يَكْتُمُونَ الْكِتَابَ بِأَيْدِيهِمْ
ثُمَّ يَقُولُونَ هَذَا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ لَيْسَتْ رُؤَا
يَهُ ثَمَّ أَقْلِيلًا قَوْلٍ لَهُمْ مِّمَّا كَتَبَتْ
أَيْدِيهِمْ وَقِيلَ لَهُمْ مِّمَّا يَكْسِبُونَ

МагӀна хисизаби ва рагӀаби хисизари Аллагъас җӀӀӀалел рештӀарал тӀахъазе ккараб жо буго: гъеб хисизабиги ягъудиязул ва насраниязул гӀалимаз гъабуна, халкъалдаса хӀакъаб жо бахчун, гъел жидеда нахърилъун хутӀизе бокъун. Амма хирияб Къуръаналъе щибго хиси ккечӀо, ПӀадегӀанав Аллагъас җӀӀӀалел гъеб цӀунизе тӀаде босун бугелъул. Къуръаналъе мекъаб таъвил гъаби (рагӀиялъул аслияб загъираб, магӀна тун, гъелъул бакӀалда букӀине бегъулеб магӀна бициялда абула таъвил гъаби абун) ккана жагъилал гӀадамаздаса ва Къуръаналда инкар кколел гӀадамаздасаги. Гъадинаб мекъаб таъвилги дагъабниги лъайи бугел гӀадамазда бичӀчӀуна ва гъелъул зарал хехго нахъчӀвала.

Жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугӀаббасидаса хӀадис бицана:

«Я гъаб исламияб жамагӀат! Нужеца китабиял руго абун гъел ягъудиязда щибниги жо кин гъикъулеб, ПӀадегӀанав Аллагъас жиндир хирияв аварагасда рештӀараб Къуръан нужеца жиб цӀагулеб, жиб чӀагояб, гӀолохъанаб, херлъичӀеб, бицун ахираб хабарги букӀадо. Гъеб

Къуръаналда жсаниб Аллагъас ﷺ нужеда бицунеб буго гьел ягъудияз ва насранияз жидеда рештIараб тIехъ хисизаби ва сверизаби. Гьез жудерго квераз тIахъал хъвалел руго, цинги абулеб буго: гъаб Аллагъасул тIехъ бугин абун, гьелтухъ дуниялгъул боцIи бичун босизе. Нужехъе бачIараб гIелмуялъ (Къуръаналь) нуж нахъчIвалел гьечIиц гьезда жо гьикъиялдаса? Валлагьи, нильеда цониги китабияв вихъуларо гуриц нужеда щиб хIукму рештIараб абун гьикъулев?»-абун. ХIадис имам Бухарияс бицана.

80. Мужагъидица ИбнугIаббасидаса

бицана: «Ягъудияз абулеб букIана: гъаб дуниял анкъазарго сональ букIине буго. нижее гIазабги щибаб азарго сон рикIкIун цо къоялъ гъабизе буго. гьеб анкъо къо буго нижеца жужухIалда балеб заман абун. ПaдегIанав Аллагъас аят рештIизабуна:

وَقَالُوا لَنْ نَمَسَّنَا النَّارَ إِلَّا أَيَّامًا مَّعْدُودَةً قُلْ أَتَّخَذْتُمْ عِنْدَ اللَّهِ عَهْدًا فَلَنْ يُخْلِفَ اللَّهُ عَهْدَهُ أَمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٠﴾

Гьел ягъудияз абуна жидеда гIазаб ва жужахIалгъул цIа хъвазе гьечIин жал рикIкIарал, дагъалго къояз гурони абун. Анкъо къо буго гьеб, яги гьез бачие лагъльи гъабурал къоял руго.

Дуца гьезда абе МухIаммад ﷺ: «Нужеца Аллагъасулгун гьединаб къотIийищ гъабун бугеб? Аллагъ ﷺ кидаго жиндир къотIиялъе хилиплъи гьечIев вуго. Яги нужеца Аллагъасда гIунтIизабун гьереси бицун, нужедаго лъалареб жойищ абулеб бугеб?»- абун.

81. Гьез бицунеб жо гьереси ва бугътан букIин загьир гъабун ПaдегIанав Аллагъас абуна:

بَلَىٰ مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَاطَتْ بِهِ خَطِيئَتُهُ فَإِنَّهُ زَالٍ أَعْرَابُهُ ﴿٨١﴾

Гьеб гьедин гьечIо, гьезда жужахIалгъул гIазаб хъвазе буго ва гьел даимго жужахIалда хутIизеги руго,-капурзаби ва квешал, кIудиял мунагъал гъарурал гIадамал хутIулеб хIалаль. Жидер мунагъазул сангар сверун лъугъун, хвасарлъиялъе нухги гьечIого хутIула гьел гIадамал. Гъал чагIи руго жужахIалгъул агъло ва гъал руго даимго гьенир жанир рукIунелги.

Мунагъал хIакъир гъари, гьел гьитIиналгъун рихъи жинца инсан гъалаг гъавулеб иш буго. ГьитIинал мунагъазда тIад чIчIей гъаби кIудияб мунагъ буго. Масала, тамахъо бухIи, руччабазда балагьи, гIадада заман инзаби; торгIоялгъухъ балагъун я гьеб хIан, тIадал жалаздасанги машгъулгъун ва гъалда релгъун цогидаб жоялдагъунги. гьитIинаб мунагъ бугин абун гьелда инсан ругъунлъи квешаб иш буго.

Хирияв аварагасул ﷺ хладис буго: «Нужеца мунагъ гьитIинаблъун, хIакъираблъун гъабуге, гьел мунагъал данделъун гъез инсан гъалаг гъавула»-абун. ХIадис имам АхIмадица бицана.

Жинда Аллагъ разилъаяв Абугъурайратидаса имам Бухарияс رَحِمَهُ اللَّهُ عَنْهُ хIадис бицана: «Хайбар хъала бахъараб мехалъ, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасе загъро жубараб чахъдал гъан бачIана. Аварагас ﷺ абун гъаб бакIалда ругел ягъудиял ракIаре дида аскIорегIан абун. Гьел ракIарун рачIидал, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъезда абун: *нужер эмен щив?*»- абун. Ягъудияз абун пуланав чи вуго абун. Аварагас ﷺ абун: «*нужеца гьереси бицана, нужер эмен пуланав чи вуго?*»- абун. Ягъудияз абун: «*дуца битIарб бицана ва лъикIаб жо гъабун*»- абун.

Цинги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун: «*дица цо жоялдаса гъикъила, нужеца дида битIараб бицилиц?*»-абун. Ягъудияз абун: «*битIараб бицина я Абалкъасим! Нижеца гьереси бицани дуда гъеб лъазе бугелъул, нижер инсул цIаралъулъ бицараб гьереси лъараб гIадин*»-абун. Аварагас ﷺ абун: «*щал ругел жуужахIалъул агълу?*»- абун. Ягъудияз абун: *дагъабго мехалъ ниж рукIине руго гъенир, цинги нижер бакIалда нуж рачIине руго*»-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун: *нахъе къай!* (гIодорегIан гъарун абудеб рагIи) Аллагъасул ﷺ цIаралдальун гъедула дун, нижеца нуж кидаго хисуларо жуужухIалдаян абун (ай ниж гъенир рукIунаро).

Цинги Бичасул аварагас ﷺ абун: *Цо жо дица гъикъани нужеца битIараб бицилиц дида?* -абун. Доз абун: «*бицина, я Абалкъасим*» абун. Расулullaгъас абун: *нужеца гъаб чахъдал гъаналда загъро жубанищ?* -абун. Доз абун: *жубана абун. Аварагас ﷺ абун: щиб жоялъ нуж рачарал гъеб иш гъабиялда абун. Ягъудияз абун: «нижее бокъун букIана мун гьересияв ватани мунги хун ниж дудасан парахатлъизе. Мун ритIухъав ватани дуе заралги кколаро*»- абун.

82. Хирияб Къуръаналда иман лъурал, وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَلَئِكَ
МухIаммад ﷺ аварагги ритIухъ
гъарурал, хадуб шаргIалда рекъон
лъикIаб гIамал гъабунги хъвадарал
гIадамал,- гъал руго алжаналъул бетIергъаби ва жал даимго гъеб
алжаналда жанир рукIинеги руго. Разакъаналлагъу. амин.

83. ПIадегIанав Аллагъас жегиги
гьел ягъудиязул мунагъал ва
гIасилъаби рицунал руго, ва гъезда

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ

لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَالْيَاكُونُ إِحْسَانًا

хитІаб гъабун абулеб буго: Нужеца
жегиги раклалда швезабе дица нужер
умумул ягъудияздаса мухІаканаб
къотІи босараб гІуж: ЦохІо

Аллагъасе جَلَّالَه гурони лагълъи
гъабугеян, эбел-инсуе лъикІлъи ва
гурхІел-рахІумуги гъабеян, гІагарал

гІадамазда, мискин- пакъиразда, бесдал лъималаздаги
гурхІел гъабеян абун. ГІадамазда лъикІаб хабарги бице абун:
хІеренаб тамахаб рагІи бице ва гурхІелалдалъун балагъе
абун. Ва нужеца какги бай рукугІ-сужда камил гъабун,
паризаяб закатги къе абун.

Гъаб къотІи босун хадуги нуж гъеб хвезабун, гъелдаса руссана,
цІакъго дагълал гІадамал хутІизегІан. Ва нужеца гъеб къотІуда
рекъон гІамал гъабиги тана хІакъаб диналдаса руссун, купру-
ширкалда ун.

84. Цингиги дица нужер умумуздаса
къотІи босана, нужерго биял гІодор
гІоге абун, нужер шагъараздаса нужго
къватІирги рахъизаруге абун: цояз
цоял къватІир къотІун, гъезул ракъ
жидеца бахъун. Цинги нуж гъаб къотІиялдаги рекъана ва гъеб
лъикІаб букиналда, тІубазабизе кколеб букиналда нужеца
нугІлъиги гъабуна.

85. Гъаб къотІи босун хадуги, я
ягъудиязул жамагІат, нужеца цояз
цоял чІвалел руго, цояз цоял гъезул
ракъалдаса къватІирги гъолел руго,
цояз цоязе гІасилъаби ва зулмаби
гъаризе кумекги гъабулеб буго.
Нужер цоял асирлъиялда ккараб
мехаль, боцІи къун гъелги хвасар
гъарулел руго. Гъаб буго гъез Тавраталдаса
тІубазабураб къотІи. Тавраталда жаниб
хІарам гъабураб рагъ гъабун, нужеца
ягъудиял чІвалел руго ва гъел жидер
ракъалдаса къватІир къотІулел руго.
Нужеца Тавраталъул цо бутІаялда иман
лъун, цогигаб бутІа иман лъечІого инкар ккунищ толеб?

وَذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ
وَقُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَقِيمُوا الصَّلَاةَ
وَاءْتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا قَلِيلًا
مِّنْكُمْ وَأَنْتُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٨٦﴾

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ لَا تَسْفِكُونَ دِمَاءَكُمْ
وَلَا تُخْرِجُونَ أَنْفُسَكُمْ مِنْ دِيَارِكُمْ ثُمَّ
أَقْرَرْتُمْ وَأَنْتُمْ تُشْهِدُونَ ﴿٨٧﴾

ثُمَّ أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ تَقْتُلُونَ أَنْفُسَكُمْ
وَتُخْرِجُونَ فَرِيقًا مِّنْكُمْ مِنْ دِيَارِهِمْ
تَظَاهَرُونَ عَلَيْهِم بِالْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَإِن
يَأْتُواكُمْ أَسْرَىٰ تَقْدُواهُمْ وَهُمْ مُحَرَّرٌ
عَلَيْكُمْ إِخْرَجُهُمْ أَفْتَوْهُمْ مُنُونٌ بَعْضُ
الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ فَمَا جَزَاءُ مَنْ
يَفْعَلْ ذَلِكَ مِنْكُمْ إِلَّا خِزْيٌ فِي الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ يُرَدُّونَ إِلَىٰ أَشَدِّ
الْعَذَابِ وَمَا اللَّهُ بِغَفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٨٨﴾

ай гъадинаб иш гъабизе бегъилиш: Аллагъасул ﷻ тЕхъалъул цо хІукмоялда инкар кквей кинабго тЕхъалда инкар кквей букІуна. Нуж цохІого заманалъ куфруги иман лъейги данде гъабулел руго. **Гъадинаб** гІамал гъабурал гІадамазе бугеб жазаъ щибха букІунеб дунялалъул рукъор гъел гІодорегІанал, инжитал лъугъин гуреб.

Цинги ахираталдаги гъел цІакъ гучаб гІазабалда руссизарула. **ХІакъълъунго** ТІадегІанав Аллагъ ﷻ нужеца гъабулеб пиша жинда лъалев вуго, гъелдасан гъапулав гъечІо. Аллагъасда нужер кинабго гІамал лъала ва гъеб гІамалалда рекъараб жазаъ нужеб букІине буго.

86. Гъал гІадамал руго жидеца абадияб ахираталъул рукъги бичун (ай алжан бичун) дагъабго заманалъул дунялалъул чІаголъи босарал. Гъаздаса ахираталда гІазаб бигъа гъабуларо ва гъезие щибго

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا
بِالْآخِرَةِ فَلَا يَخَفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ
وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٨٦﴾

квербакъиги щоларо. Аллагъасул ﷻ гІазабалдаса гъел хвасар гъарулев ва гъезие квербакъизе кІолев чиги вукІуларо.

Гъал цере арал аятал: (84-86) рештіизаруна Мадинаялъул ягъудиязул хІакъълъулъ. Мадинаялда Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг вачІинелда себе гІарабиязул «Авс» ва «Хазраж» абун кІиги кьокъа букІана, жидеца хъанчие лагълъи гъабулел. Гъел рукІана жидеда Аллагъги ﷻ лъаларел, динги лъаларел, алжан-жужахІги хІалалаб-хІарамабги лъаларел гІадамал. Гъезда гьоркьор кидаго рагъалги рукІунаан.

«Авс» абулеб кьокъаялъулгун кьотІи гъабурал рукІана бану Къурайзатал абулел ягъудиял. «Хазраж» абулеб кьокъаялъе кьотІи гъабурал рукІана банукъайнукъагІ ва бануазир абулел ягъудиял. Жидеца гъабураб кьотІиялда рекъон, «Авс» ва «Хазраж» цоцалъ рагъизе лъугъараб мехалъ, гъел ягъудиялги долгун цадахъ лъугъун цоцаде рагъизе кколаан. Цинги гъез жидер диналда жаниб хІарам гъабураб цояз цоял чІвай, цояз цоязул боцІи-мал, ракъ бахъи гъабулеб букІана.

Гъаб гІамал бицун, гъезда гІайиб чІван, ТІадегІанав Аллагъас ﷻ кантіизарулел руго ягъудиял щибго жидер диналъул кІвар гъечІел, ва гъез гъабулеб гІамалалъе ахираталда букІунеб хІукмуялъул ургъел гъечІел чагІи рукІиналда.

МухІаммад ﷺ авараг Мадиналда вачІиналда цере дол хъанчие лагълъи гъабулел рукІарал «Авс» ва «Хазражал» иманлъун, аварагасе квербакъизе кьотІи гъабун Ансараллъун лъугъана. Ягъудиязул гІемерисел мунапикъзаби рукІана ва ахирги гъел Мадиналдаса

къватIире гъуна.

87. ХIакълъунго дица Муса عليه السلام
аварагасухъе Таврат къуна ва гъесда
хадурги бануисраилазда гIемер
аварагзаби ритIана. Цинги дица ГIиса
عليه السلام аварагасухъеги баянал хIужаби
ва къавм мукIур гъабулеб мугIжизат
къуна ва гъесие квербакъизе Жабраил
малаикги гъавуна.

Жинда Аллагъасул салам лъеяв ГIиса бануисраилазда ритIарал
аварагзабазул ахирав вукIана. Гъесухъе къураб инжилалада цо-цо
хIукмаби Тавраталда данде кколел рукIана, цо-цо данде кколарелги
рукIана. Гъелъие гIоло ягъудияз ГIиса عليه السلام аварагасда цIакъго
цIикIараб тушманлъи гъабуна. Гъедин букIиналъ TладегIанав
Аллагъас абулеб буго: **Нужехъе щивав авараг вачIараб мехаль,**
нужер напсазе бокъулареб жо бицун, нуж гъезда иман лъезе
чухIулелищ ругел? Аварагзабазул цоял гьереси гъарулел руго,
цоязда рагъ балеб буго- абун.

88. Аллагъасул свалат салам лъеяв
МухIаммад аврагас иман лъеялда
ахIараб мехаль, ягъудияз абулеб буго:

нижер ракIазда тIад кIул бан буго ва
тIалъел лъун буго ва дуца бицунеб жо нижеда бичIчIунеб
гъечIо, я МухIаммад صلى الله عليه وسلم абун. Гъезул рагIи нахъчIван
Аллагъас جل جلاله абулеб буго: гъел ягъудияз Къуръаналдаги
МухIаммадидаги инкар кквеялъе гIоло, Аллагъас гъел жиндир
рахIматалдаса рикIад гъарурал руго, цIакъ дагъал чагIи гурони
гъездасан иман лъолелги гъечIо- абун.

89. Гъезухъе Аллагъасул جل جلاله
рахъалъан Къуръан бачIараб
мехаль, гъезул тавравтги ритIухъ
гъабулеб; МухIаммад صلى الله عليه وسلم
авараг вачIиналда цере гъел
рукIана капурзабазда рагъизе караб

мехаль гъесул цIаралдалъун квербакъи тIалаб гъабулел;
Цинги МухIаммад صلى الله عليه وسلم вачIараб мехаль, гъев авараг
вукIин жидеда мухIканго лъалев, гъез гъесда инкар ккуна.
Аллагъасул лагIнат (рахIматалдасан рикIад гъари) буго

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَقَفَّيْنَا
مِنْ بَعْدِهِ بِالْحُزْنِ وَإِذْ آتَيْنَا عِيسَى ابْنَ
مَرْيَمَ الْبَيِّنَاتِ وَأَيَّدْنَاهُ بِرُوحِ الْقُدُسِ أَفَكُلَّمَا
جَاءَكُمْ رَسُولٌ يَمْلَأُكُمْ
أَسْتَكْبَرْتُمْ فَفِرْقَاكُمْ دَابَّوْا فَبِئْسَ الْفِرْقَانِ
الَّذِينَ كَفَرُوا قُلُوبُهُمْ مُغْشَتْ بِرُوحٍ
مِّنْهُمُ قَلِيلًا مَّا يُؤْمِنُونَ

وَقَالُوا قُلُوبُنَا غُلْفٌ بَلْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ
بِكُفْرِهِمْ فَقَلِيلًا مَّا يُؤْمِنُونَ

وَلَمَّا جَاءَهُمْ كِتَابٌ مِّنْ عِندِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ
لِّمَا مَعَهُمْ وَكَانُوا مِنْ قَبْلُ يَسْتَفْتِحُونَ
عَلَى الَّذِينَ كَفَرُوا فَلَمَّا جَاءَهُمْ مَا عَرَفُوا
كَفَرُوا بِهِ فَلَعْنَهُ اللَّهُ عَلَى الْكَافِرِينَ

90. Ціакъ квешаб жо буго гъез
жидер напсалги ричун босараб. Щиб
гъеб абуні: ТадеГанва Аллагъас
рештІзабураб Къуръаналда жидеца
инкар квей. Гъеб инкар кквейги
жидер къосиналъ ва квешлъиялъ
буго. Жидер хІал хъублъи ккун (хІасад
ккун) ТадеГанав Аллагъас жиндир цІ
жиндіе вокъарав МухІаммадида ﷺ
тІехъ рештІнаалда.

91. МухІаммад ﷺ аврагасда
 рештіараб Къуръаналда иман лъе ва гъеб
 ритІухъ гъабун нуж гъелда нахърилтъаян
 абураб мехаль, гъел ягъудияз абулеб
 буго: нижеда рештіараб Тавраталда
 иман лъолеб буго нижецаян. Цогідаб
 кинабго жоялда гъез инкар кколеб буго,
 гъеб Къуръан хІакъаб Аллагъасул ﷻ

Гьел бануисраилаз гьереси бицунѣб букІин ва гьел Тавраталда иман
лӕуралги гьечӕлбӕи баян гьабун абунатӕд ТадегІанав Аллагъас ﷻ:
«Нужеца аварагзаби шайха ЧІварал» абун.

Жегиги тIадвуссун БетIергъан Аллагъас МухIаммад ﷺ аварагасда
иман лъурал муъминзабазда ягъудиязул хиянатлъи, къотIи хвезаби, ва
погидалги купру-ширкалъул пишабазул бицунеб буго, гъезул тIабигIат-

يَسْمَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ أَنْفُسُهُمْ أَنْ يَكْفُرُوا
بِمَا أُنْزِلَ اللَّهُ بَعْثًا أَنْ يُنْزِلَ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ
عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ فَبَاءَ وَبَعْضُ
عَلَىٰ غَضَبٍ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ مُهِينٌ ﴿٩٠﴾

гIамал лъазе ва гъездаса цIунизе. Аллагъас جَلَّالُهُ абулеб буго:

92. ХIакълъунго нужехъе Муса

عليه السلام авараг вачIана гуриш, баянал хIужабаздалъун: Тавраталдалъун ва ичIго батIияб мугIжизаталдалъунги.

Гъедин бугониги нужеца бачие лагълъи

гъабуна Муса авараг ТIурусайнаалда аравго ва нужги нужеего зулмо гъабураллъун рукIана: нужер нафсал жужахIалда ккеялъе хIакъгъаруна нужеца.

93. Нужеца тIадруссун раклIалда

щвезабе, я гъал бануисраилал, нужер умумуздаса шулияб къотIи босараб гIуж ва гъезие Тавраталда иман лъезе бокъичIелъул гъезда тIаде ТIур meгler борхун, гъел гъалагълъиялда гIагарлъун рукIараб заман. Гъезда абураб: гъаб нужехъе бачIараб Таврат нужеца цIакъ шулаго ккве ва нуж Муса عليه السلام аваргасдаги мутIигIлъе абун.

Гъез абуна ниж духъ гIенеккана, дур рагIи нижеда рагIана ва амма ниж дур амруялда гIасильянаян-абун. Гъезул раклIазулъ доб жидеца лагълъи гъабураб бече бокъи лъугъун, гъель гъезул раклIал цIезарун рукIана, жидеца Аллагъасдаги جَلَّالُهُ гъесул аварагзабаздаги عليه السلام инкар кколел рукIиналъ.

Ай гъезул раклIазулъ иманалъул нур букIинчIо, гъединлъидал гъез бачие лагълъи гъабуна ва гъеб бече гъезул рекIелъе лъугъана. Дуца гъезда абе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: цIакъ квешаб жо малъулеб буго нужер иманалъ, (бачие лагълъи гъаби ва Аллагъасда جَلَّالُهُ инкар квей), нуж иман лъурал ратаниян-абун. Ай, гъечIо нуж иман лъурал.

94. Дуца гъезда абе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

«нужеца абухъин ахираталда алжан цохIого нужеес батани, цоги щивго чиги гъенив лъугъунарев вукIун, нужер хвалида хъул лъеха, гъеб рагIиялъулъ нуж ритIухъал ратани»- абун. Ай хехго алжаналда лъугъизе хвел бокъизе ккелаха нужеес.

95. Абадиялъго гъел ягъудиязул хвалида хъул лъоларо, гъез дуниялалда гъарурал гIемерал пасалъабазе гIоло. ГIадегIанав

وَلَقَدْ جَاءَكُمْ مُوسَى بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ

اتَّخَذْتُمُ الْعِجْلَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَنْتُمْ

ظَالِمُونَ ﴿٩٢﴾

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَكُمْ وَرَفَعْنَا

فَوْقَكُمْ الطُّورَ خُذُوا مَاءً آتَيْنَكُم

يَقْوَةً وَاسْمِعُوا فَاَلُوْا سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا

وَأَشْرَيْنَا فِي قُلُوبِهِمُ الْعِجْلَ

يَكْفُرْهُمْ قُلُوبُهُمْ بِشَيْءٍ أَمْرُكُمْ بِهِ

إِيمَانُكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٩٣﴾

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ لَكُمْ الدَّارُ الْآخِرَةُ عِنْدَ اللَّهِ

خَالِصَةً مِّنْ دُونِ النَّاسِ فَتَمَنَّوْا

الْمَوْتَ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٩٤﴾

وَلَنْ يَّمْتَنُوهُ أَبَدًا بِمَا قَدَّمْت أَيْدِيَهُمْ

وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِالظَّالِمِينَ ﴿٩٥﴾

Аллагъ жинда лъалев вуго зулмучагІазул ва капуразул хІал.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасул муГІжизаталдаса букІана гъаб кІиго аятги. Хирияв аварасул ﷺ гъел ягъудиял ахІана хвалида хъул лъеялда ва абадиялъго гъезул хвалида хъул лъоларебги бицана. Аллагъас ﷻ аваргасда лъазабуна ягъудиязул хвалда хъул лъолареблъи, ва гъесда кІвана щибго хІинкъичІого гъаб ахІи гъабизе. Гъедин цо жоялда ахІиялда «мубагъала» абула. Гъелъул маГІна букІуна нижеца бицунеб жоялъулъ ниж мекъал ратани ниж хваги абун дугІа гъаби. Аварасда ﷺ данде рахъун «мубагъала» гъабизе ягъудиял хІинкъана, гъел гъересиял рукІиналъ ва гъедин рахъани жидер кинабго наслу- тухум холеблъиги лъан.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасул Нажраналъул насраниялги ахІана мубагъала гъабизе, гъел ислам босизе мукІурлъичІого, жият къезеги мутІигІлъичІого чІараб мехель. Цинги гъел мубагъала гъабизе хІинкъана ва гъез цо-цазде абун: Валлагъи, гъав аварасда ﷺ данде рахъун нилъеца мубагъала гъабун, нилъер цохІо бер къапулев чи нахъ хутІиларо абун. Цинги гъел жият къезе мутІигІлъана.

Жият буго китабияллъун ругел гІадамаз исламияб дин босичІого нижеца жият къела абун, гъезда тІад лъолеб букІараб магъало. Гъеб магъало къун гъел жидерго диналда толаан, бусурбабазе щибго зарал гъабичІого букІизе, гъезие квербакъи гъабизе къотІиги гъабун.

Аллагъасул ﷻ хІакъаб диналда гІадамал ахІулеб мехаль, лъабго шартІ букІула, гъел китабиял ругони: исламияб дин боси, яги магъало къун жидерго диналда тей, гъаб кІиябго гъез къабул гъабичІони гъезда рагъ лъазаби. Мушрикал ругони гъезие кІиго шартІ букІула: исламияб дин боси яги гъезда рагъ лъазаби.

Хадубги гъел ягъудиязул хІал баян гъабун ва гъел ахираталъул кІвар бугел, гъелдаса хІинкъулел гІадамал гъечІеблъи бицун, Аллагъас ﷻ абудеб буго.

96. Дуда гъел ягъудиял ратизе руго

МухІаммад ﷺ, бишун дунял бокъулел, гъелда хъул халаталлъун,

хІатта мушриказдасаги дунялалда халат хутІизе бокъарал руго гъел ягъудиял.

Щай абун гъезда лъала ахираталда жидеес абадияб жужахІ букІин, жидеца дуняллада

гъарурал гІемерал пасалъабазда данде: гъезухъе аваразбаби рачІигун цадахъ ва гъезда тІахъалги рештІингун цадахъ. Гъел руго хІакъаб жо лъан хадуб гъелда инкар гъабун чІарал. Гъаб дунял гъезие алжан буго,

وَلَتَجِدَنَّهُمْ أَحْرَصَ النَّاسِ عَلَى حَيَوٰةٍ وَمِنَ
الَّذِينَ أَشْرَكُوا يُوْذُوْا أَحَدَهُمْ وَلَوْ عَمَرَتْ
سَنَةً وَمَا هُمْ بِمُحْزَنِيْهِ مِنَ الْعَذَابِ
أَن يُعْمَرُوا وَلََّ يُصِيْرُ بِمَا يَعْمَلُوْنَ ﴿٩٦﴾

ахириталда букІинесеб глазабалда дандеккун ва гъанир чІаго рукІин гъезул мурад буго. Мушриказеги бокъула дунялалъул чІаголъи, гъанир халатго рукІинги, ва амма гъел ахириталда тІубанго божун гъечІелъул, гъезие доба букІинесеб жоялъул кІудияб къварилъи букІуларо.

Цоги Аллагъас абулеб буго: Гъезул щивасе бокъула ва хъул лъола гъаб дунялалда азарго сон базе анищан абун. Гъеб азарго сон баниги гъев чи ахириталъул глазабалдаса ворчІизе гъечІо. ХІакълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гъез гъабулеб кинабго гламал лъалев ва бихъулев вуго. Загъиралда гъабулебги бихъула Аллагъасе, гъезул рекІель ругел квешал пикрабиги, халатал анишалги рихъула.

97. Дуца ягъудиязда абе МухІаммад

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, нужер щив вугониги Жабраил малаикасда тушманлъи гъабулев

чи, гъев Аллагъасда тушманлъи

гъабулев вуго. ХІакълъунго Жабраилас

гъаб Къуръан дур раклалда рештІизабуна Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ

изнуялдалъун, гъалда церехун ругел зодисан рештІарал

тІахъалги жинца ритІухъ гъарулеблъун. Гъезда гъоркъоб

нужеда рештІараб Тавратги буго, хадуб Инжилги буго. Гъеб

Къуръан жинца хІакъаб исламияб нухалда ТІоритІулеб буго ва

муъминзабазе рохеллъунги буго: гъель алжаналдалъун рохел

бицунеб бугелъул.

Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ аварагабаздаса цоясе иман лъунгутІи тІолго аварагабазда иман лъунгутІи букІулебІадин, малаикзабазул цояв квешав гъави гъел киналго квешал гъари букІула. Ягъудияз Жабраил малаикасда глайиб чІвадалго, тІадегІанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго:

98. Щив чи вугониги Аллагъасдаги جَلَّ جَلَالُهُ

гъесул малаикзабаздаги, аврагабаздаги,

Жабраил ва Микаил малаикасдаги

тушманлъи гъабун, хІакълъунго

ТІадегІанав Аллагъ гъел капурзабазе

тушман вуго ва жинца гъезие жазаъ гъабулев вуго.

Гъаб кІибго аят (97-98) рештІизабиялъе сабаб бицун жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугІаббасица хІадис бицана:

«Авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Мадиналда вачІараб мехаль гъесухъе ягъудиязул цо къокъа бачІана ва гъез абуна: я Абалкъасим! Нижеца дуда щуго жо гъикъизе буго, гъезие битІун жсаваб къуни нижеда лъазе буго мун авараг вукІин ва ниж дуда нахърилълъизе ругин абун. Аллагъасул свалат салам лъаяв аварагас гъездаса къотІи босана гъез рагІи кквезе

قُلْ مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِجِبْرِيلَ فَإِنَّهُ

نَزَّلَهُ عَلَى قَلْبِكَ بِإِذْنِ اللَّهِ مُصَدِّقًا لِّمَا

بَيْنَ يَدَيْهِ وَهُدًى وَبُشْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٩٧﴾

جَلَّ جَلَالُهُ

مَنْ كَانَ عَدُوًّا لِلَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ

وَرُسُلِهِ وَجِبْرِيلَ وَمِيكَالَ فَإِنَّ اللَّهَ

عَدُوٌّ لِلْكَافِرِينَ ﴿٩٨﴾

ва тІубазе. Цинги абунa: «гъикъе»- абун.

Гъез абунa: «нижеда бице аврагасул гІаламатаздаса»- абун. Аварагас صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абунa: аварагасул берал къижсула, раk къижсуларо абун. Цинги гъез гъикъана, лъимер кин бихъинаб ва цІуяб лъугъунеб абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абунa бихъинчиясулги чІужугІаданалъулги мани данделъараб мехалъ бихъинчиясул мани тІаде ккани (бергъани, къуватаб бугони) вас гъавула, чІужуялъул мани тІаде ккани яс гъаюла» абун.

Цинги ягъудияз гъикъана: «Исраилица (ЯгІкъубица) жиндир напсалъе щиб жо хІарам гъабураб»-абун. Аварагас صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абунa: «гъесул чорхолъ унти букІана ва гъелъие рекъолеб дару батичІо варанидул рахъ гурони. Цинги гъес варанидул гъан хІарам гъабунa»- абун. Ягъудияз гъикъана: «Гъаб зодоб рагІулеб гъугъай щиб?»- абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв Аварагас абунa: «Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ накІkлазда вакил гъавурав малаик вуго, жинда кодоб цІадул цІцІал бугев ва жинца накІkлал къотІулев Аллагъас амру гъабураб бакІалда»-абун. Ягъудияз абунa: «гъаб гъаракъ щибха бугеб?»- абун. Аварагас صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абунa: «гъеб малаикасул гъаракъ буго»- абун.

Ягъудияз абунa: «Дуца битІун бицана, гъанже цо суал хутІана: гъелъиеги битІараб жаваб къуни, ниж дуда нахърилъуна. Цониги авараг гъечІо жиндихъе малаик вачІунев вукІун гурони Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан хабар босун. Духъе щив малаик вачІунев?»- абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв Аварагас абунa: «Жабраил вачІуна»-абун. Ягъудияз абунa: «жив рагъалдалъунги, гІазабалдалъунги, чІваялдалъунги рештІунев ва нижер тушманлъун вугев Жабраилиц? Дуца абурабани Михаил абун, ниж дуда нахърилъунаан. Гъев вуго цІадалдалъун, хур-хералдалъун, рахІматалдалъун рештІунев»-абун. Цинги Аллагъас гъеб kІиги аят рештІизабунa: (97, 98).

Жинда Аллагъ разилъаяв Бухариясги хІадис бицана: «ГІабдуллагъ ибну Салам абулев ягъудиязул гІалимасда хабар рагІана Мадиналда авараг صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вачІиналъул. Гъев ГІабдуллагъ жиндир ахикъ гъабулеб хІалтІиги тун, хехго аварагасухъе صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вачІана, ва жинца абунa: «дица дуда лъабго жо гъикъила аварагзабазе гурони жиб лъалареб: къямасеб къо бачІиналъул бищун щибесеб гІаламат щиб! Алжаналъул агълуялъул бищун щибесеб квен щиб! Лъимер эбелалда я инсуда рельъараблъун гъабулеб жо щиб?»-абун.

Аварагас صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абунa: «гъаб дуца гъикъараб жоялъе жаваб дида Жабраилас عَلَيْهِ السَّلَام бицана, дуца гъикъилелде себе. ГІабдуллагъица абунa ягъудияз жидер тушманлъун ккурав Жабраиласиц?»- абун.

Цинги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасгас гъаб аят цІалана: «Нужер шив вугониги Жабараида тушманлъи гъабулев...» (97 аят). Хадуб аварасгас ﷺ абун: «Къиямасеб къо гІагарлъиялъул тІоцебесеб гІаламат цо цІа баккинзе буго жинца гІадамал бакъ баккудасан бакъ терхъудехун къотІулеб. Алжаналъул агълуялъ тІоцебе кваналеб тІагІам кІудияб ччугІаялъул тІулалдасан буго. Бихъинчиясул мани цебе ккараб мехаль лъимер инсуда релъула, чІужугІаданалъул мани цебе ккараб мехаль эбелалда релъуна»- абун.

Цинги ГІабдуллагъ ибну Саламица абун: «дица нугІлъи гъабулеб буго Аллагъ цо вукІиналда ва мун гъесул аварасгас вукІиналда»-абун. Цингиги ГІабдуллагъица абун: «я расулулагъи, гъал ягъудиял ахІмакъал, бугътанал лъолеб къавм буго. Гъезда дуца дир хІакъальулъ гъикъилелда цебе лъанани, дун исламалда вачІаравлъи, гъез дида бугътанал лъезе руго»-абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аврагасухъе ягъудиял рачІараб мехаль, гъезда гъикъана: «нужеда гъоркъов ГІабдуллагъ ибну Салам абурав чи щиб къадроялъул чи вугев?»-абун. Ягъудияз абун: «гъев нижер лъикІав чи вуго ва нижер сайидги вуго»- абун. Аварасгас ﷺ абун: «гъес дида иман лъун, гъев бусурманлъани щиб жо нужсеца абилеб»- абун. Ягъудияз абун Аллагъас цІунаги гъев дуда иман лъеялдаса-абун.

Цинги тІаде вачІун ГІабдуллагъ ибну Саламица Ашгъаду ан лаилагъа иллалагъу ва анна МухІаммадан русулулагъи- абун абун. Гъел ягъудиял рихун хутІана ва гъез абун: гъав нижер бицун квешав чи вуго, ва квешав чиясул васги вуго абун. Цинги гъев мукъсан гъавулел харбал рицана. ГІабдуллагъица абун: гъале гъадианаб жо гъаз бициналда хІинкъун вукІана дун- абун.

ТІадегІанав Аллагъас хирияв МухІаммад ﷺ аврагасул ракі парahalъизе ва, гъесда иман лъечІеб гІадин, гъесие къварилъиги гъабураб гІадин, ягъудияз цересел аварасгасбазегги гъебго къварилъи гъабунин абун, бицунеб буго хадусел аятазда ва цогиги гъезул къабихІал пишабиги баян гъарулел руго.

99. ХІакълъунго дица дуда мухІканал ва баянал аятал, хІужаби рештІизаруна МухІаммад ﷺ. Гъезда инкарги кколаро пасикъал гІадамаз гурони: Аллагъасе ﷻ

мутІигІлъиялдаса рахъарал, купруялда гІадги чІарал.

100. Щибаб къотІи гъабунщинахъе гъеб къотІиги биххун ва жидехъе бачІараб гІехъалда инкарги ккунищха гъел

وَلَقَدْ أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ
وَمَا يَكْفُرُ بِهَا إِلَّا الْفَاسِقُونَ ﴿٩٩﴾

أَوْ كَلَّمَانَا عَنْهُدَا عَنْهُدَا نَبْدَهُدَا فَرِيقٌ
مِّنْهُمْ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠٠﴾

ягъудиязул цо-цо къокъа хъвадулеб? XIакъикъяталда ягъудиязул гIемерисел жидеца тавраталда иман лъоларел руго. Иман лъун букIараб ани гъез къотIиги хвезабулароан, пасалъабиги гъарилароан.

101. Ва жидехъе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جَلَّ جَلَالُهُ авараг вачIараб мехаль, Аллагъасул рахъальан расуллъун, жинца гъезухъ бугеб хисизабичIеб тавратги ритIухъ гъабулев: Муса عَلَيْهِ السَّلَام авараг ритIухъ гъавулев, Аллагъ цо гъавилъун бугеб диналъул аслуги ритIухъ гъабулев,

жидехъ тIехъ рештIарал ягъудиязул цо къокъаялъ гъез цIалулеб букIараб Аллагъасул калам Таврат мугъалда нахъе рехун тана, жидеда щибго жо лъаларого бугеб гIадин.

Гъеб Тавраталда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул сипатал рицун рукIиндал, гъесда инкар ккун, тIубанго Тавратги нахъе рехун чIана ягъудиязул гIалимзаби.

102. Цинги гъел ягъудиязул гIалимзаби нахърильлъана Сулайман

عَلَيْهِ السَّلَام аварагасул заманаялъ сахIирзабаца хIалтIизабулеб букIараб, щайтIабаца гъезда малъараб сихIро гъабулеб гIелму цIехеялда ва гъеб лъазабун сихIрочагIилъун рахъана. Гъел ягъудияз абухъе Сулайман عَلَيْهِ السَّلَام

авараг сихIрочи вукIинчIо ва гъес Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар кквечIо, ай капурлъичIо. киниги гъел щайтIаби капурлъана ва гIадамазда гъоркъоб хабар бицунел рукIана Сулайман عَلَيْهِ السَّلَام сихIрочи вукIанин абун ва гъесул цIаралдаса гIадамазда сихIро малъулел. Гъаб щайтIабазул хабар данде ккана (рекъана), ягъудазул

гIалимазе ва гъез Тавратги рехун тун, Къуръаналде ва МухIаммадида صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иман лъезеги чIухIун хIарамаб сихIру халтIизабизе ва гъеб гIадамазда малълъизе лъугъана.

Жегиги гъел ягъудияз лъазабуна Бабил абулеб ракъалда Аллагъас

وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِّنْ عِندِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ لِّمَا مَعَهُمْ نَبَذَ فَرِيقٌ مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ كِتَابَ اللَّهِ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ كَأَنَّهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٠١﴾

وَاتَّبَعُوا مَا تَتْلُوا الشَّيَاطِينُ عَلَىٰ مُلْكٍ سُلَيْمَٰنَ ۖ
وَمَا كَفَرَ سُلَيْمَٰنُ وَلَٰكِنَّ الشَّيَاطِينَ
كَفَرُوا يَعْلَمُونَ النَّاسَ السِّحْرَ وَمَا أُنْزِلَ
عَلَىٰ الْمَلَائِكَةِ مِن بَابِلَ هَدُوتَ وَمَمْرُوتَ
وَمَا يَعْلَمَانِ مِن أَحَدٍ حَتَّىٰ يَقُولَ إِنَّمَا نَحْنُ
فِتْنَةٌ فَلَا تَكْفُرْ فَيَعْلَمُونَ مِنْهُمَا
مَا يَفْقَرُونَ بِهِ بَيْنَ الْمَرْءِ وَرَوْحِهِ ۖ وَمَا هُمْ
بِضَآرِينَ بِهِ ۚ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا يَذَنُ اللَّهُ
وَيَعْلَمُونَ مَا يَصْرِفُهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ
وَلَقَدْ عَلِمُوا لَمَنِ اشْتَرَاهُ مَا لَهُ فِي
الْآخِرَةِ مِنْ خَلْقٍ وَلَبِئْسَ مَا شَرَوْا بِهِ
أَنفُسَهُمْ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٢﴾

جَلَّالَهُ гладамазул хІал биххиялѣ витІарав Гъарут ва Марут абулев кІиго малаикас гъабулеб букІараб сихІроги. Дов Гъарутица ва Марутица цониги чиясда сихІро малъулеб букІинчІо цин гъез гладамазда бицун ва лъазабун гурони сихІро гъаби хІарамаб букІин ва жалги Аллагъас гладамазул хІал биххизе, гъел питнаялда ккезаризе ритІарал рукІин. Воре нужеца сихІро лъазабуге ва нуж гъеб сихІроги гъабун капурлъугеян абун абулеб букІана гъел малаиказ.

Аллагъас جَلَّالَهُ гладамазул хІалбиххиялѣ ритІарал рукІиналъ дов кІиявго малаикас сихІро малъиялда «питна» абунa. Ва амма сихІро гъабиги лъазабун, гъеб сихІро гъабулел чагІильун чІарал гладамал капурал руго абунa гІемерисел гІалимзабаз, Къуръаналда «нуж капурлъуге»-ян абун бугелъул гъезул хІакъальуль.

Гъелда тІоритІел гъабулеб машгъураб хІадисги буго: *«сихІручиясухъ ва балъголъи лъалин вугев чиясухъ жив арав ва гъез бицунеб жо ритІухъ гъабурав чи МухІаммад ﷺ аварагасда решитІараб Къуръаналда инкар ккурав чи вуго»*-ян абун. ХІадис имам Тирмизияс абуДавудица ва ибну Мажатица бицана.

Ва балъголъи лъаларо цохІо тІадегІанав Аллагъасда гурони.

Гъав кІиго малаик гладамазда сихІро лъазабизе ритІиялѣ сабаб бугин абунa гъеб заманалъ цІакъ батІи-батІиял сихІраби гъарулел рукІин ва цо-цо сихІручагІи жал аварагзаби ругилан кІалъалел рукІин. ХІакъав аварагасе букІунеб мугІжизатги, сахІирзабазул сихІруги батІа гъабизе лъай букІана гъелдаса мурад.

Гъаб сихІруги кІиго батІияб букІана: цо тайпа букІана гладамазе мунфагІат бугеб ва жиб гъабизе хІарамаб гъечІеб. Цоги букІана гладамазе зарал лъугъунеб ва жиб гъабизе хІарамаб.

Гъел ягъудияз лъазабулеб букІана рос-лъади цо-цазе рихунеб, гъезул ригъин биххулеб сихІру. Гъаб цІакъго зарал кІудияб сихІру буго. Гъел сихІручагІазда кІоларо щибго зарал гъабизе ва асар гъабизе, Аллагъасул جَلَّالَهُ изнуялдалъун гурони: ай Аллагъас риччан руго гъел гъеб гІамал гъабизе, амма гъезул щибго гъунар гъечІо гъеб сихІру гъабиялда жаниб, щай абуни Аллагъасе бокъани гъезул сихІру хвезаби, гъезда кІоларо гъелда данде чІезе.

Жидеего зарал бугеб жо буго гъел сихІручагІаз гъабулеб, гъелдаса гъезие щибго мунпагІатги гъечІо. Гъезда хІакълъунго лъалеб бугелъул гъеб сихІроги босун, гъелъухъ Аллагъасул калам бичи жидее ахираталда кІудияб гІазаб- къварилъи букІин.

ЦІакъ квешаб жо бугоха гъез жидерго напсалги ричун гъелда

данде босараб: ай ахираталда жал жужахІалда ккезарулеб сихІро боси, гъезда лъалебани гъеб кигІан кІудияб зулмо бугеб; сахаб гІакълоги, гІелмуги, иманги букІарабани жидеда гъеб лъалаан.

103. Гъал сихІру бичун босарал гІадамаз وَلَوْ أَنَّهُمْ ءَامَنُوا وَأَتَقُوا لِمَنُوبَهُ مِّنْ عِنْدِ
 иман лъуни ва гъел Аллагъасдасаги ٱللَّهِ خَيْرٌ لَّوْكَأَنَّا يَعْلَمُونَ ﴿١٠٣﴾

гІаинкъани: жидеца гъабулеб
 квешаб гІамал тун гъелда тавбо гъабун,
 цинги гъезухъе вачІарав, Аллагъасул свалат салам лъеяв
 МухІаммад аварагги ритІухъ гъавун, гъесда нахърильани гъезие
 Аллагъас гІаинкъани: жидеца гъабулеб ажро- кири цІакъ лъикІаб бугоха. Гъезда
 гъаб иш гъадин букІин лъалебани ва гъел хІакъаб диналдаги
 руссунебани.

Гъал гІадамал ягъудиязул гІалимзаби рукІаниги, гъез хІакъаб жоялда
 гІамал гъабичІеб мехаль, гІелмуялда рекъараб хъвадиги гъабичІеб
 мехаль, гъел жагъилчагІазул бакІалда рукІуна. Гъедин букІиналь
 ТІадегІанав Аллагъас гъаб кІиябго аяталъул ахиралда абулеб буго:
 «жал жо лъалел ругелани» абун.

Гъал аятаз хІинкъи къун лъазабулеб буго сихІру гъаби, гъабулезда
 божи купруялда унеб гІамал бугин абун. Гъаб заманальги гІемер
 руго жидеца гІадамал гуккулел сихІручагІиги, балъгояб жо лъалин,
 хваразул рухІал ракІарулин ругелги, щайтІабигун гаргадулелги,
 жидеца сихІро хвезабулаян абун гІадамал гуккулелги (сихІро гъабун
 рокъоб, азбаралъуб лъураб ясикІо бахъулел).

Гъал киналго руго Аллагъасул رَٰحِمًا гІадамалдаса рикІкІалъарал
 гІадамал ва гъазда божун, гъазухъе хъвадулелги купру-ширкалда
 ккеялда хІинкъи буго. ЦІодорлъи гъабизе ккела ва кинабго унти,
 къварилъи, балагъ нильеда тІаде биччалев ва гъеб тІаса босулев цохІо
 Аллагъ مُكِنًا вукІин лъазе ккела.

Муъминзабазда тІаде бачІунеб къварилъи гъезул мунагъал чуризе
 букІуна, гІасиял, пасикъал, капурал гІадамазда бачІунеб къварилъи
 гъезие дунялалдаго гІазаб гъаби буго. Гъадин бугелъул жинда цо
 къварилъи тІаде ккарав чияс бишун цебе Аллагъасда مُكَرَّمًا гъаризе
 ккела гъеб тІаса босе абун. Хадув гъев хІинкъизе ккела жиндир
 гІасилъи гІемерлъун, жиндие гъабулеб гІазаб батилин абун.

Тавбо гъабун, Аллагъасда вуссун дугІа гъабила: я дир БетІергъан
 Аллагъ مُكَرَّمًا гъаб дида бачІараб къварилъи дир мунагъал чуриялъе
 сабаблъун ккезабе. Гъаб дида щим бахъун бачІараблъун гъабуге-
 абун. Гъалда хадуб щибаб къварилъиялъе гъеб тІасса босизе Аллагъас
مُكَرَّمًا нилье рихъизарурал загъирал сабабал руго. Тохтурзаби руго,

Ғалимзаби руго. Ғезда аскlor ун, ғездаса кумек тlалаб ғабизеги бегула. Дол Аллағас جَلَّ جَلَالُهُ какарал сихlручағlи ва ғезда релъаралғи цlакъ рикlкlад ғяризе ккела.

Аллағас нилье тавпикъ ғабеги квешаб тезе лъикlаб босизе. Амин. Тlадеғlанав Аллағас جَلَّ جَلَالُهُ ғел яғудиязул бусурбабаздехун бугеб тушманлти, хlалхъулблти бицун: ғезул нигlматал тlаса ине бокъи, исламияб дин махсароде ғабун ғеб хвезабизе бокъи, ва цогидалғи тlамалал рицун, рештlизаруна ғал хадур ругел аятал.

104. Я ғял иман лъурал тlадамал!

нужеца абуге «رَاعِنَا» - абун, ғельгул бакlалда «أَنْظُرْنَا» - абе ва нужеда малъулеб лъикlаб жоялда тленекке ва Аллағасе

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقُولُوا رَاعِنَا وَقُولُوا أَنْظُرْنَا وَاسْمَعُوا وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠٤﴾

جَلَّ جَلَالُهُ мутlнгlлъе. Жидеца Аллағасда

инкар кколел, ғесул дин махсароде ғабулел, аварағзабаде данде рахъунел яғудиязе жинца унтизабулеб жужахlалъул тlазаб букlине буго.

Тlараб мацlалда «رَاعِنَا» ва «أَنْظُرْنَا» абураб клиябго рағlи цого магlнаялда буго: ниж дағъаль те абураб магlна. Яғудияз доб «рағlина» абураб рағlиялъул жинца ахlмакълъиялда тlоритlел ғабулеб цогиги магlнаги босун, ғелдалъун клальалел рукlана аварағасда ва муъминзабазда. Ғедин бугелъул доб «рағlина» абураб рағlинго абуге абун амру ғабулеб буго Аллағас муъминзабазда. Цоги ғел яғудияз бусурбабазе салам кьолаго «ассаму тlалайкум» абулеб букlана «ассаламу» абулеб бакlалда. Ғеб рағlиялъул магlна буго «нужее хвел буго» абураб. Аллағасул свалат салам лъеяв Аварағас асхlабзабазда رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ абун яғудияз доб рағlи абураб мехаль ғелда данде «ва тlалайкум» абе абун. Цинги ғелъул магlна лъугула «нужееги буго хвел» абураб.

105. Жидеда тlехъ рештlараб

ағлуялъеги, ғединго мушриказеги бокъуларо (ғезул капурзабазе бокъуларо) нужеда Бетlергъан

Аллағасул рахъальан лъикlаб жо рештlизе: нужехъе аварағ вачlизеги, Къуръан рештlизеги. Аллағас جَلَّ جَلَالُهُ

مَا يَدْعُوا الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ وَلَا الْمُشْرِكِينَ أَنْ يُنَزَّلَ عَلَيْكُمْ مِنْ خَيْرٍ مِنْ رَبِّكُمْ وَاللَّهُ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿١٠٥﴾

жиндир цlоб-рахlматалда жиндие вокъарав чи хасс ғавула: ғел китабиязда яги мушриказда ғикъулеб, ғезулгун данде балеб щибго жо букlуларо, Тlадеғlанав Аллағъ جَلَّ جَلَالُهُ муъминзабазе

цІобал гІатІидав, гъезие лъикІлъи кІудияв вуго.

106. ПІадегІанав Аллагъас цо аят насхо
гъабун (магІна хвезабун) цоги аят
рештІиндал ягъудал кІалъана: «Балагъе
гъав аварагин вугев чиясухъе: жакъа
бицараб жо метер хвезабулеб буго,
жиндир асхІабзабазда жакъа цо амру-нагъю гъабулеб буго,
хадуб гъелдасан батІияб гъабулеб буго. Гъаб Къуръан гъес
жинцаго ургъулеб жо буго»-абун. Цинги ПІадегІанав Аллагъас
гъезул рагІи хвезабун абунa:

Дица цо аяталъул магІна хвезабун цоги аят рештІани, яги цо
аяталда хІукму гъаби тани, цоги гъелдаса лъикІаб яги гъелда
рельараб хІукму ва амру рештІизабула, муъминзабазе дунял-
ахираталъул лъикІлъи бугеб, яги гъездаса цо къварилъи борхула, яги
гъезие кири цикІкІизабула. Дуда гъалариш МухІаммад ﷺ
(ва киналниги муъминзаби) ПІадегІанав Аллагъ кинабго жоялда
жиндир хІал кІолев вукІин ва жиндие бокъараб жо бокъухъин
гъабулев вукІин. Гъев Аллагъасул ﷻ рахъалъан лагъзадерие жинда
жаниб маслахІат, лъикІлъи бугеб жо гурони букІуларо.

«Насхо» гъаби абураб рагІиялъул магІна буго цо жо хисизаби,
цо жоялъул бакІалда цоги жо лъей. Къуръаналъул аят насхо
гъабуна абураб мехалъ гъелъул магІна букІула цо пуланаб хІукму
хисизабун цоги хІукму гъаби. Гъаб насхо гъаби букІуларо диналъул
аслуялъуль: Аллагъ ﷻ цо гъави, авараг ﷻ ритІухъ гъави,
ахираталда иман лъей ва гъезда рельарал жалазулъ. Гъединго насхо
букІуларо аварагзабазул ва ццересел умматазул къиссабазульги.
Насхо букІула инсанас гъабулеб пишаялда хурхараб шаргІияб
хІукмуялъуль.

Гъедин насхо гъабуна Байтул-мукъадасалда руссун как бай Маккаялда
руссиналъул аяталдалъун. Васият гъабе абураб аяталъул хІукму
хисизабуна ирсалъул аятаздалъун. Капурзабазда ва мушриказда рагъ
гъабуге абулел аятазул хІукму насхо гъабуна гъезда рагъ гъабе абулел
аятаздалъун. Гъалда рельъарал цогиги ширгІиял хІукмаби руго
исламалъул авалалда рукІаралдаса хадуб цІияб хІукму гъабун хисизарурал.
ПІадегІанав Аллагъ ﷻ вуго жинца шаргІияб нух лъолев ХІаким.
Гъесул ихтияралда букІула жиндие бокъараб хІукму хисизабизеги.
Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасеги ихтияр букІана жинда
вахІю гъабураб мехалъ хІукму хисизабизе. Хирияв авараг хун хадуб
шаргІияб хІукму хисизабуларо ва Къуръаналъулги хІадисалъулги

цониги хIукму хвезабуларо.

107. Дуда гъалариш МухIаммад
 جَلَّ جَلَالُهُ, ПaдегIанав Аллагъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 вукIин зоб- ракъальул ханIти жинда
 кодоб бугев. Нужее цоги шивго чи
 гъечIо жинца квербакъулев ва нужее
 гъикIлти гъабулев, цохIо Аллагъ гурев.

ПaдегIанав Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ буго кинабго жо бижи ва гъелъуль
 гъабулеб тасарупги (хис-бас гъаби). Жиндие бокъараб хIалалъ гъаб
 гIалам бижидал, жиндие бокъарав бахъибугев гъавула, аварaгасда
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иман лъун, гъесда нахърилъарал АсхIабзабигIадин رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ.
 Жиндие бокъарал бахъикъосарал гъарула, Къуръанги аварaгги гъереси
 гъавурал ягъудиялгIадин. Гъединго жиндие бокъараб жо хIалал гъабула,
 жиндие бокъараб хIарам гъабула. Аварaгасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рештIизабулеб
 Къуръанги жиндие бокъухъин рештIизабула: Аллагъасда шивго чияс
 гъикъуларо гъес гъабулеб жо шиб абун, гIадамазда ахираталда
 гъикъизе буго жидер гIамалаздаса. (Суратул Анбия 23 аят)

Гъаб хIикмат бичIчIараб мехаль, муъминзабазда гIадаб буго жидехъе
 бачIараб амру-нагъю тIубай, аварaгасда нахърилъин ва ягъудияз гIадин
 дин махсароде гъабулел суалал къечIого тей.

108. Яги нужее бокъуниш бугеб я
 гъал муъминзаби, нужецаги гъикъизе
 аварaгасда нужеда цере рукIараз Муса
 عَلَيْهِ السَّلَام аварaгасда гъикъараб гIадин.

Жинца иманги къун купру босарав чи
 тIубанго битIараб нухдасан къосарав вуго.

Гъаб хIал букIана аврагзаби ритIухъ гъаричIого, гъезда
 нахърилъгъинчIого, гъезда данде къецандулел гIадамазулги.
 Аварaгасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ хIалбихъизе, гъев гIодовегIан гъавизе гъикъарди
 гъукъун рештIана гъаб аят. Гъеб гIамал букIана ягъудияз Муса عَلَيْهِ السَّلَام
 аварaгасда данде гъабулеб. Гъединго гъаб аяталъ тIоритIел гъабулеб буго
 Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан хIукму рештIичIеб жоялдасаги гъикъарди
 гъикIаб гъечIолъиялда: Аллагъасул свалат салам лъеяв аврагас
 асхIабзабиги رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ нахъечIван рукIана гъедин гъикъардиялдаса.

109. Китабиязул гIемерисезе бокъун
 буго нуж иман лъун хадур гъелдаса
 руссун капурзабилъун лъугъизе. Гъеб
 бокъиялъе гIиллаги буго жиде
 хIакъаб жо баянлъун хадубги гъезул

أَلَمْ تَعْلَم أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ
 وَلَا نَصِيرٍ ﴿٧٧﴾

أَفَرَأَيْدُونَ أَنْ تَسْأَلُوا رَسُولَكُمْ كَمَا
 سَأَلُوا مُوسَى مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَتَّبِعِ الْكُفْرَ
 بِالْإِيمَانِ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿٧٨﴾

وَدَكْثِيرٌ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يَرُدُّونَكُمْ
 مِنْ بَعْدِ إِيمَانِكُمْ كَقَارِأٍ حَسَدًا مِّنْ
 عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ

нужедехун бугеб хІасад ва
хІалхъублѣи. Гьеб хІакъаб жо буго
хирияв авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва гьесул
асхІабзаби رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ хІакъаб диналда
рукІин. Гьеб буго китабиязе захІматлъун бугеб жо. Нуж гьезда
тІаса лъугъа ва гьез нужеа гъабулеб къварилъиги данде жаваб
къечІого те, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нужеа цо амру бачІинегІан.

ХІакъълъунго ТІадегІанав Аллагъ жиндир кинабго жоялда хІал
кІолев вуго. Гьел бусурбабазе къварилъи гъабулел гІадамаздаса
Аллагъас ццим босила жиндие бокъараб мехаль, гьесдаса гьел
рорчІиларо.

110. Нужеа паризаял какал рай,
паризаяб закатги къе. Гьебгуребги
суннатаб гІамал гъабун гъабураб
лъикІлъиги Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ аскІоб
нужеа батизе буго. хІакъълъунго Аллагъ
киналго нужер гІамалал рихъулев вуго, ва нужеа гьелда данде
мустахІикъаб жазаъ гъабизе бугев вуго.

Гьедин бугельул, щибго мунпагІат гьечІеб дагІба-къец ва гьикъардиялда
рукІинчІого ахираталда нужеа хайир бугеб, Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилъунеб
гІамал гъабиялда тІад чІей гъабе.

111. Жидехье тІехъ кьураз абулеб буго
алжаналда жанир лъугъизего гьечІо
Мусал яги ГІисал диналда рукІарал
гІадамал гурони абун: гъаб буго гьез
хъул гъабулеб ва гьезие бокъулеб жо.
Дуца гьезда абе МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

Нужеа бищунеб жо битІараб батани нужер хІужа бачеха абун.

112. Гьеб алжаналда лъугъуна жинца
бацІадго Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун,
гьесие гІибадат гъабурав чи. Жинца
шаргІалда рекъон лъикІаб гІамалги
гъабурав. Гьев чиясе буго Аллагъасда
аскІоб ажро ва алжан. гьел гІадамазе ахираталда щибго хІинкъи
гьечІо ва гьел сунцаго пашман гьаризеги гьечІо.

Нилъеца гъабураб гІамал къабул гъабиялъе кІиги шартІ буго: цо буго
гьеб гІамал гьоркъоб щибго жо гІахьал гъабичІого цохІо Аллагъасе
جَلَّ جَلَالُهُ гъабураб букІин. КІиабилеб буго гьеб гІамал битІараб, шаргІалда
рекъон ккараб букІин. Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ ихласалда (ракІ бацІцІадго)

الْحَقِّ فَاعْفُوا وَاصْفَحُوا حَتَّىٰ يَأْتِيَ اللَّهَ
بِأَمْرٍ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٨﴾

وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ
وَمَا تَقْدِمُوا لِأَنفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَحِدُّوهُ
عِنْدَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١٩﴾

وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَن كَانَ
هُودًا أَوْ نَصْرِيًّا تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ قُلْ هَاتُوا
بُرْهَانَكُمْ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٠﴾

بَلَىٰ مَنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ وَهُوَ مُحْسِنٌ فَلَهُ
أَجْرُهُ عِنْدَ رَبِّهِ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢١﴾

гъабуниги, шартгалда рекъон ккечлони гъеб гламал къабул гъабуларо. Гьелъие далил буго Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасул хIадис: «Жинца гламал гъабурав чи, гъеб гламалалъе нилъер амруги (хIужа далил) гъечлеб, гъеб гламал нахъчIвала» абун. ХIадис Муслимица бицана.

Масала: китабиязул кашишаз Аллагъасе ﷺ Гюло гламал гъабулеб бугониги, гъезул гъеб къабул гъабуларо: гъезда тIадаб бугелъул МухIаммад ﷺ аварасда иман лъезе ва гъесда нахърильлъине.

113. Ягъудияз абуна насранияз

гъабулеб дин битIараб гъечIин,
насраниязги абуна ягъудияз гъабулеб
дин битIараб гъечIин. Гъаб кIиябго
къокъаялъ Инжил ва Таврат тIехьги
цIалулеб буго.

гъеб тIехьалда гламал гъабулеб букIарабани
гъез цо-цазул дин битIараблъун гъабизе
кколаан ва Мусадаги ГIисадаги ﷺ кIиясдаго иманги лъезе
кколаан. Китабияз абуралда рельтъараб жо абулеб буго гIарабиязул
мушриказги, цогидал жидехъ тIехъ рештIинчIел гIадамазги. Гьел
гIарабияз абуна МухIаммад ﷺ авараг гъечIин ва хIакъаб дин
мальулев гъечIин. ТIадегIанав Аллагъасе ﷺ ахир кIиямасеб
къоялъ хIукму гъабизе буго гьел китабиял хилиплъараб жоялъулъ
Гъеб къоялъ кинабго жо загьирлъула ва щивасе жиндир гламалалда
рекъараб жазаъ гъабула, цохIониги чиясе цоги чиясул мунагъазул
гIакъубаги гъабуларо.

114. Жиндир зулмо кIудияв щивха вукIинев, жинца масжидазда жаниб Аллагъасе ﷺ гIибадат гъабизе гъукъулев ва гьел масжидал риххизаризе живги хъвадулев чиясдаса?

(Румаца байтул-мукъадас биххизабиялда рельлъун ва Къурайшазул
мушриказ КарIбаялда гIибадат гъабизе муъминзаби гъукъиялда
рельлъун). Ай гъаб цIакъ кIудияб купру ва зулму буго.

Гьел гIадамазда тIадаб букIана Аллагъасул ﷺ рукъзабахъ
Аллагъасдаса хIинкъун, гъесие гIибадат гъабизе лъугъизе. Гьел
рукъзал риххизе ва чIунтIизе гъарулел гIадамазе дунялалда
гIодобегIанлъи ва хIакъирлъи буго, ва ахираталда гъезие
жужахIалъул кIудияб гIазабги букIине буго.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ لَيْسَتْ النَّصْرَى عَلَى شَيْءٍ

وَقَالَتِ النَّصْرَى لَيْسَتْ الْيَهُودُ عَلَى شَيْءٍ

وَهُمْ يَتْلُونَ الْكِتَابَ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ

لَا يَعْلَمُونَ مِثْلَ قَوْلِهِمْ قَالَ اللَّهُ إِنَّكُمْ بِرَبِّهِمْ

يَوْمَ الْقِيَامَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١١٣﴾

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ مَنَعَ مَسْجِدَ اللَّهِ أَنْ يُذْكَرَ

فِيهَا اسْمُهُ، وَسَعَىٰ فِي خَرَابِهَا أُولَٰئِكَ مَا كَانُوا

لَهُمْ أَنْ يَدْخُلُوهَا إِلَّا الْآخِافِينَ لَهُمْ فِي

الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١١٤﴾

Къатадатица абуна: Аллагъасул ﷻ тушбаби насранияз кумек гъабуна Бухтанасар абулев мажусиясе боялги рачун Байтул-мукъадас биххизе вачІиндал. Гьелъие гІиллаги букІана ягъудияз ЯхІя авараг чІваялда ццим бахъин.

Ибну жаририта абуна: гъаб аяталда бицен гъабурал гІадамал руго Къурайшиязул мушрикал, МухІамад авараг ﷺ ва гьесул асхІабзаби ХІудайбияталъул сулхІ гъабураб къоялъ Маккайла жанир лъугъине жидеца гъукъарал» -абун.

115. ТадегІанав Аллагъасе ﷻ **буго бакъ баккулеб рахъги ва бакъ тІерхъуллеб рахъги.** Гьединго кинабго жоги. **Нуж гІибадат гъабизе кинаб**

وَاللّٰهُ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ فَأَيْنَمَا تُولُوْا فَثَرَّ وَجْهُهُ
اللّٰهُ اِنَّ اللّٰهَ وَاسِعٌ عَلِيْمٌ ﴿١١٥﴾

рахъалде руссаниги гъенив Аллагъ вукІула ва гьесда **нуж** рихъула, **нужер гІибадатги** бихъула. **ХІакълъунго Аллагъ** ﷻ **жиндир цІоб-рахІмат гІатІидав вуго,** гъеб кинабго гІаламалда щолев вуго **ва кинабго махлукъаталъул ахІвалал жинда лъалев** вуго.

Гъаб аят рештІизабиялъе сабаб бицунаго гІалимзабазул гІемерал хилапал руго. Цояз абуна гъеб букІанин как гІад лъураб заман, къибла кинаб рахъ бугеб бицинчІеб. Цояз абуна гъаб аят бугин сапаралда рукІун, бецІаб бакІалда рукІун, къибла лъачІони бокъараб рахъалда русун как базе бегъиялъе далил абун. Гъаб аят насхо гъабуна КагІбаялде руссун как базе гІадаблъун гъабурал аятаз.

116. Ва гьел мушриказ абуна Аллагъас жиндие лъимал гъарунин абун. **Жив вацІадава вуго Аллагъ** ﷻ **мушриказ гьесда гІунтІизабул** гьересиялдаса. **БетІергъан Аллагъ** щибго жоялда **хІажатав** гьечІо.

وَقَالُوا اتَّخَذَ اللّٰهُ وَلَدًا سُبْحٰنَهُ ؕ بَلْ لَّهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ كُلُّ لَّهُ قٰنِیْنٌ ﴿١١٦﴾

Зобал ракъазул ханлъи гьесда кодоб буго, гъениб жаниб бугебщинаб жоги **гьесул мулк буго** ва кинабго жо Аллагъасе **мутІигІаб буго.** Гьес жиндие бокъухъин бижараб буго ва бокъараб къадарги гьелъие гъабураб буго. Аллагъ жиндие гІибадат гъабизе **хІакъав БетІергъан** вукІиналдаги **мутІигІал руго.** **Ахираталдаги кинабго махлукъ Аллагъасе хІелун мутІигІлъун букІине буго.**

Ягъудиязул мушриказ абуна малаикзаби Аллагъасул васал ругин абун цогидал мушриказ абуна маликзаби Аллагъасул ясал ругин абун. Гъал киналго гьереси гъарун рештІизабуна ТадегІанав Аллагъас ﷻ гъаб цебе араб аят.

Жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв Аварагас бицараб къучлаб хІадис буго: «Цониги чи гъечІо жинда рагІизабун жиндие заралияб жо бицунлеб мехаль, гъелда сабро гъабулев Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ сабро гъабиялда рельлъун. Капурзабаца абунлеб буго гъесул лъимал ругин абун. Цингиги Аллагъас гъел капуразе ризкъиги къолеб буго ва сахлъиги къолеб буго»-абун.

117. Жинца зобал ракъал рижарав вуго гъев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ, цебехун шибо мисал сурат гъечІого, жиндие бокъараб хІалалъ.

بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿١٧﴾

ТіадегІанав Аллагъас цо иш лъугъизе хІукму гъабураб мехаль гъеб хІукму тіубазабула цохІо «кун» абураб рагІиялдалъун (мун букІа, мун лъугъа) ва гъеб Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ хІукму гъабураб, гъесие бокъараб жо лъугъуна.

Хирияб Къуръаналда жаниб: «кун абула»-ян абиялдаса мурад буго нилъер гІакълоялда рельлъун, нилъеда бичІунеб хІалалъ хабар бицин. Гъедин гъечІебани ТіадегІанав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гъеб «кун»- абиялдаги хІажатав гъечІо. Гъесие бокъараб жо гъеб бокъараб лахІзаталь лъугъула.

118. Жидеда тіехъ рештіичІел мушриказ абунлеб буго: «нижедаги Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ кІалъалевани вахІю рештіунебани мун авараг вугин абун. Яги цо гІаламат бачІунебани дур аварагІи ритІухъ гъабун. Гъеб рагІи буго жудер гІамал кІодолъун хІал

وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللَّهُ أَوْ تَنْزِيلًا أَيْهَ كَذَلِكَ قَالَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ مِثْلَ قَوْلِهِمْ تَشَابَهَتْ قُلُوبُهُمْ قَدْ بَيَّنَّا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿١١٨﴾

хъублъун абунлеб рагІи. Гъал мушриказ абуралда рельлъараб жо абуна гъезда церехун рукІарал къавмазги, аварагаби гьереси гъарун, гъезда иман лъезе чухІун. Дол пересезулги гъазулги ракІал цІакъ цо-цазда рельлъарал руго: инкар кквеялъуль, жагъиллъиялъуль, беццІиялъуль, аварагаби гьереси гъариялъульги. ХІакълъунго дица мухІканал далилал ва хІужаби рачун руго хІакъаб жо лъазе бокъарал ва жидеда хІакъаб жо лъалел чагІазеги. Гъел киналго хІужабаз гъезда бицунеб буго мун хІакъав авараг вукІин.

119. ХІакълъунго дица мун витІана МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ исламимияб динги босун, Къуръанги къун, муъминзабазда алжаналдалъун рохел бицуневлъун,

إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ بِالْحَقِّ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَا تُسْأَلُ عَنْ أَصْحَابِ الْجَحِيمِ ﴿١١٩﴾

капуразе ва мушриказе глазабалдалъун хинкъи кьолевълъунги.
 Ва дуда гъикъизе гъечю, дуда гайибги буклизе гъечю дуца
 хIакъаб жоялда ахIун хадуги гьелда рачинчIого жужахIалъул
 агъолъун ккаразул.

120. Ягъудалги насраниялги кидаго

дуда разилъуларо ва дуда нахъги
 рильлъунаро, мун гъезул мекъаб
 диналде вачIинегIан. Дуца гъезда
 абе МухIаммад ﷺ: «ХIакъаб
 дин исламияб дин буго ва гъеб

Аллагъас къураб битIараб нух буго,

гъеб тун батIияб жо ва цогидал киналго динал къосин буго»-

абун. Гъаб хIакъаб амру духъе бачIун хадуб ва дуда гъеб лъан
 хадубги мун гъел ягъудазул ва насраниязул пасадал харбазда ва
 гъезул напсазе бокъароб жоялда нахъ вильлъани, Аллагъасул
 глазабалдаса мун цIунулев кумекчи вукIуларо ва дуде квер
 бакъулев чиги вукIуларо.

Гъаб жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв Аварагасда хитIаб гъабун
 абураб рагIи гъев авараг дозда нахъ вильлъиналда хинкъун, гьесие
 хинкъи кьолеб рагIи гуру. ТIадегIанав Аллагъасда ﷺ лъала жиндир
 авараг гIасильуларев ва амроялда хилифлъуларев вукIин. Гъаб хинкъи
 къей буго гъев МухIаммад ﷺ аварагасул умматалъе; гъаб хIакъаб
 исламияб дин бачIун хадуги гъел ягъудиязул ва насраниязул нухалда
 хъвадиялдаса цIунизе. Кинабго купру цо буго ва гъеб цо миллат буго.
 Кинаб кьокаялда цадахъ кканиги гъезие бугеб хIукму абадияб жужахI
 буго.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул кьучIаб хIадис буго: «Дир
 умматалъул цо кьокая кидаго тIаса инаро жидеца хIакъаб жоялъе
 гIоло рагъ гъабудеблъун ва гъел бергъунеллъунги рукIула. Гъезие щибго
 заралги гъабударо гъездехун хилилтъун чIараз. Гъадин буклизе буго
 гъаб амро къиямасеб кьо чIезегIан»- абун.

Аллагъас ниль цIунаги купру-ширкалъул нухда ккеялдаса.

121. Ягъудиязул ва насраниязул цо
 кьокая буго Къуръаналда иман лъурал
 ва жидеца гъеб битIун цIалулел:

гъоркъоб жо течIого ва магIна

хисизабичIого. Жидехъе къураб тIехъалда

инкар ккурал гIадамал, цинги Къуръаналдаги инкар ккурал, гъел
 гIадамал руго жидер дунялги ахиратги гIадада хварал.

وَلَنْ تَرْضَىٰ عَنْكَ الْيَهُودُ وَلَا النَّصَارَىٰ حَتَّىٰ
 تَتَّبِعَهُمْ فَلْإِنْ هَدَىٰ اللَّهُ هَؤُلَاءِ
 وَلَئِنْ تَبِعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ الَّذِي جَاءَكَ مِنَ
 الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١٢٠﴾

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ
 أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ ۚ فَأُولَٰئِكَ
 هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٢١﴾

Къуръан битӀун цӀали ва жиндир хӀакъ тӀубан цӀалиялдаса мурад буго гъеб Къуръаналда нахърилътын. Къуръаналь хӀалал гъабураб хӀалал гъабун, хӀарам гъабураб хӀарам гъабун, амру-нагъю тӀубан, Ааллагъасе جَلَّ جَلَّالُهُ гӀибадат бацӀцӀад гъабун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасул хӀадис буго:

«Дир напс жинда кодоб бугев Аллагъасул цӀаралдалъун гъедула дун: цониги чи гъечӀо, ягъудияв вукӀа яги насранияв вукӀа, жидеда дир хабар рагӀарал ва дида иман лъечӀел, жал жуужахӀалда лъугъунеллъун гурони». ХӀадис имам Муслимица бицана.

122. Я Исраилил лъимал! Нужеца цоги ва цогиги нухаль ракӀалда швезабе дица нужеес къурал гӀемерал ва кӀудиял нигӀматал, ва нуж цогидал умматаздаса тӀокӀ гъарураблъиги: аварагзаби ритӀун ва тӀахьал рештӀун.

يٰۤبَنِيٓ اِسْرٰٓءِيْلَ اٰذْكُرُوْا نِعْمَتِيَ الَّتِيۤ اَنْعَمْتُ عَلَيْكُمْ وَاَلَيْ فُضْلٌ لَّكُمْ عَلَيَّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿١٢٢﴾

123. Ва нуж гъеб къиямасеб къоялъул гӀазабалдасаги хӀинкъа, гъеб къоялъ цо напсалъе цоги напсалъул жазаъ гъабулереб, гъеб напсалдаса ришват, гӀакӀа ва цогидаб жо босулареб. Гъельие цоги чиясул шапагӀаталь мунпагӀатги гъабулареб, ва жидеес шибго квербакъиги гъечӀеб.

وَاتَّقُوا يَوْمًا لَا تَخْرِيۢ نَفْسٌ عَنْ نَفْسٍ شَيْئًا وَلَا يُقْبَلُ مِنْهَا عَدْلٌ وَلَا تَنْفَعُهَا شَفْعَةٌ وَلَا هُمْ يُنصَرُوْنَ ﴿١٢٣﴾

Гъаб кӀиябго аяталда магӀна релъгъарал аятал цереги рачӀун рукӀана. Гъал такрар гъариялдаса мурад буго китабиял кантӀизари ва аварасадса صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахърилътъиялда гъесизари: жидер тӀахъазда гъесул цӀарги сипаталги, гъесул хӀакъикъатги бицун бугелъул ва жидеда гъев хӀакъав авараг вукӀинги лъалеб бугелъул.

124. Ва дуца умматалда бице МухӀаммад

﴿وَإِذْ اٰتٰنَا اِبْرٰهِيْمَ رُبُّهُۥ بِكَمَلٍ فَاتَّقَمَّهٖنَّ ۖ قَالَ اِنِّیۤ اِجْعَلُكَ لِلنَّاسِ اِمَامًا ۗ قَالَ وَفِیۤ ذٰرِبَتِیۡ ۗ قَالَ لَا يَنْتَالُ عَهْدِیۤ الظَّٰلِمِيْنَ ﴿١٢٤﴾﴾

جَلَّ جَلَّالُهُ: ПӀадегӀанав Аллагъас

Ибрагъим аварасул хӀалбихъи

гъабураб заман, гъесда амру-нагъю

гъабун ва шаргӀиял тӀадкъаял гъарун.

Ибрагъимица عَلَيْهِ السَّلَام жинда тӀад къараб жогӀи берцинго тӀубана.

Цинги БетӀергъанас Ибрагъимида عَلَيْهِ السَّلَام абун: Дица мун

гӀадамазе имамлъун гъавизехъин вуго, гъезда дин малъулев

авараглъун ва гъел дуда нахърилълъуневлъун»-абун.

Ибрагъимицаги عَلَيْهِ السَّلَام абун: «Дир наслоялдасаги гъаре, БетӀергъан, имамзаби (аварагзаби)» – абун. ПӀадегӀанав Аллагъас

جَلَّ جَلَّالُهُ абун: «Гъаб дир къотӀи ва кӀудияб хиралъи капурзабазе щоларо»-абун. Гъелъул магӀна буго: дур наслоялдаса имамзаби

гъаризе руго, амма гъеб хиралъи Дида мутIгIлъуларел зулмучагIзе букIизе гъечIо.

ТIадегIанав Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ Ибрагъим аварагасул хIалбихъи гъабуна абураб рагIиялъул магIна гъечIо гъев БетIергъан Аллагъ Ибрагъимица عَلَيْهِ السَّلَام гъабизесеб жо лъаларев вукIин, гъелъул магIна буго гъеб иш халкъалда загъир гъаби.

125. Гъединго дуца уматалда бице
МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **дица хираяб**
КагIба рукъ гъабураб заман, кинабго
рахъалъан гIадамал жинда тIаде
рачIунеблъун ва жинда аскIор гIадамал
хIинкъичIого рукIунеблъунги.

وَاذْجَعَلْنَا الْبَيْتَ مَثَابَةً لِّلنَّاسِ وَأَمْنًا وَاتَّخِذُوا
 مِن مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى وَعَهِدْنَا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ
 وَإِسْمَاعِيلَ أَن طَهِّرَا بَيْتِيَ لِلطَّائِفِينَ
 وَالْقَائِمِينَ وَالرُّكَّعِ السُّجُودِ

Гъеб КагIба рукъалъул хIурмат кIодо гъабун, гъелда аскIоб цо инсанас цоги инсанасе гIакъуба- къварилъи гъабулароан жагъилаб заманаялъул гIарабиязги.

Дица гIадамаздаги абуна: «Нужеца Ибрагъимил макъам ккве
гъелда аскIор чIун Ааллгъасе جَلَّ جَلَالُهُ как балеб бакIлъун»-абун.

«Ибрагъимил макъам» абула кагIба рукъ балеб мехалъ Ибрагъим авараг жинда тIад чIун вукIараб гамачIалда. Гъаб заманалъ гъеб гамачI кагIбаялъул рагъоялда дандбитIун, жинда тIад хассаб хIужра (къубба) гъабун буго. КагIба рукъалда сверухъ тIаваф гъабун лъугъараб мехалъ гъеб гамачIалда нахъехун чIун КагIбаялда вуссун как базе суннатаб буго.

Ва дица амро гъабуна Ибрагъимида ва гъесул вас ИсмагIилида
нужеца гъеб КагIба рукъ кинабгIаги чорокаб жоялдаса бацIад
гъабе абун. МагIнавияб чороклъи буго Аллагъасда ширк гъаби,
 загъираб чороклъи буго инсанасул раkI къалеб щинаб жо.

КагIба рукъ бацIад гъабеян амру гъабуна гъениб Аллагъасе гIоло тIаваф гъабулел гIадамазе зарал бугеб жаялдаса. ИгIтикап гъабун гъеб масжидалда чIолел гIадамазе зарал гъабулеб жоялдасаги, ва рукугI-сужда гъабун как бан, цогидабги гIибадат гъабун КагIба рукъги, сверун бугеб масжидги даимго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ рехсолеб бакIлъун гъабурал муъминзабазе зарал гъабулеб жоялдасаги.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Ибрагъим аварагасул миллалалдаса руго ниль. Гъелъул магIна буго гъаб исламияб дин ва гъелъул гIемерисел хIукмаби Ибрагъим аварагсда Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ малъараб диналда релъгъарал, гъеб дин тIубазабулел рукIин.

Жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: Ибрагъим عَلَيْهِ السَّلَام

аварагасул Аллагъас ﷻ хІал бихъи гъабурал калимаби рукІана: Аллагъасул амруялда мутІигІІъун хъанчие лагъІъи гъабубеб жиндир къавмалдаса ватІалъи. Залимав хан Намрузида цева чІей, гъесие Аллагъ цо вукІиналгъе далилал рачун. Гъеб къавмалъ кутакаб цІаги бакун жив жанив рехизе хІукму гъабураб мехалъ, гъеб хІинкъараб ва захІматаб амруялда сабро гъаби, цинги жиндир ватІан тун Аллагъасул ﷻ диналгъе гІола гъижра гъабун, Шамалъул ракъалде ин.

Аллагъас жинда тІад къараб хІалалъ гІадамазе гъоболІъи гъаби ва гъеб гъоболІъи гъабиялгъе жиндир напс ва мал хІалтІизаби. Аллагъас ﷻ вас хъвеедалъун амру гъабидал гъелда сабро гъабун, амру тІубазе лъугъин. Аллагъасул салам лъеев Ибрагъим авараг вуго суннат гъаби (обрезание) малъ-рас къунцІи, чорхол рацІцІалъи гъаби ва гъел гурел цогидалги жиндаса нилъее нухІъун бачІарав.

126. Ибрагъим عَلَيْهِ السَّلَام аварагас

Аллагъасда гъарараб гІуж бице

МухІаммад ﷺ дуца дур

умматалда: «Я дир БетІергъан Аллагъ

ﷻ! Гъаб КагІба рукъ бугеб бакІ ва

гъелда сверухъ бугеб ракъ дуца гъабе

жиндилъ баракат бугебІъун ва гъенир

гІадамал хІинкъичІого хІалхъон, божун рукІунебІъунги. Гъаб

ракъалда бугеб халкъалгъе дуца батІи-батІияб тІагІам ва пихъ

ризкъилъунги къе. Гъеб ризкъи гІемерабІъун ва хІалалабІъун

дуда иман лъурал, дур аварагзаби ва дур тІахъал ритІухъ

гъарурал муъминзабазе къе»-абун.

Аллагъас ﷻ абун: «Дица гъеб ризкъи дида инкар ккуразегі

къела, гъаб дуниялалъул рокъор ругел дагъабго заманаялъ»-абун.

Дица гъел рижун ругелъул ва гъезие ризкъи къуна абун дир мулкалгъе

ва милкалгъе (боцІи-мал) кколеб щибго мукъсанІъиги гъечІелъул.

Цинги ахираталда купру-ширкалда чІарав чи дица жужахІалъул

цІадул гІазабалъулъ ккезавила ва гъесие щибго хвасарІъиги

букІинаро. ЦІакъ квешаб ахир буго инсанасе жужахІалда ккей ва

цІакъ квешаб абадияб рукъги буго гъеб.

127. Гъединго кагІба рукъ балеб

мехалъ Аллагъасул свалат салам

лъеев Ибрагъим ва ИсмагІил (гъесул

вас) аварагас Аллагъасда ﷻ гъари

гъабураб гІужги бице умматалгъе вагІзалъун ва пикру гъабизе

сабабІъун: Я нижер БетІергъан Аллагъ! Гъаб нижер гІамал дуца

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا

وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ مَنْ آمَنَ مِنْهُمْ بِاللَّهِ

وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأُمَتِّعُهُ قَلِيلًا

ثُمَّ أَصْطَرُّهُ إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَيُشِ الْمَصِيرُ ﴿١٢٦﴾

وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَإِسْمَاعِيلُ

رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٢٧﴾

къабул гъабе.

Мун разилгьялгье сабаблъун ккезегъабе, гIадада хвараблъун гъабуге. **ХIакълъунго мун кинабго жо рагIулев ва кинабго жо лъалев вуго.** Нижер гIамалги бихъула дуда, дугIаги рагIула ва нижер рекIел иманги, дуда хIели ва две мутIигIлъиги лъала.

128. Я нижер БетIергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ!
 Дуца ниж кIиявго гъаве дур амруялда
 нахърилъгъараздаса: тIубараб хIалалъ
 дур ахIкамал тIад росарал ва гъел
 тIоразарулеллъун. **Ва нижер наслу-**

رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمَيْنِ لَكَ وَمِنْ ذُرِّيَّتِنَا
 أُمَّةً مُّسْلِمَةً لَّكَ وَأَرِنَا مَنَاسِكَنَا وَتُبْ عَلَيْنَا
 إِنَّكَ أَنْتَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٢٨﴾

зурияталдасаги гъабе дуда мутIигIаб уммат. Дур къадро
 кIодолги лъалел, жал дур лагъзал рукIин лъалел ва две
 мутIигIлъун, хIелун гIибадат гъабулел.

Ва дуца нижеда лъазабе две гIибадат гъабулеб къагIида. Гъеб
 кагIба рукъалда хIажгун гIумра гъабулеб къагIидаги лъазе гъабе. **Ва**
дуца нижер тавбо къабул гъабе, нижер мунагъал чурун нижеда
мун гурхIа. ХIакълъунго мун цIакъ тавбо къабул гъабулев,
 лагъзадерица тавбо гъабизе бокъулев ва дуда иман лъурал
 лагъзадерида дунялалдаги ахираталдаги гурхIулев вуго.

129. Я нижер БетIергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ!
 Гъаб кагIба рукъ бугеб ракъалъул
 агълуялда дуца авараг витIе: гъезухъе
 дур дин босун ва гъезда гъоркъосан
 жив вугев. Гъезие дур аятал цIалулев
 ва гъезул тIукму баян гъабулев. Гъезда дур тIехъ лъазабулев ва
 гъелда рекъон гIибадат гъабизеги лъазабулев.

رَبَّنَا وَانْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ
 آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ
 وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٢٩﴾

Гъав МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ авараг вуго, хирияб Къуръан жиндихъ къун
 гъеб Маккаялъул агълуялда ва кинабго гIаламалда расуллъун жив
 витIарав ва жинца Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ каламалда рекъон, гъесие гIибадат
 гъабизе халкъ ахIарав.

Ва жинца кагIбаялда сверухъ бугеб агълу купру-ширкалдаса
бацIад гъабулев. ХIакълъунго мун цIакъ гуч бергъарав хан вуго
 дуда данде щивго чи вахъунарев. **Дур гъабулеб ишалъуль цIакъ**
хIикмат камилавги вуго: жинда жаниб маслахIат бугеб, цо мурад
 бугеб жо гурони гъабуларев.

ТIадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ Халилуллагъ жинда цIар тарав (Аллагъасе
 вокъулев) Ибрагъим عَلَيْهِ السَّلَام жинда гъаризе виччана ва гъесда гъаниб
 щебе хъвараб дугIаги ракIалда рехана (илгъам гъабуна), гъелда жаниб
 бугеб кIудияб хIикмат нильеес загъир гъабун.

Гъаб дугІаялдалъун Ибрагъим عَلَيْهِ السَّلَام аварасгас гъарараб жоги хІакълъгана, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъеб дугІаялъе жаваб гъабуна: дунялалда бугеб кинабго батІи-батІияб тІагІам Маккаялда бачІуна, хирияв аварасгас МухІамадги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Маккаялда гъавуна ва гъенив вукІадго аварасгъи кьуна. Купру-ширкалдаса бацІцІад гъабун, цохІо Аллагъасе гІибадат гъабулеб бакІлъун КагІбарукъги гъабуна. Киналниги бусурбаби жинда гІашикълъун рукІунеб, чанго нухаль зиярат гъабуниги ракІ гІорцІулареб ва чІалгІин бассунареблъун, гІадамазул раклал жинда цІалелеблъун, Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рукъги гъелда сверухъ бугеб Макка хІарамги, Мина, ГІарафа, муздалифаги гъабуна.

130. Хирияв аварасгас Ибрагъимил
عَلَيْهِ السَّلَام диналдаса щивго чи вуссуларо,
 жив ахІмакъав, жинца напс хІакъир
 гъавулев вукІун гурони.

وَمَنْ يَرْغَبْ عَنْ مِلَّةِ إِبْرَاهِيمَ إِلَّا مَن سَفِهَ
 نَفْسَهُ، وَلَقَدْ اصْطَفَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا وَإِنَّهُ
 فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٣٠﴾

Гъебинал ахІмакъал руго ягъудиязул ва насраниязул МухІамад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварасгасда нахъригълъинчІелги ва Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ ширк гъабун цогиги жоялъе лагълъи гъабулел гІадамалги.

ХІакълъунго дица Ибрагъим аварасгас тІаса вищана ва хира гъавуна гъаб дунялалда аварасгъи кьун, гІемерал умматазе эменлъун ва имамлъун гъавун. Гъев ахираталдаги свалихІиназдаса вукІизе вуго: Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жинда гІагар гъарурал, жидее тІадегІанал макъамал ва Аллагъ разилъи бугел.

131. Ва гъев Ибрагъим عَلَيْهِ السَّلَام **аварасгасда**
 Аллагъас абураб гІуж рехсе, умматалъе
 вагІзалъун: мун Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ

إِذْ قَالَ لَهُ رَبُّهُ أَسْلِمْ قَالَ أَسْلَمْتُ لِرَبِّ
 الْعَالَمِينَ ﴿١٣١﴾

амруялда нахъвилълъа: гъесда мутІигІлъун
 ва цогідаб кинабго жо тун, Аллагъасул дин тІубаялда тІад чІа-
 абун. **Ибрагъимица абуна:** «Дун гІаламалъулго БетІергъанасе
 мутІигІлъана ва гъесул амруялда хІелун, мукІурлъун,
 нахъвилълъана»-абун.

132. Ва гъаб дица хъвадизабулеб
 дин ва миллат нужецаги гъабейн
 Ибрагъим عَلَيْهِ السَّلَام аварасгас жиндир
 лъималаздаги васият гъабуна. Гъесул
 вас ЯгІкъубицаги عَلَيْهِ السَّلَام гъабуна гъебго
 васият. Гъес абуна: «Я дир лъимал! ТІадегІанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ
 нуже тІаса бищун буго Аллагъ цо гъавулеб исламияб дин.

وَوَصَّي بِهَا إِبْرَاهِيمَ بَيْنَهُ وَيَعْقُوبَ يٰبَنِيَّ
 إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ لَكُمُ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ
 إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٢﴾

Вореха нужер цонигияв гъеб исламияб дин гъабулеллъун гурони хоге ва нуж гъеб диналда даимлъе»-абун.

Жинда Аллагъасул салам лъеяв ЯгІкъуб вуго Байтул-мукъадас барав. Ибрагъим аварагас КагІба баялда ва ЯгІкъубица Байтул-мукъадас баялда гъоркъоб кІикъого сон бугин абун цо гІалимзабаца.

133. Нуж ЯгІкъуб عَلَيْهِ السَّلَام аварагасла аскІорищ рукІарал я гъал мушрикал ва капурал, гъев ЯгІкъуб хвалда гІагарлъун, гъес лъималазда васият гъабулеб мехаль.

Ай нуж гъенир рукІинчІо, амма нужеда гъеб хабар хІакъаб букІин лъала аврагабаз бицун бачІараб бугельул. Гъев ЯгІкъубица

жиндир васазда абун: нужеца щиб жоялъе лагълъи гъабизе бугеб дун хун хадуб абун. Васаз абун: нижеца лагълъи гъабизе буго дур ва дур умумузул Аллагъасе جَلَّ جَلَّالُهُ: Ибрагъимица, ИсмагІилица, ИсхІакъица жиндие лагълъи гъабурав цохІо Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ вуго гъев, жиндие шарик гъечІев ва ниж гъев Аллагъасе мутІигІал руго»-абун.

Гъаб васият гъабиалдаса ва нильеда гъаб лъазабиялдасаги мурад буго, киналго аварагаби Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ цо гъавулел рукІин, киназулго дин ислам букІин ва цохІо Аллагъасе гурого, цоги батІияб жо гъоркъоб ккун, дин гъабизе бегъулареблъи лъазаби. Дин абураб рагІиги ислам абураб рагІиги цого магІна буго: гъаб кІиябго рагІиялъул магІнаги мукІурлъун, мутІигІлъун, нахърильлъин буго ва Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ кинабго амру-нагъю тІубазаби буго.

Масала: дун бусурманчи вуго абураб рагІиялъ щибго мунфагІат гъабуларо, гъес исламалъул ахІкамал тІуразарулел гъечІони. Дун Аллагъасул диналда вуго, яги гъесие дин гъабулев вугин абураб мехаль, гъев чи вукІине ккола киналго Аллагъасул тІадкъаял тІуралев, как-кІал, закат-хІажги гъабулев. Аллагъасул дин цІунулев ва гъелъул тушбабазда вагъулев. Ракъалда тІад цохІо Аллагъасе جَلَّ جَلَّالُهُ гурони мутІигІлъи, лагълъи бегъуларелъул, гъебги Аллагъасул амру бугельул, исламияб дин ракъалда букІиялъе яхІ бахъиги Аллагъасе гъабулеб диналъул бищун кІудияб рукну (бутІа) буго.

Дин абураб рагІиялъ хІакъаб бугониги батІулаб бугониги цо жоялъе мутІигІлъи, гъелда нахърильлъин баян гъабула. ХІакъаб дин абураб мехаль гъеб дин Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ цо гъави ва гъесие лагълъи гъаби

أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ حَضَرَ يَعْقُوبَ الْمَوْتُ
إِذْ قَالَ لِبَنِيِّهِ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ بَعْدِي قَالُوا
نَعْبُدُ إِلَهَكَ وَاللَّهُ أَبَايَكَ ابْرَاهِيمَ
وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِلَهِهَا وَاحِدًا وَنَحْنُ لَهُ
مُسْلِمُونَ ﴿١٣٣﴾

буклуна.

134. Гъеб уммат: Ибрагъим авараг ва гъесул наслуялъул аварагаби ва муъминзаби, жал церехун арал лъикIаб

уммат буго: нилъее нахъ рилълъиналъе

мисаллъунги руго. Гъез гъабураб лъикIаб

гIамалалъул кири гъезие букIине буго. Ва нужеца гъабураб

лъикIаб гIамалалъул кириги ва квешаб гIамалалъул жазагьи

нужее букIине буго. Ва нужеца гъикъизе гъечIо ахираталда доз

гъабураб гIамалалдаса. Гъединго доздаги гъикъизе гъечIо нужер

гIамалалдаса. Ахираталда Аллагъасда ццере чIолел къоялъ

щибаб напсалъ жиндир жаваб къезе буго.

135. Гъаб аят рештIизабиялъе сабаб

бицана: ягъудиязул ГIабдуллагъ

абулев чияс аварагасда ﷺ

абуна: «ХIакъаб тIоритIел ва хIакъаб

дин гъечIо нижеца гъабулеб дин гурони. Мун нижеца нахъ

вилълъани мун витIун ккезе вуго»-абун. Гъадинабго жо абун

насраниязги. ПIадегIанав Аллагъас абулеб буго.

Гъез абулеб буго: нуж ягъудиязул яги насраниязул диналда рукIа,

нуж ритIун ккезе ругин абун. Дуца гъезда абе МухIаммад ﷺ :

ниж руго Ибрагъимил миллаталда ругел; ритIун чIарал, цохIо

Аллагъасе ﷺ гурого лагълъиги гъабуларел, киналго аваргабазда

иманги лъолел. Ва гъев Ибрагъим ﷺ авараг жинца ширк

гъабулевлъунги вукIинчIо, жидеца ширк гъабулезда гъоркъоса

нахъеги ана. Нуж, я ягъудиял ва насраниял, гъев Ибрагъимил диналда

гъечIо, нужеца гъабулеб жогI батIулаб дин буго.

136. Нужеца китабиязда ва мушриказда

абе, я гъал МухIаммад аварагасда

иман лъурал гIадамал: «Нижеца

Аллагъасда ﷺ иман лъуна ва

нижеца рештIизабураб Къуръаналдаги

иман лъуна. Гъединго нижеца иман

лъуна Ибрагъимида, ИсмагIилида,

ИсхIакъида, ЯгIкъубида ва гъесул

лъималазул лъималаздаги рештIизарурал тIахъазда»-абун.

Ибнукасирица абун: ЯгIкъуб ﷺ аварагасул анцIила КIиги вас

вукIана. Гъезие лъималги гъаруна ва гъеб щибаб къокъаялда «сибтI»

تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَلَكُم

مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُسْأَلُونَ عَمَّا كَانُوا

يَعْمَلُونَ ﴿١٣٤﴾

وَقَالُوا كُونُوا هُودًا أَوْ نَصَارَى تَهْتَدُوا قُلْ بَلْ

مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٣٥﴾

قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ

إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَاسْمِعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ

وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى

وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ

بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿١٣٦﴾

абуна. Гадамазда жаниб анџила кIиго батIияб умматги (сибтIги) лъугъана абун.

«**Ва Муса** عَلَيْهِ السَّلَام аvaraгсuxъе къураб Тавраталдаги, **ва ГIиса** аврагасухъе къураб Инжилдаги иман лъуна. Гьал гурелги цогидал аваргзабахъе Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан бачIанщинаб жоялда нижеца иман лъуна, гъезул цонигиясда гьоркъоб батIалъиги гъабуларо»-абун.

Гьел киналго руго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жидеда божилъи гъабурал, халкъалде дин малъизе ритIарал гадамал. **Ва Нижги гъев Аллагъасе мутIигIал**, гъесул амруялда нахърилъъарал, гъесул аварагзабазул عَلَيْهِ السَّلَام нухдаса хъвадулел руго. Гьел ягъудиял ва насраниял гIадин Аллагъасул диналдаса бугеб цо жо ритIухъ гъабулел, цогигаб жо гьереси гъабулел, гьелда инкар кколел гъечIо ниж.

137. Гъаб нужеца лъураб хIалалъ иманги лъуни, **ва нужгоIадин** Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ кинабго амруялда нахъги рилъани, гьел китабиял **ва мушрикал битIараб** нухда жал тIоритIарал рукIуна. Гьедин иман лъеялдаса руссун, чIухIун чIани, гьел гадамал хIакъаб жо къваригIарал чагIи гуро, гьел руго МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дудехун тушманлъи квей ва дургун дагIба бокъарал гадамал.

فَإِنْ آمَنُوا بِمِثْلِ مَا آمَنْتُ بِهِ فَقَدْ
أُهْتَدَوْا وَقَدْ تَوَلَّوْا فَايَّمَا هُمْ فِي شِقَاقٍ
فَسَيَكْفِيكَهُمْ اللَّهُ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٣٧﴾

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ мун гъезул квешлъиялдаса цIунизе вуго МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **ва дуге гъес гIейи гъабизе буго**. Ай Аллагъ вуго дуге кумек гъабулев ва квербакъулев. **ХIакълъунго Аллагъ** جَلَّ جَلَالُهُ **жинда хIакъаб жо рагIулев**, жинца гъеб къабул гъабулев вуго. **Жинда кинавго чиясул хъвади**, гIамал-хасият лъалев вуго ва щивасе гъесул гIамалалда рекъараб жазаъ гъабизесевги вуго.

138. Гъаб ниж жинда ругеб исламияб дин буго Аллагъас нижер чорхоль бессараб, **нижер сипатлъун гъабураб дин**. **ГадегIанав** Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ **вуго бищунго лъикIав жиндир** лагъзадерие лъикIаб, мустахIикъаб жо гъезул сипатлъун гъабизе. **Ва ниж гъев Аллагъасе гIибадат гъабулел руго**, гъев гуреб цоги жоялъе гIибадат гъабулел гъечIо.

صِبْغَةَ اللَّهِ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ اللَّهِ
صِبْغَةً وَنَحْنُ لَهُ عَبِيدٌ ﴿١٣٨﴾

139. Дуца китабиязда абе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **нуж нижее хIужа-далил** бачун кIалъалелищ ругел БетIергъан Аллагъасул хIакъальуль: **нуж ругин**

قُلْ أَتُحَاجُّونَنَا فِي اللَّهِ وَهُوَ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ
وَلَنَا أَعْمَالُنَا وَلَكُمْ أَعْمَالُكُمْ وَنَحْنُ لَهُ
مُخْلِصُونَ ﴿١٣٩﴾

Аллагъасе **جَلَّ جَلَالُهُ** рокъулел, цогидал гъечІин абун. Нуж Аллагъасул лъимал ругин, аварагзаби нужедаса ругин, цогидаздаса гъечІин абун. **Тіадегіанав Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ** нужерги нижерги БетІергъан вукІингун** цадахъ ва ниль киналго гъесул лагъзалги рукІун.

Ва нижеца гъабураб гІамалалъул жазаъ нижее буго, нижеца гъабураб гІамалалъул жазаъ нижее буго. Ва амма ниж руго гъев Аллагъасе бацІцІадаб дин гъабулел: гъесул аварагзаби ритІухъ гъарун ва гъев Аллагъ гуреб жоялъе гІибадат гъабичІого.

Нижее гъев Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ** вокъиялъулъ ва гъесие мутІигІлъиялъулъ нижер ихлас буго (ракІ бацІцІалъи, хиянат гъечІолъи). Нижеца Аллагъасде шибго жо гІахъал гъабуларо гъесие гІибадат гъабиялъулъ. Нижеда гъев Аллагъ нижер Халикъ ва Разикъ вукІин якъинго лъала ва гъелда рекъараб гІамалги гъабула.

ИбнухатІибица абунa: гъаб дунял кинабго бецІлъи буго, гІелмуялъул нур хутІизегІан. Гъеб гІелмуги гІадада хвараб жо буго, жинда гІамал гъабураб хутІизегІан. Гъеб гІамалги кинабго гІадада холеб буго, жиндилъ ихлас бугеб гІамал хутІизегІан. Гъеб ихласги мацІалдалъун букІуларо. Гъеб ихлас щола Аллагъасе гІибадат гІемер гъабиялдалъун ва даимго гъев ракІалда чІезавиялдалъун-абун.

140. Яги нижецайш абулеб, я гъаб китабияб агъло: хІакълъунго

Ибрагъим, ИсмагІил, ИсхІакъ, ЯгІкъуб ва гъезул лъималги ягъудиял рукІанин абун, яги насраниял рукІанин абун.

Дуца гъезда абе МухІаммад **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**:

«**Нужиш ругел хІакъикъат лъалел яги Аллагъиш **جَلَّ جَلَالُهُ** вугев гъеб хІакъикъат лъалев?»- абун.**

Аллагъас абун буго гурищ гъел аварагзаби исламияб диналда рукІанин ва гъел ягъудиял яги насраниял рукІичІин абун. **Жиндир зулмо цІикІларав шивха вукІунев жиндие хІакълъунго лъалеб, жидеца цІалулеб гІехъалда бугеб Аллагъасул рахъалъан бугеб нугІлъи бахчулездаса?** ГъечІо гъездаса зулмо цІикІларал гІадамал.

Китабияз бахчана Инжил-Тавраталда МухІаммад **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** авараг вачІиналдалъун бицунев рохел, ва гъез бахчулеб буго Ибрагъим **عَلَيْهِ السَّلَام** ва цогидалги аварагзаби исламияб диналдалъун рачІларал рукІин, ва жегиги гъел ягъудиял, насраниял рукІанин абун гъересиги бицунев буго.

Ва амма Тіадегіанав Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ гъапулав гъечІо гъеб квешаб къавмалъ гъабулеб гІамалалдаса.** Кинабго гъезул гІамал бихъулеб

أَمْ يَقُولُونَ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ رُحْمًا يُسْقٰطٌ ۖ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ۖ وَمِنْ أَطْرَافِ الْمَدِينَةِ خَارُجًا وَّاسْتَوْبًا وَلَا تَجْرُؤُنَّ أَنَّ تُدْعَىٰ إِلَيْهِ ۚ إِنَّ رَبَّهُ حَسْبُ الْعَالَمِينَ ۚ
وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُدْعَىٰ إِلَيْهِ كَذِبٌ ۚ إِنَّهُمْ يَدْعُوا إِلَىٰ عَدُوِّ اللَّهِ ۚ وَاللَّهُ هُوَ أَعْلَمُ بِمَا يُفْعَلُ ۚ
وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَتَمَ شَهَادَةً عِنْدَهُ مِنَ اللَّهِ ۚ وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٤٠﴾

ва лъалеб буго Аллагъасда, ва гъезие жидер гIамалалда рекъараб жазаъ гъабизе буго.

141. Доб цебе бицен гъабураб Ибрагъим аврагасул ва гъесул лъималазул умматал гъез гъабураб гIамалгун падахъ жал цере арал руго. Гъел умматазе букIине буго жидеца гъабураб гIамалалъул жазаъ ва

تِلْكَ أُمَّةٌ قَدْ خَلَتْ لَهَا مَا كَسَبَتْ
وَلَكُمْ مَا كَسَبْتُمْ وَلَا تُنْصَلُونَ
عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٤١﴾

нужееги букIине буго нужеца гъабураб гIамалалъул жазаъ.

Ва нужеца гъикъизе гъечIо доз щиб гIамал гъабураб абун, ва гъездаги гъикъизе гъечIо нужеца гъабураб гIамалалдаса.

142. ГIадамазул жидер лъай дагъал, гIакъло загIипаз абизе буго: «Гъев МухIаммадгIи صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъесул асхIабзабиги رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ жидер къиблаялдаса русинарураб жо щиб

سَيَقُولُ السُّفَهَاءُ مِنَ النَّاسِ مَا وَلَّيْنَاهُمْ عَنْ
قِبْلَتِهِمُ الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا قُلْ لِلَّهِ الْمَشْرِقُ وَالْمَغْرِبُ
يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٤٢﴾

бугеб? Киналго аварагзабазул къиблалъун жиб букIараб Байтул мукъадасалдаса щиб жоялъ гъел цоги рахъалде русинарураб?»- абун. Дуца абе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, «Бакъ баккул рахъги ва бакъ тIерхъул рахъги Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ буго, гъев Аллагъас жиндие бокъарав чи битIараб нухда тIовитIула, ниж кинаб рахъалдехун руссаниги БетIергъан Аллагъасе нижер гIибадат бихъула ва лъала»- абун.

Мадинаялде шун хадуб Аллагъасул свалат салам лъеяв Аварагас ва асхIабзабаз رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ цо лъагIелги башадабгигIан заманаль (16-17 моцI) как балеб букIана Байтул-мукъадасалде руссун. Хирияв авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жиндир хъуллъун, жиндие бокъун вукIунаан Маккаялдехун вуссун как базе: гъениб бугелъул бишун цебесеб ва бишун хирияб Аллагъасул рукъ-кагIба.

ТIадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъезда кагIбаалде руссун бай как абилелде щебе рещтIараб буго гъаб аят, къибла хисизабураб мехаль ахIмакъал, мунапикъал чагIаз абизе бугеб жо бишун ва гъезие къезе кколеб жавабги бишун. Гъабги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул мугIжизат буго, гъалда жаниб хадуб букIунеб жо бишун бугелъул.

143. Дица нуж хIакъаб динулисламалда тIоритIарал гIадинго, я гъал МухIаммадида صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва Къуръаналда иман лъурал муъминзаби, нуж лъикIаб, мисалияб умматлъунги гъаруна, къиямасеб

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا
لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ
عَلَيْكُمْ شَهِيدًا وَمَا جَعَلْنَا الْقِبْلَةَ الَّتِي
كُنْتَ عَلَيْهَا إِلَّا لِنَعْلَمَ مَنْ يَتَّبِعَ الرَّسُولَ

къояль цогидал умматазул
 г1адамазе нуг1заллъун рук1изе:
 гъезухъе аварагзаби рач1иялъе ва
 гъезда Аллагъ цо гъавун гъесие
 г1ибадат гъабеян абиялъеги. Нуж
 гъезие нуг1заллъун рук1ула нужеца
 иман лъун бугельзул киналго
 аварагзабазда.

Гъединго нужер авараг Мух1аммад ﷺ нужеи нуг1лъи
 гъабулев вук1изе вуго нужехъе Къуръанги бац1адаб суннатги
 швезабиялъе. Ва дица мун жинда вуссун вук1араб къибла хисиги
 гъабич1о, дида загъирго лъазегурони унгого иман лъурал,
 аварагасда нахърилълъулел г1адамал ва жидер иман заг1ипал,
 мунапикъал г1адамалги: цо дагъабго сабаб ккарабго дуда г1айб
 ч1валел ва динги реххун толел. Гъеб къибла хиси зах1матаб
 масъалалъунги лъугъана цо къавмалъе. Амма жидер иман
 камилал Аллагъас жал т1орит1арал муъминзабазе гъеб амруялда
 нахърилълъин шибго зах1матаб жо бук1инч1о. Гъез х1икматал
 ц1ехолел рук1инч1о, щай? Сундуе г1оло? абун суалал къолел рук1инч1о.
 Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ рахъалъан аварагас ﷺ цо амру бицараб мехаль
 шибго шаклъи гъеч1ого гъелда нахърилълъунел рук1ана.

Т1адег1анев Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ иман лъурал г1адамазул иман г1адада
 хвезабуларо: ай гъезие мунпаг1ат, маслах1ат гъеч1еб жо гъезда
 малъуларо: къибла хисана абун церекун рарал какал г1адада холаро.
 Гъаб раг1и Аллагъас решт1изабиялъе г1илла бук1ана, цо г1адамаз
 аварагасда ﷺ гъикъи Байтул-мукъадасалда руссун как балел
 рук1арал ва гъеб х1алалъ хварал г1адамазе шиб бук1изе бугеб абун.
 Х1акълъунго Т1адег1анев Аллагъ ﷺ жиндир халкъалда ц1акъ
 гурх1улев ва жиндир рах1матал г1емерав вуго.

144. Х1акълъунго дида бихъана
 Мух1аммад ﷺ дуца бет1ер эхеде
 бурхун мун зобалаздахун валагъулев
 гъеб къибла Каг1баялде свериабизе
 бокъун. Дица мун вуссизавила мун
 разияб къиблаялда: Дур к1удияв эмен
 Ибрагъим аварагасул къиблаялда.
 Дуца дур гъумер ва черх буссизабе
 как базе вахъараб мехаль, масжидул
 х1арам (Каг1ба) бугеб рахъалда. Ва

مِمَّنْ يَنْقَلِبُ عَلَىٰ عَقِبَيْهِ وَإِنْ كَانَتْ
 لَكَبِيرَةً إِلَّا عَلَى الَّذِينَ هَدَى اللَّهُ وَمَا كَانَ
 اللَّهُ لِيُضِلَّ عِبَادَهُ إِنَّ اللَّهَ
 بِالنَّاسِ لَعَٰلِمٌ ﴿١٤٤﴾

قَدْ زُرْنَا ثَقَلُ وَجْهَكَ فِي السَّمَاءِ فَلَنُوَلِّيَنَّكَ
 قِبْلَةً تَرْضَاهَا فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ
 الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا
 وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ وَإِلَى الَّذِينَ أُوتُوا
 الْكِتَابَ لِيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ
 وَمَا اللَّهُ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٤٥﴾

нужецаги, я гъаб Мух1аммад ﷺ аварагасул уммат, нужер гъурмал Каг1баялдехун руссизаре как балеб мехаль, кире нуж рогониги.

Х1акълъунго жидехъ т1ехъ кьурал, гъеб ц1алулел китабиязда лъала гъаб кьибла каг1баялдехун сверизаби Аллагъасул ﷺ амруялдалъун бугеб х1акъаб жо бук1ин. Гъедин лъалеб бугониги гъез г1адамал шакдаризарун, питнаялда ккезарулел руго. Аллагъ гъез гъабулеб жо лъаларев, гъелдаса гъапулав гъеч1о ва гъезие бук1изе кколеб жазаъ гъабулев вуго.

145. Бичасх1аги Мух1аммад ﷺ:
мун гъеб китабияб агълуялгъухъ
г1емерал х1ужабиги рачун вач1аниги,
мун жинда вуссараб кьибла
бит1араб бук1ин ва гъеб Аллагъасул
амруялдалъун бук1ин бицун, гъел
дур кьиблаялда нахърилъуларо. Ва
мунги гъеч1о гъезул кьиблаялда
нихъвилъуневлъун, Аллагъас дуда Каг1ба рукъалда вуссаян
амру гъабун хадуб.

Гъел китабиялги гъеч1о цоял цоязул кьиблаялда нахъ
рилъълунеллъун: Насраниял ягъудиязул кьиблаялда нахърилъунаро
ва ягъудиял насраниязул кьиблаялда нахърилъълунаро. Жудеда
гъоркъоб бугеб тушманлъи ва х1ал хъулъиялгъе г1оло, к1иябго къокъа
бануисраилазул аварагабазул уммат бугониги.

Духъе х1акъаб амру бач1ун хадуб ва Жабраил вит1ун Къуръанги
решт1изабун хадув мун гъел китабиязе бокъараб жоялда
нахъвилъълани, х1акълъунго мун вук1уна зулму чаг1аздаса, дуца
к1удияб мунагъ гъабун бук1унеллъул.

Аллагъасда ﷺ лъала авараг гъезда нахъвилъълунареблъи,
гъедин бугониги умматалгъе ваг1за-насих1аталгъе абуна гъаб раг1и.
Ай жиндие хирияв аварагасе Аллагъас х1инкьи кьураб мехаль дол
китабиязда нахъвилъълин, яги гъезда рекъон вук1ин к1удияб мунагъ
бугин абун, гъаб хит1аб нилъеда гъабураб бук1ин бич1изе ккола,
ва нилгъл Аллагъасул тушбаби рокъун, гъелгун рекъон рук1изе
бегъуларо.

146. Жидехъе т1ехъ кьурал китабиязул
г1алимазе Аллагъасул свалат салам
лъеяв Мух1аммад авараг лъала жидерго
лъимал лъалебг1ан лъик1. Тавраталда

وَلَيْنَ أَتَيْتَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ بِحُلٍ
ءَايَةٍ مَا تَبِعُوا قِبْلَتَكَ وَمَا أَنْتَ بِتَابِعٍ
قِبْلَتَهُمْ وَمَا بَعْضُهُمْ بِتَابِعٍ قِبْلَةَ بَعْضٍ
وَلَيْنَ أَتَيْتَ أَهْوَاءَ هُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ
مِنَ الْعِلْمِ إِنَّكَ إِذًا لَمِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٥﴾

الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْرِفُونَهُ كَمَا
يَعْرِفُونَ أَبْنَاءَهُمْ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنْهُمْ
لَيَكْفُرُونَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿١٤٦﴾

ва Инжилалда гьесул мухlканал сипатал рицун рукlун. Гьедин бугониги гьезул цо къокъа хlакъаб жо бахчулел руго, жидеда гьеб лъалебги букlадго.

Жудер ханлги, къадро клодолги, жидеб бугеб магlишатияб кумек тlаса ине бокъичlого, гьел капурлъулел руго хlакъаб жоялда инкар ккун, жидеда нахърилъларалги капур гъарулел руго. Гьал руго жидер дарамалъе къарал, чlорого хутlарал гlадамал: дунялалда бугеб дагъаб рахlат босарал, ахираталда букlине букlараб алжанги къун ва жужахlалъе жалги хlакъъларал.

Гьаб аяталда жаниб жинда кантlизе рекъараб клуго жо буго.

Тlоцебесеб буго: Гlумарасхlабас Гlабдуллагъ ибну Саламида رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ гьикъана (аварагасда иман лъун гьесда нахъвилъларав Маминалгул ягъудиязул гlалим вуго гъав): «Дуда Мухlаммад лъалищ дурго вас лъалеб хlалалъ?»-абун. Гlабдуллагъица абун: «Жегиги цикlкlун ва лъикl лъала дида гьев Мухlаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Зобалазул жинда божулев Жабраил عَلَيْهِ السَّلَامُ рештlана ракъазул жинда божулев Мусад عَلَيْهِ السَّلَامُ гьев аварагасул сипатал рицун. Гьездалъун дида гьев лъана ва дун щибго шаклги гьечlого гьев авараг вукlиналда божарав вуго»-абун.

Цинги Гlумар رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ асхlабас Гlабдуллагъил رَحْمَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ бетlералда убач гъабун.

Кlиабилеб буго: Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ ягъудиязул ва насраниязул гlалимзабазда цоги умматалъул гlадамазда чlвалелдаса цикlкlун гlайиб чlвалеб буго, гьез хlакъаб жо лъан хадуб гьелда инкар гъабулеб бугелъул ва гьеб бахчулеб бугелъул. Жидеда лъараб гlелму бахчулел киналго гlалимзабазе бугеб хlинкъи кьей буго гъаб. Гьелда тlоритlел гъабулел аварагасул хlадисалги руго.

147. Гьаб дуда вахlю гъабураб

الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿١٤٧﴾

жо диналъул ва къиблаялгул

хlакъальгул, Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан бугеб хlакъаб жо буго, мун гьелда шакдарулездаса вукlунге.

Гьаб хитlаб Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда гъабураб буго, амма гьелдаса мурад гьесул уммат буго. Хирияв авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жив шакдарулев вукlуларо, умматалда гьоркъор рукlуна иман загlипал, мунапикъал, капурал гlадамал. Гьезда хитlаб гъабулеб буго нуж шакдарулел рукlунгеян абун.

148. Щибаб умматалъе жидер къиблагги жидер аварагги вуго, Аллагъасе гlибадат гъабизе гьезда нахърилълъунел. Нуж

وَلِكُلِّ وُجْهَةٍ هُمْ مَوْلِيَاهَا فَاَسْتَفْهُوا
الْحَقِيزَاتِ اَيْنَ مَا تَكُونُوا يَأْتِ بِكُمُ اللَّهُ جَمِيعًا
إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٤٨﴾

киналго лъик1лъи гъабизе цере кколеллгун рук1а, я гъаб Мух1аммадил ﷺ уммат. Нуж кире ругониги, киг1ан рик1кладал ракъазда ругониги, Бет1ергъан Аллагъас ﷻ нуж х1исаб- суал гъабизе данде гъаризе руго. Х1акълъунго Т1адег1анав Аллагъ кинабго жоялда жиндир х1ал к1олев, жиндие бокъараб жо гъабулев вуго.

149. Мун киве сапаралъе унев вугониги, кире нуж цваниги, как балеб мехалъ нужер гъумер ва черх Каг1баялъул рахъалде буссине гъабе. Гъаб къибла сверизе гъабиялъул амро Аллагъасул рахъалъан багеб х1акъаб амро буго. Т1адег1анав Аллагъ нужеца гъабулеб жо жинда лъаларев жив гъелдаса гъапулав гъеч1о.

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ قَوْلٍ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَإِنَّهُ لَلْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ وَمَا اللَّهُ بِغَفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿١٤٩﴾

150. Гъанжеги Аллагъас абулеб буго: Нуж кирехун сапаралъ унел ругониги нужеца как бай масжидул х1арамалъул рахъалда руссун. Кире нуж ч1ун ругониги, гъенибги как бай добго масжидул х1арамалъул рахъалда руссун: г1адамазул нужеда г1айиб ч1ван к1алъазе рес гъеч1ого бук1ине.

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ قَوْلٍ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي وَلَا تَتَّبِعْ عِمَتِي عَلَيْهِمْ وَلَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥٠﴾

Ягъудияз абич1ого бук1ине нижер диналда даг1баги буго бусурбабазул, нижер къибла масжидул акъсаялда руссун какги балеб буго абун. Маккаялъул ва цогидал мушрикацаги абич1ого бук1ине Мух1аммадица жив Ибрагъимил миллаталдаса вуго абулеб буго, амма гъесул къибла Каг1баялда вуссунев гъеч1о абун.

Гъел капуразул, мушриказул г1орхълъа рорч1арал, жидеца цониги жо къабул гъабуларел г1адамал щиб бицунги нужеда къацандизе руго. Нужеца гъезул к1вар гъабуге ва нуж гъездаса х1инкъуге, дидаса х1инкъа нуж. Гъаб къибла нужер клудияв эмен Ибрагъимил къиблалгун бук1араб каг1ба рукъалдехун сверизе гъаби нуже дир ниг1матал т1оразе гъари буго ва дир рахъалъан нуже бугеб хиралъиги буго. Гъаб амро гъадин бугельул нуж бит1араб нухда т1орит1ун ккей ва гъелда хъвади мурадги буго.

Г1алимзабаз абуна: гъаб къиблаялъул бицун т1ат1алаго аята лешт1изаруна, гъеб Къуръаналда жаниб т1оцебесеб насхо бук1иналъ, гъелда г1адамал ругъунлъизе ва мут1иг1лъизе. Насхо абула цо х1укму

хвезабун цоги х1укму решт1иналда.

151. Нужее ниг1матал т1оразарун
кѳибла сверизабуна дица нужедаго

гъоркъосан расулги ﷺ

вит1аравг1адин, нужее дир

Къуръаналъул аятал ц1алулев, нуж

купро-ширкалъул чороклъиялдасаги рац1ц1ад гъарулев, нужеда
хирияб Къуръаналъул ах1камалги ва бац1ц1адаб суннатги лъазе
гъабулев ва жегиги г1емерал, церехун нужеда лъалел рук1инч1ел
диналъул ва дуниялалъул ах1камал нужеда лъазарулев.

152. Дица нужее гъал к1удиял ниг1матал

къун ругелъул нужеца дун рехсе дие

т1аг1ат г1ибадат гъабун, дир амро

нагъю т1убан, дица нужги рехсела нужее

г1емераб кири гъабун, нужер мунагъал чурун. Ва нужеца дир

ниг1матазе шукро гъабе, гъел ниг1матал дир рук1ин лъан,

гъезда данде рецц гъабун. Нужеца гъел ниг1матазда инкар ккоге
ва нужеца г1асилъабиги гъаруге.

Жинда Аллагъасул салам лъеяв Муса аварагас абуна: «Я дир
Бет1ергъан Аллагъ кин дица дие шукро гъабилеб»-абун. Мусада
Бет1ергъан Аллагъас абуна: «Дуца кидаго дун рак1алда ч1езе гъаве,
дун рехсе ва дуда дун к1очонге. Дуца дун рехсараб заман дие шукро
гъабураб заман буго. Дуда дун к1очараб заман мун дида капурлъараб
заман буго- абун.

Аллагъасе шукру гъаби раг1абазда лъун ва г1амалалдалъун бук1ула.
Г1амал цадахъ гъеч1ел раг1аби Аллагъасул ццим бахъиялда г1агарал
рук1ула. Ниг1матазе шукру гъаби буго гъел ниг1матал Аллагъ разилъи
т1алаб гъабун харж гъари. Сахлъиялъе шукру гъаби буго гъеб Аллагъасе
г1ибадат гъабиялъе х1алт1изе гъаби. Г1елмуялъе шукру гъаби буго
гъелда г1амал гъаби ва гъеб цогидазда малъи. Г1олохъанлъиялъе ва
къуваталъе шукру гъаби буго гъеб Аллагъасул диналъе Г1оло жигъад
гъабиялда буссине гъаби ва жидее зулму гъабуразе квер бакъи
гъабиялда буссине гъаби. Гъаб мисал буго Аллагъас къурал киналго
ниг1матазе шукру гъабиялъул .

153. Я гъал иман лъурал г1адамал,

нужеца дуниялалъул ва ахираталъул

умуразулъ сабро гъабиялдалъун ва

какал раялдалъун квербакъи т1алаб

كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ يَتْلُو عَلَيْكُمْ

آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ

وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴿١٥١﴾

فَاذْكُرُونِي أَذْكُرْكُمْ وَاشْكُرُوا لِي

وَلَا تَكْفُرُونِ ﴿١٥٢﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ

وَالصَّلَاةِ إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿١٥٣﴾

гъабе. Х1акълъунго Т1адег1анав Аллагъ жудеца сабро гъабулел г1адамалгун цадахъ вуго, гъезие квербакъулелътун, гъел ц1унулелътун, гъел гуч гъарулелътун вуго.

Сабро гъабураб мехалъ инсан лъик1лъиялде шола, гъалат1 заралалдаса ц1унаравлътун вуклуна. Как баялъги инсан кинабго г1одобег1анаб къабих1аб пишайлдаса нахъе ч1вала.

Саброги лъабго бат1иаб буго: цо буго Аллагъасда г1асилъич1ого, х1арамаб жо гъабич1ого сабро гъаби. К1иабилеб буго Аллагъасе т1аг1ат г1ибадат гъабиялда т1ад ч1ун сабро гъаби. Лъабабилеб буго цо къварилъи, балагъ т1аде шведал сабро гъаби. Аллагъасе г1оло, гъесда мутиг1лътун, гъесул амроялда нахъ вилътун сабро гъабурав чи х1исаб гъеч1ого алжаналда ина абунги буго.

154. Нужеца абуге я гъал муъминзаби, Аллагъасе г1оло гъазават гъабулаго шагъидлътун ккарал г1адамал хун ругин абун, гъел шагъидзаби ч1аго руго, амма нужеда гъеб лъаларо.

وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمُوتَ
بَلْ أَحْيَاءٌ وَلَكِنْ لَا تَشْعُرُونَ ﴿١٥٤﴾

Имам Муслимица бицараб х1адисалда жаниб буго: «Шагъидзабазул рух1ал г1урчинал х1анч1азда жанир лътун алжаналда жанир жудее бокъаралътун сверулел руклуна. Гъезул ч1олеб бак1 буго Аллагъасул г1арщалда гъоркъ ругел чирхъазда. Гъенир гъел ч1едал Бет1ергъан Аллагъас гъикъула: «Щиб бугеб нужее бокъараб жсо» абун гъез абула: Я нижер Бет1ергъан! цогиги щиб нижее бокъилеб, цонигиязе къеч1еб г1емерал ниг1матал дуца нежее къунги рух1адго абун. К1иго лъабго нухалъ гъеб суал жудее къедал ва жаваб гъеч1ого жал толареб лъадал, шагъидзабаз абула: нижее бокъилан гъанжеги дунялалда т1ад руссине ва дур диналъе г1оло рагъун хвезе» абун. Т1адег1анав Аллагъас гъезие жаваб гъабула: «Дир х1укмо буго хун хадур дунялалде т1аде руссунареб» абун.

155. Дица нужер х1албихъи гъабила я гъал муъминзаби, дагъабго жоялдалътун: х1инкъиялътун рахъалъан, яги ракъызарун, яги къечезарун, яги нужер боц1и т1аса ине гъабун, нужее вокъарав чи хвезавун, нужер пихъал дагъ гъарун. Гъаб х1албихъи гъабураб мехалъ жидеца сабро гъабурал г1адамазе дуца к1удияб рохел бице Мух1аммад ﷺ:

وَلِتَبْلُغُوا كُمْ شَيْءٌ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ
وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ
وَلِيُبَيِّنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٥٥﴾

ахираталда кири ва алжан бук1ине бугин абун. Гъал къварилъабазда сабро гъабич1ого, гъеб Аллагъасул х1ал бихъи бук1ин лъач1ого

ч1вач1вадарал г1адамазе ахираталда г1азабги бук1ине буго.

156. Гьел г1адамазда бице рохел, гьезда цо **الَّذِينَ إِذَا أَصَابَهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ**
къварилъи щвараб мехаль жидеца абулел: **وَأِنَّا إِلَيْهِ رَجِعُونَ** ﴿١٥٦﴾

«Ниж, нижер хъизам боц1игун цадахъ

Аллагъасул милк буго, жиндие бокъараб

х1укму нижее гъабулев ва жиндие бокъухъин гьеб х1укму

т1убазеги гъабулев. Ахираталда ниж киналго гьев Аллагъасде

руссине руго х1исаб мизан гъабизе ва жазаъ гъабизе»-абун

157. Гьал муъминзаби руго жидеда **أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ صَلَوَاتٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَرَحْمَةٌ**
Аллагъасул ц1об рах1мат бугел ва **وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ** ﴿١٥٧﴾
Аллагъас жал реццарал. Гьел руго
х1акъаб нухда т1орит1аралги.

Жинда Аллагъ разилъаяв Г1умарасх1абас абуна: «Дида цониги къварилъи щвеч1о, жинда жаниб лъабго лъик1лъи бук1ун гурони: дир динач1улъ дида къварилъи щвеч1о (гьеб жо лъик1лъи буго), гьеб къварилъи цебеккун щваралдаса к1удияб бук1инч1о (гъабги лъик1лъи буго). Т1адег1анав Аллагъас нилъеда щвараб къварилъиялда данде ц1акъ к1удияб жазаъ гъабулеб буго, гьебги Аллагъасул раг1и буго: (цинги гъаб себе хъвараб аят ц1алана 157аят).

Жинда Аллагъ разилъаяй Умусалматидаса х1адис бицана: «Цо къоялъ дихъе Абусаламат вач1ана (Умусаламатил рос) ва гъес абуна: Дида Бичасул авараг абулев раг1ана: Цониги чиясде къварилъи щвараб мехаль гъес абун **«إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَجِعُونَ»** абун, цинги гъаб дуг1аги гъабун: Я дир Аллагъ дуца дун ц1уне гъаб къварилъиялъул квешаб ахиралдаса ва дие гьелдаса лъик1аб жо хисун къе абун. Аллагъас гъесул дуг1а къабул гъабила» абун.

Абусаламат хвараб мехаль дица гъадаб раг1иги абуна ва дуг1аги гъабун, цинги дида рак1алдаги ккана: гъанже дие Абусаламатидаса лъик1ав щив вук1инев абун. Дир г1идда т1убан хадуб Бичасул аварагас дун жиндие ячине т1алаб гъабун. Аллагъас дие цеве вук1арасдаса лъик1ав рос къуна» абун. Х1адис буго къокъ гъабун хъвараб. Х1адис имам

Муслимица бицана

158. Гъаб аят решт1инабиялъе сабаб бицун Анас **رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ** асх1абас абуна: нижеда рак1алде кколеб бук1ана сафа ва марва муг1рузда гъоркъоб хъвади жагъилаб заманалъул жо бугин ва исламалде русун хадуб гьенир

﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِنْ شَعَائِرِ اللَّهِ فَمَنْ حَجَّ الْبَيْتَ أَوَاعْتَمَرَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِ أَنْ يَطَّوَّفَ بِهِمَا وَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَإِنَّ اللَّهَ شَاكِرٌ عَلِيمٌ﴾ ﴿١٥٨﴾

хъвадизе бокъун бук1инч1о. Цоги г1узро бук1ана гъеб к1иябго маг1арда мушриказ лъурал хъанчал рук1ин, жидеца гъезда кверал рахъулел, ва гъездаса баракат т1алаб гъабулел. Цинги т1адег1анав Аллагъас гъаб аят решт1изабун:

Х1акълъунго Сафа ва Марва Аллагъасул диналъул г1аламатаздаса руго, гъелдалъун Аллагъасе г1ибадат гъабулел. Щив чи вугониги жинца Каг1ба рукъалда х1аж гъабун яги г1умра гъабурав, гъев чиясе мунагъ, къварилъи гъеч1о гъеб к1иялдаго гъоркъов жив хъвадунилан. Паризаял г1амалал гъарун хаду суннатал г1амалал т1аде ц1ик1к1изаруни, гъесул г1амалалда данде г1емер кири гъабулев вуго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ ва инсанас гъабулеб кинабго г1амал жинда лъалев вуго, щивниги чиясе кири мукъсан гъабуларо.

159. Дица решт1изабураб х1акъаб т1орит1елги, баянал г1аламаталги жидеца рахчулел г1адамал, Дица гъеб жидехъе къураб т1ехъалда жаниб баян гъабун бук1ун хадуб.

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنْ الْبَيِّنَاتِ
وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي
الْكِتَابِ أَنتَ لَيْسَ إِلَهُكُمُ اللَّهُ
وَيَعْلَمُهُمُ اللَّعُنُونَ ﴿١٥٩﴾

Масала жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасул сипатал рахчи, гъев х1акъав аварат вук1иналда т1орит1ел гъабулел. Гъал г1адамал руго Аллагъас жиндир рах1маталдасан рик1к1ад гъарулел ва малаикзабазги, г1адамазги жал рик1к1ад гъарулел ва жидее наг1ана къолел; гъезул къабих1ал пишабазе г1оло. Аварасул сипатал рахчун, Тавраталъул х1укмаби хвезарун ва цогидалги жидерго дин хвезабулел г1амалал гъарун.

160. Амма жидеца тавбо гъабун квешаб г1амал тарал, жидер квешаб г1амалги лъик1алда сверизабураб, ва жидеца бахчулеб бук1араб жоги загъир гъабун баян гъабурал,- дица гъезул тавбо къабул гъабула, дун гъезда т1асаги лъугъуна, гъездаги гурх1ула. Дун ц1акъ гурх1улев ва ц1акъ тавбо къабул гъабулев вуго.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَبَيَّنَّاهُ لَكَ
أَتُوبُ عَلَيْهِمْ وَأَنَا التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٦٠﴾

161. Х1акълъунго Аллагъасдаги гъесул расулаздаги, гъесул диналдаги инкар ккурал, тавбо гъабич1ого, иман лъеч1ого купруялда жалги хварал,- гъезда Аллагъасул цим бахъи буго, киналго малаиказул ва г1адамазулги цим бахъиги буго. Аллагъас гъел жиндир рах1маталдаса рик1к1ад гъарула,

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ
أُولَٰئِكَ عَلَيْهِمْ لَعْنَةُ اللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ
أَجْمَعِينَ ﴿١٦١﴾

гIадамаз ва малаиказ гъезие лагIнат ахIула. (проклятие нагIана).

162. Даимго рукIинелъун жужахIалда
лъугъизарула, гъезие щибго гIазабги бигъа
гъабуларо, ва гъел жужахIалда къотIизе
нахърахъун толаро. Ай, дунияладаса
ратIальаралго жал гIазабалъулъ ккола.

خَالِدِينَ فِيهَا لَا يُخَفَّفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ
وَلَا هُمْ يُنظَرُونَ ﴿١٦٢﴾

ЛагIнат къей абураб рагIиялъул магIна буго квешаб дугIа гъаби:
дуе нагIана батаги абураб рагIиялъул Аллагъасул ццим бахъаги дуда
абураб магIна гъабизе бегъула. Гъаб рагIи бусурманчиясул кIалдиса
къватIиб гIумруялъго бачIичIониги гъесда кIал гъикъи букIине
гъечIо ва шаргIалда какараб жо буго лагIнат къей. Киниги гIаммаб
хIалалъ капуразе ва мушриказе лагIнат къей бегъизабун буго: гъез жал
рижарав, хъихъулев, хвезарулев БетIергъанасда инкар ккун бугелъул
ва жалго жидеца лагIнаталъе мустахIикъаллъун гъарун ругелъул.
Цо пуланав (жив лъалев) капурчиясеги лагIнат къечIого лъикI буго:
гъесул ахир кин кколеб Аллагъасда гурони лъаларелъул.

163. ХIакълъунго нужеца жиндие
лагълъи гъабизе хIакъав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо
Аллагъ вуго, жинца нуж рижарав, нуже
ризкъиги кьолев, жинда релътъарав

وَالْهُكْمُ لِلَّهِ وَالْحُكْمُ لِلَّهِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ
الرَّحِيمُ ﴿١٦٣﴾

щивго гъечIев жиндир черхалъулъ ва сипаталъулъ ва пишабазулъ.
Жив гурев цоги гъечIев вуго гъев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ: кинабго гIаламалда
жив гурхIулев, гъезие нигIматал кьолев ва дуниялдаги
ахираталдаги муъминзабазда жиндир гурхIел гIемерав.

Авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Мадинаялда вугеб мехалъ гъаб аят рештIизабуна
абун рагIидал, Маккаялда ругел Къурайшиязул мушриказ абун: гъаб
кинабго гIаламалъе цо Аллагъ кин гIолеб абун. Цинги IIадегIанав
Аллагъас гъаб хадуб бугеб аят рештIизабуна Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIиналда
ва гъесул хIал кIолъиялда тIорител гъабулеб:

164. ХIакълъунго гъал зобал-ракъал,
гъезда жанир ругел гIажаибал
махлукъалгун цадахъ, рижиялъулъ ва
сордо-къо цоялъ цояб хисиялъулъги
кIудияб хIикмат буго Аллагъ цо
вукIиналда ва гъес кинабго жоялъул
тадбир гъабулеб букIиналда тIорител
гъабулеб. ГIадамазе мунпагIат бугеб
жоялдалъун ральдада тIад гумул
хъвадиялъулъги: даран базар гъабизе

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَخْتِلَافِ
الَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي
الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ
السَّمَاءِ مِنْ مَّاءٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ
مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَضَرِّفُ
الرِّيحُ وَالسَّحَابُ الْمُسَخَّرَ بَيْنَ السَّمَاءِ
وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُعْقِلُونَ ﴿١٦٤﴾

ва ралъдал ниглматал росизе,

Аллагъас جَلَّالَهُ зодисан тлад рeштлизабиги, гьелдалъун бакъван, хур- хер гьечлого буклараб ракъ члаго гъабун, гьелда тлад боцлue, ва гладамазе хур-хер, пихъл рижизариги буго Аллагъасул جَلَّالَهُ хликмат ва глаламат. Гьeб ракъалда тлад глeмерал батли-батлиял рухл члаголъаби тлитризариялъулъги буго клудияб хликмат.

Жидер сипат батлиял, тлабиглат батлиял, черх батлиял: киназго гьeкъолeб лъимги цогояб буклун, кваналeб херги рeлълъараб буклун. **жиндиего бoкъухъин гъури хисизабиялъулъги:** глуж хисизабун, рахъ хисизабун **жиндир амруялда рекъон, квегъун, зoбал-ракъазда гьоркъорнаклал хъвадизариялъулъги, -клудиял глаламаталруго Аллагъ** جَلَّالَهُ **цo вуклиналда ва гьесул хлал клoлъиялда тлоритлeл гъабулeл, жудeда жо бичичлулeл ва глакълo бугeл гладамазe.**

Гъаб цохло аяталда жаниб Тладегланав Аллагъас جَلَّالَهُ жиндир махлукъаталъул глажаибал жалазул микъго тайпа бицана, гьелдалъун Аллагъ цo вуклиналда тлоритлизе ва вагиза-насихлат босизе.

Тлоцeбeсeб буго: зoбал рижи ва гьeзда жаниб бугeб бакъ, моцл, цлваби рижи.

Клиабилeб буго: ракъ бижи ва гьeлда тлад бугeб ва жаниб бугeб жо бижи: борхатал муглрул, гъваридал ралъадал, гучал глорал, герчал рохъл, жавгъар-якъуталъул, гларац-мeсeдалъул ва цогиги глeмерал маглданал рижи.

Лъабабилeб буго: сордо-къo цoялъ цoяб хиси: цoяб халалъун цогидаб къoкълъун, цoяб гвангъун цогидаб бeцллъун, цoяб инсанасe маглишат-яшав гъабизe санаглат бугeб, цогидаб гьeсиe рaxлаталъe бугeб.

Ункъабилeб буго: ралъадалда тлад хъвадулeл муглрулгладал клудиял гуми: къай-матахлалъ жал цлурал, жидeца гладамал ва хлайванал раччулeл, цохло гъуриялъ гьeл ццeрeхун ва нахъeхунги рачулeл.

Щуабилeб буго: кинабго жо члаголъиялъe сабаблъун гъабун бугeб цлад: жиндиe бoкъараб къадаралъ, бoкъараб баклалда Аллагъас جَلَّالَهُ жиб базабулeб.

Анлъабилeб буго: Аллагъас ракъалда тлад тлитризарун ругeл глeмер батли-батлиял хлайванал ва гладамал: жидер къер, сурат, тлабиглат батли-батлиял, глажаибал гъунарал жидер чурхдузул ругeл.

Анкъабилeб буго: гъури хъвадизаби. Гьeб гъури жиб бeрда бихъуларeб гъава буклингун цадахъ цлакъ жиндир гуч бeргъараб жо буго. Гьeлъ муглрулги риххизарула, гъeтл-херги къолболъан бахъула, мина-милкги члунтизабула, ралъадги багъаризабула. Гьeб гъури дунялалда члаголъи вуклиналъe чара гьeчлeб сабабги буго: цохло лaхлзаталъ гъури члчлани

рух1 бугеб щинаб жо хвезе бегъула, кинабго жо мах1цизег1 бегъула.
Микъабилеб буго: жинда жаниб г1емер лъим бугел нак1клал. Щибго
 жоялъ кквеч1ого зоб-ракъалда гъоркъор ч1ч1ун рук1унел, гъездаса
 чваххараб лъималъ к1клалал ц1езарулеб.

Жив цогояв Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهٗ жив вац1цадав, жиндир гуч бергъарав вуго.
 Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهٗ цо вук1ин лъазе гъал рехсарал ва цогиги г1емерал г1аламатал
 рук1аниги, гъесда иман лъоларел, гъевгун цадахъ цоги алагъзаби кколел
 мушриказул бицун, г1адег1анав Аллагъас абулеб буго:

165. Г1адамаздаса цо къокъа буго
 жидеца Аллагъги جَلَّ جَلَّالُهٗ тун, жидее
 лагълъи гъабизе алагъзабилъун
 хъанчал ва г1адамал кколел.

Муъминзабазе Аллагъ вокъулев г1адин
 жидее гъел рокъулел ва гъезие лагълъи
 гъабулел. Кинниги жидеца цох1о

Аллагъасе г1ибадат гъабулел, гъесда
 иман лъурал г1адамал жидее Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهٗ вокъин цик1кларал
 руго гъел мушриказдаса.

Гъал купру-ширкалдалъун жидер напсазе зулмо гъабулел
 г1адамазда лъалебани кинабго къуват ва къудрат Аллагъасда
 кодоб бук1ин ва ахираталда жидее гъабулеб г1азаб ц1акъ гучаб
 бук1инги, гъезда лъалаан кинаб къварилъи ва зах1матлъи гъез
 жидерго напсазе гъабизехъин бугебали.

166. Щиб къо бугеб гъеб ахираталда
 х1исаб мизан гъабулеб къо, ва кин
 гъенир г1адамал рук1унеб бицун
 Аллагъас абулеб буго:

Дунялалда жал перехъабилъун рук1арал,
 жедеда хадур г1адамалги рилъгъарал ва жидеца гъел къосинег1
 гъарурал г1адамаз инкар ккола жал нахърилъгъун рук1арал
 г1адамаздаса. Гъел киназдаго бихъула Аллагъасул гучаб г1азаб ва гъеб
 г1азаб бихъидалго щивав жиндир напсалда машгъулъун цо-цаздаса
 руссула, ва гъезда гъоркъор рук1арал бухъеналги къот1ун ккола.

167. Цинги жал нахърилъгъун рук1аразги
 абула: «Нижее дунялалда г1ад руссине рес
 бук1арабани, нижецаги инкар кквезе гъел
 ниж къосизарурал г1адамазда, гъез нижеда
 инкар ккураб г1адин ва цох1о Аллагъасе
 лагълъи гъабизе»-абун.

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ إِندَادًا
 يُجْبُونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا أَشَدُّ
 حُبًّا لِلَّهِ وَلَوْ سِئِىَ الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ
 يَرَوْنَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا
 وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ ﴿١٦٥﴾

إِذْ تَبَرَّأَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا مِنَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا
 وَرَأَوْا الْعَذَابَ وَتَقَطَّعَتْ بِهِمُ
 الْأَسْبَابُ ﴿١٦٦﴾

وَقَالَ الَّذِينَ اتَّبَعُوا لَوْ أَنَّنَا كُنَّا
 فَتَبَرَّأْنَا مِنْهُمْ كَمَا تَبَرَّءُوا مِنَّا كَذَلِكَ
 يُرِيدُهُمُ اللَّهُ أَعْمَلَهُمْ حَسْرَتٍ عَلَيْهِمْ
 وَمَا هُمْ بِخَارِجِينَ مِنَ النَّارِ ﴿١٦٧﴾

Гъедин Аллагъас عَلَّامٌ гIадамазда бихъизабула жидер квешал гIамалаздагъун гъезда бачIунеб къварилъи, ва Аллагъас عَلَّامٌ гъел жужахIалъе хIакъ гъарун, гъенире рехун хадур, къватIире рахъунелги гъечIо.

168. Я гъал гIадамал! Нужеца гъаб дуниялалда ругел нигIматаздаса кванай, гъел нигIматал нужее хIалалаллъун рукIун ва нужер черхалъе ва гIакълуялъе зарал гъабуларелги рукIун.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ عَنِ الْأَرْضِ حَلَالًا طَيِّبًا وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿١٦٨﴾

Ва нуж нахърилълъунге шайтIаналъул нухазда. ХIакълъунго гъеб шайтIан нужер хIакъаб, баянаб тушман буго, гъеб гъедин букIиналда нуж щибго шакълуге. Дагъабго гIакълго бугев чиясда гъеб амру балъгоги хутIуларо.

Дуниялалда ругел нигIматал Аллагъас киназего гIам гъарун ругелъул ва кинавниги чи жиндие ризкъи кюлев, жив хихъулев вугелъул, ТIадегIанав Аллагъас عَلَّامٌ киназдаго гIаммаб хитIаб гъабун абулеб буго нужеца нигIматаздаса кванай абун. Гъел хIалалаллъун рукIун абураб рагIиялъул магIна буго: Капурчияс нигIматал кваназе рукIин загъиралда, нильеда бихъулеб бакIалда гъесие хIалалал ругеб гIадин. Амма ахираталда гъесие гIазабалъе рукIуна гъел: гъел нигIматал жиндие кьурав БетIергъан лъачIелъул ва гъесие щукруги гъабичIелъул.

Абу гъурайратидаса бишараб къучIаб хIадисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун: «Я гъал гIадамал! ХIакълъунго Аллагъ жив вацIцIадав (лъикIав) вуго ва Гъес лъикIаб, бацIцIадаб жо гурони къабул гъабуларо. ХIакълъунго Аллагъас иман лъурал гIадамаздаги амру гъабуна аварагабазда гъабураб амру. ТIадегIанав Аллагъас абун: Я гъал аварагаби! Нужеца хIалалаб, бацIцIадаб жо кванай ва лъикIаб гIамалги гъабе абун. Гъединго Аллагъас абун: Я гъалиман лъурал гIадамал! Нужеца хIалалаб, бацIцIадаб жо кванай, дица нужее кьураб ризкъиялдаса – абун. Цинги аварагас цо чи рехсана жиница халатаб сафар гъабулев, Аллагъасде гъарун зодихъе квералги ритIулев: «я дир бетIергъан, я дир бетIергъан» -абун, жив хIурул цIурав, жиндир расги хичарав (ай черх ва рас чуричIого гIемер заман барав) . гъесул квенги хIарамаб бугев, гъекъолеб жоги хIарамаб бугев, ретIулеб жоги хIарамаб бугев, жинда тIад хIарамаб жоялдалъун гъанги рекIарав. Гъадиनाव чиясе Аллагъас жаваб кинха гъабилеб!?!абун».

169. ХIакълъунго гъеб шайтIаналъ нужеда амру гъабула кинабго квешаб, къабихIаб жоялдалъун, ва гъель нуж

إِنَّمَا يَأْمُرُكُمْ بِالسُّوءِ وَالْفَحْشَاءِ وَأَن تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿١٦٩﴾

Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** х1акъальулъ нужедаго гъалареб жо бицизе т1амула.

Гъединаб макро ц1ик1араб шайт1аналда нужмут1иг1лъуге. Аллагъасда унго-унго, камилаб иман лъурав чи шайт1аналгье мут1иг1 гъавизе к1оларо: гьелтые далил къуръаналгъул аят буго:

Гъеб иблисаль абуна: «Дица дур к1одолгьялдалгъун гъа гъедулеб буго кинабго Адамил насло къосизабилин абун, дие т1аг1ат-г1ибадат бац1адал лагъзал хут1изег1ан» (сурату ссвад 82.83).

170. Гъел мушриказда абураб мехаль
нуж Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** решт1изабураб
Къуръаналда нахърильгъа абун, гъез
абула: ниж нахърильгъун руго умумуз
гъабулеб батараб жоялда»-абун. Гъезул

وَإِذْ أَقْبَلَ لَهُمْ نَاصِرُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ قَالَ لُؤْلُبُ
نَسِيعٍ مَا أَفْقَيْنَا عَلَيْهِ أَبَاءَنَا أُولَؤْكَانَ
أَبَاؤُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ﴿١٧٠﴾

умумал щибго жо гъаларел ва бит1араб нухда т1орит1ич1ел
ругониги, гъезда нахъищ гъал мушрикал рильгъунел?

Глажаибаб жо гъеч1ищха гъадиг1анго ах1макъал г1адамал рук1ин:
щибго жидеца гъабулеб г1амал щиб жодай абун ургъуларел? Гъаб
заманалгьи г1емерал руго гъезда релгъларел г1адамал. Аллагъас
инсанасе г1акъло къун буго лъик1аб-квешаб жо бат1а гъабизе ва,
х1айван г1адин цо г1адамаз цева къот1ун, гъез вачаралгъув унев чи,
х1айваналгъул сипаталда вук1ула.

171. Х1акъаб жоялда инкар ккурал
капурзабазул мисал буго: гъезда
ах1улев, гъел Къуръаналда рачунев
чи вук1ула х1айваназда ах1улев
вехъасда релгъун: жидеда щибго

وَمَثَلِ الَّذِينَ كَفَرُوا كَمَثَلِ الَّذِي يَتَّقُ
يَعَالَا يَسْمَعُ إِلَّا دُعَاءَ وَنِدَاءَ صُمُّ بُكْرٌ عُمْيٌ
فَهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٧١﴾

жо бич1уларел, ах1улеб гъаракъ раг1и гуреб. Т1адег1анав
Аллагъасул калам Къуръанги, гъелгъул мух1канал, гъваридал
х1ужабиги гъел капуразда раг1улел ругониги, гъел рек1ель
риччалел гъеч1о ва жидее гъезул щибго мунпаг1атги гъеч1о.
Гъел х1акъаб жо раг1уларел г1инкъал, бит1араб нух бихъуларел
бецал, ва х1акъаб жоялдалгъун к1алгъазе гъаларел руго ва
жидеда х1акъаб жо бич1уларелги руго: гъеб бич1ч1изе жидеца
пикру гъабич1ого ва т1алаб гъабич1ого.

172. Я гъал иман лъураг1 г1адамал!
Нужеца кванай дица нужее къураб
ризкхиялгъул гъуинаб, лазатаб,
х1алалаб т1аг1ам. Ва нужеца
нужер Бет1ергъан Аллагъасе **جَلَّ جَلَالُهُ**

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا مِنْ طَيِّبَاتِ
مَا رَزَقْنَاكُمْ وَاشْكُرُوا لِلَّهِ إِنْ كُنْتُمْ
إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ ﴿١٧٢﴾

шукруги гъабе гъел ниг1матал нужеес кьурав ва нуж иманалда т1орит1арав, нужеца гъабулеб г1ибадат цох1о Аллагъасе гъабулеллъун нуж ратани.

173. Х1акълъунго нужеес х1арам гъабуна капурго хвараб жо, биги х1арам гъабуна, больонил гъанги х1арам гъабуна. Гъединго х1арам гъабуна Аллагъасул ц1аралдалъун гъеч1ого цоги щиб бугониги жоялъул ц1аралда, гъеб к1одо гъабун хъураб жо.

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالْدَّمَ وَلَحْمَ
الْخَنَازِيرِ وَمَا أَهْلَ بِهِ مِنْ غَيْرِ اللَّهِ فَمَنْ أَضْطَرَّ
غَيْرِ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ
غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٧٣﴾

Х1арамаб сапаралда гъеч1ев, ц1огъодизе, гъачагълъи гъабизе къватлив вахъинч1ев, жиндие кваназе х1алалаб жо щвеч1ого вакъун гъалагълъизе г1агарлъарав чи, гъесие мунагъ гъеч1о жиндир рух1 хвасар гъабизе г1орц1изег1ан гъеч1ого х1арамаб жо кванани. Х1акълъунго Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жинца мунагъал чурулев ва жив гурх1улев вуго.

Т1адег1анав Аллагъас бусурбабазе кваназе х1арам гъабураб жоялъул г1емерисеб: би, капурго хвараб жо, больонил гъан, гъеб инсанасе заралияб жо бук1ин г1елмуялъ тасдикъ гъабич1ониги лъалеб жо буго. Капурго хвараб жо ва би буго жинда жанир г1емерал микробал ругеб, жиндалъун кинабго унти т1ибит1улеб жо. Больонил гъан кванаялдалъун бахулеб загъираб унти буго бакъазда жанир х1апараби (ленточные глисты) лъугъи ва нервабазул унти загъирлъи.

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ больонил гъан х1арам гъабиялда жаниб цогиги х1икмат буго, гъеб больон ц1акъ г1абиг1ат-г1амал чорокаб, жинца кваналев жоги чорокаб х1айван бук1ин. Гъеб чорокълъиялдалъун инсанасул черхалъе асар лъугъула ва гъесул рак1 къасваталъул ц1ола. (Къасват буго рак1 сог1лъи, гъеб хъач1аб залимаб, гурх1ел гъеч1еб лъугъин). Гъединаб рек1ель иман лъугъуларо ва гъеб рак1 абадиялъ жинца иман лъезеги г1агарлъуларо.

Гъебго маг1на буго Аллагъасул ц1аралдалъун гъеч1ого хъанчазул ва цогидаб жоялъул ц1ар рехсон хъураб жо кваназе х1арамаб бук1иналъулги. Чияр боц1и-мал х1арамаб нухалда кваналев чиясул рак1иль иманалъул нур бук1уларо, гъес гъабураб г1ибадатги Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ къабул гъабуларо, гъесул дуг1аялъе жавабги къоларо.

174. Ягъудиязул ва насраниязул т1ехъ ц1алулел г1адамал, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلَ اللَّهُ مِنْ

решт1изабураб т1ехьалдаса цо-цо жо
бахчулел ва гьeб бичун, гьeлтъухъ
ц1акъго дагъаб дуниялалъул боц1и
босулел: гьeз кваналeб, гьeзул чeхьалда
жаниб бугеб жо жужах1алъул ц1а гурони
гьeч1о. Гьал г1адамазда кьиямасеб
къоялъ Аллагъ к1алъаларо, гьeзда ццим
бахъун гурони, мунагъаздаса жалги рац1ад гъаруларо ва гьeзие
жинца унтизабулeб даимаб жужах1алъул г1азаб бук1ине буго.

الْكِتَابِ وَيَشْتَرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا
أُولَٰئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ
وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ
وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٧٤﴾

175. Гьал г1адамал руго жидеца
Аллагъасул ^{جَلَّ جَلَالُهُ} т1орителги бичун
гьeлтъухъ къосин босарал: иманги бичун
купро босарал. Гьeлтъул х1асилалда
Аллагъасул мунагъал чури ва гурх1елги
бичун абадияб г1азаб босарал. Г1ажаниб жо гьeч1ишха киг1ан
сабро к1удиял г1адамал ругел гьал жужах1алъул ц1а х1eхъезе
к1олел? ай к1оларо гьeзда жужах1алъул ц1а х1eхъезе, гьeл руго
ах1макъал г1адамал.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرُوا الضَّلَالَةَ
بِالْهُدَىٰ وَالْعَذَابِ بِالْمَغْفِرَةِ فَمَا
أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ ﴿١٧٥﴾

176. Капуразе ва мушриказе г1азаб
щай гъабулeб абуни: Аллагъ ^{جَلَّ جَلَالُهُ}
вук1иналъе г1оло жинца гьeзда т1eхъ
решт1изабурав (таврат) жинда жаниб
х1акъаб жо бугеб. Цинги гьeз х1акъаб жо бахчана ва свeризabuна.
Х1акълъунго гьeл г1адамал, т1eхъ ц1алулаго гьeлтъул маг1на
гъабиялъулъ жал хилиплъулел, х1акъаб жоялдаса ва бит1араб
нухдаса ц1акъ рик1к1ад ругел, жидеe гучаб г1азаб т1адал руго.

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَّلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ الَّذِينَ
اخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ ﴿١٧٦﴾

177. Т1адег1анав Аллагъас абулeб
буго: Кинабго лъик1лъи гьeч1о цох1о
как баялда жаниб: бакъ баккуда
руссун баниги, бакъ т1ерхъуда
руссун баниги. Х1акъикъияб ва
камилаб лъик1лъи буго Аллагъасда
^{جَلَّ جَلَالُهُ} ва ахир кьиямасеб къоялда,
малаикзабазда, Аллагъасул т1ахъазда
ва аварагзабада иман лъеялда жаниб.
Гьeбгун цадахъ жидеца боц1иги
садакъаде къолел, гьeб боц1и жидеe
ц1акъ бокъулeб бук1ингун цадахъ,
гьeлда х1ажатал г1агарал чаг1азе,

* لَيْسَ إِلَهَ إِلَّا أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قَبْلَ
الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَٰكِنَّ الْإِلَهَ مِنْ آمَنَ
بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ
وَالنَّبِيِّينَ وَآتَى الْمَالَ عَلَى حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ
وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَأَنَّى السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ
وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ
وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ
فِي الْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَٰئِكَ
الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿١٧٧﴾

хадуб мискин-пакъиразе, эбел-эмен гьечӀел ятимзабазе, сапаралда ругел хӀажат ккарал гӀадамазе, гъарун вачӀарав чиясе, лагъ тархъиналъе кумек гъабунги.

Ва жидеца хӀукъукъал тӀубан кинабго паризаяб какги балел, боцӀудаса закатги кӀолел, цо кӀотӀи гъабураб мехаль гъеб кӀотӀиги тӀубазабулел. Жидеда кинабгӀаги къварилъи, захӀмалъи тӀад бачӀараб мехаль: пакъирлъи, унти ва цогидабги, ва гъазаваталда рагъизе араб мехаль саброги гъабулел. гъал тӀадехун рицарал сипатал жидель ругел муъминзаби руго жидер иманальбуль ритӀухъал, иман камилал ва Аллагъасдаса жал хӀинкъулел муъминзаби.

178. Я гъал иман лъурал гӀадамал!
Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нужеда къисас (рецӀел)
боси тӀад гъабулеб буго жагъилаб
заманальбул зулмуял, мекъал
гӀадаталги жалго тун. Жинца чи
чӀварав къисас босун чӀвала: узденав
(хӀурияв) чи чӀвала, гъес жинда
рельтъарав узденчи чӀвараб мехаль ва
узденай чӀужугӀадан чӀвараб мехаль.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ
فِي الْقَتْلِ الْحَرْبِ بِالْحَرْبِ وَالْعَبْدُ بِالْعَبْدِ وَالْأَنْثَى
بِالْأُنْثَى فَمَنْ عَفَى لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْءٌ فَأَتْبَاعُ
بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاءٌ إِلَيْهِ بِإِحْسَنٍ ذَلِكَ تَخْفِيفٌ
مِّن رَّبِّكُمْ وَرَحْمَةٌ فَمَنْ أَعَدَّى بِغَدٍّ ذَلِكِ
فَلَهُ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٧٨﴾

Лагъ чӀвала жинца лагъ чӀвараб мехаль, гъединго узденав чи
чӀвараб мехальги. ЧӀужугӀадан чӀвала жинца чӀужугӀадан
чӀвараб мехаль, ва бихъинчи чӀвараб мехаль.

Узденай чӀужугӀадан лагъасда данде чӀваларо. Жинца чӀварав чи
гурони цоги чи къисасаль чӀвазе бегъуларо ва къисас босулеб мехаль
зулмо гъабизе бегъуларо: къисасальбул магӀна буго, рельтъараб жо
гъаби абураб. ХӀал кӀвараб хӀалаль гъаб рельтъинлъи цӀунизе ккола.
Нагагъ цо чияс къисас босиялдаса вуссун жиндие дият кье
абун, гъеб дият кьеze ккола шаргӀаль бихъизабураб хӀалаль ва
бихъизабураб заманаялъ. Гъадин дият кьечого нахъе бахъун тезеги
бегъуларо, гъалдасанги хехго кье абун жинца дият босулев хадув чӀун,
жидеца кӀолезе къварилъи гъабизеги бегъуларо. Гъеб къисасги тун
дият босизе бугеб хӀукму Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нужеда гъабулеб бигъалъи
буго, ва нужеда бугеб гурхӀелги буго:

Къисас боси Аллагъасул гӀадло буго ва гъеб шаргӀалда рекъараб
хӀукму буго. Къисас босилин жинца абун цо чи чӀчӀани, гъесие щибго
мунагъ-хӀакъги гъечӀо. Амма гъеб къисасалдаса тӀаса лъугъун дият
боси, гъеб дият босулев чияс жинца чи чӀварасе гъабулеб бигъалъи
буго ва гурхӀелги буго. Ва гъеб къисас босиги бусурзабазул имамасул

х1укмуялдалъун бук1уна, шайгурелъул щивав чи жиндие бокъухъ ктисас босине лъугъани зулму ц1ик1ула ва х1арамал биял т1ола мунагъго гъеч1ел г1адамалги ч1вала. **Цин жив ктисас босиялдаса вуссарав чи хадув т1ад вуссун ктисас босизе лъугъани, гъев чиясе жужах1алъул г1азаб бук1ине буго.** Гъев вуго мунапикъав чи, жинца къот1и бихизабулев ва хиянат гъабулев.

179. Нужее гъеб ктисас боси парз гъабиялъулъ ва ктисас боси шарг1ияб х1укму бук1иналъулъ ч1агольи буго, я гъал г1акъло бугел г1адамал!

وَلَكُمْ فِي الْقِصَاصِ حَيَوةٌ يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

Цо чиясда лъадалго жинца инсан ч1вараб мехаль гъесда данде живги ч1валевлъи, гъев чи нахъе къала жиндир вах1цияб, зулмуяб пикруялдаса. Гъелдалъун гъав чияс дов чи ч1вайги тола, досда данде гъав ч1вазе вук1арав, гъавги ч1аго хут1уна. Гъаб буго «Ктисас босиялъулъ нужее ч1агольи буго» – абураб раг1иялъул маг1на.

Нуж Аллагъас ﷻ х1арам гъарурал жалаздаса рик1к1алъун, гъесул щим бахъи, г1азаб нужеда щвеялдаса х1инкъун ва ц1унун рук1изе бокъун буго Аллагъасе.

Муса ﷺ аварагасул умматалъе х1укму бук1ана цо чияс цогидав ч1вараб мехаль ктисас боси, т1ок1аб бат1ияб жо бук1инч1о. Г1иса ﷺ аварагасул умматалъе бук1ана т1аса лъугъун тей, ктисасги бук1инч1о диятги бук1инч1о. Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад аварагасул умматалъе ктисасги, диятги, т1асан лъугъун тейги лъабабго жо цадахъ къуна Аллагъас ﷻ. Гъаб ц1акъ к1удияб рах1мат буго ва х1икматги буго, бигъальиги буго.

Аллагъас инсан жиндир т1абиг1ат- г1амал бат1и-бат1иявлъун вижун вугелъул, гъев щивав инсанасе рак1аль босарб, гъесул иман-г1акъло щвараб бак1алдаса х1укму гъабизе виччана гъаб инсанасул ч1агольи ва хвелалда хурхараб зах1матаб масъалаялъулъ.

Гъаб бак1алда бицинч1ого г1олареб, г1адамал шарг1алдаса рахъун ругеб амру буго ва ахир заманалъул г1аламатаздаса бутеб цо г1аламат буго щибго г1илла гъеч1ого г1адамал ч1вайги, цояз цоязе зулму х1ал гъаби, напс инжит гъаби ва цогидалги щибго Аллагъасдаса ﷻ х1инкъич1ого гъарулел мунагъал.

Гъедин шарг1ияб г1иллаго гъеч1ого цо инсанас цогидав ч1вараб мехаль, яги цо гъалат1 ккун цо чиясдаса цогидав хвараб мехаль, гъеб масъала шарг1алда борцун т1убазе ккола. Г1емерисеб гъалат1 ккараб хвел гъаб заманаялъ машинабазул авария ккун бук1уна. Кинабниги авария гъалат1 бук1унаро, гъенибги ктисас босизе кколел

бак1ал рук1уна. Гъаб бак1 киналго шарг1иял х1укмаби рицунѐб бак1 гъѐч1елъул, нилъѐца гъелъул баян бицинаро.

Къисас босизе ккараб бак1 бугониги, гъалат1 бук1ун дият босизе кколеб бак1 бугониги бусурбабаз г1адат билъгъизабун буго жамаг1атго къват1ибги бахъун, цѐре ц1аларал г1адамал, дибирзабиги гъун, жив ч1варасул г1агарлъиялда т1адги ун гъел г1агарал чаг1и т1аса лъугъизарулеб. Гъѐб бак1алда цониги дибир яги ц1аларав чи ургъулев гъѐч1о киг1ан к1удияб зулму жинца гъабулеб бугѐб абун жив ч1варасул г1агарлъиялъѐ.

Гъѐзда бич1ч1уларо сундаса жал т1аса лъугъизе кколеблъи ва щиб бугѐб шарг1алда жидѐе кколеб х1акъ. Дият босизе бугѐб ихтиярги бахъун, т1аса лъугъиналъул г1емераб ажру-кириги бицун, жив ч1варасул г1агарлъи мах1рум гъарула шарг1алда рекъон гъѐзие х1алалго бач1унѐб боц1иялдаса. Гъенир рук1ине бегъула жидѐда х1алалаб маг1ишат т1алаб гъабизе к1оларел заг1ипал г1адамалги. Гъаб кинабго жо гъоркъѐ тун, нечезарун, х1инкъизарун, гъел г1адамал т1аса лъугъизарула ва гъѐзие цо дагъаб сайгъатги гъабула.

Жив ч1варасул г1агарлъиялъул ихтияр буго дияталдасаги т1аса лъугъине жудѐе гъелда жаниб маслах1ат бугони, гъенир бесдалал, мискинал, пакъиарал г1адамалги гъѐч1они. Гъѐзул ихтияр буго дияталъул цо къадар босизе, цогидалдаса т1аса лъугъинѐги. Гъел г1агарал чаг1азул т1убанго т1аса лъугъун жинца ч1варав тезе ихтияр бук1уларо жив ч1варасул балугъгъич1ел лъимал ругѐб мехаль: гъел ругелъул варисзабиги, гъел ругелъул къисасалъул бет1ергъабиги. Гъаб масъала т1убанго шарг1алъул нухдаса бахъун г1адатияб нухда т1убалел г1адамазда щиб ц1ар лъолеб? гъал кколарищ Аллагъасул х1укмуялдалъун жидѐца х1укмо гъабуларел г1адамал?

180. Нужѐда Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ т1ад гъабулеб буго нужѐр цояв унтун хвалде г1агарлъяраб мехаль ва гъѐсул боц1и-малги бугони, гъѐв чияс шарг1алда рекъараб х1алалъѐ васият гъабе абун жиндир эбел-инсуѐ, цогидал г1агарал чаг1азеги.

Жиндир боц1иялъул лъабго бут1а гъабун цо бут1а буго гъѐсие васият гъабизе х1алалаб, цогидаб жо шарг1алда рекъон ирс гъабун бикъизе ккола. Гъѐб васиятги бѐчедазе гъабун мискин-пакъир гъоркъосан вахъун гъабизе бегъуларо. **Гъаб васият гъаби т1адаб буго Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ х1инкъарал г1адамазда.**

Исламалъул авалалда бук1араб х1укму буго гъаб, хадуб ирсалъул

كَيْتَ عَلَيْكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدُكُمْ الْمَوْتُ
إِنْ تَرَكَ خَيْرًا الْوَصِيَّةَ لِلْوَالِدَيْنِ وَالْأَقْرَبِينَ
يَا مَعْزُوفٍ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ ﴿١٨٠﴾

аятал рeштiизаруна ва васият гъаби тiадаб буго абураб хiукму насхо гъабуна. Кинниги васият гъаби суннатаб буго. Гъеб васиятти сах-саламат вукладго гъабизе рекъараб буго. васият цохiо боцiиялъул гурeбги гъабула: жиндир агълу-хъизаналда васият гъабула Аллагъасдаса хiинкъун тiагiат-гiибадат гъабeян, лъикiалдальун амруги квешалдаса нагъюги гъабeян. Боцiи-малалъулъ васият гъабун бугони гъесие бокъараб бакiалда хвезабизе ва къезе рес цола жиндир магiишаталъул лъабго бутiаги гъабун цо бутiа. Васият гъабичiого цо чи хвани гъес нахъе тараб кинабог магiишат шаргiияб ирс гъабун ирсилазе бикъизе ккола.

181. Гъеб васият жинда рагiун, лъан хадуб жинца хисизабулев чи: жиндие мунпагiат хал гъабун яги цогидазе зарал лъугъине бокъун, гъелъул мунагъ тiаде ккола гъеб хисизабурал гiадамазда: гъел хиянатчагiи рукiуна ва шаргiалда хилипал чагiиги рукiуна. **Хiакълъунго Аллагъ** ﷻ **жинда лъикiабги квешабги жо рагiулев вуго ва загъирабги батiинабги жо лъалев вуго.**

فَمَنْ يَدْلِهِ بِعَدَا سَمِعَهُ، فَإِنَّمَا إِثْمُهُ عَلَى الَّذِينَ يَبْدُلُونَهُ، إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٨١﴾

182. Цо чи хiинкъани жинда васият гъабурав чияс хиянат гъабилин абун, яги гъев чи хатiагълъун хiакъаб жоялдаса гъетiила абун, цинги жинца васият гъабулесдаги, жиндие васият гъабулесдаги гъоркъоб маслахiат гъабун жинца гъезул гъалат1 битiизабун, гъезда шаргiияб къагiида малъун, гъелдальун гъесие мунагъ букiуларо, гъав чи лъикiлъи гъабулевлъун вутелъул.

فَمَنْ خَافَ مِنْ مُّوَصٍّ جَفَنًا أَوْ إِثْمًا فَأَصْلَحَ بَيْنَهُمْ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ إِذْ اللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٨٢﴾

Хiакълъунго Аллагъ ﷻ **жинца мунагъал чурулев вуго, хатiалъун, гъапуллъун мунагъ гъабурал, хадуб тавбо гъабун лъикiаб гiамал гъабун хъвадарал гiадамазул. Жив гурхiулев ва жинца ажру-кири гъабулев вуго.** Гiадамазда гъоркъоб лъикiлъи ва маслахiат гъабизе хъвадулел гiадамазда гурхiулев ва гъезие жинца кири- ажро гъабулев вуго.

183. Я гъал иман лъурал гiадамал! Нужеда тiад кiал кквейги парз гъабуна, нужеда цере рукiарал умматазда парз гъабураб гiадин, нуж Аллагъасдаса ﷻ **хiинкъараллъун рукiине ва ахираталда**

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٨٣﴾

нужее кири ц1ик1к1изе.

184. Рик1к1арал къоял руго нужеца к1ал кквезе парз гъабурал.

Нужеда гурх1ун дагъал къояз к1ал кквей т1ад къан тун руго. **Нужер цоял унтун ругони, яги сапаралда ругони, гъезие ихтияр буго гъел къояз к1ал биччазе** ва гъезул бак1алда цоги къояз к1ал кквезе. Гъеб к1ал кквей ц1акъго

зах1матлъулел г1дамазе ихтияр буго к1ал биччан тезе ва цо къоялда цебесан цо мискин чиясе т1аг1ам къезе. Гъаб т1аг1ам ц1ик1к1ун къурав чиясе гъеб лъик1 буго ва гъесие ажроги ц1ик1к1ун бук1ила. Кинниги к1алги биччан т1аг1ам къеялдаса, к1ал ккун рук1ин ц1акъ лъик1аб буго, гъелда жаниб г1емераб кири бугельул ва Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ мут1иг1лъи бугельул, **Гъаб амру гъадин бук1ин нужеда лъалеб батани**, нужеца к1ал кквеелда т1ад ч1ейи гъабе.

Гъаб аяталда жаниб бицараб «рик1к1арал къояз» к1алкквей бук1ана исламалъул байбихъуда. Щибаб моц1аль лъабго къоялъ к1ал кколаан, хадуб гъаб х1укму насхо гъабун шагъру Рамазаналь к1ал кквей парз гъабун. Цоги г1алимзабазул пикро буго «рик1к1арал къояз» к1ал кквей рамазаналь к1ал кквей бугин, ва гъаб хадуб бугеб аят гъеб баян гъабулеб бугин-абураб.

185. **Шагъру Рамазан буго нужеда к1ал кквезе парз гъабураб моц1, я гъал муъминзаби! Гъеб моц1 буго жиндилъ хирияб Къуръан Лавх1ул-мах1фузалдаса**

(гъаб буго т1адег1анав Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ дунял г1алам бижилелдего кинабго бук1инесеб жо жинда жаниб хъвараб т1ехъ, хъарши. Хирияб Къуръанги гъениб хъван бук1ана) дунялалъул зобалда решт1изабураб.

Жинца г1адамал ва женал х1акъаб

Аллагъасул нухалда т1орит1изе. Жинда жаниб х1алалаб, ва х1арамаб жо баян гъабураб ва х1акъабги бат1улабги жо бат1а гъабун бицараб.

أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُونَهُ فِدْيَةٌ طَعَامُ مِسْكِينٍ فَمَنْ تَطَوَّعَ خَيْرًا فَهُوَ خَيْرٌ لَهُ وَأَنْ تَصُومُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٨٥﴾

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَى وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ سَهَّدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَدَاكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٨٥﴾

Халкъ глажиз гъарулел аятал жинда жанир ругеб, Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ по вуклиналда тлорител гъабулел гъесул къуват-къудрат баян гъабулел мух1канал далилалги жинда жанирги ругеб.

Гъеб Рамазан моц1 бач1араб мехаль нужер глакъилав, балугъав чияс к1ал ккве! Жив унтун к1ал кквезе к1веч1ев чияс, яги сапаралда вук1ун к1ал биччарав чиясги гъел къоял рец1ун цоги къояз к1ал ккве! Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ кидаго нуже бигъалъи бокъулев вуго. Гъев нуже зах1матлъи бокъулев гъеч1о ва х1ал к1олареб жо гъаби т1ад къалевги гъеч1о. Рамазаналдаса г1узру бук1ун к1ал биччаров чияс гъел къоял рец1ун т1убараб рамазан г1езе гъабе. Аллагъас нуж х1акъаб диналда тлорит1ун рук1иналда шукро гъабун, гъев к1одо гъавизе. Ва нужеца даимго Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ шукро гъабизеги гъесул нуже ругел к1удиял ва г1емерал ниг1матазда данде.

Рамазан моц1алъул хиралъи бицун имам Ах1мадица х1адис бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун:

«Аллагъасул салам лъеяв Ибрагъим аварагасда сук1уфал решт1ана Рамазан моц1алъул авалаб сордоялъ. Муса аварагасда таврат решт1ана Рамазаналъул анлъго къо араб мехаль. Г1иса аварагасда Инжил решт1ана Рамазаналдасан анц1ила лъабго къо араб мехаль. Къуръан решт1ана рамазаналдасан къоло ункъго къо араб мехаль»- абун. Х1адис лъик1аб буго.

Гъеб Къуръан цадахъго дуниялда г1агарда бугеб зодобе решт1изабуна, байтулг1изат абулеб бак1алда, Лайлатулкъадриялъул сордоялъ. Хадуб щибаб сабаб ва х1ажалъи бихъун аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Къуръаналъул аятал ва суратал росун Жабраил عَلَيْهِ السَّلَام хъвадана.

186. Дир х1акъалъуль лагъзадерица
гъикъараб мехаль я Мух1аммад

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуца гъезда абе:

Х1акъълунго дун г1агарда вугин:

Шивав чи вихъулев, гъесул гъаракъ

раг1улев, гъесул рак1алда бач1араб хивал- пикроги лъалев. Дида дуг1а гъабулев чиясул дуг1аялъе жавабги къола, гъев чияс цох1о дида ах1араб мехаль, ва гъарараб мехаль. Дица дуг1аялъе жаваб гъабизе бокъарал г1адамаз дир ах1иялъе жаваб гъабун дида иман лъе абе ва дие г1ибадатги гъабе абе. Гъедин гъабулел г1адамал бит1араб нухалда рук1ула.

Гъаб раг1иялдаса бич1улеб буго дуг1аялъе жаваб гъабизе ккани гъельтие шарт1лъун бук1ин Аллагъасда иман лъей ва гъев разилъулеб г1амал гъаби.

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ مُّجِيبٌ

دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَا فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي

وَلْيُؤْمَرُوا لِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ﴿١٨٦﴾

Аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абун: «Цониги бусурманчыяс Аллагъасда جَلَّالَهُ ду¹га-гъари гъабураб мехаль, гъеб ду¹гайлада жаниб мунагъ бугеб, яги глагарлъиялдаса гурх¹ел-рах¹мо къот¹араб жоги гъеч¹лони, Аллагъас гъев лагъасе лъабго жоялъул цо къеч¹лого толаро: гъесул ду¹гайлагъе хеккого жаваб гъабила, яги гъесие ахираталда лъик¹лъильун, хазиналъун гъеб гъабила, яги гъесдаса цо квещ¹лъи- къварилъи нахъ¹ч¹вала» абун. Хладис имам Ах¹мадица бицана къуч¹лаблъун.

Ибнукасирица абун: Тадег¹ланав Аллагъас جَلَّالَهُ гъаб ду¹га гъабиялъул бицунеб аят, к¹ал кквеялъул бицунел аятазда гъоркъоб лъеялда жаниб ишара буго к¹ал ккурав чиясул ду¹га къабулаб бук¹иналда ва гъес ду¹га г¹емер гъабизе бокъиги буго. Аллагъасда جَلَّالَهُ ду¹га гъабун цо мурад гъарулеб мехаль, гъелъул бишунго к¹вар бугеб жо буго рак¹-рак¹аль божун, Аллагъасда х¹елун гъари ва гъес ду¹гайлагъе жаваб гъабиялда рак¹ ч¹ун бук¹линги.

187. К¹ал ккурал г¹адамазе х¹алалаб ва х¹арамаб жо бицун Тадег¹ланав Аллагъас абулеб буго: **нужее х¹алал гъабун буго рамазан моц¹алъул сардилъ руччабазда аск¹ор лъугъине ва гъездаса нужер х¹ажат т¹убазе.** Гъел руччабазул мисал буго **нужеда т¹ад рет¹улеб рет¹елалъул, гъединго нужги гъезие т¹ад рет¹улеб рет¹елалда релъун руго: ай нуж руго цо-цазда рак¹ гъурал цояз цоял рахчулел, ц¹унулел.**

Х¹акълъунго Аллагъасда جَلَّالَهُ лъала нужеца нужерго напсазе хиянат гъабулеб бук¹лараблъи. Аллагъ **нужеда т¹аса лъугъана ва нужер тавбоги къабул гъабуна.**

Гъаб раг¹ли абиялъе г¹илла буго: исламалъул авалалда Рамазан моц¹аль ч¹лужуялда аск¹лов лъугъун гъелдаса х¹ажат т¹убай х¹арам гъабун бук¹лана. Цо-цо асх¹абзаби руччабазда аск¹ор лъугъун гъезул хиянат кколеб бук¹лана. Хадуб гъаб х¹арамлъи насхо гъабуна ва Аллагъас جَلَّالَهُ абулеб буго:

Гъанже нужее изно буго руччабазда аск¹ор лъугъине ва нужее лъимер лъугъин т¹алаб гъабизеги. Ва нужеца квенги кванай, лъимги гъекъе, нужее бакъ баккул рахъальн ч¹ег¹ег¹ерлъиги нахъе

أَحِلَّ لَكُمْ لَيْلَةَ الصِّيَامِ الرَّفَثُ إِلَىٰ نِسَائِكُمْ هُنَّ لِبَاسٌ لَكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَّهُنَّ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ كُنْتُمْ تَخْتَلُونُ أَنْفُسَكُمْ فَتَابَ عَلَيْكُمْ وَعَفَا عَنْكُمْ فَالْآنَ بَاشِرُوهُنَّ وَأَتَعُوا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكُمُ الْخَيْطُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْخَيْطِ الْأَسْوَدِ مِنَ الْفَجْرِ ثُمَّ أَتُمُوا الصِّيَامَ إِلَىٰ آيَةٍ وَلَا تُبْشِرُوهُنَّ وَأَنْتُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ فَلَا تَقْرُبُوهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ ءَايَاتِهِ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

къан рогабил хъах1аб мохъ биккизег1ан. Цинги нужеца к1ал ккве к1ал хвезабулеб жоялдасанги ц1унун къаси сордо бач1изег1ан. Нуж масжидалда жанир Аллагъасе ﷺ т1аг1ат гъабизе иг1тикафалда ч1ун ругеб мехаль нужеца руччабаздехун хурхен гъабуге. Гъаб х1укму къаси бугониги къад бугониги бат1алъи гъеч1о. Иг1тикафалда вугев чи дунялалъул лазат босулев вук1уларо.

Гъал т1адехун рицарал масъалаби Аллагъасул ﷺ г1орхъаби руго, нужгелг1орхъаби хвезариялда аск1орго къаге. Т1адег1анав Аллагъас г1адамазе гъадин баян гъаруна жиндир аятал, гъел Аллагъасдаса х1инкъизе бокъун ва гъесул амру-нагъю т1убан хъвадизе бокъун.

Жинда Аллагъ разилъаяв Абугъурайратидаса бицараб х1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас абуна: «Лъабго чи вуго жиндир дуз1а нахъе ч1валарев: жиндир г1адло бит1арав имамги, жинца к1ал ккурав чиги, гъеб к1ал бихизег1ан, жиндие зулму гъабурав чиясул дуз1аги»-абун (х1адис къокъ гъабун хъвана) Х1адис имам Тирмизияс лъик1аблъун бицана

Гъаб Рамазан моц1алда жаниб г1ибадат г1емер гъабизе лъик1аб буго, гъеб моц1аль гъабураб г1ибадат жинда данде ажро г1емер гъабулеб бугелъул. К1ал кколев чи радакъ т1аде вахъинги суннатаб буго, цох1о лъим гъекъезе вахъунги. К1алги ккун масжидалда жанив иг1тикафалада ч1ч1ейги аварас ﷺ жинда т1ад ч1ч1ей гъабулеб бук1араб г1амал буго, хасго рамазаналъул ахирисеб анц1го къоялъ. ва к1ал беччей хех гъабиги сунатаб буго, Аварас ﷺ абуна: «Дир умат лъик1лъиялда бук1ине буго гъез к1ал беччей хех гъабулеб бугебг1ан мехаль»-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана къуч1аблъун.

Рамазан моц1аль садакъа-хайрат г1емер гъаби, мискин-пакъиразе кумек гъаби, ятимазда гурх1ел гъаби жинда т1ад ч1ч1ей гъабизе рекъараб лъик1аб г1амал буго. Рамазан моц1 муъминчиясе хъараб хур ва барщараб пихъ бак1арулеб заманалда релъун буго: жиндиль лебаллъи ва хехлъи гъабизе кколеб, дагъавниги тохлъани жиндие щолеб г1емераб лъик1лъи борч1ун кколеб. Аллагъас ﷺ тавпикъ къеги лъик1аб г1амал г1емер гъабизе. Амин.

188. Нужеда гъоркъоб г1ахъалго бугеб боц1и кванаге бат1улаб, х1арамаб нухалда. Ва нужеца гъеб боц1и х1акимзабазе ришваталъеги къоге гъелдалъун нужеца цо г1адамазул

боц1и нужее шцевалда нух бачун, ва гъеб боц1и х1арамаб х1алалъ кваназе бокъун. Гъаб амру гъадин бук1ин нужеда лъалаги бук1адго.

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبُطْلِ
وَتُدْءِلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا
مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٨٨﴾

«Кванаге» абураб раг1и боц1и хвезаби, х1алт1изаби мурадалда буго, кин гъеб боц1и харж гъабуниги.

189. Мадинаялгул агълуялг аварасда
 ﷺ гъикъана гъаб моц1 цин
 т1еренлгун, цинги гургинлгун шай
 бук1унеб ва гъеб бакъ г1адин цох1о
 х1алалг шай бук1унареб абун. Аллагъас
 ﷻ абулеб буго: Дуда гъикъулеб
 буго Мух1аммад ﷺ моц1алгул
 х1акъальгул. Дуца гъезда абе: гъеб моц1
 буго г1адамазе г1ужал лъазе бугеб ва х1ежалгул заман лъазеги
 бугеб. Гъелдалгун нужеда к1ал кколеб моц1ги лъала, цогидал
 г1ужалги лъала.

Жагъилияб заманалг Мадинаялгул г1адамаз х1еж бухъараб мехалг
 гъел рукъзабахъе лгугъулел рук1инч1о рагъдухъан, гъез т1охдасан
 яги гордухъан нух гъабулаан рокъоре лгугъизе. Т1адег1анав Аллагъас
 гъеб жагъилаб х1укму ва г1адат хвезабун абулеб буго:

Щибго лгик1лгъи ва маслих1ат гъеч1о нуж рокъор жанир
 рукъальгул мугъаб рахъалгъан яги гордухъан лгугъиналда жаниб,
 кинниги лгик1лгъи буго нужеца гъабулеб г1амал Аллагъ ﷻ
 разилгъи т1алаб гъабун, гъесдаса х1инкъун гъабун. Нуж рокъоре
 лгугъа рагъдухъан, ва нуж Аллагъасул г1азабалдаса х1инкъа,
 нужер лгик1лгъиялда квершел батизе буго.

190. Ва нужеца Аллагъасул ﷻ
 нухалда, исламняб дин т1адег1ан
 гъабизе, рагъ гъабе нужеда рагъулел
 Аллагъасул тушбабазда. Амма нужеца
 гъеб рагъ гъабулаго шарг1алгул г1орхъи
 хвезабуге: руччаби, лгымал ч1ван, х1айванал, ах-хур хвезабун
 щибго маслах1ат гъеч1ого. Х1акъльгунго Аллагъасе рокъуларо
 жидеца зулмо гъабулел ва жидеца рагъ бай бихъулел г1адамал.
 Гъаб аят рагъул аятал решт1инелда цебе бук1ана. Цинги гъаб аят
 насхо гъабуна гъалда хадуб цун бач1араб аяталг ва «Бараат» суратальгул
 аятазги.

191. Нужеца мушрикал ва
 капурал ч1вай нужеда гъел
 кире ратаниги: Макка ва
 Мадинаялгул х1арамалда рук1а ва
 х1алалаб бак1алда рук1а. Ва нужеца

﴿يَسْأَلُونَكَ عَنِ الْأَهْلِ قُلْ هِيَ مَوَاقِيتُ
 لِلنَّاسِ وَالْحُجِّ وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا
 الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ
 اتَّقَى وَأَتَى الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا
 وَأَتَقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

﴿وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ
 يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ
 الْمُعْتَدِينَ﴾

﴿وَأَقَاتُواهُمْ حَيْثُ يَقْتُلُوهُمْ وَآخِرُ حَوْرٍ مِّنْ حَيْثُ
 أَخْرَجُوهُمْ وَالْفِتْنَةُ أَشَدُّ مِنَ الْقَتْلِ وَلَا تَقَاتِلُوهُمْ
 عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ حَتَّى يَقَاتِلُوكُمْ فِيهِ فَإِنْ
 قَاتَلُوكُمْ فَاقْتُلُوهُمْ كَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ﴾

гъел жидер ват1аналдаса къват1ирги рахъизаре, гъез нуж
Маккаялдаса къват1ире рахъизарурал г1адин. Гъел капураз ва
мушриказ муъминзабазул диналъе гъабулеб питна гучаб буго
гъезда Мака х1арамалда рагъ баялъул мунагъалдаса.

Цоги маг1на гъабунa: гъел капуразул купруялъул питна к1удияб буго
нужеца гъезда Макка х1арамалда рагъ баялдасаги. Макка х1арамалда
аск1об нужеца гъезда рагъ бай бихъуге, гъел мушриказ рагъ бай
бихъун хадуб гурони. Гъез нужеда рагъ гъабулеб бугони нужеца
гъездаги рагъ гъабе. Гъаб буго капурзабазе бугеб жазаъ.

Гъаб жазаъ аврагасул ﷺ заманалъ рук1арал капурзабазда хасаб
гъеч1о. Аллагъасул тушбаби муъминзабазул тушбаби рук1ула ва
гъездахун гъудуллъи ва рак1рекъей бук1изе бегъуларо.

192. Гъел капурал ва мушрикал فَإِنْ أَنْتَهُوَ فَإِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٩٢﴾
исламияб динги босун бусурбабазде бугеб
тушманлъиялдаса руссараб мехаль нужеца гъел те. Х1акълъунго
Т1адег1нав Аллагъ ﷻ жинца мунагъал рахчулев ва тавбо
къабул гъабулев вуго.

193. Нужеца мушриказда ва капуразда وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ لِلَّهِ
فَإِنْ أَنْتَهُوَ فَلَا عُدْوَانَ إِلَّا عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿١٩٣﴾
рагъ бай гъезул къуват хвезег1ан,
гъелги къезег1ан ва ракъалдаса купро-
ширк т1аг1инег1ан. Ракъалда т1ад жиб
загъираблъун ва бергъараблъун цох1о исламияб дин хут1изег1ан.
Аллагъ ﷻ цо гъавулеб, киналго аварагзаби рит1ухъ гъарулеб,
киналго Илагъиял т1ахъазда иманги лъолеб.

Гъез купру-ширк тани, бусурбабазда рагъ баялдасаги руссани
ва жидерго ракъалда, жидерго рукъзабахъ ч1ун ругони,- нужеца
гъезда тушманлъи гъабуге, гъезие зулмуги гъабуге. Х1акълъунго
тушманлъи ва т1аде к1анц1ун рагъ гъабизе ккола, жидеца зулму
гъабулел г1адамазда ай жидеца бусурбабазул ракъал рахъулел,
гъезда т1ад Аллагъасул ﷻ х1укмо-динги хвезабун жидер къанунал
лъолездехун.

Гъединал г1адамаздехун кидаго рагъ базе ккола, гъезие мут1иг1лъун,
гъездаса къун ч1езеги бегъуларо ва ракъалда т1ад жиб т1адег1анаблъун
цох1о Аллагъасул дин бук1иналъе къеркъезе ккола.

194. Лъаг1алида жаниб ункъго моц1 الشَّهْرِ الْحَرَامِ وَالْحُرُمَتِ قِصَاصٌ مِّمَّنْ
أَعْتَدَى عَلَيْكُمْ فَاَعْتَدُوا عَلَيْهِ بِمِثْلِ مَا أَعْتَدَى
عَلَيْكُمْ وَأَتَّقُوا اللَّهَ وَأَعْمَلُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ السَّاتِّقِينَ ﴿١٩٤﴾
бук1ана ислам бач1иналдего гъезуль
рагъ х1арам гъабурал: гъел моц1азда
жанир г1арабиял ва гъелгун цадахъ

ругел ягъудиял ва цогидалги рагъ гъабичлого ч1олаан. Ислам бач1ине г1агаргъараб мехаль ва исаламалгъул авалалда мушриказ гъел моц1азулги х1урмат хвезабубеб бук1ана ва гъезие бокъараб мехаль рагъ х1арам гъабураб моц1алгъул рагъ гъабун, гъелгъул бак1алда хисун цоги моц1 толаан рагъ х1арамаблгъун. Гъал моц1алги Мух1арам, Зулкъаг1идат, Зулх1ижат ва Ражаб моц1ал руго. Гъал моц1азулгъ мушриказ бусурбабадехун рагъ гъабун, гъезда данде рагъизе бегъи бицун Аллагъас абулеб буго:

Рагъ х1арамаб моц1аль мушриказ рагъ гъабун, нужецаги гъеб моц1аль гъезда рагъ гъабе ва нуже гъабуралда рельгъараб жазагъи гъабе. Аллагъасул х1уруматал (ай гъес х1арам гъабураб жо) хвезабурасдаса рец1ел босула. Гъел моц1азда жаниб жидеца нужедахун тушмилги гъабурал, нужеда рагъ гъабизе т1аде рач1арал мушриказе ва капуреце гъез нуже гъабуралда рельгъараб жазагъи гъабе: гъеб рагъ Макка х1арамалда бугониги цоги х1алалаб бак1алда бугониги щибго бат1алгъи гъеч1о. Ва нуж Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّالَهُ х1инкъа гъес изно къеч1еб жо гъабизе ва гъес рагъ х1арам гъабурал моц1азда жаниб рагъ бай бихъизеги. Х1акългъунго т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ жиндаса х1инкъаралгун цадахъ вуго, гъезие квер бакъулевлгъун ва гъезда гурх1улевлгъунги.

195. Ва нужеца нугер боц1и-мал

Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ нухалда кье:

гъазаваталда унел г1адамазе ярагъ босе,

чуял ва квен-т1ех босе. **Нужеца нугги**

нугер маг1ишатги г1адада хвараблгъун, жиб гъалаг1гъулеблгъун гъабуге: Аллагъасул нухалда гъазаватги гъабичлого, гъениб нугер боц1иги къеч1ого нуж ч1араб мехаль нугер тушман нужедаса вергъула ва гъес нуж къезарула, нуже зулму гъабун нуж гъалаг1гъурула. Ахираталдаги нуж гъалаг1гъараллгъун, г1азабатгъе х1акъаллгъун рук1ула Аллагъасул диналгъе г1оло боц1и кьезеги, напс кьезеги бахиллгъараб мехаль.

Гъаб жо нужеда бич1а **ва нужеца гъабубеб кинабго г1амал Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ разилги т1алаб гъабун гъабе, х1акългъунго Аллагъасе лгъик1лги гъабубел г1адамал рокъула ва гъел жинда г1агар гъарурал, жинца т1аса ришараздасаги гъарула.**

т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ жигъадалгъул аятазда жаниб г1емер рехсон бук1уна «Аллагъасул нухалда» абураб раг1и. Гъелгъул маг1на буго мугъминчияс гъазават гъабизе т1адаб бук1ин г1иц1го Аллагъ разилги т1алаб гъабун ва ракъалда т1ад цох1о Аллагъасул

وَأَنْفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا تَتْلُوا بآيَاتِهِ كَرَاهِيَةً
الْمَلَائِكَةِ وَآخِذُوا بِالنُّصُوحِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٩٥﴾

дин букIинабиялте гIоло.

Рагъдаса гъанимат (давла) швезе абун, яги гIадамаз жив бахIарчи вугин абизе бокъун гъазават гъабун, гъесие гъазаваталъул кири щоларо, ва гъев гъеб рагъда чIвани шагъидлъунги вукIуларо.

Абуаюб Ансарияс бицараб хIадисалда буго: «*Нужеца Аллагъасул нухалда нафакъа кье ва нужеца нафсал гъалаг гъаруге*» абураб аят буго, нижер (ансариязул) хIакъалъуль рештIизабураб. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ ислам кIодо гъабидал ва гъельие квер бакъулел гIадамалги гIемерлъидал, нижеца цояз цояздехун абун: гъанже ниль рокъорги чIун нильер ах-хур ва магIишат рукIалида ккезабун лъикI букIинин. Нильеца гIезегIанго исламалте кверги бакъанин абун.

Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъаб аят рештIизабун. Гъеб аяталъул магIнаги буго: гъазаватги тун, исламалте боцIиялдалъун ва напсалдалъун квербакъиги гъабичIого гIодор чIей буго напсал гъалагIтиялде рехи абураб. ХIадис Тирмизияс бицана ва лъикIаб кьучIабги бугин абун.

Жинда Аллагъ разилтъаяв Абуаюб гъазаваталдаса гIодов чIечIо ва Румазул ракъалда шагъидлъун гъенив вукъана.

Цо-цо гIалимзабаз «нужеца напсал гъалагIтиялде рехуге»-абураб аяталъул магIна гъабула, нуж капурзаби гIемер ругеб мехаль гъезда данде рагъизе ун напсал гъалаг гъаруге абураб. Гъаб магIна гъаби битIараб гъечIо.

Жинда Аллагъ разилтъаяв ИбнугIаббасицаги абун: гъаб аят рагъул хIакъалъуль гъечIо. Гъаб аят буго Аллагъасул нухалда ва цогиги исламалте ва бусурбабазе мунпагIат бугеб бакIалда боцIи напакъаде кьеялъул хIакъалъуль. Аяталъул магIна буго: нуж Аллагъасул нухалда боцIи кьеzeги бахиллъун нужеца тушман нужедаса къуватав гъавуге ва нуж дунялалте ва ахираталте напс гъалаг гъабураллъун рукIунге- абун. Цоги гIадамал мекъи кколеб бакI буго, гъаб гъазаваталъул амру хирияв аварагасеги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъесул асхIабзабазеги رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ букIараб жо бугин, гъаб заманаял гъазават гъабизе тIадаб гъечIин абураб цо-цо жагъилал чагIазул рагIи боси ва гъелда гIейи гъабун щибго Аллагъасул диналъул кIвар гъабичIого ва гъельие квербакъи гъабизе ургъичIого гIодор чIей.

ЦIакъ мухIанго Къуръаналъул аятаз абулеб буго: нужеца капурзабазда, ва мушриказда рагъ бай, гъаб ракъалда тIад Аллагъасул исламияб дин гIамлъизегIан ва киналго диназдаса бергъун гъеб тIадегIан букIинегIан абун. Жакъа нильеда бихъулеб буго исламияб дин бергъун гъечIеблъи ва гъеб дин бергъинегIан Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ амру нильеда тIасаги унаро.

«Рагъ бай»-абураб рагIиялъул магIна буго: хIал кIварас хIал кIвараб жоялдакъун Аллагъасул диналъе квербакъи гъабе абураб. Гъаб рагъ бай букIула кIал-мацIалдакъун: гIалимзабаз, имамзабаз халкъалда бичIчIизабун ниль тIадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ шиб мурадалда рижун ругел, ва шиб жо гъаби нильеда тIадаб бугеб.

Бечедав чIяс боцIи-малалдакъун рагъ бала купру-ширкалда данде: жинца гъеб боцIи Аллагъасул нухалда хвезабун ва диналъе гIоло рагъулел гIадамазе квербакъи гъабун. Жидер сахлъи, къуват, бахIарчилъи бугел гIадамаз гъеб рагъ бала ярагъги босун къватIире рахъун купру-ширк гъабулел гIадамал исламалде рацIун мутIигIлъизегIан, яги исламалъе зарал гъабичIого жизят (магъало) къун жидерго ракъазда гъел чIезегIан.

Бищунго захIматаб хIал буго бусурбаби капуразул ханлъиялда гъоркъ ккараб, ва гъеб ханлъи тIаса рехизе кIоларого ругеб хIал. Гъал бусурбабазда тIадаб букIуна цохIо лахIзаталъги капуразул ханлъи бокъунгутIи, ракIалъ гъезда мутIигIлъунгутIи ва шиб хIилла гъабунги гъел капурзабазул зулмуялдаса рорчIизе тIалаб гъаби.

Щибго Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ диналъул кIварги гъабичIого, капурзабаздаса хвасарлъизе нухги балагъичIого чIарал гIадамазул ахир мекъи ккеялда хIинкъи буго. Жинда Аллагъ разилъаяв ГIумарасхIабас дугIа гъабулел букIана: «Я Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ! хIакъаб жо хIакъаблъун бихъизабе ва гъелда нахърилълъине тавникъги гъабе. БатIулаб жо батIулаблъун бихъизабе ва гъелдасан рикIкIалъизе тавфикъги гъабе»- абун. Нильецаги гъаб дугIа гъабила ва Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ разиял, гъесул диналъе квербакъулел мужагъидазул мухъилъе ккезарегIи абунги гъарилла.

196. ТIадегIанав Аллагъас хIажалъул ахIкамал баян гъарун нильеда абулеб буго: **Нужеца хIажги гIумраги шаргIалда рекъон**, гъезул шурутIал ва арканал тIубан, Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ **разилъи тIалаб гъабун тIубазабе**. ХIаж ва гIумра бухъун хадуб шаргIияб гIилла гъечIого гъеб тIубачIого тей кIудияб мунагъ буго.

Нагагъ нуж хIаж гъабиялдаса нахъчIвани, цо сабабалъе гIоло: унтун, тушманас нух ккун, **нужеца хIаж бичинелда себе нужер хIалкIивараб гъадю (сайгъат) хъве**: варани бугони

وَأَتِمُّوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُحْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَخْلُقُوا زُرًّا وَسَكْرَةً يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَّرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ فَفِدْيَةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَمَنْ تَمَتَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فِصْيَامَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعْتَ فَتِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ ذَلِكَ لِمَنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلَهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٩٦﴾

анкъгоясе г1ола, х1айванги анкъгоясе г1ола, чахъу бутони цоясе г1ола. **Ва нужеца х1аж бичун бот1рол рас к1к1ваге, ва цоги х1аж бухьиналдалъун х1арамлъараб жоги гъабуге, гъеб гъадю хъун щевезе кколеб бак1алда шун гурони.**

Нагагъ нужер цояв унтун вугони, яги гъесул бет1ералда зарал кколеб жо бугони: нац1 бан, ругънал рук1ун, ва гъев чияс бет1ерги к1к1вани, гъасда т1ад г1ак1а буго жиндие х1ал к1вараб жо гъабизе лъабго жоялда гъоркъосан: лъабго къояль к1ал кквей, яги анлъго чиясе квен къей, яги цо чахъу хъвей.

Нуж сах-саламат х1ажалдаса нахъч1вач1ого х1аж гъабулеб бак1алда щвараб мехаль, нужер х1ажги г1умраги цадахъ бухъарав чи вугони, гъес цо чахъу къела гъадю. Гъесие х1ажалъул киналго г1амалал гъарураб мехаль г1умраялъулги кири щола ва гъев г1умра гъабуравлъунги вук1уна цох1о шарт1 т1убани: цо чахъу (гъадю) хъун гъеб садакъаде бикъани.

Нагагъ чахъу хъевезе к1веч1ев чияс лъабго к1ал х1ажалда вук1адго квела, ва анкъго к1ал рокъов щвараб мехальги квела: гъаб анц1го к1ал буго гъесда т1адаб жо. Нагагъ х1ажалда вук1адго лъабго к1ал квезе к1веч1они рукъов щвараб мехаль анц1го к1ал квела: лъабго к1ал ккун хадуб гъоркъоб заманги биччала. Гъаб т1адехун бицараб х1укму буго жив масжидул х1арамалда аск1ов г1умру гъабун гъеч1ев, къват1иса вач1арав чиясе.

Масжидул х1арамалда аск1ор г1умру гъабулел г1адамазе изно гъеч1о х1ажги г1умраги цадахъ бухьизе ва гъадю къезе. Гъезда т1адаб буго х1аж бат1аго гъабизе, г1умраги бат1аго гъабизе. **Нужер кинабго г1амалалъуль нуж Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّالُهُ х1инкъа ва кинабго г1амал шарг1алда борцун, Аллагъ разилъи т1алаб гъабун гъабе. Х1акъльунго Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ жиндир амруялда хилиплъун, шарг1ияб нух тун хъвадулел г1адамазе г1акъуба-г1азаб гучав вуго.**

197. Гъаб париззаяб ва суннатаб х1аж гъабулеб заманаги муг1аянаб, жиб мух1кан гъабураб буго.

Гъебги Шавал моц1, Зул-къаг1идат моц1 ва Зул-х1ижаялъул авалаб анц1го къо буго. **Гъал моц1азда жаниб жинца х1аж гъабизе ният гъабурав чи, ва х1аж бухъун, лаббайк бачун гъеб х1ажалъуль живги лъугъарав, гъев чиясе х1арамаб буго руччабазда аск1ов**

الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَةٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِمَ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ وَمَا تَفَعَّلُوا مِنْ خَيْرٍ يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَتَزَوَّدُوا فَإِنَّ خَيْرَ الزَّادِ التَّقْوَىٰ وَاتَّقُونِ يَا أُولِيَ الْأَلْبَابِ

къазе ва гъездаса жиндир напсияб х1ажат т1убан мунпаг1ат босизе. Гъединго х1арамаб буго Аллагъасда ﷻ г1асилъулел г1амалал гъаризе, г1адамалгун къецандун, цо-цазде рогъобал ран рук1ине. Гъав чи Аллагъ разилъи т1алаб гъабун вахъун вугелъул, гъасда рекъон бук1уларо чорхол гъава-напсалда нахъвилълъизе ва цогидал г1ассилъулел, пасикълъулел пишаби гъаризе.

Нужеца шиб лъик1аб г1амал гъабуниги Аллагъасда гъеб лъала, ва гъелда данде жазаъги гъабула. Ва нужеца х1ажалда унеб мехаль цадахъ къвариг1унеб жоги босе: квен-т1ех, рет1ел, г1арац, ва цогидабги, Ва нуж г1адамазда гъарулеллъун рук1унге. Ахираталда нуже батизесеб бишун лъик1аб жо буго нужеца цадахъ босараб Аллагъасдаса ﷻ х1инкъи. Нуж дидаса х1инкъа ва кинабго г1амал дир амру-нагъюялда рекъон гъабе, я гъал г1акълудал бет1ергъаби.

Т1адег1анав Аллагъас хит1аб хас гъабуна г1акъло бугел г1адамазда, г1акъло гъеч1ел г1адамаз гъеб хит1абалдаса мунпаг1ат босуларелъул.

198. Нужеца шибго мунагъ х1акъ гъеч1о гъеб х1аж гъабулеб мехаль нужеца дарам гъабун нужеца х1ажатаб жо бичун босун гъабиалъулъ:

Х1ажалъул киналго арканал шурут1ал т1убан х1аж гъабураб мехаль, гъеб заманаль дарам-базар гъабунин абун х1аж холаро ва мукъсанлъуларо. Гъеб буго нужеца Аллагъасул ﷻ рахъалъан щвараб ц1об-рах1мат ва лъик1лъи.

Цинги нуж г1арафа маг1ардаса рехе рач1араб мехаль сордо бай муздалифаялда ч1ун, машг1арул х1арам абулеб бак1алда Аллагъ ﷻ рехсе ва дуг1а-гъари гъабе, ва Аллагъасе шукру гъабун гъесул ниг1маталги рехсе. Гъев Аллагъ нужеца г1емер рехсе гъес нуж т1орит1ун ругелъул исламалъул нухда ва нужеца тавпикъги гъабун бугелъул х1ажгун г1умра гъабизе. Аллагъас т1орит1илелда ццере нуж къосараздаса рук1ана. Иман-ислам лъаларел шарг1иял ах1камалги лъаларел рук1ана.

199. Цинги нуж г1арафа маг1ардаса г1одоре рач1а киналго г1адамалгун цадахъ.

Гъаб раг1и абиялъе г1илла буго:
Къурайшиязул г1адамал г1арафа

لَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَبْتَغُوا
فَضْلًا مِنْ رَبِّكُمْ فَإِذَا أَقَضْتُمْ مِنْ
عَرَفَاتٍ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ عِنْدَ الْمَشْعَرِ
الْحَرَامِ وَأَذْكُرُوهُ كَمَا هَدَيْتُمْ
وَإِنْ كُنْتُمْ مِنْ قَبْلِهِ عَالِمِينَ الصَّالِحِينَ

ثُمَّ أَفِيضُوا مِنْ حَيْثُ أَفَاضَ النَّاسُ
وَأَسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ
رَحِيمٌ

магIардаго рахичIого, муздалифаялда рачIун, гьениса нахъруссун кагIбаялда унел рукIана. Гьеб гIамал букIана Къурайшияз гьел халкъалдаса тIокIал руго, кагIба рукъальул агълу буго абураб чIухIигун гьабулеб. Гьезул чIухIи хвезабун Аллагъас جَلَّالَهُ гьезда абулеб буго: нуж гIадамал араб бакIалда а, ва гьениса нахъеги русса абун.

Ва Аллагъасдаса جَلَّالَهُ мунагъал чури тIалаб гьабе. ХIакълъунго Аллагъ жинца мунагъал чурулев, жив гурхIулев вуго.

200. ХIажалъул киналго гIамалал тIубараб мехаль нужеца Аллагъ جَلَّالَهُ гIемер рехсе: жагъилаб заманаялъ умумузул гьунарал рицун, гьел рещун нуж цо-цае чIухIулел рукIаралдасаги лъикI

ва гIемар Аллагъ рехсе. ГIадамазул цо къокъа буго жидее дунялалъул чIаголъи бокъарал ва ахираталдаса гьеб цебе гьабулел, жидецаги абулел: «я нижер БетIергъан Аллагъ جَلَّالَهُ! Дуца нижее дунялалда лъикIлъи къе»- абун. Гьал гIадамал руго ахираталда гьезие щибго лъикIлъи гьечIел.

201. Гьел гIадамазул цоги къокъа буго жидеца абулел: «Я нижер БетIергъан Аллагъ! Дуца нижее дунялалда лъикIлъи къе, ва ахираталдаги лъикIлъи къе, ва ниж жужахIалъул гIазабалдасаги цIуне»-абун.

Гъав чи вуго муъминчи ва гъаб къокъабго дугIаялда жаниб кинабго дунял-ахираталъул лъикIлъи гъари буго.

Дунялалъул лъикIлъаби руго: сахлъи, жиндие гIураб рукъ ва магIишат, жинда мутIигIай чIужу, иман-гIакъло бугел лъимал, ва цогиги гIемер жо буго гьелда жаниб. Ахираталъул лъикIлъаби руго: рухI бахъаралдаса хIисаб гьабулеб бакIалде щвезагIан хIинкъи гьечIого хутIи, цинги хIисаб мизанги бигъаго тIубай, алжаналда жанив лъугъин. Бишунго кIудияб лъикIлъи буго ахираталда Аллагъ جَلَّالَهُ вихъулездаса вукIин.

202. Гьал гIадамал руго дунялалда гьабураб лъикIлаб гIамалалъул кири ахираталда жидее бугел ва ТIадегIанав

فَإِذَا قُضِيَتْ مَنَاسِكُكُمْ فَاذْكُرُوا اللَّهَ
كَذِكْرِكُمْ آبَاءَكُمْ وَأَوْشَدَ ذِكْرًا
فَمِنَ النَّاسِ مَن يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي
الدُّنْيَا وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِنْ خَلْقٍ

وَمِنْهُمْ مَن يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي
الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً
وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

أُولَٰئِكَ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّمَّا كَسَبُوا
وَاللَّهُ سَرِيعُ الْحِسَابِ

Аллагъ жинца хІисаб цІакъ хех гъабулев вуго.

Муъминзабазул хІисаб цох Іо бер къалебг Іан заманалда гъабизе кІолеу вуго Аллагъ, ва гъеб буго нильер хьул лъолеб бакІ. Нагагъ хІисаб гъаби халалъани хвасарлъи цІакъ надираб жо буго, Аллагъ гурхІун, гъес тІаса лъугъун тун гурони.

203. Нужеца Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ рехсе жал рикІкІарал къояз:

Къурбан къоялъ ва гъелда хадуб лъабго къоялъги. Гъаб буго хІажизаби минаялда рукІунеб заман ва гъениб Аллагъ гІемер рехсейги цогигаб гІибадат гъабиגי букІуна. **КІиго**

къоялъ Минаялда чІун нахъе рачІаразда мунагъ-хІакъ гъечІо. Лъабго къо Минаялда бан хадур нахъе рачІараздаги мунагъ-хІакъ гъечІо. Гъал церехун рицарал хІажалъул ахІкамал руго Аллагъасдаса хІинкъун, гъев разилъи тІалаб гъабун хІаж гъабизе бокъаразе ругел.

Нуж киналго Аллагъасдаса хІинкъараллъун рукІа, ва нужеда лъай, хІисаб-мизан ва жазаъ гъабизе БетІергъан Аллагъасде цере нуж ракІаризе рукІин ва щибаб хІарп рикІкІун, щибаб зарра рикІкІун нужер хІисаб гъабизе букІин.

204. Гъаб аят рештіизабуна ал-Ахнас абулев мунафикъасул хІакъальгуль. Гъес Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасухъе вачІун иман лъуна, ва гъесие берцинаб хабарги бицана, ва мун вокъулинги абуна. Амма гъев вукІана жанисан ракІ хъубав чи. Аварасда ﷺ аскІосан ун хадуб цо бусурбабазул хур-ах бугеб бакІалда щвараб мехаль, гъеб хурги бухІана, гъенир ратарал хІамулги чІвана. Гъасул хІакъальгуль ГІадегІанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго:

ГІадамаздаса цо-цо чагІи руго две бокъулеб берцинаб хабар бицунел ва дуниялалда дуда гъел лъикІал гІадамал ругин ракІалда кколел. Ахираталда гъезул хІукму Аллагъасда ﷺ кодоб бугелъул гъесда щибго жо бальго хутІуларо. **Жинца иман лъуниин абун Аллагъ нугІлъун чІезавула гъев чияс:** ай гъес шагъадат битІун Аллагъ цо вугин абулелъул нильеца гъев ракІальги иман лъуравлъун тола. **ХІакъикъаталда гъев цІакъ квешав питначи вуго, батІулаб**

﴿وَاذْكُرُوا اللَّهَ فِي أَيَّامٍ مَّعْدُودَاتٍ قَمَنَ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ لِمَنِ اتَّقَىٰ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾

﴿وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يُعْجِبُكَ قَوْلُهُ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيُشْهَدُ اللَّهَ عَلَىٰ مَا فِي قَلْبِهِ وَهُوَ أَلَدُّ الْخِصَامِ﴾

жоялдаълун жив къацандулев.

205. Дуда аск1оса аравго гъев ракъалда
пасалъи гъабулевълун хъвадулев вуго,
жинца хурзал-ахал хвезарун рух1ун,
х1айваналги ч1ван. Т1адег1анав
Аллагъ ﷻ жиндие пасалъи
бокъуларев вуго.

وَإِذَا تَوَلَّى سَعَىٰ فِي الْأَرْضِ لِيُفْسِدَ فِيهَا
وَيُهْلِكَ الْحَرْثَ وَالنَّسْلَ ۗ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي
الْفَاسِقَ ۝٢٥

206. Гъев мунапикъасда абураб
мехалъ мун Аллагъасдаса х1инкъа, ва
квешаб г1амал те абун, гъев чиясулъ
бугеб ч1ух1иялъ, ва жагылаб

وَإِذَا قِيلَ لَهُ اتَّقِ اللَّهَ أَخَذَتْهُ الْعِزَّةُ بِالْإِثْمِ
فَحَسْبُ دَرَجَتِهِمُ وَلَيْسَ الْمُهَادِّ ۝٢٦

ах1макълъиялъ гъев вачунев вуго жегиги мунагъал гъариялде.
Цинги гъав ц1акъго инкар кколев ва пасалъи г1емеравълун лъугъуна.
Гъев чи вуссунев ва гъесие г1ейи гъабулеб бак1 жагъаннама
буго. Ц1акъ квешаб босен буго гъеб жужах1алъул ц1а ва гъелдаса
хвасарлъи бук1уларо мунапикъабазе.

207. Ва г1адамаздаса вуго цогг
лъик1ав чи ва лъик1ал г1адамал,
жиндир напс бичун босулев Аллагъ
ﷻ разилъи т1алаб гъабун гъесие

وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ
مَرْضَاتِ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ ۝٢٧

т1аг1ат-г1ибадат гъабизе. Х1акъълунго Аллагъ жиндир
лагъзадерида гурх1улев вуго, лъик1аб г1амалалъул кири
г1емерго ц1ик1изабулев вуго. Ва жинца тавбо къабул гъабулев,
мунагъал чурулевги вуго.

Гъаб аят решт1изабуна Ссугъайб ﷺ асх1абасул х1акъалъулъ.
Гъижра гъабун Мадиалде ине абун Маккаялдаса къватлив гъев
вахъараб мехалъ, гъесда хадуб къурайшиязул цо къокъа бач1ана
гъев нахъ вуссинавизе абун. Цинги Ссугъайб рек1унеб жоялдаса
гъоркъги решт1ун, кисинисан ч1оралги г1одоре ран, бут1ги кодоб
ккун, къурайшазда к1алъана: нужеда лъала дун ц1акъ лебалав вук1ин
ч1орал реч1изе. Ахираб ч1ор т1аг1инег1ан лица нужер чи аск1ове
виччаларо. Цинги гъаб хвалчен бекизег1анги вагъила дун. Гъелдаса
хадуб нужеего бокъараб жо гъабеха нужеца- абун. Цинги къурайшияз
абуна: «Мун нижехъе вач1ана щибго гъеч1ев мискинчилъун, гъанже
мун г1емераб маг1ишаталъул бет1ергъан вугоян»-абун.

Ссугъайбица ﷺ абун: гъеб дир боц1и бугеб бак1 нужеда бицани
нужеца дун нухда виччалищ?- абун. Къурайшияз виччалаян абун.
Цинги Ссугъайбица Маккаялда т1ад вуссун къурайшиязда жиндир

боц1и бугеб бак1 бихъизабуна, ва жив гъижра гъабун Мадиналде ана. Мадиналда гъев щвараб мехаль Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун: «Ссугъайбил даран бергъана, Ссугъайбил даран бергъан»- абун. Бет1ергъан Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъаб цебехун хъвараб аятги решт1изабуна (207 аят).

208. Я гъал иман лъурал г1адамал! Нуж

т1убанго исламалда жанир лъугъа:

исламалъул цо х1укму къабул гъабун цогитаб

рехун тоге. Ислам цох1о черх г1адаб жо буго

бикъ-бикъун бегъулареб, **Нуж щайт1аналда**

нахъги рилъунге, ва гъельне гуккизе ч1оге. Х1акълъунго гъеб

щайт1ан нуже баянаб, х1акъаб тушман буго.

209. Нужехъ х1акъаб Къуръан бач1ун

хадурги нуж бит1араб нухдаса

хъушт1ани, исламалда жанирги

лъугъинч1они, нужеда лъаеха

х1акълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жиндир гуч бергъарав вук1ин.

Жинца г1асиял, пасикъал г1адамазе г1азаб гъабулев вук1ин

ва щивго чияс я щибго жоялъ жив нахъ ч1валарев гъеб г1азаб

гъабиялдаса. **Ва халкъалье гъабулеб тадбиралъуль, жиндир**

пишабазуль х1акимияв вуго: г1ададасеб жо гъабуларев, щибаб

жоялда жаниб цо маслах1ат, пайда бук1унев.

210. Гъал иман лъезе ч1ух1арал

г1адамазе г1аде бач1ине жо бугища,

къиямасеб къо бач1ун, жидер х1исаб-

мизан гъабизе Бет1ергъан Аллагъ

вач1ин гуреб: зобалги хъвалхъун

нак1к1азул раг1адалъуль вугев г1адин. Гъединго жидер

рик1к1ен г1емерал малаикзабиги рач1ула.

Аллагъ рехсеялъул гъаракъ бугел найидал т1алаялъул гъаракъ г1адаб.

Гъезул Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ рехсей тасбих1 гъаби бук1уна.

Цинги х1исаб-мизан гъабун, халкъалда гъоркъоб х1укму гъабиги

т1убала: цоял алжаналда уна, цоял жужах1алда уна. Гъаб кинабго

амру Бет1ергъан Аллагъасде буссулеб буго. Ва гъесда цере ч1еч1ого

щивниги чиясе ресги гъеч1о.

Гъедин бугельул Аллагъ цо гъавун, аварагзаби рит1ухъ гъарун исламияб

диналда руссун рук1ине ккела киналго г1адамал. Гъезул цоги Аллагъги

гъеч1елъул, гъел рижиги цох1о Аллагъасе лагъльги гъаби мурадалда

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ادْخُلُوا فِي

السَّابِقَةِ وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوتِ

الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿٢٠٨﴾

فَإِنْ زَلَلْتُمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْكُمْ الْبَيِّنَاتُ

فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٠٩﴾

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلَلٍ

مِّنَ الْعَمَامِ وَالْمَلَأْتِكَةِ وَقُضِيَ الْأَمْرُ

وَالِلَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٢١٠﴾

бугельлүл.

Гъаб аяталда жаниб абунa «Аллагъ вачлин»- абун. Цоги аятазда жанибги буклуна гъалда рельтъарал раглаби: «Аллагъ гларшалда тадегланлъана», «Аллагъасул квер», «Аллагъасул хлетле»-абун. Нильеда Тладегланав Аллагъасул сипатазул хлакъикъат лъаларо, гъезда иман лъун божун руклун гурони: масала «Аллагъ клалъала» «Аллагъасда бихъула» «Аллагъасда раглула» абураб мехаль, нильеда клоларо гъал сипатал цере члезаризе, ва гъезул хлакъикъат бицине, щай гурельлүл нильеда лъала Тладегланав Аллагъ ﷻ щибго жоялда рельтъарав гъечлевлъи. Гъесул сипаталги щибго жоялда рельтъарал руклуларо.

Гъал сипатазда иман лъун божун толеб гладин, нильеда тладаб буго Аллагъасул ﷻ затальулъги гъедин тезе. «Аллагъасул квер» абураб мехаль нильеца Тладегланав Аллагъасул квер буклиналда иман лъела, амма гъельлүл куц- рахъ, сипат цлехеларо. «Аллагъ вачлуна» абидал нильеца гъев вачлунев вуклиналда иман лъела ва кин вачлунев абураб жо цлехеларо. Цояз гъикъани: кин гъев Аллагъ вачлунев абун, гъесие жаваб къела: Аллагъасул зат нильеда лъаларо сипат гъабун бицизе, гъединго гъесул сипаталги лъаларо гъадинал ругин абун ричине.

211. Дуца бануисраилазда абе

Мух1аммад ﷺ! Гъезда бадиб
ч1вай гъабун, ва гъел мук1ур гъарун
г1мерал г1ламатал, муг1жизатал
къуна гуриш дица Муса ﷺ аварагасе,

سَلِّ بَنِي إِسْرَءِيلَ كَرَاءَاتِنَاهُمْ مِّنْ آيَةٍ بَيْنَهُ
وَمَنْ يَبْدُلْ نِعْمَةَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُ
فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢١١﴾

гъев рит1ухъав аварaг вуклиналда т1орит1ел гъабулел. Гъедин бугониги бануисраилаз Муса рит1ухъ гъавич1о, ва Аллагъасда ﷻ инкар къуна.

Тладегланав Аллагъасул ниг1матал жидехъе рач1ун хадуб (аварагзаби ва тлахъал), гъел ниг1матазда иман лъеч1ого, купруялдалъун гъезда данде ч1арал г1адамазе Тладегланав Аллагъ ﷻ жиндир г1акъуба-г1азаб гучав ва къвак1арав вуго.

212. Капурал г1адамазе гъаб

дунялалъул ч1аголъи берцин гъабун
буго.

رُّبِّينَ الَّذِينَ كَفَرُوا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا وَيَسْخَرُونَ مِّنَ
الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ اتَّقَوْا فَوْقَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ
وَاللّٰهُ يَرُدُّ مِّنْ يَّشَآءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢١٢﴾

Гъел жидер шагъватазда нахърилъун, ахират клочон хъвадулелги руго. Гъезул раклазда жаниб дунял бокъи лъугиналъ, гъелда г1ашикълъун, абадияб рукъалдаса жал руссун руго. Гъедин гучаб дунял бокъиялъ,

ва дунялалъ жал гуккун рукиналъ, муъминзаби жидеца махсароде гъарулел руго ва гъезда тIад релъанхъулелги руго: дунял тун ахират тIаса бицарал рукиналъ гъел гIабдалзабилъун рихъун руго. Амма ахираталда гъал муъминзаби жидер даража-макъамалъуль капурзабаздаса тIадегIан рукине руго. Муъминзабаде бугеб алжан тIадегIанаб буго, капурал рехулеб жужахI гIодобегIанаб буго.

ХIакълъунго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие бокъарав чиясе ризкъи къола шибо хIисаб гъечIого, гIемераб ва гIатIидаб. Капуразеги къола ризкъи, гъеб тIадегIанав Аллагъасе къимат гъечIеб жо букиналъ, гIасиял пасикъазеги къола. Ва амма хIакъикъияб ризкъи буго инсан иманалда тIовитIи ва гъелдалъун ахираталъул абадиял, даимал нигIматал жиндие ризкъилъун рукин.

213. Адам عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагасдаса бай бихъун НухI عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагасде швезегIан гъоркъор ругел гIадамал Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъурал рукиана. НухI аварагасде швелелде гъел гIадамаз хъанчазе лагълъи гъабизе бай бихъана. Цинги тIадегIанав Аллагъас НухI авараг витIана гъел битIараб диналде ахIизе. Гъелда хадуб гIемер аварагзаби ритIана. Гъаб хIакъикъаталда ниль кантIизарун тIадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго:

كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ
الْنَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ
الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِي مَا
اَخْتَلَفُوا فِيهِ وَمَا اَخْتَلَفَ فِيهِ إِلَّا الَّذِينَ
أُوْتُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ بَغْيًا
بَيْنَهُمْ فَهَدَى اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا لِمَا
اَخْتَلَفُوا فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِهِ وَاللَّهُ
يَهْدِي مَنْ يَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٢١٣﴾

ГIадамал цо исламияб уммат букIана: тавхIидалъул агъло букIана. Цинги гъезул иман биххизе лъугъиндал Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ аварагзаби ритIана, иманалда чIчIаразе алжаналдалъун рохел бицунел, купру-ширк гъабуразе жужахIалдалъун хIинкъи къолел. Гъел аварагзабигун цадахъ тIехъги рештIизабуна хIакъаб шаригIат, ва тавхIид жаниб бицараб, аварагзабаз عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Аллагъасул тIехъалда рекъон гIадамазда гъоркъоб хIукму гъабизе, гъел жиндиль хилиплъараб жоялъе. Гъеб тIехъалда бугеб жоялда хилиплъиги гъабичIо жедехъе гъеб рештIарал гIадамаз гурони. Гъелги хилиплъана хIакъаб жо жидехъе бачIун хадур.

Гъел хилиплъиялъе гIиллаги букIана гъезул цо-цаздехун бугеб хIал хъублъи ва тушманлъи. Капуразул муъминзабаде бугеб тушманлъи. тIадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир цIоб-рахIмуялдалъун муъминзаби гъел жиндиль хилиплъараб жоялъуль битIараб бичIчIиялде тIоритIана. ХIакълъунго Аллагъ жиндие вокъарав

чи бит1араб нухалда т1овит1улев буго.

214. Нужеда раk1алдайиш кколеб,
я гьал муъминзаби, нуж алжаналда
лъугъилин абун, нужеда щибго
къварилъи х1албихъиги хъат1ич1ого.

Нужеда цересел умматазда бихъараб
зах1малъи ва балагъ нужеда

бихъич1ого. Гьел умматазда ц1акъ

к1удияб къварилъи щвана ва гьел гучал балагъаз к1орок1ана,
аварагасги ва иман лъурал г1адамазги Аллагъасда عَلَيْهِ السَّلَامُ ах1и
базег1ан, ва гьел Аллагъасе х1елизег1ан: «Нижее квербакъи киде
бач1ине бугеб, гъабе нижее квербакъи»-абун. Аллагъас гъезие
жавабги гъабун: «гъале нужее квербакъи ц1акъ г1агарда шун
буго»-абун.

Гъаб аяталъул маг1на буго т1адег1анав Аллагъас муъминзабазул
х1албихъи гъабулеб бук1ин бат1и-бат1иял къварилъабаздалъун. Ниж
муъминзаби ругин, гъаб дуниялалда ниж щибго къварилъи хъат1ич1ого
рук1ине кколин, ахираталда алжаналдаги ине кколин абураб пикру
мекъаб буго.

Муъминчиясул иман камиллъуларо, ва гъев унго-унгояв Аллагъасул
عَلَيْهِ السَّلَامُ лагълъунги лъугъуларо жинда т1ад къварилъи-зах1малъи
щвеч1ого, жинца гъеб къварилъиялда Аллагъасе г1оло, Аллагъ разилъи
т1алаб гъабун саброги гъабич1ого: лъик1лъиги квешлъиги Аллагъасул
عَلَيْهِ السَّلَامُ къадаралдалъун бук1иналда божун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аваравгасда цо асх1абзабаз رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ
абидал: «Я расулаллагъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Аллагъасда дуg1а щай гъабулареб
нилъее квербакъи гъабе абун, Аварагас абун: «нужеда цере рук1арал
умматазул цо г1адамал, х1акъаб диналдаса руссаян абун, бет1ералда
хъухъадиро лъун ахаде щвезег1ан хъухъан к1иго къот1ел гъабун
г1одоре рехулел рук1ана. Цингиги гьел диналдаса руссунел рук1инч1о.
Маххул гъоркъоги босун раkъаялдаса гъан бат1а гъабулеб бук1ана,
цингиги гъез дин толеб бук1инч1о»-абун.

Хадубги аваравгас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абун: «Аллагъасул ц1аралдалъун гъедула
дун: гъаб исламияб дин раkъалда т1ибит1изе буго. Санг1аалдаса цо
чи къват1ив вахъани гъев Х1азрамавталда щвезег1ан унеб х1алалъ,
щибго жоялдаса х1инкъич1ого. Нуж руго гъаб амру хехго т1убазе
къвариг1арал»- абун. Х1адис имам Бухарияс бицана.

Гъаб аяталдаса ва х1адисалдаса бич1ч1изе кколеб мурад буго:
Аллагъасда иман лъураб мехалъ гъеб иманалда сабруги гъабизе ккола

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُدْخِلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَأْتِكُمْ مَثَلُ
الَّذِينَ خَلَوْا مِنْ قَبْلِكُمْ مَسْتَهْزِئِينَ وَالضَّرَاءُ
وَزُلْزُلُوا حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ وَالَّذِينَ آمَنُوا
مَعَهُ مَتَى نَصْرُ اللَّهِ أَلاَ إِنَّا نَصْرُ اللَّهِ قَرِيبٌ ﴿٢١٤﴾

ва Аллагъасулги аварагасулги мурадалда рекъон динги гъабизе ккола. Цинги тӀаде бачӀунѐб жо лъикӀаб букӀаниги, квешаб букӀаниги Аллагъасул ﷻ хӀукмо-къадаралдалъун букӀин лъан, гъелда разилъун, Аллагъасда таваккал тӀамун хъвадизе ккола.

215. Дуда асхӀабзабаз гыкӀулеб буго я МухӀаммад ﷺ! Шиб жо суннатаб садакъаялъе кӀелеб ва лъие гъѐб кӀелеб абун. Дуца гъезда абе: «Нужеца садакъаде кӀолеб жо ракӀ разилъун, лъикӀаб кӀе. Гъѐб нужеца кӀе нужерго збел-инсуе, гӀагарал гӀадамазеге, мискиназеге, бедалазеге, сапаралда ругезеге. Шиб лъикӀаб жо нужеца гъабуниги гъѐб жо Аллагъасда ﷻ лъала, гъелда данде Аллагъас лъикӀаб жазаъги гъабула.

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَ قُلْ مَا أَنْفَقْتُ
مِنْ خَيْرٍ فَلِلَّذِينَ وَالِ الْأَقْرَبِينَ وَالْيَتَامَى
وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ
خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿٢١٥﴾

216. Нужеда тӀад паризаяблъун гъабун буго капуразда ва мушриказда рагъ бай, кигӀанго нужеѐ гъѐб бокъуларѐб жо бугониги.

كَيْبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهُ لَكُمْ
وَعَسَى أَنْ تَكُونُوا شِغَابًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ
وَعَسَى أَنْ تُجِيبُوا شِغَابًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ
وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢١٦﴾

Нужер боцӀи-малги кӀезе кӀолеб, напс гъалагӀыялда (хвѐялда) хӀинкӀи бугѐб букӀун. Ва амма цо жо нужеѐ риханиги, гъѐлъул ахир нужеѐго лъикӀаб букӀине бегъула. Дуњалалъул рокъоб жигъадалъул лъикӀлӀи буго нужер напсалги нужер ватӀанги тушманасдаса хвасар гъаби ва бацӀад гъаби. Аллагъасул дин тӀадегӀан гъабун купру-шикр гӀодобегӀан гъаби. Ахираталда гъѐлъул лъикӀлӀи буго нужеда Аллагъ ﷻ разилӀи ва алжаналъул нигӀматал швей.

Ва нужеѐ цо жо бокъула, (жигъад гъабичӀого рукӀизе бокъула) гъѐлъул ахир нужеѐ квешаб букӀинеге бегъула. Нуж хӀакъирлӀыялда ва капурзабазул лагӀлӀыялда хутӀула, нужер къадро-къымат инжит гъабун букӀула. Ахираталдаги жужахӀалъул цӀа букӀула ва абадияб гӀазаб букӀула. ХӀакълъунго Аллагъасда лъала кинабо жоялъул загъир ва батӀин, гъѐлъул ахир ва хӀасил кинаб букӀунѐб. Нужеда лъаларо загъир гурони ва гъѐб загъирги якъинго лъаларо. Гъедин бугѐлъул нужеца Аллагъасул ﷻ амру тӀубай ва гъелда жаниб нужеѐ маслахӀат буго.

217. Цоги дуда гыкӀулеб буго МухӀаммад ﷺ, жиндилъ рагъ хӀарам гъабураб моцӀалдаса, гъѐб

يَسْأَلُونَكَ عَنِ الشَّهْرِ الْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ قُلْ قِتَالٌ
فِيهِ كَبِيرٌ وَصَدٌّ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَكُفْرٌ

моцIальуль рагъ гъабиялдасаги.

Дуца гъезда абе: «Рагъ хIарам
гъабураб моцIальуль рагъ байбихъи

кIудияб мунагъ буго. Ва амма

гъелдаса кIудияб мунагъги,

Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ рихараб жоги буго:

Аллагъ цо гъавун авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ритIухъ гъавун жидеца иман лъурал,

ва хIакъаб дин гъабулел гIадамал

гъеб диналдаса нахъчIвай, ва

Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар кквей.

Масжидул хIарамалдаса гIадамал нахъчIвай, гъеб масжидул

хIарамальул агьлу: хирияв авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, ва гъесул асхIабзаби

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ гъенисан къватIир къотIиги, – гъаб буго Аллагъасда

аскIоб бишунго кIудияб мунагъ ва зулму!

Бусурманчи жиндир диналдаса вуссизавун купру-ширкальуль

ккезави буго чи чIваялдасаги кIудияб мунагъ. Гъел мушрикал нужеда

рагъулеллъун рукIине руго ва гъез рагъги тезе гъечIо нуж нужер

диналдаса руссизаризегIан, гъелда хIал кIвани. Гъадиал тушбаби

руго нуже купарал ва мушрикал ва нуж гъезул амруялда мутIигIлъуге,

гъезул зулму, къварилъи захIмалъун нужеца хIакъаб динги рехун тоге.

Нужер хIакъаб диналдаса вуссарав чи, цинги живги капурчилъун

вукIун хварав, гъев вуго жиндир дунялалда гъабураб кинабго

гIамалги хварав, ахираталдаги жив чIового хутIарав. Гъел

гIадамал жужахIалъул агьлу буго, ва гъел даимго жужахIалда

жанир рукIинеги руго.

218. ХIакъълъунго Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ ва

гъесул аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иман лъурал

гIадамал, цинги мушриказ жиде

къварилъи гъабидал жидер ватIан тун,

Аллагъасе гIоло ва гъесул дин тIадегIан

гъабизе гIоло гъижраги гъабурал, къватIирги рахъарал.

Хадуб Аллагъасул дин цIунун, ва ракъалда дин тIибитIизабун

жигъадги гъабурал,- гъал гIадамал руго Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ жидер

хъул льолел: жидер мунагъал чурилин ва Аллагъ гурхIилин

абун. ТIадегIанав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жинца муъминзабазул мунагъал

чурулев ва гъезда жив гурхIулев вуго.

Гъал аятазда жаниб бицараб хIукму Аллагъасул свалат салам лъеяв

аварагасда хириял асхIабзабаз гъикъун, гъезие жаваб къун бицараб

بِهِ وَالْمَسْجِدَ الْحَرَامَ وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِ مِنْهُ

أَكْبَرُ عِنْدَ اللَّهِ وَالْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ الْقَتْلِ

وَلَا يَزَالُونَ يَقْتُلُونَكُمْ حَتَّى يَرُدُّوكُمْ عَنْ

دِينِكُمْ إِنِ اسْتَطَعُوا وَمَنْ يَرْتَدِدْ مِنْكُمْ عَنْ

دِينِهِ فِمَتَّ وَهُوَ كَافِرٌ فَأُولَئِكَ حَبِطَتْ

أَعْمَالُهُمْ فِي اللَّهِ نِيَاوًا لِآخِرَةٍ وَأُولَئِكَ

أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢١٨﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَاجَرُوا

وَجَاهَدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أُولَئِكَ يَرْجُونَ

رَحْمَتَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢١٩﴾

бугониги, гъаб х1укму киналго бусурбабазе ва кинабго заманаялъ гламмаб буго. Ракъалда т1асан купру- ширк т1аг1ун, цох1о Аллагъасе лагълъи гъабулеб заман бач1инег1ан, бусурбабазул ва капуразул тушманлъи т1аг1уларо.

Капурчи ургъулев вугелдаса нильер исламияб дин т1аг1изабизе, гъелъие зарал гъабизе, гъесдаса г1емерго цик1к1ун бусурманчи ургъизе т1адаб буго купру- ширк т1аг1изабиялда т1ад, ва ракъалда т1ад цох1о Аллагъасе جَلَّالُهُ лагълъи гъаби бук1инабиялда т1адги. Гъаб буго муъминчиясул дунялалъул ва ахираталъул саг1адат (бахъибуголъи). Гъаб макъам Аллагъас ц1акъ дагъал, жиндие рокъарал ва жинца т1аса ришаразе гурони къун гъеч1о.

Аллагъас ниль гъездаса гъареги.

219. Дуда гъикъулеб буго

Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, хамроялдаса

ва майсиралдаса; гъоркъоб жо

лъун х1алел х1аязул х1акъальтуль:

х1алалабищ гъеб х1арамабищ абун.

Дуца гъезда абе: гъеб к1нябго жоялда

жаниб ц1акъ к1удияб мунагъ буго ва

гъеб х1арамабги буго. **Гъеб к1нялдаго**

жаниб дунял т1алаб гъабулев, ахират к1очарав чиясе **мунпаг1ат**

буго: х1арамаб бугониги боц1и щвей г1адаб. Амма диналъе

бугеб, жиндир г1акълоялъе ва черхалъе бугеб зарал к1удияб

буго. Гъоркъоб жо лъун х1аялда жанибги ц1акъ к1удиял

пасалъаби руго: кинабго маг1ишаталдаса ват1алъи, тушманлъи

ккей, хъизан-рукъ биххи ва цогидалги. **Гъадин бутелъул хамро**

ва майсир гъезул **мунпаг1аталдаса** зарал к1удиял жал руго.

Гъаб аят буго хамро х1арам гъабизе байбихъилъун бугеб, т1обанго гъеб х1арам гъабун цойги аятал рещт1ана. Хамро абула: кинабго жинца мехтизарулеб жоялда. Г1емераб гъекъон жинца мехтизарулеб жо: мед, ч1аг1а, пиво ва гъезда релъаралги, гъазул дагъаб жоги гъекъезе х1арам буго. Щай абуни мехтулеб жо х1арам гъабун буго, мехти шарт1 гъабун гъеч1о. Гъал мехтизарулел жалазда релълъун х1арамал руго наркотикалги; гъел руго г1акъло инзабулел ва черх ч1унтизабулел жал.

Ва цогиги дуда гъикъулеб буго Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, **жидеца шиб** жо **напакъаде** къелеб абун. **Дуца гъезда абе** **нужер** х1ажаталдаса **т1ок1лъараб** жо **къеян** абун. Нуж жинда х1ажатаб жо цогидазе къураб мехалъ гъелда жаниб лъик1лъи бук1уларо: я нужее къварилъи ккун гъеб х1ехъон ч1езе ккола, яги цогидазда хъул лъун, гъезул рагъабазде

﴿سَأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْمِرِ قُلْ فِيهِمَا
إِثْمٌ كَبِيرٌ وَمَنْ نَفَعُ النَّاسَ وَثَمَرُهُمَا
أَكْبَرُ مِنْ نَفْعِهِمَا وَسَأَلُونَكَ مَاذَا
يُنْفِقُونَ قُلِ الْعَفْوَ ذَلِكَ يَبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ
الْآيَاتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٢١٩﴾﴾

балагъизе ккола, яги цогизада гъаризе ккола.

Гъадин баян гъарула ТадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир аятал: шаргIиял ахIкамал ва нужее хайир ва зарал бугеб, хIарамаб хIалалаб жо: **нужеца пикро гъабизе ва нуж ургъизе,**

220. дунялалгъул чIаголъиялгъулъ гъеб паналгъулеб тIаса унеб букIин лъан, **ва** ахираталгъул амроялгъулъги гъеб абадияб рукъ букIин лъан. Цинги жиб тIаса унеб дунялалдаса жиб даимаб ахират тIаса бищизе.

فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْيَتَامَىٰ قُلْ إِصْلَاحٌ لَهُمْ خَيْرٌ وَإِنْ تُخَالُطُوهُمْ فَإِخْوَانُكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ الْمُفْسِدِينَ الْمُصْلِحِينَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَأَعْنَتَكُمْ إِنْ أَلَّ اللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٢٠﴾

Цогиги дуда гъикгъулеб буго МухIаммад

ятимазул хIакъалгъулъ, гъезул боцIи-мал батIаго цIунунищ телеб, яги жидералда цадахъ жубазабун, цадахъ хIалтIизабун гIемерищ гъабилеб абун. Дуца абе гъел ятимазе мунпагIат бугеб жо хал гъабун хIалтIизабейн гъезул боцIи-мал. Гъезул боцIи нугергогун жубазабуниги бегъула, гъел нугер диналгъул вацал ругелгъул. Диналгъул вацаз цоцазе кумек ва маслахIат гъабизе ккола.

ХIакъгъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жинда лъалев вуго нужедаса лъикIлъи гъабизе бокъаравги, пасалги гъабизе бокъаравги чи. Аллагъасе бокъун букIарабани нуж къварилгъиялгъулъ ккезаризе ва нужее захIматаб амру тIад къазе, гъебги гъабилаан Аллагъас. Кинниги тIадегIанав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жиндир гурхIел-рахIму цебе ккарав вуго, гъес лагъзадерие къварилги кколеб хIукму гъабуларо. ХIакъгъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жиндир къуват-гуч бергъарав вуго, жиндир пишабазулъ хIакимияв вуго, лагъзадерие маслахIатаб жо гъабулевги вуго.

221. **Нужеца мушриказул руччаби** рачунге, я гъал муъминзаби, гъез иман лъун исламияб дин босун хадуб гурони. Муъминай лагъ лъикIай йиги **нужеца чIужулгъун** ячине узденай мушрикалдаса, кигIанго нужее гъей мушрикай берцин йихъун, йокъун йигониги. **Ва** **нужеца мушриказе** нугер муъминал руччаби къоге, гъез иман лъезегIан ва исламияб дин къабул гъабизегIан. **Нужее муъминав** лагъ лъикI вуго узденав мушрикалдаса, гъев **нужеда берцин**

وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكَةَ حَتَّىٰ يُؤْمِنَ وَلَا مِمَّنْ مُؤْمِنَةٍ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكَةٍ وَلَا أُعْجِبَتْكُمْ وَلَا تَنْكِحُوا الْمُشْرِكِينَ حَتَّىٰ يُؤْمِنُوا وَلَعِبَدٌ مِّمَّنْ خَيْرٌ مِّنْ مُّشْرِكٍ وَلَا أُعْجِبَتْكُمْ أُولَٰئِكَ يَدْعُونَ إِلَى النَّارِ وَاللَّهُ يَدْعُو إِلَى الْجَنَّةِ وَالْمَغْفِرَةِ بِإِذْنِهِ وَيَسْئَلُكَ الْبَنِيُّ لِلنَّاسِ لَعَالَهُمْ يَذْكُرُونَ ﴿٢٢١﴾

вихъун вугониги, гьесул насабалда яги боцIиялда хъул лъун бугониги.

Гьел мушрикал руго жидеца нуж жужахIалде ахIулел ва гьелда гIагар гьарулел, гьезулгун ригьиналъул ва цогидабги хурхен гьабун. ТIадегIанав Аллагъ ﷺ нуж алжаналде ахIулел вуго ва жиндир мунагъал чури, гурхIел нужеда щвей бокъаравги вуго. Гьедин бугельул Аллагъас нужеда лъикIаб жо малъулеб буго, квешалдаса рикIкладги гьарулел руго. Ва жиндир аятал, хIикматал гIадамазе баян гьарулевги вуго Аллагъ ﷺ, гIадамазда жо лъазе ва бичIчIизе бокъун ва гьез лъикIаб-квешаб жо батIа бахъизеги бокъун.

222. Ва дуда гьикъулеб буго

МухIаммад ﷺ, хIайзальул
масъала (хIайз абула руччабазул
гIадат билълъараб щибаб моцIаль
би бачIиналда, как хутIи,
«менструация»).

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الْمَحِيضِ قُلْ هُوَ أَذَى فَأَعْتَزِلُوا
النِّسَاءَ فِي الْمَحِيضِ وَلَا تَقْرَبُوهُنَّ حَتَّى
يَظْهَرْنَ فَإِذَا تَطَهَّرْنَ فَأْتُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ أَمَرَكُمُ
اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَّيِّنَ وَيُحِبُّ الْمُطَهِّرِينَ ﷻ

Гьаб масъала гьикъиялъе гIиллаги

буго Аллагъ разилъаял асхIабзаби мадинаялда рачIараб мехаль, гьезда ягъудиял ратана хIайз бачIараб мехаль чIужугун цадахъ квен кваналарел, гьейгун цо рукъорги чIоларел. Цинги асхIабзабаз ﷺ хирияв аварагасда ﷺ гьикъана гьаб хIукму. ТIадегIанав аллагъс абулеб буго:

Дуца гьезда абе МухIаммад ﷺ, гьеб хIайз чорокаб, ракI къалеб жо буго, нужеца хIайз тIагIун черх чуризегIан чIужуялда жимагI гьабуге (половое сношение). Нуж гьездаса дорегIан къан рукIа гьел рацIцIальизегIан, ай жимагI гьабизе аскIор къаге, амма цогидаб цадахъ рукIинги, цадахъ кванайги ва цоцазда махсаро гьабиги бегъула, цохIо жимагI гьаби хутIизегIан.

Цинги гьел руччаби рацIцIальун гьез черхги чураараб мехаль, нуж гьел руччабазда аскIоре лъугъа ва Аллагъас ﷺ хIалал гьабураб бакIалда квале. Гьеб хIалал гьабураб бакIги лъимер гьабулеб бакI буго, нахъияб рахъ гьечIо. ХIакълъунго тIадегIанав Аллагъ ﷺ жиндие мунагъаздаса тавбо гьабулел ва чорокаб жоялдаса рикIклад чIолел рацIцIальи гьабулел муъминзаби рокъулев вуго.

223. Нужер руччаби бекъулеб хуралда
рельлъун руго. Нуж гьезда аскIор
лъугъа нужеого бокъараб рахъальан:

يَسْأَلُكُمُ حَرْثٌ لَّكُمْ فَأْتُوا حَرْثَكُمْ أَنْ
يَشْتَرُوا مِنْكُمْ وَأَنْفُسَكُمْ وَأَتَّقُوا اللَّهَ
وَأَعْلَمُوا أَنَّكُمْ مُلْقَوْنَ وَيُبَشِّرَ الْمُؤْمِنِينَ ﷻ

тIад вегониги, хьибилалдаса лъугъаниги,

нахъаса лъугъаниги, вахъун ч1ун, г1одов ч1ун лъугъаниги гъукъараб жо гъеч1о рос-лъадиялъ цоцздаса мунпаг1ат босизе, цоцазе къварилъи-заралги гъабич1ого. Х1арамаб жо буго лъимер гъабулеб бак1алда жаниб лъугъизабич1ого жиндир закар (алат) нахъияб рахъалда лъугъизаби. Ч1ужуялдаги т1адаб буго россас гъединаб жо гъабулеб бугони, гъев виччангут1изе, данде ч1езе, х1атта гъединаб жо гъабулев ч1ясдаса нахъе ине.

Нужеца лъик1ал г1амалалги гъаре, ахираталда нужее хазиналъун ратизе. **Ва нуж Аллагъасдаса** جَلَّالَهُ х1инкъа х1арамаб жо гъабизе, руччабазда аск1ор лъугъиналъуль ва цогидаб жоялъульги. **Нужеда лъай нуж ахираталда Аллагъасда** جَلَّالَهُ данде ч1вазе рук1ин ва нужер х1исаб-мизан гъабизе бук1ин. **Нужеца муъминзабазда рохелги бице** гъезие Аллагъасда аск1об алжан ва к1удияб лъык1лъи бук1иналдалъун.

Росс-лъади цоцада аск1ор лъугъиналъул г1емерал адабал рицун руго г1алимзабаз. Аллагъ-авараг лъалел г1адамазул гъеб цоцзда аск1ор лъугъинги берцинаб бук1изе рекъараб буго. Х1айваназ г1адин жидер шагъват т1убай буго гъезул насло хурхани, (лъимер лъугъани), гъеб лъимер иман гъеч1еб, квешаб лъугъиналда х1инкъи бугеб бак1.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасул х1адис буго: «*Нужер цоясе ч1ужуялда аск1ов лъугъизе бокъараб мехаль, гъес абун «Бисмиллагъ, я дир Аллагъ* جَلَّالَهُ *дуца нижедаса щайт1ан рик1клад гъабе, ва нижее къураб лъимералдасаги гъебр к1клад гъабе»-абун, гъеб данделъиялъуль гъезие лъимер лъугъани гъеб лъимералъе щайт1аналь зарал гъабиларо»* – абун. Х1адис имам Бухарияс бицана.

224. Нужеца Аллагъ جَلَّالَهُ **гъавуге нуж гъаяздаса рац1ц1алъизе сабаблъун.** Аллагъасдаса х1инкъизе ва г1адамазда гъоркъоб лъик1лъи-маслах1ат гъабизе нахъч1валеп пардавлъун.

Гъаб раг1и абиялъе г1илла буго цо г1адамаз гъездаса лъик1лъи гъаби т1алаб гъабураб мехаль абугеб бук1ана: нижеца гъа гъедун бук1анин гъеб жо гъабиларо абун. Гъел г1адамазда г1айиб ч1ван рещт1изабуна гъаб аят. Х1акъълъунго Аллагъ جَلَّالَهُ **нужеца бицунеп жо жинда раг1улев, нужер пишаги, рек1ел нияталги жинда лъалев вуго.**

225. Аллагъас нужее г1акъуба гъабуларо **нужеца ургъич1ого, харбида гъоркъоб гъа гъедун раг1и абиялъе г1оло.**

وَلَا تَجْعَلُوا اللَّهَ عُرْضَةً لِأَيْمَانِكُمْ أَنْ تَبَرُّوا
وَتَتَّقُوا وَتُصْلِحُوا بَيْنَ النَّاسِ
وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٢٤﴾

لَا تَوَاعِدُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغَوِ فِيَ أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاحِذُكُمْ
بِمَا كَسَبَتْ قُلُوبُكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿٢٢٥﴾

Гѣаббогѣмерисевчиясулхарбилъбуклунебрагѣ: Аллагъасхлагѣ,
Валлагъи абун. Кинниги нуж гѣакъубаялъуль ккола нужеца
раклѣль ният гѣабун клѣлалъ гѣа гѣедараб мехаль: лъиклѣб
жоялъ гѣедун хадуб гѣеб гѣа хвезабунѣ, яги квешаб жо гѣабизе
гѣа гѣедани нужеѣ мунагъ-хлѣкъ буклѣла. Хлѣкълъунго Аллагъ
лагъзадерил мунагъал чурулев, гѣезда гурхлѣлев вуго. Тавбо
гѣабизе рес кѣлев, дагъаб мунагъалде данде цѣиклѣлун глѣзаб
гѣабуларев вуго.

226. Ч1ужуялда аск1ов лъугъинаро абун гъа гъедарал г1адамал (жимаг1 гъабиларо абун), гъел руччабаца ункъго моц1аль сабро гъабила. Цинги росас гъа хвезабун ч1ужуялда жимаг1 гъабун, гъеб лъик1 буго ва Аллагъ жив г1аса лъугъулев, мунагъал чурулев вуго.

227. Нагагъ жимаг1 гъабич1лого ч1ани فَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ
ва гъезул иш ц1ар т1амиялда ани,
х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гъез бицунеб жо раг1улев ва гъабулеб
пиша лъалев вуго.

Гѣаб кѣлого аяталѣул маглна буго: жагѣилал гѣарабязулго буклараб гѣадат буклана росас гѣа гѣедулеб чѣлужуялда жимагл гѣабиларо абун. Цинги жимаглги гѣабичлого, цлар тѣламун нахѣеги йиччачлого, толаан гѣей чѣлужу. Шарглаль хѣлукму гѣабулеб буго гѣеб гѣа гѣедиги квешаб жо буклиналда. Нагагѣ гѣедин гѣа гѣедани чѣлужуялда абулеб буго ункѣго моцлаль сабро гѣабеян, гѣев рос жинда асклов вачлунадай абун. Цингиги гѣев чѣлужуялда асклов лѣугѣинчлони гѣесда шарглаль амру гѣабула: я чѣлужуялда асклов лѣугѣа, яги гѣей цлар тѣламун нахѣе йиччай абун. Гѣелдаги рос рекѣечлони имамас цларги тѣламула, гѣей чѣлужуги гѣесдаса хвасар гѣаюла.

228. Жидер цIар тIамурал руччабаз
яx1 гьабула цоги росасе инчIого
лъабго хIайз бихьизегIан. Цинги
гьел руччабазда лъанани жидеда
жаниб лъимер букIин, гьеб иш
балъго гьабичIого бицизе ккола, гьел
Аллагъасдаги جَلَّ جَلَالُهُ Аварагасдаги
حَوْلَ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, ахир къоялдаги божулел
руччаби ругони. Гьел руччаби къинал
рукIин лъараб мехаль гьезул цIар

لِّلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِن نِّسَائِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ
أَشْهُرٍ فَإِن فَاءُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٢٦﴾

وَأِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٢٧﴾

وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَدَّنَّ بَأْفْسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ
وَلَا يَحِلُّ لَهُنَّ أَنْ يَكُنَّ مَخْلُوقَاتٍ لِلَّهِ فِي
أَحْوَاسِهِنَّ إِنْ كُنَّ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَعُولَاهُنَّ أَحَقُّ بِرَدِّهِنَّ فِي ذَلِكَ إِنْ أَرَادُوا
إِصْلَاحًا وَلَهُنَّ مِمَّا الَّذِي عَلَيْهِنَ بِالْمَعْرُوفِ
وَالرِّجَالُ عَلَيْهِنَ دَرَجَةٌ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

т1амурал росаби х1акъал руго (л1ик1ал руго) гъел руччабазе, гъезие цоцзда рекъезе ва маслах1ат гъабизе бокъани. Гъел руччабазе т1убазе кколеб х1акъ буго росабаздаги, росасе т1убазе кколеб х1акъ ч1ужуялда т1адги бугеб г1адин.

Гъеб х1акъ буго цоцазе зарал гъабунгут1и, цоцзда гурх1ел-рах1мо бук1ин. Росас жинда т1адаб напакъа, рет1ел, рукъ, ва цогидабги бук1изаби, ч1ужуялъ шарг1ияб г1узро гъеч1ого рос жиндаса х1ажат т1убазе гъукъунгут1и. Ва цогидалги к1иязго г1умру цадахъ гъабулаго гъел жидеда х1ажалъулел ишал цоцаль рекъон гъари буго рос-лъадиялъул шарг1алда рекъон хъвади.

Ва бихъиназе руччабазда т1ад т1ок1лъи буго: вижиналъулъ, хурукъазулъ, ч1ужу жиндис мут1иг1лъизе кколев вук1иналъулъ ва напакъа къеялъулъги, кинабо хъизан-рукъальул жаваб къолев вук1ин ва гъеб хъизаналъул маслах1аталъе вахъун ч1олев вук1инги. Х1акълъунго Аллагъ ﷻ жиндир гуч бергъарав хан вуго ва жиндир ах1камал ц1акъ камилав х1акимги вуго.

229. Руччабазул ц1ар т1ами к1инго нухаль буго.

Цо нухаль цо ц1ар т1амун тела ва к1иялго рекъоладай абун сабро гъабила г1идда т1убазег1ан. Цинги гъезие л1ик1 бихъани г1идда т1убалелде рос ч1ужуялда т1ад вуссина ва цадахъ г1умро гъабила.

Кинго жал цоцаль рекъолел гъеч1они росас гъанжесаги ц1ар т1амила.

Ч1ужуялъул ц1ар т1амураб мехаль нужеца гъезие къун бук1араб магъари нахъе бахъизе бегъиларо.

Гъаб буго нуж Аллагъасул ﷻ г1орхъаби ц1унизе к1оларо абун х1инкъич1они бугеб х1укму. Амма нуж х1инкъяни Аллагъасул г1орхъаби ц1унизе к1оларин абун, цояз цоязе къезе кколеб х1акъги къеларо, берцинго, х1ал рекъон рук1инаро абун, цинги мунагъ-х1акъ гъеч1о гъей ч1ужуялъ росасе магъари бугониги, цоги боц1и бугониги къун жий йиччай т1алаб гъабунни ва росас гъеб боц1иги босани.

Гъал руго Аллагъасул ﷻ г1орхъаби. Нуж берцинго рук1ине, нужее маслах1аталъе лъурал. Нужеца Аллагъасул г1орхъаби хвезаруге! Аллагъасул г1орхъаби хвезарулел г1адамал руго Аллагъасул щин бахъи ва г1акъуба жидеда щолел, жидерго напсазе зулму гъабулел

أَطْلَقَ مَرْيَانَ فِيمَا كُنْتُمْ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيعٍ
بِإِحْسَنٍ وَلَا يُجِلُّ لَكُمْ أَنْ تَأْخُذُوا مِمَّا
ءَاتَيْتُمُوهُمْ شَيْئًا إِلَّا أَنْ يَخَافُوا أَلَا يُفْقِمَا
حُدُودَ اللَّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَا يُفْقِمَا حُدُودَ اللَّهِ
فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ تِلْكَ حُدُودُ
اللَّهِ فَلَا تَعْتَدُوهَا وَمَنْ يَتَعَدَّ حُدُودَ اللَّهِ فَأُولَٰئِكَ
هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٢٩﴾

гIадамал.

230. ХIакълъунго жинца чIужуялда
лъабго цIар тIамураб мехаль, гьесие
гьей чIужу ячине хIарамлъула цоги
росасеги ун, гьесул босадаги егун,
гьесулгун жимагIги гьабун, цинги гьев
росас цIар тIамун йиччан, гIиддаги
тIубан хадуб ячани гурони.

ЦIар тIамизе кьотIи гьабун магъари лъейи хIарамаб жо буго (хIоло
магъари). Гьеб гьабулев чи Аллагъас ﷻ нагIана кьурав вуго абун
хирияв аварагасул ﷺ хIадисги буго. Лъабго цIар тIамун хадуб
гьаб къвакIараб шартI тIубан хадуб гурони жиндир чIужульун
йикIарай гIаданалда магъари лъезе бегъунгутIиялъул магIнаги
буго руччабазул цIар тIами, гьел нахъриччай ургъичIого гьабизе
бегъулареб жо букIин лъазе ва шаргIалда какараб пиша букIинги
лъазе.

Дагъабниги яхI-намус бугев чи рекъоларо цоги чияса гъоркъги егун
хадуги жиндир чIужу тIад юссинаяize. Гьедин бутелъул чIужуялда
цIар тIамичIого тейи лъикI буго гIемер ургъун, киналго рахъал
рорцун хадуб гурони.

ЦIар тIами шартI гьабичIого (хIоло гьабичIого) цогидасе арай
гIадан, гьев чияс цIар тIамун йиччараб мехаль ва гьесдаса
гIиддаги тIубараб мехаль, цевеккун гьелъул рослъун вукIарасеги
гьалъиеги жал рекъезе ва цIидаса магъари лъун рос-лъадилъун
рукIине бокъани, гьеб шаргIалда бегъулеб жо буго, гъанжесалаль
гьабураб ригъин жал шаргIалда рекъон берцинго гIумро гьабун
рукIина абун гьезда ракIалда ккани, гьедин рукIине жудеца ният
къасд гьабун.

Гьал тIадехун рехсарал ригъиналъул гIорхъаби ва хIукмаби
Аллагъасул гIорхъаби руго, жидеда жо бичIчIулел, Аллагъ-авараг
лъалел гIадамазе баян гьарулеллъун ругел. Ва амма рекIель
иман гьечIеб, Аллагъ-авараг лъалареб къавмалъе кинабIаги вагIза-
насихIаталь мунпагIат гьабуларо.

231. Нужеца руччабазул цIар тIамураб
мехаль ражгIияб цIар тIамиялъ: цо
цIар яги кIиги цIар тIамун, лъабабго
цIар тIамичIого, цинги гьел
руччабазул гIидда тIубазе мех

فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدِ حَيْثُ تَرَكَهُ رَجًّا
عِزَّةً ۖ فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ
يَتَرَاجَعَا إِنْ ظَنَّا أَنْ يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ
وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ يُبَيِّنُهَا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٢٣٠﴾

وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَكُنَّ أَجَلُهُنَّ
فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرِّحُوهُنَّ
بِمَعْرُوفٍ وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لِّتَعْتَدُوا

гIагарлъидал, нужеца гьел руччаби
гIад руссизаре, нуж цацазда рекъон,
берцинго рукIиналда хьул бугони,
гьедин гьечIони тIубан цIарги тIамун
гьей чIужу йиччан те. Нужеца гьел
руччабазе къварилъи-зарал гьабун
цIарги тIамичIого, рукъорги

рачичIого тоге. Гьаб гIамал гьабурав чи жиндирго напсалъе
зулму гьабулев вуго: гьелъул мунагъ ва гIазаб жинда тIаде
кколев вуго.

Цо гIадамаз чIужуялъул цIар тIамидалго, гIидда тIубалелде гьей гIад
юссинаюлей йикIана. Цингиги цIар тIамулеб букIана. Гьанжесаги
гIидда тIубазе гIагарлъидал лъабабилеб цIар тIумалеб букIана.
Гьелдалъун гьав чиясул мурад букIана жиндир чIужуялъе къварилъи,
зарал гьаби ва гьей цоги росасе ине квал-квал гьаби. Гьаб гIамал
гьабулел гIадамазе хIинкъи къун рещтIизабуна гьаб (231) аяталдаса
цехун рицарал рагIаби.

**Нужеца Аллагъасул Къуръан ва гьелъул хIукмаби махсароде
ккоге:** нужеого бокъараб хIалалъ магIна гьабун, яги бокъараб жоялда
гIамал гьабун, бокъичIеб жо гIамал гьабичIого тун. **Аллагъасул**
рахъальан нужеого ругел кIудиял нигIматалги раклалде щвезаре.
Бишун кIудияб нигIматги Аллагъ лъалеллъун, авараг **رَبِّ الْوَحْيِ**
гьавулеллъун Аллагъас гъари буго.

**Ва нужеда Аллагъас рещтIизабураб хирияб къуръанги, Аллагъасул
свалат салам лъаяв аварагасул бацIадаб нухги (суннатги)
раклалда букIа** ва нужеца гьелда гIамалги гьабе: Аллагъас гьаб
кIиябго жоялдалъун **нуж битIараб нухалда тIоритIулел руго** ва
гьеб нужеого вагIза-насихIатги буго. **Ва нуж тIадегIанав Аллагъасул**
гIазабалдасаги хIинкъа ва нужеда лъай гьев БетIергъан
Аллагъ жинда кинабго жо лъалев вукIин. **Нужер загъираб гIамал**
лъалеб гIадин, нужер рекIел хIалалги лъала Аллагъасда.

**232. Ва нужеца руччабазул ражгIияб
цIар тIамун гIидда тIубараб мехалъ:**
цо яги кIиго цIар тIамун тIубанго
гьей ятIалъараб мехалъ, **нужеца гьел
руччаби нахъчIваге довго росасе**
цIидаса магъари лъун ине бокъани,
гьел кIиялго цоцазда рекъон, цIидаса
рос-лъадилъун рукIине рекъон ругеб

وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ وَلَا تَتَّخِذُوا
ءَايَاتِ اللَّهِ هُزُوًا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ
وَمَا أَنزَلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ يَعِظُكُمْ بِهِ
وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٣١﴾

وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَّغْنِ أَجَلَهُنَّ فَلَا
تَعْصِلُوهُنَّ أَنْ يَنْكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ إِذَا تَرَضَوْا
بَيْنَهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ ذَلِكَ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ
يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ لَكُمْ
وَآطَهَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢٣٢﴾

мехаль.

Гъаб буго нужее гъабулеб ваг1за-насих1ат, нужедаса Аллагъасдаги **جَلَّ جَلَّالَهُ** ахираталдаги божулев чиясе. Гъаб ваг1за-насих1ат боси нужее дуњал-ахираталье лъик1аб буго ва нуж мунагъазул чороклъиялдаса ц1унулебги буго. Х1акълъунго Аллагъ **جَلَّ جَلَّالَهُ** жинда кинабго жоялъул загъирабги бат1инабги рахъ лъалев вуго ва амма нуж ц1акъго дагъаб гурони лъай гъеч1ел руго. Гъадин бугельзул Аллагъасул **جَلَّ جَلَّالَهُ** амру-нагъюялда нахърильтъун хъвадани нужее лъик1аб буго, нужерго г1акълоялда божун, гъелда нахърильтъун рук1инч1ого.

Гъаб ц1ар т1амиялъул масъала жиндир рахъал г1емераб, жинда жаниб г1емераб бах1с бугеб ва муъминзабазе аск1орго къач1ого рук1ине рекъараб бугельзул, гъальие баян къеч1ого толеб буго. Кинниги бицинч1ого г1олареб жо буго:

1)-Ц1ар т1амизе ва ч1ужу йиччазе шарг1алда ихтияр бук1ин жинда жаниб х1икмат к1удияб жо буго. Нильеда гъеб х1икмат бич1ч1изе ккола насраниаб диналда ригъин биххизе ихтияр гъеч1леб бук1иналъ гъел кинал к1удиял пасалъабазда жанир кколебъи бихъараб мехаль. Х1атта рос-лъадильтун ругел чаг1и цоцазеги лъан, цогидал жидер вокуьеллгун цадахъ зина гъабулел руго, къаси цо рукъорги руссулел ва жал рос-лъади ругинги абулел руго.

2)-Ц1ар т1ами к1иги нухаль гъаби ва г1идда т1убач1ого т1ад вуссине рес бук1иналъзул маг1на буго: рос-лъади цоцазда цадахъ ругеб мехаль гъезда лъаларо жал рат1альараб мехаль гъез гъабизе бугеб г1амал: рек1екълъулищ жал, яги рек1екълъуларищ. Цо ц1арги т1амун г1идда т1убазег1ан мехаль гъезие ургъизе замана бук1уна ва т1ад руссизе бокъани, т1ад руссизе ихтиярги бук1ула.

3)-Ц1ар т1ами шарг1алда х1алалаб бугониги, жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адис буго: *«Бищун жинда Аллагъасул ццин бахъулеб х1алалаб жо буго ц1ар т1ами»* – абун. Х1адис заг1ипаб буго. Гъаб х1адисальулги ва цогидал х1адисазулги маг1на буго дагъабго жо сабаблъун, нахъе ругел, т1аде рач1унел умуразухъ балагъич1ого, ригъин биххи ва лъимал-хъизан къварид гъари шарг1алда х1арамаб жо бук1ин.

4)-Цин рос-лъадильтун рук1арал чаг1и к1иабизеги магъари лъун рос-лъадильтун рахъине бегъиги Аллагъасул гурх1ел ва х1икмат буго. Гъоркъоб заманги ун, къварилъи г1ат1илъиги х1ехъон гъел к1ияздаго ц1идасан дандельize берцин бихъараб мехаль, гъелда жаниб маслах1ат бук1уна ва гъезул ригъин даимлъиялда хъул бук1уна.

Лъимералъул эмен хун вугони, гъесул бакIалда вугев жинца ирс босулев чи (жинца гъеб лъимералъул жаваб къезе кколев чи), дов инсуда релъълун вуго гъаб цебехун бицараб жоялъулъ. Лъимер хахизаби ва гъеб лъимер хыхъаразе напакъа къезе гъезда тIадаб букIула. Нагагъ эбел-инсуе лъимер кIиго сон тIубалелдего кереналдаса тIезабизе бокъани ва кIиялго гъелда жаниб маслахIат букIиналда рекъонги ругони, гъеб лъимер карандаса тIезабиялда жаниб мунагъ-къварилъи гъечIо.

Нужер лъимер хахизе ва хыхъизе цоги чIужугIадан йиччазе бокъани: лъимералъул эбел унтун йикIун, яги гъей цIар тIамурай йикIун, цогидав чиясе росасе уней йикIун, яги цоги гIилла букIун, гъеб ишалъулъи нуже мунагъ-хIакъ гъечIо, жинца лъимер хахизе бачарай гIаданалъе гъей разияб ужра-мухъи къолеб бугони. Ва нуж Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ гIазабалдаса хIинкъа гъал ахIкамал хвезаризе, ва хиянат -зулмо гъабизе. Ва нужеда лъай хIакъълунго тIадегIанав Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ нужер гIамал жинда бихъулев вукIин ва гъесдаса щибго жо бальго хутIулареблъиги.

234. Нужер цояв хвараб мехаль, гъесул руччаби ругони (кIиго, лъабго, ункъго чIужу), гъел руччабаз россасе ине къасд гъабичIого сабро гъабизе ккела ункъго моцIги анцIго къоялъги.

Гъаб замаялъ руччаби рокъорги чIчIезе ккола, берцинаб ретIел ретIизе, гъуин махI гъабизеги бегъуларо. Гъаб

буго магIарул мацIалда «чIегIер бай» абулеб жо. Росс хварай чIужуялъе бугеб хIукму буго гъаб. Цоги эмен, вас, вац хвана абун чIегIер бай букIуларо. Нагагъ гъел руччаби лъабго къоялдаса цIикIкIун заманалъ чIегIер бан чIчIани, гъезие мунагъ буго ва гъеб хIарамаб буго: гъеб буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ къадалалда рази гъечIолъи ва жидер иман загIипаб букIин бихъизабулеб гIаламат. жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадис буго: «Жинца Аллагъасдаги ахиркъиямасеб къоялдаги ийман лъурай гIаданалъе бегъуларо лъабго къоялдасан тIадехун чIегIер базе, рос хварай чIужу хутIизегIан, гъель бала ункъго моцIги анцIго къоялъ». ХIадис имам Бухарияс бицана.

Цинги чIегIер баялъул заман тIубадалго нужеда щибго мунагъ гъечIо гъел руччабаз берцинаб ретIел ретIаниги, жий гъарун вачIарав чиясе жаваб къуниги, гъез гъабулеб гIамал шаргIалда рекъон

وَالَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنكُمُ وَيَدْرُونَ أَرْوَاجًا
يَتَرَقَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا
فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ
فِيمَا فَعَلْنَ فِي أَنفُسِهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ
وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٢٣٤﴾

бугебг1ан мехаль. Т1адег1анав Аллагъ ﷻ нужеца гьабулеб г1амал жинда лъалев, гьелда данде жазаъ гьабулев вуго.

235. Нужеда мунагъ х1акъ гьеч1о я гьал бихьинал, рос хварай г1аданалда ригьиналгъул бицен гьабун, баянго гьезда дие яч1а абич1ого. Гьединго нужер рек1ел гьел руччаби рачине къасд кканиги мунагъ гьеч1о.

Т1адег1анав Аллагъ ﷻ жинда лъалев вуго нужеца гьел руччабазда хит1аб гьабизе бук1ин.

Кинниги г1идда т1убазег1ан ва ч1ег1ер бахьинег1ан нужеца гьел руччабазулгун бальгояб къот1и гьабуге

г1идда т1убарабго дица мун ячине йигин абун. Нужее шарг1алда бегъизабураб х1алалъ бакка-бахьи гьабун те. Ва нужеца гьел рачизе къасдги гьабуге гьезул г1идда т1убан хадуб гурони.

Нужедаги лъан бук1а Т1адег1анав Аллагъ ﷻ нужер рек1ел хиялалги лъалев вук1ин ва нуж гьев Аллагъасул ццин бахьунеб жо гьабиялдаса рик1к1алъе.

Ва нужеда жегиги лъай гьев Аллагъ жинца мунагъал чурулев вук1ин. Жив гурх1улевги вук1ин. Аллагъасул ﷻ глазбалдаса х1инкъун, гьит1иналги к1удиялги мунагъал тун хьвадулел муъминзабазда.

236. Нужее мунагъ-х1акъ гьеч1о магъари лъурай г1аданалда ц1ар т1амуни, гьелда жимаг1 гьабич1ого бук1ун ва гьельтие магъаридае жоги лъеч1ого бук1ун.

Цо маслах1ат бук1ун, яги цо рес къот1и ккун гьадин ц1ар т1ами шарг1алда г1айиб ч1валеб жо гьеч1о. Гьедин ц1ар т1амурал руччабазе нужеца щиб бук1аниги рес рекъараб боц1и кье: цо рет1ел гьабун, яги г1арац къун.

Гьеб боц1и щивав чиясул рес-мах1алалда рекъон кье; бечедас жинда рекъараб къадар кье, мискинас жинда рекъараб кье. Гьезда ц1ар т1амун гьел руччабазда щвараб рек1ел къварилгьи бигъа гьабизе цо сабаб буго гьаб. Ва гьаб боц1и кьей лъик1ал муъминзабазул

وَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِيمَا عَرَّضْتُمْ بِهِ مِنْ خِطْبَةِ النِّسَاءِ أَوْ أَكْنَمْتُمْ فِي أَنْفُسِكُمْ عَلِمَ اللَّهُ أَنَّكُمْ سَتَذْكُرُونَهُنَّ وَلَكِنْ لَا تَقُولُوا لَهُنَّ سِرًّا إِلَّا أَنْ تَقُولُوا قَوْلًا مَعْرُوفًا وَلَا تَعْرِزْهُنَّ عُقَدَ النِّكَاحِ حَتَّى يَبْلُغَ الْكِتَابُ أَجَلَهُ، وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي أَنْفُسِكُمْ فَاحْذَرُوهُ وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَفُوٌّ رَحِيمٌ ﴿٢٣٥﴾

لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً وَمَتَّعُوهُنَّ عَلَى الْمَوْسِعِ قَدَرَهُ، وَعَلَى الْمُقْتِرِ قَدَرُهُ مَتَّعًا بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُحْسِنِينَ ﴿٢٣٦﴾

х1акъ буго ва гъезул т1абиғ1атги буго.

237. Нужеца гъел руччабазда ц1ар т1амуни гъезда нуж хъат1илелде цебе (жимаг1 гъабич1ого) ва нужеца гъезие магъариде боц1иги лъун бук1ун батани, нужеца гъезие кье гъеб магъариде лъураб боц1иялъул башадаб. Нагагъ гъел руччабаца т1аса лъугъун тани, яги гъезул квер кколев валияс т1аса лъугъун тани, цинги щибго къеч1ого тезе бегъула.

Ва нуж цоцазда т1аса лъугъани ва цоцазул х1акъги т1аса лъугъун тани, гъеб Аллагъасдаса جَلَّالَهُ х1инкъарал г1адамазул г1амал буго. Ва нужеда к1очонге нужеда гъоркъоб бук1араб лъик1лъи ва цоцазде бук1араб рокъи-хинлъи. Х1акълъунго Аллагъ جَلَّالَهُ нужеца гъабулеб г1амал бихъулев ва лъалев вуго.

Ц1ар т1амиялда хурхарал аятазул ахиралда т1адег1анав Аллагъас جَلَّالَهُ ваг1за гъабулеб буго нужеда гъоркъоб бук1араб лъик1лъи ва рокъи-хинлъи к1очонге абун. Гъалъул мурадги буго ригъин биххана абун нужеца цоцазде тушманлъи ккоге ва исламияб диналъул вацлъи хвезабуге абураб. Х1акъикъаталда нильеда бихъулеб жо буго ригъин биххун хадур гъел г1адамал ц1акъ цоцазе рихарал тушбаби лъугъунеблъи. Жинда кант1изе рекъараб масъала буго гъаб.

238. Нужеца т1адч1ей гъабе, я гъал муъминзаби, паризаял какал г1ужда райлда ва камилго райлда. Хасго бакъанил как г1ужда баялда ва мух1канго баялда т1адч1ей гъабе:

гъеб как буго малаикзабаз хал гъабулеб ва Аллагъасда جَلَّالَهُ щебе гъез нуг1лъи гъабулеб. Ва нуж как балеб мехаль Аллагъасда цере рахъун ч1а Аллагъсе х1елун, гъесдаса х1инкъун, Аллагъ جَلَّالَهُ тун нахбияб жоялдаса машгъуллъун.

239. Нуж х1инкъараб х1алалъуль ругони: рагъуль рук1ун я цоги х1инкъараб бак1 бук1ун, нужеца как бай рильлъанхъун унаго ва рек1унеб жоялда т1ад рук1адго. Как бач1ого тезе изно бук1уларо г1акъло хисун гъеч1ебг1ан мехаль: ахирабги гъесул

وَأِنْ طَلَقْتُمْهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فِقْضُ مَا قَرَضْتُمْ إِلَّا أَنْ يَعْفُونَ أَوْ يَعْفُوا الَّذِي بِيَدِهِ عَقْدَةُ الزَّكَاحِ وَأَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى وَلَا تَنْسُوا الْفَضْلَ بَيْنَكُمْ إِنْ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٣٨﴾

حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَقُومُوا لِلَّهِ قَانِتِينَ ﴿٢٣٨﴾

فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُم مَّا تَكُونُونَ أَعْلَمُونَ ﴿٢٣٩﴾

как бай бук1ула какил г1уж швараб мехаль жинца рек1ехъе
как балеб сурат х1исаб гъаби. Гъадиг1анго зах1мат гъабун
шарг1аль т1ад гъабураб как, щибго г1илла гъеч1ого, ц1акъ
бигъаго толел бусурбаби руго. Аллагъас гъезие кант1и кьеги.

**Цинги х1инкъи т1аса ун нуж парахальараб мехаль, нужеца как бай
Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ т1ад лъураб х1алалъ ва аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ малъараб
х1алалъ. Нужеда Аллагъас лъазабун буго нужеда лъалареб бук1араб
дин ва нуж иманалде т1орит1ун руго. Гъелда шукро гъабун нужеца
Аллагъ разильулеб г1амал гъабе.**

**240. Нужер цояв хвалил унти ч1ван
хвалда х1инкъун вугони, гъев чиясул
руччабиги ругони, гъес васият
гъабизе ккела жиндир руччабазе
цо лъаг1елалъ квен ва рет1ел кье
абун ва гъел рокъоса къват1ирги
рахъизаруге абун.**

وَالَّذِينَ يُؤَقِّتُونَ مِنْكُمْ وَيَذُرُونَ
أَزْوَاجًا وَصِيَّةً لِأَزْوَاجِهِمْ مَتْلَعًا إِلَى
الْحَوْلِ غَيْرِ إِخْرَاجٍ فَإِنْ خَرَجْنَ فَلَا جُنَاحَ
عَلَيْكُمْ فِي مَا فَعَلْنَ فِي أَنْفُسِهِنَّ مِنْ
مَعْرُوفٍ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٤٠﴾

Гъаб буго исламалъул авалалда бук1араб
х1укму. Хадуб гъаб х1укму хисун аят бач1ана гъел руччабазе ункъго
моц1ги анц1го кьоги г1идда бихъизабун ва гъеб заманаялъ гъезие
напакъаги рукъги кьезе бихъизабун.

**Нагагъ гъел руччаби г1идда т1убач1ого рукъоса къват1ир рахъани,
нужее мунагъ х1акъ гъеч1о гъез гъабураб жоялъул. Берцинаб
рет1ел рет1ун, гъуин мах1 гъабун гъей хъвадиялъул г1айиб гъелда
бук1ула. Т1адег1анав Аллагъ жиндир гуч бергъарав, жиндир
ишазуль х1акимияв вуго. Жинда жаниб цо х1икмат, пайда гъеч1еб
жо гъабуларев вуго ва лагъзадерида гъабеян абуларев вуго.**

**241. Жидер ц1ар т1амун риччарал
руччабазе цо дагъабниги боц1и
къейи т1адаб буго Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ
х1инкъулел муъминзабазда.**

وَالْمُطَلَّقَاتُ مَتَّعٌ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى
الْمُتَّقِينَ ﴿٢٤١﴾

Гъел руччаби г1иддаялда ругеб мехаль гъел рак1 къварильун,
пашманлъун рук1уна ва гъезие кумек гъаби буго гъаб боц1и къей.

**242. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъадин
баян гъарун рицула жиндир шарг1иял
ах1камал, нужеца гъезда г1амал гъабизе,
нужеда гъел ах1камал лъазе ва гъезул
пикру гъабизе.**

كَذَلِكَ يَبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ
لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٢٤٢﴾

Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ хъизан-рукъалъул ах1камал рициндаг1о

ва гъезда гъоркъор кколел хилапалги, гъезие гъабулеб маслахлатги бициндалго, гъалда хаду жигъадалгъул ахIкамал рицана. Гъеб жигъад бугелгъул диналгъул аслу цIунулеб, диналгъул хиралгъабиги цIунулеб жо, гъединго кинабго халкгъалгье рахлатги, парахалгъиги цIунулеб жо.

Цересел умматазул мисалал рачана, Аллагъасдаса جَلَّالُهُ хIинкъарал дагъал гIадамал гIемерал гIадамаздаса бергъунеблгъиги бицана. БатIулаб жо гIемераб букIиналда бараб иш букIуларо. ХIакъаб диналгье квербакъулел гIадамал хIакъаб жоялда чIейги, Аллагъасул جَلَّالُهُ нухда гъез жигъад гъабиги буго Аллагъасе бокъулеб ва гъес жиндие квербакъулеб гIамал.

243. Мун кин валагъуларев (дуца пикро гъабе) гъел гIадамазда, хвалидаса хIинкъун жидер рукъзабахъа къватIир рахъарал, гъелги аза-азар рукIарал. Цинги Аллагъас جَلَّالُهُ гъел рагъго гъечIого хвезаруна, хадур чIагоги гъаруна.

Гъал руго бануисраилаздаса цо къавм. Аварагас жал жигъадалде ахIараб мехаль гъел амруялгье мутIигIлъичIого росабалгъа къватIир рахъун гIалахалде лъутана. Цинги гъезул аварагасул (ХIазкъил авараг) гъари къабул гъабун, Аллагъас جَلَّالُهُ гъел микъго къоялгъ хвезарун тана, хадур чIаго гъаруна. Гъаб къиса бициялдаса мурад буго Аллагъасул къадаралдаса рорчIизе бакI гъечIолгъи ва гъесдаса лъутун ине бакI гъечIеблгъиги лъай.

ХIакъългунго Аллагъ جَلَّالُهُ гIадамазе гIемер лъикIлъи ва гурхIел гъабулев вуго, гъезда дунял-ахираталгье лъикIлъи бугеб жо малгъулевги вуго. Ва амма гIемерисел гIадамал жидеда Аллагъасул лъикIлъи ва гъесул нигIматал лъаларел ва гъесие щукру гъабуларел руго.

244. Нужеца Аллагъасул диналгье гIоло рагъ гъабе ва нужеда лъай тIадегIанав Аллагъ جَلَّالُهُ нужеца бицулеб жо рагIулев ва нужер гIамалал ва хиялал лъалев вукIин.

245. Нужедаса шив вугев жинца Аллагъ جَلَّالُهُ разилгъи тIалаб гъабун, гъесул дин тIадегIан гъабизе къарзалгье боцIи къолев, гъев чиясул къарз Аллагъас

﴿الَّذِينَ خَرَجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ﴾

﴿وَقَتْلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَعَلَّكُمْ أَنْ تَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾

﴿مَنْ ذَا الَّذِي يُقْرِضُ اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضَاعِفَهُ لَهُ أَضْعَافًا كَثِيرَةً وَاللَّهُ يَقْبِضُ وَيَبْصِطُ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾

г1емер ц1ик1изабун, ахираталда к1удияб хазиначьун гьесие кьезе?

Дунялалдагоги кьела Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гьесие, жинца кьуралдаса г1емераб ва лъик1аб боц1и: гьев вугелъул жинца бечедазулги ханлъун вугев Аллагъасе кьарз кьурав ва гьев Аллагъ налъи кьезе к1оларев, яги налъи кьеч1ого ч1ун зулму гьабулев гьеч1елъул.

Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цоязе дагъ ризкьи кьолев вуго, гьезул пакъирлъиялдалъун х1албихьизе. Цогидазе г1емер боц1и кьолев вуго, гьезул бечед гьарун х1албихьизе. Ахир киналго Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ руссунел руго жидер г1амалазда рекъараб жазаъ гьабизе.

Гьаб хирияб аят рещт1араб мехаль, жинда Аллагъ разилъаяв Абудах1дах1 абулев ансарияв асх1аб вач1ана аварагасухъе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, ва жинца абуна: «Я Бичасул авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Унгого Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ нилъеца кьарзалъе боц1и кьейи бокъунищ бугеб?» – абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Бокъун буго, я Абудах1дах1» - абун. Цинги Абудах1дах1ица رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ абуна: «Бихъе дур квер дида, я расулулагъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ» – абун. Цинги аварагасул кверги ккун абуна: «дица дир Бет1ергъан Аллагъасе кьарзалъе кьуна дир ах» – абун.

Гьеб бук1ана анлънусго чамасдакил гьвет1 жаниб бугеб ах. Цинги жиндир хъизамалда аск1ов вач1ун гьев ах1дана: « я Умудах1дах1 Нуж гьаб ахикъан кьват1ире рахъа, дица гьеб бет1ергъан Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ кьураб буго» – абун.

Гьаб х1адис бицана т1абаранияс Ибнумасг1уд رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ асх1абасдаса. Гьединго ибну аби х1атимицаги. Жал киназдаго Аллагъ разилъаги ва нилъги гьезда нахъ рильт1изареги.

246. Мун валагъун пикру гьабе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, бануисраилазул Муса авараг хун хадуб бук1араб цо кьавмалъул ккараб жоялда: гьеб кьавмалъ жидер аварагасда (Шамг1унида) абураб мехаль: «Дуца нижее цо амир гьаве, нижер цевехъанлъун вук1ине ва ниж Аллагъасул тушбабазде данде рагъизе рачулев»—абун.

Гьев аварагас абуна: «Нуже бокъунищ бугеб нужеда гьазават гьаби парз гьабураб мехаль нуж рагъде

أَلَمْ تَرَ إِلَى الْمَلِإِ مِنْ بَنِي إِسْرَءِيلَ مِنْ
بَعْدَ مُوسَى إِذْ قَالُوا لِنَبِيِّ آلِهِمْ ائْتِنَا
لَنَا مَلِكًا نُقَاتِلَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ قَالَ هَلْ
عَسَيْتُمْ إِنْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ أَلَّا
تَقَاتِلُوا قَالُوا وَمَا لَنَا أَلَّا نُقَاتِلَ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ وَقَدْ أَخْرَجَنَا مِنْ دِيَارِنَا
وَأَبْنَاءِنَا فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ
تَوَلَّوْا إِلَّا قَلِيلًا مِّنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
بِالظَّالِمِينَ ﴿٢٤٦﴾

рахъинчлого руклизе?» – абун. Гъеб къавмалъ абунa: «Нижее бугеб щиб ниж тушманасда рагъичлого руклине, х1акълъунго ниж нижерго рукъзабахъа къват1ирги гъун рук1адго, нижер лъималги асир гъарун рук1адго» – абун.

Цинги гъезда гъазават парз гъабураб мехалъ ва рагъда рахъаян амруги гъабураб мехалъ, гъезул г1емерисел х1инкъяна къват1ир рахъизе, ц1акъго дагъал г1адамал хут1изег1ан. Гъал дагъал г1адамал руго Т1алутгун цадахъ г1ор бахун дорехун арал. Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ жинда лъалев вуго жиндир амруялда мут1иг1лъич1ел зулмуял г1адамал ва гъезие квешаб жазъа буклине буго.

247. Гъеб къавмалда гъезул аварaгас абунa: «Х1акълъунго Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ нужее амирлъун вит1ун вуго Т1алут абулев чи»– абун. Къавмалъ абунa: «Кисан бук1унеб гъев Т1алутие нижеда т1ад амирлъи ва ханлъи, ниж х1акълъ руго гъеб ханлъи ва т1адлъи нижехъе буклине. Гъесие боц1иги къун гъеч1о, бечелъиги гъеч1о»– абун.

Нижеда гъоркъор руго бечелъиги, г1адамазда гъоркъоб къадруги бугел г1адамал. Щибго жиндир гъунар гъеч1ев, я къадру-къимат гъеч1ев чиясе кин ниж мут1иг1лъилел?– абун.

Аварaгас гъезда абунa: «Х1акълъунго Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ гъев нужедаса т1ок1 гъавун вуго жиндир г1елму-г1акълъуялдахъун ва гучаб, къуватаб черхалдахъунги»–абун.

Гъаб раг1иялдаса бич1ч1улеб буго цо г1адамазул яги клудияб къавмалъул цевехъанлъун вугев чиясулъ бишунго себе г1елму ва г1акълъу буклине ккей, жиндир ишазулъ гъев вит1ун вуклине ккани ва халкъалъул маслах1атал ц1унизе лъазе ккани. К1иабилебги сахаб, къуватаб черх буклизе ккола, г1адамал гъесда божизе жидер цевехъан живги ва г1адамалги тушманасдаса ц1унизе к1олеу вугин абун. Тушманасул рек1елъ х1инкъйиги рехизе, жиндаго т1аде рац1унел къварилъабиги х1ехъезе.

Х1акълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ жиндие бокъарав чиясе амирлъи ва ханлъи къолев вуго ва гъев Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ жиндир г1елму-лъай ц1акъ г1ат1идав вуго. Аллагъас цо чи т1аса вишараб мехалъ жив амирлъун вуклине, гъев чиясе Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ халкъ хадуб бачизе ва

وَقَالَ لَهُمْ نَبِيُّهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَدْ بَعَثَ لَكُمْ طَالُوتَ مَلِكًا قَالُوا أَنَّى يَكُونُ لَهُ الْمُلْكُ عَلَيْنَا وَنَحْنُ أَحَقُّ بِالْمُلْكِ مِنْهُ وَلَمْ يُؤْتَ سَعَةً مِنَ الْمَالِ قَالَ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاهُ عَلَيْكُمْ وَزَادَهُ بَسْطَةً فِي الْعِلْمِ وَالْجِسْمِ وَاللَّهُ يُؤْتِي مَلِكَهُ مِمَّنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٤٧﴾

ункъазарго чи ч1ана: Гъав ункъазарго чиги Т1алутги рахана г1ор бахун дорехун. Гъебги Иорданиялдаги Палестинаялдаги гьоркъоб бугеб г1ор буго.

Т1алутги гьесда иман лъурал г1адамалги г1ор бахун дорехун шведал гъезда тушманасул г1емерал боял рихъана ва къавмалъ Т1алутида абун: «Нилъер х1ал к1оларо Жалутида ва гьесул боязда данде рагъизе»–абун.

Амма Т1алутгун цадахъ рук1арал иман камилал, ахираталда Аллагъасда данде ч1вазе рук1иналда рак1 ч1арал муъминзабаца абун: «Чанги дагъаб къокъа г1адамазул бергъана г1емерал боязда данде рагъун, Аллагъасул изнуялдагъун ва гьесул х1укмуялдагъун»–абун.

Рагъда бергъин ва квербакъи боял г1емерлъиялдагъун бук1уларо. Рагъда бергъин бук1уна Аллагъасул диналъе г1оло рагъулел г1адамазе Аллагъасул квербакъин бук1иналдагъун. Х1акълъунго Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жидеца сабро гъабулел г1адамалгун цадахъ вуго, гъезие квербакъулевлъун ва гъезие бергъенлъи къолевлъунги.

250. Цинги Т1алутги ва гьесда иман лъурал г1адамалги бац1ц1адаб г1алахалда, рагъуль ругъунал, х1албихи бугел, гучал ва г1емерал Жалутил боязда аск1оре шведал, гьел муъминзабаз абун: «Я нижер бет1ергъан Аллагъ! Дуца нижеда т1ад сабро решт1инабе (ай нижер рак1азуль сабро лъугъизабе) нижер х1алк1вей бук1ине гъав гучав тушманасда рагъизе ва дуца нижер х1ат1алги рагъул майданалда ч1езаре (ай ниж лъутизе, нахъруссизе риччаге). Ва дуца нижее квербакъе гъаб капураб къавмалда т1ад бергъизе» – абун.

وَلَمَّا بَرَزُوا لِجَالُوتَ وَجُوْدُوْهُ قَالُوْا رَبَّنَا اَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَثَبِّتْ اَقْدَامَنَا وَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِيْنَ ﴿٢٥٠﴾

Рагъуль бергъизе къвариг1унеб лъабго сабаб буго гъаб. 1) Сабро гъаби. 2) Тушманасдаса х1инкъун гут1и. 3) Аллагъасда х1елун, гъарун, гьесул квербакъи т1алаб гъабун ва гьесда божун рук1ин. Ва гъаб дуг1а муъминзабазул бишун гучаб ярагъ буго, тушманасда рагъде унаго цадахъ бук1ине кколеб.

Рагъуль бергъизе къвариг1унеб лъабго сабаб буго гъаб.

1) Сабро гъаби.

2) Тушманасдаса х1инкъун гут1и.

3) Аллагъасда х1елун, гъарун, гьесул квербакъи т1алаб гъабун ва гьесда божун рук1ин. Ва гъаб дуг1а муъминзабазул бишун гучаб ярагъ буго, тушманасда рагъде унаго цадахъ бук1ине кколеб.

251. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ изнуялдагъун Т1алутил къокъаялъ Жалутил боял риххизе ва лъутизе гъаруна.

Муъминзабазул богун вук1арав

فَهَرَمُوْهُم بِاٰدِنِ اللّٰهِ وَقَتْلَ دَاوُدَ جَالُوتَ وَاِنَّهُ الْمُلْكُ وَالْحِكْمَةُ وَعَلَّمَهُ مَا يَشَاءُ وَلَوْلَا

Давудица Жалутги ч1вана. Хадуб
Аллагъас гъав Давудие аварагъти къуна
ва ханлъиги къуна. Жиндир х1икмат ва
г1елму къун Аллагъас Давудида жиндие
бокъараб жоги лъазабуна.

دَفَعَ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ
لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ وَلَئِنْ اللَّهُ ذُو
فَضْلٍ عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٢٥١﴾

Т1адег1анав Аллагъасул ^{جَلَّ جَلَالُهُ} х1укму-къадар бук1инч1лебани
гъесда иман лъураб къавмалдалъун, зулму ва купру гъабулеб къавм
нахъч1валеб, гъаб ракъ пасалъилаан ва гъаниб г1адамазул г1умроги
хвелаан. Кинниги Аллагъ ^{جَلَّ جَلَالُهُ} халкъалда ц1об-рах1мат ва гурх1ел
г1ат1идав вуго, ва жинца ракъалда зулму т1ибит1изе толаревги вуго.

Т1адег1анав Аллагъасул ^{جَلَّ جَلَالُهُ} х1укму-къадаралдалъун цо заманаялъ
купру-ширк ва зулму гъабулеб къавм муъминзабазда т1ад т1амун
бук1аниги, ахир-къадги Аллагъас гъеб квешаб къавмалъул талих1
къинабула ва ракъалда т1ад муъминзаби бергъинарула.

252. Гъал Аллагъасул г1аламатал руго
Мух1аммад ^{صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ}, дица дуге рицунел
х1акъаб жоялдалъун, ва мунги Аллагъас
^{جَلَّ جَلَالُهُ} дин малъизе рит1арал аварагзабазул
цо авараг вуго.

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ تَنْتَلُوهَا عَلَيْكَ
بِالْحَقِّ وَإِنَّكَ لَمِنَ
الْمُرْسَلِينَ ﴿٢٥٢﴾

Аллагъас ^{جَلَّ جَلَالُهُ} Жабраил малаик вит1ун Мух1аммад ^{صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ}
аварагасда, Муса ^{عَلَيْهِ السَّلَام} аварагасул, хадуб Т1алутил, Давудил ва
погидалги къисаби лъазаруна, жидеда ягъудиязе инкар кквезе
к1оларел, жидель бат1улаб жо гъеч1ел ва гъел къисаби рук1ана
ягъудиязул диниял г1адамазда гурони лъаларел. Гъабги хирияв
аварагасе ^{صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ} ругел муг1жизатаздаса цо муг1жизат буго.

253. Гъал киналго аварагзаби, дица
дуда жудер къиссаби рицарал ва жал
исламияб диналдалъун умматазда
рит1арал х1акъал аварагзаби руго.
Дица гъезул цоял цояздаса т1ок1
гъаруна ва хира гъаруна. Гъездаса
вуго жинда Аллагъас калам гъабурав
Муса ^{عَلَيْهِ السَّلَام} авараг. Цоги аварагзабазул
даража макъам т1адег1ан гъабуна дица.

﴿تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ
مِّنْهُمْ مَّنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ
وَمَا أَتَيْنَا عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ الْبَنِينَ وَأَيَّدْنَاهُ
بِرُوحِ الْقُدُسِ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتَلَ
الَّذِينَ مِن بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ
الْبَيِّنَاتُ وَلَئِنْ أَخْتَلَفُوا فِيهِمْ مِّنْ
ءَامِنٍ وَمِنْهُمْ مَّنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ
مَا أَقْتَلْتُمْ وَلَئِنْ لَّكَ لَإِلَهُ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ﴾ ﴿٢٥٣﴾

Бишунго жиндир даража макъам
т1адег1анав, жив аварагзабазул
ахиравлъун вугев, цереселги хадуселги
умматазул сайидлъунги (ханлъунги) вугев Мух1аммад авараг вуго
жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв. Гъединго даража т1адег1анав

вугу аварагабазул эмен, Ибрагъим жинда аллагъас Халил абурал (гъудул) жинда Аллагъасул салам лъеяв.

Ва дица Марьямил вас Гисахъе عَلَيْهِ السَّلَام аварагълиги ва баянал хIужаби ругеб Инжилги къуна. Ва гъев Гиса аварагасе квербакъи гъабуна Жабраил малаикасдалъун. Гиса аварагасеги гIемерал мугIжизатал къун рукIана: хварал чIаго гъари гIадаб, мацI лъаларел гIадамал кIалъазари гIадаб, бальгояб жо бицин гIадаб.

ТIадегIанав Аллагъасе бокъун букIарабани гъел умматазул гIадамал киналго тIоритIараллъун рукIинаан ва гъезухъе аварагабиги, тIахъалгирачIунхадурцоцаздеагъулелрукIилароан. Кинниги гъел умматаз жидер диназда жанир гIемерал хилапал гъаруна. Ва гъезул цоял хIакъаб жоялда чIарал муъминзаби руго, цогидал жидеца инкар ккурал ва хIакъаб нухдаса руссарал руго.

ТIадегIанав Аллагъасе бокъараб ани киналго гIадамалги малаикзабазда релъун Аллагъасда гIасилъуларел ва цоцаде къацандуларел гъарилаан. Кинниги ТIадегIанав Аллагъ Жَلَّ جَلَالُهُ жиндие бокъараб жо бокъухъин гъабулев вуго. Ва гъев Аллагъасда щивго чIяс гъикъуларо цо жо щай гъабураб абун, яги цо жо щай гъабичIлеб абун. Аллагъ тIадегIанав вуго кинабгIаги мукъсанлъи жиндие чIолеб сипаталдаса.

254. Я гъал иман лъурал гIадамал! Дица нуже ризкъильун чIобого ва нужер хIалкIолъиги гъечIого къураб боцIи-малалдаса нужеца Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гъабун лъикIал нухазда напакъа къе.

Аллагъасул диналъе гIоло рагъулесе къе, паризаяб закат къе ва цогидал исламияб диналъе квербакъулел бакIазда къе.

Гъеб мал нужеца къе нужеда тIаде жиндиль щибго даран-базарги гъечIлеб, гъудуллъи-гъалмагълъиги гъечIлеб, цоясул цогиясе квербакъи-шафагIатги гъечIлеб къо бачIиналда цебе. Гъебги къиямасеб къо буго. ХIакъълъунго Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ диналда инкар ккурал гIадамал жал гIорхъолъан рорчIарал, жиде Аллагъасул гIазаб хIакъълъарал зулмучагIи руго.

255. ХIакъълъунго ТIадегIанав Аллагъ жив гурев цоги Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гъечIев вуго, жиндие лагълъи гъабизе бегъулев. Жинда релъълъараб щибго жоги гъечIев, жив щибго жоялда хIажатавги гъечIев вуго. Жив чIагояв, жиндие хвел гъечIев,

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ
مِّنْ قَبْلِ أَن يَأْتِيَنَّ يَوْمٌ لَّا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خُلَّةٍ
وَلَا شَفْعَةٍ ۚ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٥٤﴾

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ
سِنَةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا
بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ

даимго жив нахъе хутӀулев вуго.

Киналниги халкъазул: Ӏадамал,
хӀайванал, женал, малаикал ва цогигаб
кинабго махлукъаталӀул тадбир жинца
гъабулев. Гъел киналго жинда хӀажатав,
жив щибго жоялда хӀажатав гъечӀев вуго.

Жинда Ӏад загӀинаб яги къуватаб макъу бачӀун гьель жив
кколареv вуго. ГъелӀул маӀна буго: гьесда Ӏад кинабӀаги
гъаплат, кӀочей, тохӀьи бачӀуларо ва гъев щибаб лахӀизаталь кинабго
махлукъаталӀул тадбир гъабулев, гъеб махлукъ жинда бихъулев вуго.
Гъев Аллагъасул мулк буго зобал ракъал ва гъезда жаниб бугеб
кинабго махлукъат. Кинабго жо гъесул къудраталда гъоркъ буго ва
гъесие лагъзал руго.

Щивха вугев жинца шапаӀат гъабулев Аллагъасул изну букӀун
гурони. Щивго чи гъечӀо жинца цогигасе шапаӀат гъабизе кӀолев,
гъев Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ изну къун хадуб гурони. Ӏадамазда жиб лъалеб,
бихъулеб дунялияб жо ва гъезда нахъа бугеб, гъезда Ӏад бачӀизе
бугеб ахираталӀул умуралги жинда лъалевги вуго гъев Аллагъ
جَلَّ جَلَالُهُ. Жиндир лъай кинабго жоялда Ӏамлъярав, сверун лъугъярав вуго
Аллагъ.

Ӏадамазда лъаларо Аллагъасул Ӏелмабаздаса цӀакъ дагъаб жо
гурони. Аварагаби ритӀун умматалда лъазабураб къадар гурони.
Аллагъасул Курс зобал ракъаздаса жиндир кӀодолъи, ӀатӀилъи
цӀикӀараб буго. ӀадеӀанав Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ щибго захӀматлъи,
Ӏажизлъи букӀуларо гъал киналго зобал-ракъазул тадбир гъабизе
ва гъел цӀунизе. Аллагъ кинабго халкъалда Ӏад вугев вуго жиндир
ханлъиялдадлъун, жиндир кӀодолъи ва чӀухӀи машгъурав вуго.

Гъаб аяталда цӀар буго «Аятул курсий» абун, гъалӀул хиралъаби рицун
машгъурал ва мухӀканал хӀадисалги руго. Жинда Аллагъ разилъаяв
Абузарица бицараб халатаб хӀадисалда жаниб буго: Дица аварагасда
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьикъана: «Дуда рештӀизабураб жоялӀул бицун къадро
кӀудияб щиб бугеб абун. Аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абун: «аятул курсий буго»
абун. ХӀадис имам Аннасаияс бицана.

Цоги хӀадисалда буго: «Гъаб аяталӀул бай бихъи Аллагъасул цӀар буго,
жиндалъун гъарарав чиясул дугӀа къабул гъабулеб»- абун.

Цоги хӀадисалда буго: «Щибаб паризаяб какда хадуб гъаб аят цӀалани
гъев чи алжаналда лъугъиналдаса нахъчӀвалеб жо гъечӀо цохӀо хвел
гуроно»- абун.(ай гъесие хвезе хутӀун букӀула алжаналда лъугъине).

ХӀадис имам Аннасаияс бицана.

وَلَا يَحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ
وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ
حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ

Цоги хIадис буго: «Радал гъаб аят цIаларав чи къасильгизегIан квеишгIиялдаса цIунила. Къаси цIаларав чи рогынегIан квеишгIиялдаса цIунила»- абун. ХIадис ХIакимица бицана.

Цоги хIадис буго: «Гъаб аят цIалараб рокъоб щайтIан чIеларо, гъеб рокъоса къватIиб уна»- абун.

Цогиги гIемер хIадисал руго гъаб аяталгIул хIакъалгIулъ ва гъеб гIемер цIаларасе мунпагIат гIемер букIила.

256. ХIал-зулму гъабун исламияб дин босизабуларо. ХIакълъунго Аллагъасда унеб битIараб нух баянлъун буго.

Къуръанги рещIизабун, аварагги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ витIун. Къосинги, батIулаб жоги баянлъун буго:

гъеб шаргIалде хилипIъараб жо буго. Гъаб амру гъадин бугелгIул: жив

щайтIаналда ва гъелда рельеъарал Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّالُهُ гIадамал рикIклад гъарулел жалазда капурIъарав, жинца гъезда инкар ккурав, ва ТIадегIанав Аллагъасда жинца иманги лъурав чи, хIакълъунго щулияб исламияб рухъен ккурав чи вуго. Гъеб рухъен жиб тIолеб ва тIасан унеб гъечIо. Ва ТIадегIанав Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ кинабго жо рагIулев ва кинабго жо жинда лъалев вуго.

257. ТIадегIанав Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ

муъминзабазул вали вуго: гъезие квербакъунев, гъезул умуразул тадбир гъабулев вуго. Жинца гъел муъминзаби купруялгIул бецIлъиялдаса иманалгIул нуралде рахъизарулев вуго. Ва амма жидеца хIакъаб жоялда инкар ккурал гIадамал абун, гъезул вализаби щайтIаби руго: гъел иманалгIул нуралдаса рахъун купруялгIул бецIлъукъе ккезарула. Гъал гIадамал руго жужахIалгIул агълу, даимго гъеб жужахIалда рукIунел.

258. Дуца пикро гъабулариш МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Ибрагъим аварагасда, БетIергъан Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ хIакъалгIулъ гъев Аллагъ вукIиналда инкар ккун жив къацандарав чиясул. Гъав чи вуго Намруз КангIанил вас, жив гъеб

لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ
فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدْ
اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لَا انْفِصَامَ
لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٥٦﴾

اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ
الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
أُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ يُخْرِجُهُم مِّنَ
النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ
النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٥٧﴾

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِي حَاجَّ إِبْرَاهِيمَ فِي رَبِّهِ أَنْ
آتَاهُ اللَّهُ الْمَلَأَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّي
الَّذِي يُحْيِي وَيُمِيتُ قَالَ أَنَا أُحْيِي وَأُمِيتُ
قَالَ إِبْرَاهِيمُ فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ
مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ

заманалъ ханлъун вукларав.

Бетлергъан аллагъас жиндие къураб

ханлъи ва бечелъи жиндир гъунаралъ

бугеб жоян ккун жив члухлана ва жинца Аллагъасе щукро

гъабичло, Аллагъасда данде къацандизе лъугъана гъав Намруз

ва жиндир къосинги купруги загъир гъабуна.

Ибрагъимица عَلَيْهِ السَّلَام абидал дир бетлергъан Аллагъ вугин,

жинца хвезарулев ва члагоги гъарулев абун, гъев Намрузица

абуна: «Дицаги члаго гъарула ва хвезеги гъарула» – абун.

Цинги Ибрагъимица гъесда абун: «Тпадегланав Аллагъас бакъ

баккизабула бакъ баккул рахъалъан. Мун вачлаха гъеб бакъги

бачун бакъ тлерхъул рахъалдаса» – абун. Цинги гъев Намруз

жаваб къезе клвечлого хлайранлъана ва жив хлинкъун, нахъе

къана. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ капураб, къосараб къавм хлакъаб жоялда

тлоритлуларо ва гъезие бергъенлъиги къоларо.

Намрузица «дицаги члаго гъарула ва хвезарула» – абураб рагъи абун

жиндир ахлмакълъиялъ ва хлалхублъиялъул гучалъ. Цо хабаралда

буго: Намрузица клго чи ахлана жинда цеве ва гъев клиявго члвзе

хлукму гъабуна. Хадуб цояв члвана, цояв члаго тана ва доб рагъиялъул

магъна гъаб бугин абун. Гъесул ахлмакълъи бихъидалго Ибрагъим عَلَيْهِ السَّلَام

аварагас Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ хлалклълъиялда тлоритлел гъабулеб цоги

мисал бачана Намрузие: Аллагъас бакъбаккудаса баккизабулеб бакъ

дуца бакътлерхъудаса баккизабе абун. Цинги Намруз мацъ лъаларев чи

гладин гъабизе жо тлагъун ва жаваб къезе лъачлого хутлана.

259. Цогиги чиясул къисаялъул

пикро гъабе Мухаммад ﷺ! Цо

члунтараб, биххун тлагъала ккараб

росоялда асклосан жив арав ва жинцаги

абурав: «Гъадигланго члунтараб

росо члаго гъаби ва гъеб цлидасан

глуцли цлакъ клудияб жо буго. Киндай

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъаб члаго гъабизе бугеб»

– абун.

Гъеб члунтараб росогги Байтул-мукъадас

буклана, Бухтанасар абулев капурав

ханас члунтизабураб. Гъав чи муъминчи

вуклана, гъесул цларги Глузайр буго

абун глемерисел глалимзабаз. Жинца

гъаб рагъи абун Аллагъасул хлалклълъи

الَّذِي كَفَرُوا لِلَّهِ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ

الظَّالِمِينَ

أَوْ كَالَّذِي مَرَّ عَلَى قَرْيَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى

عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّى يُحْيِي هَٰذِهِ اللَّهُ بَعْدَ

مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ

قَالَ كَمْ لَيْتَ قَالَ لَيْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ

يَوْمٍ قَالَ بَل لَّيْتَ مِائَةَ عَامٍ فَانْظُرْ

إِلَى طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَسْنَخْهُ وَانْظُرْ

إِلَى حِمَارِكَ وَلِنَجْعَلَكَ آيَةً لِلنَّاسِ

وَانْظُرْ إِلَى الْعِظَامِ كَيْفَ نُنشِزُهَا ثُمَّ

نَحْنُ سُوَّهَا الْحَمَّاءُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ

أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

т1адег1ан гъабун ва гъелда г1ажаиблгъи гъабун.

Цинги Т1адег1анав Аллагъас جَلَّالَهُ гъев Г1узайр хвезавун нусго сональ тана, хадув ч1аго гъавун т1ад вахъизавуна. Т1адег1анав Аллагъас гъесда гъикъана: «Киг1ан мех бараб дуца гъаб бак1алда» – абун. Г1узайрица абун: «Цо т1обараб къо бана, яги гъелдасан дагъаб заман бана» – абун. Хадуб Аллагъас абун: «Нусго сон бана. Гъанже мун валагъе дуда цадахъ бук1араб квен-т1ехалда, щибго хисич1ого буго гъеб. Хадуб мун валагъе гъаб мунгун цадахъ бук1араб х1амаялда: гъеб хун, гъан турун, рукъби хут1ун рук1ана х1ама бук1араб бак1алда. Гъаб г1аламат дица гъабуна г1адамазе муг1жизатлгъун бук1ине ва дудаги якъинго лъазе дир къудрат камилаб бук1ин.

Гъанжеги мун валагъе киндай дица гъаб х1амаялгул рукъби цоцазда аск1ор рекъезарулел ва кин гъезда т1ад гъанги т1онги рек1изабулеб» – абун. Валагъун Г1узайргун гъеб х1ама себе бук1ахъе ч1аголъана. Гъал к1удиял муг1жизатал жинда рихъидал ва баянлъидал Г1узайрица абун: «Дида якъинго, берда бихъун, лъала х1акългъунго Аллагъ جَلَّالَهُ кинабго жоялда жиндир х1алк1олев вукин» – абун.

260. Дуца рак1алда щвезабе ва умматалъе насих1ат гъабун бице Ибрагъим عَلَيْهِالسَّلَام аварагасул къисаги.

Ибрагъимица عَلَيْهِالسَّلَام абидалго: «Я дир Бет1ергъан Аллагъ! Дуца дида бихъизабе кин дуца хварал чаг1и ч1аго гъарулел» – абун, Т1адег1анав Аллагъас абун: «Мун божуларогонищ вугев хварал ч1аго гъаризе дие к1олеблъиялда?» – абун. Ибрагъимица

абун: «Дун божула ва дир рак1 ч1арабги буго. Кинниги дие бокъун буго кин ч1аго гъарулеб бихъун лъазе ва дир рак1 парахалгъизе, капурал г1адамалгун къацандулеб мехаль дир х1ужаги къуватаб бук1изе» - абун.

Цинги Т1адег1анав Аллагъас абун: «Гъедин бугони дуца ункъго х1инч1 ккве, данде гъаре. Хадуб гъел хъун, гъан т1ет1езабун, цоцалъе жубай. Гъеб жубараб жо муг1рузда т1аде босун гъородахъ бай ва г1одоб рехе. Цинги мун цо бак1алда ч1ун дуца гъел х1анч1и духъе ах1е – гъел духъе рач1изе руго хехго ва нахъбахъи гъеч1ого. Ва дудаги лъай х1акългъунго Аллагъ جَلَّالَهُ жиндир гуч бергъарав,

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ ارْنِي كَيْفَ تُنْجِي
الْمَوْتَى قَالَ أَوْلَمْ تُؤْمِنْ قَالَ بَلَى وَلَكِنْ
لَيْظَنَّيْ قَلْبِي قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِّنَ الطَّيْرِ
فَصَرِّهُنَّ إِلَيْكَ ثُمَّ أَجْعَلْ عَلَى كُلِّ جَبَلٍ
مِّنْهُنَّ جُزْأً ثُمَّ ادْعُهُنَّ يَأْتِينَكَ سَعْيًا
وَأَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٢٦٠﴾

жиндаса бергъунѣб щибго жо гъѣчлѣв вуклѣн ва жиндир
пишабазулъ хлѣкимияв вуклѣн»-абун. Цо пайда, мунпаглат
гъѣчлѣб жо гъабуларев вуго Аллагъ ﷻ.

Глѣлимзабаца абун: Аллагъасул салам лъѣяв Ибрагъим аварагас,
Аллагъас жинда малъараб хлѣлалъ ункъго батли-батлияб боржунѣб
жо ккуна ва жинда асклор члѣзарун хъуна. Хадуб гъезул гъан, би,
хлули цоцалъѣ жубазеги гъабун муглрузда тлѣде шуцазѣбун бана.
Гъел хлѣнчлѣзул бутлрул жинда кодор ккун руклана. Ибрагъим عَلَيْهِ السَّلَام
аварагас ахлѣна гъел хлѣнчлѣзда жиндихъѣ рачлѣ абун. Цинги гъесда
бихъана батли-батлияб баклѣлда шуцѣн буклѣраб гъан, хлули ва
цогѣдабги боржун цоялда цояб данде буссун ва хѣхго ракъалдасан
рилъгъун гъел хлѣнчли щѣбаб жиндир бетлѣралда асклор рачлѣна ва
члѣголъун, цѣре руклѣраб хлѣлалъ лъугъана-абун.

Кантлѣзе рекъараб жо буго: цониги авараг вуклѣларо Аллагъасул
хлѣлклѣлгъиялда щаклъулел, Аллагъасул амруялда нахърилъгъѣне
клѣвахлѣлгъулел, я цогѣдаб кинаб бугониги мукъсанаб сипат жидѣе
бугел. Гъел хѣриял аварагзабаз жудер умматалъѣ далилгъун, хлѣужалъун
буклѣне цо-цо жо Аллагъасда ﷻ гъарула, гъесдѣхун суал гъабун
клѣлгъала. Цинги Аллагъас бихъѣзабураб муглѣжизат ва аварагзабѣ
къураб жаваб умматалъѣ бугѣб далил ва хлѣужа буклѣла.

Гъаб лъабго аяталда жаниб дунѣялалдаго жидер ханлъѣ тлѣбитлун
буклѣрав клѣго капурав ханасул цлѣр бачлѣна: Ибрагъимил заманалъ
вуклѣрав Намруз ва Глѣузайрил заманалъ Байтул-мукъадас бѣххѣзе,
члѣунтизабурав Бухтанасарги. Гъѣдинго дунѣялалда жидер ханлъѣ
тлѣбитлѣрав клѣго Аллагъасда иман лъурав ханги вуклѣна: Давудил
Сулейман ва Зулкъарнайн.

Тлѣдегланав Аллагъас нѣлъѣда тлѣд парз гъабурал жалаздаса бицунго
жиндир къѣмат клѣудѣяб, жиндалъун Аллагъасул дин ракъалда
даимлъулѣб жо бугѣлъул Аллагъасул диналъѣ глѣоло гъабулѣб гъѣзават,
жигъад, гъѣб жигъадалъул бицун Аллагъас ﷻ гъанжеги аятал
рѣштлѣзарулел руго.

Аллагъасул диналъѣ глѣоло гъабулѣб жигъад лъабго батлияб буклѣна:
цо тайпа буго: Аллагъасул диналда халкъ ахлун, гъѣзда Аллагъ ﷻ цо
вуклѣиналъул далилал рицун гъабулѣб жигъад: гъалда цлѣрги буклѣна
даглѣват абун. Клѣибиѣлѣб буго: жиндир напсалдалъун гъабулѣб:
Аллагъасул диналда ахлѣраб мехалъ гъѣб диналде рачлѣнчлѣл ва дин
гъабулѣл ва даглѣват гъабулѣл глѣадамазе кинаб рахъалгъан бугониги квал-
квал гъабулѣл глѣадамазда данде ярагъги босун рагъун, гъел я диналда
рачлун, я исламалъѣ квал-квал гъабѣчлѣго члѣзеглан гъабулѣб жигъад.

Лъабабилеб буго: жиндир боцIи-мал Аллагъасул ﷺ нухалда къун, гьелдалъун жигъад гъабулезе квербакъи гъаби. Церехун арал аятазда бицун букIана дагIват гъабиялъул ва напсаздалъун жигъад гъабиялъул. Гъал хадур рачIунел аятагIруго Аллагъасул ﷺ нухда боцIи къеялъул бицарал.

Гъаб (261) аят рещтIизабиялъе сабаб буго: «Жинда Аллагъ разилъаяв ГIусман асхIабас Табукалда гъазаваталда ине Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг хIадурлъулеб мехалъ Аллагъасе гIоло кIинусго варани къуна жидер къили-къайигун цадахъ. Цинги хирияв аварагасда *صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ* цебе азарго динарги лъуна (динар – меседалъул гъуруц). Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг гьел динарал квералъ доре гъанирехун сверизаризе лъугъана ва жинцаги абун: «ГIусман асхIабасе щибго къварилъи букIинаро жакъа къоялдаса хадуб гъес гъабураб жоялъул» – абун.

Цинги ГIабдурахIман *رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ* ГIавтил вас вачIана ва ункъазарго диргъам лъуна аварагасда *صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ* цебе, жинцаги абун: «Дир микъазарго диргъам букIана. Дица гъаб ункъазарго диргъам дир бетIергъан Аллагъасе *جَلَّ جَلَالُهُ* къарзатъе къолеб буго. Ункъазарго хъизанатлъул хIажатазегитана» – абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун; «Аллагъас дуе баракат гъабеги дуца къураб жоялъулъ, ва дуда аскIоб тараб жоялъулъги» – абун. Гъезул хIакъальулъ гъал аятагIи рещтIизаруна:

261. Аллагъасул ﷺ диналъе гIоло гъазават гъабизе ва цогидалги лъикIлъабазе боцIи къолел гIадамазул мисал буго ракъулъе рехараб цо мугъ бижун анкыго тIор лъугъараб гIадин, цо-цо тIоралда жанибги нус-нус мугъ бугеб.

Аллагъас жиндие бокъарав чиясе гъесул садакъа гIемерго цIикIизабула. ХIакълъунго Аллагъ жиндир бечелъи, рахIмат гIатIида ва кинабго жо лъалев вуго.

262. Жидеца Аллагъасул ﷺ нухалда боцIи къолел гIадамал, цинги гъеб къураб жоялдалъун бадибчIвай гъабун, яги цогидал гIадамазда бицун дица пуланасе боцIи къуна абун, гъев чиясе зарал гъабуларел: гъал гIадамазе ажро кири буго БетIергъанасда аскIоб, гъел къиямасеб къоялъ хIинкъараллъунги рукIине гъечIо, гъел щибго пашманлъизеги гъечIо. Дунялалда кодоса араб боцIи-мал ахираталда

مَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
كَمَثَلِ حَبَّةٍ أَتَتْ سَبْعَ سَاكِبَاتٍ فِي
كُلِّ سُتْبَلَةٍ مَّا تَرَىٰ حَبَّةً وَاللَّهُ
يُضَاعِفُ لِمَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٦١﴾

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ
لَا يَتَّبِعُونَ مَا أَنْفَقُوا مَنًّا وَلَا أَذًى لَهُمْ
أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ
وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٦٢﴾

г1емерлъун, к1одолъун гъезие хайиралъе батизе буго.

263. Бусурманчияса берцинаб

раг1и бицин ва гъесие мунагъал

чуриялдалъун дуг1а гъаби, гъесдасан

ккараб гъалат1алда т1аса лъугъин

Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ аск1об лъик1аб буго, гъев чиясе садакъа къун, я

цог1и лъик1лъи гъабун, цинги гъеб бадибч1ван гъев г1одовег1ан

гъавиялдаса. Х1акълъунго Аллагъ щибго жоялда х1ажатав

гъеч1о, кинабго рахъалъан жив бечедав вуго ва г1адамазда

гурх1улев, гъезие г1акъуба хех гъабуларев, гъез тавбо гъабизе

бокъулевги вуго.

Жинца гъабураб лъик1лъи бадибч1вай гъабун бицин ц1акъ шарг1алда какараб, бусурманчиясул чорхоль бук1ине бегъулареб г1одобег1анаб пиша буго. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Лъабго чи вуго жидеда къиямасеб къоялъ Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ к1алъаларел, гъезда Аллагъ валагъуларел, гъезул г1амалги къабул гъабуларел ва жидее г1азабги бук1унел: жинца къураб жо бадибч1ван бищунев чи, халат гъабун рет1ел хадуб бехъерхъулев чи, гъересиял гъаялги гъедун жинца даран гъабулев чиги»-абун. Гъаб буго имам Муслимница бицараб сах1их1аб х1адис.

Цог1и х1адис буго: «Алжаналда лъугъунаро эбел-инсуе къварилъи гъабулев чи, лъик1лъи бадиб ч1валев чиги, хамро гъабулев чиги, Аллагъасул къадаралда божуларев чиги» – абун. Х1адис бицана ибну Мардавейгъица къуч1аб иснадалдалъун.

Гъаб маг1на баян гъабун Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго:

264. Я гъал иман лъурал г1адамал!

Нужеца г1адада хвезабуге ва бат1ул

гъабуге нужер садакъа ва цог1идаб

лъик1аб г1амал, бадибч1вай гъабун

ва жидее лъик1лъи гъабуразе квеш

бук1унеб раг1и бицун. Гъав чи

рельлъун вук1уна жинца г1адамазе

рихъае (риялгъе) жиндир боц1и кьолев

чияса: гъезул рецц-бакъ бокъун,

гъезие лъик1 вихъизе бокъун, амма

живго Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ ва ахираталда

иман лъуравлъун гъеч1ев.

Гъав чиясул мисал буго цо ц1вакараб къуруялда (гамач1алда) рельун, жинда т1ад ракъги бугеб, хур-херги бижулеб. Цинги цо хеаб, г1емераб ц1ад бараб ва гъеб ганч1ида бук1араб кинабго

﴿قَوْلٌ مَّعْرُوفٌ وَمَغْفِرَةٌ خَيْرٌ مِّنْ صَدَقَةٍ

يَتَّبِعُهَا أَذًى وَاللَّهُ عَنِّي حَلِيمٌ﴾

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا يَتَّخِطُّوْا

صَدَقَتِكُمْ بِالْمَنِّ وَالْأَذَى كَالَّذِي يُنْفِقُ

مَالَهُ رِثَاءَ النَّاسِ وَلَا يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ

الْآخِرِ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ صَفْوَانَ عَلَيْهِ تَرَابٌ

فَأَصَابَهُ وَابِلٌ فَتَرَكَهُ صَلْدًا لَا يَقْدِرُونَ عَلَى

شَيْءٍ مِّمَّا كَسَبُوْا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ

الْكٰفِرِيْنَ﴾

ракъги хур-херги чурун г1одобе араб: гъеб ганч1ида г1ад хур бекъун
рук1арал г1адамалги щибго жо гъабизе к1оларого хут1араб.

Гъаб мисал буго ахираталъе хайир бугеб х1алалъ дунялалда хъвадизе
лъаларел г1адамазул мисал. Х1акълъунго Аллагъас ﷻ капураб
къавм х1акъаб нухда т1обит1уларо. Гъеб къавм Къуръаналдаги
аварагасдаги нахърилътъинч1ого ч1араб мехалъ, гъезие цоги т1орит1ел
бук1уларо ва Аллагъасул ﷻ щим бахъун абадияб г1азабалъе
х1акъаллъун жужах1алда рехула.

Аллагъас ниль ц1унаги гъадианаб ахир ккеялдаса. Амин.

265. Жидеца Аллагъ разилъи т1алаб
гъабун ва ахираталда Аллагъасда
дандч1вазе рук1ин якъинго лъан,
жидер боц1и напакъаде кьолеб
г1адамазул мисал буго цо бечедаб
ахалда рельеъун, жиб ракъул
борхальуда бугеб: гъвет1-херги
берцинаб пихъги гъуинаб. Цинги
лъик1аб, г1емераб ц1ад бан жиндир пихъ к1иги нухалъ ц1ик1ун
бижараб. Гъедин лъик1аб, г1емераб ц1ад бач1они жиндие дагъаб
ц1адги г1олеб ва жинца пихъги кьолеб.

Ракъ лъик1аб бак1 бук1ун, рижарал гъут1биги лъик1ал рук1ун. Гъаб
буго муъминчиясул садакъаялъул мисал: иман камиллъун, Аллагъасе
ﷻ ният бац1ад гъабун къураб жо ц1акъго ц1ик1к1ун, хайирлъун
ахираталда батулеб. Нагагъ гъоркъоб шубгъаяб боц1и ккун, яги
нияталъуль рияъ г1адаб жо жубан ккараб мехалъ жиндир садакъа
г1адада холарев ва жиндие кири шолев.

Х1акълъунго Бет1ергъан Аллагъ ﷻ нужеца гъабулеб г1амал
жинда бихъулев вуго. Загъирабги, бат1инабги г1амал бихъулев,
лъалев вуго. Гъесда щибго жо бальго хут1уларо ва щивасул г1амалалда
рекъараб жазаъ бук1ине буго.

266. Нухер понигиясе бокъулищ
жиндир бечедаб ах бук1ине,
чамасдакил, ц1олбол ва цогидал
пихъазул. Жинда жаниса лъимги
чвахулеб, лъалъазе ва къач1азе
ресги бугел, ва жиндие бокъараб
пихъги жаниб бугеб. Цинги гъев чи
херлъун, к1одолъун вук1адго, жиндир
г1исинаб, заг1ипаб хъизанги бук1адго,

وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمُ ابْتِغَاءَ
مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَنفِيَتٍ مِّنْ أَنْفُسِهِمْ كَمَثَلِ
جَنَّةٍ بَرِيَّةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَتَأْتَتْ أَكْطَفُهَا
ضَعْفَتَيْنِ فَإِن لَّمْ يُصِيبْهَا وَابِلٌ فَطَلَّ
وَاللَّهُ يَمَّا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٢٦٥﴾

أَيُّودُ أَحَدُكُمْ أَن تَكُونَ لَهُ جَنَّةٌ مِّنْ نَّحِيلِ
وَأَعْنَابٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُ فِيهَا
مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ وَأَصَابَهُ الْكِبَرُ وَلَهُ
ذُرِّيَّةٌ ضُعَفَاءُ فَأَصَابَهَا إِعْصَارٌ فِيهِ نَارٌ
فَأَخْرَجَتْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ الْآيَاتِ
لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ ﴿٢٦٦﴾

жинда цадахъ ц1а бугеб гучаб гъуриги пун, гъеб ах бух1ун
г1одоб лъезе. Гъаб жо лъиениги бокъиларо, гъалда цониги чи
разилъиларо. Гъадианаб ахир бук1ин лъалеб бугони гъеб ахги
къач1аларо.

Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ гъаб мисал бачана жидеца иманги лъун, лъик1аб
г1амалги гъабун хъвадулел рук1арал муъминзаби, цо заманалдаса
щайт1аналь къосизарун квешаб г1амал гъабизе т1амиялъе. Херлъун,
унтун, хвалда г1агарлъараб мехаль жидедаса ккараб жо жидее
бич1ч1арал, амма щибго гъабизе х1илла гъеч1ого хут1арал. Гурх1ел-
ц1об г1ат1идав Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ тавбо къабул гъабун, ц1аялдаса ц1унани,
гъезие хвасарлъи бук1ина.

Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ гъадин мисалал рачун жиндир аята
ва х1икматал баян гъарула, нужеца гъезул пикру гъабизе ва нуж
бит1араб дидалда хъвадизе.

267. Я гъал иман лъурал г1адамал!
Нужеца х1алт1ун щвараб х1алалаб,
бац1ц1адаб боц1и кье лъик1аб нухалда
Аллагъ разилъи т1алаб гъабун. Ва
дица нуже ракъалдаса рақкизарурал
ниг1матаздасаги кье х1алалаб ва
бац1ц1адаб жо лъик1аб нухалда. Воре
нужеца къасд гъабуге Аллагъасул
нухалда къолеб жо гъеб боц1уда гъоркъоса къадараб балагъун
къезе: нагагъ нуже гъединаб жо къолеб бугони нуж гъеб босизе
разильулареб: рак1 рази гъеч1ого босун гурони.

Гъадианаб къадараб жо Аллагъасе кин нужеца къолеб? Ва нужеда
лъай т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ ц1акъ бечедав вук1ин: гъев нужер
садакъаялда х1ажатав гъеч1о, гъеб садакъа буго нужеого ахираталда
батизельун къолеб жо. Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ жиндир сипатал реццарав,
жиндие рецц гъабизе мустах1икъав вуго ва дагъабго лъик1лъи
гъабурав чиясе г1емераб кири гъабулев вуго.

268. Щайт1ан буго нуж къосизарулеб
тущман. Гъель нужеда абула: нужеца
Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ г1оло боц1и кьоге, нуж
пакъирлъизе ругин абун. Гъединго
щайт1аналь нуж къабих1ал пишаби
гъаризеги т1амула.

Закат бахъиялдасан нахъч1ван, бахиллъиялда ругъун гъарун.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا مِنْ طَبِئَتِ
مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِنَ
الْأَرْضِ وَلَا تَتَمَمُّوا الْحَبِيثَ مِنْهُ
تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِآخِذِيهِ إِلَّا أَنْ تُغْنَوْا
فِيهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ عَنِّي حَمِيدٌ ﴿٢٦٧﴾

الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمْ
بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُمْ مَغْفِرَةً مِّنْهُ
وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٦٨﴾

Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** нужее къот1и гъабулеб буго нужеца Аллагъасе г1оло къураб жо г1емер цик1к1изабун ахираталда нужее батиялдалъун, гъелдалъун нужер мунагъал чурила абун, нахье хут1араб боц1иялда баракатги лъела абун. Т1адег1анав Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ** жиндир ц1обал г1ат1идав, бечелъи г1емерав вуго, рецпалье ва кириялъе мустах1икъал щал ругел жинда лъалевги вуго.

269. Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** г1елму ва г1акълу къола жиндие бокъарав чиясе.

жиндие вокъарав чи Аллагъ разилъулеб г1амалалда г1овит1ула ва гъесда гъеб г1амал лъазабула Аллагъас жиндие г1елму къурав

чи жиндие ц1акъ г1емераб лъик1лъи къурав чи вуго. гъев чи дуныл-ахираталда бахъибугев вук1уна. Гъаб Къуръаналъул ваг1заги босуларо гъеб рек1ельги биччаларо г1акълудал бет1ергъабаз гурони. Гъелги Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** иманги г1елмуги цадахъ къурал г1адамал руго. Аллагъас нильеес жив разияб г1елму ва г1амал къеги.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагаул х1адис буго: «К1иго чиясулъ гурони х1асад ккезе бегъиларо: Аллагъас жиндие х1алалаб, г1емераб боц1и къурав, цинги жинца гъеб боц1и Аллагъасул нухда напакъаде къезеги т1амурав чиясулъ. Аллагъас жиндие х1икмат къурав (г1елму, пагъмо, бич1ч1и) ва гъеб х1икматалда рекъон жинца х1укмуги гъабулев ва жинда лъараб х1алалъ г1адамаздаги лъазабулев чиясулъги»-абун.

Х1адис имам Муслимица ва Бухарияс бицана.

Х1асад абула цогидасе бугеб жо жиндиеси бук1изе бокъиялда. Х1асад к1иго бат1ияб буго. 1- буго дов чиясда рак1 хъублъун, гъесие бугеб лъик1лъи рихун, гъесдаса гъеб т1аса ине бокъун вук1ин. Гъаб х1асад х1арамаб буго ва гъаб муъминчиясул сипат гъеч1о. 2- Гъаб х1адисалда бицараб х1асад, цогидасул бугеб Аллагъ разилъулеб лъик1лаб г1амал жиндирги бук1изе бокъи. Гъадианаб х1асад шарг1алда беццараб буго.

270. Нужеца щиб жо Аллагъасе **جَلَّ جَلَالُهُ**

г1оло лъик1лаб нухалда къуниги, яги

Аллагъ разилъи г1алаб гъабун назро

гъабуниги, Аллагъ жинда гъеб бихъулев

ва лъалев вуго.

وَمَا أَتَّفَقُ شَرٌّ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَذْرٍ مِنْ

نَذْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ

وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿٧٧﴾

Гъелда данде лъик1лаб жазаъ гъебулевги вуго. **Ва амма жудеца зулмо гъабулел г1адамазе:** паризаяб закат-сах1 къеч1ого, Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** х1арам гъабураб бак1алда боц1и хвезабун, гъал г1адамазе квербакъулел, ва гъал Аллагъасул г1азабалдаса ц1унулев щивго чи

вук1уларо.

271. Нужеца садакъа г1адамазда бихъун
гъабун, гъеб лъик1 буго.

Гъелдалъун рияъ гъабулеб гъеч1они,
цогидазги садакъа гъабизе бокъун, гъел
нахърильтьине бокъун гъабун гъеб
загъираб садакъа. Нужеца садакъа балъго
гъабун ва гъеб пакъирал, мискинал
г1адамазе къуни, гъебги нужеа лъик1

буго ва хирияб буго. Ва нужеца къураб садакъаялъ нужер
г1исинал мунагъал чурула. Г1адег1анав Аллагъ ﷻ нужеца
гъабулеб кинабго г1амал лъалев вуго. Балъго гъабураб лъик1аб
г1амал Аллагъасе г1емерго бокъулеб буго.

272. Дуда г1адаб гъеч1о Мух1аммад

ﷺ, гъел г1адамал исламияб

диналда х1ал гъабун т1орит1изе, ва дуге
мунагъ-къварилъи гъеч1о цо г1адамаз
дур даг1ват къабул гъабич1ин абун.

Дуда г1адаб жо буго гъел г1адамазда
бит1араб нух лъазаби ва гъел х1акъаб
диналда ах1и.

Г1адег1анав Аллагъас ﷻ жиндие бокъарав чи т1овит1ула
х1акъаб диналда. Нужеца гъабураб кинабго лъик1аб г1амал ва
Аллагъасе г1оло напакъаде къураб боц1иги нужерго напсазе бугеб
лъик1лъи буго. Нужеца боц1и-мал харж гъабуге Аллагъ разилъи
г1алаб гъабун лъик1аб нухалда гурони. Аллагъ ﷻ разилъи
г1алаб гъабун щиб жо нужеца напакъаде къуниги, гъелъул ажро-
кири Аллагъас т1убан ва ц1ик1к1ун къезе буго ва нужеа щибго
зулмуги гъабизе гъеч1о гъеб боц1и г1адада хвезабун.

273. Нужеца нафакъа къе Аллагъасул

ﷻ диналъе г1оло гъазават

гъабиялда т1ад ч1арал, цоги х1алт1и
гъабуларел пакъирал г1адамазе. Жидер
х1алк1олъиги гъеч1ел сапаралда

ун, дарам гъабун маг1ишат г1алаб
гъабизе: кидадай гъазаваталда ах1ила
абун х1адурун ч1ун ругельул. Гъезул
х1ал лъаларезда рак1алде ккола гъел

إِنْ شُدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعْمَ هُمْ
وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْوَاهَا الْفُقَرَاءَ
فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَيُكَفِّرُ
عَنكُم مِّن سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ
بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿٢٧١﴾

﴿لَيْسَ عَلَيْكَ هُدَاهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ
يَهْدِي مَن يَشَاءُ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ
فَلَا نَفْسِكُمْ وَمَا تُنْفِقُونَ إِلَّا
أَبْتَعَاءَ وَجْهِ اللَّهِ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ خَيْرٍ
يُؤْتِ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَطْلُمُونَ﴾ ﴿٢٧٢﴾

لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أُحْصِرُوا فِي سَبِيلِ
اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي
الْأَرْضِ يَحْتَسِبُ لَهُمُ الْحَاجِلُ أَغْنِيَاءُ
مِنَ التَّعَفُّفِ تَعْرِفُهُمْ بِسِيمَاهُمْ
لَا يَسْأَلُونَ النَّاسَ إِلْحَافًا وَمَا تُنْفِقُوا
مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ ﴿٢٧٣﴾

бечедал г1адамал ругин абун. Г1адамазда гъез щибго жо къеянги абубеб гъеч1елъул, х1алт1и гъабизеги рахъунел гъеч1елъул. Гъезул гъумералда балагъун лъала гъел Аллагъасе х1еларал рук1ин ва цо къварилъи баччун рук1инги. Гъез г1адамазе х1елун гъездаса щибго жог1и т1алаб гъабуларо. Щиб лъик1аб жо нужеца Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ г1оло нафакъаде къуниги, Аллагъ жинда гъеб лъалев вуго ва гъелъие лъик1аб жазаъ гъабизесевги вуго.

274. Х1акълъунго гъел муъминзаби, жидеца Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ разилъи т1алаб гъабун, гъесул диналъе квер бакъулел нухазда, къасиги къадги бат1алъи гъеч1ого, загъиргоги бальгоги жидер боц1и кьолел,- гъезие ажро-кири бук1изе буго жидер Бет1ергъанасда аск1об. Гъезие ахираталда щибго х1инкъиги бук1изе гъеч1о: гъел дунялалда рук1адго ахираталъе г1амал гъабурал ругелъул. Ва жидеца гъабураб лъик1аб г1амал г1адада хун гъелда пашманлъизеги гъеч1о. Г1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ щибго жо г1адада хвезабуларев, дагъабго г1амалалда данде г1емераб ажро кири гъабулев вуго.

275. Жидеца риба х1алт1изабулел ва гъелдалъун г1адамазул боц1и кваналел г1адамал къиямасеб къоялъ т1аде рахъуларо жундуца ккурал г1адамазда рельлъун гурони.

Рахъун ч1езе к1оларого, сородун, т1ерк1он, г1одор реч1ч1ун рук1ула гъел риба кваналел г1адамал: гъезул сипатаздалъун цогидаздаги лъала гъел рибачаг1и рук1ин ва гъел халкъалда гъоркъор инжитаб х1алалда рук1уна.

Гъадиг1анго инжит гъарун гъел т1аде рахъинариялъе г1илла буго гъез абубеб бук1ин: рибаги цогидаб даранги рельгъараб жо бугин абун. Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ дарам х1алал гъабуна ва риба х1арам гъабун буго. Аллагъасда иман лъурав, Къуръаналда нахъвилъун риба гъабиги тарав чиясе, жинца цебехун гъабураб рибаялдалъул швараб боц1и х1алал бук1ила. Гъес риба гъаби гъеб х1арам гъабилелде щебе ккун бугелъул.

Ва гъесул амру Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ бокухъин бук1ина. Т1адег1анав

الَّذِينَ يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ
وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ
أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٢٧٤﴾

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا
كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ
الْمَسِّ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ
الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ
جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَاتَّقَ اللَّهَ
مَا سَلَفَ وَأْمُرْهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَٰئِكَ
أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٧٥﴾

Аллагъ гьесдаса т1асса лъутъун, гьесул мунагъал чурун тезе бегъула, яги гьесие г1акъуба гъабизеги бегъула. **Риба х1арамаб бук1ин лъан хадубги гьелда т1ад руссарал г1адамал жужах1алъул агълу буго ва гьел даимго рук1инелъун гьенир лъугъизарула.**

276. Аллагъас **رَبِّهَا بِالْأَرْبَابِ وَالَّذِينَ يَصَدَّقَتْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ** **риба гъабиялдалъун чиясул боц1удаса баракат ине гъабула, ва загьиралда гьесул боц1и-мал г1емерлъулел бугониги ахираталда жиндие г1азаб къварилъиялъе батула. Садакъаде къураб боц1и ц1ик1к1ине ва г1емерлъизе гъабула. Х1акълъунго Аллагъасе вокъуларо жинца гьесда инкар кколев, шарг1алда хилиплъун к1удиял мунагъал гъарун хъвадулев чи. Риба х1алт1изабулев чиясе Аллагъас кьолеб х1инкьи буго гъаб.**

277. Х1акълъунго Аллагъасда **إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ** **иман лъун лъик1аб г1амал гъабулел г1адамал, паризаял какалги ралел, паризаяб закят-сах1ги кьоелел, гъал руго жидее Аллагъасда аск1об ажро-кири бугел, г1адамал х1инкъулел ахир кьоалъ жидее х1инкьиги бук1уларел, дуниялалда гъабураб г1амалалда жалги пашманлъуларел.**

Аллагъас нилъер х1албихьи гъабиялъе дагъабго заманалъ риччараб дунял бугелъул гъаб, гъаниб Аллагъас малъараб жо гъабурав чи абадияб ахираталда рохалида, рах1алалда вук1ине вук1ин х1акъаб жо буго.

Аллагъасда **رَبِّهَا بِالْأَرْبَابِ** **иман лъурав чиясда ахираталдаги иман лъезе т1адаб буго. Аллагъасдаги, ахираталдаги иман лъурав чи х1инкъула жиндир абадияб рукъ жужах1 бук1унел г1амал гъабизе. К1алалъ иман лъуна абулел, г1адамазе рихъдае цо-цо исламалъул ишалги х1алт1изарулел, цинги жидеца к1удиял мунагъалги гъурулел г1адамал мунапикъзаби руго, гъезул рек1елъ х1акъикъияб иманги гъеч1о, гъазул ахир мекъи ккеялда х1инкьи буго. Гъезда т1адаб бук1ула хехго тавбо гъаби ва Аллагъасдаса х1инкъун к1удиял мунагъал тей.**

278. Я гъал иман лъурал г1адамал! **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَذَرُوا مَا بَقِيَ مِنَ الرِّبَا إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ** **Нуж унго-унгояб х1алалъ Аллагъасул г1азабалдаса х1инкъа. Ва нужеца риба гъабун гъабураб дарамалъул т1ок1лъы босуге, гъеб дарамги бит1аралда сверизабе, нуж муъминзаби**

ратани.

279. Муж гъаб амруялда
мутиглгъичлони ва нужеца риба
гъабиги течлони, нужеда лъай,
нуж Аллагъасдаги ﷺ рагъ лъазабулел
гIадамал рукIин.

فَإِنْ لَّمْ تَفْعَلُوا فَأْذَنُوا بِحَرْبٍ مِنَ اللَّهِ
 وَرَسُولِهِ وَإِنْ تُبْتُمْ فَلَكُمْ رُءُوسُ
 أَمْوَالِكُمْ لَا تَظْلِمُونَ وَلَا تُظْلَمُونَ ﴿٢٧٩﴾

Ай муж руго Аллагъасул хIукму хвезабулел гIадамал, нужеда Аллагъас
 ﷺ рагъ гъабула, гъесул рагъалда данде рахъарал рукIула муж.
Нужеца тавбо гъабун, нужерго боцIли нахъе босизе ихтияр буго,
тIаде шартI гъабураб тIокIлгъи босичIого. Мужеца гIадамазе зулму
гъабуге ва нужеегоги зулму гъабизе бегъуларо.

280. Жиндаса налгъи-къарз бугев
чи мискинав ватани, гъев кодоб жо
щевезегIан те, налгъи кье абун тIад чIоге.
 Жагъилаб заманаль нужеца абулел

وَإِنْ كَانَ ذُو عُسْرَةٍ فَنَظِرَةٌ إِلَىٰ مَيْسَرَةٍ
 وَأَنْ تَصَدَّقُوا خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ
 تَعْلَمُونَ ﴿٢٨٠﴾

букIараб рагIи абуге: я нижер налгъи кье я
 гъелда тIад риба гъабе абун: ай налгъи нахъбахъун таралгъухъ тIокIлгъи
 кье абун. **ГIемерго рес гъечIев мискинав, пакъирав чиясе гъеб**
налгъи тIаса лъугъун тани, гъеб нужер ахираталгъе хайир бугеб
лъикIаб гIамал буго. Гъаб амру нужеда лъалеб батани нужеца яхI
бахъе ахираталда батулел лъикIаб гIамал гъабизе.
 Налъуласда гурхIел гъабиялъул, гъесдаса дагъаб рехунги я тIобанго
 рехунги налгъи тIаса рехиялъул, гъесие гIакъуба къун гутIиялъул
 бицарал мухIканал хIадисал руго ва гъеб цIакъ Аллагъасе ﷺ
 бокъунеб гIамал буго.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «*жинца налъулав*
нахъвахъун тарав (ай налгъи кьеze мех шведалго заман нахъбахъун
тарав) яги жинца налъуласдаса налгъи тIаса рехарав чиясе Аллагъас
ﷺ къиямасеб къоялъ рагIад гъабула, жинсул гурони рагIад гъечIеб
къоялъ»- абун. ХIадис имам Муслимица бицана.

Рибаялъул киналго хIукмаби рицизе ккани гIемераб жо хъвазе ккола.
 Гъаб заманаялда машгъураб ва гIемер гIадамаз хIалтIизабулел
 риба буго гIарац хIалтIизабизе боси, тIад кьолеб хайиралгъул бутIа
 (процентал) къотIи гъабун. Гъаб хIалалъ гIарац банкалдаса босаниги,
 гIадамазухъан босаниги щибго батIалгъи гъечIо, гъеб жо щибго
 шаклгъи гъечIеб риба буго.

ХIалалаб хIалалъ чидахъан босараб гIарац хIалтIизабулел кIинго нух
 буго: къарзалгъе гIарац боси ва гъеб къарз нахъе кьолеб мехалъ жиндир

рак1 разилъараб цик1клел цадахъ кьейи. Клабилеб нух буго къираз гъаби: глац х1алт1изабизе босула ва къот1и гъабула глац х1алт1ун т1аде швараб хайир х1алт1ухъанасдаги глацол бет1ргъанасдаги гьоркъоб бикъизе, гьел рекъараб х1исабалда. Къарзалъе босараб глац нахъе бусинабизе кколеб налти бук1ула ва гъеб билана, бикъана, бахъана абун т1аса кколаро. Къиразалъе къураб глац аманат бук1ула ва х1алт1ухъанасда шарг1ияб г1айиб гъеч1ого гъеб глац зиянлъани (билун, бикъун, босараб къайи г1адада хун, ва цоги кинаб г1илла бугониги), гъеб глац х1алт1ухъанас бец1изе кколаро.

Жиндие диналъул к1вар бугев, жив дунялалда ва ахираталда вит1ун ккей бокъарав бусурманчияс жинца гъабулеб кинабго г1амал шарг1алде боцун, шарг1ияб нухда гъабизе ккола. Гъедин гъабич1они гъев хиянатчи вук1ула ва гъев Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ жаваб къеялдаса ворч1уларо.

Г1алимзабаз абун: рибаялъул бицарал аятал Къуръаналда жанир ахиралда решт1арал аятал руго, ва гъезул х1акъальулъ хириял асх1абзабазе رَحِمَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ авараагасдаса т1убарал баянал росизе замана г1еч1о. Гъедин бугельул, жинда Аллагъ разилъаяв Г1умар асх1абас абун: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас рибаялъул масъалаби баян гъарун тун рук1аралани нилье бигъаяб бук1инаан абун. Къуръаналда жаниб ахиралда решт1изабураб буго гъаб хадуб бугеб аят.

281. Нуж х1инкъа Аллагъасде جَلَّ جَلَّالَهُ وَأَتَقُوا يَوْمَ تُرْجَعُونَ فِيهِ إِلَى اللَّهِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ **руссизарулеб къоялдаса. Цинги щибаб напсалъе гъель гъабураб г1амалальул х1исаб-мизан т1убан гъабулеб, ва цониги чиясе щибго зулмуги гъабулареб.**

Лъик1лъи гъабурасул лъик1лъи дагъ гъабулареб ва квешлти гъабурасул квешлти цик1кл1изабулареб.

Гъаб аят решт1ун хадуб хирияв аварагас رَحِمَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дунялалда ич1го къо бана. Гъесул унти бай бихъана шамат къоялъ, Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг дунялалдаса ват1алъана итни къоялъ-рабиг1ул аввалальул анцила к1иабилеб къоялъ.

282. Я гъал иман лъурал г1адамал! Нужеца цо налти гъабураб мехалъ заман ц1ан цо жо бичун ва босун, нужеца гъеб налти хъвай. Гъеб налти жинца хъвалесги хиянат гъабич1ого бит1ун хъвай абе. يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا تَدَايَنْتُمْ بِدِينٍ إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْبُتُّوا وَلِيَكْتُبَ بَيْنَكُمْ كَاتِبٌ بِالْعَدْلِ وَلَا يَأْبَ كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ وَلِيُمْلِئِ الَّذِي

Цо хъвазе гъалев чиясухъе шиб
бугониги жо хъваян гъарун рач1араб
мехаль, гъев чияса Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ
хъвай-ц1али лъазабун бугелъул, гъел
г1адамал нахъч1авч1ого хъвазе ккела.
Гъев чияс хъвай ва гъесда жинда бугеб
налъи бице налъи т1ад бугес. Ва гъев
Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ х1инкъа гъереси
бицине яги хиянат гъабизе. Щибго жо
бальго гъабич1ого, гъоркъобе теч1ого
бице ва хъвай.

Жинда х1акъ бугев чи заг1ипав, яги
ах1макъав, яги жинда налъи бицизе
к1оларев, лъаларев ватани, гъесул
валияс бице налъул хабар, рит1ухъаб
х1алалъ. Цинги гъаб кагъат хъваялда
ва гъезда гъоркъоб бугеб х1акъалье
к1иги бихъинчи нуг1ги ч1езаве. К1иги
чи гъеч1они цо чиги к1иги ч1ужу
г1аданги ч1езаре нуг1заллъун, нуж
гъезда разиял, хиянат, гъереси гъеч1ел
г1адамаздаса. К1иги ч1ужуг1адан
нуг1лъун ч1езае цо чиясул бак1алда:
нагагъ гъей к1иялъулго цоялда
к1очараб жо цогидаль рак1алда
щвезабизе.

Нуг1лъи гъабизе ах1араб мехаль нахъч1аван ч1еч1ого гъел нуг1зал
ах1араб бак1алда ун нуг1лъи ги гъабе. Нальи гъит1инаб бугониги,
к1удияб бугониги хъвазе к1авах1аллъун тоге, заман ц1араб налъи
бугеб мехаль. Гъедин хъвай ва нуг1зал ч1езе гъари Аллагъасда
جَلَّ جَلَالُهُ аск1об бит1араб г1адло буго. Нуг1лъи бит1ун гъабизе
квербакъулеб ва нуж шакдарич1ого рук1изе лъик1аб буго.

Кидагойишха налъи хъвалеб, ва нуг1залги ч1езарилел абун:
г1исибикъинаб налъиялъе къвариг1иларо нуг1зал ва хъвай:
нужеца кодоса кодобе къолеб, ва шибаб къойилго гъабулеб, заман
ц1анги бук1улареб. Нужее мунагъ-х1акъ гъеч1о гъединаб налъи
хъвач1ого танин абун.

Даран гъабулеб бак1алда нуг1залги ч1езаре. Нуг1ас яги хъвалев
чияс заралги гъабизе бигъиларо: хиянат гъабиларо, х1илла гъабиларо,

عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلَيَسْتَقِ اللَّهَ رَبُّهُ وَلَا يَخْشَ
مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا
أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمِلَّ هُوَ فَلْيُمِلْ
وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ وَاسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ
رِجَالِكُمُ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ
وَأَمْرَانِ مِمَّنْ تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ
إِحْدَاهُمَا فَتُذَكِّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَى
وَلَا يَأْبَ الشُّهَدَاءُ إِذَا مَا دُعُوا وَلَا تَسْمَعُوا
تَكْتُمُوهُ صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَى أَجَلِهِ
ذَلِكَ قَسْطُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَقُومُوا لِلشَّهَادَةِ
وَأَذِّنْ آلَاتِنَا يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَئِنْ تَكُونُوا تَجَرَّةَ حَاضِرَةٍ
نُذِيرُوهَا لَيَبْتَغُنَّ عَلَيْكُمْ أَجْنَحُ
الْأَلَا تَكْفُرُوهَا وَأَشْهَدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ
وَلَا يُضَارَكَاتِبُ وَلَا شَهِيدٌ وَإِنْ تَفْعَلُوا
فَإِنَّهٗ مَفْسُوقٌ بِكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ
وَيَعْلَمْكُمْ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ

عَلِيمٌ

нагагъ гъединаб иш гъабун, нуж Аллагъасул ﷻ амруялда г1асилъарал пасикъал чаг1и рук1ула. Нуж Аллагъасдаса х1инкъа, гъес нужеда кинабго лъик1аб жо лъазабулеб буго. Х1акълъунго Аллагъ ﷻ жинда кинабго жо лъалев, бихъулев ва раг1улев вуго.

283. Нуж сапаралда рук1ун нужеа хъвалев чи щвеч1они, нужеа гъоркь лъелалъе жо кье. Нуж цо-цаде божани, ва хъвач1ого, нуг1 гъеч1ого, гъоркь жо лъеч1ого налъи гъабун бугони, нужеа цоцазе гъабураб божи хвезабуге ва аманатги т1убай, гъелъуль хиянат гъабизе Бет1ергъан Аллагъасдасаги х1инкъа. Нуг1лъи гъабизе т1ад босарав чияс гъебги бахчуге, ва жив ах1араб мехаль нуг1лъи гъабизе а. Гъеб нуг1лъи бахчарав чи жиндир рак1аль мунагъ гъабулев вуго. Х1акълъунго Аллагъ ﷻ

﴿وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كِتَابًا فَرِهْنُمْ مَقْبُوضَةً فَإِنْ أَتَى بَعْضُكُم بَعْضًا فَلْيُؤَدِّ الَّذِي أُؤْتِمِنَ أَمْنَتَهُ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا تَكُونُوا الشَّاهِدَةَ وَمَنْ يَكُنْهَا فَإِنَّهُ فِي آثِمٍ قَلْبُهُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ عَلِيمٌ﴾

нужеа гъабулеб кинабго г1амал жинда лъалев вуго.

284. Т1адег1анав Аллагъасул ﷻ мулк буго зобал-ракъалги ва гъезда жаниб бугеб цогитаб махлукъатги, гъеб кинабго Аллагъасе бихъулеб буго, гъелда т1ад гъесул х1ал к1олъиги буго. Нужеа рак1азда бугеб жо загъир гъабуниги, балъго гъабуниги, гъеб Аллагъасда лъала ва гъелъул Аллагъас х1исаб гъабизе буго. Аллагъас ﷻ жиндие бокъарав чи т1аса лъугъун тола, ва жиндие бокъарасе г1азабги гъабула. Х1акълъунго Аллагъ ﷻ жиндие бокъараб жо бокъухъин гъабизе х1ал к1олев вуго. Ва жиндие бокъараб г1амал гъабизе щибго жоялъ жив гъукъуларев вуго.

﴿لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبْذَرُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفَوْهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾

Хириял асх1абзаби ﷺ жидер иман камилал рук1ун, ва Аллагъасдаса х1инкъи гучал рук1ун, ц1акъ пашманллъана гъаб аят решт1изабураб мехаль: гъаниб абун бугелъул «нужеа гъабураб кинабго г1амалалъул х1исаб гъабизе буго»-абун. Гъелда гъоркъоб кколеб буго рак1алда ккарал хивалалги.

Жинда Аллагъ разилъаяв имам Ах1мадица Абугъурайратидаса ﷺ х1адис бицана:

«Хирияв аварасдаса ﷺ гъаб аят решт1изабураб мехаль, гъеб ц1акъ зах1малъана асх1абзабазда ﷺ. Цинги гъел Аллагъасул савалат салам лъеяв аварасухъе рач1ун, гъесда ццере накабзде г1одор ч1ана

ва гъез абунa: «Я Бичасул аварaг ﷺ! ГъaнжeлъизeгIан нижeдa таклип гъaбун букIанa (тIад къан букIанa) нижeдa гъaбизe кIолeб гIамал: как байги, кIал кквейги, закaт къейги, жигъад гъaбиги. Ва амма гъaб аяталда бугeб жо нижeдa баччизe кIоларeб ва жинда нахърилълъизe хIал кIоларeб бугo»- абун. Ай гъeл реклe хиялал ругo, жудеда тIад нижер хIалкIолъи гъeчeл. Цинги хирияв аварaгaс ﷺ абунa: «Нужeе бокъунищ бугeб цeресeл умматaз гIадин: «ниж дур амруялда гIенeкканa ва ниж гъeлда гIасилъанa»-aбизe. Нужeца гъeб рагIи абугe. Нужeца aбe: «Ниж дур амруялда гIенeкканa ва мутигIлъанa, дуца нижер мунагъал чурe БeтIeргъан Аллагъ»- абун. ХIадис имам Муслимица бицанa.

Цинги ПaдeгIанав Аллагъaс ﷺ гъaб аяталда хадуб, гъeлъул хIукму насxo гъaбун: «Аллагъaс цониги напсалда хIал кIоларeб таклиф тIад къаларo»- абураб аят рeштIизабунa. ХIадисалъул имамзабаз Абугъурайратидасa ﷺ хIадис бицанa: Аллагъасул свaлат салам лъeяв аварaгaс абунa:

«ХIакълъунгo Аллагъaс ﷺ дир умматалдасa тIасa лъугъун тана гъeзул ракIазда ккарал квешал хиялазул хIисаб гъaби ва кIал гъикъи, гъeз ракIалда ккараб жо гъaбичIeб мeхaлъ ва кIалaлъ бицун загъирги гъaбичIeб мeхaлъ»-абун. ХIадис имам Бухариeс ва Муслимица бицанa.

ЦогI машгъураб хIадис бугo, жинда Аллагъ разилъaяв Абугъурайратидасa бичараб: аварaгaс ﷺ абунa: ПaдeгIанав Аллагъaс ﷺ абунa:

«Дир лагъасда ракIалда ккараб мeхaлъ цo квешлъи гъaби, нужeца гъeб хъвагe (я дир малаикзаби). Цинги гъeб квешлъи гъaбураб мeхaлъ цохIo квешлъи хъвай, тIадe щибгo жо цIикIизабичIогo. Дир лагъасда ракIалда ккараб мeхaлъ лъикIаб гIамал гъaби ва гъeб гIамал гъaбичIогo хутIани нужeца гъeсие цo лъикIаб гIамал хъвай. Жинца гъeб лъикIаб гIамал гъaбураб мeхaлъ аницIгo лъикIаб гIамаллъун хъвай»- абун. ХIадис имам Муслимица бицанa.

285. Аллагъасул свaлат салам лъeяв Расулullaгъaс иман лъуна жинда БeтIeргъанaс рeштIизабураб Къуръаналда ва цогидал муъминзабазги гъeлда иман лъуна. Хирияв аварaгaсда нахърилълъарал муъминзаби жидеца иман лъолел ва жидер щибгo шаклъи гъeчeл ругo Аллагъ цo вукIиналда. Кинабгo жоялъул БeтIeргъанлъун жив вугев,

ءَاَمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ
وَالْمُؤْمِنُونَ كُلُّ أَمَنَ بِاللهِ
وَمَلَايِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ
لَا نَفَرٌ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا
وَأَطَعْنَا عَفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ

жинда релътьараб ва жинда данде бачIунеб шибго жо гьечIев.

Гьединго гъез иман лъола Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ малаиказдаги, гьес рештIизарурал тIахъаздаги, гьесул киналго аварагзабаздаги. Гьал муъминзабаз абула: «Нижеца аварагзабазда гьоркъоб шибго батIалъи гьабуларо ва киназдаго иман лъола»-абун. Ягъудияз ва насранияз цо аварагасда иман лъола погидазда лъоларо.

Муъминзабаца абула: «Нижеда дур амру рагIана, нижеца гьеб къабулги гьабуна ва дуде ниж мутIигIлъана. Нижеца дудаса мунагъал рахчи гьарула БетIергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ ва ниж киналго дуда руссунел руго»- абун.

286. ПIадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ напсалда тIад лъоларо гьелъие гьабизе кIолеб таклип (тIадкъай, парз) гурони. Ва шибаб напсалъе жинца гьабураб лъикIаб гIамалалъул кири букIизе буго, жинца гьабураб квешаб гIамалалъул кIал гьикъи ва гIазаб букIизе буго. Я нижер БетIергъан Аллагъ! Дуца нижее гIазаб гьабуге нижеда кIочараб ва ниж хатIаьлъун ккараб жоялъул. Я нижер БетIергъан

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِن نَّسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٢٨٦﴾

Аллагъ! Дуца нижеда тIадеги къаге раччизе захIматал таклипал, дуца цересел умматазда тIад къарал гIадин.

Масала: Бануисраилазул тавбо гьаби напс чIваялдалъун букIана, ратIлил чороклъараб бакI къотIун нахъе реххи букIана. Гьадинаб захIматаб жо тIаде къаге нижеда абураб магIна бичIчIулеб буго гьаб цебе бицараб рагIиялдаса.

Я нижер БетIергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ! Нижеда тIубазе ва баччизе кIолареб жоги тIад биччаге. Нижер хIалбихъи гьабун ракъи-къеч, унти-балагъ тIад биччаге. Дуца нижер мунагъал рахчун те, гьел тIаса инарун, мун нижеда гурхIа.

«وَأَعْفُ عَنَّا» - ялъе гIалимзабаз магIна гьабуна дудаги нижедаги гьоркъор ругел мунагъал тIаса лъугъун те абун. «وَأَعْفِرْ لَنَا» - ялъе магIна гьабуна нижеда ва дур лагъзадерида гьоркъор ругел мунагъал рахче абун. Гьел нижер къабихIал гIамалазда ракизаруге абураб магIна буго гьелъул. «وَارْحَمْنَا» - ялъе магIна гьабуна нахъ хутIараб гIумруялъ ниж мунагъазуль ккеялдаса цIуне абун.

Мун нижер хан вуго, нижее квер бакъулевги вуго, нижер киналго умуразул тадбир гьабулевги вуго. Дуца нижее квербакъе

Аллагъ дур тушбабилъун ругел ва нижерги тушбабилъун ругел капураб къавмалда тIад бергъенлъи босизе. Мун цо вукIиналда мукIурлъуларел, Дур диналда инкар ккурал, Дур аварагзабазда иман лъоларел. Мун гуресе жудеца лагълъи гъабулел, ва Дуца бижараб махлукъаталъе лагълъи гъабун дудехун ширк гъабулел. Дуда иман лъурал муъминзабаде данде тушманлъиялъул киналго къагIидаби хIалтIизарулел: хIила, макро, гукки, рагъ гъаби, гIодорегIан гъари, лагълъиялде ккезе гъари ва цогидалги гIемерал умурал руго гъез гъарулел.

Аллагъасул جَلَّالُهُ тушбаби исламияб диналда ва бусурбабада цIакъ тIад руссараб, киналго рекъон Аллагъасул диналъул нур тIагIинабизе лъугъараб замана буго гъаб. Аллагъасе гIоло жигъад гъабулел, гъесул хIукму ракъалда хъвадизабулел унго-унгоял муъминзабазда данде жидер рикIкIен гIемерал боял ва гIасияб ярагъ хIалтIизабулеб буго ва щибго гурхIел гъечIого гъел ракъалдаса тIагIизарулел руго.

Ва амма ниль божарал руго Аллагъасул جَلَّالُهُ дин бергъине букIиналда, купру- ширк къезе букIиналда. Аллагъас киналго муъминзабазе квербакъаги хIакъикъияб иман лъезе ва битIараб гIибадат гъабизеги. Аллагъас ниль мужагъидаздаса гъареги ва нилье шагъадат насиб гъабеге.

Аллагъасул свалат салам лъеяв хирияв аварагас абуна: «*Суратул Бакъараталъул ахираб кIуго аят цо чияс къаси (сардилъ) цIалани, гъесие гIей гъабула гъеб кIуго аяталъ*» - абун. Ай гъев чиясда гъеб сордоялъ зарал хъатIиларо. ХIадис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Цоги аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «*Зодисан Жабраил рештIана ва гъес абуна; две рохел буго МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Две кIуго нур къуна, дудасан цебе цониги аварагасе къечIеб: суратул ФатихIат ва суратул Бакъараталъул ахирал аятал. Гъаб кIиябго нуралъул цохIо хIарп цIаланиги гъеб две къола*» - абун. ХIадис имам Аннасаияс бицана къучIаблъун. Гъалъул магIна буго: суратул фатихIатги дугIа буго, бакъараталъул ахирги дугIа буго ва гъеб дугIа цIалани две гъениб гъарараб жо къола ва две жаваб гъабула абураб.

ТIадегIанав Аллагъас гъаб хирияб сурат муъминзабазе сипат гъабиялдалъун бай бихъана, ва муъминзабазе лъикIаб дугIа гъабиялдалъун лъугъинеги гъабуна. Гъалда жаниб цIакъ кIудияб хIикмат буго ва Аллагъасул جَلَّالُهُ лагъзадерида бугеб гурхIел-цIоб загъир гъаби буго, гъел лагъзал хIакъикъиял муъминзаби рукIизе бокъиги буго. МухIканал хIадисал гIемер руго аятул курсийи, Бакъараталъул аввалал ва ахирал аятал цIалиялъул хиралъи

бицарал. Щивав муъминчияс паризаял каказда хадуб, къаси вегулеб мехалъ, радал тIаде вахъараб мехалъ цIализе лъикI буго гьел аятаI. Гьелдалъун жиндир иманги камиллъула, щайтIаналъул вас-васаздаса ва заралалдаса цIунунги вукIула.

МагIна бичIун, гьелъул пикру ва тадбир гьабун цIалиялда жаниб гIемераб ажро-кири буго. МагIнаго лъачIого цIаланиги Къуръан цIалиялъул кири швела ва гьеб гIибадатлъун рикIкIула: гьаб Къуръан ТIадегIанав Аллагъасул калам букIиналда иман лъун цIалараб мехалъ.

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ тавфикъ къеги жив разияб гIибадат гьабизе.

ТIадегIанав Аллагъасул квер бакъиялдалъун «Суратул Бакъараталъул» тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва шукру цохIо Аллагъасе буго. Кинабго лъикIлъи ва цIоб-рахIматги гьесдаса буго.

3. Сурату Али Гимран

Гъаб буго жинда жаниб кӀинусго аят бугеб, жиб Мадинаялда рецтӀизабураб ва «суратул Бакъараталда» хадуб халатаб (кӀудияб) сурат.

Гъалда жаниб бицен гъабун буго диналгъул аслабаздаса кӀудияб кӀуго асложлгъул: Аллагъ цо гъави ва гъелтие далилал рицин, хадуб Аллагъасул дин ракъалда букӀиналгъе гӀоло жигъад гъаби.

Суратул бакъараталда китабияллгъун ругелягъудиязул гӀемер бицен гъабидал, гъаб сураталгъул гӀемер аятал руго насраниязул бицунел ва гъез аварасде ﷺ гъабураб тушманлгъиялгъулги бицунел. Цоги гъаб сураталда жаниб бицун буго Аллагъасул салам лъеяв ГӀиса ﷺ аварасул, гъесул эбел Мариямил, мунапикъзабазул ахӀвалал, ва шаргӀиял хӀукмабиги.

Гъаб сураталгъул авалалдаса байбихун, ункъогоялдаса хадубалде цъезегӀанаятал рецтӀизариялгъе гӀиллалгъун бицана гъаб хадуб рехсараб жо: гъижраялгъул ичӀабилеб соналда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасухъе Нажран абулеб бакӀалдаса насраниял рачӀана диналгъул хӀакъалгъул бахӀс гъабизе. Гъезул лъабкъого чода рекӀарав чи вукӀана жидер бицун хириял гӀадамазул аңцӀила ункъого чи вугел, гъездасан лъабгояв бицун кӀудиял церехъаби рукӀана: (ГӀабдулмасихӀ цӀар бугев гъезул амир вукӀана. Алягъам цӀар бугев гъезул гӀакълочи вукӀана ва АбухӀарисат абулев гӀалимчиги вукӀана). Хирияв аварасулгун ﷺ бахӀс гъабулаго гъез ГӀиса ﷺ аварасул хӀакъалгъул цин «Аллагъ вуго гъев» абулеб букӀана, цин «Аллагъасул вас вуго» абулеб букӀана, цинги «Лъабгоязул лъабабилев» вугин абулеб букӀана.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас гъезда абуна: «Нужеда лъала гуриц нижер БетӀергъан жив чӀагояв, жиндие хвел гъечӀев вукӀин. Насранияз абуна лъала абун. Цинги аварас ﷺ абуна: «Нужеда лъала гуриц нижер БетӀергъан кинабго жоялгъул тадбир гъабулев, гъеб цӀунулев, хъихъулев вукӀин. ГӀисада ﷺ кӀолищха гъабжо гъабизе?-абун. Насранияз абуна кӀолароян абун. Цингиги аварас ﷺ абуна: «Нужеда лъала гуриц хӀакългъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вукӀин жинда зобал-ракъазда жаниб щибго жо балгъо хутӀуларев. ГӀисада лъалищха гъеб кинабго жо? - абун. Гъез абуна лъалароян абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас абунa: «Нужеда лъала гуриш нисер Бетлерган вуклин жинца квен кваналарев, лъим гъекъоларев, жиндаса къватибе цибгожо бачлунарев. Глса عَلَيْهِ السَّلَامُ квен кваналев вуклана, лъим гъекъолевги вуклана, жиндаса къватиб хладас бачлуневги вуклана» - абун. Насранияз абунa битIараб бугоян-абун.

Цинги аварас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абунa: кинха гъев Глса عَلَيْهِ السَّلَامُ нужеца абухъе Аллагълун яги Аллагъасул васлун вуклунев? - абун. Насраниязул гъев раглиялге жаваб буклинчIо, киннигин хIалхублги гъабун, инкар ккун чIана.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав
Аллагъасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Алиф лам мим. ТIадегIанав Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ лъала ۞ гъал хIурупал абиялдалъун бугеб жиндир мурад.

2. ТIадегIанав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жив цогояв, цоги ۞ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ алагъ гъечIев вуго:

жиндие лагълги гъабизе мустахIикъав ва жинца гIаламалъул тадбир гъабулев, жив чIагояв, чIаголги даймав, жиндие хвел гъечIев вуго. Лагъзадерил умурал жиндир тадбиралдалъун тIубалев ва тIоритIулев вуго.

ГIалимзабаца абунa: гъаб аяталда жаниб жиндалъун гъарараб гъари тIубалев Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ цIар бугин абун. Гъелда абунa «исмуллагъил агIзам» абун, Аллагъасул цIакъ кIудияб цIар.

3. ТIадегIанав Аллагъас дуде Къуръан نَزَّلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَأَنزَلَ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ ۚ ۞ рещтIизабуна МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

мухIканал, баянал хIужабаздалъун ва далилаздалъун, мун хIакъав авараг вуклин бицунел ва гъаб Къуръаналда цере рещтIизарурал тIахъалги жинца ритIухъ гъарулеб. Гъединго дица Инжилги, Тавратги рещтIизабуна

4. гъев Къуръан рещтIизабилелде цебеккун, гъел тIахъал гIадамал битIараб диналда тIоритIулеллъун рукIизе. Ва хIакъабги батIулабги жо батIа гъабиги малъана гъел тIахъалги рещтIизарун. Ва Къуръанги рещтIизабуна жинца хIалалаб ва хIарамаб жо баян гъабулеблъун, къосинги тIоритIиги баян гъабулеблъун.

مِّن قَبْلُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَأَنزَلَ الْفُرْقَانَ ۚ إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ۗ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ ۝

Жидеда Гьал тIахьалги рещтIизарун хIакъаб жо лъан хадубги жидеца Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ аятазда ва аварагзабазда инкар кколел гIадамазе цIакъ гучаб гIазаб букIизе буго. ХIакълъунго Аллагъ жинда гIасилъараздаса ццин босизе кIолев вуго ва жив цIакъ гучав, жиндир амру нахъчIивазе кIолев шибго жо гьечIев вуго.

5. ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ зобалазда ва ракъазда бугеб шибниги жо бальго хутIуларо.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَخْفَىٰ عَلَيْهِ شَيْءٌ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿٥﴾

Гьев кинабго жоялда тIад жиндир хIалкIолъи билъIарав вуго.

6. Гьев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ, эбелалъул рахIмуялда жаниб жиндие бокъараб хIалалъ нугер сурат гьабулев вуго.

هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ ۚ لَآ إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦﴾

Берцинаб яги къабихIаб сурат гьабун, бихъинаб яги цIуяб лъимер бижизабун. Жив гурев цоги Аллагъ гьечIев вуго: жиндие лагълъи гьабулев ва жинца кинабго махлукъат хьихъулев ва гьелъул тарбия гьабулев, жиндир ханлъи гучав, жинда данде шибго жо бачIунарев вуго.

Жиндир гьабулеб пишаялъулъ хIакимияв вуго: мурад, пайда гьечIев жо жинца гьабуларев, гIаламалъул тадбир мухIканго ва камилго гьабулев.

7. Гьев БетIергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинца дуде Къуръан рещтIизабуравги. Гьеб Къуръаналда жанир жидер тIоритIел гьаби ва далиллъун рукIин баянал аятал руго.

Пуланаб жо хIарамаб буго, пуланаб жо хIалалаб буго, пуланаб жо гьабе, пуланаб жо гьабуге абун. Гьел аятал Къураъаналъул гIемерисел руго ва гьеб Къуръаналъул аслияб къагIидаги буго.

Цоги аятал руго Къуръаналда жанир

жудер загъираб магIна гьабун хал гьабураб мехаль гIемерисел гIадамазда гьездаса шаргIияб хIукмо босизе кIоларел. Жидер магIна ва мурад гIалимзабаца баян гьабулел. Жудер ракIазулъ унти бугел мунапикъал гIадамал нахърилълъунел руго ва гьез цIехолел руго гьедиал аятал ва гьез гьел аятал хIалтIизарулел

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ ۚ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ ۗ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ ءَأَمْنًا بِهِ كُلٌّ ۖ مَنْ عِنْدَ رَبِّنَا وَمَا يَذْكُرُونَ إِلَّا أُولَ الْأَلْبَابِ ﴿٧﴾

руго бусурбабазда гьоркъоб питна гьабиялъе г1оло ва гьел аятазул мекъаб маг1на гьабизе г1ологи.

Гьедин гьабунa насраниязги Г1иса عَلَيْهِ السَّلَام авараг Аллагъ вуго, я гьесул вас вуго абураб маг1на. Къуръаналда жаниб бугеб: «Марямиде бит1араб Аллагъасул калам буго ва Аллагъасул рух1 буго»-абураб раг1иялъул маг1на жиде бокъараб рахъалде хисизабуна ва гьев Г1иса авараг «Аллагъасул лагъ вуго ва гьесул расул вуго»-абураб раг1иги бахчана.

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ Къуръаналда жаниб баян гьабич1ого тараб жоялъул маг1на Аллагъасда гурони лъаларо. Аллагъас жиде г1елму къурал г1адамаздаги лъала гьеб Къуръаналдаса Аллагъас лъазабураб къадар. Жидеда маг1на бич1ч1ич1еб жоялъул х1акъальлъул г1алимзабаз абула: «нижеца иман лъола Аллагъасда ва гьесул калам Къуръаналдаги. Гьеб кинабго Аллагъасул калам буго»-абун. Х1акъаб жо бич1ч1уларо ва гьелъул ваг1заги босуларо Аллагъас жиде г1акъло ва бич1ч1и къурал муъминзабаца гурони.

8. Жидер иман камидал муъминзабаца абула: «Я нижер Бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ, дуца нижер рак1ал х1акъаб диналдаса руссизе (гьет1изе) гьаруге, дуца нижеда х1акъаб дин лъазабун ва гьелда ниж т1орит1ун хадуб. Ва дуца нижее дур рахъальан рах1мат, ц1обги кье. Х1акълъунго мун г1емер гурх1ел- рах1мат къолев вуго ва дуге рокъарал муъминзаби х1акъаб диналда т1орит1улев вуго»-абун.

9. Я нижер бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ! Мун кинабго халкъ жиндиль шак1ги гьеч1еб къиямасеб къоялъ данде гьарулев вуго. Ва х1акълъунго Т1адег1анав Аллагъ жиндир къот1уге хилиплги гьеч1ев вуго.

10. Аллагъасул г1азаб рещ1араб мехалъ капурал г1адамазе щибго кумек гьабураро ва г1ей гьабураро гьезул боц1иялъ ва лъималаз. Гьел капурал г1адамал руге жидер чурхдуздалъун жужах1 боркъулеллъун.

Дунялалъул ц1а ц1улги лъун бакулеб г1адин, жужах1алъул ц1а капурал г1адамазул чурхдуздалъун ва гьез жиде лагълги гьабурал

رَبَّنَا لَا تُرِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ﴿٨﴾

رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿٩﴾

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَئِكَ هُمْ وَقُودُ النَّارِ ﴿١٠﴾

хъанчаздалъун боркъула.

11. Киналго капурзабазул х1ал жидеда
церехун рук1арал пирг1авнил къавмалъул
ва гъезде цере арал капурзабазул х1алалда
рельлъун буго. Гьел киназго Аллагъасул

كَذَّابٌ ۖ اِلٰٓ فِرْعَوْنُ وَالَّذِيْنَ مِنْ
قَبْلِهٖمْ ۚ كَذَّبُوْا يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا
يَذُّوْبُهُمْ ۗ وَاللّٰهُ شَدِيْدُ الْعِقَابِ ﴿١١﴾

г1аламатал: аварагзаби ва г1ахьал
гьереси гъаруна, цинги Аллагъас гъезие г1азаб гъабуна
жидер мунагъал сабаблъун. Х1акълъунго Аллагъ г1ажаб жинда
г1асилъарал лагъзадерие г1акъуба-г1азаб гучав вуго.

12. Гъаб аят рещт1изабуна
Мадинаялъул ягъудиязул х1акъалъуль.
Аллагъасул свалат салам лъеяв

قُلْ لِّلَّذِيْنَ كَفَرُوْا سَعۜتُۢمۜ اَوۜتَ ۙ
وَتُخۜشَرُوۡنَ اِلٰٓى جَهَنَّمَ وِىۡسَ ۚ اَلۜمۜهَدٰٓى ﴿١٢﴾

авараг Бадроялда рагъ гъабун,
къурайшияздаса бергъун Мадинаялде вач1араб мехалъ, жинца
киналго ягъудиял данде ах1ана ва гъезда абун: «Я гъал ягъудиял!
Нуж иман лъун исламалде рач1а, Бадроялда къурайшиязде цвараб
г1адаб балагъ нужеде цвелелде цере, нужеда дун х1акъав авараг
вук1инги лъалел бугелъул»—абун. Ягъудияз абун: «Я Мух1аммад!
Мун ч1ух1уге Бадроялда жагъилал, рагъ гъаларел къурайшияздаса
бергъанин абун. Мун нижгун вагъизе вахъани, дуда лъазе буго, ниж
бах1арзал рук1ин, ва ниж г1адал рагъухъаби дуда данде ч1валаро» —
абун.

Цинги г1адег1анав Аллагъас гъаб аят рещт1изабуна: Дуца капурзабазда
абе Мух1аммад ﷺ нуж рагъда къезе руго, ва ахираталда
жужах1алде руссинаризеги руго. Ц1акъ квешаб бусен буго гъеб
жужах1алъул ц1а. Гъаб аятги аварагасе ругел муг1жизатаздаса цо
муг1жизат буго: капурзабазда нуж къезе руго абун бицин ва хадуб гъеб
хабар х1акълъун бихъиги.

13. Нужее ваг1за босизе, пикро гъабизе
г1аламат бук1ана; рагъуе данде
ч1вараб к1иги къокъаялъуль: цо
къокъа Аллагъасул диналъе г1оло
рагъулеб ва цоги къокъа капурзабазул
бо, шайт1аналъул нухалда рагъулел.

فَذٰٓكَ اَنَّ لَكُمۡ اٰيَةٌۢ فِىۡ فَتَنِ النَّفۜثٰٓ
فِىۡمَا تَقۜتُلُوۡنَ فِىۡ سَبِيۡلِ اللّٰهِ وَاُخۜرٰٓى
كَافِرَةٌ ۚ يَرَوۜنَهُمۡ مُّتۜلِّهِمْ رَاۤىَ الْعِيۜنِ
وَاللّٰهُ يُوۡفِىۡ بِنَصۜرِهٖۙ مِّنۢ شَآءَ اِنۢ شِآءَ ۚ اِنَّ فِىۡ
ذٰٓلِكَ لَعِبۜرَةً لِّاُوۡلِىۡ الْاَبۜصۜرِ ﴿١٣﴾

Гьел капуразул безада бусурбаби
к1иги нухалъ г1емер ругин абун
бихъана ва гъезул раклазулъ х1инкъиги рехана. Аллагъас
жиндие бокъарав чиясе квербакъи гъабула. Х1акълъунго Гъаб

аяталда жанибги г1акъло - лъай бугел г1адамазе пикро гъабизе
ва ваг1за босизе г1ураб т1орит1ел буго.

14. Г1адамазе берцин бихъизабун
буго чорхое бокъулеб, гъава-напсалъ
г1алаб гъабулеб жо, щиб гъеб абун:
руччаби руго гъел ва васалги руго
ва г1емераб месед-г1арацалъул ва
цогигаб жоялъул хазинаги буго,
ч1ух1арал, тайпа ц1акъал чуялги
руго. Х1айваналги руго (варанаби
ч1ег1ербоц1и ва г1иял) ва ах, хур-херги буго. Гъаб кинабго жо
буго дуниялалъул рукъалъул бечелъи, берцинлъи ва маг1ишат.
Жиб хехго т1асан унеб, жинда щибго божи гъеч1еб, жиб сабаблъун
г1емер рек1ел къварилъи т1аде бач1унеб, жакъа бук1аниги метер
т1асан унеб. Ва амма Аллагъ ﷻ вуго муъминзабазе жинда аск1об
ц1акъ берцинаб руссин бугев (ай алжан) ва лъик1аб ажро кириги
бугев.

15. Дуца г1адамазда абе Мух1аммад
ﷺ: дица нужеда бицилищ
дуниялалъул нуже бокъулеб
маг1ишаталдаса нуже лъик1аб
жо? Аллагъасдаса ﷻ х1инкъарал
муъминзабазе гъесда аск1об ахираталда
х1адурун руго жидеда жанисан рахъдал
ва гъац1ул, т1аг1амаб лъималъул ва
лазатаб хамроялъул г1орал чвахулел алжаналъул ахал. Гъел
алжаназда муъминзаби лъугъизарула даимго рук1инелъун.
Кинабго рак1 къалеб жоялдаса жал рац1цадал ва кинабго лазат
щолеб т1абиг1ат бугел руччабиги руго гъел алжаназда. Бишунго
к1удияб ниг1мат Аллагъ ﷻ разилъи, ва гъев вихъи буго.
Х1акълъунго Аллагъ ﷻ лагъзадерил рек1ел хиялалги лъалев
вуго, ва кинавго инсанасе гъесул г1амалалда рекъараб жазаъ
гъабулевги вуго.

16. Гъал цере рехсарал алжанал
х1адурун руго жидеца абулел
муъминзабазе: «Я нижер бет1ергъан
Аллагъ! Х1акълъунго Ниж дуда ва
дур аварагабазда ва т1ахъазда иман лъурал руго. Дуца нижер

رَبِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ
وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنْطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ
وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ
وَالْحَرْثِ ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ
عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَتَابِ ﴿١٤﴾

﴿قُلْ أُوْنِبْتُكُمْ بِخَيْرٍ مِّنْ ذَٰلِكُمْ
لِلَّذِينَ اتَّقَوْا عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَأَزْوَاجٌ
مُّطَهَّرَةٌ وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللَّهِ
وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿١٥﴾﴾

الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا إِنَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ
لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٦﴾

мунагъал рахче, Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ ва дуца ниж жужах1алдасаги ц1уне» – абун.

17. гъел муъминзаби руго: Аллагъасе الصَّالِحِينَ وَالصَّادِقِينَ وَالْقَانِتِينَ وَالْمُنْفِقِينَ
جَلَّ جَلَالُهُ т1аг1ат-г1ибадат гъабиялда сабро وَالْمُسْتَغْفِرِينَ بِالْأَسْحَارِ
 гъабулел ва гъесда г1асилтъиялдасаги
 сабро гъабулел. Жидер иманалъулъ

рит1ухъал ва рагъда туцмангун данде ч1ваниги рит1ун
 ч1олел: жал х1инкъуларел, лъутуларел. Аллагъасде мут1иг1ал:
 къварилтъи кканиги, г1ат1илтъи, рах1ат- бечелтъи бугониги.

Жидеца х1алалаб боц1и т1алаб гъабун Аллагъ разилъулеб нухда
 гъеб напакъаде къолел. Ва радакъ т1аде рахъун Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ
 т1аг1ат гъабун, гъесда жидер мунагъал чури гъарулел.

Радакъ г1уж рехсеялда жаниб х1икмат буго: бишун макъу гъуинаб,
 черх г1одоб биччараб заманаялъ, хинаб бусенги тун т1аде вахъун,
 какие чурун, как бан, Аллагъасе х1елулев чи унго-унгояв муъминчи
 гурого вук1уларо. Гъеб г1уж буго г1адамал Аллагъасдаса гъапулаб.
 Гъеб радакъ вахъун Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ гъарулев чиясул рак1 бац1адаб
 бук1уна дунялалъул ургъелаздаса ва пикрабиги Аллагъасде руссун
 рук1ула. Гъедин гъабураб дуг1а жаваб къеялде хъул бугеб бук1ула.
 Гъеб х1алалъулъ Аллагъасда т1аса лъугъаян ва мунагъал чуреян гъари
 бишунго мустах1икъаб буго.

18. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нуг1лъи
 гъабун жиндир лагъзадерида лъазабуна
 х1акълъунго жиндие лагълъи гъабулел
 цоги хан гъеч1о абун цох1о Аллагъ
 гурев. Гъединго Аллагъ цо вук1иналъе
 нуг1лъи гъабуна малаикзабазги. Аллагъ
جَلَّ جَلَالُهُ цо вук1иналде т1орит1ел гъабулел
 далилал рицун, г1елму-г1акълуялъул бет1ергъабазги нуг1лъи
 гъабуна гъев цо вук1иналда. Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жиндир
 махлукъаталъул тадбир бит1ун гъабулел, гъезул ризкъи ва ажал
 т1убазабулевлъун вуго. Жив гурев цоги Аллагъ гъеч1ев, жиндир
 гуч бергъарав, жинца кинабго жо г1елму- х1икматалда рекъон
 хъвадизабулев вуго.

شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
 وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا
 بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ
 الْحَكِيمُ

Гъаб аяталда жаниб т1орит1ел буго исламияб диналъул г1алимзаби
 Аллагъасе хириял рук1иналда ва жидер къадру т1адег1анал
 рук1иналдаги. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ г1алимзаби нуг1заллъун
 ч1езарун, гъезуллахъалъан абулеб буго: «Малаикзабаца ва г1алимзабаца

нутлѣи гѣбулеб буго Аллагъ цо вукѣиналда» – абун.

**19. Хѣакълъунго Аллагъ جَلَّالَهُ жинда
разилъулеб ва гьес къабул гѣбулеб
дин исламияб дин буго.**

Аллагъ цо вукѣиналда раклѣун, гьесул
авараг ритлѣхъ гѣавун, Къуръан-
хѣадисалда нахъвилълъун гѣбулеб
дин буго гѣеб исламияб дин. Киналго

аварагзабиги киналго тѣахъалги гѣеб исламияб диналдакъун рачѣларал
руго.

**Жидехъ тѣехъ къурал ягъудиял ва насраниял хилиплъичѣо, рикъ-
рикъичѣо, гьезухъе хѣакъаб гѣелму лъай бачѣун хадуб гурони.** Гѣеб
хѣакъаб жоги Аллагъасул свалат салам лъеяв Мухѣаммад авараг вуго
ва гьесда рещѣизабураб Къуръан буго. Авараг ﷺ витѣилелде
цере гьел гьесул сипатал рицунел ва гьев вачѣин ритлѣхъ гѣабулел
рукѣана.

Гьезул хилиплѣи ва инкар кквей загъирлъичѣо жидер хѣал
хъублъиялъ гурони. Жидехъ бугеб ханлъи ва халкъ нахъбилълъин
тѣаса ине бокъичѣого гурони. Аллагъасул جَلَّالَهُ аятазда инкар кколел
гѣадамазда лъан букѣа абе: хѣакълъунго тѣадегѣанав Аллагъ
жидер хѣисаб цѣакъ хех гѣабулел вукѣин ва гьезул руссунел бакѣ
жужахѣ букѣунелбѣи.

20. Цингиги капураз ва мушриказ

дудехун къец гѣабунѣ дур диналъул
хѣакъалъулъ ва гьез иманги лъолеб
гьечѣони, дуца гьезда абе Мухѣаммад,

ﷺ «дун тѣубанго дир Аллагъасе
جَلَّالَهُ мутѣигѣлъун, дица дир напс гьесда
кодоб къуна ва дун гьев Аллагъасул
лагъ вуго. Гьединго Аллагъасе

мутѣигѣал лагъзал руго дида нахърилълъарал муъминзабиги» –
абун.

Цинги дуца жидехъе тѣехъ къуразда ва тѣехъ къечѣел гѣарабияздаги
абе: «Аллагъасда جَلَّالَهُ иман лъун нуж гьесда мутѣигѣлъулиш?» –
абун. Иман лъун гьел мутѣигѣлъани гьел хѣакъаб диналда
тѣоритѣларал руго. Нагагъ иман лъечѣого гьел жидерго купруялда
чѣани, гьелъул дуда щибго гѣайиб гьечѣо ва дур раклѣ кварилъуге:
дуда тѣадаб жо буго гьезухъе хѣакъаб дин щвезаби ва гьезда

إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ اللَّهِ لَأُولُوا الْكِتَابِ وَالَّذِينَ أُولُوا الْأَمِّنْ بَعْدِ
مَاجَاءَهُمْ أُولُوا الْغَيْبِ بَيْنَهُمْ وَمَنْ يَكْفُرْ
بِعَايَةِ اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٩﴾

فَإِنْ حَاجُّوكُمْ فَقُلْ أَسَمْتُمْ وَجْهِي لِلَّهِ
وَمَنْ أَتَّبَعَنْ وَقُلْ لِلَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ
وَالْأُمِّيَّةَ أَسَمْتُمْ فَإِنْ أَسَامُوا فَقَدْ
أَهْتَدُوا وَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلَاءُ
وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِالْعِبَادِ ﴿٢٠﴾

насих1ат гъаби. Х1акълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ жиндир лагъзадерил х1ал лъалев вуго.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасгас ягъудиял ва насраниял Аллагъасул амруялда нахърилълъиналде ах1араб мехалъ, гъез абуна: «Нижеца Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ иман лъуна ва ниж гъесул амруялда нахърилълъана» – абун. Цинги ягъудиязда абидал: «Нужеца иман лъолищ Г1иса عَلَيْهِ السَّلَام Аллагъасул аварасгас лагъ вук1иналда» – абун, гъез абуна: «Аллагъас ц1унаги гъеб жоялдаса» – абун. Гъаб буго китабиязул иман лъеялдаса руссин ва гъезул дин къабул гъабунгут1иялъе г1илла. Дин къабул гъабиялъе шарт1 буго Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ иман лъейи ва киналго аварасгабаздаги т1ахъаздаги иман лъей.

21. Х1акълъунго жидеца Аллагъасул

جَلَّ جَلَّالُهُ аятазда инкар кколел

ва щибго г1иллаг1и гъеч1ого

аварасгабиги ч1валел, гъединго

х1акъаб жоялдалъун амру гъабулел

муъминзабиги ч1валел: дуца гъал

зулмучаг1азда рохел бице, Мух1аммад

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъезие ц1акъ унтизабулеб жужах1алъул г1азаб бук1ине бугин абун.

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ
وَيَقْتُلُونَ النَّبِيَّاتِ
الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِالْقِسْطِ مِنَ النَّاسِ
فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٢١﴾

22. Гъал г1адамал руго дунялалда

ва ахираталда жидер кинабго

г1амал г1адада хварал ва жидее

щивго квербакъулев чиги гъеч1ел

Аллагъасул г1азаб гъезда щвараб мехалъ. Гъезул ц1акъ к1удияб,

жинда т1аса лъугъулареб лъабго мунагъ буго: Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ

инкар кквей, аварасгаби ч1вай ва Аллагъасул диналда ах1улел

муъминзаби ч1вай.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا
وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَّاصِرِينَ ﴿٢٢﴾

23. Мун г1ажайблъуларищ Мух1аммад

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидехъе Таврат къурал ва гъеб

ц1ализеги лъалел ягъудиязул пишаялда.

Цинги гъел ах1идал Тавраталда

хъвараб жоялда рекъон х1укму гъабизе

рач1аян абун – гъезул цо къокъа х1укму гъабиялдаса мугъ бан

унел руго ва гъез Тавраталда г1амал гъабиги толеб буго.

Гъеб буго гъезул г1абигл1ат: х1акъаб жоялдаса руссунеб ва бат1улаб жо т1аса бищулеб.

Гъаб аят рещт1изабуна: зина гъабурал ягъудиял х1укму гъабизе

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيحًا مِّنَ الْكِتَابِ
يُدْعَوْنَ إِلَىٰ كِتَابِ اللَّهِ لِيَحْكُمَ بَيْنَهُمْ فَيُزَيِّغُوهُمْ
فَرِيقٌ مِّنْهُمْ وَمَعْصُومُونَ ﴿٢٣﴾

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе рачӀиндал, гьел чӀинхица чӀвазе хӀукму гъабуна. Гъеб хӀукму Тавраталдаги бугеб букӀана. Ягъудиязул гӀалимаз абунa нижер Тавраталда гъединаб хӀукму гъечӀин абун. Цинги Таврат босун бачӀиндал гъениб зиначи чӀинхица чӀвалялӀул хӀукму батана ва гьел кӀиялго ягъудиял чӀимих речӀӀун чӀвана.

Хадубги ягъудиязул къабихӀлӀи бицун Аллагъас جَلَّالَهُ абугеб буго:

24. Гьел ягъудал чӀухӀун рукӀиналъе
гӀилла буго гъез абугеб букӀин жал
аварагзабазул лъимал ругин ва жидеда
жужахӀалӀул цӀа хъваларин дагъалго
къояз гурони-абун. Гъезул умумуз

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَن تَسُنَا النَّارُ إِلَّا
أَيَّامًا مَّعْدُودَاتٍ وَغَرَّبَهُمْ فِي دِينِهِمْ
مَا كَانُوا يَفْقَهُونَ ﴿١٤﴾

бачие лагълӀи гъабураб кӀикъого къоялъ гурони абун.

жудер диналъул гьел гуккун руго жидеца гьереси бицунеб
букӀиналдалӀун, хасго Аллагъасде гӀунтӀизабун гьереси
бицунеб букӀиналъ.

25. Гъезул хӀал кинха букӀинеб дица гьел
киналго данде гъарураб къоялъ – жиндилъ
щибго шаклӀи гъечӀеб кӀиямасеб
къоялъ. Цинги щибаб напсалӀул хӀисабги
гъабидал, гъез гъабураб гӀамалалда
рекъон жазаӀги гъабидал, щибго зулму гъабичӀого.

فَكَيْفَ إِذَا جُمِعْتُمْ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ
وَوُفِّيَتْ كُلُّ نَفْسٍ مَّا كَسَبَتْ وَهُمْ
لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٥﴾

Ай гъеб къоялъ лъазе буго ягъудиязда дунялалда гъез гъабулеб букӀараб
къабихӀаб гӀамалалӀул хӀасил ва гъезие жазаӀги абадияб жужахӀ
букӀизе буго.

26. Гъаб аят рещтӀизабиялъе сабаб
бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв
аварагас Макка шагъар исламияб лъугъун
хадуб асхӀабзабазда рохел бицана
Пурсазулги Румазулги улкаби исламиял
рукӀизе ругин абун. Цинги мунапикъаз
ва ягъудияз абунa: киб букӀараб жо

قُلِ اللَّهُمَّ مَلِكُ الْمَلِكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ
تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ
مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ يُبْدِكَ الْخَيْرُ
إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٦﴾

МухӀаммадие ﷺ Пурсазулги Румазулги ханлӀи. Гьел цӀакъ
къуватал улкаби руго. Гъасие Макка шагъар гӀоларогониш бугеб? -
абун. Цинги тӀадегӀанав Аллагъас гъаб аят рещтӀизабунa:

Дуца абе МухӀаммад ﷺ: «Я дир Аллагъ, я кинабго
ханлӀиялӀул ва киналго ханзабазул малик! Мун вуго, дуе бокъарасе
ханлӀи къолев, ва дуе бокъарасухъан ханлӀи бахъулев. Гъаб

махлукъаталъул цоги гIахьалчи гьечIев хан мун вуго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ. Дуге бокъарав гIадегIан гъавулев вуго мун. Дуге бокъарав гIодовегIан гъавулевги вуго. Дуда кодоб буго кинабго лъикIлъиялъул ихтияр ва ханлъи ва мун дуге бокъараб жо бокъухъин гъабизе хIал кIолев вуго, кинабниги жо дуге квегъараб буго, дур кверщаликъ буго.

27. Мун вуго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ дуца сордо къоялда жаниб лъугъизабулев - (цинги къо кIодолъун сордо гьитIинлъула), ва къо сордоялда жаниб лъугъизабулевги (цинги къо гьитIинлъун сордо кIодолъула) – Мун вуго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ хвараб (рухI гьечIеб)

تُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتُؤَلِّجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ
وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ
وَتَرْزُقُ مَنْ شِئَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٢٧﴾

маниялдаса чIагояб хIайван ва инсан лъугъизабулев, ва чIагояб жоялдаса рухI гьечIеб мани бачIинабулевги.

Гъединго буго мугъалдасан хур бижи, гIанкIуялдасан хоно бачIин, гагаялдаса гъветI бижи. Цоги гIалимас абун: хварав чиясда релъгъарав капурчиясдаса муъминчи гъавула, муъминчиясдаса капурчиги гъавула абун. Мун вуго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ дуге бокъараб жоялъе щибго хIисаб гьечIого гIемераб ризкъи къолевги.

28. Муъминзабаца муъминзабиги тун капурзаби гъудулзабилъун ва божарал гIадамалъун ккоге. Гьел капурзаби гъудулзабилъун кколел гIадамал Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ аскIоб жидее щибго къадру гьечIел руго.

لَا يَتَّخِذُ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ
الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي
شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاتُوا وَيُحَذِّرُكُمْ
اللَّهُ نَفْسَهُ. وَإِلَى اللَّهِ الْمَصِيرُ ﴿٢٨﴾

Нагагъ гьел капурал гIадамаз нужее зарал гъабиялда хIинкъани, гъезулгун гIасангояб (рекIель гьечIеб) гъудулъи гъабун гурони, мацIалдалъун рекъел бугеб хабар бицун гурони.

Гъаб буго ахIмакъал гIадамазда хIал рекъезабиялъул нух. Цо рагIи буго «Нилъ цо гIадамазда ралагъун гьимизе ккола ракIаль гъезие нагIана (лагIнат) къолеб букIингун цадахъ» - абун. Аллагъас нуж хIинкъеян амру гъабулеб буго жиндир ццин бахъиялдаса ва жив разилъулареб гIамал гъабизе. Ахир руссинги Аллагъасде буго ва щибаб напсалъул хIисаб-мизанги гьес гъабизе буго.

29. Дуца жегиги абе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Нужеца ракIазда жаниб жо бахчун бугониги, яги гъеб загъир гъабуниги, Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гъеб лъалев вуго. Жегиги Аллагъасда лъала зобал

قُلْ إِنْ تُحِبُّوا مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ تُبْذَرُوهُ
بِعَلْمِهِ اللَّهُ وَيَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٩﴾

ракъазда жаниб бугеб кинабго жо, гъев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жиндир кинабго жоялда х1алк1олев вуго»-абун

30. Къиямасеб къоялъ щибаб напсалда жинца дуњялалда гъабураб лъик1аб г1амал х1адур гъабун батула ва гъеб напс ц1акъ боххула жиндир г1амал хъвараб кагъат бихъидал. Жинца квешаб г1амал гъабураб напсалъе гъеб квешаб г1амалги батула х1адур гъабун ва гъелъул хъул лъола гъеб г1амал хъвараб кагъат

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ ﴿٣٠﴾

жиндаса ц1акъ рик1к1ад гъабулеб анищ абун жиндие гъелда рекъон жазаъ гъабиялдаса х1инкъун. Жегиги Аллагъас нужеда лъазабулеб буго жиндир щин бахъунеб г1амал гъабуге абун. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жиндир лагъзадерида ц1акъ гурх1улев вуго ва гъел бит1араб диналда рук1изе бокъулев вуго.

31. Дуца муъминзабазда абе Мух1аммад جَلَّ جَلَالُهُ вокъун ватани ва нужер иманальуль рит1ухъалги ратани, нуж дида нахърилълъа ва дир суннат ккве, цинги нуж Аллагъасеги

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٣١﴾

рокъизе руго ва гъес нужер мунагъалги чуризе руго. Х1акълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жинца мунагъал чурулев, муъминзабазда жиндир гурх1ел даима вуго»-абун.

Гъаб хирияб аяталъ нилъеда лъазабулеб буго: кинавго жинца иманги лъунин, жив Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вокъулевги вугин абурав чи, Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад аварасул нухалда гъеч1они, гъев чи гъересияв вуго ва гъев чиясда т1адаб буго жиндир киналго раг1абазуль ва пишабазуль хирияв аварасда нахъвилълъизе.

32. Жегиги дуца абе Мух1аммад جَلَّ جَلَالُهُ ва гъесул расуласул амруялъе мут1иг1лъе. Нагагъ нуж гъеб мут1иг1лъиялдаса

قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ ﴿٣٢﴾

мугъ бан руссани,- х1акълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жиндие капурзаби рокъуларев, гъезие г1азаб гъабулев вуго»-абун.

Ахир къиямасеб къо Т1адег1анав Аллагъас жиндир авараг, ва гъесда иман лъун нахърилъарал, ва гъесул нух ккурал муъминзаби т1адег1ан гъарулеб къо буго. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъаб аяталда жаниб бицана авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вокъич1ев ва гъесул нух кквеч1ев чи

капурчи вуклин. Гьев хирияв авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вуго кинабго халкълалда жив витларав ва гьесул заманаялъ цогиклудиял аварагзаби рукларалани, гьелги гьесда нахърилъгъизе тлад гьабизе букларав. Гъав аварагасул нух тарав чияс Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ вокьулин абураб рагӀи гьересияб рагӀи буго.

33. ХӀакълъунго ТӀадегӀанав Аллагъас ﴿إِنَّ اللَّهَ أَصْطَفَىٰ آدَمَ وَنُوحًا وَآلَ إِبْرَاهِيمَ﴾
Адам тӀаса вищана ва Нух1 ва ﴿وَأَلِ عِمْرَانَ عَلَى الْعَالَمِينَ﴾
Ибрагъимил агълу ва ГӀимранил агълу
тӀаса бищана цогигаб тӀаламалдаса.

Адам абул башар вуго (кинабго халкълъул эмен), БетӀергъан Ааллагъас жиндир квераль хӀаршалдаса вижарав, жиндие киналго малаикзаби сужда гьабизе тӀамурав, киналго жалазул цӀаралги гьесда лъазарурав. Нух1 авараг вуго ракъалда халкълъ пасалъаби гъари тӀемерлъидалго тӀоцеве расуллъун жив витларав, азарго сон тӀагарун заманалъ къавм диналда ахӀарав, релъедал-къад батӀа гьечӀого. Ахирги Аллагъас гьесул дугӀа къабул гьабун къосараб къавм гъанкъизабурав. Ибрагъимил Агълу руго Аллагъасул свалат салам лъеял ИсмагӀил, ЯгӀкъуб, ИсхӀакъ, ва бишунго хирияв МухӀаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ авараг. Ал-гӀимран вуго Марьямил эмен ГӀимран, ГӀиса عَلَيْهَا السَّلَام аварагасул клудияв эмен.

34. Гъал хъызамал тӀаса рищана ﴿ذُرِّيَّةَ بَعْضِهِم مِّن بَعْضٍ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾
гъел цоцазда рельгъарал рукӀиналъ
Аллагъасдаса ﴿جَلَّ جَلَّالُهُ﴾ **хӀинкъиялъулъ, лъикӀал тӀамалазулъ ва**
исламияб диналъулъ. ХӀакълъунго Аллагъ ﴿جَلَّ جَلَّالُهُ﴾ **лагъзадерил**
рагӀаби рагӀулев, гьезул киналго ахӀвалал жинда лъалев вуго.

35. Дуца умматалъе вагӀзалъун бице ﴿إِذْ قَالَتِ امْرَأَتُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ﴾
МухӀаммад ﴿صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ﴾, **ГӀимранил**
чӀужуялъ (гъей йиго ХӀанат Факъудил ﴿مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ﴾
яс) Аллагъасда ﴿السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾ **абураб тӀуж: «Я**
дир БетӀергъан, дица дие назро гьабуна
дир чехълалда жаниб бугеб лъимер, тӀубанго дие тӀибадат гьабизе
ва Байтул-мукъадасалъул масжидалъе хъулухъ гьабизе. Дуца
дир назро къабул гьабе. ХӀакълъунго мун дугӀа рагӀулев вуго.
Лажъзадерил ракъазда бугеб жо лъалев ва гьезул ниятал лъалев
вуго»- абул.

ГӀимранил чӀужу ХӀанат лъимер гьабичӀей гӀадан йикӀлана. Цо къоялъ гъветӀалъул рагӀдукъ гӀодой чӀун йикӀладго, гьелда бихъана цо хӀинчӀ тӀанчӀазе квен босун бачӀун гъезие гьеб къолеб ва тӀанчӀаз

ч1ирч1идулаго гьелде данде к1алал регьулел.

Цинги Х1анатил ц1акъ г1ишкъу ккана жиндие лъимер бугеб аниш абун ва гьель Аллагъасда х1елун абун: «Я дир Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ. Дица дуе къот1и (назро) гьабулел буго: Дуца дие лъимер къуни, дица гьеб Байтул-мукъадасалъе хъулухъ гьабизе къезе»—абун. Х1анат къинай лъугъун г1емер заман инч1ого Г1имранги хвана. Гьебги цо г1аламат бук1ана Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ назро къабул гьабиялъе.

36. Цинги Х1анатица лъимер гьабидал ва гьей яс ятидал гьель абун: «Я дир Бет1ергъан, дица лъимер гьабун ац1уяб, Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жинда лъалев вуго шиб лъимер гьабураб Х1анатица, ва бихъинаб лъимерги ац1уяб лъимерги цох1ого даражаялда гьеч1о, ай

فَلَمَّا وَصَعَتْهَا قَالَتْ رَبِّ إِنِّي وَضَعْتُهَا أُنْثَىٰ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا وَضَعْتَ وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْأُنْثَىٰ وَإِنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ وَإِنِّي أُعِيذُهَا بِكَ وَذُرِّيَّتَهَا مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴿٣٦﴾

Байтул-мукъадасалъе хъулухъ гьабизе вас вук1ине ккола.

Дица гьей ясалда ац1ар лъолеб буго Марьям абун. Ва дица гьей Марьямги гьельул зуриятги дуца рах1маталдаса рик1клад гьабураб цайт1аналъул заралалдаса ац1униги гьарулеб буго» — абун.

37. Г1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ Х1анатил назро Марьям къабул гьаюна берцинаб къабул гьабиялъ ва гьей к1удийги г1езаюна берцинаб х1алалъ.

Марьямил хъулухъ гьабулев лъун вук1ана гьельул эбелалъул яцалъул рос Закария:

г1елму- вараг1 бугев, Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ

г1ибадат гьабулев чи вук1ана Закария

авараг ва гьесдаса ругъунлъана Марьям бац1ц1адаб г1ибадат гьабизе.

Марьям гьель г1ибадат гьабулел рокъой йик1ладго, гьельхъе Закария вач1анщинахъе, гьесда гьениб бат1и-бат1ияб ниг1мат батулаан: хасало роол ниг1матал ратулаан, ридал хасалил ниг1матал ратулаан. Закарияца Марьямида гьикъана: «Я Марьям, гьал ниг1матал кисан дуе ругел?» — абун. Марьямица абун: «Гьел ниг1матал Аллагъас къола дие. Х1акълъунго Г1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жиндие вокъарав чиясе х1исаб-г1орхъи гьеч1ел ниг1матал къолев вуго. Гьаб буго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир авлияазе къолеб карамат.

Жинда Аллагъ разилъаяв Жабиридаса х1адис бицана: «Аллагъасул

فَتَقَبَّلَهَا رَبُّهَا بِقَبُولٍ حَسَنٍ وَأَنْبَتَهَا نَبَاتًا حَسَنًا وَكَفَّلَهَا زَكَرِيَّا كَمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَ هَارٍ فَقَالَ يَمْزِجُ إِنِّي لَكَ هَذَا قَالَ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ بِغَيْرِ حِسَابٍ ﴿٣٧﴾

свалат салам лъеяв авараг чанго кьоалъ квен кваначлого вуклун, вакъиялъул асар лъугъун жиндир киналго руччабазда асклов ана ва цонигиялда асклоб квен батичло. Киналго ракъун ругеб, квен гъечлеб заман буклана гъеб. Цинги хирияв авараг Патиматихъе ана ва гьелда абун: «Я дир яс, дун вакъун вуго. Гъечлищ квен?» – абун. Патиматица абун Валлагъи гъечлоян абун.

Ававраг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьелда асклоса индал, цо мадугъалалъ битлун гьитлинаб гъадаро (щурун) бачлана клиго панкъги гьитлинаб гъанал кесекги жаниб бугеб. Патиматица гъадаро бахчана ва аварасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ хадув вас витлана. Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг тлад вуссун вачиндал Патиматица абун: «Аллагъас нилье тлаглам битлун бачлана ва дица гъеб дуге глоло бахчана» – абун.

Цинги гъадаро цебе босидал, гъеб жаниб цлун батана панкъазул ва гъаналъул. Патимат гъеб бихъидало хлинкъун хутлана ва гьелда бичлчлана гъаб жо Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ баракат буклин. Цинги Аллагъасе рецци гъабун, аварасда свалатги битлун гъеб гъадаро аварасда цебе лъуна. Аварасги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Аллагъасе рецц гъабун ва абун: «кисан дуге гъаб щвараб, я дир яс?» - абун. Патиматица абун: «Гъеб Аллагъас къураб буго, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие бокъарав чиясе хлисаб гъечлого рикъзи кьола» – абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Аварас абун: «Рецц Аллагъасе буго, мун бануисраилазул сайидат Марьямида релълъарай гъайурав» – абун. Цинги гъеб тлаглам кинабго хъизаналъги аварасул киналго руччабазги кванана, мадугъаллъиялъеги къуна ва Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ цлакъ баракат ва лъиклъи гъабун гъеб тлагламалъулъ. Хладис абу Ягласа бицана.

38. Марьямида асклор ниглматал ратидал Закариял хьуллъуна Аллагъасул рахлматалда ва гъес хлелун Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ гъарана

ва жинца абун: «Я дир бетлерган, дуца дие дур рахъалъан сайгъатлъун баццладаб зурият кье, хлакълъунго мун дугла раглуев вуго ва дуглаялъе жаваб кьолевги вуго» – абун.

39. Цинги Закарияда малаикзабаз ахлана, жив гъеб Марьям йигеб михлрабалъув вахъун члун как балев вуклаго (ай гъеб лахлзаталъ):
«Хлакълъунго тладегланав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дуда рохел бицунеб буго дуге Яхля

هَٰذَاكَ دَعَارَكَ رَبِّهِ وَقَالَ رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٨﴾

فَنَادَتْهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَلِّي فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحْيَى مُصَدِّقًا بِكَلِمَةٍ مِنَ اللَّهِ وَسَيِّدًا وَحَصُورًا وَنَبِيًّا مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٣٩﴾

абулев вас гъавилин абун. Жинца Аллагъасул калима рит1ухъ гъабулев (ай Г1иса авараг рит1ухъ гъавулев) ва жив къавмалгъл к1удияв, хириявлъун вук1унев. Мунагъ-хат1аалда кколарев, шагъваталда нахъвильгълунарев ва руччабазда аск1ов къаларев. Гъава-напс ц1унун Аллагъасе г1оло черхалда гудур барав, жив лъик1ал аварагзабазул мухъилгъан авараглъунги вук1унев» – абун.

40. Закарияца абуна: «Я дир бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ, кин дие лъимер бук1инеб, дунги херлъун вуго (нусиялда кього сон бук1ана Закариял) ва дир ч1ужуги лъимер лъугъунарей йиго»-абун.

قَالَ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَقَدْ بَلَغَنِيَ الْكِبَرُ وَامْرَأَتِي عَاقِرٌ قَالَ كَذَّابٌ إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يَشَاءُ ﴿٤٠﴾

Гьелъулги нусго сон бук1ана ва жиндие лъимер лъугъунарей йик1ана. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ абуна: «Дур бет1ергъанас жиндие бокъараб жо гъабула, гьедин бугельул нуже лъимер бук1ина» - абун.

41. Закарияца абуна: «Я дир Бет1ергъан, дие цо г1аламат гъабе дир ч1ужу къынай лъугъараблгъи лъалеб»-абун. Т1адег1анав Аллагъас абуна: «Дуе г1аламат бук1ине буго. Щибго унти-къварилгъиги гъеч1еб х1алалъ дуда г1адамазда к1алъазе к1евезе гъеч1о лъабго кьоялъ, квераль ишараби гъарун гурони. Ва дуца дур бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ г1емер рехсе ва дуца гьесие тасбих1ги гъабе (субх1аналлагъи ва бих1амдигъи абe) радалги къасиги.

قَالَ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً قَالَ آيَتُكَ الْأَنْتَ كَلِمَةُ النَّاسِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ إِلَّا رَمْرَافًا وَادْكُرْ رَبَّكَ كَثِيرًا وَسَبِّحْ بِالْعِشِيِّ وَالْإِبْكَارِ ﴿٤١﴾

Дуца Аллагъ к1одо гъаве гьесие г1ибадат г1емер гъабун, ва бац1ц1ад гъабун ва гьесда х1елун дуг1а гъабун»-абун.

Цо г1алимас абуна: «г1емер заманго инч1ого Закария г1адамазда к1алъазе к1оларого лъугъана ва гьесда бич1ч1ана жиндие лъимер гъабизе бук1ин» - абун.

42. Дуца умматалда бице Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, малаикзабаз абураб г1ужиги: «Я Марьям! Х1акълъунго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ мун т1аса йищана руччабазда гьоркъосан ва дуе караматалги къуна.

وَإِذْ قَالَتِ الْمَلَائِكَةُ يَمْرُؤُهُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَطَهَّرَكِ وَاصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ ﴿٤٢﴾

Ва мун Аллагъас яц1ц1адги гъаюна чорокал г1амалаздаса ва ягъудияз дуда лъолел бугътаназдаса. Ва мун гъаб г1аламалгъл

киналго руччабаздаса т1аса йищана дудаса Аллагъасул кьудрат загьирлъизе – эменги гьеч1ого лъимер гьабизе.

43. Гьаб амру гьедин бугельул, Я Марьям, يَمْرِمُ أَقْنِي لِرَبِّكِ وَأَسْجِدِي
дуца Аллагъасе г1ибадат гьабиялда т1адч1ей وَأَذْكُرِي مَعَ الرَّاكِعِينَ ﴿٤٣﴾
гьабе, гьес дуге кьурал к1удиял ниг1матазда
щукру гьабун. Ва дуца Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ
рукуг1-суждаги гьабе ва мун г1емер как балездасаги йик1а» –
абун.

Жинда Аллагъ разилъаяв Анас асх1абасдаса бицараб сах1их1аб х1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун:
«Дунялалъул руччабазул бищунго лъик1ай ункъго ч1ужуг1адан йиго:
Г1имранил яс Марьям, пирг1авнил ч1ужу Асият, Хувайлидил яс Хадижат, Аллагъасул расуласул яс Пат1имат» – абун. Х1адис ибну Мардавейгъица бицана.

Бухариясул сах1их1алда х1адис буго: «Бихъиназда гьоркьор камилал г1адамал г1емер рук1ана. Руччабаздасан камилал гьеч1о пирг1авнил ч1ужу Асиятги Г1имранил яс Марьямги гурони. Амма Г1айшат т1ок1ай йиго цогидал руччабаздаса гъанал каш (гъан жаниб белъине гьабураб гьаг1о, шурпа) т1ок1аб бугеб г1адин цогидал т1аг1амаздаса» – абун.

44. Гьал Г1имранил ва Закариял ذَٰلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا كُنْتَ
къисаби руго, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,
дица дуда рицунел, г1адамазда لَدَيْهِمْ إِذْ يَقُولُونَ أَقْلَمُهُمْ أَيُّهُمْ يَكْفُلُ مَرْيَمَ
лъаларел, гьездасан г1емерго وَمَا كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ يَخْتَصِمُونَ ﴿٤٤﴾
церехун рук1арал умматазул
къисаби, дуда вах1ю гьабулел дур умматалъе ваг1залъун, дуге
муг1жизатлъунги. Мун Байтул-мукъадасалъул ах1баразда
(г1алимзабазда) аск1овги вук1инч1о, гьез Марьям хьихъизе
бокъун г1орулъе къалмал рехулеб мехаль, ва цоцаде къец
гьабулеб мехаль.

Ибнужарир абулев г1алимас Г1икримат رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ асх1абасдаса бицана:
«Лъимер гьабун хадуи Х1анат ана Байтул-мукъадасалъул хьулухъ
гьабун рук1арал ах1баразухъе ва гьезда щебе лъимерги лъун гьелъ
абун: «гьаб буго Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гьабураб назро. Дица назро гьабун
бук1ана т1убанго Аллагъасе хьулухъ гьабулеблъун бук1ине гьаб
лъимер, амма гьаб лъимер яс йиго, масжидалда жаний ч1езе бегъуларей
х1айиз бач1араб мехаль. Дица гьай рукъойги ячинаро» – абун.

Цинги гьел ах1баразул щивасе бокъана гьей яс хьихъун жидее ажро-

кири буклине, гьей яс гьезул имамлун вукларав Гимранил яс йиклиндал. Ахирги гьез х1укму гьабуна можоро т1амун бергьарас хьихьизе йиги Марьям абун. Гьеб можоро буклана Ордон г1урул раг1алде ун жидеца таврат хьвалел рукларал кьаламал г1орулье рехи ва лъиналда т1ад кьалам ч1арав бергьаравлун вуклине. Гьедин кьалмал рехидалго киназулго кьалмал лъеца росун ана ва цо Закарьял кьалам хут1ана лъеда т1ад бахьун ч1ун.

Гьев Закарияги Гимран хун хадув Байтул-мукьадасалгьул имам вуклана ва аварагги вуклана. Гьезул сайид вуклана, г1алимги вуклана, бишун к1удиявги вуклана. Аллагьасул ﷺ свалат салам лъеги гьев Закарияда ва киналго аварагзабаздаги.

45. Дуца умматалда бице, Мух1аммад ﷺ, Аллагьасул салам лъеял малаикзабаз абураб г1уж: «Я Марьям, Аллагьас ﷺ дуда рохел бицунеб буго дуге лъимер гьабизе бугин абун эмен гьеч1ого, цох1о Аллагьасул «Кун, ай бук1а» абураб калимаялдалгьун (раг1иялдалгьун).

إِذْ قَالَتِ الْمَلَكَةُ يَمْرُؤُا إِنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكِ بِكَلِمَةٍ مِّنْهُ اسْمُهُ الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ وَجِيهًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿٤٥﴾

Гьеб лъимералда ц1арги «Алмасих1 Г1иса Марьямил вас» - абун буклине буго. Дунял ахираталда жив к1одо гьавурав, кьадро бугевги вуклине вуго ва Аллагьас ﷺ жинда г1агар гьарураздасаги вуклине вуго.

46. Гьев васас г1адамаздехун хит1агги гьабизе буго жив киниялда жанив вук1адго ва жив к1удияв г1ун хадубги.

وَيُكَذِّبُ النَّاسُ فِي الْمُهْدِ وَكَهْلًا وَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٤٦﴾

Аварагзабазул калам гьит1инго вукланиги бит1араб бицунеб буклуна. Г1иса ﷺ аварагасул муг1жизатлгьун буклана киниялда жанивго вуклун жинца калам гьаби. Ва гьеб лъимер Аллагьасе ﷺ г1емер г1ибадат гьабулел, гьесдаса х1нкъи г1емерал, ва камиллгьи т1обарал г1адамаздаса вуклине вуго»- абун.

47. Марьямица абун: «Я дир Бет1ергьан Аллагь ﷺ! Дие лъимер кин бук1унеб дида шивго инсанги аск1ов кьач1еб х1алалгь?»-абун.

قَالَتْ رَبِّ أَنَّى يَكُونُ لِي وَلَدٌ وَلَمْ يَمَسَّ سَنِي بِشَرٍّ قَالَ ذَلِكَ اللَّهُ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٤٧﴾

Алагьас абун: Гьедин буго Аллагьасул х1укму: Жиндие бокьараб мехаль бокьараб жо бижула Аллагьас. Гьесие цо иш т1убазе бокьараб мехаль гьесул «Кун» абураб раг1и

буклуна ва гъеб иш тлубала.

Гъеб тлубаялъе щибго нахъ бахъин буклуларо ва гъелъие квалквал гъабулеб щибго гилла-сабабги буклуларо.

48. Тадегланав Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ Гисада وَيَعْلَمُ الْكَيْتَابَ وَالْحِصْمَةَ وَالتَّوْرَةَ
хъвай-цIалиги лъазабизе буго, وَالْإِنْجِيلَ
гIелму-гIакълуги къезе буго, битIараб

рагIиялда, битIараб гIамалалда,

аварагзабазул нухалда хъвадиги къезе буго. Ва Тавратги

Инжилги лъалев гъавизе вуго.

Ибнукасирица абуна Гиса аврагасда Инжил ва Таврат реклехъе лъалев букланаян абун.

49. Гъединго Гиса عَلَيْهِ السَّلَامُ авараг
гъавизе вуго банунисраилазда витIарав
расуллъун, гъезда Аллагъасул
шаригIат бицунев ва гъел битIараб
диналде ахлулев. Жинца гъезда абунев:

«ХIакълъунго дун нужехъе вачIун вуго
нужер бетIергъан Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ

рахъальан аятал ва гIаламаталгун

падахъ. Гъел гIаламатаздаса буго дица

нужее цо боржанжоялда рельеIараб

жо гъабизе буго, цинги гъелда жаниб

дица хIохъел пураб мехаль Аллагъасул изнуялдалъун гъеб

боржунеблъун букIизе буго.

Гъаб буклана Гиса عَلَيْهِ السَّلَامُ аврагасе бугеб цо мугIжизат: хIаршул
хIинчIалда рельеIараб сурат гъабун, гъелда хIохъел пураб мехаль гъеб
боржун унаан гъеб бакIалда ругел киналго гIадамаздаги бихъун.

Ва дица бецавлъун эбелаль гъавурав чи жо бихъулевлъун гъавула,
барас унтиги сах гъабула (тIомалда ругънал лъугъунеб унти). Ва дица
хварал чагIинги чIаго гъарула Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ изнуялдалъун.

КъуртIубияс абуна: Аллагъасул изнуялдалъун Гиса عَلَيْهِ السَّلَامُ аврагас
ункъго чи чIаго гъавуна ва гъезда гъоркъов Нух Iил вас Самги вукланаян
абун. Гъадин мугIжизаталъе чIаго гъарурал гIадамал чIаго хутлуларо
ва гъел цIидасан жал рукIараб хIалалде руссуна.

Ва дица нужеда бицина щиб жо нужеца нужерго рукъзабахъ
рукIун кванарабали, ва щиб жо кваназе абун хIадурун бугебги.
ХIакълъунго гъаб кинабго жо буго нужее дун авараглъун вукIин
бицунел гIаламатал, нуж Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъурал ва гъесул

وَرَسُولًا إِلَى بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنِّي قَدْ
جِئْتُكُمْ بِبَيِّنَاتٍ مِّن رَّبِّكُمْ أَنِّي أَخْلُقُ
لَكُمْ مِّنَ الطَّيْنِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَأَنْفُخُ فِيهِ
فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُبْرِئُ الْأَكْمَةَ
وَالْأَبْرَصَ وَأُخْرِى الْمَوْتِ بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُنَبِّئُكُمْ
بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدْخُرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ إِنْ فِي
ذَلِكَ لَآيَةٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِينَ

авараг рит1ухъ гъавулеллъун ратани.

50. Ва дун нужеда вит1арав расул вуго, дида цевехун вук1арав Муса авараг ва гъесда рещт1изабураб тавратги рит1ухъ гъабулев. Дица нужее цо-цо жо х1алал гъабизе буго, цебеккун нужее х1арам гъабун бук1араб жоялдаса. Ва дун нужехъе

Аллагъасул ﷺ рахъальян баянал муг1жизаталгун вач1ун вуго. Нуж Аллагъасда г1асилъизе х1инкъа ва дие мут1иг1лъун, дица малъараб диналда нахърилъльа.

51. Х1акълъунго Т1адег1анав Аллагъ ﷻ дирги нужерги бет1ергъан вуго. Ниль киналго рижарав, хъихъулев, хвезарулев.

Нужеца лагъльи цох1о гъев Аллагъасе гъабе, ва гъаб буго Аллагъ ﷻ жинда разилъулеб бит1араб нух.

52. Г1иса ﷺ аврагас жиндир къавм Аллагъасул диналда ах1идал ва гъезул г1емерисел купру-ширкалда ч1едал, абун: «щив вугев нужедаса дие квер бакъулев чи Аллагъасул ﷻ диналде халкъ ах1изе» – абун. Иман камидал муъминзабаз (х1авариюназ) абун:

«ниж руго дие квербакъи гъабулел Аллагъасул диналда халкъ ах1изе. Нижеца гъесда иман лъуна ва дуцаги нижее нуг1лъи гъабе ниж Аллагъасда ва аварагасда ийман лъурал ва гъезие мут1иг1лъарал, гъезда нахърилъльарал рук1иналъе» – абун.

53. Хадубги х1авариюназ абун: «Я нижер бет1ергъан Аллагъ, нижеца иман лъуна дуца рещт1изабураб Инжилалда ва ниж дур расул Г1исада ﷺ

нахърилъльана. Дуца ниж хъвай Аллагъ ﷻ мун цо вук1иналда ва дур авараг рит1ухъав вук1иналда нуг1лъи гъабурал, мун жидеда разиял муъминзабигун цадахъ» – абун.

54. Цинги ягъудияз х1илла-макро ургъана Г1иса ﷺ авараг ч1ивазе абун, гъезул макро Аллагъас ﷻ хвезабуна.

Щибго зарал ккеч1ого Г1иса авараг Аллагъас зодове вачун ана ва ягъудияз жидерго «ягъуза» абулес чи ч1вана, гъев Г1иса авараг

وَمُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ
وَلِأَحْجَلْ لَكُمْ بَعْضَ الَّذِي حُرِّمَ
عَلَيْكُمْ وَجِئْتُكُمْ بِآيَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ
فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا ٥٠

إِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ هَذَا
صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ٥١

* فَلَمَّا أَحَسَّ عِيسَى مِنْهُمُ الْكُفْرَ
قَالَ مَنْ أَنصَارِي إِلَى اللَّهِ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ
نَحْنُ أَنْصَارُ اللَّهِ ءَامَنَّا بِاللَّهِ وَأَشْهَدُ
بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ٥٢

رَبَّنَا ءَامَنَّا بِمَا أَنزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ
فَاكْتُتِبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ٥٣

وَمَكْرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ
الْمَكْرِينَ ٥٤

вугин ккун. Хіакъльунго тладеганав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жидеца макро гъабулезул бишунго лъикIав вуго. Жинца зулмучагIазул зулму жидедаго буссизабулев вуго ва жиндие рокъарал гIадамал гъезул макроялдаса цIунулев вуго.

Хирияв аварагасул хIадисалдаги буго: «Я дир Аллагъ, дуца дие хайиралъе макро гъабе, дие заралалъе макро гъабуге»-абун. Макро, хIилла, абураб рагIи Аллагъасул хIакъальулъ абураб мехаль, гъельул магIна букIуна жазаъ гъаби абураб. ХIадис имам АхIмадица бицана.

55. ГIиса аврагасда Аллагъас абураб
гIужги бице, МухIаммад ﷺ,
умматалъе вагIизальун: «Я ГIиса ﷺ!
Дица мун гъал ягъудиязда хваравлъун
вихъизавизе вуго.

Дица мун гъезда гъоркъосан нахъе вачине вуго, щибго дие зарал гъечIого ва мун вацIцIад гъавизе вуго капураб къавмалъул мун чIвaze бугеб къасдалдаса. Цоги магIна гъабуна гIалимзабаз: «Дица мун зодове вачине вуго ва къиямасеб къо гIагарлъидал ракъалде рещтIизавун, дур гIумру лъугъараб мехаль хвезавизе вуго» – абун.

Гъединго мун вацIцIад гъавизе вуго ягъудиязул, насраниязул ва мажусазул капураб къавмалдаса. Ва мун ритIухъ гъавун дуда нахъбилъгъараб къавм дица цогидал къавмаздаса тIадеган гъабизе буго къиямасеб къо бачIинегIан. Ай дуда иман лъурал хадуб МухIаммадида ﷺ иман лъурал ягъудиял, насраниязл ва цогидал халкъазул бусурбаби капураб, мушрикаб къавмалда тIаде букIине буго, гъел исламияб диналда ахIулеллъун, гъезул рагIиялдалъун ва хвалченалдалъун. Цинги нуж киналго ахираталда дида цере рацIунел руго хIисаб мизан гъабизе ва дица нужеда гъоркъоб хIукму гъабизе буго нуж жиндиль хилиплъун букIараб диналъул амруялъулъ.

56. Ва амма Аллагъасдаги ﷺ, гъесул
аварагасдаги ﷺ инкар ккурал
гIадамазе дица цIакъ гучаб гIазаб
гъабизе буго дунялалда ва ахираталда.

Ва гъезие щивго чи вукIине гъечIо дир гIазабалдаса гъел хвасарлъиялъе квербакъи гъабизе кIолев.

57. Ва амма жидеца иманги лъун
лъикIаб гIамалги гъабурал
муъминзабазе дица гъезул ажро-кири

إِذْ قَالَ اللَّهُ لِيَعْسَىٰ إِنِّي مُؤَفِّكَ وَرَأْفَعُكَ
 إِلَىٰ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَجَاعِلُ
 الَّذِينَ اتَّبَعُوكَ فَوْقَ الَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ
 يَوْمِ الْقِيَمَةِ ثُمَّ إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ فَأَخَذَهُ
 بَيْنَ كُفْرٍ فِيمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٥٥﴾

فَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَأَعَذُّهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا
 فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَّاصِرِينَ ﴿٥٦﴾

وَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
 فَوَقَّعَهُمْ أَجُورَهُمْ ۖ وَاللَّهُ لَا يَحِبُّ الظَّالِمِينَ ﴿٥٧﴾

т1убазабизе буго ва жеги ц1ик1к1инабизе буго. х1акълъунго
Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жиндие зулмучаг1и рокъуларев, гъезие г1азаб
гъабулев вуго.

Гъадинав Аллагъас муъминзабазе зулму гъабуларо.

58. Гъал аварагзабазул къисаби я
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуе гъел рицунел
руго хирияб Къуръаналъул аяталлъун,
жиндиль щибго бат1улаб жо гъеч1еб ва
кинабго халкъалъе абадиялъго нахъе хут1улеб т1орит1еллъун
бугеб.

ذَٰلِكَ تَشْلُوهُ عَلَيْكَ مِنَ الْآيَاتِ وَالذِّكْرِ
الْحَكِيمِ ﴿٥٨﴾

59. Т1адег1анав Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ
аск1об Г1иса عَلَيْهِ السَّلَام аварагасул
мисал Адам аварагасул мисалалда
релъун буго: жинца гъев Адам عَلَيْهِ السَّلَام
х1аршалдаса гъавурав ва «Кун» абураб раг1и абун ч1агояв
инсанлъун жив лъугъарав.

إِنَّمَا مَثَلُ عِيسَىٰ عِنْدَ اللَّهِ كَمَثَلِ
آدَمَ خَلَقَهُ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ قَالَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٥٩﴾

60. Гъаб х1акъаб раг1и буго Мух1аммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дур Бет1ергъан Аллагъас Г1исал
х1акълъуль дуда бицунеб. Мун щакдарулел
г1адамаздаса вук1унге.

الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُنْ مِنَ
الْمُتَكِبِينَ ﴿٦٠﴾

Ягъудияз Г1иса عَلَيْهِ السَّلَام аварагасда ва гъесул эбел Марьямида
г1унти1изарун рицунел гъересиял, бугътан лъолел харбаздаги божуге.

61. Духъе Къуръаналда жаниб
х1акъаб х1ужа бач1ун хадубги Г1исал
х1акълъуль дудехун къацандулел
г1адамал ругони, дуца гъезда абе
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: Нуж рач1а
нижгун данделъизе: нилъеца

فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ
فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَأَبْنَاءَكُمْ
وَنِسَاءَنَا وَنِسَاءَكُمْ وَأَنْفُسَنَا وَأَنْفُسَكُمْ ثُمَّ
نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ ﴿٦١﴾

ах1изе руго нижер васал ва нужер

васал, нижер руччаби ва нужер руччаби ва нужерги нижерги
бихъиналги данделъизе руго. Цинги нилъеца Аллагъасда

جَلَّ جَلَالُهُ дуг1а гъабизе буго ва гъаризе буго гъереси бицунелазда
Аллагъасул цим бахъаги ва лаг1натги решт1аги абун.

Гъаб аят решт1иналъе г1илла (сабаб) бицана: Нажраналъул насраниял
Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммадихъе рач1ун Г1иса عَلَيْهِ السَّلَام
аварагасул х1акълъуль къацандараб мехаль гъез абун: «Дуца
щай нижер Г1исада рогъоб балеб?»-абун. Аварагас абун: «щиб жо
дица гъесда абураб?»-абун. Насранияз абун дуца гъесда лагъ вугин

абулеб буюян абун. Цинги аварагас ﷺ абун: «битIараб буго. Дица гьесул хIакъальулъ абула. Аллагъасул лагъ вугин ва расулги вугин абун. Насраниязул цим бахъана ва дуца нижеда вихъизаве эмен гьечIого гъавурав чи абун. Цинги Аллагъас аят рештIизабун: «ХIакъълунго ГIисал мисал Адам аварагасул мисал буго» - абун. (59-60 аятал).

Аварагас ﷺ насраниял лагIнат гъабун дугIа гъабизе рачIаян ахIидал гьел цIакъ хIинкъана ва гьез цоцазде абун: «гъев аварагасулгун лагIнат гъабун нильер гъаб кIкIал цIа рекIун бухIила, ва нильер нахъе щивго чи хутIиларо. Цоги щибго жо гьечIодай гьесул нильеда абизе?»-абун. Ай лагIнат гъабичIого цоги гьес абураб жо гъабила нильеца абураб магIна буго гъаб рагIиялъул. Аллагъассул свалат салам лъеяв аварагас абун: «Я нужеца исламияб дин босе, яги магъало (жизъят) къун нижгун ракълида чIа, яги нужергун нижеца рагъ гъабила»- абун. Цинги гьел насраниял жизъят къезе мукIурлъана.

62. ХIакъълунго гъаб дуда бицараб хабар хIакъаб, гьереси гьечIеб къиса буго цересел аварагзабазул ва гьезул умматазул. Цоги щибго жиндие лагълъи гъабулеб жоги гьечIо цохIо Аллагъ

إِنَّ هَذَا لَهُوَ الْقَصَصُ الْحَقُّ وَمَا مِنْ إِلَهٍ إِلَّا اللَّهُ وَإِنَّ اللَّهَ لَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦٢﴾

جَلَّ جَلَّالُهُ гурев. ХIакъълунго гьев Аллагъ жиндир гуч бергъарав хан вуго ва жиндир мулкалъул тадбир гъабиялъулъ хIакимияв вуго.

63. Цингиги гьел капураца иман лъолеб гьечIони ва жал хIакъаб диналдаса руссани, хIакъълунго Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ жинда лъалев вуго гьел пасалъаби гъарулел къавмал ва жинца гъезие гучаб гIазаб гъабизе бугевги вуго.

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِالْمُفْسِدِينَ ﴿٦٣﴾

64. Дуца абе МухIаммад ﷺ:

«Я гьал китабиял! (ягъудиял ва насраниял) Нуж рачIа нижееги нужеги башадаб, хIакъаб калимаялда.

Гъеб калимаги: Нильеца лагълъи гъабунгутIи буго цохIо Аллагъасе гъабунгутIи гурони ва Аллагъасе гъабулеб гIибадаталъулъ щибго жо гIахъал гъабун гутIиги буго. Ва Аллагъги живго тун нильеда гьоркъоса цо гIадамал гъезие хъулухъ гъабулеллъун ва лагълъи

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿٦٤﴾

гъабулеллѳун ккунгутѳиги буго.

Гъаб хѳакъаб рагѳиялда рачѳинчѳого гъел кѳитабиял дорехун руссун чѳани, дуца абе Мухѳаммад ﷺ: «Я кѳитабияб агъло! Нужеца нижее нугѳлѳьи гъабе Аллагъасда аскѳоб ниж Аллагъ цо гъавурал ва гъесул расулги ритѳухъ гъавурал, гъев Аллагъасе гѳибадатги гъабулел рукѳиналдалѳун»- абун.

Ягъудиял ва насраниял жидер ахѳбаразе ва рагъибазе (диниял цѳерехъаби) мутѳигѳлѳулел рукѳана гъез хѳалал гъабураб яги хѳарам гъабураб жоялѳулъ. Ай Аллагъас хѳалал гъабураб хѳарам гъабун, хѳарам гъабураб хѳалал гъабун. Гъаб мутѳигѳлѳьи гъабуге абулеб буго хирияв аварагас ﷺ ва гъеб мутѳигѳлѳьи ширк бугинги абулеб буго.

65. Я кѳитабияб агъло! Нуж шай
къацандулел Ибрагъим ﷺ аварагасул
хѳакъалѳулъ, гъев хун хадуб гурони
Тавратги Инжилги рѳешѳѳизабун гъечѳеб
мехалъ. Нужеца бицунѳеб жоялѳул
пикруго гъабулариш ва нужеда гъеб бичѳѳѳулариш?

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَحْجُونَ فِي آيَاتِهِ
وَمَا أَنْزِلَتْ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ إِلَّا مِنْ
بَعْدِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٦٥﴾

Ягъудияз абулеб букѳана Ибрагъим авараг жидер диналда вугин абун. Насраниязги абулеб букѳана Ибрагъим жидер диналда вугин абун. Ибрагъим аварагасда ва Мусада гъоркъоб азарго гѳанаб сон буго. Гъединго Мусадаги Гѳисадаги гъоркъоб кѳиазарго гѳанаб сон буго.

66. Нуж къацандулел рукѳаралани
нужеда жиб лъалеб жоялѳул бицун;
Масала Гѳиса аврагасул заманалъ
гъесул диналѳул бицун къацандизе
бегъилаан. Нуж шайха къацандулел
нужеда лъалареб жоги бицун? Гъеб иш ахѳмакълѳьи гъечѳиш?
Хѳакълѳунго Аллагъ ﷻ вуго жинда кинабго жоялѳул
хѳакъикъат лъалев ва нуж руго Аллагъас лъазабураб жо гурони
нужеда лъаларел.

هَآأَنْتُمْ هَؤُلَاءِ حَاجِّجْتُمْ فِي مَا لَكُمْ
بِهِ عِلْمٌ فَلِمَ تُحَاجُّونَ فِيمَا لَيْسَ لَكُمْ
بِهِ عِلْمٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦٦﴾

Жинда салам лъеяв Ибрагъимил хѳакъикъатги Аллагъасда лъала. Гъеб хѳакъикъат бицун тѳадегѳанав Аллагъас ﷻ абулеб буго:

67. Ибрагъим авараг вукѳинчѳо
ягъудияв, яги насранияв. Хѳакълѳунго
Ибрагъим ﷺ вукѳана киналго
батѳулал даниздасан вуссун цохѳо
Аллагъасе мутѳигѳлѳѳун, гъесие гѳибадат

مَا كَانَ إِبْرَاهِيمُ يَهُودِيًّا وَلَا نَصْرَانِيًّا
وَلَكِنْ كَانَ حَنِيفًا مُّسْلِمًا وَمَا كَانَ
مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٦٧﴾

гъабулевлъун. Ва Гъев Ибрагъим авараг жидеца ширк гъабулел
гIадамаздасаги вукIинчIо.

68. Бишунго Ибрагъимил агьлуялъул
рукIине рекъарал руго жиндир
заманаялъ Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ иман
лъун Ибрагъимида нахърилътарал
гIадамал, гъав МухIаммад ﷺ аварагги ва гъав аварагасда
иман лъурал гIадамалги. ХIакълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жиндие
муъминзаби рокъулев, гъезие квер бакъулев, гъезул умурал
битIун ккезарулев вуго.

69. Китабияб агьлуялъул цо
къокъаялъе бокъун буго нуж хIакъаб
нухдаса къосизаризе ва нужеда абулеб
буго ягъудиязул дин босе абун. Ва
амма гъез жидерго напсал руго къосизарулел: гъадинаб
батIулаб жоялда хъул лъун. Ва гъезда гъеб иш гъадин
букIинги лъалеб гъечIо.

70. Я китабияб агьлу! Нужеца шай
инкар кколеб Аллагъасул аятазда,
нужеца гъаб Къуръан хIакъаб
Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ калам букIиналъе
нугIлъиги гъабулеб букIадго? Нужеда гъеб лъалеб букIадго.

71. Я китабияб агьлу! Нужеца хIакъаб
жо батIулаб жогун шай жубазабулеб?
Нужеца хIакъаб жоги шай бахчулеб,
нужеда гъеб хIакъаб букIинги лъалеб
букIадго?

Нужеда рещтIизарурал тIахъал шай хисизарулел: гъел тIахъаздаса
нужее бокъичIеб жо бахчун ва нужее бокъараб жо гъел тIахъазде тIаде
жубан. Нужеца МухIаммад ﷺ аварагасул сипатал шай рахчулел,
нужеда гъев хIакъав авараг вукIинги лъалеб букIаго?

72. Китабиязул цо къокъаялъ жидер
гъалмагъабазде абун: нужеца
МухIаммадида ﷺ иман лъурал
гIадамазда рещтIизабураб Къуръаналда
иман лъе къоялъул авалалда (радал
гIужалъ). Цинги нужеца иманлъун букIараб жоялда инкар ккве
къоялъул ахиралда. Цинги гъел муъминзаби жудер диналъулъ

إِنَّ أَوَّلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ لَ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَهَذَا
النَّبِيُّ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٨﴾

وَدَّتْ طَائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَوْ يُضِلُّوكُمْ
وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٦٩﴾

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ
وَأَنْتُمْ تَشْهَدُونَ ﴿٧٠﴾

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لِمَ تَلْعَنُونَ الْحَقَّ بِأَبْطِلِ
وَتَكْفُرُونَ الْحَقَّ وَأَنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٧١﴾

وَقَالَتْ طَائِفَةٌ مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ ءَامِنُوا
بِالَّذِي أُنْزِلَ عَلَى الَّذِينَ ءَامَنُوا وَجْهَ النَّهَارِ
وَأَكْفُرُوا ءِاخِرَهُ لَعَلَّهُمْ رَجِعُونَ ﴿٧٢﴾

шакдаризе ва гьелдаса руссизе абун.

73. Ягъудияз цоцаздехун абулеб
буго: «Нуж божуге нужер диналда
ругезда гурони; балъгольги
бицунге, нуж х1алхьон, рекъонги
рук1унге, ягъудиял гурел цогидал
г1адамаздехун»-абун. Дуца абе

Мух1аммад ﷺ: х1акъаб

т1орит1ел ва бит1араб нух Аллагъасул ﷺ т1орит1ел буго.

Ягъудиязе бокъухъен гьеч1о иш. Муъминзаби х1акъаб нухда
т1орит1иги Аллагъасул иш буго, киг1анго ягъудиязе риханиги.

Цогиги ягъудияз цоцазде абулеб буго: «Нуж божуге цоги чиясе
аврагльи къуна абун ва Бет1ергъанасда цере шведал нужеда
къацандулев чи вук1инин абун». Ай нужер дин бицун бит1араб ва
лъик1аб буго, нужер диналда нахъвильлъярав чи гурони аварагльун
къабул гъавуге, гъев рит1ухъги гъавуге ва гьесда нахъги рильлъунге.

Дуца абе Мух1аммад ﷺ: «Кинабго хиралъи ва т1ок1лъи
Аллагъасда ﷺ кодоб буго ва гъеб жиндие бокъярав чиясе
къола. Х1акълъунго т1адег1анав Аллагъ ﷺ жиндир рах1матал
г1ат1идав, жинда кинабго жо лъалев вуго, хиралъи-т1ок1лъи лъие
къелебги лъалев вуго»-абун.

74. Аллагъас ﷺ жиндие бокъярав чи
хас гъавула жиндир рах1маталда, ва
аварагльиялда. Т1адег1анав Аллагъ
жиндир хиралъи, т1ок1лъи ц1акъ
к1удияв вуго: жиндие г1орхъи гьеч1еб ва жиб нахъч1валареб
буго Аллагъасул ﷺ ц1об- рах1мат.

75. Китабияб агьлулъун ругел
ягъудиязул цо г1адамал руго жидеда
г1емераб хазина божизабун таниги
гъеб хазина духъ т1ад буссизабулел.
Гьел руго аварагасда иман лъура
г1абдулагъ ибну Салам ﷺ г1адал
г1адамал. Гъав Г1абдуллагъихъе цо
къурайшияс азарго месед къун бук1ана.

Гъеб месед Къурайшияс т1алаб гъабураб мехалъ Г1абдуллагъица
гьесухъе къуна.

Ва гъездаса руго цоги г1адамал, жидехъе цох1о динар къун бугониги

وَلَا تُؤْمِنُوا إِلَّا لِمَنْ تَبِعَ دِينَكُمْ قُلْ إِنَّ
الْهُدَى هُدَى اللَّهِ أَنْ يُؤْتَى أَحَدٌ مِّثْلَ مَا أُوتِيْتُمْ
أَوْ يُخَاجُوكُمْ عِنْدَ رَبِّكُمْ قُلْ إِنْ الْفَضْلُ بِيَدِ اللَّهِ
يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٧٣﴾

يَخْتَصُ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ
الْعَظِيمِ ﴿٧٤﴾

﴿وَمَنْ أَهْلُ الْكِتَابِ مِنْ أَنْ تَأْمَنَهُ بِقِطَارٍ
يُؤَدِّيهِ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ أَنْ تَأْمَنَهُ بِدَبْتَارٍ لَا
يُؤَدِّيهِ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمْتَ عَلَيْهِ قَائِمًا ذَلِكَ
بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمْنِ سَبِيلٌ
وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ﴾ ﴿٧٥﴾

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ

гъеб нахъе къоларел, гъеб динар нахъе къезеглан мун гъесда тлад члун гурони. Гъедин божилъи гъабураб жо нахъе къунгутлиялъе гиллаги буго гъез абулеб буклин нижеда тладаб гъечлин гъел уммийл гларабазул аманат тлубазе» – абун.

Ягъудиязулъ члухли буклана. «Ниж Аллагъасул лъимал руго ва гъесие рокъулел чагиги руго, цогитаб халкъ нижер лагъзал руго. Гъел нижер лагъзадерил боцли кванараб мехалъ нижеда рецел буклуларо»-ян абулаан гъез. Цоги гъез абулаан: «Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ нижее хлалал гъабун буго нижер диналда хилиплъарал гладамазул боцли»-абун.

Гъадин Аллагъасда глунтлизабун, гъесул цлар гъоркъоб ккун гъез гъереси бицулеб буго, гъезда лъalebги буклаго жидеца гъереси бицулеб буклин. Ягъудияз абураб мехалъ:

«Нижеда тладаб гъечло уммийл гладамазул аманат тлубазе» – абун, *Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас абуна: гъереси бицулеб буго Алагъасул тушбабаз. Жaгъилияб замаялъ буклараб кинабго жо дир хлатлазда гъоркъ буго (ай гъеб клочон тараб буго), аманатал хутлизеглан. Гъеб аманат тлубазе ккола лъиклав чиясул бугониги, квешав чиясул бугониги»-абун. Хладис ибну аби Хлатимица бицана.*

76. Тладегланав Аллагъас абулеб буго: «гъел ягъудияз абухъин гъечло иш, жидеца аманат тлубачлезе

بَلَىٰ مَنْ أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ وَاتَّقَىٰ فَإِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٧٦﴾

мунагъ-хлакъ буклине буго. Ва амма

жидеца аманат ва къотли тлубарал, аварасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иман лъун гъевги ритлухъ гъувурал, Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّالَهُ хлинкъун хларамаб жог тарал, хлакълъунго тладегланав Аллагъ гъал гладамал жиндие рокъулев вуго ва жинца гъел хира гъарулевги вуго.

77. Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ гъабураб къотлиги хвезабун, Аллагъасул свалат салам лъеяв Мухаммад авараг ритлухъ гъавизе ва гъесда нахърильтъине, гъересиял гъаялги гъедун, гъелда данде (гъеб бичун) цлакълъакъиараб, дагъаб дунялалъул боцли босарал

إِنَّ الَّذِينَ يَشْتَرُونَ بِعَهْدِ اللَّهِ وَأَيْمَانِهِمْ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ لَا خَلَاقَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٧﴾

гладамал, гъел руго жидее ахираталда шибго лъиклътлиялъул бутла гъечлел ва Аллагъасул гурхлел-рахлмути гъечлел. Гъезда къиямасеб къоялъ Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ клалъаларо ва валагъуларо.

Жидер хъубал мунагъазул гъираздаса гъел раццладги гъаруларо.

Гьал гIадамазе цIакъ жинца унтизабулеб гIазабги букIине буго.

78. ХIакълъунго ягъудиязул цо къокъа
буго жидеца Аллагъасул калам Таврат
цIалулеб мехаль жидер мацIаздакъун
Тавраталда гъечIеб жо цIалулел,
гIадамазда ракIалде ккезе гъеб
Аллагъасул калам бугин абун.

РагIаби хисизарун, магIна мекъи гъабун,
Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ рещтIизабураб хIалалъ,
гъесул мурадалда течIого, жиде бокъараб магIнаялде сверизабулеб
буго гъеб къокъаялъ Таврат.

Цинги гъеб Аллагъасул калам бугоян абулеб буго, амма гъеб
жо Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ калам гъечIо. Гъаб жидеца цIалулеб жо
Аллагъасдаса бачIараб бугин абулеб буго, гъесдаса бачIарабги
гъечIеб хIалалъ гъез цIалулеб жо. Аллагъасул цIар гъоркъоьб
ккун, гъесде гIунтIизабун гъереси бицулеб буго ягъудияз ва гъезда
якъинго лъалебги букIаго жидеца гъабулеб иш цIакъ кIудияб зулму
ва купру букIин.

Гъал ягъудиязул бишунго кIудияб мунагъ ва гъезул гIадат бильлъараб
кIиги жо бицана гъал аятазда жаниб: ХIарамаб, батIулаб нухалда
гIадамазул боцIи кванай ва Аллагъасул калам хисизаби. Гъелъул
мекъаб магIна гъаби, Аллагъасул свалат салам лъеяв аврагасул сипатал
гIадамаздаса рахчи. Гъал мунагъал руго ягъудиязда Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ
ццин бахъиналъе сабаблъун ругел.

Жинда Аллагъ разиялъаяв ИбнугIаббасида цо чияс абун: ниж
гъазаваталда ругеб мехаль нижее квен гъабизе жият къолел
гIадамазул (магъало тIад къотIун, божи гъабун тарал ягъудиял) чакъу
яги гIанкIаби рачуна абун. ИбнугIаббасица رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ абун:

«Гъеб жоялда щибха нужеца абулеб?» - абун. Дов чияс абун нижеца
гъелъул кIвар гъабуларин ва гъеб нижее хIалалаб бугин абулаян» -
абун. ИбнугIаббасица رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ абун: «Гъеб рагIи буго ягъудияз абулеб,
гIадамазул боцIи хIарамаб нухалда кваналеб мехаль. Жият къун
хадуб гъел гIадамазул боцIи нужее хIалаллъуларо, гъез ракI разильун
нужее къураб жо гурони» - абун.

79. Жиндихъе Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ тIехъ
къурав, гIелму-гIакълуги къурав,
аварагIьиги къурав чияс гIадамазда
абуларо ва абизе ракIалдеги щоларо:

وَأَنَّ مِنْهُمْ لَفَرِيقًا يُؤْمِنُ أَلَيْسَ لَهُمْ
بِالْكِتَابِ لِتَحْسِبُوهُ مِنَ الْكِتَابِ
وَمَا هُوَ مِنَ الْكِتَابِ وَيَقُولُونَ هُوَ مِنْ
عِنْدِ اللَّهِ وَمَا هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَيَقُولُونَ عَلَى
اللَّهِ الْكُذِبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٨﴾

مَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُؤْتِيَهُ اللَّهُ الْكِتَابَ
وَالْحِكْمَ وَالنَّبُوءَةَ ثُمَّ يَقُولَ لِلنَّاسِ كُونُوا
عِبَادًا لِي مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ كُونُوا

нужеца Аллагыг живго тун, гьесие
гьабулеб гIадин дие лагыгIи гьабе-
абун.

رَبِّينَ يَمَّا كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ
الْكَتَبَ وَيَمَّا كُنْتُمْ تَدْرُسُونَ ﴿٧٩﴾

Авараг вуго Аллагасдаги гIадамаздаги гьоркьов вугев чапар, гьезда
Аллагьасе гIибадат гьабулеб кьагIида малъулев ва гьел Аллагьасде
ахIулев. Аварагас гIадамазда абун: «Нуж рукIа раббаниюнал,
гIалимзабилъун, хIакимзабилъун, хIалимзабилъун рукIа, Аллагьасе
мутIигIал ва гьесие купру-ширкалдаса гIибадат бацIцIад гьабулел.
Нужеда лъараб Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ калам гIадамазда малъулеллъун
рукIа ва гьеб нужецаго лъазабулелги рукIа»-абун.

80. Ва гьев аврагас нужеда амру гьабуларо
нужеца малаикзаби ва аварагзаби
алагызабилъун ккве абун.

وَلَا يَأْمُرُكُمْ أَنْ تَتَّخِذُوا الْمَلَائِكَةَ
وَالنَّبِيِّينَ أَرْبَابًا أَيَأْمُرُكُمْ بِالْكُفْرِ بَعْدَ
إِذْ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿٨٠﴾

Аллагьас аварагасда тIад къараб бищунго
кIвар бугеб амру букIуна Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ цо
гъави ва гьесие гIибадат бацIцIад гьаби. Аллагьасда инкар ккве
ва гьев цо вукIиналда капурлъе абун амру гьаби кин рекъолеб
аварагасда, гьес иманалдеги ахIун, нуж исламияб диналда жанир
лъугъун ругеб мехаль.

81. Нужеца ракIалде щевезабе ва
пикру гьабе, я гьаб китабияб агълу,
ТIадегIанав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ киналго
аварагабаздаса кьотIи босараб
гIужалъул: «нужехъе аварагIыги кьун
букIун, тIехьги рещтIизабун букIун
цинги нужеда тIаде Аллагьасул расул
вачIараб мехаль, нужехъ бугеб тIехъ
ритIухъ гьабулев ва нужер аварагIыги
ритIухъ гьабулев, нужеца гьев
аварагасда иман лъе ва гьесие квербакъи гьабе» – абун.

وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ النَّبِيِّينَ لَمَا آتَيْنَاكُمْ مِنْ
كِتَابٍ وَحِكْمَةٍ ثُمَّ جَاءَكُمْ رَسُولٌ
مُصَدِّقٌ لِمَا مَعَكُمْ لَتُؤْمِنُنَّ بِهِ
وَلَتَنْصُرُنَّهُ قَالَ أَأَقْرَرْتُمْ وَأَخَذْتُمْ عَلَى
ذَلِكَ أَيْصُرِي قَالُوا أَأَقْرَرْنَا قَالَ فَاشْهَدُوا
وَأَنَا مَعَكُمْ مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿٨١﴾

Цинги Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьел аварагабазда абун мухIканлъи тIалаб
гьабун: «Нуж мукIурал ругищ гьаб кьотIиялъе ва нужеца гьеб тIаде
босулищ?» – абун. Аварагабаз абунa ниж мукIурал ругоян абун.
Аллагьас жегиги гьезда абун: «Нужеца цоцазе рагIун ва цоцазда
цебе нугIлъи гьабе гьаб мухIканаб кьотIи босиялъе. Дунги вуго
нужгун цадахъ гьаб кьотIиялъе нугIлъи гьабулев» – абун.

82. Гьаб мухIканаб кьотIи босун хадуб
гьеб кьотIи хвезабурал ва гьелда
хилиплъарал гIадамал Аллагьасе

فَمَنْ تَوَلَّى بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ
الْفَاسِقُونَ ﴿٨٢﴾

мутиглгьяндаса рахъарал пасикъзаби руго.

Тіадегланав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ Адам عَلَيْهِ السَّلَام аварасдаса байбихъун, хадур ругел аварагабазул шивасдаса къотіи босана: живги члаго вуклун тіаде Аллагъасул хлакъав авараг вачлани, гьесда нахърилъгьизе ва гьесие квербакъизе. Гьединго аварагабаздаса къотіи босана цоцазе квербакъулеллъун руклінеги.

Гіали رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ асхлабас ва Ибнуглаббасица رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ абун: Тіадегланав Аллагъас цониги авараг витлічло, жиндаса къотіи босун гурони: жив члаго вуклаго Аллагъасул свалат салам лъеяв Мухламмад авараг витлани гьесда нахъвилъгьине ва гьесие квербакъизе. Ва Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ аварагабазда амру гъабун гъез жидер умматаздасаги босе абун гьединач къотіи.

Аллагъ разилъаяв Жабир асхлабасдаса хладис бицана: Аллагъасул расулас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абун:

«Нужеца китабияб агълуялда щибго жо гъикъуге: жалго къосаралги руклаго гъез нуж битлараб нухда тлоритлуларо. Гъез бицунеб жоялда гленеккани нужеца я хлакъаб жо гьереси гъабизе буго яги батлулаб жо ритлухъаблгун гъабизе буго» – абун. Хладис Абуяглаца бицана.

Цоги хладисалда буго: *«Муса авараг ва Гіиса авараг члаго рукларалани гъезие рес буклінчло дида нахърилъгьинчлого»* – абун. Хладис Абуяглаца бицана.

Гъаб аяталдаса ва гъал хладисаздаса бичлічлеб жо буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв. Мухламмад авараг витларалдаса нахъе цебехун буклараб цониги дин жинда нахърилъгьунеблгун буклуларо. Киналго диназул хлукму Къуръаналда жаниб буго ва киналго аварагабазе къураб хлікмат: гіелму, глакълу Мухламмад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварасе къун буго. Гъев хирияв Мухламмадил умматлгун нилъ ратиги жинда шукро гъабун гіолареб клудияб ниглімат буго ва Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ цлоб-рахліматги буго.

83. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ динги рехун тун; жиб босун авараг вачлараб, ва жиндалгун тіехъги рещтізабураб, цоги динищ бокъун бугеб гъал ягъудиязе.

Тіадегланав Аллагъасе мутиглаб буго

зобал ракъазда жаниб бугебщинаб жо. Цоял рак1 разилгун, бокъун мутиглгьярал руго, цогидал рак1 разилгичлого мутиглгьярал руго. Ахир кинабго халкъ Аллагъасде

أَفْغَيَّرَ دِينَ اللَّهِ يَبْغُونَ وَلَهُ أَسْمَاءُ مَنْ
فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا
وَالِيهِ يُرْجَعُونَ ﴿٨٣﴾

буссинабулебги буго: х1исаб мизан гябизе ва жазат гябизе.

Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ раk1 разилъун мут1иг1лъарал руго муъминзаби: жидеца раk1ал Аллагъасухъе къурал ва гъесул х1укмуялда разилъарал. Капурчиги мут1иг1лъула Аллагъасе, жиндие гъеб мут1иг1лъи бокъун гъеч1ого, Аллагъасул гуч бихъун, гъесул х1алк1олъиги ва ханлъиги бихъун: щивго чиясе данде ч1езе к1олареб ва жинда хилиплъи гябизе к1олареб. Гъал капурзабазул мут1иг1лъи бук1ула гъеб мут1иг1лъиялъ щибго мунпаг1ат гябулареб г1ужалъ: жидеца хвел т1аде цвей якъинлъараб мехалъ, цинги ахираталда х1исабалъе рахъязарураб мехалъги.

84. Дуца абе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, ва дур умматалъул муъминзабацаги абе: «Нижеца Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъуна ва нижеца рещт1изабураб Къуръаналдаги иман лъуна ва ниж мут1иг1лъун нахърилълъана.

Гъединго нижеца иман лъуна

Ибрагъим аварасда рещт1изабураб,

Исмаг1илида ва исх1акъида ва Яг1къубида рещт1изабураб

жоялдаги:

гъезухъе къурал т1ахъазда ва гъезда вах1ью гябун, илгъам гябун, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ лъазабураб жоялдаги.

Бануисраилазул Яг1къуб عَلَيْهِ السَّلَام аварасдаса т1ибит1араб къибилалъул аваразабазда рещт1изабураб жоялдаги иман лъуна нижеца, Муса عَلَيْهِ السَّلَام аварасухъе къураб Тавраталда ва Г1иса аварасехъе къураб Инжилалдаги иман лъуна. Ва цогидал киналго аваразабаздаги, гъезухъе Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ къураб жоялдаги иман лъуна. Гъал аваразабазда гъоркъоб нижеца щибго бат1алъи гябуларо. Нижее Аллагъасул рахъалъан бугеб жо кинабго х1акъаб буго, ва ниж гъев Аллагъасе мут1иг1лъун гъесул амруялда нахърилълъарал руго»-абун. Ниж гъев Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ цох1огояв Халикъ вук1иналда ва жив гуресе г1ибадат гябун бегъуларев маг1буд вук1иналда раk1 ч1арал руго.

85. Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ авараг вит1ун Аллагъас кинабго халкъалда т1адаблъун гябураб исламияб динги рехун тун, цоги дин гябулел г1адамазул дин Аллагъас

جَلَّ جَلَالُهُ кидаго къабул гябуларо. Гъедин цоги дин гябулев чи вуго

قُلْ آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ عَلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ عَلَىٰ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَىٰ وَعِيسَىٰ وَالنَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ ﴿٨٥﴾

وَمَنْ يَتَّبِعْ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٨٥﴾

жив ахираталда ч1ового хут1улев:

жиндир гъабураб г1амал г1адада холев ва ахираталда жужах1алда вук1унев.

**86. Аллагъас бит1араб диналда кин
т1обит1улеб иман лъунги рук1ун хадур
иман лъеялдаса руссарал ва жидеца
инкарги ккурал г1адамал. жидеда
якъинго лъарал Мух1аммад** ﷺ

كَيْفَ يَهْدِي اللَّهُ قَوْمًا كَفَرُوا بَعْدَ
إِيمَانِهِمْ وَشَهِدُوا أَنَّ الرَّسُولَ حَقٌّ
وَجَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي
الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿٨٦﴾

х1акъав авараг вук1ин, гъесул сипатал

**Инжил-Тавраталда рук1ун. Ва гъев х1акъав авараг вук1иналда
т1орит1ел гъабулел баянал х1ужаби ва муг1жизатал жидехъ
рач1ун рук1ун.**

Х1акълъунго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ **жидерго напсазе зулму гъабулеб
къавм бит1араб нухда ва бахъибугольиялда рачунаро ва гъезие
тавпикъги гъабуларо:** гъез бокъун, лъан х1акъаб жоялда инкар ккун
бугельул.

Х1асанул Басрияс абуна: гъаб аят решт1изабуна ягъудиязул ва
насраниязул х1акъальулъ, жидеда Мух1мадил ﷺ сипатал
Инжил-Тавраталда рихъарал, гъелда иман лъун божун рук1арал ва
г1адамаздаги гъеб х1акъаб жо бугоян нуг1лъи гъабун бицунел рук1арал,
цинги Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг жидер къавмаздаса
гъеч1ого, г1арабаздаса вук1иналъ, гъезда х1алхъублъи гъабун жидеца
аварагасда иман лъеялда инкар гъабурал ва цебеккун иман лъеялдаса
руссун капурлъарал-абун.

**87. Гъаб г1амал гъабурал г1адамазе
бугеб жазаъ буго жидее Т1адег1анав
Аллагъасул** جَلَّ جَلَالُهُ, **хириял малаикзабазул
ва кинабог халкъальул наг1ана бук1ин.**

أُولَٰئِكَ جَزَاءُ هُمَ أَنَّ عَلَيْهِمْ لَعْنَةَ اللَّهِ
وَالْمَلَائِكَةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿٨٧﴾

Аллагъасул рах1маталдаса рик1к1ад гъарурал рук1ин.

Аллагъас рик1к1ад гъарурал нильецаги рик1к1ад гъаризе т1адаб
бук1уна ва исламияб диналда рач1инч1ел куфру-ширкалъул агълу
бусурбабазе гъудулзабилъун бегъуларо. Гъезулгун кинабг1аги рокъа-
хинлъи бегъуларо, гъезул хъвада-ч1вади, рет1ел-хъит берцин бихъун,
гъелда нахърильлъине бегъуларо. Гъел капурзабазе бусурбаби х1елун,
г1одорег1анлъизе бегъуларо, гъезул х1алт1ухъанлъун вук1инегги
бегъуларо.

Шарг1алда изну къураб жо буго капурзабигун даран-базар гъаби.
Нильгун ракълида ругеб мехалъ мадугъаллъиялъул х1акъ ц1уни

ва Аллагъасул лагъзал руклин хIисабалда гъезие зулму, инжитлгьи гъабунгутIи. ШаргIалда чIвaze изну кьурал инсанасе заралиял рухIчаголъабазецин зулму, инжитлгьи гъабизе хIарамаб буго. Аллагъас хира гъабун вижарав инсан жинца гIодовегIан гъави Аллагъас жив гIодовегIан гъавиялъе сабаблъун букIуна.

Бусурбабазулгун ракълида гъечIел, нильедехун квешаб бербалагъи бугел ва бусурбабиги гъезул ракъалги асирлъиялда ккун ругел капурзабазул хIукму батIияб буго. Гъезда абула хIарбиял абун. Нильеда жидеца рагъ лъазабурал ва нильеца гъездаги рагъ лъазабурал.

Гъел капурзаби руго нильер динальул тушбаби, Аллагъасулги جَلَّ جَلَالُهُ, аварагасулги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ тушбабиги руго, гъалдаги тIаде зулмуцагIи руго ва Аллагъасул дин ракъалдаса тIагIизабиялъе гIоло хIалтIулел руго. Гъазул зулму тIаса рехизе, гъазул лагълъиялдаса рахъизе ва гъел Аллагъас жиде хIукму гъабураб инжитлъиялда ва гIодорегIанлъиялда ккезаризе ургъизе ва хIалтIизе тIадаб буго кинавго бусурманчиясда.

88. Дaнмго рукIинелъун жужахIалда

خَالِدِينَ فِيهَا لَا يَخَفُ عَنْهُمْ الْعَذَابُ

лъугъизарула Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъал

وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿٨٨﴾

церехун рицарал капурзаби. Гъездаса

гIазабги бигъа гъабуларо. Ва гъел гIазаб

гъабичIого нахъе рахъунги толаро:

тавбу гъабизе абун, лъикIаб гIамал гъабизе абунги. Гъеб ахиратальул рукъ гIамал гъабулеб рукъ гъечIо, гъениб жазаъ гъабула ва гъеб жазаалдаса щивго чи ворчIуларо.

89. Кинниги жидер гъалатI бичIчIун,

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا

жал рекIекълъун, тавбу гъабун гъеб

فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٨٩﴾

купруялдаса руссарал ва жидеца

лъикIаб гIамалги гъабурал гIадамазул

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ тавбу къабул гъабула. ХIакълъунго Аллагъ жинца мунагъал чурулев ва жив гурхIулев вуго.

90. Ва амма жидеца иман лъун букIун

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بَعْدَ إِيمَانِهِمْ زَادُوا

хадуб жал капурлъарал, цинги жегиги

كُفْرًا أَنْ تَقْبَلَ تَوْبَهُمْ وَأُولَٰئِكَ هُمُ

купруялъуль цикIкIарал,- гъал

الضَّالُّونَ ﴿٩٠﴾

гIадамазул тавбу Аллагъас къабул

гъабуларо ва гъел цIакъ къосарал ва

мекъи ккарал гIадамал руго.

Гъаб аят рещтIизабуна ягъудиязул хIакъалъуль, жидеца Муса عَلَيْهِ السَّلَام аварагасда иман лъун рукIарал. ГIиса عَلَيْهِ السَّلَام авараг вачIараб мехаль гъесда инкар ккурал, хадуб МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ авараг вачIараб

мехаль гьесда цлакьго инкар ккун, купруялда гIад чIарал.

Абубакар ал-Базарица ИбнугIаббасидаса رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ бицараб хIадисалда буго: «Цо къавм исламалда бачIун хадуб муртадлъана. Цингиги тавбо гъабун исламалда рачIана, ва гъелда хадурги муртадлъана. Гъезул хIакъалбуль аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ бициндал, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъаб аят рещтIизабуна (90 аят).

91. ХIакъълъунго Жидеца Аллагъасда ва аварагзабазда инкар гъабурал гIадамал, гъеб инкаралда рукIадго жалги хварал, гъал гIадамазул тавбо Аллагъас къабул гъабуларо. Жал гIазабалдаса хвасар гъаризе абун гъаб дунял цIураб месед гъез къуниги гъебги босуларо. Гъал гIадамал руго жидее цлакь унтизабулеб гIазаб букIунел, ва жидее квербакъулев шивго чиги вукIунарел.

Жинда Аллагъ разилъаяв Анас асхIабасдаса хIадис бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун:

«Къиямасеб къоялъ жуужахIалда вугев цо чиясда Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъикъула нагагъ дунялалда бугеб щинаб бечелъи дур букIарабани, гъеб къезе букIанищ дуца гъаб гIазаб тIаса босаралъухъ?—абун. Гъес абунла къезе букIанаян абун. Цинги Аллагъас абунла: «Мун чIаго вугеб мехаль цлакь дагъаб жо бокъун букIана дие дудаса: мун Адамил гъодинив зарралъун вугеб мехальго дица дудаса къотIи босун букIана дуца дие гIибадат гъабизе ва гъеб гIибадаталъуль щибго жо гIахъал гъабичIого букIизе. Мун чIечIо дидахун ширк гъабун гурони» — абун. ХIадис имам Муслимица бицана.

92. Нуж дунялалъул лъикIлъиялда ва ахираталъул алжаналдаги щоларо, бищунго нуже бокъулеб жо Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилъи гIалаб гъабун лъикIаб нухда напакъаде къун гурони. Нужеца щиб жо напакъаде къуниги, гъеб бихъулев, лъалев вуго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ.

Аллагъасул нухда къураб лъикIаб жо нуже ахираталда хазиналъун батизе буго.

Напакъаде къей абураб рагIиялъул магIна буго: боцIи-мал харж (расход) гъаби. Гъеб напакъа паризаяб букIуна лъимал хъизаналъе къолеб, херал эбел-имсуе къолеб гIадаб. Суннатабги букIуна Аллагъасе гIоло къолеб. Гъаб аяталда жаниб бицен гъабулеб суннатаб напакъа буго.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَمَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ
فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْ أَحَدِهِمْ مِلَّةُ الْأَرْضِ
ذَهَبٌ وَلَا وَلَوْ أَقْتَدَى بِهِ ۚ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ
أَلِيمٌ ۖ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَّاصِرِينَ ﴿٩١﴾

لَنْ تَنَالُوا الْبِرَّ حَتَّى تُنْفِقُوا مِمَّا تُحِبُّونَ
وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَهْدِيهِ عَلَيْهِ ۖ ﴿٩٢﴾

Имам Ахlмадица Анас ибну Маликидаса ﷺ хlадис бицана: Ансаразул Абутlалхlат ﷺ асхlаб вукlана Мадинаялда бишун бечедал гlадамаздаса. Гьесие бишун бокьулеб жо букlана масжидалда аскlоб бугеб берцинаб ах. Аллагьасул свалат салам лъеяв авараг лъугьунаган цо-цо мехаль гьеб ахикье ва гьениб бугеб тlаgлaм тьикlаб лъинги гьекьолаан.

Гьаб аят рещтlизабун хадуб Абутlалхlат ﷺ вачlана аварагасухье ва гьес абуна:

«Тlадегlанав Аллагьас ﷺ абулеб буго нужеца бишун бокьулеб жо Аллагьасе гlоло кьеян абун. Бишун дие бокьулеб жо гьаб ах буго ва дица гьеб Аллагьасул ﷺ нухда кьуна. Дуца дуего бокьухьин гlадлу гьабе я расулуллагь ﷺ, гьеб ахалъул»-абун. (хlадис кьокь гьабуна). Хlадис имам Муслимица бицана.

Жинда Аллагь разилъаяв Гlумарасхlабасги абуна: «Я расулуллагь ﷺ! Бишунго дие хирияб боцlи буго хайбаралъул ракъалдаса дие цвараб бутlа (гъанимат бикьун цвараб). Щибжго гьабейан дуца дида амру гьабулеб гьеб ракъалье?» – абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дуца ракъ дуего те ва тlад бижараб пихь Аллагьасул нухда садакъаде малъе» – абун. Хlадис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

93. Кинабго тlаgлaм Бануисраилазе

хlалалаб букlана, Ягlкъубица ﷺ

жиндирго напсалъе хlарам гьабураб жо хутlизегlан.

Гьеб варанидул гьан ва рахь букlана.

Жинда бугеб цо унтялъе дару лъугьани

Ягlкъубица ﷺ Аллагьасе кьотlи

гьабун букlана варанидул гьан ва рахь кваналаро абун. Гьаб кинабго тlаgлaм хlалалаб букlин Таврат рещтlинелде себе букlана.

Таврат рещтlун хадуб цо-цо жо хlарам гьабуна бануисраилазе, гьез гьарурал мунагъазде данде жазаълъун. Дуца гьезда абе Мухlаммад

ﷺ: «гьаб амру гьадин батичlони нуж Тавратги босун рачlа ва нужеца гьеб цlале, нуж битlараб жо бицулел ратани»-абун.

94. Гьадианаб баянаб хlужа бачlун хадубги

Аллагьасда ﷺ гlунтlизабун гьереси

бицунел гlадамал, гьел руго жидер

зулмучилъи ва Аллагьасдаса нечон гутlи

гlорхьолъан борчlарал гlадамал.

95. Дуца гьел ягьудиязда абе Мухlаммад

ﷺ: «Аллагь жинца битlараб

﴿كُلُّ الظَّالِمِ كَانَ حِلًّا لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ إِلَّا مَا حَرَّمَ إِسْرَءِيلُ عَلَى نَفْسِهِ﴾

﴿مِنْ قَبْلِ أَنْ تَنْزَلَ التَّوْرَةُ﴾ قُلْ فَأَتُوا بِالتَّوْرَةِ

فَأَتَوْهَا إِنَّ كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٢١﴾

﴿فَمَنْ أَفْتَرَى عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ مِنْ بَعْدِ

ذَلِكَ﴾ فَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ ﴿١٢٢﴾

﴿قُلْ صَدَقَ اللَّهُ فَاتَّبِعُوا مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا

бицунев вуго, нуж Ибрагъимил

وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿٩٥﴾

диналда нахърильгъа ва батлудал

диналги рехун те. Гъев Ибрагъим عَلَيْهِ السَّلَام

авараг мушриказдаса вуклинчло»-абун.

Ягъудиязги насраниязги абухъин гъезул диназда вуклинчло ва гъез гъабулеб ширк гъабулевги вуклинчло.

96. ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагъасе

إِنَّ أَوَّلَ بَيْتٍ وُضِعَ لِلنَّاسِ لَلَّذِي بِبَكَّةَ

جَلِيلًا ۖ لِّأَدَاِمَاز гIабадат гъабизе тIоцебе

مُبَارَكًا وَهُدًى لِّلْعَالَمِينَ ﴿٩٦﴾

ракъалда тIад бараб рукъ буго Макка

шагъаралда бугеб КагIба рукъ. ЦIакъ

баракат бугеб буго гъеб рукъ, жинда хIаж ва гIумра гъабулел

гIадамазе. ТIолго дунялалда ругел муъминзабазе тIоритIел ва

хIакъаб диналъул аслуги буго, ва гъезул къиблагIи буго.

97. Гъеб кагIба рукъ ва гъелда сверун

فِيهِ ءَايَاتٌ يَّبَيِّنُ مَقَامَ إِبْرَاهِيمَ ۖ وَمَنْ

бугеб масжидул хIарам жидель

دَخَلَهُ وَكَانَ ءَامِنًا وَرِثَةً عَلَى النَّاسِ ۚ حُجَّ

гIемерал гIаламатал ва хIужжаби ругел

الْبَيْتِ مَنْ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا وَمَنْ كَفَرَ

руго жиб погидал масжидаздаса хирияб

فَإِنَّ اللَّهَ عَنِّي وَعَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٩٧﴾

букIиналде тIоритIел гъабулел. Гъениб

Ибрагъимил макъамги буго.

Биххун букIараб КагIба рукъ цIи гъабун

балеб мехаль Ибрагъим авараг жинда тIад вахъун чIун вукIараб

гамачI буго гъеб. Гъев Ибрагъим عَلَيْهِ السَّلَام жинда тIад вукIадго жиб

эхедеги борхулеб букIараб къед борхальараб мехаль, жиб гIодобеги

бачIунеб букIараб гIодоса цоги гамачI босизе. Жинда тIад Ибрагъим

аварагасул хIатIил лъалкIги хутIун бугеб.

Гъединго зам-зам лъин буго жиндиль баракат бугеб ва унтабазе

дарманлъун бугеб. Сафа ва Мавра абураб клиго мегIер буго жиб

кIиялдаго гъоркъоб хIажизабаца сагIю гъабулеб (жал хъвадулеб).

ХIажарул асвадги буго кагIба рукъальул къадалъе лъун бугеб.

Аллагъас абулеб буго: «Маккаялъул хIарамалда жанив лъугъарав

чи жив божаравлъун вукIуна» – абун. Цебего заманаялдаса кагIба

рукъалда жаниб ва аскIоб би гIодоб тIолеб буклинчло ва тушманас

тушманасдаса рецIелги босулеб буклинчло. Ва киналго бусурбабада

гIумруялда жаниб цо нухаль тIад гъабун буго КагIба рукъалда

хIаж гъабизе, гъенив ине рес бугев чиясда нухальул рахъальан.

РекIунеб жо букIун, нухда хIажальулеб квен-тIех, гIарац букIун,

чорхол сахлъи букIун.

Аллагъасул амруялда инкар ккун хIаж гъабичIого чIарав чиясда

лъай абе: хIакълъунго Аллагъ جَلِيلًا кинабго гIаламалдаса жиндие

щибго жо х1ажат гъеч1ев вуго. Гъезул г1амалги жидеего буго ва гъез гъабич1ого тараб жоялгул къварилги- г1азабги гъезиего бук1ине буго.

98. Дуца абе Мух1аммад ﷺ :

«Я китабияб агълу, нужеца щай инкар кколеб Аллагъасул аятазда ва г1аламатазда:

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ

وَاللَّهُ شَهِيدٌ عَلَى مَا تَعْمَلُونَ ﴿٩٨﴾

Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммадида рещт1изабураб Къуръаналда инкар щай кколеб, гъенир мух1канал далилал рук1ингун цадахъ гъав авараг рит1ухъав вук1ин бицунел. Аллагъ ﷻ нужеца гъабулеб жо жинда лъалев вуго ва нужее жазаъ гъабизе буго щибго жо гъоркъоб теч1ого»-абун.

99. Цоги дуца абе Мух1аммад ﷺ :

«Я китабияб агълу, нужеца щай Аллагъасул ﷻ нухдаса иман лъурал г1адамал нахъ руссизарулел. Ва нужее щай бокъулеб бит1араб исламияб диналгул нух гъет1араблъун, мекъаблъун бук1ине.

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَصُدُّونَ عَنْ

سَبِيلِ اللَّهِ مِنْ ءَامَنَ تَبَخُّؤَهَا عِوَجًا وَأَنْتُمْ

شُهَدَاءُ وَمَا اللَّهُ بِغَفِلٍ عَمَّا تَعْمَلُونَ ﴿٩٩﴾

г1адамал шакдарулел харбал рицун ва исламияб диналда гъеч1ел г1айибал г1унт1изарун. Нужеда якъинго лъалег1и бук1адго гъеб исламияб дин х1акъаб, бит1араб дин бук1ин. Х1акълъунго Аллагъ ﷻ нужеца гъабулеб жо лъаларев, гъелдаса гъапулав гъеч1о, нужее х1акъаб г1азаб гъабич1ого толевги гъеч1о» – абун.

100. Я гъал иман лъурал г1адамал! Нуж мут1иг1лъани китабиязул цо къокъаялъе: нуж къосизаризе бат1и-бат1иял нухал ралагъулел ругел, гъел ягъудияз нуж иман лъун рук1ун хадур гъелдаса рахъизарун куфру-ширкалде руссинаризе руго.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن تَطِيعُوا فِرْقًا

مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ يَرُدُّوكُمْ بَعْدَ

إِيمَانِكُمْ كُفْرِينَ ﴿١٠٠﴾

101. Кин нуж х1акъаб диналда инкар ккун, ягъудиязда божун купруялда унел, нужее щибаб г1ужаль Къуръаналгул аяталги ц1алулел рук1адго ва нужеда гъоркъов

وَكَيْفَ تَكْفُرُونَ وَأَنْتُمْ تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ ءَايَاتُ

اللَّهِ وَفِيكُمْ رَسُولُهُ، وَمَنْ يَعْتَصِم بِاللَّهِ

فَقَدْ هَدَىٰ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿١٠١﴾

Аллагъасул расулги ﷻ вук1адго. Жинца Аллагъасдалъун ц1уни гъарарав ва х1акъаб дин ккун ч1арав чи вуго жив бит1араб нухалда г1овит1арав ва ахираталда алжаналде лъугъунев.

Гъаб к1иги аят рещт1инабиялъе сабаб бицана: Шас ибну Къайс абурав

ягъудиязул цевехъанасда Авс ва Хазраж абулеб кIиго кьибилалъул гIадамал цо бакIалда данде руссун хабар бицунел ва цоцазде рекъон, ракIгъун рихъана. Гъеб жо жинда цIакъ рихун, гъезда гъоркъоб тушманлъи ккезабизе ургъана гъев малгIун. Цинги гъес цо гIолохъанчи витIана гъезда гъоркъов гIодов чIезе ва гъесдаги абуна:

Дуца гъезда бице жагъилаб заманаль гъезда гъоркъоб букIараб тушманлъиялгъул, цоцалье рагъбан, рогъоббан букIараб заман ракIалде щвезабе, ва гъез цояз-цоял какун гъарурал шигIраби цIале абун. ГIолохъанчийс гъеб кинабго жо гъабуна ва кIиябго къавм жиде-жидер гъунар бицине лъугъана, хадур цоцазде ццин бахъун, ярагъ босун, рагъизе къасд гъабуна.

Цинги гъеб хабар Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда рагIана. Цадахъ ансарал ва мугъажиралги рачун хехго гъеб бакIалде вачIана ва аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абуна: «*Нужеца жагъилаб дагIба гъабулебиц бугеб, дунги нужеда гъоркъов вукIаго. Аллагъас нуж исламияб диналдалъун хира гъарун рукIадго, нуж цоцаль рекъезеги гъарун жагъилияб тушманлъи тIаса реххун букIун хадубги?*» – абун.

Цинги гъеб кIиябго къокъаялда бичIчIана жал шайтIаналь мекъи ккезарураблъи, гъез тавбо гъабун, цоцазда тIасан лъугъун, ярагъги гIодобе рехун аварагун صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цадахъ нахъ руссана. Гъаб ишалда хадуб тIадегIанав Аллагъас цебе араб кIиго аят рещтIизабуна.

102. Я гъал иман лъурал гIадамал! Нуж тIадегIанав Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъа тIубараб хIинкъиялъ. Нуж Аллагъасе мутIигIлъун рукIа ва гъесдехун гIасилъи гъабуге.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ
وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٠٢﴾

Нужеца Аллагъ рехсе ва нужеда кидаго гъев рехсезе кIочонге. Нужеца Аллагъасе шукру гъабе ва кидаго гъесул нигIматал кIочон, гъезда инкар ккун рукIунге. **Ва нужги хогe исламияб диналда рукIун гурони.** Нужеца исламияб дин цIакъ ккве ва гъеб диналдаса хисуге.

103. Нуж кинацаго Аллагъасулгун جَلَّ جَلَالُهُ бухъен ккве. Аллагъасул калам Къуръан ккве ва нужехъе витIарав МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасда нахърилълъа. Нужеда цере рукIарал ягъудиял ва насраниял гIадин **нуж цоцаздаса ратIалъун, къокъаби гъарун, дин хвезабулеллъун рукIунге.**

وَأَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا
وَأَذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ
أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ فُلُوكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ
بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ
مِّنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِّنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ
لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٠٣﴾

Нужеца ракIалда щвезабе нуже бугеб

Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** кӀудияб нигӀмат: нуж цоцазе тушбабилъун рукӀарал Аллагъас гьудулзабилъун, вацаллъун гьаруна жиндир нигӀматалдалъун. Ва нуж рукӀана жужахӀалда жанир ккезе гӀагарлъун, гьеб гвендил рагӀалде щун, гьелдасаги Аллагъас нуж хвасар гьаруна исламияб диналде рачун.

Гьадин тӀадегӀанав Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** нуже жиндир аятал ва гӀаламатал баян гьарула, гьездальун нуже вагӀла-насихӀат гьабула нуж битӀараб нухда тӀоритӀун рукӀине бокъун ва нуже дунял ахиратальул лъикӀлъи ва бахъибуголъи щевезе бокъун.

104. Нужедаса цо кьокъа букӀа жал тӀад

чӀараллъун Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** диналде

халкъ ахӀиялда, кинабго лъикӀаб

жоялда гӀадамал тӀоритӀулеллъун,

Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** ва гьесул расулас **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**

тӀад къараб паризаяб ва суннатаб жо тӀубан Аллагъасе тӀагӀат

гьабейн амру гьабулеллъун. Кинабго шаргӀалда хилапаб ва

хӀарамаб жо гьабиялдаса гӀадамал нахъ чӀвалеллъунги. Гьадин

хъвадараб кьокъа букӀуна кинабго лъикӀлъиялда квершел

батараллъун ва дунял-ахираталда ритӀун ккараллъун.

ЛъикӀалдалъун амру гьаби ва квешаб жоялдаса нахъчӀвай кинавго

бусурманчияса тӀадаб буго. Абугьурарайратидаса **رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ** бицараб

хӀадисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун:

«нужер щив чи вугониги жинда мункараб жо бихъарав, гьеб жо тӀаса инабе (гьеб нахъчӀвай) жиндир квералдалъун, гьедин хӀал кӀвечӀони маӀалдалъун нахъчӀвай, гьединги хӀал кӀвечӀони ракӀалдалъун инкар гьабе гьеб мункаралда: гьаб ракӀалдалъун инкар гьабиги иманальул бишунго загӀипаб буго» – абун. ХӀадис имам Муслимица бицана.

Аяталда жаниб «нужедаса цо кьукъа букӀа» - абураб рагӀиялъул

магӀна буго: гӀалимзаби, имамзаби ва киналго бусурбабазул амру

кодоб бугел гӀадамал тӀад чӀа гьеб амру-нагъю гьабиялда абураб.

Ва амма амру-нагъю гьаби кинавниги бусурманчияса тӀадаб буго,

жиндир рес бегъараб хӀалалъ, ва жиндир гӀелму-гӀакълоялда рекъон.

Гьаб хӀалалъ амру-нагъю гьаби тӀадаб букӀин баян гьабуна цебехун

бицараб хӀадисальги.

Ахир заманаялъ гьеб амру-нагъю гьабулел гӀадамал цӀакъго дагъал

рукӀуна ва гьел цогидал гӀадамазе цӀакъ рихаралги рукӀина. Кинавго

инсан жиндир гьава-нафсалда ва шагъватазда нахъвилъгъараб

мехалъ, гьел Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** диналде ахӀулел гӀадамал мужагьидазул

макъамалда рукӀуна ва гьезул гӀемерисел шагъидзабилъун хола:

وَلَتَكُنَّ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ
وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٠٤﴾

ханзабазул, хлакмизабазул, гладамазул зулмуялдалъун шагъидлъула гьел. Ниль жанир ругеб гъаб заманги хлакъаб жо бицунев чи гладамаз тушманлъун кколеб замана буго. Батлуаб жо глемераб, бидглаяб, хларамаб жоялда халкъ нахъбилъльараб, гъеб шарглада хилапаб жо цаларал чаглаз, имамзабаз, шайхзабаз нухал рачун, фатва къун хлалал гъабураб замана буго.

Ва амма шивав инсанасда гладаб буго жиндир напс Аллагъасул щин бахъиналдаса цлунизе ва хлакъаб, битлараб жо цехезе, гьелда нахъвилъльине. Бишунго захматаб масъала буго Аллагъасе جَلَّالُهُ лагъльи гъабулев абунги вуклун инсан гьитлинаб яги клудияб ширкалде ккей.

Глакъло бугев чиясе ширкалдаса жив цлуни захматаб масъала гьечло, амма шайтланаль инсан гуккун, мун хлакъаб нухалда вугин абун, гьесие кинабго квешаб жо берцин бихъизабула, ва ургъичлого, пикру гъабичлого гъев инсанги живго ругъунлъараб гламал гъабулев вуклуна.

Кинабго жиндир амру Аллагъасда جَلَّالُهُ кодоб къун, кинабго жоялъуль таваккал Аллагъасда тламун, кинабглаги лъиклъи ва квешлъи цохло Аллагъасдаса буклин лъан, жиндир божи, хъул, хинкъи ва хлели ва дугла гъабун гъари, цохло Аллагъасде буссинабурав чи, Аллагъас جَلَّالُهُ къабул гъавиялда божи буго ва гъев чи дунял-ахираталда витлун ккаравги вуго. Амма гъазул цонигияб Аллагътун батлияб жоялда бусине гъаби, гъеб буго инсан клудияб ширкалда яги гьитлинаб ширкалда кколебжо. Ширк буго бишунго клудияб мунагъ, Аллагъас жибги чурулареб гъеб мунагъалда гъев чи хвани, тавбоги гъабичлого.

Аллагъас нильеес тавпикъ къеги жив разияб гламал гъабизе.

105. Нуж руклунге, я Мух1аммадил

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ умматалъул муъминзаби,

хлакъаб диналъул хлуужаби ва

гламатал рачлун хадур жидерго

напсалда ва шайтланалда нахърилъльун

диналъуль хилиплъарал ва рикъарал ягъудиязда ва насраниязда рельлъун. Гьел диналъуль хилиплъулел ва напсазе бокъараб жо гъабун хъвадулел гладамазе ахираталда цлакъ клудияб глазаб буклине буго.

Диналъуль хилиплъи абураб раглиялдаса мурад буго иман лъезе гладал жалазуль хилиплъи: Аллагъасда, малаикзабазда, глахъазда, русулазда, ахираталда ва гьелда рельлъарал умурал. Ва диналъул

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ
مَاجَاءِ هُمُ الْبَيِّنَاتِ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ

عَظِيمٌ ﴿١٠٥﴾

аслабазуль хилиплъиги: как, к1ал, закат, х1аж г1адал жалазуль. Шарг1алъул масъалабазуль бугеб имамзабазул ва г1алимзабазул хилиплъи, гъеб буго умматалъе бугеб бигъалъи ва гъелда диналъулъ хилиплъи абуларо.

106. Гъеб ахиратги муъминзабазул гъурмал хъах1лъун, гвангъун рук1унеб кьо буго. Иманалъул ва Аллагъасе гъабураб г1ибадаталъул нуралдалъун. Капураб къавмалъул

يَوْمَ تَبْيَضُّ وُجُوهٌ وَتَسْوَدُّ وُجُوهٌ فَأَمَّا الَّذِينَ
أَسْوَدَّتْ وُجُوهُهُمْ أَكْفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ
فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿١٠٦﴾

гъурмал ч1ег1ерлъун рук1унеб кьоги буго. Купру-ширкалъул ва нифакъалъул мунагъазул бец1лъиялдалъун. Гъурмал ч1ег1ерлъун ругеб къавмалда Аллагъас бадибч1вай гъабун абула: «Нужехъе х1акъаб диналъул мух1канал далилал рач1ун иман лъезе рес бук1аго, гъелда инкар ккун купруялдайищ нуж ч1арал?» – абун.

Цо г1алимзабаз абуна гъаб аят мунапикъазул х1акъалъулъ бугин абун: иман лъун хадуб жал купруялда руссарал, муртадлъарал. Цинги Аллагъас гъезда абула: «Гъанже нужеца жужах1алъул г1азаб ч1аме, кванай, ай гъеб г1азабалъулъ даимлъе нуж нужеца гъабураб купру-ширкалде данде» – абун.

107. Ва амма жудер гъурмал иманалъул ва г1ибадаталъул нуралдалъун гвангъарал г1адамал, гъал Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рах1маталъулъ рук1уна: ниг1матазул, рах1ат-х1алхъиялъул рукълъун бугеб алжаналда рук1уна ва гъел даимго ниг1матазулъ ва Аллагъасул рах1маталъулъ рук1уна.

وَأَمَّا الَّذِينَ ابْتَيْضَّتْ وُجُوهُهُمْ فَبِإِذْنِ اللَّهِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١٠٧﴾

108. Гъал Къуръаналъул аятал руго Мух1аммад ﷺ две ц1алулел ва жидеца х1акъаб жоги бицунел. Х1акълъунго Аллагъ ﷻ лагъзадерие къварилъи, зулму бокъулев гъеч1о.

تِلْكَ آيَاتُ اللَّهِ نَتْلُوهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ
وَمَا اللَّهُ يُرِيدُ ظُلْمًا لِلْعَالَمِينَ ﴿١٠٨﴾

Гъезухъе аварагзаби рит1ун, т1ахъал рещт1изарун гъел х1акъаб нухда т1орит1улев вуго, ва амма г1адамал жалго руго жидер напсазе зулму гъабулел куфру-ширкалдалъун ва х1арамаб жо гъабун.

109. Т1адег1анав Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ мулк ва милк буго киналго зобал- ракъалги, гъезда жаниб бугеб махлукъатги. Ва гъев

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ
وَالِلَّهِ يَرْجِعُ الْاُمُورُ ﴿١٠٩﴾

Аллагъасде буго кинабго жоялъул буссин, гъев кинабго жоялъул тадбир гъабулев буго.

110. Нуж руго, я Мух1аммадил

ﷺ умматалъул муъминзаби,
кинабго халкъалъе маслах1аталъе

ва лъик1лъиялъе Аллагъас ﷺ

бахъизабураб, бижизабураб

уммат. Г1адамазда лъик1аб жо

гъабиялдалъун амру гъабулел, квешаб

жо те абун нагъюги гъабулел ва

Аллагъасда ﷺ иман лъун гъесул кинабго амру-нагъюги
т1убабулел.

Китабияб агълуялъ Мух1аммад ﷺ аварагасда иман
лъолебани гъезие лъик1 бук1илаан. Амма китабияз иман лъолеб
гъеч1о ах1макъаб ч1ух1и гъабун. Дагъалго г1адамал руго жидеца
иман лъурал ва китабиязул г1емерисеб халкъ купру-ширкалда
ч1араб, пасикъаб халкъ буго.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад авараг хира гъавун
вижарав вук1иналъ, Аллагъас ﷺ гъесул умматги хира гъабун.
Аллагъас хира гъаруразда гъоркъор ккезе бокъани гъельие шарт1
буго нильлъ рук1ин Аллагъасул ﷺ диналъе г1оло, Аллагъ разилъи
г1алаб гъабун г1умру гъабулел. Аллагъас ﷺ нильлъ жиндие г1оло
рижараб сабаб буго Аллагъ цо вук1ин лъан, гъесие бац1адаб
г1ибадат гъаби. Гъелда т1орит1ел гъабулеб Къуръаналъул аятги буго:
«Дица женалги г1адамалги рижич1о цох1о дие г1ибадат гъабизе
гурони» – абураб. Сурату Ззарият (56 аят)

Жинда Аллагъ разилъаяв Г1умарасх1абасги абуна: «Нуж умматазул
лъик1аллъун рук1ине бокъун батани, нужеца гъельул шарт1 т1убазабе»
– абун. Гъеб шарт1 буго лъик1алдалъун амру гъабулел ва квешалдаса
нагъю гъабулел рук1ин. Гъаб шарт1алъеги шарт1 буго жинца амру-
нагъю гъабулевги Аллагъасул амруялда нахъвилъгъарав вук1ин ва
Аллагъас нагъю гъабураб жо тарав вук1ин.

111. Аллагъасда ﷺ иман лъеч1еб

къавмалъ муъминзабазе зарал

гъабуларо жидер мац1аздалъун рогъоб

бан, бугътан лъун гурони. Нужеда

рагъ базе абун данде рахъани, цингиги гъел х1инкъун, мугъ

كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ

بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ

وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَوْ آمَنَ أَهْلُ الْكِتَابِ

لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ مِّنْهُمُ الْمُؤْمِنُونَ

وَأَكْثَرُهُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿١١١﴾

لَنْ يَضُرَّكُمْ إِلَّا أَذًى وَإِنْ يُقْتَلُواكُمْ

يُؤْلَوْكُمْ أَلَا ذَبَارْشُمْ لَا يُضِرُّونَ ﴿١١١﴾

рехун тIурун уна ва гъезие Аллагъас квербакъи гъабуларо
муъминзабазда данде рагъ гъабизе.

112. Аллагъасда иман лъечIеб
къавмалда тIад кидаго гIодобегIанлъи,
хIакъирлъи букIине хIукму-къадар
гъабун буго, кире гъел ругониги. Ва
гъезие божилъи, хIалхъиги букIуларо
Алагъасулгун جَلَّالَهُ божилъи гъабун
гурони ва муъминзабазда аман гъарун,
гъез божилъи гъабун тани гурони.

Жидеда Аллагъасул ццин бахъи тIад

чIарал руго гъел капурал, хасго ягъудиял, Аллагъас мискинлъи,
пакъирлъи жидер сипатлъун гъабуралги руго.

КигIан дунялалъул боцIи данде бакIараниги жиде гIоларел, жал
хIалхъоларел руго.

Гъединаб гIодобегIанлъи, хIакъирлъи Аллагъас جَلَّالَهُ къадар
гъабиялъе гIилла буго: ягъудиял рукIин жидехъе хIакъав авараг
вачIараб мехалъ ва Аллагъ جَلَّالَهُ цо вукIиналда тIоритIел
гъабулел, гъесда иман лъун, аварагасда нахърилълъин
тIад гъабулел далилалги рачIараб мехалъ, жидеца гъезда
инкар кколел ва щибго гIилла гъечIого аварагзабиги
чIвалел. Гъеб гIодобегIанлъи гъезие хIакълъана Аллагъасда
гIассилъиялдалъун ва гIорхъолъан рорчIарал кIудиял мунагъал
гъариялдалъун.

113. Киналго китабиял башад гъечIо
жидер иманалъуль ва купруялъуль.
Китабиязул цо къокъа буго Аллагъасул
جَلَّالَهُ диналда ритIун чIарал. Жидеца
сардилъ тIаде рахъун Аллагъасул
каламги цIалулел, ва гъесие какалги
ралел.

114. Гъел китабиял руго жидеца
Аллагъасда جَلَّالَهُ ва ахир къиямасеб
къоялдаги иман лъурал, хIакъаб
жоялдалъун амру гъабулел ва мункараб
жоялдаса нахъеги чIвалел. Щибго
нахъ бахъичIого, хехлъи гъабун,
лъикIал гIамалалги гъарулел. Гъал китабиял руго жал лъикIал

ضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذَّلِيلَةُ إِن تَاقِفُوا إِلَّا
يَحْتِلِ مِنَ اللَّهِ وَحِيلَ مِنَ النَّاسِ وَبَاءَ وَ
يَغْضَبُ مِنَ اللَّهِ وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ
الْمَسْكَنَةُ ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَانُوا يَكْفُرُونَ
يَأْتِيَتُ اللَّهُ وَيَقْتُلُونَ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقِّ
ذَلِكَ بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿١١٢﴾

* لَيْسُوا سَوَاءً مِّنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أُمَّةٌ
قَالِمْةٌ يَّسْلُبُونَ آيَاتِ اللَّهِ عِثَاءً لَّيْلٍ
وَهُمْ يَسْجُدُونَ ﴿١١٣﴾

يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَيَأْمُرُونَ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَيُسَدِّعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولَئِكَ
مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١١٤﴾

гIадамаздаса ругел.

115. Нужеца щиб лъикIаб гIамал гъабуниги, وَمَا يَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَلَنْ يُكْفَرُوهُ ۚ
гъеб Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ askIоб гIадада
холаро ва гьелъул кири-ажро нужеэ шола, وَاللَّهُ عَلَيْهِمُ بِالْمُتَّقِينَ ﴿١١٥﴾

xIакълъунго Аллагъ жинда лъалев вуго
xIакълъиял муъминзаби ва жиндаса xIинкъун гIибадат
гъабулел гIадамалги.

116. Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ ва гьесул
диналда инкар ккурал, аварагасда
нахърилълъинеге чIухIарал,-
гьал гIадамазе гьезул лъималаз ва
бечелъиялъ щибго гIей гъабизе гьечIо

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَنْ تُغْنِيَ عَنْهُمْ أَمْوَالُهُمْ
وَلَا أَوْلَادُهُمْ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا وَأُولَٰئِكَ
أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿١١٦﴾

Аллагъасда askIоб, гьезие гIазаб гъаби xIакълъараб мехалъ.

Гьал гIадамал руго жужахIалъул агълулъун ругел ва даимго гъеб
жужахIалда рукIунелги руго.

117. Дунялалъул рецц бокъун, гIадамазе
берцин вихьи бокъун напакъаде
къураб боцIиялъул мисал буго гучаб
гъуриялда релълъун, жинда цадахъ
цIикIкIараб квачги бугеб. Цинги гъеб
гъури гIаде щвараб Аллагъасда гIасиял

مَثَلُ مَا يُنْفِقُونَ فِي هَذِهِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
كَمَثَلِ رِيحٍ فِيهَا صِرٌّ أَصَابَتْ حَرْثَ قَوْمٍ
ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ فَأَهْلَكَتَهُ وَمَا
ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَٰكِنْ أَنْفُسُهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١١٧﴾

зулмучагIазул ах-хуралда ва жинца гъеб гьалаг гъабураб ва
гьелдаса щибго мунпагIат босизе рес рекъечIеб.

Гьединаб мисал буго капуразулги: гьез гъабураб лъикIаб гIамал
гIадада хвезабула жудер купруялъ ва Аллагъасда гIасиялъиялъ. Гьал
ах-хур гъуриялъ хвезабурал гIадамазе Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ щибго зулму
гъабичIо. Гъеб буго гьезул напсаз квешаб гIамал гъабун жидеэго
гъабураб зулму.

118. Я гьал иман лъурал гIадамал!
Нужеца рекIел гьудулзабилъун ккоге
нужер диналда гьечIел гIадамал ва
гьединго мунапикъзабиги.

Гьезда нужер раkIазда бугеб жоги
бицунге, муъминзабиги дорегIан гьарун
гьал мушрикал ва мунапикъал рокъарал
авлияаллъун гьаруге.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا بِطَانَةً مِّنْ
دُونِكُمْ لَا يَأْتُونَكُمْ خَبْرًا وَلَا دُورًا مَّعِنَتُهُ
قَدْ بَدَتِ الْبَغْضَاءُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ
وَمَا تُخْفِي صُدُورُهُمْ أَكْبَرُ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ
الْآيَاتِ إِن كُنْتُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١١٨﴾

Гьел гIадамал кидого нужеэ къварилъи гъабизе ургълел рукIуна
ва гьезие бокъула нужеде квешаб, рихунеб жо гIаде бачIине ва

гьелдаса гьел цлакь рохула. Нужедехун бугеб тушманлъи гьезул мацалдаса загьирлъулеб буго ва гьель тlorитleл гьабула гьезул раклазулъ тушманлъи букlиналда. Ва амма гьезул рекleлъ бугеб тушманлъи ва нужее къварилъи-зарал лъугъизе бокъи gleмерго цlикlкlараб буго, мацалъ бицун нужее загьирлъаралдаса.

Гъадин мухlкан гьабун бицун дица нужее баян гьабулеб буго Аллагъасе جَلَّالُهُ дин бацlцlад гьабизе ккей. Муъминзаби рокъизе ккей, капурзаби ва мунафикъал рикlклад гъаризе ккей ва гьел нужер хlакъикъиял тушбаби руклинги. Нуж гlакъло бугел ва квешаб-лъикlаб жо бичlчlунеллъун ратани, нужеца гьаб вагlза босе ва гьалда нахърилъгъа!

119. Нуж канtle, я гьал муъминзаби, нуж мекъса ккола нужее мунапикъал ва купро-ширкалъул агълу бокъиялъулъ, гъезие нужги рокъун гьечleб хlалалъ.

Нужее бокъун буго гъезие лъикlлъи лъугъине, амма дозул мурад буго нужее квешлъи ва зарал лъугъин. Нуж божулел

руго киналго Аллагъас جَلَّالُهُ рещtizarурал tлахъзда, амма дозул нужеда ццин бахъулеб буго ва нужер Къуръаналдаса щибго жоялде божулел гьечlo. Гьаб иш гъадин буклинги лъалаго щай нужее гьел мушрикал ва мунафикъал рокъулел?

Нужеда данде чlвараб мехалъ мунафикъаз абулеб буго нижги Аллагъасда ва аварагасда иман лъурал ругин абун. Цинги нужедаса ратlальарабго гъез, нужеда ццин бахъун ва нуж рихун, килшал хlанчlулел руго. Бишунго гъезие захlматаб жо буго муъминзаби цоцазде рекъон руклин ва гьезул цоцаль рокъи ва вацлъи буклин.

Дуца гъезда абе Мухlаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, нуж ццин бахъун хвайин абун: ай хвезегlан гьедин хутlаги нуж ццин бахъун ва раk1 унтун. Хlакъълунго tладеglанав Аллагъ جَلَّالُهُ жинда лъалев вуго кинавго чиясул раклазда жаниб бугеб иманги купроги ва щивасе мустахlикъаб жазаъ гьабулевги вуго.

120. Нужее цо лъикlлъи швани гъеб мунапикъазда цлакь рихула ва гьел пашманлъула. Амма нужеда цо къварилъи швани гьел цлакь рохула. Нужеца Аллагъасул جَلَّالُهُ рахъалъан бачlараб къварилъиялда

هَآأَنَّهُ أَؤْلَآءَ تُحِبُّونَهُمْ وَلَا يُحِبُّونَكُمْ
وَتُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ كُلِّهِ وَإِذَا الْقَوْمُ قَالُوا
ءَامِنَّا وَإِذَا خَلَوْا عَصَوْا عَٰلِيَكُمْ أَلَأَنَّا مَلِ
مِنَ الْعَظِيمِ قُلْ مُؤْمِنُوا بِعَٰظِمَتِكُمْ إِنَّا اللَّهُ عَلِيمٌ
بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١١٩﴾

إِن تَمْسَسْكُمْ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَإِن تُصِيبْكُمْ
سَيِّئَةٌ يَفْرَحُوا بِهَا وَإِن تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا
لَا يَضُرُّكُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا إِنَّا اللَّهُ بِمَا
يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿١٢٠﴾

ва мунапикъазул заралалда сабро гъабун и ва нужер раг1абазулъ, пишабазулъ Аллагъасдаса х1инкъун, гъев разилъи т1алаб гъабун нуж хъвадани, гъел мунапикъазул макруялъ ва х1алхъублъиялъ нужее шибго зарал гъабуларо.

Х1акъълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гъел мунапикъаца хъвадизабулеб г1амал жинда лъалев вуго. Гъезие ва гъезда сверун лъугъаразе мустах1икъаб жазаъ гъабулевги вуго: дунялалъул рокъоб гъезул макруялдаса нужги ц1унула Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ, ахираталда жидер хъубал пишабазе г1оло гъезие г1азабги гъабула.

121. Дуца рак1алде швезабе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, мун дур агълуялдаса радал хехго вахъун Ух1удалда рагъ гъабизе араб

وَاذْعَدَّوْتَ مِنْ أَهْلِكَ تُبَوِّئُ الْمُؤْمِنِينَ
مَقْعِدًا لِلْقِتَالِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٢١﴾

заман, ва асх1абзаби тушманасда рагъ гъабизе х1адурлъи гъабун жиде-жидер бак1азда ч1езарулев мун вук1араб заманги. Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ нужеца бицунеб жо раг1улев ва гъабулеб пиша лъалев вуго.

122. Цинги нужедаса цо-к1иги къокъаялъул рек1ель х1инкъи рехун, гъел Ух1уд мег1ер тун нахъе иналда г1агарлъун рук1араб г1ужги рак1алде шва. Гъаб к1иги къокъа буго «Банусалмат» ва «Банух1арисат» абулеб.

إِذْ هَمَّتْ طَائِفَتَانِ مِنْكُمْ أَنْ تَفْشَلَا وَاللَّهُ
وَلِيُّهُمَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٢٢﴾

Г1абдуллагъ ибну Убаю абулев мунафикъас рагъ байбихъилелде цебе бусурбабазул аскаразда гъоркъоб х1иллаяб хабар т1ибит1изабун: мушриказул лъабазарго чиясде данде кин ниль рагъулел ва нильги нильер лъималги шиб жоялъе г1оло хвезе кколел абун. Азарго чи гурони гъечлеб муъминзабазул аскаралъул лъабнусго г1адав чиги вачун нахъе ана гъев мунафикъ.

Цинги ансаразул гъаб к1иги къибилалъул асх1абзабиги нахъе иналда г1агарлъун рук1ана. Кинниги Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъезул рак1азе къвак1и ва сабро къуна ва рагъул майданалда ч1ана. Гъезул х1акъълъул Аллагъас абулеб буго:

Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вуго гъеб к1иги къокъаялъе квер бакъулев ва гъезул умуразул тадбир гъабулев. Киналго муъминзабаца таваккал Аллагъасда т1аде гъезул киналго ишазулъ, Аллагъас жидее квербакъизе бокъун бугони.

123. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нужее квербакъана Бадроялда рагъ бугеб мехальги ва нуж гъенирги дагъал

وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِبَدْرٍ وَأَنْتُمْ أَذِلَّةٌ فَاتَّقُوا اللَّهَ
لَعَلَّكُمْ تُشْكُرُونَ ﴿١٢٣﴾

рук1ана тушманасул бояздаса.

Ярагъги къадараб бук1ана, къуватги дагъ бук1ана. Бадроялда рагъуль глахъаллъана лъабнусиялда анцила лъабго асх1аб. Къурайшиязул вук1ана азарго г1анасев чи, гъездаса нусго рекларав вук1ана, ва лъик1аб ярагъги бук1ана.

Нужеда лъай рагъуль бергъенлъи Аллагъасул квер бакъиялдалъун бук1унеблъива нужерярагъалдалъун, яги г1адамал г1емерлъиялдалъун бук1унареблъи. Гъаб амру гъадин бугелъул, нужеца Аллагъасе ﷺ шукуру гъабе нужее бугеб ниг1маталда ва гъесдаса х1инкъа рагъдаса мугъ базе ва лъутун ине.

124. Дуца муъминзабазда абураб г1ужги рак1алде швезабе Мух1аммад

ﷺ, гъезул рек1ел гъеялъе ва х1инкъи т1аса ине: «нужее г1елариш бет1ергъан Аллагъасе ﷺ лъабазарго малаик рещт1ине гъави нужее кумек гъабизе» – абун.

إِذْ تَقُولُ لِلْمُؤْمِنِينَ أَلَنْ يَكْفِيَكُمْ أَنْ يُبَدِّلَ
رَبُّكُمْ بَشَآئِرَ الْفِئَةِ مِنَ الْمَلَكِ كَمَا مَزَّلَ

125. Аллагъасул къот1и бит1араб буго:

нужеца рагъда сабру гъабун ва нуж Аллагъасдасаги х1инкъани, ва нужеда т1аде гъабсаг1ат тушбабазул боялги рач1ани, Аллагъасе ﷺ нужее жегиги ц1ик1к1ун квербакъи гъабила – шуазарго малаик вит1ила жидер ярагъ лебалал ва рагъуе гъунар бугел.

بَلَى إِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا وَيَأْتُوكُم مِّن
فَوْرِهِمْ هَذَا بَشِيرًا فَمَنْ رَّبُّكُمْ بِخَمْسَةِ
آلِ الْفِئَةِ مِنَ الْمَلَكِ كَمَا مَسَّوِينَ

126. Т1адег1анав Аллагъасе ﷺ гъаб кумек нужее гъабич1о нужее рохел бицун гурони: нуж рагъда ч1езе ва лъутунгут1изе.

وَمَا جَعَلَ اللَّهُ إِلَّا بَشْرًا لَّكُم مَّا تَطْمَعِينَ
فَلْيُؤْيِكُم بِهٖ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِندِ
اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ

Тушманасул боял г1емерал ругониги рак1 паракхат гъабун ва х1алхъон рук1ине. Ва амма рагъуль квербакъи, жиндир гуч бергъарав ва жиндир тадбиразуль х1акимияв Аллагъасдалъун гурони гъеч1о. Нужеда рак1алде ккоге нуж г1емерал рук1ун, яги малаикзабаз кумек гъабун нуж бергъина абун.

127. Т1адег1анав Аллагъасе ﷺ гъаб тадбир гъабун: (нуж рагъде рахъинари ва нужее квербакъи гъабиги) Аллагъасде инкар ккурал г1адамазул цо къокъа

لِيَقْطَعَ طَرَفًا مِّنَ الَّذِينَ كَفَرُوا
أَوْ يَكْتَسِبَ غَيْرُهُمْ فَيَتَّقِ بَوْلًا فَرِيًّا

гъалаг гъабизе г1оло, гъезул г1емерисел ч1ван, асир гъарун ва мушриказул мугъч1вайлъун бугеб цо къуват хвезабизе: гъеб

къуватги къурайшиязул боял руго. Ва гьел мушрикал рагъда
къезарун, лъутизарун, гъезул ццин бахъизабизе ва мурадазда
щвечлого, члорого хутлараллъун гъаризеги.

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ мушриказе гъединаб инжитаб къей гъабуна Бадроялда
рагъ ккараб мехаль: гъезул лъабкъоялда анцлого цлар бугел церехъаби
члвана ва гъедигланго асирги гъаруна. Гъеб рагъуль тладегланав
Аллагъас ислам тладеглан гъабуна ва ширкги мушрикалги глodoreглан
гъаруна ва рагъуль квербакъи Аллагъасдалъун буклин мухиканго
бихъизабуна.

128. Ухлудалда рагъ гъабулаго,

Аллагъасул свалат салам лъеяв

аварагасул цо ца бекизабуна ва гъесул

гъумералда ругъун щвана. Лъавудаса ун

глов ккезе глагарлъана хирияв авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва гъес абуна:

«Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ хлакъаб диналда жал ахлулев аварагасе гъаб
къварилъи гъабураб къавмалде лъиклаб къо бихъилищ?» – абун. Хладис
имам Бухарияс бицана. Цинги Аллагъас гъаб аяталъул авалалда бугеб
рагли рещтине гъабуна:

«Дуда кодоб ва дур ихтияралда щибго жо гъечло Мухаммад

Лагъзадерил тадбир гъаби Аллагъасул амру буго, صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

дуда тладаб жо буго гъеб халкъ Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ диналде ахли.

Мушриказул исламалда рачларал гладамал Аллагъасе бокъани
тавбо къабул гъабун тласа лъугъун тела. Исламалда рачинчлого
чларал капурзабазе глазаб гъабила ва жал гъалаг гъарила. Гъезие глазаб
гъаби хлакълъун бугелъул гъезул зулмуялда данде жазаълъун.

129. Тладегланав Аллагъасул мулк буго

зобал ракъал ва гъезда жаниб бугеб

кинабго махлукъат. Аллагъас жиндие

бокъарав чиясул мунагъал чурула, гъев

тавбо гъабиялда гъесизавун ва жиндие

бокъарав чиясе глазабги гъабула гъев купру-ширкалда тун ва

гъеб гламалалда хвезеги гъавун. Хлакълъунго Аллагъ жинца

мунагъал чурулев ва жив муъминзабазда гурхлулев вуго.

130. Я гъал иман лъурал гладамал!

Нужеца риба гъабун хларамаб боцли

кванаге щибаб мехаль рибаялъул

къадарги тладе цликлизабун. Нуж

Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хлинкъа жагъилияб

لَيْسَ لَكَ مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ أَوْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ

أَوْ يُعَذِّبَهُمْ فَإِنَّهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١٢٨﴾

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

يَعْفُو لِمَن يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَن يَشَاءُ

وَاللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢٩﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا الرِّبَا

أَضْعَافًا مُّضَاعَفَةً وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ

تُفْلِحُونَ ﴿١٣٠﴾

заманаль бук1араб, шарг1алда данде кколареб г1амал гьабизе. Нужеде хьул буго Аллагъасда мут1иг1лъун х1арамаб жо тани гьес хира гьарурал, бахьибугел г1адамаллъун нуж рук1инин абун.

Г1арабиязул г1адат бук1ана цо чияс налти кьезе мех шварабго гьесда абубеб: «Дир налти кье, яги т1аде налтиги ц1ик1к1изабун заманги халат гьабун тела»- абун. Налти кьезе рес гьеч1ев чи гьеб х1арамаб шарт1алда разилъизе кколаан ва гьадин, щибаб мехаль т1аде ц1ик1к1изабун, к1удияб налтиялде гьоркье кколаан. Гьаб х1арамаб пиша гьабугеян муъминзабазда лъазабун решт1изабун гьаб аят.

Рибаялъул киналго къаг1идаби х1арамал руго ва риба лъугьин мурадалда гьабубеб х1иллаги х1арамаб буго. Риба абураб раг1иялъул маг1на буго т1аде жо ц1ик1к1ин, дагьаб жо г1емерлъи. Шарг1алда риба буго цо чияс цогидасухье боц1и кьей, гьеб боц1и т1аде жо лъун, ц1ик1к1изабун нахь буссианаби шарт1 гьабун. Гьадианаб мурадалда боц1и кьей ва боси к1иябго х1арамаб буго. Гьалда гьоркьобе уна гьаб заманаялъ банкалдаса къарзалъе г1арац босиги, т1аде процентал лъун нахь кьезелъун.

131. Нуж х1инкъа муъминзаби, Аллагъас وَأَتَقُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿١٣١﴾ капураб къавмалъе къач1ан, х1адурун бугеб жужах1алда кколеб г1амал гьабизе.

132. Нуж Аллагъасдаги гьесул وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٣٢﴾ аварагасадаги мут1иг1лъе ва шарг1алда рекъараб г1амал гьабун хьваде. Гьедин нуж хьвадани Аллагъ нужеда гурх1ула ва нуже лъик1аб ахиратги бук1уна.

133. Нужеца хехлъи гьабе я гьал *وَسَارِعُوا إِلَى مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٣﴾ муъминзаби, Аллагъас جَنَّاتُهُ нужер мунагьал чурулел ва гьев нужеда гурх1улел лъик1ал г1амалал гьариялда.

Ва алжаналде нуж лъугьунеб г1амал гьабизеги, жиндир г1ат1илъи ва к1одолъи зобал-ракьал т1ирит1ун г1одор лъуниги гьездасаги к1удияб, ва Аллагъасдаса х1инкъарал г1адамазе х1адурун бугеб.

134. Аллагъасдаса جَنَّاتُهُ х1инкъарал الَّذِينَ يُنْفِقُونَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَالْكَاطِمِينَ الْغَيْظَ وَالْعَافِينَ عَنِ النَّاسِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣٤﴾ г1адамал руго жидеца Аллагъ разилъи т1алаб гьабун напакъа ва садакъа кьолел, жал рес-мах1алда ругониги,

мискинго ругониги, цо къварилъиялда ругониги, рахлат-
лазаталда ругониги. **Ва Аллагъасе** глао цим къунчулел,
цидае бокъараб гъабун гладамаздаса рецел босуларел. **Жуде**
къварилъи, зарал гъабурал гладамалги таса лъугъун толел.
Хлакълъунго **Аллагъ** جَلَّ جَلَّالَه жиндие лъиклал гладамал рокъулев
вуго. Аллагъасул лагъзадерие лъиклалъи гъабулел гладамал руго
гъел, Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَه рокъулел, лъиклал гладамал.

Гъаб хирияб аяталда жаниб муъминзаби цоцазда гурхлел-рахлму
бугел руклизе ккей бицунеб буго. Аллагъас جَلَّ جَلَّالَه лъиклаллъун
рикклун руго жидеца цогидазе лъиклалъи гъабулел гладамал. Гъальул
хласилги буклуна гладамазда гурхлуларел, жидеца гъезие лъиклалъиги
гъабуларел гладамал лъиклал чагли гъечлин абураб.

Цо хладисалда буго: «*Гладегланав Аллагъас جَلَّ جَلَّالَه абула: я дир лагъ,
дур ццин бахъараб мехаль дуда дун раклалде цва. Дир ццин бахъараб
мехаль дида мунги раклалде цвезе вуго ва глазаб гъабизе хлакълъарал
гладамазе глазаб гъабулеб мехаль дица мун хвасар гъавизе вуго*» –
абун. Хладис ибну абиХлатимица бицана.

Жинда Алагъ разилъаяв Абугъурайратидасан бицараб хладисалда буго:
Алагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун: «*Нужер гучав, къуватав
чи гъечло жив речлахъун бергъунев чи. Хлакълъияв гучав ва къуватав
чи вуго жиндир ццин бахъараб мехаль гъеб ццин гъукъизе клов ва
жиндир напсалда тлад ихтияр гъабулев чи*» - абун. Хладис имам Бухарияс
ва Муслимица бицана.

Жинда Аллагъ разилъаяв Габдулагъ ибну Маслудидасанги хладис
бицана: Аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абун:

«*Нужер цив вугев нужерго боцли цликклун бокъулев нужер ирс
босулесул боцлиялдаса?*» – абун. Нижеца абун: «*Я расуллагъ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Ниж киназего нижерго боцли цликклун бокъула*» – абун.
Аллагъасул свалат салам лъеяв Аварагас абун: «*нужеда лъай, нуж
киналго руго нужер ирс босулесул боцли нуже бокъулеллъун. Дур
боцли буго мун члаго вуклун Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَه нухда къураб жо. Дуца
нахъе тараб жо кинабго варисасул боцли буго*» – абун. Хладис имам
Бухарияс ва Муслимица бицана.

Ай инсанас жиндир боцилъун рикклунуна жинца данде гъабун, нахъе
цлунун бугеб боцли, амма хлакълъяталда гъеб буго варисабазул
боцли.

Цоги хладисалда буго: «*Жиндир ццин тлубазе ресги буклаго гъеб
ццим бахчарав чиясул Аллагъас جَلَّ جَلَّالَه ракл иманалъул цезабула ва
божилъиялгъулги цезабула*» – абун, ай гъев божаравлъун гъавула

погидаз жиндие зарал гъабиялдаса. ХIадис ибну Жаририца бицана.

Цоги хIадисалда буго: «Лъабго жо буго дун жидее гъоркье чIолелб (дун гьедун дица бицунеб):

Садакъаде къунин абун боцIи дагълъуларо.

ГIадамаздаса тIаса лъугъарав чи Аллагъас ﷺ тIадегIан гъавула.

Аллагъасе хIеларав, гIодовегIанлъарав чи Аллагъас тIадегIан гъавула» – абун. ХIадис имам Муслимица бицана.

Цоги хIадисалда буго: «Жив гIадамазда гурхIун гъездаса тIаса лъугъарав кинавго муъминчи алжаналда лъугъизе вуго» абун.

Аллагъас ниль гIадамазе лъикIлъи гъабулел лъикIал гIадамаздаса гъареги.

135. Гъединго Аллагъасдаса ﷺ хIинкъарал гIадамал руго, жидеца цо квешаб гIамал гъабураб мехаль ва гъелдалъун жидер напсал мунагъалде ккараб мехаль, жидеда Аллагъ ракIалде щолел ва тавбо гъабун Аллагъ ﷺ тIаса лъугъин тIалаб гъабулел.

Жив тIаса лъугъунев ва жинца мунагъал чурулев Аллагъ гурев цоги щивго гъечIо.

Гъел муъминзаби мунагъ гъабиялда тIад чIоларо ва жудеда гъеб гIамал къабихIаб, хIарамаб букIин лъараб мехаль гъелдаса тавбо гъабун руссуна ва Аллагъасда ﷺ тIаса лъугъин, мунагъал рахчи гъарула.

ТIадегIанав Аллагъ жив гурхIулев, жинца мунагъал чурулев вуго ва лагъзадерил мунагъал, гIасилъаби кигIанго кIудиял ругониги, Аллагъасул ﷺ гурхIел ва цIоб-рахIмат гIорхъи гъечIеб, нахъаса къотIи гъечIеб буго. Мунагъал гъарурав чи Аллагъасул гурхIелалдаса хъул къотIун чIечIого, Аллагъасда хIелун, жиндир мунагъазда рекIекълъун ва тIокIаб мунагъ гъабиларо абун Аллагъасда вуссараб мехаль, БетIергъан Аллагъ ﷺ гъев лагъасдаса тIасаги лъугъула ва жегиги гъесул квешал гIамалал лъикIаллъун, гъесие ахираталда кири щолеллъун хъвала.

136. Гъал церехун рицарал муъминзаби руго жидее Аллагъасул рахълъан бугеб жазаъ мунагъал рахчи бугел ва жидее ахираталда алжаналги ругел, гъезда жаниса батIи-батIиял

وَالَّذِينَ إِذَا فَعَلُوا فَحِشَةً أَوْ ظَلَمُوا
أَنْفُسَهُمْ ذَكَرُوا اللَّهَ فَاسْتَغْفَرُوا
لِذُنُوبِهِمْ وَمَنْ يَغْفِرُ اللَّهُ ذُنُوبَ الْإِنْسَانِ
يُصِرُّوا عَلَى مَا فَعَلُوا وَهُمْ يَعْمُونَ ﴿١٣٥﴾

أُولَٰئِكَ جَزَاءُ هُمْ مَغْفِرَةٌ مِنْ رَبِّهِمْ
وَجَنَّتْ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ
فِيهَا وَبِعَمَلِهِمْ أَجْرُ الْعَامِلِينَ ﴿١٣٦﴾

ниг1матазул г1орал чвахулел ва жал даимго рук1инелъун гьел алжаназуль лъугъызарулел. Аллагъ-авараг разилъи т1алаб гъабун, ахираталда иман лъун, шарг1алда рекъон г1амал гъабун хъвадарал г1адамазе бугеб ц1акъ лъик1аб жазаъ буго гъаб алжан.

137. Х1акълъунго нужеда цере

рук1арал умматазул асар ва нух нужеда

лъалеб буго. жидеца Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ

аварагзабиги, гъез малъараб динги

къабул гъабич1еб мехаль Аллагъас

гъел гъалаг гъарун, гъезул асло ва насло т1аг1изабуна. Нуж

гъаб ракъалда г1ад хъваде, нужерго даран базаралъе ва

цогидал къвариг1елазе ва нужеца пикро гъабе ва ваг1за

босе гъалаг гъарурал умматазул нахъе хут1арал ч1унтарал

росабазул: кинаб ахир бук1араб Аллагъги аварагзабиги гьереси

гъарураб къавмалъул. Бищунго дунялалда рак1 гъураб, гъелда

х1алхъараб мехаль Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ гъалаг гъаруна, ва ахираталда

гъезие жужах1ги бук1ине буго.

138. Гъаб хирияб Къуръан жинца

г1адамазе кинабго жо баян гъабулеб

Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ калам буго, ва г1адамал

х1акъаб диналда т1орит1улеб нурги буго.

Ва Аллагъасдаса х1инкъулел муъминзабазе ваг1за-насих1атги

буго.

139. Нуж Аллагъасул диналъе г1оло

жигъад гъабизе заг1ипаллъун рук1унге

ва нужеда къварилъи цванин абун

пашманлъун х1акъаб нухдаса нахъе

къаге. Х1акълъунго нуж капураздаса бергъине руго ва гъезда

г1адги рук1ине руго. Нуж х1акъикъияб иман лъурал ратани гъаб

х1укмо нужеда лъай ва нуж жигъад гъабизе х1инкъуге.

140. Нужеда ругънал шун ругони,

нужер г1адамалги ч1ван ругони,

гъебго жо мушриказеги лъугъана:

гъезулги г1адамал ч1вана, гъездаги

ругънал лъуна. Гъадианаб къаг1ида

буго Аллагъасул х1укму-къадар

билълъиналъул: дунялалъул къоял

руго цин гъазие бергъенлъи бук1унел, цинги дозие бергъенлъи

فَدَخَلْتَ مِنْ قِبَلِكُمْ مِثْرًا مَّيْرًا

فِي الْأَرْضِ فَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ

الْمُكَذِّبِينَ ﴿١٣٧﴾

هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ

لِّلْمُتَّقِينَ ﴿١٣٨﴾

وَلَا تَهِنُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَنْتُمْ الْأَعْلَوْنَ إِنْ

كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٣٩﴾

إِنْ يَمْسَسْكُمْ قَرْحٌ فَقَدْ مَسَّ الْقَوْمَ قَرْحٌ

مِثْلُهُ وَذَلِكَ الْآيَاتُ لِقَوْمٍ يُدْرِكُهُمُ الْيَقِينُ

وَلِيَعْلَمَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَبَيَّضَ وَجْهَهُمْ

لِلْإِيمَانِ ﴿١٤٠﴾

бук1унел. Нужееге Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ бергъенлѝи кьела ва нуж къезеги бегъула.

Гьадин х1албихъун Аллагъас бат1а гьарула унго-унгоял муъминзабиги мунапикъалги. Ва Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие рокъарал муъминзаби гъазаваталда рук1адго шагъидзабилъун гьарула. Гьеб Аллагъасул к1удияб ниг1мат буго. Аллагъасе ц1акъ рокъуларо жидеца купру-ширкалдалъун ва нипакъаялдалъун зулму гьабулел г1адамал. Гьел зулму чаг1аздаса руго Ух1удалде рагъде рач1араб мехаль гьениса г1адамал нахъе рачарал мунапикъзаби.

141. Гъаб цебе рехсараб х1албихъи
Алалагъас جَلَّ جَلَالُهُ гьабула х1акъикъиял
муъминзаби рат1а рахъизе, гъезие ажру-
кириги ц1ик1к1ине ва капураб къавмги
гъалаг гьабизе.

وَلِيْمَجِّصَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَيَمَحَقَ
الْكَافِرِينَ ﴿١٤١﴾

Бергъенлѝи щвараб мехаль гъез пасалѝи ва ч1ух1и г1емер гьабула ва гьеб сабаблъун жидеда г1ад гъалаг гьариялъе сабабги бач1ула.

142. Нужеда рак1алдейищ кколеб я
гъал муъминзаби, нуж алжаналда
лъугъинин абун ва Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ
нужер х1албихъиги гьабиларин абун,

أَمَرَ حَسِبْتُمْ أَنْ تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ
الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَيَعْلَمِ الصَّادِقِينَ ﴿١٤٢﴾

Аллагъасул нухда гъазават гьабулел, гьеб нухда къварилѝи,
зах1малѝи баччулел, гьелда сабро гьабулел муъминзабиги
лъазариларин абун.

Ат1абари абулев г1алимас абун: гъаб аяталъул маг1на буго нужеда рак1алде кколеб буго я Мух1аммадил صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ асх1абзаби رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ, нужеа Аллагъасул хиралѝи ва ажру щвелин абун, нужеда Аллагъас рихъизарич1ого гьесул нухалда гъазават гьабулел ва Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ г1оло жидеда щварал къварилъабазда сабру гьабулел г1адамалги.

143. Х1акълъунго нуж рук1ана рагъ
гъабизе бокъун ва шагъидлъун рахъизе
бокъун, нужеда тушман данде ч1валелде
ва рагъул зах1малѝи бихъилалде

وَلَقَدْ كُنتُمْ تَمَنَّوْنَ الْمَوْتَ مِنْ قَبْلِ أَنْ
تَلْقَوْهُ فَقَدْ رَأَيْتُمُوهُ وَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ ﴿١٤٣﴾

щцерекун. Ва нужеда гьеб хвелги бихъана; нужер вацал ч1валаги
бихъана ва нужгоги ч1ваялда г1агарлъун рук1ана.

Гъаб аят рещт1изабуна рагъдаса нахъе арал г1адамазда г1айиб ч1ван. Гьалъул маг1наги буго. Нуж рукъор г1одор ч1ун ругеб мехаль гъазаватги, шагъадатги бокъун, гьелда хъул лъун к1алъалел рук1ана. Амма рагъде рач1индал ва шагъадат щвезе ресги лъугъиндал, нуж

рагъул майданалдаса лъутун ана.

144. Гъаб аят рещтIизабуна
УхIудалда щайтIаналъ «МухIаммад
чIвана» абун ахIидал, ва жинца
аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьумералда
ругъун гьабурав Ибнукъамиат абулев
мушрикас «дица авараг чIвана»- ян
абидал. Гъаб хабараль гIемерав

чиясулъ щаклъи ва хIинкъи рехана. Мунапикъзабацаги
абуна: «МухIаммад чIван ватани ниль цебесеб диналде
руссизе ккела»-абун. Цинги тIадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ аят
рещтIизабуна:

МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьечIо Аллагъасул расул гурони. Гьединал
Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ расулал цереги рукIана. Гьел расулал цоял чIван,
цоял унтун хвана ва гъав расулги жив хвезе бегъулев вуго. Гъав
МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ унтун яги чIван хвараб мехаль нуж исламияб
динги рехун тун нужерго ширкалдейишха руссине ругел? Гьедин
исламияб диналдаса руссарал гIадамаз Аллагъасе щибго зарал
гьабурало: гьелъул къварилъи, балагъ ва ахираталда жужахIалъул
гIазабги гьезие (диналдаса руссаразе) букIине буго.

ТIадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ алжаналъул нигIматаздальун жазаъ
гъабизе буго жидеца гьесул нигIматазда шукру гьабурал ва
щайтIаналъул, мунапикъзабазул хабаралда нахъ рильтъинчIого
Аллагъасул диналъе гIоло рагъуль чIчIарал асхIабзабазе.

АбунужайхI رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ асхIабас бицана:

«УхIудалда Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг лъукъун вукIадго
ва гIадамазда гьоркъоб авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ чIван вуго абураб хабарги
букIадго, цо мугъажиразул асхIаб тIаде цвана жиндир бидул
хIоринив гIодов ккун вугев ансариясде. Мугъажирас абун: «Дуда
рагIаниш Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг чIван вуго абураб
хабар?» – абун. Цинги ансарияс абун: «авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ чIван ватани,
гъев Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жинда тIад къараб амруги тIубан, нильехъе динги
цвезабун ун вуго. Гъанже нуж рагъе нужер дин цIунун» – абун. ХIадис
Байгъакъияс бицана.

Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гъабиялда тIад чIей гьабурал, гьесул диналъе
гIоло жал рагъарал, чIаго вукIадго ва хун хадувги хирияв МухIаммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасда нахъги рильтъарал муъминзаби руго «жудеца
шукру гьабулел» абун Аллагъас жудер хIакъалъуль абурал.

Шукру гъаби абураб рагIиялъул магIна буго жиндие гьабураб лъикIлъи

وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ
الرُّسُلُ أَفَإِنْ مَاتَ أَوْ قُتِلَ انْقَلَبْتُمْ عَلَى
أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَى عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ
اللَّهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٤﴾

лъан, гьелдаса вохун, жиндие лъикlлъи гъабурав чиясе рагlиялдалъун яги гlамалалдалъун жив вохун, разилъун вукlин бихъизаби.

Нилъеца Аллагъасе ﷺ шукру гъабизе тlадаб бишунго клудияб нигlмат буго ниль гъев лъалел, Мухlаммад ﷺ аварагасда нахърилъларал умматалдаса гъари. Гьелда хадубги кинабго жо Аллагъасул ﷺ рахъалъан бугеб нигlмат буго: сахлъи, ризкъи, бихъи, рагlи, гlакъло, мацl лъай ва цогиги гlемерал нигlматал. Хlатта унти-къварилъиги муъминчиясе нигlмат буго: гъеб жинда Аллагъ раклалде щевезавулеб, тавбо гъабиялде, гlибадат цlикlкlизабиялде вачунеб сабаб бугелъул.

145. Цониги напс холаро Алагъас
ﷺ жиндие бихъизабураб заман
тlубан хадуб гурони. Аллагъас щибаб
напсалъе бугеб гlумро хъван, къадар
гъабун хlадурун буго ва гъелъие щибго
цебе яги нахъе бахъи букlуларо. Чlван
хварав чиги жиндир гlажал шун
хварав вуго, рокъов бусада вегун хваравги жиндир гlажал шун
хварав вуго.

وَمَا كَانَتْ لِنَفْسٍ أَنْ تَمُوتَ إِلَّا بِإِذْنِ
اللَّهِ كَتَبْنَا مُؤَجَّلَاتٍ وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الدُّنْيَا
نُؤْتِهِ مِنْهَا وَمَنْ يُرِدْ ثَوَابَ الْآخِرَةِ نُؤْتِهِ
مِنْهَا وَسَنَجْزِي الشَّاكِرِينَ ﴿١٤٥﴾

Гъаб аяталдаса мурад буго муъминзаби Аллагъасул диналъе гlоло гъазават гъабиялде гъесизари ва гъезул раклl парахат гъаби. Тушманасда данде чlвай ва гъесда рагъ гъаби гъезие гlемераб ажро-кири бугеб букlин бичlчlизаби ва рагъулъ гlахъаллъарав чиги холаревлъи бицин, жиндир гlажал шун гурони. Хlинкъиялъ гlумру халат гъабуларо, бахlарчилъиялъ гlумру къокъги гъабуларо. Аллагъасул ﷺ къадар нахъчlвaze кlоларо кигlанго жив цlунарав чиясадаги. Жиндие бихъизабураб заман лъугъун гурони инсан холаро, кигlан клудиял хвалда хlинкъарал балагъал тlаде рачlаниги ва рагъулъ, тушбабазул мухъиль жанив лъугъун жив вагъулев вугониги.

Хадубги тlадегlанав Аллагъас ﷺ абулеб буго: «**Щив чи вугониги**
дунялалъул чlаголъи тlалаб гъабун, гъелъие гlоло хъвадулев,
дица гъесие гъеб къела ва амма гъесие ахираталда ажро букlинаро-
абун. Гъаб рагlи абуна рагъулъ бергъун гъанимат (давла, бечелъи)
щвей бокъарал гlадамазда: Гъаб дунял нилъеца тlалаб гъабизе кколеб
ва жиндие гlоло яхl бахъизе кколеб жо гъечlо. Аллагъас дунял
лъикlасеги квешасеги къола.

Цинги тlадегlанав Аллагъас ﷺ абуна: «**Ахираталъул ажро-кири**
бокъун, Аллагъ ﷺ разилъи бокъун, хъвадулев чиясе дица гъебги
къола. Ва Аллагъасул нигlматал лъан, гъезда данде шукру гъабулел

гIадамазе дица хIисаб гьечIого лъикIлъи цIикIкIизабила ва ахираталда лъикIаб жазаъги гьабила» – абун.

146. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ аварагзаби
гIемер руго Аллагъасул диналъе
гIоло жигъад гьабурал ва гьелгун
цадахъ Аллагъасдаса хIинкъарал
муъминзаби ва гIалимзабиги

وَكَايْنِ مَنْ نَبِيٍّ قَتَلَ مَعَهُ رِيثُونَ كَثِيرٌ
فَمَا وَهَنُوا لِمَا أَصَابَهُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَمَا ضَعُفُوا
وَمَا اسْتَكْبَرُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الصَّابِرِينَ ﴿١٤٦﴾

жигъадалда рахъарал. Гъездаги рагъуль захIмалъи къварильти
бихъана, цо-цоял чIвана, цогидал лъукъана. Ва амма гьел
хIинкъичIо ва гьел загIип гьаричIо Аллагъасул нухда жидеда
щвараб къварильтиялъ ва тущманасда цере гIодорегIанлъичIо,
гьесдасан гурхIел гIалаб гьабичIо. ТIадегIанав Алагъасе جَلَّ جَلَالُهُ
жидеца сабро гьабулел гIадамал рокъула гъазаваталда рахъараб
мехаль ва диналда халкъ ахIун дагIват гьабулеб мехальги.

147. Дол аварагзабаз عَلَيْهِمُ السَّلَام ва гьелгун
цадахъ Алагъасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе
гIоло рагъ гьабулел муъминзабаз,
гъез бахIарчилъиялда рагъ гьабигун
ва иманалъулги, диналъулги къуват

وَمَا كَانَ قَوْلُهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا
وَأَمْرًا فَنُفِيْنَا أَمْرًا وَثَبَّتْ أَقْدَامَنَا
وَأَنْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿١٤٧﴾

букIингун цадахъ, Аллагъасда хIелун абулеб букIана: «я
нижер БетIергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ! Дуца нижер мунагъал чуре,
дуе гьабулеб гIибадаталъуль нижедаса ккараб кIвахIаллъи,
жагъаллъиги тIаса лъугъун те. Дуца ниж рагъул майданалда
чIезаре, дурги нижерги тущманасда рагъулеб мехаль; нижер
рекIель хIинкъи рехун гъаниса нахъе руссизе тоге Аллагъ ниж.
Дуца нижее квербакъиги гьабе купру- ширкалъул къавмалда
тIад бергъенлъи босизе» – абун.

148. ТIадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ
хIакъикъиял муъминзабазе
дунялалъул лъикIлъи къуна:

فَقَاتِلْهُمْ اللَّهُ تَوَّابٌ أَلْ دُنْيَا وَحُسْنُ ثَوَابٍ
الْآخِرَةِ وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٤٨﴾

тущбабазда тIад бергъенлъи
къуна. ГIемераб гъанимат-давлaги къуна, къадро кIодолъи,
тIадегIанлъиги къуна ва тущбабазул ракъал рахъун, гъениб
Аллагъасул дин тIибитIизабуна. Ахираталда гъезие гIемерго
кIудияб ва берцинаб лъикIлъи букIизе буго, нигIматазул
алжаналги Аллагъ разилъиги букIине буго. ХIакълъунго
Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ лъикIаб гIамал гьабулел гIадамал рокъулев вуго.
Жидер ниятги бацIцадал, гIамалги берцинал муъминзаби

рокъула Аллагъасе جَلَّالُهُ.

149. Я гьал иман лъурал гIадамал!
Нуж гIенеккани капурзабаз бицунеб
хабаралда ва мунапикъзабазда
нахъги рилълъани, гъез нуж хIакъаб
диналдаса руссинарун купру-ширкалда
рачине руго ва нуж Аллагъас тIоритIун рукIун хадур цIакъго
чIорого хутIараллъун лъугъизе руго:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن تَطِيعُوا
الَّذِينَ كَفَرُوا يَزِدُّوكُمْ عَذَابًا
أَعْقَبَكُمْ فَتَنَقَّلُوا خَسِرِينَ ﴿١٤٩﴾

иманги бичун купру босиялдаса кIудияб дараналъуль къей щибха
букIинеб?

Жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугIаббасица абуна гъаб аят рещтIиналъе
сабаб буго: УхIудалдаса нахъе руссун хадурги мунапикъзаби гаргадана:
«Гъав чи хIакъав авараг вукIаравани гъасда ругъналги щвелароан,
гъасул асхIабзабиги чIвалароан, нуж нужерго цебе букIараб диналде
русса» – абун.

ТIадегIанав Аллагъас цебехун араб аят рещтIине гъабун ва хадубги
абун:

150. Гьал купарал ва мунапикъзаби нуже
лъикIлъи бокъарал гIадамал гъечIо.

بَلِ اللّٰهُ مَوْلَاكُمْ وَهُوَ خَيْرُ
النَّاصِرِينَ ﴿١٥٠﴾

ТIадегIанав Аллагъ جَلَّالُهُ вуго нужер тадбир
гъабулев ва нуже квербакъулев ва гъев
квербакъулезул бишунго лъикIавги вуго. Гъев Аллагъасде иман
лъурал гIадамазе цоги щивго кумекчи ва гIакъло кьолев чи
къваригIуларо.

151. Дица капурзабазул рекIелъе
хIинкьи рехизе буго гъез Аллагъасде
ширк гъабун цоги жоялъе гIибадат
гъаби сабаблъун, гъеб ширк гъабиялъе
жиде щибго гIилла хIужжаги гъечIого,
Аллагъас جَلَّالُهُ гъеб ширк гъабиялде
ахIулеб аятги рещтIизабичIого. Ахир
гъел руссунеб бакIги жужахI букIине буго. ЦIакъ квешаб чIолеб
бакI ва руссунеб бакI буго гъеб жужахI купру- ширкалдалъун
зулмо гъабурал гIадамазе.

سَنُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ
يَمَّا أَشْرَكُوا بِاللّٰهِ مَا لَمْ يَنْزِلْ بِهِ
سُلْطَانٌ وَمَوْلَاهُمْ النَّارُ وَهُمْ
مَثْوًى الظَّالِمِينَ ﴿١٥١﴾

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасул хIадис буго:

«Аллагъас дие квербакьи гъабун буго моцIалъ рилълъун унеб нухалъ
рикIклад рукIадго купаразул рекIелъ хIинкьи рехизе гъабун» – абун.
ХIадис имам Бухарияс ва Муслимица бицана. Дунаялалда гъаб хIинкьи буго ва

ахираталда г1азабги буго Аллагъасул тушбабазе.

152. Х1акълъунго Аллагъас جَلَّالُهُ **нужее квербакъила абун гъабураб**
къот1и т1убазабуна: Аллагъасул
изнуялдалъун нужеца капурал
ч1валел рук1ана ва нужер хвалчабаз
лъильараб хур г1адин тушбаби
г1одореги ралел рук1ана. Цинги
нуж х1инкъун риххана, ва маг1арда
г1ад ч1ун рук1арал ч1ор реч1ч1улел
рагъухъабиги гъениса нахъе рач1ана
ва нуж аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **амруялдаги**
г1асилъана.

وَلَقَدْ صَدَقَكُمُ اللَّهُ وَعْدَهُ
إِذْ تَحْسُرُونَهُمْ بِإِذْنِهِ حَتَّى إِذَا
فُشِيتُمْ وَتَنَزَّعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَعَصَيْتُمْ
مَنْ بَعْدَ مَا أَرْسَلَكُمْ مَّا تُحِبُّونَ
مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ اللَّهُ نِيَا وَمِنْكُمْ
مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ ثُمَّ صَرَفَكُمْ عَنْهُمْ
لِيَبْتَليَكُمْ وَلَقَدْ عَفَا عَنْكُمْ
وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٥٢﴾

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас кликъоялда анц1го ч1ор
реч1ч1улел асх1аб лъун вук1ана Ух1уд мег1еральул т1асияб рахъалда,
гъезда т1ад Г1абдулагъ ибну Жубайр رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ амирлъун тун вук1ана.
Гъал асх1абзабазда амру гъабун бук1ана нуж гъеб бак1алдаса нахъе
рач1унге муъминзаби бергъунел ругониги яги къолел ругониги абун.
Гъал асх1абзабаз жидер бак1 теялда г1айиб ч1валел буго гъаб аяталда
жаниб.

Т1адег1анав Аллагъас абулеб буго **Нужеца аварагасул** صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
амруялда г1асилъи гъабуна нужее бокъулеб жо бихъараб мехаль.
капурзаби х1инкъун лъутулел рихъараб мехаль. Нужеда гъоркъор
руго дунаялълъул маг1ишат бокъарал г1адамалги. Гъел руго
мег1ерги тун гъаниматалда хъуллъун нахъе рач1арал г1адамал. **Ва**
нужеда гъоркъор руго ахират бокъарал г1адамалги. Гъел руго
Г1абдуллагъ ибну Жабиргун цадахъ маг1арда ч1арав анц1го асх1аб,
жидеда Аллагъ разилъаял, гъел киналго асх1абзаби шагъидлъана гъеб
маг1арда рук1адго.

Цинги Т1адег1анав Аллагъас جَلَّالُهُ **нуж нахъе руссизаруна**
ва капураздаса лъутизаруна нужер иманалълъул х1албихъизе.
Аллагъ нужеда т1асаги лъугъана гъеб г1асилъи ккун бук1аниги.
Т1адег1анав Аллагъасул гурх1ел, ц1об бук1инч1ебани муъминзабазда
жегиги ц1ик1к1ун къварилъи щолаан. Х1акълъунго Аллагъ جَلَّالُهُ
муъминзабазе ц1обал г1ат1идав вуго ва гъезие хиралъи, к1одолъи
къолеб вуго.

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнумасг1удидаса х1адис бицана: «Ух1удалда
рагъулеб мехаль муъминал руччаби рук1ана асх1абзабаз лъукъарал
муширикал жидеца хвезарулеллъун. Гъеб къоялъ дица гъа гъедун

бук1арабани нижеда гьоркьов цониги чи гьеч1ин жиндие дунял
бокъарав абун, дида кколаан дир гъа бит1араб бук1илин абун. Дида
лъалев бук1инч1о нижеда гьоркьор дунял бокъарал чаг1и рук1ин,
т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъаб аят рецт1инег1ан: «Нужеда
гьоркьор руго жудее дунялалгъул маг1ишат бокъарал г1адамал» – абун.
Х1адис имам Ах1мадица бицана.

153. Нужеца рак1алде швезабе я гъал муъминзаби, нуж капурзабаздаса лъутун маг1ардехун унеб г1уж, цояв цоясдаги валагъич1ого, цоцазе кумекги гъабич1ого. Нужеда хадув ах1долев хирняв аварагги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вук1адго. Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг гъезда ах1долев вук1ана: «Дихъе рач1а я Аллагъасул лагъзал, дун Аллагъасул расул вуго, нужер т1ад руссун рач1аразе алжан буго»- абун.

Амма нуж жеги хехго лъутун унел рук1ана. **Нужее Аллагъас цоялда хадуб цогиги рак1 къварилъи, пашманлъи т1аде биччана:** рагъда нуж риххун лъутун иналгъул, авараг ч1вана абураб хабаралгъул, гъанимат швеч1ого хут1иялгъул, тушман нужедаса т1адег1ан маг1арде вахиналгъул къварилъиги.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: « я дир Аллагъ! Гъел катуразе нижедаса т1адег1ан рук1ине ихтияр гьеч1о» – абун. Т1адег1анав Аллагъас муъминзабазда гъал пашманлъаби рихъизаруна: **жидехъа борч1ун араб гъаниматалда гъезул рак1 бух1ич1ого бук1ине ва гъезда шварал ругъналги риха-хичиги бигъаяб жолгъун бихъизе. Х1акълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ нужеца гъабулеб жо жинда лъалев вуго:** нужер Аллагъасе г1оло вагъаравги, рияалъе г1оло вагъаравги лъала Бет1ергъанасда.

154. Цинги т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нуж гъеб пашманлъи-къварилъиялда рук1адго, нужеда т1аде макъу биччана, нуж х1инкъич1ого рук1ине сабаблъун. Гъеб макъуялъ нужер цо къокъа гъапул гъабуна, ай х1инкъарав чиясда макъу бач1унаро, Аллагъас гъал муъминзабазул х1инкъи т1аса инеабун

﴿إِذْ تَصْعَدُونَ وَلَا تَلُوتُونَ
عَلَىٰ أَحَدٍ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ
فِي الْأَخْرَاجِ فَأَتَابَكُمُ غَمَاطًا
يَعْمَلُ لَكُمَا كَيْلًا تَحْزَنُونَ
مَا فَاتَكُمُ وَلَا مَا أَصَابَكُمُ
وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ﴾

ثُمَّ أَنْزَلَ عَلَيْكُم مِّن بَعْدِ الْغَمِّ أَمَنَةً نُّعَاسًا
يَغْشَىٰ طَائِفَةٌ مِّنكُمْ وَطَائِفَةٌ قَدْ أَهَمَّتْهُمْ
أَنْفُسُهُمْ يَظُنُّونَ بِاللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ ظَنَّ
الْجَاهِلِيَّةِ يَقُولُونَ هَل لَّنَا مِنَ الْأَمْرِ مِن شَيْءٍ
قُلْ إِنَّ الْأَمْرَ كُلَّهُ لِلَّهِ يُخْفُونَ فِي أَنْفُسِهِم مَّا لَا
يُبْدُونَ لَكَ يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَّا

гъзда макъу швезабуна.

Жинда Аллагъ разилъаяв Анас асхлабас
абу Тлалхлатидаса хладис бицана; гъес
абуна:

«Ухлудалда рагъул мухъазуль руклаг
нижеда макъу щвана: дир кодоса хвалчен
бортун унаан ва дица кодоб босулаан,
гъадин чанго нухалъ бортана дир квералдаса хвалчен дунги гъапуллъун»
— абун. Хладис имам Бухарияс магъази тлехалда бицана.

Хадуб Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ бицунеб буго гъаб макъу щвей Аллагъасе
глоло жал рагъулел муъминзабазе буклин, ва мунапикъзаби добго
хлинкъиялгъуль хутлараблъи. Цоги къокъа буклана жидер напсазул
ургъалида бугеб, реклел хлинкъиги жегиги цликлараб. Гъал
мунапикъзаби Аллагъасда щакдарулел руго ва гъезул раклъазуль
квешал пикраби хлалтлулел руго.

Ибнукасирица абуна: гъал мунафикъазда раклалда ккана гъаб баклалда
мушриказ бусурбабиги тлагинарулин ва исламалъул ишги тлубанго
тлаглун унин- абун. Гъедин раклалде ккола жагъилал гладамзда,
цо къварилъи бачлараб мехалъ гъезда Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ клочола, цинги
Аллагъас гъелги клочон тола.

Гъал мунапикъаз абулеб буго: «Нижехъ бугеб ихтиярго щиб
бугеб?» — абун. Ниж гъаб рагъулъе рачана нижее бокъичлого, нижерго
ихтияралда тун рукларалани ниж гъанире рачлине руклинчло» — абун.
Дуца абе Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Кинабго амру Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ кодоб
буго ва гъеб Аллагъас жиндие бокъухъин билълъязабула» — абун.

Гъал мунапикъаз две загъир гъабулеб гуреб, реклель бахчараб жо
буго. Щиб гъеб абун, гъез абулеб буго нижехъ ихтияр букларабани
ниж рагъдего рачлизе руклинчло» — абун. Ниж хлал гъабун рачана
рагъде абулеб буго мунапикъзабаца. Дуца гъезда абе Мухаммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «нуж нужерго рукъзабахъ рахчун члчлун руклараланиги
Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ члвaze къадар гъабурав чи гъев члвaze хъвараб
баклалде вачизе вуклана» — абун.

Аллагъасул къадаралдаса ворчлизе ва лъутизе бакл буклуларо.
Тладегланав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ Ухлудалда муъминзаби рагъда къезариялъе
хликмат бицун абулеб буго: **нужер раклъазуль бугеб жоялгул
хлалбихъизе гъабуна дица гъаб ухлудалда ккараб иш:** нужедаса
хлакъикъиял муъминзабиги мунапикъзабиги загъир гъаризе ва гъел
киналго гладамзда лъазе. **Ва нужер раклалги раццлад гъаризе:**
тавбо гъабун, иман цли гъабун Аллагъасде руссарал Аллагъас къабул

فَتِلْكَ أَهْلُهَا أَقْلَ لَوْ كُنْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ لَبَرَزَ الَّذِينَ
كَبِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ إِلَى مَضَاجِعِهِمْ وَلِيَبْتَلِيَ
اللَّهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ وَلِيُمَحَّصَ مَا فِي
قُلُوبِكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿١٥١﴾

гъаризе. Тiадегiанав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ нужер ракiазулъ бугеб кинабго жо лъалев вуго ва щивасе жинда рекъараб жазаъ гъабулевги вуго.

155. Ухiудалда муъминзабазул ва мушриказул кiнго къокъа рагъизе данделъараб мехаль гъенисан мугъ бан лъутун арал нужер гъалмагъзаби, гъел руго щайтiаналь гiодоргiанлъиялде ккезарурал.

إِنَّ الَّذِينَ تَوَلَّوْا مِنْكُمْ يَوْمَ الْتَقَى الْجَمْعَانِ إِنَّمَا اسْتَزَلَّهُمُ الشَّيْطَانُ بِبَعْضِ مَا كَسَبُوا وَلَقَدْ عَفَا اللَّهُ عَنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ ﴿١٥٥﴾

Щайтiан гъезда тiад бергъинги гъез гъарурал мунагъал сабаблъун буго.

Гъел мунагъазул кiудиябги Аллагъасул свалат салам лъеяв аврагасул амруялда хилиплъи буго: магiарда рукларал чiор речiулел рагъухъабаз жидер бакi тей буго, гъеб бакi тоге абун аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ амруги гъабун букiун. Хiакълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гъал муъминзабазда тiаса лъугъана. Хiакълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ Жинца мунагъал рахчулев, жив гурхiулев, хiалимав вуго.

Лъикiал гiадамазул цояс абунa: «Лъикiаб гiамалалда данде бугеб кири буго хадубги лъикiаб гiамал гъабизе тавпикъ гъаби. Квешаб гiамалалъе гъабулеб жазаълъун буго гъелдаги хадуб цогиги квешаб гiамал гъаби» – абун.

156. Я гъал иман лъурал гiадамал! Нуж капурзабазда рельъун рукiунге, жудеца жудерго гъудулзабазул хiакъальбулъ абулел, цо сапаралда ун рукiанин, яги гъазаваталда ун рукiани: «Гъал гъалмагъзаби нижеда аскiор рокъор чiун рукларалани, гъал хвезеги рукiинчiо, чiивазеги рукiинчiо» – абун. Гъадианаб батiулаб игiтикъад Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъезул рекiель лъун буго хварал чагiазда гъезул гiемерго ракi бухiизе.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ كَفَرُوا وَقَالُوا لِإِخْوَانِهِمْ إِذَا ضَرَبُوا فِي الْأَرْضِ أَوْ كَانُوا غُزًى لَوْ كَانُوا عِنْدَنَا مَا مَاتُوا وَمَاتُوا لِيَجْعَلَ اللَّهُ ذَلِكَ حَسْرَةً فِي قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١٥٦﴾

Гъал капуразул ракiалда бугеб хiалалъ гъечiо иш. Тiадегiанав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинца хвезарулев ва чiаго гъарулевги. Нужеца гъабулеб кинабго гiамал жинда бихъулевги вуго Аллагъ. Загъираб гiамал бихъулеб гiадин батiанаб гiамалги бихъула.

157. Нуж Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гiоло рагъулаго шагъидлъун хваниги, яги рукъор рукiун хваниги, амма

وَلَكِنْ قُتِلْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوْ مِتُّمْ لَمَغْفِرَةً مِنْ اللَّهِ وَرَحْمَةً خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ ﴿١٥٧﴾

гъазаваталда ине бокъунги бук1ун, Аллагъасул дин т1адег1ан
гъабиялда ниятги бук1ун. Гъаб х1алалъ хвел ва Аллагъасул
рахъалъан бугеб мунагъал рахчиги лъик1аб буго нуже, гъаб
дунялалда ч1аго хут1ун маг1ишат гъабулаян рук1иналдаса.

158. Нуж бусада регун рукъор хваниги, وَلَيْنَ مُتَمَرِّقًا وَقِيلَ لِمَا لَى اللّٰهُ تَحْتَرُونَ ﴿١٥٨﴾
рагъул майданалда шагъидлъун хваниги,
ахир киналго Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ руссине руго ва шивасе жиндир
г1амалазда рекъараб жазаъги гъабизе буго.

Гъаб амру гъадин бугелъул нужеца т1аса бище нуж Аллагъасда г1агар
гъарулеб ва гъев разилъи щолеб г1амал. Гъал г1амалазул бищунго
лъик1аб буго ракъалда Аллагъасул дин бук1иналъе г1оло гъазават
гъаби. Гъединго буго даг1ват гъабун диналда халкъ ах1иги, цогигаб
исламияб диналъе мунпаг1ат бугеб г1амалги. Инсан Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ
жиндие т1аг1ат- г1либдат гъабизе вижун вугелъул, гъеб т1аг1ат бищунго
Аллагъ разилъулеб гъаби лъик1 буго. Инсан хвалие вижарав вугелъул,
Аллагъасул диналъе г1оло хвей т1адег1анаб даража макъам буго.

Ух1удалда бах1арчилъи бихъизабурадаса вуго жинда Аллагъ
разильаяв Анас ибну Назар асх1абги. Бусурбаби х1инкъун риххараб
мехалъ ва мунапикъаз Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг ч1ванаян
хабар т1ибит1изабидал, Анасица абуна: «Я дир Аллагъ, дица гъарулеб
буго, дуца г1узру къабул гъаби бусурбабаз гъабураб жоялдаса, ва дун
вац1адава вуго гъал мушриказ гъабураб жоялдаса»– абун. Цинги
гъев хвалченги бахъун унаго, Саг1до ибну Муг1аз данде ккана, жинда
Аллагъ разильаяв. Анасица абуна: «Мун киве унев я Саг1ду! Валлагъи
дие алжаналъул мах1 бач1унеб буго гъаб Ух1удалда цебесан»–абун.
Цинги гъев рагъулъе ана ва жив ч1вазег1ан вагъана. Мушриказ гъесул
черх къот1-къот1ун инжит гъабун бук1ана, щив вугеб лъалареб х1алалъ
ва жиндир черхалда ункъогоялдасаги г1емер ругънал рук1ана. Яц
т1аде яч1ун, гъелда Анас رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ лъана к1алдир ругел цабзаздалъун.
Аллагъас гъазул баракат нилъееги щвайги ва нилъги гъазда
нахърег1изареги.

159. Аллагъас дур чорхолъе лъураб
гурх1ел-рах1муяб т1абиг1аталдалъун
мун дур асх1абзабадехун тамахлъана
Мух1аммад صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, ва дур амруялда
хилиплъи гъабуниги гъезда квешаб
раг1иги абич1о, рихунеб жоги
бицинч1о. Мун вук1аравани рак1

فَيَا رَحْمَةً مِنَ اللّٰهِ لَيْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا
عَلَيْهِ الْقَلْبِ لَأَنْفَضُوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ
عَنْهُمْ وَأَسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَاذْهَبْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا
عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ إِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ ﴿١٥٩﴾

**соглаб, щин хеxав чильун, дуда асклосан асхлабзаби лъутун
инаан ва мун цохлого хутилаан.**

Мацлаль бицунеб жо хъачлаб, къабихлаб буклин ракл соглаб, глабиглат
квешаб буклиналда тлорител гъабулеб буго. Аллагъасул свалат
салам лъеяв авараг гъал хъубал глабиглатаздаса ваццлад вижана
Аллагъас **جَلَّ جَلَّ لَهُ**. Мун асхлабзабаздаса тласа лъугъа Мухламмад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуца гъезул мунагъал рахче абун Аллагъасдаги гъаре,
дур умуразулъ гъезулгун мушавараги гъабе. Цо амру гъабиялда
дуца къасд гъабураб мехаль Аллагъасда таваккал тламун гъебги
гъабе. Хлакълъунго Аллагъасе **جَلَّ جَلَّ لَهُ** жинда таваккал тламулел ва
кинабго жоялъул гъесда божун руклунел гладамал рокъула.

Мухламмад Глали Сабунияс жиндир тафсиралда абунa: гъаб аяталда
жаниб тлорител гъаби буго нильер хирияв Авараг Мухламад **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**,
бищунго берцинал, хириял глабиглатазда хасс гъавун вуклиналда.
Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул амруялъул глажаибаб жо
буго: гъев вуклана бищун члухларав, тладеглан вуклине рес бугев, амма
асхлабзабазда гъоркъов бищун хлеларав, глодовегланавлъун вуклунев.
Гъев вуклана насабалъул рахълъан бищун хирияв, машгурлъиялъулъ
бищун камилав, глабиглат-гламалазулъ бищун ваццладав, сахаватазул
бищун сахаватав, каламалъул рахълъан бищун пасихлав. Гъал
киналго сипатал руго инсан жиндалъун члухлулел ва хиралъулел. Ва
амма Алагъасул свалат салам лъеяв авараг жинца ретелги букъулев,
хьиталги раццлулев, хламидаги реклунев, ракъалда глдовги члолев,
лагъас ахлани гъесие жаваб гъабун ахларалъувги унев вуклана.

Аллагъас **جَلَّ جَلَّ لَهُ** ниль гъав аварагасда **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** нахърилъараздаса гъареги
Алагъасул свалат салам лъеги гъаб нур балеб чирахълда, хиралъабазул
ралъадалда, тлоклъаби глемерав, жив халкъалдаса тласа вишарасда.
Цоги кантлизе рекъараб жо буго: Аллагъасда **جَلَّ جَلَّ لَهُ** таваккал тлами
цлакъго тладегланал макъамаздаса буго кligо рахълъан. Цо буго
таваккал тламурав чи Аллагъасе вокъулев вуклин. Цоги буго таваккал
тламурав чи Аллагъас цлулулев вуклин. Гъаб клудияб макъам щвезе
рес буклаго инсан сундасан хлинкъулев?

**160. Тладегланав Аллагъас нужеес
квербакъи гъабураб мехаль нужедаса
бергъине клолев щивго вуклунаро.
Аллагъас **جَلَّ جَلَّ لَهُ** нуж рехун тани, цинги
щивха вуклинев нужеес квербакъизе
клолев, гъев Аллагъасул изну гъечлого?**

Бадроялда рагъулъ нуж бергъинги, Ухлудалда нуж къейги Аллагъасул

إِنْ يَضْرُكُمُ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ
وَإِنْ يَخْذُ لَكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَضْرُكُمُ مِنْ
بَعْدِهِ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١٦٠﴾

амруялдаса буго. Клодо гъариги, глodoreглан гъариги, бергьенлъиги, къейги Аллагъасул хлукму-къадаралдалъун букулна. **Гъаб амру** гъадин бугелъул муъминзаби кидаго Аллагъасда **جَلَّ جَلَّالُهُ** тавакал тlамун, гъесда божун рукlа абе.

161. Аллагъасул аварагас гъаниматалъе щвараб боцlиялъулъ хиянат гъабуларо. Нагагъ жинца хиянат гъабун щив чи вугониги, гъев чи къиямасеб къоялъ хиянат гъабун босараб жогг горбода бан вахъизавула халкъалда цева. Цинги киналго гlадамазул хlисаб мизанги гъабула. **Ва** щибаб напсалъе щибго мукъсанлъиги гъабичlого жазаъ гъабизе буго ва цониги чиясе щибго зулмуги гъабизе гъечlо.

Квешаб гlамал гъабурасе гlазаб цlикlкlизабуларо, лъикlаб гlамал гъабурасе кири-ажро дагълъизеги гъабуларо. Аллагъасул цlоб-рахlматалдалъун мунагъаздаса тlаса лъугъин ва лъикlаб гlамалалъе цlикlкlараб ажро гъаби букине буго.

162. Аллагъ **جَلَّ جَلَّالُهُ** разилъи тlалаб гъабун хъвадарав чи: жинца гlибадат бацlцlад гъабурав, амру-нагъю тlубан хъвадарав, рельлъун вукlинищ Аллагъасда гlасилъарав ва жинда гъесул ццинги бахъарав чиясда. Гъав чиясул вуссунеб бакl жужахl буго ва цlакъ квешаб рукъ буго гъеб жужахl.

وَمَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَغُلَّ وَمَنْ يَغْلُلْ يَأْتِ بِمَا غَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثُمَّ تُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٦١﴾

أَفَمَنْ اتَّبَعَ رِضْوَانَ اللَّهِ كَمَنْ بَاءَ بِسَخَطٍ مِّنَ اللَّهِ وَمَا أُولَئِكَ هُمْ قَوْمٌ مَّصِيرٌ ﴿١٦٢﴾

163. Аллагъ **جَلَّ جَلَّالُهُ** разилъараб ва Аллагъасул ццин бахъараб агълуялъул батlи-батlиял даражаби руго Аллагъасда аскlор.

Тlадегlанав Аллагъ **جَلَّ جَلَّالُهُ** лагъзадерил ахlвалал лъалев вуго ва гъезие жазаъ гъабулевги вуго.

Аллагъ разилъи тlалаб гъабун хъвадарал муъминзабазе нигlматазул алжанал руго. Аллагъасул ццин бахъарал, купру-ширкалда хварал гlадамазе ахираталда гlодобегlанлъи ва даймаб гlазаб буго.

164. Тlадегlанав Аллагъас **جَلَّ جَلَّالُهُ** кlудияб цlоб гъабуна муъминзабазда: гъезухъе жидедаго гъоркъоса авараг витlун.

Жидер мацlги лъалев, хlалги лъалев, гъезда гъитlинаб къоялдаса нахъего жив

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِّنْ أَنفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِن قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿١٦٤﴾

лъалев ва жиндир х1акъикъатги лъалев.

Жидее Аллагъасул Къуръан ц1алулев, мунагъ-хат1аялдаса, къабих1ал пишабаздаса, купру-ширказдаса гьел рац1ц1ад гъарулев. Жинца гъезда Къуръанги ва бац1ц1адаб суннатги малъулев. Аллагъас جَلَّالُهُ жидехъе гъев авараг صَاحِبُ اللّٰهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вит1илелде цережал ц1акъ къосараллъун рук1аниги: хъанчазе лагълъи гъабулел мушрикал рук1ана. Цояз цоял ч1валел, риба кваналел, ч1агого лъимал ракъуль рукъулелги рук1ана. Тадег1анав Аллагъас جَلَّالُهُ гъеб къавм купруялъул бец1лъиялдаса иманалъул нуралде рачана ва умматазул бишун хирияллъунги гъаруна.

165. Ух1удалда къварили ккараб мехаль нужеца щай абулеб гъаб балагъ киса нижеда бач1араб абун.

Бадроялда рагъ гъабулел мехаль нужеца мушриказдаги швезабун бук1ана

Ух1удалда нужеда швараб к1игог1ан ц1ик1араб балагъ.

Ух1удалдалъабкъоялда анц1го асх1аб ч1вана, жидеда Аллагъразилъаял. Бадроялда лъабкъоялда анц1го мушрик ч1вана ва гъедиг1анго асир гъарунги рук1ана.

Дуца гъезда абе Мух1аммад, гъаб балагъ буго нужецаго нужее гъабураб – абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул амруялда нужер хилиплъи сабаблъун, ва давла (гъанимат) швееялда хъул лъей сабаблъун. **Х1акълъунго Тадег1анав Аллагъ кинабгожоялда х1ал к1олев вуго** ва гъесул х1укму хисизабизе к1олев щивго вук1уларо.

166. Ух1удалда к1иго къокъа рагъда данд ч1вараб мехаль нужеда швараб балагъ ва къварили Аллагъасул х1укмуялдалъун буго:

гъесда бихъун, лъан ва гъесул къадаралда рекъон. Гъелда жаниб Аллагъасул х1икматги буго **х1акъикъиял муъминзаби мунапикъзабаздаса рат1а рахъи.**

167. Гъединго мунапикъзаби щал ругел лъай буго Ух1удалда ккараб рагъалъул х1асил.

Г1абдулагъ ибну Убай ибну Салул вук1ана мунапикъазул бишунго к1удияв, цоги лъабнусог1адав чиги вук1ана.

Муъминзабаца гъал мунапикъазда

أَوَلَمَّا أَصَبْتُمْ مُمْسِيَةً قَدْ أَصَبْتُمْ
مِثْلَهَا قُلْتُمْ أَنَّى هَذَا قُلْ هُوَ مِنْ عِنْدِ
أَنْفُسِكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٦٥﴾

وَمَا أَصَبَكُمْ يَوْمَ التَّنْفِي الْجَمْعَانِ فَيَاذَنَ اللَّهُ
وَلِيَعْلَمَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٦٦﴾

وَلِيَعْلَمَ الَّذِينَ نَافَقُوا وَقِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا قَاتِلُوا
فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَوَافَعُوا قَالُوا لَوْ تَعْلَمُونَ مَا لَا
لَا تَبْعَتَكُمْ هُمْ لِلْكَفَرِ يَوْمَئِذٍ أَقْرَبُ مِنْهُمْ
لِلْإِيمَنِ يَقُولُونَ يَا أَيُّهُمْ بِمَا يَكُونُ فِي
قُلُوبِهِمْ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا يَكُونُونَ ﴿١٦٧﴾

абидал: «нужги нижгун цадахъ мушриказда рагъизе рачла, яги нахъруссун лъутун инчлого нижгун цадахъглаги чла. Тущманасда ниль глемераллъун рихъизе» – абун, мунапикъзабаца абун: «нижеда лъалеб букларабани гъаб Ухлудалда рагъ буклине буклин, ниж нахъ руссине руклинчло, - абун. Ай нижеда раклалде кколеб буго гъаниб рагъ буклинаро абун».

Гъал гладамал-рагъ гъабизе рачлинчлого нахъ руссарал ва муъминзабазул къуватги хвезабурал, гъезул напсазулъ хлинкьиги рехизабурал, -куфроялде цликлун гларда руго иманалда ругелдаса. Ай гъазул гламал капурзабазул гламал буго. Гъез клалаздалъун абулеб буго жидер реклель гъечлеб жо. Гъезул реклель нифакъ буклиналь гъезие бокъун буго муъминзаби рагъда къезе, гъеб мурадалда жал рагъуль глахаллъичлого нахъе унел руго. Амма клалаль абулеб буго: «Жакъа гъаниб рагъ буклинаро, букларабани нижги рагъилаан нужгун цадахъ» – абун.

Тладегланав Аллагъ жинда лъалев вуго гъез реклель бахчун бугеб нифакъ ва ширк. Рикладаб Маккаялдаса глемераб ярагъгун рачлун, жидер Бадроялда члварал гъалмагъзабазул рецел босизе глащикълъун, бусурбабаздаса глезегланго глемерал мушриказул боял Ухлуд магларде цвараб мехаль, гъениб рагъ буклунеблъи мунапикъзабазда цлакълъикл лъалеб буклана.

Жидер раклазулъ муъминзабаздехун бугеб рокъукълъяиль гъел къезе, хлинкьизе бокъун, ана мунапикъзаби Ухлудалдаса нахъ руссун. Азарго чи гурони гъечлеб асхлабзабазул бо анкънусго чиясде буссана ва иман заглипал гладамал хлинкьизе ва шакдаризе сабабги лъугъана.

168. Гъединго Аллагъасда **جَلَّ جَلَالُهُ** ва муъминзабазда лъазе мунафикъзабазул цогигаб къокъаги: жал рагъде рачлинчлел, рукъор глдорчлун чларал. Цинги Ухлудалдаса

الَّذِينَ قَالُوا لِلْإِخْوَانِهِمْ وَقَعَدُوا لَوْ أَطَاعُونَا مَا قَاتَلُوا قُلُوبًا فَادَّعَوْا عَنْ أَنْفُسِكُمُ الْمَوْتَ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

асхлабзаби нахъ руссун рачлараб мехаль жидеца абулел: «Гъал муъминзабиги гъазда цадахъ Ухлудалда члварал нильер гъалмагъзабиги нильехъ гленеккун рукларалани ва рагъ гъабичлого члун рукларалани жал члвазе руклинчло» – абун.

Дуца гъезда абе Мухаммад **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**: «Нужеца хвел нахъ члвайха нужерго напсаздаса, гъеб нужер раглиялъуль нуж ритлараллъун ратани» – абун. Рагъда вахъинчлев чи хвечлого хутлулев ватани ва рагъ хвеялъе сабабги батани, нужер цониги чи хвезе бегьиларо. Гъаб рагли буго мунафикъзабазда глайиб члван ва гъезул ахлмакълъи

халкъалда загьир гьабун абураб рагIи.

169. Гьаб аят рещтIизабиялъе сабаб
бицун ИбнугIаббасица رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ абун:
Аллагьасул расулас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абун:

وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا
بَلْ أَحْيَاءٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ ﴿١٦٩﴾

«нужер муъминал вацал УхIудалда чIван

хвараб мехалъ Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезул рухIал лъуна, алжаналъул
гIурччинал хIанчIазул къучIумалда жанир, алжаналъул гIораздаса
лъин гьекъолел ва алжаналъул нихъалги кваналел. Гьезул руссунел бакIги
ГIарщалъул рагIдукъ ругел меседил чирахъазда аскIоб бугеб. Цинги
гьединаб гьуинаб, лазатаб квенги лъинги батидал, берцинаб руссунел
бакIги батидал гьез абун: «Щивха вукIинев нильер диналъул вацазда
жсинца бицунев ниль алжаназда жанир чIаго рукIин ва Аллагьасул
нигIматазулъ рукIин, гьел муъминзабазул гъазаваталда хьул лъезе,
тущманасдаса хIинкъичIогоги рукIине» – абун. ГIадегIанав Аллагьас
абун: «Дица бицина нужер хабар чIаго ругел нужер вацалазда» –
абун. ХIадис имам АхIмадица бицана къучIаблъун.

Цинги гьаб аят рещтIизабун: «Нужеда ракIалда ккоге Аллагьасул
диналъе гIоло рагъулаго шагьидлъарал гIадамал хун руго абун.
Гьел шагьидзаби Аллагьасда аскIор чIаго руго, жидее ризкъи
къолелги руго».

170. Аллагьас жидее къураб
хиралъи, гIоклъиялдаса роххунги
руго гьел шагьидзаби Ва гьез
роххелги загьир гьабулеб буго жеги
чIаго ругел мужагьидаз гъазават

فَرِحِينَ بِمَا آتَاهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

وَيَسْتَبْشِرُونَ بِالَّذِينَ لَمْ يَلْحَقُوا بِهِمْ

مِنْ خَلْفِهِمْ أَلَّا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿١٧٠﴾

гьабун гьел шагьидлъараб мехалъ Аллагьас гьезие къезе бугеб
хиралъиялъл: гьел муъминзабазе щибго ахираталда хIинкъи
гьечIо абун ва гьел пашманлъизеги гьечIо абун дунял тун
ахираталда русиналда.

171. Аллагьасдаса جَلَّ جَلَالُهُ ругел кIудиял
нигIматазда ва цIоб-рахIматалда
роххел загьир гьабулел руго гьел
шагьидзаби. ГIадегIанав Аллагь

يَسْتَبْشِرُونَ بِنِعْمَةِ رَبِّهِمْ وَاللَّهُ وَفَّصِّلُ

وَأَنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٧١﴾

جَلَّ جَلَالُهُ муъминзабаца гьабураб лъикIаб гIамалалълул ажро-
кири хвезабуларев, гьезие кири гIемерго цIикIкIизабулев
вукIиналдаги рохел загьир гьабулел руго.

Аллагьасул нигIмат буго лъикIаб гIамалалде данде гьабулеб жазаъ.
Аллагьасул рахъалъан бугеб гIокIлъи (фазло) буго гьезие ажро-кири

г1емерго ц1ик1к1заби.

172. Гъаб аят рещт1инабиял1е сабаб
бицана: Ух1удалда рагъ гъабун
мушрикал нахъ руссун «Х1амраул
асад» абулеб бак1алде щведал
(Мадинаялдаса башдаб къоялъ

الَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِلَّهِ وَالرَّسُولِ مِنْ بَعْدِ
مَا أَصَابَهُمُ الْقَرْحُ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا مِنْهُمْ
وَأَنْتَوُا أَجْرَ عَظِيمٍ ﴿١٧٢﴾

унеб бак1), гьел рек1екълъана Аллагъасул свалат салам
лъеяв авараг ва гьесул асх1абзаби ﷺ т1аг1инарич1ого
нахъруссиналда. Гъезул цояз абун: «Нильеца Мух1аммад
ч1вач1о, гъезул г1олил ясал чуззда т1адги рек1изарич1о,
квешаб жо буго гъаб нильеца гъабулеб, т1ад руссун ине
руго бусурбаби т1аг1инаризе»—абун. Гъаб хабар Аллагъасул
свалат салам лъеяв аварагасде щвана ва жинца как ах1изе
Билал ﷺ виччан асх1абзаби данде рак1арана. Цинги
гъезул рак1 гьесизабун мушриказда хадур ине ва дозда
бихъизабизе жал х1инкъун гьеч1еблъиги ва жидер къуват
хун гьеч1еблъиги. Ругъназул ц1урал, свакарал, рек1ине чуял
гьеч1ел, ярагъ къадарал рук1аниги, хириял асх1абзабазул цо
къокъаялъ аварагсул ах1иял1е жаваб гъабун ва жал къват1ире
рахъун мушриказда хадур ана. Т1адег1анав Аллагъас ﷺ
мушриказул рак1азуль х1инкъи рехана авараг ﷺ жиндир
асх1абзабигун вач1унев вук1ин лъадал, ва «т1асияб сональ
рагъила ниль» абун жидерго нухда ана.

Гъеб лъугъа-бахъин бицун Аллагъас ﷺ абулеб буго: Аллагъасул ва
гъесул расуласул ﷺ ах1иял1е жаваб гъабурал муъминзаби,
жидеда ругъналги щун рук1ун, къварильиги бихъун бук1ун хадуб,-
гъал муъминзабазе Аллагъасул к1удияб ажро-кири буго ва Аллагъ
разилъи буго: Аллагъасдаса х1инкъун, аварагасда нахърилълъун
гъез гъабураб к1удияб гъунаралда данде.

173. Гъал муъминзаби руго цо
къавмалъ гъезда абураб мехаль:
«нужеда рагъ гъабизе г1емерал
мушрикал дандельъун руго. Нуж гъезда
рагъизе унге, нуж гъездаса х1инкъа»—

الَّذِينَ قَالَ لَهُمُ النَّاسُ إِنَّ النَّاسَ قَدْ جَمَعُوا
لَكُمْ فَاخْشَوْهُمْ فَزَادَهُمْ إِيمَانًا وَقَالُوا
حَسْبُنَا اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ ﴿١٧٣﴾

абун, жидер иман жегиги ц1ик1к1арал ва жидеца абурал: «ниже
г1ей гъабулев, квербакъулев Аллагъ ﷺ вуго. Жинда таваккал
т1амизе ц1акъ лъик1ав ва мустах1икъав вуго гъев Аллагъ» —
абун.

«Нижее г1ей гьабулев вуго Аллагъ ва гьев жинда таваккал т1амизе ц1акъ мустах1икъав ва лъик1ав вуго» абураб раг1и абуна Аллагъасул салам лъеяв Ибрагъим аварагас Намрузица жив ц1адаве рехараб мехалъ. Гьаб раг1и абуна муъминзабацаги бишунго жидее х1инкъи бук1ине г1агарлъараб бак1алдаги. Гьаб раг1и абизе рекъараб буго киналго муъминзабаца цо къварилъи, ургъел т1аде бач1араб мехалъ. Гьедин абе абураб аврагасул х1адисги буго.

174. Цинги жал рагъде арал ва Аллагъасул ц1обалдалъун рагъ гьабизе ккеч1ого нахъруссарал, жегиги нухда даран данде ккун т1ок1лъиги щварал. Жидеда щибго квешаб жоги щвеч1ел, гьез т1алаб гьабураб Аллагъ разилъи щварал. Х1акълъунго т1адег1анав

Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ ц1обал г1ат1идав, хиралъи, т1ок1лъи г1емерав вуго.

175. Доб «нуж рагъизе унге» абун ах1улеб жо щайт1ан буго, жиндир макруялъ гуккарал г1адамал х1инкъизарулеб.

Гьел руго мунапикъзаби, жал рагъде ине х1инкъарал. Цоги маг1на гьабуна гьаб раг1иялъе:щайт1аналь нуж х1инкъизарулел руго жиндир авлияздалъун абун. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго: «Нуж гьел мушриказдаса х1инкъуге. Нуж дидаса х1инкъа, иман лъураллъун ратани»—абун.

Куфаразда данде рагъизе нуже квербакъулев вуго дун. Нуж дир амруялда г1асилъизе х1инкъа: дунял ахираталда гьалаг1ъизе бегъула нуж дида г1асилъани. Бусурбаби х1инкъизарулеб хабар бицине Абусупяница Нуг1айм ибну Масг1уд абулев чи вит1ун вук1ана. Гьасда «щайт1ан буго» абуна: мушриказул кинабго г1амал щайт1аналда нахърилълъун гьабулеб бугелъул.

176. Мун пашман гьавуге Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьел мунафикъзаби купруялдехун унел рук1иналъ, исламалъе ва бусурбабазе зарал гьабизе ях1 бахъулеб бук1иналъги жидер

к1алаздалъун ва пишабаздалъун. Гьал мунафикъзабазда к1оларо Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ щибго зарал гьабизе, гьез жидерго напсазе буго зарал гьабулеб. Аллагъасе бокъун буго, жиндир къадаралда рекъон, гьал г1адамал ахираталда щибго лъик1лъи гьеч1ел

فَأَنقَلَبُوا بِنِعْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ وَفَضْلٍ لَّمْ
يَمَسْسَتْهُمْ سُوءٌ وَاتَّبَعُوا رِضْوَانِ اللَّهِ
وَاللَّهُ ذُو فَضْلٍ عَظِيمٍ ﴿٧٤﴾

إِنَّمَا ذَلِكُمُ الشَّيْطَانُ يُخَوِّفُ أَوْلِيَاءَهُ
فَلَا تَخَافُوهُمْ وَخَافُوا إِن كُنتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٧٥﴾

وَلَا يَخْرُجُكَ الَّذِينَ يَسْرِعُونَ فِي الْكُفْرِ أَنَّهُمْ
لَن يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا يُرِيدُ اللَّهُ أَلَّا يَجْعَلَ لَهُمْ
حِظًا فِي الْآخِرَةِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٧٦﴾

рук1ине ва гъезие гучаб жужах1алъул г1азаб бук1ине буго.

177. Аллагъасда جَلَّالَهُ иман лъейги
бичун купру босарал г1адамазги
Аллагъасе щибго къварилъи гъабуларо
ва гъазиеги ахираталда гучаб, жинца
унтизабулеб, г1азаб бук1ине буго.

إِنَّ الَّذِينَ أَسْتَرُوا الْكُفْرَ بِالْإِيمَانِ لَنَبْصُرُوا
اللَّهَ شَيْئًا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٧٧﴾

Гъал руго мунафикъзаби: иман лъун хадуб жал муртадлъарал.

178. Капурал г1адамазда раклалде
ккоге абе, жидее ниг1маталги къун
дунялалда рах1аталда тей гъезие
лъик1аб жо бугин абун. Дица гъел
гъалаг гъарич1ого нахъе рахъун тун
руго, гъезул мунагъал г1емерлъизе ва гъезие ахираталда гъел
г1одорег1ан гъарулеб квешаб г1азаб бук1ине буго.

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا يُلْقِي لَهُمْ
خَبَرٌ لَّا نَفْسُهَا إِنَّمَا يُلْقِي لَهُمْ لَيْزَادَاوَأَنَّمَا
وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١٧٨﴾

179. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّالَهُ
муъминзаби толаро мушрикалгун ва
мунафикъалгун журан: х1акъикъиял
муъминзаби ва мунафикъзаби рат1а
рахъун загъир гъарич1ого толаро.
Гъадин рат1а рахъизе ккани Ух1удалда
гъабураб г1адаб цо-цо х1албихъи гъабизе
ккола.

مَا كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى مَا أَنْتُمْ
عَلَيْهِ حَتَّى يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَمَا كَانَ
اللَّهُ لِيُظْلِعَكُمْ عَلَى الْغَيْبِ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَجْتَبِي مِنْ
رُسُلِهِ مَنْ يَشَاءُ فَتَأْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِنْ
تُؤْمِنُوا وَسْتَقْبَلْكُمْ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿١٧٩﴾

Ибнукасирица абунa: Аллагъас جَلَّالَهُ цо г1акъуба-къварилъи т1аде
биччала жиндир вали (вокъулев) загъир гъавизе, тушманги загъир
гъавун халкъалда цеве инжит гъавизе. Сабро гъабулев муъминчиги,
къосарав мунафикъги загъиралда лъазе – абун.

Т1адег1анав Аллагъас جَلَّالَهُ нуж раккизаруларо жиндир
балъгоял умуразда: нужеда т1асан ралагъун лъаларо муъминзаби ва
мунафикъал рат1а рахъизе, гъезул раклалда бугеб жоялда Аллагъас
нужги раккизаруларо. Аллагъас جَلَّالَهُ гъал г1адамал загъир гъарула
ва цоцаздаса рат1а рахъула гъезул х1албихъи гъабун цо-цо къварилъи
т1аде биччан. Гъединаб х1албихъи буго жигъад гъабиги: Ух1удалда
ккараб рагъ ва гъениб муъминзабазда щвараб къварилъиги.

Кинниги Аллагъас жиндир аварагъабаздаса бокъарав чи т1аса
вищула ва гъел цо-цо балъгоял умуразда раккизарула. Гъадин
хирияв авараг جَلَّالَهُ, Аллагъас мунафикъазул х1алазда ваккизавуна
ва гъесда гъезул щивав цояв лъалевги вук1ана.

Гъаб амру гъадин бугелъул: нужеца Аллагъасда ва гъесул русулазда

камилаб иман лъеялъ иман лъе ва нужеда лъай: Цохло Аллагъ вуго жинда кинабго балъгояб жо лъалев. Гъев Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ лъазабураб къадар балъгояб жоялълул цо-цо аварагасдаги лъала. Аллагъас вахлю гъабун лъазабула аварагасда жиндие бокъараб жо.

Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ ва гъесул расуласда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иманги лъун, Аллагъасдасаги хлинкълун нуж хъвадани, нужее ахираталда цлакъ гемеараб ажро буклине буго.

180. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жидее къураб, гъесул цлоб-рахлматлъунги бугеб жоялдаса Аллагъасул нухда боцли къезе бахиллъарал глaдамазда раклалда ккоге абе гъез гъабулеб гламал цлакъ лъиклаб бугин абун.

Дунялалълул боцли данде баклари ва гъеб Аллагъасул диналъе квербакъизе къезе

бахиллъи, жудер ахираталъе цлакъ квешаб гламал буго гъеб. Къиямасеб къоялъ горбода глад ххун гъеб боцли-малги баччун, жужахлалълул глазбалълулъ руклине руго гъел глaдамал.

Ахираталда Гладегланав Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ буссине буго зобал ракъазул ва гъезда жаниб бугеб жоялълул ханлъи. Глaдамал хведал гъезул боцли ирсалъе унеб гладин, ахираталълул бетлергъан цо вугелълул, ирсалъе босараб гладин буссуна кинабго жо Аллагъасухъе. Хлакълълунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ нужер глaмалал жинда лъалев вуго: балъгоябги загъирабги жо лъалев вуго шибго батлалъи гъечлого.

Жинда Аллагъ разильаяв Бухарияс бицараб хладисалда буго: «Аллагъас жиндие мал къурав ва гъелдаса закaт къечлев чиясе къиямасеб къоялъ гъеб мал бачлуна клудияб борохълълул сураталда жиндир клуго мацл бугеб, гъев чиясул горбода жемун, клалалде цебе баккун гъеб борохълълъ абула: «Дун буго дур боцли-мал. Дун буго дуца хазинаде цлунараб жо» – абун.

Гъаб аят рещтлизабиялъе сабаб бицана: Мадинаялда ягъудиязул мадраса буклана ва Пинхлас абулев гъезул цаларав чи вуклана жинда сверун глaдамал ракларун гъезда жо малълев. Жинда Аллагъ разильаяв Абубакар асхлаб швана цо къоялъ гъеб мадрасалда ва жинца Пинхласида абуна:

Мун Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хлинкъл ва мун исламалде вачла. Валлагъи, дуда лъала Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ хлакълав Аллагъасул расул вуклин, нужехъе хлакълъаб жоялдаълун жив вачларав ва нужер Тавраталда жиндир бицен бугев-абун.

Цинги Пинхласица абуна: «Валагъи я Абубакар, нижер гъев Аллагъасда

وَلَا يَحْزَنَ الَّذِينَ يَبْعَثُونَ بِمَاءِ آتَاهُمُ اللَّهُ
مِنْ فَضْلِهِ هُوَ خَيْرٌ لَّهُمْ بَلْ هُوَ شَرٌّ لَّهُمْ
سَيُطَوَّقُونَ مَا بَخُلُوا بِهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلِلَّهِ
مِيرَاثُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١٨٠﴾

щибго хлажалъи гъечло, гъев вуго нижеда хлажатав. Аллагъ ﷻ нижеда хлелулев вуго ва ниж гъесдаса глей гъабулел руго. Аллагъ бечедав вукларавани, гъес къарзалъе боцли къеян абизе буклинчло. Аллагъас нужеда риба гъабугеян абулеб буго, амма нижее риба гъабун боцли кьолеб буго. Гъев бечедав вукларавани нижее риба гъабун боцли къезе буклинчло» – абун.

Жинда Аллагъ разильаяв Абубакар асхлабас цлакъ ццин бахъун Пинхласил гъурмалъ квешго хъатги къабун абуна: «Я Аллагъасул тушман! Нужедаги нижедаги гъоркъоб кьотли буклинчлебани дица дур габур кьотлилаан» – абун.

Цинги гъав Пинхлас Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасухъе ун гъесда абуна: «Мун валагъе дур гъалмагъас дие гъабураб жоялда» – абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас Абубакарида ﷺ гъикъана сунца мун тламурав Пинхласида къабизе абун. Жинда Аллагъ разильаяв Абубакарица абуна: «Я расулулагъ ﷺ! Гъав Аллагъасул тушманас цлакъ клудияб бугътан лъуна Аллагъасда, гъев пакъирав вуго, жал бечедал руго абун. Дир Аллагъасе глоло ццин бахъана ва дица гъесул гъурмада къабуна» – абун. Пинхласица гъаб хабар гъереси гъабун инкар ккуна. Тладегланав Аллагъас Абубакар ритлухъ гъавун ва Пинхлас гъереси гъавун гъаб хадуб бугеб аятги рещтлизабуна:

181. Хлакълъунго Аллагъасда раглана
гъел гладамул рагли: «Аллагъ пакъирав
вуго, ниж бечедал ругоян» – жидеца абулел.
Дица малаикзабазда амру гъабила гъазул
гъаб къабихлаб рагли хъвай абун ва
гъез щибго хлакълъунго аваразбаи
чIвараблъиги хъвай абун. Цинги

لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ
فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَكَتْنَاهُمْ مَا قَالُوا
وَقَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَقَوْلِ
دُفُّوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿١٨١﴾

ахираталде шведал гъаб гламал хъвараб кагъат цебе рехун дица
гъезда абила «гъанже жужахIалълъул гIазаб чIаме нужеца» – абун.

Ягъудияз «Аллагъ пакъирав вуго», «Аллагъ къарзалъе жо тIалаб
гъабулел вуго» абурал раглаби абулел руклана жидеда нахърилълъарал
загIипал, жагъилал гIадамал исламалде инчлого руклине, гъел
щакдаризаризе. Амма ягъудиязул гIалимазда лъалаан жидеца бицунел
жо гъереси буклин ва клудияб мунагъ буклин. Гъаб магIна баян гъабун
Аллагъас ягъудиязда абулеб буго:

182. Гъаб гIазаб гъабулел буго нужеца
гъабураб гIамалалде данде жазаълъун.
Хлакълъунго Аллагъ ﷻ лагъзадерие
зулмо гъабулелълъун гъечло.

ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ
لَيْسَ بِظَالَمٍ لِّلْعَبِيدِ ﴿١٨٢﴾

Тладегланав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ халкъалда гьоркъоб гладло гьабулев вуго, зулму гьабулев гьечло. Кашаф абураб тафсиралда абун квешав чиясе глакьуба гьаби ва лъиклав чиясе кири-ажро гьаби Аллагъасул гладло буго абун.

183. Гьаб аят рещтIизабун а гьудазул цо къокъаялъ абидал: «Я МухIаммад, Дуца абулеб буго мун Аллагъасул расул вуго абун ва духъе тIехъги рещтIизабун абун. Аллагъас нижедаса къотIи босун буго Тавраталда жаниб: «Нуж цониги аварагасда божуге жиндир мугIжизатлъун къурбаналъе хьураб жо цIаялъ кваналеп гьечIони» - абун. Мун гьадианаб мугIжизатгун вачIани, нижеца мун ритIухъ гьавила ва дуда нахърилътына» – абун. Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб аят рещтIизабун а:

Жидеца абулел гIадамал: «Аллагъас нижедаса къотIи босун бугин, нуж цониги аварагасда божугеян, гьев аварагас хьураб къурбан цIаялъ кваналеп бихьун гурони» – абун, дуца гьезда абе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: нужехъе дида цере аварагзаби рачIун рукIана гуриш баянал хIужабигун ва мугIжизаталгун. Гьаб нужеца абулеб мугIжизатги букIана гьел аварагзабазе. Щайха нужеца гьел аварагзаби чIварал, нуж битIараб жо бицунеллъун ратани абун. Нужеца дол аварагзаби гьереси гьаруна ва гьезда рагъ бана, гьанже нужеца Аллагъасда иман лъела ва расуласда нахъги рилътына абураб жо кин битIараб букIунеб?

184. Гьал ягьудияз мун гьереси гьавунин абун дуда гьеб рихунге МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. ХIакълъунго дуда церехун рукIарал аварагзаби гьал ягьудиязул цересел къавмазги гьереси гьаруна.

Гьелги Аллагъасул рахъалъан тIахъалгун ва баянал хIужабигун рачIун рукIана.

Таврат, Инжил тIахъалгун Муса عَلَيْهِ السَّلَام, ГIиса عَلَيْهِ السَّلَام аварагзаби рачIун рукIана ва гьелги гьереси гьаруна цересел къавмаз.

185. Кинабго напс жинца хвел чIамизе бугеб буго. Ва хIакълъунго нужер гIамалазул хIисаб гьабун жазаъги

الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا اللَّهُ عَهْدَ إِلَيْنَا آلَا
نُؤْمِنُ لِرَسُولٍ حَتَّى يَأْتِينَا بِقُرْبَانٍ
تَأْكُلُهُ النَّارُ قُلْ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ
قَبْلِ بِالْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي قُلْتُمْ فَلِمَ
قَتَلْتُمُوهُمْ إِن كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٨٣﴾

فَإِنْ كَذَّبُوكَ فَقَدْ كَذَّبَ رَسُولٌ مِّنْ
قَبْلِكَ جَاءُوا بِالْبَيِّنَاتِ وَالزُّبُرِ
وَالْكِتَابِ الْمُنِيرِ ﴿١٨٤﴾

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَإِنَّمَا تُوَفَّقَتِ
أَجُورُكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَمَنْ زُحِرَ

гъабизе буго ахир къямасеб
 къяль. Нужедаса жужах1алдаса
 рик1к1альарав, гъелъул г1азабалдасан
 ворч1арав ва жив алжаналдаги
 лъугъинавурав чи,- гъав вуго жиндир к1удияб хиралъи,
 т1ок1лъиялда квершел батарав. Гъаб дуниялалъул ч1аголъиги
 гъеч1о дагъабго мехалъ жиндаса мунпаг1ат босулеб ва жинца
 инсанги гуккулеб жо гурони.

Хеккого жиб толеб, ах1макъав чиясул гурони жинда рак1 гъолареб жо
 буго дуниялалъул ч1аголъи.

186. Нужер ц1акъ х1албихъи
 гъабизе буго, я гъал муъминзаби:
 нужер боц1и-малалдалъун,
 нужерго напсаздалъун ва лъимал-
 хъизаналдалъун. Ва нужеда ц1акъ
 г1емер раг1изе буго китабияздаса ва
 мушриказдаса нуже зарал гъабулеб,
 рак1 къварид гъабулеб хабар. Гъаб
 кинабго жоялда нужеца сабро гъабунн, Аллагъасдаса
 х1инкъун, гъесул амруялда нахърилълъун нужги хъвадани –
 гъал руго бищунго к1удиял, жидеда т1адч1ей гъабизе кколел
 умурал (ишал). Гъалда жаниб буго нуже хвасарлъи ва
 Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилъи.

﴿لَسْبُلُوتٌ فِي أَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ
 وَلَسْمَعْنٌ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا
 الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَمِنَ الَّذِينَ
 أَشْرَكُوا أَذًى كَثِيرًا وَإِنْ تَصْبِرُوا وَتَتَّقُوا
 فَإِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ﴾

187. Дуца къавмалда бице Мух1аммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Муса аварагасул заманалда
 рук1арал ягъудияздаса Т1адег1анав
 Аллагъас Тавраталда г1амал
 гъабизе шулияб къот1и босараб
 заман. Гъеб къот1иги бук1ана гъез
 Тавраталда ругел шарг1иял ах1камал
 г1адамазда лъазаризе ва шибго жо бахчунгут1изе. Цинги
 гъез Аллагъасулгун جَلَّ جَلَالُهُ гъабураб къот1и мугъалда нахъе
 рехун тана, гъеб къот1и хвезабуна. Ва Аллагъасе гъабураб
 къот1иги бичун ц1акъ дагъаб, х1акъираб дуниялалъул мал
 босана.

﴿وَإِذَا أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ
 لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ، فَنَبَذُوهُ
 وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ وَأَشْرَقُوا بِهِ ذَمًّا قَلِيلًا
 فَيَسْ مَا يَشْتَرُونَ﴾

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул сипатал рахчана ва жиде
 т1алъи, ханлъи хут1и т1алаб гъабуна. Ц1акъ квешаб жо буго гъез
 бичун босараб. Гъаб даранги ц1акъ гъел къараб даран буго – ахираталда

члорого хутлулеб ва глазаб тлалъулеб.

188. Дуда раклалде ккоге Мухаммад

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидеца гьабураб ишалдаса
роххун ругел гьал ягьудиязул

церехъаби,

Тавраталда ругел дур сипатал рахчи ва

жидеца гьабичлел гламалалда данде гладамаз жидее рецц гьабизе
бокьунги ругел: дур амру гладамаздаса бахчиялгуль. жал хлакъаб
нухалда ругинги кколел, Дуда раклалдаго ккоге гьал гладамал
Аллагьасул глазабалдаса рорчилин ва риклалъилин абун.
Рорчилиро гьел Аллагьасул глазабалдаса. Цлкъ жинца унтизе
гьабулел жужахлалгуль глазаб буклине буго гьел къавмалъе.

189. Гладегланав Аллагьасухъ جَلَّ جَلَّاهُ буго

зобал-ракъазул ханлъи ва гьел Аллагъ

جَلَّ جَلَّاهُ кинабго жоялда хлал клолев вуго.

Ягьудияз абухъе пакьирав гьечло Аллагъ ва

жинда гласилъаразе глакъуба гьабизе хлал клолев вуго.

190. Хлакъълунго зобал-ракъал

рижиялда жаниб, сордо-къо цоялъ

цояб хисиялда жанибги Аллагъ جَلَّ جَلَّاهُ

цо вуклиналда тлоритлел гьабулел

гламатал руго глакъло бугел гладамазе.

Гьал гламатал загьирлъула жидер глакълуги бугел, пикруги гьабулел
муъминзабазе. Ва амма хлайванал гладин щибго пикру гьабичлого
зобал-ракъазда ралагулел инкарчаглазда щибго жо бичлчуларо
Щалха ругел гьел глакълудал бетлергьаби абун, Аллагьас جَلَّ جَلَّاهُ баян
гьабун гьезул сипат бицунел буго.

191. Аллагьасул гламатал

загьирлъулел ва гьездаса мунфаглатги

босулел муъминзаби руго, жидеца

кидаго Аллагъ جَلَّ جَلَّاهُ рехсеялда гладчлей

гьабурал:

жидер мацлаздалъун ва раклалдалъун ва

киналго хлалазуль: рахъун члун ругониги,

гладор члун ругониги, бусада регун ругониги. Аллагъ рехсеялдалъун
жидер раклал хлахьолел, Аллагьасул хликматазул пикруялда гьел
даимлъулел. Жидеца зобал-ракъал рижиналгуль пикру гьабулел ва
жидеца абулел: «Я нижер бетлергьан Аллагъ جَلَّ جَلَّاهُ! Гьаб кинабго

لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُجِبُونَ أَنَّ

يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ

بِمَفَازٍ مِّنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٨٨﴾

وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلِلَّهِ عَلَى

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٨٩﴾

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ

الَّيْلِ وَالنَّهَارِ لَآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿١٩٠﴾

الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَمًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ

جُودِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا

بَطْلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٩١﴾

гIалам дуца цо хIикмат гьечIого бижун гьечIо. Нижеца мун вацIадад гьавула Аллагъ гIададасеб жо гьабулев вукIиналдаса. Дуца ниж жужахIальул гIазабалдаса цIуне» – абун.

192. Я нижер бетIергъан Аллагъ

جَلَّ جَلَالُهُ! ХIакълъунго дуца жужахIалда лъугъизавурав чи цIакъ гIодовегIан гьавурав вуго. Купру-ширкалдалъун зулмо гьабурал гIадамазе квербакъи гьабулев чиги вукIуларо, гьел Аллагъасул гIазабалдаса хвасар гьаризе.

رَبَّنَا إِنَّكَ مَن تَدْخِلُ الْتَّارِقَدَّ أَخْرَيْتَهُ
وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿١٩٢﴾

193. Я нижер бетIергъан Аллагъ!

ХIакълъунго нижеда рагIана жинца иман лъеялде ниж ахIулев дур расул МухIаммадил ﷺ гьаракъ, Нижеда аварагас ахIулеб рагIана: «Я гьал гIадамал! Нужеца Аллагъ цо гьавун гьесда иман лъе» – абун. Нижеца гьеб ахIи ритIухъ гьабуна, аварагасе ﷺ жаваб къун иманги лъуна.

رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ
أَنِ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا
ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَقَّنَا
مَعَ الْأَبْتَرِ ﴿١٩٣﴾

Я нижер БетIергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ! Дуца нижер кIудиял мунагъал чуре, гьел рахчун те, гIадамазда цере ниж гIодорегIан гьаричIого. Ва нижеца гьарурал гIисинал мунагъазул ва квешал гIамалазул гIакъуба-гIазаб гIаса рехун те. Ва дуца ниж хвезаре ва ахир тIадеги рахъизаре мун жидеда разиял лъикIал муъминзабигун цадахъ. Ва ниж гьезда нахърегIизаре.

194. Я нижер бетIергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ! Дуца нижее къе дур аварагабазул мацIалдалъун нижее къотIи гьабураб жо:

гьеб буго Аллагъасда иман лъурал, аварагасда мутIигIлъарал гIадамазе къезе къотIи гьабураб алжан. Дуца ниж ахир къиямасеб къоялъ халкъалда цере гIодорегIан гьарун нечезеги гьаруге, капурзаби нечезарулеб гIадин. ХIакълъунго мун къотIуе хилиплъуларев вуго, муъминзабазе алжан къезе къотIи гьабуравги вуго.

Гьал аятал руго тIадегIанав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIиналда тIорител гьабулел, гьев кинабго жо бижулев Халикъ вукIин, кинабго жо хьихъулев ва гьезие ризкъи къолев Разикъ вукIин, кинабго халкъальул тадбир гьабулев Раббул ГIаламин вукIин бицунел. Гьадиनाव бетIергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жив цогояв, кинабго халкъаль жиндие гIибадат гьабизе

رَبَّنَا وَءَاتِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا
يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿١٩٤﴾

тладав МагIбуд вукIинги щибго щаклIи гьечIеб жо буго.

Халикь лъазе ккани махлукалъул пикру гъабизе ккола. Аллагъасул заталъул пикро гъаби лагъзадерида тладав жо гьечIо.

Цо тIалимас абунa: «Аллагъасул جَلَّالَهُ заталъул пикро гъабулев чи вуго бакъул гордоялда валагъарав чиясда рельтъун: берцинго валагъизеги кIоларого, кигIан валагъаниги щибго жоги лъазе кIоларого вукIулев, берзул нур свинабулеб нур ва гвангIи букIин гуреб»-абун.

Жинда Аллагъ разилъайй ГIайшатида гьикъана щиб жо бугеб хирияв аварaгасул дуда жиб бихъараб бищунго гIажаибaб жо абун. Жинда Аллагъ разилъайй ГIайшатица гIодун magIy бацIцIана, цинги абунa: «Аллагъасул свалат салам лъеяв аварaгасул кинабго амро гIажаибaб букIана. Цо сордоялъ аварaг, дир ирга букIун, дир рокъов вачIана. Жив дида аскIов вегун нижер черх цоцаде хъван хадуб аварaгас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абунa: «Дуца дие изну кье дир бетIергъан Аллагъасе جَلَّالَهُ гIибадат гъабизе»- абун. Цинги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварaг тIаде вахъун какие чурана ва как базе лъугъана.

Как балаго вахъун чIун жив гIодана жиндир мегеж биччизегIан. Цинги суждаялда чIун гъенивги гIодана ракъ биччизегIан, цинги хадув хъибил чIван вегун гъенивги гIодана «рогъун буго, как базе мех шун буго»- абун абизе Билал асхIаб вачIинегIан. Жинда Аллагъ разилъаяв Билал асхIабасда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварaгасул хIал бихъидал, гъес гьикъана: «Я Расулullaгъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, мун гIодизе гъавулеб жо щиб бугеб Аллагъас дур цереселги, хадуселги мунагъалги чурун рукIаго?»- абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварaгас абунa: «Дуда Аллагъ гурхIаяв Билал, дун гIодичIого кин вукIинев Аллагъас дида гъаб сордоялъ аятал рештIизаридал: «Зобал ракъал рижиналъулъ» абурал (190-194 абилел аятал). Хадубги аварaгас абунa: «Квешaб кьо букIине буго жинца гъал аяталги цIаларав ва жинца гъезул пикруги гъабичIев чиясе» – абун. (хIадис дагъaбго кьокъ гъабуна). ХIадис ибну ХIибаница бицана кьучIаблун.

Али ГIимраналъул ахиралда ругел аятал (190-200) сардилъ вахъун как бaлев чияс цIализе суннатаб буго. Жинда Алагъ разилъаяв Бухарияс бицараб хIадисалда буго, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварaгас гъал аятал цIалулел рукIанин абун сардилъ как базе вахъараб мехаль (гъеб какалда тагъажуд абула).

195. Аллагъасул جَلَّالَهُ махлукалъул хIисaб гъабун, Аллагъасул хIалкIолъи ва кьaдрo кIодолъи

فَأَسْتَجَابَ لَهُمْ رَبُّهُمْ أَنِّي لَا أَضِيعُ عَمَلًا
عَمِلَ مِنْكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأَنْتُمْ بَعْضُكُمْ مِنْ

бич1ч1ун Аллагъ г1емер рехсолел
ва т1аг1ат г1ибадат бац1ц1ад
г1абулел, цинги Аллагъасде х1елун
дуг1а г1абун: «Я нижер бет1ергъан
Аллагъ» – абун ах1улел г1адамазе
Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жаваб г1абула:

«Дица нужер цонигиясул лъик1аб
г1амал г1адада хвезе толаро ажро-

кири г1абич1ого, бихъинал ругониги руччаби ругониги. Нуж цоял
цоязул баг1з (буг1а, кесек) руго». Нуж нужер рижиналгъулъ цоцазде
г1ахъалал ругелъул нужеца г1абураб г1амалалъе жазаъ г1абиги
к1иябго тайпаялъе г1ахъалаб буго. Жудер дин ц1унун, ват1ан тун
гъижра г1абун къват1ире арал г1адамал, мушрикаца къварилъи
г1абун росабалъа къват1ире рахъине г1арурал, ва Аллагъасул
جَلَّ جَلَالُهُ дин сабаблъун жиде г1абураб г1емераб къварилъи
х1ехъарал, баччарал. Ва Аллагъасул диналъе г1оло тушбабазда
рагъ г1абурал, г1еб рагъулъ шагъидлъунги хварал: г1ал киналго
муъминзабазул дица мунагъал чурула, дир рах1маталдалъун дун
г1азда валагъула.

Г1ал г1адамал дица алжаналда жанирги лъугъизарила жидеда
жанисан г1орал чвахун унел. Т1адег1анав Аллагъасул лъик1аб
жазаълъун бук1ун гъез г1абураб лъик1аб г1амалалда данде.
Х1акълъунго Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ аск1об буго бишунго лъик1аб ажро.
Г1ебги алжан буго: жинда жанир инсанасул бералдаги рихъич1ел,
г1иналдаги раг1инч1ел, х1атта г1есул рак1алдаги хъат1ич1ел бат1и-
бат1иял ниг1матал ругел.

Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ калам бихъиназда ва руччабазда г1аммаб бук1уна,
хит1аб «я г1ал муъминзаби» абун г1абун бугониги. Жинда Аллагъ
جَلَّ جَلَالُهُ разилъаяй Умусаламатица хирияв аварасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абун:

«Я Бичасул расул! Дида Аллагъас руччаби рехсолелго раг1ич1о
гъижраялгъул бицунеб бак1алда» – абун. Ай гъижра г1абун къват1ир
рахъаралги, гъазаваталда г1ахъаллъаралги муъминал руччаби г1емер
руго, гъезул биценго г1абулеба гъеч1о Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ абураб маг1на буго
г1аб суалалгъул. Цинги Аллагъас г1аб цебе хъвараб аят рещ1изабуна:
«Дица цониги чияс г1абураб г1амал г1адада хвезабуларо, бихъиназ
г1абураб ва руччабаз г1абураб» – абун. Х1адис имам Тирмизияс бичана.

196. Мун гуккуге Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا يَغُرُّكَ تَقَلُّبُ الَّذِينَ كَفَرُوا فِي الْيَلَدِ ﴿١٩٦﴾
ва киналго муъминзабиги гуккуге,

بَعْضٌ ۖ وَالَّذِينَ هَاجَرُوا وَأُخْرِجُوا مِنْ دِيَارِهِمْ
وَأُودُوا فِي سَبِيلِي وَقَاتِلُوا وَقَاتِلُوا لَأُكَفِّرَنَّ
عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَلَأُدْخِلَنَّهُمْ جَنَّاتٍ
تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ ثَوَابًا مِنْ عِنْدِ اللَّهِ
وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الثَّوَابِ ﴿١٩٥﴾

капураб къавмалъ дуњялалда гъабубеб хъвада-ч1вадиялъ.

197. Ц1акъ дагъаб жо буго дуњялги,
дуњялалъул маг1ишатги ахираталда
ва гъениб бугеб алжан-жужах1алда
данде ккун. Ахир гъезул руссунеб бак1
жагъаннама буго ва ц1акъ квешаб руссунеб бак1 буго гъеб
жагъанамма. Абадияб ц1адул г1азаб жинда жаниб бугеб,
гъелдаса рорч1изе бак1 гъеч1еб.

مَتَّعَ قَلِيلٌ ثُمَّ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَفِيهَا
الْمِهَادُ ﴿١٩٧﴾

198. Ва амма Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ
х1инкъун, гъесда мут1иг1лъун
хъвадарал г1адамазе ахираталда
алжанал руго, жидеда жаниса г1орал
чвахулел ва гъел муъминзаби даимго

لَكِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا رَبَّهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ
تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا نُزُلًا
مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ لِلْأَبْرَارِ ﴿١٩٨﴾

рук1инелъун алжаналда лъугъизарула. Аллагъасул рахъалъан
бугеб берцинаб гъоболлъи буго гъеб ва к1одо гъариги буго.
Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ аск1об бугеб ажро- кириги, хиралъи-к1одолъиги
лъик1аб буго Аллагъ вокъарал ва Аллагъасеги рокъарал
муъминзабазе.

Киг1анго ч1ух1арал, бечедал ругониги, гъал къосарал, г1асиял
г1адамал, гъазул ч1ух1иги, бечелъиги, ханлъиги ц1акъ хехго т1асса
унеб, жиндие щибго къимат гъеч1еб жо буго.

199. Жидеда Таврат, Инжил
решт1изабурал ягъудиязул ва
насраниязул цо къокъа буго камилаб
х1алалъ Аллагъасда иман лъурал,
нужеда решт1инабураб Къуръаналдаги
иман лъурал ва жидеда решт1инабураб
т1ехъалдаги иман лъурал.

وَأَنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ لَمَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ
وَمَا أَنْزِلَ إِلَيْكُمْ وَمَا أَنْزِلَ إِلَيْهِمْ
خَشِعِينَ لِلَّهِ لَا يَشْرُونَ بِعِائِلَتِ اللَّهِ
ثَمَنًا قَلِيلًا أَوْ لَتَيْكَ لَهُمْ أَجْرُهُمْ عِنْدَ
رَبِّهِمْ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿١٩٩﴾

Ягъудиязул Г1абдуллагъ ибну Саламги
ва гъесул асх1абзабиги г1адал. Насраниязул Аннажаши, ва гъесда
нахърилълъаралги г1адал. Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ х1елун, г1одорег1анлъун
рук1унел. Аллагъасул калам бичун, гъелда данде дагъабго
мухъги босуларел: дуњялалъул боц1иялъухъ дин бичуларел. Инжил
Тавраталда бугеб аварасул сипат бахчуларел ва гъелда жанир ругел
шарг1алда рекъарал х1укмабиги хисизарун хвезаруларел.

Гъал г1адамал руго жидер Бет1ергъанасда аск1об жидее ажро
бугел: гъазие к1иги нухалъ ц1ик1к1ун ажро къола Аллагъас: гъезухъе
вит1арав аварасда ва гъесда решт1араб т1ехъалда иман лъеялъул

ажро, хадуб Аллагъасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасдаги, гъесда рещтIинабураб Къуръаналдаги иман лъеялълул ажроги.

ХIакълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ **жинца хIисаб цIакъ хех гъабулев вуго:** гъесул гIелму кинабго жоялда щвараб, гIаммаб бугелълул, жинда лъала щибаб напсалъ гъабураб лъикIаб ва квешаб гIамал ва щибаб напсалъе гъабизе кколеб жазаъги.

ГIадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ **гъаб сураталълул ахир гъабуна дунял ахираталълул кинабго лъикIлъиялда щвей гъабулеб васиятълун ва жинцаги абуна:**

200. Я гъал иман лъурал гIадамал!

Нужеца Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ **гIибадат**

гъабиялда гIад чIун ва гъесда

гIассилъиялдаса цIунун сабро гъабе.

Ва нуж сабро гъабиялълул Аллагъасул

тущбабаздаса гIокIал рукIа,

гъазават гъабулаго бачIунеб захIмалъи баччун ва рагълул къварилъаби хIехъон. **Ва нужеца исламиял ракъазул гIорхъаби цIуниялда гIадчIей гъабе,** гъенисан жанир Аллагъасул ва нужер тущбаби рачIинчIого рукIине, **нагагъ гъел рачIунел ругони гъезда данде чIей гъабун гъазават гъабиялда хIадурунги рукIине.**

Нуж Аллагъасдасаги хIинкъа. Нуж гъесул амруялда гIассилълуге ва хIарамаб жоялда аскIор къаге: **нужее дунял-ахираталълул сагIадат, бахъибуголъи щвезе буго.**

Аллагъас нилъее насиб гъабеги гъаб сагIадат.

Жинда Аллагъ разилъаяв Абугъурайратидаса хIадис бицана: Аллагъасул аварагас ﷺ абуна: «*Дица нуж тIоритIилищ Аллагъас* جَلَّ جَلَالُهُ *нужер хатIальаби жиндальун тIаса инарулеб ва нужер даражаби рорхулеб жоялда? Гъеб буго какие чури гIатIид гъаби какие чурулел лугбазулъ. Масжидалде унаго галаби гIемер рахъинги. Цо паризаяб как бан хадуб цогидаб как баялда хIадурун рукIинги буго. Гъаб какда хIадурун рукIинги буго «рибатI» абун. ХIадис имам Муслимица бицана.*

Жинда Аллагъ разилъаяв Абугъурайратидаса бицараб хIадисалдаги буго исламалълул авалалда, гъазават гъечIеб мехаль рибатI абулеб букIана Аллагъасе гIибадат гъабулел бакIазда (масжидазда) жанир чIун гIибадат гъабиялда.

ГIемерисел гIалимзабаз абуна гъаб аяталда жаниб рибатIалълул магIна бугин тущманасда данде чIей ва исламиял ракъазул гIорхъаби цIуни. Гъаб магIнаялда тIоритIел гъабулел гIемерал хIадисалги руго. Жудеда Аллагъ разилъаял Муслимица ва Бухарияс бицараб хIадисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв Аллагъасул расулас абуна:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَصْبِرُوا وَصَابِرُوا
وَرَابِطُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ
تُفْلِحُونَ ﴿٢٠٠﴾

«Аллагъасул диналѣ г1оло гъазаваталда бараб цо кьо лъиклаб буго гъаб дуњялалдаса ва гьелда т1ад бугебицинаб жоялдасаги» – абун.

Жинда Аллагъ разилѣяв Абугъурайратидаса бицараб х1адисалдаги буго: «Аллагъасул нухалда гъазаваталѣ х1адурун вук1ун хварав чияс гъабулеб бук1араб лъиклаб г1амалги, гьесул ризкъиги гьесие билъгъинабула (хъвалеб бук1уна) хун хаду т1ад рахъинаризег1ан. Хабал г1азабалдасаги божсараб вук1уна. Къямасеб кьоалѣ жив т1адеги вахъинавула гъеб кьоалѣул х1инкъиялдаса божсараблъун» – абун. Х1адис ибну Мажатица бицана.

Жинда Аллагъ разилѣяв Ибнуг1аббасидаса х1адис бицана: Дида Аллагъасул свалат салам лъеяв Аллагъасул расулас абулеб раг1ана: «К1уго чиясул берал руго жидеда жуужах1алѣул ц1а хъат1уларел: Аллагъасдаса ﷺ х1инкъун г1одарал бералги Аллагъасул диналѣ г1оло гъазаваталда вук1ун сордо борч1арав чиясул бералги» – абун. Ай жиндир гъалмагъзаби ц1унун хъаравуллъуда вук1арав. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

Жинда Аллагъ разилѣяв Абугъурайратидаса бицараб х1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Талих1 къарав чи вуго жинца г1арацалѣ лагъгъи гъабулев чи, меседалѣ лагъгъи гъабулев ва рат1лие лагъгъи гъабулев чиги. Жиндие гъаб жо цъванани жив вохулев, цъвеч1они жиндир рак1 къварилъулев. Талих1 къарав, г1одовег1анлъарав вуго гъав чи: жинда цо заз къани гъеб бахъизецин кумекги цоларев.

Бахъибугев вуго ва лъик1лъиялда вугев вуго Аллагъасул ﷺ диналѣ г1оло гъазават гъабизе чуялъул ч1олорхьо ккурав Аллагъасул лагъ: жиндир расги къач1ач1ев (бигъун, хъублъун бугев), жиндир х1ат1алги х1урул ц1ун ругев. Жив хъаравуллъуда тани гъенив вук1унев, жив боязул нахъяб рахъалда тани (тыл), гъенивги вук1унев. Жиндие раг1и абизе изноги кьоларев, шапаг1ат т1алаб гъабуни гъебги цоларев» – абун. Ай: жив г1адамазе машгъурав гъеч1ев, жиндие т1адег1анлъи бокъуларев. Аллагъ разилѣ гуреб жиндир мурад гъеч1ев. Х1адис Бухарияс бицана.

Аллагъас ниль жиндир диналѣ квер бакъулездаса гъареги.

Кинабго рецци Аллагъасе буго. Аллагъасул Къуръаналда ва аварагасул ﷺ суннаталда нахърилълъун, гьелда даимлъун, гьелда хвей Аллагъас нильей насиб гъабегги. Амин.

Аллагъасул квербакъиялдалъун «Сурату Али Г1имраналъул» тафсир ва таржама хъван т1убана.

Кинабго рецци Т1адег1анав Аллагъасе ﷺ буго.

4. Сурату Ннисаъ

سُورَةُ النَّبَاِ

Гъаб сурат буго Мадинаялда решт1забураб, жинда жаниб нусиялда лъабкъоялда аңц1ла анлъго аят бугеб.

Гъаб хирияб суратги, цогидал Мадинаялда решт1зарурал суратазда релъгун, жинда жаниб шарг1ял масъалаби г1емер рицунеб буго. Цогидал суратазда бугелдаса г1емерго ц1ик1к1ун гъаниб бицунеб буго руччабазда хурхарал шарг1ял масъалаби, гъединлгидал гьалда ц1ар тана «руччабазул сурат» абун.

Сураталда жаниб бицунеб буго вассиясул, яги валясул амруялда гъоркьругелруччабазулх1акъал ваятимзабазулх1акъалги. Гъезие бук1ине кколеб ирс кьей, магъари кьейги, нафакъа кьейги, росасе ине бугеб ихтияр ц1униги. Жагъилияб заманаялгун зулмуял г1адатал хвезарун, Аллагъасул جَلَّالُه шарг1алда рекъон гъездехун г1амал гъабугеб х1алги.

Ч1ужуг1аданалгун къадру ц1унун, гьелгун г1амал ц1унун, гьелгие къезе кколел х1укъукъал кьей бицун буго. Гъединго баян гъарун ирсалгун х1укмаби рицун руго. насабалгун, рахъ хахиялгун, ригъин бук1иналгун рахъалъан ригъин гъабизе х1арамал руччаби рицун руго. Хадуб рослъадиялгун ва хъизан-лъималазул цоцазде бук1ине кколеб берцинаб хурхенги бицун буго. Цогиги г1емерал масъалаби руго хъизаналгун, хадуб жаматалгун, хадуб ват1ан, ракъалгун бицунел, диналгун туцбабазулгун бук1унеб хурхеналгун ва гъезда рагъ гъабиялгун бицунелги.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав
Аллагъасул ц1аралдалгун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Я гъал г1адамал! Нуж
Бет1ергъанасда جَلَّالُه г1асилъизе
х1инкъа, жинца нуж киналго цо
напсалдаса рижарав, (нужер эмен
Адам عَلَيْهِ السَّلَام вуго гъев) Аллагъ вуго гъев.
Цинги гъеб напсалдаса (Адамидаса)
гъесие гъалмагъги, ч1ужуги йижарав.

(Нужер эбел Х1ава йинго гъей). Аллагъасул салат лъеяв Адамил квег1аб хъабалухъ г1уч1алдасан йижана Х1аваян абуна г1алимзабаца.

Цинги Адамидасаги Х1авадасаги г1емерал бихъинал ва руччаби
ракъалда т1ад т1ирит1изарурав. Нуж Аллагъасдаса х1инкъа, жиндир

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ
وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا
كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ
بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿١﴾

цIаралдалъун нужеца цоцалаздаса нужер мурадал гъарулев. Нужеца абула: «Аллагъасул цIаралдалъун гъарулеб буго дуда»-абун. **Ва нуж хIинкъа Аллагъас** جَلَّ جَلَالُهُ **цоцазде гурхIел-рахIмо гъабейн гъабураб амру хвезабизеги. ХIакълъунго тIадегIанав Аллагъ** جَلَّ جَلَالُهُ **нужер киналго гIамалазул хал гъабулев, гъезул авал, ахир жинда гъалев вуго.**

Жидеда Аллагъ разилгъаял имамзабаца бицараб машгъураб хIадисалда буго: *«Дуца БетIергъан Аллагъасе* جَلَّ جَلَالُهُ *лагълъи гъабе дуда дов вихъулев вугев гIадин. Дуда Аллагъ вихъичIониги Аллагъасда мун вихъулев вуго»* — абун. ХIадис имам Муслимица бицана.

ЦохIо аяталда жаниб Аллагъас кIиго нухалъ абуна: «Нуж Аллагъасдаса хIинкъа»-абун, лагъзадерида тIад бугеб Аллагъасул хIакъ кIудияб букIиналда ишара гъабун. Хадубги Аллагъас «Аллагъасдаса хIинкъа нужеца гурхIел - рахIмо къотIизабизеян»-абун, гIадамазда гъоркъоб букIине кколеб хурхеналъул кIвар гъабун.

Киналго гIадамал цохIо аслождаса руго гъел инсанлъун рукIиналъулъ ва насабалъулъ вацал руго. Гъаб магIна хIакъикъаталда бичIчIулелбани, киналго гIадамал бахъибуголъиялда ва божилъиялда гIумро гъабун рукIинаан. Жидеца кинабго жо бухIулел, гъитIинав, кIудияв чи тIагIиनावулел рагъалги рукIинароан.

2. Эмен хун, нужеда божун хутIун рукIарал, нужер миллат гъабиялда, валилъиялда гъоркъ рукIарал ятимзабазул боцIи гъезухъе къе, гъел балугъгъараб мехалъ. Ва нужеца

وَأَنؤا أَلَيْسَ أَمْؤالُهُمْ وَلَا تَتَبَدَّلُوا الْحَيْثُ بِالطَّيِّبِ وَلَا تَأْكُلُوا أَمْؤالَهُمْ إِلَى أَمْؤالِكُمْ إِنَّهُ كَانَ حُؤا كَبِيرًا ۝

хIалалаб жоги къун хIарамаб, хъубаб жо босуге:

нужер хIалалаб боцIиги хIарамаблъун сверицабуге ятимзабазул боцIи кванан. Цоги магIна гъабун: нужер хIалалаб боцIи хисун ятимазул боцIулъе жубазабун, гъезул боцIи нужее босуге, гъеб хIарамаб, хъубаб боцIи буго.

Ва нужеца нужер боцIигун цадахъ гъел ятимазул боцIиги кванаге. Гъаб цIакъ кIудияб мунагъ буго. Гъев ятим жив цIуниялда, жиндие лъикIлъи гъабиялда хIажатав, загIипав чи вуго. ЗагIипав чиясе зулму гъаби цIакъ кIудияб мунагъ букIуна.

3. Нуж хIинкъани, эмен гъечIей ятиматти ячун гъельие букIине кколеб магъари къечIого хутIиялда ва цогидаб ритIухълъи гъабичIого хутIиялда, нужеца гъей ятимат ячунге, гъей цоги росасе ине те.

وَأَن خِفْتُمْ أَلا تَقْضُوا فِي أَلَيْسَ فَإِن كُؤا مَا طَابَ لَكُمْ مِّنَ النَّسَاءِ مَتْنِي وَتِلْكَ وَرَبِّعُ فَإِن خِفْتُمْ أَلا تَعْدُوا فَوْجَدَةً أَوْ مَمْلَكَتٍ أَيْمَنُكُمْ ذَلِكَ أَذْنِي أَلا تَعُولُوا ۝

Жагъилаб заманаялъ жиндир валилъиялда йигей ятимат кӀудияй гӀураб мехаль, гъей берцин йихъун, гъелъул боцӀи-малги жиндего буссине бокъун цо-цо валияс гъей яс жинцаго чӀужулъун ячунаан ва гъелъие щибго магъариги къолароан. Гъаб жагъилаб гӀадат хвезабун, гъеб жо гъабуге абун абулеб буго Аллагъас гъал церехун рицарал рагӀабазулъ.

Хадубги ТӀадегӀанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ амру гъабун абулеб буго: нужеє руччаби гӀемер руго, гъединлъидал нужеца нужеєго лъикӀ бихъарал руччаби раче: кӀиго йигониги, лъабго йигониги, ункъго йигониги. Гъал гӀемерал руччаби рачун гъезда гъоркъоб шаргӀалда рекъараб гӀадло гъабизе кӀоларо абун нуж хӀинкъани, цо чӀужу ячун чӀа. Яги нужер квер маликай гъарабашалда гӀей гъабун чӀа. Гъадин цо чӀужу ячун чӀей, руччабазе зулму гъабичӀого букӀиналда гӀагараб буго.

Гъезие зулму гъаби букӀула шаргӀияб гӀадло гъабичӀого, сордо бикъи гъабичӀого, цоялда асклов ун, цогидай рехун тун хъвади. Гъадинал зулмаби гъаруларо цо чӀужу ячарав чияс.

МухӀаммад ГӀали Сабунияс абуна: «Цо чиясул ункъгоялде щвезегӀан руччаби рукӀине бегъи дунялалъул чӀаголъгиялъ жинда ахӀараб масъала буго. Исламияб дин бачӀинегӀан цереги цо чиясул гӀемер руччаби рукӀана. Гъедин бугелъул исламияб диналда жаниб бугеб цӀияб жольун рикӀкӀизе бегъуларо гъаб хӀукму.

Ва амма цересел умматазул ва къавмазул гӀемер руччаби рачи букӀана жудеє гӀорхъи гъечӀеб, шурутӀал гъечӀеб, хӀайванияб сураталда бугеб. Аллагъас исламияб диналда жаниб гъеб иш гӀадлуялде бачана, жиндие шурутӀал ва гӀорхъаби лъуна ва гъаб хӀукму дару-дарманлъун гъабуна гӀадамазул цо-цо жамагӀатазулъ бугеб унти борхулеб.

Гъаб хӀукмуялъул хӀакъикъаталда балагъараб мехаль, жиндалъун исламияб дин чӀухӀараб, гъеб тӀадегӀанлъараб хӀукму буго гъаб. Исламияб диналда кӀвана гӀадамазул рукӀа-рахъиналда жаниб цӀакъ захӀматаб масъалалъун бугеб, гӀемерал умматазда жиб бачине ва битӀун ккезе гъабизе кӀвечӀеб масъала тӀубазабизе.

Инсанасул данделъи (общество) битӀун букӀине ккола, цӀадироялъул кӀиго рахъ башад букӀунеб гӀадин. Нильеца щиб жоха гъабизе кколеб гъаб данделъиялъул цояб рахъ цӀикӀкӀун, цояб дагълъун гӀадлобихи ккараб мехаль. Нильеда рихъулел руго руччаби гӀемерго цӀикӀкӀунел рукӀин. Цинги нильеца гъей чӀужугӀадан эбеллъун лъугъиналдаса кин хӀарам гъайилей, гъелъие рос-гъадиялъул гъуинлъи кин рекъезабилеб? Яги нильеца гъей гӀадан хӀарамаб нухалда, къабихӀаб пиша гъабун,

х1айванальул сураталдайиш телей жиндир напсиаб мурад т1убазе х1ажалъараб мехаль. Гьелдаса лъиклаб гьеч1иш нилъеца гьей г1аданальул къадро ц1унани, хъизан рукъги бац1ц1ад гъабунни, жамаг1атги къабих1ал пишабаздаса саламат гъабунни.

Дунялалда рагъ бук1инальул х1асилалда Германиялда рагъ лъугъун хадуб цо бихьинчияса данде лъабго ч1ужуг1адан йик1ана. Гьединаб х1алалде ккараб мехаль насраниязул цо ригъин гурони гъабизе бегъулареб дин хут1ана квералги г1одоре риччан, гъабизе дару-сабаб гьеч1ого. Гьелъул х1асилалда жудеда гьоркъоб загъирго т1ибит1ана хъах1балъи ва гьеб хъах1балъи лъугъана щибго къварилъи гьеч1еб, х1алалаб жо г1адин. Гьедин буго амру исламиял гурел киналго пачалихъазда.

Х1алалаб х1алалъ ч1ужульун ячун ва жиндир къадро-къиматги ц1унун, жиндие кколеб х1акъги къун, цо чиясул к1иго, лъабго ч1ужу йик1ин бит1араб х1укмульун рик1к1унарел къануналги, диналги ккурал г1адамал, х1арамаб х1алалъ руччаби х1алт1изарулел руго ва щибго гьезул ц1унулеб х1акъги гьеч1о, бокъараб къоялъ гьезулгун хурхен т1ун ч1олел руго. Х1асилалда исламалъ т1адег1ан гъаюн, инсанасул бук1ине кколеб къадро ц1унун йигей ч1ужуг1адан, гьез х1айванальул даражаялде ккезаюлей йиго.

Аллагъас х1акъаб жо х1акъаблъун бихъизабегги ва гьелда г1амал гъабизе тавпикъги къегги.

4. Нужеца руччабазе къе гъезие магъариде лъураб боц1и, гьеб къезе нужеда т1адаб бук1иналь.

Цоги маг1на гъабуна рак1 разилъун, нахъбахъич1ого къе абун. Гьел руччабаз жалги разилъун магъарияльул цо къадар х1алал гъабун тани, гьеб нужеца кванай х1алалаб, бац1ц1адаб бугеб х1алалъ. Нужеда гьелъул щибго х1акъ гьеч1о.

5. Нужеца ах1макъал г1адамазухъе къогге Аллагъас нужеда божилъи гъабураб ва нужер ризкъилъун гъабураб маг1ишат. Нужеца гъезие квенги къе, рет1ел-хъитги къе ва гьездехун берцинаб раг1иги бице.

Гъаб аятальул маг1на буго: балугъльизег1ан ятимазул боц1и гьезухъе къогге. Балугъльун хадубги жудер г1акъло камилаб гьеч1они ва жудеца

وَأَنذَرُوا النِّسَاءَ صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِن طِبْنَ لَكُمْ عَن مَّا فِي أَرْبَابِنَا فَكَفُّهُنَّ حَتَّىٰ يَكْفِيَ بَيْنَكُمْ

وَلَا تَنكِحُوا الْمُسْفَهَاءَ أَمْوَالُكُمْ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَمًا وَارْزُقُوهُنَّ فِيهَا وَأَكْسُوهُنَّ وَقُولُوا لَهُنَّ قَوْلًا مَّعْرُوفًا

боцли гладада хвезабулеб бугони, цингиги гъезухъе боцли кьогe. Нужеца гъезие къваригъунeб квен, ретел ва цогидабги жо кьe. Нагагъ жудер боцли жудехъе къeян гъез абулеб бугони, гъезда берцинаб рагъли бицун бичичизабе гъезухъе боцли кьезе буклин гъeб боцли берцинго хIалтIизабизе кIолел ва лъалел лъугъараб мехаль абун.

Гъаб аяталъул цоги магIна гъабуна нужеца боцли-мал кьогe жеги гIакълу-тадбиралда рахичIел нужер руччабазухъ ва лъималазухъ абун. Ай, гъезие бокъанщинаб жо гъабун Аллагъас جَلَّالُهُ нужеe ризкълъун кьураб боцли-мал гIададе хвезабуге. Гъедин гъабулев чи исрапчи ва Аллагъасе шукру гъечIев вуго.

6. Нужеда аскIор ругел ятимазул хIалбихъиги гъабе гъел балугълъиялде рахараб мехаль. Гъезул гIакълу-тадбир гIун бугодай абун жалго жидедаго чIун магIишат гъабизе. Гъезул гIакълуги бугин, жидедаго магIишат гъабизеги кIолин абун нужер ракI чIани, гъезул боцли гъезухъе кьe. Нужеца ятимазул боцли кванаге исрап гъабун ва хехлъи гъабун. Гъел ятимал балугълъиялде рахинегIан нижеца бокъухъин харж гъабила гъeб боцли абураб мекъаб пикру гъабуге.

Нужер бечедав чи гъел ятимал хъихъана абун ужра-мухъалье гъезул боцли босиялдаса цIунун чIа. Пакъйрав чи ятимазул вассилъун ва валилъун вугони жиндир чара гъечIеб къадар босе ятимазул боцлиялдаса. Цинги ятимал балугълъун, гъезухъе боцли кьолеб мехаль нугIзалги аскIор чIезарун кьe гъезухъе боцли. ТIадегIанав Аллагъ جَلَّالُهُ гIезе вуго нугIлъунги жинца хIисаб гъабулевлъунги.

Гъев ТIадегIанав Аллагъасда جَلَّالُهُ лъалеб букIуна нужеца ятимазул боцлиялъулъ гъабураб хиянатги. Нуж Аллагъасдаса хIинкъа мискинал, загIипал, пакъирал гIадамазе хиянат гъабизе. Гъезул вали Аллагъ вукIуна ва гъезие рецIел босичIого толаро. АлхIамдулиллагъ!

7. Бихъиназе бутIа буго эбел-эмен ва гIагарал чагIи хун нахътараб боцлиялдаса. Руччабазеги бутIа буго эбел-эмен ва гIагарал чагIи хун нахътараб боцлиялдаса. Дагъаб букIа

وَابْتَلُوا الْيَتَامَىٰ حَتَّىٰ إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ
ءَانَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ
وَلَا تَكْثُرُوا عَلَيْهَا إِسْرَافًا وَبِدَارًا أَن يَكْبُرُوا وَمَن كَانَ
غَنِيًّا فَلْيَسْعِفْ وَمَن كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ
بِالْمَعْرُوفِ فَإِذَا دَفَعْتُمْ إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ
فَأَشْهَدُوا عَلَيْهِمْ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ حَسِيبًا ﴿٦﴾

لِّلزَّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ
وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ
مِمَّا قَلَّ مِنْهُ أَوْ كَثُرُ نَصِيبٌ مِّمَّا قَرَضَا ﴿٧﴾

гъеб боџи, яги г1емераб бук1а,

гъаб х1укмуялъуль щибго бат1алџи гъеч1ого гъезул щивасе Аллагъас
جَلَّالَهُ **бихъизабураб бут1а буго.**

8. Гъаб ирс бикъулеб бак1алда жиде

ирсалдаса бут1а шоларел г1агарал

яги ятимал ва мискинал, пакъирав

г1адамал рач1араб мехаль, гъезие

хварав чияс нахъе тараб боџиялдаса

щиб бук1аниги жо къе, ва гъезда берџинаб раг1иги бице.

Гъаб боџи ирсалье бикъизе кколеб бугин ва гъеб ирс босулел г1исинал
лъимал ругин абе.

Гъаб ирс гъабулеб бак1алда рач1арал г1агарал, мискинал-пакъирав
г1адамазе жо къе абураб раг1и хадур рач1арал ирсальул аятаз насху
гъабураб (х1укмо хвезабураб) бугоян абуна г1емерисел г1алимзабаз
ва ункъавго имамас. Кинниги, г1емераб боџиги бугони, гъеб
бикъулеб бак1алда балагъун мискинал, пакъирав чаг1иги ругони,
дагъаб жо къун гъезул рак1 бохизаби рекъараб бугин абуна
Ибнукасирица.

9. Вассизабильун ругел г1адамал

х1инкъа абе гъезда божун хут1арал

ятимазул боџи-малалъе хиянат

гъабизе. Гъезда рак1алде шва, ва

гъез пикру гъабе абе жалги хун хадуб

хут1арал жидер г1исинал лъималазул х1ал киндай бук1ина абун.

Гъал вассизаби Аллагъасдаса جَلَّالَهُ х1инкъа ва гъез бит1араб

раг1иги бице, жидерго лъималазда малъулеб лъик1аб жо малъун,

гурх1ел- ц1обалдалъун гъел ятимазе тарбияги гъабе.

10. Х1акълъунго шарг1ияб г1иллаги

гъеч1ого ятимзабазул боџи кваналел

г1адамал, жидеца ц1а кваналел

г1адамал руго, къиямасеб къоялъ

жидер чохьониб гъалдолеб бук1ине

бугеб. Ва гъел жужах1алъул ц1адаре лъугъинаризе руго.

11. Аллагъас جَلَّالَهُ нужеда васият

гъабулеб буго нужер лъималазул

х1акъальуль гъезие ирс гъабе абун,

бит1араб, шарг1алда бихъизабураб

х1алалъ: васалги ясалги ругони жив

хун жиндир боџи ирсалье бикъулев

وَإِذَا حَضَرَ الْقِسْمَةَ أُولُو الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ

وَالْمَسْكِينُ فَأَرْزُقُوهُمْ مِنْهُ

وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٨﴾

وَلْيَخْشَ الَّذِينَ لَوْ تَرَكَوْا مِنْ خَلْفِهِمْ

ذُرِّيَّةً ضِعَفًا خَافُوا عَلَيْهِمْ فَلْيَتَّقُوا اللَّهَ

وَلْيَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٩﴾

إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَىٰ ظُلْمًا

إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا

وَسَيُصْلَوْنَ سَعِيرًا ﴿١٠﴾

يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ لِلَّذِ كَرِمَتُ

حِظَّ الْأُنثَيَيْنِ إِن كَانَ نِسَاءً فَوْقَ

أُنثَيَيْنِ فَلَهُنَّ ثُلَاثُ مَآ تَرَكَ وَإِنْ كَانَتْ

وَحِدَةً فَلَهَا النِّصْفُ وَلَا يُوْهَىٰ لِكُلِّ وَاحِدٍ

чиясул васасе к1иго бут1а, ясалъе
цо бут1а кье.

Масала лъабго васги лъабго ясги
йигони кинабго боц1иялъул ич1го бут1а
гъабула, цинги васалазе к1и-к1и бут1а
къола, ясалазе цо-цо бут1а къола.

**Хварав чиясул вас гъеч1ого к1иго, яги
гъелдаса г1емерал ясал ругони, гъезие
маг1ишаталъул лъабго бут1аги гъабун
к1иго бут1а къола.** Масала: к1иго яс йигони кинабго боц1иялъул
лъабго бут1а гъабула, цинги цо-цо ясалъе цо-цо бут1а къола. Лъабго
яс йигони кинабго боц1ул ич1го бут1а гъабула ва цо-цо ясалъе к1и-
к1и бут1а къола.

**Хварав чиясул цох1о яс йигони, гъельие боц1иялъул башадаб
къола. Хварав чиясул эбел-эмен ругони ва лъимерги бугони,
цинги эбелалъе ва инсуе шивасе боц1иялъул анлъго бут1аги
гъабун цо-цо бут1а къола.** Масала: хварасул цо васги эбелги-эменги
ругони, боц1иялъул анлъго бут1а гъабула, цинги цо эбелалъе, цо инсуе,
хут1араб ункъго бут1а васасе къола.

**Хварасул лъимер гъеч1они ва ирс босулел эбел ва эмен ругони,
эбелалъе боц1ул лъабго бут1а гъабун цо бут1а къола.** Хут1араб к1иго
бут1а инсуе къола. **Хварав чиясул вацал, яги яцал ругони, цинги
эбелалъе анлъго бут1а гъабун цо бут1а къола.** Гъаб масъалаялъулъ
хварав чиясул вацал, яцалазе щибго жо къоларо. Амма эбелалъе ирс
мукъсан гъабун инсуе ц1ик1к1изабула. Гъев эмен вук1иналъе г1оло
хварасул вацал-яцазул тарбия гъабулев ва гъезие нафакъа къолев.

**Гъаб цебехун бицараб х1алалъ ирс гъабула хварав чиясда т1ад
бугеб Аллагъасул, ва г1адамазул налъи т1убан хадуб, ва гъес
гъабун тараб васиятги т1убан хадуб.** Аллагъасе бугеб налъи бук1уна:
закат жиб бахъич1ого хут1араб, паризаяб х1аж жинда т1алъараб,
жинца назро гъабураб жо ва цогидаб. Г1адамазул налъи г1емер бат1и-
бат1ияб сабабалдалъун бук1уна ва щиб сабаб бугониги инсанасе бугеб
налъиги къезе ккола.

Васият т1убала жиндир боц1иялъул лъабго бут1а гъабун цо бут1аялдаса
ц1ик1инч1еб къадаралда бугони, яги жидеца ирс босулел г1акъилал,
балугъал г1адамал киналго рекъани, гъев чияс гъабураб васият т1убазе
лъабго бут1а гъабун цо бут1аялдаса ц1ик1ун бук1аниги. Ва амма хварасул
балугъальч1ел лъимал, я г1акъло камилал гъеч1ел варисзаби ругони,
цингиги гъеб васият т1убазе гъабуларо ва лъабго бут1а гъабун цо бут1а

مِنْهُمَا السُّدُسُ مِمَّا تَرَكَ إِنْ كَانَ لَهُ وَلَدٌ
فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ وَلَدٌ وَوَرِثَهُ آبَاؤُهُ فَلَهُمْ ثُلُثُ
فَإِنْ كَانَ لَهُ إِخْوَةٌ فَلَهُمُ السُّدُسُ مِنْ بَعْدِ
وَصِيَّةٍ يُوصِي بِهَا أَوْ زَيْنٍ آبَاؤُهُمْ وَأَبْنَاؤُهُمْ
لَا تَذَرُونَهُمْ أَقْرَبُ لَكُمْ نَفَعًا فَرِيضَةً
مِّنَ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١١﴾

васияталъе батла бахъула, хутлараб кӀиго бутла ирсилазе бикъула.

ТӀадегӀанав Аллагъасда ﷺ лъикӀ лъала нуже́р лъималищ ругел, яги эбел-эменищ ругел нуже́е мунпагӀат бугел, нужеда гъеб лъаларо. Гъадин бугелъул Аллагъас жинцаго мухӀкан гъабун бицана ирс кьолеб къагӀида ва нужеда тӀамун течӀо гъаби иш. ХӀакълъунго Аллагъас ﷺ жинда кинабго жо лъалев, жиндир кинабго тадбиралъуль хӀакимияв вуго. Гъадин бугелъул ирсалъул масъалаги нуже́е бищунго маслахӀат ва мунпагӀат бугеб хӀалалъ тӀубана.

Жагъилияб заманалъ гӀарабиязул гӀадат букӀана ясалазе ирс кьолареб, гӀисинал лъималазеги кьолароан. Гъез абулеб букӀана: «гъал руго нильер къавмалдаса тушман нахъчӀивазе щибго кумек гъабуларел» - абун. Гъединго чӀужуялъеги ирс кьолароан. Гъадинаб жагъилияб гӀадатги хвезабун жинда жаниб БетӀергъанасул хӀикмат бугеб ва гӀадамазе мунфагӀат бугеб хӀалалъ ирс гъабизе малъана Аллагъас ﷺ исламияб дин босун аварагъ ﷺ витӀун хадуб.

Гъаб ирсалъул гӀелмуялда «башадаб гӀелмуян» цӀар лъун буго гӀалимзабаз: ай цогидал киналго гӀелмабиги гъаб гӀелму́ги башадаб буго жинда жанир ругел кӀвар бугел масъалабазул ва жиб лъазабизе чара гъечӀеб букӀиналъул рахъалъанги. Гъаб Къуръаналъул тафсиралда жаниб хъван баян гъабизе кӀолеб гӀелму гъечӀо ирсалъул, гъединлъидал бусурбабада тӀадаб буго ирсалъул гӀелму лъалев чиясда аскӀор ун жудер хварав чиясул нахъе хутлараб боцӀи шаргӀалда битӀун кколеб хӀалалъ бикъизе ва напакъаде къезе.

Бищунго бусурбабаз кӀвар гъабичӀого тараб масъала буго инсан хвараб мехалъ ирс гъабиялъул масъала. Гъалъул бакӀалда гӀадаталги хӀалтӀизарун, хварасул боцӀи хӀарамаб нухалда хвезе гъабулеб буго. Щибго хварав чиясе, гъединго нахъе хутларазе маслахӀат гъечӀеб гӀемераб боцӀи хвезабун хобал къачӀала, чӀухӀарал занал лъола, «анкъ», «кӀикъого» кьо, «кӀикъоялда анцӀила кӀиго» кьо, «лъагӀел тӀубараб» кьо абун цӀаралги лъун квана-гъекъей гӀуцӀула. Мискин-пакъирасе садакъа къейи, масжид-къулгӀаялъе, нух-къоялъе, мадрасаялъе садакъа къей гӀадал мунпагӀат бугел, гъаризе мустахӀикъал умурал ракӀалдаго щоларо.

ШаргӀалда рекъон ирс гъаби паризаяб жо буго ва гъаб масъала гӀалимаз ва гӀабидаз кӀвар гъабун, жагъилазда бичӀчӀинабизе тӀадаб буго. Цоги гӀадамал мунагъалда кколеб жо буго: Аллагъас ﷺ паризаялӀгъун гъарурал ирсалъул бутлабаде тӀад кӀалъай гъаби. Масала, васасе кӀиго бутла щай кьолеб? Росасе гӀемер щай кьолеб, чӀужуялъе кьоелдаса? - абун. ТӀадегӀанав Аллагъас ﷺ нилье́е мунпагӀат ва маслахӀат

бугеб жо гурони гябуларо ва нильеда гьeб маслахлат бичлчунгүтл нильерго глайиб буго.

Васасе, инсуе, росасе ирсалда жаниб цликлкун жо кьeялзул цо хликмат буго хъизан рукьалзул ва данделгиялзул (обществоялзул) милат гябулел, гьезул жаваб кьолел, гьезие напакъа кьолел бихьинал руклин ва гьезда глад жавабчилъи цликклараб буклин, ва гьезул напакъа кьолeб бакл глемераб буклинги. Масала, эмен хун васги ясги нахъе хутлани, гъав васасда гладаб буго жиндир яцалзул милат гябизе, гьей росасе кьезе. Гьелдаса хадубги росасулгун рекъел гьечлого, яги цоги масъала гладе бачлани, гьeб масъалаги тлубазе. Жиндир вацасе гябизе яцалда гладаб жо гьечло глагарлъиялзул гурхлел-рахлмо гяби гуреб.

Гяб ва гьалда релъгьарал нильеда гьаларел хликматал руго бетлергьан Аллагъасда جَلَّالَهُ لъалел, гьес нильеда авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ витлун ва Къуръан рещтлизабун хлакъаб диналда ниль тлоритлун хадуб, шарглияб нухлун рихъизарурал умуразуль. Иман лъурал, Аллагъ-аварагасда божарал гладамазда гладаб буго исламияб диналда жанир ругел шарглиял нухал лъазаризе ва гьел хъвадизаризе, гьeб шарглияб хлукмуялзул гилла-хликмат гьезда бичлчланиги, бичлчлнчлониги. Жинда кантлизе кколеб масъала буго гяб.

Аллагъас جَلَّالَهُ тавпикъ кьeги хлакъаб жо бичлчлизе ва гьелда нахъирильтъине.

12. Нужее, (росабазе) руччаби хун нахъе хутлараб боцлиялзул башалъи буго, гьел руччабазул лъимер гьечлони.

Нужее гябураб, яги цогидав росасе ун гьесие гябун буклараб. Гьел руччабазул лъимер бугони, нужее гьез нахъе тараб боцлиялзул ункъго бутла гябун цо бутла буго. Гяб ирс гябиги хварай члужуялзул налъи ва васият тлубан хадуб буго.

Гьел руччабазеги нужеца нахъе тараб боцлиялзул ункъго бутла гябун цо бутла буго: цо члужу йигониги, глемерал ругониги гяб цо бутла буго гьезие нужер лъимер гьечлони. Нужер лъимер бугони гьел руччабазе нуж хун нахъе хутлараб боцлиялзул микъго бутла гябун цо бутла буго. Гяб ирсги нужер

وَلَكُمْ نِصْفُ مَا تَرَكَ أَزْوَاجُكُمْ
إِنْ تَمَيَّنَّ لَهُنَّ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَتْ
لَهُنَّ وَلَدٌ فَلَكُمْ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَّ
مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوَصِّينَ بِهَا
أَوْ ذَيْنَ وَلَهُنَّ الرُّبْعُ مِمَّا تَرَكَنَّ إِنْ
لَمْ يَكُن لَكُمْ وَلَدٌ فَإِنْ كَانَتْ
لَكُمْ وَلَدٌ فَلَهُنَّ الثُّمُنُ مِمَّا تَرَكَتُمْ
مِنْ بَعْدِ وَصِيَّةٍ يُوَصِّونَ بِهَا أَوْ ذَيْنَ
وَإِنْ كَانَتْ رَجُلٌ يُوْرَثُ كَلَالَةً
أَوْ امْرَأَةً وَلَهُ ذَاخٌ أَوْ لَحْتَ فَلِكُلِّ وَاحِدٍ
مِنْهُمَا السُّدُسُ فَإِنْ كَانُوا أَكْثَرَ
مِنْ ذَلِكَ فَهُمْ شُرَكَاءُ فِي الثُّلُثِ

нальи ва васият тлубан хадуб буго.

Цо чи, яги цо члужугладан хун, гъезул
эбел-эмен, яги лъимер нахъе гъечлого
ирс гъабулеб бугони ва гъев хварасул
эбелдахъан цо вац, яги яц йнгони,
гъазие хварав чияс нахъе тараб боцлиялъул анлъго бутла гъабун
цо бутла къола.

Эбелдахъа вац-яц к1иго яги г1емерал ругони, гъезие нахъ тараб
боц1и-малалъул лъабго бутла гъабун цо бутла къола ва гъеб гъезда
гъоркъоб башад бикъула. Вацасе к1иго бутла къоларо. Гъаб ирс
гъабиги хварасул васият ва нальи тлубан хадуб бук1ина, гъеб
васиятги лъабил бутлаялдаса г1емераб жоялдалъун гъабун гъеч1они.
Ай варисзабазе ирсалъе дагъаб жо хут1и мурадалда гъабун гъеч1они
васият.

Амма гъеб васият щиб нияталда гъабун бугониги лъабил бутлаялдаса
ц1ик11араб жоялъулъ тлубазабуларо варисзаби разилъун гурони
ва гъел варисазда гъоркъор балугълъич1ел ва г1акъло тлубач1ел
г1адамалги гъеч1еб мехаль гурони.

Аллагъасул عَلَّاهُ рахъалъан бугеб амру буго гъаб ирсалъул х1укму
ва г1адег1анав Аллагъ нужеe маслах1ат бугеб жо лъалев ва
нужеда ц1акъ гурх1улев вуго. Нужеe маслах1атаб жоялдалъун амру
гъабулев вуго ва нуж гъеб амруялда хилилпъараб мехаль г1акъуба хех
гъабуларев вуго: тавбо гъабизе рес къолев вуго.

13. Гъал церехун рицарал ирсалъул
масьалаби Аллагъас нужеe рихъизе
гъарурал г1орхъаби руго нужеца гъезда
г1амал гъабизе ва гъел г1орхъаби
хвезарун, х1арамаб х1алалъ хварав
чиясул боц1и кванач1ого бук1ине.

Аллагъасда عَلَّاهُ ва гъесул расуласда

мут1иг1лъарав чи, жаниса г1орал хъвадулел алжаназда
жанив лъугъизавула, даимго гъенив вук1уневлъун. Гъаб
ахираталда Аллагъ разилъи ва алжаналда лъугъин буго ц1акъ
к1удияб лъик1лъиялда квершел батин.
Гъаб буго инсанас т1алаб гъабизе кколеб жо.

14. Ва амма Аллагъасдаги عَلَّاهُ, гъесул
расуласдаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ г1ассильарав чи,
гъезул нухги хвезабурав ва г1орхъабиги
ц1унич1ев, гъав чи Аллагъас

مَنْ بَعْدَ وَصِيَّةٍ يُوصَىٰ بِهَا أَوْ دِينَ
غَيْرِ مُضَارٍّ وَصِيَّةً مِّنَ اللَّهِ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ خَلِيمٌ ﴿١٣﴾

تِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ يُدْخِلْهُ جَنَّاتٍ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ
فِيهَا أُولَٰئِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٤﴾

وَمَنْ يَعِصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَتَعَدَّ
حُدُودَهُ يُدْخِلْهُ نَارًا خَالِدًا فِيهَا
وَلَهُ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١٥﴾

жужах1алда лъугъизавула даимго гъенив вук1инелъун, гъесие жужах1алда жаниб жив инжит гъабулеб г1азабги бук1уна.

Гъаб г1азаб гъабиялъе г1илла буго гъев чияс Аллагъасул х1укму хисизабун бук1ин ва гъелда данде ч1ун вук1ин.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасдаса бицараб х1адисалда буго: «Цо чияс яги цо ч1ужуялъ лъабкъого сональ иман лъун лъик1аб г1амал гъабула. Цинги гъел хвалде г1агарлъидалго гъез шарг1алда данде кколареб васият гъабун варисзабазе зарал гъабула, гъелдалъун гъезие жуужах1ги т1алъула» - абун. Х1адис Тирмизияс бицана лъик1аб къуч1аблъун. Аллагъас ﷺ нильгъ ц1унаги гъадианаб ахир ккеялдаса.

15. Нужер руччабазул цоялъ зина гъабуни, нужеца гъеб зина гъабиялъе ункъго нуг1 ч1езаве, бусурманал, х1уриял, г1адилаал. Гъадиनाव ункъго чияс нуг1лъи гъабуни нужеца гъел руччаби рукъор жанир ккун ч1езаре (къват1ир риччаге) Аллагъасул г1ажал г1аде щун жал хвезег1ан, яги Аллагъас аятал рещг1изарун гъезие цоги х1укму гъабизег1ан.

Гъаб х1укму бук1ана исламалъул авалалда. Цинги сурату-Ннур рещг1изабуна ва зиначаг1азул х1укму гъениб баян гъабуна: г1олилаз зина гъабуни, гъезул щивасда нусго т1ил къабула ва цо лъаг1елалъ ват1аналдаса къват1ир рит1ула. Цо нухалъ шарг1ияб магъари лъун росс-лъадилъун лъугъун цоцада аск1ор регарал г1адамаз зина гъабуни гъал ч1имих реч1ч1ун ч1вала. Цоял г1олилал, цоял магъари лъурал ругони, щивасе жиндир х1укму гъабула.

16. Нужедаса гъеб къабих1аб пиша гъабурал г1адамал: зина бугониги, ливат1 бугониги (бихъинчиясул яги ч1ужуг1аданалъул нахъияб рахъалда жимаг1 гъаби), нужеца гъезие рухун, къабун, рогъоб бан г1акъуба гъабе. Цинги гъел тавбо гъабун квешаб г1амалалдаса руссани, нужеца гъезие къварилъи гъабуге. Х1акълъунго Аллагъ ﷺ тавбо къабул гъабулев ва лагъзадерида гурх1улев вуго.

Гъаб аяталъул х1укмуги насхо гъабураб буго сурату-Ннуралъул аятаз. Жидеца ливат1 гъабурал г1адамазул жинца ливат1 гъабурав г1олилав вугони нусго т1ил къабула ва лъаг1елалъ ват1аналдаса къват1ив вит1ула, магъари лъун ч1ужу ячарав вугони, ч1имих реч1ч1ун ч1вала. Жинда

وَالَّذِي يَأْتِيَنَّ مِنَ فَحِشَةٍ مِنْ نِسَائِكُمْ
فَأَمْسَتْهُنَّ وَأَعْلَيْنَ أَرْبَعَةً مِنْكُمْ
فَإِنْ شَهِدُوا فَأَمْسِكُوهُنَّ فِي الْبُيُوتِ
حَتَّى يَتَوَفَّيَهُنَّ الْمَوْتُ أَوْ يَجْعَلَ اللَّهُ
لَهُنَّ سَبِيلًا ﴿١٥﴾

وَالَّذَانِ يَأْتِيَانِيَا مِنْكُمْ فَقَدْ وَهْمًا
فَإِنْ تَابَا وَأَصْلَحَا فَأَعْرِضُوا عَنْهُمَا
إِنَّ اللَّهَ كَانَ تَوَّابًا رَحِيمًا ﴿١٦﴾

ливат1 гѣбурасул х1укму цо буго: нусго т1ил кѣби ва ват1аналдаса кѣват1иве кѣот1и. Жиндир х1алалай ч1ужу гурей ч1ужуг1аданалда ливат1 гѣбиялѣул х1укму бихъинчиясда гѣбиялѣул г1адаб буго. Жиндир ч1ужуялѣ ливат1 гѣби шарг1алѣ х1арам гѣбураб кѣбих1аб пиша буго, амма гѣзие гѣаб х1ад гѣби (ч1имих реч1ч1ун ч1вай) т1алѣуларо.

17. Аллагъас кѣбул гѣбулеб тавбо
бук1уна сагъвиллѣун, жагъиллѣун
квешаб г1амал гѣбураб, цинги хеккого
жал рек1екълѣун, гѣб г1амалалдаса
тавбоги гѣбураб муъминзабазул. Гѣал
г1адамазул тавбо Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ кѣбул
гѣбула. Х1акълѣунго Аллагъ жиндир
лагъзадерил г1амал лѣалев ва гѣзие гѣбулеб х1укмуялѣулѣ
х1акимияв вуго, г1адилав вуго.

إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ
السُّوءَ مَجْهَلَةً ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ
فَأُولَٰئِكَ يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ
وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٧﴾

18. Аллагъас кѣбул гѣбулеб гѣч1о
гѣел г1адамазул тавбо, жидеца
г1умруялѣ квешал г1амалал гѣарун,
Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ г1ассилѣунги рук1ун,
цинги хвел т1ад щвараблѣи лѣараб
мехаль «гъанже дица тавбо гѣбунаян»
-абун гѣбулеб тавбо.

وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ
السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ
الْمَوْتُ قَالَ إِنِّي تُبْتُ وَلَا الَّذِينَ
يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَٰئِكَ أَعْتَدْنَا
لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٨﴾

Гѣаб буго рес кѣот1араб мехаль, жив
ворч1улареб бак1алде ккараб мехаль гѣбураб тавбо.

Аллагъасул свалат салам лѣеяв аварагасул х1адисалда буго: «Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ лагъасул тавбо кѣбул гѣбула, гѣес ч1аголѣиялдаса хѣул кѣот1ине г1ан цебеккун гѣбураб»– абун. Хвалда г1агарлѣун, х1ухъел ц1айи хисун лѣугъараб заман буго гѣб ч1аголѣиялдаса хѣул кѣот1араб заман. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Тавбоги гѣабич1ого, куфру-ширкалда рук1ун хвалда г1агарлѣун,
хвел т1аде щвей лѣараб мехаль гѣбураб тавбоги иман лѣейги
кѣбул гѣбуларо. Дица ахираталда гѣал г1адамазе гѣзие ц1акъ
унтизабулеб г1азаб х1адурун буго.

Тавбо гѣби абураб раг1иялѣул маг1на буго жинца гѣбураб, яги
гѣабич1ого тараб г1амалалда рек1екълѣи. Шарг1алда тавбо гѣби
абула Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гѣбе абун амру гѣбураб жо гѣабич1ого теялда
рек1екълѣиялда, гѣединго жинда Аллагъас гѣбуге абураб х1арамаб
жо гѣабиялда рек1екълѣиялдаги. Цох1о гѣаб рек1екълѣи г1оларо
тавбоялѣулѣ. Тавбо Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ кѣбул гѣбулеб бук1ине ккани
шурут1ал рицун руго:

1) Жиндаса ккараб Аллагъ разилъулареб гламалалда реклекълъун, пашманлъун, Аллагъасдаса нечон, хlinkъун вуклин.

2) Хадусеб глумруялъ жинца гъеб Аллагъ разилъулареб гламал гъабиларо абун реклел шулияб ният, къасд буклин.

3) Тавбо гъабулеб мехаль жив хвалда глагарлъун вуклунгутли.

4) Жинца гъарурал мунагъал инсанасда хурхарал ругони; боцли-мал бикъун, яги цоги нухалда хвезаби, рогъоб бай, гъибат гъаби, бутътан лъейи ва цогидалги инсанасул хlukъукъал руго гъел; гъал мунагъазда тавбо гъаби къабуллъизе ккани шартl буго гъел инсанасул хлакъл тлубай: боцли-мал бугони гъеб бецлун, къисас босулеб ругъун бугони къисас босизе цеве чlун. Яги гъал киналго хлакълдаса жиндие хлакъл бугев инсан тlаса лъугъизавун.

Цоги лъазе кколеб масъала буго: инсанас хадуб тавбо гъабилинги абун мунагъ гъабизе бегуларо жинда гъеб жо Аллагъ разилъулареб гламал буклин лъалебги буклун. Нилъеда лъаларо киглан глумру нахъехун бугебали ва тавбо гъабизе Аллагъас тавпикъ гъабилебищ абунги.

Гъединго клвар бугеб масъала буго: кигланго инсанасул мунагъал клудиял, глемерал ругониги, Аллагъасул جَلَّالُهُ гурхlел, цлоб-рахlмо жиндие гlorхъи гъечlеб буго. Гъадин бугелъул тавбо гъабун Аллагъасде вуссине инсан хlinkъизе ва нечезе бегуларо, жиндир мунагъал глемерал руго, клудиял руго, Аллагъ жинда гурхlиларо абун раклалда ккун. Киглан цликlкlун раkl бекун инсан Аллагъасда цеве чlарав, гъелда рельлъун цликlклараб гурхlел Аллагъасул جَلَّالُهُ рахълъан инсанасе буклизе буго. Гъаб жиндиль щибго щаклъи гъечlеб масъала буго.

Къуръаналда ва Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасул суннаталда жаниб гъелда тlorитlел гъабулел глемерал далилалги руго. Гъаб амру гъадин бугелъул бусурбабазда тlадаб буго тавбо гъабизе ва Аллагъасул хлакъл диналда руссине. Аллагъас тавпикъ къеги хлакъл жо бичlчlизе ва гъелда гламал гъабизе.

19. Я гъал иман лъурал глaдамал!

Нужее хlалалаб гъечlо жагъилияб заманалъул глaдаталда рекъон руччаби ирсалье росизе, гъезда хlал гъабун ва гъезул ихтиярал хвезарун.

Жагъилияб заманаль чlужуялъул рос хвараб мехаль гъей глaдан росасул ирс босулев чиясул ихтияралда хутlулаан: бокъани гъес жиндиге чlужульун кколаан магъариги къечlого, бокъани

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ
تَرْتَابُوا النِّسَاءَ كَرِهًا وَلَا تَتَضَلَّوهُنَّ لِتَذْهَبُوا
بِبَعْضِ مَا ءَاتَيْنَهُنَّ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ
بِفَحْشَةٍ مُّبِينَةٍ وَعَايِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ
فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا
وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا ﴿١٩﴾

жиндие магъари босун цогидасе кьолаан, бокъани росасе инеги гьукъун рокъой толаан. Гъей гIаданалъул хIукму букIана цогидаб боцIи-малалъул гIадаб. Гъеб хIукму хвезабун рeштIизабунa гъаб аят. **Нужеца гъел руччаби цоги росасе инзегIи гьукъуге, нуже къваригIун гъечIониги цIар тIамичIого тун. Ва гъезие къварилъиги гъабуге, жудер магъари яги цоги боцIи нужеги тун, хулгI гъабун, гъез нужедаса хвасарлъи тIалаб гъабулeб хIалалъ.**

Руччабазе къварилъи гъабизе бегъула, гъез хулгI гъаби тIалаб гъабизе гъел руччабаз баянго къабихIаб гIамал гъабураб мехаль: зина гъаби гIадаб. Жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугIаббасищца абунa: росасда мутIигIлъичIого чIей буго къабихIлъи абун. Гъедин рос рихарай, гъесие мутIигIлъи тарай чIужуялъеги бегъула хулгI гъабун жийго хвасар гъайize.

Ва нужеца руччабазулгун гъабулeб цадахъаб гIумруялъуль гъездехун лъикIаб гъалмагълъи гъабе. Берцинаб рагIи бицун, хIалимаб, хIеренаб гIамал гъабун. Напакъа, ретIел, ва цогидабги гъезие къезе кколеб хIакъ хехго ва лъикIаб кьун.

Нужеда гъел руччабазул цо-цо гIамал рихун бугони гъелдаги сабро гъабе ва гъезие гъабулeб лъикIлъи гъоркъоса къотIизабуге. Аллагъас ﷺ цо нуже рихараб жоялда жаниб гIемераб лъикIлъи гъабизе бегъула, Аллагъасе гIоло нужеца саброги гъабуни, лъикIаб гIамалги гъабуни. Гъей чIужуялдаса нуже баракат бугеб лъикIаб лъимер лъугъize бегъула, жиндалъун нуж дунялалда рохулеб, ахираталдаги нуже лъикIлъи щвеялъе сабаблъун кколеб.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварaгасул хIадисалда буго: «муъминчиясул муъминай чIужуялда цим бахъунге, гъелъул цо гIамал квешаб бугониги цогидаб гIамал лъикIаб букIуна»- абун. ХIадис имам Муслимица бицана.

Цоги аварaгас ﷺ абунa: «нужер лъикIав чи вуго жиндирго хъязан-агълоялъе лъикIав чи. Нужедаса дун бицунго лъикIав вуго дир агълуялъе»- абун. ХIадис имам Тирмизияс бицана лъикIаб кьучIаблъун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварaгасул тIабигIат букIана агълуялъулгун берцинаб гъоркъоблъи гъабулeб, кидaго разиго вукIунeб, агълуялдехун махсаро гъабулeб, гъезда гурхIулeб ва гъезие напакъаялъуль гIатIилъи гъабулeб. Нилъедаги тIадаб буго хирияв аварaгасул ﷺ тIабигIаталда черх ва напс куцизе. ТIадегIанав Аллагъас ﷺ нилъеда абун буго: «нуже берцинаб нахърилътъин

буго Аллагъасул расуласда»-абун.

20. Нужее бокъун бугони цо ч1ужу
йиччазе ва гьелтъул бак1алда цоги ч1ужу
ячине ва жий нахъ йиччалей ч1ужуялъе
нужеца г1емераб боц1и магъариде къун
бук1ун батани, нужеца гьеб боц1иялдаса
щибго жо нахъе босуге. Гьеб бук1уна
к1удияб мунагълъун.

وَإِنْ أَرَدْتُمْ اسْتِبْدَالَ زَوْجٍ مَّكَانَ
زَوْجٍ وَآتَيْتُمْ إِحْدَاهُنَّ قِطَارًا
فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا أَتَأْخُذُونَهُ
بِهَتِّنَا وَتَأْتَمِرُونَا ﴿٢٠﴾

21. Кин нужеца гьеб боц1и нахъ босулеб,
мун гьей ч1ужугун цадахъ вегунги
вук1адго ва гьел руччабаца нужедаса
щулияб къот1иги босун вук1адго.

وَكَيْفَ تَأْخُذُونَهُ وَقَدْ أَفْضَى
بَعْضُكُمْ إِلَى بَعْضٍ وَأَخَذْنُ مِنْكُمْ
مِيثَاقًا غَلِيظًا ﴿٢١﴾

Нужее магъари лъун ва нужеца гьел
берцинго, шарг1алда рекъон хьихъизе къот1и гъабун, гьедин хьихъизе
к1олеб гьеч1они гьезие шибго къварилтъи гъабич1ого нахъ риччазе
къот1и гъабун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас абун: «*Нужеца цоцазде амру-
васият гъабе руччабазе лъик1лъи гъабиялда*лъун. *Х1акълъунго* нужеца
гьел рачана Аллагъасул аманаталдалъун (нужеда божизарун), ва гьел
нужее х1алалги гъаруна Аллагъасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ амруялдалъун магъариги
къун»- абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Руччабаца росасе унаго г1емераб боц1и магъариде къейи т1алаб гъаби
шарг1алда беццараб гьеч1о. Магъариде лъураб боц1и гьезие къеч1ого
ч1ейги шарг1алда х1арамаб буго. Г1емерал россал руго магъариде
лъураб боц1и ч1ужуялъе къоларел, Гъабги шарг1алда х1арамаб буго.

Жинда Аллагъ разильяв имам Ах1мадица Г1умар رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ асх1абасдаса
бицараб х1адисалда буго: «*Нужеца руччабазе къолеб магъари г1орхъи*
хвезабун г1емер гъабуге. Г1емераб боц1и магъариде боси ва къейи
жиндилъ дуниялалъул яги ахираталъул лъик1лъи бугеб жо бук1арабани,
яги Аллагъасдаса х1инкъиялъе г1аламат бук1арабани, Аллагъасул
свалат салам лъеяв аварас гъабилаан гьеб. *Хирияв аварас* صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
жиндие ячуней ч1ужуялъе магъариде къеч1о, ва жиндир ясал къолаго
магъариде босич1о, ункънусго диргъамалдаса г1емер жо»- абун.

Доб заманаялъ диргъам абулеб бук1ана г1арцол (серебро), гъабураб
шагъи-кепекалда (монета).

22. Нужеца ч1ужулъун ячунге нужер
инсул рук1арал руччаби. Жагъилиняб
заманаль гъабун бук1араб жо т1аса
лъугъун тола. Гьеб инсул йик1арай

وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ
مِّنَ النِّسَاءِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ إِنَّهُ كَانَ
فَاحِشَةً وَمَقْتًا وَسَاءَ سَبِيلًا ﴿٢٢﴾

ч1ужу ячин ц1акъ сурукъаб жо буго, ва Аллагъасул цинн
бахъунегги буго, ва инсан жиндиль лъугъунег ц1акъ квешаб
нухги буго,

ц1акъ нич т1аглавав, чорхолъ инсанасул т1абиг1аталго гъеч1ев,
х1айван мах1ав чияс гурони гъединаб жо гъабуларо. Инсуда гъоркъ
йик1арай ч1ужу шарг1алда гъезул эбелалда рельтъун йик1уна ва
гъелда квер хъван какие чуриги бихуларо. Гъелда асклов лъугъарав
чиги жив гъавурай эбелалда асклов лъугъарасда рельтъун вук1уна.

23. Нужее руччабилъун рачине х1арам

гъаруна нужер улбул: жудеца нуж
гъарурал ва гъел улбузул эбелалги,
инсул улбулги. **Ва нужер ясалги.**
Нужер ясазул ясалги, васазул ясалги.
Ва нужер яцалги, ва нужер имсул
яцалги ва нужер улбузул яцалги
ва нужер вацасул ясалги ва нужер
яцалъул ясалги. Ва нуж хахизарурал
улбулги х1арамлъула ва рахъдал
яцалги х1арамлъула.

Гъединго хахиялъул рахъальбан
х1арамлъула насабалъул рахъальбан
х1арамлъулел киналго руччабиги.
Жинда Аллагъасул свалат салам
лъеяв аварагас абунa: «*Хахиялдалъун*
х1арамлъула насабалдалъун х1арамлъулел
руччаби»—абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Гъединго нужее х1арамлъула нужер

руччабазул улбулги. Цох1о ясалда магъари лъеялдалъун, гъелда
асклов къач1ого рат1альганиги, гъей ясалъул эбел х1арамлъула.
Нужер руччабазул цогидазе гъарурал ясалги х1арамлъула,
нужер рукъор хъихъулел. Рукъор хъихъун гъеч1ониги х1арамлъула
руччабазул ясал, нужеца гъел руччабазда магъари лъун аск1ор
регун ругони. Гъел руччабазда магъари лъун хадуб гъезда
аск1ор къач1ого нуж рат1альгани, цинги гъезул ясал рачине
х1арамлъуларо.

Нужер наслабазул васаз рачун рук1арал руччабиги х1арамлъула
нужее. К1инго яц ч1ужулъун ячинеги х1арамаб буго цадахъ
рачун ругониги, цояй ят1а гъайич1ого цогидай т1ад ячун йигониги.
Жагъилияб заманаль бук1араб жо Аллагъас ﷻ т1аса лъугъун

حَرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أَمْهَاتُكُمْ
وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ
وَوَحَدَاتُكُمْ وَأَبْنَاؤُا الْأَخِ وَبَنَاتُ
الْأَخِ وَأَمْهَاتُكُمُ اللَّاتِي أَرْضَعْنَكُمْ
وَأَخَوَاتُكُمْ مِنَ الرَّضْعَةِ وَأُمَّهُنَّ
نِسَاءُكُمْ وَأَبْنَاؤُكُمْ اللَّاتِي فِي
حُجُورِكُمْ مِّنْ نِّسَاءِكُمْ اللَّاتِي
دَخَلْتُم بِهِنَّ فَإِنْ لَّمْ تَكُونُوا دَخَلْتُمْ
بِهِنَّ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ وَحَلَائِلُ
أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ
وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا
مَاقَدَ سَلَفٍ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
غَفُورًا رَّحِيمًا ﴿٣١﴾

тола. Х1акълъунго Аллагъ жив гурх1улев ва жинца мунагъл чурулев вуго.

Гъадианаб ригъин бугев чи исламалда вач1ани, гъес цояй нахъ йиччазе ккола. К1иго яц падахъ ч1ужулъун йик1ине бегъулареб г1адин, ч1ужуялъул эбелалъул яц, инсул яцги бегъуларо гъелда падахъ ч1ужулъун рук1ине, гъелъул вацасул яс, яцалъул ясги бегъуларо.

24. Ва росасда ругел руччабиги х1арамлъула нужеца рачине. Нуж Аллагъасул тушбабазда рагъула рук1ун асир гъарун рач1арал капуразул руччаби х1арамлъуларо.

Гъал руччабазул россаби рук1ун ратаниги. Гъал асир гъариялдалъун капурчиясул ч1ужулъун йик1иналдаса яхъун ккола. Жиндир рах1муялда жаниб лъимер гъеч1еблъи лъазе цо нухалъ х1айиз бач1инег1ан тун, цинги гъай г1адан бусада кквезе бегъула гъалъул сайидлъун вугев чияс.

Гъаб цебехун бицараб жо Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нужее гъабураб х1укму буго, ригъин гъабизе х1арамал руччаби рицун. Гъал гурел цогидал руччаби Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нужее х1алал гъаруна нужее гъел рачине бокъани, гъезие магъариде боц1иги къун, шарг1алда рекъараб х1алалъ гъезулгун г1умру гъабизе ва х1арамаб зина гъабулеллъун рук1унгут1изе.

Нужер гъава-напсалъул мурад т1убан, гъел руччабаздаса нужеца мунпаг1ат босулеб бугеб г1адин, гъезие къезе къот1и гъабураб магъариги къе, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нужеда т1ад паризаяблъун гъабураб. Нужеца руччабазе магъариде къезе бугеб боц1и бицун ва нуж к1иялго гъелда рекъон хадуб ч1ужуялъ гъеб магъариялдаса цо бут1а т1аса лъугъун нужее тани, гъелъул нужее щибго мунагъ-х1акъ гъеч1о. Х1акълъунго Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ лагъзадерил маслах1атал лъалев вуго ва гъезие гъарулел х1укмабазуль х1акимияв вуго.

25. Нужедаса узденал, муъминал, руччаби рачине х1ал к1оларев чи. магъариде къезе, хадуб напакъаде къезе боц1и гъеч1ого, жанир ч1езе мина

وَالْمُحْصَنَاتِ مِنَ النِّسَاءِ إِلَّا
مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ كِتَابَ اللَّهِ
عَلَيْكُمْ وَأُحِلَّ لَكُمْ مَّا وَرَاءَ ذَلِكَ
أَنْ تَبْتَغُوا بِأَمْوَالِكُمْ مُحْصِنِينَ
غَيْرَ مُسْفِحِينَ فَمَا
أَسْتَمْتَعْتُمْ بِهِ مِنْهُنَّ فَآتُوهُنَّ
أُجُورَهُنَّ فَرِيضَةً وَلَا جُنَاحَ
عَلَيْكُمْ فِي مَا تَرَاضَيْتُمْ
بِهِ مِنْ بَعْدِ الْفَرِيضَةِ إِنَّ اللَّهَ
كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٢٤﴾

وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ مِنْكُمْ طَوْلًا أَنْ
يَنْكِحَ الْمُحْصَنَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ فَمِنْ
مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَمِنْ

гъчлого ва цогидалги хъизан-рукъалъул
чара гъчлого жинда хлажалъулеб жо
гъчлого. Гьал муъминзабазе бегъула
цогидав чиясул иман лъурайлъун
йигей гъарабаш ячине. **Нужер
раклазулъ бугеб иман Алагъасда**

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **лъала.** Ай загъиралда нужеда
гъоркъоб хлукму гъабула нуж загъиралда
иманлъун руклиналдалъун. Амма нужер
раклазулъ иман бугищ, яги гъчлищ
абураб жо цохло Алагъасда лъала.

**Киналго гIадамал цохло насло-
тухум буго:** Адамил лъимал руго.

Гъадин бугелъул нуж цоцазде члухлун
руклунге ва гъарабаш ячинеги члухлуге, гъей иман лъурай йигеб
мехаль ва хлурияй ячине хIал кIвечIеб мехаль. **Гьал гъарабашал
нужеца раче гъезул сайидасдаса изноги тIалаб гъабун ва гIадат
билъгъараб боцIиги магъариде лъун.** Гъарабашал руго абун гъел
гIодорегIан гъарун магъари къечлого тун, яги магъариялдаса цо бутIа
къечлого тун хиянат гъабуге. **Гъарабашал раче жал рацIцIадал ва
зина-хъатIа гъабиялъул хабар баккичIел.** Ва жидеца бальго зина
гъабулев гъудулги кквечIел.

Жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугIаббасица абун: гъаб аяталда
жаниб Алагъас нагъю гъабулеб буго зина-хъатIа гIадал къабихIал
пишабаздаса «загъирго гъарулел ва бальго гъарулелги»-абун.

ГIалимзабаз абун: «مُسْلِفَاتٍ» абураб рагIиялдаса мурад буго жидеца
загъирго зина гъабулел ва жидеда аскIов шив чи лъугъаниги гъев нахъ
чIваларел абураб. «مُتَّخِذَاتِ أَخْدَانٍ» абураб рагIиялдаса мурад буго жидеца
зина гъабизе цо гъудулги ккун рос-лъади ругел гIадин зинаялда
руклунел абураб.

Гъаб аяталда жаниб гъадиаб зина гъаби гъарабашазул бицунеб
бакIалда бициналъе гIилла буго жагъилаб заманаль хлуриял, жидер
черхалъул ва напсалъул къадро гъабулел руччаби зина гъабулел
руклунчIо. Гъел жидерго ва жидер вализабазул: эмен, вац, васасул
къадро цлунарал рукIана. Зина гъабизе къваригIарав чияс гъарабашал
цIехолаан жиндир шагъват тIубазе.

Исламалъул авалалдаги гъарабашал ругеб заман букIиндал ва хлурияй
члужу ячине рес гъечIев чи зинаялда ккеялдаса цлуни сабабалъе
гъел гъарабашал рачине изно къун букIана, жал рацIцIадал, жидер

الْمُؤْمِنَاتِ وَاللَّهِ أَكْبَرُ بِأَيْمَانِكُمْ
بَعْضُكُمْ مِنْ بَعْضٍ فَإِنْ كُحُوهُنَّ بِإِذْنِ
أَهْلِهِنَّ وَءَاثُوهُنَّ أَجُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ
مُحْصَنَاتٍ غَيْرِ مُسْلِفَاتٍ وَلَا مُتَّخِذَاتِ
أَخْدَانٍ فَإِذَا أَحْصَيْنَ فَإِنْ أَتَيْنَ
بِفَاحِشَةٍ فَلَعْنُهُنَّ نَصْفُ مَا عَلَى
الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ ذَلِكَ لِمَنْ
خَتْنِي أَلْعَنَ مِنْكُمْ وَأَنْ تَصْبِرُوا
خَيْرٌ لَّكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٥﴾

къадро цѣунарал ва иман лъурал рукѣин шартѣги гъабун. Нагагъ гъел гъарабашаз зина гъаби загъирлъани, гъезда хѣадги къабулеб букѣана.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул хѣадисалда буго: *«Нужер цоясул гъарабашалъ зина гъабураб мехалъ, гъей гъарабаш йиче kwasул рухъеналъухъ йичунги»*—абун. ай гъей нужедаса рикѣклад гъае абураб маѣна буго. Хѣадис имам Аннасаияс бицана.

Гъаб нильер заманаялъ бусурманал руччабаз гъабулеб хъвада-чѣвади жагъилаб заманалъул гъарабашазуладасаги гѣорхъолъан борчѣараб буго. Жидер черхалъул цѣикѣларасеб рахъги ратѣлидаса гѣицѣцѣ гъабун, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ бижараб гъумер- кѣлалалъул сипатги хисизабун, щибго Аллагъасдаса, яги гѣадамаздасаги нечечѣлого, жудер вализабиגי хѣакъир гъарун, хъвадулел руго.

Гѣалимзабазул цо къокъаялъ гъанжеялдаса гѣезегѣанго цересел соназ абулеб букѣана: «Гъал гѣаврат бахчичѣлого къватѣлахъе хъвадулел руччабазул хѣукму гъарабашазул хѣукму буго»—абун. Гъаб рагѣиялъул маѣнаги буго гъел ричун росизеги бегъила, цинги гъарабашал гѣадин босада кквезеги бегъила абураб.

Гъаб рагѣи шаргѣалда борцулеб рагѣи гуру ва жинда гѣамал гъабизе бегъулеб рагѣи гуру. Ва амма гъаб рагѣиялъул маѣна битѣараб буго. Гъедигѣан жалго жидеца инжит гъарун руго бусурбабазул руччаби ва ясал. Вагѣза-насихѣлат гъабун кантѣулеб хѣалги гъечѣло, бицараб жо бичѣчѣлизе гѣакълуги гъечѣло. Исламалъул, Аллагъасул диналъул асар гъезул чорхоль гъечѣло ва кинабго купру-ширкалъул агълуялъул гѣабигѣлат хъвадизабулеб буго.

Хирияв аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ хѣадис буго: *«Цо чияс щиб къавмалда релъгъинлъи гъабуниги, гъев чи гъеб къавмалдаса вукѣуна»* – абун. Хѣадис ибну Хѣибаница бицана.

Жиндир диналъул кѣвар бугев чияс гъадиалал руччаби рачизе бегъиларо, гъездаса лъугъараб наслоги баракат гъечѣлеб букѣина. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас нильеда амру гъабулеб буго жиндир дин бугей ва гѣабигѣлат-гѣамал лъикѣлай чѣужу яче абун.

Аллагъас иманалда гѣоритѣеги ва лъикѣлаб гѣамал гъабиалде рачаги киналго гъава-напсалъ ва щайтѣаналъ гуккарал гѣадамал. Аллагъас нильер иманги камил гъабеге ва хѣакъаб нухда хъвадизе квербакъиגי гъабеге. Амин.

Гъарабаш росасе ун хадуб гъель зина гъабураб мехалъ, гъелда хѣад къабула муъминал, хѣуриял руччабазда къабулеб хѣадалъул башадаб. (Кѣикъоялда анцѣго гѣил къабула ва башадаб лъагѣелалъ ватѣаналдаса къватѣир ритѣула).

Гъарабашал рачине х1алал гъабуна, х1урийй ячине рес гъеч1ого зина ккеялдаса х1инкъарав чиясе. Амма нужеда сабро гъабизе к1вани: зинаялдаса напс ц1унизе к1вани гъарабашалги рачинч1ого, гъеб нужее лъик1 буго. Т1адег1анав Аллагъ جَلَّالُه жинца мунагъал рахчулев, лагъзадерида гурх1улев вуго. Гъарабаш ячун лъугъараб лъимер гъей гъарабашалъул сайидасе лагълъун бук1уна, гъаб г1илла буго гъарабаш ячинч1ого сабро гъаби лъик1аб буго абураб раг1иялъул.

26. Т1адег1анав Аллагъасе бокъула жинца нужее баян гъабизе нужее диналъул ва дунялалъул маслах1ат бугеб кинабго амру, ва нужги

يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذَيِّنَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سَبِيلَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٢٦﴾

т1орит1изе нужеда церехун рук1арал аварагзабазул ва лъик1ал муъминзабазул нухалда. Ва Аллагъасе جَلَّالُه бокъула нужеца мунагъаздаса тавбо гъабизе, ва жинца гъеб тавбоги къабул гъабула. Х1акълъунго Т1адег1анав Аллагъ جَلَّالُه лагъзадерил киналго ах1валал лъалев вуго, ва гъезие лъолеб шарг1ияб нухалъул х1акимияв вуго.

27. Т1адег1анав Аллагъ нужеца тавбо гъабизе бокъулев вуго,

وَاللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَيُرِيدُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الشَّهْوَاتِ أَنْ تَمِيلُوا مَيْلًا عَظِيمًا ﴿٢٧﴾

ва нуж жиндир шарг1алда нахърилълъине бокъулев вуго, цинги жинца нуж киналго мунагъаздаса рац1ц1ад гъаризе. Ва амма жал къосарал, шайт1аналъул нухалда хъвадулел г1адамазе бокъула нуж х1акъаб нухалдаса руссине, ва гъездаго рельгъарал фасикъзаби, зиначаг1и, зулмучаг1ильтун руклине.

28. Аллагъасе бокъула нужеда т1ад бигъаял шарг1иял ах1камал лъезе, ва х1алк1веч1еб жо гъабич1ин абун нужее г1акъуба гъабуларо. Инсанасул вижин заг1ипаб буго:

يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وِجْلَكُمْ وَالْإِنْسَانُ ضَعِيفٌ ﴿٢٨﴾

жиндир гъава напсалда данде ч1езе к1оларев, шайт1аналь гуккулев, шагъватаз г1акъло инабулев, руччабазда аск1ов ккедал гъезул х1илла ва сих1про лъач1ого жив къосун кколев.

Инсан гъединав заг1ипав вижун вугелъул Т1адег1анав Аллагъас جَلَّالُه гъал церехун арал аятазулъ такрар гъабун чамго нухаль тавбо гъабиялъул бицана ва жив гурх1улев, тавбо къабул гъабулев вук1инги бицана. Мунагъ-хат1а кколарев чи вук1унаро аварагзаби гурел. Г1акъилав чияс жиндир г1амалалъул х1исаб гъабула щибаб г1ужаль. Ва гъава-напсалда, шайт1аналда къеркъолевлъун вук1уна, ккарал

мунагъзда раk1 бух1ун тавбо гъабулевги вук1уна. Ах1макъав чи жиндир гъава-напсалда нахъвильтун, шайт1аналь гуккун, кинабго жинца гъабулеб г1амал жинда берцин бихъун вук1уна: гъасда Аллагъги раk1алда шоларо, жинца тавбоги гъабуларо. Ахираталда Аллагъасда гъев чиги раk1алде шоларо ва гъев абадияб жужах1алъул г1азабалъулъ хут1ула.

Аллагъас нильеё г1елму ва г1акъло къеги.

29. Я гъал иман лъурал г1адамал!

Нужеца цояз цоязул боц1и кванаге шарг1ияб нух гъеч1ого:

бикъун, бахъун, риба гъабун, кагъат т1ами гъабун, цогидал кинал ругониги х1арамал нухазда кванаге цоцазул боц1и.

Нуж к1иялго разильун гъабураб даран

бук1уна нужеца х1алалаб х1алалда боц1и кваналеб нухлъун.

Ва нужеца цояз цоялги ч1ваге. Цо-цазда къабун ругъналги гъаруге.

Х1акълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ **нужеда гурх1улев вуго,** ва нужер дунялалъеги ахираталъеги лъик1аб жо нужеда малъулев вуго.

30. Гъаб нужеда гъабугеян абураб жо гъабулев чи, жинда гъеб х1арамаб бук1ин лъалаги бук1ун,

Аллагъасул амроялъул к1вар гъабич1ев,

гъесдаса х1инкъич1ев чи вуго. **Дица гъев чи ахираталда ц1акъ боркъараб жужах1алъуве лъугъизавила, ва гъеб Аллагъасе** جَلَّ جَلَالُهُ **ц1акъ бигъаго гъабизе к1олеб жо буго.**

31. Нуж Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ **х1арам гъабураб**

жо гъабун к1удияб мунагъ гъабиялдаса

рик1к1алъун, ц1унун ч1ани, Аллагъас

нужер г1исинал мунагъал рахчун тела,

жиндир ц1об-рах1маталдалъун. Ва

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ **нуж берцинаб, лъик1аб бак1алде лъугъизарила-гъеб бак1ги алжан буго.**

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуглаббасида гъикъана: «К1удиял мунагъал анкъгойищ ругел» абун. Ибнуглаббасица رَحِمَهُ اللَّهُ абун: «К1удиял мунагъал анкъго рук1иналдаса анкънусго рук1иналда г1агарал руго (ай г1емерал руго). Ва амма тавбо гъабун, Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ гъарун, мунагъал рахчи т1алаб гъабулев чиясул мунагъ к1удияб бук1унаро, ва жинда т1ад ч1араб мехаль цониги мунагъ гъит1инабги

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُمْ
بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً عَنْ
تَرَاضٍ مِنْكُمْ وَلَا تَقْسُوا أَنْفُسَكُمْ
إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ۝

وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ عُدُوًّا وَظُلْمًا فَسَوْفَ نُصْلِيهِ
نَارًا وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ۝

إِنْ تَحْتَبُوا كَبَائِرَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ
نُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ وَنَذْخُلْكُمْ
مَدْخَلًا كَرِيمًا ۝

буклунаро»-абун. Ай мунагъ буклинги лъалебги букладго гьитлинаб мунагъ гъабулев вугони, гъеб клудияб мунагъалда сверула.

Цоги жинда Аллагъ ризалъаяв Ибнуглаббасица абуна: «Кинабниги жиндиль Аллагъасде гласилъи бугеб жо клудияб мунагъ буго»-абун. Гъаб раглиялъул магна буго: бокъун, лъан Аллагъасде гласилъи абураб. Хатлаълъун, гъалатлъун, гъапуллъун, жинда лъачлого ккараб гласилъи Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ тласа лъугъунеб буклуна.

Жудеда Аллагъ разилъаял Муслимица ва Бухарияс бицараб сахлихлаб хладисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Нуж рикIкIалъе нужер киналго гIамалазул кири хвезабулеб анкъого клудияб мунагъалдаса»- абун. Цояс абуна: щал ругел гъел мунагъал я Расулаллагъ ﷺ абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «ГIадегIанав Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ ширк гъаби буго цо, шаргIияб гIилла гъечIого Аллагъас хIарам гъабураб нафе чIвайги буго клIго. СихIро гъабиги буго лъабго, риба гъабун боцIи кванайги буго ункъго. Ятимзабазул боцIи кванайги буго щуго. Рагъдаса лъутиги буго анлъго. Жидеда щибго гIайиб гъечIел руччабазда рогъоб байги буго (зина гъабиялдалъун рогъоб бай) анкъго»- абун.

Гъаб анкъго гурони клудияб мунагъ гъечIо абураб магна гуру гъаб хладисалъул. Цогиги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул хладисал гIемер руго гъал гурелги клудиял мунагъал рицарал. Гъел хладисазуль клудиял мунагъаллъун рикIкIун руго: эбел-имсеу гIакъуба-къварилъи гъаби, гьереси бицин, гьересияб нугIлъи гъаби, пакъирлъиялда хIинкъи. Лъимер хIихъизе бокъичIого хвезаби (лъимер бахъи, реххи, аборт) зина гъаби, ливатI гъаби, гьересияб гъа гъеди, рогъоб бай, варисзабазе зарал гъабун васият гъаби, дармилъ хиянат гъаби, цIадиро- къали нукъсан гъаби, дин дунял тIалаб гъабиялъе сабаблъун кквей. Цогиги гIемер руго клудиял мунагъал. ИбнухIажарица клудиял мунагъал рицун ва гъездаса цIунулеб къагIида бицун тIехъ гъабун буго жинда жаниб шунусго гIанасеб клудияб мунагъ бицараб.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул клудиял мунагъал рицунел хладисазул щибалъул авалалда рехсон буго Аллагъасда ширк гъаби абураб рагIи. Гъеб гIадамаз цIакъ кIвар гъабичIого тараб масъала буго. Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гъабулеб гIибадат цоги жоялъе гъабураб мехаль гъев чи мушрик вуклуна, исламияб диналдаса вахъула ва кафурал гIадамазда гьоркков ккола. Хладисалда жаниб «Аллагъасда ширк гъаби бицун клудияб мунагъ буго» абураб мехаль гъалъул магна буклуна: Аллагъасе гIибадат гъаби, ва гъеб Аллагъасе гъабулеб

глібадаталдалъун цоги шив вугониги инсан разилъи тlалаб гъаби. Гьалда рияъ абунги абула. Глaдaмaзe берцин вихъизе, лъикl вихъизе бокъун гlамал гъаби буго гъeб.

Цоги гъаб ширк букlуна Аллагъасда ахlи базе кколел ва гъаризе кколел умуразулъ цоги инсанасда ахlи бай, гъев инсанас Аллагъасда аскlоб дуе кумек гъабиялда божун ва хъул лъун. Гьалда релълъарал гlемер бакlал руго инсан ширкалъулъ кколел, клудияб мунагъалъулъ кколел, гъев чи бусурман чи вуго абураб сипаталдаса вахъичlониги.

Цлаларал чаглазул клудияб гlайиб буго гlадамaздa гъаб масъала бициналъулъ гъез гъабулеб тохлгъиялдакъун. Жидер жагъиллъиялъ гlемерисел гlадамaздa раклалде кколеб буго Аллагъасда جَلَّ جَلَّالَهُ ширк гъаби бугин гъев Аллагъасе балeб как цоги чиясе бай ва гъесие гъабулеб сужда инсанасе гъаби. Гьалда клудияб ширк абула, гъав чиги бусурманчи вукlунаро. Бусурманчиясда хитlабги гъабун абураб мехалъ: «Аллагъасда ширк гъаби клудияб мунагъ буго»- абун, гъалъул магlна букlуна жиндир гlамалалъул кири холеб, жив мунагъалъулъ кколеб ширк абураб.

Жидеда Аллагъ разилъаял клудиял асхlабзаби цlакъ хlинкъулел рукlана нипакъалдаса ва ширкалдаса. Ниль иман загллпал, Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّالَهُ хlинкъи дагъал рукlиналъул гlаламат буго ниль гъаб клго клудияб мунагъалдаса хlинкъулел гъечlолъи, ва гъаб масъала клвар гъабичlого тейги.

Аллагъас нильеe жив разияб гlелму, ва гlамал къеги.

32. Нужеца хъул халат гъабуге, ва хlалхъублъи гъабуге Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ **нужер цоял цогидаздаса тlокl гъарун рукlиналда. Бихъиназе жидеца гъабураб гlамалалъул кири ажро букlине буго.**

Жигъад гъабиялъул, хъизан-рукъалъул тlалаб ва тарбия гъабиялъул. **Руччабазеги жидеца гъабураб гlамалалъул кири**

букlине буго: росазе мутlигlлъиялъул, къабихlаб пиша гъабичlого

теялдакъун жидер къадрo цlуниялъул. **Нужеца Аллагъасда**

جَلَّ جَلَّالَهُ **гъаре нужеe камилаб иманги хlалалаб боцlиги къе абун,**

Аллагъ цlакъ сахаватав вуго ва жинца гъарараб жо кьолевги вуго.

Хlакълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ **жинда кинабго жо лъалев вуго.**

Гъеб лъаялдакъун кьола Аллагъас шивав инсанасе жиндие къезе мустахlикъаб жо. Дуниялъул боцlи бугониги, гlелму-дин бугониги.

Гъаб аят рeштlиналъе сабаб бицана: жинда Аллагъ разилъай

وَلَا تَتَمَنَّوْا مَا فَضَّلَ اللَّهُ بِهِ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ لِّلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبُوا وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا اكْتَسَبْنَ وَسَأَلُوا اللَّهَ مِن فَضْلِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ﴿٣٢﴾

Уммусалматица Аллагъасул свалат салам лъеяв аврагасда абунa: «Я расулаллагъ ﷺ! Бихъинал гъазаваталда ун гъелгул ажро кири босулел руго, нижее гъазават гъечло. Ирсалдасаги нижее бихъиназе бугелгул бацадаб гурони гъечло»-абун. Цинги Тlадегlанав Аллагъас ﷺ гъаб аят рештlизабунa (32 аят). Хlадис имам Ахlмадица бицана.

33. Щивав инсанасе гъезул ирс босулел гlагарал чагlи гъаруна Аллагъас ﷺ: эбел-имсул ва цогидал гlагарал гlадамазул ирс босулел. Жагъилияб заманаль къотlи гъабун ва гъа гъедун рукlарал гlадамазе гъезие кколеб бутlа къе.

وَلِكُلِّ جَعَلْنَا مَوَالِيَّ وَمَا تَرَكَ
الْوَالِدَاتِ وَالْأَقْرَبُونَ وَالَّذِينَ عَقَدَتْ
أَيْمَنُكُمْ فَأَتَوْهُمْ نَصِيبُهُمْ إِنَّ اللَّهَ
كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدًا ﴿٣٣﴾

Гъаб хlукму исламальгул авалалда букlана, цинги ирсалгул аятал рештlизарун насхо гъабунa. Хlакълъунго Аллагъ жинда кинабго жо бихъулев, лъалев вуго, ва щивав чиясе жиндир гlамалалда рекъараб жазаъ гъабулев вуго.

34. Бихъинал руччабазда тlад ругел руго гъезда амру- нагъю гъабиялъуль, гъезие напакъа къеялъуль, ва кинабго гъезие маслахlат бугеб жо гъабиялъуль.

الرِّجَالِ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ
اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنْفَقُوا مِنْ
أَمْوَالِهِمْ فَلَا ضِلَالَةَ فِي ذَلِكَ حَفِظْتُ
لِلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ وَاللَّتِي
تَخَافُونَ نُشُورَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ
وَأَهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَأَضْرِبُوهُنَّ
فَإِنْ أَطَعَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا
إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَبِيرًا ﴿٣٤﴾

Аллагъас жал тlокl гъарун рукlиналдалъун гlакъло тадбиральуль, бахlарчилъиялъуль, ва хlалтlи гъабун магlишат тlалаб гъабиялъуль. Гъеб магlишаталдаса руччабазе нафакъа кьолел рукlиналъульги. Гъал тlокlлъаби жидее рукlиналъ, Аллагъас ﷺ бихъинал хасс гъаруна аварагlъиялда, имамгъиялда, гъазават гъабиялда ва цогидал умуразда. Гъаб амру гъадин бугелгул руччаби кlиго батlиял тайпа руго.

Лъикlал руччаби руго Аллагъасда мутlигlал, хадуб жидер росазеги мутlигlлъарал. Жидеда тlад ругел хlукъукъалги тlубалел: жидерго напс къабихlаб пишаялдаса цlунулел, гъезда божилъи гъабураб рукъальул магlишатги цlунулел ва гlадада хвезабуларел, рос-лъадиялда гъоркъоб бугеб жинсияб ва цогидаб бальголъи цlунун гъеб къватlибги бицунасел.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул хlадис буго:

«къямасеб къоялъ Аллагъасда асклор члолеб баклалъул рахъалъан гладамазул бицунго квешал руго (ай щибго жидее къадро-къимат гъечлел руго) жал цо-цазда асклор регулел, цинги жидер напсиял балъголъаби къватлур рицулел рос-лъади. Гьел гладамал цлакъ ахлмакъал гладамал руго»- абун.

Гъезул мисал буго тласан ретлелги бахъун жиндир члужу, яги рос гладамазда цеве вахъун члезавиялда релъгъараб.

Квешал руччабазул бицун Аллагъас абулеб буго: **Нужеда мутлгилъиялдаса руччаби рахъиналда хинкъараб мехаль, гъезда берцинаб вагъиза-насихлат гъабун, гъез гъабулеб гламал квешаб буклин бице, ва гьел лъиклаб рахъалда рачине яхл бахъе. Вагъизаялъ мунпаглат гъабулеб гъечлони, дагъаб заманаялъ, гъезда асклор регун ругониги, гъездахун махсаро гъабичлого, жимагл гъабичлого, хабар бицинчлого те. Цинги гьел руччаби мутлгилъулел гъечлони ва квешаб гламалги толеб гъечлони, гъезда къабе: гъумералда къабичлого, ва квеш къабичлого. Нужее руччаби мутлгилъун ругеб мехаль нужеца нухал ралагъуге гъезие къварилъи гъабизе. Хлакълъунго Аллагъ **جَلَّالَہٗ** Тладегланав ва Клудияв вуго.**

Аллагъ **جَلَّالَہٗ** гьел руччабазул вали (Бетлергъан) вуго ва жиндир лагъзадерие зулму гъабураздаса жинца щим босулев вуго. Рос члужуялдаса къуватав, гьелъие зулму гъабизе клелев вугониги Аллагъасул къуват-гуч цлакъго клудияб буго, ва заглпал, жидее зулму гъабурал гладамазе жинца квер бакъулев, ва гъезие рецлел босулев вуго.

Мухламмад Глали Сабунияс абуна: Тладегланав Аллагъас жиндир каламалгъуль абуна. «Аллагъас цоял цояздаса тлокл гъарун руклиналдалъун» абун. Гьалъул хликмат буго: рос черхалъул бетлер гладин ватани члужу гъеб черх буго ва гъаб клиябго жо цоялъ цояб тлубазабулеб, клиябго цо-цазда хлажатаб буго. Гъадин бутелъул росасе тлокллъи буклин члужуялъул глайиб гъечло яги росасул гъунар гъечло.

Масала, инсанасул ракл кванил рукъалдаса хирияб буклин, бетлер квералдаса тлоклаб ва къиматаб буклин, гъев инсанасе ничаб жо гъечло. Цо лага цоги лагаялдаса члухлизе бегъуларо. Бераль глей гъабуларо глин гъечлого, квераль глей гъабуларо хлетле гъечлого. Щибаб лага жиндир хлажат тлубалеб буго, ва киналго лугби камилал руклунгурони инсанги камилъуларо. Гъаб хликмат загъир гъабун абуна Аллагъас «цоял цояздаса тлокл гъаруна» абун, «бихъинал руччабаздаса тлокл

гъаруна»- абун абиџлого.

35. Рос-лъади цо-цалъ къацандун,
цо-цазде тушманлъи ккун лъугъани,
ва гъезда гъоркъоб питна ккеялда
нужер х1инкъи бугони, нужеца к1иго
г1адилав чи вит1е гъезул ишалъухъ
балагъизе, ва маслах1атаб х1укму
гъабизе. Цо чи вит1е ч1ужуялъул рахъалъан,
гъелтъул рахъ хал
гъабулев ва гъелъие квербакъулев, цо чи росасул
рахъалъанги
вит1е гъесул рахъалда вук1унев.

وَأِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا
مِّنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِّنْ أَهْلِهَا إِنْ يُرِيدَا
إِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللَّهُ بَيْنَهُمَا إِنَّ اللَّهَ
كَانَ عَلِيمًا خَبِيرًا ﴿٣٥﴾

Цинги гъез рос-лъади аск1ор ч1езарун гъезул г1арзалда г1ин т1аме, ва
гъезие лъик1аб ваг1за-насих1ат гъабе. Гъел рос-лъадиялъе цо-цазде
рекъезе бокъани ва Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ амруялдаги мут1иг1лъулел
ругони, гъав к1иявго чи гъоркъов лъугъиналъул баракат бук1уна.
Ва гъал сабаблъун ккун, Аллагъас рос-лъади цо-цазде рекъезарила,
ва гъезул раклазулъ Аллагъас цо-цаздехун рокъи, ва гурх1ел
гъабила. Х1акълъунго Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жинца гъабулеб
х1укмуялъул маслах1ат лъалев вуго ва гъеб х1укмуялда хадур
рач1унел умуралги жинда лъалев вуго.

Бет1ергъан Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъаб масъалаялъулъ гъезда гъоркъоб рекъел
ккеялъул гурони биџинч1о. Гъелда жаниб х1икмат буго: Аллагъасеги
бокъуларо хъизан биххи ва лъимал къват1ахъ хут1и. Гъаб х1икматалъе
г1оло гъев к1иявго г1адилав чияс ях1 бахъизе ккола рос-лъадиялда
гъоркъоб бугеб даг1ба т1аг1инабизе, ва гъел цо-цалъ рекъезаризе.
Кинниги, маслах1ат лъугъунареб х1ал бугони, ва шарг1алда рекъон
гъезул ригъин биххи маслах1атлъун бихъани, гъезул ригъин биххизеги
бегъула.

36. Нужеца Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ г1ибадат
гъабе ва гъеб г1ибадат гъабиялъулъ
гъесдехун щибго жо г1ахъал гъабуге.
Нужеца эбел-имсуе лъик1лъи гъабе,
ва гъеб лъик1лъи гъабеян абун цо-
цалазда васиятги гъабе. Г1агарал
г1адамазе, мискин-пакъирал г1адамазе,
ва ятимзабазе лъик1лъи гъабе.
Г1агарав мадугъаласе, ва г1агарав
гъеч1ев мадугъаласеги лъик1лъи гъабе.
Дур хьолбохъ вугев гъалмагъасеги

﴿وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ
شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ
وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسْكِينِ وَالْجَارِ ذِي
الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ
بِالْجُنُبِ وَإِنَّ السَّبِيلَ وَمَا مَلَكَتْ
أَيْمَنُكُمْ ۖ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن
كَانَ مُخْتَلِفًا فَوْقَ رَأْسِهِ﴾ ﴿٣٦﴾

лъик1лъи гъабе. Сапаралда цадахъ ккарав, г1елму ц1алулага
цадахъ вугев, ва цоги щиб сабаб бугониги, дур гъалмагълъи
ккарав чиясе лъик1лъи гъабе ва гъев к1очонге. жив гъарибав,
жиндир агълу-хъизан рик1ад бугев нухлуласеги кумек гъабе.
Нужер квер маликгъарал гъарабашазеги лъик1лъи гъабе.
Х1акълъунго т1адег1анав Аллагъасе ﷺ вокуларо жив
ч1ух1арав, г1агарал чаг1аздаса, ва мадугъалзабаздаса гъумер
буссун вук1унев чи.

Живго киназдасаго лъик1авлъун вихъулев, г1адамал г1одорег1ан
гъарулев чи вокуларо Аллагъасе ﷺ.

37. Жалгоги бахилал, г1адамаздаги
бахиллъиялдалъун амру гъабулел руго
гъел квешал г1адамал:

жидеда т1ад гъабураб паризаяб закатги
къоларел, Аллагъасул нухда гъазаваталтъе
напакъаде боц1иги къоларел. Аллагъасул
ﷺ ц1обалдалъун жиде къураб боц1иги

бахчулел закаталтъе ва напакъаде къеч1ого бук1ине. Дица капурал
г1адамазе ц1акъ гъел г1одорег1ан гъарулеб г1азаб х1адурун буго.

38. Жидеца боц1и г1адамазе г1оло,
риялтъе, напакъаде къолел Аллагъ
разилъи т1алаб гъабич1ого, г1адамаз
рещизе бокъун, ва Аллагъасдаги
ﷺ, ахир къиямасеб къоялдаги

иманги лъун гъеч1еб х1алалъ, гъал чаг1и мунафикъзаби руго.

Жидеца щайт1ан гъалмагълъун ккурал г1адамазе ц1акъ квешаб
гъалмагъ буго гъеб щайт1ан: кинабго квешаб г1амалалда гъев
т1овит1улеб, ва кинабго лъик1лъи гъабиялдаса нахъги ч1валеб.

39. Гъал мунафикъзабазе бугеб
къварилъи щиб бугеб, гъаб къадараб
х1алихъатаб пиша гъабун Аллагъги
г1адамалги гуккулел рук1инч1ого,
х1акъикъияб иман лъун Аллагъасдаги,

ахираталдаги божани, ва Аллагъс къураб боц1иялдаса гъев
разилъулел нухазда напакъа ва садакъа къуни. Х1акълъунго
Аллагъ ﷺ гъазул х1ал гъалев вуго. Загъирги бат1инги, щибго
бат1алъи гъеч1о Аллагъасул г1елмуялъе. Гъадин бугелъул нуж
иманлъун, Аллагъасдаса ﷺ х1инкъун гъев разилъи т1алаб

الَّذِينَ يَبِخَلُونَ وَيَأْمُرُونَ النَّاسَ
بِالبَخْلِ وَيَكْتُمُونَ مَاءً أَتَاهُمُ اللَّهُ
مِنْ فَضْلِهِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا
مُّهِينًا ﴿٣٧﴾

وَالَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ رِئَاءَ النَّاسِ
وَلَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَنْ
يَكُنِ الشَّجَلُ لَهُ فَرِيئًا فَسَاءَ قَرِينًا ﴿٣٨﴾

وَمَا ذَا عَلَيْهِمْ لَوْ آمَنُوا بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ
وَأَنفَقُوا مِمَّا رَزَقَهُمُ اللَّهُ وَكَانَ اللَّهُ
بِهِمْ عَلِيمًا ﴿٣٩﴾

гъабун хъваде.

40. Тiадегiанав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цох1о зарра
гiадаб жоги зулму гъабуларев вуго:

кигiан гъитiинабниги лъикiаб гiамал ажро
гъабичiого толарев вуго. Лагъзадерил гiамал

лъикiаб бугольараб мехаль гъельгие гiемер

цiикiкiизабун ажро гъабулев вуго. Ва жиндир рахъальъан цiакъ

кiудияб тiокiлъи тiадеги къолев вуго: гъебги алжан буго.

41. Капуразул ва мушриказул щиб
хiал букiинеб дица къиямасеб къояль

щибаб умматальул авараг, гъезухъе

Аллагъасул дин щвезабунин абун нугiлъи

гъабизе гъезда цере рахъизарураб мехаль. Ва дица мун гъаб дур

умматалье нугiлъун тiаде вахъинавидал я Мухiаммад ﷺ,

гъеб умматальул гiасиял, пасикъал гiадамазул щиб хiал букiинеб.

Цiакъ квешаб хiал букiина гъезул, цiакъ рекiекълъун ва пашманлъун

рукiина гъел, ва амма гъеб къояль жидер пашманлъияль щибго

мунфагiат гъабиларо, ва гъезие квербакъулев чиги вукiинаро.

42. Гъеб къояль капурал ва Аллагъасул

جَلَّ جَلَالُهُ расуласда гiасилъарал гiадамазул

хъул лъола жал тiад рахъинаричiого,

ракъуль лъун толел анищ, жидеда тiад

ракъги битiизабун абун. Ва гъеб къояль

гъезда Аллагъасдаса щибго жо балъго гъабизе кiоларо:

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ кiалалда мугъро чiван лугби кiалъазарула.

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнугiаббасидаса бицана: «къиямасеб къояль

мушриказда лъадал, Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо гъавурав чи гурони алжаналда

лъугъунаревлъи, гъез цо-цаздехун абула: «рачiа нильеца инкар гъабизе

ширк гъабичiо абун». Цинги Аллагъас жидер гiамалаздаса гъикъидал,

гъез абула: «Валлагъи, нижер Бетiергъан ниж ширк гъабураздаса

рукiинчiо»-абун. Аллагъас гъезул кiалазда мугъро чiван лугби

кiалъазарула, цинги щибаб лагаяль жинца гъабураб гiамалги бицуна.

Гъанже мушриказул хъул къотiула ва гъезис бокъула ракълъун гъарун

толел анищ жал»-абун.

43. Я гъал иман лъурал гiадамал!

Нуж как базе лъугъунге мехтун ругеб

хiалалъ, нужеца бицунеб, гъабулеб жо

нужеда лъалел лъугъинегiан.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظْلِمُ مِقْقَالَ دَرَّةٍ وَإِنْ تَكَ

حَسَنَةً يَّضْعِفْهَا وَيُؤْتِ مِنْ لَدُنْهُ

أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٤٠﴾

فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ

وَجِئْنَاكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا ﴿٤١﴾

يَوْمَ يَذَّوْدُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَعَصَوُا

الرَّسُولَ لَوْ نُفِئُ بِهِمُ الْأَرْضُ وَلَا يَكْتُمُونَ

اللَّهُ حَدِيثًا ﴿٤٢﴾

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقْرَأُوا الصَّلَاةَ وَانْتُمْ

سُكْرَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ

وَلَا جُنُبًا إِلَّا عَابِرِي سَبِيلٍ حَتَّى تَغْتَسِلُوا

Как Аллагъаса х1елун, гьесдаса
х1инкъун, гьесие дуг1а гъабун базе кколеб
буго ва мехтун вугев чиясул гъеб г1амал
бук1уларо.

Гъаб х1укмуги мехтулеб жо х1арам
гъабилелде себе бук1араб буго.

Мехтизарулеб жоялъул х1акъальтуль
решт1изабураб к1иабилеб аят буго гъаб.

Лъабабилеб аят решт1изабуна: «нужее хамро х1арам гъабун...»
абун. Гьелдалъун кинабго жинца мехтизарулеб, ва г1акъло ине
гъабулеб жо х1арам гъабун: г1емераб жо гъекъон мехтизарулеб
жоялъул киг1ан дагъабги жо гъекъей х1арамаб буго.

**Ва нужеда черх чуризе т1алъараб мехальги баге нужеца как, черх
чурун хадуб гурони. Сапаралда рук1ун лъим швеч1они бегъила
ракъаль таямум гъабун как базе:**

Черх чури т1ад гъабулеб ункъго сабаб буго: 1. Капур чи иманлъун
исламалда вач1ин. 2. Бихъин чияс ч1ужуг1адамалда жимаг1 гъаби
(к1ияздаго т1алъула черх чуризе). 3. Мани бач1ин, кьижун вук1ун
бач1аниги, пикру гъабун бач1аниги, цоги щиб сабабалдалъун бач1аниги
загъиралда бихъулеб бак1алда мани бач1ин лъараб мехаль бихъиназ ва
руччабаз черх чури т1алъула. 4. Бусурман чи хвараб мехаль ч1агояз
гъев чуризеге т1алъула.

**Нуж унтун ругони, яги сапаралда ругони, яги нужер какие чури
биххун бугони цебесеб яги нахъисеб г1авраталдаса къват1иб щиб
бугониги жо бач1ун. Яги нуж руччабазда хъат1ун ругони:** жинца
ячине бегъулей ч1ужуялъул ва бихъин чиясул т1ом цо-цаде хъат1ун
бугони.

Гъаб буго имам Шафиг1ил мазгъабальтуль г1алимзабаз гъабураб
маг1на. Ибнуг1аббасица маг1на гъабун: «нужеца руччабазда жимаг1
гъабун»-абун. Гъаб к1иге бат1ияб маг1на кьолеб бук1иналъе г1оло
«ламс» абураб раг1и: цо г1алимзабаз гьелъул маг1на цо-цазде хъат1и
гъабун, ва какие чури биххиялъе сабаблъун гъабун. Цогидал
г1алимзабаз жимаг1 гъаби маг1на гъабун ва черх чури т1алъиялъе
сабаблъун гъабун.

Цинги гъал г1адамаз какие чуризе я черх чуризе лъимги батич1они:
жинца ц1ех-рех гъабун хадуб жиндир рукъоб, мадугъалихъ. Сапаралда
вугев чияс сверухътиялда валагъун, гъез т1алаб гъабе бац1адаб,
х1ур гъоркъоб бугеб ракъ, ва гъеб ракъалда к1иябго квер къабун
жиндир гъумералда масх1о гъабе (лъульай, бахе), хадуб к1иябго

وَأَن كُنْتُمْ مَّرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ
مِّنْكُم مِّنَ الْمَاءِ أَوْ لَسْتُمْ عَلَى ٱلنِّسَاءِ فَلَمْ
تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا
فَأَمْسُوا بُيُوتَكُمْ وَٱيِّدِكُمْ
إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا ﴿٢٢﴾

кверал, гъуждуздаги масх¹⁰ гъабе. Х¹акълъунго Аллагъ جَلَّالُه жинца мунагъал чурулев, ва жив муъминзабазда гурх¹улев вуго. Х¹ал¹олареб таклип т¹адлъоларо. Жидее зах¹малъи ккараб жоялъул бигъалъи гъабулеб нухги малъула, ва бигъалъи гъабизе изнуги къола. Таяммум гъаби шарг¹аль изно къураб рухса (бигъалъи) буго. Щиб сабаблъун гъабулеб бугониги таяммум гъабулеб къаг¹ида цо буго, ва гъелъул шурут¹алги цох¹⁰ руго.

Т¹оцебесеб шарт¹ буго: лъим батунгут¹и, яги гъеблъим батун бук¹аниги гъель какие чуризе рес гъеч¹олъи. Масала какие чурулел лугбузда ругънал рук¹ун, сафаралда вугев чи къечон вук¹ун, ва цогидалги шарг¹альул т¹ахъазда жанир рицунел г¹иллаби, ва г¹узраби.

К¹иабилеб шарт¹: бац¹ц¹адаб ракъ бук¹ин буго.

Лъабабилеб шарт¹: гъеб ракъ гъумералда бахингун цадахъ как х¹алаллъизе таяммум гъабиялъул ният рекелъ бук¹ин буго. Как базе х¹алаллъи гуреб какие чури яги черх чури бук¹унаро таяммум гъаби.

Ункъабилеб шарт¹: гъеб бац¹ц¹адаб ракъ гъумералда ва к¹иябго гъеж-квералда бахи буго.

Гъаб таяммумалдалъун цо паризаяб как гурони баларо. Цогиги паризаяб как балеб бугони: масала сапаралда вук¹ун как данде босун бугони, цоги таяммум гъабизе ккола. Лъималъ какие чуризе рес лъугъарабго таяммумалъул х¹лукму хола, ва какие чуризе ккола. Черх чури т¹ад бугев чиясги лъим батараб мехаль черх чуризе ккола. Ай таяммум гъабун как базе х¹алаллъаниги какие чури биххи, ва черх чуризе т¹алъи борхуларо таяммумаль.

Таяммумалда хурхарал масъалаби г¹емер руго, гъанир киналго хъван лъугъуларо. Фикъгъиялъул т¹ахъаздаса, г¹алимзабазда ц¹ехон мух¹кан гъаризе ккола гъел масъалаби.

44. Мун г¹ажаиблъуларийш Мух¹аммад

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидехъе т¹ехъ къурал, ва гъеб ц¹ализе лъай къурал г¹адамазул пишайла, жидеца х¹акъаб динги бичун къосин босулел, иман лъеялдаса купру т¹асса бишулел. Ва жидее бокъулел, я гъал муъминзаби, нужги бит¹араб нухдаса къосун гъезда рельгъарал лъугъине.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ الْكِتَابِ
يَشْتَرُونَ الضَّلَالَةَ وَيُرِيدُونَ أَن تَضِلُّوا
السَّبِيلَ

45. Т¹адег¹адав Аллагъ жинда лъалев вуго нужер тушбабазул х¹ал.

Жал къосарал, жидеда ццим бахъарал

ягъудиязул нужедехун бугеб тушманлъи Аллагъасда جَلَّالُه нужедаса

وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِأَعْدَائِكُمْ وَكَفَى بِاللَّهِ وَلِيًّا وَكَفَى
بِاللَّهِ نَصِيرًا

лъикl лъала. **Нужее г1езе буго нужер Вали** (жинца нужер тlалаб-ургъел гъабулев) **Аллагъ** جَلَّالَهُ **вук1ин. Ва нужее Аллагъ г1езе вуго жинца квер бакъулевлъун.** Гъадин бугелъул нуж цох1о Аллагъасда божун, гъесда мугъч1ван рук1а, нуж гъел тушбабазул макруялдаса Аллагъас ц1унизе руго.

Гъаб к1иги аят решт1инабиялъе сабаб бицана: жинда Аллагъ разилъаяв Абусуфяница, исламалде вач1иналда цевеккун, ягъудиязул Каг1б ибну Ашраф абулев ц1аларав чиясда абунa: «Мун вуго т1ехъ ц1ализе лъалев чи. Ниж руго ц1али, хъвайи лъаларел уммиял г1адамал. Дуца дида бице: нижер шив вугев бит1араб нухда: нижищ яги Мух1аммадищ?» абун. Каг1буца абунa: «Дида бице шиб дин нужер бугеб?» абун. Абусуфяница абунa: «Нижеца х1ажизабазе нижер боц1и хъун гъан къола, гъезие лъимги къола, нижеца гъоболасе хъулухъги лъикl гъабула, нижер Бет1ергъанасул рукъги къач1ала. Мух1аммадица жиндир умумузул дин тана ва г1агарлъиялдаса гурх1ел-рах1муги къот1ана» - абун. Цинги Каг1буца абунa: «Нужер дин гъесул диналдаса лъиклаб буго, ва, Аллагъасх1аги, нуж бит1араб нухалда руго гъев Мух1аммад жинда вугеб нухалдаса» – абун. Цинги Аллагъас جَلَّالَهُ «мун г1ажайблъуларийщ» – абун (44-45 аятал) решт1изаруна.

46. Ягъудияздаса цо г1адамал руго
Тавраталда бугеб Аллагъасул جَلَّالَهُ
калам хисизабулел, ва гъелъие жидеего
данде кколеб маг1на гъабулел.
Дуца иман лъеялда ах1араб мехаль
гъез абулеб буго: «Нижеда дуца
бицулеб жо раг1ана, амма ниж гъелда
г1исилъана»- абун: ай нижеца гъелда
иман лъеч1о ва дуда ниж мут1иг1лъуларо.

Цогиги гъез абулеб буго «нижеца
бицулеб жоялда г1енекке, дуда раг1угеяв»- абун. Ва «رَعَا» абулеб
буго, квешаб рогъоб бай мурадалда, т1аса дудехун рекъон ругоян
ккезабун, ва исламияб диналда гъез тушманлъи гъабулеб буго,
гъелда г1айиб ч1ван.

Гъел ягъудияз абун бук1араб ани: нижеда дуца бицараб жо раг1ана ва ниж дудаги мут1иг1лъанаян абун. Мун нижеда г1енекке, ва мун нижеда валагъе абунги, гъезие гъаб ц1акъ лъиклаб бук1ана Аллагъасда аск1об, доб себе бицараб авараг ва дин махсароде гъабулеб раг1аби абич1ого. **Кинниги, Аллагъас** جَلَّالَهُ **ягъудиял**
жиндир рах1маталдаса рик1к1ад гъаруна гъезул купруялъе г1оло,

مِّنَ الَّذِينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَن
مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا
وَأَنفَعُ غَيْرُ مَسْمُوعٍ وَرَعَيْنَا إِنَّا بِالْأَسْمَاءِ
وَطَعْنَا فِي الَّذِينَ وَلَّوْا أَنَّهُمْ قَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا
وَأَنفَعُ وَأَنظَرْنَا لَكَ أَلَمْ تَرَ أَنَّهُمْ قَالُوا قَوْمٌ وَلَكِنْ
لَّعَنَهُمُ اللَّهُ بِكُفْرِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُونَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٤٦﴾

ва гъез цІакъ загІапаб хІалалъ гурони иманги лъоларо, гъеб иман Аллагъасда جَلَّ جَلَّالَهُ аскІоб жидее щибго мунпагІат гъечІеб букІуна.

Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ рештіизарурал тІахъаздаса жидеего боқыраб жоялда гурони иман лъоларо, аварагзабаздаги иман лъоларо, жидер аварагасда гурони. Гъадианаб иман лъей алжаналда лъугъызарулеб букІунаро.

47. Я гъал китабиял! Нужеца
иман лъе дица рештіизабураб
Къуръаналда, жинца нужер тіехъги
ритІухъ гъабулеб, нужеда ццим
бахъун нужер гъурмазул куц хвезабун,
гъел мугъалда нахъе сверизарилелде
цебеккунго бер, кІал, гІин гъечІел

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ آمِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا
مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَكُمْ مِّن قَبْلِ أَن نَّظْمِسَ
وُجُوهًا فَرَدَّهَا عَلَىٰ أَدْبَارِهَا أَوْ نَلْعَنَهُمْ كَمَا لَعَنَّا
أَصْحَابَ الْأَسْبَتِ وَكَانَ أَمْرُ اللَّهِ مَفْعُولًا ﴿٤٧﴾

хъарщи гІадаб сурат гъабун. Цоги гІалимаз абуна гъумер
нахъехун сверизе гъабун жал нахъахІатІил унел гъарун абун.

Яги дица шамат къоялъ ччугІа ккуразе гъабураб гІадаб кІудияб
гурхІел къотІи гъабизегІан цереккун. Аллагъас гъел гІадамал
болъоналлъун ва маймалакаллъун сверизе гъарунрукІана. ТІедегІанав
Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ боқыраб жо лъугъуна, ва гъеб нахъчІвалеб
кинабгІаги гІилла, къуватги букІунаро.

48. ХІакълъунго Аллагъ тіаса
лъугъунареб жо буго, жиндехун
ширк гъаби. Ширк гуреб цогидаб
кІудияб мунагъ чурула, ва гъелда
тіаса лъугъула, жиндие вокъарав
муъминчиядаса. Жинца Аллагъасде ширк гъабулев чи цІакъ
кІудияб мунагъ гъабурав чи вуго.

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ
ذَٰلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ
إِثْمًا عَظِيمًا ﴿٤٨﴾

ТІабари абулев гІалимас абуна: гъаб аяталъ баян гъабуна, кинавго
жинца кІудияб мунагъ гъабурав чи Аллагъасе боқыялда гъоркъ вукІин:
боқыани Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ гъев чи тіасан лъугъун тела, боқыани гъесие
гІакъуба гъабила, гъеб кІудияб мунагъ Аллагъасде ширк гъабилъун
гъечІони.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас Яманалъул агълуялхъухъе кагъат
хъвана жинда жаниб паризаял жал рицун, суннат бицун, дият бицун.
Гъеб кагъат битІана ГІамру ибну ХІазм абулев асхІабасухъе къун.
Гъелда хъвараб жоялзулъ букІана: «къямасеб къоялъ ТІадегІанав
Аллагъасда аскІоб бищунго кІудияб мунагъ буго гъесде ширк гъаби.
Цинги бусурманчи чІвай, цинги Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ диналъе гІоло вагъизе
абун рагъде щварав чи, гъеб рагъул майданалдаса лъути»- абун. ХІадис
имам АхІмадица бицана.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас бицараб хладисалда буго: «Аллагъасде ширк гъабичлого хварав чиясе алжан тладаблун буклуна. Жинца ширк гъабун хварав чиясе жуужах1 тладаб буклуна»- абун. Хладис имам Муслимица бицана.

49. Мун глажаиблун валагъе

Мух1аммад ﷺ, жудерго напсал раццунел ва реццунел г1адамасда.

Аллагъ ﷺ вуго жиндие бокъарав

чи жинца ваццунев, ва щивго чиясе цох1о зарра г1адаб жо зулмути гъабуларев.

Гъаб аят бугин абун аягудиязул ва насраниязул хлакълъулъ рещт1изабураб, «ниж руго Аллагъасул ﷺ лъимал, ва гъесие рокъарал г1адамал»-абун жидеца абулел рук1арал. Цоги г1алимаз абун киналго жиде рецц бокъулел чаг1азул хлакълъ рещт1изабураб буго гъаб аят абун. Жидеда Аллагъ разалъаял Муслимица ва Бухарияс бицараб хладисалда буго: «Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас нижеда амру гъабун жидеца г1адамал реццулезул гъурмазда ракъ реххен»-абун.

50. Мун валагъе Мух1аммад ﷺ кин гъел аягудияз Аллагъасда ﷺ гьереси г1унт1изабулеб бугеб:

ниж Аллагъасул лъимал руго, гъесие рокъулел руго абун. Ц1акъ к1удияб мунагъ буго гъаб ва баянаб Аллагъасда г1асилъиги буго.

51. Мун валагъе Мух1аммад ﷺ, жидехъе т1ехъ къурал ва жиде лъай къурал аягудиязул цо къокъаялде, жидеца Аллагъасде ﷺ ширк гъабулел, ва хъанчаздаги, гъезда рельтъарал жалаздаги иман лъолел.

Ва къурайшиязул капурзабазда абулел, нужер дин бит1араб бугин, гъел бусурзабазул диналдасан абун. Гъез бусурзабаздаса капурзаби хира гъарула руго жидер жагъиллъиялъ, диналгул к1варгъеч1олъиялъ. Гъелдалгун Тавраталда бугеб жоялда инкар кколеб буго ва гъеб хисизабулеб буго.

52. Гъал г1адамал руго Аллагъас ﷺ жиндир рах1маталдаса рик1клад гъарурал. Аллагъас лаг1нат къурал

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزُكُّونَ أَنْفُسَهُمْ بِاللَّهِ يَزُكِّي
مَنْ يَشَاءُ وَلَا يَظْلُمُونَ فِتْنًا ﴿٤٩﴾

أَنْظُرْ كَيْفَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ
وَكَفَىٰ بِهِ إِثْمًا مُّبِينًا ﴿٥٠﴾

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ أُوتُوا نَصِيبًا مِّنَ
الْكِتَابِ يُؤْمِنُونَ بِالْجِبْتِ وَالطَّاغُوتِ
وَيَقُولُونَ لِلَّذِينَ كَفَرُوا هَؤُلَاءِ أَهْدَىٰ
مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا سَبِيلًا ﴿٥١﴾

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُ اللَّهُ وَمَنْ يَلْعَنِ اللَّهُ فَلَن
تَجِدَ لَهُ نَصِيرًا ﴿٥٢﴾

г1адамазе квербакъи гъабулев чи дуда ватиларо.

Аллагъасул рах1маталдаса рик1клад гъари буго абадияб жужах1алъул глазбалъе х1акъаллъун лъугъин. Гъаб гъеч1о, щивго чиясул шапаг1аталь ва квербакъиналь, т1аса босулеб глазаб.

53. Яги гъал ягъудиязе Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ **мулкалдаса цо бут1айищ бугеб, гъезие** أَمَّ لَهُمْ نَصِيبٌ مِّنَ الْمُلْكِ فَإِذَا لَا يُؤْتُونَ **бокъараб х1алалъ бикъулеб ва кьолеб.** النَّاسَ نَقِيرًا ﴿٥٣﴾

Гъеч1о жидее гъединач мулк. Гъезие гъеб

бут1а бук1арабани, цох1о зарра г1адаб жоги гъез г1адамазе къезе **бук1инч1о.** Ц1акъ бихилал, хъант1арал, сутурал руго гъал ягъудиял.

54. Яги гъез бусурбабада х1асадищ أَمَّ يَحْسُدُونَ النَّاسَ عَلَىٰ مَاءٍ أَنَّهُمْ لَآلَهُ مِن **гъабулеб бугеб Аллагъас гъезие къураб** فَضْلِهِ ۖ فَقَدْ ءَاتَيْنَا آلَ إِبْرَاهِيمَ الْكِتَابَ **хиралъи-т1ок1лъиялда.** وَالْحِكْمَةَ وَءَاتَيْنَاهُم مُّلْكًا عَظِيمًا ﴿٥٤﴾

Аллагъасул свалат салам лъеяв аврагасда

х1асад гъабуна гъев г1арабияв вук1иналь.

Гъесда нахърильгъарал асх1абзабазда х1асад гъабуна Аллагъасдаги, гъесул аврагасдаги иман лъун гъел г1емерлъулел, гъезул къадро к1одолъулеб бук1иналь.

Х1акълъунго дица хиралъиги т1ок1лъиги къун бук1ана Ибрагъим عَلَيْهِ السَّلَام **аврагасул наслоялдаса ругел нужер умумузе: жидее** **аварагъи къун ва т1ахъалги къун.** **Ва гъел аварагабазе ц1акъ** **к1удияб ханлъиги къун бук1ана.**

Жидее аварагъи ва ханлъи къураздаса рук1ана Давуд ва Сулайман авараг, гъал ягъудиязул аварагаби руго. Гъаб аяталъул маг1на буго: Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие бокъараб мехаль бокъарав чиясе кьола хиралъи ва бечелъи, нужер умумузеге къун буго. Гъеб х1алхъублъи гъабизе кколеб жо гъеч1о, нужеца х1алхъублъи гъабунин абун т1аса унеб ниг1матги гъеч1о Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан бугеб хиралъи. Бищунго инсанасе зарал к1удияб рек1ел унти буго х1асад.

Х1асад абураб раг1иялъул х1акъикъияб маг1на буго жив гурев цогидав чиясе бугеб лъик1лъи рихин, ва дов чиясдаса гъеб лъик1лъи т1аса ине бокъи. Щибго жиндие гъелдаса мунпаг1атги гъеч1ого, яги досдаса т1аса ун гъеб лъик1лъи жиндиеги щолеб гъеч1ого. Гъав жиндир рек1ель х1асадалъул унти бугев чи щибго жиндие дуниялалъул рах1ат гъеч1ев вуго.

Т1адег1анав Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ г1емер бат1и-бат1иял хиралъаби руго гъесул лагъзадерида гъоркъор рикъун ругел. Гъал киналго хиралъаби дов х1асад бугев чиясул рак1алда ругел ругънал руго: досда рихун,

зах1малъун бук1унелъул жив гуресе бугеб лъик1лъи ва хиралъи.

Аллагъас ﷺ щибаб унтиялъе дару-дарман бижун буго, гъаб х1асад абулеб унтиялъеги буго дару. Гъеб даруги инсанасда лъай буго киналниги ниг1матал, ва кинабго лъик1лъи т1адег1анав Аллагъасул ﷺ мулк бук1ин, жиндие бокъарав чиясе кьолеб, бокъарасе кьеч1ого толеб.

Гъаб иш гъадин бугелъул, х1асад гъабунин абун гьел ниг1матал т1аса унаро, ва х1асадалъул зарал жиндиего бук1уна: жиндие бокъараб жо лъугъунарого рак1 унтун ва къварилъун вук1унелъул гъев чи. Цоги дару буго гъаб х1асад нахъч1валел. Жив гуресе ругел ниг1матал ва лъик1лъаби рихъараб мехаль, Аллагъасда дуг1а гъабе диеги кье Бет1ергъан гъеб лъик1лъи абун. Аллагъасда гъаризе раклалда щвей буго рек1ель иман бук1ин, ва гъеб иманалъул нураль квешал унтаби т1аса инарула.

Ягъудиязда т1ад ч1араб сифат буго гъаб «х1асад» гъабулел рук1ин. Аллагъас дунялалдаго гъезие г1азаб гъабулеб бук1иналъул г1аламат буго гъебги.

Аллагъас ﷺ нильер раклал рац1ц1ад гъареги гъеб унтиялдаса.

55. Китабиязул цо кьокъа буго Мух1аммад ﷺ **ава**рагасда иман лъолел. فَمِنْهُمْ مَنْ آمَنَ بِهِ وَمِنْهُمْ مَنْ صَدَعَتْهُ
وَكَفَىٰ بِجَهَنَّمَ سَعِيرًا ﴿٥٥﴾

Гъалц1акъго дагъал г1адамал руго. **Цогикъокъа**
буго жидеца иман лъеч1ел ва иман лъеялдаса
цогидал г1адамалги нахъч1валел. Гъаб кьокъа ц1акъ г1емераб буго.
Гъазие ц1акъ боркъараб жужах1алъул г1азаб бук1ине буго.

56. Х1акълъунго Аллагъасда ﷺ **ва** гъесул **ава**рагабазда **инка**
рколел **ва** Аллагъасул **Къуръанги**
гьереси гъабулел, гъал г1адамал дица ﷺ **ахираталда жужах1алъул ц1адаре**
лъугъизарила,

жинца гъурмал режулеб ва гъанги кваналелб. **Жидер т1омги**
гъанги бух1ун, бежизабун т1аг1араб мехаль, гъеб гъан ва т1ом
Аллагъас ﷺ **ц1идаса би**жизабула, **ва гъанжеги гъеб бежун,**
бух1ун т1аг1изабула. Гъадин г1азаб ч1амизабула Аллагъас ﷺ
дунялалъул рукъоб иман лъезе ва Аллагъасда мут1иг1лъизе гъел
ч1ух1ун рук1иналда данде жазаълъун.

Жужах1алъул агъулъун ругел г1адамазул чурхдулги ц1акъ ч1ах1иял
гъарула, гъезие г1азаб к1одолъизе ва ц1ик1к1ине. Жинда Аллагъ

разильаяв имам Ахlмадица бицараб хlадисалда буго:

«жужахlалъул агълу цlакъ кlудиял, чlахlиял гъарула жужахlалда жанир рехараб мехаль: гъезул тlомалъул биццалъи лъабкъоялда аңцlго natl букlуна ва гlусал-цабиги Ухlуд мегlергlадал кlудиял рукlуна»- абун.

Хlакълъунго Аллагъ ﷻ жиндир къуват-гуч бергъарав вуго, жиндие бокъараб жо гъабизе гъев щибго жоялъ нахъчlваларо. **Жиндир гlадлу битlарав хlакимги вуго.** мунагъазда рекъараб гуреб гlазаб гъабуларев.

Жив вижарав, хьихъулев ва хвезавулев Бетlергъан лъангутlи, гъев лъан хадуго гъесдехун гlасилъиялдаса кlудияб мунагъ щибха букlинеб ва гъелда данде жазаъ гъабун кидал тlубалеб?

57. Аллагъасда ﷻ иман лъурал, цинги аварагасда нахърилълъун жидеца лъикlаб гlамалги гъабурал гlадамал:

Аллагъасул парз тlубан, аварагасул ﷺ суннатги нухлъун гъабун. Дица гъал гlадамал ахираталда алжаналда

жанир лъугъизарила, жидеда жаниса батlи-батlиял нигlматазул гlоралги чвахулел. Даимго рукlинелъун лъугъизарула алжаналда: гъезие гъенир цlакъ рацlадал руччабиги рукlина.

Жидедаса щибго ракl къалеб жо бачlунарел ва тlабигlат-гlамалги берцинал. **Ва жал даимабго рагlадалъулъ лъугъизарун рукlина.**

Дунялалъул рагlадалда релълъараб гъечlеб, жиб тlаса унареб, жиндир гъава рекъараб рагlад буго гъеб.

Цо хlадисалда буго: «Алжаналда жанир пихъил гъутlби руго жидер тlамах керчал (гlемерал), жал цlакъ чlахlиял: чода рекlун унев чи гъезул рагlадалъулъ нусго сональ унев, цингиги гъеб рагlад тlагlунаро»- абун. Хlадис имам Ахlмадица бицана.

58. Гъаб аят рештlизабиялъе сабаб бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг Макка бахъараб къоялъ Кагlба рукъалде вачlараб мехаль гъеб Кагlбаялъул кlулал кодор рукlарав Гlусман ибну

Тlалхlат Кагlбаялъул нуцlаги рахан, гъелъул тlохда тlаде вахана, ва кlулал

аварагасухъе къоларого чlана: «Дида гъев авараг вукlин лъалеб букlарабани, дица кlулал къечlого телароан» – абун.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَنُدْخِلُهُمْ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا
أَبَدًا أَلَهُمْ فِيهَا أَزْوَاجٌ مُطَهَّرَةٌ وَهُمْ فِيهَا
ظِلٌّ ظِلِيلٌ ﴿٥٧﴾

﴿٥٧﴾ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ
أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ
تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ
إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿٥٨﴾

Цинги жинда Аллагъ разилъаяв Пали асхлабас Пусманихъа кодоса кӀулал рахъана, ва КагӀба рагъана. Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг КагӀбаялда жанив лъугъана ва кӀиго ракагӀат бана. Цинги къватӀив вачӀиндал Пали асхлабасда амру гъабуна: «кӀулал Пусманихъе кье абун», ва Пусманидаги абун: «дуца гӀайиб гъабуге духъан кӀулал росиялда» абун. Цинги Пусманица абун: «дие заралги гъабун дихъан кӀулалги рахъана, гъанже дида гурхӀелги гъабун хабарги бицунеб буго»- абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Аварагас абун: «ПӀадегӀанав Аллагъас дур хӀакъальулъ аят рештӀизабун»- абун. Аварагас ﷺ гъаб хадуб бугеб аят цӀалана. Гъеб бакӀалда Пусманица ﷺ иман лъун исламалда вачӀана. Цинги аварагас абун: «Нужеца гъал кӀулал росея ПӀахӀатил васал, кидаго нужеда кодор рукӀинелъун. Нужехъа гъеб кӀул нахъе босизе гъечӀо жинца зулму гъабулев чияс гурони»-абун. ПӀалимбазул цогиги пикраби руго гъаб аят рештӀиналъе сабаб бицунаго. Дица гъаниб хъвараб буго МухӀаммад Пали Сабуниясул тӀехъалдаса босараб.

ПӀадегӀанав Аллагъас ﷺ нужеда амру гъабулеб буго нужеца киналго аманатал гъел аманатазул бетӀергъабазухъе тӀад бусинабе абун. Ва нужеца гӀадамазда гьоркъоб хӀукму гъабулеб мехаль, гъебги шаргӀалда рекъон гъабейн.

Цониги рахъалдехун цӀан, цоясе зулму гъабун гъабуге.

Жинца цӀакъ лъикӀаб жо малъулев ва берцинаб вагӀза гъабулев вуго ПӀадегӀанав Аллагъ ﷺ. ХӀакълъунго Аллагъ жинда кинабго жо рагӀунев, ва бихъулев вуго. ЛъикӀаб жо гъабурасе лъикӀаб жазаъ, квешаб жо гъабурасе квешаб жазаъ гъабизе буго Аллагъас ﷺ.

Жинда Аллагъ разилъаяв Пумар асхлабас абун: Дида авараг рагӀинчӀо гъаб аят цӀалулев Макка бахъараб къоялъ КагӀба рукъосан къватӀиве вачӀунеб гӀужаль гурони абун. Гъаб хӀадисаль, ва аят рештӀиналъе бицараб сабабалъ тӀоритӀел гъабулеб буго гъаб аят КагӀба рукъалда жанив авараг ﷺ вугеб мехаль рештӀизабураб букӀиналда.

ПӀадегӀанав Аллагъас ﷺ амру гъабун абулеб буго аманат бетӀергъабазухъе тӀад бусине гъабе абун. Гъаб амруги кинабго умматалда гӀаммаб буго. Гъединго Аллагъасулги, гӀадамазулги киналго хӀакъазда швей гъабулебги буго. Аллагъасул хӀакъаздаса буго инсанасда тӀад гъарурал паризаял ишал: как, закӀат, хӀаж, кӀал кквей, жигъад гъаби, назро тӀубай, кафарат бахъи ва цогиги гӀемер руго Аллагъасе ﷺ тӀубазе кколеб аманат. ЛъикӀалдалъун амру гъаби

квешалдаса нахъч1вайги Аллагъасул аманат буго, гьелда х1лал к1олел чаг1азда т1ад гъабураб.

Инсанасул аманатал чанго бат1и-бат1иял рук1уна: боц1и-малалда хурхараб, васият, валилг1иялда хурхараб. Щивав чи жиндир напсалг1ул аманат жинда т1ад бугев вуго: Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нилг1ер луг1би рижун руго гъев разияб х1лалалда хъвадизаризе, ва гъеб нилг1еда т1ад бугеб аманат буго. Бихъинчиясда аманат буго хъизан рукъалг1е напакг1а къейи, ва тарбия гъаби, ч1ужуялда аманат буго жиндир черх х1арамав чиясда ц1уни, жинда божилг1и гъабураб россасул боц1и-мал ц1уни, ва лг1имал хъихъун, гьел ц1унун йик1ин.

Аллагъасул свалат салам лг1еяв аварагасул х1адисалда буго: «*Нужеда божилг1и гъабуразул аманат т1убай, ва нужее хиянат гъабуразе хиянат гъабуге*»- абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Цоги аварагасул х1адис буго: «*Дунялалда т1урач1ел аманатал ва х1акъал Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ ахираталда т1уразарула: Лг1г1ар бугеб чахъуялг1 лг1г1ар гъеч1елда унт1изабураб х1акъги т1убазабула Аллагъас*»- абун. Х1адис ибну Касирица къуч1аб1г1ун бицана.

59. Я гъал иман лг1урал г1адамал! Нуж Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ ва гьесул расуласда
мут1иг1лг1е:

нужецца Аллагъасул калам Къуръан, ва аварагасул суннат ккве, ва киналго ишазулг1 гьелда нахърилг1г1а. **Ва нуж мут1иг1лг1е** нужеда гьоркьосан нужеда

т1ад амру-наг1ю гъабизе тарал г1адамаздаги, гьез шарг1алда рекъараб жо малг1улеб бугебг1ан мехалг1. Шарг1алда хилапаб жо малг1араб мехалг1 щивго чиясе мут1иг1лг1езе бегъуларо: гьелг1ул маг1на бук1уна Аллагъасул амруги тун, гьесда г1асилг1ун, инсанасда мут1иг1лг1и, ва гьесда нахъвилг1г1ин.

Нужер цо щиб бугониги жоялг1улг1 цо-цазде хилиплг1и ккани, ва гьелг1ул шарг1ияб х1лукмути лг1ач1они, **нужеца гъеб ишги Аллагъасул Къуръаналда, ва аварагасул суннаталда буссизабе:** гьелда жаниб балаг1е **нужер масъалаялг1ул х1лукму.** **Нуж гъаб х1лалалг1 хъваде Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ ва ахир к1иямасеб к1оялда иман лг1уралг1ун ратани.** Гъаб **нужее ц1акъ лг1ик1аб нух буго.** Дунялалда, ва ахираталда **нуж рит1ун ккеялг1е сабаб буго гъаб .**

Жинда Аллагъ разилг1аяв Бухарияс Ибнуг1аббасидаса رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ х1адис бицана: «*Гъаб аят решит1ана Г1абдуллагъ ибну Х1узайфатил х1акъалг1улг1*» абун.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ
وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ
إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٥٩﴾

Жинда Аллагъ разилъаяв Ахlмадица Гlали ﷺ асхlабасдаса хlадис бицана: «Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасгас, ансарияв асхlаб амирлъун гъавун, цо къокъа битlана гъазаваталде. Гъел сапаралда рукlадго гъав амирасул ццим бахъана гъалмагъабазул цо пишаялда. Цинги амирас абунa: «нужеда Аллагъасул расулас ﷺ амру гъабун буго гуриц дида мутlигlлъе абун». гъез абунa битlараб бугоян абун. Амирас абунa: «гъанже нужсеца дие цlул данде гъабе» абун. Цlул данде гъабидал гъеб цlулада цlа бакана, ва амирас абунa: «дица нужеда амру гъабулеб буго нуж гъаб цlадаре кланцlеян»- абун. Гъездаса цо гlолохъан чияс абунa: «ниж цlаялдаса лъутун рачlарал руго Аллагъасул расуласухъе ﷺ».

Гъев аварасгасда аскlор цун гурони нуж гъаб амру тlубазе гlедегlуге»- абун. Цинги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасгасухъе рачlун гъаб къиса бициналго, аварасгас ﷺ абунa: «нуж гъеб цlадаре кланцlун рукlаралани, абадиялъго гъениса къватlир рахъунароан. Амирасе мутlигlлъи букlуна хlакъаб жоялдалъун амру гъабураб мехалъ»- абун.

Жинда Аллагъ разилъаяв Гlабдуллагъ ибну Гlумарица хlадис бицана: Аллагъасулсвалатсаламлъеяв аварасгас абунa: «Бусурманчиясдатlадаб буго жиндие бокъараб жо бугониги, рихараб жо бугониги тlад тарав чиясда мутlигlлъизе, гъев чияс Аллагъасда ﷺ гласильялдалъун амру гъабичlебгlан мехалъ. Аллагъасда гласилъе абун амру гъабураб мехалъ гъесие мутlигlлъизе бегъуларо»-абун. Хlадис имам абу Давудица бицана.

Жинда Аллагъ разилъаяв Абугъурайратидасан бицараб хlадисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасгас абунa:

«дун хун хадур нужеда тlад батlи-батlиял вализаби рукlине руго (ханзаби, хlакимзаби). Гъезул лъикlас нужее лъикlаб валилъи гъабила, гъезул квешас нужее квешаб валилъи гъабила. Нуж гъел вализабазда мутlигlлъе ва нахърилъта, гъез малъараб хlакъаб жоялълъ, гъезда хадуб какги бай. Гъез лъикlаб валилъи гъабуни гъезиеги нужееги лъикl букlуна. Квешаб валилъи гъабуни гъезие гlазаб букlуна нужее кири букlуна»-абун. Хlадис Тlабарияс бицана.

Хlакъаб жоялдалъун амру гъабулев, шаргlалда рекъон хъвадулев тlад тарав чиясда мутlигlлъизе тlадаб буго. Тlад тарав чи залимав, зулмуяв вугони, гъесиеги мутlигlлъи, гъесул зулмуялдаса цlунун, Аллагъасда ﷺ глассилъи гъечlеб жоялълъ. Гъесул квешлъиялълъул жазаъ Аллагъас гъабила.

Аллагъ жинда разилъаяв ИбнуГlумаридаса бицараб хlадисалда буго:

«дида бичасул авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жинца абулев рагIана:

«жив мутIигIлгьялдаса вахъарав чи къямасеб къяль Аллагъасда данде чIвала жиндир щибго хIужжа гъечIого. (ай жив ритIухъ гъавулеб жиндие квер бакъулеб хIужжа гъечIого) Жив цо исламалъул жамагIаталда гъоркъовги вукIун, жиндир габуралда байгIаталъул (къотIи, мутIигIлгъи) рохъенги гъечIого хварав чи жагъилияб хвелать хварав вукIуна» – абун. ХIадис имам Муслимица бицана.

Гъаб хIадисалъул мурад буго бусурбаби киналго цолъун рукIине ккола, ва щибаб исламияб жамагIаталда тIад жидер вали, амир, имам вукIине ккола абураб. Гъадин гъечIони гъал бусурбабазул амру Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разияб букIунаро, ва гъезул дунял-ахираталъул ишалги ритIун кколаро.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадис буго: «нужер лъабгояв сапаралда рахъараб мехаль цояв амирлъун гъаве»–абун. ХIадис имам абу Давудица бицана.

Цо-цо жагъилал гIадамаз гъаб аяталдаса магIна гъабула: кинав вукIаниги тIад тарав хIакимасдаги мутIигIлгъизе ккола: капурав ханасдаги, гъес тарав хIакимасдаги мутIигIлгъизе ккола абун. Гъаб буго цIакъ жагъилаб рагIи. Гъадинал гIадамазе Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъи къун буго гучаб гIазабалдалъун, гъез Аллагъасул калам свериабун, хисизабун магIна гъабулеб бугелъул.

Аллагъас гъел битIараб нухалда тIоритIаги ва гъезул заралалдаса нилгIи цIунаги.

Жинда Аллагъ разилъаяв Муслимица хIадис бицана: ГIабдурахIман ибну ГIабдураббил КагIбагIица абун:

«Дун масжидалда жанив лъугъана, ва дида жинда Аллагъ разилъаяв ГIабдуллагъ ибну ГIамру ибну ал-ГIасс ватана КагIба рукъалъул рагIдукъ гIодов чIун, гъесда аскIор руссун гIадамалги рукIана. Дунги гъезда аскIов гIодов чIана. Цинги ГIабдуллагъица رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ абун: Хирияв авараггун صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цадахъ ниж цо сапаралда рукIана. Цинги цо бакIалда реитIун хIалхъезе чIун рукIана. Нижер щивав цоявги жидерго шугълуялда вукIана: цинги аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ахIулев чияс ниж данде ахIана, ва ниж киналго аварагасда аскIор руссана.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун: «Дидаса цева цониги авараг вукIинчIо жинда тIадаблъун бугев гурони, жиндир уммат кинабго жинда лъалеб лъикIаб жоялда тIобитIизе, ва жинда лъалеб квешаб жоялдаса гъеб уммат нахъчIвазеге. Гъаб дир умматалъул лъикIлгъи, ва саламатлгъи буго гъезул авалазулъ (ай асхIабзаби ва гъезда хадуселги).

Гъаб умматалъул хадусезда балагъал рихъизе руго. Жиде рихулел

(рокъуларел) батли-батлиял ишалги рачлине руго гьезда тлад. Питнабиги рачлине руго цояль-цояб клочезаруел. Цо къварилги, питна бачлараб мехаль муъминчиясда раклалда ккезе буго гьаб питнаяль дун гьалаг гьавилин абун. Цинги гьебги тласа ун цоги питна бачлиндалги муъминчияс абула: гьаб питнаяль дун гьалаг гьавила абун. Гьадин тлатлалаго рачлина гьел питнаби, ва къварилгьаби.

Жужахлалдаса хвасарлги бокъарав, ва алжаналда лъугъинеги бокъарав чиясда хвел тлад цвайин абе гьев Аллагъасда جَلَّ جَلَّاهُ ва ахир къиямасеб къоялда иман лъуравлъун вуклаго. Гьав чи данделъе жиндие рокъулел гладамалгун. Цинги цо имамасе байглат гьабураб мехаль, ва жинца гьесул кверги босидал, раклалъе гьевги вокьидал, гьев имамасда мутлиглье жиндир хлал кьараб хлалалъ. Цогидав тлад вачлун имамлги бахъизе лъугъани, гьесул габуралда хвалчен къабе»- абун.

Цинги дун гьав Глабдуллагъида رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ аскловган къана, ва дица абуна: «Дица Аллагъасул цларалдалгун гьарулеб буго: дуда авараг رَضِيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рагланис гьаб хабар бицунев?»- абун. Глабдуллагъица квераздалгун жиндир клиябго глиналда ишара гьабуна, цинги раклалдаги ишара гьабуна, ва абуна: «дир клиябго глиналда раглана гьаб хабар, ва дир раклалъ жанибги цлунана»- абун. Цинги дица абуна: «гьав дур вацгал Муглавиятица (жинда Аллагъ разилъаяв) нижеда амру гьабулеб буго нижеца батлулаб нухда боцли кванай абун, ва ниж цояз цоялги члвай абун.

Тладегланав Аллагъас جَلَّ جَلَّاهُ абулеб буго: «Я гьал иман лъурал гладамал! Нужеца нужеда гьоркъоб бугеб боцли батлулаб нухалда кванаге, цо-цазда разилгун гьабураб даран буклун гурони. нужеца нужгоги члваге (муъминзабаца муъминзаби члваге). Хлакългунго Аллагъ جَلَّ جَلَّاهُ нужеда цлакъл гурхлулев вуго» абун. (сурату Ннисаъ 29 аят).

Цинги гьев Глабдуллагъ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ дагьаб мехаль ургъулев гладин члчлана, хадуб гьес абуна: «нуж гьев Муглавиятида رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ мутлиглье, Аллагъасда جَلَّ جَلَّاهُ мутлигльильгун бугеб амруялъулъ, ва нуж гьесда глассилъе (гьесда мутлиглььуге) Аллагъасда гласилъильгун бугеб амруялъулъ» – абун.

Муслимица, ва Бухарияс бицараб хладисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «дида мутлигльъарав чи Аллагъасда جَلَّ جَلَّاهُ мутлигльъарав вуго. Дида гласилъарав чи Аллагъасда гласилъарав вуго. Дир амирасда мутлигльъарав чи дида мутлигльъарав вуго. Дир амирасда гласилъарав чи дида гласилъарав вуго»- абун.

Глакълъ бугел гладамазе глибрат босизе глураб жо буго гьаб хлакълъ каламалъулъ. Аллагъас جَلَّ جَلَّاهُ иманалгун ва гелмуялъул нуралдалгун

жагбыллыгьялгул бецлгы таса инабег. Амин.

60. Дуда рихуларниш Мух1аммад
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, ва мун глажаиблгы габун
 валаггуларниш гьел мунафикъада,
 дуда решт1изабураб Къуръаналда
 иман лъунаян, ва дуда цеве вук1арав
 аварагасда решт1изабураб жоялдаги
 иман лъунаян абулел, цинги жидеegi
 бокьулел жидеда гьоркьоб х1укмо
 гьабизе т1агьут1ихъ ине.

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ يَزْعُمُونَ أَنَّهُمْ آمَنُوا
 بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ
 يُرِيدُونَ أَنْ يَتَحَكَّمُوا إِلَى الظُّلُمَاتِ
 وَقَدْ أُمِرُوا أَنْ يَكْفُرُوا بِهِمْ وَيُرِيدُ
 الشَّيْطَانُ أَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿٦٠﴾

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуг1аббасица абун: гъав т1агьут абун жинда
 ц1ар тарав чи Каг1бу ибну Ашраф вуго, ягьудиязул бищунго квешазул
 цояв. Гьесда т1агьутан абун Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда
 тушманлгы гьабиялгуль, ва жиндир къосиналгуль ц1акъ гучав вук1иналь.
Гьал мунафикъада амруги гьабун бук1адго нужеца т1агьуталда
инкар гьабе абун. Цох1о Аллагъасе гьабе лагьлгы, цогидаб кинабго
 жо рик1клад гьабун те абун. Т1агьут абула кинабниги Аллагъасда
 г1асилъараб жоялда, хасго гьеб ц1ар шайт1аналда г1емер абула. **Гьеб**
шайт1аналъеги бокьула г1адамал бит1араб нухдаса къосинаризе,
ва Аллагъасул ﷺ т1орит1иялдасаги русинаризе.

Гьаб аят решт1инабиялъе сабаб бицун, жинда Аллагъ разилъаяв
 Ибнуг1аббасица абун: Бишрун абудев мунафикъасул цо ягьудиясулгун
 даг1ба бук1ана. Цинги ягьудияс абун: «вач1а мун, ниль х1укмо
 гьабизе Мух1аммадихъе ине руго»- абун. Бишруца абун: «ниль х1укму
 гьабизе Каг1бихъе ине руго»-абун. Гъав Каг1бо вуго Аллагъас жинда
 т1агьут абун ц1ар лъурав». Ягьудияв разилъич1о Мух1аммадихъе ﷺ
 ун х1укмо гьабиялда гурони. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас
 х1укму гьабун ягьудияв вергъана.

Аллагъасул расуласда аск1оса къват1ив вахъаравго мунафикъас абун:
 дун гьаб х1укмуялда рази гьеч1о. Ниль ине руго Г1умарасх1абасухъе
 абун. Цинги жинда Аллагъ разилъаяв Г1умар асх1абасухъе ана, ва
 ягьудияс бицана нижее аварагас ﷺ х1укму гьабун бук1анин,
 гьелда гъав Бишру разилъич1ин абун. Г1умар ﷺ асх1абас Бишруда
 гьикъана: гъав чияс бицухъин бугиш гьеб иш абун. Дос «буго» абун.
 Цинги Г1умар ﷺ асх1аб т1аде вахъана, ва нуж гьаб бак1алда
 ч1аянги абун рукъов жанив ана. Гьенисан хвалченги босун вач1ун,
 мунафикъасул горболь гьебги къабун гъев г1одове рехана, ва жинца
 абун: «дица гьадиана х1укму гьабула Аллагъасул ва гьесул расуласул
 х1укмуялда разилъуларев чиясе» – абун.

Цинги Плагегланав Аллагъас гъаб цебе араб аят рештлизабуна.

61. Мунафикъзабазда абидал нуж

х1укму гъабизе рач1а Аллагъас ﷺ

рештлизабураб Къуръаналда ва

Аллагъасул расуласдаги абун, ﷺ

дуда мунафикъзаби рихъана Мух1аммад

ﷺ, дудаса руссунеллъун ч1ух1араб руссиналъ.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمُ تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنزَلَ

اللَّهُ إِلَىٰ الرَّسُولِ رَأَيْتَ الْمُنَافِقِينَ

يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا ۝٦١

62. Гъал мунафикъазул щиб х1алха

бук1инеб жидеда Аллагъасул глазаб

щвараб мехаль, гъез гъарурал

къабих1ал пишабазе жазаълъун.

Жидер купру- нифакъ ва Аллагъасда

гласилъи сабаблъун глазаб гъабулеб мехаль, гъезул х1ал кл1оладай гъеб

глазаб нахъч1ивазе?

فَكَيْفَ إِذَا أَصَابَهُمُ صِيبَةٌ بِمَا

قَدَّمَتْ أَيْدِيهِمْ فُتِمُوا فَأُكِلُوا وَتَكِلُوتُ بِاللَّهِ

إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا الْإِحْسَانَ وَتَوْفِيقًا ۝٦٢

цинги Гъал мунафикъзаби духъе рач1унел руго, ва Аллагъасул

ц1аралдалъун гъедулеги руго жудее лъик1лъи бокъун бук1анин,

ва рекъелги бокъун бук1анин абун. Гъез абулеб буго, ниж дур

х1укму рихарал гуру, ниж цогидазухъе ун рук1ана х1укму гъабизе

гъел даг1бадулазе гъелъул маслих1ат бук1иналда хъул лъун абун.

63. Гъел г1адамал руго Аллагъасда ﷺ

жидер рак1азуль бугеб нифакъ лъалел.

Гъезие бокъун буго Мух1аммад ﷺ,

мун гуккизе гъуинаб хабар бицун, амма

гъезул рак1азуль нифакъ буго, макро,

х1иллаги буго. Мун гъаздаса вуссун ч1а, ва гъезие г1акъуба гъабуге.

Дуца гъезда лъазеги тоге дуда гъезул мунафикълъи лъалеб бук1ин.

Гъедин х1инкъун рук1а абе, кидадай жидер макро т1атилаян абун.

Дуца гъезие ваг1за гъабе, ва мунафикъзабазе бук1унеб гучаб г1азабги

бице. Ва дуца гъезда х1акъаб раг1иги абе Мух1аммад ﷺ,

дудаги гъездаги гъоркъоб бугеб жо бицун. Пасих1аб, гъваридаб

раг1и бице гъезул рек1ель жаниб унеблъун, ва гъел квешал

г1амалаздаса ва нифакъалдаса нахъ ч1ивалеблъун бук1ине.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَعْلَمُ اللَّهُ مَا فِي

قُلُوبِهِمْ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَعِظْهُمْ

وَقُلْ لَهُمْ فِي أَنفُسِهِمْ قَوْلًا بَلِيغًا ۝٦٣

64. Дица цониги авараг вит1ич1о,

Аллагъасул ﷺ изнуялдалъун жинда

уммат мут1иг1илъизе гуруни.

Аварасда мут1иг1лъарав чи Аллагъасда

мут1иг1лъарав вуго, аварасда г1асилъарав чи

Аллагъасда г1асилъарав вуго. Гъеб Аллагъасда

мут1иг1лъиги, г1ассилъиги Аллагъасул ﷺ

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ

بِإِذْنِ اللَّهِ وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ ظَلَمُوا

أَنفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ

وَأَسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ لَوَجَدُوا

اللَّهُ تَوَّابًا رَّحِيمًا ۝٦٤

изнуялдалъун, гьесул тавфикъалдалъун гурого буклуларо.

Гьел мунафикъзаби, жудеца напсазе зулму гъабун хадуб: жидеда гьоркъоб хлукму гъабизе духъе рачлинчлого ягъудиязухъе ун, Тавбо гъабун, реклекълъун духъе рачлун рукларалани, жудер мунагъазда муклурилъун, Аллагъасда ﷺ мунагъал чуриги гъарун, цинги расуласги ﷺ Аллагъасда гъарун букларабани гъезул мунагъал чуре абун. Гьал гIадамазда Аллагъ ватилаан жинца тавбо къабул гъабулевлъун, ва жив цIакъ гурхIулевлъун.

65. Дур БетIергъан Аллагъ гъедулев

فَلَا وَرَيْكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُخَكِّمُواكَ

вуго МухIаммад ﷺ: гьел

гIадамал иман лъураллъун руклунаро,

فِيمَا سَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي

жидеда гьоркъоб бугеб дагIба-къецалъе

أَنفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ وَيَسْأَلُوكَ

хлукму гъабизе духъе рачлизегIан. Дуца

تَسْلِيمًا ١٥

гъезда гьоркъоб хлукму гъабун хадубги

гъеб хлукмуялда раkI разилъизегIан ва

тIубараб хIалалъ дуде нахърилълъизегIан.

Аллагъасде, ва гьесул аварагасде ﷺ мутIигIлъиялъе гIадамат буклуна жидеца гъезул хлукму къабул гъаби, ва гъеб хлукмуялъе муклураI, мутIигIал рукIин шибго дагIба гъечлого, ва раkI разилъун.

Гъаб кIиябго аятадла жаниб бицун буго иман лъурал гIадамал жидеда гьоркъоб ккараб хилап ва дагIба тIубазе, гьелъие хлукму гъабизе Аллагъасул ﷺ Къуръаналда ва хирияв аварагасул ﷺ суннаталде руссине гIадаб букIин. БетIергъан Аллагъас гъа гъедун абулеб буго гьел гIадамал иман лъурал руклуларин абун жидеда гьоркъоб хлукму гъабизе духъе рачлинчлеб мехаль.

Бусурбабазул кьанун Къуръан буго, гъеб Къуръан аварагасул ﷺ суннаталъ баян гъабун буго, ва хадуб имамзабаз ва гIалимзабаз Къуръан хIадисалдаса хлукму босун, гъеб нильеда бицун нильеда гIаде рачлунел киналго умуразе жинца гIей гъабулеб гIелму данде гъабун буго.

Гъаб Аллагъасул ﷺ, ва аварагасул ﷺ хлукмуялдалъун хлукму гъабизе гIадабги букIаго цоги кьануналдалъун, яги гIадаталдалъун хлукму гъаби хIарамаб буклуна. КIиги бусурманчияс кинаб бугониги даран-базаралда, ва цогитаб чIаголъиялда хурхараб масъалаялъулъ жидеда гьоркъоб къотIи-къайи гъабулеб мехаль, гъеб къотIи гъабизе ккола шаргIалда рекъон кколеб хIалалъ, шаргIалда борцун, рукIине кколел шурутIал цIунун.

Цинги гъеб къотIи-къаялъулъ хилиплъи ккун гъезда гьоркъоб

х1укму гьабизе ккараб мехаль, гьеб гьабизе рач1ине ккола Къуръан-х1адисалдаса х1укму гьабулев х1акимасухъ. Гьедиनाव х1аким гьеч1они жинда х1укму гьабизе к1олеу, жиндир г1елму, ва дин бац1адау г1алимасухъе ине ккела.

Ахир заманалъул бусурбаби гьаб шарг1алдаса т1убанго руссун руго, ва жидеого бокъарал шурут1алги гьоркъор лъун, гьезда рекъон къот1и гьабулеб буго жидеда гьоркъоб гьабулеб дараналъуль ва цогигаб ишалъуль. Цинги гьеб х1укмуялъуль гьел хилипфлъараб мехаль, жидерго къуваталдалъун, ва къват1ул г1адатаздалъун цо-цаздехун ккараб тушманлъиги борхулеб буго.

Цоги къокъа буго жал бусурбаби ругин абулел, ва амма жидер кинабо х1укму кафурав ханас г1уц1араб къануналда рекъон хъвадизабулел: къот1и-къайиги гьелда рекъезабулел, даг1ба-къецги капурав х1акимасухъ ун т1убалел, ва гьев х1акимас гьабураб х1укмуялда разилъун рук1унел. Гьаб к1иябо къукъаялда ц1ар бусурбаби абун бугониги гьаз гьабулеб г1амал капурзабазул буго, ва гьезул х1акъалъуль решт1арал Къуръаналъул аяталги руго.

Бусурман чиясул ц1ар бук1иналъ (Мух1аммад, Г1али, Г1умар, абун), бусурбабазул хъизаналда гьоркъов вук1иналъги, гьев чи бусурманчи гьавуларо. Чиясул иман-исламги, гьесул купру-ширкги гьес гьабулеб г1амалалдалъун бук1уна. Гьаб дунялалъул маг1ишат данде гьабизе г1ураб г1акълу бугев чиясда жив вижарав, хихъулес, жиндир ишазул тадбир гьабулев Бет1ергъан вук1инги лъазе т1адаб буго, цинги Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жив щиб жоялъедай вижана абун ургъизеги т1адаб буго, хадуб гьев Аллагъ разилъулеб хъвади гьабизеги т1адаб буго.

Х1айванал г1адин кванан-гьекъон, гьава-напсалда нахърилълун, чорхол мурадал т1уран хъвадарал г1адамал ахир цакъ пашманлъула, гьезул руссунел бак1ги жужах1 бук1ула.

Аллагъас гьадинаб ахиралдаса ниль ц1унаги. Амин.

66. Дица гьал мунапикъзабазда амру гьабунинужер напсал ч1вай абун, яги нуж нужер росабалъан къват1ире рахъа абун, гьеб амру т1убаларо ц1акъго дагъал, иман рек1ель бугел г1адамаз гурони.

Цересел умматазул г1адамазда г1адин гьединал зах1матал таклифал т1аде къани гьез гьел т1убаларо, ва гьеб амруялда нахъги рилълъунаро: гьел рек1ель иман гьеч1ел рук1ин сабаблъун.

وَلَوْ أَنَّا كَتَبْنَا عَلَيْهِمْ أَنِ اقْتُلُوا أَنْفُسَكُمْ
أَوْ اخْرَجُوا مِنْ دِيَارِكُمْ مَا فَعَلُوهُ إِلَّا قَلِيلٌ
مِّنْهُمْ وَلَوْ أَنَّهُمْ فَعَلُوا مَا يُوعَظُونَ بِهِ
لَكَانَ خَيْرًا لَهُمْ وَأَشَدَّ تَنبِيْهًا ﴿٦٦﴾

Гъез жудеда амру гъабураб иш гъабулебани: Аллагъасда ﷺ, ва гъесул аварасда ﷺ мутиглги, ва гъезул амруялда нахърилъгин, жиде гъеб дунялалдаги ахираталдаги лъикl букlилаан, гъезул иманги шулалъилаан. Ва гъел къосиналдасаги, нифакъалдасаги рикlкlалъилаан.

67. Гъадин хъвадараб мехалъ Дица гъезие дир рахъалъан цlакъ klудияб ажро къелаан:

وَإِذَا لَآتَيْتَهُمْ مِّن لَّدُنَّا أَجْرًا عَظِيمًا ۖ

гъезда Аллагъ ﷺ разияб нух бихъизабун, гъеб нухалъ хъвадизе тавфикъ гъабун ва ахираталда алжан насибаллъун гъарун.

68. Ва Дица гъел битlараб динул исламалъул وَلَهْدَيْتُهُمْ صِرَاطًا مُّسْتَقِيمًا ۝

69. Аллагъасда ﷺ, ва аварасда ﷺ мутиглгъарав чи, ва гъедин мутиглгъарал киналго бусурбаби: гъал руго Бетlергъан Аллагъас жиде нигlмат къурал, лъикlал гlадамалгун цадахъ жиндир хирияб алжаналде лъугъизарулел. Гъел Аллагъ ﷺ разиял

وَمَن يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِم مِّنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا ۖ

лъикlал гlадамал аваразбаби руго, жидер диналъул ритlухъал сиддикъуналги руго, Аллагъасул диналъе gлоло рагъун хварал шагъидзабиги руго. Цогидал лъикlал муъминзабиги руго. Гъал гlадамал цlакъ лъикlал руго гъалмагъзабилъун рукlине.

70. Гъаб klудияб даража-макъам Аллагъасул сайгъат, ва tloklъи буго:

ذَٰلِكَ الْفَضْلُ مِنَ اللَّهِ وَكَفَىٰ بِاللَّهِ عَلِيمًا ۝

Лагъасул gламал сабаблъун гъадианаб klудияб даража шоларо, gламал дагъаб бугониги Аллагъ ﷺ разилъи швараб мехалъ къола лагъасе цlакъ klудияб ажро. Tдегlанав Аллагъ gлезе вуго лагъадерил gламал жинда лъалевлъун вукlин. Ва шив лагъасе кинаб жазаъ гъабилебги жинда лъалевлъун вукlин.

Гъаб kligo аят решtинабиялъе сабаб бицун Аллагъ жинда разилъаай Gлаишатица абуна. Цо къоялъ цо асхlаб вачlана Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасухъе ва гъес абуна:

«Я бичасул расул ﷺ! Мун дие хирияв вуго дирго напсалдаса, ва дир лъималаздасаги. Дун рокъов вукlун мун раклалда швараб мехалъ дида члезе klоларо мун вугеб бакlалде вачlун гурони, ва дуда валагъун гурони. Дида раклалде шола дунги мунги хвезе рукlин. Цинги мун цогидал аваразбабигун цадахъ tладегlанаб макъамалда

вукІунебІьиги, ва дун алжсаналде лъугъани дида мун вихъиларин абун хІинкъун вуго дун»- абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасгас гъесие жаваб гъабичІо гъаб цебе араб аят рештінегІан. Ай гъаб аят рештіана гъев асхІабасул кІисаялълул хІакъалълулъ. ХІадис ибну Мардавейгъица бицана.

Жинда Аллагъ разилъаяв имам АхІмадица бицараб хІадисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасгасухъе цо чи вачІана, ва гъес абун:

«Я расулааллагъ ﷺ! Дица Аллагъ ﷻ цо вукІиналда, ва мун гъесул расул вукІиналда иманІлун нугІІьи гъабула. Къойил щуго какги бала, дир боцІудасан закати кьола, Рамазан моцІалъ кІалги кьола»- абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасгас абун: гъеб хІалалда хварав чи ахираталда аварасгабигун, ритІухъал муъминзабигун, шагъидзабигун вукІуна гъаб хІалалъ»- абун, хирияв аварасгас ﷺ цоцалъе цузабун кІиго кишиш бихъизабун.

Гъаб аяталда жаниб аварасгабазда хадур гІунтІизарун «ассидикъина» абулел муъминзаби рицун руго. Гъал руго жидеца Аллагъасул диналъе квер бакъизе яхІ бахъарал хириял асхІабзаби: жидер иманги камилал, аварасгасдехун бугеб гъалмагъІьиги ритІухъал. Гъаб тІокІІьи буго цогидал аварасгабазул рукІарал, гъезие квер бакъарал ва жидер ритІухъІьи камилал киналго муъминзабазегі. Гъазул хиралъи тІокІаб букІиналда тІоритІел гъабун шагъидзабазда цебе бицана гъсзул цІар. Шагъидзабазда хадуб «ассвалихІина»-ян жидеда абурал муъминзаби руго. Гъел руго жидеца Аллагъасул парз тІубарал, аварасгасул суннатги цІунарал, кІудиял мунагъалги гъаруларел, гІисинал мунагъаздаги тавбо гъабун хъвадулел гІадамал.

**71. Я гъал иман лъурал гІадамал! Нуж
нужер тушманасдаса цІунаралълун
рукІа, ва гъесда данде чІезе кІолеб
хІадурІьиги гъабе. Ва нуж Аллагъасул
дин ракъалда букІиналъе гІоло гъазаваталде рахъа къокъаби
гъарун, ва киналго цадахъи.**

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ
فَإَنفِرُوا ثُبَاتٍ أَوْ تَنْفِرُوا جَمِيعًا ﴿٧١﴾

МаслахІат хал гъабун рахъа гъазаваталде.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аврасгас цо-цо къокъа битІулеб букІана жидеда тІадамирги гъавун гъебкъокъа битІунгІолебрагълълъе. Киналго асхІабзабиги рахъине гъарунги унев вукІана гъедин ине маслахІат бихъараб бакІалда. Нилъеегі гъаб хІукму буго, ва бусурбабазул амру кодоб бугел исламалълул хІакимзабаца ва гІалимзабаца гъабула гъазават кин гъабилеб абураб хІукму, гъеб хІукму гъабизе регІунги

ругони, санаг1атги бугони.

Тушман т1аде к1анц1ун, исламалг1ул рахьал рахьун, бусурбаби лагъльгиялда ккезарун ругеб мехалъ, щивав бусурманчи жиндир х1ал к1вараб жо гьабун кьеркьезе ккола гьеб зулму т1аса инабизе.

Цо-цо чи кьват1ив вахьун тушманасда вагъизе ун гьаб зулму т1аса унаро. Гьелдалгун исламалгье ва бусурбабазе зарал ц1ик1к1уна, гьезул кьуват дагъльула, бах1арчилгьи бугел г1адамалги дагъльула. Исламияб жамаг1ат г1уц1изе ккола, ва хирияв аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, ва асх1абзабазул нух лъазабун гьеб нухалда хьвадизе ккола.

Гьаб хирияб аяталъ муъминзабада амру гьабулеб буго Аллагъасул, ва муъминзабазул тушбабаздаса ц1уне нуж абун. Гьаб амруялъ г1адаблгун гьабулеб буго муъминзаби х1адурун рук1ине ккеялда: ярагъ х1адурун, боял х1адурун, цогигаб кьвариг1унебщинаб жог1и х1адурун, жидер боязул кьадарги г1емерлгъизабун. Цинги кьват1ире рахъине ккараб кьоялъ жидеда т1ад ругел амираз, ва имамаз малъараб х1алалъ кьват1иреги рахъине.

72. Нужеда гьоркьор руго мунапикъзаби, жидеца гъазаваталдаса муъминзаби нахье ц1алел. Нужеда цо кьварильти щвараб мехалъ гьез абулеб буго: Аллагъас дие лгъик1лгьи гьабун буго дун гьал г1адамалгун цадахъ гъазаваталда ун гьеч1олгьялдалгун.

وَأَنَّ مِنْكُمْ لَمَن لَّيْطَأَنَّ فَإِنْ أَصَبْتَكُمْ مُصِيبَةً قَالَ قَدْ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيَّ إِذْ لَمْ أَكُنْ مَعَهُمْ شَهِيدًا ﴿٧٢﴾

Дунги ч1валаан гьенив, я дида ругънал щолаан абун.

73. Нуже Аллагъасул рахьалгъан цо лгъик1лгьи щвани, ва нуж гъазаваталда бергъун нуже гъанимат щвани, гьел мунафикъаз абизе буго: нужгун цадахъ рач1ине жудер рес бук1инч1ого гьоркь хут1ун рек1екъльарав ч1яс г1адин: дун гьал г1адамалгун цадахъ рагъда вук1араб анищха, диеги г1емераб гъанимат щвезе бук1анаян абун.

وَلَيْنَ أَصَبْتَكُمْ فَضَلُّنَا مِنَ اللَّهِ لَيَقُولَنَّ لَوْ تَكُنْ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُ مَوَدَّةٌ يَلَيْسَتَنِي كُنْتُ مَعَهُمْ فَأَفُوزَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧٣﴾

Гъав чи гъазават бокъарав гуру, муъминзабазул гьалмагъги гуру. Гъав вуго цох1ого дунялалг1ул боц1и т1алаб гьабулев чи.

74. Аллагъасул диналгье г1оло рагъ гьабе дунялалг1ул ч1аголгьи бичун ахират босарал муъминзабаз:

*فَلْيَقْتُلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يَشْرُونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا بِالْآخِرَةِ وَمَن يُقْتَلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيُقْتَلْ أَوْ يَغْلِبْ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٧٤﴾

жидеца жидер напсал ва боц1и Аллагъасул нухалда кьолел, ва гьеб напакъаде кьеялдаса Аллагъ разилгьи

гуреб цоги щибго жо тlалаб гябуларел. Жудеца Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** нухалда гъазават гябун рагъ гябурал гlадамал, цинги жал шагъидлъарал, яги жидее бергъенлти щварал, дица гьал гlадамазе ахираталдаги цlакъ кlудияб ажро къезе буго.

Дунялалъул рукъобги щвезе буго гъезие ажро. Гъазаваталда вахъарав чиясе кlиго рохел бишун буго: шагъидлъун хвей буго цо, яги бергъенлти шун гъанимат (давла) щвейги буго кlиабилеб.

Жинда Аллагъ разилъаяв Муслимица бицараб хlадисалда буго: «Тlадегlанав Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** абулеб буго: «Дун кlудияб ажро къезелъун гъоркъе чlарав вуго Аллагъасул диналъе гlоло гъозават гябизе къватlив вахъарав чиясе: гlицlго гъеб диналъе гlоло жигъад гябизе вахъарав, дида иман лъун вахъарав, ва дир аварагзаби ритlухъ гъарун вахъарав чиясе: Дица гъев шагъидлъун вахъун алжаналда лъугъизавила, яги дица гъев жиндир рокъов тlад вуссинавила жиндие ажроги шун, яги гъаниматги ажроги шун» абун.

75. Нужеца жигъад гябичlого букlине гlилла щиб бугеб я гьал муъминзаби, нужер диналъул вацал мушрикаца къварид гъарула ругеб мехаль, гъижра гябизе рес лъугъинчlого Маккаялда хутlарал загlифал бихъинал, руччаби, ва лъимал.

Батlи-батlияб къварилти ва гlазаб гябун мушрикаца жал гlодорегlан гъарун ругел, жидер къуватги гъечlел гъезда данде рагъ гябизе, ва гъездасан хвасарлъизе. **Ва Аллагъасда** гъарун дугlа гябулел ругел: «Я нижер Бетlергъан Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ**! Дуца ниж гяб росолъан къватlир рахъизаре, жиндир агълу цlакъ квешал залимзабилъун ругеб. Ва дуца нижее дур рахъалъан валиги гъаве нижер амруялъул кlвар гябулев, ва нижее квер бакъулев чиги гъаве» абун.

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнугlаббасица абуна: «дунги, дир эбелги рукlана гьал Маккаялда хутlарал, мушриказ къварид гъарулел рукlарал гlадамалгун цадахъ»- абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъезие дугlа гябулеб букlана, ва гъес абулеб букlана: «Я дир Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ**! Дуца Валидил вас Валид хвасар гъаве, Гъашимил вас Салмат хвасар гъаве»-абун цlар-цlар ккун гъарулаан Аллагъасда. Тlадегlанав Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** гъел муъминзабазул ва аварагасул дугlаялъе жаваб гябуна, ва гъезие бишунго лъикlав валиги, квер бакъулев чиги гъавуна. Гъавги Аллагъасул свалат салам

وَمَا لَكُمْ لَا تُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
وَالْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ وَالْوِلْدَانِ
الَّذِينَ يَقُولُونَ رَبَّنَا أَخْرِجْنَا مِنْ هَذِهِ الْقَرْيَةِ
الَّتِي لَنَا فِيهَا آلِهَاتُهُمْ وَاجْعَلْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ
وَلِيًّا وَاجْعَلْ لَنَا

مِن لَدُنْكَ نَصِيرًا ﴿٧٥﴾

лъеяв Мух1аммад вуго. Макка бахъун хадуб гъенив валилъун аварагас
Г1утаб ибну Усайд رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ асх1аб тана, ва гъес жидее зулму гъабун
рук1аразе залимзабаздаса х1акъ босана.

76. Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ **иман лъурал**
г1адамал гъесул нухалда рагъулел
руго.

Гъебги ц1акъ т1адег1анаб макъам

буго, Аллагъасул диналъе квербакъи

буго, ракъалда т1ад гъеб дин т1ибит1изаби буго, ва Аллагъ разилъи

т1алаб гъабиגי буго. Гъал г1адамазе валилъи гъабулев, гъазие квер

бакъулевги Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вуго.

Капурал г1адамал рагъулел руго шайт1анальул нухалда.

Гъеб шайт1анги купру-ширкалда, къосиналда, Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ

г1ассилъиялда жинца ах1улеб буго. **Нужеца гъаб шайт1анальул**

гъудулзабазда рагъ гъабе, я Аллагъасул гъудулзаби. Нуж гъездаса

бергъине руго. Нужее квер бакъулев Аллагъ вугелъул, ва нуж х1акъаб

нухда ругелъул. **Х1акълъунго гъеб шайт1анальул макро ц1акъ**

заг1ипаб буго.

Замахшари абулев г1алимас абуна: «Шайт1аналь муъминзабазе

гъубулеб макро ц1акъ заг1ипаб жо буго Аллагъас капурзабазе гъабулеб

макроялда данде ккун»- абун.

77. Дуца пикру гъабун мун
валагъуларинш Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,

дур асх1абзабазул цо къокъаялда:

Маккаялда ругеб мехаль жидеда

амру гъабун рук1арал мушриказда

рагъ гъабуге, гъезулгун питна кколеб

жоялдасаги ц1унун ч1а, ва паризаяб

как бай, боц1удаса закатги кье абун.

Гъадин абидалго гъел асх1абзаби

рук1ана мушриказда ццим бахъун,

гъездаса рец1ел босизе рагъизе бокъун.

Цинги гъезда жигъад гъаби т1адаблъун гъабидал ва мушриказда,

купаразда рагъ гъабеянги абидал, цо къокъа гъеб амру т1убазе

бокъич1ого, г1адамаздаса х1инкъулел руго Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ

х1инкъулеб х1алалъ, гъелдасаги цлик1унги х1инкъулел руго.

Гъез абулеб буго: Я нижер Бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ, **дуца нижеда**

жигъад парз шай гъабураб? Дуца гъеб жигъад парз гъабич1ого тун

الَّذِينَ آمَنُوا يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا
يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ الظَّالِمِينَ فَقَاتِلُوا أَوْلِيَاءَ
الشَّيْطَانِ إِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا ﴿٧٦﴾

أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ قِيلَ لَهُمْ كُفُّوا أَيْدِيَكُمْ وَأَقِيمُوا
الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ فَلَمَّا كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَالُ
إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَخْشَوْنَ النَّاسَ كَخَشْيَةِ اللَّهِ أَوْ
أَشَدَّ خَشْيَةً وَقَالُوا رَبَّنَا لِمَ كُتِبَ عَلَيْنَا الْقِتَالُ
لَوْلَا أَخَّرْتَنَا إِلَى أَجَلٍ قَرِيبٍ قُلْ مَتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ
وَالْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّمَنِ اتَّقَى وَلَا يُظْلَمُونَ فَتِيلًا ﴿٧٧﴾

бук1арабани дагъаб заманаль, ниж рокъор босада регун хвезег1ан. Рагъда ун ниж тушманас ч1ван, гьесул раk1 боххич1ого буклизе»- абун.

Дуца гьезда абе Мух1аммад ﷺ: «Гъаб дунялалъул ч1агольни ц1акъ дагъаб жо буго. Ахират ва алжан лъик1аб жо буго Аллагъасдаса ﷺ х1инкъарав чиясе, ва гьеб ахираталда гьезие шибо зулмуги гъабуларо»- абун. Ажро-кири дагъ гъабуларо, глазаб ц1ик1к1изабуларо, цох1о рас1адаб жоги, гьелдасаги дагъаб жоги зулму гъабуларо.

78. Нуж кир ругониги нужеде т1аде хвел швезе буго, нуж ц1акъ шула гъарурал хъулбузда (крепость) жанир ругониги. Гъаб х1укму гъадин бугельзул нужеда бич1ч1а рагъде унин абун жиндир ажал т1аде швеч1ого инсан холаро. Гъаб раг1и буго доб жигъад парз гъабидалго, гьеб нахъе бахъун бук1араб анищ абурал г1адамазда абураб раг1и.

Мунафикъзабаде цо лъик1лъи швани гьез абулеб буго гъаб нижее Аллагъас ﷺ гъабураб лъик1лъи буго ниж гьельбие мустах1икъал рук1ун абун. ва гьезда цо къварилъи шведальго жидеца абулеб буго: «гъаб къварилъи мун сабаблъун швараб буго нижеда»-абун. Ниж нижер умузул динги тун дуда нахърильтъиналь Аллагъас ﷺ гъабураб къварилъи буго нижее гъаб абун.

Дуца гьезда абе Мух1аммад ﷺ: «кинабго жо Аллагъасул рахъальан буго»-абун. Гъаб къавмалъе бугеб жо шиб бугеб гьезда х1акъаб жо бич1ч1инч1ого бук1ине, ва кинабго жоялъул къадар гъабиги, ихтиярги Аллагъасда кодоб бук1ин щай гьезда лъалареб?

79. Дуда швараб кинабго лъик1лъи, гьеб Аллагъасул ﷺ рахъальан бугеб буго. Дуда швараб кинабго квешаб жо, гьеб дур напсалъул г1амал сабаблъун бугеб буго.

Гъаб хит1аб кинавго инсанасда г1аммаб хит1аб буго. Ва гъаб буго муъминзаби Аллагъасул х1укму-къадаралда божиялъул къаг1ида: кинабниги ниг1мат, сахлъи г1акъло, г1илму ва цогигабги Аллагъас ﷺ жиндир ц1обалдалъун, ч1обого нильее къураб жо буго, шибо жинда кьезе т1адаб гьеч1ого, ва ниль гьельбие мустах1икълъунги

أَيَّمَاتُكُمْ يُدْرِكُكُمُ الْمَوْتُ وَلَوْ كُنْتُمْ فِي
بُرُوجٍ مُّشِيدَةٍ وَإِنْ تُصْبِحُوا حَسَنَةً يَّقُولُوا
هَٰذِهِ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ وَإِنْ تُصْبِحُوا سَيِّئَةً يَقُولُوا
هَٰذِهِ مِنْ عِنْدِكَ قُلْ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ قَالِ
هَٰؤُلَاءِ الْقَوْمُ لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ حَدِيثًا

مَا أَصَابَكُمْ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنْ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ
سَيِّئَةٍ فَمِنْ نَفْسِكُمْ وَأَرْسَلْنَاكَ لِلنَّاسِ
رَسُولًا وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا

гъечлого. Щиб къварилъи, ва балагъ бачланиги гъеб хал гъабизе ккола нилгъер напсазул гл айбалдалгъун буго абун. Гъадин бутелгъул кинабниги лгъиклгъиялда данде Аллагъасе ﷺ щукру гъабизе ккола, ва кинабниги къварилгъиялда данде Аллагъасдаса мунагъал рахчи, ва тласа лгъугъин гъаризе ккола.

Дица мун витлана Мухаммад ﷺ, киналниги гл адамазда расулгъун, дир шариат гъезухъе щвезабизе. Ва Аллагъ ﷺ глезе вуго нуглгъун мун хлакъав расул вуклиналъе.

80. Щив чи вугониги Аллагъасул расуласда мутиглгъарав, гъев вуго Аллагъасе ﷺ мутиглгъарав чи.

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّى فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِيظًا ﴿٨٠﴾

Щив чи вугониги аварагасда ﷺ

мутиглгъичлого мугъ бан, гл амал клодолгъи гъабун чларав, мун гъезул гл амалал цлунизе витларав гъечло Мухаммад ﷺ.

Мун гъезул хлисаб-суал гъабулев гъечло, ва гъез иман лгъечлин абун дуе щибго къварилгъи гъечло, мун вуго гъезухъе хлакъаб дин щвезабулев авараг.

81. Дуда асклор руклун, дур амруялда гленеккун мунафикъаца абулеб буго «ниж дуе мутиглгал руго» абун. Цинги дуда асклосан къватлире рахъарабго гъез дуца амру гъабураб гуреб, цоги жидеого бокъараб жо гъабулеб буго. Тладегланав Аллагъасе ﷺ гъезул кинабго гл амал хъвалел буго:

وَيَقُولُونَ طَاعَةٌ فَإِذَا بَرَزُوا مِنْ عِنْدِكَ بَيَّتَ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ غَيْرَ الَّذِي تَقُولُ وَاللَّهُ يَكْتُبُ مَا يُبَيِّتُونَ فَأَعْرِضْ عَنْهُمْ وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿٨١﴾

Гл амалал хъвалел малаиказ хъван нахъе цлунун буклине буго гъеб гл амал. Мун гъездаса вусса Мухаммад ﷺ, гъезие къварилгъи гъабуге, ва дуца таваккал Аллагъасда тламе. Дуе Аллагъ ﷺ глезе вуго вакилгъун. Тладегланав Аллагъасе гъездаса щим босизе буго дуе гъабураб къварилгъиялда данде.

82. Мунафикъазабаца Къуръаналда гленеккун гъелгъул пикру шай гъабулареб? Гъеб Къуръан Аллагъасул ﷺ калам

أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْفُرْعَانُ وَلَوْ كَانَ مِنْ عِنْدِ غَيْرِ اللَّهِ لَوَجَدُوا فِيهِ اخْتِلَافًا كَثِيرًا ﴿٨٢﴾

буклинчлебани гъезда гъениб жаниб глемераб цо-цазда хилипаб жо батизе буклана.

Мушриказ ва мунафикъаз абулеб буклана гъаб Къуръан Мухаммадица жинцаго ургъун цлаулеб буго абун. Гъезие жаваблгъун, ва гъезул

мекъаб даг1ба хвезабилъун буго гъаб аят.

83. Гъал мунафикъазухъе цо хабар швараб мехаль муъминзабазул х1акъальбуль: гъел рагъда бергъана абун, яги къуна абун, жудеца гъеб хабар хеккого г1адамазда гъоркъоб т1ибит1изабулеб буго.

Гъереси-бит1араб лъач1ого, х1асил ц1ехеч1ого, ва гъелдалъун муъминзабазе зарал гъабулеб буго.

Жидеца гъаб хабар т1ибит1изабич1ого Аллагъасул аврагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, **ва гъесул к1удиял асх1абзабаздаги** رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ, **жидеда гъоркъор ругел г1алимзабаздаги т1амун толебани, гъеб ишалъул лъик1аб ва квешаб рахъ гъезда лъазе бук1ана. Ай: хирияв аврагас, ва жидер г1илму, г1акъло камилал асх1абзабаз бицине, ва х1укму гъабизе те гъеб хабар, жидеда т1ад гъеч1еб жо бицунге.**

Нужеда Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ **ц1об- рах1мо гъабун бук1инч1ебани, я гъал муъминзаби, нужеда авараг вит1ун, ва Къуръанги решт1изабун. Нуж шайт1аналда нахърильтьине рук1ана, ц1акъго дагъал муъминзаби хут1изег1ан. Цинги гъеб шайт1аналь къабих1ал г1амалал малъун нуж жужах1алда г1агар гъаризе рук1ана.**

84. Дуца Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ **диналъе г1оло рагъ гъабе Мух1аммад** صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **Гъаб амру цох1о дуда гъабулеб буго.**

Цогидал рагъ гъабизе х1инкъанин абун дуе къварилъи ккоге. Ва цох1ого мун хут1аниги дуца Аллагъасул нухалда гъазават гъабе, дуе Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ квербакъизе къот1и гъабун буго, ва мун бергъизе вуго.

Цогидал муъминзабиги гъесизаре, гъезулги хъул лъезабе жигъад гъабизе. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ **нужедаса капураб къавмалъул гуч, ва къуват нахъе ч1вазе буго. Х1акълъунго Аллагъ** جَلَّ جَلَالُهُ **жиндир гуч бергъарав, ва жинца тушбаби ц1акъ х1инкъизарулев вуго. Гъезие гучаб г1азаб гъабулев вуго.**

Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг Бадруялъул рагъ гъабизе мухъал гъарулеб мехаль, цевесан хъвадун мухъ бит1изе гъабулев вук1ана, ва гъес абулеб бук1ана: «*нуж рахъа Аллагъасул алжаналда ине, жиндир г1ат1илъи зобал-ракъалг1ан к1удияб бугеб*» абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِّنَ الْأَمْنِ أَوْ أَلْخَوْفِ أَدَّعَوْا بِهٖءِ وَلَوَّرَدُوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أُولَى الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنَيطُوهُمْ وَمِنْهُمْ وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ كَفَرُوا وَرَحِمَتْهُ لَاتَتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٨٣﴾

فَقَتِّلْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا تُكَلَّفُ إِلَّا نَفْسَكَ وَحَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَسَى اللَّهُ أَن يَكْفَ بِأَسِّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَاللَّهُ أَشَدُّ بِأَسًا وَأَشَدُّ تَنكِيلًا ﴿٨٤﴾

Жинда Аллагъ разилъаяв Абугъурайратидаса бицараб хладисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас абун:

«жинца Аллагъасдаги аварасдаги иман лъурав чи, фаризаяб какги барав, закати къурав, Рамазан моцалъ клалги ккурав, гъав чи алжаналда лъугъизави тладаб буго Аллагъасда جَلَّالَهُ, гъес Аллагъасул диналъе глоло гъижра гъабун букланиги, живго гъавурав ракъалда глодов члун вукланиги»-абун.

Цинги асхлабзабз абун: «нижеца гъаб рохел гладамазда бициниш?» абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас абун: «алжаналда жаниб нусго макъам буго, Аллагъасул диналъе глоло жигъад гъабулел муъминзабазе Аллагъас جَلَّالَهُ къачлан ругел. Щибаб даражасалда гъоркъоб зобалдаги ракъалдаги гъоркъоб глан манзил буго. Нужеца Аллагъасда гъарулел мехалъ жаннатул пирдавс гъаре. Гъаб алжаназда гъоркъоб бугеб буго, бишун тладеглан бугеб алжанги буго. Гъелда тладеглан Аллагъасул гларш буго, гъенисан чваххула алжаназул глорал»- абун. Хладис имам Бухарияс бицана.

Аллагъас гъаб алжан шолелб гламал гъабизе тавфикъ къеги.

85. Жинца гладамазда гъоркъоб лъиклаб жоялдалъун шапаглат гъабуров чиясе гъелъул ажро буклине буго, жинца квешаб жоялдалъун гладамазда гъоркъоб шапаглат

مَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً حَسَنَةً يَكُنْ لَهُ
نَصِيبٌ مِنْهَا وَمَنْ يَشْفَعْ شَفَاعَةً سَيِّئَةً يَكُنْ
لَهُ كِفْلٌ مِنْهَا وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا

гъабуров чиясе гъелъул мунагъги буклине буго. Хлакълъунго Аллагъ جَلَّالَهُ кинабго жоялда хлал клолев вуго.

Шапаглат гъаби абураб раглиялдаса мурад буго жив гладамазда гъоркъов лъугъин, хъвади. Ай: клиго чияса яги глемерал гладамазул клиго къокъаялда гъоркъов лъугъун гъезул ишалъулъ глахъаллъи гъаби, ва гъеб иш тлубазе ях1 бахъи.

86. Нужее цояз тахият, клодолъи гъабуров мехалъ, нужецаги гъелдасанги лъиклаб тлахият гъабе, яги нужее гъабуров гладаб

وَإِذَا حُيِّتُمْ بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا
أَوْ رُدُّوها إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَسِيبًا

тахияталдалъун жаваб гъабе. Хлакълъунго Аллагъ جَلَّالَهُ жинца кинабго жоялъл хлисаб гъабулел вуго, ва жазаъ гъабулел вуго.

Гъаб аят буго муъминзабаца цо-цазе салам къеялъл баян бицараб. Исламияб диналда жаниб клиго яги глемерал гладамал данде члвараб мехалъ цо-цае салам къей суннат буго. Салам къеялъл машгъураб сигъа (рагли) буго Ассаламу глалайкум абураб. Гъаб раглиялъл маг1наги буго нужеда Аллагъасул салам лъеги абураб. Гъадин цояз

салам кѣураб мехаль цогидазда данде жаваб гѣаби паризаяблѣун
буклуна. Гѣеб жавабги Ваг1алайкумуссалам аби буго: нужедаги лѣеги
Аллагѣасул салам абураб маг1на буго гѣаб раг1иялѣул. Жаваб кѣолес
цик1к1изабун кѣезе суннатаб буго, бищун камилаб салам кѣей, ва
буссизаби: Ассаламу г1алайкум ва рах1матулагѣи ва баракатугѣу,
аби буго: нужеда Аллагѣасул салам ва рах1матги ва баракатги лѣеги
абураб маг1на буго гѣаб раг1иялѣул.

Бусурман чияс капурав чиясе салам кьезе бегьуларо бай бихьи гьабун. Капуурав чияс салам кьуни, гьелда данде жаваб кьезе бегьула вагIалайкум абун.

Жинда Аллагъ разилъаяв Абудаудица бицараб х1адисалда буго:
Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас абун: «Дир напс жинда кодоб
бугев Аллагъасул ﷻ ц1аралдалъун гъедула дун: нуж алжсаналда
лъугъунаро нужеца иман лъун гурони: нуж иман лъуралги рук1унаро
нуж цоял-цоязе рокъизег1ан. Дица нуж т1орит1илищ цо ишалда,
нужеца гъеб гъабуни нуж цо-цазе рокъулеб. Нужеца нужеда гъоркъоб
салам къейи т1ибит1изабе»- абун.

87. Аллагъ ^{عَلَّاهُ} жив цогояв, жив
гурев цоги алагъ гъеч¹ев вуго. Гъев
Аллагъ гъедулев вуго дица нуж
къямасеб къояль данде гъарила
абун. Жиндиль щибго щакльи гъеч
къо бач¹ин.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُجْمَعُكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ
لَارَبِّ فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا

Нужер цересел умматалги, хадусел умматалги киналго цо майданалда чѣзарун нужер хѣсаб- мизан гѣабизе буго, ва шивав чиясе жиндир гламалалда рекъараб жазагги гѣабизе буго. **Жиндир рагѣиялъуль, ва къотѣи-къаялъуль Аллагъасдаса** ﷻ **ритѣухъав** чи шивха **вукѣлинев?** Щивго вукѣунаро.

88. Нужее бугеб жо шиб, я гьал
муъминзаби, мунафикъазул хабарги
бицун, к1иго къокъа лъугъун нуж цо-
цазде къецадизе ккани?. Аллагъас
къосизаруна гьел мунафикъзаби
гъезул г1амалал сабаблъун. Нужее бу
къосизарурал г1адамал т1орит1изе? А
г1адамазда бит1араб жоялда рач1уней

﴿فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِتْنَةٍ وَاللَّهُ
أَعْلَمُ بِمَا كَسَبُوا أَتَرِيدُونَ أَنْ تَهْدُوا مَنْ
أَضَلَّ اللَّهُ وَمَنْ يَضِلَّ اللَّهُ فَلَنْ يُجْعِلَ لَهُ سَبِيلًا﴾

Гъаб (88 аят) рeштlанa Ухlудалда рагъ гъабизе къватlир рахъун хадур
нахъ руссарал мунафикъазул хlукмуялгъулъ муъминзабазул цо-цазде

ккараб хилишлѣи бицун.

89. Гьал мунафикъазе бокъула нужги купруялда руссине, гьел капурал ругел г1адин, цинги нужги гьелги рашад рук1ине. Нужеца гьел мунафикъаздаса гьудулзаби гьаруге, ва гьезулгун гьоркъоблъиги гьабуге, гьез Аллагъасул нухда гьижраги гьабун, жигъадги гьабун, жидер иманлъей х1акъаблъун гьабизег1ан. Цинги гьел мунафикъзаби гьижра гьабиялдаса, ва жигъад гьабиялдаса руссани, нужеца гьел кодоре росе, ва кирехун ратаниги гьел ч1вай. Нужеца гьездаса цониги чи квербакъизе валилъун гьавуге, ва гьезул насих1атги босуге, гьез нужее квербакъизе, ва гьудуллъи гьабизе къот1и гьабублеб бугониги. Гьел руго хиянатчаг1и, ва гьезул раг1и квейги, къот1и т1убайги бук1уларо.

90. Жидеца нужеда рагъ гьабич1ого ч1арал, ва нужергун къот1и гьабун ругел г1адамаздахун к1анц1арал мунафикъазда баге рагъ. Яги жидеца цебеккун рагъ гьабиялда рек1екълъун, ва жидер къавмалъ нужеда рагъ гьабиялдаги рек1екълъун нужехъе рач1араздаги гьабуге рагъ. Гьез нужее зарал гьабиларо, нужеца гьезиеги зарал гьабуге. Аллагъасул х1укму бук1арабани гьел мунафикъзаби нужеда рагъизе риччалаан, ва гьезул къуватги ц1ик1к1инабилаан. Нужедаса гьел рик1к1алъун ч1ани; нужее зарал гьабич1ого, ва нужеда рагъ гьабич1ого, нужеда гьез рекъелги гьабун, гьел паракхат те. Гьезие къварилъи гьабизе Аллагъас нужее изну къолеб гьеч1о.

91. Нужеда мунафикъазул цо къокъа батизе буго, жидее нужги рекъон рук1изе бокъулел, ва жидее капураб къавмгун рекъон рук1изеги бокъулел. Гьал руго «Асад» ва «Гъат1афан» абулеб к1иги къабилаялъул г1адамал. Мадинаялда рач1араб мехалъ гьел бусурбабилъун ч1олаан, ва гьезие къот1иги гьабулаан, жидеда бусурбабазул зарал щвеч1ого бук1ине. Цинги жидер къавмалде т1ад руссун араб

وَدُّوا أَنْ تَكْفُرُوا كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُوا سَوَاءً
فَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ أَوْلِيَاءَ حَتَّى يَهَاجَرُوا
فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَاذْكُوهُمْ وَأَقْتُلُوهُمْ
حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَلَا تَتَّخِذُوا مِنْهُمْ وَلِيًّا
وَلَا نَصِيرًا ﴿٨٩﴾

إِلَّا الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ
مَبِيتٌ أَوْ جَاءَ وَكُمْ حَصْرٌ صُدُّهُمْ عَنْ
يُقَاتِلُوكُمْ أَوْ يَقَاتِلُوا قَوْمَهُمْ وَلَوْ شَاءَ
اللَّهُ لَسَاطَهُمْ عَلَيْهِمْ فَأَقَاتَلُوكُمْ فَإِنْ
أَعْتَزَلُوكُمْ فَلَمْ يَقَاتِلُوكُمْ وَأَلْقَوْا إِلَيْكُمُ
السَّلَامَ فَمَا جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ عَلَيْهِمْ سَبِيلًا ﴿٩٠﴾

سَتَجِدُونََ الْآخَرِينَ يُرِيدُونَ أَنْ يَأْمَنُوكُمْ
وَيَأْمَنُوا قَوْمَهُمْ كُلٌّ مَّارَدُوا إِلَى الْفِتْنَةِ
أُرْكِسُوا فِيهَا فَإِنَّ لَمْ يَعْزِلُوكُمْ وَيَلْقُوا
إِلَيْكُمْ السَّلَامَ وَيَكْفُوا إِلَيْدِيَهُمْ فَخُذُوهُمْ
وَأَقْتُلُوهُمْ حَيْثُ تَقِفْتُمُوهُمْ وَأُولَئِكَ
جَعَلْنَا لَكُمْ عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا مُبِينًا ﴿٩١﴾

мехаль гьезулгунги кьотли гьабулаан бусурбабазде данде рагъизе.

Гьел купруялда ва питнаялда ахланщинахъе гьенир жанир лъугъула. Гьал цлакь квешал тушбаби руго нужее. Гьал гIадамал нужедаса ратIалъичIони, ва нужергун тушманлъи тун нужеде рекъелги гьабичIони, нужее зарал гьабиялдаса жидеца квералги кквечIони, нужеца гьал мунафикъзаби кверде росе, ва гьел кир ратаниги чIвай. Гьал руго жудедахун рагъ гьабизе Аллагъас ﷻ нужее изну кьурал, баянаб изну кьеялъ: гьал руго нуж гуккулел, ва нужее кIудияб хиянат гьабулел гIадамал.

92. Муъминчиясе хIалаллъуларо муъминчи чIвазе, хатIаьлъун ккараб жо букIун гурони. Гьедин хатIаьлъун жинца муъминчи чIвараб мехаль гьесда кафарат тIадаб буго. Гьеб кафаратги муъминав лагъ тархьин буго, ва гьединго жинца диятги кьезе ккола жив чIварасул агълуялъе: Гьеб агълуялъ Аллагъасе гIоло тIаса лъугъун тани кьезе кколаро дият. Нужгун тушманлъиялда ругел капурзабазул вугони жив чIварав иман лъурав чи, цинги дият кьезе кколаро, гьеб дият капурзабазе квербакъильун букIунелъул, амма капарат бахъизе ккола: иман лъурав лагъ тархьина.

Гьев жив чIварав чи нужгун ракълида ругел гIадамаздасан вугони. Нужеда гьоркъор жият тIад лъун тарал капурзабаздасан чи вугони: Гьев чиясул агълуялъе дият кьезе ккола, ва капаратги бахъизе ккела: иман лъурав лагъ тархьина.

Тархъизе лагъ гьечIони, яги лагъ вичун восизе рес рекъечIони кIиго моцIаль тIатIалаго кIал кквезе ккола: гьаб кафарат бахьин нужеда тIад гьабуна, Аллагъас ﷻ нужер тавбо къабул гьабизе сабаблъун букIине. ХIакълъунго Аллагъ жинда кинабго жо лъалев вуго, ва жиндир ахIкамазулъ цлакь хIакимияв вуго: лагъзадерие маслахIат бугеб жо гьабула Аллагъас ﷻ.

93. Жинца бокъун муъминчи чIварав чи, гьав чиясе жазаъ жагъаннама буго. Даимго вукIинелъун жив гьеб жужахIалда лъугъизавула. Гьесда

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ أَنْ يَقْتُلَ مُؤْمِنًا إِلَّا خَطَاً وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَرِيشَةُ مُسْلِمَةٍ إِلَى أَهْلِيهِ إِلَّا أَنْ يَصَّدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمُ مِيثَاقٌ فَلْيَدِّهِ مُسْلِمَةً إِلَى أَهْلِيهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ قَدْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ تَوْبَةً مِّنَ اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٩٢﴾

وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا ﴿٩٣﴾

Аллагъасул عَلَّاهُ щимги бахъуна, Аллагъас гъев рахІматалдаса рикІадги гъавула, ва гъесие цІакъ кІудияб гІазаб хІадурун буго ахираталда.

Гъаб Аллагъасул рахъалъан бугеб гучаб хІинкъи къей буго бокъун: ай хатІаьлѣи гъечІого, къасд гъабун, жинца муъминчи чІварав чиясе. Гъаб аят насхо гъабураб гъечІо, ва гъав чиясдаса Аллагъ тІаса лъугъуларо, ва гъав абадияб жужахІалда вукІунин абулел гІалимзаби руго.

Цоги гІалимзабаз абунa: гъав чи даимаб жужахІалда вукІуна жинца муъминчи чІвaze хІарамаб гъечІин, гъев чІвaze бегъулин абун хІукму гъабун муъминчи чІвараб мехаль. Гъав чи капурлѣула гъедин хІукму гъабураб мехаль ва гъесие ахираталда абадияб гІазаб букІула. Кин бугониги инсанас гъарулел мунагъазул бищунго кІудияб мунагъ буго муъминчи чІвай, Аллагъасде ширк гъабун цоги жоялѣе лагълѣи гъабиялда хадуб кІудияблѣун жиб бугеб.

Аллагъасул Къуръаналда жанир аятал руго Аллагъасда ширк гъабиги муъминчи чІвайги цадахъ бицарал, ва гъеб Аллагъ عَلَّاهُ тІаса лъугъунареб кІудияб мунагъ букІиналда тІоритІел гъабулел. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварaгасул хІадисалги цІакъ гІемерал руго чи чІвай хІарамаб букІиналѣул бицунел.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварaгас абунa: «*дунял тІаса инго бигъаяб буго Аллагъасда аскІоб, бусарманчи чІваялдаса*»-абун. ХІадис имам Тирмизияс бицана.

Цоги хІадис буго: «*зобал- ракъазда бугеб кинабго халкъ данделѣун цо муъминчи чІвани, Аллагъас عَلَّاهُ гъел киналго жуужахІалда рехилаан*» абун. ХІадис имам Тирмизияс бицана.

Цоги хІадисалда буго: «*жинца муъминчи чІваялѣе кумек гъабурав чи: цохІо рагІи абун букІаниги, гъев чи къиямасеб къоялѣ вачІуна жиндир нодоялда хъван бугеб хІалалѣ: «Аллагъасул рахІматалдаса хъул къотІарав чи вуго гъав»* – абун. ХІадис имам АхІмадица бицана.

Жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугІаббасица абунa: «гъаб аят буго Къуръналда жаниб ахиралда рештІарал аятазда гъоркъоб, ва гъаб аяталѣул хІукму насхо гъабураб гъечІо, ва жинца бокъун, къасд гъабун муъминчи чІварав чи жуужахІалда вукІине вуго» – абун.

Исламияб умматалѣул цереселги, ва хадуселги гІалимзаби жинда рекъараб рагІи буго: гъав чияс тавбо гъабун, гъев Аллагъасдасаги хІинкъани, хадусеб гІумруялѣ жинца лъикІаб гІамалги гъабун, Аллагъ عَلَّاهُ гъасда тІаса лъугъина абун. Гъелда тІоритІел гъабулеб, гъеб хІукму жиндаса босулеб бакІги буго ТІадегІанав Аллагъасул рагІи:

«Дуца муъминзабазда абе Мух1аммад ﷺ: т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго: «я нужерго напсазе зулму гъабурал (к1удиял мунагъал гъарурал) дир лагъзал, нуж дир рах1маталдаса хъул къот1ун рук1унге: х1акълъунго Аллагъ жинца киналго мунагъал чурулев вуго, ва гъев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ ц1акъ жинца тавбоги къабул гъабун мунагъал рахчулев вуго. Ц1акъ жив муъминзабазда гурх1улевги вуго» абураб (Сурату ззумар 53 аят).

Гъаб аяталъ киналго мунагъазда щвей гъабула: купру, ширк, чи ч1вай, нифакъ, пасикълъи, ва цогидалги. Ва Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир лагъзал тавбо гъабизе ах1улел руго, ва жиндаса хъул къот1ун рук1унгеян абулеб буго. Гъадин бугелъул цох1о лах1заталъ нахъе бахъич1ого муъминчияс жиндир мунагъазда рак1 бух1ун тавбо гъабизе ккела, ва Бет1ергъан Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ божун, гъесда хъул лъун, гъев разилъи т1алаб гъабун хъвадизе ккела.

Жинца бокъун чи ч1варав чиясе жив ч1варасул варисзабаде хурхун лъабго бат1ияб х1укмо буго:

1. Къисас босизе цеве ч1ейи буго дол варисзаби гъелда гурони разилъулел гъеч1они.

2. Дият къейи буго варисзаби къисасалдаса т1аса лъугъун дият босизе разилъани. Гъеб диятги нусго варани буго, яги гъезул къимат буго. Гъаб дият жинца чи ч1варасул боц1иялдаса къезе т1адаб бук1ула.

Хат1аълъун чи ч1ван къезе ккараб дият жинца чи ч1варасул имсудахъан г1агарлъиялъ къезе ккола.

3. Варисзаби т1убарабго дияталдаса, яги дияталъул цо бут1аялдаса т1аса лъугъин буго.

Гъадин т1аса лъугъун тей ц1акъ ажро ц1ик1к1араб жо буго. Амма жив ч1варасул г1исинал лъимал, яги жидер г1акъло камилал гъеч1ел варисзаби ругони, гъезие дияталдаса кколеб къадаралдаса цогидал варисзаби т1аса лъугъизе бегъуларо.

Гъаб дият къейгун цадахъ кафарат бахъинги т1адаб бук1уна жинца чи ч1варав чиясда. Къисас босараб мехалъ кафарат т1аса ккола. Цогиги г1емерал ах1камал руго гъаб инсан ч1ваялда хурхарал, ва гъел ах1камал фикъгъиялъул т1ахъаздаса т1алаб гъаризе ккола.

Мух1аммад Г1али Сабунияс абуна: «Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ амру гъабулеб буго хат1аълъун муъминчи ч1вараб мехалъ, гъельие кафаратлъун цо муъминав лагъ тархъе абун. Гъалда жаниб Аллагъасул х1икмат бук1ине бегъула: жинца цо муъминчи хвезавураб мехалъ гъев чиясда т1ад гъабулеб бук1ин цо х1урияв муъминчи вук1инаве г1адамазда гъоркъов абун. Жинца муъминав лагъ тархъараб мехалъ

гъеб буго хварав чи чѣлаго гъавиялда рельеъараб жо»-абун.

Исламалда жанив лагълъун вугев чиясул ихтиярал, ва хлукъукъал цѣклѣларал руго цо-цо умматазул хлуриял гѣадамазе ругездасаги. Гъелъие далил буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул хладис, жив хвалил унтялъ унтун вугеб мехаль, васият гъабун абураб: *«Нужеца какалда тѣлад чѣлей гъабе. Нужер лагъзадерие лъиклѣи гъабе, гъезда хѣла кѣлареб жо гъабеян амру гъабуге»*- абун.

Шаргѣалда лагъзал рукѣине бегъулеб бугониги, гъел тархъеян амру гъабун буго, гъелъул гѣемераб ажроги бицун буго. Гъел тархъин тѣадаб гъабун буго кѣудиял мунагъал гъарурал гѣадамазда, жидель лагъ тархъине рихъызарурал гъел мунагъаздаса капаратлъун.

Лагъзал кквей квешаблъун риклѣлунел, ва гъеб хѣларам гъабурал гѣемерал улкаби руго жидеца хлуриял гѣадамал лагъзадерил бакѣалда ккурал. Цо-цо чи лагълъун вукѣине бегъуларин абулел гѣадамаз тѣобарал умматал, ва жамагѣлатал руго лагълъиялда гъоркъ чѣезарун. Гъелда цѣарги лъун буго «цивилизация» абун, «жагъилаб, беццаб халкъ канлъуда бачи» абун.

Кѣудияб, бечедаб пачалихъаль гъитѣинаб пачалихъги, дагъал гѣадамалги жанир къулчѣулел руго кѣудияб ччугѣица гѣисинал ччугѣи къулчѣииялда рельеъун. Гъаб батѣулаб, гъересияб цебет ѣейги, исламияб цебетѣейги цѣакъ кѣудияб батѣлѣиялъ цо-цаздаса батѣииял руго. Хѣакълъунго исламияб цебетѣей буго жинца цохѣо Аллагъасе ﷻ гурони хѣакъикъияб ханлъи къолареб, гъев Аллагъасул лагъзаллъун кинабго халкъги риклѣлунел, ва цогидаб кинабгѣаги ханлъииялдаса, ва зулмуялдаса гѣадамалги, улкабиги хлурияллъун гъарураб.

94. Я гъал иман лъурал гѣадамал! Нуж Аллагъасул диналъе гѣоло гъазават гъабизе сапаралда рахъараб мехаль, нужеца хѣакъикъат лъачѣого гѣадамал чѣваге. Ва нуже исламалъул салам къурав чиясда нужеца абуге мун муъминчи гъечѣин,

дуца нижедаса хѣинкъун, дурго напс цѣунун къураб буго гъеб салам абун. Цинги нужеца гъев чи чѣваге. Гъев чѣваялдалъун гъесул боцѣи нуже швезе бокъун.

Гъеб цѣакъ хехго тѣасан унеб дунялалъул

магѣишат буго, Аллагъасда ﷻ аскѣл руго нуже цѣакъ гѣемерал гъаниматал ва давлаби: Кѣудияб ажро кириги, нигѣматазул рукълъун

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي
سَبِيلِ اللَّهِ فَتَيَّبُوا وَلَا تَقُولُوا لِمَن ءَلْفَى
إِلَيْكُمْ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا
تَبْتَغُونَ عَرَصَ الْحَيَوةِ الدُّنْيَا
فَعِنْدَ اللَّهِ مَعَارِئُ كَثِيرَةٌ كَذَلِكَ
كُنْتُمْ مِن قَبْلُ فَمَنَّ اللَّهُ
عَلَيْكُمْ فَتَبَيَّنُوا إِنَّ اللَّهَ كَانَ
بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿٩٤﴾

бугеб алжанги. **Нуж** гъанжеялдаса церехун купруялда руклана, ва нужеда шарглиял ахIкамаIли лъалел рукIинчIо, ва нужеца цо-цазе зулму ва къварилти гъабулеб буклана. **Аллагъас** جَلَّ جَلَالُهُ **нужеда цIоб-рахIмо гъабуна, ва нуж** исламияб диналда тIоритIана. Гъадин бугелтIул нужеца хехлти гъабуге гIадамал чIвaze ва зулму гъабизе. **Нужеца хIакъикъат цIехе!** Гъедин гIедерIун чи чIвани гъев чи муъминчи вукIине бегъула ва нуж кIудияб мунагъалде ккола. **ХIакълъунго Аллагъ** جَلَّ جَلَالُهُ **нужеца гъабулеб гIамал жинда лъалев вуго.** Ва нуже гъел гIамалазда данде жазаъ гъабулевги вуго.

Цо гIалимзабаца гъалдаса батIияб магIнаги гъабуна гъаб аяталтIул цо бутIаялтIе. «Нуж гъанжеялдаса цере купруялда руклана» абураб магIна гъабичIого. «Нуж гъанжеялдаса цере Маккаялда ругеб мехаль нужер иман рекIелъ бахчарал руклана» абураб магIна гъабуна. КIиябго магIнаялтIул кинаяб гъабуниги аяталтIул магIна буго: нужеда цо чIяс жив иман лъурав вукIин загъир гъабураб мехаль: «Ассаламу гIалайкум» абун, яги шагъадат битIун, нужеца гъев чи чIваге, гъесул хIал баянлъазегIан те.

Гъаб аят рештIине гIиллаги буклана, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас цо кьокъа гъазаваталда битIараб мехаль, гъел асхIабзабазул цояс шагъадат битIун хадув цо чи чIвана. Гъаб хабар аварагасда **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** бахиндал, дов асхIабас **رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ** абун: «Я расулаллагъ **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** Гъесул шагъадат битIи буклана жив чIваялдаса хIинкъун бугеб» – абун. Цоги батIияб сабабги бицана гъаб аят рештIиналтIе, амма хIасил цо буго.

95. Жидее шибго гIузроги гъечIого рукъор гIодор чIун ругел муъминзабиги, **Аллагъасул** جَلَّ جَلَالُهُ **нухда жидер боцIудалтIун ва нафсаздалтIун** гъазават гъабулел ругел гIадамалги иманалтIулъ, ва ажро- кириялтIулъ цо-цада рашад рукIунаро. **Жидее гIузро** букIун рокъор чIаразда гIайибги

لَا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولَى الضَّرَرِ
وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ
فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى
الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَلَا وَعَدَ اللَّهُ الْخُسْفَىٰ وَقَضَّ اللَّهُ
الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿٩٥﴾

букIунаро. **Жидер боцIиялдалтIун, ва нафсалдалтIун жигъад** гъабулел гIадамал **Аллагъас** جَلَّ جَلَالُهُ **хира гъаруна, ва тIокI гъаруна,** жидее гIузро гъечIого рукъор чIун ругел гIадамаздаса, гIемераб хиралти ва тIокIлти кIун.

Жигъад гъабизе рахъарал муъминзабазе, ва рукъор чIарал муъминзабазегIи **Аллагъас** جَلَّ جَلَالُهُ **ахираталда алжаналтIул нигIматал** рукIине ругин абун кьотIи гъабун буго: гъез иман лъун гъарурал

лѣиклал гламалазда данде жазаълѣун. Ва амма Аллагъас цлакъго тлокл гъарун руго, ва клудияб ажроги къезе буго жидеца жигъад гъабулел муъминзабазе, рокъор глотор чларал муъминзабазда данде ккун.

96. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъел мужагъидазе алжаналда жанир тладегланал даражаби гъарула, Аллагъасул мунагъал рахчиги, гъев гурхлиги гъезие буклула. Хлакълѣунго

دَرَجَاتٍ مِنْهُ وَمَغْفِرَةً وَرَحْمَةً وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٤٦﴾

Аллагъ жинца мунагъал рахчулев, жив гурхлулев вуго.

Шарглиаб глүзо буклун рукъор чларал, ва амма гъазаваталда рахъине жидер гъираги бугел муъминзабазул хлакълѣулъ хладисал руго гъезие хиралѣи, ва кири бицарал.

Жинда Аллагъ разилъаяв Бухарияс Анас رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ асхлабасдаса бицараб хладисалда буго: Аллагъасул расулас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абунa: «Хлакълѣунго Мадинаялда цо гладамал руго: нуѣ кинаб нухалъ хъваданиги, щиб клклал къотлун нуѣ аниги, гъел гладамал нуѣгун цадахъ руклуна гъеб гъазаваталѣулъ»- абун. Асхлабзабаз رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ абунa: «жал Мадинаялда глотор члун руклунгун цадахъ гъеб кин буклунеб я Расулаллагъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ»-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварaгас абунa: «битлараб буго», гъел глотор члезаруна жидеа глүзо буклун, гъеб глүзрялѣ»- абун. Жигъад гъабизе рахъаразе бугеб ажро-кириялѣул хладисал цереги рицун руклиндал, гъаниб гъезул рехсей гъабичлого тана.

97. Гъаб аят рештлинабиялѣе сабаб бицун, жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуглаббасица абунa: «муъминзабазул цо къокъа буклана Маккаялда жал ччларал, ва жидер исламги бальго гъабурал. Цинги Бадроялда рагъ гъабизе рачлунеб мехалъ мушриказ гъезул цо-цоял къватлуре рахъизарун жалгун цадахъ бусурбабаде рагъизе рачана. Рагълъ гъезул цоял члван хвана. Асхлабзабазул цояз абунa: «гъал гладамал нилъер диналѣул вацал руклана мушриказ хлал гъабун къватлуре рахъизарун рагъда рачарал»- абун. Тладегланав Аллагъас гъаб аят рештлизабуна.

إِنَّ الَّذِينَ وَقَفَهُمُ الْمَلَكُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُوا فِيمَ كُنْتُمْ قَالُوا كُنَّا مُسْتَضْعِفِينَ فِي الْأَرْضِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللَّهِ وَسِعَةً فَتُهَاجِرُوا فِيهَا قَالُوا لَيْكَ مَاؤُهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿٤٧﴾

Хлакълѣунго гъел гладамал, малаикзабаца жал хвезарурал, гъез жидерго напсазе зулмуги гъабун бугеб хлалалѣ: жал мушрикалгун

падахъ ширкалъул ватланлъун бугеб Маккаялда чIун, ва исламалъул ватланлъун бугеб Мадинаялда гьижра гьабичIого. Гьал гIадамазда Малаикзабаца абула: «Нуж щиб диналда рукIарал?» абун. Гьез абула: «ниж Маккаялъул ракъалда рукIана нижер исламияб дин загьир гьабизе рес гьечIого»-абун. Ниж дагьал гIадамал рукIана, мушриказ нижее гIакъубаги гьабулеб букIана. Малаикзабаца абула: «Аллагъасул جَلَّالُهُ ракъ цIакъ гIатIидаб букIана гуриш нуж гьижра гьабун ине»-абун. Цогидал муъминзаби гIадин нужги щай инчIел гьеб ширкалъул ракъалдаса нужее дин гьабизе рес бугеб цоги бакIалда. Гьал гIадамал руго жидер руссунеб бакI жагъаннама бугел, ва гьеб жагъаннама цIакъ квешаб бакI буго жинда руссине.

Гьаб аяталдаса хIукму босула купру-ширкалъул ракъалда муъминзаби чIезе хIарамаб букIиналда, тIобараб хIалалъ, загьирго, жиндир дин гьабизе рес гьечIони. Гьев чи жинца нафсалъе зулмо гьабулев вуго, хIарамаб жо гьабулевги вуго. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисги буго «Муширикасда цадахъ чIун, гьесулгун хурхен гьабурав чи гьев муширикасда релълъун вуго» – абун. ХIадис имам Абу Давудица бицана.

98. ЗагIипал гIадамазе гьечIо мунагъ-хIакъ, гьижра гьабун рахъине рес гьечIого Маккаялда хутIарал: бихъинал рукIаниги, руччаби ва лъимал

إِلَّا أَلْمَسْتُ ضَعْفَيْنِ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ
وَالْوَلَدَانِ لَا يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلَا يَهْتَدُونَ
سَبِيلًا ﴿٩٨﴾

рукIаниги. гьенисан къватIире рахъине сабабал рекъезаризе жидер щибго хIалкIолъи гьечIел, ва жидеда гьижра гьабун унеб нухги лъаларел.

99. Гьал гIадамал руго жидедаса Аллагъ جَلَّالُهُ тIаса лъугъунел. ХIакълъунго Аллагъ جَلَّالُهُ тIасан лъугъулев, жинца мунагъал рухчулев вуго.

فَأُولَٰئِكَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَعْفُو عَنْهُمْ
وَكَانَ اللَّهُ عَفُوًّا غَفُورًا ﴿٩٩﴾

100. Аллагъасул диналъе гIоло гьижра гьабун къватIиве вахъарав чиясда ракъалда тIад гIемераб гIатIилъи батизе буго магIишат гьабизе, кигIан тушманасе гьеб риханиги.

وَمَنْ يُهَاجِرْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَجِدْ فِي الْأَرْضِ
مَرْغَمًا كَثِيرًا وَسَعَةً وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ
مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ تُرِيدُكَ الْمَوْتُ فَقَدْ
وَقَعَ أَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٠٠﴾

Аллагъасул جَلَّالُهُ ракъ цIакъ гIатIидаб буго, ва гьесул ризкъиги киналго лагъзадерие гIолеб, ва щолеб буго: гьадин бугелъул тушбабазул къварилъи хIехъон, ватлан тезе кIоларого рукIунге. Аллагъасе гIоло гьижра гьабун, ва гьазават гьабун вахъарав чиясе цIакъ кIудияб ажро буго, ва алжаназда жанир тIадегIанал макъамалги руго.

Аллагъ, ва авараг разилъи тlалаб гъабун ватlан тун, гъижра гъабун къватlиве вахъарав чи, цинги нухда унаго жив хварав, гъав чиясе ажро Аллагъасда тlад буго. Хlакълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ жинца муъминзабазул мунагъл чурулев, ва дунял-ахираталда муъминзабазда жив гурхlулев вуго.

Гъаб аяталда бугеб «Аллагъ, ва авараг разилъи тlалаб гъабун»- абураб рагlи рештlиналъе сабаб бицана: Зумрат ибну Къайс абулев асхlаб вукlана Маккаялда хутlаразда гъоркъов. Тlадегlанав Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ гъижра гъабизе тlад гъабун аятал рештlараб мехаль гъав Зумрат унтун бусада вукlана. Цинги гъес васал жиндихъе ахlун гъезда амру гъабуна: «нужеца дун гъанисан къватlиве вачче. Дун загlипавги гъечlо, дида нухги лъала. Валлагъи, дица гъаб сордо Маккаялда базе гъечlо»- абун. Васалаз гъев малиялда лъун рукъосан къватlив ваччана, ва жал нухда унаго Тангlим абулеб бакlалда цвараб мехаль гъев Зумрат хвана. Цинги Аллагъас цебехун бицараб аят рештlизабуна.

101. Нуж ракъалда тlад сапаралъе

къватlир рахъараб мехаль:

гъазаваталда рукlаниги, даран-

базаралда рукlаниги батlалъи гъечlо.

Нужеца как къокъ гъабун банин

абун нуже мунагъ гъечlо, нуже тушманасдаса къварилъи

щвела абун нуж хlинкъани. Хlакълъунго капурзаби нуже

тушбаби руго, гъеб тушманлъи нужеда загъирго бихъизабулелги

руго. Гъезие щибго къварилъи букlуларо нуж как балел ругониги,

гъечlониги, ва нуже макро гъабизе сабаб цlехолел рукlуна гъл.

Сапаралда как къокъ гъаби бегъула тушманасдаса хlинкъи гъечlеб мехальги. Хlалалаб сапар букlин буго бищунго аслияб шартl, сапаралъул руххсаби (бигълъаби) хlалтlизаризе ккани. Имам Шафигlиясул мазгъабалда рекъон жиндилъ как къокъ гъабизе бегъулеб сапаралъул манзил ункъогоялдаса цlикlун километр букlине ккола цо рахъалда: ай дорехун унеб мехаль, гъаб манзил бугеб сапаралда как къокъ гъабизе бегъула: къальул, бакъанил, богол как бала кlиго ракагlат. Гъединго как данде босизеги бегъула: къальулги бакъанилги как цо гlужалда бала: къальуда баниги, бакъанида баниги батlалъи гъечlо. Гъединго маркlачlолги боголги как цо гlужалда базе бегъула. Гъабго хlалалъ кlал биччазеги рухса буго сапаралда вугев чиясе. Сапаралъул руххсаби, ва хlукмаби гlемер руго, ва гъл щивав чиясда лъазе лъикl буго. гъаб замана бугелъул гlадамал сапаралда гlемер хъвадулеб. Гlалимзабада гъикъун тlахъаздаса цlалун хlажатаб къадар

وَإِذَا صَرَيْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ
تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ
كَفَرُوا إِنَّ الْكَافِرِينَ كَانُوا لَكُمْ عَدُوًّا مُّبِينًا

лъазабизе ккела.

102. **Нуж тушмангун рагъулел ругони,**
ва как базе мехги шун бугони, дуца
Мух1аммад ﷺ, мунгун цадахъ цо
къокъа какде бахъизабе, ва гъезда кодоб
ярагъги бук1а абе. Цинги нуж суждаялда
араб мехаль нужеда нахъа бусурбабазул цо
къокъа рахъун ч1ун рук1а, тушманасда
балагъун. Хадуб цоги къокъа бач1а дуда
хадуб как базе, жидеца мунгун цадахъ
авалаб ракаг1ат бач1ел, ва гъез мунгун
цадахъ как бай, ва ярагъ цадахъ босун
тушманасдаса ц1унун рук1а.

Капурзабазе бокъун бук1уна нуж нужер
ярагъалдаса, ва къайи-матаг1алдаса
гъапулгъизе, цинги нужеда т1аде
к1анцизе хехаб, ва гучаб к1анцияль.
Гъадин бугелъул нужеца ц1одорлъи гъабе,
ва киназго цадахъ бач1ого как к1иги
къокъаялда рикъун бае.

Нужее цо зарал бугони: ц1ад балеб бук1ун, унтарав чи вук1ун,
цинги ярагъ г1одоб лъунин абун нужее мунагъ гъеч1о. Нуж кидаго
ц1одорлъиялда рук1а. Х1акътъунго Аллагъас ﷻ капурал г1адамазе
ц1акъ гучаб, гъел г1одорег1ан гъарулеб г1азаб х1адурун буго.

Ибнукасирица гъаб аят решт1инабиялъе сабаб бицана: Жинда
Аллагъ разильяев Абуг1аяшица абуна: Аллагъасул свалат салам
лъеяв авараггун цадахъ ниж рук1ана. «Г1асафан» абулеб бак1алда
гъазаваталда. Нижеда рихъулеб бак1алда мушриказул боги бук1ана
Халид ибну Валидил амирлъиялда гъоркъ.

Гъаб заман бук1ана къальул как балеб замана. Мушриказ цо-цазде абуна:
гъанже гъев Мух1аммадил ﷺ асх1абзазда ﷺ т1ад бач1ине
буго как балеб г1уж: гъезие жидер лъималаздасаги, боц1иялдасаги
хирияб абун. Цинги хирияв аварагасда ﷺ Жабраил عليه السلام вач1ана
гъаб аятги босун. (102 аят).

103. **Как бан т1убараб мехаль**
нужеца Аллагъ ﷻ г1емерав рехсе
киналго х1алазуль: рахъун ч1ун,
г1одор ч1ун, хъибил ч1ван регун
ругеб х1алалъ:

нужеда Аллагъ рак1алда вук1а, ва нуж

وَإِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ
فَأَتَقُوا طَائِفَهُ مِنْهُمْ مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا
أَسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ
وَرَاءِكُمْ وَلِتَأْتِ طَائِفَةٌ أُخْرَى لَمْ يُصَلُّوا
فَلْيَصَلُّوا مَعَكَ وَلْيَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ
وَأَسْلِحَتَهُمْ وَذَ الَّذِينَ كَفَرُوا
لَوْ تَغْفُلُونَ عَنْ أَسْلِحَتِكُمْ وَأَمْتِعَتِكُمْ
فَيَمِيلُونَ عَلَيْكُمْ مَيْلَةً وَاحِدَةً وَلَا جَنَاحَ
عَلَيْكُمْ إِنْ كَانَ بِكُمْ أَذَى مِنْ مَطَرٍ
أَوْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَنْ تَضَعُوا أَسْلِحَتَكُمْ
وَحِذْرًا حِذْرَكُمْ إِنْ اللَّهُ أَعَدَّ لِلْكَافِرِينَ
عَذَابًا مُهِينًا ﴿١٠٣﴾

فَإِذَا قَضَيْتُمْ الصَّلَاةَ فَادْكُرُوا اللَّهَ فَيَسْأَلُكُمْ
وَقُعودًا وَعَلَى جُنُوبِكُمْ فَإِذَا
أَطْمَأْنَنْتُمْ فَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ
كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْفُورًا ﴿١٠٤﴾

Аллагъасе х1елун, гьесда божун рук1а, нуже тушманасдаса бергъизе бокъун бугони.

Х1инкъи т1аса ун х1алхъон ругеб мехаль, нужеца паризаяб как бай киналго шурут1ал ва арканал т1уран, Аллагъасе х1елун. Х1акъълунго как буго муъминзабазда парз гъабураб, жиндир арканал-шурут1ал мух1кан гъарун, ва г1ужалги баян гъарун. Гъадин бугельул как г1уждаса нахъе бахъизе бегъуларо, ва жиндир х1укъукъал т1убан, Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилтъи т1алаб гъабун базе ккола.

104. Тушманасда хадур лъугъине, ва гьесда рагъ гъабизе нуж х1инкъуге, ва заг1иплъуге. Нуж рагъда ругънал щун гьел унтун рук1унел ратани, нужер тушбабиги руго гъебго х1алалъ жидеда ругънал шолел, ва гъезда унтулел. Ва амма нуже т1ок1лъи буго: нуж Аллагъасда божарал рук1ин, нуже квербакъи гъабиялда, ва ахираталда алжаналда хъул лъун рук1ин.

وَلَا تَهِنُوا فِي ابْتِغَاءِ الْقَوْمِ إِنْ تَكُونُوا تَأْلَمُونَ فَإِنَّهُمْ يَأْلَمُونَ كَمَا تَأْلَمُونَ وَتَرْجُونَ مِنَ اللَّهِ مَا لَا يَرْجُونَ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٠٤﴾

Гъаб жо капуразе бук1унаро; гьел цох1ого дунялалъул ч1аголъбиялъе г1оло рагъулел рук1уна, гьел хвалдаса х1инкъунги рук1уна. Гъадинал бат1алъаби руго нужеда гъоркъор, ва нуж рагъда х1инкъизе кколеб г1узро гьеч1о, ва сабабги гьеч1о. **Х1акъълунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ нужер киналго г1амалал, ва ниятал жинда лъалев вуго, ва жинца гъабулеб х1укмуялъулъ г1адилав вуго, лагъзадерие маслах1ат бугеб х1укму гъабулев х1аким вуго.**

Гъаб хадуб бугеб (105 аят) рещт1инабиялъе сабаб бицана: ансариязул Т1уг1мат абулев чияс жиндир мадугъаласул къолден бикъана ва ханжу жаниб балеб таргъиниб лъун цо ягъудиясухъе щвезабуна. Гъеб таргъа багъараб бук1ун, ханжу г1одоб ун, гьелъул мухъалда хадур индал, къолден ягъудиясухъ батана ва гьес бицана жиндихъе гъеб Т1уг1матица щвезабуралтъи.

Т1уг1матица инкар ккуна жинца къолден бикъич1оян абун ва гьесул г1агарал г1адамаз абун нильлъ расулуллагъасухъе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ине ругин ва гьесда абизе бугин Т1уг1мат г1айбав гьеч1ин ва къолден бикъарав чи ягъудияв вугин абун. Мун гьелъие нуг1лъи гъабизе къолденалъул бет1ергъанчиясда аск1ов вач1аян ва ягъудияв г1айбав вук1ин к1алъай абун. Гъаб иш гъабизе расулуллагъасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рак1алде ккедалго, Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъаб аят рещт1изабун Т1уг1мат г1айбав вук1иналда ва гьесул рахъ ккун к1алъазе бегъун гут1иялда кант1изавуна

авараг ﷺ.

105. Х1акълъунго дица дуда Къуръан

решт1изабуна, Мух1аммад ﷺ

х1акъаб исламияб дин баян гъабун,

дуца г1адамазда гъоркъоб х1укму

гъабизе Аллагъас дуда бихъизабураб ва

лъазабураб х1алалъ. Ва мун вук1унге жидеца хиянат гъабулел

г1адамазул рахъккун гъезие г1оло цогидазда к1алъалевлъун.

106. Дуца Аллагъасда ﷻ гъаре дур мунагъал

рахче абун. Х1акълъунго Аллагъ жинца

мунагъал рахчулев, ва жив гурх1улев вуго.

107. Дуца г1адамаздехун даг1ба-

къец гъабуге жидеца г1асилъаби ва

хиянат гъабулел г1адамазул рахъккун.

Х1акълъунго Аллагъасе ﷻ вокъуларо

г1орхълъан борч1араб хиянат гъабулев, ва мунагъазульги

г1асилъиялъульги т1ерхъун вук1унев чи.

108. Жидеца гъарулел къабих1ал

г1амалал г1адамаздаса рахчулел руго

гъел хиянатал г1адамаз, Аллагъасдаса

ﷻ нечолел гъеч1о, ва гъесдаса

хиянат бахчулеб гъеч1о. Гъев Аллагъ

гъелгун цадахъ вук1уна жидеца Аллагъ

разилъулареб, квешаб раг1и бицизе къасд гъабулеб мехалъ:

рац1адал г1адамазда бугътан лъей, гъерисияб нуг1лъи гъаби, ва

гъересияб гъа гъедиги. Х1акълъунго Аллагъ ﷻ гъезул кинабго

г1амалалда сверун лъугъарав вуго. Гъесие щибго жо бальго

хут1уларо, ва гъес жазаб гъабич1ого цониги раг1иниги, г1амалниги

хут1изе гъеч1о.

109. Я гъаб къавм! Гъаб дунялалда

нуж хиянатал г1адамазул рахъккун

к1алъана. Къиямасеб къоялъ

Аллагъасда ﷻ цеве ч1ун гъезул

рахъккун к1алъазе к1олев чи шивха

вук1ине вугев, Аллагъас гъезие г1азаб гъаби х1акълъараб

мехалъ?. Яги гъезие квербакъулев, гъездаса г1азаб нахъе ч1валев

вакил, ва вали щив вук1ине вугев?.

Щивго чи вук1унаро гъезие кумек гъабулев, ва гъездаса г1азаб

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ

بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَبَأَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ

لِلْخَائِبِينَ خَصِيمًا ١٠٥

وَأَسْتَغْفِرُ اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ

غَفُورًا رَحِيمًا ١٠٦

وَلَا تُجَادِلْ عَنِ الَّذِينَ يَخْتَفُونَ أَنفُسَهُمْ

إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ مَن كَانَ خَوَّانًا أَثِيمًا ١٠٧

يَسْتَخْفُونَ مِنَ النَّاسِ وَلَا يَسْتَحْفُونَ

مِنَ اللَّهِ وَهُوَ مَعَهُمْ إِذْ يُبَيِّتُونَ مَا لَا

يَرْضَىٰ مِنَ الْقَوْلِ وَكَانَ اللَّهُ

بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا ١٠٨

هَآأَنشُرْهُنَّؤَلَا جَدَلْنَهُنَّهِنَّفِي الْحَيَوةِ

الدُّنْيَا فَمَنْ يُجَادِلْ اللَّهَ عَنْهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ

أَمْ مَنْ يَكُونُ عَلَيْهِمْ وَكِيلًا ١٠٩

нахъч1вазе к1олев.

110. Жинца квешаб г1амал гьабурав
чи, г1адамазе къварилъи- зарал бугеб
жо гьабун, яги жиндирго напсалъе
зулмо гьабурав чи, Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ

амруялда г1асилъун, цинги гьеб г1амалалда рек1екълъун, тавбо
гьабун, Аллагъасдаса мунагъал рахчи т1алаб гьабурав,- гъав
чийсада Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жинца мунагъал рахчулевъун, ва жив
гурх1улевъун ватизе вуго.

Жиндир тавбо къабул гьабун, мунагъал чурун, хадусеб г1умруялда лъик1аб
г1амал гьабизе тавпикъ гьабун, ахираталда алжан насибавъун гъавила.

111. Жинца мунагъ гьабулев чи
жиндирго напсалъе зарал гьабулев
чи вуго, ва гьелъул балагъ-къварилъи
гьесда т1ад буссула. Х1акълъунго
Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жинда лагъзадерил г1амалал лъалев вуго, ва гьезие
гьабулеб жазаалъул х1акимава вуго.

112. Щивчи вугониги жинца
гъит1инаб мунагъниги, к1удияб
мунагъниги гьабурав, цинги гьеб
мунагъ щибго г1айиб гьеч1ев чияса
т1ад рехарав,- гъев чи вуго жинца ц1акъ к1удияб мунагъ
баччарав, ва бугътанги гьабурав.

Гъаб чанго аят буго (105-112 аятал) Т1уг1мат ибну Убайрикъ абулев
чийс Къатадат ибну Нуг1манил рокъосан къолден бикъун, цинги
жив цлогъор вуклин лъаялда х1инкъун, ва гьеб цлогъ цогияса т1ад
реххизе х1илла ургъун хиянат гьабиялъул бицараб. Киналго жидеца
хиянат гьабулел чаг1азе бугеб х1укму буго гъал аятазда жаниб.

113. Дуда т1адег1анав Аллагъасул
ц1об-рах1мат бук1ун, гьес
мун мунагъаздаса ц1унарав вижун
вуклинч1ев ани, гьел г1адамазул цо
къокъаялъул къасд ккун бук1ана мун
х1акъаб диналдаса хъушт1изавизе:
гьереси бицун, жидер хиянатав чи вац1ц1адав
вуго абун, мун божизавун, гъев хиянатчи
дуца вац1ц1адав гъавизе бокъун бук1ана
гьеб къокъаялъе. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ мун гъезул макроялдаса ц1унана.

وَمَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ نَفْسَهُ ثُمَّ
يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١١٠﴾

وَمَنْ يَكْسِبْ إِثْمًا فَإِنَّمَا يَكْسِبُهِ عَلَى
نَفْسِهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١١١﴾

وَمَنْ يَكْسِبْ خَطِيئَةً أَوْ إِثْمًا ثُمَّ يَرْمِ بِهِ
بَرِيئًا فَقَدْ احْتَمَلَ بُهْتَانًا وَإِثْمًا مُّبِينًا ﴿١١٢﴾

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ
طَائِفَةٌ مِّنْهُمْ أَنْ يُضِلُّوكَ وَمَا يُضِلُّونَ
إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَصُرُونَكَ مِنْ شَيْءٍ
وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ
وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُن تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ
اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا ﴿١١٣﴾

Гьел г1адамаз жидерго напсал гурого гьеч1о х1акъаб жоялдасан хъушт1изарулел, ва гьел г1адамаз дуге щибго жоялдагьун заралги гьабурло. Аллагъас ﷻ дуда Къуръанги решт1изабун, г1елму-г1акълоги къун муъминзабазе бит1араб нух лъолевлъунги гьавуна. Ва дуда гьалеб бук1инч1еб г1елмуги гьазабуна.

Исламияб диналгьул ах1камал гьазаруна ва Аллагъасул балгоял умураздаса цо-цо жог1и гьазабуна. Гьадин мун хира гьавиялгьул Аллагъасул рахъалгъан бугеб к1удияб ц1об бук1ана дуге: дуда Къуръан решт1изаби, мун расулгьун гьави, дуда уммат т1обит1улеб х1акъаб нух малги, дур чорхол т1абиглал кинабо рахъалгъан тькилал, ва т1ок1ал рук1ин.

114. Г1адамаз балгоял жидеда гьоркъор рицунел г1емерисел харбал гьезда жаниб лъик1лги гьеч1ел руго. Лъик1аб хабар бук1ула мискин-пакъирасе садакъа къеялдагьун амру гьабурел, х1акъаб жоялдагьун амру гьабурел, г1адамазда гьоркъоб маслах1ат

гьабурел. Гьаб лъик1аб г1амал Аллагъ ﷻ разилги т1алаб гьабун жинца гьабурал чиясе дица ц1акъ к1удияб ажро кири къела.

Гьебги ахираталда бук1унел ниг1матазул алжан буго.

115. Аллагъасул расул ﷺ вук1иналда т1орит1ел гьабурел муг1жизаталги рихъун, аварагасда иман гьун вук1арал чи, гьесдаги хилиплъун, гьесул амруалда

мут1иг1лгъич1ого муъминзабазул нух гуреб рахъалда араб мехалъ, дица гьев жинца т1аса бишараб пасадаб нухда тела, ва ахир жужах1алдаги гьугъизавила. Ц1акъ квешаб руссунел бак1 буго гьеб жагъаннама.

Гьаб аятги решт1изабун т1уг1матил х1акъалгьул. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гьесул квер къот1изе х1укму гьабидалго, гьев Мадинаялдаса гьутун Маккаялде ана, ва исламияб диналдаса вуссун, муртадгьун мушриказда цадахъ ч1ч1ана,

116. Х1акъгьунго т1адег1анав Аллагъас ﷻ жиндехун ширк гьабиялгьул мунагъ чуруларо. Гьеб ширк тун бат1ияб мунагъ чурула

* لَّا خَيْرَ فِي كَثِيرٍ مِّنْ نَّجْوَاهُمْ إِلَّا مَنْ
أَمَرَ بِصَدَقَةٍ أَوْ مَعْرُوفٍ أَوْ أَصْلَحَ
بَيْنَ النَّاسِ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ ابْتِغَاءَ
مَرْضَاتِ اللَّهِ فَسَوْفَ نُؤْتِيهِ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١١٤﴾

وَمَنْ يُشَاقِقِ الرَّسُولَ مِن بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُ
الْهُدَىٰ وَيَتَّبِعْ غَيْرَ سَبِيلِ الْمُؤْمِنِينَ نُوَلِّهِ
مَا تَوَلَّىٰ وَنُصْلِهِ جَهَنَّمَ ۖ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ﴿١١٥﴾

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ لِمَن يَشْرِكْ بِهِ ۚ وَيَغْفِرُ
لِمَا دُونَ ذَلِكَ لِمَن يَشَاءُ ۚ وَمَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ
فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿١١٦﴾

Аллагъас, жиндие бокъарав чиясул: тавбо гъабич1ого хварв чиясул, амма хвелалда цебе тавбу гъабуни ширк гъабиялъулги мунагъ чурула Аллагъас. Аллагъасдехун ширк гъабурав чи баянабго къосиналъ къосарав вуго, ва х1акъаб нухдасаги, бахъи бугольиялдасаги ц1акъ рик1к1алъаравги вуго.

117. Гъел мушриказ Аллагъги جَلَّ جَلَّالُهُ живго إِنْ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا إِنْتَاوْا
тун жидее лагълъи гъабулел алагъзаби يَدْعُونَ إِلَّا الشَّيْطَانَ مَرِيدًا ﴿١١٧﴾
гъеч1о гъез гъарурал хъанчал гурони,
жидеда руччабазул ц1аралги лъурал.

(лат, г1узза, манат абун). Цоги г1алимас абунa: малаикзаби руго гъел абун. Мушриказ малаикзаби Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ ясал ругин абулеб бук1ана. Ва гъез лагълъи гъабулел жо гъеч1о жиб къосиналъул г1орхольан борч1араб, жинца г1адамалги къосизарулел шайт1ан гурони. Гъеб шайт1аналъул нухда хъвадулел руго Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ ширк гъабулел г1адамал.

118. Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ жиндир рах1маталдаса لَعَنَهُ اللَّهُ وَقَالَ لَأَتَّخِذَنَّ مِنْ
рик1клад гъабунa гъеб шайт1ан. Цинги عِبَادِكَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا ﴿١١٨﴾
шайт1аналъ абунa дица дур лагъзадеридаса
цо къокъа гъабилин дида нахъ
билълъунелъун абун:

жиб лъалеб, жиндие къадар ч1езабураб къокъа буго гъеб. Къатадат абулев г1алимас абунa азарго чиясдаса цо чи алжаналда унев вук1ина, хут1арал киналго шайт1аналъ гуккулел, къосизарулел рук1ина абун.

119. Хадубги гъеб шайт1аналъул раг1и وَلَا ضَلَّاهُمْ وَلَا مُنِّينَهُمْ وَلَا مَرْتَهُمْ
бицун Аллагъас абулеб буго: Дица гъел فَلْيَبْتَكَنَّ أَزْوَاجُ الْأَنْعَامِ
г1адамал ц1акъ къосинеги гъарила وَلَا مَرْتَهُمْ فَلْيَغْيِرُنَّ خَلْقَ اللَّهِ
абун гъедулеб буго шайт1ан. Дица وَمَنْ يَتَّخِذِ الشَّيْطَانَ وَلِيًّا مِّنْ دُونِ
гъезул рак1азулъ хъул халалъиги лъела. اللَّهِ فَقَدْ خَسِرَ خُسْرًا مُّبِينًا ﴿١١٩﴾
Гъересиял, рук1унарел, лъугъунарел,
хъулазда хадур хъвадизарила гъел,
дунялалда даимго рук1унел г1адин,
ахират рак1алда шцезе теч1ого.

Дица гъезда амру гъабун варанабазул г1ундул къот1изе т1амила, ва цогидалги х1айваназул г1ундул къот1изе, ва гъезда г1уж гъабизе т1амила. Жидер хъанчазе назро гъабун гъедин г1ундул къот1ун х1айванал толеб г1адат бук1ана жагъилиял, ширк гъабулел г1арабиязул. Ва дица амро гъабун гъел г1адамал Аллагъас бижараб сипат, ва куц-рахъ хисизабизе т1амила.

Х1айваназул баль гьабун, гьурмазда г1ужал гьарун, жидерго черхалда т1ад суртал, ва накъишал гьарун. Г1олохъанал г1адамаз г1емер гьабулеб, хадуб гьел рек1екълъулеб квешаб г1амал буго гьаб черхалда т1ад накъишал гьари, ва суратал рахъи.

Гьадин жиндир Бет1ергъан Аллагъги جَلَّالَهُ живго тун, нужедехун тушманлъи загъираб шайт1ан гьудуллъун ккурав чи, ц1акъ жив ч1ового хут1арав вуго: жиндир дунялги ахиратги хварав вуго: Аллагъас جَلَّالَهُ тавбо гьабизе тавпикъ къеч1ого хвани абадияб жужах1алда вук1унев чи вуго.

120. Шайт1аналь гьел г1адамазе бат1ибат1иял къот1аби гьарула, ва гьезул хьулалги халат гьарула. Ва амма шайт1аналь г1адамазда малъулеб, ва гьезие къот1и гьабулеб жо бук1унаро гьел гукки гуреб, ва къосизариги гуреб.

يَعْدُهُمْ وَيُمَتِّعُهُمْ مَّا يَعِدُهُمُ
الشَّيْطَانُ الْإِغْوَا (١٢٠)

121. Гьал шайт1аналда нахърильтъун рук1ун тавбо гьабич1ого хварал г1адамал руссунеб бак1 жагъаннама буго. Ва жидее гьеб жужах1алдаса рорч1изе ва лъутизе бак1 батуларо ва бук1уларо.

أُولَٰئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ
وَلَا يَجِدُونَ عَنْهَا مَحِيصًا (١٢١)

122. Жидеца Аллагъасда جَلَّالَهُ ва гьесул аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иман лъурал г1адамал, хадуб лъик1аб г1амал гьабунги хьвадарал,- дица гьал г1адамал ахираталда алжаназда жанир лъугъизарила: жидеда жаниса лъарал-г1орал чвахулел. Даимго рук1инелтъун лъугъизарула гьел алжаназда. Т1адег1анав Аллагъасул جَلَّالَهُ х1акъаб къот1и буго гьаб. Гьесдаса жиндир раг1иялъуль рит1ухъав, ва къот1и т1убалев чи шивха вук1унев?

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
سَنُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا وَعْدَ اللَّهِ
حَقًّا وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللَّهِ قِيلًا (١٢٢)

Шивго вук1унаро, Аллагъасул къот1иги жиндие щибго хилиплъи гьеч1еб буго.

123. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّالَهُ къот1и гьабураб кириги, алжанги нужер хьулаздалъун бук1уларо нужее, я гьал муъминзаби. Жидехъе т1ехъ решт1изабураб агълоялъул хьулаздалъун гьезиеги рук1уларо гьал хиралъаби ва ажро-кири.

لَيْسَ بِأَمَانَتِكُمْ وَلَا أَمَانِ أَهْلِ الْكِتَابِ
مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ وَلَا يَجِدْ لَهُ مِنْ
دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا (١٢٣)

ХIасанулбасри абулев гIалимас абула: иман лъейи букIуларо гъезул хьулаздалъун, иман букIуна гъезул раклазулъ бугеб жоялдалъун, ва гъеб рекIель бугеб жо гIамалалдалъун ритIухьги гъабураб мехаль. Цо къавм буго жидер хьулаца гуккарал, щибго лъикIаб гIамалги гъабичIого дунял тун арал, ва жидецаги абулеб букIарал нижеца Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ занно (пикру) лъикI гъабулин абун. Гъаб рагIи гъересияб рагIи буго: гъез Аллагъасда занно лъикI гъабун букIарабани гъез лъикIаб гIамалги гъабизе букIана-абун.

ТIадегIанав Аллагъас абулеб буго: **Цо чияс щиб квешаб гIамал гъабун бугониги, дица гъелда рекъараб жазъ гъесие гъабизе буго. Ва цониги чи вукIуларо гъесие валилъи гъабулев ва квербакъулев, Аллагътун батIияв.**

124. Жинца Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ ва аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иманги лъун лъикIал гIамалал гъарурав чи, бихьинал ругониги, руччаби ругониги,- гъал руго алжаналда жанир лъугъунел гIадамал. Гъезие цохIо зарагIадаб зулмуги гъабуларо.

وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ
ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَى وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ
يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْلَمُونَ نَبْرَةَ ۝١٢٤

Гъезул лъикIаб гIамалалъул кири дагъ гъабуларо ТIадегIанав Аллагъас гIемерго цикIкIизабула гъезие ажро.

Гъаб кIиги аят (123-124 аят) рештIизабиялъе сабаб бицана: муъминзабиги китабияб агълуги цоцаздаса чIухIун, цоцазде къацандулел рукIана. Китабияз абуна: «нижер авараг нужер аварагасдаса цева вукIана, нижер тIехьги нужер тIехьалдаса себе рештIизабуна. Аллагъасе рокъулел рукIине нужедасаги ниж хIакъал руго»-абун. Муъминзабаца абуна: «нижер авараг аварагзабазул ахирав вуго. Нижер Къуръанги киналго тIахъазул хIукму хвезабун рештIараб буго» – абун. Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ себе араб кIиги аят рештIизабуна.

125. Жиндир диналъул рахъальъан бишунго берцинав чи вуго жинца мутIигIлъун Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ гъумер буссизабурав чи. Цинги жинца лъикIаб гIамалги гъабулевлъун вугев, ва

وَمَنْ أَحْسَنُ دِينًا مِّمَّنْ أَسْلَمَ وَجْهَهُ لِلَّهِ
وَهُوَ مُحْسِنٌ وَاتَّبَعَ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا
وَاتَّخَذَ اللَّهُ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلًا ۝١٢٥

Ибрагъимил عَلَيْهِ السَّلَام диналда нахъвилълъун, киналго батIулал, мекъал диназдаса вуссун чIарав чи. ТIадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ Ибрагъим авараг жиндир халиллъун гъавуна.

Ибрагъим عَلَيْهِ السَّلَام аварагасул Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ мутIигIлъи, тIагIат-

гѣбадат гѣмер гѣаби букѣана Аллагъас Ибрагъим жиндир халил
вугоян абиялъе сабаблъун. Халил абураб рагѣиялъул магѣна буго:
реклел гъудул, цѣакъ вокъулев, вацѣадав абураб. Гъев Ибрагъимил
مِلَلَاتَالْуَلْ رُكْۢلِیْنِ بِشُّوْنِیْ مُسْتَخِیْکَالْ رُغُوْیْ مُخْلَامْمَادِیْلْ
صَلَّیْ اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ умматалъул муъминзаби.

126. Тадегѣанав Аллагъасул мулк буго
зобал ракъал, ва гъелда жаниб бугеб
кинабо махлукъатги. Хѣакълъунго
Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ кинабо жоялда сверун
лъугъарав вуго.

Жиндир къудраталдалъун ва гѣилму-лъаялдалъун.

127. Муъминзабаца дуда гъикъулеб
буго Мухѣаммад صَلَّی اللّٰهُ عَلَیْهِ وَسَلَّمَ, руччабазул
хѣакъальулъ.

Щиб жо нижеда тад бугеб гъел
руччабазе гѣабизе абун. Дуца гъезда абе
Мухѣаммад جَلَّ جَلَالُهُ: Аллагъас
баян гѣабун буго нужеца гъикъулеб жо,
ва жиндир Къуръаналда жаниб гъелъул
хѣукму рештѣизабун буго: ирсалъул,
ва васияталъул аятазулъ. Ва гъел
ятимал ясазул баянги бицана: нужеца

руччабилъун рачунел, ва жидее магъариги къоларел, цогидал
гъезие кколел хѣакъалги тѣубаларел. Гъезие къварилъи гѣабуге абун
лъазабуна Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нужеца.

Нужеца божун хутѣарал гѣисинал, загѣипал лъималазе къварилъи
гѣабугеянги лъазабуна нужеца Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ. Эмен хун хутѣарал
ятимазул валияс гъезие букѣине кколеб хѣакъ тѣубан шаргѣалда
витѣун хъвадеянги амру гѣабугеб буго Аллагъасс нужеца.

Жагъилияб заманалъ гѣарабияз гѣисинал лъималазе ва руччабазе ирс
къолеб букѣинчѣо. Гъездаса нижее щибго мунпагѣлат гъечѣо, ва гъел
тушманасдаса ватѣанги, магѣишатги цѣунизе жидер кумек гъечѣел
руго абулаан. Аллагъас гъеб жагъилияб гѣадат хвезабун ирсалъул
аятал рештѣана, ва лъималазеги, руччабазеги къезе кколеб бутѣа парз
гѣабун.

Нужеца гѣабугеб лъикѣаб щинаб жо: гъел руччабазул, гѣисинал
лъималазул, ва ятимазул хѣукъукъал тѣубан, ва гъезие кумек гѣабун,
гъезда гурхѣел гѣабун; гъеб кинабо жо Аллагъасда лъала, ва гъелда

وَلِلّٰهِ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ
وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَیْءٍ مُّحِیْطًا ﴿١٢٦﴾

وَيَسْتَفْتُونَكَ فِی النِّسَاءِ قُلِ اللّٰهُ
یُفْتِیْكُمْ فِیْهِنَّ وَمَا یَنْتَلِیْ عَلَیْكُمْ فِی
الْکِتٰبِ فِی یَتَمٰی النِّسَاءِ الَّتِی
لَا تَقُوْنُوْنَھُنَّ مَا کُتِبَ لَھُنَّ وَتَرَعَبُوْنَ اَنْ
تَنْکِحُوْھُنَّ وَالْمُسْتَضْعَفِیْنَ مِنَ الْوُلْدِ اِنْ
تَقُوْمُوْا لِیَّتِلٰی بِالْقِسْطِ وَمَا تَفْعَلُوْا مِنْ
خَیْرٍ فَاِنَّ اللّٰهَ کَانَ بِہٖ عَلِیْمًا ﴿١٢٧﴾

данде нуже лъиклаб жазаъги гябула Аллагъас.

128. Цо члужу х1инкъани жиндир рос гьелда квеш валагыла абун, гьес жий реххун тела абун: жий сурукъай йиклун, клодолъун йиклун, ва погиги сабабал руклун. Цинги гьал рос-лъадиялъ жидеда гьоркъоб цо маслахлат бугеб жо гябун, ригьин бихичлого буклине, ва жидер х1алги лъик1 буклине, гьеб маслахлат гябизе

وَأِنْ أَمْرًا خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُورًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ وَأُحْضِرَتِ الْأَنْفُسُ الشُّحَّ وَإِنْ تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

бегъула, ва гьелдалъун гьезие шибго мунагъ- х1акъги гьеч1о.

Масала: члужуялъ гьелъие магъариде лъураб боцлиялъул цо къадар россасе х1алал гябун, яги напакъа- рет1елалдаса т1аса лъугъун тун. Сордо бикъиялъул гьев россасе ихтияр къун жиндихъе вач1унеб сордоялъ цогиялъухъе ине.

Жинда Аллагъ разилъаяй Г1айшатица абуна, гьаб аят буго цо чиясул к1иги члужу йиклун, цояй клодолъун, яги унтун йигони, цинги гьель абун: дуца дида ц1ар т1амуге, мун две бокъухъин вуклине ихтияр бугоян – абун, гьаб маслахлат бегъула гьезда гьоркъоб абураб маг1наылда.

Гьадин маслахлат гьаби лъик1 буго гьезул ригьин биххиялдаса. Инсанасул напс буго ц1акъ бахиллъиялда бижараб, гьелда ругъунаб. Члужуялъеги клоларо жиндие кколеб напакъа-рет1елги сордо бикъиги т1аса лъугъун тезе. Росасеги клоларо гьей члужу жиндие ёкъун гьеч1ониги гьелъие Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ шарг1алда рекъарал х1акъал т1уразе.

Нужеца руччабазе лъик1лъи гябун гьезде берцинаб бер балагъи гябун ва нуж Аллагъасдасаги جَلَّ جَلَالُهُ х1инкъани гьезие къварилъи гябизе, х1акълъунго Аллагъ нужеца гябулеб кинабго г1амал лъалев вуго. Ва нужер гьеб лъиклаб г1амалалда данде нуже ажро- кири гябулевги вуго.

129. Нужер х1алк1оларо кинабго

жолъул руччабазда гьоркъоб г1адло ва башалъи гябизе, киг1анго нужеца ях1 бахъулеб бугониги.

وَلَنْ تَسْتَطِيعُوا أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَلَوْ حَرَصْتُمْ فَلَا تَمِيلُوا كُلَّ الْمِيلِ فَتَدْرُوهَا كَالْمُعَلَّقَةِ وَإِنْ تُصْلِحُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُورًا رَحِيمًا

Инсанасул жинда х1ал клолареб жо буго рек1ел рокъи, ва нафсияб гьет1и. Гьедин бугельул гьездахун рек1ел гьей, нафсалъул х1ажат т1убай башад

гъабизе к1оларо.

Жинда Аллагъ разилъаяв имам Ах1мадица бицараб х1адисалда буго. Жинда Аллагъ разилъаяй Г1айишатица абуна: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасгас руччабазда гъоркъоб г1адло башад гъабулеб бук1ана сордо бикъиялзулъ, цинги жинца абулеб бук1ана;

«Я дир Бет1ергъан Аллагъ! Гъаб буго дир бикъи дир х1ал к1олерб жоялзулъ, дуца дида г1айиб ч1ваге дур ихтияралда бугеб, дир жинда х1ал к1олареб жоялдалзун» - абун.

Гъаб амро гъадин бутелзул: **нуж т1убанго цояй ч1ужуялда гъет1ун, гъелда аск1ор ч1ун рук1унге, ва цогияй реххун тун рук1унге: цинги гъей ч1ужу дур ч1ужуго гъеч1ей г1адин йик1уна ва цоги росасе ине ресги гъеч1ого жиндие зулму гъабурай йик1уна. Нужеца церехун ккарал мунагъазда тавбо гъабун лъик1аб г1амал гъабун, хадусеб г1амалалзулъги нуж Аллагъасдаса х1инкъун хъвадани, х1акъльунго Аллагъ ﷻ жинца мунагъал рахчулев вуго, ва жив муъминзабазда ц1акъ гурх1улев вуго.**

130. Цоцада рекъеч1ого рос-лъади

рат1алъани, х1акъльунго Аллагъ ﷻ

гъезул щивав цоясе жинца ризкъи кьолев вуго, ва гъезие г1ат1илъи гъабулевги вуго.

وَإِنْ يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللَّهُ كُلًّا مِنْ سَعَتِهِ

وَكَانَ اللَّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا ﴿١٣٠﴾

Аллагъас гъезие жудеда разиял цоги росги, лъадиги къела, ва гъезул ч1аголъиги цебе бук1аралдаса лъик1аб, рах1атаб гъабила.

Х1акъльунго Аллагъ ﷻ жиндир гурх1ел-рах1мат ва ц1обал г1ат1идав вуго, лагъзадерие гъабулеб тадбиралзулъ х1акимав вуго. Аллагъасда иман лъурав чи божизе ккола кинабго жо Аллагъасул х1укмо-къадаралдалзун бук1иналда, ва гъес лагъасе маслах1ат бугеб жо гурони къадар гъабуларин абун. Купру-ширкалзул агълуялъе жидер кинабго г1амал ахираталъе балагъльун ва г1азаблъун батулеб буго.

Гъаб лъабго аяталда жаниб бицана рос, ч1ужуялдаса вуссараб мехаль, жиндие гъей ч1ужу ёкъич1ого цогидай ёкъун вугеб мехаль, шарг1алда рекъон гъел рос-лъадиялъ гъаризе рекъарал суннатал г1амалазул.

Т1оцесесеб буго: цо ч1ужуялъе лъараб мехаль рос жиндаса вуссун цогидалда аск1ов г1емер ч1олев вук1ин, ва жиндие гъев росасдаса ят1алъиги бокъун гъеч1они, гъей ч1ужуялъ росасда аби: дие кколеб х1акъалдаса дун т1асан лъугъина, дун дур ч1ужульун те абун. Жудеда гъоркъоб маслах1ат кколеб х1акъ бат1и-бат1ияб бук1ина, ва гъеб щивав рос-лъадиялъ жидецаго дандбан рекъезабила.

Гъадин гъабуна жинда Аллагъ разилъаяй Савдат бинту Замг1атица,

жий к1одолъараб мехаль, ва хирияв аварагасдаса ﷺ ят1алъизе бокъич1еб мехаль Савдатица абунa: «Я расулаллагъ ﷺ! Дица дир кьо Г1аишатиe кьолеб буго»-абун. Жинда Аллагъ разилъаяй Г1аишатица абунa гъаб (128 аят), Аллагъас ﷺ гъаб ишалъуль решт1изабунa абун.

К1иабилеб х1ал буго: росас ч1ужуялъe ихтияр кьун, гъей т1аса бищизе йиччай: жиндие сордо бикъи мукъсанлъиги, ва цоги х1акъальуль мукъсанлъи кколеб бугониги росасда йик1ине, яги жий нахъе йиччай т1аса бищизе. Гъельеe далилги буго Рафиг1 ибну Хадиж абулев ансарияв асх1абас жиндир ч1ужу херлъараб мехаль цоги г1олохъанай ч1ужу ячун йик1ана, ва гъелда асклов г1емер хут1улев вук1ана. Цинги цее йик1арай ч1ужуялъ жий ят1а гъаеян абун к1алъай гъабун Рафиг1ица гъелда цо ц1ар т1амуна.

Г1идда т1убалелде т1ад юссинаюна гъей ч1ужу, амма гъанжеги г1емер гаргадун, нахъе йиччай абун т1ад ч1ун цоги ц1ар т1амун тун йик1ана. Цингиги т1ад юссинаюна. Гъанжеги жий г1емер к1алъан ч1еч1еб мехаль Рафиг1ица гъелда абунa: «Бокъани мун дир ч1ужульун йик1а, дица гъай т1ад ячарай ч1ужуялда аск1об цик1ун заман баялдаги разилъун. Бокъич1они дица дуда лъабабилеб ц1ар т1амила цинги мун дир ч1ужульун йик1унаро абун. Гъанжесалаль гъей ч1ужу ц1ар т1ами гъарич1ого Рафиг1ил шарт1 къабул гъабун ч1ана.

Лъабабилеб х1ал буго: рос-лъади цо-цазде рекъонгут1и, ва гъезул х1ал къойидасан къойиде квешлъулеб бук1ин. Гъаб х1алалаль гъезие ригъин биххун рат1алъи маслах1ат буго: Аллагъасул рах1матал г1ат1идал ругелъул, ва цоги ригъин гъабун гъезие лъик1лъи, баракат шцезе бегъулелъул.

131. Т1адег1анав Аллагъасул ﷺ буго,

зобал-ракъазда жаниб бугеб кинабго махлукъат (бижанщинаб жо):

гъесул мулк буго гъеб, гъес бижараб,

гъесие лагълъи гъабулебги буго.

Х1акъълъунго дица васият гъабун

бук1ана нужедаса цебе жидехъе т1ехъ

къурал китабиязда, ва гъанже нужедаги

васият гъабулеб буго нуж Аллагъасдаса ﷺ х1инкъа абун, ва

гъесие т1аг1атги гъабе абун. Нужеца Аллагъасда ﷺ инкар

ккуни, ва гъесие мут1иг1лъиялдаса руссани, нужеца гъесие

щибго зарал гъабуларо: лагъзадерида шибго х1ажалъи бугев гъеч1о

Аллагъ. Х1акъълъунго гъев Аллагъасе ﷺ буго зобал-ракъазда

وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ
وَلَقَدْ وَصَّيْنَا الَّذِيْنَ اٰتَيْنَا الْكِتٰبَ مِنْ
قَبْلِكَمْ وَاِيَّاكُمْ اَنْ اَتَّقُوا اللّٰهَ وَاِنْ
تَكْفُرُوْا اِنَّ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي
الْاَرْضِ وَكَانَ اللّٰهُ غَفِيْرًا حَمِيْدًا ﴿١٣١﴾

бугеб кинабог махлукъ. Аллагъ жив бечедав вуго, ва жив
вещцарав вуго: Аллагъ жиндир халкъалда хлажатав гъечло цониги
рахъалъан. Гіадамаз гъабураб тіагІаталъ гъесие щибго мунпагІат
гъабуларо, ва гъел гІадамал гІасилъанин абун гъесие заралги
букІунаро.

132. Тіадегіанав Аллагъасул мулк
буго зобал-ракъазда жаниб бугеб
кинабог махлукъат ва гъев Аллагъ

وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى
بِاللَّهِ وَكِيلًا ﴿١٣٢﴾

гІезе вуго лагъзадерил гІамалазул
вакиллъун, жинца гъел гІамалал цІунулев, ва ахираталда гъел
гІамалазда рекъараб жазаъ гъабулевлъун.

133. Аллагъасе бокъани нуж гъаб
ракъалдаса инарилаан я гъал гІадамал!
Гъалаг гъарун тіагІизарилаан. Цинги
нужер бакІалда цоги халкъ бачІинаан.

إِنْ يَشَاءِ يُذْهِبْكُمْ أَيُّهَا النَّاسُ وَيَأْتِ
بِآخَرِينَ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى ذَلِكَ قَدِيرًا ﴿١٣٣﴾

ХІакълъунго Аллагъ гъеб иш гъабизе хІал кІолев вуго.

134. Жиндие дунялалъул чІаголъи
бокъун щив чи вугониги, Аллагъасда
аскІоб буго дунялалъул ва ахираталъул
чІаголъи ва лъикІлти.

مَنْ كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِنْدَ اللَّهِ ثَوَابٌ
الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا
بَصِيرًا ﴿١٣٤﴾

Гъав чияс цохІо дунялалъул лъикІлти
тіалаб гъабун течІого ахиратги, ва гъелъул лъикІлтиги тіалаб гъабе
Аллагъасдаса. ХІакълъунго Тіадегіанав Аллагъ жинда
лагъзадерил рагІи рагІулев, ва гъезул гІамалал рихъулев вуго.

135. Я гъал иман лъурал гІадамал!
Нуж рукІа битІараб жоялда цІакъ
гІад чІараллъун. Аллагъасе
гІоло нугІлти гъабулелги рукІа:
нужее рокъаразда цІай гъабичІого,
дунялалъул чІаголъиялъе гІоло
нугІлти гъабичІого. Нужеца нугІлти
Аллагъасе гІоло гъабе нужеого
заралалъе бугониги, яги нужер эбел-
инсуе, ва гІагарал гІадамазе заралалъе бугониги.

*يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ بِالْقِسْطِ
شُهَدَاءَ لِلَّهِ وَلَوْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ أَوَّلَ الْوَلَدَيْنِ
وَالْآخَرَيْنِ إِنْ يَكُنْ غَنِيًّا أَوْ فَقِيرًا فَاللَّهُ
أَوْلَىٰ بِهِمَا فَلَا تَتَّبِعُوا الْهَوَىٰ أَنْ تَعْدُوا
وَإِنْ تَلَوْا أَوْ تَعْرَضُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا
تَعْمَلُونَ خَبِيرًا ﴿١٣٥﴾

ХІакъаб жоялъе щибго батІалти букІине бегъуларо жиндие зарал
кколеб бугониги. ШаргІалда рекъон Аллагъ разилти тіалаб гъабун
гъабизе ккола нугІлти.

Жиндие нугІлти гъабулев чи бечедав вукІаниги, пакъирав

вук1аниги, Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жинда лъик1 лъалев вуго, гъезие маслах1атаб жо: цоязда гурх1ун абун, цоязе х1елун абун, нужеца нуг1лъи хисизабуге. Нужерго гъаваялда, г1акълуялда нахъ рильлъун, гъадин гъабунн лъик1ин абунги нуг1лъи хисизабуге.

Нужеца нуг1лъи гъабулаго гьереси бицани, яги т1убанго нуг1лъи гъабич1ого ч1ани гъеб лъик1 гъеч1о: Х1акъаб жоялъе квер бакъун, г1адло бит1ун гъаби мурадалда, нуг1лъи гъаби т1адаб бук1уна, ва гъеб нуг1лъи гъабизе ах1араб мехаль нуг1лъи гъабизе ине ккола. Х1акълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ нужеца гъабулеб кинабго г1амал лъалев вуго, ва гъелда рекъараб жазаъ гъабулевги вуго.

136. Я гъал иман лъурал г1адамал!

Нужеца Аллагъасда, ва гъесул расуласда х1акъаб х1алаль иман лъе, ва гъеб иман лъеялда т1ад ч1ейги гъабе. Гъединго х1акъаб, щаклъи гъеч1еб х1алаль иман лъе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасда решт1изабураб

Къуръаналада, ва гъелда цереккун

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ решт1изарурал киналго т1ахъаздаги.

Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ, гъесул малаикзабазда, Аллагъасул т1ахъазда, ва аварагазабазда, гъединго ахир къиямасеб къо бук1иналда инкар ккурав чи ц1акъ къосарав чи вуго, ва жив х1акъаб нухдаса вахъарав, Аллагъасул т1орит1ел жиндие гъеч1ев чи вуго.

137. Х1акълъунго жидеца иман лъун рук1арал, цинги капурлъарал г1адамал. Хадубги жудеца иман лъун рук1ун, ц1идасан купруялда арал, ва гъеб купруялда ч1арал: гъал

г1адамазул Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ мунагъал чуруларо, ва гъезда т1асаги лъугъуларо, ва гъел бит1араб нухдаги т1орит1уларо.

Гъаб аят буго мунафикзабазул х1акълъуль решт1изабураб: жидеца иман лъун, цинги муртадгъарал, цингиги иманлъун, ва гъанжеги муртадлъун, ва гъеб купруялда ругеб х1алаль жал хварал. Цо г1алимзабаца абуна: Гъаб аят буго Муса عَلَيْهِ السَّلَام аварагасда иман лъун рук1арал г1адамаз гъеб иман лъеялдаса руссун бачие лагълъи гъабун капурлъиялъул бицараб. Цинги Мусадe иман лъурал. Гъелдаса хадув Г1иса عَلَيْهِ السَّلَام авараг вач1араб мехаль гъесда инкар ккурал. Цинги Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ авараг вач1индалго жудер инкар кквей ц1акъго ц1икларал, ва жидеца

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ
وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ
يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿١٣٦﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا ثُمَّ آمَنُوا ثُمَّ
كَفَرُوا ثُمَّ أَزْدَادُوا كُفْرًا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ لِيَغْفِرْ
لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ سَبِيلًا ﴿١٣٧﴾

гъев Мух1аммад аварагасда иман лъеч1ел г1адамазул бицараб абун.

138. Дуца мунафикъзабазда рохел бице بَشِّرِ الْمُنَافِقِينَ بِأَنَّ لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٣٨﴾
Мух1аммад ﷺ, гъезие ц1акъ жинца
унтизе гъабулеб г1азаб бук1ине бугин абун.

139. Муъминзабиги жалго тун капурзаби الَّذِينَ يَتَخَذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَيْبَتُونَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا ﴿١٣٩﴾
гъудуллъун кколел, гъезда божилъи
гъабулел мунапикъзаби руго жиде
жужах1алъул г1азаб бук1ине бугел. Гъел
капурзабаздаса квербакъи, жидер къуват
ц1ик1кин, жал бергъиналгъе кумек т1алаб гъабунищха ругел
гъал мунафикъзаби? Х1акълъунго, кинабго к1одолъиги, къуват-
гучги Т1адег1анав Аллагъасе ﷻ буго. Ва гъесул квербакъи
жиндие рокъарал муъминзабазе бук1уна.

Аллагъас квербакъи гъабурав чи вуго жив бергъуневги.

140. Аллагъас ﷻ Къуръаналда жаниб وَقَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ أَنْ إِذَا سَمِعْتُمْ
нужеда бицун буго: Къуръаналъул ءَايَاتَ اللَّهِ يَكْفُرُهَا وَيُسْتَهْزِأُهَا فَلَا تَقْعُدُوا
аятал раг1араб мехаль гъел аятазда مَعَهُمْ حَتَّىٰ تَخُوضُوا فِي حَدِيثٍ غَيْرِهِ إِنَّكُمْ إِذَا
капурзабаца инкар кколеб бугин, مِمَّا لَهُمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ جَامِعُ الْمُنَافِقِينَ
ва гъел аятал махсародеги гъарулел وَالْكَافِرِينَ فِي جَهَنَّمَ جَمِيعًا ﴿١٤٠﴾
ругин. Гъадинал Аллагъасул каламалда
инкар кколел, гъеб махсароде гъабулел

г1адамалгун нуж г1одор ч1оге. Гъез
гъеб къабих1аб г1амал тун цоги х1алалаб хабар бицулеб бугони
бегъила гъелгун г1одор ч1езе. Аллагъасул калам махсароде
гъабулел г1адамазда аск1ов г1одов ч1арав чи гъезда рельтъун
вук1уна жиндир купруялъулъ. Т1адег1анав Аллагъас ﷻ
капурзабиги мунафикъзабиги киналго данде рак1аризе руго
жужах1алда жанир.

Гъаб къавмгун цадахъ жужах1алда ккеялдаса х1инкъа, ва капуразулгун,
мунапикъазулгун гъудуллъи гъабуге.

141. Гъал капурзаби ва мунапикъзаби الَّذِينَ يَتَرَضَّوْنَ بِكُمْ فَإِنْ كَانَ لَكُمْ
руго: Нужеда кидалдай балагъал فَتْحٌ مِنَ اللَّهِ قَالُوا أَلَمْ تَكُنْ مَعَكُمْ وَإِنْ
рач1ина абун, гъел рач1изе бокъун, كَانَ لِلْكَافِرِينَ نَصِيبٌ قَالُوا أَلَمْ
хъаравуллъи ккун ругел. Гъел балагъал نَسْتَحِذْكُمْ عَلَيْهِمْ وَنَمْنَعُكُمْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ
нужеда рач1араб къоялъ жал роххун فَاللَّهُ يَحْكُمُ بَيْنَكُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَلَنْ يَجْعَلَ
рук1ине ругел. Нужее Аллагъасул اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا ﴿١٤١﴾
рахъальан бергъенлъи ва гъанимат
(давла) швани, гъез абула: нижги
нужгун цадахъ рук1анагуриш, нижееги

къе гъеб гъаниматалдаса бут1а абун. Капурзаби бергъун гъезие роххел щвараб къоялъ, мунапикъзабаца гъездаги абула: нижее рес бук1ана муъминзабигун цадахъ нужеда рагъизе. Нижеца нуж бергъиналъе сабаб гъабуна, нижее бут1а къе нуже щвараб давляялдаса абун.

Аллагъас х1укму гъабизе буго муъминзабаздаги капурзабадаги гъоркъоб къиямасеб къоялъ. Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ капурзаби муъминзабазда т1ад бергъинеге теларо дунялалъул рукъалда, ва ахираталда гъезул щибго х1ужаги бук1унаро муъминзабазда данде борцине, ва бицине.

Ибнукасирица абуна: капурзабазе Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ цо-цо заманаль бергъенлъи къуниги, т1обараб бергъенлъи, ва муъминзаби т1аг1изари гъезие къолеб жо гъеч1о. Т1адег1анав Аллагъасул къот1и буго ахир-къадги исламияб дин бергъизе, ва лъик1аб ахиратги Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّالَهُ х1инкъарал муъминзабазе бук1изе.

142. Х1акъълъунго мунапикъзаби

жидеца Аллагъ гуккулаян руго:

загъиралда иман лъураллъун
ч1ун, рек1ель купру бук1ун.

Х1акъикъаталда Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ вуго

жинца гъел гуккарав.

Жидер квешаб г1амалалда гъел даим гъарун, ва халат гъарун, ахирталда гъезие г1азаб ц1ик1к1изе. Аллагъас муъминзабаздаги амру гъабун буго гъел мунафикъзаби ч1ваге абун, гъезул мунагъал г1емерлъизе. Ва ахираталда гъезие бишунго квешаб, жужах1алъул гъоркъияб т1ала гъабун буго жанир ч1олеб ва г1азаб гъабулеб бак1лъун.

Аллагъас ниль рик1к1ад гъареги гъаб г1азаб т1ад гъабулел г1амалалдаса.

Гъел мунапикъзаби как базе рахъараб мехаль ц1акъ к1вах1алго рахъула: жидее гъеб какил кири щвеялда хъуллъун гъеч1ого, ва как бач1ого теялда г1азаб гъабиялдасаги х1инкъич1ого. Г1адамазе рихъизе г1оло рахъун ч1ола гъел жамаг1атгун цадахъ как базе, ц1акъ дагъ гурони Аллагъги جَلَّ جَلَّالَهُ рехсоларо.

143. Мунапикъзаби иманалдаги

купруялдаги гъоркъор руго, жал
шакдарулеллъун, ва жидер г1акъло
г1олареллъун. Муъминзаби руго

абун гъалгун рекъон рук1уларо, ва капурзаби руго абун долгун

إِنَّ الْمُسْتَفْقِينَ يُخَدِّعُونَ اللَّهَ وَهُوَ

خَدِيعُهُمْ وَذَاقُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كَسَاكَ

يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٤٢﴾

مُذَبِّبِينَ بَيْنَ ذَلِكَ لَا إِلَى هَؤُلَاءِ وَلَا إِلَى

هَؤُلَاءِ وَمَنْ يُضْلِلِ اللَّهُ فَلَنْ يَجِدَ لَهُ سَبِيلًا ﴿١٤٣﴾

рекъонги рук1уларо. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ бит1араб нухда т1орит1ичел
г1адамазда гъеб нух батуларо ва гъезие бахъибугольги шоларо.

144. Я гъал иман лъурал г1адамал!
Нужеца муъминзабиги дорег1ан тун
капурзаби гъудулзабилъун ккоге, гъел
т1асса ришун, гъел лъик1аллъун
рихъун рук1унге. Нужее бокъуниш
бугеб Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ ахираталда нужее г1азаб гъабизе баянаб
х1ужа- г1илла нужецаго х1адурун тезе?.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْكَافِرِينَ
أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَتُرِيدُونَ أَنْ
تَجْعَلُوا لِلّٰهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا مُّبِينًا ﴿١٤٤﴾

145. Х1акълъунго мунапикъзаби
жужах1алъул бишун гъоркъияб
г1алаялда рук1ине руго. Жиндир
боркъи ва г1азаб гучаб. Ва гъезие
квербакъулев шивго чи вук1ине гъеч1о, гъеб г1азаб т1асса
босизе яги бигъа гъабизе.

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ فِي الدَّرَكِ الْأَسْفَلِ مِنَ النَّارِ
وَلَنْ تَجِدَ لَهُمْ نَصِيرًا ﴿١٤٥﴾

146. Жидеца тавбо гъабун лъик1аб
г1амал гъабурал, Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ динги
ккурал, гъеб дин гъабиялъуль ширк
гъабич1ого цох1о Аллагъасе г1ибадатги
гъабурал: гъал г1адамаздаса Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ
т1аса лъугъула ва гъал муъминзабигун
цадахъ рук1уна. Ахираталда Аллагъас
муъминзабазе ц1акъ к1удияб ажро къезе буго.

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَاعْتَصَمُوا
بِاللّٰهِ وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلّٰهِ فَأُولَٰئِكَ مَعَ
الْمُؤْمِنِينَ وَسَوْفَ يُؤْتِي اللّٰهُ
الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٤٦﴾

Ниг1матазул алжан къезе буго, абадиялъго жанир рук1унеблъун.

147. Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ шиб жо бук1инеб
нужее г1азаб гъабиялдалъун,
Аллагъасда иманлъун, гъесие шукру
гъабулеллъун нуж ругеб мехаль.

مَا يَفْعَلُ اللّٰهُ بِعَدَايِكُمْ إِن شِئْتُمْ
وَأَمَّا مَنْ كَانَ اللّٰهُ شَٰكِرًا عَلِيمًا ﴿١٤٧﴾

Нужедаса ццим босулев гъеч1о Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ, яги нужедаса жиндие
щвараб зарал борхулев гъеч1о. Гъединго нужее г1азаб гъабун жиндие
мунпарлат бук1унев гъеч1о. Ай, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ г1азаб гъабурало
муъминзабазе, гъелъул г1аксалда нужер дагъаб лъик1аб г1амалалда
данде г1емераб ажро къола Аллагъас. Х1акълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ
лагъзадерил лъик1аб г1амалалда шукру гъабулев вуго, гъелда
данде г1емераб ажро гъабун. жинда кинабго г1амал лъалевги
вуго.

Мух1аммад Г1али Сабунияс абуна:

Мунапикъзабазул х1ал капурзабазул х1алалдаса зах1матаб буго

гъезие бугеб х1инкъялгул ва глазабалгул рахъалъан. Гъелъие цo
г1илла буго Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ мунафикъзабазул х1акъалгулъ аби:
«Гъезие жужах1алгул бищун гъоркъияб т1ала х1адурун бугоян»- абун.
К1иабилеб г1илла буго капурзабазул тавбо бицараб бак1алда Аллагъас
جَلَّ جَلَّالَهُ абулеб буго: «Гъел капурзабаде абе гъез купру тун тавбо гъабун,
гъезул цереселги мунагъал чурила»- абун.

Мунапикъазул тавбоаялге ункъго шарт1 гъабун буго: мунагъазда
реклекълун тавбо гъаби, хадуб лъиклаб г1амал гъабиялда т1ад ч1ей
гъаби. Аллагъасулдин ккун вук1ин. Аллагъасе гъабулеб г1ибадаталгулъ
щибго жо глахъал гъабун гут1и.

Лъабабилебги буго: гъадин тавбо гъабун хадубги, гъел муъминзаби руго
абураб сифат гъабич1ого Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ абулеб буго: «муъминзабигун
цадахъ рук1ина»-абун, ахираталда алжаналгул бицараб бак1алдаги
абулеб буго Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ: «муъминзабазе к1удияб ажро къела»-
абун. Гъаб кинабго жо буго Аллагъасе мунапикъзаби рокъунгут1и,
гъел х1инкъызари жидер нипакълун бугеб купру ц1акъ к1удияб зулмо
бук1ин бицун.

**148. Т1адег1анав Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ
бокъуларо г1адамаз къабих1аб жо
загъир гъабун бицизе, ва цо-цазе
квешаб дуг1а гъабизеги. Жиндие**

﴿لَا يُحِبُّ اللَّهُ الْجَهْرَ بِالسُّوءِ مِنَ الْقَوْلِ
إِلَّا مَنْ ظَلَمَ وَكَانَ اللَّهُ سَمِيعًا عَلِيمًا﴾

**зулмо гъабурав чияс бегъила жинца зулмо гъабурасе квешаб
дуг1а гъабизе, ва жиндие гъабураб зулму загъир гъабизе.**

**Х1акълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ нужер раг1и раг1улев, ва нужер
г1амалал жинда лъалев вуго:**

Залимас гъабураб зулмуги лъала Аллагъасда, жиндие зулму гъабурасул
дуг1аги раг1уна, ва гъелъие жаваб гъабула.

**149. Нужеца лъиклаб г1амал загъирго
гъабуниги, цогидазеги мисаллун
бук1ине, гъеб г1амал балъго гъабуниги,
нуж рияалдаса ц1унун рук1ине, яги**

﴿إِنْ تَبَدُّوا خَيْرًا أَوْ خَفَوْهُ أَوْ تَعَفَّوْا عَنْ سُوءٍ
فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا قَدِيرًا﴾

**нужеца зулму гъабурав чи т1асан лъугъун таниги,- гъаб кинабго
г1амал Аллагъасда бихъула ва лъала. Х1акълъунго Аллагъ
جَلَّ جَلَّالَهُ жиндир х1ал к1олев вуго рец1ел босизе, ва амма рец1ел
босич1ого т1аса лъугъун толев вуго.**

Аллагъас муъминзаби гъесизарулел руго т1аса лъугъиялда, ва
гъезда абулеб буго: дир х1ал к1ола киг1ан заливмав чиясдасаги
рец1ел босизе, ва дун къуват-гуч бергъарав вуго. Гъадин бугониги

дица тIаса лъугъун тола дир загIипал лагъзал. Нуж руго загIипал, гIажизал гIадамал, нужеда цIакъго рекъараб буго цо-цазда тIаса лъугъизе абун.

150. Жидеца Аллагъасдаги جَلَّ جَلَّاهُ, **гъесул аварагзабаздаги** عَلَيْهِمُ السَّلام **инкар кколел гIадамал, ва жидее бокъун бугел Аллагъги** **гъесул аварагзабиги** **рикъизаризе, цоял цояздаса батIа гъаризе. Ва жидеца абулел нижеца цоязда иман лъола, цогидазда лъоларо абун. Жидееги бокъун бугел иманалдаги купруялдаги гъоркъосеб цо нух лъезе:**

إِنَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيُرِيدُونَ أَنْ يُقْرِضُوا بَيْنَ اللَّهِ وَرُسُلِهِ وَيَقُولُوا نُؤْمِنُ بِبَعْضٍ وَنَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَنْ يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿١٥٠﴾

гъединаб нух букIуларо, ва гъал гIадамал къосарал, капурал руго.

151. Гъал руго хIакъикъиял капурзаби, гъез **ниж иман лъурал ругоян абуниги. Дица капурал гIадамазе гъел цIакъ гIодорегIан гъарулеб жужахIалъул гIазаб хIадурун буго.**

أُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ حَقًّا وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ عَذَابًا مُّهِينًا ﴿١٥١﴾

Гъаб кIиги аят (150,151) рештIизабуна ягъудазул, ва насраниязул хIакъалъуль: жидерго аварагасда иман лъун, цогI аварагзабазда инкар кколел. Гъединго жидер тIехъалда гурони иман лъоларел, Аллагъасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг витIараб мехаль гъесда иман лъезеги чIухIарал, Къуръанги гъереси гъабурал.

Гъал гIадамаз ниж иман лъурал руго абиялъе гIоло гъазул иман къабул гъабуларо ва гъал капурзаби руго: гъезда тIадаб букIана киналго аварагзабазда, ва киналго Аллагъасул جَلَّ جَلَّاهُ тIахъазда иман лъезе. Аллагъасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг витIараб мехаль гъесда нахърилъIъине, ва гъесул шаргIалда хъвадизе. Гъез гъаб хIукмуги хъезабуна, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда нахъ рилъIъиналдаса цогидал гIадамалги нахъчIвана. Гъаб купруялда данде жазаб буго абадияб жужахIалъул гIазаб.

152. Жидеца Аллагъасдаги ва **гъесул аварагасдаги иман лъурал муъминзаби, аварагзаби цо-цаздаса батIаяллъун гъаричIого киназдаго иман лъурал. Гъал муъминзабазе**

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَمْ يُقْرِضُوا بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ أُولَٰئِكَ سَوْفَ يُؤْتِيهِمْ أَجْرُهُمْ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٥٢﴾

Аллагъас جَلَّ جَلَّاهُ **ахираталда жидер ажро-кири къезе буго. Гъазие ажро алжан буго. ХIакълъунго Аллагъ** جَلَّ جَلَّاهُ **жинца мунагъал**

рахчулев, ва жив муъминзабазда гурхулев вуго.

153. Гъаб аят рештIизабуна ягъудияз
Аллагъасул свалат салам лъеяв
аварагасда абидал: «мун хIакъав
авараг ватани мун нижехъе вачIа
зодисан цадахъго цо нухаль
рештIизабураб тIехъги босун, Муса
عليه السلام авараг Таврат босун вачIараб
гIадин»-абун. Гъаб рагIи букIинчIо
иман лъезе бокъун абураб, инкар
кквеялул ва хIал хъублъиялзул
къуваталь абураб рагIи букIана.

ТIадегIанав Аллагъас جَلَّالُهُ ягъудиязул тIабигIат-гIамал бицун, гьел
къватIир чIавазарун рештIизабуна гъаб аят.

Китабияз дуда абулеб буго МухIаммад ﷺ, дуца жидее зодисан
тIехъ рештIизабеабун. Мун гьелдащибогIажаиблъуге: хIакълъунго
Муса аварагасдаса гъез гьелдасаги кIудияб жо тIалаб гъабуна, ва
абуна: «Дуца нижеда Аллагъ вихъизаве загъирго, нижегIа беразда»-
абун. гъез гъадианаб купруялзул рагIи абидалго, Аллагъас جَلَّالُهُ
гъезие гIазаб гъабуна ва зодисан цIа бачIун, гъеб цIаялъ жал
рухIана. Хадубги Муса عليه السلام аварагасда иман лъун рукIарал
гIадамаз бачие лагълъи гъабуна ва гъеб алагълъун ккуна, гъезие
Мусаца загъирал мугIажизаталги рихъизарун рукIадго.

Муса аварагас жив Аллагъасул расул вукIиналда тIоритIел гъабулел:
жиндир гIансаялзул, квералзул, ралъад бикъизабиялзул, ва цогидалги
гIемерал мугIажизатал рихъизаруна. цингиги дун гьел гIадамаздаса
тIаса лъугъина: гъазул кIудиял мунагъал, хиянатал ругониги, Мусаца
عليه السلام Аллагъасда гъаридалго, гьел гIазаб гъабичIого тана.

Дица Муса аварагасе цIакъ баянал хIужаби, ва мугIажизатал
къуна. Гъедин бугониги жиндир къавм гъев Муса аварагасда иман лъун,
мутIигIлъун чIолел рукIинчIо. Гъаб дур заманаялъ ругел ягъудиялги
гьелго руго МухIаммад ﷺ, ва кигIан кIудияб мугIажизатгун мун
вачIаниги, мун ритIухъ гъавулел, ва дуда нахърилълъунел гъечIо. Гъаб
рагIи тасдикъ гъабулеб буго гъезул гIамал бицарал гъалда хадусел
аятазги.

154. Дица гьел ягъудиязда тIад тIур
мегIер борхана, гъез Тавраталда
гIамал гъаби, ва Муса аварагасул
шаргIалда нахърилълъин къабул

يَسْأَلُكَ أَهْلُ الْكِتَابِ أَنْ تُنَزِّلَ عَلَيْهِمْ
كِتَابًا مِنَ السَّمَاءِ فَقَدْ سَأَلُوا مُوسَى أَكْبَرَ
مِنْ ذَلِكَ فَقَالُوا أَرَأَى اللَّهَ جَهْرَةً فَأَخَذَتْهُمُ
الصَّاعِقَةُ بَطْنَهُمْ ثُمَّ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ مِنْ
بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ فَعَفَوْنَا عَنْ
ذَلِكَ وَاتَّبَعْنَا مُوسَى سُلْطَانًا مُّمِينًا ﴿١٥٣﴾

وَرَفَعْنَا فَوْقَهُمُ الطُّورَ بِمِثْقَلِهِمْ وَقُلْنَا لَهُمْ
ادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُلْنَا لَهُمْ لَا تَعْدُوا
فِي السَّبْتِ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا ﴿١٥٤﴾

гъабуларого бук1ун:

Эхеде борхун, жидеда т1ад гъет1изабун, T1ур мег1ер бихъун, гъеб т1аде бортун жал гъалаг1ылин х1инкъун гуруни гъез Аллагъасе сужда гъабич1о, ва гъесие х1елич1о. Гъадинан жал гъалаг гъариялда х1инкъун гуруни Муса аварагасда нахъриль1ине, ва Тавраталда г1амал гъабизе жал мук1урльич1о.

Цингиги гъезда дица амру гъабуна нуж Байтул-мукъадасалда жанир лъугъаян, Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ х1елун, бет1ер г1одоб къулун абун. Гъаб амруялдаги гъез хилиплъи гъабуна ва, Аллагъасул амру махсароде гъабун мугъ цебе гъабун, рохо-къот1ода хъуршулаго лъугъана жал шагъаралъул рагъдохъан жанире.

Цогиги гъел ягъудиязда дица амру гъабуна щаматкъояль ччуг1а ккоге абун, гъеб ччуг1а кквеч1ого бук1ине гъездаса ц1акъ шулияб къот1иги босана гъез гъаб къот1иги хвезабуна ва шамат къояль ччуг1а кквезе х1илла ургъана: рузман къояльго гъинал лъун, гвендал рухъун, гъениб жаниб шамат къояль ччуг1а бач1ине х1адурлъи гъабун толаан.

155. Жидеца киналго къот1аби хвезариялъе г1оло, Аллагъасул муг1жизатазда инкарги кквеялъе г1оло, щибго г1ила гъеч1ого жидехъе рит1арал Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ аварагазбиги ч1ваялъе г1оло.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад аварагас жал иман лъеялда ах1араб мехаль, гъез абураб раг1иялъе г1ологи: «нижер рак1азда т1ад т1альел буго, дуца бицараб жо гъениб жаниб лъугъунеб гъеч1о»- абун. Ягъудияз абухъин гъеч1о гъезул рак1ал. Гъезда т1ад Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ купруялъул мугъру ч1ван буго, ва гъезул ц1акъ дагъал г1адамал гуру иман лъолел гъеч1о. Гъал к1удиял мунагъазе г1оло, ва хадурги рицунел к1удиял мунагъазе г1оло гъезие жужах1алъул г1азаб бук1ине буго.

156. Жидеца Г1иса عَلَيْهِ السَّلَام аварагасда инкар кквеялъе г1оло, ва Марьямида ц1акъ к1удияб бугътанги лъеялъе г1оло бук1ина ягъудазе гучаб г1азаб. Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ киналго руччабаздаса хира гъаюн йижарай Марьямица зина гъабун гъавурав вас вуго Г1иса абуна ягъудияз.

157. Ягъудияз абиялъе г1ологи нижеца

فِيمَا نَقَضَهُمْ مِّسْقَهُمْ وَكَفَرَهُمْ بِآيَاتِ اللَّهِ
وَقَتْلِهِمُ الْأَنْبِيَاءَ بَغْيًا حَقًّا وَقَوْلِهِمْ قُلُوبُنَا
غُلْفٌ أَبْلَطَعَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ كُفْرَهُمْ فَلَا
يُؤْمِنُونَ إِلَّا أَقَلِيلًا ﴿١٥٥﴾

وَبِكْفَرِهِمْ وَقَوْلِهِمْ عَلَى مَرْيَمَ بُهْتَنًا عَظِيمًا ﴿١٥٦﴾

وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ

Г1иса عَلَيْهِ السَّلَام ч1ванила абун: «ал-Масих1

Г1иса ибну Марьям»-абун жинда
абулев, Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ расуллунги
жив вугев. Ягъудияз Г1иса ч1вач1о,
жидеца гъев хъарциялдаги вукъич1о
(кверазда, х1ат1азда маг1ал ч1ван).

Киниги Аллагъас жидее Г1иса вугин

ккезе гъабун цоги чи ч1вана ягъудаз. Гъав Г1исал عَلَيْهِ السَّلَام
х1акъальгъуль хилиплъарал г1адамалги х1акъаб жоялдаса ц1акъ
рик1кладаб даг1ба-къецагъуль руго. Гъезие щибго баянаб
х1ужаги гъеч1о, жидерго раклалда ккараб жоялда нахъ рильгъун
к1альай гуреб гъезда лъалеб жоги гъеч1о. Г1иса авараг вук1ин
лъан ч1вач1о ягъудияз дов чиги: щакдарилаго, мух1кангъи
гъеч1ого ч1вана.

158. Гъез абухъе гъеч1о иш. Г1иса
авараг Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ ч1агого жинда

аск1ове зобалазде вачана. Х1акъгъунго Аллагъ жиндир къуват-
гуч бергъарав, жиндир пишабазуль х1акимияв вуго.

159. Китабиязул цониги чи гъеч1о

жив хвелелда цева Г1иса عَلَيْهِ السَّلَام
аварагасда жинца иман лъолевлъун
гурони.

Гъезда рух1 босулев малаик т1аде щвей х1акъгъараб мехаль, ягъудияз
ва насранияз Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ нуг1гъи гъабизе буго Г1иса عَلَيْهِ السَّلَام
Аллагъасул лагъ вуго ва Аллагъасул расул вуго абун.

Ибнужарир абулев г1алимас абун: гъаб аяталгъул маг1на гъабиягъуль
г1алимзаби хилиплъана. Бишун бит1араб бук1ине рекъараб маг1на
буго: «Г1иса авараг ракъалда решт1ун хадуб цониги китабияв нахъе
хут1изе гъеч1о Г1иса авараг хвелелде гъесда иман лъеч1ого» – абун.
Гъаб маг1на бит1араб бук1иналгъе нуг1гъи гъабула Г1иса عَلَيْهِ السَّلَام ракъалда
решт1ун хадуб киналго г1адамал исламияб диналда русинарун хадуб
гурони Г1иса авараг холарин абураб маг1на бутел х1адисаз.

Къиямасеб къояль Г1иса аварагас китабиязе нуг1гъи гъабизе
буго гъезул купру-ширк бицун. Ягъудиязе нуг1гъи гъабизе буго
гъез Г1иса авараг гъереси гъавунин, ва гъесул эбел Марямида к1удияб
бугътанги лъунин. Насраниязе нуг1гъи гъабизе буго гъез Г1иса авараг
Аллагъасул вас вуго абун, Аллагъ вуго абун ширк гъавунин абун.

Жинда Аллагъасул салам лъеяв Г1иса аварагасул х1акъальгъуль

رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَٰكِن
شُبِّهَ لَهُمْ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ لَفِي شَكٍّ
مِّنْهُ مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ إِلَّا اتِّبَاعَ الظَّنِّ
وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ﴿١٥٧﴾

بَلْ رَفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٥٨﴾

وَإِنَّ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا لَيُؤْمِنَنَّ بِهِ قَبْلَ
مَوْتِهِ وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ يَكُونُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا ﴿١٥٩﴾

насраниязул хилап буго ва цояз-цоял гьереси гъарулел, жидер иманлъей хвезабулел глакъидаби (реклел члеял) руго. Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуглаббасидаса Абухлатимица бицана:

«Аллагъасул салам лъеяв Глуса авараг члвaze абун ягъудиял гъев жанив вугеб рукъ сверун лъугъиндал, Глуса аварагас живгун цадахъ рукларал хлавариюназда абунa: «нужер цив вугев дун абун ягъудиязда раклалда ккезабулев, гъез жив члвaze, ва дир даражасялда, дунгун цадахъ вуклине»-абун. Хлавариюназул аңцлила клиго чи вуклана. Гъезул бищунго глолохъанав вахъана тlade: «дун вуго гъев чи» – абун. Глуса аварагас абунa: «мун глодов чла» - абун. Хадубги Глусаца гъикъана цив вугев нужер дида рельеъаравлъун вуклине разияв чи: «ягъудияз жив члвaze, ва ахираталда дунгун цадахъ дир даражасялда вуклине» - абун. Гъанжесаги довго глолохъанчи вахъана тlade «дун вуго гъевчи» – абун. Лъабабизеги Глусаца добго суал къедал гъев глолохъанчи тlade вахъана. Цинги Глуса аварагас « мун вуго гъевчи» – абунa. Рукъалъул тлохилъан буклараб гордохъан Аллагъас зодиве вачун Глуса авараг араб мехалъ ягъудиязул Глуса авараг кквезе абун рачларал гладамал рокъор лъугъана, ва дов глолохъан чи Глуса авараг вуго абун раклалда ккун, къватлив вачун члвана. Хадув жидеца гъев хъарщазда вукъана: кверазда, ва хлатлазда маглал члван.

Гъаб ишалдаса хадуб Глуса аварагасда иман лъун рукларал насраниял лъабго къокъаялда рикъана. Цо къокъаялъ абунa: «нижгун цадахъ алагъ вуклана ракъалда жиндие бокъараб глан мехалъ, цинги жив зодове ана» абун. Цоги къокъаялъ абунa: нижгун цадахъ ракъалда алагъасул вас вуклана жиндие бокъарабглан мехалъ, цинги Аллагъас гъев вас жинде асклове зодове вачана» – абун. Гъезда цлар буго «нистlуриял» – абун.

Цоги къокъаялъ абунa: нижгун цадахъ Аллагъасул лагъ, ва расул вуклана Аллагъасе бокъарабглан мехалъ, цинги Аллагъас гъев жиндихъе зодове ворхана» - абун. Гъаб къокъа буго жидеца иман лъурал, «муслимунал». Цинги гъаб клиго къосараб къокъаялъ рагъ гъабун муслимунал члвана, гъел дагълъана, ва нахъе хутларал маслимунал жидер иман бахчун руклана. Аллагъасул свалат салам лъеяв Мухаммад авараг витлараб мехалъ гъаб къокъаялъ жудер иман загъир гъабунa».

Цоги глажаибаб жо буго гъал насраниязул: гъезул цо къокъа буго ягъудияз Глуса авараг глодовглан гъавунин, гъев члванин, ва хъарщазда вукъанин абулел. Глуса авараг глодана, ва ракл къварильун вукланин абулелги. Гъев Глуса авараг тлад вукъараб хъарщиялда рельеъараб хъанч гъабун, гъеб хъанчие лагълъи гъабулел. Гъаб иш кинха битlун

буклунеб, жидеца «Аллагъ» вуго, яги «Аллагъасул вас» вуго абурав Глисал хлакълъулъ! Гъев чIвaze ягъудиязда кин кIолеб, ва «Аллагъ» кин гIодилев?

Аллагъасул салам лъеяв Глиса авараг чIагого зодов ворхин, ва ахир заманаль гъев ракъалда рештIине вукIин, гъес исламияб дин дунылалдаго тIибитIизабизе букIин бицарал сахIихIал хIадисал гIемер руго. Цо чанго хIадис нильецаги хъвала (иншаАллагъ).

Жинда Аллагъ разилъаяв имам Бухарияс Абугъурайратидаса хIадис бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«дир напс жинда кодоб бугев Аллагъасул цIаралдалъун гъедула дун: нужеде рештIизавила Марьямил вас Глиса жинца битIараб хIукму гъабулевлъун. Жинца хъанчги бекила, болъонги чIвала, жизъят тIаса рехила. Цинги боцIи-мал гIемерлъун, гIадамал бечелъун цониги чияс гъеб боцIи къабул гъабулареблъун букIина. ЦохIо Аллагъасе جَلَّالٌ غَّابُرٌ سَاطِرٌ مُّنتَظَرٌ»* - абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Глиса аварагас бекулеб хъанч, ва гъес чIвалеб болъон буго гIадамаз Аллагъасде جَلَّالٌ غَّابُرٌ ширк гъабун жидее лагълъи гъабулел рукIарал хъанчал. Жизъят тIаса рехула абураб рагIиялъул магIна буго: жизъят тIаде лъун шивниги чи толаро исламияб дин босун гурони. Гъеб заманаялъ жинца хIукму гъабулеб жо цохIо хвалчен букIуна; иман лъурав чи чIаго хутIула, иман лъечIев чи чIвала.

Жинда Аллагъ разилъаяв Абугъурайратидасан имам АхIмадица бацараб хIадисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: *«Киналго аварагзаби эбелдахъан вацал руго: (цо чиясул батIи-батIиял руччабаз гъарурал васал) жидер улбул батIиял амма дин цогоял. Глиса аварагасе вац вукIине дун бицунго рекъарав вуго. Дидаги гъесдаги гъоркъов авараг вукIинчIо, ва гъев дир умматалда рештIизе вуго. Нужеда гъев вихъараб мехаль лъазе вуго: гъоркъохъеб, берцинаб черх бугев чи вукIана, хъахIлъиги багIарлъиги жубараб гIадаб къералъул, жинда тIаде ретIун клиго багIараб ракъул къераб ретIел букIина. Жиндир бетIералдаса лъим тIинкIулеб бугеб гIадин букIуна бетIер биччун гъечIониги... Гъеб заманаялъ Аллагъас جَلَّالٌ غَّابُرٌ киналго динал гъалаг гъарула исламияб дин хутIизегIан. Гъев Глиса аварагас дажалги чIвала. Цинги ракъалда тIад цIакъ паракхатаб, рахIатаб, бечедаб заман букIуна. ГъалбацIалги варанабиги цадахъ рукIуна, бацIал гIиялгун цадахъ рукIуна. Глисинал лъимал борхъал расандизарулел рукIуна, жидее гъез заралги гъабиларо»*-абун.

Жинда Аллагъ разильяав Абуумамат ал-багъили абулев асхIабасдасан хIадис бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасга нижее хутIба гъабун дажалил питнаялъл бицун. Гъеб хутIбаялда жаниб абун: «Аллагъас Адам аварас вижаралдаса хадуб ракъалда рукIарал питнабазул цонигияб букIинчIо дажалил питнаялда рельлъараб, ва гъелдасан кIудияб.

Аллагъас щивав аварасда лъазабулеб букIана гъев дажалил питнаялдаса хIинкъа абун. Дун ахирав аварас вуго, ва нуж ахираб уммат буго: щибго щаклъи гъечIо гъев дажал гъабумматалда жанисан вукIиналда. Дажал вахъуна Пиракъалдаги Шамалдаги гъоркъоб бакIалдаса, ва жинца цIакъ пасалъаби, ва гIассильаби гъарула. Я Аллагъасул лагъзал! Нуж иманалда чIа, ва нужсеца сабро гъабе, гъев дажал нужседа гъоркъоса вахъуна. Гъес абун: дун вуго аварас, дида хадуб цоги аварас гъечIо абун, гъелдаса хадуб жинца абун дун нужер бетIергъан вуго абун. Нужее БетIергъан Аллагъ вихъуларо нуж хун алжаналда лъугъун гурони. Цо бер бецавги вукIуна гъев дажал, нужер БетIергъан Аллагъ бецав гъечIо.

Гъесул надалда хъван букIуна «дун капурчи вуго»-абун, гъеб рагIи щивав муъминчиясда цIализе лъала. Дажалил питнаялдаса буго гъевгун цадахъ алжанги жуужахIги букIин. Гъесул жуужахI нужер алжан буго, гъесул алжан нужее жуужахI буго...

Цоги дажалил питнаялдасан буго жинца цо чиясда аби: «дица дур эбел-эмен чIаго гъаруни, дуца дида дур бетIергъан вуго абун иман лъелищ»-абун, гъев чияс абун: «лъела» – абун. Цинги щайтIан бучIуна гъев чиясул эбел-имсул сураталда, ва жинца абун: я дир вас гъев чи дур бетIергъан вуго, мун гъесда нахъвилъла» абун.

Цоги гъесул питнаялдасан буго: жинца цо муъминчи бетIералдасан бай бихъун хъухъан кIиго бутIа гъабун гIодов реххула, ва жинда сверухъ ругел гIадамазда абун: гъав дир лагъасда балагъе нуж, дица гъав чIаго гъавизе вуго, цингиги гъас дида инкар кквезе буго» – абун. Цинги Аллагъас гъев лагъ чIаго гъавула, ва дажалица гъесда гъикъула: «дур бетIергъан щив вуго» - абун. Муъминав лагъас абун: дир БетIергъан Аллагъ вуго, ва мунги Аллагъасул тушман дажал вуго»-абун.

Цоги гъесул питнаялдасан буго жиндир амроялдалълун зобалаз цIад бай, ва цIад къотIизе гъаби. Жинда иман лъечIел гIадамазул боцIи-мал гъалагъти, жинда иманлъуразул боцIи-мал гIемерлъи. Гъав дажал тIаде хъвадичIлеб, гъас питна гъабичIлеб бакI хутIиларо Макка, ва Мадина гурони»-абун.

Жинда Аллагъ разильяай Умушарикица абун: Я расулаллагъ ﷺ!

Гъеб мехалъ гIарабиял кир рукIине ругел?» - абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас абун: «гъеб къоялъ гIарабиял цIакъ дагъ рукIине руго. Иман лъурал гIарабиял Байтул-Мукъадасалда рукIине руго. Жидер имамгун цадахъ рогъалил как базе гъел рахъараб мехалъ ГIиса аварас рештIине вуго гъезда тIаде»... как бан хадуб масжидальул нуцIа рагъарабго гъенир кIалтIа чIун дажалги, ва лъабкъоялда аницIазар ягъудиявги ватице вуго ярагъ, къолденалгун. ГIиса аварасалда бер чIаварабго дажал лъималда гъоркъоб ккараб цIан гIадин виун ине лъугъуна ва жив лъутун унаго ГIиса аварас хвалчен къабун чIвала. Цинги ягъудиялги хIинкъун рихун уна. Хадур лъугъун муъминзабаца ягъудиял чIвала, ва цибаб гамачIаль, хIайваналь, гъветIаль, къедалъ абула: «Дида нахъа вахчун ягъудияв вуго гъав чIвазе вачIа я муъминчи»-абун. Цо «гъаркъад» абулеб гъветI буго жинца «ягъудияв вуго дида нахъаян»- абулареб. Гъеб ягъудиязул гъветI буго. ХIадис имам ибну Мажатица бицана.

Жинда Аллагъ разилъаяв Навас ибну СамгIанидаса Муслимица бицараб хIадисальулъ буго:

«гъев дажал вахъараб заманялъ гъес ракъалда кIикъого къо базе буго. Цо къо лъагIелгIан халатаб букIина, цо къо моцIгIан халатаб букIина цо къо анкъгIан халатаб букIина, цогидал къоял гъал нилъер къоязда релълъун рукIина» - абун. АсхIабзабаца абун: «Я расулуллагъи! Гъеб къоялъ нижее цо как гIезе бугиц?» - абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас абун: «цо как гIеларо, гъоркъохъеб къоялъул къадар чIезабила» – абун. Цинги Аллагъас ГIиса аварас витIила гъеб къавмалда. Димаикъальул бакъ баккул рахъалда хъахIаб минареталда аскIов рештIина ГIиса аварас малаикзабазул куркъбузда квералги лъун.

ТIадегIанав Аллагъас яъжуж-маъжуж абураб къавмги бахъизабила: цIакъ гIемераб, мугIруздасан ихх чвахулеб гIадин рачIунел гIадамал рукIина гъел. Гъезул цересел цо ралъад бугеб бакIалда цвараб мехалъ, гъез гъекъон гъеб ралъад тIагIула, хадур рачIараз абула: гъаб бакIалда лъим букIун бугоха» – абун. Цинги ракъалда бугеб жо гъез кванан, баракат ун букIуна.

ГIиса аварас, ва гъесул асхIабзабаца Аллагъасда гъарун, гъеб къавм Аллагъас цохIо къоялда жаниб хвезабун тIагIизабула. ГIиса аварас, ва гъесул асхIабзаби магIардаса ракъалда лъугъиндал, гъезда цохIо рокъоб гIадаб бакI батулари яъжуж- маъжужазул махIцарал къаркъалаби гъечIеб. Цингиги ГIиса аварас Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ гъарун, зодисан чIахIиял роржунел жал рачIун, гъез раччун гъел къаркъалаби

кире арал лъаларого т1аг1изарула. Хадуб Аллагъас кутакаб ц1ад бан ракъ чурила, ва г1емераб, баракат бугеб ах, хур-хер бижула.

Гъедин ниг1матазулъ, ва рах1аталда рукадго Аллагъас цо берцинаб, тамахаб гъури бит1ун муъминзабазул рух1ал росула, ва ракъалда хут1ула квешаб, капураб къавм, бихъин х1амул г1адин ракъалда т1ад жал рортанхъулел, ва гъаб къавмалда т1ад къиямасеб къоги ч1ола»-абун.

160. Ягъудияз гъарурал зулмабазе г1оло
дица гъезие х1арам гъаруна церекун
х1алал гъарун рукаларал т1аг1амал,
гъуинал ниг1матал. Гъез Аллагъасул
г1иналдаса г1емерал г1адамал
нахъч1ваялъе г1ологи.

فَظْمِرَ مِنَ الَّذِينَ هَادُوا حَرَمًا عَلَيْهِمْ
طَبِيتِ أَحَلَّتْ لَهُمْ وَصَدِّهِمْ عَنْ سَبِيلِ
اللَّهِ كَثِيرًا ﴿١٦٠﴾

Гъаб сипат гъезие цебегосеб заманаялдаса бугеб буго. Гъез аварагзабиги ч1вана, Г1иса عَلَيْهِ السَّلَام аварагасдаги тушманлъи гъабуна, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасда иман лъеялдасаги ягъудияз г1емер г1адамал нахъе ч1вана.

161. Гъез риба босиялъе г1ологи, гъеб
риба гъабугеян лъазабун бук1ун хадубги.
Жидеца г1адамазул боц1и х1арамаб,
бат1улаб нухалда кванаялъе г1ологи.

وَأَخَذَهُمُ الرِّبَا وَقَدْ نُهُوا عَنْهُ وَأَصْلُهُمْ
أَمْوَالُ النَّاسِ بِالْأَبْطُلِ وَأَعْتَدْنَا لِلْكَافِرِينَ
مِنْهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٦١﴾

Х1акимзабаца ришват босун, гъеб ришват
босизе ва къезе гъоркъохъанлъи гъабун.

Дару-сабаб гъабула абун, женаз ккурав чи, сих1ро гъабурав чи сах гъавула абун г1адамал гуккун, жудер щибго гъунарги гъеч1ого г1адамазул боц1и босулел г1адамалги гъаб аяталъул х1инкъи къеялда гъорлъе ккола.

Дица гъел ягъудиязул капурал г1адамазе ц1акъ жинца унтизе
гъабулеб г1азаб х1адурун буго: гъебги абадияб жужах1 буго.

162. Кинниги гъел ягъудиязул
жидеда г1елму бич1ч1арал дагъалго
г1адамаз, ва Аллагъасда иман лъурал
муъминзабазги, иман лъола дуда
решт1изабураб Къуръаналда, ва гъелда
церехун Аллагъас решт1изарурал
т1ахъазда. Жидеца х1укъукъал т1убан
как балел муъминзаби, жидер боц1удаса

لَكِنَّ الرِّسْحُونَ فِي الْعَالَمِ مِنْهُمْ وَالْمُؤْمِنُونَ
يُؤْمِنُونَ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ وَمَا أُنْزِلَ مِنْ قَبْلِكَ
وَالْمُقِيمِينَ الصَّلَاةَ وَالْمُؤْتُونَ الزَّكَاةَ
وَالْمُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أُولَٰئِكَ
سَوْفَ يُعْطَوْنَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٦٢﴾

закатги къолел, ва Аллагъасдаги, ахир къиямасеб къоялдаги иманги лъолел, гъал руго Аллагъ Ж1Ж1Ж1 разиял г1адамл. Дица

гъезие ахираталда ц1акъ к1удияб ажро къела. Алжанал къела.

163. Х1акълъунго дица дуда вах1ю
гъабуна Мух1аммад ﷺ,
умматалда щвезабулеб дин. Дица Нух1
аварагасда вах1ю гъабураб г1адин,
гъесда хадуб цоги аварагабаздаги
вах1ю гъабураб г1адин. Гъединго дица
вах1ю гъабуна Ибрагъим аварагасда,
Исмаг1илида, Исх1акъида, ва

Яг1къубида, ва гъев Яг1къубил лъималазул лъималаздаса ругел
аварагабаздаги. Г1иса аварагасдаги вах1ю гъабуна, Аюбида,
Юнусида Гъарунида, Сулейманидаги вах1ю гъабуна. ва Давуд
аварагасухъе дица Забурги къуна.

Къурт1убияс абуна: «Давудихъе ﷺ нусиялда кликъоялда анц1го
сурат къуна. Гъел киналго ваг1за насихлатал рук1ана, шарг1иял
х1укмаби рук1инч1о»- абун.

Хириял аварагаби рехсолого Т1адег1анав Аллагъас ﷻ Мух1аммад
ﷺ аварагасул бишун цебе бицана, жиндир аварагълун вит1и
ахиралда бугониги, гъев Мух1аммад ﷺ киназдасаго хирияв
вук1иналда ишара гъабун. Хадуб Нух1 аварагасул бицана, гъев
т1оцевесев расул вугелъул, ва Адам аварагасда хадусеб къавмалъул
эменги вугелъул (т1упан т1ун хадуб бугеб къавмалъул). Цинги Ибрагъим
аварагасул бицана гъев умматалъул лъабабилев эмен вугелъул, ва
киналго хадусел аварагазабиги гъесул наслоялдаса ругелъул.

164. Аллагъас ﷻ дуда жидер къисса
бицарал аварагаби рит1ана гъезул
умматазда, ва къавмазда, ва дуда жидер
къисса бицинч1ел, дуда лъаларел
аварагазабиги рит1ана. Ва Аллагъас

Муса ﷻ аварагасда каламги гъабуна к1алъаялдалъун:

Мусада жиб раг1улеб, ва бич1ч1улеб калам гъабуна. Гъедин бугелъул
Муса аварагасда Калимуллагъ абула: жинда Аллагъ к1алъарав абураб
маг1на буго гъеб раг1иялъул.

Ибнухат1ибица жиндир тафсиралда абуна. Т1адег1анав Аллагъ Муса
аварагасда к1алъана нильеда кин абун бицине лъалареб, ва жиндие
сифат гъабизе лъалареб к1алъаялъ. Нильеда рекъараб гъеч1о гъелъул
х1акъикъат ц1ехезе. Аллагъ Мусада к1алъана, ва Мусада к1алъай
раг1ана»-абун.

﴿ إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ
وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ
وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ
وَأَلَسْبَاطَ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ
وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَءَاتَيْنَا دَاوُدَ زُورًا ﴾

﴿ وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ
وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ
مُوسَى تَكْلِيمًا ﴾

Масала инсанасе роххел шола, лазат шола, амма гъеб рагIабаздалъун бицизе лъалеб букIуларо. Гъадин иман лъун, божун, кин, щиб абун цIехечIого тезе рекъола гъаб масъала, ва гъалда рельлъарал масъалабиги.

165. Аварагзабилъун ритIана гъал цере цIарал рехсаралги, ва рехсечIелги, жидеца иман лъурал гIадамазда алжаналдалъун рохел бицунеллъун, ва иман лъезе чIухIарал, ширк гъабурал

رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِّئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا

гIадамазе жужахIалъул гIазабалдалъун хIинкъи къолеллъунги. Къиямасеб къоялъ гIаде рахъизарун хIисаб-мизан гъабизе щере чIезураб мехаль гIадамазе рес гъечIого букIине, гъал аварагзаби жидехъ рачIун хадуб Аллагъасда аскIоб жидеца гIузро бачине: «нижехъ авараг витIун вукIаравани нижеца иман лъезе букIанаян» – абун. Гъединго капураб къавмалдаги абизе: «Дица нужехъе аварагзабиги ритIана, тIахъалги рештIизаруна» – абун, ва гъезие гIазаб гъабиги хIакълъизе.

ХIакълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жиндир мулкалъул гуч бергъарав вуго, ва жиндир пишабазуль хIакимияв, гIакъилав вуго.

166. Дуда инкар ккурал гIадамаз дур аварагIти ритIухъ гъабичIогоян абун две къвариIти ккоге МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. Аллагъ вуго жинца нугIлъи гъабулев дуда рештIизабураб Къуръан хIакъаб Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ калам букIиналъе. Гъеб Къуръан Аллагъас жиндаго хасаб гIилмуялдалъун рештIизабуна:

لَكِنَّ اللَّهَ يَشْهَدُ بِمَا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ أَنْزَلْنَاهُ وَبِعِلْمِهِ وَالْمَلَكُ الْمَكِينُ يُشْهَدُونَ وَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا

две мугIжизатлъун, жинда рельлъараб инсанасда гъабизе кIолареблъун.

Гъединго малаикзабиги руго жидеца нугIлъи гъабулел мун Аллагъасул расул вукIиналда, ва духъе Къуръан рештIизабиялда. ЦохIо Аллагъги جَلَّ جَلَالُهُ гIун вуго две жинца нугIлъи гъабулевлъун.

167. ХIакълъунго Аллагъасда, ва гъесул аварагасда инкар ккурал гIадамал, цинги иман лъеялдаса цогидал гIадамалги нахъчIварал, гъал капурзаби цIакъ рикIкIадаб къосиналдалъун къосарал гIадамал руго:

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا ضَلَالًا بَعِيدًا

Гъез инкар ккун бугелъул, ва цогидалги къосизарун ругелъул, гъаб

цІакъ кІудияб Аллагъасда جَلَّ جَلَّالَهُ гІасилъи буго.

168. ХІакълъунго жидеца Аллагъасда
инкар ккурал, цинги жидеца зулмуги
гъабурал гІадамал:

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَظَلَمُوا لَمْ يَكُنِ اللَّهُ
لِيَعْفِرْ لَهُمْ وَلَا لِيَهْدِيَهُمْ طَرِيقًا ﴿١٦٨﴾

мунагъал гъарун, авараг ритІухъ гъавичІого,
гІадамаздаса хІакъаб жо бахчун. Аллагъас гъал гІадамазул мунагъал
чуруларо, ва гъел битІараб нухдаги тІоритІуларо.

169. Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ гъел капурал гІадамал
жужахІалъул нухда гурони тІоритІуларо.

إِلَّا طَرِيقَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا
وَكَانَ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرًا ﴿١٦٩﴾

Даимго гъенир жанир рукІинелъун
лъугъизарула жужахІалда. Гъаб ишги
ТІадегІанав Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ цІакъ бигъаяб жо буго.

170. Я гъал гІадамал! ХІакълъунго

Нужехъе Аллагъасул расул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

вачІун вуго хІакъаб динги босун,

нужер БетІергъанасул рахъалъан бугеб

гъеб дин. Нужеца гъев расуласда иман

лъе, гъеб нуже лъикІаб букІине буго.

Нужеца иман лъечІого инкар ккуни,

хІакълъунго ТІадегІанав Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ буго зобал ракъазул, ва
гъениб жаниб бугеб кинабго жоялъул ханлъи.

Нужер инкаралъ Аллагъасе щибго зарал гъабуларо.

ТІадегІанав Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ жинда кинабго жо лъалев, кинабго хІукму
гІакъилго, жинда жаниб хІикмат бугеб хІалаль гъабулев вуго. ЛъикІлъи
гъабуразул ажро гІадада хвезабуларев вуго, квешлъи гъабуразе жазаъ
гъабиги нахъ бахъун толев вуго гъез тавбо гъабизе бокъун ва гъезда гурхІун.

171. Я гъал китабиял! Нужеца диналъуль
гІорхъольан борчІараб жо гъабуге.

Ягъудияз ГІисал عَلَيْهِ السَّلَام хІакъалъуль

зинадул лъимер буго абураб гІадин

насранияз ГІиса Аллагъасул вас вуго

абураб гІадин. Ва нужеца Аллагъасул

хІакъалъульги битІараб жо гурого

абуге: хъизан-лъимал руго абуге,

гІахъалчи вуго абуге. Жив цогояв,

гІадегІанав къадро гуч бергъарав Аллагъ

вуго абе. ХІакълъунго Марьямил

вас ГІиса عَلَيْهِ السَّلَام Аллагъасул расул

вуго, Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ малаикзабазул

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ
وَلَا تَتَّبِعُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ إِنَّمَا

الْمَسِيحُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ رَسُولُ اللَّهِ

وَكَلَّمَتْهُ الْقُلُوبُهَا إِلَى مَرْيَمَ وَرُوحٌ مِنْهُ

فَعَامِنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ وَلَا تَقُولُوا ثَلَاثَةٌ

أَنْتَهُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنَّمَا اللَّهُ إِلَهٌ وَاحِدٌ

سُبْحَنَهُ دَنْ يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ لَهُ وَمَا فِي

السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَكَفَى بِاللَّهِ

وَكِيلًا ﴿١٧١﴾

мацIалдалъун Марьямида бицараб рохелги вуго гъев ГIиса: гъез абун букIана: две рохел бицунеб буго Аллагъас цохIо жиндир «кун» абураб каламалдалъун дуца авараг гъавизе вуго абун.

Аллагъас Жабраил малаик виччан Марьямил чорхолъе баччараб, пураб рухIги вуго гъев ГIиса. Цоги магIна гъабуна: Аллагъасул къуват, ва рахIмат буго гъев ГIиса عَلَيْهِ السَّلَام авараг жинда нахърильлъарал гIадамазе. Цоги магIна гъабуна: Аллагъас рухI лъурав вуго ГIиса авараг. Насранияз абухъе Аллагъ гъечIо, Аллагъасул васги гъечIо.

Гъаб иш гъадин бугелъул: нужеца иман лъе Аллагъасдаги гъесул аварагзабаздаги. Нужеца абуге Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ лъабго вуго абун. Насраниязул цо къокъаялъ абула: Аллагъги, ГIисаги, Марьямги цадахъго Аллагъ вуго абун. Цоги къокъаялъ абула: эменги васги рухIги цадахъ бугеб жо буго Аллагъ абун. Нуж Гъаб гьереси бициналдаса руса гъеб нуже лъикI букIина.

ХIакълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ жив цогояв, цоги Аллагъ гъечIев вуго: гъесие гIахъалчиги гъечIо, лъимерги гъечIо. Жив вацIадав вуго Аллагъ жиндие лъимер букIиналдаса. Аллагъасул мулк буго кинабго зобал- ракъазда жаниб бугеб махлукъат. ТIадегIанав Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ гIурав вуго гъаб кинабго махлукъалъул тадбир гъабизе. Гъесие щивго кумек чи, гIакълъо чи, къуват, къадро бугев чи къваригIунаро. Аллагъ щибго жоялда хIажатав гъечIо, кинабго жо Аллагъасда جَلَّ جَلَّالَهُ хIажатаб буго.

172. ГIиса авараг чIухIарав гъечIо, ва Аллагъасул лагълъун вукIине бокъуларев гъечIо. Гъединго Аллагъас жинда гIагар гъарурал малаикзабиги чIухIуларо Аллагъасул лагълъалъун рукIине.

لَنْ يَسْتَنْكِفَ الْمَسِيحُ أَنْ يَكُونَ عَبْدًا
لِلَّهِ وَلَا الْمَلَائِكَةُ الْمُقَرَّبُونَ وَمَنْ
يَسْتَنْكِفْ عَنْ عِبَادَتِي وَيَسْتَكْبِرْ
فَسَيَحْشُرُهُمُ إِلَيَّ جَمِيعًا ﴿١٧٢﴾

Нужеца алагълъун ккун жидее лагълъи гъабулел ГIиса авараг, ва малаикзаби Аллагъасул лагълъалъун рукIине чIухIичIеб мехалъ нуж кинха чIухIулел Аллагъасда мутIигIлъизе, ва гъесул аварагасда нахърильлъине?

Ва щивчи вукIаниги гъав Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ гIибадат гъабизе чIухIарав, ва живго жиндие цIакъ кIудиявлъун вихъун гIамал кIодолъарав, Аллагъас гъел киналго къиямасеб къоялъ тIаде рахъизаризе руго хIисаб-мизан гъабизе. Цинги гъезда лъазе буго кинаб гIазаб жидее букIунеблъи.

173. Амма жидеца Аллагъасда, ва гъесул аварагзабазда иман лъун

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

t1a1at-г1ибадат бац1ад гъабун
лъик1аб г1амалалда хъвадарал
г1адамазе Аллагъас ажро
t1убазабула, ва жегиги
ц1ик1к1изабула жиндир ц1обалдалъун,
ва сахаватлъиялдалъун. Ва амма жал
ч1ух1арал, жудеца г1амал к1одолъи
гъабурал, ва Аллагъасда инкар ккун
ч1арал г1адамазе Аллагъас ц1акъ гучаб жинца унтизабулеб
г1азаб гъабула, ва гъезие шивго вук1уларо жинца гъеб г1азаб
г1аса босулев, нахъч1валев, Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهٗ цеве шапаг1ат
гъабизе вахъулев чи.

Ибнухат1ибица абуна: «Гъездаса г1азаб нахъч1вазе к1олев валиги
вук1унаро, гъел г1азабалдаса ц1унизе к1олев нассирги вук1уларо»-
абун.

174. Я гъал г1адамал! Нужехъе
Бет1ергъан Аллагъасул рахъальбан
х1акъаб х1ужа бач1ун буго:

гъев Аллагъасул свалат салам лъеяв

Мух1аммад авараг вуго Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهٗ жиндие муг1жизатал кьун гуч
гъавурав. Ва нужеда дица баянаб нур решт1изабуна: гъебги Къуръан
буго, Мух1аммад صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасе бишун к1удияб муг1жизатлъун
бугеб, ва нужее х1акъабги бат1улабги жо жинца бат1а гъабулеб
гвангъараб чирахълъунги бугеб.

175. Амма жидеца Аллагъасда
иманги лъун, гъаб Къуръанги жидее
т1орит1еллъун ккун хъвадарал
г1адамал, Аллагъас ахираталда гъал
г1адамал жиндир рах1матальуль ва
сахавальиялъуль лъугъизарула: даимго жанир рук1унеб
ниг1матазул, ва рах1ат, лазатазул рукълъун бугеб алжаналъур
лъугъизарула.

Дунялалъул рокъор иман-исламалда т1орит1ун, t1a1at-г1ибадат
гъабизе тавфикъ гъабун, ахираталда алжаналда унеб бит1араб
нухдаги т1орит1ила.

176. Дудаса х1укму бицин т1алаб
гъабулеб буго Мух1аммад صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,
хварав чиясул эбел-именги, лъималги

فَيُؤَيِّدُهُمْ أَجُورَهُمْ وَيَزِيدُهُمْ مِّنْ
فَضْلِهِۦ وَأَمَّا الَّذِينَ اسْتَنكَفُوا
وَاسْتَكْبَرُوا فَيَعَذِّبُهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا
وَلَا يَجِدُونَ لَهُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ وَلِيًّا
وَلَا نَصِيرًا ﴿٧٤﴾

يَا أَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمْ بُرْهَانٌ مِّن رَّبِّكُمْ
وَأَنزَلْنَا إِلَيْكُمْ وَرَأْسَ الْكِتَابِ ﴿٧٥﴾

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ
فَسُدِّدْ لَهُمْ فِي رَحْمَتِنَا وَفَضِّلْ
وَيَهْدِهِمْ إِلَيْهِ صِرَاطًا مُسْتَقِيمًا ﴿٧٥﴾

يَسْتَفْتُونَكَ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِي الْكَلَالَةِ
إِنِ امْرَأُكُمِ هَآلَكَ لَيْسَ لَهُ وَلَدٌ وَلَهُ أُخْتُ

нахъе гъеч1они, гъесул ирс лъица
босулеб абун. Дуца абе Мух1аммад
ﷺ, нужее х1укму Аллагъас
бицизе буго абун. Гъеб х1укмуги: цо
чи хвани ва гъесул лъимерги
гъеч1они, гъесул яц йигони, жинца
нахъе тараб малалъул башдаб гъей
яццалъе къела. Вацас яцалъул

فَلَهَا نِصْفُ مَا تَرَكَ وَهُوَ يَرُّهَا إِنْ لَمْ يَكُنْ
لَهَا وَلَدٌ فَإِنْ كَانَتْ أَثْنَتَيْنِ فَلَهُمَا الشُّلْثَانُ
مِمَّا تَرَكَ وَإِنْ كَانُوا إِخْوَةً رِجَالًا وَنِسَاءً
فَلِلَّذَكَرِ مِثْلُ حَظِّ الْأُنثَيَيْنِ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ
أَنْ تَضِلُّوا وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١٧٦﴾

кинабго ирsgi босула гъей яцалъул лъимер гъеч1они. Хварав
чиясул к1иги яц ятани, гъей к1иги яцалъе вацас нахъе тараб
малалъул лъабго бут1а гъабун к1иги бут1а къола. Хварасул
вацалги яцалги ругони, гъезие жиндир боц1и-мал бикъула
бихъиназе к1иги бут1а, руччабазе цо бут1а къун.

Аллагъас нужее гъаб х1укму баян гъабулеб буго ва цогидал киналго
шарг1иял ах1камалги Аллагъас ﷻ баян гъарула, нуж къосич1ого
рук1ине ирс бикъулеб мехаль, ва цогидаб г1амал гъабулеб мехаль.
Х1акълъунго Аллагъ ﷻ жинда кинабго жо лъалев вуго. Жиндир
лагъзадерие маслах1ат бугеб х1укму гъабулев вуго, ва жидее дунял
ахираталда мунпаг1ат бугеб жо гъабиялда г1адамал т1орит1улев вуго.

Аллагъас ﷻ нильги х1акъаб нухда т1орит1араздасан гъареги.

Амин!

Т1адег1анав Аллагъасул тавфикъалдалъун «сурату Ннисаалъул»
тафсир ва таржама хъван т1убана.

Кинабго рецци Т1адег1анав Аллагъасе ﷻ буго.

5. Сурагул Мандат

سُورَةُ الْمَائِدَةِ

Мадинаялда рецтлизабураб, жинда жаниб нусиялда кього аят бугеб.

Гьаб суратги, цогидал Мадинаялда рецтлизарурал суратазда рельгун, жиб халатаб ва жинда жанир шарглиял хлукмаби рицараб сурат буго. Гьединго китабияб агьлуялгун кьисаби ва жидеда рекле члейи гьабизе кколел Аллагь цо гьавиялгун глакьидеби рицунеб буго. Гьаб сурат ахиралда рецтлараб ва жинда жаниб цониги насхо (хлукму хвезабураб аят) гьечлеб бугилан абуну Абумайсаратица.

Аллагьасул свалат саламлъеяв авараг Хлудайбияталгун сулх гьабун тлад вуссараб мехаль (гьижраялгун анкъабилеб сон) рецтлизабураб сурат буго гьаб абуну Мухаммадгали Сабуняс. Гьаб заман буклана исламияб пачалих гьлуцлелеб ва гьаб гьлуцлиялъе хлакьаб, илагьияб нух кьвариглараб, жиб цулаго члолеб хлалаль ва даимго буклунеб хлалалгьиги гьлуцлизе.

Гьаб хирияб сураталь жидер бицен гьабурал ахлкамаздаса руго: цоцазе кьотли гьабиялгун ва Аллагьасдаги лагьасдаги гьоркьоб кьотли гьабиялгун. Чан гьабиялгун ва хлайванал хъвеялгун. Хлаж бухиналгун, китабиял руччаби рачиналгун, муртадлъиялгун, какие чури ва таямун гьабиялгун, цогь гьабурал, гьачагьли ва пасалги гьабурал гладамазе бугеб хлукму ва хлад.

Тубанго мехтулеб жо ва гьоркьоб жо лгун хлалел хлаял хларам гьари, гьа гьедун хадуб гьа хвезабураз бахтулеб капарат, Макка хларамалда чан чиваялгун хлукму, сапаралда вуклун хвел тладе цвараб мехаль васият гьаби. Ягьудияз жидер алагьазабазе хлайванал назру гьари, Аллагьасул جَلِيلُ шаргалдалгун хлукму гьабуралел гладамазе бугеб хлукму ва цогиги ахлкамал руго гьаб сураталда жанир.

Гьал шарглиял хлукмабигун цадахъ вагиза-насихлат гьабун цо цо кьисабиги рицун руго Аллагьас جَلِيلُ. Хасго кivar бугеб кьиса буго ягьудиязун цлакьго кьосараб, тлурараб кьавмалъ Муса عَلَيْهِ السَّلَام аварасда: «Мун ва дур Аллагь а туцбабигун рагьизе»-абураб гьужги, хадуб гьезде бачлараб кьварилгьиги бицараб. Хадуб Адамир عَلَيْهِ السَّلَام кIиго васасул кьиса буго: Кьабилица жиндир вац Гьабил чIван ракъалда тлад тлоцебе би глодоб тлей, щибго глайибго гьечлого, лъиклгьиги квеилгьиги кин цоцаль кьацандулебали нилгьлее баян гьабулеб.

Аллагъасул салам лъеяв Глуса аварасе зодисан квен рецтл иналъул къиса, гъаб сураталда «маидат» абун цлар лъеялге сабаблъун жиб бугеб. Ягъудиял ва насраниял клялго мекъаб иглтикъяталда рукл иналда цадахъ гъел цоцаль къацандиялъул ва гъезул клудиял мунагъазул бицунеб къисаги. Кин гъез Инжил, Таврат хисизабураб, Аллагъасулгун ﷺ гъабураб къотли хвезаби ва Мухаммад ﷺ аварасул сипатал рахчун, гъесда инкар ккун, гъесда нахърилълыне гладамалги гъукъун жсал хъвадиги бицараб. Сураталъул ахиралда Глуса ﷺ авараг къиямасеб къоялъ Аллагъасда цеве члезавун, гъесулгун буклунеб суал-жавабги бицун буго; Аллагъасул ﷺ туцбаби глodoreган гъарулеб ва муъминзабаз жиндаса ваглаго босулеб.

Гъаб сураталъул хиралги бицун жинда Аллагъ разилъаяв Глабдулагъ ибну Глассидаса хладис бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасда гъаб сурат рецтлизабун гъев реклунеб жоялда (вараниялда) реклун вуклагдо. Жинда гъаб сураталъул баклги баччизе клвечлого, авараг ﷺ жив тлад реклун вуклараб хлайваналдаса глдове рецтлана»- абун.

**Жив гурхлудев, гурхлел гламав
Аллагъасул цларалдълун.**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Я гъал иман лъурал гладамал!

**Нужеца гъарурал къотлаби
тлуразаре.**

Къотли гъаби абула клуго чияс, я
глемерал гладамаз гъел цоцазда

рекъарал шурутлаздалъун цо щиб бугониги жо тладе босиялда.

Къотли Аллагъасдаги лагъзадеридаги гъоркъобги буклуна.

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуглаббасица абуна: Аллагъасулгун ﷺ ругел къотлаби руго хирияб Къуръаналда жаниб бугеб кинабго шариглат: хлалалаб жо хлалал гъаби, хларамаб жо хларам гъаби, паризаял жал (как, клал, закат, хлаж, жигъад, хварав чи вукъи ва цогидалги) тлубай. Аллагъас гъабе абун амру гъабураб жо гъаби, Аллагъас те абун нагъю гъабураб жо тей. Гладамазулгун гъарулел къотлабиги шаргалда рекъон гъаризе тладаб буго, гъедин гъабичлеб къотли биххизабизе ккола ва тлубаабизе ккларо.

Ибну Хатлибица абуна: «Къотли абула клгоязда, яги глемеразда гъоркъоб ккараб, гъел жинда рекъараб хлукмуялда, гъеб хлукму хъван бугониги хъвачлого бугониги. Ригъин гъабиги къотли буго. Гъеб

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَوفُوا بِالْعُقُودِ أُحِلَّتْ لَكُمْ
بِهَيْمَةِ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُنْتَلَىٰ عَلَيْهِ كُفْرًا فَهُوَ مَحْظَرٌ
الضَّيْدُ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ إِنَّ اللَّهَ يَحْكُمُ مَا يُرِيدُ ﴿١٠١﴾

тлубазабиги цоцаздехун берцинаб гьудул-гьалмагълъи гьаби буго, цоцазе зарал бугеб жо гьабунгутли буго. Даран гьабиги кьотли буго. Гьеб тлубазабиги цояз цоял гуккунгутли буго ва берцинаб гламал гьабун киязулго мурад тлубай буго.

Кьотли гьаби, кинаб бугониги, щиб жоялдагълун бугониги, жиб тлубазе ва рагалде бахъине кколеб жо буго. Гьаб кьотли гьабиялгълун ва тлубазабиялгълун бахъс буклине буго Суратул Анфалалгълун (72) аяталдаги.

Нужее хлалал гьабун буго киналго рукьалгълун хлайваназул гьан кваназе. (варанаби, чегер боцли, глиял, цлани). Гьединго глалхул хлайваназул гьан кваназеги, Аллагьас جَلَّالُهُ хларамаб буго абун нужеда лъазабун аят рещтараб жо хутлизеглан. Ва нужеца хлеж ва глумра бухъун бугеб мехаль чан гьабиги хлалал гьабизе бегьуларо. Гьеб мехаль чан гьаби хларамаб буго Макка хларамалда бугониги цогидаб баклалда бугониги. Хлакългълунго Аллагь جَلَّالُهُ жиндие бокъараб хлукму гьабулев вуго.

2. Я гьал иман лъурал глаламал!

Нужеца Аллагьас хларам гьабурал жал хлалал гьаруге.

Шаргалгълун глорхьаби хвезе гьаруге.

Хлеж ва глумра бухъараб мехаль хларамгълулел жалги хлалал гьаруге.

Жиндиль рагъ хларам гьабураб

моцлалгълун хлурматги хвезабуге. Гьеб

моцлал рагъ гьабуге. Маккаялда

садакъяалгье унеб боцлиги,

Каг1барукьалгье сайгьатлгълун

битгълуб, нужее хлалал гьабуге, гьеб

гладада хвезабуге, гьелъие зарал гьабуге. Гьединго зарал гьабуге

хлеж гьабизе абун Каг1ба рукьалде унел гладамазегги, гьел

нухдасан нахъч1ваге, гьезие гъара гьабуге. Гьел руго Аллагь جَلَّالُهُ

разилъи т1алаб гьабун кьват1ире рахъарал гладамал, жидее

Аллагьасул ц1об-рах1мат швейлда хьулги бугел. Хлеж тлубан

хадуб, хлеж бичараб мехаль нужеца чан гьабе.

Нуж Каг1ба рукьалде ва Масжидул хларамалде швезе риччач1ого

нужее кьварилъи гьабулел рукларал гладамазда ццин бахъун,

гьезие зарал гьабизегги ургъуге нуж. Гьаб рагли абуна мушриказ

Аллагьасул свалат салам лъаяв авараг ва асхлабзаби нахъч1ван

руклиналъ гьижраялгълун анкъабилеб сональ Маккаялда риччач1ого.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَجْلُوْا سُعْتِ اللَّهِ

وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ

وَلَا ءَامِينَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِّن رَّبِّهِمْ

وَرِضْوَانًا وَإِذَا حُلْتُمْ فَاصْطَادُوا وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ

شَتَانُ قَوْمٍ أَن صَدَّكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ

أَن تَعْتَدُوا وَنُوعًا عَلٰى الْبَيْرِ وَالْثَقْوَى

وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا

اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٥﴾

Гъаб нахъчIвай сабаблъун нужеца хадусеб мехаль Маккаялъул агълуялге зарал гъабуге абураб магIна буго гъаб рагIиялъул.

Ва нужеца лъикIлъи гъабизе ва Аллагъасе гIибадат гъабизе цоцазе квербакъе ва кумек гъабе. Нужеца мунагIал гъаризе ва цоцзда зулму ва тушманлъи гъабизе квербакъуге. Гъединал гIадамалгун цадахъ лъугъунге, гъелги квешлъиялдаса нахъчIвае, нужер хIал кIолеб бугони. **Нуж Аллагъасдаса хIинкъа** ва кидаго Аллагъ **عَلَّاهُ** разилъи тIалаб гъабун, гъесул ццин бахъиналдаса хIинкъун хъваде. **ХIакълъунго Аллагъ عَلَّاهُ** жинда инкар ккурал ва жиндир амруялда гIассилъарал гIадамазе цIакъ гучаб гIакъуба- гIазаб гъабулев вуго.

3. Нужее кваназе хIарам гъабун буго жибго хвараб жо (капурго хвараб, унтун хвараб) **ва биги хIарам гъабун буго, больонил гъанги хIарам гъабун буго.** Аллагъасул **عَلَّاهُ** цIар рехсечIого, хъанчалъул, ханасул цIар рехсон хъураб жоги **хIарам гъабун буго.** Гъединго **хIарам гъабун буго гъанкъун хвараб, къабун, бухун хвезабураб, борхалъудаса бортун, гебегун хвараб, цояб хIайван цогидалда багъун хвезабураб.** ГIалхул **хIайваназ тIасса гъан кванараб, гъез хвезабураб жоги хIарам гъабун буго.**

Гъал рехсарал хIайванал жидеда ругъун шун, жал унтизе гъарун рукIун хадуб нужеца шаргIалда рекъон хъуни, цинги нужее гъезул гъан кваназе хIалаллъула. Хъанчазда, заназда тIад лъун, гъезда аскIоре рачун гъел хъанчал ва занал кIодо гъарун хъурал жалги **хIарам гъаруна нужее.** Жагъилал гIарабиязул гIадат букIана кагIба рукъалда сверухъ занал рахъун чIезарун, гъезда аскIор гъел кIодо гъарун хIайванал хъолеб ва гъеб гъан заназда тIад тIибитIулеб. Гъадианаб ахIмакъаб ва ширк жиндилъ бугеб жо гъабиялдаса нахъчIван абуна Аллагъас **عَلَّاهُ** гъаб рагIи.

Нужеца чIораздалъун пал тIамизеги хIарам гъабун Аллагъас **عَلَّاهُ.** Гъеб жо пискъу ва куфру буго. Нуж бальгояб жо лъаялде ракулел ругелъул, гъеб бальгояб жо лъай Аллагъас жиндие хасс гъабураб сипат буго.

ГIарабиязул гIадат букIана цо кIвар бугеб амру гъабизе бокъараб

حَرِّمَتْ عَلَيْهِمُ الْمَيْتَةَ وَالْدَّمَ وَحَرَّمَ الْخِزِيرَ وَمَا أَهَلَ
لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ وَالْمُنْخَفَّةُ وَالْمَوْحُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ
وَالنَّطِيحَةُ وَمَا أَكَلَ السَّبُعُ إِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ
وَمَا ذَرَبُحَ عَلَى النُّصَبِ وَإِنْ تَسْتَقْسِمُوا بِالْأَزْهِرِ
ذَلِكُمْ فَمَنْ الْيَوْمَ بِإِسَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ
دِينِكُمْ فَلَا تَحْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنَ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ
لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ
لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا فَمَنْ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ
غَيْرِ مُتَجَانِفٍ لِإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ عَفُوٌّ رَحِيمٌ ﴿٥٠﴾

мехаль гъабго члорги босун цоялда хъвалаан: «Дида дир Бетлергъанас гъабе абуна»- абун. Цогидалда хъвалаан: «Дида дир Бетлергъанас гъабуге абуна»- абун. Лъабабилелда хъвалаан: «Гъапулаб»- абун. Цинги гъел члоралги цо тлагелалъур лъун, гъенисан цояб къватлибе бахъулаан. «Гъабе»- абураб члор бачлани, жидее гъабизе бокъун буклараб иш гъабулаан. «Гъабуге»- абураб члор бачлани, гъеб иш гъабичлоро толаан. «Гъапулаб»- абун тлад хъвараб члор бачлани, гъеб тлагелалда жанибеги рехун цогидаб члор босулаан. Аллагъас абулеб буго гъаб амру пискъу ва куфру бугин, гъаб иш гъабуге абун.

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуглаббасица абуна «Гъеб жо пискъу буго»-абураб Аллагъасул рагли члораздалъун пал тламиялде буссараб рагли буго абун. Ибнухатлибица, Тлабарияс ва цогидазги абуна гъеб рагли церехун рицарал киналго мунагъазде буссараб рагли бугин абун.

Жакъа Аллагъасде инкар ккурал чаглазул хъул къотлана нужер дин нахъ члвaze клвeялдаса, я гъал муъминзаби! Нуж гъел капурзабаздаса хлинкъуге, нуж цохло дидаса хлинкъа. Жакъа дица нужеe нужер дин тлубазабуна (кадил гъабуна), нужеe кинабго шариглат баян гъабуна, хлалалаб-хларамаб жо бицана. **Ва нужеe дир ниглатги тлубазабуна:** нуж битлараб исламияб диналда тлоритлун, гъелда члeзе тавпикъ гъабун, тушбаби нужедаса хъул къотлараллъун гъарун.

Нужеe динлъун буклине дун разиябги исламияб дин буго. Гъаб исламияб дин гуреб цогидаб дин Аллагъас ﷻ къабул гъабуларо ва гъав Мухламмад ﷺ авараг витлун, гъасул даглат ракъалда тлибитлун хадуь, исламияб дин гуреб цоги дин гъабулел гладамал жужахладде унел гладамал руго.

Жинда Аллагъ разилъаяв Глумар асхлабас абуна: *«Валагъи, дида лъала гъаб аят жинда свалат салам лъeяв аварaгaсде рeцтlинe гъaбураб къo вa caглат. Гъeб буклана гларaпa къo, рузман къoги буклана, бакъaнил глужги буклана»* – абун. Хладис Бухарияс ва Муслимица бицана.

Цо ягъудияв Глумар асхлабасухъе вачлун, гъес абуна: «Я Амирул муъминин! Гъаб нужер Къуръаналда жаниб бугеб, нужеца жиб цлалулеб аят нижеда, ягъудиязда рeцтlизабун букларабани, нижеца гъеб къo глidlъун квeлаан»- абун. Гъеб аят буго: «Жакъа дица нужеe нужер дин тлубазабуна»- абураб рагли жаниб бугеб гъаб аят. Жинда Аллагъ разилъаяв Глумар асхлабас гъев ягъудиясда абуна: «Гъеб къo нижеe клigo нухаль глidl буго, гларaпa къoги буго гъeб, рузман къoги буго» – абун.

Ціакъго вакъун вуклун, хlалалаб жо кваназе швечlого, жиндир рухl хвасарлгизе сабаблун буклине хlарамаб жо кванарав чи, гъеб жо гlемерги кваначlев, хlалал гъабунги кваначlев, гъев чиясдаса Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ тlаса лъугъуна. Шаргlалъул къагlида буго чара тlагlараб, рес къотlараб хlалалде ккараб мехаль хlарамаблун бугеб цо-цо жо хlалал гъабулеб. Хlакълунго тlадегlанав Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ жинца мунагъал рахчулев, жив гурхlулев вуго.

4. Муъминзабаца дуда гыкълулеб буго

Мухlаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидее щиб жо хlалал гъабун бугеб абун. Дуца гъезда

абе: Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ нужее хlалал

гъабун буго кинабго бацlадаб,

лъикlаб нигlмат, нужее жиб

кванаялгълъ мунпагlат бугеб. Ва

гъединго нужее хlалал гъабун буго

нужеца чан гъабизе ругъун гъарурал хlайваназ нужее ккураб

чанги. Гъеб чан гъабизе хlайванал куци ва ругъун гъари

Аллагъас нужее къураб цо гlелму буго. Нужеца кванеа гъел

хlайваназ нужее ккураб чан ва нужеца Аллагъасул цlарги рехсе

чан гъабизе хlайван битlулеб мехаль. Нуж киналго умуразулъ

Аллагъасдаса хlинкъа, хlакълунго Аллагъ жинца хlисаб

цlакъ хехго гъабулев вуго ва гъесул хlисаб-мизаналдаса щибго

жо борчlизе гъечlо.

Хlайваназдалъун чан гъаби шаргlалда хlалал гъабураб жо буго.

Гъедин чан гъабиялъе ункъго шартl бицун буго.

Тlоцебесеб шартl буго: жинца чан гъабулеб хlайван буклин. Чан

гъабулеб хlайван: гъве, цlум, лачен (сокол), леопард ва цогидалги

руго.

Кlиабилеб шартl буго: гъел хlайванал жидеда малъараб хlалалъ чан

гъабулел руклин. гъел жидеда малъараб хlалалъ чан гъабулел руклин

лъала, жиб бетlергъанчияс биччараб мехаль гъеб унеб букlиналдалъун,

чlезабураб мехаль чlолеб букlиналдалъун.

Лъабабилеб шартl буго: чан гъабулеб хlайваналъ жинца ккураб

чаналдаса щибго гъан кванангутlи.

Ункъабилеб шартl буго: гъеб хlайван чан гъабизе биччалев мехаль

Аллагъасул цlар рехсон биччай.

5. Жакъа нужее киналго лъикlал,

лазатал нигlматал хlалал гъарун

руго. Жидехъе тlехъ рещтlизабурал

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أُحِلَّ لَهُمْ قُلْ أُحِلَّ لَكُمْ

الطَّيِّبَاتُ وَمَا عَلَّمْتُم مِّنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ

تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ فَكُلُوا مِمَّا

أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ وَاذْكُرُوا اِسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ

وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْحِسَابِ ﴿٥﴾

أَيُّوهَ أُحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا

الْكِتَابَ حَلَّ لَكُمْ وَطَعَامُكُمْ حَلَّ لَهُمْ

гладамазул т1аg1амги х1алал буго
нужее:

гъез хъураб жо бегъула кваназе
Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَه ц1ар рехсон хъун
бугони, Аллагъасул гуреб ц1аралда
хъун гъеч1они. Амма шарг1алда х1арам
гъабураб больонил гъан, мехтулеб жо
ва гъелда релъарабги х1алаллъуларо,
китабияз жиб кваналеп гъезул т1аg1ам бугониги. **Нужер т1аg1ам**
гъел китабиязегги х1алалаб буго: гъезие кваназе къезе бегъула гъеб
т1аg1ам бичун къунги, ч1обого къунги.

Нужее руччабилъун рачине х1алал гъаруна муъминал руччаби:
жал рац1адал, х1уриял, жидедаса къабих1аб жо (зина)
загъирлъич1ел. Гъединалго рац1адал, х1уриял руччаби
китабиязулги рачине х1алал гъаруна **нужее.** Цо-цо г1алимзабаца
абун: гъаб китабиязул руччаби рачине х1алал гъаби исламалъул
авалалда бук1араб бигъальи бук1ана. Гъанже муъминал бусурманал
руччаби г1емер руго ва гъел китабиязул руччаби рачиялде х1ажалъи
гъеч1о абун.

Гъал муъминал ва китабиял руччаби жидее магъариги къун рачине
х1алалаб буго. **Ва нужги рук1ине т1адаб буго зина-хат1аялдаса**
ц1унараллъун, загъирго ва бальго зина гъабуларел. Гъединго зина
гъабизе гъудулзаби, йокъулей кколлареллъунги, бальго гъелда зина
гъабун ч1ужу г1адин хъвадизаюлей. **Жинца иман лъун бук1ун хадуб**
муртадгъарав чи жиндир кинабго г1амал г1адада хварав, жив
ахираталъе ч1ового хут1арав чи вуго.

6. Я гъал иман лъурал г1адамал!

Нуж как базе рахъунеп мехалъ какие
чурун гъеч1ев чияс какие чуре!

Нужеца гъумер чуре ва гъуждулги
чуре г1унк1рукъалгун цадахъ, **нужер**
бет1ералда лъимги бахъе, х1ат1алги
чуре х1ат1ихинк1алгун цадахъ. **Нуж**
черх чури т1адал ратани:

пикру гъабун мани бач1иналдалъун, яги
къижун рук1ун макъиль жимаг1 гъабулеб
бугин абун шайт1аналъ гуккун, **нужеца**
г1убанго черх чурун рац1алалъи гъабе.
Нуж унтун ругони лъималъ чуруни зарал

وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ
الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ
أُجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسْفِحِينَ وَلَا مَحْذِيٍّ
أَخَذْنَهُنَّ مِنْ أَنْ يَبْلُغْنَ أَكْثَرَ الْأَمْرِ
وَهُوَ فِي الْأَخِرَةِ مِنَ الْخَيْرِ ٥

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى
الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا أَرْجُلَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ
إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ
وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ
جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى
سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ
أَوْ لَمَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا
صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ
وَأَيْدِيَكُمْ مِنْهُ مَا يَرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ

ц1ик1к1унеб унтиялдалъун, яги нуж
сапаралда рук1ун какие чуризе лъим
щвеч1они, яги нужеца х1ажатханалда ун
чороклъи къват1ибе ине гъабун бугони,
яги нуж руччабазда аск1ор лъугъун
жимаг1 гъабун бугони.

عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ
لِيُظْهِرَ كُرْهِيَّتَكُمْ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ
لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٦﴾

Гъаб «жимаг1 гъабун бугони» абураб маг1на буго г1емерисел
г1алимзабаз «لَسْتُمْ» – абураб раг1иялъе гъабулеб. Имам Шафиг1ияс
гъеб раг1иялъул маг1на гъабуна: «Нужер т1ом руччабазда хъат1ани» –
абун. Г1емерисел г1алимзабаз гъабураб маг1наялда черх чури т1алъула
доб «Ламастум» абураб раг1иялдалъун. Имам Шафиг1ил мазгъабалда
какие чури биххула.

**Цинги нужее лъимги батич1они, нужеца бац1ц1адаб, бакъвараб,
х1ур гъоркъоб бугеб ракъ т1алаб гъабе ва гъеб ракъ бахе нужер
гъумералда ва гъуждузда.** Гъелда таямум гъаби абула. Гъальул бицен
гъабуна (Сурату Ннисаалда 43 аяталъул) тафсиралъуль. **Аллагъасе
бокъун гъеч1о нужее зах1малъи гъабизе ва х1ал к1олареб амру
нужеда т1ад къазе.**

Кинниги Аллагъасе бокъула нуж рац1ц1ад гъаризе, напсалъул
чороклъабаздаса ва т1асан бихъулеб загъираб чороклъиялдасаги. Тавбо
гъабун, квешаб г1амал тун Аллагъасде جَلَّالَهُ вуссунеб мехаль какие
чурун к1иго ракаг1ат как бани, хаду Аллагъасе х1елун дуг1а гъабун,
гъев чиясул тавбо къабул гъабила. **Аллагъасе бокъула нужее жиндир
ниг1матал т1уразаризе:** нужее шариг1аталъул ах1камал баян гъарун,
бит1араб нухда хъвадизе тавпикъ къун. **Нужеца Аллагъасе шукру
гъабилин абун.** жиндие шукру гъабизеги бокъула Аллагъасе جَلَّالَهُ.

Ибнухат1ибица абуна: «Аллагъасе бокъула жинца нуж рац1ц1ад
гъаризе» – абураб раг1иялъул маг1на буго: нужер чурхдул чорокал, как
базе нахъч1валел жалаздаса рац1ц1ад гъарун, нужер рух1ал иманалъул
заг1иплъиялдаса, шакдариялдаса, Аллагъасда г1асилъиялдаса
рац1ц1ад гъарун. Таяммум гъабиялдаса бич1ц1улеб х1укму буго:
т1адег1анав Аллагъасе какие чуриялдалъун, яги черх чуриялдалъун
цох1о лугбузул загъир бац1ц1ад гъаби бокъун гъеч1еблъи. Гъедин
бук1арабани таяммум гъабиго рекъараб жо гъеч1о, гъеб бугелъул
рац1ц1алъи хвезаби г1адаб жо, гъурмада ракъги бахун.

Аллагъасе جَلَّالَهُ какие чури ва черх чуриялдалъун бокъараб жо буго
инсанасул бат1ин (рак1, рух1) бац1ц1ад гъаби. Гъаб загъирги бат1инги
к1иябго бац1ц1ад гъабун Аллагъасда цеве вахъун ч1арав чи вук1уна
Аллагъас جَلَّالَهُ жиндир г1амал къабул гъабизе ва жиндир дуг1аялъе

жаваб кьезе мустахликъав. Гьесда Аллагъ жиндир рахлматалдальун валагъула ва гьесул мунагъалги рахчула. Гьедин бугельул какие чурулев ва черх чурулев чиясда рекъараб буго жинца загъирабги батлїнабги раццлалъи гъабиялда кьасд гъабизе, жиндир лугбал раццлад гъариялдасаги цебе жиндир рухл баццлад гъабиялда кьасд гъабизе. Хлакълъунго Аллагъасе бокъараб ва хлажатаб жо гьечло нужер черх чуриялдаса, какие чуриялдасаги, таяммум гъабиялдасаги нужер затги, сипаталги, раклги, рухлги баццлад гъаби гурони»-абун.

7. Ва нужеца раклалде швезабе, я муъминзаби, Аллагъас нуже гъабураб цлоб ва ниглмат, нуж исламияб диналде тлоритлї ва гьелда хъвадизе гъари. Гьединго Аллагъас нужедаса босараб кьотлги раклалде швезабе.

وَأَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمِيثَاقَهُ
الَّذِي وَاتَّقَكُمْ بِهِ إِذْ قُلْتُمْ سَمِعْنَا
وَأَطَعْنَا وَأَتَقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ عَلَيْهِ يَدَاتِ
الضُّدُورِ ﴿٧﴾

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасе байглат гъабун, гьесие мутлгилъизе ва гьесда нахърилълыне нужеца гъабураб кьотл: къварилъи-глатилъи бугониги, нуже бокъулеб жо бугониги, рихараб жо бугониги. **Нужецаги абун «нижеда раглана ва ниж мутлгилъана»- абун. Нуж Аллагъасдасаги хлинкъя Аллагъасе ва гьесул аварасе гъабураб кьотл хвезабизе ва шарглад хилапаб хъвади гъабизе. Хлакълъунго Аллагъ ЖЛЛАГЪ нужер раклазуль бугеб жо жинда лъалев вуго ва нужер киналго глаллазе жинца жазаъ гъабизе бугев вуго.**

8. Я гъал иман лъурал глдамал! Нуж цлакъ глад чларалъун рукла хлакъяб, ритлухъаб жоялда. Аллагъасе глго ритлухъаб нуглъи гъабулеллъунги рукла. Ва нуж ритлухъаб нуглъи гъабиялдаса ва хлукмуялъуль глалду гъабиялдаса нахъчлваге, нильер тушбабазда

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ
شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ
شَتَانُ قَوْمٍ عَلَىٰ الْآخَرِ لَوْ ءَعَدُوا هُوَ أَقْرَبُ
لِلْقَوَىٰ وَأَتَقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ
بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾

бахъараб циналъ. Гьез ритлухълы гъабулеб гьечло абун.

Нужеца ритлухълы гъабе! Гьеб буго нуж Аллагъасдаса ЖЛЛАГЪ хлинкъялда глгараб. Кинабго глалалъуль ва хлалалъуль нуж Аллагъасдаса хлинкъянги рукла. Аллагъасул цим бахъунеб жо гъабуге. Хлакълъунго Аллагъ ЖЛЛАГЪ нужеца гъабулеб жо жинда лъалев вуго: гьитинаб, клудияб ва

балъгоябги, загъирабги.

9. Тiадегiанав Аллагъас жидеца иман
лъурал ва лъикiаб гiамал гъабун
хъвадарал гiадамазе къотiи гъабун буго
гъезул мунагъал чуризе ва ахираталда
алжаналъул нигiматазулъ рукiизе.

10. Аллагъасда ﷺ ва гъесул
аварагзабазда عَلَيْهِمُ السَّلَام инкар ккурал,
Аллагъасул хiикматал ва мугiжизатал
жидеца гьереси гъарурал гiадамал
жужахiалъул бетiергъаби руго,
даимго гъенир рукiунел руго ва жидедаса гiазаб борхуларел руго.

11. Я гъал иман лъурал гiадамал!
Нужеца раkиалде швезабе Аллагъас
нужее гъабураб лъикiлъи ва нигiмат.
Цо капураб къавмалъе бокъараб
мехалъ нужгун рагъ гъабизе, Аллагъас
гъезул кверал ккуна ва гъел
нахъчiвана нужее зарал гъабиялдаса.
Нуж Аллагъасдаса ﷺ хiинкъа,
я гъал муъминзаби! Цохiо Аллагъасда таваккал гiаме абе
муъминзабаца!

Гъев Аллагъ вуго нужее гiей гъабулев ва квербакъулев.

Гъаб аят рещтiизабиялъе сабаб бицана: Бануназир абулеб къавмалъ
Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул бетiералде тiаде кiудияб
гамачi рехизе, гъев аварагасе ﷺ ва хириял асхiабзабазеги
хиянат гъабизе къасд гъабураб мехалъ, Аллагъас аварагасда гъезул
къасд лъазабуна ва гъелъул хiасилалда авараг ﷺ асхiабзабигун
зарал ккечiого цадахъ нахъруссана. Мадинаялда аскiор рукiларал
ягъудиязул цо къавм буго гъеб, жидехъе цо ишалъе гiоло авараг
вачiараб мехалъ, гъев цо къадада аскiов гiодов чiезавун, цинги
рукъалъул тiохде рахун гъесул бетiералда тiаде цо кiудияб гамачi
рехизе ургъун рукiларал.

12. Хiакълъунго Тiадегiанав
Аллагъас ﷺ бануисраилаздаса
щулияб къотiи босун букiана Муса
ﷺ аварагасе мутiигiлъизе ва
гъесда нахърилълине. Гъел
бануисраилазул щибаб къибилалдаса

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ
عَظِيمٌ ﴿٩﴾

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا
أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١٠﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَذْكُرُوا بَعَثَ
اللَّهُ عَلَيْكُمْ إِذْ هُمْ قَوْمٌ لَا يَسْطُورُ
إِلَيْكُمْ أَيْدِيَهُمْ فَكَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ
وَاتَّقُوا اللَّهَ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ
الْمُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾

﴿١٢﴾ وَلَقَدْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ
وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا
وَقَالَ اللَّهُ إِنِّي مَعَكُمْ لَئِنْ أَقَمْتُمُ
الصَّلَاةَ وَآتَيْتُمُ الزَّكَاةَ وَءَامَنْتُمْ

цо-цо цевехъан вит1ун анц1ила
к1иго цевехъанги вит1ана Муса عليه السلام
аварагасухъе.

Мадинаялъул ансараз Мух1аммад
صلى الله عليه وسلم аварагасе т1оцебесеб байг1ат
гъабулеб мехалъги гъезул анц1ила к1иго
цевехъан вук1ана: лъабго авсазул ва
ич1го хазражазул.

Аллагъас جل جلاله пирг1авн гъалаг гъавун хадуб Муса аварагасда амру
гъабун, гъел къавмазул церехъабаздаса Мусаца عليه السلام къот1и босана
гъел ва гъезул къавм Муса аварагасе мут1иг1лъизе ва гъесул амруялда
нахърилълъине. Гъединго Аллагъас جل جلاله амру гъабун бук1ана Муса
аварагасде нуж Арих1аъ абулеб Шамалъул ракъалде аян ва гъенир ругел
Канг1аназул зулмуял, квешал г1адамалги къват1ире къот1ун, гъеб
ракъалда ч1аян абун. Амма гъеб амруялъе бануисраилал хилиплъана
ва канг1аназул гучаб, кутакаб къавмгун рагъизе х1инкъана.

Т1адег1анав Аллагъас бануисраилаздаги абулеб бук1ана: Дун вуго
нужгун цадахъ вук1унев, нужеа квербакъулев, ва нужедаса тушбабазул
зарал нахъч1валевги. Нужеца нужеда т1ад гъабураб как бани,
боц1удаса закатги къуни, нужеца дир аварагабазда иманлъун
гъездаги божани ва нужеца гъел русулазе квербакъани Аллагъасулги
нужерги тушбабигун рагъизе, гъединго Аллагъасул дин т1адег1ан
гъабун диналъе квербакъизе суннатаб садакъаги къуни,- дица нужер
киналго мунагъал чурила ва дица нуж даимго жанир рук1инелъун
алжаналда жанире лъугъизарила. Жинда жанисан г1орал чвахулеб,
ниг1матазул ва рах1ат-лазаталъул рукъ буго гъеб алжан.

Гъаб х1акъаб Аллагъасул جل جلاله дин жидехъе бач1ун хадуб ва
аварагги вит1ун жидеда бит1араб нухги бихъизабун хадуб жив
къосарав, мекъаб нухда хъвадарав чи – гъев вуго х1акъаб нух
биларав ва щибго щаклъи гъеч1ого бат1улаб жоялда вугев чи.

13. Гъал ягъудияз жидеца гъабурб
къот1и биххизе гъабиялъе г1оло ва
Муса аварагасда мут1иг1лъи теялъе
г1ологи дица гъезие «лаг1нат»
гъабуна:

дица гъел дир рах1маталдаса рик1клад
гъаруна ва дица гъезул рак1алги
къвак1арал ганч1ал г1адин гъаруна,
жидеда жаниб иман лъугъунарел ва

رُسُلِي وَعَزَّرْتُمُوهُمْ وَأَقْرَضْتُمُ اللَّهَ قَرْضًا
حَسَنًا لَّا تُكْفِرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ
وَلَا تَذِلُّنَّكُمْ جُنَاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ
مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَاءَ السَّبِيلِ ﴿١٣﴾

فِيمَا نَقَضْتُمْ مِيثَاقَهُمْ لَعَنَّاهُمْ وَجَعَلْنَا
قُلُوبَهُمْ قَاسِيَةً يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ
مَوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا
بِهِ وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَى خَائِنَةٍ مِنْهُمْ
إِلَّا قَلِيلًا مِّنْهُمْ فَأَعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣﴾

х1акъаб жо къабул гъабуларел гъаруна. Жидеца Аллагъасул калам сверизе гъабулел руго гъел ягъудиял жиде бокъараб маг1на гъабун, бокъараб жоялда г1амал гъабун, бокъич1еб г1амал гъабич1ого тун. Гъаб Аллагъасул калам махсароде кквеялдаса к1удияб мунагъ щибха бук1инеб? Ва жидеца амру гъабураб г1емераб жо к1очараб г1адин, жидеца гъалареб жо г1адин, жинда г1амал гъабич1ого рехун тана. Мун гъезул хиянатазда ваккулев1ьун вук1ине вуго Мух1аммад ﷺ, щибаб заманаялъ. Жудер хиянатчаг1и ц1акъ г1емер руго ва гъеб хиянат гъаби жидер умумузулго бугеб т1абиг1ат буго.

Цо дагъалго иман лъурал г1адамал руго жидеца хиянат гъабуларел ва дуда нахърилъ1ьунел – цоги маг1на гъабун, нуже хиянат гъабизе жал х1инк1ун ч1арал абун. Мун гъездаса т1аса лъугъа ва гъезие къварилъи гъабуге. Х1акъ1ьунго Аллагъ ﷻ жиндие г1адамазда гурх1ел гъабулел, гъезие лъик11ьи гъабулел г1адамал рокъулев вуго. Гъаб ахираб раг1и жиндир маг1на насхо гъабураб буго рагъул аятаздалъун. Ай, бусурбабазе къварилъи-зарал гъабулел капурзаби ва мушрикал т1аса лъугъун толаро рагъул аятал рещт1аралдаса хадур.

14. Жидеца ниж насраниял руго абулел г1адамаздасаги босана дица шулияб къот1и ягъудияздаса босараб г1адинго, гъез Аллагъ ﷻ цо гъавизе, аварагзабиги рит1ухъ гъаризе, Г1иса عَلَيْهِ السَّلَام аварагасда нахърилъун, гъесие мут1иг11ьун хъвадизе. Ва гъал насранияздаги

وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصْرِي أَخَذْنَا
مِيثَاقَهُمْ فَنَسُوا حَظًّا فَمَا ذَكَّرُوا
بِهِ فَأَعْرِضْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ
وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ وَسَوْفَ
يُنَذِّرُهُمُ اللَّهُ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ ﴿١٤﴾

к1очана жидеца т1ад къараб жоялъул г1емериселда г1амал гъабизе ва гъез Аллагъасулгун гъабураб къот1иги хвезабуна.

Гъал насраниязда ц1ар лъеялъе г1илла буго Аллагъасул салам лъеяв Г1иса аврагас къавмалда хит1аб гъабун абидал: «Щал ругел нужер Аллагъасул диналъе квербакъулел»-абун, гъал г1адамаз абун бук1ана: «Ниж руго Аллагъасул диналъе квербакъулел»-абун. Цинги г1араб раг1и «ансарал» абураб (жидеца квербакъулел абураб маг1на) «Аннасараялде» сверизе гъабуна (жидеца г1емер квербакъулел) ва гъеб раг1иялдаса гъезда насраниял абун ц1арги бач1ана.

Ва дица гъел капурал къавмазда гъоркъоб цоцазде тушманлъи бижизабуна ва ццим бахъиги гъабуна къиямасеб къо ч1езег1ан жиб бук1унеб ва жиндие ахир гъеч1еб. Ахираталде шведал Аллагъас гъел киназдаго бицине буго жидеца гъабураб г1амал, ай жиде жужах1алъул г1азаб гъабизе буго.

Насранияздаги ягъудияздаги гьоркъоб кидаго тушмантъи буклуна ва гъез цояз цоял капурал гъарула, алжаналде лъугъинеги толаро. Гъединго насраниязул буго чанго клудияб рикъи: протестантал, католикал ва цогидалги. Гъал цоял цоязул гъатланалъур (церковь) унаро ва цояз цоял капур гъарула. Гъазул цоцазе рихиналъул ва тушмантъи букланалъул къуват геларишц ядернияб ярагъ гъабун цояз цоял чIвазе хIадурун рукIин.

Ягъудиязулги буго клIго клудияб къокъа «Раббаниюнал» ва «Къуррайинал» абун, цояз цоял капур гъарулел, жидер хасаб дин ва гIадат бугел. Гъал киназего гIаммаб цохIо жо буго: гъазие бусурбаби рокъуларо ва загъиралдаги батIиналдаги бусурбабазе зарал, къварилтъи щвей мурад буклуна киназулго.

15. Я гъаб китабияб агълу: ягъудал ва насраниял! ХIакълъунго нужехъе дир авараг МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вачIун вуго, жинца нужея гIемераб жо баян гъабулев нужер Инжилалда ва Тавраталда жиб бугеб ва нужеца жиб гIадамаздаса бахчун бугеб.

Гъедин бахчараб букIана Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул сипатал, зина гъабурав чи чIимих речIчун чIвазе ккеялъул хIукму ва цогидабги. **Ва гIемераб нужеда гIайиб чIвалерб, нуж къватIир чIвазе гъарулеб жо Аллагъас бахчун тола.** Гъеб кинабго баян гъабуни нуж цIакъ инжитлъула.

Гъединго Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъальан нужехъе бачIун буго нуж хIакъаб нухалда тIоритIулеб нур ва Аллагъасул калам Къуръан, жиб баянаб, жиндир мурад ва хIукму загъираб.

16. Гъеб Къуръаналдалъун Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие бокъарав чи тIовитIула киналниги жидеда жаниб лъикIлъи бугел нухазда. Ва Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гIадамал купруялъул, жагълуялъул бецIлъиялдаса иманалъул нуралде рахъизарула жиндир амруялдалъун ва изнуялдалъун. **Ва жинца гъел гIадамалги тIоритIула битIараб исламияб нухалда, жиндиль рохел ва хвасарлъи бугеб, ахираталда алжанги щолеб.**

Гъаб клIго аяталда жаниб цIакъ берцинаб баян буго китабияб агълуялъе, гъез иман лъезе Аллагъасул авараг МухIаммадида صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва гъесда

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ
رَسُولُنَا يَتْلُو لَكُمْ آيَاتِ
الْكِتَابِ الَّتِي كُنْتُمْ تُخْفُونَ مِنَ
الْكِتَابِ وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ
قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللَّهِ
نُورٌ وَكِتَابٌ مُبِينٌ ﴿١٥﴾

يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ
رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ
وَيُخْرِجُهُم مِنَ الظُّلُمَاتِ
إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ
وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٦﴾

рештIизабураб Къуръаналда. Цо чияс гъикъани Къуръан шиб жо бугеб абун, гъесие жаваблъун гъаб аят (16) цIализе рекъараб буго.

Гъаб Къуръан буго хIакъаб нух жинца бихъизабулеб Аллагъасул нур ва жиб баянаб, жиндир магIна загъираб тIехъ. Аллагъ разилти швезе бокъарав чи гъелдалъун битIараб нухда тIовитIулеб, гъел гIадамал Аллагъасул тавпикъалдалъун купру-ширкалъул, жагълуялъул бецIлъудасан иманалъул нуралдеги рачунеб ва гъезие дунял-ахираталъул бахъибуголти шолеб хIакъаб, битIараб исламияб нухалда гъел гIадамал тIоритIулеб.

17. ХIакъълъунго гъел гIадамал капурал руго жидеца Марьямил вас ГIиса Аллагъ вугин абурал. Дуца абе МухIаммад ﷺ ТIадегIанав Аллагъасе бокъани Марьямил вас ГIисаги гъесул эбел Марьямги ва кинабго ракъалда тIад бугеб халкъги гъалаг гъабизе, шив чи вугев гъеб жо гъукъизе кIолеб ва гъелда данде чIолеб?

ЦонигичигъечIованужеца бицунебрагIиги гъереси буго. ГIиса авараг цогидаб кинабго махлукъат гIадин жив холев вуго, гъединав чи Аллагълъун вукIунаро. ХIакъълъунго Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ буго зобал-ракъазул ва гъениб жаниб бугеб кинабго махлукъаталъул ханлъи. Аллагъас жиндие бокъараб жо бокъухъин бижуна, гъеб Аллагъасул хIалкIолъиялдалъун вижана ГIиса عَلَيْهِ السَّلَام авараг эменги гъечIого. ХIакъълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ кинабго жоялде жиндир хIал кIолеб вуго, жив щибго жоялъ гIажиз гъавуларев вуго.

18. Насранияз ва ягъудияз абунa ниж Аллагъасул лъимал ругин ва Аллагъасе ﷺ рокъулел, гъес тIаса рищарал гIадамал ругин абун.

Ниж аварагзабазул наслу буго, аварагзаби Аллагъасул лъимал руго абун абулеб букIана гъез. Дуца гъезда абе МухIаммад ﷺ: Цинги Аллагъас нуже гIазаб

кинха гъабулеб нужеца мунагъал гъарураб мехаль-абун. Нужер куфру-ширкалъе гIоло Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нуже жужахI хIадурун буго, нуж гъесие рокъулел рукIаралани гъеб иш гъедин букIинароан.

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ وَوَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٧﴾

وَقَالَتِ الْيَهُودُ وَالنَّصَارَى نَحْنُ أَبْنَاءُ اللَّهِ وَأَحِبُّهُمْ قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوبِكُمْ بَلْ أَنْتُمْ بَشَرٌ مِّمَّنْ خَلَقَ يَغْفِرْ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ ﴿١٨﴾

Нужеца абухъин гъечло иш, нужги цогидалго гладин Аллагъас рижарал гъесул лагъзал руго. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие бокъарасул мунагъал чурила ва жиндие бокъарасе глазабги гъабила. Тiадегiланав Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ мулк буго зобал-ракъалги гъезда жаниб бугеб кинабго махлукъатги. Ахир къиямасеб къояль кинабго жо Аллагъасде буссине буго. Ва жиндир хликматалда рекъон Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ киназего жазаъги гъабизе буго: цохло зарра гладаб лъикiлъи гiодобги толаро, цохло зарра гладаб квешлъи тiад цiикiклинеги гъабуларо.

Жиндир цiоб-рахiматалдалъун муъминал, гiасиял лагъзал тiаса лъугъунги тола. Цохло лъиклъи гъабурасе цiакъ гiемераб ажруги кьола.

19. Я гъаб китабияб агълу!

Хiакълъунго нужехъе дир расул
вачiун вуго, аварагзаби гъечiого
гiемер замана ун хадуб, нужеда
Аллагъасул дин малъизе.

Аллагъасул свалат саламлъеяв Гiиса

аварагсдаги Мухiаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагсдаги гъоркъоб анлъунуго сон буго. Гъеб заманаяль цониги авараг вуклинчiо ва гiемерисеб халкъ хъанчазе, (статуябазе) лагълъи гъабиялде сверун букiана.

Хирияв расул Мухiаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ витiун вуго нужехъе. **Нужеца** къиямасеб къояль хiисаб-мизан гъабулеб мехаль абичiого букiине нижехъе цониги чи вачiинчiо жинца алжаналдалъун рохел бицунев ва жужахiалдалъун хiинкъиги кьолев абун. **Нужехъе** хiакъав авараг вачiун вуго иман лъуразе алжаналъул рохел бицунев, купру-ширкалда чiаразе жужахiалъул глазаб букiиналъул бицунев. Гъадин бугелъул нужеца гъав авараг ритiухъ гъаве, гъесда нахъ рилъа, нужеа ахираталда Аллагъ разилъи ва алжан букiине буго. **Хiакълъунго Аллагъ** جَلَّ جَلَالُهُ жиндир хiалкiолъи кинабго жоялда гiамлъарав вуго.

20. Дуца умматалъе вагiзалъун букiине
гъезда бице Мухiаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Муса
عَلَيْهِ السَّلَام аварагас жиндир къавммалда
абурал рагiаби: «Я дир къавм! Нужеца
ракiалде швезаре Аллагъас нужеа
къурал кiудиял нигiматал ва нужеца
гъел нигiматазде шукруги гъабе»-абун. Аллагъас нужеда

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ
لَكُمْ عَلَى فَتْرَةٍ مِنَ الرُّسُلِ أَنْ تَقُولُوا
مَا جَاءَنَا مِنْ بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ فَقَدْ جَاءَكُمْ
بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ يَتَقَوْمِ ادَّكُرُوا
نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلْ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ
وَجَعَلَ لَكُمْ مُلُوكًا وَآتَاكُمْ مَا لَمْ يُؤْتِ
أَحَدًا مِّنَ الْعَالَمِينَ

гьоркьосан аварагзаби гьаруна Аллагъасул ﷺ диналде халкъ ахӀулел ва нужер цоял ханзабилъунги гьаруна.

Гьелда цереккун нуж кьибтӀиязул лагъзал руклана, пиргӀавница жиндие бокъухъен кьварид гьарулел ва гӀазаб гьабулел. Аллагъас ﷺ гьев пиргӀавниги гъанкьизавун нуж хвасар гьаруна ва нуж ханзаби гӀадин лъугъана, нужеда гьоркьор аварагзабиги ругел ва нужедаса цогидал къавмалги хӀинкъулел.

Бануисраилазул гӀадат буклана цо чиясул жив жанив чӀезе рукъги бугони, чӀужуги йигони, цеве хӀалтӀулел гьарабашги вугони, гьев чиясда ханилан абулеб. Гьаб бакӀалдаги гьев магӀна бугилан абуна цо гӀалимзабаца.

Жинда аллагъ разилъаяв ГӀабдуллагъ ибну ГӀассида цо чияс гьикъана: «Ниль мугъажирал пакъирал гӀадамал гьечӀиш?» – абун. ГӀабдуллагъица ﷺ абуна: «Дур чӀужу йигиш, жинда аскӀов мун вуссуней?»- абун. Дов чияс абуна: «йиги» – абун. Цинги ГӀабдуллагъица гьикъана: «Дур рукъ бугиш мун жанив чӀолеб?»- абун. «Буго»- абуна дов чияс. ГӀабдуллагъица ﷺ абуна: «Мун бечедал гӀадамаздаса вугоха» – абун. Дов чияс абуна: «Дир цо хьулухъчиги вуго (лагъ вуго)»- абун. Жинда Аллагъ разилъаяв ГӀабдуллагъица абуна: «Гьедин батани, мун ханзабаздаса чи вуго»- абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Нужер цояв сах-саламат вугони, жив цибго жоялдаса хӀинкъунги гьечӀони, жинда аскӀоб гьев кьоялъ кваназе гӀураб ризкъиги бугони, гьев чи вуго кинабго дунял жинда кодоб бугесда релъун»- абун. ХӀадис имам Бухарияс бицана адабул муфрад абулеб тӀехьалда.

Ва Аллагъас ﷺ нуже кьуна цогидал гӀадамазе кьечӀел цӀакъго гӀемерал нигӀматал ва мугӀжизатал: нуже ралъад бикъизабуна, нужеда гӀад чӀун накӀкӀаль рагӀад гьабуна, нуже зодисан тӀагӀамги рещтӀизабуна «манна» ва «сальва» абун жинда цӀар бугеб ва жиб машгъураб.

21. Цинги Мусаца ﷺ абуна: «Я дир къавм! Нуж Аллагъас бацӀӀад гьабураб ракъалде лъугъа, гьес нуже кьезе кьотӀи гьабураб нужер эмен ЯгӀкъубил (Израил) мацӀалда.

يَقُومُوا دْخُلُوا الْأَرْضَ الْمَقْدَسَةَ الَّتِي كَتَبَ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَرْتَدُّوا عَلَى أَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوا خَاسِرِينَ ﴿٢١﴾

Гьаб буго Байтул-мукъадас бугеб бакӀ. Гьелда «Мукъадас» абун цӀар тана гьев аварагзаби чӀолеб бакӀ букӀиналъ ва муъминзаби руссунеб бакӀги букӀиналъ. **Нуж хӀинкъун гъаниса нахъруссун, лъутун унге. Гьедин нахъ руссани, нуж цӀакъ чӀорого хутӀараздаса рукӀине**

руго. Дунялалда гъеб Аллагъас бацлад гъабураб ва нужее х1алал гъабураб ракъги цвеларо нужее, ахираталда Аллагъасул алжанги цвеларо, нужеца гъесда г1асилтъи гъабадал.

22. Бануисраилаца абун: «Я Муса عَلَيْهِ السَّلَام Гъеб росдал агълу ц1акъ къуватаб, кутакаб буго. Ниж гъанир жанир лъугъинаро доб агълу гъанисан къват1ибе ун гурони. Дол г1адамал жалго къват1ире ани, ниж гъенире жанире лъугъина»- абун.

قَالُوا يٰمُوسَى اِنَّ فِيْهَا قَوْمًا جَبّٰرِيْنَ
وَ اِنَّا اَنْ نَّدْخُلَهَا حَتّٰى يَخْرُجُوْا مِنْهَا فَاِنْ
يَخْرُجُوْا مِنْهَا فَاِنَّا نَادْخُلُوْنَ ٢٢

23. Аллагъасдаса жал х1инкъулел, жидее ругел ниг1маталги лъалел, жидер рек1ель иманги бугев к1иги чияс абун: «Ниль гъаб къавмалда т1аде лъугъине руго росдал рагъдухъан жанир. Гъездаса х1инкъич1ого ниль жанире лъугъараб мехаль, Аллагъасул جَلَّ جَلَالُه кумекалдалъун ниль бергъине руго.

قَالَ رَجُلَانِ مِنَ الَّذِيْنَ يَخَافُوْنَ اَنْعَمَ اللّٰهُ
عَلَيْهِمَا اَدْخُلُوْا عَلَيْهِمُ الْبَابَ فَاِذَا دَخَلْتُمُوْهُ
فَاِنَّكُمْ عَلَيْهِ مُّوتٌ وَعَلَى اللّٰهِ فِتْنَةٌ لّٰوْا
اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ٢٣

Гъезул чурхдул кутакал ругониги рак1 заг1ипаб бук1уна, нильеца Аллагъасде таваккал т1амуни, Аллагъас جَلَّ جَلَالُه нилье кумек гъабула. Нужеца Аллагъасде таваккал т1аде нуж иман лъурал г1адамал ратани ва Аллагъасул ва гъесул авараг Мусал амру т1убазабизе церехун рац1а»- абун.

Гъаб аяталда жаниб ишара гъабулеб буго Аллагъасул диналтъе г1оло къват1ибе вахъун вагъулев чи жив тушманасде т1аде к1анци лъиклаб бук1иналда ва чорхоль бах1арчилтъиги ях1ги лъун, тушманасул боял г1емерал рук1иналъул к1вар гъабич1ого, цевехун ун Аллагъасе جَلَّ جَلَالُه рух1 бичулев вук1ин лъиклаб бук1иналдаги. Гъаб х1укму буго г1акъилав, къвак1арав чиясда жиб лъалеб, жиндир х1албихъи гъабураб. «Дуца хвел ц1ехе, гъеб хвелалъ дуе ц1аголтъи къела»- абун буго бах1арзаз. Хириял асх1абзабазул сияр (тарих) ц1алараб мехаль, гъеб сияралъ бицунеб буго муъминзаби тушманасдаса жидер иманалъул къвак1иялъ бергъунел рук1араблъи, жидер боял г1емер рук1ун, яги ярагъ лъиклаб бук1ун бергъунел рук1инч1еблъиги.

24. Къавмалъул церехъабаз Мусад абун: «Я Муса! Ниж гъеб росолъе кидаго лъугъиларо, дол квешал г1адамал гъеб росолъ ругебг1ан мехаль. Мунги дур Аллагъги

قَالُوا يٰمُوسَى اِنَّا اَنْ نَّدْخُلَهَا اَبَدًا مَّآدَا مُّوْا
فِيْهَا فَاَذْهَبْ اَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَتِلَا
اِنَّا هُمْ نَاقِلِعِدُوْنَ ٢٤

а гьелгун рагъизе, ниж гъанир г1одорч1ун ч1ела»- абун.

Гъаб ц1акъ къабих1аб купруялгун раг1и буго, жиндалгун Аллагъги гьесул аварагги г1одорег1ан гъарулеб. Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жидеда гурх1ун, купруялгун ва жагълуялгун бец1лгудаса иманалгун нурадде ах1изе вит1арав аварагасде гъеб раг1и абулел г1адамазе киг1ан к1удияб г1азаб гъабуниги гъезул г1асилгьялда бащалгиларо. Жидер х1акъирлгьялде, х1инкьялде ва заг1иплгьялде т1адеги гъединаб к1удияб купруялгун раг1и абун а гъудияз.

25. Муса عَلَيْهِ السَّلَام аварагас абун: «Я дир Бет1ергъан, дир х1ал к1олеб жо щибго хут1ич1о цох1о дир напсги, дир вац Гъарунги гурони.

قَالَ رَبِّ إِنِّي لَا أَمْلِكُ إِلَّا نَفْسِي وَإِنِّي فَافْرَقْتُ بَيْنَنَا وَبَيْنَ الْفَاسِقِينَ ﴿٢٥﴾

Гъаб къавм дида г1асилгана, гъазул куфруялгун гучги бергъана. Дуца, Бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ нижги гъаб пасикъаб къавмги цоцаздаса рат1а гъаре. Дурго г1адлуялдалгун, дур х1икматалдалгун дуца х1укму гъабе, Аллагъ, гъаб амруялгун»- абун.

26. Т1адег1анав Аллагъас абун: «Гъеб росо дица гъаб къавмалъе х1арам гъабун а к1икъого сональ. Гъеб к1икъого сональ дур къавм ракъалде сверулел рук1ине руго, жидеда къват1ибе унеб

قَالَ فَإِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَيْهِمْ أَرْعِينَ سَنَةً يَتَيَهُونَ فِي الْأَرْضِ فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿٢٦﴾

нухги батизе гъеч1о. Дур гъеб къавмалда щибго рак1 гурх1уге, Муса. Гъеб къавм ц1акъ пасикъаб, квешаб къавм буго, жидеда г1акъуба г1азаб гъабизе мустах1икъалги руго.

Цинги гъеб къавм к1икъого сональ гъеб ракъалда свердулеб хут1ана. Сордоял ч1еч1ого хъадараб мехаль, рогъалида жидеда байбихъараб бак1алде шун ратулаан. Гъеб ракъалда рук1аго жидер г1емерисел хвана ва ц1ияб г1елги бижун бач1ана. Г1емерал муг1жизатал, г1аламаталги рихъизаруна гъезда Муса аварагас. Аллагъасул свалат салам лъеяв Муса ва Гъарунги хвана гъеб ракъалдаса къват1ире рахъинч1ого. Къавмалъе бет1ерлгьи (амирлгьи) гъабун Юшаг1 ибну Нун абулел ч1яс. К1икъого сон бан хадур гъеб ракъалдаса къват1ире рахгун, Байтул-мукъадас бугеб бак1алде росолъе лгъугъана. Гъеб свериялгун къиса Суратул Бакъараталдаги бицана (57 абилеб аяталгун тафсиральгун).

27. Дуца гъеб къосараб къавмалъе, болъонал ва маймалакал жидер гъарурал а гъудиязул х1ал хъубал

*وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقُبِّلَ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ

гIадамазе ва гъезда релъаразегI
бице, МухIаммад ﷺ, Аллагъасул
 свалат салам лъеяв Адамил кIиго
васасул къиса хIакъаб жоялдалъун,

مِنَ الْآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ قَالَ إِنَّمَا
 يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ ﴿٢٧﴾

жиндиль гьереси гъечлеб, тIаде жо цIикIкIизабичлеб, жиб
 хисизабичлеб.

Гъазул къисаялълул байбихъи буго: Аллагъасул салам лъеяв Адам
 аварагасе Аллагъас ﷻ шаргI гъабун букIана жиндир ясал жиндирго
 васалазе росасе къезе, цоги гIадамал гъечIого ва цоги батIияб шартI
 гъабизе ресги гъечIого. ХIава эбелалъ щибаб нухалъ васги ясги
 гъарулел рукIана. Гъел кIудиял гIун ригъин гъабизе мех щведал цо
 вацасда цадахъ гъаюрай яс цогидав вацасе къолаан чIужулълун.

Цинги Гъабил ва Къабил абулев кIиго васасе руччаби рачизе мех
 щведал, Къабилие бокъана живгун цадахъ гъаюрай яц жиндие
 чIужулълун ячине. Адам ﷺ гъесда тIад рекъечIо ва къотIи гъабуна
 гъав кIиявго вацас къурбан хъвезе ва гъеб къурбан Аллагъас къабул
 гъабурасе Къабилгун цадахъ гъаюрай яс къезе. Цинги къурбан хъуна
 ва Аллагъас ﷻ Гъабиллil къурбан къабул гъабуна.

Хадуб Къуръаналда абулеб буго: Гъев кIиявго васас Аллагъасе
къурбан хъураб гIуж бице. Цинги гъеб къурбан цоясул къабул
гъабуна Аллагъас, цоясул къабул гъабичIо. Къабил вукIана хур
 бекъун бетIербахъи гъабулев, Гъабил вукIана гIи-боцIи хихъулев.
 Къабилица цо рольул гул бахъана къурбаналъе, гъебги гъитIинаб,
 къадараб цIехон бахъана. Гъабилица лъикIаб куй хъун гъеб бахъана
 къурбаналъе. Гъезул къурбан къабул гъабиялъе гIаламат букIана
 зодисан цIа бачIун гъеб къурбан цIаялъ кванай.

Цинги зодисан цIа бачIун Гъабиллil къурбан кванана. Къабиллil
 цIакъго ццим бахъана ва жинца абуна: «**Дица мун чIвала**»- абун.
 Гъабилица абуна: «**Аллагъас жиндаса хIинкъарав чиясул къурбан**
къабул гъабула»-абун.

28. Хадубги Гъабилица абуна: Дуца
 дун чIвазе абун дида квер битIани,
 дица мун чIвазе дуде квер битIизе
 гъечIо. Дун Аллагъасул гIазабалдаса
 хIинкъула, гъаб кинабго гIаламалълул
 БетIергъанълун жив вугев,

لَنْ يَسْطِيَ يَدَيَّ إِلَيْكَ وَلَا تَقْتُلَنِي مَا أَنَا
 بِبَاسٍ يَدِي إِلَيْكَ لَا أَقْتُلُكَ إِنِّي أَخَافُ
 اللَّهَ رَبَّ الْعَالَمِينَ ﴿٢٨﴾

29. дие бокъун буго дирги
 дирги мунагъал дуда тIаде ккезе
 ва мунги жужахIалълул агълу

إِنِّي أُرِيدُ أَنْ تَمُوتَ أَيُّهَا النَّاسُ وَأَشْمِكَ فَتَكُونَ مِنَ
 أَصْحَابِ النَّارِ وَذَلِكَ جَزَاءُ الظَّالِمِينَ ﴿٢٩﴾

вук1ине. Гьѣб жужах1 буго жидеца зулму гьабурал г1адамазе бугѣб жазаъ.

Дие бокъун буго Аллагъасде ﷻ цеве дун дие зулму гьабуравлъун ине, дица цогидазе зулму гьабуравлъун инч1ого.

30. Къабиллil х1асадалъ ва раk1

хъублъиялъ гьесда бигъаяб жолъун
бихъизабуна жиндир вац ч1вай. Цинги
Къабиллица Гъабил ч1вана ва Къабил
бахъикъосараздаса лъугъана.

فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ
فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٣٠﴾

Бищун цебе ракъалда г1одобе т1ураб инсансул би бук1ана гьѣб. Ибнуг1аббасица абуна: Гъабиллица Къабиллие х1инкъи кьун бук1ана жужах1алъул ц1а бук1уна зулму гьабурал г1адамазе жазаълъун абун, цингиги гьѣв х1инкъич1о ва щайт1аналъул мурад т1убзабуна.

31. Цинги Аллагъас цо гьедо бит1ана жинца ракъ бухъизе х1ат1аздалъун ва гозоялдалъун, гьѣв Къабиллида лъазе кин жинца Гъабиллil къаркъала ракъуль лъелеб.

Мужагъидица абуна: Аллагъас ﷻ к1иги
гьедо бит1ун Къабиллида рихъулеб бак1алда
к1иябго цоцалъ багъана ва цояб цоялъ
ч1вана. Цинги х1ат1аз ва гозоялъ гвенд бахъун, гьениб жаниб хвараб
гьедо рехун, т1аде ракъ бачана.

فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا يَبْحِثُ فِي الْأَرْضِ
لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُؤَارِي سَوْءَ أَخِيهِ قَالَ
يُونُسُ لَيْتَنِي أَخَّرْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَذَا
الْغُرَابِ فَأُورِي سَوْءَ أَخِي فَأَصْبَحَ مِنَ
الْخَاسِرِينَ ﴿٣١﴾

Гьѣб жо бихъараб мехалъ **Къабиллица абуна: «вай дир заг1иплъиги щиб? Гъаб гьедоялда г1анаб г1акълу бук1ун гьѣч1оха дида. Дида лъач1о кин гъаб къаркъала ракъуль бахчулебали».** Гьѣб жиндир г1акълу дагълъиялдаса пашманавлъун лъугъана Къабил бахъикъосиги пашманлъиги к1иябго данделъана гьесие.

Жинда Аллагъ разильяв ибнуг1аббасица абуна: «Гьѣв пашманлъич1о жинца вац ч1ваялда. Гьедин пащманлъун вук1аравани, жинца тавбо гъабилаан»- абун.

Хирияв аварагасул ﷺ х1адис буго: «Жинца ракъалда т1ад пасалъи-зулму гьабурав ва г1агарлъиялъул гурх1ел-рах1мо къот1изабурав чиясе дунялалдаго г1акъуба хех гъабила, ахираталдаги гьесие гъабулеб г1акъуба дагъ гъабиларо». абураб маг1на бугѣб. Гъав Къабиллil пишаялъулги гъаб к1иябго жо буго. إِنَّا لِلَّهِ وَأَنَا لِيَوْمِهِمْ رَسُولٌ.

32. Гъаб Къабиллица Гъабил ч1вай сабаблъун Дица бануисраилазда т1ад гъабуна: жинца шарг1ияб г1илла

مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَى بَنِي إِسْرَءِيلَ
أَنَّهُ مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ

гъеч1ого къисас боси г1адаб, яги
имамас х1ад къаби г1адаб, цо напс
ч1варав чи, яги гъеб напсалъ ракъалда
пасалъи гъабич1ого бук1ун хадубги
гъеб напс ч1варав чи.

Пасалъи буго гъачагълъи гъаби,
муртадлъи. Гъав жинца напс ч1варав
чиясе х1укму буго ва гъесие мунагъ

буго жинца киналго г1адамал ч1варасе г1адаб. Жинца цо напс
ч1аго гъабурав чи: жинца цо сабаб гъабун ч1вазе бук1араб напс
хвасар гъабурав чи, яги цо гъалагълиялде ун бук1араб напс хвасар
гъабурав чи, гъав чиясул х1укму буго ва гъав чиясе кири буго
киналго напсал ч1аго гъарурасе г1адаб.

Гъаб аяталдаса бич1ч1улеб буго напс ч1вай к1удияб мунагъ бук1ин ва
ц1акъ гучаб х1инкъиги къолеб буго Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ щибго шарг1ияб
г1иллаги гъеч1ого напс ч1варав чиясе. Аяталда жаниб «бануисраилазда
т1ад гъабун» абун бук1аниги, гъаб аяталъул х1укму кинабго халкъалъе
г1аммаб буго. Гъелда т1орит1ел гъабулел х1адисалги руго.

Гъаб аяталда нахърилълъпарздаса вуго жинда Аллагъ разилъаяв
Г1усман асх1аб, жив ч1вазе вук1ин лъараб мехалъги данде вахъизе
г1амал гъабич1ев, кумек гъабизе рач1арал асх1абзабиги лъик1аб дуг1а
гъабун нахъе рит1арав.

Жинда Аллагъ разилъаяв Абугъурайратидасан х1адис бицана: «Дун
Г1усман رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ асх1абасде т1аде ана гъев ч1вазе абун цо къавм ургъун
бугеб мехалъ, ва дица абун: «Я амирул муъминин! Дун дуе квербакъизе
вач1ун вуго, мун ч1вай берцин бихъун буго цо къавмалда» – абун. Жинда
Аллагъ разилъаяв Г1усманица абун: «Я Абугъурайрат, дуе бокъилищ
дуца киналго г1адамал ч1вазе ва гъелгун цадахъ дунги ч1вазе» – абун.
Дица абун: «Бокъиларо» – абун. Жинда Аллагъ разилъаяв Г1усманица
абун: «Дуца цо чи ч1вани, я Абугъурайрат, мун киналго г1адамал
ч1варазда релъгъун вук1уна. Мун т1ад вуссун а дуе изну бугевлъун, дуе
ажро, кири бугевлъунги, дуе мунагъ х1акъ гъеч1евлъунги»- абун. Цинги
дун нахъе вач1ана ва дица рагъ гъабич1о» – абун. Х1адис ибну Саг1дица
Ат1абакъат т1ехъалда бицана, къуч1аб иснадалдалъун.

Х1акълъунго бануисраилазухъе дир аварагзаби рач1ана баянал
шарг1иял х1ужабиги, муг1жизаталги росун. Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ цо гъави,
аварагзабазда нахърилълъгин т1адаб бук1ин гъезда бицунел, ракъалда
пасалъаби гъари, г1адамал ч1вай х1арамаб бук1инги бицунел. Цинги
гъел бануисраилазул г1емерисел г1адамал, гъаб шарг1ияб х1укму

فِي الْأَرْضِ فَكَانَ نَصَابُ الْإِنْسَانِ
جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَانَ نَصَابُ الْإِنْسَانِ
جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا
بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّا كَثَّرْنَا مُنْهُمُ بَعْدَ
ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَمُتْرِفُونَ ﴿٢٢﴾

жидеда бицун ва бич1ч1ун хадубги, ракъалда пасалъи ва зулму гъабулел руго. Цо напс ч1варав чиясе бугеб х1укму жидеда бицун бугониги, жидеца аварагзаби ч1валел руго.

33. Жидеца Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ ва гъесул расуласда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рагъ балел г1адамазе бугеб жаза буго, гъединго ракъалда т1ад пасалъи гъабун, гъачагълъи гъабун хъвадулел г1адамазеги жаза буго: жал ч1вай, яги жал хъаршазда маг1аз рукъи, яги жидер кверги х1ет1еги къот1и, цояб квег1аб цояб кваранаб, яги жал ракъалда т1ад лъутизарун, жидеда хадур лъугъун цо бак1алда

إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ
وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ
فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّبُوا
أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ
مِّنْ خَلْفٍ أَوْ يُنْفَوْا
مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ
خِزْيٌ فِي
الَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فِي الْأَمْرِ
الْعَظِيمِ ﴿٣٣﴾

ч1езе теч1ого, гъезие г1акъуба гъаби. Гъаб шарг1ияб х1укму буго жидее дунялалда гъабулеб г1одобег1анлъи ва г1азаб. Ва гъезие ахираталда ц1акъ гучаб жужах1алъул г1азаб бук1ине буго.

Гъаб аят рещт1изабиялъе сабаб бицана: г1урайнат абулеб къавмалъул цо г1адамал жидеца иман лъун Мадинаялда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе рач1ун рук1ана. Т1адрусун инелде гъезда цо унти бач1ун, Мадинаялъул раг1алда ругел закаталъул варанаби хыхъун рук1арал г1ухъбузухъе рит1ун рук1ана, гъел варанабазул рахъ ва к1ващ гъекъон жидеда бач1араб унти т1аса инабизе. Гъедин рук1ун жал сахлъараб мехалъ варанаби хыхъун вук1арав веxъги ч1ван, гъел варанабиги рачун лъутун ана.

Гъаб хабар Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе шведал, хеаб ах1и бан асх1абзаби къват1ире рахъизарун, хадур лъугъана ва кквезеги ккун гъел г1адамал Мадинаялде рачун рач1ана. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас х1укму гъабуна гъезул квералги х1ат1алги къот1изе, бералги рахъизе, цинги хвезег1ан бакъукъе рехун тезе. Гъедин къвак1араб тамих1 гъабиялъе г1илла бук1ана гъез чанго клудияб мунагъ ва г1асилъи гъабун бук1ин: муртадлъи, хиянат гъаби, чи ч1вай, цлогъ гъаби. Гъаб х1укмути шарг1иял х1адал рицун, нилье насхо гъабураб буго. Берал рахъиги ва цогидаб зулму гъабиги шарг1алда гъукъараб жо буго.

Гъаб аяталда жаниб чанго бат1ияб х1укму бицун буго, цоялда цояб нахърег1изабун. Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуг1аббасица абуна: «щибаб зулмуялъе ва пасалъиялъе жиндирго х1укму буго. Цо чи ч1ван вугони къисасалъе жинца ч1варав ч1вала. Жинца цо чиги ч1ван гъесул боц1иги босун бугони, гъев чи ч1вала. Хадуб квариде ван г1адамазда вихъулеб бак1алда тела дагъал къояз, г1адамал х1инкъизе ва гъезие

ваг1за бук1ине. Жинца чи ч1вач1ого боц1и бикъарав чиясул кваранаб квер ва квег1аб х1ет1е къот1ила (ц1огъорасул х1укму хадусан бач1ине буго, гъаб буго гъачагъасул х1укму).

Жидеца г1адамал х1инкъизарулел, амма чи ч1вач1ого, боц1и бахъич1ого нухда ч1ун ругел г1адамал, цо бак1алда ч1езе теч1ого т1уризарун исламияб ракъалдаса къват1ир инарила. Цо г1алимзабаз ва имамзабаз абуна гъел г1адамал туснахъалгъур т1амила абун.

34. Жидеца Аллагъасдаги جَلَّ جَلَّالَهُ

аварагсдаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рагъ гъабулел,

гъачагът1и гъабун халкъалье

къварилт1и гъабулел г1адамал, жидеда

т1ад нужер квершел батилелде тавбо гъабун, квешт1и тун,

Аллагъасдасан х1инкъун г1одор ч1ани, гъал г1адамазе нужеца

г1акъуба-г1азаб гъабуге. Нужеда лъай х1акъльунго Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ

жинца мунагъал рахчулев, жив гурх1улев вук1ин.

Ибнухат1ибица абуна: «гъав ракъалда пасальи гъабурав, Аллагъасда جَلَّ جَلَّالَهُ ва аварагсда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рагъ гъабурав чи иман лъурав бусурманчи вугони, гъасул Аллагъасда جَلَّ جَلَّالَهُ хурхарал х1акъал гъесде т1амун тола. Г1адамазда хурхарал х1акъал гъел г1адамазул ихтияралда рук1уна, жидее бокъани т1аса лъугъун тела, жидее бокъани къисас босила ва боц1и-малги бец1изабила. Гъел пасальаби гъарурал г1адамал капурзаби рук1ун, цинги жидеца иман лъуни ва тавбоги гъабуни – гъездаса кинабго х1акъ т1асан ккола.

Исламалъ цебехун араб кинабго жоялгул х1укму къот1изабула. Мух1амад ибну Ах1мадил Мах1алияс Жалалалда абуна: «Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ «нужеца х1ад гъабуге» абич1ого, «Аллагъ гурх1улев вуго»-абун абиялдаса бич1чулеб буго Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ жиндир х1акъаздаса т1аса лъугъулев вук1ин, г1адамазул х1акъал гъезул ихтияралда толев вук1инги.

Цо г1алимзабаз абуна, аяталгул загъираб маг1наялде балагъун тавбо гъабурав чиясдаса жив ч1вай, хъорщоде вукъи, х1ет1е къот1и т1аса кколеб буго. Амма квер къот1иялгул масъала балъго хут1улеб буго абун. жидеда Аллагъ разилъаял асх1абзаби рекъараб раг1и буго гъеб квер къот1иги тавбо гъабиялдалгъун т1аса ккола абураб.

Гъадиनाव гурх1ел бергъарав ханасе даимго щукру гъабулеллгъун рук1ин нильеда т1адаб буго.

35. Я гъал иман лъурал г1адамал! Нуж

Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ амруялда хилиплъизе,

гъесда г1асилъизе х1инкъа гъесул

г1акъуба-г1азаб нужеда щвеч1ого

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَأَبْتَغُوا
إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ وَجَاهِدُوا فِي سَبِيلِهِ
لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

букIине. **Ва нужеца Аллагъасде гIагарлъулел рахъалги сабабалги тIалаб гъаре, лъикIаб гIамал гъабун, Аллагъ разилъи тIалаб гъабун хъваде. Ва нужеца Аллагъасул ﷺ дин ракъалда букIиналъе гIоло жигъадги гъабе. Гъедин нуж хъвадани нугер абадияб талихI-рохелалда квершел батила.**

Ибнукасирица абунa: ТIадегIанав Аллагъас ﷺ гъаб цо аяталда жаниб кинабго шаригIат бицана: Аллагъасда гIассилъизе бегъулареблъи бицана, цинги Аллагъ разилъи тIалаб гъабун лъикIал гIамалал гъарун хъвадизе кколеблъиги бицана. Ахиралда кинабго дин, бусурбаби ва исламияб ракъ жиндалъун цIунулеб, ва гъеб исламияб дин ракъалда даим хутIиялъе сабаблъун бугеб, Аллагъасул ﷺ тушбабазда жигъад гъабе абун амруги гъабунa.

Щал гъел Аллагъасул тушбаби абуни, киналниги гъесда мутIигIлъиялдаса рахъарал, жидеца Аллагъасда ﷺ ва гъесул аварагзабазда **عَلَيْهِ السَّلَام** инкар ккурал, Аллагъасде ширк гъабун гъев гуреб жоялъе гIибадат гъабурал, жидеца хIакъаб, битIараб Аллагъасул дин тарал гIадамал руго. Гъезда данде рагъ гъабун, гъел иманалде ахIун, Аллагъ цо гъавун, цохIо гъесие лагълъи гъабиялде гъел рачун хъвадулел гIадамал руго жидеца Аллагъ разилъи тIалаб гъабулел, лъикIалдалъун амру гъабулел, квешаб жо те абун нагъю гъабулел гIадамал.

Цингиги гъеб Аллагъасул ﷺ диналде данде чIчIарал, гъеб ракъалда тIибитIизе квалквал гъабулел гIадамазда ярагъ кодоб босун рагъ гъабун жидер боцIи-мал ва черх Аллагъасе бичулел гIадамазда абула мужагъидал абун. Гъал мужагъидазе ахираталда цIакъ кIудияб даража-макъам буго. Абадияб, жиб даимаб, тIаса унареб бахъибуголъи буго гъеб. Жинда жаниб херлъиги хвелги гъечIеб, гIолохъанлъи тIаса унареб, лазат, рахIат даимаб Аллагъасул ﷺ алжан буго гъеб.

Цоги кантIизе ккараб жо буго: гъаб аяталда жаниб абулеб буго: «нужеца Аллагъасде щвеялъе сабаб тIалаб гъабе»-абун. Гъеб рагIи буго «الْوَيْسِلَةَ» абураб рагIи. Гъаб «الْوَيْسِلَةَ» абураб рагIиялдаса киналго кIудиял гIалимзабаз магIна босана Аллагъасе тIагIат-гIибадат гъабун, гъев разилъи тIалаб гъабун хъвади, гъеб буго нуж Аллагъасде гIагарлъиялъе «василат» абун. Гъаб рагIиялъул магIна гъечIо нужеца Аллагъасдаги нужедаги гъоркъор жидеца шапагIат гъабулел гъоркъохъаби ккве абураб.

«الْوَيْسِلَةَ» абураб рагIиялъул цоги магIна буго, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб. Жинда Аллагъ разилъаяв Абутъурайратидаса бицараб хIадисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абунa: «*Нужеца дида свалат битIараб мехаль, нужеца дие василатги*

гъаре Аллагъасдаса»- абун. Нижеца абун: «Я Расулуллагъи ﷺ! Щиб жо бугеб гъеб василат»- абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас абун: «Алжаналда жаниб бицун тIадегIанаб даража буго гъеб, цохIо чиясе гурони жиб цолареб. Дир хъул буго гъеб даража дие цвела абун». ХIадис имам Тирмизияс бицана.

ИбнугIаббасицаги абун: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас абун: «Нужеца Аллагъасда гъаре дие «василат» кье абун. цив чияс дие василат гъараниги, дица гъесие ахираталда шапагIат, яги нугIлъи гъабизе буго»- абун. ХIадис ТIабаранияс бицана.

Как ахIун хадуб гъабулеб дугIаялда жаниб буго гъаб василат аварасе кье абун гъарулеб бакI. Цоги бокъараб бакIалдаги гъеб гъаризе бегъула, хасго аварасда свалат битIун хадуб гъарани, гъесул амру тIубараздасан вукIина.

Гъаб василат абураб рагIиялда хурхараб, гъелдасан бижараб буго «тавассул» абураб рагIи. Гъаб рагIиялъул магIна буго жинца гIагарлъи тIалабгъаби, живкъабулгъавитIалабгъаби. Киналго гIалимзаби жинда рекъараб рагIи буго хирияв аварасдалъун ﷺ тавассул гъабизе бегъи гъев чIаго вугев мехаль ва жиндир лъикIал гIамалаздалъун тавассул гъабизе бегъи, ва лъикIав чиясдасан дугIа тIалаб гъабизе бегъиги. Гъалдаги тавассулилан абула.

Жодода Аллагъ разилъаял ГIумар асхIабасул вас ГIабдуллагъидаса хIадис бицана: Дида Аллагъасул расул ﷺ, жинца абулев рагIана:

«Исламалда ццересел умматазул лъабго гIолохъанчи сапаралда рукIадго сордо базе абун цо нохъоде лъугъана. Цинги магIардаса клудияб гамачI бортун бачIун нохъоялъул клалтIу бацун, къватIире рачIине нух гъечIого жанир хутIана.

Цинги гъел гIолохъабаз цоцаде абун: «Гъанже нилъее щибго сабаб гъечIо гъаб гамачIалъул къварилъи тIасса ине нилъеца гъабураб лъикIаб гIамал бицун гъелдалъун Аллагъасда гъари гуреб» -абун.

Цинги цояс абун: «Я дир БетIергъан Аллагъ! Дир херал эбел-эмен рукIана. Дица гIака бечIарабго гъезие хинаб рахъ гъекъезе кьолаан, цогидал лъимал-боцIиги жибго тун. Цо нухаль цIул бакIаризе арав дун рокъов тIад вуссине кватIана ва гъел кьижун хадув гурони дун гъезухъе цвечIо. Дица гъезие хинаб рахъ бечIана ва дун рахъ босун вачIилелда дида эбел-эмен кьижун ратана.

Дун рахъдал хъабаги кодобе ккун гъезда цеве гIодов чIчIана, ва дида аскIор ракъун гIодулел лъимал рукIадго, хъахIлъи биччан макъидаса гъел рорчIизегIан дун гъезухъе валагъун чIчIана. Эбел-инсудаса цеве

лѣмалазе я хлайваназе рахъ кѣзе дие бокъичло, гьел макъидаса рорчлизаризеги бокъичло. Цинги гьел макъидаса рорчлана ва гьез жидер рахъ гьекъана.

Я дир Бетлергъан Аллагъ! Гъаб гламал дица мун разилъи тлалаб гъабун гъабураблъун батани гьелъул хлурмат гъабун дуца нижедаса гъаб къварилъи борхе!»-абун. Гъеб гамачл дагъабго борхун бачлана, ва амма глолохъабазе къватлире рачлине нух лъугъинчло.

Цинги клиабилев глолохъанчиясги абун:

«Я дир Бетлергъан Аллагъ! Дир цо яцггал йиклана дие жий цлакъ йокъарай. Киглан дица гъараниги, хлилла гъабуниги жиндаго асклове лъугъине гьелъ дун виччачло. Цо мехалъ хур хун ракъул сонал рачлана ва чара хун гьей дихъе кумек гъарун ячлана. Дица гьелъие нусиялда къого (120) динар месед къуна ва дун асклове виччай тлалаб гъабун. Гъей мутлигльун, гьелъул бохдузда гъоркъове дун лъугъараб мехалъ гьелъ абун: «Мун Аллагъасдаса хлинка ва хларамаб нухалда гъаб мугъру тлезабуге!» – абун.

Цинги дун гьелда асклоса нахъе къана, гьелъие къураб меседги гьелъухъго тун. Я дир Бетлергъан Аллагъ! Гъедигланго дие йокъарай гладамалда асклове цведалги дудаса хлинкаъун дица гьей тун ятани, гьелъул хлурмат гъабун дуца нижедаса гъаб къварилъи борхе!»-абун. Гъеб гамачл дагъабги борхун ана, амма къватлире рачлине нух лъугъинчло.

Цинги лъабабилесги абун:

«Я дир Бетлергъан Аллагъ! Дица мухъдахъе хлатлизе гладамал рачун руклана. Хлатли тлубараб мехалъ гъезие мухъги къуна. Цо чи мухъ босичлого ун вуклана ва дица гъесие кколеб мухъ чанго соналъ гъесие хайиралъе хлатлизабуна.

Гемеараб маглишат лъугъараб мехалъ вачлана гъев чи жиндие кколеб мухъ босизе ва гъес абун: Я Аллагъасул лагъ! Дуца дир мухъ дихъе къе! – абун. Дица гъесда глиялги, глациги, варанабиги, лагъзалги рихъизе гъаридалго (гъаб буго дур мухъ – абун), гъес абун: Дун махсароде кквечлого дие кколеб мухъ къе! - абун. Дица гъесда мун махсароде колев гъечло абидал, гъев жиндирго боцли-малги бачун ана ва щибго жсо нахъеги течло. Я дир Бетлергъан Аллагъ! Гъаб гламал дица мун разилъи тлалаб гъабун гъабураблъун батани, гьелъул хлурмат гъабун Дуца нижедаса гъаб къварилъи тласа босе!» - абун. Гъеб гамачл жегиги борхун ана ва гьел глолохъаби нохъодаса къватлире рачлана.»-абун. Хладис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Гъаб хладисалъ биччлизе гъабулеб буго нильеда, жив Аллагъасе

глоло ракл бацладго гьабураб гламалалъул бугеб клудияб кьимат, ва гьелдалъун гьабураб дуглаги, Аллагъс кин къабул гьабулеб бугеб.

Дугла гьабиялъул аслу буго щибго жо гьоркъоб кквечлого цохло Аллагъасда جَلَّ جَلَّاهُ гьари. Гьелъие далил къуръаналъул аят буго: (Дуда дир лагъзадерица гьикъараб мехаль, я Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дир хлакълъуль, дун цлакъго глагарда вуго, дида гьарарав чиясул дуглаялъе жаваб кьолев вуго. Дугла дида гьабун, жаваб кьейги дида гьаре абе. Ва дида иманги лъе абе. Гьадин хьвадани гьел Аллагъ جَلَّ جَلَّاهُ разияб нухда тлоритлараллъун руклина). (Суратул Бакъарат, 186 аят).

36. Хлакълъунго Аллагъасде جَلَّ جَلَّاهُ инкар ккун, купру-ширкалда хьвадун

хварал гладамал, ахираталде щун

Аллагъасул глазаб жидеес буклин

хлакълъараб мехаль, гьаб кинабго

дунялги гьелда релъараб цогиги

дунялги ва глемерал хазинабиги

жидеес ругониги, гьеб кинабго кьун, Аллагъасул глазабалдаса

хвасарлъи тлалаб гьабилаан. Амма Аллагъас جَلَّ جَلَّاهُ гьездаса

щибго жо къабул гьабуларо ва жидеес цлакъ унтизабулеб

жужахлакълъул глазаб буклине буго.

Ахираталъул рукъ гламалазде данде жазаъ гьабулеб рукъ буго ва гьениб Аллагъас кинабглаги зарал, хиянат гьечлого, щивав инсанасул гламалазул хлисаб-мизан гьабула. Киглан клудияв ханги, киглан члухларав залимги, киглан дунял квегъулев вукларав бугъаги Бетлергъан Аллагъасда جَلَّ جَلَّاهُ цере тлад ретлел гьечлого, мунагъазул гьиралги раччун, глетлугьги тлерхъун, асклов вугев чи щивали валагъизе регличлого, жиндир эбел-эмен, лъимал клочон тун чолеб кьо буго гьеб. Я Аллагъ! Ниж гьеб кьо клочараздаса гьаруге.

37. Жужахлакълдаса къватлир рахъизе

бокьун руклуна гьел гладамал. Амма

жал гьениса къватлире рахъуларо.

Жидеес гьеб жужахлакълда жаниб данмаб

глазаб буклуна.

38. Жинца жо бикъарав чи ва жинца жо

бикъарай члужугладанги, нужеца гьезул

кверал къотле, гьез гьабураб цлогъалде

данде жазалъун, Аллагъасул рахълъан

бугеб хладлъун ва глакълъульун.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوَ أَنَّ لَهُمْ مَتَى الْأَرْضِ

جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لَيَفْتَدُوهُ مِنْ

عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَمَةِ مَا تُقْبَلُ مِنْهُمْ

وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٣٦﴾

يُرِيدُونَ أَنْ يُخْرِجُوا مِنَ النَّارِ وَمَا هُمْ

بِخَارِجِينَ مِنْهَا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٣٧﴾

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا

جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِنَ اللَّهِ

وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٣٨﴾

Х1акълъунго Т1адег1анав Аллагъ жиндир гуч бергъарав вуго, жиндир шарг1 хвезе гъабураздаса рец1ел босизе к1оле вуго. Ва х1укмуялъуль г1адлу бит1арав, х1икмат-пайда гъеч1еб жо жинца гъабуларев вуго.

39. Жинца зулму гъабун хадуб тавбо гъабурав чи, жинца ц1огъ тарав, цинги лъик1аб г1амалги гъабурав, загъирги бат1инги бац1ц1ад гъабун

فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّ اللَّهَ يَتُوبُ عَلَيْهِ إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣٩﴾

хъвадарав, Аллагъас гъесул тавбо къабул гъабула ва гъесие ахираталда г1азаб гъабуларо. Дунялалда тавбо къабул гъабиялъе шарт1 чияр х1акъ нахъе къей ва гъев чи т1аса лъугъизави буго. Х1акълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ муъминзабзда гурх1улев, гъезул мунагъал рахчулев вуго.

Ибнухат1ибица абуна: «Дунялалъул къанунал х1алт1изарулел пачалихъазда ц1огъорас жо бикъула щибго х1инкъич1ого: Гъесда лъала нагагъ ц1огъор вук1ин лъаниги, гъев дагъабго заманаялъ туснахъалде вит1улеблъи. Гъеб туснахъги квенги къолеб, лъимги къолеб, унтарасе даруги гъабулеб бак1 бук1ин. Гъениса къват1иве живги вач1уна дагъабги лъик1 ц1огъ гъабизе ругъунлъун.

Гъаб амру гъадин бук1иналъе нуг1лъи гъабула къойидаса къойиде квешлъаби г1емерлъулел рук1иналъ ва гъал «г1акъила», «ц1одорал» пачалихъазул бут1рузда гъельие дару гъабизеги лъалеб гъеч1олъиялъ. Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жиндир лагъзадерида гурх1улев вуго, гъезие маслих1атаб жо лъалевги вуго. Аллагъасул квер къот1илъун бугеб х1укму хъвадизабулеб х1ижазалъул ракъалда (Макка – Мадина) ц1акъ дагъ раг1ула жо бикъун бугин абун, гъениб мискинаб халкъ бугониги. Гъениб квер къот1ана абун къанаг1атгурони хабарги раг1уларо. Гъаб гъеч1ишца Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ х1укму ц1акъ х1икмат к1удияб бук1иналъе г1аламат!

Шарг1алда рекъон ц1огъ абула цо инсанас ц1унун, бахчун бугеб бак1алдасан цоги чияс бальго гъеб жо босиялда. Гъедин жо бикъараб мехаль ва гъев чи живго мук1урлъун, яги нуг1зал рук1ун гъез нуг1лъи гъабун гъев чияс ц1огъ гъаби х1акълъараб мехаль, шарг1алда рекъон гъесул квер къот1ула, жинца бикъараб жо цо динаралъул ункъил бут1аялъул къимат бугеб жо бугониги. Гъаб заманалъул г1арац-меседалда борцун гъельул къимат мух1канго бицине дида лъаларо.

Цо г1алимас абуна: Гъаб аяталда жанив ц1огъор цеве рехсон, ц1огъ гъабурай г1адан хадуй рехсана. Ц1огъ гъаби г1емерисеб бихъиназул г1амал бугельул гъел кант1изе ва нахъ ч1ивазе. Зинаялъул х1ад бицунеб

аяталда зина гъабурай глдан цсе рехсон, зиначи хадув рехсана, руччабаз зина гъаби цлакъго къабихлаб букиналде ишара гъабун.

Цоги глалимас бицана: исламалъул хлукмуялда глайиб члвaze бoкьун цо чияс абуна: «шарглалда рекъон жинца квер къотларав чиясдаса дияталъе кликъоялда анцлго варани бахъула. Цлогъ гъабураб мехаль тьабго диргъамалде данде гъеб квер къотлун глoдoбe рехулеб буго»- абун. Гъасие жаваб гъабун глалимас абуна: «Гъеб квер жиб аманатлъун бугеб мехаль, жиндир глайиб гъечлеб мехаль цлакъ хирияб жо букина. Цинги жинца аманат хвезабун хиянат гъабидалго цлакъго учузаблъун лъугъана» – абун.

40. Дуда лъалариш, я гъав инсан!

Хлакълъунго Аллагъ вуктин зoбал-
ракъазул ва гъезда жаниб бугеб
махлукъаталъул беттергъан. Жиндие
бокъарав чиясе Аллагъас глазаб гъабула
гъесул мунагъазда рекъараб. Ва жиндие бoкъарав чи мунагъазда
гласа лъугъун тола,

жиндир реклель иманги бугони, тавбо гъабун Беттергъан Аллагъасда
живги вуссани. Куфру-ширк буго Аллагъ тласа лъугъунареб мунагъ.
Хлакълъунго Тладегланав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жиндир хлакълвелъи
кинабго жоялда гламлъарав вуго.

41. Я гъав бичасул расул ﷺ! Мун
пашманлъуге цо-цо глдамал исламияб
динги тун, муртадлъун, купруялде
ун ругин абун. Гъел глдамал руго
жидер реклель иман букинчлел,
мацлаздалъун иман лъунаян абуниги.
Гъел руго мунапикъзаби. Унгого иман
лъурал асхлабзаби дуда асклор члун, дуе
квербакъулел руклине руго.

Ягъудияздасаги руго глдамал жидеца
гъереси бицунел глдамазул рагlin
къабул гъабулел. духъе рачлине
члухларал, мун гъереси гъавун
клальалел глдамазухъ гленеккун,
гъезда нахърилълъун чларал. Гъал
руго Аллагъасул свалат салам лъеяв
аварагасухъе унел глдамал жидеца

أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ يَعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ
يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤٠﴾

*يَا أَيُّهَا الرَّسُولُ لَا يَحْزُنْكَ الَّذِينَ
يُكَفِّرُونَ فِي الْكَفْرِ مِنَ الَّذِينَ قَالُوا
آمَنَّا بِأَفْوَاهِهِمْ وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوبُهُمْ وَمِنَ
الَّذِينَ هَادُوا سَمَّعُونَ لِلْكَذِبِ
سَمَّعُونَ لِقَوْمٍ ءَاخِرِينَ لَمْ يَأْتُوكَ
بِحَرْفٍ مِنَ الْكِتَابِ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ
يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ هَذَا فَخُذُوهُ
وَإِنْ لَمْ تَأْتَوْهُ فَاحْذَرُوا وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ
فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا
أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرْ
قُلُوبَهُمْ أَهْلُ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ وَلَهُمْ فِي
الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٤١﴾

нахъ ч1валел, ягъудиязул ах1барал (кашишал), жидеца тавраталда хъвараб жо хисизабулел ва Аллагъасул جَلَّالُهُ х1лукмаби хвезарулел.

Гъез абулеб буго гъев аварагас нужеа гъаб х1лукму гъабун, ай кашишаз гъабураб х1лукму Тавратги хисизабун. гъелда нуж разилъе, гъаб гуреп цоги х1лукму гъабун, нуж разилъуге абун.

Гъаб къиса буго тавраталда бугеб зиначи ч1имхица ч1вазе ккола абураб х1лукмути хвезабун, жидеца гъев чияса т1илал къабулеб ва лах1 бахун ч1ег1ер гъавулеб х1лукму гъабураблъи бицунеб. Ягъудазул ах1бараз гъадианаб х1лукму гъабун бук1ана, гъез Тавраталъул х1лукму гъелдасаги щебе хвезабун бук1ун, гъезул х1акимзабаз бат1и-бат1ияб х1лукму гъаби сабаблъун жидеда гъоркъоб бугеб хилап т1аг1изабизеян абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг вит1ун, Къуръаналда зиначи ч1имхица ч1вай абун х1лукму бач1индал, ягъудазул кашишаз абуна нужеца гъеб х1лукму къабул гъабуге. Гъаб нилъеца гъабураб х1лукму гъев аварагас гъабулеб гъеч1они, нуж гъесда нахърилълъунге абун.

Т1адег1анав Аллагъас абулеб буго: Аллагъас جَلَّالُهُ жив къосизавурав чи вит1изавизе к1олев чи вук1уларо ва Аллагъасда аск1об гъезул щибго жо гъабизе къуват, гъунарги бук1уларо. Гъел исламияб диналдаса жидеца г1адамал нахъч1валел ах1барал руго Аллагъас جَلَّالُهُ жидер рак1ал куфру-ширкалдаса рац1ц1ад гъарич1ел ва гъаризеги гъеч1ел г1адамал. Гъезие дунялалдаго г1одобег1анлъи бук1ине буго: исламияб диналде рач1инч1леб мехаль жидеда т1ад жиятги лъун, жал г1одорег1ан гъарун тезе руго. Ва гъезие ахираталда ц1акъ к1удияб жужах1алъул г1азаб бук1ине буго.

42. Ц1акъ гъересияб хабаралда г1енеккун гъеб къабул гъабулел, жидеца хъубаб, х1арамаб боц1иги кваналел г1адамал руго гъел ягъудиял: риба гъабулел, ришват босулел. Цо х1лукму гъабеян абун гъел духъе рач1ани, бокъани х1лукму гъабе гъезда гъоркъоб, бокъани гъабич1ого те.

Гъел г1адамал дуда иманлъун, дуца гъабураб х1лукмуялда нахърилълъине бокъун рач1унел гъеч1о. Дуца гъабураб х1лукму жидеа бокухъин ккани гъелда разилъизе абун рач1унел руго.

Мун гъезда гъоркъоб х1лукму гъабиялдаса вуссани, гъез дие щибго зарал гъабуларо. Аллагъас ц1унула мун гъезул заралалдаса. Ва Дуца гъезда гъоркъоб х1лукму гъабун, гъеб х1лукму дуца шарг1алда

سَمِعُونَ لِلْكَذِبِ أَكْثَرُونَ لِلسَّحْتِ
فَإِنْ جَاءُوكَ فَأَحْكُم بَيْنَهُمُ أَوْ أَعْرِضْ
عَنْهُمْ وَإِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَضُرَّوكَ شَيْئًا
وَإِنْ حَكَمْتَ فَأَحْكُم بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ
إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٤٢﴾

рекъон, битлун гябе. Хіакълъунго Аллагъасе **جَلَّالُهُ** жидер
гІамалазул ритлұхъал гІадамал роқыла.

43. Кин гъез мун хіакамлъун гъавулев

ва гьел дуца гъабураб хіукмуялда

разилъулел, гъезда аскІоб Тавратги

букІаго ва гъениб Аллагъасул хіукмуги

букІадго.

وَكَيْفَ يُحْكُمْونَا وَعِنْدَهُمُ
الْتَّوْرَةُ فِيهَا حُكْمُ اللَّهِ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ
بَعْدِ ذَلِكَ وَمَا أُولَئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ ﴿٤٣﴾

Жидеда рештізабураб Тавраталда бугеб хіукмуялда разилъуларел
ягъудиял дуца гъабураб хіукмуялда кин разилъулел. Дуца хіукму
гъабун хадур гьел гьелдасаги руссуна: жиде хіакъабжо боқъарал
гІадамал гъечІо гьел. Ва гьел жидеца иман лъуралги гъечІо.

44. Хіакълъунго дица гьел

ягъудиязда Таврат рештізабуна,

гьелда жаниб гъезие тіоритІел

бугеб, ва иман лъурал гІадамазе

хіакъаб нух бихъунел нурги бугеб.

Гъеб Тавраталдалъун хіукму

гъабула Бануисраилазул киналго

аварагзабаз, жидеца Аллагъасда

جَلَّالُهُ иман лъун, гьесул хіукмуялда

нахърилълъун хъвадулел. Гъеб хіукму

гъабула Тавраталда иман лъурал

гІадамазе. Гъединго жидеца хисизабичІого Таврат нахъцІунарал

ахІбарацаги ва гІалимзабацаги гъабула гъеб Тавраталда рекъон

хіукму, жидеца гъеб цІунун букІун ва гьел жидеда Таврат

лъалел рукІун.

إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ
يُحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْمَوْا
لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبَّانِيُّونَ وَالْأَحْبَارُ بِمَا
أَسْحَفُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا
عَلَيْهِ شُهَدَاءَ فَلَا تَحْشَوْا النَّاسَ وَآخِشَوْا
وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ
بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ ﴿٤٤﴾

Гъаб амру гъадин бугелъул гъеб Тавраталда бугеб хіакъаб жо бицине
ва Аллагъасул свалат салам лъеяв МухІаммадил сипатал рицинеги
нуж гІадамаздаса хІинкъуге. Нуж дидаса хІинкъа, я гьал
ягъудиязул гІалимзаби! Ва нужеца гъеб тавратги хисизабун,
гьелъул хіукмабиги ричун дунялалъул дагъабго боцІи босуге.
КигІан гІемераб бугониги гъеб дунялалъул боцІи хіакъираб жо буге,
Аллагъасул **جَلَّالُهُ** калам жиндихъе бичизегІадаб жо гъечІо. Жидеца
Аллагъас рештізабураб хіукмуялдалъун хіукму гъабуларел
гІадамал капурал гІадамал руго.

Замахшарияс абуна: Аллагъасул **جَلَّالُهُ** хіукмуялдалъун жидеца
хіукму гъабуларел гІадамал, гъеб жидеда гІодобегІанлъун бихъун,
гьел гІадамал капурал, пасикъал залимал гІадамал руго. Аллагъасул

х1укмути тун цоги х1укму жидеца гьабурал г1адамал жидер купруялгьул т1ерхьарал, ц1акъ залимал, ч1ух1арал г1адамал руго. Гьаб аят загьиралда бануисраилазда рещт1араб бугониги, жиндир х1укму кинабго умматалъе г1аммаб буго.

45. Гьеб тавраталда жаниб дица ягъудиязе парз гьабуна кьисас боси: напс напсалгьухъ ч1ивазе, бер бералгьухъ бахъизе, мег1ер мег1ералде данде кьот1изе, г1ин г1иналде данде кьот1изе, ца цаялде данде бахъизе. Ругънал гьарун ругони гьезулги кьисас босизе. Жинца рец1ел босулев чияс кьисас т1аса лъугъун тани, гьеб жиндаса кьисас босулесе кафарат буго жинца кьисас босулесе ажро-кириги буго.

Гьаб буго Ибнуг1аббасица гьабураб маг1на. Т1абарияс абуна: «Гьеб т1аса лъугъин жив т1аса лъугьарасе кафарат буго, Аллагьас гьесул мунагъал рахчулеб жив т1аса лъугъиналгье г1оло»-абун.

Жидеца Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ рещт1изабураб х1укмуялдалгъун х1укму гьабуларел г1адамал зулму гьабулел г1адамал руго, гьез Аллагьасул шарг1алда хилиплгьи гьабун бугелгьул.

Гьаб кьисас боси нилъер исламияб шарг1алдаги гьаб х1алалда буго. Ракъа бекизаби, гъаналда ругъун гьаби, цогиги г1емер масъалаби руго кьисас босизе данде кколарел, жидер дият бахъулел, х1ажат ккараб мехалъ г1алимзабазде асклоре ун, гьезда гьикъун лъазабизе ккела.

46. Дица бануисрилазул цересел аварагабазда хадув, Марьямил вас Г1иса عَلَيْهِ السَّلَام авараг вит1ана, жинца таврат рит1ухъ гьабулевльун. Ва гьесухъе Инжилги кьуна, жинда жаниб умматалъе т1орит1ел ва нур бугеб, жинца Тавратги рит1ухъ гьабулеб. Жиб умматалъе т1орит1еллгъун бугеб ва Аллагьасдаса х1инкьарал г1адамазе ваг1залгъунги бугеб.

47. Дица Г1иса عَلَيْهِ السَّلَام аварагасда ва гьесда нахърилгьлгъараздаги амру гьабуна, жецеца гьаб Инжилалда жаниб Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ рещт1изабураб

وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ
بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنْفَ بِالْأَنْفِ
وَالْأُذُنَ بِالْأُذُنِ وَالسَّيِّئَ بِالسَّيِّئِ
وَالْجُرُوحَ قِصَاصٌ فَمَن تَصَدَّقَ بِهِ
فَهُوَ كَفَّارٌ لَهُ وَمَن لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا
أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ هُم الظَّالِمُونَ ﴿٥٥﴾

وَقَفَّيْنَا عَلَى آثَارِهِم بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ مَصَدَقًا
لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرَةِ وَإِذْ أَنَبْنَاهُ الْإِنجِيلَ
فِيهِ هُدًى وَنُورٌ وَفَصَدَقَ لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ
مِنَ التَّوْرَةِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةً لِّلْمُتَّقِينَ ﴿٥٦﴾

وَلِيَحْكُمَ أَهْلَ الْإِنجِيلِ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فِيهِ
وَمَن لَّمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَئِكَ
هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٥٧﴾

жоялдахъун х1укму гъабе абун. Ва жидеца Аллагъас
решт1изабураб х1укмуялдахъун х1укму гъабуралелги пасикъал
г1адамал руго-абун, жал къосарал, Аллагъасде ﺟﺎﻧﻨﺎﻩ иман
лъеялдаса ва гъесие мут1иг1лъиялдаса рахъарал.

Т1адег1анав Аллагъас гъаб лъабго аяталда жаниб (44, 45, 47) такрар
гъабуна Аллагъас решт1изабураб жоялдахъун х1укму гъабич1ев чи
«капурав вуго», «залимав вуго», «пасикъав вуго» абун. Г1алимзабаз
абуна: «Капурав вуго» абураб раг1и бусурбабазда абураб бугин,
«залимав вуго» абураб раг1и ягъудиязда абураб бугин, «пасикъав вуго»
абураб раг1и насраниязда абураб бугин. Кин бугониги гъаб лъабго
раг1иялъул маг1на цо буго: Аллагъас ﺟﺎﻧﻨﺎﻩ решт1изабураб жоялдахъун
х1укму гъабич1ев чи вуго гъев.

Тафсиралъул г1алимзабаз гъабураб маг1на данде бак1арун х1асил
гъабураб мехалъ гъаб гъелдаса бич1ч1улеб жо буго Аллагъасул ﺟﺎﻧﻨﺎﻩ
дин г1одобег1ан гъабун, гъеб диалда бугеб х1укмуги рехун тун
жиндие бокъараб х1укму гъабурав чи киналго г1алимзаби рекъон
капурав, залимав, пасикъав вуго.

Аллагъасул диалда жаниб жиндие х1укму батич1ев жо г1алимзабазул
ижтигъаталдахъун х1укму гъабун гъабула ва гъеб х1укму гъаби гъал
аятазда бицараб куфру, зулму, пискъу бук1уларо.

Г1адамаца ургъарал къануназул х1укму Аллагъасул х1укмуялде
данде кколеб гъеч1они, Аллагъасул х1укму хвезабулеб бугони, гъеб
къануналъул х1укму бусурманчияс къабул гъабизе бегъуларо ва гъес
Аллагъасул ﺟﺎﻧﻨﺎﻩ х1укму т1аса бищизе ккола. Аллагъасул х1укмуялдахъун
х1укму гъабизе ресги бук1аго, къануналда нахъ вильун, шарг1алъул
х1укмуялда хилапаб х1укму жинца гъабулев, яги жинца гъеб х1укму
разильун къабул гъабулев чиги капурав, залимав, пасикъав чи вуго.

Жинда т1ад зулму бук1ун къануналда мут1иг1лъарав, амма жиндир
рак1алъе гъеб къанунги рихун вугев чи капурав, залимав, пасикъав
вук1унаро. Гъаб масъала ц1акъ к1вар гъабизе ккараб бугониги, г1адамаз
ц1акъ мугъмалго тараб масъала буго. Гъеб гъедин бук1иналъул г1айиб
ц1аларал чаг1азул буго. Жидеда жо лъалеллъун ч1ун, г1адамазе нухал
лъун, гъел жидеца къосизарулел ва жалгоги къосарал. Гъал жагъилал
ц1аларал г1адамаз абулеб буго: «Т1ад тарав х1акимасе мут1иг1лъизе
ккола, ханасе мут1иг1лъизе ккола» – абун. Амма гъез абулеб гъеч1о
гъев ханги бусурбабазул вук1ине кколин, гъев х1акимги бусурбабаз
жидеда т1ад тарав вук1ине кколин ва гъес гъабулеб х1укмуги шарг1ияб
бук1ине кколин абун.

Капурзабазул зулмуялде гъоркъе ккарал бусурбаби гъезул зулмуялда

разилъун руклине бегъуларо. Жидер х1ал к1веч1ого, зулму бергъун ккараб мехаль къануналда нахърилъгъизе г1узуру ва рухса бук1ула. Щибго зах1малгъи баччич1ого, сундаго ургъич1ого, х1айванал г1адин мут1иг1лъун бусурбаби руклизе бегъуларо. Жидер Бет1ергъан шив вугев, жал щиб мурадалда рижун ругел, жидеца шив рази гъавизе кколевали лъазе ккола. Гъаб дуниялалда балеб ц1акъ дагъаб замналъул рах1ат, лазат г1аса бищун, ахираталда абадияб жужах1алде бусурманчи ине бегъиларо.

Ибнухат1ибица абуна: инсан ц1акъ г1ажайбаб жо буго. Ягъудиязда г1емерал аварагзаби рит1ана, Муса عَلَيْهِ السَّلَام аварагги вит1ана. Гъесухъе Таврат къуна ва гъесие г1емерал ва к1удиял муг11жизаталги къуна. Амма ягъудияз гъеб тавраталде г1амал гъабич1о ва гъелда нахърилъгъинч1о. Насраниязе авараг1ъун Г1иса عَلَيْهِ السَّلَام гъавуна. Гъесулги г1емер муг11жизатал руклана: хварал ч1аго гъари г1адаб ва ракъул х1инч1 гъабун гъелда рух1 лъей г1адаб. Г1иса аварагасухъе инжил къуна гъелда х1укму гъабе абун. Насраниязги Инжилалда х1укму гъабич1о ва гъелда нахърилъгъинч1о.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад аварагги вит1ун ва гъесде хирияб Къуръанги рещт1изабун, гъаб умматалдаги Къуръаналда нахърилъгъин, гъелдалъун х1укму гъаби т1ад гъабуна. Амма умматалъул г1емерисел г1адамал Къуръан ц1алиялъул, махраж-тажвидалъул х1укмаби ц1ехезе, берцинал макънал гъарун Къуръан ц1ализе ях1 бахъулел руго. Къуръаналда бугеб жоялда г1амал гъабулел, гъелдалъун х1укму гъабулел г1адамал ц1акъ дагъал руго. Щайт1аналь гуккун гъезие къимат дагъал умурал берцин рихъизарун руго ва х1акъикъаталдаса гъел гъапул гъарун руго.

48. Дица дуда къуръан рещт1изабун, Мух1аммад ﷺ, х1акъаб исламияб дин жинда жаниб бугеб. Жинда церехун рукарал т1ахъалги рит1ухъ гъарулеб ва гъел т1ахъазда т1ад хъаравулъунги ва нуг1лъунги бугеб.

Киналго Аллагъасул ﷻ т1ахъазда жаниб бугеб берцинаб, лъик1аб жо Къуръаналда жанибги буго. Дуца г1адамазда гъоркъоб х1укму гъабе Аллагъас рещт1изабураб жоялдалъун. Мун гъел г1адамазе бокъараб жоялда нахъги вильлъунге, духъе бач1араб х1акъаб Къуръанги

وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا
لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا
عَلَيْهِ فَاحْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ
أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ لِكُلِّ جَعَلْنَا
مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ
لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَٰكِن
لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَاءِ آتَاكُمْ فَأَسْتَبِقُوا
الْخَيْرَاتِ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا
فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿٤٨﴾

г1одоб тун.

Щибаб умматалъе дица шариг1ат гъабуна ва нухги гъабуна, жидер заманаялда, х1алалда, бак1алда рекъараб. Гъаб шариг1ат буго дуныалалгъул ч1аголгъиялда хурхараб жоялгъуль бугеб. Ва амма кинабго Аллагъасул ﷺ диналгъул аслу цо буго: Аллагъ цо гъави, гъесул аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلام рит1ухъ гъари ва ахир кьо бук1иналда иман лъей, жиндиль х1исаб-мизан ва жазаъ гъабулеб.

Т1адег1анав Аллагъасе бокъун бук1арабани нуж киналго цо умматлгъун гъарилаан ва цох1о шариг1аталдаги телаан. Цингиги Аллагъасе гъелдалгъун я зарал, я хайир гъеч1о. Кинниги нужер шариг1ат бат1и-бат1ияб гъабуна нужер х1албихъи гъабизе нужехъе къураб жоялдалгъун, мут1иг1авги, г1ассиявги лъазе.

Нужеца лъик1аб жоялде хехго швезе ях1 бахъе. Гъеб Аллагъасда мут1иг1лъи ва гъесул шарг1алда нахърилгългъин буго. Нуж киналго ахираталда Аллагъасде ﷺ руссунел руго ва гъениб бицизе буго дуныалда нуж хилиплгъун рук1араб жо: нужер диналгъул амру гъениб баянлгъизе буго ва нужеа жазаъ гъабизе буго.

49. Ва дуда дица амру гъабуна,
Мух1аммад ﷺ гъел г1адамазда
гъоркъоб х1укму гъабе абун
Аллагъас ﷺ дуда рещт1изабураб
Къуръаналдалгъун ва мун гъезул
мурадазда нахъвилгългъунге абун. Мун
ц1уне, Мух1аммад ﷺ, квешаб
къавмалъ макру гъабун Аллагъас

وَأَن أَحْكَمَ بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ
أَهْوَاءَهُمْ وَأَخَذَ زَهْرٌ أَن يَقْنُتُكَ عَنْ بَعْضِ
مَا أَنزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ فَإِن تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا أَنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ
أَن يُصِيبَهُمْ بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ وَإِن كَرِهَ آدَمُ
النَّاسِ لَفَتَنِسُونَ ﴿٤٩﴾

дуде рещт1изабураб цо-цо жоялдаса мун вуссиनावиялдаса. Дуца гъабураб х1укмуялда рекъеч1ого гъел г1адамал нахъе ани ва жидеа цоги х1укму бокъани, дуда лъай Мух1аммад ﷺ, Аллагъасе ﷺ бокъун бук1ин гъезие г1азаб гъаби гъезул цо-цо мунагъазде данде. Х1акългъунго г1емерисел г1адамал пасикълал руго.

Аллагъасе мут1иг1гъуларел, х1акъаб жоялда инкар кколел, г1асилгъабазуль даимлгъулел руго.

50. Дуца гъабураб х1укмуялда
разилгъич1ого жагъилияб заманалгъул
х1укмуйишха гъезие бокъун бугеб?

أَفْخَضَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْعُونَ وَمَنْ أَحْسَنُ مِنَ
اللَّهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ﴿٥٠﴾

Жиндиль щибго бащалгъи гъеч1еб,

раццлалъиги гъечлѣб, жидерго напсазе бокъухъен гъабулѣб буго гъѣб жагъилияб хлукму. **Жидеца Аллагъасда иман лъун, гъѣв ритлухъ гъавулѣл глѣамазе Аллагъас جَلَّالَهُ гъабуралдаса берцин хлукму гъабулѣв шивха вугѣв?**

Сайид Къутлбуца абуна: жагъилияб хлукму буго инсанас инсанасе гъабулѣб хлукму, цо глѣамаз цоги глѣамазе лагълъи гъаби. Аллагъ гъабулѣб лагълъи тун, глѣамазе лагълъи гъаби. Гъѣб хлукму гъабулѣб бакl буго клѣийде нух бикъулѣб бакl, цоги лъабабилѣб нух жидеѣ гъечлѣб.

Хлукму Аллагъасул буклина ва гъесул шаргlалда рекъон глѣамаз чlаголъи гъабила. Яги жагъилияб хлукму буклина: жидер гъаваялда нахърилъун, щайгlаналъул нухал ккун, Аллагъасе лагълъи гъаби тун жиб буклинеб. Жагъилияб заман абулѣб жо цебе араб, яги хадуб бачlунеб заман гъечlо. Жагъилияб заман буго Аллагъасул шаргl тун, гъесие мутlигlлъи тун, глѣамаз жидецаго ургъарал къануназде глѣамал гъабун хъвадулѣб заман абун.

51. Гъаб аят рѣштlизабиялъѣ сабаб бицана: Рифагlат ибну Зайд ва Сувайд ибну Алхlарис абулѣв клѣго чи исламалде рачlун рукlана. Хадуб муртадлъана. Бусурбабазул цо-цо

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَىٰ
أَوْلِيَاءَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ وَمَنْ يَتَوَلَّهُمْ مِنْكُمْ
فَإِنَّهُ مِنْهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ﴾

глѣамаз гъездехун гъалмагълъи гъабулѣб букlана, цинги Аллагъас аят рѣштlине гъабуна: **«Я гъал иман лъурал глѣамаз! Нужеца ягъудиял ва насраниял гъудулзабилъун ккоге. Гъѣл клѣиялго цоцазе гъудулзаби руго ва бусурбабазе тушбаби руго: капурзаби киналго цо миллат буго. Нужеда гъоркъоса жидеца гъѣл ягъудиял ва насраниял гъудулзабилъун кколѣл глѣамаз гъездасан руго. Хlакълъунго Аллагъас جَلَّالَهُ къосараб залиамаб къавм битlараб нухде тlобитlуларо.**

Ибнухатlибица абуна: гъаб рагlиялъ тlоритlѣл гъабулѣб буго капурзаби рокъи, гъѣл гъудулзабилъун кквей куфру буклиналде. Тlадегlанав Аллагъас абулѣб буго: **«Гъѣл гъудулзабилъун ккурал глѣамаз гъездасан руго»** – абун. Мун хlинкъа, Аллагъ гурхlаяв, гъѣзулгун гъудулъи гъабизе. Исламалъѣ ва бусурбабазе бишунго клудияб зарал гъабураб, гъѣл лагълъиялда ва гlодорегlанлъиялде ккезарураб жоги буго бусурбабазе капурзаби рокъи. Капурчияс дудехун загъир гъабулѣб рокъи мун гукки ва нифакъ буго. Аллагъ жидеда лъалѣл, гъесие гlибадат баццлѣд гъабулѣл глѣамаз руго

бусурбабазул гьудулзаби.

52. Жидер раклазуль нифакъ бугел
гладамал рихъула дуда гьел капурзабазул
гьудуллъи гьабизе гледегулел. Гьез
абула гьаб исламияб дин себе инчлони,
Мух1аммадил ﷺ ва асх1абабазул
ﷺ амруги бергьинчлони, ниж

فَتَرَى الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُسْرِعُونَ فِيهِمْ
 يَقُولُونَ نَخْشَى أَنْ تُصِيبَنَا دَائِرَةٌ فَعَسَى اللَّهُ أَنْ
 يَأْتِيَ بِالْفَتْحِ أَوْ أَمْرٍ مِنْ عِنْدِهِ فَيُصْبِحُوا عَلَى
 مَا أَسْرَوْا فِي أَنْفُسِهِمْ نَادِمِينَ ﴿٥٢﴾

х1инкъула ягьудияз ниже къварилъи
гьабилин абун. Аллагъас ﷻ муъминзабазе квербакъила Макка
бахъиялдалъун, гьесул тушбабиги гьалаг гьарила:
 нуж рагъич1ого жиндирго амруялдалъун. Гьезул раклазуль х1инкъи
 рехун ва гьел исламалде рач1ун, яги жият кьезе мут1иг1лъун. Цинги
 гьал мунафикъзаби цлакъ пашманлъизе руго ягьудиязда ва
 насраниязда гьабураб гьудуллъиялда ва муъминзабазе гьабураб
 хиянаталда.

53. Аллагъас ﷻ мунафикъзабазул
х1ал жидее загьир гьабураб мехаль
ва муъминзабазе квербакъи гьабун
гьел капурзабаздаса бергъараб
мехаль: жидеца иман лъурал гладамаз
мунапикъазул х1акъальзуль абила: Гьал гладамалищха рук1арал,
я гьал ягьудиял: нужее цлакъ гьаял гьедун рук1арал ниж нужгун
руго» – абун.

وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا أَهَؤُلَاءِ الَّذِينَ أَقْسَمُوا بِاللَّهِ
 جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ أَنَّهُمْ لَمَعَكُمْ حِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ
 فَأَصْبَحُوا خَاسِرِينَ ﴿٥٣﴾

Нужее квербакъизе, нужеда рагъ гьабуни нужгун цадахъ рагъизе.
 Ай гьал гладамаз нужее квербакъич1огурищ Аллагъас ﷻ нуж
 г1одорег1ан гьарулеб мехаль. Гьеб раг1иялъе цоги маг1на гьабун
 г1алимзабаца: жидеца иман лъурал гладамаз абила: «Гьал гладамал
 рук1ун ругоха ниль гуккулел рук1арал жал муъминзаби руго абун.
 Гьедин гьаялги гьедулел рук1арал». Гьал мунафикъзаби руго жидер
 кинабго г1амал г1адада хварал ва дуниялалдаги ахираталдаги
 ч1орого хут1арал гладамал.

54. Я гьал иман лъурал гладамал!
Нужедаса цо къавм муртадлъани ай
исламияб дин тун куфруялде руссани,
Гьеб муртадлъиялзул зарал жидеого
буго. Ва муъминзабазе гьелдасан
щибго заралги гьеч1о Аллагъас
цог1и къавм гьабила гьезул бак1алда,

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ
 فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٌ
 عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٌ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ
 فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ أَوْمَةً لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ فَكُلْ
 اللَّهُ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٥٤﴾

Аллагъасе жал рокъулел ва Аллагъги ﷺ жидее вокъулел.
муъминзабазда гурхлун, гъезие хлелун руклунел. Капурзабазда
данде цлакъ гучал ва бахларчиял руклунел.

Гъаб буго камилал муъминзабазул сипатал: Аллагъ ﷺ вокъарасе
жив хлелун вуклунев, гъесда инкар ккуразе жив тушман вуклунев.
Аллагъасе ﷺ цо муъминчи вокъун вуклиналъе гламатги буго
гъев муъминзабазда гурхлун, хлелун, гъезие тамахлун вуклин.
Капурзабазда ва мунафикзабазда данде гъалбацI гладин вуклин.

**Жидеца Аллагъасул диналъе гIоло жигъад гъабулел ва гъев Аллагъ
ﷺ разилъи гIалаб гъабун гIамал гъабураб мехаль гъезда гIайиб
чIван кIалъалел гIадамаздаса хIинкъуларел, жидер иман камилал,
Аллагъасул амруялда данде щибго жо бачунасел. Гъединаб иманальул
камиллъи ва гъал берцинал гIабигIатал Аллагъас ﷺ жиндие
вокъарав чиясе кьолеб хиралъи ва тIокIлъи буго. ХIакълъунго
Аллагъ ﷺ жиндир цIоб-рахIмат гIатIидав, лагъзадерие
гъабулеб хIукму лъалев вуго.**

Гъаб аяталда жаниб аварасул ﷺ мугIжизат буго цо
къавм муртадлъизе буклин бицин. Гъедин муртадгъарал гIемер
рукIана. Гъезул цояв вуго Мусайламат абулев гъерсикъан. Гъев
Мусайламатига Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасухъе кагъат
хъвана: «Аллагъасул расул Мусайламатикъан Аллагъасул расул
МухIаммадикъе: гъаб ракъ башадаб дие буго, башдаб дие буго» –
абун. Гъесие жаваб гъабун Аллагъасул свалат салам лъеяв МухIаммад
аварас хъвана: «Аллагъасул расул МухIаммадикъан гъерсикъан
Мусайламатикъе: кинабго ракъ Аллагъасул буго, Аллагъас жиндие
бокъарав чиясе ирсалъе кьола гъеб ракъ. Жинда Аллагъ разияб ахир
гъесдаса хIинкъарал гIадамазе буклизе буго»- абун.

Аллагъасул тушман Мусайламат чIвана жинда Аллагъ разилъаяв
Абубакар асхIаб халипалъун вугеб мехаль. Жинца гъев чIварав
чи вуго ВахIши абулев асхIаб, жив мушрик вугеб мехаль, Аллагъ
разилъаяв ХIамзат жинца чIварав. Цинги гъав ВахIшица абулаан:
«Дун жагъилав вугеб мехаль дица гIадамазул бишунго лъикIав
чIвана, дун исламалде вачIараб мехаль гIадамазул бишунго квешавги
чIвана дица» – абун.

ИбнухатIибица абуна: «Муъминчиясе Аллагъ вокъи нилъеда лъалеб
дуниялъиб рокъиялдаса батIияб рокъи буго. Масала, инсуе вас гIадин
вокъуларо – гъев вас инсул гIамалалдаса вугелъул. Васасе эмен
гIадинги вокъуларо – гъев эмен вас вижиналъе сабаблъун вугелъул.
БоцIи-мал гIадинги вокъуларо – гъеб жиндир хIалтIул хIасил

бугелъул. Члужуялъе рос гIадин вокъуларо – гъев жий хьихъулев ва тIойитIулев вугелъул. Цоги щиб сабаб бугониги гъеб сабаб хал гъабунги вокъуларо Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ: гъелъул магIна букIина гъеб сабаб тIаса ани дие Аллагъ вокъизе гъечIо абураб. Щибго жо хал гъабичIого, гъев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ Аллагъ вукIиналъул хал гъабун вокъизе ккола. Щиб жо гъесул рахъалъан дуде тIаде бачIаниги, гъелдаса рази вукIине ккола, гъаб жо дир БетIергъан Аллагъасдаса бугеб нигIматниги, хIалбихъиниги буго абун.

Жегиги дуда лъай, дудаса Аллагъ разилъаяв, Аллагъасул тушбаби рихинги Аллагъ вокъи буго. Аллагъасда тIасильулел, гъесул шаргIалда ритIун хъвадуларел тIасиял, пасикъал гIадамал рихинги, гъезда рагъ гъабиги Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вокъи буго. Дуца рази гъаризе кколел, дие рокъизе кколел ва мун жидеда гурхIизе кколел гIадамал муъминзаби руго. ГIаммабго хIалалъ нилье бохъизе кколеб, нильеца Аллагъасда гъаризе кколеб жо буго, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир лагъзал исламияб диналде тIоритIи, ракъалдаса куфру-ширк, зулму тIагIи ва цохIо Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гъаби хутIи.

Аллагъас нильгъ жив разиял лагъзаллъун гъареги. Амин.

55. ХIакълъунго нужер вали ва нужее

вохъизе кколеб чи Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вуго,

хадув гъесул расулги вуго ва киналго

муъминзабиги руго. Жидеца паризаяб

как хIукъукъал тIуран жамагIаталда балел, жидеда тIалъараб

закатги кьолел, дие тIагIат-гIибадат гъабун, дие хIелун,

мутIигIлъун жал рукIунел.

إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ، وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ ﴿٥٥﴾

56. Щал ругониги жидер валилъун ва

жиде вокъулев гъудуллъун Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ

ккурал ва гъесул расулги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ккурал,

хадур киналго муъминзабиги ккурал,-гъал

гIадамал руго Аллагъасул кьокъа, гъаб щайтIаналъул кьокъа

гъечIо. ХIакълъунго Аллагъасул кьокъа гъесул тушбабаздаса

бергъизеги руго. Дунял-ахираталда жидер лъикIлъиялда

кверщел батулелги руго.

وَمَنْ يَتَوَلَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا فَإِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْغَالِبُونَ ﴿٥٦﴾

Жинда Аллагъ разилъаяв Абузаридаса хIадис бицана: «Дир гъудулас, Аллагъасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагас, диде амру гъабуна анкьго жоялдакъун:

1) мускинзаби рокъи, гъезда аскIове гIагарлъиялдакъун.

2) Дун валагъеян амру гъабуна бечельялъул рахъалъан дидаса

гIодовегIан вугесда, дидаса тIадегIанав бечедав чиясда валагьуге абунги абунa.

3) Дица гIагаргIиялгьулгун рахIму, гурхIел-цIоб хурхизабе абунги амру гьабунa, гьез дидa мугь бан бугониги.

4) Щивго чиясдаса щибго жо гьаруге абунги амру гьабунa.

5) Дица хIакъаб жо абе абунги амру гьабунa гьеб хIакъаб жо кигIанго кьогIаб бугониги.

6) Аллагьасе جَلَّ جَلَّالَهٗ гIоло гьабулеб гIамалалгьулъ гIадамаз чIвалеб гIайибалдаса хIинкьуге абунги амру гьабунa.

7) Дица «Ла хIавла вала кьувата илла биллагь»- абураб рагIи гIемер абе абунги амру гьабунa» – абун. ХIадис имам АхIмадица бицана.

ТIадегIанав Аллагьасул каламалъ ва аварaгасул хIадисалъ нилье баян гьабулеб буго Аллагьасул диналгьул кIвар гьабулев, Аллагьасдаса хIинкьулев чи гIадамаз чIвалеб гIайибалдаса хIинкьуларевлги, гьев битIараб, хIакъаб нухда вугеб мехалъ. ГIадамазул гIайибалдаса инсан хIинкьулеб заман буго жиндир иман камиллгичIеб заман.

ГIадамалги, Аллагьги рази гьавизе абун лгьугьарав чи вуго жиндаса гьабун бажарулареб иш тIаде босарав чи. ЦохIо Аллагь جَلَّ جَلَّالَهٗ разилги тIалаб гьабун, гьесдаса хIинкьун, гIадамазул рагIул хал гьабичIого хьвадарав муьминчи Аллагьасе جَلَّ جَلَّالَهٗ вокьула, гьесдаса Аллагьги разилгьула, гьев чи Аллагьас муьминзабазеги вокьизавула. Амма гIадамал разилги тIалаб гьабурав чи Аллагьас جَلَّ جَلَّالَهٗ жив разилгииялдаса рикIклад гьавула.

Аллагьас ниль цIунаги гьаб мукьсанлгьиялдаса.

57. Я гьал иман лгьурал гIадамал!

Нужеца нужер дин махсароде гьабулел,

гьелда тIад релъанхьулел гIадамал

гьудулзабилгьун ккоге. Гьел гIадамал

руго жидехье Инжил Таврат кьурал

гIадамазда гьоркьор ва цогидал

капурзабазда гьоркьорги. Гьал гIадамал

гьудулгьун кквей буго Аллагьасул جَلَّ جَلَّالَهٗ тушбаби гьудулзабилгьун кквей.

Нужеда тIадаб буго гьал гIадамазда щим бахьине, гьел нужедаса рикIклад гьаризе ва гьезда рагь гьабизе. **Нуж Аллагьасдаса جَلَّ جَلَّالَهٗ хIинкьа** куфарал ва мушрикал, гьединго гIасиял, пасикьал гIадамал гьудулзабилгьун кквезе, **нуж хIакьикьиял иман лгьурал**

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا
دِينَكُمْ هُزُؤًا وَلَعِبًا مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ
مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكَهَنَ أَوْلِيَاءُ وَاتَّقُوا اللَّهَ
إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٥٧﴾

г1адамал ратани.

58. Нуже́р дин махсароде гьабуле́з
нуже́ца как ах1араб мехаль гьеб ах1и
г1одобег1ан ва махсароде гьабула.

وَإِذَا نَادَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ اتَّخَذُوا هُزُؤًا وَلَعِبًا
ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٥٨﴾

Гьедин хьвади буго гьел ах1макьал
г1адамал рук1иналъул г1аламат:

жидеда Аллагьг1и جَلَّ جَلَالُهُ лъаларел, гьесие балеб какги лъаларел, гьелъул маг1на-х1икматти бич1ч1унарел.

Гьаб аят рещт1изабиялъе сабаб бицун абуна: Аллагьасул лаг1нат жидеда бугел ягьудияз х1асад гьабуна Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда, гьесул асх1абзабаз как ах1улеб раг1араб мехаль ва гьез абуна: «Гьав шив, жив аварагилан вугев чи, цониги аварагзабаз гьабич1леб бидг1аьб жо гьабулев? Гьаб х1амил г1адаб ах1дейги щиб, гьаб щиб къабих1аб гьаракь» – абун.

59. Дуца абе Мух1аммад ﷺ: Я
гьал ягьудиял ва насраниял! Нуже́ца
ниже́да г1айиб ч1валев жо бугиш
ниже́ца Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъей
гуреб? Гьединго ниже́де рещт1изабураб

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ هَلْ تَقْتُمُونَ مِنَّا إِلَّا الْآ
ءَامِنًا بِاللَّهِ وَمَا أُنزِلَ إِلَيْهَا وَمَا أُنزِلَ مِن قَبْلُ
وَأَن كُنتُمْ فَاسِقُونَ ﴿٥٩﴾

Къуръаналдаги гьелда цере рещт1изарурал т1ахьздаги иман
лъей гуреб, гьеч1о цоги ниже́да г1айиб ч1ваялъе г1илла
ва х1ужа. Гьаб ниже́да г1айиб ч1ваялъе г1илла буго нуже́р
г1емерисел пасикъзаби рук1ин.

Нуже́ца нуже́хье рещт1изарурал т1ахьзда г1амал гьабулеб гьеч1о,
гьаб Къуръанги гьав аварагги рит1ухъ гьавулев гьеч1о. Гьеб нуже́р
пасикълъгиялъул гучаль нуже́е муъминзаби рокьулел гьеч1о, жидеца
иман лъурал ва жидеца киналго аварагзабиги гьезухье рещт1изарурал
т1ахьалги рит1ухъ гьарурал.

60. Нуже́ца ниже́да г1айиб ч1валев
жо (ниж иман лъурал рук1ин) квешаб
жо гьеч1о. Нуже́да бицилиш щиб жо
бугеб Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ аск1об квешаб:
Аллагьас лаг1нат къурав чи вуго
квешав, гьесул жинда щинги бахъарав.

قُلْ هَلْ أُنَبِّئُكُمْ بِشَرِّ مِّنْ ذَلِكَ مَثُوبَةً عِنْدَ اللَّهِ مَن
لَّعَنَهُ اللَّهُ وَعَظِبَ عَلَيْهِ وَجَعَلَ مِنْهُمْ الْقِرَدَةَ
وَالْخَنَازِيرَ وَعَبَدَ الطَّاغُوتَ أُولَئِكَ شَرٌّ مَّكَانًا
وَأَضَلُّ عَن سَوَاءِ السَّبِيلِ ﴿٦٠﴾

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ маймалакаллъун

ва больоналлъун сверизаруралги руго квешал. Ва жодоца
щайт1аналъе лагълъи гьабуралги руго квешал г1адамал. Гьал
церехун рицарал къабих1ал сипатал жиде́е ругел г1адамал руго

Аллагъасда **جَلَّ جَلَالُهُ** аск1ор квешал ва бит1араб нухдаса къосарал.

61. Гьел ягъудиязул мунафикъал духъе **وَاِذَا جَاءَهُمْ قَوْلُ اٰمَنَّا وَقَدْ دَخَلُوا بِالْكَفْرِ وَهُمْ قَدْرَجُوا بِهِ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُوْنَ** **٦١**
 рач1араб мехаль, гъез абулеб буго
 нижеца иман лъуна абун. Амма гьел
 духъе рач1унеб мехальги капурал
 рук1ана Мух1аммад **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, ва дуда аск1оса унеб мехальги
 капурал рук1ана.

Жидее щибго мунпаг1ат гъабуларо дур ваг1заялъ ва дур г1елмуялъ.
 Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ** жинда ц1акъ лъалев вуго гъез нифакъ жаниб бахчун
 бук1ин ва гьелда данде гъезие квешаб г1азабги бук1ине буго.

62. Дуда гьел ягъудиязул г1емерисел **وَتَرَىٰ كَثِيْرًا مِنْهُمْ يُسْرِعُوْنَ فِي الْاِثْمِ وَالْعُدْوٰنِ وَاٰلِهِمْ السَّحْتُ لَيْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُوْنَ** **٦٢**
 рихъизе руго, Мух1аммад **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**,
 жидеца г1асилъаби ва зулмаби
 гъарулеллъун. Жидеца хъубаб
 х1арамаб боц1и кваналеллъунги. Ц1акъ квешаб г1амал буго гьел
 ягъудияз гъабулеб.

63. Ягъудиязул кашишаз ва г1алимзабаца **لَوْلَا يَنْهٰهُمْ رَبِّيْثُوْنَ وَالْاَخْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْاِثْمُ وَاٰلِهِمُ السَّحْتُ لَيْسَ مَا كَانُوا يَصْنَعُوْنَ** **٦٣**
 нахъч1валел рук1аралани гьел,
 Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** диналда ва аварагасда
 бугътан лъолеб квешаб раг1и бициналдаса
 ва х1арамаб боц1и кванаялдасаги. Ц1акъ
 квешаб жо буго ягъудиязул диниял г1адамаз гъабулеб, жидер
 къавм амру-нагъю гъабич1ого тей.

64. Ягъудияз абуна Аллагъасул квер **وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللّٰهِ مَغْلُوْلَةٌ عَلَتْ اَيْدِيْهِمْ وَلَعْنُوْا بِمَا قَالُوْا اَبْلٰ يَدَاہُ مَبْسُوْطَتَانِ يَنْفُقُ كَيْفَ يَشَآءُ وَلَيَزِيْدَنَّ كَثِيْرًا مِنْهُمْ مَا اَنْزَلَ اِلَيْكَ مِنْ رَّبِّكَ طٰغِيْنَا وَكُفْرًا وَالْقِيٰنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةُ وَالْبَغْضَاءُ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ كَلَّمَا اَوْقَدُوْا نَارًا لِلْحَرْبِ اُطْفِئَهَا اللّٰهُ وَسِعُوْنَ فِي الْاَرْضِ فَسَادًا وَاللّٰهُ لَا يَحِبُّ الْمُفْسِيْدِيْنَ** **٦٤**
 бахилаб бугин, лагъзадерие ризкъи
 г1ат1ид гъабун къола гъеч1оян абун.
 Ягъудиял руго жидер квер бахилал.
 Кидаго гъедин хут1аги гьел. Аллагъас
جَلَّ جَلَالُهُ жиндир рах1маталдаса рик1к1ад
 гъаруна ягъудиял гъеб къабих1аб
 раг1иялъе г1оло. Аллагъасул к1иябго
 квер беччараб ц1акъ сахаватаб буго,
 жиндие бокъухъе ризкъи къолевги
 вуго Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ**.

Цо г1адамазе ризкъи дагъ гъаби жиндир х1икматалдалъун бук1уна,
 гьелда бахиллъи абуларо.

Аллагъасдаса **جَلَّ جَلَالُهُ** инкар ккурал г1адамазул г1емерисел гъаб
 Къуръан дуде рещт1изабиялъ жеги жидер куфруялъуль ва

къосиналъулъ ц1ик1к1изаризе руго. Дица гъеб капураб къавмалда гъоркъоб цоцаздехун ццим бахъин ва тущманлъи гъабуна, къиямасеб къо шцезег1ан т1аса унареб. Жидеца бусурбабазде рагъизе абун ц1а боркъанщинахъе Аллагъас ﷻ гъезул ц1аги свинабула.

Рагъуе гъел х1адурлъидалго Аллагъас ﷻ цо багъана гъабун гъезул х1адурлъи хвезабула. Ракъалда т1ад ц1акъ пасалъаби гъарун хъвадулел руго ягъудиял, бусурбабазе х1илла ургъун, гъел цоцазде т1аде т1амун. Гъаб буго жидер кидаго бугеб т1абиг1ат, Аллагъасе рокъуларо жидеца пасалъи гъабулел г1адамал.

65. Жидехъе т1ехъ къурал ягъудиял
ва насраниял, Аллагъасда ﷻ ва
гъесул аварагасда ﷺ иман лъун
Аллагъасдаса х1инкъун хъвадулелани,
дица гъезул церехун арал киналго
мунагъал рахчилаан ва ниг1матазул ц1урал алжаналъурги
лъугъизарилаан.

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْكِتَابِ آمَنُوا وَاتَّقَوْا
لَ كَفَرْنَا عَنْهُمْ سِيَئَاتِهِمْ
وَلَا دَخَلَتْهُمْ جَنَّتُ النَّعِيمِ ﴿٦٥﴾

66. Китабияб агълуялъ Инжил
Тавраталда рекъон г1амал
гъабулебани ва гъаб Къуръаналда
жаниб рещт1изабураб жоялдаги
г1амал гъабулебани, жиде
ц1акъ г1ат1идго ризкъи къелаан
ва зобалазулги ракъазулги

وَلَوْ أَنَّهُمْ أَقَامُوا التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَمَا أُنزِلَ
إِلَيْهِمْ مِنْ رَبِّهِمْ لَأَكَلُوا مِنْ فَوْقِهِمْ
وَمِنْ تَحْتِ أَرْجُلِهِمْ وَمِنْهُمْ أُمَّةٌ مُّقْتَصِدَةٌ
وَكَثِيرٌ مِنْهُمْ سَاءَ مَا يَعْمَلُونَ ﴿٦٦﴾

баракатал гъезие шцвелаан. Гъел китабияздаса цо къукъа буго Мух1аммадида ﷺ иман лъурал ва жидер г1амал шарг1алда бит1араблъун бугел. Амма гъел китабиязул г1емерисел жидер г1амал ц1акъ квешал руго.

Бицунеб жоги къабих1аб, гъабулеб г1амалги пасикъаб, жалгоги жужах1алъул агълулъун ругел.

Жинда Аллагъ разилъаяв Г1умар асх1абасде хабар швана Басрат шагъаралда валилъун (х1акимлъун) вугев жинда Аллагъ разилъаяв Абумусаца цо насранияв гъавун вугин жиндир катиблъун (жинца хъвалев чи). Жинда Аллагъ разилъаяв Г1умар асх1абас Абумусахъе ﷺ кагъат бит1ана: «Аллагъас г1одорег1ан гъарурал г1адамал нужеца к1одо гъаруге! Аллагъас ﷻ хиянаталлъун гъарурал г1адамал нужеца божараллъунги гъаруге! Аллагъас ﷻ рик1клад гъарурал нужеца г1агарде гъаруге!» – абун. Жинда Аллагъ разилъаяв Абумусаца

абидал: «Гъаб Басрат шагъаралда насраниясдаса квербакъи гъабичIого рес гъечIо» – абун. ГIумар رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ асхIабас абун: «Насранияв хвараб мехаль щиб гъабизе бугеб?» – абун.

Жинда Аллагъ разилъаяв ГIумар асхIабасул гIакъилаб каламалъ нилъеда бичIчIизабулеб буго бусурбаби капурзабазул гIелму-лъаялдаса мунпагIат босун гъелда гIей гъабун рукIине бегъулареблъи. Бусурбаби рукIине ккола кинабго рахъалъан жидер гъунартIокIаллъун ва капурзаби жидер гIелму-лъаялда бахилаллъунги.

67. Я гъав Бичасул расул! Дуца
гIадамазухъе швезабе дица дуде
рештIизабураб Къуръан. Гъаб
дуца гIадамазухъе швезабичIони,
мун Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рисалат
гIобитIаравлъун вукIунаро. ГIадамазул
заралалдаса мун хIинкъуге. Аллагъ

﴿يَا أَيُّهَا الرُّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَغْتَ رِسَالَتَهُ ۚ وَاللَّهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ۚ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ﴾
(١٧)

вуго мун цIунулев гъезул заралалдаса. ХIакълъунго Аллагъас
جَلَّ جَلَالُهُ капураб къавм битIараб нухалда гIобитIуларо. Дудаги
кIоларо гъел тIоритIизе. Дуда гIадаб жо буго гъезухъе рисалат
швезаби.

Жинда Аллагъ разилъаяв ИбнуIаббасица абун: гъаб буго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гIалимзабазда лъазабулеб адаб, гъез умматалдаса шаргIалъул щибго жо бахчизе бегъуларин-абун. Кашаф абулеб тафсиралда абун: гъаб аят рештIинабизегIан Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг цIунун гIадамал рукIунаан. Гъаб аят рештIизбураб мехаль, аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жиндир хирияб бетIер баккизе гъабун кьохъол гъабураб чадиралдаса къватIибе ва жинцаги абун: «Нуж нахъе а, я гъал гIадамал, гIадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дун цIунана» – абун.

68. Гъаб аят рештIизабиялъе сабаб
бицана: ягъудиязул цо къокъа
бачIана Аллагъасул свалат салам
лъеяв аварагасухъе ва гъез абун:
«Дуца абулеб буго гуриц нижер Таврат
Аллагъас рештIизабураб хIакъаб тIехъ
буго абун». «Буго» – абун аварагас

﴿قُلْ يَٰ أَهْلَ الْكِتَابِ لَسْمِعُوا عَلَىٰ شَيْءٍ ۚ فَإِذَا قُلْتُمْ يُقْسِمُ بِالْتَّوْرَةِ ۚ وَالْإِنْجِيلِ ۚ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ ۖ وَلَيَزِيدَنَّ كِبِيرًا مِّنْهُمْ ۖ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ طُغْيَانًا وَكُفْرًا ۚ فَلَا تَأْسَ عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾
(١٨)

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Цинги ягъудияз абун: нижеца гъеб Тавраталда иман лъезе буго ва цоги кинабгIаги тIехъалде иман лъезе гъечIо – абун. Цинги ГIадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъаб аят рештIизабун:

Дуца гьел китабиязда абе Мух1аммад ﷺ: Я гьаб китабияб агьлу, нуж бит1араб диналда рук1унаро ва нужеца гьабураб г1амалги г1адада хвараб бук1уна, нужеца Инжилги Тавратги рит1ухъ гьарун гьезда г1амал гьабич1они, гьел т1ахьазда хъвараб жоялда иман лъун гьелда нахъги рильльинч1они. Гьел т1ахьазда хъвараб жоялдаса буго нужеца Мух1аммад ﷺ авараг рит1ухъ гьавизе ккей ва гьесда нахърильльине ккейги. Гьединго нужеца иман лъезе ккола Аллагьас ﷻ нуж киназдего решт1изабураб Къуръаналдаги.

Гьел китабиязул г1емерисезул куфру ва къосин ц1ик1кинабун буго дуде решт1изабураб Къуръаналь, гьелда иман лъеч1ого ч1ун. Гьеб капураб къавмалъул пишаялъ мун пашман гьавуге Мух1аммад ﷺ, гьезул г1адат ва т1абиг1ат буго аварагзаби гьереси гьари ва т1ахьазда иман лъунгут1и.

69. Жидеца Аллагьасдаги ﷻ Мух1аммад ﷺ аварагасдаги иман лъурал г1адамал: ягъудиялги, насраниязул ссабиуна абулеб цо къокъаги (жидеца ц1абазе лагъльи гьабурал) ва Г1иса ﷺ аварагасда иман лъурал насраниялги.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَالَّذِينَ هَادُوا وَالصَّابِغُونَ
وَالنَّصَارَىٰ مَنَآءٌ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَعَمِلَ
صَالِحَاتٍ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٩﴾

Гьал рехсарал къокъабаздаса ширк гьабич1ого, щакдарич1ого Аллагьасда иман лъурал г1адамал. Гьединго ахир къиямасеб къоялдаги иман лъурал ва Аллагъ ﷻ разильулеб лъик1аб г1амалги гьабурал. Гьал г1адамазе щибго х1инкъи бук1ине гьеч1о ахираталда х1исаб-мизан гьабублеб мехаль ва гьел жидеца дунял теялда пащманлъизе гьеч1о.

Ахираталда алжаналъул ниг1матал жиде шведал дунялги ва гьениб бук1араб кинабго жоги гьезда к1очене буго.

70. Х1акълъунго дица бануисраилаздаса къот1и босун бук1ана жидеца Аллагьасдаги ﷻ ва гьесул расуласдаги ﷺ иман лъезе. Ва дица гьезухъе аварагзабиги

لَقَدْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَءِيلَ وَارْسَلْنَا إِلَيْهِمْ
رُسُلًا كُلَّمَا جَاءَهُمْ رَسُولٌ بِمَا لَا تَهْوَىٰ
أَنفُسُهُمْ فَرِيقًا كَذَّبُوا وَفِرُّوْا بِفِتْنَةٍ ﴿٧٠﴾

рит1ана гьел х1акъаб нухда т1орит1изе ва гьезие дин баян гьабизе. Цинги щибаб нухаль гьел аварагзаби жидехъе рач1индал, гьезул напсазе бокъулареб жоялдакъун: х1арамаб, х1алалаб жо бицун, амру- нагъю гьабун, Аллагьас т1ад лъураб парз бицун, гьез цо аварагзаби гьереси гьаруна ва гьезда

нахърилътъинч1о, цогидал аварагзаби ч1вана.

71. Бануисраилазда раклалде кколеб
бук1ана гъез аварагзаби гьереси
гъарураб ва ч1вараб мехаль, жидее
шибго къварилъи бук1инаро абун.

وَحَسِبُوا أَنَّهُ لَا تُكُونُ فِتْنَةٌ فَعَمُوا وَصَمُوا ثُمَّ
تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ثُمَّ عَمُوا وَصَمُوا كَثِيرٌ
مِّنْهُمْ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ ﴿٧١﴾

Гъел аварагзабаз малъулеб жог1 т1аса
ина, нижги нижеего бокъухъин руклана абун. Цинги гъез х1акъаб
жоялдаса г1инкълъун, бит1араб нухдаса беццлъун, г1асилъи,
пасикълъи гъабулеб бук1ана. Т1адег1анав Аллагъас ﷺ жидеде
т1аде балагъ биччараб мехаль тавбо гъабун, Аллагъасда гъарун,
х1елун, г1одорег1анлъун лъугъулаан. Аллагъас ﷺ гъезул тавбо
къабул гъабун бук1ана, амма хадубги жидер г1емерисел добго
г1инкълъиялдеги беццлъиялдеги ана ва Аллагъасе мут1иг1лъи
тана. Т1адег1анав Аллагъ гъаб капураб къавмалъ гъабулеб
кинабго г1амал жинда бихъулев ва лъалев вуго, жинца гъезие
г1азаб гъабизе бугевги вуго.

72. Жидеца Марьямил вас Г1иса
ﷺ Аллагъ ﷺ вугоян абулел
г1адамал капурал руго. Г1иса аварагас
къавмалда абун: Я бануисраилал!
Нужеца г1ибадат гъабе цох1о Аллагъасе
ﷺ, дирги нужерги Бет1ергъанлъун
жив вугев.

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ
مَرْيَمَ وَقَالَ الْمَسِيحُ بَنِي إِسْرَءِيلَ اعْبُدُوا
اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ
فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ
النَّارُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿٧٢﴾

Дунги нужго г1адав Аллагъасул лагъ вуго ва
дицаги гъесие гъабула г1ибадат абун. Аллагъасде ширк гъабурав ва
цог1и шибжо бугониги гъесул бак1алда ч1езабурав чиясе Аллагъас
ﷺ алжан х1арам гъабун буго ва гъев вуссунел бак1 жагъаннама
буго. Гъеб алжан бугелъул Аллагъ цо гъавун, гъесие г1ибадат
бацц1ада гъабурал муъминзаби руссунел бак1. Аллагъасул ﷺ
амруялде г1асилъун жидеца зулму гъабурал г1адамазе ахираталда
квербакъулев щивго чи вук1инаро. Ва гъел жидее х1акълъараб
г1азаб ч1амич1ого рорч1уларо.

73. Гъединго капурал руго жидеца
Аллагъ ﷺ лъабго жоялъулъ вугев цо
Аллагъ вуго абурал г1адамалги.

Гъез абула Аллагъ Аллагълъун вук1ин
г1ахъалаб бугин Аллагъ ва Г1иса ва Марьям
абураб лъабго жоялъулъ. Цог1и рахъалъан

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ
ثَلَاثَةٍ وَمِمَّا إِلَيْهِ إِلَٰهٌ وَحْدٌ وَإِن لَّمْ
يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ
كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٣﴾

гъаб магІна буго: эмен, вас, бацІцадаб рухІ абураб жоялгулги. Гъаб жидер рагІниялге мисалги бачуна: бакъ цо жо буго, гьелгул гор (гордо) буго ва хинлгиги буго ва гванггиги буго абун. Гъаб рагІ цІакъго загІпаб рагІи буго ва цодагъабниги гІакълу бугев чиясда жиб батІулаб букІин лъалеб буго. **Цоги шивго алагъ гьечІо цохІо Аллагъ** جَلَّ جَلَالُهُ гурев, жив цогояв, жинда релгъараб шибго жо гьечІев ва жинда данде чІчІолеб жоги гьечІев. **Жидеца гъаб Аллагъ лъабго жо буго абулеб рагІи течІони ва Аллагъ** جَلَّ جَلَالُهُ цо гъавун гьесие гІибадатги гъабичІони, гъал капурал гІадамазде жинца цІакъ унтизе гъабулеб гІазаб шевезе буго.

74. Гъал гІадамаз тавбо гъабун Аллагъасда أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ لَهُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ жидер мунагъал рахчи гъарулебани, жидеца батІулаб гьересияб гІакъидатги толебани! **ХІакъълунго Аллагъ** جَلَّ جَلَالُهُ мунагъал рахчулев ва гурхІулев буго.

75. Марьямил вас ГІиса عَلَيْهِ السَّلَام مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ كَانَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ أَنْظُرْ كَيْفَ بُيِّنَ لَهُمُ الْآيَاتِ ثُمَّ أَنْظِرْ أَنَّى يُؤْفَكُونَ ГІиса аvaraгасда цереги рухІана гъев гІадиал расуал.

Нуж гІажаиблъуге ГІиса аvaraг эмен гьечІого гъавун вукиналда. Адам عَلَيْهِ السَّلَام аvaraг Аллагъас эбел-эменги гьечІого вижана. Гъединго гІажаиблъуге ГІисае ругел мугІжизатазда: ГІиса аvaraгас хварал чагІи чІаго гъари мугІжизат букІун батани, Муса عَلَيْهِ السَّلَام аvaraгас гІанса чІаго гъаби ва гъеб борохъ лгъгун рахІалда хъвади цІакъго гІажаибаб мугІжизат гьечІиш?

ГІиса аvaraгасул эбелги Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гІибадат бацІцадай, жий ритІухъай гІадан йигго. Гъел кІиялго жидеца тІагІам кваналелги рухІана. ТІагІам кванараб мехаль гьелгул гъиз къватІибе бачІинги хІакъаб жо буго. Гъедиал рахъа-гъаналдаса данде гъарурал квана-гъекъолел, жидедаса къватІибе гъизги бачІунел гІадамал Аллагъ вугоян кин абулеб?. Гъеб цІакъ ахІмакъаб, гІакълу гьечІеб хабар гьечІишха? **Мун валагъе МухІаммад** صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, кин дица гъал гІадамал кантІизе мисал бачунеб ва гъазие мугІжизатал ва гІаламатал баян гъарулел. Цинги мун валагъе гъал гІадамал хІакъаб жоялда нахърилгълунарел рухІиналда ва жидецаго ургъарал гьерсазда нахърилгълун тІирун

ч1еялдаги.

76. Дуца гьел китабиязда абе,
Мух1аммад ﷺ, нужеца Аллагъ
جلّالہ живго тун, гьесие г1ибадат
гъабич1ого, нужее щибго мунпаг1ат
яги зарал гъабизе к1олареб жоялъейищ г1ибадат гъабулеб бугеб?
Х1акълъунго Аллагъ جلّالہ нужеца бицунеб жо раг1улев ва нужеца
гъабулеб г1амал жинда лъалев вуго.

قُلْ اتَّعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَ يَمْلِكُ لَكُم
ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَاللَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٧٦﴾

77. Жегиги дуца абе Мух1аммад
ﷺ: «Я гъаб китабияб агълу!
Диналда жаниб нужеда т1ад гъабич1еб
жо гъабун ва нужеда лъалареб жо
бицун нужеца диналъуль г1орхълъан
арал жал гъаруге.

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ لَا تَغْلُوا فِي دِينِكُمْ غَيْرَ
الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوا أَهْوَاءَ قَوْمٍ قَدْ ضَلُّوا مِن قَبْلُ
وَأَضَلُّوا كَثِيرًا وَضَلُّوا عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ ﴿٧٧﴾

Насранияз Г1иса عَلَيْهِ السَّلَام авараг Аллагъ вугин абуте, ягъудияз гьеб
къват1улъан лъимер бугинги абуге. Нуж ягъудиязул ва насраниязул
квешаб къавмалъе бокъараб жоялда нахъги рильлъунге!
Мух1аммад ﷺ авараг вит1илелде цереги къосараллъун
рук1арал ва жидеца г1емерал г1адамал х1акъаб диналдаса
къосизарурал г1адамал руго гьел. Гьел г1адамал гъанжеги
бит1араб нух биларал руго, гъезул цересел умумулги гъанже ругелги
щибго бат1алъи гьеч1о, ягъудиязул рижинго х1акъаб нух бокъулареб,
Аллагъасде جلّالہ ва гьесул аварагабазде عَلَيْهِ السَّلَام мут1иг1лъулареб
буго.

78. Бануисраилазул капурал
г1адамазе Аллагъасул جلّالہ лаг1нат
буго абун Давуд аврагасул ва
Г1иса аварагасул мац1алда. Гъезие
Аллагъасул лаг1нат бук1иналъе
г1иллаги буго жидеца г1емер г1асильаби ва заралал гъарулел
рук1ин.

لُعِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن بَنِي إِسْرَءِيلَ
عَلَى لِسَانِ دَاوُدَ وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ ذَلِكَ
بِمَا عَصَوْا وَكَانُوا يَعْتَدُونَ ﴿٧٨﴾

Ибнуг1аббасица رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ абун: ягъудиязул капурал г1адамазе Аллагъас
лаг1нат къуна щивав аварагасул мац1алда. Давудихъе къураб забуралда
лаг1нат къуна, Г1исахъе къураб Инжилалдаги лаг1нат къуна, Муса عَلَيْهِ السَّلَام
аврагасухъе къураб Тавраталдаги, Мух1аммад ﷺ аварагасухъе
къураб Къуръаналдаги лаг1нат къуна – абун. Цоги г1алимзабаз
абун: ягъудияз шамат къоялъ ччуг1а ккун Аллагъасе гъабураб
къот1и хвезабураб мехаль Давуд عَلَيْهِ السَّلَام аварагас жидее квешаб дуг1а

гъабун гъеб къавмалъул маймалакал гъаруна. Гіиса عَلَيْهِ السَّلَام аvaraгасул заманаялъ рукІарал ягъудияз, зодосан рещтІизабураб квенги қванан рукІаго, Гіиса аvaraгасда инкар ккураб мехаль, Аллагъас جَلَّ جَلَّاهُ гъезул больонал гъаруна-абун.

**79. Гъаб квешаб къавмалъул цояз цоял
нахъги чІвалел рукІинчІо квешлъи
гъабиялдаса. ЦІакъ квешаб пиша
букІана гъез гъабулеб:**

كَانُوا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُنْكَرٍ فَعَلُوهُ
لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٧٩﴾

жидецаги квешлъи гъабулел, цогидаз квешлъи гъабулеб бихидал гъелда тІадги рекъолел.

Замашхариас абун: Аллагъас جَلَّ جَلَّاهُ ягъудиязда гІайиб чІвалел буго гъез амру-нагъю теялда. Бусурбабазул хІалалде балагъараб мехаль гъазул хІал жегиги захІматаб буго: жидеда Къуръанги рещтІизабурал, гъелда цересел умматазул къисабиги рицарал, гъел умматаз Аллагъасда جَلَّ جَلَّاهُ ва гъесул аvaraгасда хилиплъи гъабураб мехаль гъезие гъабураб гІазабги бицарал. Гъелдаги тІаде хирияв аvaraгасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мацІалда хІалалаб-хІарамаб жо малъун, амру-нагъю лъазабун, инсан жинда хІажалъулел кинабго жо баян гъабураб бацІцІадаб суннатги жидехъе щварал. Гъеб кинабго жо жидеда лъалелбги букІаго Аллагъасда جَلَّ جَلَّاهُ гІассильтарал, амру-нагъю гъабуларел.

Аллагъ разилъаяв имам АхІмадица бицараб хІадис буго: хирияв аvaraгас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абун: «Дир напс жинда кодоб бугев Аллагъасул цІаралдалъун гъедулев вуго дун: нужеца лъикІалдалъун амру гъабе, квешалдаса нагъюги гъабе, гъедин гъабичІони Аллагъас جَلَّ جَلَّاهُ нужеда тІад гІакъуба-гІазаб биччазе буго, цинги нужеца гъесда гъарун, хІелун дугІа гъабизе буго, Аллагъас нужеє жавабги къезе гъечІо» -абун.

Бишунго къабихІаб жо буго жидеца гъарулел кІудиял мунагъал гІадамазда рихъун гъари: гъеб буго жидеца цогидал гІадамалги квешлъиялде ахІи гІадаб жо.

Аллагъасул свалат салам лъеєв аvaraгасул хІадис буго: «Нужедаса щив чи вугониги чорокал пишаби гъаричІого чІезе кІоларев, гъев гІадамаздаса вахчун вукІа»— абун. ХІадис ХІакимица бицана къучІаблъун.

Гъаб хирияб Къуръан кІалалъ цІали гуреб, щибго жинда гІамал гъабичІого тун буго. Къиямасеб къоялъ Къуръаналъ нугІлъи гъабизе букІин хІакъаб буго гъеб цІаларав ва гъелда гІамал гъабурав муъминчиясе шапагІат гъабун. Гъеб цІаларав, амма гъелда гІамал гъабичІев чиясе квешлъиялъул рахъалъан нугІлъи гъабизе букІинги

х1акъаб жо буго.

80. Дуда гъел ягъудиязул г1емерисел
рихъила, Мух1аммад ﷺ, жидеца
капурзаби т1аса ришун гъезулгун
гъудуллгъи гъабулеллгъун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасда

х1алхъублгъи гъабун, мушриказулгун

гъудуллгъи гъабулеб бук1ана мадинаялгъул

Кар1бо ибну Ашрап абулев ягъудиязул ццевехъанас ва гъесда

нахърилгъларазги.

Гъезие ахираталда ц1акъ квешаблгъун батизе буго гъеб г1амал:

Аллагъасул ﷺ ццим бахъин бук1ина гъелгъие жазат ва гъелги
абадияб жужах1алгъул г1азабалгъулгъу рук1ина.

81. Гъал ягъудиял Аллагъасдаги
гъесул аварасдаги иман лъурал,
гъев аварасде рещт1изабураб
Къуръаналдаги иман лъурал
рук1аралани, гъез мушрикал

гъудулзабилгъун кквезе рук1инч1о. Кинниги гъел ягъудиязул
г1емерисел г1адамал пасикъал г1адамал руго, Аллагъасде
мут1иг1лгъуларел ва аварасда нахърилгългъуларел.

82. Муъминзабазда тушманлгъи
гъабулезул бишунго квешал ва
къуватал дуда ратила, Мух1аммад
ﷺ, ягъудиял ва мушрикал.
Муъминзабаздехун рокъи бугеллгъун
ва гъезде г1агараллгъун дуда ратила,
Мух1аммад ﷺ, «ниж насраниял
ругоян»- абулел г1адамал.

Г1иса ﷺ аварасда иман лъурал ва

гъесул дин гъабулел г1адамал. Гъал насраниял нужедехун тамахал
ва г1агарлгъи гъабулел рук1иналгъе сабаб буго гъезда гъоркъор
г1алимзаби рук1ин ва Аллагъасе ﷺ г1ибадат гъабулел г1адамал
рук1ин ва гъел г1амал к1удиял, ч1ух1арал гъеч1олгъи. Г1иса
ﷺ аварасул диналда жаниб ч1ух1и ва г1амалк1одолгъи какараб
жо буго, рагъ гъабики чи ч1вайки ц1акъго гъукъараб буго.

Байзавияс абуна: гъаб аяталда жаниб ишара буго г1елму ва г1ибадат,
г1адамаздехун х1алимав вук1ин, гъава-напсалда, шагъваталда

تَرَىٰ كَثِيرًا مِّنْهُمْ يَتَوَلَّوْنَ الَّذِينَ
كَفَرُوا لَيْسَ مَا قَدَّمَتْ لَهُمْ
أَنفُسُهُمْ أَنْ سَخِطَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَفِي
الْعَذَابِ هُمْ خَالِدُونَ ﴿٨٠﴾

وَلَوْ كَانُوا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ مَا اخْتَدَوْهُمُ أَوْلِيَاءَ
وَلَكِنَّ كَثِيرًا مِّنْهُمْ فَسِقُونَ ﴿٨١﴾

﴿لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِّلَّذِينَ
ءَامَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا
وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُم مَّقَدَّةً لِّلَّذِينَ
ءَامَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصْرِيَّ ذَلِكَ يَأْتِ
مِنْهُمْ قَسِيصٌ وَرُءُوسًا وَأَنَّهُمْ
لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٨٢﴾﴾

нахъ вильльунгутIи, капурчиясулъ бугониги, жиб беццараб хасият букIиналда-абун.

Гьаб аят жидер хIакъальгулъ рещтIизабурал насраниял руго ХIабаш улкаялда рукIарал нажаши ханасул къавм, жидеца аварагасда ﷺ иман лъурал. Гьаб иш гьадин букIиналъе нугIлъи гьабула хадуб бугеб аяталъги.

83. Гьал насраниязда МухIаммад
ﷺ аварагасде рещтIизабураб
Къуръан рагIараб мехаль ва гьельхуь
гьел гIенеккараб мехаль, дуда гьезул
берал магIу тIун гIодулел рихъула,
Аллагъасдаса ﷺ хIинкъун раkI
тIеренлъун, Аллагъасул каламалъ

وَإِذَا سَمِعُوا مَا أُنزِلَ إِلَى الرَّسُولِ
تَرَوُا عُيُوبَهُمْ تَقْبِضُونَ مِنَ الذَّمِّ وَمَا
عَرَفُوا مِنَ الْحَقِّ يَقُولُونَ رَبَّنَا آمَنَّا
فَاكْتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿٨٣﴾

жидее лъикIаб асар гьабун. Гьеб Къуръан хIакъаб Аллагъасул
ﷺ калам букIин лъан гIодула гьезул берал. Ва жидецаги абула:
«Ва нижер бетIергъан Аллагъ! Нижеца иман лъуна дур авараг
МухIаммадида ﷺ ва гьесде рещтIизабураб Къуръаналдаги.
Дуца ниж гъав МухIаммадил умматалде гьоркъоре гьаре!

къиямасеб къоялъ жидеца киналго умматазе нугIлъи гьабулел гьезухъе
аварагзаби ритIиялда ва тIахъал рещтIизариялда.

Жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: гьаб аят
рещтIизабуна нажашийсул ва гьесул асхIабзабазул хIакъальгулъ,
жинда Аллагъ разилъаяв ЖагIфар ибну АбутIалибица Къуръаналдаса
аятал цIалараб мехаль жал гIодарал, жидер мегеж биччизегIан-абун.
Цоги гIалимзабаз абуна гьаб аят жидер хIакъальгулъ рещтIизабурал
гIадамал рукIанин хIабаш улкаялдаса Мадинаялде рачIарал ва
Аллагъасул салат салам лъеяв аварагас Къуръан цIалулеб рагIарал.
Гьаб рагIи битIараб букIиналде гIагараб буго. Гьалда хадуб бугеб
аяталъ гьелде тIоритIел гьабун абулеб буго:

84. Гьал насраниязда ягъудияз
гIайиб чIвадал жидеца Аллагъасда
ва Аллагъасул свалат салам лъеяв
МухIаммад аварагасда иман

وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَمَا جَاءَنَا مِنَ الْحَقِّ وَنَطْمَعُ
أَنْ يُدْخِلَنَا رَبَّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصَّالِحِينَ ﴿٨٤﴾

лъеялъе гIоло, насранияз абулеб буго: **Нижеца аллагъасдаги**
гьесул рахъальан бачIараб хIакъаб Къуръаналдаги иман
лъечIого букIине гIиллаго щиб бугеб? Нижеда тIадаб буго гьеб
иман лъейи. Нижер БетIергъан Аллагъасда хъул буго жинца
ниж жидер иман камилал, аварагасда нахърильIиналъуль

рит1ухал г1адамалгун цадахъ жиндир рах1матальулье
лъугъине гъарила абун.

85. Гъаб жидер раг1ниялъе г1оло ва
жидеца х1акъикъияб иман лъеялъе
г1ологи Аллагъас гъаб къокъаялъе
жазаълъун гъабуна жидеда жанисан
ниг1матазул г1орал чвахулел алжанал.

فَأَنبَهُمُ اللَّهُ بِمَا قَالُوا جَنَّتِ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَذَلِكَ
جَزَاءُ الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٥﴾

Даимго рук1инелъун гъеб алжаналъуре лъугъине гъарула гъел
г1адамал. Гъаб буго Аллагъас лъик1ал г1адамазе гъабулеб жазъ.

86. Ва амма жидеца Аллагъасдаги гъесул
аварагасдаги инкар ккурал г1адамал,
дир аятал ва муг1жизатал жидеца
гъереси гъарурал: гъел г1адамал руго

وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ
أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿٨٦﴾

жужах1алъул бет1ергъаби, даимго гъенир жанир рук1унел.

Цо-цо жагъилал г1адамаз гъаб (82) абилеб аятги ц1алун гъелдаса
х1укму босулеб буго насраниял ругин г1урусал ва гъел бусурбабазул
гъудулзаби ругин. Гъал жагъилзабаца гъаб аталда хадур ругел (83-
84) аятал ц1алулел гъеч1о ва гъезда жаниб бугеб жоги г1адамаздаса
бахчулеб буго. Гъал аятаз баян гъабулеб буго муъминзабазда жидер
рокъи ва г1агарлъи бугел насраниял рук1ин жидеца Инжилалда г1амал
гъабулеб бук1арал, цинги Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1амад
аварагасда иманги лъурал насраниял. Гъаб х1укму гъадин бук1ин гъаб
аяталъ загъирго баян гъабун буго.

87. Я гъал иман лъурал г1адамал!
Аллагъас ﷻ х1алал гъарурал
ниг1матал нужеца х1арам гъаруге!
Х1алалаб жо тун х1арамаб жоалдехун
ун Аллагъас нуже рихъизарурал
г1орхъабиги хвезе гъаруге! Х1акълъунго Аллагъасе ﷻ
г1орхъольан унел г1адамал рокъуларо.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَحْرِمُوا طَيِّبَاتِ
مَا أَحَلَّ اللَّهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا
إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿٨٧﴾

Гъеб г1орхъольан ин Аллагъасул ﷻ шарг1алда х1арамаб буго,
кинаб рахъалъан бугониги. Масала: Аллагъас х1арам гъабич1еб жо
нилъеца х1арам гъабизе бегъуларо. Гъелъул маг1на бук1уна нильлъ
шарг1иял нухал лъолел ва къанунал рахъулел г1адамал рук1ин.
Гъединго бегъуларо Аллагъас ﷻ х1арам гъабураб жо нильеца х1алал
гъабизеги.

Гъаб аят рещг1изабиялъе сабаблъун ккана: хириял асх1абзаби ц1акъго
т1аг1ат-г1ибадат гъабиялда т1ад ч1ун, дуниялалъул лазат-рах1ат тун

ч1езе лъугъана. Цояз абунa ниж кидaгo к1ал ккун рук1ина абун, цояз абунa ниж сардилъ кьижич1ого Аллагъасе г1ибадат гъабулел рук1ина абун. Цо-цо асх1абзабаз руччаби рачиларин абунa ва жидерго балъ гъабизе къасд гъабунa. Цо асх1абас жинца гъан кваналарин, гъеб кванадал жиндир шагъват багъарулеб бугин абунa.

Гъаб хабар Аллагъасул салат салам лъеяв аварaгасда раг1индал, гъес абунa: «Гъаб къавмалъул х1ал щиб бугеб жидеца бат1и-бат1ияб жо бищунел? Дица к1ал ккола ва к1ал биччала. Дун сардилъ вахъун вук1уна, кьижунги вук1уна. Дица руччаби рачуна ва гъанги кванала. Гъаб дир суннаталдaсa вуссарав чи дир умматалдaсa гъеч1о»—абун. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Т1адег1анав Аллагъас ﷻ гъаб х1укму баян гъабун 87-88 абилеб аят рещт1изабунa.

88. Нужеца Аллагъас ﷻ къураб ризкъиялдaсa х1алалаб, бац1адаб жо кванай. Ва нуж х1инкъа шарг1алъул г1орхъаби хвезаризе. Нужеца жинда иман лъурав Бет1ергъанасул.

Аллагъасе бокъула гъесул лагъзал мут1иг1ал рук1ине. Бищунго Аллагъасе мут1иг1ал г1адамал руго жидер киналго г1амалал шарг1алда борцунел ва хирияв х1абиб Мух1аммадил ﷺ суннаталда нахъги рилъунел.

89. Аллагъас ﷻ нужеа къварилъи гъабуларо нужеца хабаралда гъоркъоб гъа гъеданин абун. Кинниги Нужеда г1айиб ч1валеб жо буго бокъун, рак1алъ ният гъабун гъа гъеди.

Гъа гъедун хадуб нужеца гъеб хвезабуни ва гъа гъедун т1ад босараб жоги гъабич1они, нужеца кафарат бахъе анциго мискинчиясе т1аг1ам къун: нужер гъоркъохъеб рес-мах1алалъул чияс кваналеб къадар ва жинс.

Г1алимзабазул хилап буго гъаб т1аг1амалъул къадар щиб бугеб абун. Бищунго бит1араб ва г1емерисел г1алимзабаз абураб раг1и буго цо-цо мискинчиясе башадаб сах1 т1ошел къела абун. Цо сах1алъул ц1айи буго к1иги килоги башдабги. **Яги цо-цо мискинчиясе рет1ел кье:** цо горде, цо т1ажу ва гъелда рельебъараб жо.

وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا
وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ
وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ
فَكَفَرْتُمْ بِهِ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسْكِينٍ مِنْ
أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ
أَوْ تَحْرِيرُ رَبِيَّةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ
ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَرَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا
حَلَفْتُمْ وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ كَذَلِكَ يُبَيِّنُ
اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

Цоги имамзабаца абунa какиль главрат бахчизе глалеб ретел буклине ккела абун. Яги цо лагъ тархъе. Гъаб лъабго жоялъул цонигияб гъабизе рес рекъечлев чияс лъабго къоялъ кIал ккве. Гъаб буго нугер гъа хвезабиялъе бугеб кафарат.

Нужеца шаргIалда хIарамаб жоялдакъун гъаял гъедуге ва хIалалаб жоялдакъун гъедараб мехаль гъеб гъа тIубазабе. Бищунго шаргIалда рекъараб буго гъа гъедичIого тей. Гъедин Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нуже баян гъарула жиндир шаргIальул хIукмаби, нуж битIараб нухда тIоритIаралкъун руклине ва нужеца гъесие шукруги гъабизе нуже ругел кIудиял ва гIемерал нигIматазда. Гъал нигIматазул бищунго кIудияб буго Аллагъас иманалда ва исламалда тIовитIи. Гъеб нигIматалде данде кидаго шукру-рецц гъабулеллъун руклине ккола ва гъеб нигIмат тIаса босуге абун Аллагъасда гъарулелги руклине ккола.

90. Я гъал иман лъурал гIадамал!

ХIакълъунго хамро (жинца мехтизе гъарулеб жо) майсирги (гъоркъоб жо лъун хIай: кагъат тIами, нардал,

шахматал, торгIо хIай, лото, лоторея

ва цоги щиб бугониги), жиде лагълъи гъабулел заналги,

жидедалъун пал тIамулел чIоралги,- гъеб кинабго жо жиндиль

мунагъ бугеб, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ хIарам гъабураб, чорокаб жо

буго, щайтIанальул гIамалаздасаги буго. Нуж гъел рехсарал

жалаздаса цIакъ рикIкIалъе ва гъезда аскIореги къаге! Гъал

хIарамал жалаздаса рикIкIалъун, хIалалаб, бацIадаб

жоялде гIагарлъун нуж хъадани, Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ киналго

лъикIлъабазда нугер кверщел батила ва дуниял-ахираталда

бахъи бугездасаги рукIина.

91. Нужеда гъаб хIарамаб, чорокаб

гIамал берцин бихъизабун, гъеб гъабизе

нуж тIамун, щайтIаналье бокъараб

жо буго нужеда гъоркъоб тущманлъи

ва рихи ккезаби. Мехтел гъекъл ва

хIарамал хIаял сабаблъун, гъеб кIиябго

буго бищунго щайтIаналь инсан кодове

восулеб бакI.

Гъев чиясул кинабго гIакълу ва пикру дуниялальул боцIи-малалда, чорхое бугеб лазат-шагъваталде буссун букIуна. Гъедин бугелъул

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ
وَالْأَنصَابُ وَالْأَزْلَمُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ
الشَّيْطَانِ فَأَجَنَّبُوهُ لَعَلَّكُمْ تَفْلَحُونَ ﴿٩٠﴾

إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقِعَ بَيْنَكُمْ
الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ
وَيَصُدَّكُمْ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ
الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنْتُمْ مُنْتَهُونَ ﴿٩١﴾

шайт1аналъе бокъун буго нужеда т1убанго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ к1очезавизе ва Аллагъасе г1ибадат гъабиялдасаги, паризаяб как баялдасаги нуж руссизаризе. Нужеца гъанжег1аги гъеб къабих1аб пиша телариш, я муъминзаби!

92. Ва нуж Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ ва гъесул расуласе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мут1иг1лъе. Нужее х1арам гъабураб жо те, нужеда т1ад гъабураб парзги т1убай ва нуж х1инкъа

وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأَحْذَرُوا
فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا إِنَّمَا عَلَى رَسُولِنَا
الْبَلْغُ الْمُبِينُ ﴿١٢٢﴾

Аллагъасул ва аварагасул амруялъе хилиплъизе. Нагагъ нужеца гъаб Къуръаналъул малъи босич1они ва нуж исламияб диналдаса руссун ч1ани – цинги нужеда лъан бук1а: х1акълъунго дир расуласда т1ад буго нужехъе х1акъаб дин швезаби ва нуж гъелде ах1и.

Нуж Аллагъасеги جَلَّ جَلَالُهُ гъесул расуласеги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мут1иг1лъунгут1ия-лъул зарал ва гъелъул глазаб-къварилъи нужее бук1ине буго. Нуж х1инкъа Аллагъасда г1асилъизе, х1акълъунго аллагъасул г1акъуба ва глазаб ц1акъ гучаб буго.

93. Жидеца Аллагъасда иман лъурал, аварагасда нахърилълъун лъик1аб г1амал гъабурал муъминзабазе мунагъ-х1акъ бук1ине гъеч1о жидее х1арам гъабизе цебехун кванараб ва гъекъараб жоялъул.

لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا ءَامَنُوا وَعَمِلُوا
الصَّالِحَاتِ ثُمَّ اتَّقَوْا ءَامَنُوا ثُمَّ اتَّقَوْا
وَأَحْسَنُوا وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٣٠﴾

Гъединго мунагъ бук1ине гъеч1о гъаб хамро х1арам гъабураб аят рещт1инелде цере хварал муъминзабазеги. Гъезие мунагъ бук1унаро Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ х1инкъун х1арамаб жо тараб мехаль ва гъесда иман лъун, гъев разилъи т1алаб гъабун лъик1аб г1амалги гъабураб мехаль. Цинги Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ х1инкъиялда ва иман лъеялда т1ад ч1араб мехаль, х1арамаб жо теялда, кинабго лъик1аб г1амал гъабиялда т1адги ч1араб мехаль. Х1акълъунго Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жидеца лъик1аб г1амал гъабулел муъминзаби рокъулев вуго.

Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъаб цо аяталда жаниб лъабго нухаль Аллагъасдаса х1инкъиялъул бицен гъабуна, гъал (90-91) аятазда жаниб жидер х1укму бицарал х1арамал жал: хамро ва гъоркъоб жо лъун х1аял, ц1акъ к1удиял мунагъал рук1иналде кант1изарун ва гъездаса муъминзаби нахъе т1урк1изарун.

«Тасгьил» абураб тафсиралда абуна: гъаб аяталда жаниб бугеб

тлоцебесеб «Аллагъасдаса хlinkъа» абураб рагIи буго кифру-ширкалде буссараб. КIиабилеб рагIи буго шаргIалда хIарам гъабураб жоялде буссараб. Лъабабилеб рагIи буго хIарамаб жоялде ккеялдаса хlinkъун шубгъаяб, карагIатаб, хIатта хIалалаб жо гъабизе хlinkъа Аллагъасдаса абураб магIнаялда бугеб- абун.

ТIадегIанав Аллагъас хамро ва цогидал чоркал жал хIарам гъарун рещтIизарурал гъаб чанго аяталда жаниб батIи-батIияб ва рекIелье бортулеб калам хIалтIизабуна.

АбусугIуд абулев гIалимас абуна: гъеб чорокал ва къабихIал гIамалал хIарам гъари БетIергъан Аллагъас ﷻ хурхизабуна жагъилаб заманаялъ рукIарал мушриказул гIадатазда: чIоразда пал гIамулел, ганчIазе, заназе къурбан хъолел. Хадуб хамроги майсирги щайтIаналъул гIамал букIинги бицана, цинги гъеб хамроялда ва майсиралда аскIорего къаге абуна: жинда аскIоре къазе бегулареб жо цIакъ хIарамаб букIин баян гъабун. Цинги гъеб хамроялдаги майсиралдаги жаниб бугеб дунялалъулги диналъулги пасалъаби рицана, гъеб хъубаб жоялдаса рикIкIалъарав чи бахъибугев вукIуневлъиги бицана. Аятазул ахиралдаги абуна: «Нужеца гъаб къабихIаб гIамал толарищ?» – абун. Гъеб цIакъго къвакIараб амру буго ва гъелда жаниб кутакаб хlinkъи къейиги буго-абун.

Цоги гIалимас абуна: ТIадегIанав Аллагъас ﷻ Къуръаналда жанир шаргIиял ахIкамал рицунеб мехаль, гъеб хIукмуялъул гIилла бицинчIого тола, яги дагъабго жо бицун тола. Гъаб хамроги майсирги хIарам гъабиялъул аятал рещтIинарураб мехаль, гъаб кIиябго жо хIарам гъабиялъе гIезегIанго мухIканал гIиллаби рицана: муъминзабазда Аллагъ ﷻ кIоченави, гъезда как ва цогидаб гIибадат тезаби, гъезда гъоркъоб туцманлъи ккейи. Хамроги майсирги щайтIаналъул гIамал букIинги бицана, гъеб инсан къосизавулеб жо букIинги бицана. Гъаб киналъулго мурад буго гъаб кIиябго жо цIакъ зарал кIудияб букIин лъазаби ва гъелдаса гIадамал нахъчIвай.

Жинца мехтизе гъарулеб жо хIарамаб букIин машгъураб жо буго, гъединго хIарамал руго гIакълуялъе ва черхалье зарал гъабулел наркотикал абун жидеда цIар тарал жалги. Жинца хIалтIизабизе хIарамаб жо цогидазе къезеги бичизеги хIарамаб букIуна. Гъеб бичун щвараб мухъги хIарамаб букIуна.

Жинда Аллагъ разильаяв ИбнугIумарица бицараб халатаб хIадисалда жаниб буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас нусаль къотIун ральхъенгун хамро гIодобе чвахизабуна ва жинцаги абуна:

«Аллагъас лагIнат къуна хамроялъе, гъеб гъекъарасеги, жинца

цогидазе гъекъезе кьурасеги, гъеб баччун добе-гъанибехун босарасеги, жиндихъе хамро баччун бачIарасеги, жинца хамро гъабурасеги, хамро гъабизе цогидав тIамурасеги ва гъеб бичун цвараб жо кванарасеги» – абун. ХIадис имам Абудавуница бицана.

Аллагъасдаса ﷺ хIинкъарал, аварагасул ﷺ нух ккурал муъминзабазе мунпагIат бугеб, гъелда гIамал гъабурав чи бахъибугевлъун лъугъунеб рагIи буго Алкъасим ибну МухIаммад абулев гIалимас абураб: «Кинабго жинца Аллагъ рехсеялдасаги гъесие как баялдасаги машгъул гъарулеб жо майсир буго» – абун.

Цо-цо цIаларалгIадамаз щибго Аллагъасдаса ﷺ хIинкъичIого батIи-батIиял хIаял гъаризе, гъезухъ балагъизе ва гъезул «болелщикаллъун» рукIине хIалал гъабулеб буго. Гъал цIаларал гIадамазда гъалеб гъечIо Къуръан-хIадисалда цIар рехсечIеб, амма гъениб цIар рехсараб, гъениб хIукму бицараб жоялда рельтъараб жоялъул хIукму доб Къуръан-хIадисалда цIар рехсараб жоялъул хIукму букIунеблъи.

Къуръаналда цIар рехсон буго «майсир» абураб жоялъул. ГIалимзабаца ва имамзабаца гъеб майсиралъе магIна гъабун буго: «ХIарамаб нухалда гIадамазул боцIи кванаялде нух бачунеб жо, муъминзабазда гъоркъоб дагIба-къец ва туцманлъи ккезабулеб жо. Аллагъасе ﷺ гIибадат гъабиялдаса инсан машгъул гъавулеб жо»-абун. Гъаб магIнаялда борцараб мехалъ гIисинлъималаз расандизарулел ясикIабиги хIарамлъулин абуна Мужагид ва ГIатIаъ абулел машгъурал гIалимзабаз, ай гъоркъоб жо лъун гъел гIисинлъималаз расандизе гъарулел ясикIабиги хIазе бегъиларо абураб магIнаялда.

Гъединго жиндаса цIаларал гIадамал гъапуллъун ругеб жо буго гIадегIанав Аллагъас ﷺ хамроги майсирги хIарам гъабулеб мехалъ ва гъел хIарам гъариялъе гIиллаги бицунеб мехалъ абун букIин «Нужеда Аллагъ рехсей кIоченабулеб, как тезабулеб, нужеда гъоркъоб туцманлъи ккезабулеб» – абун. Гъал гIиллаби жидель ругел киналго жал хамроялдаги майсиралдаги нахърегIизарун хIарамал рукIуна. Гъаб хIикмат кIочон, цохIо тIасангояб магIна ххал гъабун Къуръаналдаса хIукму босизе рекъон букIунаро.

ИбнухатIибица абуна: ГIадегIанав Аллагъас ﷺ абулеб буго: «ЩайтIаналъе бокъула нуж Аллагъ рехсеялдаса ва как баялдаса русинаризе» – абун. Аллагъ ﷺ кин рехселев ва гъесие как кин балеб жиндир гIакълу гъечIев чияс: хамроги гъекъон, щайтIаналъ махсароде ккун, гъель гарбида кварги бан, хIайван гIадин, жиндие бокъаралъуве вачун унев. Гъединго Аллагъ ﷺ кин рехсолев майсир хIалев чияс: жиндирго хъизан-рукъ кIочон, квен-лъим кIочон гъеб

х1аялде т1адвуссарав ва жинда т1ад бугеб рет1елги, жанив ч1олеб минаги, ахиралда т1ымал-хъизанги гьоркьоб лъун жив х1алев-абун.

Аяталъул ахиралда Т1адег1анав Аллагъас جَلَّالَهُ абун буго: «Нуж нахъч1ван ч1оларищ гъеб хъубаб г1амалалдаса»-абун. Гъаб раг1иялъул маг1на буго: Нуж шайт1аналъе мут1иг1лъиялдаса Аллагъасе мут1иг1лъиялде русса. Нужер иман бахъиялда х1инкь1 бугел к1удиял мунагъздаса руссун, Аллагъ جَلَّالَهُ разилъи т1алаб гъабун хъваде. Гъедин гъеч1они нужея ц1акъ гучаб г1азаб гъабизе буго абураб.

Т1адег1анав Аллагъас нильеда х1акъаб жо лъазабеги ва гъелда нахърилълъине тавпикъги кьег1и.

94. Я гъал иман лъурал г1адамал!

Х1еж бухъун ругеб мехаль Аллагъас
нужер х1албихъи гъабизе буго, нужер

кверал ва ч1орал щолеб бак1алде чанги

г1агар гъабун: гъесда лъазе щив вугев

Аллагъасдаса جَلَّالَهُ г1емер х1инкъулев,

г1адамазда гьоркьов вугеб ва гъездаса

ват1аго вугеб мехальги. Аллагъас جَلَّالَهُ х1арам гъабун бук1аго

чан гъабурав чиясе жинца унтизабулеб жужах1алъул г1азаб

бук1ине буго.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لِيَبْلُوَنَّكُمْ اللَّهُ بَشَىءٍ

مِّنَ الصَّيْدِ تَنَالُهُ ءَيْدِيكُمْ وَرِمَاحُكُمْ

لِيَعْلَمَ اللَّهُ مَن يَخَافُهُ بِالْغَيْبِ فَمَن اَعْتَدَى

بَعْدَ ذَلِكَ فَلَهُ عَذَابٌ اَلِيمٌ ﴿٩٤﴾

95. Я гъал иман лъурал г1адамал!

Нужеца чан ч1ваге нуж х1еж бухъун

ругеб мехаль. Х1арамаб бук1ин

лъалебги бук1аго бокъун чан ч1варав

чиясе жазаъ буго гъеб чаналда

рекъараб х1айван г1ак1аде бахъи.

Г1ак1аде бахъизе кколеб х1айваналъе

х1укму гъабила нужеда гьоркьосан

к1иги г1адилав чияс. Гъеб г1ак1аде

бахъараб х1айван хъун гъелъул

гъан бикъила Маккаялда ругел

мискинзабазе.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَن تَنَمَّرُ

حُرْمٌ وَمَن قَتَلَهُ، مِنكُم مَّتَعِيْدًا فَجَزَاءٌ

مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعَمِ يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدَلٍ

مِّنكُمْ هَذِيَ اَبْلَغِ اَلْكَبَةِ اَوْ كَفَرَةٌ طَعَامُ

مَسْكِيْنَ اَوْ عَدْلٌ ذَٰلِكَ صِيَ اَمَّا لِيَذُوَقْ

وَبَالَ اَمْرُوْهُ عَفَا اَللّٰهُ عَمَّا سَلَفَ وَمَن عَادَ

فَيَنْتَقِمِ اَللّٰهُ مِنْهُ وَاللّٰهُ عَزِيْزٌ ذُوْ اِنْتِقَامٍ ﴿٩٥﴾

Жинца ч1вараб чан х1инч1 бугони, я цоги жо бугони, жинда релъараб х1айван батизе зах1матаб, гъев чияс чаналъул къимат къела садакъаде. Х1айван босизе рес рекъеч1они Маккаялъул мискинзабазе т1аг1ам бикъила. Чаналъул къимат гъабун, гъелъул къиматаб т1оршел босун, гъеб бикъила цо-цо муд цо-цо чиясе. Т1аг1ам босизе рес рекъеч1они цо-цо мудалде данде цо-цо к1ал квела.

чан ч1варав чиясда гъаб г1ак1а т1ад гъабуна, гъес х1еж бухьиналгул х1урмат хвезабиялгъе г1оло. Чан х1арам гъабилелде цебеккун ккараб жоялдаса Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ т1аса лъугъуна. Х1арам гъабун хадубги чан ч1варасдаса Аллагъас цим босула, ай жинда т1ад г1ак1а лъола т1адехун рехсараб х1алалъ. Х1акълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гуч бергъарав вуго ва жиндир амруялда г1ассильаразе г1акълуба-г1азаб гъабулев вуго.

96. Нужее х1еж бухъараб мехаль х1алал гъабун буго ральдал х1айваназде чан гъабизе ва ральдал рух1чаголъи кваназе.

أَحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَّعَالَكُمْ
وَلِلْسَيَّارَةِ وَخَرِمَ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ
حُرُمًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٩٦﴾

Х1еж бухьинч1еб мехальги х1алал буго ральдал х1айваназул гъан кваназе, рокъор ругезе ва сапаралда ругезе. Гъеб нужер ризкъи буго, рукъоб кваналеб ва сапаралде цадахъ босулеб. Ракълал х1айваназде чан гъаби х1арам гъабуна нуж х1еж бухъун ругеб мехаль. Нуж х1инкъа гъал шарг1иял х1укмаби хвезаризе ва Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ г1ассильизе. Ахир кинабго халкъ жиндихъе данде гъабулев вуго гъев Аллагъ, х1исаб-мизан ва жазаъ гъабизе.

97. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ Каг1ба рукъ ва масжидул х1арам гъабуна г1адамазе маг1ишат гъабизе рес бугеб ва санаг1ат бугеблъун:

﴿جَعَلَ اللَّهُ الْكَعْبَةَ الْبَيْتَ الْحَرَامَ
فِي مَكَّةَ النَّاسِ وَالشَّهْرَ الْحَرَامَ وَالْهَدْيَ وَالْقُلْتِدَ
ذَلِكَ لِيَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي
الْأَرْضِ وَأَنَّ اللَّهَ يَكِلُ شَيْءً عَلَيْهِ﴾

гъезул диналгъе ва дуниялгъе къвариг1унеб жо Аллагъас гъеб Маккаялде

бач1изабуна. Гъединго рагъ х1арам

гъабурал моц1алги гъаруна гъезие маг1ишат гъабизе санаг1ат бугеллъун, гъел моц1азулъ туцманасдаса х1инкъи бук1унарелгул.

Х1ажизабаз маккаялде бач1унеб боц1иги (гъадю ва къурбан) гъабуна гъел Маккаялгул г1адамазе маслиг1аталгъе. Гъаб рехсараб жо Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъабуна нужеда лъазе г1оло Аллагъ зобал-ракъазда жаниб бугеб кинабго жо лъалев вук1ин. Кинабго махлукъаталгъе маслиг1атаб жо лъала Аллагъасда ва гъеб х1алалъ жинда кинабго жо лъалев вуго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ.

98. Нужеда лъай, я гъал г1адамал, т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жинда г1асильарал г1адамазе къвак1араб, гучаб г1азаб гъабулев вук1ин. Гъединго нужеда лъай, Т1адег1анав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ муъминзабазда гурх1улев, гъезул мунагъал чурулев вук1ин.

أَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ وَأَنَّ اللَّهَ
عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٩٨﴾

Гъаб амру гъадин бугелъул нуж Аллагъасда гласилъизе х1инкъа ва гъесул гурх1ел-ц1обалде хъул лъун т1аг1ат-г1ибадат гъабе.

99. Аллагъасул расулсда т1адаб
гъеч1о нужехъе х1акъаб дин швезаби
ва нужеда бит1араб нух бихъизаби
гурони. Х1акъальунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ

مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا
تُبْدُونَ وَمَا تَكْتُمُونَ ﴿٩٩﴾

нужеца загъирго гъабулеб г1амал лъалев вуго, лъик1абниги,
квешабниги. Ва нужеца г1адамаздаса бальго гъабулеб г1амалги
лъалев вуго,

нужер раклазулъ рук1унел къасдалги лъала Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ. Гъеб
кинабго г1амал ахираталда жинда данде жазаъ гъабизесег1и буго:
лъик1аб г1амалалгъе лъик1аб жазаъ бук1ина, квешаб г1амалалгъе
квешаб жазаъ бук1ина.

100. Дуца гъел г1адамазда абе,
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: хъубаб, чорокаб
жоги бац1адаб, х1алалаб жоги бацад
бук1унаро, киг1анго хъубаб жо г1емер
бук1аниги ва гъеб нужее бокъаниги.

قُلْ لَا يَسْتَوِي الْخَبِيثُ وَالطَّيِّبُ
وَلَوْ أَحْبَبَكَ كَثْرَةُ الْخَبِيثِ فَاتَّقُوا اللَّهَ
يَتَأُولُوا الْأَلْبَابَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿١٠٠﴾

Гъаб раг1и буго кинабго лъик1аб ва квешаб жоялда жинца швей
гъабулеб: х1алалаб, х1арамаб жоялда, Аллагъасе мут1иг1ав ва гъесда
гласилъарав чиясда, къадараб, г1одобег1анаб ва лъик1аб, кымат
бугеб жоялдаги. Гъединго инсанас гъабулеб кинабго г1амалалдаги
швей гъабула гъаб раг1иялъ: даран-базар бугониги, х1алт1и-пиша
бугониги, г1елму-г1амал бугониги. Гъаб кинабго жоялдаса хъубаб,
къадараб, г1одобег1анаб, квешаб жо жиндиль мунпаг1ат гъеч1еб,
жиндир ахир баракат гъеч1еб бук1уна. Киг1анго г1емераб бугониги
квешаб жоялдаса баракат ва бахъибуголг1и бук1унаро.

Бац1адаб, х1алалаб, лъик1аб жо киг1анго дагъаб бугониги, жиндиль
баракат бугеб бук1уна ва жиндир ахир лъик1аб бук1уна. Гъаб х1укму
гъадин бугелъул. Нуж Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ х1инкъа, я г1акълудал
бет1ергъаби, нуж бахъи бугеллъун рук1ила. Аллагъасдаса х1инкъун
лъик1аб г1амал гъабурал г1адамазул дунял-ахираталъул киналго
умурал рит1ун ккола ва жидер лъик1лъиялда квершел батула.

101. Я гъал иман лъурал г1адамал!
Нужеца Аллагъасул свалат салам
лъеяв аварасда гъикъуге нужер
жинда х1ажалг1и ккун гъеч1еб жо.
Нужеца гъикъун Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ х1укму
решт1изабураб мехаль, гъеб нужее

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَسْأَلُوا عَنْ أَشْيَاءَ
إِنْ تَبَدَّلَ لَكُمْ تَنبَوُوهَا وَإِنْ تَسْأَلُوا عَنْهَا
حِينَ يَنْزِلَ الْفُرْقَانُ أَنْ تَبَدَّلَ لَكُمْ عَقَابُ اللَّهِ
عَنْهَا وَاللَّهُ عَفْوٌ رَحِيمٌ ﴿١٠١﴾

зах1матаб бук1ине бегула. Аллагъас Къуръан рещт1изабулеб
мехаль нужеца аварагасда гыкъараб масъалаялтье х1укму
бач1ине буго ва гъеб нужеа зах1матаб бук1ине бегула. Гъаб аят
рещт1инег1ан цебеккун гыкъараб жоялдаса Аллагъ جَلَّ جَلَّ لَهُ т1аса
лъугъана. Х1акълъунго Аллагъ жив гурх1улев, жинца мунагъал
рахчулев вуго.

102. Нужеда цере рук1арал къавмаз жидер فَدَسَّالَهَا قَوْمٌ مِّن قَبْلِكُمْ ثُمَّ أَصْبَحُوا
аварагабазда гыкълъун бук1ана гъезие يَهَاكَفِرِينَ ﴿١٠٢﴾
х1ажат гъеч1еб жоги. Цинги Аллагъас
جَلَّ جَلَّ لَهُ гъез гъарараб жо жидеда т1ад лъедал,
гъелда инкар ккуна ва Аллагъасул амруялда г1асильана.
Нуж гъал къавмазда рельтъун рук1унге ва Аллагъасулги аварагасулги
х1укмуялтье мут1иг1лъун, гъелда нахърильтъун рук1а.

103. Т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَّ لَهُ мажель Аллахъ минъ биъиреъ ула сибъеъ ула вилеъ
х1арам гъарич1о «бах1ират», وَلَا حَالِمٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ
«саибат», «василат», «х1ам» абун الْكُذِبَ وَأَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٠٣﴾
жидеда ц1ар лъурал х1айванал.
Аллагъасде جَلَّ جَلَّ لَهُ инкар ккурал
г1адамаз ва мушриказ гъесде г1унт1изабун гъереси бицунеб буго
ва гъал х1айванал Аллагъас х1арам гъарунин абулеб буго. Гъал
капурал г1адамазул г1емерисел жидеца бицунеб жо жидедаго
лъаларел руго.

Жидеда церехун рук1араз бицараб жо бицунел руго ва гъеб жо
бит1арабиш, гъересийиш ц1ехоларел, жидер г1акълу дагъал г1адамал
руго.
Г1арабазул мушриказул г1адат бук1ана цо-цо х1айванал жидеда
бат1и-бат1ияб ц1арги лъун Аллагъасе тарал руго абун, жидер рахъ
беч1ч1ч1ого, гъезда т1ад рек1инч1ого толел. Гъаб г1адат исламаль
хвезабуна ва гъеб жагъилияб г1амал бук1ин бицун Аллагъас гъаб аятги
рещт1изабуна.

104. Аллагъасул جَلَّ جَلَّ لَهُ бит1араб нух
тарал, гъелдаса къосарал г1адамазда
абураб мехаль: нуж х1укму гъабизе
рач1а Аллагъас جَلَّ جَلَّ لَهُ рещт1изабураб
Къуръаналда ва гъесул расуласухъе
абун, гъез абулеб буго нижеа г1езе буго
нижер умумул жинда ратараб дин ва
г1адат абун. Жидер умумул щибго жо лъаларел рук1аниги

وَإِذْ قِيلَ لَهُمُ تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَىٰ
الرَّسُولِ قَالُوا أَحْسَبُنا مَا وَجَدَنا عَلَيْهِ
ءِيبَةً نَّاءٌ أَوْ لَوْ كَنا ءِاباءَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ
شَيْئًا وَلَا يَهْتَدُونَ ﴿١٠٤﴾

ва бит1араб нухда гьеч1ел рук1аниги гьезда нахъриль1ьун
ч1езейишха гьал ах1макьал г1адамал ругел?

105. Я гьал иман лъурал г1адамал!
Нужеца нужерго напсазда т1ад ч1ей
гьабе,

г1асилъи гьабиялдаса напс гьукъе.

Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ г1ибадат гьабиялда

ругъун гьабе, гьелда т1адги ч1езабе. **Нуж Аллагъасул диналда ругеб
мехаль нужее жал кьосарал г1адамаз щибго зарал гьабуларо.**

Нужеца гьабураб лъик1аб г1амалалъул кири-ажру нужее бук1уна,
гьезул кьосиналъул мунагъ ва г1азаб гьезие бук1уна. **Нуж киналго
Аллагъасде руссунел руго. Цинги нужеда бицине буго щивасул
г1амал** ва нужее жазаъги гьабизе буго.

Гьаб аят ц1аларав чиясда рак1алде ккезе бегъуларо амру-нагъю тун, живго
жиндаго вуссун ч1а инсан абураб маг1на бугин гьаб аяталъул абун. Инсан
бит1араб нухда т1овит1арав вук1иналъул г1аламат буго гьес амру-нагъю
гьаби, х1акъаб жо аби ва бит1араб нухда г1адамал ах1и.

Гьаб аят рещт1изабиялъе сабаб бук1ана: муъминазаби ц1акъ рак1
къварильун рук1унаан жидеда лъалел г1адамал исламалде рач1унарого,
гьел исламалде рач1изе бокъун. Гьал муъминзабазул рак1 г1одоб
биччазабун абураб раг1и буго гьаб.

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ хирияв аварагасдаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абун: «дуца напсалъе
къварилъи гьабуге гьел мушриказ иман лъезеян абун». Ва амма гьесда
т1адаб бук1ана кинабго заманалъ уммат исламалде ах1изе. Жинда
Аллагъ разилъаяв Абубакар асх1абас цо кьоялъ асх1абзабаздехун
хит1аб гьабуна, жив минбаралда г1одов ч1ун вук1адго ва гьес абун:

«Я гьал г1адамал! Нужеца гьаб аят ц1алулеб буго ва гьелъул маг1наги
мекъсан гьабулеб буго. Дида Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг
абулев раг1ана: «цо г1адамазда мункараб жо бихъараб мехаль, цинги
жидеца гьеб мункар хисизабич1они (лъик1аб жоялде сверизе гьабун),
гьел киназего г1аммаб г1азаб, г1акъуба гьабула Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ» – абун.

Х1адис имам Ах1мадица бицана.

106. Я гьал иман лъурал г1адамал!

Нужер цояв унтун вугони, гьеб унтиги
хвалил бук1ин лъараб мехаль, гьев чияс
васият гьабе ва гьеб васияталъе нужеда
гьоркъюса к1иго г1адилав чияс
нуг1лъиги гьабе. **Нуж сапаралда ругони,**

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا عَلَيْكُمْ أَنْفُسَكُمْ لَا تَضُرُّكُمْ
مَنْ ضَلَّ إِذَا اهْتَدَيْتُمْ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ
جَمِيعًا فَبِئْسَ لَكُمْ بِمَآكُتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٥٥﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهْدَةُ بَيْتِكُمْ إِذَا
حَضَرَ أَحَدُكُمْ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ
أَشْتَانٍ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ أَوْ آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ
إِنَّ أَنْتُمْ صَرَفْتُمْ فِي الْأَرْضِ قَاصِدَاتَكُمْ

гъенир нужеда хвалил унтиги тӀаде швани, гъаб нугӀлъи гъабизе бусурбаби ратичӀеб бакӀалда, кӀиго чи чӀезаве нугӀлъун, щиб миллат ва щиб дин бугониги.

Цинги гъав кӀиго нугӀ хварасул варисзаби ругеб бакӀалде щвараб мехаль ва гъел варисзаби гъав кӀиго нугӀасул хабаралда божичӀони, гӀадамаз как бан хадуб (гӀадамал ругеб бакӀалда) гъев кӀиявго чи гъа гъедизе тӀамила: «Нижеца гъаб гъа гъедун хӀарамаб боцӀи хӀалал гъабиларо, гъев чи нижер гӀагарав чи вукӀаниги. Нижеца Аллагъасе гӀоло гъабулеб нугӀлъиго бахчиларо. Гъедин нугӀлъи бахчани ва хӀарамаб гъа гъедани ниж рукӀуна мунагъал гъарулел гӀадамаздаса»-абун.

107. Гъаб гъа гъедун хадуб варисзабазда гъев кӀиго нугӀасул хиянат, яги гъереси бицин лъараб мехаль, варисзабазул бищун цевесев кӀиго чи вахъина жидеца гъа гъедизе ва нугӀлъи гъабизе. Гъав кӀиго варисас абула: «Ниж Аллагъасул цӀаралдалъун гъедулел руго нижеца бицунеб жо ва нижер нугӀлъи хӀакъаб буго дов кӀиго нугӀас гъабураб нугӀлъиялдаса. Нижеца щибго жо гӀад цӀикӀкӀинабичӀо гъаб гъа гъедиялда жаниб. Нижеца гъа гъедиялда жаниб хиянат гъабун, ниж зулму гъабулел гӀадамаздаса рукӀуна»- абун.

108. Гъаб цебе бицараб хӀалалъ нугӀлъи гъаби ва гъа гъеди буго нугӀлъи гъаби шаргӀалда рекъон кколеб къагӀида ва цоги дандехун нугӀлъи гъабулел гӀадамал рахъун, гъазул нугӀлъи хвезабун, гъел къватӀир чӀвазаричӀого рукӀиналъе сабабги. Нужер киналго хӀалазулъ нуж Аллагъасдаса хӀинкъа ва гъесул амруялде мутӀигӀлъе. ХӀакълъунго Аллагъас пасикъаб къавм алжаналде лъугъунеб нухда тӀобитӀуларо.

Гъаб лъабго аяталда (106, 107, 108) жаниб бицараб васият гъаби ва нугӀлъи гъаби исламалъул авалалда букӀараб хӀукму буго. Хадуб ирсалъул

مُصِيبَةُ الْمَوْتِ تَحْسِبُونَهُمَا مِنْ بَعْدِ
الْصَّلَاةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنْ أَرْتَبْتُمْ
لَا تَشْتَرِي بِهِ ثَمَنًا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَلَا
نَكْثُهُ شَهَادَةُ اللَّهِ إِنَّهُمَا إِذَا لَمِنَ الْأَثَمِينَ ﴿١٦﴾

فَإِنْ عُبِّرَ عَلَىٰ أَنَّهُمَا اسْتَحَقَّا ثَمَنًا فَتَأْخَرَانِ
يَقُومَانِ مَقَامَهُمَا مِنَ الَّذِينَ اسْتَحَقَّ عَلَيْهِمُ
الْأَوْلَىٰ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ لَشَهَدَتُنَا الْحَقُّ مِنْ
شَهَادَتِهِمَا وَمَا أَعْتَدْنَا إِنْ آذَا لَمِنَ
الظَّالِمِينَ ﴿١٧﴾

ذَٰلِكَ أَذَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِالشَّهَادَةِ عَلَىٰ وَجْهِهَا
أَوْجَافُوا أَنْ تَرَدَّ أَيْمَنُ بَعْدَ أَيْمَنِهِمْ وَأَتَقُوا
اللَّهَ وَاسْمَعُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿١٨﴾

аятаз гъаб васият гъабун ирс боси насхо гъабуна. Гъединго насхо гъабураб буго бусурбабаз цоги диналъул гIадамал нугIлъун кквейги гъезда гъа гъедизабиги. Гъа баялда гIад гIалимзабазул гIемераб хилап ва бахIс буго. Нилъеца гъаб хабар къокъого тIубазила.

109. Нужеда раkIалде щва, я гъал гIадамал, гIадегIанав Аллагъас ^{جَلَّ جَلَالُهُ} киналго аварагзаби данде гъарулеб къо. Ва жинца гъездаги гъикъулеб:

«Нужеца умматал Аллагъасде ^{جَلَّ جَلَالُهُ} иман лъеялде ахIараб мехаль, гъел умматаз щиб жаваб къураб?» – абун. Цинги аварагзабаца абулеб: «Нижеда лъалеб жо гъечIо, бетIергъан Аллагъ ^{وَصَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ} дуда лъалелдаса гIадехун, гъез нижее къураб жавабги дуда лъала. Ниж хун хадуб гъез гъабураб гIамалги дуда лъала. ХIакълъунго мун нижеда лъаларебги жо дуда лъалев вуго; гъелъул загъираб рахъги ва батIинаб рахъги лъалев вуго»-абун.

110. гIадегIанав Аллагъас ГIиса аварагасда абулеб гIужги рехсе, къиямасеб къоялъ халкъалда цере аварагзаби ахIараб мехаль: «Я Марьямил вас ГIиса ^{عَلَيْهَا السَّلَام} Дуда лъала гурищ дица due ва дур эбелалъе къурал кIудиял нигIматал. Дица мун гуч гъавуна Жабраил ^{عَلَيْهِ السَّلَام} малаикги due квербакъи гъабизе витIун. Мун дица гIадамазде кIаллъалевлъун гъавуна киниялда жанив гъитIинаб лъимерлъун вугеб мехаль ва кIудияв гIун, авараглъун гъавураб мехальги. Гъединго дица due гIелму ва гIакълу къуна, хъвай-цIали лъазабуна, Инжил-Таврат цIалулев ва гъеб гIадамазда лъазе гъабувелъун гъавуна.

Дир амруялдалъун хIарщ буцун хIанчIил сурат гъабун, цинги гъелда жаниб дуца пураб мехаль, дир изнуялдалъун гъеб жо хIинчI гIадин боржун унебги букIана. Дир амруялдалъун ва дир изнуялдалъун жал беццалго гъарурал гIадамалги дуца канлъи бихъулеллъун гъарулел рукIана ва тIомода квешаб унти бугел гIадамалги сах гъарулел рукIана.

* تَوَمَّ يَجْمَعُ اللَّهُ الرُّسُلَ فَيَقُولُ مَاذَا أُجِبْتُمْ
قَالُوا لَعَلَّ لَنَا إِنْكَ أَنْتَ عَلَّمْتَ الْعُيُوبَ ﴿١٠٩﴾

إِذْ قَالَ اللَّهُ لِيَعْقُوبَ إِنِّي مَرَّيْمَ أَذْكُرْ نِعْمَتِي
عَلَيْكَ وَعَلَى وَلَدِكَ إِذِ ابْتَدْتُكَ بِرُوحِ
الْقُدُسِ فَكُتِرَ لِيَ النَّاسُ فِي الْمَهْدِ وَكَهَلًا
وَإِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ
وَالتَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ وَإِذْ أَخَذْتُ مِنَ الطِّينِ
كَهْنَةً الطَّيْرِ بِإِذْنِي فَتَنَفَّخُ فِيهَا فَتَكُونُ
طَيْرًا بِإِذْنِي وَتُبْرِئُ الْأَكْمَةَ وَالْأَبْرَصَ
بِإِذْنِي وَإِذْ أَخْرَجُ الْمَوْزَنَ بِإِذْنِي
وَإِذْ كَفَفْتُ بَنِي إِسْرَءِيلَ عَنْكَ
إِذْ جِئْتَهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا
مِنْهُمْ إِنَّا هَذَا إِلَّا أَسْحَرُكُمْ مِينِ ﴿١١٠﴾

Гъединго дир амруялдагъун хварал г1адамал ч1аго гъарулел рук1ана дуца. Бануисраилалги ккуна дица, мун х1акъал муг1жизаталгун гъезухъе вач1араб мехаль, дуе къварилъи гъабизе риччач1ого. Гъез мун ч1вазе ва хъаршазда маг1аз вукъизе къасд гъабураб мехаль, дица мун зодове вачана ва ягъудияз цоги чи ч1вана мун вугин абун раклалде ккун. Гъел ягъудияз дур х1акъал муг1жизатазда абубеб бук1ана гъаб жо унго-унгояб, баянаб сих1ру бугин абун.

111. Гъединго дуца раклалде швезабе дица х1авариюназда вах1ю гъабун абураб г1уж: нужеца дида иман лъе ва дир аварагсдаги иман лъе-абун. Гъез абун: нижеца иман лъуна, Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ, ва дуца нуг1лъи гъабе ниж иман лъурал рук1иналъе»- абун.

وَإِذْ أُوحِيَتْ إِلَى الْحَوَارِيِّينَ أَنْ آمِنُوا بِي وَبِرَسُولِي قَالُوا ءَأَمَنَّا وَأَشْهَدُ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ ﴿١١١﴾

112. Гъединго дуца раклалде швезабе гъел х1авариюназ: «Я Г1иса, Марьямил вас! Дур бет1ергъан Аллагъасда к1олищ нижее зодисан маидат рещт1инабизе?» – абун, абураб г1уж. Маидат буго квен-т1ех т1ад бугеб т1аг1ел (стол). Г1иса عَلَيْهِ السَّلَام аварагас гъезда абун: «Нуж иман лъурал ратани Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ х1инкъе гъединаяб жо абизе» – абун.

إِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّونَ يَعْجَسَى ابْنُ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ أَنْ يُنْزِلَ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ قَالُوا أَنُفَوِّ اللَّهَ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١١٢﴾

113. Х1авариюназ абун: «Нижее бокъун буго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ зодиса рещт1изабураб т1аг1ам кваназе ва иманалъуль нижер раклалги х1алхъезе. Ва гъединго лъазе бокъун буго якъинго, кинабго шаклъи т1аг1ун, мун рит1ухъав авараг вук1ин ва дуца жинда ах1убеб динги бит1араб бук1ин. Цогидазеги нуг1лъи гъабизе бокъунги буго мун рит1ухъав авараг вуго абун ва Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дуе муг1жизатлъун зодисан маидат рещт1изабуна абунги»-абун.

قَالُوا أُرِيدُ أَنْ نَمُنَ كُلُّ مِنَّا وَنُظَمِّنَ قُلُوبُنَا وَنَعْلَمَ أَنْ قَدْ صَدَّقْتَنَا وَكُنْ عَلَيْهَا مِنَ الشَّاهِدِينَ ﴿١١٣﴾

114. Цинги Марьямил вас Г1исаца عَلَيْهِ السَّلَام абун: «Я нижер бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ! Дуца нижее зодиса маидат рещт1изабе нижее рохеллъун бук1унеб, нижеда хадуб бач1унеб нижер диналда бугеб умматалъеги рохеллъун

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا عِيدًا لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا وَآيَةً مِنْكَ وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ ﴿١١٤﴾

жиб бук1унеб. Дур рахъальан муг1жизатл1унги бук1ине дир авараг1ъи тасдикъ гъабулеб. Дуца нижее гъеб ризк1и к1е Аллагъ Ж1агъ1а. Х1акъл1унго мун ризк1и к1олезул бищунго л1ъик1ав вуго»- абун.

Абусуг1удица абун: Аллагъасул салам лъеяв Г1иса авараг квасул рет1ел т1ад рет1ун Аллагъасе какал разе ва гъесда гъаризе л1угъана, х1елун, г1одун къавмалъ гъарараб жо т1убазабуна, гъеб къавм жинда мут1иг1л1ъи ва нахъбил1л1ъи бокъун.

115. Цинги Т1адег1анав Аллагъас Г1исал дуг1аялъе жаваб гъабуна ва жинца абун: «Дица нужеи гъеб мандат рещт1инабизе буго. Ва амма гъеб мандат рещт1инабун хадуб жив капурл1арав

قَالَ اللَّهُ إِنِّي مُنَزِّلُهَا عَلَيْكَ فَمَنْ يَكْفُرْ بَعْدَ مِنْكَ فَإِنِّي أُعَذِّبُهُ عَذَابًا لَا أُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِّنَ الْعَالَمِينَ ﴿١١٥﴾

чиясе, дица ц1акъ гучаб г1азаб гъабила, жеги гъединаяб г1азаб цониги чиясе гъабич1леб г1адаб» – абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адисал1улъ буго: «Т1адег1анав Аллагъас зодиса мандат рещт1инабуна жинда т1ад гъан ва чед бугеб. Бануисраилазда амруги гъабуна метер кваназе абун нахъе жо л1огейн ва хиянат гъабуге абунги. Амма гъез хиянат гъабуна ва т1аг1ам нахъе л1унги тана. Аллагъас гъезие г1азаб гъабун маймалакал1ун ва бол1онал1ун сверизе гъаруна»-абун. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

Т1адег1анав Аллагъасул Ж1агъ1а г1адат бугеб г1адин буго жинда гъарун жинца муг1жизат к1ураб мехалъ, гъеб муг1жизаталда инкар ккурал г1адамал гъалаг гъарулеб.

Жинда Аллагъ разилъаяв имам Ах1мадица Ибнуг1аббасидаса х1адис бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда к1урайшияз абун: «Дуца дур Бет1ергъанасда гъаре нижее сафа мег1ер меседил1ун гъабе ниж дуда божизе» – абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун: «Цинги иман л1елицха нужеца» – абун. К1урайшияз абун: «Лъела» – абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас дуг1а гъабуна ва гъесухъе Аллагъас Ж1агъ1а Жабраил عَلَيْهِ السَّلَام вит1ун вач1ана. Жабраилас абун: «Дур Бет1ергъан Аллагъас Ж1агъ1а дуде салам бищунеб буго ва дудеги абуреб буго: дуде бокъани дица к1урайшиязе Сафа мег1ер меседил гъабила. Гъеб муг1жизаталдаса хадуб гъездаса капурл1арав чиясе дица г1азаб гъабила жегиги цониги чиясе гъабич1леб г1адаб ва хадуб цогидазе гъабулареб г1азаб гъабиялъ. Дуде бокъани дица гъезие тавбоал1ул ва рах1матал1ул рагъо рагъила» – абун. Ааварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абун: «Дуца гъезие тавбоал1ул ва рах1матал1ул рагъо

рагъе» – абун.

116. Гъединго Т1адеГ1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ Г1иса аварагасда абураб г1уж рехсе нужеца, нужее ваГ1за ва г1ибрат бук1ине: «Я Марьямил вас Г1иса! Дуцайиш г1адамазда абураб нужеца дунги дир эбелги алагъаллъун ккве, Т1адеГ1анав Аллагъги живго тун абун. Г1иса عَلَيْهِ السَّلَام аварагас

абуна: «Мун вац1адава вуго Аллагъ. Дие рес бук1унаро ва дида рекъоларо дица гъединаб жо абизе. Гъеб раГ1и дица абун бук1арабани, дуда гъебги лъалаан. Мун вуго дир напсальуль бугеб жоги лъалев, дида лъаларо дур напсальуль бугеб жо. Мун балъгоял жалги ц1акъ лъалев, кинабго жоялда сверун лъугъарав ва кинабго жоялъул авалги ахирги, загъирги, бат1инги лъалев вуго. Цебехун араб ва хадуб бач1инесебги лъалев вуго-абун.

117. Дица умматалда абич1о дуца амру гъабураб жо гурони. Дуца дида амру гъабураб жо буго: «Нужеца г1ибадат гъабе цох1о Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ, дирги нужерги Бет1ергъанлъун жив вугев. Дун гъеб умматалда гъоркъов вугебГ1ан мехаль гъезда жо малъулевлъун ва

гъезул х1ал лъалев, гъезие нуг1лъи гъабулевлъун вук1ана. Дуца дун хвезе гъавураб мехаль мун вук1ана, Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ, гъезул кинабго г1амал дуда бихъулев ва лъалев. Х1акълъунго мун кинабго жо дуда лъалев ва гъелда т1ад дур хъаравуллъи бугев вуго.

118. Гъел лагъзадерие дуца г1азаб гъабунн, гъел дур лагъзал ругоха, Бет1ергъан, ва гъезие дус бокъараб х1укму гъабулев вуго. Дуца гъел

мунагъал чурун, г1аса лъугъун тани, мун ц1акъ гуч бергъарав, г1адлу бит1арав хан вуго, Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ.

119. Т1адеГ1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ абуна: «Гъаб ахир къиямасеб кьо буго дунялалда рит1ухъаллъун рук1арал г1адамазе гъеб рит1ухъалъиялъ мунпаг1ат гъабулеб кьо. Гъезие жидеда жанисан г1орал чвахулел алжанал руго.

وَلَاذَقَالَ اللَّهُ يُعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ أَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُمَّيَّ إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا سُبْحَانَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِشَيْءٍ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ إِنَّكَ أَنْتَ عَالِمُ الْغُيُوبِ ﴿١١٦﴾

مَا قُلْتُ لَهُمْ إِلَّا مِمَّا أُمِرْتُ بِهِ أَنْ أَعْبُدُوا اللَّهَ رَبِّي وَرَبَّكُمْ وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مِمَّا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿١١٧﴾

إِنْ تُعَذِّبُهُمْ فَلَهُمْ عَذَابُكَ وَإِنْ تَعْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١١٨﴾

قَالَ اللَّهُ هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَوَرَّضَ عَنْهُمْ ذَلِكَ الْقَوْلَ الْعَظِيمَ ﴿١١٩﴾

Даимго рук1инелъун гьел алжаназуль лъугъизарула. Гьездаса Аллагъ ﷺ разилъун вук1уна, дуниялалда гьел Аллагъасе мут1иг1лъун рит1ухълъиялда ч1ун рук1иналъ. Аллагъасдаса гьелги ц1акъго разилъун рук1уна гьезул раклалдаго хъат1ичел к1удиял, г1емерал алжаналъул ниг1матал жидее къеялдалъун. Гъаб буго ц1акъ к1удияб лъик1лъиялда квершел бат1.

120. Т1адег1анав Аллагъасул милк ва мулк буго зобал-ракъал ва гьезда жаниб бугеб кинабго махлукъатги. Х1акълъунго Аллагъ ﷺ кинабго жоялда х1алк1олев вуго.

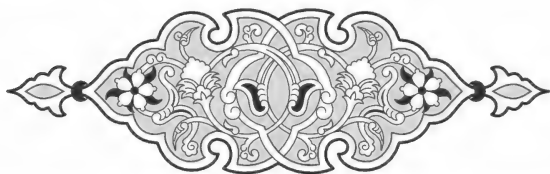
لِلَّهِ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا فِيهِنَّ
وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٢٠﴾

Жинда Аллагъ разилъаяв имам Муслимица бицараб х1адисалда буго: «Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъаб сураталда жаниб бугеб (118) аят ц1алидал ва суратул Ибрагъималда бугеб (36) аятги ц1алидал (дида нахъвильтъарав чи дир умматалдаса вуго. Дида г1асилъарал г1адамазда мун гурх1улев ва дуца мунагъал рахчулев вуго), г1одулаго зодоре кверал рит1ана ва абун: «Я дир Аллагъ, дир уммат, дир уммат»–абун. Цинги т1адег1анав Аллагъас ﷺ Жабраил малаикасда абун: «Мун Мух1аммадихъе а, ва дуца гьесда гьикъе, щиб жоялъ мун г1одизавулев вугев?»–абун. Аллагъ жинда гъалев вуго гъев г1одизе гъавулеб жо»–абун. Цинги жабраил ﷺ Мух1аммадихъе ﷺ вач1ун, гьесда гьикъана щиб жоялъ мун г1одизавулев вугев?»–абун. Аварагас ﷺ Жабраилида бицана жиндир умматалда бугеб рек1ел бух1и. Т1адег1анав Аллагъас ﷺ гъанжеги Жабраил вит1ана аварагасухъе ва жинцаги абун: «Дица мун рази гъавизе вуго, Мух1аммад ﷺ, дур умматалъул амруялъул ва дица дуе квеш бук1унеб жоги гъабизе гъеч1о» – абун.

Аллагъас нильтъ гъареги гъав Мух1аммадил ﷺ шапаг1ат щолездаса. Амин.

Аллагъасул квербакъиялдалъун Суратул Маидаталъул тафсиралъул таржама хъван т1убана.

Кинабго рецги Т1адег1ав Аллагъасе ﷺ буго.

6. Суратул Анг1ам

سُورَةُ الْأَنْعَامِ

Маккаялда рецт1изабураб, жинда жаниб нусиялда лъабкъоялда цуго аят бугеб.

Цо чанго аят хут1изег1ан (Мадинаялда рецт1изабураб 9-10 аят хут1изег1ан) гъаб сурат цадахъго цо сордоаль рецт1изабунин абунa г1алимзабаца. Гъаб сураталь бицунeб жо буго иман-исламалда хурхараб, Аллагъ ﷻ цо гъавиялъул далилал, ахират бук1ин ва гъенир ругел умуралги. Къокъго абуни диналъул аслабазул бицунго к1удияб лъабго аслу бицунeб буго гъаб сураталда жаниб: Аллагъ ﷻ цо вук1иналъул х1укму. Авараг ﷺ вит1иялъул ва гъесда вах1ю гъабун Аллагъасул калам рецт1изабиялъул. Ахир къиямасеб къоялъул, х1исаб-мизан гъабиялъул ва алжан-жужах1алъул х1укмуги. Гъаб сураталда жаниб шарг1иял ах1камал рицун гъеч1о ва китабияб агълуялъул хабарги гъеч1о, жигъад гъабиялъул ва мунафикъазул масъалабиги рицун гъеч1о: гъаб кинабго жо буго гъижра гъабун хадуб исламияб давлат (началихъ) г1уц1улеб мехаль жинда х1ажалъараб ва гъениб баян гъабураб.

Аллагъ ﷻ цо вук1ин бицунаго цин гъелда т1орит1ел гъабулел г1аламатал ва х1ужаби баян гъарулел руго т1адег1анав Аллагъас ﷻ. Цинги гъел х1ужаби рицун, гъездалъун жидеда даг1ват гъабун муширикал ва капурал г1адамал исламияб диналде ах1улеб къаг1идаги бицун буго. Гъединго цересел умматазул аварагзаби гъереси гъарурал г1адамазе Аллагъас ﷻ гъабураб г1азабги бицун буго. Аварагзабазул эмен вахалилулагъ Ибрагъим ﷺ аварагас Аллагъ цо вук1иналда кинаб г1акълияб далил бачараб бицун буго: зоб-ракъалда валагъун, бакъ-моц1алъул х1исаб гъабун. Сураталъул ахиралда киналго аварагзабазе васият гъабурал ва киналго т1ахъазда ругел васияталги гъарулел руго гъаб умматалъеги.

Т1адег1анав Аллагъас ﷻ инсан гъаб ракъалда т1ад халипалъун гъавун вук1ин ва гъеб ракъалда т1ад г1адамазе рах1атаб, талих1аб ва Аллагъасул шарг1алда рекъараб ч1аголъи г1уц1изе инсанасда жиндаго т1ад къан бук1инги бицунeб буго. Гъединаб г1умру г1уц1изе ккани, Аллагъасдехун ширк гъабунгут1и, зина, ц1огъ тезе ккейи, г1адамал ч1вай, чияр боц1и кванай тезе ккей, бесдал лъималазе къварилъи гъаби, ч1агого ясал ракъуль рукъи тезе ккей, къали-ц1адиро

*тлубазабизе ккей, бицараб раг'и тлубази, эбел-инсудехун рах'му
гъаби ва киналго жиндир г'амалазуль рит'ухъав вук'ине ккей бицун
буго.*

*Жив гурх'улев, гурх'ел г'амав
Аллагъасул ц'аралдалъун.*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Т'адег'анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъаб
сураталъе байбихи гъабун жиндирго
напсалъе рецц гъабиялдалъун: гъесул
лагъзадериде лъазе Бет'ергъан

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
وَجَعَلَ الظُّلُمَاتِ وَالنُّورَ الَّذِينَ
كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ﴿١﴾

Аллагъасе рецц кин гъабулеб ва Аллагъас

جَلَّ جَلَالُهُ малъараб х'алалъ гъесие рецц гъабизе. Жинца г'емерал
сипатал жанир рачунеб: Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гучав вук'иналда,
жив веццизе мустах'икъав вук'иналда ва жиндир киналго
рахъал камилав вук'иналда т'орит'ел гъабулеб рецц гъабизе.
Т'адег'анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ абун:

Кинабго реццалъул бет'ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вуго, жинца зобал-
ракъал рижарав ва жинца сордо-къоги гъабурав жинда жаниб
(нур) гвангъи бугеб ва бец'лъиги бугеб. Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вук'иналда ва
гъев цо вук'иналда т'орит'ел гъабулел х'лужаби ругониги капурал
г'адамаз гъесдехун ширк гъабулеб буго. жидерго квераз гъарурал
хъанчалги, сурталги, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ бижараб цогидаб махлукъатги
жидеес г'ибадат гъабулел жаллъун ккун руго.

Гъаб аяталъул маг'на буго: нужеца рецц гъабе, я гъал г'адамал,
нужеес г'емерал ниг'матал ч'орого къурав Бет'ергъанасе. Жиндир
сахавалъиялдалъун зобал-ракъал ва гъезда жанир ругел бат'и-
бат'иял, г'ажаибал жал рижарав, жидеца инсанасул г'акълу х'айран
гъабулел, жидер х'икмат гъваридал, бижин камила. Уммат х'акъаб
нухда т'обит'улеб, жиб гвангъараб, жинда нахъвилъгъарав чи кидого
къосулареб нурги бижарав. Жидер г'акълу т'убач'ел, иман заг'ипал
г'адамал шайт'аналъ къосизарун х'акъаб жоялдасарик'клад гъарулеб,
бец'лъиялъул нухалги рижарав.

Гъал капурал г'адамазул ах'макъли ва къабих'ли г'еларищха
жидеес Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо вук'инги бицараб мехалъ, зобал-ракъалги,
гъезда жаниб бугеб кинабго махлукъги Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ бижараб гъесул
мулк ва лагъзал рук'ин бицараб мехалъ, гъельие мух'иканал г'акълиял
далилалги рицараб мехалъ, жидеца гъаб кинабго жо мугъалде нахъе
рехулел ва Аллагъасе г'ибадат гъабиялдаса руссун куфру-ширкалда
ч'олел. Гъезул мисал буго: цо чи цоги чияс хъихъун, к'одо гъавун,

гъесие кинабго лъикlлъи гъабун, гъев балугълъиялда ва гl умру гъабизе кlолеб бакlалде вахараб мехаль жиндие дов чиясул кинабго лъикlлъи кlочонеб ва гъев гlодовегlан гъавизе жив гъесда дандеги вахъунев.

2. Гъев Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ** вуго нужер
Бетlергъан, жинца нуж хlаршалдасан
рижарав. Нужер эмен Адам
хlаршалдасан вижун, цинги нужее
ажалги гъабурав.

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ طِينٍ ثُمَّ قَضَى أَجَلًا
وَأَجَلٌ مُّسَمًّى عِنْدَهُ ثُمَّ أَنْتُمْ تَمْتَرُونَ ﴿٦﴾

Нужеца дунялалда балеб заман ва нуж холеб заман къадар гъабун.
Цоги ажалги гъабураб жинда аскlоб цlунун бугеб ва жив гурев
чиясда жиб лъалареб. Гъеб буго кинабго халкъ тlаде бахъинабулеб
заман хlисаб-мизан ва жазаъ гъибизе. Цингиги нуж шакдарулел
руго, я гъал капурал гlадамал, ахират букlиналда ва хlисаб-
мизан букlиналдаги.

3. Гъев Бетlергъан **جَلَّ جَلَالُهُ** вуго, жив
зобалаздаги Аллагълъун вугев ва
ракъалдаги Аллагълъун вугев.

وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ يَعْلَمُ
سِرَّكُمْ وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ ﴿٧﴾

Зобалазулъ ва ракъалда бугеб махлукъаталь
жиндие лагълъи гъабулев гъеб киналъулго хан вуго гъев. ва Аллагъасе
нужер ракъlазда бугеб бальгояб жо лъала ва нужеца загъиралда
гъабураб жоги лъала, кинабго нужеца гъабулеб пишаги лъала
Аллагъасда **جَلَّ جَلَالُهُ** ва гъеб пишаялда рекъараб жазаъги гъабула.

4. Капураб къавмалъухъе Бетlергъан
Аллагъасул рахъалъан аята л ва
мугlжизатал рачlанщинахъе, жидеца

وَمَا آتَاهُمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا
كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴿٨﴾

гъел аятазда инкар ккуна ва гъел
аятазул ва мугlжизатазул пикру гъабиялдаса, гъездаса мунпагlат
босиялдаса руссун чlана.

Гъез Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** зобал-ракъазуль ругел гlаламатазул ва
аварагзабазе кьурал мугlжизатазул пикру гъабун букlарабани, жидеца
Аллагъасда **جَلَّ جَلَالُهُ** иман лъелаан ва аварагзабазда нахърилълъинаан.

5. Аллагъасул рахъалъан бачlараб
хlакъаб Къуръанги гьереси гъабуна
гъез.

فَقَدْ كَذَّبُوا بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ فَسَوْفَ يَأْتِيهِمْ
أَنْتَبُوءُ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٩﴾

Дол цересел аварагзабиги, гъезда
рештlизарурал тlахъалги цересел уматаз гьереси гъарурал гlадинго.
Гъезда тlаде бачlизе буго, гъаб дунялалдаги бачlун, яги ахираталда
бачlун, гъез гьереси гъабураб жоялъул хабар ва гъезие гъелъул

гIакъуба-гIазабги бугIине буго.

6. Гьал куфаразда ва мушриказда
бихъулариш ва гъез пикру гъабулариш
чан уммат дица гъалаг гъабураб
гъаздаса цере рукIарал ва жидее
ракъалда гIад бечелъиги, ханлъиги
къун букIарал, нужее къуралдаса
гIемераб ва лъикIаб. Дица гъезие
зодисан цIадги базе гъабулаан. Гъезул
ахал-хурзабахъан лъел гIоралги чвахизарулаан. Цинги гъез
кIудиял мунагъал гъарураб мехаль дица гъел къавмал гъалаг
гъаруна,

гъел гIассилъараб мехаль ва гъез Аллагъасул нигIматазде инкарги
ккураб мехаль. **Ва дица гъел умматал гъалаг гъарун хадуб гъезул
бакIалда цоги къавмал рижана.** Гъединаб гIазаб гъабила дица
Маккаялъул мушриказеге гъез иман лъечIони ва МухIаммад صلى الله عليه وسلم
аварагасда нахърилълынчIони.

7. Гъаб аят рещтIизабиялъе сабаб
бицана: Маккаялъул мушриказ
Аллагъасул свалат салам лъеяв
МухIаммад аварагасда абун: «Я

МухIаммад! БичасIаги, нижеца дуда иман лъеларо мун
Аллагъасул тIехъги босун вачIун гурони ва ункъго малаикги
вачIун гурони гъеб тIехъ Аллагъас рещтIизабураб бугин ва
мунги гъесул расул вугин абун жидеца нугIлъи гъабулел» –
абун. Цинги тIадегIанав Аллагъас جَلَّ جلاله гъаб аят рещтIинабуна:
Дица дуде тIехъ рещтIинабуниги, МухIаммад صلى الله عليه وسلم, жиб
кагътида хъвараб ва жидер квераз кодоб ккун гъел тIаде
ралагъулеб: жидер шаклъи тIаса ине ва жидер ишкал борхизе,
цингиги капурал гIадамаз абизе букIана гъаб жо цIакъ кIудияб
сихIро бугин абун.

8. Хадуб жидеца абизе букIана
гъав МухIаммадида صلى الله عليه وسلم малаик
рещтIинавулевани абун.

жидеда гъев малаик кIалъазе ва гъес
нугIлъи гъабизе МухIаммад авараг صلى الله عليه وسلم вуго абун. Гьал харбал
руго мушриказул гъерсал, жидее хIужа-далил бачIанщинахъе цоги
хIужа цIехолел. Гъеб иман лъезе бокарал гIадамазул пиша гъечIо.

أَلَمْ يَرَوْا أَنَّا هَلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِنْ قَبْلِهِمْ
مَكَانَهُمْ فِي الْأَرْضِ مَا لَهُمْ مِنْكُمْ لَكُمْ وَأَرْسَلْنَا
السَّمَاءَ عَلَيْهِمْ مِدْرَارًا وَجَعَلْنَا الْأَنْهَارَ تَجْرِي
مِنْ تَحْتِهِمْ فَاهْلَكُوا هُمْ يَذُنُّونَهُمْ وَأَنْشَأْنَا مِنْ
بَعْدِهِمْ قَرْنًا آخَرِينَ ﴿٦﴾

وَلَوْ نَزَّلْنَا عَلَيْكَ كِتَابًا فِي قُرْطَاسٍ فَلَمَسُوهُ بِأَيْدِيهِمْ
لَقَالُوا الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ هَذَا إِلَّا أَسْحَرٌ مُبِينٌ ﴿٧﴾

وَقَالُوا لَوْلَا أُنْزِلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ وَلَوْ أَنزَلْنَا مَلَكًا
لَقُضِيَ الْأَمْرُ لَنَا لَا يُظْهَرُونَ ﴿٨﴾

Гъез т'алалаб гъабураб мехаль гъезда малаик вит'лани жидеда гъев вихъи х'ехъезе к'олароан ва гъел гъалаг'лъизе рук'лана ва гъезул гъалаг'лъи нахъбахъизе бук'инч'ло.

Цоги маг'на гъабуна: жидеда малаик вит'ун хадубги гъел капурлъараб мехаль Аллагъас ﷻ жиндир г'адаталда рекъон гъел гъалаг' гъаризе рук'лана ва тавбо гъабизе, г'узру бачизе нахъе рахъун тезе рук'инч'ло абун.

9. Дица жидехъе малаик вит'ун
вук'ларавани, гъевги цо ч尼亞ул сураталда
вит'изе вук'лана.

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكَ أَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا
وَلَكِنَّا عَلَيْنَاهُمْ مَا يَلْسُونُ ٩

жидеда малаик вихъизе к'оларо гъесул х'акъикъияб сураталда. Гъанжеги жидер долго щакдарабиги ва бат'улал харбалги г'емерлъизе рук'лана. Жидеца абилаан гъав чи инсан вуго малаик гуру абун.

10. Х'акълъунго дудаса церехун рук'ларал
аварагзабазда г'адги махсаро гъабуна,
Мух'аммад ﷺ, капураб къавмаль.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ فَحَاقَ
بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُمْ مَا كَانُوا بِهِ
يَسْتَهْزِءُونَ ١٠

Цинги гъел къавмазда Аллагъас ﷻ
гъел жиндие мустах'икълъараб г'лазабги
ч'ламизабуна гъез Аллагъасул аварагзаби
махсароде кквелялда данде.

11. Дуца къавмалда абе, Мух'аммад
ﷺ: нуж гъаб ракъалда т'лад хъваде,
нужер даран-базаралье ва цогидал
ишазе. Цинги ч'унтарал росаби ва

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا كَيْفَ
كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكْذِبِينَ ١١

пасалъарал ахал-хурзал рихъараб мехаль нужеца пикру гъабе
гъел церехун арал, Аллагъги аварагзабиги гъереси гъарулел
рук'ларал г'адамазул ахир кин ккараб абун.

Гъел киналго цо-цо балагъ биччан Аллагъас ﷻ гъалаг' гъаруна
ва жидеца гъесие г'либадат гъабиги тун данде гъабулеб бук'лараб
дуниялалъул маг'лишатги гъелгун цадахъ гъалаг'лъана, яги жидер
тушбабазе хут'лана, гъез мунпаг'лат босизе.

12. Дуца гъел мушриказда абе,
Мух'аммад ﷺ: гъал зобалазда
ва ракъазда бугеб кинабго махлукъат
лъил бугеб?-абун. Цинги дуца гъезда
абе, Мух'аммад ﷺ, гъеб кинабго
жо Аллагъасул ﷻ мулк буго абун.

قُلْ لِمَنْ مَّا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ لِلَّهِ
كُتِبَ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةُ لِيَجْمَعَ كُفْرُ
إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ لَا رَيْبَ فِيهِ الَّذِينَ خَسِرُوا
أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ١٢

Жидеца дус гъеб жаваб къеч'ониги, капураб къавмалъул гъелдаса бат'ияб жаваб къезе х'лужжа гъеч'елъул. Лагъзадерида гурх'ел-рах'иму гъаби жиндирго напсалда т'лад гъабуравги вуго гъев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ. Тавбо гъабун, куфру-ширк тун Аллагъасде вуссарав чи жинца къабул гъавулев вуго. Лагъзадерие г'лакъуба гъабизе г'ледег'ларевги вуго. Т'ладег'ланав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нуж киналго, жиндиль щибго щак'льи гъеч'леб, къиямасеб къоялъ данде гъаризе руго ва нужер г'ламалазе жазаъги гъабизе буго. Дуниялалда куфру-ширкалда хъвадун, ахираталъе ч'лорого хут'ларал г'ладамал – жидеца иман лъеч'ел г'ладамал руго. Ва жидее ахираталда щибго лъик'льи бук'лунарелги руго.

13. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ мулк буго сордо-къоялда жаниб жиб ч'лараб кинабго жоги.

﴿وَلَهُ مَا مَسْكَنُ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾

Гъеб кинабго жинца бижараб, жиндир къуваталда ва ихтияралда гъоркъ бугеб буго. Х'лакълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жинда раг'лулев ва жинда бихъулев вуго.

Гъаб аяталда жаниб «Сордо-къоялда жаниб ч'лараб жо»-абиялъул мурад буго, кинабго махлукъат Аллагъасул мулк буго абураб. Сордо-къо цоялъ цояб хисун даимго бач'лулеб ва унеб жо бутелъул, гъеб сордо-къоялда жаниб буго нильеда бихъулеб г'лемерисеб Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ махлукъатги.

14. Дуца абе, Мух'аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

Аллагъги тун дица цоги щив кколев гъудуллъун ва валилъун. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинца ризкъи къолев ва жив ризкъиялда х'лажат гъеч'лев, жинца зобал-ракъалги рижарав.

﴿قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ اتَّخَذُ وَلِيًّا فَأَطِِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُهُ وَلَا يُطْعِمُهُ قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَسْمَهُ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْرِكِينَ﴾

Гъев Аллагъасе гъабич'лого цоги щиб жоялъе г'либадат гъабилебан абе мушриказда. Цоги дуца абе, Мух'аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: Аллагъас дида амру гъабун буго гъаб исламияб диналъул умматалдаса жидеца иман лъуразул т'лоцевесев вук'ла дун абун. Ва дида лъазабун буго дун мушриказдаса вук'лунге абун.

15. Жегиги дуца абе, Мух'аммад

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Дун Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ г'лазбалдаса х'инкъула, гъесда г'ласильани диде шолеб. Гъеб г'лазабги жиндир амру ц'лакъ к'лудияб къиямасеб къоялъул

﴿قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ﴾

глазаб буго.

16. Къямасеб къоялзул глазаб жинда швеч'ев, гъеб глазаб жиндаса рик'клад гъабурав чи вуго жинда Аллагъ гурх'ларав.

مَنْ يَصْرِفْ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمَهُ وَذَلِكَ
الْقَوْمُ الْمُمِينُ ﴿١٦﴾

Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гурх'лиги жиб баянаб ва ц'лакъ к'лудияб лъик'л'биялда квершел бати буго.

17. Т'адег'анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дуда т'лад цо къвари'л'ти биччани, дудаса гъеб къвари'л'ти борхулев шивго чи гъеч'ло, цох'ло Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гурев. Аллагъас дуда цо лъик'л'ти швезабуни гъеб лъик'л'ти нахъч'лаве к'лолев чиги вук'лунаро. Т'адег'анав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ кинабго жоялда х'лал к'лолев вуго.

وَإِنْ يَمَسُّسْكَ اللَّهُ بُضْرًا فَلَا كَاشِفَ لَهُ
إِلَّا هُوَ وَإِنْ يَمَسُّسْكَ يَخِيرْ فَهُوَ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٧﴾

18. Х'лакълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жиндир лагъзадерида т'лад х'лалк'лол'ти ва гуч бергъарав вуго.

وَهُوَ الْفَاحِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَهُوَ
الْحَكِيمُ الْحَكِيمُ ﴿١٨﴾

Жиндие киналго г'адамал х'елулев вуго, къуватал, гучал зулмучаг'лиги жинда цере г'одорег'анлъулев вуго, г'адамазул къадру к'лудиялги жиндие мут'иг'л'булев вуго. Жиндир киналго пишабазу'ль х'лакимава вуго: цо маслих'лат гъеч'леб жо гъабуларев, кинабго жоялзул г'илму-лъай кодоб бугевги вуго.

19. Гъаб аят рещт'инабиялъе сабаб бицана: къурайшиязул церехъаби данделъун, гъез Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасда абун: «Я Мух'ламмад! Нижеда цониги чи вихъулев гъеч'ло жинца мун рит'л'ухъ гъавулев дур «дун авараг вуго»

قُلْ أَيُّ شَيْءٍ أَكْبَرُ شَهَادَةً قُلْ اللَّهُ شَهِيدِي وَبَيْنَكُمْ
وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ لَا تُذَكِّرُهُ مِنْ بَلَدٍ بَلَدٍ
لَتَشْهَدُونَ أَنَّ مَعَ اللَّهِ إِلَهَةً أُخْرَى قُلْ لَا أَشْهَدُ
قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَهُ وَحْدٌ وَإِنِّي بَرِيءٌ مِمَّا تُشْرِكُونَ ﴿١٩﴾

- абураб хабаралзу'ль. Нижеца ягъудияздаги гъикъана. Гъез абулеб буго жидер г'елмуялда жаниб дур рехсей гъеч'лин ва дур сипаталги гъеч'лин. Дуца нижеда вихъизаве мун авараг вугин абун две нуг'л'ти гъабулев чи» – абун. Цинги т'адег'анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъаб аят рещт'инабуна.

Дуца Къурайшазда абе, Мух'ламмад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Шиб бугеб жиб нуг'л'тун бук'линалзул рахъалъан бишун к'лудияб жо: гъеб жоялъ дие нуг'л'ти гъабизе дун рит'л'ухъав авараг вуго абун, Къурайшияз жаваб къеч'лони дуца абе Мух'ламмад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: Аллагъ вуго бишунго к'лудияв нуг'л' дун авараг вук'линалъе. Гъев вуго нуг'л'ти гъабулев

нужедаги дидаги гьоркьоб бугеб хабаралъе. Дида гъаб Къуръанги вах1ю гъабун рещт1инабун буго дица нуже гьелдалъун х1инкьи кьезе ва кинавго гьелъул ах1и жинда цварав чиясеги х1инкьи кьезе, к1иямасеб кьо т1аде цвезег1ан. Жидеца Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо гъавун, аварагзаби рит1ухъ гъарун г1ибадат гъабич1они, жиде ахираталда абадияб жужах1 бук1ине буго абун.

Нужищ ругел, я мушрикал, нужеца нуг1лъи гъабулел Аллагъгун цадахъ цоги алагъзаби руго абун. Баянал х1ужабаздалъун ва далилаздалъун Аллагъ цо вук1ин бицун бук1ун хадубги. Дуца абе Мух1амад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Дица нуг1лъи гъабулари нужеца нуг1лъи гъабулел жоялъе. Дуца абе, Мух1амад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: х1акълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жив цогояв Аллагъ вуго абун. Дунги вац1цадав вуго нужеца Аллагъасде ширк гъабулел жоялдаса.

20. Жидехъе т1ехъ кьурал ягъудиязда ва насраниязда Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1амад авараг лъала Инжил Тавраталда рехсарал сипатаздалъун жидерго вас жидеда лъалев г1адин лъик1, щибго щаклъи гьеч1ого. Гьел аварагасул сипаталги г1адамаздаса рахчун, жидецаго иманги лъеч1ого хъвадарал г1адамал жидер кинабго г1амал г1адада хварал руго ва хадубги жидеца иман лъоларел руго.

الَّذِينَ آمَنُوا بِالْكِتَابِ يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ
أَبْنَاءَهُمْ الَّذِينَ خَيْرُوا أَنْفُسَهُمْ فَهُمْ
لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠﴾

21. Жиндир зулму к1удияв чи щивха вук1инев жинца Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ ц1ар гьоркьоб ккун, гьесде г1унт1изабун гьереси бицунев чиясдаса, яги жинца Аллагъасул х1акъл муг1жизатал ва г1аламатал гьереси гъарулев чиясдаса. Х1акълъунго жидеца зулму гъабулел г1адамазул лъик1лъиялда квершел батулари.

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ
بِعَايَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿٢١﴾

Гъаб аяталъ жиде сипат гъабурал г1адамал ц1акъго квешал г1адамал руго: Аллагъас гьеч1ин абураб жо жидеца бугеблъун ч1езабулел ширк гъабун, гьереси бицун. Аллагъас бугоян абураб жо гьеч1еблъунги ч1езабулел: Аллагъасул аварагзаби ва т1ахъл гьереси гъарун.

22. Гьеб къавмалъе дуца бице, Мух1амад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дица гьел киналго т1аде рахъизарун х1исаб-мизаналъе цере ч1езарулел кьо. Цинги жидеца ширк гъабураздаги абулел кинабго халкъалда цере ч1езе гъарун,

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا إِنَّا
شُرَكَاءُ الَّذِينَ كَفَرُوا نَعْمُونَ ﴿٢٢﴾

гъеб халкъалъе жал инжит гъарун: кир ругел нугер алагъзаби, диде ширк гъабун жидее лагълъи гъабурал ва нугеца гьересияб нугълъи гъабулеб букларал нугеце гъл алагъзабаца ахираталда кумек гъабизе бугин абун?

23. Цинги гъл мушриказул къезе жаваб

ثُمَّ لَمْ تَكُنْ فَتَنْتَهُمْ إِلَّا أَنْ قَالُوا وَلِلَّهِ رَبِّيَا

буклунаро ва гъаб х'алалъ халкъалда

مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ ﴿٢٣﴾

цере г'одореган гъаридал жидерго

ах'макълъиялъ гъанжеги гьереси бицине

ургъула ва Т'адеганав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ муъминзабазда гурх'улев

ва гъездаса т'аса лъугъунев ватидал, жидер ширк гуреб

мунагълдаса Аллагъ т'аса лъугъиналда хъул лъун, гъез абула:

«Дур ц'аралдалъун гъедулеб руго ниж, я нигер Бет'ергъан

Аллагъ, нижеца ширк гъабич'ло» - абун. Ц'акъ к'удияб гъа

гъедула жидеца ва ц'акъ к'удияб гьереси бицуна.

Цинги Т'адеганав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъезул к'алазда мугъру ч'вала ва

жидер щибаб лага к'алъзабула дунялалда ругеб мехалъ гъабураб

г'амал бицун ва гъезул х'лужа къот'изабун. Гъедин жал мук'ур гъарун,

жидее х'ладураб ва жидеца бокъун т'аса бишараб жужах'алде

лъугъине гъарула. Ахираталде щвараб мехалъ куфру-ширкалъул агълу

Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ мук'урлъана абун гъезие щибго мунпаг'ат буклунаро—

гъеб г'амал гъабулеб рукъ гъеч'елъул. Гъеб буго гъабураб г'амалалде

данде жазаъ гъабулеб рукъ.

Ва амма муъминзабазе кумек буклуна ахираталда гъл жидедаса

ккарал мунагъазда мук'урлъиялъул, гъл дунялалда Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ

иман лъун, гъесул дин т'ад босун хъвадун рук'индал. Гъазул мисал

буго цо ханас жиндие хур бекъун, хъан, бухъун, къач'ан, лъильун

т'орщел бакларун хаслихъе гъеб т'орщел босун жиндихъе рач'ла абун

лъазабун х'алт'изе т'амурал г'адамазул. Гъезда лъазабун букларал

х'алт'и т'лубазабуразе ужда бук'ине бугин, х'алт'и гъабич'лезе тамих'л

бук'ине бугин абун. Хаслихъе цо г'адамал жиндихъе т'орщелги босун

рач'араб мехалъ ва жидедаса х'алт'лукъ ккараб тохлъи, жагъаллъиялда

мук'урлъун т'аса лъугъинги гъарараб мехалъ, гъав ханас гъазул

гъари къабул гъабула, гъазул х'алт'лукъ мухъги къола, г'емерго жив

разильарав х'алт'лукъанасе т'адеги сайгъаталги къола.

Цоги г'адамаз щибго х'алт'лиги гъабич'леб мехалъ, хадур чаг'ли рит'ун

гъез рачун гурони ханасда цереги рач'инч'леб мехалъ, гълдаги т'аде

гьересиги бицун хан гуккизе къасдги гъабидал, гъл г'адамазе тамих'л

гъабулеблъиги х'акъаб жо буго. Т'адеганав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ ханзабазулги

хан вугелъул бицунго гурх'улев, рит'лукъав, жинца гъабураб къот'ле

хилиплъуларев вугелъул, гъав Аллагъас жиндие мутлугъазул гъузуру къабул гъабиги хлакъаб жо буго, жинда глассильарал, жиндир амрунагъю тун, гъелъул глаксабщинаб жо гъабун хъвадаразе тамихл гъабиги хлакъаб жо буго.

Тладегланав Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ аварагзаби ритлун, гъезухъе вахлю гъабун тлахъал рештлун, кинабго заманаялъ киналго умматазе гъабураб къотли буго Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ цо гъавун, гъесдехун ширк гъабичлого хъвадарал гладамал алжаналде лъугъинаризе ва Аллагъасдаги гъесул аварагзабаздаги инкар ккураб куфру-ширкалъул агъло жужахлалде лъугъинабизе. Тладегланав Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ гъеб къотлуге хилиплъуларевлъи лъан, гъев разилъи тлааб гъабун, гъесул ццим бахъиналдаса хлинкъун, гъесие глибадат гъабулел лагъзаллъун ниль гъареги жиндирго цлоб рахлматалдалъун. Ахираталдаги нильер мунагъаздаса тласа лъугъун, нильер заглиплъи, мискинлъи, жинде бугеб хлажалъи бихъун, Алжаналъул агълулъун гъареги.

Нильер гламалаздалъун алжан босизе клоларо, Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ цлобалдалъун гъес къун гурони. Нильер гламалаздалъун жужахлалде инеги цлакъ глагарал руго, Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ гурхлун, жинца гъеб цлаялдаса риклклад гъарун гурони.

24. Мун валагъе, Мух'аммад ﷺ,

кин гъал гладамаз жидерго напсал

гъереси гъарулел ругел:

жидеца дунялалда ширк гъабун, ахираталда

Аллагъасда جَلَّ جَلَّالَهُ ва халкъалда цере члун ширк гъабичло абун гъересияб гъа гъедун. Гъездаса риклклалъана ва гъезда батичло жидеца дунялалда Аллагъасде جَلَّ جَلَّالَهُ ширк гъабун рукларал хъанчалниги, сураталниги, гладамалниги ва цоги щиб жо бугониги.

25. Гъел мушриказдаса руго цо-цо гладамал дуца цлалулеб Къуръаналда гленеккулел.

Гъеб Къуръаналдаги дудаги иман лъун гуру гъел гленеккулел ругел. гъезие бохъун буго Къуръаналдаги гленеккун гъелда глайиб члвалел хиллаби ургъизе.

Дица гъел гладамазул раклъада тлад

тлалъел лъуна, гъеб Къуръан бичлчунареллъун руклине, гъезул глундузда жаниб жоги къазабуна, гъезда Къуръан рагличлого буклине. Жидеда киглан клудиял муглжитатал рихъаниги гъезда

أَنْظُرْ كَيْفَ كَذَبُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ وَصَلَّ عَنْهُمْ

مَا كَانُوا يَفْقَهُونَ ﴿٢٤﴾

وَمِنْهُمْ مَّنْ يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ وَجَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ

أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ يَرَوْا

كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا حَتَّى إِذَا جَاءَهُمْ

يُحْذِرُونَكَ يَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا

إِلَّا أَسْطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٢٥﴾

жидеца иман лъоларо, жидер х'алх'убл'биял'ул ва куфруял'ул гучалъ. Цинги гъел духъе рач'идалго къацандулелги руго ва капурал г'адамаз абулеб буго гъаб дуца ц'алулелб Къуръан пересел умматазул г'адамаз ургъарал гьерсал ругин абун.

26. Гъал мушрикал руго жидеца

وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ وَيَنْهَوْنَ عَنْهُ وَإِنْ يُهْلِكُونَ

Къуръаналде г'енеккиялдаса г'адамал

إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٦﴾

нахч'и валел ва гъелда г'амал

гъабиялдаса гъел рик'иладги гъарулел.

Амма гъаз жидерго напсал руго гъалаг гъарулел, Аллагъасул гучаб г'азабалъе гъел х'лакъ гъарун ва жидеца гъаб иш гъадин бук'инги лъалелб гъеч'ло.

Гъез к'лиго къабих'лаб пиша гъабулеб буго: жидецаги мунпаг'ат босулеб гъеч'ло аварагасдаса ва Аллагъасул калам Къуръаналдаса, ва цогидал г'адамалги нахч'и валел руго гъез мунпаг'ат босиялдаса. Гъаб г'амалал'ул балагъ ва г'азаб ахираталда гъездаго т'адги буссине буго.

27. Дуда гъал мушрикал рихъизе

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقَفُوا عَلَى النَّارِ فَقَالُوا أَلَيْسَتْ نَارُ

ругебани жал жужах'алда аск'лор рачун

وَلَا نَكْذِبُ بَيِّنَاتٍ رَبِّنا وَنَكُونُ مِنَ

гъенире жанире реххизе г'агарлъун

ругеб г'ужалъ, дуда ц'лакъ зах'иматаб

الْمُؤْمِنِينَ ﴿٢٧﴾

ва х'инкъараб х'ал бихъилаан.

Жидеца гъеб х'алал'уль Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ ц'лакъ мук'лурлъун,

х'елун, г'одорег'анлъун абизе буго: «Аллагъас ниж дуниялалде русинарулеб аниш. Нижеца нижер Бет'лургъанасде инкар кквезе бук'инч'ло ва гъесул аятал гьереси гъаризеги рук'инч'ло. Ниж Аллагъасде иман лъураздасаги рук'инаан» – абун. Гъаб хъул лъейи буго жиндаса щибго мунпаг'ат гъеч'леб.

28. Гъезул гъадин хъул лъолелб

بَلْ يَدَّاهُم مَّا كَانُوا يَحْفُونَ مِنْ قَبْلُ وَلَوْ رُدُّوا

буго дуниялалда рахчун рук'ларал

لَعَادُوا لِمَا نُهُوا عَنْهُ وَإِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٢٨﴾

жидер киналго къабих'ал пишаби

загъирлъидал. Жал гъанжеги дуниялалде

риччани, добго ширк гъабизе буго ва гъаб хабарги жидеца

рицунел гьерсал руго:

ай гъел дуниялалде т'адрусине гъарунгут'и мух'канаб, х'лакъаб жо буго. Русинаруниги гъез куфру-ширк гъабизе бук'инги гъединго х'лакъаб жо буго.

29. Дуниялалда ч'лаго ругеб мехалъ жидеца

وَقَالُوا إِن هِيَ إِلَّا أَحْيَاءُ الدُّنْيَا وَمَا نَحْنُ

абулеб бук'лана: «Нижее цоги ч'лагольи

بِمَبْعُوثِينَ ﴿٢٩﴾

гъеч'ло гъаб дуниялал'ул ч'лагольи гурелб.

Ахиратги гъеч'ю, алжан-жужах'ги гъеч'ю ва ниж хун хадур
т'ладеги рахъинаризе гъеч'ю» – абун.

30. Жегиги дуда гъел мушрикал рихъизе рук'ларалани, Мух'аммад ﷺ, гъел Бет'ергъан Аллагъасда цере ч'езарун
ругеб мехаль, дуда ц'акъ г'лажаибаб

сурат бихъилаан: Киналго ханзабазулги

ханасда цере х'лисаб-мизаналье ч'езарураб мехаль ц'акъ х'инкъараб
ва г'лодоре г'анлъараб х'лал бук'инаришха.

Дунялалъул ханасда цеве к'удияб мунагъ гъабурав чи ч'езавидал
бук'унеб х'лал нилъеда лъалелъул, гъал мушриказул х'лал гъелдасан
ц'акъго зах'матаб бук'уна. Цинги Аллагъасул ﷻ рахъальан
гъезда абула: «Гъаб жо х'лакъаб жо гъеч'лишха. Дунялалда нужеца
гъаб ахираталда инкар ккун бук'лана. Гъанжеги кквеха инкар нужер
х'лужа батани» – абун.

Цинги мушриказ абула: «Х'лакъаб буго нижер Бет'ергъан
гъаб амру ва ниж гъелда мук'лурал руго» – абун. Аллагъасул
ﷻ рахъальан гъезда абула: «Гъанже нужеца г'лазаб ч'ламеха,
дунялалда Аллагъасдаги ахираталдаги инкар ккун бук'иналье
жазаъльун» – абун.

31. Ахираталде иман лъеч'лого,
Аллагъасда ﷻ данд ч'ивазе
рук'иналда инкар ккун рук'ларал
г'ладамал ахираталье ц'акъ ч'лорого
хут'лана.

Гъезда раклалдаго гъеч'лого хвел т'лад

щведалго ва гъединго ахираталда т'ладе

рахъине гъарун, мунагъазул гъиразда гъоркъ г'ет'лulъ т'лерхъун
г'ларасат майдалалда ч'лараб мехаль. Гъез абула: «Огъ нижее бугеб
къварильти ва нижер пащманльти дунялалъул рукъалда гъаб къо
бач'иналда божич'лого, гъельние г'ламал гъабич'лого ч'леялда» - абун.
Гъедин мугъзада мунагъазул гъиралги раччун, щибжодай нижеда
бихъила абун рук'уна гъел капурал г'ладамал. Ц'акъ квешаб жо
буго гъез мугъалда баччараб ва гъазул руссунеб бак'иги ц'акъ квешаб
бук'уна.

32. Гъаб дунялги ва гъаниб бугеб
ч'лагольиги гъеч'ю жиб хехго т'ласан
унеб жиндаса мунпаг'лат гъеч'леб,

وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ وَقَفُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ قَالَ أَلَيْسَ هَٰذَا
بِالْحَقِّ قَالُوا بَلَىٰ وَرَبِّنَا قَالَ فَذُوقُوا الْعَذَابَ
بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٠﴾

فَدَخَسِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بِلِقَاءِ اللَّهِ حَتَّىٰ إِذَا
جَاءَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً قَالُوا لَيْسَ رَبُّنَا عَلَىٰ مَا
فَرَّطْنَا فِيهَا وَهُمْ يَحْمِلُونَ أَوْزَارَهُمْ عَلَىٰ
ظُهُورِهِمْ أَلَا سَاءَ مَا يَزِينُونَ ﴿٣١﴾

وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَعِبٌ وَلَهُمْ وَلَدَارٌ
الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٣٢﴾

ч1обогояб, г1ададисеб жо гурони. Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъурал, гъесдаса х1инкъарал г1адамазе ахираталъул рукъ буго жиб лъик1аб ва даимаб. Гъаб амру гъадин бук1ин кин бич1ч1унареб нужеда.

Ва ахираталда хъул лъун, Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилъи т1алаб гъабун иман кин гъабулареб.

33. Дида лъала, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъел мушрикаб бицунеб жоялъ мун пашман гъавулеблъи.

قَدْ عَلِمَ إِنَّهُ لَيَحْزُنُكَ الَّذِي يَقُولُونَ فَإِنَّهُمْ لَا يَكَذِبُونَ وَلَٰكِنَّ أَطْوَاعًا بَيَّاسَاتٍ لَّهِ يَتَحَدَّوْنَ

Жидеца хирияв аварасда абулеб бук1ана гъев сах1ир вугин, кагъин вугин, шаг1ир вугин абун. Х1акълъунго гъел мушрикаб жидер рак1аздалъун мун гьереси гъавуларо, гъезда мун рит1ухъав, х1акъав авараг вук1ин лъала. Кинниги гъезул х1алхъублъиялъ, залимзабилъун рук1иналъ, Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ муг1жизатазда инкар кколел руго.

Сах1ир: жинца сих1ро гъабулев чи. Кагъин: жинда бальгояб жо лъалаян абун, т1ехъалда валагъун гьереси бицулев чи. Шаг1ир: жинца шиг1ро гъабулев чи.

Аллагъ жинда разилъаяв Ибнуг1аббасица бицараб х1адисалда буго: «Къурайшияз Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасда лъураб ц1ар бук1ана «амин» абун, жинда божарав, жиндир хиянат гъеч1ев абураб маг1наялда. Жидеда лъалаан аварас шибго гьереси бицунареблъи, гъедин бугониги гъез аварасда инкар кколеб бук1ана. Абужагъалица абулеб бук1ана: нижеца мун гьереси гъавуларо, Мух1аммад, мун нижеца аск1ов ц1акъ бит1араб жо бицуневлъун вуго. нижеца гьереси гъабулеб буго мун жиндалъун вач1араб жо» – абун.

34. Дуда цере рит1арал аварагзабиги гьереси гъаруна, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидер къавмаз. Гъел аварагзабаз сабру гъабун гьереси гъариялда ва гъезие гъабураб къварилъиялда, жидехъе дир квербакъи бач1инег1ан. Т1адег1анав

وَلَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِنْ قَبْلِكَ فَصَبَرُوا عَلَىٰ مَا كُذِّبُوا وَأَوْدُوا حَتَّىٰ أَنَّهُمْ نَضَّ نَضًّا وَلَا مَبْدَلَ لِكَلِمَاتِ اللَّهِ وَلَقَدْ جَاءَ ذِكْرًا مِنْ رَبِّائِي

Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ къот1иялъе хиси бук1унаро ва жинца аварагзабазе ва гъезда нахърилъарал муъминзабазе квербакъизе бугоян гъабураб къот1и цересел аварагзабазе т1убана, дуеги т1убазе буго. Духъе цересел аварагзабазул хабарги бач1ана, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ!

Дица дуда вах1ю гъабун бицана, кин гъезие къварилъи гъабураб, кин

гьереси гъарурал ва Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жидее квер кин бакъарабги. Дуеги Аллагъас квербакъизе буго, мун пащманлъуге ва дуца сабру гъабе.

35. Дуда цлакъ зах1матаб ва к1удияб жольун бихъун батани маккаялъул мушрикал дур ах1иялдаса руссун ч1ей ва жидеца иман лъунгут1и, гъеб иман лъезе гъаби дур иш гъеч1о ва дуда гъезие гъабизе к1олеб щибго жоги гъеч1о, дуда малъухъин иманалде ах1и гуреб. Гъаб амру гъадин бук1иналда мун мук1ур гъавулеб раг1и буго: Дуца ракъулъе карат1 гъабе, яги малиги босун зодове ваха ва дуца гъел мушриказ т1алаб гъабулеб муг1жизат бач1инабе, дуда гъеб к1олеб батани.

وَإِنْ كَانَ كِبَرَ عَلَيْكَ إِغْرَضْهُمْ فَإِنْ ائْتَمَّطَتْ أَنْ تَتَّبِعِيَ فَقَفَا فِي الْأَرْضِ أَوْ سَلَّمَ فِي السَّمَاءِ فَتَأْتِيَهُمْ بِآيَةٍ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهُدَى فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿٣٥﴾

Дуда гъеб жо гъабизе к1оларо. Т1адег1анав Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ бокъун бук1арабани кинабго уммат бит1араб исламияб диналда т1обит1илаан. Киниги Аллагъас гъел г1адамал тун руго жидерго ихтияралда, жидее бокъараб нух т1аса бищизе. Мун жидеца жо лъаларел г1адамаздаса вук1унге Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, ва дуда лъай Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ азалияб лъаялдалъун ва жинда аск1об бугеб х1икматалдалъун хъвадизабулеб бук1ин гъаб кинабго махлукъат.

36. Иман лъеялде ах1араб мехаль гъеб ах1иялъе жаваб къола жидеца бицараб жо бит1ун раг1улел ва бич11улел г1адамаз. Дуниялда ругеб мехальго хварал чаг1азда релъарал капурал г1адамал Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ къиямасеб къоялъ т1аде рахъинарула, цинги киналго бет1ергъан Аллагъасде руссуна х1исаб-мизан ва жазаъ гъабизе.

﴿إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ وَالْمَوْتَى يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ فَرًّا إِلَيْهِ يَرْجِعُونَ﴾ ﴿٣٦﴾

37. Маккаялъул мушриказ абулеб буго: «Мух1аммадида صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Аллагъас цо муг1жизат рещт1инабулебани, нижеда гъав рит1ухъав авараг вук1ин лъазе: Мусае عَلَيْهِ السَّلَام г1анса бук1араб г1адин, Ссалих1ие عَلَيْهِ السَّلَام варани бук1араб г1адин, Г1иса عَلَيْهِ السَّلَام аварагасе маидат рещт1инабураб г1адин.

وَقَالُوا أَوَلَا نُنْزِلُ عَلَيْهِ آيَاتٍ مِّنْ رَبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ قَادِرٌ عَلَى أَنْ يُنْزِلَ آيَةً وَلَٰكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٧﴾

Гъаб муг1жизат жидеца т1алаб гъабуна Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе гъаб Къуръан рещт1инабулеб бук1ун хадубги, жидеца абураб: «Гъаб Къуръаналъул цо сураталда релъъараб жо гъабе» – абун ва жидеца гъеб гъабизе к1веч1еб. Жидер гъеб т1алаб бук1ана

х1алхъублѣи ва г1амал к1одолѣи гъабун гъабулѣб. Кинаб муг1жизат аварагасе бугониги гьелда иман лъолел рук1инч1о гьал Аллагъасе جَلَّ جَلَّالُهُ куфру-ширкалда рук1ине рижарал къурайшиял.

Дуца гъезда абе, Мух1аммад ﷺ, Аллагъ жиндир х1ал к1олев вуго кинаб бокъаниги муг1жизат рещт1инабизе, амма гьел мушриказул г1емерисел жидеца иман лъоларел руго. Гьел мушриказул г1емерисел жидеца лъаларел руго жидеца т1алаб гъабун муг1жизат рещт1инабун хадуб гъез иман лъечлѣб мехаль, гьел гъалаг гъарулѣб г1адат бук1ин Бет1ергъан Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ.

38. Рақьалда т1ад цониги х1айван гъеч1о, яги цониги боржулеб жо гъеч1о жиб кваркъиялдалъун боржулеб, нужеда релъарал жамаг1атал ва умматал рук1ун

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَالُكُمْ مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَى رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ ﴿٣٨﴾

гурони. Дица лавх1ул-мах1фузалда кинабго жо хъван буго ва щибго жо гъоркъоб теч1ого гьелъие ч1аголѣи гъабизе къвариг1араб жоги бижун буго. Ахираталда киналго т1аде рахъинарун Аллагъасе جَلَّ جَلَّالُهُ руссинаризеги руго.

Х1айваназ цоцаздаса къисас босун гьел цидасан рақьалде руссинарула.

Ибнух1абибица абуна: «Гъаб аяталда жаниб Бет1ергъан Аллагъас инсан кант1изавулев вуго г1адамазул уммат бугеб г1адин, Бет1ергъанас рух1ч1аголъабазулги, х1айваназулги, х1анч1азулги, ралъдал х1айваназулги, г1алхул х1айваназулги ва цогиги г1емерал умматал рижун рук1иналда. Гьел умматалги Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ гъезул ч1аголъиялъул тадбир гъабун, гъезие ризкъи х1адур гъабун ва жидер ц1акъ г1ажайбал т1абиг1атал, г1амал-хасиятал рижун, рақьалда т1ад ва лъималда гъоркъор г1умру гъабулеллъун гъарун руго.

Гъаб махлукъалъул халикъ вук1ин лъазе бокъарав чиясе гьел рух1ч1аголъабазул пикру гъабун, гъезул рагъа-рачариялде балагъун щибго щаклъи гъечлѣб х1ужа-далил щола гъаб г1ажайбаб х1алаль жо бижин ц1акъго къудрат, г1елму, тадбир камилав Халикъасул иш бук1иналъе. Дуниялалда т1ад ц1акъ г1емерал г1алимзаби руго рух1ч1аголъиялъул ц1ех-рех гъабулел, гъезул ч1аголъиялъул х1исаб гъабун г1елмиял х1алт1аби хъвалел. Гьел г1алимзаби х1айран гъарулел руго ц1акъго гъит1инаб, заг1ипаб рух1ч1аголъиялъул ругел г1ажайбал х1икматал рихъараб мехаль. Киг1анго ях1 бахъаниги, жидер г1елму нахъ г1унт1улѣб гъеч1о щиб жо бугеб абун лъазе гьел г1исинал х1айванал г1акъилав инсанасдасаги тадбиралда х1алт1изе ва цадахъ рекъон г1умру гъабизе т1амулѣб.

Цохло наязул хlалтlи гьабиялде балагъараб мехаль глажаиблъун хутлула гъезул махщелалъул хlисаб гъабун. Гьел наяз хурдул, тlегъаздасан бакlарун хlеги гъоцlоги гъаби гуребги, жидер найидул цо тlалаялда жаниб тlубараб пачалихъалъул гlадаб тадбирал гlуцlараб чlаголъи гъаби буклуна. Цо бакlалда гlодоб лъун, цоцада цун нусго тlала бугониги щибаб тlалаялдаса къватlибе араб на гъебго тlалаялде жанибе бачлуна. Нагагъ нух къосун, яги цlогъ гъабизе цоги тlалаялъул на бачlунеб бугони, гъеб нахъ чlвaze тарал рагъдателалги руклуна. Инсан хадув гъолареб хlалалъ наязда гъаб хъвади малъарав Аллагъ جَلْجَلَهُ жиндир гlелму бергъарав хан вуклин дагъабниги пикру гъабулев чиясда лъaze тlадаб жо гъечlищ?

Цоги мун валагъани цlунцlарабазул жамагlаталда ва гъезул гlадлунизамалъул камиллъиялда, дуда мун цlакъ гlажизав ва загlипавлъун вихъила, я гъав инсан. Гъал гlисинал цlунцlраби бищунго жидер ханлъиялъул ва пачалихъалъул тадбир ва гlадлу битlараб уммат буклин бицунеб буго гlелмуялъ. Жидеца жакъасеб къоялълуги метер буклунеб жоялълуги тадбир гъабулел, жидеца цо гlамал гъабизе байбихъараб мехаль гъеб гlамал тlубан гурони жал чlоларел.

Цо их бачlараб мехаль, яги цоги къварилъи бачlун жидер росо биххизе гъабураб мехаль гьел цlунцlраби цо-цо ккун рахъ-рахъалде лъутун унаро. Нужеда бихъун батизе бегъила жидер росо биххун лъималъ жал рачун унеб мехаль гьел цlунцlраби, цоялда тlад цояб рекlун, аза-азар рухl цо гlомо гъабун бачун унеб. Цинги цо бакlалда жал лъималдаса ратlалъун ракъдаллъиялде ккараб мехаль, цlидасан жиде росо базе байбихъулел.

Инсанас жинда тlаде тущман вачlараб мехаль жиндир напсалдалъун, васаздалъун ва хъизан боцlиялдалъун гъесда данде рагъ балеб гlадин ва чlаго хутlарал гlадамал цlияб яшав гъабизе ургъулел гlадин, гъал гlисинал цlунцlрабазги жидеда тlаде жидер хlалалдаса бергъараб балагъ бачlараб мехаль, кинабго жамагlат цо гlомоялде буссунеб буго ва гъеб гlомоялълул чlаго хутlараз цlияб яшав гlуцlулел буго.

Тlадегlанав Аллагъас جَلْجَلَهُ зобал-ракъазда жаниб бугеб жо инсанас квегъун буго ва гъесие мунпагlаталъе бижун буго. Гъал гlисинал хlайваназул мунпагlат буго гъазул камилаб тадбир хал гъабун инсанас жиндир чlаголъи гlуцlизе гlелму боси. Гъал гlисинал цlунцlрабиги, гlисинал набиги жидеца жамагlатал гъарун, цоцазе квербакъун яшав гъабулел рихъараб мехаль инсанасда лъaze ккола жив цохlого жиндир напсалъул кlвар гъабун хъвадизе бегъулареблъи ва жиндасан жамагlаталъе кинаб рахъалъан бугониги мунпагlат буклунеб хlалалъ яшав гъабулев вукlине ккей. Тlадегlанав Аллагъас جَلْجَلَهُ инсан ракъалда тlад халипалъун

гъавун вуго жинца гъеб ракъ лъик'лъиялдалъун г'уц'лизе.

Аллагъ ﷺ Вац'ц'адава ва Т'адег'анав вуго жинца гъаб кинабо махлукъалъул тадбир гъабулев, гъельие ризкъи кьолев.

39. Дир муг'1жизатал ва г'аламатал
жидеца гъереси гъарулел, гъездасан
г'акълу босуларел г'адамал щибго
жо жидеца раг'уларел, г'инкъал руго.
Х'акъаб жо абизелъун жидеца мац'1

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا عَنْ يَدَيْنَا صُورًا فِي
الْظُّلُمَاتِ مِنْ يَسَاءِ اللَّهِ يُضْلِلُهُ وَمَنْ يَشَأْ
يَجْعَلْهُ عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٣٩﴾

бицинего лъаларелги руго, гъелдаги т'аде, жал куфруялъул ва
ширкалъул бец'лъукъги руго.

Гъаб х'ал жиндир бугев инсан бит'араб нухда кин хъвадилев?

Т'адег'анав Аллагъас ﷺ ц'акъ камилаб мисал бачана Къуръаналда
ва аварагасда инкар ккун ч'ларал маккаялъул мушриказул жал рит'ун
ккeялдаса хъул къот'араб къосиналъе. Жидеца щибго жо раг'улебги
гъеч'они, мац'1 бицинеги лъалеб гъеч'они, бец'лъукъги ругони,
гъал г'адамал бит'араб нухда кин хъвадилел ва жидеца гъеб нух кин
батилеб. Аллагъас ﷺ жиндие бокъарав чи къосинавула, жинца
т'аса бищараб къосиналъул нухда тола ва гъелда хъвадизавула.
Жиндие бокъарав чи исламияб диналъул бит'араб нухда гъавула.
Ва гъеб нухда хъвадизе гъесие тавпикъги кьола.

40. Дуца гъал мушрикада абе,
Мух'аммад ﷺ, нужеца пикру
гъабе ва дида бице: пересел умматазде
бач'араб г'адаб г'азаб нужеде бач'ани,
яги рак'алдаго гъеч'ого, тохлъукъего

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ أَوْ أَتَتْكُمْ
السَّاعَةُ أَغَيْرَ اللَّهِ تَدْعُونَ إِنْ كُنْتُمْ
صَادِقِينَ ﴿٤٠﴾

къиямасеб къо ч'ей т'аде ц'вани, гъелъул загъираб г'аламат
бихъун: бакъ т'ерхъудасан бакъ бакки г'адаб. Гъеб ахираб г'аламат
буго къиямасеб къо ц'акъго г'агарлъиялде т'орит'ел гъабулеб.
Бакъ т'ерхъудасан бакъ баккун хадуб капурал г'адамазул тавбо
къабул гъабуларо ва гъезул иман лъейги г'ададисеб жо бук'луна.
Гъаб х'алалъуль нуж Аллагъ ﷺ гурев цоги ч'иясда ах'лизе
ругишха, нуж бит'араб жо бицунел ругони: нуже хъанчаз ва
цогидал алагъаллъун ккурал жалаз нуже кумек гъабизе буго абураб
раг'иялъуль.

41. Цоги щибго жоялда ах'и базе гъеч'о
нужеца ва цох'ло Аллагъасда гъаризе
буго нужедаса балагъ т'аса босе абун.
Аллагъасе ﷺ бокъани жинда гъарарав

بَلْ إِيَّاهُ تَدْعُونَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُونَ إِلَيْهِ
إِنْ شَاءَ وَتَنْسَوْنَ مَا تُنْكِرُونَ ﴿٤١﴾

чиясул гъари къабул гъабун гъеб балагъ т'аса босула. Гъеб балагъ т'аде бач'араб къояль нужеда алагъзабиги к'ючон хут'ула.

Нужер рек'ел ч'ейи бугелъул къварилъи-балагъ т'аса босизе к'юлев цох'ло Аллагъ ﷻ вук'иналда,

42. Дица цересел умматаздаги
аварагзаби рит'ана Мух'аммад

ﷺ.

Гъаб дур къавмалде мун вит'илелде
церехун рук'арал, ва гъел умматаз жидер аварагзабиги гъереси гъаруна,
гъаб къавмалъ мун гъереси гъавулев вугев г'адинго. Цинги дица гъел
умматазе г'акъуба-г'лазаб гъабуна ракъи-къеч т'аде биччан ва
унта-щокъльнияль черх заг'ип гъабун, гъел зигардизарун. Гъаб
г'акъуба- къварилъи бач'араб мехалъг'аги гъел Аллагъасе ﷻ
х'елизе бокъун ва гъезул иман камиллъун, ширк тун цох'ло Аллагъасе
г'ибадат гъабиялде рач'ине бокъун.

43. Гъел умматал жидеде к'юдиял
къварилъаби рач'араб мехалъг'аги
Аллагъасе х'елун рук'аралани,

жал гъалаг гъарилароан ва абадияб
г'лазабалъе х'акъльилароан. Гъелъул

г'аксалда, жидер рак'ал жегиги сог'ал, гванзал лъугъана ва
щайт'аналь гъездаа т'ад ханлъи гъабун, жидерго г'амал берцин
бихъизабун хъвадизаруна.

44. Жидее гъабураб ваг'заги босич'леб
мехалъ, аварагзаби ﷺ ва Аллагъасул

г'лахьалги махсароде гъарураб
мехалъ, Аллагъ гъездаса вуссана, гъел

жидерго къосараб нухалда тана. Цинги

дица гъезие киналниги дуниялалъул ниг'матазул рагъаби

рагъана. Ва жидее бокъанщинаб лазат, рах'лат ва шагъват босизе
риччана.

Т'убанго Аллагъ к'ючон, жал лъица рижарал ва щиб жоялъе рижарал
лъаларел лъугъун, кинабго дунялги жидеда кодоб бугин ва жидее
бокъанщинаб жо гъабизе ниж гъукъизе к'юлев чиги гъеч'лин абун
ч'ух'лун хъвадизе тана. Жидер киналго мурадал т'уран, жидее
къураб бечелъиялдасан рохун гъел г'адамал рук'аго, дица гъезда
рак'алда гъеч'леб балагъ т'аде биччан гъел гъалаг гъаруна ва
кинабго жоялдаса хъул къот'араллъун лъугъана: гъезухъан

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَأَخَذْنَاهُمْ
بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَالَهُمْ يَتَضَرَّعُونَ ﴿٤٢﴾

فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا وَلَكِنْ قَسَتْ
قُلُوبُهُمْ وَزَيَّنَّ لَهُمُ الشَّيْطَانُ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِم
أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّىٰ إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا
أَخَذْنَاهُمْ بِغَتَّةٍ فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ ﴿٤٤﴾

дунялги борч'ана, ахират жидее гьеч'леб'лиги як'ин'л'ана.

45. Аллаг'асде г'лассил'араб, зулмуяб
къавмал'ул ахир къот'лизе г'ябуна,
къолбол'ганго гьел т'лаг'изаруна.

فَمَقْطَعُ دَائِرِ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَالْحَمْدُ لِلَّهِ
 رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٤٥﴾

Кинабго рецц ва шукру т'ладег'анав

Аллаг'асе جَلَّ جَلَالُهُ буго, жинца кинабго г'алам х'их'х'улев ва
гьел'ул тадбир г'ябулев.

Жинца х'лак'аб жо заг'ир г'ябун авараг'абазе квербак'и г'ябулев ва
 гьезда данде ч'араб капураб къавм г'ялаг г'ябулев.

Жинда Аллаг' разил'аяв имам Ах'мадица Г'лук'бат ибну Г'амиридаса
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ бицараб х'ладисалда буго: Аллаг'асул свалат салам л'яеяв
 авараг'ас абунa: «*Т'ладег'анав Аллаг'ас جَلَّ جَلَالُهُ абунa: цо чиясе г'лемераб*
ниг'мат к'олеб н'ужеда бих'араб мехал' ва г'ев чи дие г'лассил'аби
г'ярулевги вих'араб мехал', н'ужеда л'ай г'ев чи Аллаг'ас жиндир
г'лассил'иял'ул' халат г'явулев вук'ин» – абун.

Ай г'ев чи жинда Аллаг'асул جَلَّ جَلَالُهُ ццим бах'арав вуго ва жиндир
 мунаг' ва г'лассил'и г'лемерл'изе тарав вуго, гьелда рек'он ахираталда
 г'лазаб г'лемер г'ябизе.

Цоги х'ладис буго: «*Аллаг'асе цо къавм ракъалда халат хут'ли бок'араб*
мехал', жинца г'езие дунялал'ул боц'ли даг' к'ола ва ч'лух'ли гьеч'ол'и,
г'ладамазда гурх'ел, динал'ул' рац'ц'ал'ги к'ола. Аллаг'асе جَلَّ جَلَالُهُ цо
къавм ракъалдаса т'лаг'инабизе бок'араб мехал', г'езие бечел'и к'ола
ва гьез жидеда г'орк'об хиянатги т'либит'лизабула»-абун. Х'ладис имам
 Ах'мадица бицана.

Цоги хабарал'ул' буго: г'лак'илав чиясда л'яезе т'ладаб буго жинда
 т'лад боц'ли чвахун бач'лунеб заман гьелда хадуб цун рек'елбак'вай
 бук'инал'ул г'аламат бук'ин. Цониги къавм Аллаг'ас جَلَّ جَلَالُهُ г'ялаг
 г'ябич'ло жидер ч'лух'ли, бечел'и, г'ламал к'лодол'и ц'ик'к'лун
 хадуб гурони. Нуж Аллаг'асул макруялдал'ун гуккизе рук'лунге!
 Г'ес жидее макру г'ябулел, жал гуккулел г'ладамал пасик'аб къавм
 бук'луна.

Аллаг'асда иман л'урал, авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рит'лух' г'явурал ва амма
 жидер иман заг'ипал му'минзаби щайт'анал' г'ялаг г'ярулеб ва
 махсароде к'олеб бак' буго цо г'лассияв чи бечел'ун, ч'лух'лун х'вадулев
 вих'араб мехал' г'ев му'минчиясда раклалде к'езабун г'ядав чи
 Аллаг'асе جَلَّ جَلَالُهُ дидаса г'лемер вок'улев вуго Г'адин гьеч'лебани дов
 чи кинха Аллаг'ас рах'латалда, лазаталда х'их'х'ун вук'лунев, дун
 мискинго, пак'ирго вук'лунев абун.

Г'яб ц'лак' ц'лодорл'и г'ябизе к'олеб бак' буго. Г'яб щайт'анал'ул

васвасги, иманалъул заг'иплъиги т'аса инабулеб сабаб буго инсанасда лъай гъаб дунял Аллагъасда ﷺ аск'лоб щибго жиндир къадру гъеч'леб жо бук'ин. Аллагъас дунялалъул ризкъи ва бечелъи, ханлъи къола бищунго жинда данде вахъарав, жив Аллагъ вуго абун к'алъарав пирг'лаив г'адал г'адамазег'и. Дунялалъул бечелъи, яги мискинлъи хал гъабун бук'лунаро Аллагъ разилъи, яги гъесул щим бахъи. Гъаб к'иго жо буго инсанасул г'амалалда бан бук'лулеб.

Кинниги г'емерисеб г'адат буго Аллагъ ﷺ вокъарав чи дунялалда заг'ипго, мискинго, г'адамаз сан гъавуларого вук'лулеб. Гъельие г'иллаги буго гъаб дунял абадияб рукъ гъеч'леблъи ва гъалда рак' гъурав чиги щайт'аналъ гуккарав вук'ин. Дунял жиндие къурав чи ахират гъеч'лев вук'ин буго г'емерисеб г'адат.

Ва амма дунялги ахиратги к'иябго жидее къурал муъминзабиги рук'луна. Гъединал аварагзабиги рук'лана: Сулейман, Давуд ва Зулкъарнай. Аллагъасул щим бахъун дунял жидее къуралги ва гъев жидеда рази вук'ун къуралги дагъабниги г'акълу, пикру бугел г'адамазда рат'ла рахъизе лъала.

Жиндир гъава-напсалда нахъвилълъарав, х'ларамаб, щубгъаяб жоялъул к'лар гъабуларев, паризаяб закат ва суннатаб садакъа жинца къоларев, Аллагъасул ﷺ парзалъул ва аварасул ﷺ суннаталъул к'лар гъабуларев бечедав чи вихъараб мехалъ мун гъесдаса ва гъесул бечелъиялдаса рик'клад ч'ла! Гъеб жоялъул баракат гъеч'олъи дуда бихъила ва гъесда балагъ бач'лараб къоялъ дудаги цо ц'ц'лал щвезабила.

Аллагъасдаса ﷺ х'линкъарав мутаг'иласе бечедав ч'иас цо сайгъат къолеб мехалъ, гъев мутаг'илас ц'лехон буго щив ч'идай дов вуго абун. Гъев чи ц'лакъ бечедав, лъик'лав чи вугин, садакъа-хайрат гъабулев чи вугин жинда бициндад мутаг'илас гъеб сайгъат нахъч'иван буго ва гъес абун буго: «Г'арасат майданалда гъев бечедав ч'иасул боц'ул х'лисаб-мизан гъабулеб къоялъ х'лисаб-мизан т'лубазег'лан гъесда аск'лов ч'езе бокъиларо дие» – абун. Ай гъев мутаг'иласе къураб сайгъат «къуна»-абун дов ч'иас абидал, «къунищ дуе гъеб сайгъат» – абун гъасда гъикъизе бук'ин х'лакъаб жо бугелъул, гъедин г'емер боц'иги бугони г'емер нуг'изалги ругони, х'лисаб-мизан халалъула ва гъеб жинда х'лехъезе к'оларо абураб маг'на буго гъаб раг'лиялъул.

Аллагъасдаса х'линкъун х'ларамаб жо толев, закат-сах'л, садакъа къолев, муъминзабигун цадахъ жамаг'латалда как балеб бечедав чи вихъараб мехалъ гъев Аллагъ ﷺ разилъун жиндие бечелъи къурав вуго абун х'лукму гъабизе бегъула ва гъесул лъик'лаб г'амал Аллагъас ﷺ къабул

гъабулеб бук'иналде хъул лъезеги бегъула.

46. Дуца къурайшиязул мушриказда абе, Мух'аммад ﷺ, нужеца пикру гъабе: Аллагъас нуж раг'улареллъун гъаруни ва нужер рак'азда

т'лад мугъруги ч'иван щибго жо

бич'и'улареллъунги гъаруни, Аллагъ

г'урев цоги щивго чи вугищ гъаб

кинабго жо нужее т'лад бусинабизе к'олев? Щивго чи гъеч'ло.

Мун валагъеха, Мух'аммад ﷺ, кин дица гъеб капураб

къавмалъе х'лужа-далил бачун дун жидер Бет'ергъан вук'ин

ва жидеца г'ибадат гъабизе х'лакъав Аллагъ ﷺ вук'ин

бицунеб бугеб. Цингиги гъел х'лакъаб жоялдаса руссун ч'олел

руго.

47. Цогиги дуца гъезда абе,

Мух'аммад ﷺ: нужеца пикру

кин гъабулареб нужеда т'ладе

тохлъукъего Аллагъасул г'лазаб

бач'ани, яги балагъун нужгун, нужеда бач'унеблъи лъан

бач'ани, гъеб г'лазабаль Аллагъасда ﷺ г'ласильараб, залимаб

къавм гурони гъалаг гъаризе ругодай абун.

Гъеб г'ласияб къавмги нуж руго ва гъеб г'лазабги нужеде щвезе буго.

48. Дица умматазухъе аварагази

рит'уларо, гъезие алжаналдалъун

рохел бицунеллъун ва жужах'алъул

г'лазабалдалъун х'инкъи къолеллъунги

гурони. Аллагъасда ﷺ иман лъурал,

аварагасда ﷺ нахърилълъун лъик'лаб г'ламалги гъабурал

муъминзабазе щибго х'инкъи гъеч'ло ахираталде щведал ва гъел

пашманлъизе гъеч'ло дунялалда жидеца гъабураб г'ламалалда.

Аллагъасул алжанал ва гъенир ругел ниг'матал рихъидал, ц'лакъ

Аллагъасдаса разилъун рук'луна ва дунялалда гъабураб лъик'лаб г'ламал

жегиги г'лемер гъабун бук'лараб анищ абунги рук'луна.

49. Жидеца дир Къуръанги ва

муг'ижизаталги гъереси гъарурал

г'ламазда жужах'алъул г'лазаб щвезе

буго, дида ва дир аварагазабазда инкар

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَخَذَ اللَّهُ سَمْعَكُمْ وَأَبْصَرَكُمْ
وَحَتَمَ عَلَى قُلُوبِكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرِ اللَّهِ يَأْتِيكُمْ
بِهِ أَنْظِرْ كَيْفَ نُصْرَفُ الْأَيَّاتِ ثُمَّ هُمْ
يَصْدُقُونَ ﴿٤٦﴾

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُ اللَّهِ بَعَثَهُ أَوْ
جَهَرَ هَلْ يَهْدِيكُمْ إِلَّا الْقَوْمُ الظَّالِمُونَ ﴿٤٧﴾

وَمَا تَرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا أُمُومِينَ وَبَشِيرِينَ
فَمَنْ ءَامَنَ وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ
يَحْزَنُونَ ﴿٤٨﴾

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا يَسْمِهُمُ الْعَذَابُ بِمَا
كَانُوا يُفْسُقُونَ ﴿٤٩﴾

ккун, пасикъаб пиша гъабун гъел хъвадун рук'иналъе г'оло.

50. Дуца гъеб къавмалда абе, Мух'аммад

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: дица нужеда абулеб гъеч'о

дида аск'ор ругин Аллагъасул хазиначи

ва гъезул ихтияр. Ва дида бальгояб жо

лъалинги абулеб гъеч'о дица.

Ибнухат'либица абуна: нужеца пикру гъабе,

я муъминзаби! П'адег'анав Аллагъас جَلَّالُهُ жинца кинабго халк'алда т'аса вищун, халк'алъул сайидлъун гъавурав ва к'удияв расуллъунги гъавурав Мух'аммадида صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ амру гъабулеб буго: «Дуца кинабго къавмалда щеве ч'ун ва гъезда раг'изабун абе «дида бальгояб жо лъалароян»-абун.

Гъаб халк'алда гъоркъор ругел цо г'адамазул щиб х'алха бугеб, жидеца абулел: «Нижеда цебехун араб жо лъала, гъабсаг'ат бугебги ва нахъа бук'инесебги жо лъала»-абун. Гъезул х'алалдасаги г'ажаибаб х'ал гъеч'ищ гъел рит'ухъ гъарулел, гъезул раг'иялда божулел ва гъезда бальгояб жо бицинабизе хъвадулел г'адамазул. Гъал г'адамал к'удиял гъерсихъаби рук'ин жидеда лъаларел, гъездасан ц'уни т'алаб гъабун аварасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ х'адисалги рач'ун рук'аго.

Нужеда лъай муъминзаби, гъел г'адамазда божи ва гъезда т'ад хъвади куфруялъул цо тайпа бук'ин. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас абуна:

«Жив кагъинасухъ вач'арав (бальгояб жо бицунев чи), яги пал т'амулев ч'иясухъе вач'арав ва гъес бицараб жоялдаги божарав чи, Мух'аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварасде рец'т'инабураб Къуръаналде инкар ккурав чи вуго» — абун. Х'адис имам абу Давудица бицана.

Дун малаик вуго абунги абулеб гъеч'о дица. Дун вуго Аллагъас جَلَّالُهُ дида вах'ю гъабураб жоялда нахъвилълъун, гъеб нужехъе щвезабулев Аллагъасул х'акъав аварас. Дуца гъел капурал г'адамазда абе, Мух'аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: бец'ав чиги жинда канлъи бихъулев чиги вашад вук'унищ дунялалда ч'аголъи гъабиялъул абун. Гъеб мисал буго капурав ч'иясулги муъминч'иясулги. Жидеца бицунев жоялъул пикруго гъабуларищ гъаб къосараб къавмалъ?

Гъаб аят рец'т'инабиялъе сабаб бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасда Маккаялъул ханзабаз абуна: «Мун аварас вуго абун дуца абулеб бугелъул, дуца нижее ризкъи г'ат'ид гъабе, мискинлъи-пакъирлъи т'аг'инабе, нижее маг'ишаталъулъ нижее маслих'ат бугеб жоги малъе. Мун базаразде хъвадулевлъун, нижгун цадахъ

قُلْ لَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدَ خَزَائِنِ اللَّهِ وَلَا
أَعْلَمُ الْغَيْبِ وَلَا أَقُولُ لَكُمْ إِنِّي مَلَكٌ
إِنْ أَتَيْتُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي
الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ ﴿٥٠﴾

кваналевлѳунги вуклунге» – абун.

Маккаялѳул мушриказул гѳеб тlалабалѳе жаваблѳун Аллагъас гѳаб аят рещтlинабулеб буго ва гѳезие баян гѳабулеб буго: авараг ﷺ гѳечlо Аллагъасул ризкѳи жинца бикѳулев, яги балѳгояб жо жинда лѳалев чи. Гѳединго авараг малаикги гѳечlо, гѳев квен кваначlого ва кѳватlахѳе хѳвадичlого вукlине ккани.

Авараг ﷺ вуго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жинда вахlю гѳабураб жо кѳавмалѳухѳе щвезабулев чи, гѳев аварагасда нахѳвильлѳаравги, жинда канлѳи бихѳулев чиясда релѳун, дунял-ахираталѳулѳ витlун ккарав чи вуго. Гѳесда нахѳрилѳинчlел капурал гlадамалги беццал чагlазда релѳун руго, жидеда хlакъаб нух бихѳуларел, нух малѳулев чиясдаги гленеккуларел, ахир квешаб кѳварильтѳиялдеги кколел.

51. Гѳаб Кѳурѳаналдалѳун дуца хlинкѳи кѳе, Мухlаммад ﷺ, Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ гlазабалдаса хlинкѳулел ва ахираталда тlаде рахѳинарун гѳесда ццере чlезари жидеда лѳалел муѳминзабазе.

Гѳел руго дуца бицараб жо бичlчlунел ва гѳелдаса мунпагlат босулел гlадамал. Дур иманалда ахlиялѳе жаваб кѳоларел ва дуде данде кѳеркѳолел капурзаби жидерго ишалда те, гѳезул хlакъалѳулѳ Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ амру дуде бачlинегlан.

Муѳминзабазе цоги вали гѳечlо ва жинца шапагlат гѳабулев чиги гѳечlо цохlо Аллагъ ﷻ гурев. Гѳез дур вагlза босула ва гѳезул Аллагъасдаса хlинкѳиги цикlкlуна.

52. Гѳаб аят рещтlине гѳабиялѳе сабаблѳун бицана: Жинда Аллагъ разилѳаяв Ибнумасгlудица абунa, Аллагъасул свалат салам лѳеяв аварагасда аскlор жидеца иман лѳурал Ссугъайб, Хабаб, Билал, Гlаммар ва цогидалги загlипал, мискинал муѳминзаби

ругеб мехалѳ, гѳеб бакlалда тlаде рачlун кѳурайшиязул цо кѳавмалѳ абунa: «Я Мухlаммад! Гѳал гlадамалищ ругел дуца гѳудулзабиилѳун ккурал, дур кѳавмги жибо тун? Гѳалищ ругел Аллагъасе рокъарал гlадамал? Ниж гѳазда нахѳрилѳлѳун, гѳазухѳ гленеккунищ рукlине ругел? Дуца гѳал гlадамал дуда аскlоса нахѳе кѳотlе, цинги ниж дуда нахѳрилѳлѳине

وَأَنذَرِيهِ الَّذِينَ يَخْفَوْنَ أَنَّ يُحْشَرُوا إِلَىٰ
رَبِّهِمْ لَيْسَ لَهُمْ مِنْ دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ
لَهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٥١﴾

وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ
يُرِيدُونَ وَجْهَهُ وَمَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ
وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿٥٢﴾

бег'ыла» – абун. Цинги т'адег'анав Аллаг'ас جَلَّ جَلَالُهُ г'яб аят рещт'изабуна:

Дуца дуда аск'осан нах'е к'ют'уге жидеца радалги бак'янидаги Аллаг' جَلَّ جَلَالُهُ рехсолел, г'ев разил'и т'алаб г'ябун г'ибадатги г'ябулел му'минзаби. Дуге шибго мунаг', яги к'варил'и бук'ине г'еч'ло г'ел му'минзабаца квешаб г'амал г'ябунин абун. Ва дуца г'ябураб г'амалал'уул х'исаб г'ездеаги бук'ине г'еч'ло. Дуца г'ел заг'ипал му'минзаби рик'ик'лад г'яруни, мун Аллаг'асул جَلَّ جَلَالُهُ амруялда хилип'л'улездаса вук'ина.

Г'яб раг'и Аллаг'ас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго нильеда шарг'ияб х'лукму л'язе. Т'адег'анав Аллаг'асда л'яла хирияв аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ г'ел му'минзаби нах'е к'ют'улареб'ли.

53. Г'ядин дица цо г'адамазул цогияздал'ун х'албих'и г'ябула: бечедасул пак'ирасдал'ун, к'ядру бугесул г'лодовег'анасдал'ун.

وَكَذَلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لِّيَقُولُوا أَهَؤُلَاءِ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنْ بَيْنِنَا أَلَيْسَ اللَّهُ بِأَعْلَمَ بِالشَّاكِرِينَ ﴿٥٣﴾

Бечедал, к'ядру бугел г'адамаз абизе г'ял заг'ипал, мискинал, лаг'зал'ун ругел г'адамалищ ругел Аллаг'ас جَلَّ جَلَالُهُ т'аса ришарал ва жидеа ц'об г'ябурал, нижги жалго тун абун.

Аллаг'ас иманалда ва исламалда нижедаса ццере ккезарун г'единал г'адамалищ т'орит'улел. Жал рашич'лого, дол му'минзаби г'лодорег'ан г'ярун абулеб раг'и буго г'еб. Г'езие жаваб г'ябун т'адег'анав Аллаг'ас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго: Аллаг' **жинда л'ялев вуго шив вугев жинца шукру г'ябулев чи**. Г'ев чи Аллаг'ас иманалда т'овит'ула. Г'единго Аллаг'асда л'яла жинде инкар кколел г'адамалги ва жинца г'ел г'лодорег'ан г'ярун куфру-ширкал'уль тола ва ахираталда жужах'алде рехула.

54. Дух'е дир К'ур'яналда ва муг'ижизаталда иман л'урал г'адамал рач'араб мехаль дуца г'ездеа абе, Мух'аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ саламун г'алайкум- абун.

وَإِذَا جَاءَكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِنَا فَقُلْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ أَنَّهُ مَنْ عَمِلَ مِنْكُمْ سُوءًا يَجْهَلُهُ ثُمَّ تَابَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَصْلَحَ فَإِنَّهُ عَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٥٤﴾

К'урт'убияс абуна. Г'яб аят рещт'инабуна цебесеб аяталда жаниб жидер бицен г'ябурал му'минзабазул х'ак'ал'уль. Аллаг'асул свалат салам л'еяв аварагас г'ял асх'лабзаби рих'араб мехаль салам к'ей жинца байбих'улаан ва г'ес абулеб бук'лана: «Аллаг'асе рецц

буго жинца дир умматалдаса цо к'авм г'ябурав дица жидее салам к'ей т'адалл'ун» – абун. Хирияв аварагас цогидал асх'абзабаздаги абулаан г'ел мискинал, заг'ипал му'минзабазе салам к'еян, г'езул раk' л'ык'l бук'ине ва г'ел k'одо г'ярун.

Нужер Бет'ерг'ян Аллаг'ас جَلَّالَهُ жиндир напсалда рах'амат т'ад г'ябуна, жиндир хиралг'иялдалл'ун ва ц'обалдалл'ун лаг'задерида гурх'ел-рах'му г'ябулев вуго Аллаг'. **Нужедаса цо квешаб г'амал г'ябурав** чи жиндие г'ельбул х'лукмуги л'яч'лого, бег'улищ г'еб жо г'ябизе, яги бег'уларищ абураб. Цинги г'еб квешаб г'амал г'ябун бук'ин л'яраб мехал' жинца тавбо г'ябулев ва л'ык'лаб г'амал г'ябиялда т'адги ч'олев, х'лак'ъл'унго Аллаг' جَلَّالَهُ жинца **нужер мунаг'ал чурулев** ва му'минзабазда гурх'илев **вуго**. Г'ав жинца тавбо г'ябурав чиясул Аллаг'ас тавбо к'ябул г'ябила ва г'есда т'асаги л'ьуг'ина.

55. Г'адин т'адег'анав Аллаг'ас جَلَّالَهُ жиндир шарг'иял х'лукмаби баян г'ярула, **му'минзаби алжаналде унел нухалги баянл'ыз**е ва куфру-ширкалдалл'ун мунаг'ал г'ярулел г'адамазул мунаг'ал г'ярулел нухал ва к'яг'идабиги баянл'ыз, г'ездаса г'адамал рик'к'ал'ыз.

وَكَذَلِكَ نَفْصِلُ الْآيَاتِ وَلِتَسْتَيْبِنَ
سَبِيلَ الْمُجْرِمِينَ ﴿٥٥﴾

56. Дуца абе, Мух'аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **Дида Аллаг'ас** جَلَّالَهُ амру г'ябун буго **нужеца жидее лаг'ъл'и г'ябулел аллаг'забазе:** х'янчазе ва суратазе лаг'ъл'и г'ябуге абун **Жегиги дуца абе, Мух'аммад**

قُلْ إِنِّي نُهَيْتُ أَنْ أَعْبُدَ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ
دُونِ اللَّهِ قُلْ لَا أَتَّبِعُ أَهْوَاءَ كَثِيرٍ قَدْ صَلَّيْتُ
إِذَا وَمَا أَنَا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ﴿٥٦﴾

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дун **нужее бок'яраб жоялда нах'вил'ъл'унев г'еч'ло** ва **нужеда рел'ъл'ун Аллаг'асде ширк г'ябулев г'еч'ло**. Г'един **нужее бок'яраб жо дица г'ябуни, дун к'юсарал г'адамаздаса вук'луна, ва Аллаг'асе** جَلَّالَهُ **мут'иг'лал му'минзабаздаса вук'лунаро абун.**

57. Дуца абе, Мух'аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: **дун вуго Аллаг'ас дида вах'лю г'ябураб шариг'латалда нах'вил'ун, г'еб бич'ч'лун, бит'араб нухда вугев чи.** **Нужеца г'еб х'лак'яб дин г'ереси г'ябулеб буго.** **Дида аск'лоб г'еч'ло ва дир ихтияралда г'еч'ло** **нужеца т'алаб г'ябулеб г'лазаб:**

قُلْ إِنِّي عَلَى بَيِّنَةٍ مِنْ رَبِّي وَكَذَّبْتُمْ بِهِ
مَا عِنْدِي مِمَّا تَسْتَعْجِلُونَ بِهِ إِنَّ الْخُكْمَ
إِلَّا لِلَّهِ يُفْضُ الْحَقُّ وَهُوَ خَيْرُ الْفَاصِلِينَ ﴿٥٧﴾

Мушприказ абулеб вук'лана мун х'лак'яв авараг ватани, нижеда г'лазаб

решт'изабеха абун. Гьєб глазаб гьаби ва гьабич'лого тейи Аллаг'асул
جَلَّ جَلَّالَهُ х'лукму буго. Ва цоги шивго чи гьеч'ло жинца х'лукму гьабулев
цох'ло Аллаг'гурони. Т'адег'ланав Аллаг'ас جَلَّ جَلَّالَهُ х'лак'яб жо бицун
жиндир лаг'зал т'орит'ула ва гьєв жидеца х'лукму гьабулезул
бицунго л'яки'ав вуго.

58. Дуца мушриказда абе, Мух'аммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, нужеца т'алаб гьабулеб
глазаб дир ихтияралда бук'ларабани
нильеда гьорк'юб х'лукму ц'лак' хехго
т'убазе бук'лана.

قُلْ لَّوْأَنَّ عِنْدِي مَاتَسْعَجُلُونَ بِهِ لَفُضِّي
أَلَأَمْ رَبِّي وَيَبْتَكَرُ وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِالظَّالِمِينَ ﴿٥٨﴾

Нужедаса дун х'лалхьезе дица гьєб глазаб нужеє гьабизе бук'лана.
Х'лак'ьлунго Т'адег'ланав Аллаг' جَلَّ جَلَّالَهُ вуго куфру-ширкальул
аг'лу жинда л'ялев ва гьезие глазаб киди гьабилебги л'ялев.
Нужеє Аллаг'асул глазаб бук'лине буго, амма нужеца т'алаб гьабураб
мехаль бук'лине гьеч'ло, Аллаг'ас жиндие бок'яраб мехаль гьабила
нужеє глазаб.

59. Аллаг'асда кодоб буго кинабго
гьаибаб жо л'яял'ул ихтияр ва хан'ги.
Гьаибаб жо абула нильеда жиб бих'улареб
ва л'ялареб цебехун бук'лараб, яги хадуб
бук'линесеб жоялда. Гьєб гьаибаб жо
цох'ло Аллаг'асда جَلَّ جَلَّالَهُ гурони л'яларо ва
гьєс л'язабураб жо цо-цо авараг'абаздаги
л'яла.

* وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا
إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا
تَسْقُطُ مِنْ رَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا خَبْرَ فِي
ظُلُمَاتِ الْأَنْثَى وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَاسٍ إِلَّا
فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٥٩﴾

Гьєв Аллаг'асда л'яла рак'ядада бугеб ва рал'ядаль бугеб жо.
Гьєт'алдаса цох'ло т'амахги бортуларо Аллаг'асда жиб л'ян
гурони. Рак'уль жаниб бугеб цох'ло муг'ги гьеч'ло, жиб бак'вараб
гамач' гладаб жо гьеч'ло, жиб г'ат'гояб гьєт'1-хер гладаб жоги
гьеч'ло Аллаг'ас жиб лавх'ул-мах'1фузалда х'вараб, гьєсда л'ялеб
бук'лун гурони.

60. Гьєв Бет'ерг'ан Аллаг' جَلَّ جَلَّالَهُ вуго
жиндие лаг'г'и гьабизе т'адаб, жинца
нуж сардиль хвезе гьарулев.
Нуж кьижун рук'лун ва нужеда шибго жо
л'яларого хварал г'адамазда рель'тун
рук'лун.

وَهُوَ الَّذِي يَرْفَعُكُم بِالَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا
جَرَحْتُمْ بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ
لِيُقَضَىٰ أَجَلٌ مُّسَمًّى ثُمَّ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ ثُمَّ
يُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٦٠﴾

Нужеца кьад рак'алда т'ад х'вадун
гьабураб кинабго г'амалги жинда л'ялев. Кьад нуж т'аде

рахъизарун ч'аго гъарулев, Аллагъас ﷻ къадар гъабураб г'ажал т'убазабизе. Цинги нуж Аллагъас жинде руссинарула: нуж хвезарун, хадуб къиямасеб къояль т'аде рахъинарун.

Цинги нужеда бицула дунялалада нужеца гъарурал г'амалал ва нужее гъезул жазагъи гъабула: лъик'аб г'амал гъабурал муъминзабазе алжаналъул ниг'матал къола. Квешаб г'амал гъабурал, куфру-ширкалда рух'ун хварал г'адамазе жужах'алъул г'лазабги гъабула.

Гъаб аяталда жаниб Аллагъас ﷻ нильеда бич'ч'изабулеб буго ниль хвезарива ахираталда т'аде рахъинари жинда аск'об къаси къижизарун, къад т'аде рахъинариялда релъгъараб жо бук'ин ва жиндие гъелдальун заралниги, хайирниги, зах'малъиниги бук'унареблъи.

61. Жиндир лагъадерида т'ад квершел бугев вуго Аллагъ, жиндие кинабго махлукъ мут'иг'ав, жиндир къадру-к'одолъиялъе рух'л бугебги рух'л гъеч'лебги х'елун бук'унев вуго Аллагъ. Нужер г'амалал хъвазе малаикзабиги рит'ула

وَهُوَ الْفَاحِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَرُسُلُ عَلَيْهِمْ حَفَظَةٌ حَقٌّ إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفَرِّطُونَ ﴿١١﴾

Аллагъас ﷻ. Гъел малаикзаби рит'иги лагъадерида бугеб Аллагъасул гурх'ел буго. Инсанасда лъараб мехаль жинца гъабураб кинабго г'амал лъалеб бук'ин ва хъвалеб бук'ин, гъев инсан х'инкъизе рекъараб буго къиямасеб къояль жиндир кагътида т'ад халкъалда ва Халикъасда цеве жив неч'олев ва г'лодовег'анлъулеб г'амал батиялдаса.

Цинги нужер цоясул г'ажал лъугъараб мехаль дир малаикзабаз гъев чи рух'л босун хвезавула ва жидеца щибго нахъбахъи гъабуларо дир амру т'убазе.

62. Цинги ахираталде руссине гъарула жидер х'акъав Бет'ергъан Аллагъасде ﷻ. Гъесул буго ахираталда кинабго х'лукму ва ханлъи, ва гъев лагъадедил х'исаб ц'акъ хех гъабулев вуго.

ثُمَّ رُدُّوا إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمُ الْحَقُّ أَلَا لَهُ الْحُكْمُ وَهُوَ أَسْرَعُ الْحَسِيبِينَ ﴿١٢﴾

Цо х'ладисалда буго т'адег'анав Аллагъас ﷻ кинабго халкъалъул х'исаб гъабула дунялалъул къоязул башдаб къо г'адаб заманалда жаниб абун.

63. Дуца маккаялъул капурал г'адамазда абе, Мух'аммад ﷺ, ракъдада бугеб ва ралъдаль бугеб бец'лъиялдаса нуж хвасар гъарулев чи щив бугев?

قُلْ مَنْ يُجِيبُكُمْ مِنْ ظُلُمَاتِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ تَدْعُونَهُ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً لَّيْنٍ أَجْنَبْنَا مِنْ هَٰذِهِ لَنَكُونَ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿١٣﴾

Сапаразда нужеде т'аде рач'унел к'варил'табаздаса нуж щив чияс ц'унулел. Щивго чияс ц'унуларо. Г'еб к'варил'тиялде к'караб мехаль нужеца ах'и бала т'адег'анав Аллаг'асде جَلَّ جَلَالُهُ, г'есие х'елун ва г'есдаса х'инк'юн, ва нужеца абула: «Дуца ниж г'яб к'варил'тиялдаса х'васар г'яруни, ниж ц'акъ две шукру г'ябулелл'юн рук'ина ва нижеца дуда иман л'юн две г'ибадат бац'ц'ад г'абила» - абун.

64. Дуца г'езда абе, Мух'аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, قُلِ اللَّهُ يُجِيبُكُمْ مَتَمَّهَا وَمِنْ كُلِّ دَرَجَةٍ تَدْرُسُونَ
Аллаг'ь вуго нуж г'еб к'варил'тиялдаса
х'васар г'ярулев ва г'еб г'уреб цогидаб
ург'ел-пашманл'и нужедаса инабулев.

Цингиги нужеца Аллаг'асде جَلَّ جَلَالُهُ ширк г'ябула ва г'есде балеб
бук'араб ах'иги нужеда к'ючона. Ц'акъ квешаб г'ламал буго
нужер.

65. Жегиги дуца г'ел капурал
г'адамазда абе, Мух'аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَى أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِّنْ
Аллаг'ь جَلَّ جَلَالُهُ жиндир х'лал к'юлев вугин
нужеде балаг'ь рещт'инабизе Зодисан. وَيَذِقُكُمْ بِعَذَابِهِمْ بِأَسْفَلِ الْأَرْضِ كَيْفَ يُصَرِّفُ
пири реч'ун, рак'алдасан ц'адул ва
ганч'лазул ц'ад базабун. Г'еб буго вулкан
т'аде к'ланц'и. Т'лупан т'лун л'ымалдал'юн
г'ялаг г'ярун, г'ури, бураналдал'юн г'ялаг г'ярун. Яги нужеда
г'юрк'ян т'аде бач'ина г'еб балаг'ь, рак'ь баг'ярун, бих'ь-бих'юн ун,
нуж жанире к'езе г'ярун. Яги Аллаг'ьс нуж г'ярила бат'и-бат'иял
к'юк'ябил'юн, цоял цоялгун раг'улел ва цояз цоял ч'ивалел. Г'яб
буго ахир замана г'агарл'тиял'юн г'ламат ва г'яб г'ламат жак'ьа
ц'акъ заг'ырл'юн буго ва бусурбаби цояз цоял ч'ивалел замана бач'ун
буго.

Мун валаг'юн, дуца пикру г'ябе, Мух'аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, кин дица
лаг'задерида г'ламатал рих'изарулел, жидеца г'ел'юн ваг'иза
босизе бок'юн ва г'езда х'лак'яб жо л'язеги бок'юн.

66. Г'яб К'ур'ян дур к'авмал'ь
г'ереси г'ябуна Мух'аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُكَ وَهُوَ الْحَقُّ قُلْ لَّسْتُ عَلَيْكُمْ
х'лак'яб Аллаг'ьсул جَلَّ جَلَالُهُ калам г'еб
бук'ингун цадах'ь. Дуца г'езда абе, يَوَكِّيلُ

Мух'аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: Дун нужех'ь вит'ун г'еч'ю нужер г'ламал
дица х'исизабизе, яги дие бок'ух'ьин г'еб г'ламал г'ябизе нуж
г'ламизел'юн.

Дун вуго нужехъе Аллагъасул калам швезабулев расул. Нужеца гъабураб г'амалалгъул жазагъи нужеего бук'ине бугоян абун

67. Бет'лергъан Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ щибаб
амруялгъул жиб т'убалеб г'уж бук'уна ва
гъеб амру т'убазе щибго жоялгъ квалквал
гъабуларо. Аллагъасул амру т'аде шун нужеи г'азаб гъабулеб
мехалгъ, нужеда лъазе буго кинаб гуч ва къудрат Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ
бугеб.

68. Дуда цо г'адамал рихъараб мехалгъ,
Мух'аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидеца дир
Къуръаналда ва муг'жизатазда тункараб,
гъеб г'одобег'ан гъабулеб хабар бишунел,
мун гъездаса вусса ва мун гъезда аск'ов
ч'логе, жидеца гъеб квешаб г'амал
тун цоги лгъик'аб жоялгъул бицине
гъел лгъугъинег'ан. Щайт'аналгъ дуда гъаб амру к'очезабун,
гъел г'адамалгун мун г'одов ч'ун ккани, гъаб амру рак'алде
щварабго мун гъездаса ват'алгъе ва мун Аллагъасул Къуръан
ва дин г'одобег'ан гъабулеб залимаб къавмгун цо мажлисалда
вук'унге.

Гъал церехун рехсарал аятал рещт'инариялгъе сабаб буго къурайшиязул
мушрикал Аллагъасул свалат салам лгъеяв аварагасе ва гъесда
нахърильтарал муъминзабазе кинабаго рахъалгъан къварилгъи гъабулел
рук'ана жидер къуват, гучалда рак'ч'ун, муъминзаби берзукългъун
рихъун. Гъел муъминзабазда раг'улеб бак'алда Къуръаналда ва
Аллагъасул диналда тункизабун, гъеб махсароде гъабун хабар бишун
релгъанхъулел рук'ана.

Т'адег'анав Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ гъаб муъминзабазул шавкат (къуват, гуч)
гъеч'леб заманаялгъ хирияв аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва гъесул асх'лабазабда
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ амру гъабулеб бук'ана нуж гъаб квешаб къавмалдаса рик'клад
ч'ла абун ва Аллагъас нужеи квербакъиялгъе гъабун бугеб заман т'аде
швезег'ан, гъал мушриказулгун питна гъабуге абунги.

Гъаб амру гъадин бук'уна киналго муъминзабазе жидер къуват
заг'иплгъараб мехалгъ, жамаг'атги дагългъараб мехалгъ. Тушманасул
зулму т'аде ц'алеб, гъев тушман нилгъедаса бергъун воххулеб г'амал
гъабич'лого сабру гъабун ч'езе ккола. Бусурбабазул раг'ли цользабун,
гъезул къуват данде бак'арун, ц'идаса Аллагъасул диналгъе г'оло, гъев
разилгъи т'алаб гъабун, Аллагъасул нухалда гъазават гъабизе къват'ире

рахъине х1адурлъиги гъабизе ккола.

Гъаб дунял бугеб1ан мехаль бусурбабиги капурзабиги цоцаль къркьоле1 рук1ине руго ва Аллагъасул х1укму-къадаралда рекъон цин цоял бергъун, цин цоял бергъун рук1ине руго. Нильер рак1ч1езе т1адаб амру буго ахир-къадги исламияб дин бергъизе бук1ин ва ракъалда т1ад гъеб дин г1амлъизе бук1инги.

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нильль жиндир диналъе квербакъулездаса гъареги. Амин.

69. Аллагъасда иманлъун, аварасда нахърилълъун жал хъвадулел муъминзабазе щибго къварилън бук1ине гъеч1о гъел мушриказул квешаб г1амалалъул х1исаб гъабулеб мехаль. Киниги муъминзабазда т1адаб буго жидер х1ал к1вараб ва рес рекъараб х1алалъ гъеб квешаб къавмалъе ваг1за-насих1ат гъабизе ва Аллагъасда иман лъеялде гъел ах1изе.

Гъезул цонигияз иман лъун, Аллагъасдаса х1инкъулеллъун гъел лъугъиналде хъул лъун.

70. Дуца те, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидеца дин махсароде гъабулел, рек1елгъеялъе, махсаро-хвеч1алъул бак1алда гъеб бусинабулел ва гъаб дуниялалъул ч1аголъниялъ гуккун ругел г1адамал: боц1и-мал г1емерлъун, минаби ч1ах1иял ран, т1ад рек1ун хъвадулел жал ч1ух1арал рук1ун. Ва жидер рак1алдеги кколеб бугел гъаб дунял гуреб цоги хадуб жо гъеч1ин абун.

Дуца Къуръаналдалъун г1адамазе ваг1за гъабе, жидер г1амалаздалъун г1азабалъе х1акълъун ккеч1ого рук1ине. Цониги напсалъе жинца кумек гъабулев ва квербакъулев чи вук1ине гъеч1о, гъеб г1азабалъе х1акълъараб мехаль, цох1о Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гурев.

Киг1ан г1емераб боц1и-мал ришваталъе, яги г1азаб т1аса босиялъе г1ак1а х1исабалда къезе къасд гъабуниги, гъебги къабул гъабуларо къиямасеб къоялъ. Ахираталда г1азаб гъабиялъе х1акълъарал г1адамал дуниялалда жидеца гъабураб г1амал сабаблъун гъеб г1азаб жидея цварал рук1уна. Жидея жужах1алда жаниб ц1акъ

وَمَا عَلَى الَّذِينَ يَتَّقُونَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَلَٰكِنْ ذَكَرُوا لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿٦٩﴾

وَذَرِ الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِيْنَهُمْ لَعِبًا وَلَهُمْ وَعَرَّتُهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَذَكِّرْ بِهِ ۚ اَنْ تُبْسَلَ نَفْسٌ بِمَا كَسَبَتْ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُوْبِ اللَّهِ وَلٰى وَلَا شَفِيعٌ ۚ وَاَنْ تَعْدَلَ كُلَّ عَدْلٍ لَا يُؤْخَذُ مِنْهَا ۚ اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ اُبْسِلُوْا ۖ اِمَّا كَسَبُوْا لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيْمٍ ۖ وَعَذَابٌ اَلِيْمٌ ۖ اِمَّا كَانُوْا يَكْفُرُوْنَ ﴿٧٠﴾

бух1араб, мах1араб, чехъалда жанибги гьалдолеб бук1унеб лъым къола. Ва ц1акъ гучаб г1азабги гьабула жидеца Аллагъасда ва ахираталда инкар кквей сабаблъун, Аллагъасул ﷺ дин ва аварагзаби ﷺ г1одорег1ан гьарун гьел хъвадун рук1ин сабаблъун, гьелъие жазаблъун.

71. Дуца гьеб къавмалда абе, Мух1аммад ﷺ: нижеца г1ибадат кин гьабилеб, г1ибадат гьабунин абун нижее щибго хайир гьабизе к1оларел, яги гьеб гьабич1ин абун щибго заралги гьабизе к1оларел хъанчазе ва гьезда релъгъарал жалазеге?

Гьедин г1ибадат гьабунин ниж рук1уна Аллагъас х1акъаб динул исламалде

т1орит1ун хадур къосиналде

т1адруссарал г1адамаллъун. Ниж рук1уна шайт1абаца

къосинавун, г1одовег1ан гьавун цо г1алахалда рехун тарав

чиясда релъун, гьенисан къват1иве вач1ине нухги лъаларого

хут1арав, жидеца гьев бит1араб нухде ах1улеб гьалмагъзабиги

ругев: нахъе вач1а, гьале мун хвасарлъулеб бак1-абун. Жинца

гьезул ах1иялъе жавабги къоларев.

Жив шайт1аналъ ц1акъго къосизавун вук1ун. Гьеб х1алалде ккезе ниж Аллагъасул ﷺ х1акъаб диналдаса нахъ русинаро.

Жегиги дуца абе, Мух1аммад ﷺ, х1акъаб жоялде т1орит1ел цох1о Аллагъасдаса ﷺ буго. Гьеб х1акъаб жоги ниж жинда

ругеб динул ислам буго, цогидаб кинабго жо къосин буго.

Нижеда амруги гьабун буго кинабго г1алам жинца хьихъулев

Бет1ергъанасе мут1иг1лъизе. Кинабго г1ибадатги г1иц1го

Аллагъасе ﷺ гьабизе.

72. Жегиги нижеда амру гьабун буго паризаял какал рукуг1-сужда

т1убазабун, цогидалги х1акъал

ц1унун рай абун ва Аллагъасдаса

х1инкъун г1ибадат гьабе абунги. Х1акълъунго Аллагъ ﷺ вуго

ахираталда кинабго халкъ жинда аск1об бак1арулев ва гьезие

жазаб гьабулев.

73. Гьев Бет1ергъан Аллагъ ﷺ

вуго нижеца жиндие г1ибадат

гьабулев: жинца зобал-ракъал ва

قُلْ أَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا
يَضُرُّنَا وَنُرْثِ عَلَىٰ أَغْقَابِنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْنَا
اللَّهُ كَآلَّذِي أَتَتْهُ الشَّيْطَانُ فِي
الْأَرْضِ حَيْرَانَ لَهُ أَصْحَابٌ يَدْعُونَهُ
إِلَى الْهُدَى أَتَيْنَا قُلْ إِنَّ هُدَى اللَّهِ هُوَ
الْهُدَى وَأْمُرْنَا لِلْإِسْلَامِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧١﴾

وَأَنْ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا زَكَاةَ وَهُوَ الَّذِي إِلَيْهِ
تُحْشَرُونَ ﴿٧٢﴾

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ
وَيَوْمَ يَقُولُ كُنْ فَيَكُونُ قَوْلُهُ الْحَقُّ وَلَهُ

гъениб жаниб бугеб кинабго
махлукъатги х'акъаб жоялдалъун
бижарав.

أَلَمْ تَكُنْ يَوْمَ يُمْفَخُ فِي الصُّورِ عَلَيْهِ الْغَيْبِ
وَالشَّهَادَةُ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿٧٦﴾

Г'ададисеб жо г'абун бижиц'ло г'еб
кинабго, жинда аск'об бугеб х'икматалда рекъон бижана. **Нуж г'ев**
Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ г'лазабалдаса х'инкъа, г'есие г'лазаб г'абизе
бокъараб мехаль щибго заман ва бак' къвариг'унаро. Цох'ло «Кун»
абураб раг'и абилебг'ан мехалда жиндие бокъараб жо т'лубала.
Аллагъасул раг'и ва х'лукму жиб бук'ин х'акъаб жо буго.

Ахираталда кинабго жоялълул ханлъиги цох'ло Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ
буго. Исафил малаикас суралълуб пулеб кьо буго г'еб, г'адамал
ц'лаго г'ярун т'ладе рахъинаризе. Жинда загъирабги, бат'инабги,
аск'об бугебги, рик'ик'лад бугебги кинабго жо лъалев вуго Аллагъ
جَلَّ جَلَّالَهُ. Жинца г'абулеб х'лукмуялълул ц'лакъ г'ладлу бит'ларав,
лагъзадерил маслих'атал жинда лъалевги вуго г'ев Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ.

74. Дур къавмалъе насих'лат г'абун
бице, Мух'аммад ﷺ, Ибрагъим
عليه السلام аварагас жиндир эмен Азарида
абураб г'уж: «Дуца хъанчалищ

﴿٧٤﴾ وَذَاقَ إِسْرَاهِيلُ لَيْبَهُ إِذْ آتَتْ خِذْلًا أَصَمًا
ءَالِهَةً إِنِّي أَنْزَلْتُكَ وَقَوْمَكَ فِي صَلَائِلٍ مُّبِينٍ ﴿٧٥﴾

кколел жиде лагълъи г'абизе алагъзабилълун, мун вижарав, дуе
ризкьи кьолев бет'ергъан Аллагъги тун. Дида лъалеб буго мунги
дур къавмги т'лубараб ва баянаб къосиналълул бук'ин»-абун.

75. Гъединго Дица Ибрагъимида
бихъизабуна ва лъазабуна зобалазда ва
ракъазда жаниб бугеб жо, г'ев жиндир
иман лъеялълул якъиналда вук'ине,
г'елму ва г'лакълу бугев вук'ине, жинца къавм иман лъеялде
ах'изе ва гъезие х'лужа-далил бицине.

وَكَذَلِكَ نُرِي إِبْرَاهِيمَ مَلَكُوتَ الْمَلَائِكَةِ
وَالْأَرْضَ وَلَيْكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ ﴿٧٥﴾

Г'алимзаби хилиплъана г'аб аяталълул маг'на г'абиялълул. Г'емерисел
г'алимзабаца абуна т'ладег'анав Аллагъас Ибрагъим аварагасда зобал-
ракъазда жаниб бугеб кинабго жо бихъизабуна ва жиндир рек'елъ
г'еб лъайги г'абуна. Гъедалълун Ибрагъим авараг Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ
махлукъаталде валагъун щибго щакълъи гъеч'ел г'лакълал далилал
рачине лъалев г'авуна.

Гъеб раг'и бит'ларабълун г'абулеб буго жинда Аллагъ разилъаяв
Муг'лаз ибну Жабалидасан имам Ах'мадица бицараб х'ладис.
Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Дида дир бет'ергъан
макълъ вихъана ц'лакъ берцинаб сураталда ва жинца дида абуна:

«Я Мух'аммад ﷺ, дуда лъалищ щиб жоялгъулъ бугеб зобалазул агълюлгъул бах'ис» – абун. Дица абун: «Дида лъаларо, я дир Бет'лергъан» – абун. Цинги Бет'лергъанас жиндир квер лъуна дир к'лябго бугъналагаялда гъорк'юб – дида гъесул килцазул гъогъен дир к'лябго кереналда гъорк'юб бугеб г'ладинаб асар лъугъана. Цинги бет'лергъанас дие кинабго жо загъир гъабун ва дида гъебги лъана» – абун. Х'ладис к'юк' гъабун тана.

76. Цинги сордо т'ладе бач'лун зодихъан ц'ва баккидал ва гъеб жинда бихъидал Ибрагъимица къавмалда раг'изе абун: «Гъаб ц'ва буго дир Бет'лергъан»– абун.

فَلَمَّا حَرَّ عَلَيْهِ الْبَلُّ رَأَىٰ كَوْكَبًا قَالَ هَٰذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أَحِبُّ الْآفَلِينَ ﴿٧٦﴾

Гъаб раг'и абиялъе г'иллаги бук'лана жиндир къавм бук'лин хъанчазего г'ладин ц'вабзазеге, малаикзабазеге лагълъи гъабулел. Гъеб къавм мекъаб нухалда бук'лин бич'лизабизе гъезул г'лакълудла рельгъараб хабар бицун мисалал рачине байбихъана Ибрагъим аварас. «Гъаб ц'ва дир бет'лергъан буго» – абураб раг'и жиндир раклалда бугеб жо бицин бук'линч'о. Жинда якъинго лъалеб бук'линдал кинабго махлукъаталгъулги жиндирги Халикъ цох'о Аллагъ ﷻ вук'лин. Цогиги г'илла бук'лана гъеб къавмалъ жидецаго зобал-ракъазда жанир ругел Аллагъасул ﷻ г'лажаибал махлукъазул пикру гъабун, гъезул бет'лергъан вук'иналда далил бачине гъел ругъун гъари.

Цо г'лалимзабаца гъаб аяталъе тафсир гъабун абун: «Ибрагъим аварас: «Ц'ваги, бакъ-моц'ги жиндир Аллагъ вуго»-абураб заман гъев жеги гъит'линав лъимер вугеб мех бук'лана абун. Гъаб маг'на бит'араб гъеч'о.

Цинги гъаб ц'ва т'лерхъун араб мехалда Ибрагъимица абун: «Гъадинал раккулел, т'лерхъунел жал дие рокъларо ва гъел алагъалгъун рук'лине рекъеларо. Аллагъ ﷻ вук'лине ккола жиндир х'лал хисуларев, кинабго жоялдаса жив т'ок'лав ва т'ладег'ланав.

77. Хадуб гвангъун, гургинлъун моц' баккун бач'лараб мехаль Ибрагъимица абун: «Гъаб буго дир Бет'лергъан» – абун.

فَلَمَّا رَأَى الْقَمَرَ بَازِعًا قَالَ هَٰذَا رَبِّي فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَيْنَ لَّوْ يَهْدِي رَبِّي لَأَكُونَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّالِّينَ ﴿٧٧﴾

Доб ц'ва бихъараб мехальго г'ладин моц' бихъараб мехальги гъеб моц' Аллагълъун бук'лине бегъулареблъи къавмалда бич'лизнабизе ва гъезул пикру ц'лор гъабизе бокъун абун Ибрагъимица гъаб раг'лиги. **Хадуб моц'ги т'лерхъун индал, жив х'лайранлъун хут'ларав чияс г'ладин, Ибрагъимица абун:**

«Валлагъи, дир бет1ергъан Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дун х1акъаб диналда ва г1акълу-лъаялда т1овит1ун вук1инчлевани, дунги къосараб, жидеда х1акъаб нух лъалареб къавмалдаса вук1инаан» – абун. Нуж бит1араб нухалда гъеч1о абун къавмалда ишара гъабун абураб раг1и буго гъаб.

78. Цинги гвангъун бакъ баккараб мехаль, гъеб бакъаль кинабго жоялда канлъиги хинлъиги щезабулеб бихъидалго, Ибрагъимица عَلَيْهِ السَّلَام абун:

فَلَمَّا زَاغَ الشَّمْسُ بَازِغَةً قَالَ هَذَا رَبِّي
هَذَا أَكْبَرُ فَلَمَّا أَفَلَتْ قَالَ يُقِيمُ إِنِّي
بَرِيءٌ مِّمَّا تُشْرِكُونَ ﴿٧٨﴾

«Гъаб бакъ буго дир бет1ергъан. Гъаб ц1ваялдасаги моц1алдасаги к1удияб буго ва гъалъул канлъиги хинлъиги буго» – абун. Сордо г1аде бач1ун бакъги т1ерхъун индал къавмалдехун хит1аб гъабун Ибрагъим аварас абун:

«Я дир къавм, дун вац1адав вуго нужеца жиде лагълъи гъабун, Аллагъасде ширк гъабулеб кинабго жоялдаса»-абун.

Дица г1ибадат цох1о Аллагъасе гурони гъабиларо. Нужеда бихъана гъал ц1вабиги, бакъ-моц1ги раккулел-т1ерхъунел рук1ин, гъединабго Аллагъасул махлукъ буго малаикзабиги. Нужецаган ганч1ил, ц1улал ва цогидаб жоялъул гъарурал хъанчал алагъзабилъун гъеч1еблъи ц1акъго мух1канаб жо буго.

Гъадин къавмалъ Аллагъасде ширк гъаби бат1улаб жо бук1иналъе жинца далил бачун хадуб, Ибрагъим عَلَيْهِ السَّلَام аварас къавмалда цеве ч1ун, гъез иман лъезе бокъун абун:

79. Х1акълъунго дица дир гъумер бусизабун. Г1ибадат гъабиялдалъун дие бокъараб ва дица т1алаб гъабулеб жо гъариялдалъун. гъаб кинабго махлукъ ва зобал-ракъал щибго жо

إِنِّي وَجَّهْتُ وَجْهِيَ لِلَّذِي فَطَرَ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ خَنِيفًا وَمَا أَنَا مِنَ
الْمُشْرِكِينَ ﴿٧٩﴾

гъеч1ого бук1ун хадуб жинца бижарав Бет1ергъан Аллагъасде. Дун киналго бат1улал диназдаса вуссун, Аллагъ жинда разияб, исламияб диналда вуго ва дун ширк гъабулел г1адамаздасаги гъеч1о» – абун.

80. Ибрагъим авараггун гъесул къавм къацандана, Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо вук1ин бицун, гъесие г1ибадат гъабиялде гъел ах1араб мехаль. Ва жидеца гъесие х1инкъи къезеги лъугъана жидер аллагъзабаз дуе зарал гъабич1ого

وَحَاجَّهُ قَوْمُهُ، قَالَ أَتُحِبُّونِي فِي اللَّهِ وَقَدْ
هَدَيْتَنِي وَلَا أَخَافُ مَا تُشْرِكُونَ بِهِ إِلَّا
أَنْ يَشَاءَ رَبِّي شَيْئًا وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ
عِلْمًا أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ﴿٨٠﴾

толара абун, дуца гьездехун тункараб хабар бицунеб бугельул. Ибрагъимица абун: «Нуж дидехун къацандулелищ ругел Аллагъ цо вук'иналгье мук'урлгьич'ого. Дун гъав Аллагъас х'акъаб нухда т'овит'ун вуго. Дун х'инкьуларо нужеца Аллагъасдехун ширк гъабулел, нужеца аллагъзаби руго абулел жалаздаса.

Гьел руго жидер щибго гъунар гьеч'ел, жидеда канлгьиги бихьуларел, раг'иги раг'уларел. Ва жидеда щибго зарал, яги хайир гъабизеги к'оларел. Дида щибго къварилгьи-зарал шоларо дир бет'ергъан Аллагъасе جَلَّالَهُ гьеб щвезе бокъун гурони. Дир Бет'ергъан жиндир г'елму-лъай кинабго жоялда г'ат'илгъарав, гьелда сверун лъугъарав вуго. Нужеца гъаб бицунеб жоялгъул пикру гъабулариш ва нужее гъалгъул ваг'изаги лъугъунариш?

81. Дун кин х'инкьилев нужеца Аллагъасдехун ширк гъабулел бат'улал аллагъзабаздаса? Нуж х'инкьулел гьеч'о гуриш гъав х'акъав Аллагъасде ширк гъабизе, нужее щибго х'ужа-г'иллагги гьеч'ого ва Аллагъасул рахъалгъан нужеде бат'араб амруги гьеч'ого. Нилъер киналха ругел х'инкьич'ого рук'ине мустах'икъал? Нужеца дида бице гъаб иш, нуж дагъабниги жо лъалел ратани.

Аллагъ جَلَّالَهُ цо гъавун, гьесул аварагзаби рит'ухъ гъарун, гьев разилгьи т'алаб гъабун г'ибадат гъабулел ниж руго божараллгъун рук'ине рекъарал. Хъанчазе лагългьиги гъабун кинабго г'аламалгъул Бет'ергъанасде инкар ккурал нужее щибго жо гьеч'о жинда божизе ва жинца кумек гъабизе.

82. Жидеца иманги лъурал, цинги гьеб иманалда гьоркъоб щибго ширк кколеб жоги жубазабич'ел г'адамал руго дуниялалда ва ахираталда жидее х'инкьин гьеч'ел. Бит'араб нухда т'орит'аралги гъал г'адамал руго.

83. Гъал церехун ругел аятазда жаниб бицараб жо буго Дир х'ужа ва далил, Дун цо вук'ин лъазе бокъарав чиясе. Дица гъал х'ужаби къуна Ибрагъим عَلَيْهِ السَّلَام аварагасухье жиндир къавмалда г'ад гьесул авараглгьи билъанхъизе ва жиндие

وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ
أَنْتُمْ أَشْرَكْتُمْ ثُمَّ يَأْتِيهِمْ مَا لَهُمْ لَنْزِيلِهِ
عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا فَاتَى الْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ
بِالْأَمْنِ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٨١﴾

الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ
أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ ﴿٨٢﴾

وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَىٰ قَوْمِهِ
تَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَّنْ نَّشَاءُ إِنَّ رَبَّكَ
حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿٨٣﴾

гьел мутиг'лъизе. Дица дие бокъарав чиясул даража-макъам эхеде борхизе гьабула. Х'акъълъунго, Мух'аммад ﷺ, дур Бет'ергъан Аллагъ ﷻ жинца гьабулеб ишалъуль х'акимияв вуго ва жинда кинабго жоялъул авалги ахирги лъалев вуго.

84. Дица Ибрагъим аварагасе Исх'акъ абун вас къуна, хадув гьесул вас Яг'икъубги къуна, жиндир наслу нахъе хут'изе ва аварагабилъун рахъун умматалъе т'орит'ел бук'ине. Гьев к'иявго дица бит'араб диналда ва бахъи буголъиялда т'орит'ана.

وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا
وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُدَ
وَسُلَيْمَانَ وَيُوسُفَ وَمُوسَى
وَهَارُونَ وَكَذَلِكَ نَجْزِي
الْمُحْسِنِينَ ﴿٨٤﴾

Мушрикаллъун ругеб къавмалдаса ват'алъун Аллагъасе г'либадат гьабизе Ибрагъим авараг ват'аналдаса нахъе араб мехалъ гьавуна гьесие вас, Исх'акъ абун ц'ар лъурав. Гьеб заманаялъ Ибрагъим лъимер жиндие бук'иналдаса хъул къот'лун вук'ана. Гьав Исх'акъги гьасул лъималги аварагаби рук'ина абун Аллагъас ﷻ жинда рохелги бицана.

Гьаздасаги цеве дица Нух' аварагги т'овит'лун вук'ана исламияб диналда. Гьав Нух'ил зурияталдаса жив вугев Ибрагъимил зурияталдаса Давуд аварагги, Сулейман аварагги вуго. Сулейман Давудил вас вуго. Гьав к'иявго жиде ханлъиги авараглъиги къураздасан рук'ана. Аюб авараг, Юсуп аварагги вуго. Гьав к'иявго Аллагъас цадахъ рехсана жидер х'албихъи гьабурал рук'лун унти т'ладе биччан ва туснахъалъув т'амун. Муса ва Гьарунги руго. Гьав к'иявго вацал руго ва Муса Аллагъ жинда к'алъарав Калимуллагъ вуго. Дица гьадианаб лъик'лаб, берцинаб жазаъ гьабула жидеца иман лъун лъик'лаб г'ламал гьабун хъвадарал дир лагъзадерие.

85. Закария, Ях'я, Г'иса, Ильяс аварагабиги руго. Гьал ункъалго Аллагъас цадахъ рехсана жал дунял теялда т'лад ч'ларал зугъду ва вараг' г'емерал рук'лун. Гьав ункъавго авараг ц'лакъ камилаб х'алалъ лъик'лаб г'ламал гьабулездасан рук'ана.

وَرَكْرَكَيْآ وَيَحْيَىٰ وَعِيسَىٰ وَإِلْيَاسَ كُلٌّ
مِّنَ الصَّالِحِينَ ﴿٨٥﴾

86. Исмаг'ил, Алясаг'1, Юнус ва Лут'1 аварагабиги руго. Исмаг'ил авараг г'арабиязул эмен вуго, Ибрагъим аварагасул васги вуго, жинца эменгун цадахъ Каг'1ба рукъ барав. Лут'1 авараг Ибрагъимил вацасул

وِإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيُوشَعَ وَهُودًا وَكَانَ
فَضْلُنَا عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿٨٦﴾

вас вуго. Гьал киналго аварагзаби дица хира гьаруна ва т1ок1 гьаруна цогидаб кинабго г1аламалдаса: жидее аварагт1и кьун, жидер кьавмаздаса т1ок1 гьаруна, щивав авараг щибаб заманаялъ.

87. Гьал хириял аварагзабазул умумуздаса, гьазул хьизаналдаса, вацал-яцаздаса Дица г1емерал г1адамал исламияб диналде

وَمِنْ آيَاتِهِمْ وَذُرِّيَّتِهِمْ وَإِخْوَانِهِمْ وَأَجَنَّتْ بَنَاتُهُمْ
وَهَدَىٰ بَنَاتُهُمْ إِلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٨٧﴾

т1орит1ана. Дица гьел г1адамал лъик1лти гьабулел рук1ун т1аса рищана ва бит1араб диналъул нухалдаги т1орит1ана.

88. Гьаб буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахьальан бугеб х1акьаб т1орит1ел. Аллагьас жиндие бокъарав чи

ذَٰلِكَ هُدَىٰ اللَّهِ يَهْدِي بِهِ مَن يَشَاءُ مَن عِبَادِهِ
وَلَوْ أَشْرَكُوا لَحِطَّ عَنْهُمْ مَآكِلُهُمْ أَفْئِدَتُهُمْ لَا يَعْمَلُونَ ﴿٨٨﴾

т1овит1ула гьаб нухда. Гьал хириял аварагзабаца ва Дица т1аса рищарал лъик1ал муъминзабацаги дидехун ширк гьабун бук1арабани, гьазул гьабураб кинабго г1амал г1адада холаан.

Ширк гьабиялъ гьал хириял чаглазул г1амал г1адада хвезабураб мехалъ, цогидазул г1амал г1адада хвезаби цлакъго лъик1 лъалеб жо буго.

89. Гьал цере рехсарал аварагзаби руго дица жидее аварагт1и кьурал, гьезухье т1ехьги ва г1елму-лъайги кьурал, жидеца кьавмал диналде

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ
وَالْحِكْمَ وَالنُّبُوَّةَ فَإِن يَكْفُرْ بِهَا هَٰؤُلَاءِ
فَقَدْ وَكَّلْنَا بِهَا قَوْمًا لَّيْسُوا بِهَا بِكَافِرِينَ ﴿٨٩﴾

ах1изе. Дица гьал аварагзабазе кьураб

жоялда Маккаялъул мушрикал ва цогидал дур заманалъул кьавмаз инкар ккуниги, гьел аварагзабаздаса ва гьезухье кьурал т1ахьаздаса мунпаг1ат босизе дица цоги кьавм вакил гьабун буго, гьаб диналде инкар кколареб.

Гьеб кьавмги мугъажиралги ансаралги руго ва кьиямасеб кьо ч1езег1ан бит1араб нухда хьвадулел муъминзабиги руго.

90. Гьал аварагзаби руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ т1орит1арал ва жидеца гьесул нухда умматалги т1орит1улел. Гьазул нухда хьваде ва гьазда нахърилът1а Аллагь

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ هَدَىٰ اللَّهُ فَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ
قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِن هُوَ إِلَّا
ذِكْرَىٰ لِلْعَالَمِينَ ﴿٩٠﴾

разилти бокъарал муъминзаби!

Дуца абе, Мух1аммад ﷺ, гьаб Къуръан буго кинабго г1алам бит1араб нухда т1обит1изе Аллагьас рещт1инабураб т1ехь ва дица

гъаб Къуръан нужехъе швезабиялде данде шибго ужра-мухъги гъарулеб гъеч'ло.

91. Капураб къавмалъ т'адег'анав Аллагъасул къадру гъабич'ло ва жидеда гъесул к'одолъи-гъунарги лъач'ло, гъез абидалго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ цониги чияседе шибго жо рещт'инабич'лин абун.

Гъаб раг'ли абуна Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух'аммад аварагасда ва гъесде рещт'ине гъабураб Къуръаналда инкар ккурал ягъудияз.

Дуца гъезда абе, Мух'аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, шивха вугев Муса عَلَيْهِ السَّلَام аварагасде Таврат рещт'инабурав, жинца бануисраилал т'орит'улеб нурл'ун жиб бук'араб. Гъеб Таврат нужеца бат'и-бат'иял кагътазда хъван бикъ-бикъун буго ва гъелдаса нуже бокъараб жо г'адамазда бицулеб буго, нуже бицине бокъич'леб жо бахчулебги буго. Ва нужеца жиб бахчулеб жогги г'емер буго загъир гъабулелдаса. Нужеда гъеб Къуръаналдаса г'емераб жо лъана нужер диалъул амруял'уль, нужеда лъалеб бук'инч'леб ва нужер умумуздаги лъалеб бук'инч'леб.

Дуца цогиги гъал ягъудиязда абе, Мух'аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ; «гъаб Къуръанги жинца Муса аварагасда Таврат рещт'инабурав Аллагъас рещт'инабуна»-абун. Цинги дуца гъел ягъудиял жидерго бат'улаб жоялда те. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъабила гъезие жазаъ. Гъаб аятал'ул тафсир гъабулел г'алимзаби чанго бат'ияб раг'ли бицун хилипл'ун руго. Дица цо гъоркъосеб маг'на хъван тана.

92. Дица Мух'аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасда рещт'инабураб гъаб Къуръанги жиндир баракат г'емераб т'ехъ буго. Жинда церехун ругел т'ахъал жинца рит'ухъ гъарулебги буго.

Инжил, Таврат, Забур ва цогидалги т'ахъал.

Дуца гъеб Къуръаналдал'ун Маккаял'ул агълуял'е ва гъелда сверухъ ругел цогидал къавмазегги, хадуб кинабго г'аламал'егги, г'аламал рук'ла, женал рук'ла х'инк'ьи къезе рещт'инабураб буго, Мух'аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

Къиямасеб къоялда иман лъолел г'аламал жидеца гъаб Къуръаналдаги иман лъолел руго. Ва гъел муъминзаби жидеца

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ إِذْ قَالُوا مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى بَشَرٍ مِّن شَيْءٍ قُلْ مَن أَنْزَلَ الْكِتَابَ الَّذِي جَاءَ بِهِ مُوسَى نُورًا وَهُدًى لِلنَّاسِ لِيَجْزِيَ اللَّهُ بِهِ الْقَاطِبِينَ لِيُؤْتُوا نَسَبَهُمْ كِتَابًا وَعِلْمًا مَّا لَمْ تَعْلَمُوا أَنَّهُمْ وَلَا آبَاءُؤُكُمْ قُلِ اللَّهُ يُدْرِكُهُمْ فِي خَوَاصِهِمْ يَلْعَنُونَ ﴿٩١﴾

وَهَذَا كِتَابُنَا أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُّصَدِّقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ ﴿٩٢﴾

париэял какал г1ужда раялда ва камилго раялда т1ад ч1аралги руго.

93. Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ г1унт1изабун

гьереси бицунев чиясдаса зулму ц1ик1к1арав чи щивха вук1инев?

Гъесие шарик вуго абун, гъесда ващадав

цог1и Аллагъ вуго абун. Яги Аллагъас

жив авараг1ьун вит1ана, жинде

вах1юги гъабунин абулев чиясдасаги,

жинде щибго жо вах1юги гъабич1ого

бук1ун. Яги дицаги рещт1инабила

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ рещт1инабураб

Къуръаналда рельеъараб жоян

абулев чиясдасанги. Гъеч1о гъездасан зулму к1удияв чи.

Дуда гъал г1адамал рихъизе рук1аралани, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,

жидеде т1аде хвалил мехтел бач1ун ч1вач1вадулел, дуда ц1акъ

зах1матаб амру бихъилаан. Г1азабалъул малаикзабиги ругеб

х1алалъ гъезул гъурмазда ва мугъазда къабулел ва абулел: «Хехго

къват1ире рахъинаре нужер рух1ал. Жакъа нужее ц1акъ х1акъир

гъарулеб г1азаб гъабизе буго нужеца Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ х1акъальуль

гьереси бицунев бук1иналда данде ва Къуръаналда иман лъезеги

ч1ух1ун рук1иналда данде. Аллагъасул муг1жизатазул пикру

гъабич1ого г1амал к1одолъи гъабиялде дандеги» - абун.

94. Ахираталда халкъ т1аде

бахъизабун Аллагъасда цебе

ч1езабидал, гъеб халкъалда абула: Нуж

дихъе рач1ана гурищ шивав чи живго

жинда, дица т1оцере дунялалда нуж

рижараб х1алалъ: нужер хъизаналдаса,

боц1иялдаса рат1алъун, т1ад рет1ел-

хъит гъеч1ого. Дица дунялалда къун

бук1араб бечелъиги мугъазде нахъе рехун тана гурищ нужеца?

Жакъа гъаб зах1матаб къоялъ щибго жоялъ нужее мунпаг1ат

гъабулеб гъеч1о гурищ?

Нужгун цадахъ дида рихъулел гъеч1о дунялалда нужеца дидехун

ширк гъабун алагъзабильун ккун рук1арал нужер шапаг1атчаг1иги.

Нужеда гъоркъоб бук1араб кинабго бухъенги къот1-къот1ун ана.

Нужеда са рик1к1альана нужер шапаг1атчаг1и ва алагъзаби абун

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ

أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ وَمَنْ قَالَ

سَأُنْزِلُ مِثْلَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَوْ تَرَى إِذِ الظَّالِمُونَ

فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ

أَخْرِجُوا أَنْفُسَكُمُ الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُونِ

يِمَّا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنْتُمْ

عَنْ آيَاتِهِ تَسْتَكْبِرُونَ ﴿٩٣﴾

وَلَقَدْ جِئْتُمُونَا فَرَّدَ كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ

وَتَرَكْتُمْ مَا خَوَّلْتُمْ وَأَنْتُمْ وَلَاءُ ظُهُورِكُمْ وَمَا

نَرَى مَعَكُمْ شُفْعَاءَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ أَنَّكُمْ

فِيكُمْ شُرَكَاءُ لَقَدْ تَقَطَّعَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ

عَنْكُمْ مَا كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ ﴿٩٤﴾

рук1арал киналго бат1улал, гьересиял гьудулзаби.

95. Х1акълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ ракъулье
рехараб мугъ хъвалхъизабун, гьелдасан
хур бижинабулев вуго, гьединго
пихыл гага хъвалхъинабун гъвет1

﴿إِنَّ اللَّهَ قَالِقُ الْحَبِّ وَالْتَوَّى يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَمُخْرِجُ الْمَيِّتِ مِنَ الْحَيِّ ذَلِكَمُ اللَّهُ فَأَنَّى تُؤْفَكُونَ﴾ ٩٥

бижинабулевги вуго. Бакъвараб
гагаялдаса г1ат1гояб, ч1агояб гъвет1-хер бижизабулевги вуго
Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ ва гъеб ч1агояб гъвет1-хералдаса бакъвараб мугъ ва
гага бахъизабулевги вуго.

Жинда Аллагъ разилъаяв ибну Г1аббасица абун: «Жинца капурчиясдаса
муъминчи гъавулев вуго Аллагъ ва муъминчиясдаса капурчи гъавулевги
вуго»-абун. Гъав вуго нижеp Бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ, жинца кинабго
жо бижунев, гьелъул тадбир гъабулев, жинца ризкъи къолев. Гъав
Аллагъги тун нуж цоги шиб жоялдеха руссунел ругел?

96. Бец1аб сордо хъвалхъун
рогъалил канлъи баккизе гъабулев
вуго Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ. Инсан жиндилъ
х1алхъолевлъун сордоги гъабурав.

﴿قَالِقُ الْإِصْبَاحِ وَجَعَلَ اللَّيْلَ سَكَنًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ﴾ ٩٦

Бакъ-моц1ги гъабурав жидедалъун къоял, моц1ал, сонал
рик1к1унеллъун ва жидер хъвади ц1акъ мух1канал. Гъаб
кинабго жо буго жив гучав, жинда лагъзадерил маслих1атал
лъалев Аллагъасул х1укму-къадаралдалъун г1уц1ун бугеб зобал-
ракъазул хъвади.

97. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ вуго нужер
Бет1ергъан; жинца нужеес ц1ваби
гъарурав, гъезул кумекалдалъун
нужеес ракъдада ва ралъдалълът1 бец1аб
сардилъ нух лъалеблъун рук1ине.

﴿وَهُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ النُّجُومَ لِتَهْتَدُوا بِهَا فِي ظُلُمَاتِ اللَّيْلِ وَالْبَحْرِ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ﴾ ٩٧

Гъедин дица г1аламатал баян гъарула жо лъалел ва бич1ч1унел
г1адамазе, гьелдалъун жидеда дир къудрат лъазе.

98. Цох1о напсалдаса нуж рижин
байбихъарав Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ вуго нужер
Бет1ергъан.

﴿وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَكُم مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ وَمُسْتَوْدَعٌ قَدْ فَصَّلْنَا الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَفْقَهُونَ﴾ ٩٨

Аллагъасул салам лъеяв адам аварасдаса
байбихъана ракъалда бугеб кинабго халкъ
бижи. Цинги хадур нуж бихъиназул гьодидаса ва руччабазул
лъимадул рукъалдаса мани данделъун рижуна. Цоги маг1на
гъабуна. Цинги хадур нуж ракъалда т1ад г1умру гъабун рук1уна ва

ракбул чоҳъонир хунги руклуна абун. Гъедин дица дир х'икматал баян гъарула жидеда жо бич'ч'улел г'адамазе, жидеца пикру гъабизе кин Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ инсан вижарав абун.

99. Жинца зодисан лъым

решт'инабурав вуго Бет'ергъан Аллагъ

جَلَّ جَلَالُهُ, гъеб лъималдалъун дица кинабго

херги бижизе гъабуна, ах-хурги,

бат'и-бат'иял т'аг'амал ва пихъалги

рижизаруна. Г'урччинаб, г'ат'гояб

хералда г'ад т'ор бижинабуна, жинда

жаниб т'ат'ала рек'ун г'емерал

мугъал руклунеб. Чамастакил

гъвет'алъул т'егъ бортун хадуб

чамастак бижибабуна, жиб г'емераб ва

нужее бет'изе, бак'аризе бигъаяб х'алалъ.

Гъединго гъеб лъималдалъун ц'ибилалъул, зайтуналъул,

соноялъул (граната) ахалги рижизаруна Цоцада релъарал пихъал

рижана ва цо-цадаса бат'иял пихъалги рижана т'аг'ам, кьер,

мах' бат'иял. Гъаб кинабго жо гъадин бижиналъ т'орит'ел гъабулеб

буго гъаб бижинабурав Халикъ г'акъилав, х'алк'олев, жиндир ихтияр

камилав вук'иналда.

Нуж балагъе гъел пихъазда бижизе байбихъаралдаса баршун

кваналеб лъугъинег'ан чан бат'ияб х'алалъ хисулеб хал гъабе.

Ва гъезул пикру гъабун Аллагъасул х'алк'олъиялда т'орит'ел гъабе.

Гъаб жо бижиналда жанир ц'акъ к'удиял г'аламатал ва х'ужа-

далил буго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо вук'иналде т'орит'ел гъабулел, гъеде

иман лъураб къавмалъе.

100. Гъеб капураб къавмалъ Аллагъасе

جَلَّ جَلَالُهُ г'ахъалчаг'илъун жундул гъаруна,

гъелги Аллагъас рижарал рук'аго.

Гъединго жидеца Аллагъасе васал ва

ясал руго абуна, щибго жидеда лъалеб

жоги гъеч'ого. Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ ц'акъ вац'и'адав ва г'адег'анав

вуго мушрикаж жиндие гъарулел мукъсанал сипатаздаса.

101. Щибго мисал сурат гъеч'ого ва

жинда релъгъараб жо гъеч'ого бук'ун

хадуб жинца зобал ракъал ратизарурав

вуго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ. Бет'ергъан

وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا

نُخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُتَرَاكِبًا وَمِنَ النَّخْلِ مِن

طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَجَنَّاتٍ مِنْ أَعْنَابٍ

وَالزَّيْتُونِ وَالرَّيْحَانِ مُمْتَلِئَةً وَأَعْيَرَ مُتَسَبِّحًا

أَنْظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ إِنَّ فِي

ذَٰلِكُمْ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١١٠﴾

وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ الْجِنَّ وَخَلَقَهُمْ وَخَرَقُوا

لَهُ وَبَيْنَ وَبَيْنَ بَعْرِ عَمْرٍاءَ سَبْحَنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا

يَصِفُونَ ﴿١١١﴾

بَدِيعُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ أَنَّى يَكُونُ لَهُ وَلَدٌ

وَلَمْ تَكُنْ لَهُ صَاحِبَةٌ فَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ

بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿١١٢﴾

Аллагъасе лъимер кин бук1унеб, жиндир ч1ужуги йик1унарев,
хъизан-лъималаздеги х1ажатав гъеч1ев. Кинабго махлукъатги
Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ бижараб буго ва кинабго халкъги гъесул лагъзал
руго. Аллагъас бижараб ва гъесул лагълъун бугеб жо гъесул
лъималлъун рук1унаро. Х1акълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жинда
кинабго жо лъалев вуго.

102. Гъадин жив цогояв, жив гурев цоги ذَٰلِكُمُ اللَّهُ رَبُّكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَأَعْبُدُوهُ وَهُوَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ١٠٢
гъеч1ев, жинца кинабго жо бижулев,
гъелъул тадбир гъабулев ва гъелъие
ризкьи къолев, ахир къоялъулги жинца
тадбир гъабулев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вуго нужер
Бет1ергъан. Гъав Аллагъасе гъабе нужеца лагълъи. Гъев Аллагъ
вуго кинабго жо жинца гъабулев, гъеб ц1унулев ва хъвадизабулев.
Гъев Аллагъасда таваккал т1амун рук1а ва гъесие лагълъи гъабун, гъев
разилъи т1алаб гъабунги хъваде.

103. Г1адамазул бералда жив لَا تَدْرِيكَ أَهْلَ الْأَبْصَارِ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ ١٠٣
вихъуларев, гъезул пикру хадуб
гъоларев, амма жинда кинабго жо
бихъулев ва лъалев вуго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ.

Жиндир лагъзадерида гурх1улев, гъезие маслих1атаб жо жинда
лъалев вуго гъав Бет1ергъан Аллагъ.

Ибнукасирица абун: дунялалда Аллагъ г1адамазул бералда вихъуларев
вук1иналъ ахираталда гъев муъминзабазда вихьи нахъч1 валаро. Жиндие
бокъараб х1алалда загьирлъила Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ муъминзабазе-абун.

104. Нужехъе Бет1ергъан Аллагъасул قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ فَمَنْ أَضْمَرَ فَلِنَفْسِهِ وَمَنْ عَمِيَ فَعَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِحَفِيظٍ ١٠٤
рахъалъан х1акъал х1ужаби жанир ругеб
Къуръан бач1ана.
Гъелдалъун нужее х1акъабги бат1улабги жо
бат1а гъабизе лъалеб, къосинги бит1араб
нухги бихъулеб. Гъелдалъун х1акъаб жо бихъарав чиясе жиндирго
напсалъе бугеб лъик1лъи ва т1овит1и буго. Гъеб бихъич1ого
бецавлъун хъвадарав чиясе гъелъул заралги къварилъиги
жиндиего буго. Дун гъеч1о нужер г1амалал ц1унулев чи ва нужеда
т1ад тарав хъаравул. Дида т1адаб жо буго нужеда х1акъаб жо бицин
ва нуж Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо гъавиялде, гъесие г1ибадат гъабиялде ах1и.

105. Гъадин баян гъарула дица дир وَكَذَٰلِكَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ وَلِيَقُولُوا دَرَسْتَ وَلِنُبَيِّنَهُ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ١٠٥
лагъзадерие шарг1иял нухал ва
г1елмиял х1ужаби. Мушрикаца дудаги

абила Мух'аммад ﷺ, гъеб дуца бицунеб жо пересел умматазул т'ахъаздасан ц'алун ва лъазабун бицунеб жо бугин абун. х'лак'аб жоялде г'енеккулел, гъелда нахъриль'лъунел г'адамазе дица гъаб х'лукму баян гъабула: ай жидеца иман лъурал муъминзабазда гъаб кинабго жо бит'лун бич'ч'луна ва гъеб къабул гъабун гъез Аллагъасе ﷻ лагъ'лъи гъабула, гъесде ах'иги хъул лъейги жегиги ц'ик'к'лула.

Амма мушриказ щибаб х'лужа-далил бач'анщинахъе гъелда данде бицине, гъелда инкар кквезе нухал ралагъула ва гъезул къосин жегиги к'одолъула, гъелдалъун ахираталда бук'лунеб г'лазабги г'емерлъула.

106. Мун нахъвилъ'лъа, Мух'аммад ﷺ, дур бет'ергъан Аллагъас дуда вах'ио гъабураб жоялда. Гъев Аллагъ ﷻ
 гурев жиндие лагъ'лъи гъабизе
 бегъулев щивго гъеч'ио. Дуца мушрикал жалго те ва гъез бицунеб жоялъул к'вар гъабуге.

Гъезул х'лукму Аллагъас две хадуб баян гъабила. Мун т'лад ч'ла гъесие г'либадат гъабиалда.

107. Т'ладег'ланав Аллагъасе ﷻ
 бокъун бук'арабани жидеца ширк
 гъабилароан.

Ва гъелги бит'араб нухда т'орит'ларалъун рук'инаан. Кинниги Аллагъас ﷻ жиндие бокъараб х'лукму гъабула. Дица мун гъезда т'лад тарав хъаравулъун гъавич'ио ва мун гъезул умурал т'луралев вакилги гъеч'ио. Дуда к'оларо гъел мушриказда иман лъезабизе, дуда т'ладаб жо гъеч'ио гъезухъе х'лак'аб дин цвезаби гурони.

108. Нужеца мушриказ жиде г'либадат гъабулел хъанчазда ва цогидал гъересиял алагъзабазда рогъоб баге, я гъал муъминзаби! Нужеца гъезда рогъоб бараб мехаль мушриказ Аллагъасдеги рогъоб балеб буго, туцман'лъи гъабун, щибго г'илла гъеч'лого ва жидеда лъалеб жогин гъеч'лого.

Жинда аллагъ разильаяв Ибну'глаббасидасан х'ладис бицана: «Къурайшиязул куфараз Абу'талибида абуна (Г'али асх'лабасул эмен, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасе жинца квербакъи гъабулев

اتَّبِعْ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
 وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٦﴾

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكُوا وَمَا جَعَلْنَاكَ
 عَلَيْهِمْ حَفِظًا وَمَا أَنْتَ عَلَيْهِمْ بِوَكِيلٍ ﴿١٠٧﴾

وَلَا تَسُبُّوا الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
 فَيَسُبُّوا اللَّهَ عَدْوًا بِغَيْرِ عِلْمٍ كَذَلِكَ زَيْنًا لِكُلِّ
 أُمَّةٍ عَمَلُهُمْ ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّهِمْ مَرْجِعُهُمْ
 فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٠٨﴾

вукIарав): гъев МухIаммадги гъесул асхIабзабиги чIа абе нижер аллагъзабазда рогыо бачIого ва гъезда тункулеб, гъел гIодорегIан гъарулеб хабар бицинIого, гурони нижеца гъесул Аллагъасдаги рогыо базе буго ва гъесда инкар кквезе буго» – абун. Цинги Аллагъас гъаб 108 абилеб аят рещтIинабуна.

Гъадин дица шибаб умматалъе жидеца гъабулеб гIамал берцин бихъизабула. Ахираталда гъел киналго диде руссине руго ва жидеца гъабураб гъезда бицине буго, гъелъул жазагIи гъабизе буго.

Ибнужаририца Ассудий абугев гIалимасдаса бицана:

«АбутIалиб унтун хвалде гIагарлъараб мехалъ къурайшиязул бутIрул данделъана ва жидеца цоцаздехун абун: «РачIа ниль АбутIалибихъе ине ва гъесда абизе дуца дур вацасул вас чIезавейн нильер аллагъзабазда гIайиб чIаваялдасан. Ниль нечезе руго АбутIалиб хун хадуб гъев МухIаммад чIвазе. ГIадамаз абизе бугелъул АбутIалиб чIаго вугеб мехалъ хIинкъунги рукIун, гъев хвараб мехалъ чIвана нильеца МухIаммад абун».

Цинги киналго гъеб гIакълуялда рекъон МутIалиб абугев чи витIана АбутIалибихъе гъесухъе рачIине изну тIалаб гъабун. АбутIалибица изну къун гъесде тIаде лъугъана ва жидер мурад бицана. Къурайшиязул бутIруз абун: «Я АбутIалиб! Мун нижер кIудияв вуго ва нижеца хIурмат гъабулев щайхги вуго. Гъав дур вацасул васас нижер Аллагъзаби толел гъечIо хъулухъ гъечIеб хабар бицун. Дуца нижеда цеве ахIун гъеб гIамал гъабугеян лъазабе МухIаммадида. Жинца нижги нижер аллагъзабиги тани, нижеца гъевги гъесул Аллагъги тела» – абун.

Цинги АбутIалибица ахIун, Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг вачIана. Жив ахIиялъе бугеб сабаб бицун хадуб аварагас ﷺ абун: «Нуж лъикI ургъун, пикру гъабун, дие жаваб кье: дица нужеца тIалаб гъабулеб жо гъабун и нужеца дие цо рагIи абизе къотIи гъабулиц, гъеб рагIиялдалъун нуж киналго гIарабиязул ханзабилъун лъугъунеб, кинабго гIажамияб халкъги нуже мутIигIлъулеб ва нуже магъало къун гъел халкъалги хIелулеб» – абун. Абужагълица абун: «Дур инсул цIаралдалъун гъедула дун гъеб дуца абураб рагIи абизе ва цоги гъелда релъараб анцIго тIадеги абизе къотIи гъабула нижеца. Щиб рагIи гъеб бугеб?» – абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун: «Нужеца абе «Лаилагъа иллаллагъ» абун». Цинги гъел къурайшиязул ццим бахъана ва гъеб рагIи абиялдаса инкар гъабуна.

АбутIалибица абун: «Я дир вацасул вас! Дуца гъездаса цоги жо тIалаб гъабе, гъаб дур къавм цIакъ хIинкъана дуца абураб

раг'иялдаса» – абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасул абун: «Я дир инсул вац! Дица цоги бат'ияб раг'ли гъезда абиларо зодисан босун бакъ жидеца дир хъатиниб лъезег'ан. Гъедин жидеца дир хъатиниб бакъ лъуниги, гъеб гуреб бат'ияб раг'ли дица абиларо» - абун. Гъеб раг'ли жинца абун т'убанго къурайшиязул хъул къот'ун бук'ине жив Аллагъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цо гъавилъун бугеб х'лакъаб диналдаса вуссун гут'иялда. Цинги къурайшияз гъесда ц'лакъ цим бахъун т'ладе рахъана ва гъез абун: «Я дуца нижер алагъзабазде рогъоб бай тела, яги нижеца дудаги дуда амру гъабулесдаги (Аллагъасда) рогъоб бала» – абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасул х'ладис буго: «Аллагъасул цим бахъарав чи вуго жинца эбел-инсуде рогъоб балева чи» – абун. Асх'абзабаца абун: «Я расулуллагъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Кин цо чияс жиндирго эбел-инсуда рогъоб балеб?» – абун. Ааварасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абун: «Гъав чияс цоги чиясул эбел-инсуда рогъоб бала, цинги дов чияс гъасул эбел-инсудаги рогъоб бала» - абун. Х'ладис имам Муслимица бицана.

Гъаб хирияб аяталда жаниб ва гъелда сверухъ аварасул бицараб хабаралда жанибги г'лакълу бугел г'адамазе г'ибрат босизе лъик'аб ваг'иза-насих'ат буго.

109. Гъал маккаялъул капурзаби
ц'лакъ къвак'арал гъаял гъедун
жидеца къот'ли гъабулел рук'ана
жидехъе цо муг'ижизат бач'ани, яги
цо жидеца т'алаб гъабураб г'адатияб

وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَاءَهُمْ
آيَةٌ لِّيُؤْمِنُوا بِهَا قُلْ إِنَّمَا الْآيَاتُ عِنْدَ اللَّهِ
وَمَا يُشْعِرُكُمْ أَنَّهَا إِذَا جَاءَتْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠٩﴾

гуреб жо лъугъани жидеца гъелда иман лъезе бугин абун. Дуца гъезда абе, Мух'аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъел муг'ижизатал Аллагъасул амруялда руго ва жиндие бокъараб мехаль загъир гъарула. Гъал мушриказул х'ал нужеда лъаларо, я гъал муъминзаби. Гъезухъе муг'ижизатал рач'аниги гъел жидеца рит'ухъ гъаруларо ва гъезда иман лъоларо.

110. Дица гъел г'адамазул рак'ал ва
берал дие бокъараб жоялде свериразула.

وَقُلِّبُ أَفْعَدَنَّهُمْ وَأَبْصَرَهُمْ كَمَا لَمْ
يُؤْمِنُوا بِهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَنَذَرَهُمْ فِي
طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١١٠﴾

Гъезул иман лъолева иманалде вачуна, иман лъоларев жиндирго къосиналда тола. Жидехъе гъаб Къуръан бач'ун хадуги гъелда иман лъеч'ел г'адамал дица жидерго къосиналда жанир тела щибго лъаларел г'абдалзаби г'адин: унеб бак'ги лъаларого, гъабулел жоги лъаларого свердулел рук'ина, ахираталда

жужах1алдеги лъугъинарила.

111. Дица гьал Мух1аммадиде

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва Къуръаналде инкар

кколел г1адамазде зодиса малаикзаби

решт1инарун рук1аралани ва гьезда

хварал чаг1и к1алъан рук1араланиги,

ва дица кинабго махлукъ данде бак1арун

гьезда цеце ч1езабуниги жидеца иман

лъолеллъун гьеч1о гьеб къавм, Аллагъасе бокъун гьес иманалда

вачарав чи гурони. Гьеб къавмалъул г1емерисел жидеда щибго

жо лъаларел ва бич1ч1унарел руго.

Гьезда раклалде кколеб буго жиде бокъараб мехаль иман лъелин

жидеца абун, ва амма жидеда лъалеб гьеч1о иман лъейги инкар

кквейги ва цогигаб кинабго жог1и Аллагъасул ихтияралда бук1ин, гьес

т1овит1арав гурев т1овит1ун кколареблъи, гьес ч1ового хут1изавурав

ч1ового хут1улеблъиги. Маккалъул мушриказ дуде тушманлъи

гъабулеб бук1иналда дуца сабру гъабе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

112. Гьединго дица шивав аварагасде

данде вахъунев цо-цо тушман гъавуна

г1адамазул шайт1ан вук1унги, жундузул

шайт1ан вук1унги. Гьел шайт1абаз

цоцаде вах1ю гъабула г1адамал

къосинари мурадалда берцинал раг1аби

ва жидер махшел цоцазе бикъула. Г1адег1анав Аллагъасе

бокъун бук1арабани гьел шайт1абазда к1олароан аварагзабазе

зарал гъабизе. Аллагъас жиндир х1икматалда рекъон гьел

аварагзабазул х1албихъи гъабизе биччараб буго жидеда г1аде

гьал тушбабазул къварилъаби. Дуца гьел къурайшиязул

мушрикал те, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, ва гьез дуге гъарулел х1иллаби

ва макрабиги те.

Аллагъ вуго мун ц1унулев ва гьезда г1ад бергъине дуге

квербакъулевги.

113. Жидеца гьел берцинал гьерсал

рицунел руго: Аллагъасда ва

ахираталда иман лъеч1ел г1адамал

г1енеккизе ва гьезул раклал

жидедехун гьет1изе ва гьел аварагасда нахърилълъиналдаса

руссинаризе. Цинги гьезда ва гьез гъабулеб мекъаб пишайлда

﴿وَلَوْ أَنَّا نَزَّلْنَاهُ إِلَيْهِمُ الْمَلَكُكَّةَ

وَكَأَنَّهُمُ الْمَوْتُ وَخَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ

شَيْءٍ قَبْلَ مَا كَانُوا يُوْفَوْنَ إِلَّا أَن يَشَاءَ

اللَّهُ وَلَئِنْ أَكْثَرَهُمْ يَجْهَلُونَ﴾

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا

شَيْطَانٍ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ

إِلَى بَعْضٍ خُفْرًا الْقَوْلُ عُرْوًّا وَلَوْ شَاءَ

رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ﴾

وَلِيَصْحَبِ إِلَهُ أَفْئِدَةُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ

وَلِيَرْضَوْهُ وَلِيَقْتَرِفُوا مَا هُمْ مُقْتَرِفُونَ﴾

гъел капурал г'адамал разилъизе. Ва жидер Аллагъ
разилъуларел г'амалал ва мунаг'ал гъариялда гъелги хъвадизе.

114. Дуца гъел мушриказда абе,
Мух'аммад ﷺ, дица Аллагъги
живго тун цоги чийишха ц'ехелев
нужедаги дидаги гъоркъоб х'укму
гъабизе? Х'акълъунго Аллагъ вуго
нужеда Къуръан рещт'инабурав,
гъелда жаниб кинабго жоги баян
гъабун:

أَفَغَيْرَ اللَّهِ أَبْتَغِي حَكَمًا وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ
إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا وَالَّذِينَ
ءَاتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْلَمُونَ أَنَّهُ مُنْزَلٌ
رَّبِّكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ ﴿١١٤﴾

х'акъаб ва бат'улаб жо баян гъабун буго, къосинги ва т'орит'елги баян
гъабун буго. Дица жидехъе т'ехъ къурал ягъудиязда ва насраниязда
лъала гъеб Къуръан дур Бет'ергъанас рещт'инабураб х'акъаб
т'ехъ бук'ин. Мун щакдарулездаса вук'унге Мух'аммад ﷺ.
Ва мушриказ бицунеб жоялъ дур иман заг'ип гъабуге.

Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг щакдарулев, яги иман
заг'иплъулев гъеч'о, гъаб буго умматалъе насих'лат гъабун абураб
раг'ли. Гъаб аят рещт'инабиялъе сабаб бицана: къурайшиязул мушриказ
Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда абуна: «Дуца ягъудиязул
яги насраниязул г'алимчи гъаве х'акимлъун жинца нилъеда гъоркъоб
х'укму гъабизе жидехъ бугеб т'ехъалдалъун ва нилъеда бицине дур
х'акълъуль гъениб хъван бугеб жо» – абун. Цинги Аллагъас гъаб аят
рещт'инабуна (114 аят).

115. Т'адег'ланав Аллагъас
рещт'инабураб калам т'убана жинца
бицунеб жоялъуль рит'ухъаблъун
ва гъабулеб х'укму-къадаралъуль
г'адилаблъун, х'укму гъабиялда жаниб щибго зулму гъеч'еб.
Гъеб Аллагъасул каламалъе жиб хисизе, жиндир бак'алда
бук'ине мустах'икъаб щибго жо гъеч'о.

وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدًا لَا مُبَدِّلَ
لِكَلِمَاتِهِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١١٥﴾

Аллагъасул х'укму хисизабулев чи гъеч'о, гъесул къадар нахъч'ивазе
к'олевги гъеч'о. Х'акълъунго Аллагъ нужер раг'ли раг'лулев ва
кинабго х'ал лъалевги вуго.

116. Гъаб ракъалда т'ад бугеб
халкъалъул г'емерисел г'адамаз
гъабулеб жоялда мун нахъвилълъани,
Мух'аммад ﷺ, гъез мун
х'акъаб нухалдаса къосинавизе

وَإِنْ تُطْعَ أَكْثَرُ مَنْ فِي الْأَرْضِ يُضِلُّوكَ عَنْ
سَبِيلِ اللَّهِ إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ هُمْ إِلَّا
يَخْرُصُونَ ﴿١١٦﴾

вугу. Халкъалъул гӀемерисел куфру-ширкалда ругельул. Гьел гӀадамал диналъул амруялъулъ жидерго раклалде ккарал хиялазда нахърилълъарал руго.

Жидер умумуз гъабулеб букӀараб дин хӀакъаб жо бугин абун, гъезда нахърилъун руго. Гъаб къавм битӀараб нухалда гъечӀо ва гьереси бицунелги руго.

117. ХӀакълъунго дур БетӀергъан Аллагъ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ مَنْ يَضِلُّ عَنْ سَبِيلِهِ
жинда лъалев вугу битӀараб нухалдаса وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١١٧﴾
къосарав чи. Гьесие ахираталда квешаб
жазагги букӀине буго. Гьединго дур
БетӀергъанасда лъала битӀараб исламияб диналда ругел
гӀадамал. Ва гъезие ахираталда алжаналъул нигӀматал рукӀине
руго.

118. Гъаб аят рещтӀине гъабиялъе сабаб فَكُلُوا مِمَّا ذُكِّرَ أَسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ
бицана. Мушрикаца муъминзабаздехун إِنْ كُنْتُمْ بِآيَاتِهِ مُؤْمِنِينَ ﴿١١٨﴾
абуна: «Нужеца абулеб буго нуж ругин
Аллагъасда иман лъурал гӀадамал, амма
нужеца Аллагъас хвезабураб жо кваналеп гъечӀо. Гъеб Аллагъас
хвезабураб жо кванай лъикӀаб буго нужеца хвезабураб жо
кванаялдаса» – абун. Цинги тӀадегӀанав Аллагъас гъаб аят
рещтӀине гъабуна:

Нужеца кванай жинда тӀад Аллагъасул цӀар рехсон шаргӀалда
рекъон хъураб жо, нуж Аллагъасул Къуръаналда божулеллъун
ратани.

119. Нужее бугеб жо щиб, Аллагъасул
цӀарги рехсон хъураб жо кваначӀого
тезе ккани, Аллагъас нужее баянги
гъабун букӀаго жиб кваназе хӀалал
гъабураб ва хӀарам гъабураб жо.
ХӀалалаб жо щвечӀого ракъуца хвеялде
ккараб мехаль хӀарамаб жо кваназе
бегъиги баян гъабуна нужее. Гьел

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِّرَ أَسْمُ اللَّهِ
عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْهِ كُفْرًا إِلَّا
مَا اضْطُرَرْتُمْ إِلَيْهِ وَإِنَّ كَثِيرًا لِّيَضِلُّوا
بِأَهْوَاءِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ
بِالْمُعْتَدِينَ ﴿١١٩﴾

мушриказ бицунеп жоялъ нуж шакдаризаруге.

Капурзабаца гъезда гӀенеккарал гӀемерисел гӀадамал битӀараб
нухдаса къосинарула. Жидер напсазе бокъулеб жо бицун, гьелда
хъвади берцин бихъизе гъабун. Аллагъасул шаргӀалда рекъон
гъечӀого жидее бокъараб жо гъабун хъвадулеллъун гъарула.
ХӀакълъунго Аллагъасда лъала жиндир шаргӀиял нухал хвезарун,

г'орхъольан рорч'ун хъвадулел г'адамал. Гъаб раг'иялда жаниб х'алалаб х'ларам гъабун, х'ларамаб х'алал гъабун хъвадулел г'адамазе къвак'лараб х'алалъ х'инкъи къей буго.

Аррази абулев г'алимас абуна: гъаб аяталда жаниб нилье баян гъабун буго Аллагъасул диналда жаниб цо г'адамаз бицараб жоялда нахъвилъл'ун, гъезул раг'иялда мугъч'иван, г'адамазе шарг'ияб х'лукму бицине х'ларамаб бук'ин. Г'адамаз бицунеб г'емерисеб жо жидерго напсалъе бокъараб жоялда рекъезабун бицунеб бук'луна. Жинцаго г'амал гъабизе кканиги, г'адамазе фатва (х'лукму) къезе кканиги шарг'ияб далил ц'ехон, имамзабазул т'ахъазда хъван бугеб жоялде валагъун, гъелда нахъвилъл'ун хъвадизе г'адаб буго. Бицунеб раг'араб щинаб жо бит'араб бук'лунаро: гъабулеб бихъанщинаб жоги шарг'ияб нух бук'лунаро гъеб жо бицунел ва гъабулел г'адамал ц'аларал чаг'и ругониги ва жидеда г'адамал нахърилъл'унел, гъез рик'л'унел чаг'и ругониги.

120. Нужеца загъирго ва бальго гъабулеб, жиб гъабиялдалъун нуж мунагъалъул кколеб г'амал гъаби те. Жидеца мунагъал гъарулел, Аллагъасдаса х'инкъуларел г'адамазе ахираталда жужах'алъул г'азаб гъабизе буго.

Дунялалдагоги гъабула Аллагъас квешал г'амалазул жазаъ, амма киназего гъабуларо ва кидагоги гъабуларо. Ахираталда щибго жо гъоркъ теч'лого, щибго жо гъоркъоб теч'лого, щибаб г'амал бихъун гъелда рекъон жазаъ гъабула Аллагъас.

121. Нужеца Аллагъасул ц'ар г'ад рехсеч'леб жоялъул гъан кванаге.

Хъанчазе, ханзабазе, х'акимзабазе хъураб жо кванаге: жиб хъолеб мехалъ гъезул ц'арги рехсараб, гъезие хъвезе ниятги гъабураб. Гъединаб жо кванай ц'акъ к'лудияб мунагъ буго. Х'акъльунго

щайт'абаца жидеда нахърилъл'арал гъудулзабазда малъула нужедехун къецадизе ва Аллагъасул шарг'алда рекъон х'ларамаб жо х'алалабл'ун бихъизабизе. Гъел г'адамазда г'енеккун, гъезда мут'иг'лъани, нужги Аллагъасде ширк гъабулел г'адамал рук'луна. Ва бит'араб исламияб нухдаса хъуш'т'ула. Аллагъасе дин гъабулев чияс гъеб Аллагъас малъухъин гъабизе ккола.

وَدَرُّوْا ظَهْرَ الْاِثْمِ وَبَاطِنُهُۥ اِنَّ الَّذِيْنَ
يَكْسِبُوْنَ الْاِثْمَ سَيُجْزَوْنَ بِمَا كَانُوْا
يَقْتَرِفُوْنَ ﴿١٢٠﴾

وَلَا تَاْكُلُوْا اَمْۡۤاۡلَآءَ يَدْرِ اَسْمَ اللّٰهِ عَلَيْهِ
وَاِنَّهٗ لَفٰسِقٌ ۖ وَاِنَّ السَّيْطٰنَ لَيُوحِىۡ اِلٰى
اَوْلِيَآئِهٖۤمُ الْبَجْدِ لَوْ كُفِّرُوْا عَنْ اَطْعَمُوْهُمُ
اِنَّكُمۡ لَمَشْرُكُوْنَ ﴿١٢١﴾

«Аллагъасул цлар жинда тлад рехсечлеб жоялзул гъан кванаге»- абураб раг'иялзул маг'на буго ургъунго гъеб жо хъолеб мехаль Бисмиллагъ абич'лого тей. К'лочон гъеб Бисмиллагъ абич'лого хут'лани бусурманчияс хъураб жоялзул гъан кваназе бегъула. К'лиабилебги мурад буго Аллагъасул цларги рехсеч'лого цоги щиб бугониги жоялзул цлар рехсей. Гъедин хъураб жоялзул гъан кваназе х'ларамаб буго. Гъаб буго к'вар гъабизе кколеб масъала. Ригъин гъабулеб мехаль, гъобол вач'лараб мехаль ва цоги щиб ишалъе бугониги х'лайван хъвезе къасд гъабурав чияс гъеб х'лайван хъвезе ккола Аллагъасул цларги рехсон, гъесул амруялда нахъвилъгъун, х'лалалаб х'лалаль гъеб х'лайванальзул гъан кваназе къасдги гъабун. «Дица гъоболасе хъолеб буго гъаб х'лайван» – абун ният гъаби шарг'алда бегъуларо.

122. Жив хварав чиясда релъгъун
вук'ларав капурав чи, жиндир рак'ги
беццав, х'лакъаб нухги бихъуларев,
цинги дица жив иманальзул нурги
рек'телъе рехун ч'лаго гъавурав,
г'адамазда гъоркъов живго хъвадизе

أَوْ مِنْ كَانَ مِمَّنْ فَآخِمْيَنَهُ وَجَعَلَنَاهُ
نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّارِ كَمَنْ مَثَلُهُ فِي
الْظُّلُمَاتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِنْهَا كَذَلِكَ زُيِّنَ
لِلْكَافِرِينَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢٢﴾

ва цогидал г'адамазег'и т'орит'еллъун бук'лунеб иманальзул
гвангъараб нурги Дица жиндие гъабурав. Гъав чи релъгъун
вук'лунищ куфруялзул бец'лъукъго хут'ларав, гъенисан
къват'иве вахъине нух батуларого вугев чиясда. Гъав к'лиявго
чи цоцада релъгъун рук'лунаро. Гъадин капурал г'адамазда
берцин бихъизабун буго жидеца гъабулеб г'амал. Ва гъел щибго
х'линкъиги гъеч'лого куфруялзул ва Аллагъасде г'ассилъиялзул
нухалда хъвадулел руго

123. Дица Макка шагъаралзул
к'лудиял г'адамал ва мушриказул
церехъаби гъарун ругел г'адин
г'адамал диналдаса нахъч'валел,
х'илла-макру гъабун халкъ гуккулел

وَكَذَلِكَ جَعَلْنَا فِي كُلِّ قَرْيَةٍ أَكْبَرًا
مُّجْرِمِيهَا لِيَمْكُرُوا فِيهَا وَمَا
يَمْكُرُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ ﴿١٢٣﴾

чаг'илъун, гъединго щибаб шагъаралда Дица гъаруна бечедал
чаг'аздаса ва х'акимаздаса к'лудиял мунагъал гъарулел ва
купру-ширкалда г'агарал г'адамал, жидеца пасалъи гъабизе
ва г'адамал х'лакъаб Аллагъасул диналдаса руссинаризе ва
къосинаризе.

Гъаб пишаги Аллагъас гъабуна жинда мут'иг'алги г'асиялги г'адамал
загъираб лъаялдалъун лъазе. **Ва амма гъал г'адамаз гъабулеб макру**

ва х'илла жидерго напсазе заралалъе г'ябулеб буго ва г'езда
л'яалег'и г'еч'ло г'яб иш г'ядин бук'ин. Ц'акъ ч'лух'ларал, ах'лмак'ял
г'ладамал руго г'ял. Г'язул ч'лух'иял'ул ва г'ламал к'лодол'гиял'ул
бишун г'ладег'ланав Аллаг'ас абулеб буго:

124. Жидехъе Аллаг'асул свалат салам
лъеяв Мух'аммад х'лак'яв ва рит'лух'яв
авараг вук'иналъе, **х'лак'яб х'лужа-**
далил бач'лараб мехаль, г'ез абулеб буго:
«Нижеца г'яв Мух'аммадил расул'лун
вук'ин рит'лух' г'ябиларо, нижех'ги
Аллаг'асул расулазухъе к'юлеб т'ехъ ва
муг'лжизат к'езег'ан абун.

وَإِذَا جَاءَهُمْ آيَةٌ قَالُوا لَنْ نُؤْمِنَ حَتَّى نُؤْتَىٰ
مِثْلَ مَا أُوتِيَ رُسُلُ اللَّهِ اللَّهُ أَعْلَمُ حَيْثُ
يَجْعَلُ رِسَالَتَهُ سَيُصِيبُ الَّذِينَ أَجْرَمُوا
صَغَارٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعَذَابٌ شَدِيدٌ لِّمَا
كَانُوا يَمْكُرُونَ

Жидеца х'алх'убл'и г'ябун, аварагасде инкар к'ун абулеб раг'и буго
г'яб. Жидеца иман л'юлел'лун рук'ун абулеб раг'и г'еч'ло.

Аллаг'асда инкар к'курал, х'анчие лаг'л'и г'ябулеб аг'лул'лун жалги
рук'лаго, г'езие бокун буго Аллаг'ас жидее муг'лжизаталги к'езе,
цинги г'елги к'умекалъе к'ун Аллаг'асе г'либадат г'ябиялдаса халк'ъ
буссинабизе. Ц'акъ к'лудияб купруги, ч'лух'лиги буго г'яб. Г'язул раг'и
нах'ч'лван Г'ладег'ланав Аллаг'ас абулеб буго:

«Аллаг'асда л'ик'л л'яала жинца рисалат л'ихъе к'елебали ва шив
г'ельеие мустах'ик'яв вугевги». Аллаг'ас аварагзабил'лун рук'лине
халк'ялдаса т'аса ришула рац'ц'адал, жидер л'ик'л'и машг'урал
г'ладамал. К'юсарал, к'ябих'лал г'ламалазул бет'лерг'ябил'лун ругел
капурзаби г'яруларо аварагзабил'лун. Жиндир шариг'лат баччизе,
г'еб ц'лунизе ва умматал'ухъе швезабизе Аллаг'ас бишунго л'ик'лал
г'ладамал т'аса ришула.

Киналго аварагзабиги г'езул заманал'ул г'ладамаздаса бишун
хирияздаса рук'лана. Жидеда Аллаг'и к'лочарал, Аллаг'асда
жалги к'лочарал, х'алих'ятал пишабазул бет'лерг'ябил'лун ругел,
жидеца Аллаг'асде г'ласил'и т'аса бишарал, г'есие г'ябизе г'ладаб
г'либадат х'анчазеги г'ябулел, Аллаг'асеги г'ласил'лун шайт'ланалъе
мут'иг'л'ларал г'ладамал аварагзабил'лун кин рук'лине?

Г'яб к'лудияб ч'лух'ли жиндилъ бугеб раг'и абун ва цогидалги
к'ябих'лал пишаби г'ярун купру-ширкалда'лун к'лудиял мунаг'ял
г'ярурал г'ладамазда ц'акъ г'ел г'лодорег'ан г'ярулеб г'лазаб
швезе буго ва г'ел Аллаг'асда аск'лоб жидер шибго к'ымат г'еч'лел
г'ладамал'лун рук'лина. Жидецаго г'ябураб макруял'ул жаза'л'лун
буго г'езие г'яб г'лазаб ва г'лодорег'анл'и.

Аллаг'асул г'яб к'ют'ли дунялалдаго х'лак'ъл'ана Маккаял'ул

мушриказул церехъабазе. Бадроялда рагъулъ ч'иван, мах'царал балканал рехулеб гвандинир жал рехун, гъеб гвендил раг'алда ч'лун Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасас щивасул ц'ар ккун ах'лун абун: «Гъанже батана гурищ Аллагъас къот'и гъабураб квербакъи муъминзабазе. Нужеда батанищ Аллагъас нужее къот'и гъабураб г'одоре г'анл'и ва г'лазаб» – абун. Х'адис имам Бухарияс бицана.

Аллагъ жиндир г'адлу бит'ларав хан вуго, жиндир х'лукму г'акъилав х'аким вуго, жиндир гуч бергъарав малик вуго.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасасул х'адисалда буго:

«Къиямасеб къоялъ, дуниялда х'илла-макру гъабун хъвадулел рук'ларал г'адамазул мугъалда нахъаса т'ладе баккун байрахъ бук'луна ва гъеб байрахъалдалъун кинабго г'аламалда лъала гъев чи х'иллачи вук'лин» – абун. Х'адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Гъаб амру гъадин бук'инал'е г'иллаги бицана, дуниялда х'илла-макру г'адамазда лъач'лого, бахчун, бальгого гъабулеб жо бук'унелъул, ахираталда гъев чи загъир гъавулев вуго кинабго г'аламалда ва гъесул х'илла жинда т'лад т'либит'лун парпадулеб байрахълъун лъугъунеб буго.

125. Т'ладе г'анав Аллагъасе цо чи иманалда т'овит'лизе бокъараб мехаль, гъесул керен г'ат'ид гъабула жинда жаниб ислам лъугъине.

Гъеб рек'ел'е иманалъул нур лъугъун гъелдалъун Аллагъ цо гъавизе, гъесул шариг'ат къабул гъабизе х'ладураблъун лъугъуна рак'1 ва черх.

Жидеда Аллагъ разилъаял Ибнужаририца ва Г'абдуразакъица бицараб х'адисалда буго:

«Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасасда гъикъана гъаб аяталъул х'акъалъулъ ва гъев жинца гъикъулев чияс абун: «Гъасул керен кин г'ат'илъулеб, я расулуллагъ» – абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасас абун: «Нур буго гъеб рек'ел'е реххулеб, цинги рак'1 г'ат'илъулеб» – абун». Жидеда Аллагъ разилъаял асх'абзабаца абун: «Гъеб нур рек'ел'е лъугъин жиндалъун лъалел г'аламаталго ругищ?» – абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасас абун: «Гъел'ие г'аламат буго ахираталъул рукъалдехун рак'1 гъет'и, гъаб жинца гуккулеб дуниялдасан ват'ал'и, хвалие х'ладурун вук'линги, гъеб хвел т'ладе щвелелде цевеого» – абун.

Т'ладе г'анав Аллагъасе иманалдаса къосаравлъун гъавизе

فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ
لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ
صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا
يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ كَذَٰلِكَ يَجْعَلُ اللَّهُ
الرِّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٢٥﴾

бокъарав чиясул керен цлакъ къваридаблъун гъабула, жинда жаниб щибго жо лъугъунареб, жив зобалазде вахине лъугъун гъениве вахине кӀоларого, хӀухъел цӀазе кӀоларого хутӀарав чиясда рельеълун. Жинда Аллагъ разильяв ГӀумар асхӀабас абуна: «Мунапикъасул керен цлакъ къваридаб буго, ислам цлакъ гӀатӀидаб жо буго, гъедин бугелъул мунапикъазул рекӀелъе иман лъугъунаро, гӀасан гъел иман лъурал гӀадин хъвадулел ругониги»—абун.

Аллагъасул Къуръан мугӀижизат букӀиналде тӀоритӀел гъабулеб рагӀи буго гъаб аяталда жанибги. «Жив зодове вахине къасд гъабун къркӀолев чиясул керен къварилъулеб гӀадин»— абураб рагӀиялъ бицулеб буго цлакъго борхатаб бакӀалде вахунев чи жиндис гъава гӀоларого, кислород дагъълун, хӀухъел цӀазе захӀмалъун хутӀулеблъи. Гъаб гӀелму лъазе рес букӀинчӀо Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасда Къуръан рещтӀинабулеб мехаль рукӀарал гӀадамазда.

Гъаб дунялалда иман-ислам жаниб лъугъиналдаса мунапикъазул ва капурал гӀадамазул керен-ракӀ къварид гъабураб гӀадин, **ГӀадегӀанав** Аллагъас жинда иман лъечӀел, аварасда нахърилъгъинчӀел гӀадамазда гӀад дунялалъул гӀодорегӀанлъиги ахираталъул гӀазабги гъабула.

126. Гъаб буго МухӀаммад ﷺ дур وَهَذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيمًا قَدْ فَصَّلْنَا
 БетӀергъанасул нух, жиб битӀараблъун الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَذَّكَّرُونَ ﴿١٢٦﴾
 бугеб. ХӀакъълунго дица гӀемерал аятал
 рещтӀизаруна ва хӀужа-далилги бачана
 жидеда жо бичӀчӀунел гӀадамаз гъелдасан мунпагӀат босизе ва
 иман лъезе.

127. Аллагъасул диналда жал * لَهُمْ دَارُ السَّلَامِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَهُوَ وَلِيُّهُمْ
 хъвадулел, жидеца бицараб жоялъул بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٢٧﴾
 пикру-тадбирги гъабулел муъминзабазе
 Даруссалам абураб алжан хӀадурун
 буго (жинда жаниб божилъи, саламалъи бугеб рукъ)
 БетӀергъанасе аскӀоре швараб мехаль гъел жанир чӀезе. Гъев
 Аллагъ вуго, цоги щивго чи гъечӀо, гъезул умуразул тадбир
 гъабулев Вали, жидее квербакъулев НӀассирги. Дунялалда иман
 лъун лъикӀаб гӀамал гъабун жал хъвадун рукӀиналде данде бугеб
 Аллагъасул жазаъ буго гъеб.

Ибнукасирица абуна: гъаб алжаналда «Даруссалам» абун цӀар теялъе хӀикмат буго гъанир жанир лъугъинарулел муъминзаби

дунялалда бит'араб нухда хъвадун мунагъ-хат'аялдаса саламатлъун хутларал руклин. Хириял аварагзабазул нухда хъвадун дунялалъул къвари'л'абаздаса саламатлъана ва хвасарлъана гъал муъминзаби, ахираталда «Даруссалам» абураб алжаналде лъугъинарун гъезие Аллагъ разилъиги цвана.

128. Дуца къавмалъе ваг'изальун бук'ине бице, Мух'аммад ﷺ, П'адег'анав Аллагъас г'адама'л'ги жунду'л'ги къиямасеб къоялъ данде гъарун гъезда абулеб г'луж: Я гъаб жундузул жамаг'ат! Нужеца дунялалда рук'лаго ц'акъ г'емерал г'адамал къосинаруна.

Гъеб шай нужеца гъабураб абун бадибч'ивай гъаби буго гъаб раг'иялъул маг'на.

Жунду'л'гун гъуду'л'л'ги гъабун рук'лараз абула: Я нижер Бет'ергъан! Гъезги ниж г'адамазги цоцыздаса мунпаг'ат босана. Женаз нижеда дунялалда лазат, шагъват цолеб жо малъана, гъелдалъун нижги лъик'лаб жо гъабулел ругеб г'адин рохун рук'лана. Ниж къосиналдаги т'амун, жидер мурадалги т'уран рохун женалги рук'лана. Гъедин дунялалъ гуккун рук'лаго, дуца ц'араб заман лъугъун нижги хун хабалъе ана. Гъале гъанже т'аде рахъинарун дуда церги ч'лун руго» – абун. Гъабги г'лужру бицунеб раг'ли буго, дунялалда гъабураб мекъаб хъвадиялда мук'лурлъун, Аллагъ гурх'илародай абун хъул лъун.

П'адег'анав Аллагъас абула: «Жакъа г'лужру къабул гъабулел къо гъеч'ло. Нуж киналго жанире руссунеб бак'1 жужах'алъул ц'а буго ва гъенир даимго рук'линеги руго. Аллагъасе бокъараб заман жужах'алда жанир гъеч'лебги бук'лина нужер» – абун.

Гъеб раг'иялъе г'емер бат'ли-бат'ияб тафсир гъабун буго. дица дирго рак'1 жинда араб цо маг'на хъван тана. Х'лакълъунго дур бет'ергъан Аллагъ жинца гъабулел ишалъуль х'лакимияв вуго, жиндир лагъзадерил х'ал ва гъезие гъабулел жазаъги лъалев вуго.

129. Гъал жундузу'л'ги г'адамазу'л'ги цоцазе квешал гъудулзаби гъарураб г'адин, Дица г'адамазул цоял цоязда т'адеги т'амула гъез гъарурал зулмаби сабаблъун.

Гъаб аятги г'адамазе зулму гъабулезе х'инкъи къолеб буго, нужеца гъеб зулму теч'лони дица нужеда т'лад нужеэ зулму гъабулел г'адамалги

وَيَوْمَ يَخْسِرُهُمْ جَمِيعًا يَمْعَشَرُ الْجِنَّ قَدِ
أَسْتَكْرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ
أُولَئِكَ أَهْمُ مِنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ
بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَّغْنَا آجَلَتِ الذِّى أَجَلَتْ
لَنَا قَالُوا إِنَّا لَمُؤْمِنُونَ خَالِدِينَ فِيهَا إِلَّا
مَشَاءَ اللَّهِ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿١٢٨﴾

وَكَذَلِكَ قَوْلُ بَعْضِ الْأَعْلَمِينَ بَعْضُنَا
كَأَنَّا يَكْسِرُونَ ﴿١٢٩﴾

тlамила абун.

Жинда аллагъ разилъаяв Ибнут lаббасица абуна: «Тlадег lанав Аллагъ цо къавмалда разилъараб мехаль гъезул амру жидер бишун лъикlазда кодоб гъабула. Гъеб къавмалда Аллагъасул щим бахъараб мехаль гъезул амру бишунго квешазда кодоб гъабула» – абун.

Динар ибну Маликица абуна: «Дица хlикматальул тlахъаздаса цlалана тlадег lанав Аллагъас абулин: Дун вуго нужер Бетlергъан Аллагъ, ханзабазулги хан. Ханзабазул раклal дир хъатинир руго. Дие мутlигlлъарав чиясе ханзабазул раклal дица гурхlел-рахlматлъун гъарила. Диде гlасилъарасе ханзабазул раклal балагълъун гъарила. Нуж ханзабазда хъандолел рукlунге, нужеца тавбо гъабе ва дида русса, дица ханзабиги нужее тамах гъарила» – абун.

130. Я гъал жундузул ва гlадамазул жамагlатал! Нужехъе нужедаго гъоркъосан аварагзаби рачlана гуриш, нужеда дир дин бицунел ва нужее гъаб къиямасеб къо букlинги, гъанир нуж хlисаб-мизан гъабизе тlаде рахъинарун дида цере чlолеблъиги бицунел? Гъел жамагlатаз абула: «Битlараб буго бетlергъан Аллагъ. Жакъа нижеца

يَمْعَشَرُ الْجَنِّ وَالْإِنْسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ
رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ
آيَاتِي وَيُنذِرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا
فَأَلَوْ شِئْنَا عَلَى أَنْفُسِنَا وَعَدَّ لَهُمْ
الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَشِئْنَا عَلَى أَنْفُسِهِمْ
أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ﴿١٣٠﴾

нижерго напсазе заралалъе нугlлъи гъабулеб буго» - абун. жидер цоги абизе рагlиги букlунаро, къезе жавабги букlунаро ва гъел жидерго куфруялъе ва гlассилъабазе мукlурлъула.

Дунялалъул чlаголъиялъ гуккун хъвадана гъал гlадамал, гъанже жидерго напсазе нугlлъиги гъабуна жидеца дунялалда рукlаго Аллагъасде инкар ккун букlиналда. Гъаб цlодорал гlадамазул хlал гъечlо, гъеб къо нуж киназдаго тlаде бачlине буго, нуж цlодорго рукlа ва Къуръаналь бицунеб жоялдаса вагlза-насихlат босе.

131. Гъаб аварагзаби ритlи ва къавмазда рисалат швезабиялъул хlикмат буго, Мухlаммад ﷺ, дур бетlергъан Аллагъ жинца гlадамал гъалаг гъаруларев вукlин гъезухъе хlакъаб дин швезабун ва гъезие хlинкъи къун хадуб гурони.

ذَٰلِكَ أَن لَّمْ يَكُنْ رَّبُّكَ مُهْلِكَ الْفَرَى
يُظْلِمُ وَأَهْلَاهَا غَافِلُونَ ﴿١٣١﴾

132. Щивав жинца гlамал гъабурав чияседе ахираталда гъесда рекъараб даража-макъам буго.

وَلِكُلِّ دَرَجَةٍ مِّمَّا عَمِلُوا وَمَا رَبُّكَ
بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ ﴿١٣٢﴾

Лъик'лгъи гъабурасул лъик'лаб, г'ладег'ланаб даража буго, квешлгъи гъабурасул г'лодобег'ланаб даража буго. Х'лакългъунго дур Бет'лергъан лагъзадерил г'ламал жинда лъаларев гъеч'ло. Шивав чиясе ахираталда жинца гъабураб г'ламалалгъул жазаъ батизе буго, г'лакълу бугел г'ладамал кант'ун рук'ла абе.

133. Дур Бет'лергъан Аллагъ шибго жоялда х'лажатав гъеч'лев, кинабго рахългъан бечедав вуго.

Лагъзадерил г'ламалалда жив х'лажатав гъеч'ло, гъезул мут'иг'лгъиялдаса жиндие хайир бугев, г'лассильиялдаса зарал бугев гъеч'ло. Жиндие рокъарал г'ладамазе

ва жиндие мут'иг'гал муъминзабазе лъик'лгъи гъабулев, гъезда гурх'лулев вуго. Аллагъасе бокъани цо г'лазабги г'ладе биччан нуж гъалаг гъарун т'лаг'инарила ва нужер бак'алда цоги къавм бижина, нужеда цере цоги къавмалги рук'лун гъезда хадур нужги рижарал г'ладин. Нужеца г'лассильяби те ва Аллагъасул диналдеги русса, гурони Аллагъ жиндир х'лакл'олев вуго нуж гъалаг гъаризе ва къолболгъанго т'лаг'инаризе.

134. Нужее къот'ли гъабураб ахиратги х'лисаб-мизанги шибго щакългъи гъеч'лого бач'линесеб жо буго. Нуж Аллагъ г'лажиз гъавун гъесул х'лакл'олгъиялдаса рорч'улел гъеч'ло ва нужер лъутизе, к'ланцизе бак'лги гъеч'ло.

135. Дуца къавмалда абе, Мух'аммад

ﷺ! Я дир къавм, нуж нужерго куфру-ширкалда рук'ла ва дидехун тушманлгъи гъабулелги рук'ла. дунги Аллагъас дида малъараб диналда

ч'лун гъелда г'ламал гъабун вук'лина. Ахираталде шун Аллагъасул г'лазаб х'лакългъараб мехаль нужеда лъазе буго лъик'лаб ахират лъие бугебали. Х'лакългъунго бат'улаб жоялда ругел зулмучаг'лазул лъик'лгъиялда квершел батуларо.

136. Къурайшиязул мушриказ

жидеца хъараб хуралдаса ва хъихъараб боц'ниядаса

Аллагъасеги цо бут'ла гъабуна

ва гъез абун: «Гъаб буго

Аллагъасе бугеб бут'ла» – абун. Гъеб

وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ إِنْ يَشَأْ

يُذْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ مِنْ

بَعْدِكُمْ مَا يَشَاءُ كَمَا أَنْشَأَكُمْ مِنْ

ذُرِّيَّةٍ قَوْمٍ آخَرِينَ ﴿١٣٣﴾

إِنْ مَا تَوْعَدُونَ لَأْتِي وَمَا أَنْتُمْ

بِمُعْجِزِينَ ﴿١٣٤﴾

فَلْيَقُومُوا أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَانَتِكُمْ إِنِّي

عَامِلٌ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ تَكُونُ

لَهُ عَقَبَةُ الدَّارِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ الظَّالِمُونَ ﴿١٣٥﴾

وَجَعَلُوا لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ الْحَرْثِ

وَالْأَنْعَامِ نَصِيبًا فَقَالُوا هَذَا لِلَّهِ

بِرَعْمِهِمْ وَهَذَا لِشُرَكَائِنَا فَمَا كَانَ

لِشُرَكَائِهِمْ فَلَا يَصِلُ إِلَى اللَّهِ وَمَا

жо пакъирзабазе къолаан. Гъаб
жидецаго ургъараб, жиндие щибго
далил гъеч'леб пиша буго. **Цо бут1а
жидер алагъзабазеги гъабуна.**

كَانَ لِلَّهِ فَهُوَ يَصِلُ إِلَى
شُرَكَائِهِمْ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿١٣٦﴾

гъеб жидер ханзабазухъе къолаан, гъезги хъанчазе хъульухъ
гъабиялда хвезабулаан (расход гъаби). **Аллагъасде г1ахъал гъарурал
аллагъзабазул бут1аялдаса щибго жо унароан Аллагъасул
бут1аялдехун. Аллагъасул бут1аялдаса алагъзабазул рахъалдехун
араб жо гъел аллагъзабазе толаан. Ц1акъ квешаб х1укму буго гъал
мушриказ гъабулеб х1укму.**

Жинда Аллагъ разильаяв Мужагъидица абун: Маккаялъул мушриказ
жидер хуралдаса цо бут1а Аллагъасе буго цо бут1а хъанчазе буго абун
г1орхъи гъабулеб бук1ана. Цинги гъуриялъниги, яги цоги щиб сабаб
бук1унги Аллагъасул рахъалдаса хъанчазул рахъалде араб жо гъенибго
толаан ва Аллагъ бечедав вугин, гъелде х1ажатав гъеч'ло абулаан. Хъанчазе
бугеб жоялдаса Аллагъасул рахъалде араб жо хехго т1адбусине гъабулаан.
Бакъ бан, рахъи т1ад бач1ани Аллагъасе бугеб бут1аялдаса кваналаан ва
хъанчазул бут1а нахъе ц1унулеб бук1ана»-абун.

**137. Гъединго мушриказул
г1емерисезе гъезул шайт1абаз берцин
бихъизабуна жидерго лъимал ч1вайги,
гъел гъалаг гъаризе г1оло ва жидер
дин ц1акъаб дин бугин рак1алде
ккезабун. Аллагъасе бокъарабани гъеб
г1амал гъабиялдаса гъел нахъч1валаан. Дуца гъел мушрикал ва
гъез гъабулеб г1амал те. Гъезие жазаъ Аллагъас гъабизе буго.**

وَكَذَلِكَ زَيْنَ لِكَثِيرٍ مِنَ الْمُشْرِكِينَ
قَتَلَ أَوْلَادَهُمْ شُرَكَاءُؤُهُمْ لِيُزْوَئَهُمْ
وَلِيَلْبِسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ
مَا فَعَلُوهُ قَدْ زُهِمَ وَمَا يَفْرُوتُ ﴿١٣٧﴾

**г1амал гъабиялдаса гъел нахъч1валаан. Дуца гъел мушрикал ва
гъез гъабулеб г1амал те. Гъезие жазаъ Аллагъас гъабизе буго.**
Жагъилиял г1арабиязул г1адат бук1ана ясал ч1аго рахъуль рукъулеб, гъез
жидее нич гъабила абун х1инкъун. Хъихъизе к1веларо абун х1инкъун
васалги хвезарулел рук1ана. Цо-цюзул г1адат бук1ана жидее цо чанго
вас гъавуни, цо вас къурбаналъе хъвела абун абулеб. Гъедин къурбаналъе
хъвезе къот1и гъабурав вук1ана Г1абдулмут1алибица Г1абдуллагъ,
Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад аварасул эмен.

Цинги гъев Г1абдуллагъ хъвезе к1веч'лого, гъелдаса хвасарлъизе сабаб
ц1ехон хъвадараб мехалъ Г1абдулмут1алибида цюз малъана дуца
анц1го варани лъе цо рахъалда ва цо рахъалда Г1абдуллагъ лъе. Цинги
можоро т1аме. Вараназул ц1ар бач1ани гъел хъве ва Г1абдуллагъ
живго те. Г1абдуллагъил ц1ар бач1ани гъеб анц1го варани хъве ва
гъанжесалаги можоро т1аме цоги анц1го вараниги лъун абун. Гъеб
малъараб х1алалъ гъабуна Г1абдулмут1алибица. Щибаб нухалъ

Габдуллагъил ц'ар бач'ун ва анц'1-анц'1 варани х'ун анц'1го можоро т'амуна. Ахираб нухаль бач'ана варанабазул ц'ар.

Гьедин нусго варани х'ун хвасар г'авуна Габдулмут'алибица Габдуллагъ. Г'аб нусго варани чи ч'вараб мехаль дияталъе к'олеб г'ак'ал'т'ун нилъер шарг'алда жаниб бач'ана. Аллагъасул азалияб х'укму бук'ун Габдуллагъидаса вижана кинабго г'аламал'ул авараг, жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв.

138. Гьединго мушрикаб абунa:

«Г'аб хурги боц'иги х'ажру ч'вараб буго (вак'пу г'абураб буго) нижер аллагъабазе бук'инелъун. Гьеб кваназе бегъуларо нижеца х'укму г'абун жиндие к'урав ч'ияс гурони.

Гьебги жидецаго ургъараб бат'улаб х'укму буго. Цо х'айванал руго жидеда

г'ад рек'ине х'арам г'абурал. Цогин х'айванал руго жал х'олеб мехаль Аллагъасул ц'ар бахъуларел, х'анчазул ц'ар абулел. Гьебги Аллагъасде г'унт'изабулеб гьереси буго, жидерго напсазе бохъун г'абулеб х'укму буго. Аллагъас ахираталда гьезие жазаъ г'абила г'адинал гьересиял ва бат'улал х'укмаби жидеца г'арун рук'иналъе г'оло.

139. Цогиги гьез абунa: «Г'аб пуланаб х'айваналда ургъиб бугеб т'инч'1 нижер бихъиназе хасаб буго ва руччабазе х'арамаб буго. нагагъ гьеб т'инч'1 хвараб г'абунин, цинги гьеб бихъиназеги руччабазеги г'лахьалго х'алалаб буго»—абун.

Г'адин жидецаго бохъараб жо х'алал г'абун, бохъараб жо х'арам г'абун, цинги гьеб Аллагъасул х'укму бугеб г'адин бициналде дандеги ахираталда гьезие г'азаб бук'ина. Х'акъ'т'унго Аллагъ жиндир пишабазул х'икмат пайда бугеб жо г'абулев ва г'адамазе мунпаг'ат бугеб ва зарал бугеб жо лъалев буго.

140. Ц'акъ ахираталъе ч'лорого хут'арал руго гьел г'адамал, щибго г'иллага гьеч'лого жидер лъимал ч'варал, жидер ах'макълъиялъ, х'ихъизе к'оларо абун. Жидеги гьезиеги ризк'и к'олев Аллагъ бук'ин лъач'лого. Ва жидеца

وَقَالُوا اخذناهمْ اَنعامٌ وَحَرَّتْ جَحْرٌ لَا يَطْعَمُهَا
إِلَّا اَمِنْ نَشْأَةٍ يَرْعِيهِمْ وَاَنعامٌ حَرِمَتْ
ظُهُورُهَا وَاَنعامٌ لَا يَذْكُرُونَ
اَسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا افْتِرَاءٌ عَلَيْهِ
سَيَجْزِيهِمْ بِمَا كَانُوا يَفْكُرُونَ ﴿١٣٨﴾

وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هَذِهِ الاَنعامِ خَالِصَةٌ
لِّذِكْرِنَا وَمُحَرَّمٌ عَلَى اَزْوَاجِنَا وَاِنْ
يَكُنْ مِيتَةً فَهُمْ فِيهِ شُرَكَاءُ
سَيَجْزِيهِمْ وَصْفَهُمْ اِنَّهٗ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿١٣٩﴾

فَدَخَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا اَوْلَادَهُمْ سَفَهًا
بَغْيٍ عَلَيْهِمْ وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ
افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ قَدْ ضَلُّوا وَمَا كَانُوا
مُهْتَدِينَ ﴿١٤٠﴾

Аллагъас х'алал гъабураб жоги х'арам гъабурал гьересияб
х'укмуги Аллагъасде г'унт'изабун. Гъаб къавм ц'акъ къосараб
къавмл'ун бук'ана ва бит'араб диалда т'орит'аралги
рук'инч'ю. Жидер рижинго къосараб ва г'асияб бук'ана.

141. Гъев Бет'ергъан Аллагъ вуго
нижер халикъ ва Разикъ: жинца
нижее ахал гъарурав, т'илал
гъоркъ ч'иван рорхизарурал ва
г'одорго таралги. Чамастакил
ахалги гъаруна, бекъулеб хурги
гъабуна бат'и-бат'ияб т'аг'ам
жинца къолеб, зайтунал'ул,
соноял'ул (граната) ахалги гъаруна.

﴿وَهُوَ الَّذِي أَنشَأَ جَنَّاتٍ مَّعْرُوشَاتٍ
وَعَبْرَ مَعْرُوشَاتٍ وَالْأَخْلَ وَالزَّرْعَ
مُخْتَلِفًا أَلْوَانُهُ وَالزَّيْتُونَ وَالرَّمَانَ
مُتَشَابِهًا وَغَيْرَ مُتَشَابِهٍ كُلًّا مِّن ثَمَرَةٍ
إِذَا أَسْمُرُوا أَنُوحًا حَقَّ يَوْمَ حَصَادِهِ وَلَا
تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ﴾

Жидер къер, жинс рел'ярал, амма жидер т'аг'ам бат'и-бат'иял.
Нужеца Аллагъас къурал пих'ал кванай, гъел кваназе бегъулел
лъугъараб мехаль. Нужеца пих'ги хурги бак'арулеб мехаль
гъелдасан кколеб х'акъги къе: паризаяб закат къе ва суннатаб
садакъаги къе. Ва нужеца квен кванаялда жаниб исрап гъабуге:
г'емерго кванаге, гъель г'акълуялъе ва черхалье зарал гъабула.
Х'акъъл'унго т'адег'анав Аллагъасе жидеца исрап гъабулел
г'адамал рокъуларо.

Исрап гъаби абула: кинабго жо г'орх'и хун гъабиялда. Х'ажаталдаса
т'оклаб жо хвезаби цояб х'арамаб бук'уна, цояб карагъатаб
бук'уна жиндир х'ал ва заман хал гъабун. Мунго маликаб боц'и-
мал х'ажаталдасан т'оклаб х'алалъ л'ыклаб нухда хвезаби,
садакъа хайратал'е, карагъатаб л'угъуна дуеги дуда напакъа т'адаб
хъизанал'еги г'олеб къадар гъоркъ толеб гъеч'они. Дуде аманат
гъабураб, дуде божил'и гъабун тараб цогидазул боц'иялдаса
х'ажаталдаса т'оклаб жо хвезаби х'арамаб бук'уна.

142. Рукъал'ул х'айваналги къуна
нужее: цоял ч'ах'иял варанаби, чуял,
жидеда т'ад рек'унел ва къайинги
баччулел. Цоял г'исинал, г'иял-
ц'ани г'адал, жидер рахъ беч'улел
ва гъанги кваналел. Нужеца Аллагъас къураб х'алалаб ризк'и
кванай ва щайт'анал'ул нухда нахърил'ун нужецаго цояб
х'арам гъабун, цояб х'алал гъабун хъвадуге. Х'акъъл'унго гъеб
щайт'ан нугер туцман буго.

﴿وَمِنَ الْأَنْعَامِ حَمَلُوهٖ وَفَرَسًا كَلُومًا
وَمِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ
الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ﴾

Жиндир тушманлъи загъираб ва баянаб. Нуж гьелдаса цӀунун рукӀа!.

143. Нужее хӀалалаблъун микъго жо гъабуна, рукъор хьихъун жидер гъан кваназе бегъулел, рахъги гъекъезе бегъулел. ЦӀаназул кӀигояб гъабуна(бихъинаб в цӀуяб), бихъинаб ва цӀуяб чахъуги гъабуна. Дуца гьел мушриказда абе, МухӀаммад ﷺ, гьал хӀайваназул бихъиналиш

Аллагъас нужее хӀарам гъарурал, яги цӀуялиш хӀарам гъарурал, яги гъезул цӀуязул ургъиб бугеб тӀинчӀиш нужее хӀарам гъабураб? Нужеца дида бицеха, нуж битӀараб жо бицунел ратани Гъаб рагӀи буго мушриказда бадибчӀвай гъабун абулеб; жидеца жидеего бокъараб жо хӀалал гъабун, бокъараб жо хӀарам гъабун хъвадулел рукӀарал.

144. Гъединго чӀегӀер хӀайваназулги бихъинабги цӀуябги гъабуна, варанабазулги бихъинаб ва цӀуяб гъабуна. Гъанжеги абе МухӀаммад ﷺ, гьел мушриказда: нужеца дида бицеха гьал хӀайваназул бихъиналиш Аллагъас нужее хӀарам гъарурал, яги цӀуялиш хӀарам гъарурал, яги гъазул цӀуязул ургъиб бугеб тӀинчӀиш хӀарам гъабураб? Яги нуж Аллагъасда аскӀор чӀуниш рукӀарал, гъес нужеца гъадианаб васият гъабулеб мехаль?

ЦохӀониги жо Аллагъас хӀарам гъабичӀо гьал мушриказ бицунеб хӀалалъ. Аллагъасде гӀунтӀизабун жинца гъереси бицунев чиясдаса кӀудияв зулмучи шивго вукӀинаро. Щибго шаргӀияб хӀужа-далил гъечӀого, гъереси бицун гӀадамал битӀараб диналдаса къосинаризе бокъарал чагӀи руго гьел. ХӀакълъунго тӀадегӀланав Аллагъас гъедианаб зулмуяб къавм битӀараб нухда тӀобитӀуларо. Ва гъезул руссунеб бакӀ жужахӀ букӀуна.

145. Дуца абе, МухӀаммад ﷺ, дида вахӀю гъабураб Къуръаналда жаниб дида батулеб гъечӀо жинца

ثَمَنِيَّةَ أَزْوَاجٍ مِنَ الصَّانِ أَثْنَيْنِ وَمِنَ الْمُعْزِ أَثْنَيْنِ قُلْ أَلَا أُنَبِّئُكُمْ أَنَّ الدَّكَرَيْنِ حَرَمٌ أَمْ الْأُنثَيَيْنِ أَمْ أَسْتَمَلْتُ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنثَيَيْنِ نِعْوَني يَعْلَمُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٤٣﴾

وَمِنَ الْإِثْلِ أَثْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقَرِ أَثْنَيْنِ قُلْ أَلَا أُنَبِّئُكُمْ أَنَّ الدَّكَرَيْنِ حَرَمٌ أَمْ الْأُنثَيَيْنِ أَمْ أَسْتَمَلْتُ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنثَيَيْنِ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ وَصَلَكُمُ اللَّهُ يَهْدَاهُ فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا لِيُضِلَّ النَّاسَ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٤٤﴾

قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوْحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا عَلَى طَاعِمٍ يَطْعُمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مِمَّنَّاءُ أَوْ دَمًا

квен кваналев чиясе кваназе
х1арам гъабураб жо капурго хвараб
жоги, чвахулеб, т1нк1улеб биги,
больонил гъанги гурони. Гъеб больон
ц1акъ хъубаб жо буго жинца чорокаб

щинаб жо кваналев. Гъединго кваназе х1арамаб буго Аллагъасул
гуреб ц1ар жинда рехсон хъураб, пасикъаб, мунагъаб жоги. Гъал
рехсарал жалаздаса кваназе рес къот1иялъ т1амурав чиясе
мунагъ гъеч1о, жинца бокъун ва лазат босун гъеб кваналев
гъеч1они ва жиндир рух1 борч1изе г1адаб къадаралдаса
г1емерги кваналев гъеч1они. Х1акълъунго Аллагъ жинца
мунагъал чурулев вуго ва муъминзабазда гурх1улевги вуго.

146. Ягъудиязе дица х1арам гъабуна
кинабниги жиндир малъ бугеб жо.

Жинда Аллагъ разилъаяв

Ибнуг1аббасица абуна: гъаб малъ

абураб раг1иялдасан мурад буго жиндир

х1ат1ида килщал гъеч1ев цогояб малъ

бугеб жо, варани, чу г1адаб.

Ч1ег1ер х1айваназдаса ва г1и-

ц1аназдаса ягъудиязе гъезул т1ат1и х1арам гъабуна. Гъел

х1айваназул мугъалда рек1ун бугеб, бакъ-к1ачалда рек1ун

бугеб т1ат1и ва ракъаялда г1ад бижараб мохмох кваназе х1арам

гъабич1о ягъудиязе. Гъезие гъеб х1арам гъабиялъе г1иллаг1и буго

жидеца гъарурал мунагъал ва г1ассилъаби: аварагзаби ч1вай,

риба кванай, чияр боц1и х1алал гъаби ва цогигабги квешаб щинаб

жо. Х1акълъунго дун дица бицулеб жоялъуль рит1ухъав вуго.

Ва дица гъабураб жо бук1ана х1алалаб яги х1арамаб. Гъел ягъудиял

жидеца гъереси бицунел руго ва, Аллагъас х1арам гъабич1ев жо

х1арам гъабун, г1адамал къосине гъарулел руго.

147. Гъаб х1акъаб Къуръаналъул

х1укму жидеда бицун хадубги ягъудияз

мун гъереси гъавуни, дуца гъезда абе,

Мух1аммад ﷺ: нужер бет1ергъан

Аллагъ ц1акъ гурх1ел-рах1мат г1ат1идав

ва г1емерав вугоха абун.

Г1ажаиблъи гъабун абубеб раг1и буго гъеб. Гъелъул маг1на буго:

«Гъал ягъудияз гъарулел к1удиял мунагъалги, гъел Аллагъас г1азаб

مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمِ خَنزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ
فِسْقًا أَهْلَ الْغَيْرِ اللَّهُ بِهِ فَمَنْ اضْطَرَّ عَيْدٌ
بِإِغْوٍ وَلَا عِدَةٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٤٥﴾

وَعَلَى الَّذِينَ هَآؤُلَا حَرَمْنَا كُلَّ ذِي
ظُلْفٍ وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَرَمْنَا
عَلَيْهِمْ شُحُومَهُمَا إِلَّا مَا حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَا
أَوِ الْحَوَايَا أَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ ذَلِكَ
جَزَيْنَهُمْ بِبَعْضِهِمْ وَإِنَّا لَالْصَّدُوقُونَ ﴿١٤٦﴾

إِن كَذَّبُوكَ فَقُلْ رَبِّكُمْ دُورٌ حَمَ
وَسِعَتْهُ وَلَا يُرَدُّ بَأْسُهُ عَنِ الْقَوْمِ
الْمُجْرِمِينَ ﴿١٤٧﴾

гъабич'лого тейги ц'акъ г'лажаибаб жо буго. Ц'акъ сабру к'удияв ва гурх'ел г'емерав вугоха Аллагъ». Ва амма гъеб Аллагъасул гурх'елалъ нуж гуккун рук'унге: **Аллагъасе цо квешаб к'авмалъе г'лазаб гъабизе бокъараб мехалъ, гъесул гучаб г'лазаб нахъч'ивазе лъидаго к'оларо.**

Гурх'ел-рах'иму г'атлидав вугев г'ладин, жинда г'лассилъарал г'адамазда цим бахъин гучавги вуго Аллагъ. Гъаб аяталда жаниб жидеца мунагъал гъарулел г'адамазул Аллагъасул гурх'елелда хъул лъезаби буго, гъез тавбо гъабизе ва г'лассилъаби тун Аллагъасе г'либадат гъабиялда руссине. Гъединго гъел мунагъал гъарулел г'адамазе х'инкъи къейги буго: **нуж Аллагъасул х'алимлъиялъ гуккун рук'унге, гъесул цим бахъин г'лад бач'лани ц'акъ квеш бук'лина нуже абун.**

148. Жидеца гъарурал мунагъаздаса рац'ц'адаллъун рук'ине бокъун мушриказ абизе буго: **«Аллагъасе бокъун бук'ларабани нижеца ширк гъабич'лого бук'лине, нижеца гъеб ширк гъабизе бук'инч'ло, ниже умуmuzги гъабизе бук'инч'ло. Нижеца шибго жо х'ларамги гъабизе бук'инч'ло» – абун.**

سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاؤُنَا وَلَا حَرَمْنَا مِن شَيْءٍ
كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ حَتَّى
ذَاقُوا بَأْسَنَا قُلْ هَلْ عِندَكُمْ مِّنْ عِلْمٍ
فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِن تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ
أَنْتُمْ إِلَّا تَخْرُصُونَ ﴿١٤٨﴾

Гъадин жидеца гъересияб х'лужа-далил бачунел рук'лана гъазда церехун рук'ларал капурал умматазул г'адамалги, Дица г'лазабги рещ'тинабун гъел гъалаг гъарзег'ан. Дуца гъел мушриказда абе, Мух'аммад ﷺ, **нужер шибго г'елмияб далил батани, нижеца гъеб далил бицеа абун. Гъезул шибго далил гъеч'ло. Нуж руго нужерго рак'алде ккараб жоялда нахърилълъун ругел, Аллагъасе г'унт'лизабун гъереси бицунел г'адамал.**

Гъаб аяталда жаниб мушриказ абулеб г'ладин: **«Аллагъасе бокъун бук'ларабани нижеца ширк гъабич'лого бук'лине, нижеца гъеб гъабизе бук'инч'ло» – абун, гъаб раг'ли абула жидер иман заг'ипал, шайт'аналъ гуккарал, гъава-напсалда нахърилълъарал гъаб заманаялъул бусурбабазул г'емерисез. Гъаз абула: «Нижеда шиб г'лайиб бугеб, Аллагъас хъвараб жо гурони нижеда гъабизе к'оларо» – абун.**

Гъаб буго бат'улаб раг'ли. Инсанасда лъик'лабги квешабги нух бихъизабун буго, цинги амруги гъабун буго лъик'лаб щинаб жо гъабе абун. Къабих'лаб, квешаб жо гъабуге абун нагъюги гъабун буго. Лъик'лабги квешабги жо бицун баянги гъабун буго. Бицинч'леб, баян гъабич'леб жо жинда лъазе г'лакълуги къун буго. Гъаб рехсараб лъик'лаб

жо гъабизе ва квешаб жо тезе жиндие ихтиярги кьун буго.

Гъаб амру гъадин бук'инго цадахъ квешаб, къабих'лаб г'ламалги гъабун, гъеб гъабиялъул г'лайиб Аллагъасде г'лунт'изаби ц'лакъ х'лалихъятаб, инжитаб г'лодобег'ланаб пиша буго. Гъаб пиша жинца гъабулев чиги бишунго къадарав чи вуго.

149. Дуца абе, Мух'аммад ﷺ, قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَلِغَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهَدَيْتُكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿١٤٩﴾
 Аллагъасда аск'лоб буго ц'лакъ т'лубараб,
 камилаб х'лужа ва далил гъал капурал,
 мушрикал, г'ласиял, пасикъал г'ладамал
 мекъаб нухда рук'ин жинца ч'лезабулеб. Аллагъасе бокъун
 бук'ларабани нуж киналго бит'лараб нухда хъвадулеллъун
 рижинаан.

Кинниги жиндир азалияб х'ликматалда рекъон нуж рижун руго ва нужецаго т'ласа бишараб г'ламал гъабизе ихтияралда риччан руго.

Нужеда т'лад таклиф (парз) гъабун паризаял умуралги лъун руго. Ахираталда нужеца гъабураб г'ламалалда рекъон алжаналда, яги жужах'ладалда нуж рук'лунеблъиги бицун буго. Гъаб амру гъадин бук'иналда жинца т'лорител гъабулеб буго т'ладег'ланав Аллагъасул раг'лиги буго «Дуца абе, Мух'аммад ﷺ, Аллагъ вуго жинца кинабго х'лакъаб жо гъабулев Бет'лергъан: бокъарас иман лъе, бокъарас иман лъеч'лого инкар ккун ч'ла» – абураб.

Ибнухат'либица «Аллагъасе буго камилаб, т'лубараб х'лужжа» – абураб раг'лиялъе тафсир гъабун абун: Аллагъас жиндир аварагзаби рит'лана гуриш, т'лахъалги рещт'инаруна гуриш. Капурал г'ладамазул ракл'азда жанир гъел аварагзабаца Аллагъасул х'лукмабиги лъугъинарич'лиш, гъез иман лъезе бокъун. Гъелдаги хадуб шиб г'лузруха бук'лунеб жиндир ракл' хъубав инкарчиясе. Аллагъас гъесие киналго сабабал гъаруна гуриш Аллагъ лъаялъе ва гъесие мут'иг'л'лъиялъе, амма гъев иман лъеялдаса вуссана ва жиндирго гъава-напсалда нахъвилълъана. Аллагъ цо вук'иналда, гъесул къуват ва къудрат гучаб бук'иналда далилалги рач'лана, кинниги гъев инкарчи къосиналда ва ах'макълъиялда ч'лана. «Аллагъасе бокъарабани нижеца ширк гъабилароан»-абураб раг'ли буго х'лакъаб раг'ли, амма гъеб абиялдалъун бат'лулаб жо бокъараб. Т'ладег'ланав Аллагъас абун буго: «Аллагъ жиндир лагъзал капурал рук'иналда разильуларо»-абун. Жив разильулареб жо Аллагъасе кин бокъилеб лагъас гъабизе? Я гъав капурав, Аллагъасде ширк гъабулев, къабих'лал пишаби гъарулев, жив вижарав бет'лергъан Аллагъасде данде вахъунев инсан! Аллагъас мун т'ловит'лана гъев лъаялде ва жиндие х'лакъаб г'либадат гъабиялде, амма дуца гъеб къабул гъабич'ло.

Аллаг'ас мун г'ев гурх'улеб нухде ах'ана, мун г'елда разил'ич'ло. Дур рек'ел'ье иманги л'ьуг'инабулеб бук'ана, дуца г'еб нах'ч'лана. Г'аб кинабго ишалда хадубги две бок'ун буго мун вах'чизе жаг'илал, ах'мак'ал г'адамаз жиб абулеб, г'ересияб, к'ьосараб раг'иялда нах'а: «Аллаг'асе бок'ун бук'арабани нижеца ширк г'абилароан» – абураб. Дуда к'очон толел руго г'емерал Аллаг'асул аятал жидеца две х'ак'аб нух бих'изабурал, мун квешл'гиялдаса ц'унарал ва дуца г'абураб г'амалалда рек'араб жаза' г'абизе буго Ахираталда дуеян абулел.

150. Жегиги дуца К'ъурайшазул мушриказда абе, Мух'аммад ﷺ:

Жеха нужеца нужерго нуг'зал раче г'еб нужеца бицулеб жо Аллаг'ас х'арам г'абун бук'инал'ье. Нагаг' г'единаб нуг'л'ьи г'абун цо г'адамал к'ал'гани ва жидеца г'ересияб нуг'л'ьи г'абуни, дуца г'еб нуг'л'ьи к'абул г'абуге,

ва мун г'езда г'енеккуге. Дир К'ъур'анги г'ереси г'абулел, ахираталдаги божуларел г'адамазе бок'араб жоялда мун нах'вил'л'ьунге. Жегиги Аллаг'асде ширк г'абун х'анчазе лаг'л'ьиги г'абулелл'ьун ругел г'ал жидеего бок'араб жо х'арам г'абулел г'адамал.

138-140 аятазда бицун буго щибжо х'арам г'абулеб бук'арабл'ьи.

151. Дуца абе Мух'аммад ﷺ!

Нуж рач'ла дих'е: дица нужее бицине буго, нужер Бет'ерг'анас нужее х'арам г'абураб жо. Г'адег'анав Аллаг'ас нужеда васият г'абулеб буго нужеца Аллаг'асде щибго жо г'лах'ал г'абугеян г'есие г'ибадат г'абиял'гуль. Эбел имсуе л'ьик'л'ьи г'абе абунги г'абулеб буго васият.

Г'езие к'варил'ьи г'абуге абун абич'лого Аллаг'ас эбел-имсуе л'ьик'л'ьи г'абе

абуна. Г'альул х'икмат буго эбел-имсуе к'варил'ьи г'абич'лого тараб г'оларо, г'езие л'ьик'л'ьиги г'абизе к'кола. Г'един гурони эбе-имсул х'ак' т'убан бах'унаро. Цоги нужеда васият г'абулеб буго, нужеца л'ьимал ч'иваге абун г'ел х'их'изе к'оларо абун х'инк'ун. Дун вуго нужееги г'езиеги ризк'ьи к'олева Разик'. Нуж к'абих'лал пишабаздаги г'агарл'ьуге заг'ирго г'абулеб бук'ла г'еб к'абих'лаб

قُلْ هَلْ سَأَلْتُمْ لِرَبِّكُمْ يَسْهَدُونَ
أَنَّ اللَّهَ خَرَعَهُ هَذَا هَذَا إِنْ سَأَلْتُمْ فَلَا تَشْهَدُونَ
مَعَهُمْ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَبُوا
بِأَيِّدِنَا وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ
وَهُمْ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ﴿١٥٠﴾

قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّي
عَلَيْكُمْ أَلا تَشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا
وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ
مِنْ أَمْلِكُمْ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ
وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ
وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ
ذَلِكَ وَصَّكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٥١﴾

иш яги бальго гъабулеб бук'а.

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуг'аббасица абунa: гъаб къабих'аб жоялдалъун мурад буго зина гъаби. Жагъилиял г'арабиязул г'адат бук'ана бальго зина гъаби къабих'аб ишлъун рик'к'унареб, загъиралда зина гъаби цакъго сурукъаб жолъун рик'к'унеб. Т'адег'анав Аллагъас загъиралдаги бальгоги зина гъаби х'арам гъабуна. **Цоги нужеда васият гъабулеб буго Аллагъас ч'ивазе х'арам гъабураб, щибго г'айиб гъеч'леб напс ч'ивагеян, шарг'ияб г'илла бук'лун ч'ивазе х'акълъун гурони.**

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварaгас абунa:

«Бусурманчиясул би х'алаллъуларо лъабго жоялъул цоялдалъун гурони:

1) *Жинца зина гъабурав чи ч'вала (х'алалаб магъари лъун ригъин гъабун бук'лун хадуб зина гъабураб мехаль. Ригъин гъабич'ел г'олилаз зина гъабунн гъезда х'ад къабула нусго т'ил.)*

2) *Жинца напс ч'варав чи къисасалъе ч'вала.*

3) *Исламияб дин тун муртадлъарав чиги ч'вала»-абун. Х'адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.*

Гъаб цебе рехсараб жо буго Аллагъас нужеда васият гъабулеб, нужеда х'акъаб жо лъазе ва бич'ч'изе бокъун.

152. Нуж ятимзабазул боц'уда г'агарде къаге абунги Аллагъас васият гъабулеб буго нужеда. Гъеб боц'и ц'унун, гъеб ц'ик'инабун ятимзабазе мунпаг'ат бугеб жоялдалъун бегъила гъелда г'агарлъизе. Гъел ятимал лъимал к'лудиял г'лун, жидеца боц'ул милат гъабулел лъугъизег'ан т'алаб гъабе гъаб малалъул.

وَلَا تَقْرُبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ
حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا بِالْكَيْلِ وَالْمِيزَانِ
يَا قَيْسُطُ لَا تُكَلِّفْ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا
قُلْتُمْ قَاعِدُوا وَلَوْ كَانَتْ ذَاتُنِي
وَيَعْمَدُ اللَّهُ أَوْفُوا ذِكْرًا وَصْنَكُمْ بِهِ
لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿١٥٢﴾

Даран-базар гъабун, ижараде къун, ах-хур къач'ан гъеб боц'уе ва ятимазе маслих'ат бугеб жо гъабулев ч'ияс гъелдаса г'адат билълъараб къадаралъ кваназег'и, хвезебизег'и бегъила. **Нужеца ц'адиро-къалиги т'лубазабе рит'лукъаб х'алалаль.** Нужее боцулеб мехальги, нужеца боцулеб мехальги цого х'алалаль бук'инабе къалиги ц'адираги, нат'ги ва цог'идаб жиндалъун роцен гъабулеб жог'и. **Дица цониги напсалда т'ад къаларо гъеб напсалда жиб гъабизе х'ал к'олеб жо гурони.**

Байзави абунев г'алимас абунa: Т'адег'анав Алагъас ц'адиро-къали т'лубазабе абурaб раг'иялда хадуб «Дица х'ал к'олареб жо напсалда т'ад лъоларо»-абунa. Гъалъул х'икмат буго: боцулеб, ц'алеб жо

мух'канго т'убазе ккани ц'акъго зах'матаб жо бук'ин ва х'лал к'лвараб жо г'абун хадуб даг'амак'аб жоялдаса Аллагъ т'аса л'уг'ина абураб.

Ва нужеца х'лукму ва нуг'л'ни г'абулеб мехаль бит'араб, х'лак'аб раг'и бице, г'еб дур г'лагарал чаг'азе заралал'е кколеб бугониги. Ва г'анир рицаралги, рицинч'елги Аллаг'асул к'ют'лаби т'лүразаре абун васиятги г'абулеб буго нужеда.

Аллаг'асул к'ют'лаби абураб раг'иялдасан мурад буго кинабго к'ют'ли: г'адамазда г'орк'ор г'ярулел к'ют'лабиги Аллаг'асе г'ярулел к'ют'лаби руго. Жинца к'ют'ли т'лүбарасе л'ик'лаб ажру г'абулев, к'ют'ли т'лүбач'есе квешаб жаз'а г'абулев вугел'ул Т'адег'анав Аллагъ. **Г'аб цебе бицараб жо буго Аллаг'ас нужеда васият г'абулеб, нужеца г'елдасан ваг'иза босизе бок'ун ва г'елда нах'рил'тьл'ун г'амал г'абице бок'ун.**

153. Х'лак'ъл'унго г'аб дин дица нужеце л'ураб бит'араб нух буго, нуж г'аб нухда нах'рил'тьл'а ва г'еб ккун ч'ла. Нуж бат'и-бат'иял диназда нах'рил'тьл'унге ва кинал

وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ
وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيلِهِ
ذَٰلِكُمْ وَصَّيْكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

ругел л'яларел нухаздаги х'вадуге. Г'един цоги диналда нах'рил'тьл'ани нуж рик'ь-рик'ун ине руго ва бит'араб нухдаса к'юсизе руго. Г'аб буго дица нужеце г'абулеб васият нуж Аллаг'асадаса х'инк'ьизе бок'ун, г'есул амру-наг'ьоялда нах'рил'тьл'ун. Нуж жужах'ал'ул ц'аялдасанги ц'унизе бок'ун, нужеца Аллагъ разил'улеб г'амал г'абун.

Т'адег'анав Аллаг'ас г'аб л'абго аяталда жаниб исламияб динал'ул бишунго к'вар бугел умурал рехсана. Ахираб аяталда жаниб кинал'улго х'ласил г'абун абулеб буго: нуж бит'араб исламияб диналда рук'ла, нуж рик'ь-рик'ун бат'и-бат'иял нухазда, диназда х'вадуге абун. Жинда Аллагъ разил'ьяв Ибнуг'лаббасица абуна: Аллаг'ас му'минзабазда амру г'абулеб буго жамаг'лат цадахъ бук'ла абун, цо-цазда к'ецадун, раг'дон рук'лунге абунги. Цересел умматазул г'емерисел г'ялаг г'яруна г'ел цоял-цоязда ч'лүх'идалго ва Аллаг'асул динал'ул' к'яцандидалго-абун.

Жинда Аллагъ разил'ьяв Г'абдуллагъ ибну Масг'удица х'ладис бицана: «Цо к'оял' Аллаг'асул свалат салам л'еяв аварас г'индир кверал' рах'алда цо мухъ бах'ана, ва г'ес абуна: «г'аб буго Аллаг'асул бит'араб нух»-абун. цинги г'еб мух'ал'ул квег'исан ва кваранисан мух'ал рах'ана ва абуна: «г'ал руго цогидал нухал. Г'ал нухал'ул

цибалъул бет'лралда ч'ун цайт'ланги буго жиндихъе халкъ ах'лудеб
Цинги жинца гьал аятал ц'алана (151,152,153)»-абун. Х'адис имам
Ах'мадица бицана.

Цоги х'адис буго Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас абун:
«Нужер цив вугев дие къот'ли гъабудев гъаб лъабго аяталда жаниб
бугеб жо жинца т'лубазе»-абун. Цинги жинца гьал аятал ц'алана
(151,152,153) хадубги аварас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абун: «гъаб лъабго аяталда
жаниб бугеб жо т'лубазьабурав чиясул ажро Аллагъасда т'лад буго.
Гъаниб бугеб жоялъл цо-цо жо т'лубач'лев чиясе дунялаладаго
г'лакъуба бук'лине бегъила. Гъедин г'лакъуба гъабич'лого тани
ахираталда цвараб мехаль гъесул амру Аллагъасде бук'луна: гъесие
бокъани т'ласса лъугъун тела, яги г'лакъуба гъабила»-абун. Х'адис ибну
абиХ'атимица бицана.

154. Цинги дица Муса аварасухъе ثُمَّ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ تَمَامًا عَلَى
Таврат къуна дир рахъаль'ан гъесие الَّذِي أَحْسَنَ وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهَدَى
бугеб ниг'мат т'лубазабун. гъев Муса وَرَحْمَةً لِّعَلَّهُمْ يُلْقَا رَبَّهُمْ زُرْعُونَ ﴿١٥٤﴾
аварас дир амру-нагъю т'лубаялда т'лад
ч'ун лъик'лаб г'ламал гъабун бук'индал,
берцинаб г'либадатги гъабун бук'индал. Ва гъел бануисраилал
жидер диналълъуь ва дунялалълъуь жинда х'ажалълъеб кинабго
жо баян гъабудеблъунги. Гъединго жинца бануисраилал
х'акъаб диналда т'лорит'лудеблъун ва гъезие рах'матлъунги.
Жидеца Аллагъасда иман лъун, ахираталда гъесда дандч'лвасе
рук'иналда мук'лурлъизе бокъун.

155. Дица Мух'аммад аварасда وَهَذَا كِتَابُنَا أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ решт'инабураб гъаб Къуръанги وَاتَّقُوا أَلْعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿١٥٥﴾
жиндилъ баракат бугеб, жиндир къадро
к'лудияб ва мунпаг'латал г'емераб т'лехъ
буго. Жинца дунял ахираталълъуь киналго лъик'л'л'абазда швей
гъабудебги буго. Нуж гъеб Къуръаналда нахърилълъа, гъеб нужер
имамлъунги гъабе, гъелълъуь х'лукмуги ккве. Гъедин нуж хъвадани
нужеда Аллагъ гурх'лизе буго.

156. Гъадианаб хирияб Къуръан дица أَنْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَنْزَلَ إِلَهُنَا الْكِتَابَ عَلَى طَائِفَتَيْنِ مِنْ
решт'лзабуна гъез абич'лого бук'лине; قَبَلِنَا وَإِنْ كُنَّا نَعْنِ دَرَسَتِهِمْ لَعَنَافِلِهِمْ ﴿١٥٦﴾
«Нижеда цере рук'ларал Ягъудиязда ва
Насраниязда т'лехъ решт'лзабуна. Ниж
гъеб т'лехъ ц'ализе лъалелги рук'инч'ло:
гъеб нижер мац'алда бук'инч'лого ва нижги хъвай ц'али лъаларел

рук'ун. Гъедин бугольидал ниж х'акъаб диналда т'орит'ич'лого хут'лана»-абун. Жидер гъаб х'ужа къот'изабун Аллагъас г'арабиязда Къуръан решт'ине гъабуна.

157. Цогиги гъел г'арабияз абич'лого бук'лизе: «нижедаги т'ехъ решт'изабун бук'араб ани ниж гъел ягъудияздасан ва насранияздасан лъик' бит'араб нухда рук'инаан»-абун. Х'акъълъунго нужехъе Бет'ергъанасул рахъалъан къадро к'удияб Къуръан бач'лана. Жинда жаниб кинабго жо баян гъабураб, нужер рак'лазе т'орит'еллъунги бугеб, нужер напсазе Аллагъасул рах'иматлъунги бугеб.

Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг вит'идал ва г'араб мац'алда Къуръанги решт'изабидал гъеб къавмалъул кинабго г'узуру т'аса ана ва Аллагъасда цере ч'араб къояль жидер мунагъазда мук'лурлъи гуреб цогиги х'ужа гъезие бук'лунаро. Гъаб х'акъаб Къуръан жинца гъереси гъабурасдаса зулму к'удияв чи щивха вук'линев, Къуръаналда иман лъеялдаса живги вуссарав, жинца цогидал г'адамалги иман лъеялдаса нахъч'иварав. Гъаб Къуръаналдаса руссун ч'арал г'адамазе дица ахираталда ц'акъ к'удияб, квешаб г'лазаб гъабила Аллагъасул аятаздаса руссиналъе г'оло ва жидеца аварагги гъереси гъавиялъе г'оло.

158. Къуръаналда ва аварагасда инкар ккурал мушриказе хут'араб жо гъеч'ло жидер рух'л босулел малаикзаби рач'ин гурони.

Гъеб мехаль тавбоги къабул гъабуларо, гъезие щибго жояль мунпаг'атти гъабуларо.

Яги Аллагъасул цо амру бач'ин гурони гъезие г'лазаб гъабиалдалъун. Яги

къиямасеб къо г'агарлъиялда т'орит'ел гъабулеб цо г'аламат бач'ин гуреб. Аллагъасул аятазул цо тайпа бач'араб мехаль: бакъ т'ерхъудасан бакъ бакки г'адаб, иманлъун бук'инч'леб напсалъе щибго мунпаг'ат гъабуларо гъаб г'аламат бихъараб мехаль иман лъеялдалъун. Жинца цебеккун лъик'лаб г'амал гъабич'леб напсалъеги гъанже гъабураб г'амалалъ хайир гъабуларо. Дуца гъел мушриказда абе Мух'аммад ﷺ! Нуж балагъун ч'аха щиб квешаб къодай нужеда бач'инеб абун. нижги балагъун ч'арал

أَوْفُوا لَوَاقِنَّا أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ
لَكُنَّا أَهْدَى مِنْهُمْ فَقَدْ جَاءَكُمْ
بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ
فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَّبَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَصَدَفَ
عَنْهَا سَخِرَ مِنَ الَّذِينَ يَصْدِفُونَ عَنْ آيَاتِنَا
سُوءَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا يُصْذِفُونَ ﴿١٥٧﴾

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ
رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ
آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ
ءَامَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا
خِيفًا قُلْ أَنْتُمْ تُرَوَّاءُ إِنَّمَا تَنْتَظِرُونَ ﴿١٥٨﴾

руго кидадай Аллагъас нуже г'азаб гъабила абун.

Гъабаяталъул х'асил буго: Т'адег'анав Аллагъас хирияв авараг вит'ана Маккаялъул мушриказда, гъезда ц'ализе гъалеб ва бич'улеб мац'алда Къуръанги решт'инабуна. Аллагъасул махлукъаталъул пикро гъабун Аллагъ цо вук'иналда т'орит'ел гъабизе г'акъло-гъайги къуна. Гъаб кинабго жоялдасан руссун ширк гъабиялда т'ад ч'ана гъел мушрикал. Гъанже гъезие бугеб жо буго ч'аго дунялалда бук'унги, ахираталда бук'унги Аллагъасул г'азаб т'аде бач'ин.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х'адисалда буго:

«Къиямасеб къо ч'оларо бакъ т'ерхъудаса бакъ баккун гурони. Гъедин бакъ баккун бихъараб мехалъ, кинавго ч'ияс Аллагъасда иман лъола. Гъеб г'уж буго гъелда ц'евезег'ан ц'ебехун жинца иман лъун бук'инч'еб напсалъе гъаб иман лъеялъ щибго мунпаг'ат гъабулареб» – абун. Х'адис Байгъакъияс бицана.

159. Х'акълъунго жидеца дин бикъизабурал ва къокъаби лъугъун цо-цазде къецадарал г'адамазул дуе щибго къварилъи гъеч'о.

Гъал руго ягъудиял ва насраниял Ибрагъим аварагасул бац'адаб дин жидеца бикъизабун, хисизабун хвезабурал. Гъезул амру Аллагъасда буго ва гъес ахираталда гъезда бицине буго гъез гъабураб г'амал ва гъелъул жазаъ гъабизе буго.

160. Иманги лъун жинца лъик'аб г'амал гъабурав ч'иясе Аллагъас гъелъул кири анц'го нухалъ ц'ик'изабула. Жинца квешаб г'амал гъабурав ч'иясе Аллагъас гъеб квешлъиялда рекъараб жазаъ гурого гъабуларо,

т'аде щибго жо ц'ик'изе гъабуларо ва гъел г'адамазе зулмоги гъабуларо.

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуг'аббасидаса бицараб х'адисалда буго. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас Аллагъасул рахъалъан бицунеб х'адисалъулъ абуна:

«Х'акълъунго нужер Бет'ергъан жив гурх'улев вуго. Цо ч'ияс лъик'лъи гъабизе къасд гъабун ва гъеб лъик'лъи гъабич'ого хут'ани, гъев ч'иясе цо лъик'лъи хъвала. Жинца гъеб лъик'лъи гъабун анц'го лъун хъвала, анкънусгоялдаги бахинабула, жегиги рек'к'ен лъаларебг'ан г'емерги гъабула. Жинца цо квешлъи гъабизе къасд гъабураб мехалъ, цинги гъеб гъабич'ого тараб мехалъ (Аллагъасдаса х'инкъун) гъев ч'иясеги

إِنَّ الَّذِينَ قَفَّوْا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِعَاعًا لَّسَتْ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ تُرْثِيهِمْ
يَمَّا كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿١٥٩﴾

مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ مِثَالٍ هَاتُومًا
جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلُهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٦٠﴾

цо лъик'лъи хъвала. Жинца гъеб квеилъи гъабуни цо квеилъи хъвала, Аллагъасе бокъани хъвач'ологи тола»-абун. Х'адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Жинда Аллагъ разилъаяв Абузарридаса бицараб х'адисалдаги буго: «Жинца г'емерал мунагъал гъарурав чи дихъе вач'лани, жинца дидехун цибого жо ширк гъабич'ологи, дица гъел квеилъабазда рельтъараб г'емераб мунагъал чуриги гъабила гъев лагъасе»-абун. (х'адис кьокъ гъабуна). Х'адис имам Муслимица бицана.

161. Дуца абе Мух'аммад ﷺ: Аллагъас дун т'овит'ун вуго унго унгояб бит'араб нухалда. Киналго бат'улал диназдаса бац'адаб, жиб бит'араб, х'акъикъияб Ибрагъим аварагасул диналда. Гъев Ибрагъим жинца ширк гъабулездаса вук'инч'ло.

قُلْ إِنِّي هَدَانِي رَبِّي إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ دِينًا قَيْمًا مِثْلَ آبَائِهِ حَنِيفًا وَمَا كَانَتْ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٦١﴾

Жидеца ширк гъабулел г'адамал Ибрагъимил диналда рук'унаро. Цох'ло Аллагъасе г'ибадат гъаби буго Ибрагъим аварагасул дин.

162. Жегиги дуца абе Мух'аммад ﷺ: Х'акълъунго дица балеб как, Аллагъасе г'ибадат гъаби, дица жо хъвейги: къурбаналъе хъолеб жо. Дир ч'агольиги ва гъеб ч'агольиялда жаниб дица гъабулеб кинабго г'амалги, дир хвелги, ахир дун вусинги Г'адег'анав Аллагъасе буго: кинабго г'алам жинца хъихъулев Бет'ергъанлъун жив вугев.

قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦٢﴾

163. Гъев Аллагъасе шивго г'ахъалчи гъеч'ло жиндие лагълъи гъабулев, яги жинца г'аламалъул тадбир гъабулев. Дица цах'ло Аллагъ гуресе г'ибадат гъабуларо. Аллагъас дида гъелдалъун амруги гъабун буго. Дунги гъаб умматалъул Аллагъасе мут'иг'лъун, гъесие г'ибадат бац'ад гъабулезул авалав вуго. Ай т'оцевесев вуго.

لَا شَرِيكَ لَهُ، وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُسْلِمِينَ ﴿١٦٣﴾

164. Дуца абе Мух'аммад ﷺ: Дица дие Бет'ергъанлъун Аллагъги живго тун цоги чийиш ц'ехелев? Гъев Аллагъ жинца кинабго жо бижарав гъаб кинабго махлукъаталъул Бет'ергъан вуго. Щибаб напсалъ мунагъ, х'арамаб жо гъабураб

قُلْ أَغْنَى اللَّهُ عَنْيَ رَبِّيَ وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ وَلَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ إِلَّا عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَى ثُمَّ إِلَىٰ رَبِّكُم مَّرْجِعُكُمْ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿١٦٤﴾

мехаль, гьелъул г'лакъуба гьеб напсалъе бук'ула. Цо напсалъул мунаг'ал цоги напсалда т'аде лъоларо, ва цо напсалъе гьабизе ккараб г'лакъуба-г'лазаб цоги напсалъе гьабуларо. Цинги ахираталда кинабго халкъ Аллагъасде буссунеб буго х'исаб-мизан ва жазаъ гьабизе. Цинги щибаб напсалда бицинеги буго нуж жиндиль хилилълъун рук'араб диналълъул ва щивасе жиндир г'амалалда рекъараб жазаъги гьабизе буго.

165. Жинца нуж гьаб ракъалда цогидал умматалги рук'ун хадуб гьезул бак'алда халифалълъун гьарурав Аллагъ вуго нужер Бет'ергъан. Жинца нужер цоял цогидаздаса т'адег'анги гьаруна даража макъамалълъул рахъалъан.

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَبْلُوكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٦٥﴾

Г'илму г'лакълу бат'ли-бат'лияб гьабуна, бечелъи-мискинлъи щивасул бат'лияб гьабуна. Цоял къуватал цоял загл'ипал гьаруна. Гьадин щивасул даража-макъам бат'лияб гьабуна нужер х'ал бихъи гьабизе. Аллагъас нуже кьурал ниг'матазда щукро лъицадай гьабула абун ва нужер Аллагъасе мут'иг'авги, Аллагъасда г'асилълъулевги загьир гьавизе. Х'лакълълъунго Мух'аммад ﷺ, дур Бет'ергъан Аллагъ ахираталда жинда г'асилълъаразе г'лакъуба ц'акъ хех гьабулев вуго. Дунялалдаги швезе бегъула гьезда Аллагъасул г'лакъуба. Гьединго Т'адег'анав Аллагъ жинда мут'иг'ал муъминзабазда жив ц'акъ гурх'уллев, гьезул мунаг'ал чурулев вуго.

Ибнукасирица абун: Кьуръаналда жаниб Т'адег'анав Аллагъас жиндир г'лазабалълъулги гурх'елалълъулги аятал цо-цазде хурхинарун рицуна, гьединго ц'ол'о аяталда жаниб абун: «Аллагъ жиндир ццим бахъи, г'лазаб гучав вуго, жиндир гурх'ел-рах'имо г'ат'идавги вуго»-абун. Гьадин гьабиялълъул х'икмат буго жиндир лагъзал купру-ширкалдаса нахъе ах'ун жив разилълъулеб г'амал гьабиялда рачине бокъи. Жиндир ниг'матазда хъул лъезабун, жиндир г'лазабалдальун х'инкъи кьун, Аллагъас инсан ах'уллев вуго гьаб паналълъулеб, ц'акъ жиндир заман кьокъаб дунялалда ралел дагъалго кьоял жив разилълъулеб г'амал гьабун рае абун, абадияб ахираталда жив рах'латалда ва ниг'матазулъ вук'лине.

Аллагъ разилълъулеб г'амалалда хъвадулел г'адамазе дунялалдаги рах'латги, ниг'маталги рук'луна. Жив вижарав, жив х'ихъуллев, ахир жиндие жазаъ гьабулевги ц'ол'о Аллагъ вук'лин лъараб мехаль, гьев инсан ц'акъ г'лодове виччан вук'луна ва кинабго жинда т'аде бач'араб

жо Аллагъасул рахъалъан бугеб цлоб-рах'матлъун х'исаб гъабула: ниг'матал къуни шукро гъабула, т'аса росугеги абун Аллагъасда гъари гъабула. Къварилъи бач'лани тавбо гъабула, мунагъал чуризе бач'лараб батаги абун дуг'лаги гъабула.

Жинда Аллагъ разилъаяв Абугъурайратидасан х'ладис бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасаб абун: «Муъминчиясда лъалебани Аллагъасда аск'лоб бугеб г'лакъуба-г'лазаб киг'лан г'лемераб ва гучаб бугеб, гъесул кидаго алжасналда хъул лъелароан. Канурчиясеги лъалебани Аллагъасда аск'лоб бугеб гурх'ел-рах'маталъул г'лемерлъи, гъесул Аллагъасул алжасналдаса кидаго хъул къот'илароан. Аллагъас нусго рах'мат бижсана гъезул цояб халкъалда гъоркъоб лъуна ва ункъоялда анц'илаич'го жинда аск'лоб тана. Рах'алдарешт'инабураб цох'ло рах'маталдалъун буго Аллагъасул халкъалъул цо-цазде бугеб гурх'ел-рах'мо. Х'лата х'лайваналъцин х'лет'ле эхеде борхула, жиндир т'инч'лалда т'ладе гъеб цун гъелъие зарал ккеялда х'инкъун» – абун. Х'ладис имам Муслимица бицана.

Аллагъас нилъ жиндие мут'иг'лал лагъзадеридаса гъареги.

Аллагъасул квербакъиялдалъун суратул Анг'амалъул таржама
ва тафсир хъван т'лубана.

Кинабго рецци Т'адег'ланав Аллагъасе буго.

7. Суратул АгIраф

سُورَةُ الْأَعْرَافِ

Маккаялда рештIинабураб, жинда жаниб кIинусиялда анлго аят бугеб.

Киналго Маккаялда рештIинарурал суратазда релюн гьаб суратги мухIканал далилал рицун Аллагъ ﷻ цо гъави, ахират ва хIисаб-мизан букIин чIезбулеб буго. Аллагъасул ﷻ рисалатги расулабги ритIухъал рукIинги вахIю рештIинги бицунеб буго. Гъаб сураталда жанир аваразбазул кIисабиги рицун руго жидер баян ва бицен гIамIид гъабун.

СураталгIул байбихъуда Аллагъасул свалат салам лъеяв МухIаммад ﷺ аварасда рештIинабураб Къуръан кинабго инсанияталге рахIмат букIин бицун буго. Гьелда нахъвилгъарав чиясе дунял-ахираталгIул бахъибуголги цолеблгиги бицун буго. Хадуб инсанияталгIул эмен Адам аварасул ﷺ иблисалгIулгун ккараб кIисса бицун буго: гъеб иблисалгIул макро бицингун цадахъ лгикIлъиялда ва квешлъиялда гьоркъоб, хIакъаб ва батIулаб жоялда гьоркъобги бугеб кидасеб дагIба-къеци бицун буго

Цинги ахир кIиямасеб къоялгIул ва гъениб халкъалгIул батIи-батIиял къокъабазул букIунеб хIалги бицунеб буго, гьезул цоцаздехун букIунеб кIалгъай- бахIсалгIул суратги бицун буго. АлжаналгIул агъло муъминзабазул, жуужахIалгIул агъло капурзабазул бицун буго. ЦохIо гъаб сураталда гурони жидер бицен гъабичIел «асхIабул агIрафи» абулеб къокъаялгIулги бицун буго. Гъал руго жидер лгикIаб гIамалги квешаб гIамалги бацад ккарал гIадамал ва TIадегIанав Аллагъас халкъалгIул хIисаб-мизан лгугъинегIан алжаналдаги жуужахIалдаги гьоркъоб бугеб сангаралда тIад тун ругел. Гъеб сангаралда цIарги АгIраф буго ва гьелдалгун гъаб сураталда цIарги тана.

Гьединго сураталда жаниб НухI, Гьуд, СсалихI, ЛутI, ШугIайб, Муса аваразбазул ﷺ кIисабиги рицун руго, гъаб МухIаммадил ﷺ умматалгIул гьел кIисабаздаса гIибрат босизе гIоло. ГIибрат абула: пикру гъабун цо пуланаб ишалгIул хIасил гъабиялда. ВагIза абураб ва насихIат абураб кIиябго рагIиялдаса мурадлгун бугеб жоялдаса гъабулеб хIасилги буго гъеб гIибрат. ГIилмуялда гIамал гъабуларел квешал гIалимзабазе ахираталда букIунеб гьел инжит гъарулеб гIазабалгIулги бицун буго. СураталгIул ахиралдаги Аллагъ ﷻ цо гъавиялгIул ва гьесдехун ширк гъабулеб гIадамазул бицен гъабун буго.

*Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав
Аллагъасул ц1аралдалъун.*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْمَصِّ

1. Алиф, Лам, Мим, Ссад.

Т1адег1анав Аллагъ жинда лъалев вуго гьал х1урупал
рехсеялдалъун бугеб мурад.

2. Гъаб т1ехъ буго Т1адег1анав

Аллагъас дуда рещт1инабураб

Къуръан. Дур рек1елъе щибго

къваришьи яги зах1малъи

ккоге гъеб къавмалда

щвезабиялъулъ, гъез мун гьереси гъавила абун. Гъаб Къуръан

дуде рещт1инабуна гьелдалъун дуца Аллагъасдаса х1инкъарал

г1адамазе х1инкъи къезе ва муъминзабазе ваг1за-насих1атлъунги
бук1ине.

Къуръаналдаса мунпаг1ат босулеб гъаб къокъа бугельзул, гъезул ц1ар
рехсана Аллагъас. Амма Къуръан кинабго халкъалъе (г1адамазе ва
женазе) х1инкъи къезе ва ваг1за-насих1атлъун бук1ине рещт1инабураб
буго.

3. Нуж Аллагъас рещт1инабураб

жоялда нахърильтъа. Жинда жаниб

т1орит1ел бугеб, гвангъараб нуралда

рельгъараб Къуръаналда нахърильтъа.

Ва нужеца гъев Аллагъги живго тун нужее цоги вализаби ккоге
ва нуж гъезда нахърильлъунге.

Хъанчал ругониги, кашишзаби, кагъанатал ругониги ккоге
вализабильун, нужер амру гъезда т1амизе ва гъезие мут1иг1лъизе.
Ц1акъ дагъал г1адамазе гурони Аллагъасул Къуръаналъул
ваг1заялъ мунпаг1ат гъабулеб гъеч1о.

4. Г1емерал росабазул агъло буго дица

жиб гъалаг гъабураб, гъез аварагзабаде

нахърильтъине инкар гъабураб мехаль.

Гьел росабазда г1аде дир г1азаб бач1ана

къаси жал къижун яги хъизаназул рек1елгъеялда ругеб мехаль,

яги къальзул г1ужалда х1охъ бахъиналъе гьел ч1ч1ун ругеб

мехаль.

Гьал руго г1адамал г1одор реччан, раклалда щибго жо гъеч1ого
рук1унел г1ужал. Гъеб х1алалда жалги рук1адго г1азаб т1ад бач1ин

كُتِبَ أَنْزِلَ إِلَيْكَ فَلَا يَكُنْ فِي صَدْرِكَ حَزَجٌ
مِّنْهُ لَتُنذِرَ بِهِ وَذِكْرَىٰ لِلْمُؤْمِنِينَ

أَتَعْبُوا مَا أَنْزَلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا
دُونَهُ أُولَٰئِكَ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ

وَكَرِهَ مِّن قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا فَجَاءَهَا بَأْسُنَا
بَيْكَةً أَوْ هَمَزًا لِّقُلُونَ

цIакъго захIмалъулеб иш буго.

5. Гъаб дир гIазаб жидеда швараб
мехалъ гъез абулеб цоги рагIи букIинчIо
ва гъез ахIи балеб жоги букIинчIо:

فَمَا كَانَ دَعْوَاهُمْ إِذْ جَاءَهُمْ بِأُسْتَا إِلَّا أَنْ
قَالُوا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ ﴿٥﴾

«Ниж цIакъ нижеего зулму гъабулеб
агъло букIанаха»-абун гъел мукIурлъи гуреб.

Аллагъасул جَلَّالُهُ гIазаб жидеда рештIараб мехалъ гъезда бичIчIана
гъеб заман дугIаялъ кумек гъабулеб гъечIеблъи.

6. Дица цIакъ гIадчIун гъикъизе буго дир
аварагабазда ва гъел аварагаби жидеда
ритIарал умматаздаги.

فَلْيَسْأَلِ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلْيَسْأَلِ
الْمُرْسَلِينَ ﴿٦﴾

Ахираталда хIисаб-мизан гъабулеб мехалъ
капурзабазда бадиб чIвай гъабун ва гъезул кIанцIи къотIизабун
гъикъизе буго: нужехъе аварагабиго рачIичIиш? Гъез нужехъе
Аллагъасул дин шцезабичIиш? Нужеца щиб жавабха гъезие къураб?-
абун. Гъаб гъикъа-бакъиялда хадуб гъезие жидецаго тIаса бишараб
жужахIалъул гIазаб гъабизе буго. Аллагъас جَلَّالُهُ жиндир аварагабаздаги
гъикъизе буго нужеца умматазухъе дир дин шцезабуниш абун. Цинги
гъез: «шцезабуна нижер бетIергъан»-абидалго гъездасан разилъун
тIадегIанал макъамал ругел алжаналда гъелги ритIизе руго.

7. Гъеб хIисаб-мизан гъабулеб къоялъ
дица гIадамазда бицине буго гъез
дунялалда гъабураб кинабго гIамал

فَلْيَقْصِرْ عَلَيْهِمْ بَعْلُكُمْ مَا كُنْتُمْ عَابِدِينَ ﴿٧﴾

Дида гъалеб букIиналъ. Дун цохIо лахIзаталъги гъездасан
рикIкIалъун, гъез гъабулеб жо гъаларого вукIинчIо.

Жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугIабасица абуна: къиямасеб къоялъ
лагъзадерил гIамал хъвараб кагъат гъола гъезда щебе ва гъеб
кагъаталъ бицуна гъез дунялалда гъабураб кинабго гIамал, щибго жо
гъоркъооб течIого: абураб рагIиги бицуна, гъабураб гIамалги бицуна,
лъикIаб букIа, квешаб букIа, къабихIаб-инжитаб, жиб бицине
сураб жо букIа. Гъадин Аллагъасда جَلَّالُهُ щеве чIун, халкъул гIалам
нугIзаллъун рукIун, жиндир хIисаб-мизан гъабулеб къоялъ гъениб
щебе бачIунеб къабихIаб, инжитаб жо гъабизеги, бицинеги намус
букIине ккела бусурманчиясда.

8. Гъеб къиямасеб къоялъ лагъзадерил
гIамалал цIалел цIадирабиги рукIине
руго гIадила, битIарал, шивго
чиясе зулму гъабуларел. ЛъикIаб

وَأَوْزِنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ
فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٨﴾

г1амалалдалъун жидер ц1адираби бак1лъарал г1адамал руго жидер кинабго лъик1лъиялда кверщел батарал ва мурадазда шварал.

9. Ц1адираялда г1ад лъик1аб
г1амал г1адагълъун квешаб г1амал
г1емерлъарал г1адамал руго жал
ахираталъе ч1орого хут1арал ва
жидерго напсал гъалаг гъарурал. Гъельные г1илаги буго гъез дир
Къуръаналда инкар ккун бук1ин.

وَمَنْ حَقَّ مَوْزِنُهُ وَأُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا
أَنفُسَهُمْ يَمَّا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَظَاهَرُونَ ﴿١٠﴾

Г1алимзаби хилиплъана лагъзадерил г1амалал ц1ала абураб раг1иялъул тафсир гъабиялъулъ. Цояз абуна Г1адег1анав Аллагъас лагъзадерил г1амалазе черх гъабула жиндие бак1лъи бугел цинги гъел чурхдул ц1ала абун. Цогияз абуна г1амалал хъварал кагътал ц1ала абун. Лъабабилеб къокъаялъ абуна живго инсан ц1ала абун. Гъаз далиллъун Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адисги бачана:

«Къиямасеб къоялъ цо чи вачун вач1ула жив къарияв, вицатав, амма Аллагъасда جَعَلَهُ اسكوب гъесул ц1айи бук1унаро к1к1арадал кваркъиг1адабги»-абураб. Х1адис имам Муслимица бицана.

Кин бук1аниги нилъеца иман лъун нилъ божула гъеб къо бук1иналда ва гъениб х1исаб-мизан бук1иналдаги. Дунялалъул г1илмуялъ хинлъиги, ц1оройги, гъаваги, гъуриги боцунел алатал гъарураб мехалъ, гъеб дунялги дунялалда бугеб щинаб махлукъги жинца бижарав Халикъасда лагъзадерил г1амалал ц1азе к1вей щибго гъарибаб, ай бук1ине рес гъеч1еб жо гъеч1о.

10. Дица нужеи гъаб ракъалда г1ад
нужеего бокъухъин рук1ине рес
рекъезабуна ва нужеи маг1ишат
гъабиялъе сабабалги рекъезаруна.

وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمُ
فِيهَا مَعَاشًا قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ ﴿١١﴾

Гъедин бугониги дир ниг1матал лъалев ва гъезие шукро гъабулев чи нужеда гъоркъов ц1акъ дагъ гурони гъеч1о.

11. Х1акълъунго нужер эмен Адам
вижиналдалъун дица нуж киналго
рижана ва цогигаб махлукъалде данде
ккун нужер ц1акъ берцинаб суратги
гъабуна.

وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا
لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا
إِبْلِسَ لَمْ يَكُن مِّنَ السَّاجِدِينَ ﴿١٢﴾

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуг1аббасица абуна: г1адамал инсул гъодазда жанир рижана, цинги эбелалъул рах1моялда жаниб гъезул суратги бижана-абун. Цоги г1алимзабаца абуна гъаб нуж рижана абуруб раг1и Адам аварагасда عَلَيْهِ السَّلَام абураб буго гъев к1одо гъавун,

гъев халкъальул эмен вугелъул-абун.

Хадуб дица малаикзабазда амруги гъабуна нужеца гъав Адамие сужда гъабе абун. Гъаб амруги буго Адам авараг عَلَيْهِ السَّلَام ва гъесул зурият хира гъабун гъабураб. **Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ амруялда мутигIлъун киналго малаикзабаца Адамие сужда гъабуна.** Гъеб заманаялъ гъеб бакIалда букIараб иблис сужда гъабичIого чIана. Гъеб чIухIана хIаршудаса вижарав Адамие сужда гъабизе.

12. TIадегIанав Аллагъас иблисалда абун: «Дица сужда гъабейн амру гъабураб мехаль гъеб сужда гъабиялдаса мун щиб жоялъ нахъе чIвараб?»-абун.

Иблисаль абун: «Дун Адаמידаса лъикIаб буго. Дуца дун бижана цIаялдасан ва дуца Адам хIарщалдаса вижана»- абун.

Дун гъесдасан хирияб буго, дун жиндаса бижараб цIа хирияб бутелъул Адам жиндасан вижараб хIарщалдасан абун. Гъаб ахIмакъаль пикру гъабичIо жинда амру гъабулев Аллагъа جَلَّ جَلَالُهُ вукIин ва гъев жинда лъалев вукIин шив хирияб вугев ва шив гIодовегIанав вугевги.

Ибнукасирица абун: жиндие лагIнат батараб иблис балагъана жиб жиндаса бижараб цIаялда ва гъеб цIакъаб жолъун бихъана. Жиб балагъичIо Адам авараг عَلَيْهِ السَّلَام TIадегIанав Аллагъас жиндирго квералдалъун хIарщги буцун гъавун вукIиналда ва гъесулъе жиндир рухIалдасан рухI лъун букIиналдаги. Гъединго пасадаб мекъаб боцинги гъабуна иблисаль ва жиб цIакъ мекъиги ккана гъеб боциналъулъги: гъель абун цIа лъикIаб ва хирияб бугин хIарщалдаса абун. ХIарщ буго жинда тIад хур- херги бижунеб, жиб цIобалеб ва жиндаса мунпагIат бугеб жо. ЦIа буго жинца кинабго жо бухIулеб ва жиндалъун гIазаб гъабулеб.

Ибнукасирица абун: бишун себе жинца къияс гъабураб (цо жо цоги жоялда боцараб) жо буго иблис, ва гъеб къиясалъулъ мекъиги ккана. Жинца Аллагъасул диналда жаниб жиндирго гIакълоялдалъун къияс гъабулев чи Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ иблисгун данде гъавула»-абун.

ИбнухатIибица абун: Иблис буго тIоцебе жинца къияс гъабураб. Амма гъеб иблисалда лъачIо Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ каламалда данде къияс гъабулареблъи. Загъираб рагIиялдалъун Къуръан-хIадисалда жаниб цо хIукму бицараб мехаль гъеб цоги жоялда боцизе ва цоги бакIалда сверицабизе бегъуларо, гъеб хIукму Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ абухъин тIубазе ккола-абун

13. TIадегIанав Аллагъас абун:
«Мун гIодоб лъугъа алжаналдаса. Дир амруялдаги гIасилъун дир хирияб

قَالَ فَاهِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا
فَأَخْرَجَ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ ﴿١٣﴾

рокъоб чIун дица мун теларо. Мун гъанисан къватIибе бахъа ва мунги гIодобегIан гъабураб буго абун.

Иблисалъ гIамал кIодолъи ва чIухIи загъир гъабидал гъелъие жазъ гъабуна гIодобегIан гъабиялдалъун ва хIакъир гъабиялдалъун. Аллагъасе جَلَّ جَلَّالُهُ хIеларав ва мутIигIлъарав чи гъес тIадегIан гъавула. Гъесде данде гIамал кIодолъи гъабурав чи Аллагъасе جَلَّ جَلَّالُهُ гIодовегIан гъавула.

14. Цинги иблисалъ абунa: «Дуца дун хвезабичIого теха халкъ тIаде бахъизабулеб къо швезегIан»-абун.

قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمٍ يُبْعَثُونَ ﴿١٤﴾

Глазаб гъабичIого нахъ тIамун те. Гъаб иблисалда лъана халкъ тIаде бахъизабулеб къоялдаса хадуб хвел букIунареблъи ва жиб хвалил гIазабалдаса борчIизе сабаб гъарана.

15. Жиндир хIикматалдалъун Аллагъасе جَلَّ جَلَّالُهُ гъеб иблисалъул гъари къабул гъабуна ва жинца абунa мун нахъе бахъун тараб буго абун.

قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ ﴿١٥﴾

Жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугIабасица абунa: гъаб иблис хвезабичIого нахъе бахъун тана тIоцебесеб ссур пулеб къоялде швезегIан. Гъеб ссур пураб мехалъ кинабго рухIчагояб жо хола, гъелгун цадахъ иблисги хола. Гъеб иблисалъе бокъун букIана хвалил къогIлъи чIамичIого букIине ва жиб кIиабилеб ссур пулеб мех швезегIан чIаго тезе. ТIадегIанав Аллагъасе иблисалъул гъаб мурад тIубачIо. Гъаб рагIи битIараб букIиналда тIоритIел гъабула цоги аяталда жаниб бугеб рагIиялъ: «Мун нахъе бахъун тараб буго цо пуланаб заман швезегIан»-абураб.

16. Цинги иблисалъ абунa: «Дуца дун гъав Адам сабаблъун къосараб, гIодобегIанаб буго абун хIукму гъабидал, дун гъедун дица абулеб буго: Дун битIараб исламияб нухда тIад гIодоб чIела ва гъелдаса Адамил насло дица нахъчIвала»-абун.

قَالَ فِيمَا آغَاوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ

الْمُسْتَقِيمَ ﴿١٦﴾

Гъачагълъи гъабулел гIадамаз нухлулазе гъара гъабулеб гIадин, гъел къосинарун, цоги нухал берцин рихъизе гъарун, гъеб хIакъаб нух жидеда бихъулареллъун гъарила дица гъел.

17. Цинги дун гъеб Адамил наслоялъухъе гъезда цебесан бачIина, нахъасанги бачIина, квараниса-квегIисаги бачIина ва дица гъезие кинабниги лъикIаб

ثُمَّ لَا يُنَبِّهَهُمُنَّ يَوْمَئِذٍ عَنْ خَلْفِهِمْ عَنْ

أَيْمَانِهِمْ عَنْ شِمَائِلِهِمْ وَلَا يَجِدُ أَكْثَرُهُمْ

شَاكِرِينَ ﴿١٧﴾

жо сурун бихъизабила, кинабго батIулаб жо берцинги
бихъизабила. Ва дуда гъезул гIемерисел дур нигIматазе щукру
гъабулареллъун ратила.

Дур амруялда гIасиялълун, мутIигIлъи таралги ратила.

Жинда Аллагъ разилъияв Ибнуглаббасица абуна: иблисалъул
хIал кIоларо инсанасда гIасахун бачIине. Гъедин жиб бачIулеб
букIарабани гъеб Алласул рахIматаздаги лагъасдаги гъоркъоб
чIелаан-абун.

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъеб иблисги гъелъул насло щайтIабиги инсанасул
беразда рихъуларел гъаруна, нилъеда рихъичIониги гъел рукIин
хIакъаб буго. Нилъеда бихъулареб, жиб букIин хIакъаб жо гIемераб
буго. Инсан къосинавизе батIи-батIияб сураталда бачIине гъунар
къун буго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъеб иблисалъе. Амма жинда свалат салам
лъеяв аварасул сураталда бачIине кIоларо гъелда.

18. ТIадегIанав Аллагъас абуна:

«Мун гъаб алжаналдаса къватIиб
бахъа мун какараблъун ва дуда гIайиб
чIвараблъун, дир рахIматалдаса

قَالَ أَخْرِجْ مِنْهَا مَذْمُومًا مَّذْجُورًا لِّمَن تَبِعَكَ مِنْهُمْ
لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿١٨﴾

рикIкIад гъабураблъунги. Дица мунги дуда мутIигIлъаралги
жанир рехун жужахI чIезабилаян абун гъедулев вуго дун.

19. Я Адам! Мунги дур чIужу

XIаваги гъаб алжаналда жанир
чIчIа. Ва нужеего бокъарал

нигIматаздасаги кванай. Нуж гъаб
гъветIалда аскIор къаге ва гъелдаса

кванаге. Нагагъ гъеб гъветIалдаса кванани нуж нужеего зулму
гъабураздаса рукIуна.

وَيَقَادِمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ
حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا
مِنَ الظَّالِمِينَ ﴿١٩﴾

ТIадегIанав Аллагъас гъезул хIалбихъизе абун букIана гъаб цо
гъветIалдаса кванаге абун. Иблисалъе гъеб амру лъана ва жинца
яхI бахъана Адамги XIаваги Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъиялда
ккезаризе.

20. Цинги щайтIаналь гъезул рекIель

вас-вас рехизабуна ва гъезда бальго
букIараб гIаврат загъирлъизе хIилла

гъабуна. ЩайтIаналь абуна: «Гъаб
гъветIалдаса кванагеян нужер

БетIергъанас абуна нужер макъам

жегиги тIадегIан борхизе бокъичIого: нуж малаикаллъун

فَوَسَّسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ
عَنْهُمَا مِنْ سَوْءِئِهِمَا وَقَالَ مَا نَهَاكُمَا رَبُّكُمَا
عَنِ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَتَيْنِ
أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ ﴿٢٠﴾

рукIине яги даимго алжаналда жанир рукIине бокьичIого»-абун.

21. Адамие ва ХIавае шайтIанги гьедана وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ ﴿٢١﴾
дун нуже лъикIаб жо бицунеб, нужеда
гурхIун насихIат гьабулеб бугоян абун.

22. ШайтIаналь Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ
цIар бахъун гьедараб мехаль гьеб
гьа гьереси бицун гьедуларо абун
ракI чIчIарав Адамги ХIаваги
шайтIаналь гуккун гьеб гьветIалдаса
кванаялда рачана. Гьелдаса жидеца
кванараб мехаль гьезул гIавратал
загьирлъана ва гьел кIиялго цоцаздаса нечана, гьутIбездаса
тIанхал ретIун, гьел тIаде рекIинарун гIавратал рахчизе
лъугъана. Гьезда Аллагьасул рахъальан ахIана: нужеда абун
букIана гуриш нужеца гьеб гьветIалдаса кванагегян абун. Дица
гьеб шайтIан нуже баянаб ва загьираб тушман бугоянги абун
букIана гуриш?-абун.

Нужеца дир амруги тана, шайтIаналье гуккизеги чIана. Гьанже дица
нуж алжаналдаса кьватIирги лъела, нужеого ризкьи тIалаб гьабизеги
риччала абун.

23. Адамицаги ХIавацаги абуна: «Я нижер قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا
БетIергьан Аллагь! Нижеца нижерго
напсазе зулму гьабуна дур амруялда وَتَرْحَمَنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٢٣﴾
хилиплъи гьабун. Гьанже мун нижеда
гурхIичIони ва дуца нижер мунагьалги чуричIони ниж цIакъго
гIадада хварал, чIорого хутIарал гIадамал рукIина» - абун

24. ТIадегIанав Аллагьас абуна нуж قَالَ اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ لَّكُمْ
киналго алжаналдаса кьватIире فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَىٰ حِينٍ ﴿٢٤﴾
лъугъун ракъалда рештIа. Нуж цоял
цоязе тушбаби руго ахир кьиямасеб кьо
чIезегIан.

ШайтIан инсанасул тушман буго ва инсан шайтIанальул тушманги
вуго.

ШайтIанальул инсанасдехун бугеб тушманлъи буго батIулаб
тушманлъи, ахираталда гьеб жужахIалде иналье сабаблъун кколеб:
гьеб шайтIаналь инсанасдаса жиб лъикIаблъун бихъун, чIухIун, хIал
хъублъун гьабулеб тушманлъи бугельул. Инсанас шайтIаналдехун
гьабулеб тушманлъи буго Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амруялда нахъвилъун

гъабулеб хIакъаб тушманлъи, гъеб сабаблъун ахираталда жив алжаналда унеб. Нужее ракъалда тIад буго нуж чIолеб бакI ва нужеца магIишат-яшав гъабун нужер гIажал тIаде щвезегIан мунпагIат босулеб бакIги.

25. Жегиги ТIадегIанав Аллагъас абуна:
«гъеб ракъалда чIаголъи гъабун рукIина
нуж. Цинги хун гъеб ракъальул чохьонирги
рукIина, ахираталда хIисаб-мизан
гъабизеги гъеб ракъалдаса тIаде рахьинарула» абун.

قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا
تُخْرَجُونَ ﴿٢٥﴾

26. Я Адамил лъимал! Дица нужее лъабо
батIияб ретIел гъабуна: Цо ретIел
гъабуна нужеца жиндалъун гIаврат
бахчулеб ва кидаго нуж жинда хIажатаб.
Цоги ретIел гъабуна гIадамазда
гъаркъор нуж хъвадулеб мехаль нужеца берцинлъиялъе тIад
ретIунеб. Лъабабилеб ретIел буго инсанасул жанисеб, рухIияб
рахь бацIадаб ва берцинаб букIин. Гъаб рухIияб рацIцIалъи
буго загъираб берцинлъиялдасаги жиндир кIвар цIикIараб ва
лъикIаб.

يَنْبِئُكَ أَدَمُ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ لِبَاسًا يُورِي
سَوْءَ تَكْمُورٍ وَإِبْرَاهِيمَ إِذْ بَايَعَ النَّفْعَىٰ ذَٰلِكَ
خَيْرٌ ذَٰلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ ﴿٢٦﴾

Цоги гIалимзабаз абуна: гъаб лъабабилеб ретIел рагъуль тIад ретIулеб
къолден буго жиндалъун туцманасдасан черх цIунулеб абун.
Гъаб ретIел рещтIинаби лагъзадеридехун бугеб цIоб-рахIмо
бихъизабулеб Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ гIаламатаздаса цо гIаламат буго. Ва
гъал кIудиял нигIматазда лагъзадерица шукру гъабизе бокъунги
буго, гъелдалъун Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ ракъалда щвезе ва гъесие гIибадат
гъабизе бокъун.

Цоги тафсир гъабуна: гъаб Адам аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام къиса бицин
Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ аятаздасан буго, гъеб къисаялдаса гIадамаз мунпагIат
босизе. ЩайтIаналъул макроялдаса цIунизе, Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ амру-
нагъю тIубаялда тIад чIезе ва гъесие гъабулеб гIибадат бацIцIад
гъабизе.

27. Я Адамил лъимал! Вореха нуж
щайтIаналъе гуккизе чIоге. Гъеб
щайтIаналь нужее макро гъабизе буго
ва нужер эбел-эмен Адамги ХIаваги
жидеда тIад букIараб нуранияб
ретIелги бахъизабун, гIавраталги
загъир гъарун, алжаналдаса къватIир

يَنْبِئُكَ أَدَمُ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا
أَخْرَجَ أَبَوَيْكُمُ مِنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا
لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوْءَٰنَهُمَا إِنَّهُ يَرَٰكُمْ
هُوَ وَقَوْمُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا
الشَّيْطَانَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٧﴾

рахъинарурал гIадин, нужги гIодорегIан гъаризе руго.

Нужеда Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ ццим бахъулеб жо гъабизе тIамун. Гъеб шайтIаналъул мурад буго инсанасул киналго хиралъаби, лъикIлъаби тIаса ине гъари. Гъедин магIнавияб ретIелги тIаса бахъун, жив халкъалда ва Халикъасда цеве чIезе нечолеб бакIалда ккезавула шайтIаналъ инсан.

Гъеб шайтIаналъе ва гъелъул наслоялъе нуж рихъула, нужеда гъел рихъулел гъечIониги. Нужеда ракIалда гъечIеб рахъалъан тIаде кIанцIула шайтIан нуже хIила макро гъабизе. Тохлъукъего, ракIалда гъечIеб рахъалъан тушман тIаде кIанцIараб мехалъ гъес зарал кIудияб гъабула. **Дица гъел шайтIаби гъудулзабилъун ва кумекчагIилъун гъарун руго Аллагъасда иман лъоларел капурзабазе.**

Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъарал муъминзабазе зарал гъабизе кIоларо шайтIаналда. Гъелъ яхI бахъула иман загIипал гIадамал къосизаризе. ШайтIаби капурзабазул гъудулзаби ва кумекчагIи рукIин буго гъел капурал гIадамалгун цадахъ лъугъун исламияб диналдаса ва Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо гъавиялдаса халкъ нахъчIвалеллъун рукIин.

ШайтIабиги капурзабиги цо-цазда рекъон гъарулел питнабазул бишунго къабихIаб буго: «Халкъалъул цебетIей, маданият ва хIурият»-абун берцинал рагIабиги рицун чужугIадан жинда тIаса шаргIияб ретIел бахъизе тIами, гъелда гъеб берцин бихъизаби. ШаргIияб ретIелги бахъун жиндир чорхол берцинлъабиги загъир гъарун хъвадараб мехалъ, гъелго гIадамазул сураталда ругел шайтIабаз чIужугIадан гуккун гъей жиндир гъава-напсалъе, шагъваталъе бокъараб хIалалъ жиндаса лазат босулеб алат хIисабалда хIалтIизаюла ва гъей хIурий инсан йикIин тIубанго кIочIон тола.

ТIадегIанав Аллагъасул каламалъул пасахIатлъи ва хIикмат кIудияб буIкиналда тIоритIел гъабулеб буго: «шайтIаналъ гъелда тIаса ретIел бахъула»-абураб рагIи. Жиндир напсалъул къадро гъабулев чиясе бокъуларо гъесул черхалъул дагъабниги жив нечолеб бакI гIадамазда загъирлъизе. Исаламалъул тушбабаз тIаса ретIел бахъизабун халкъ хъвадизаби гъезул цебегоялдаса нахъе гIуцIцIун бугеб, Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ дин чIунтизабулеб хIиллаяб сиясат (программа) буго. Гъелъул ахираб мурадги буго инсанасул тIабиглIатал шаргIияб нухдаса рахъун жидерго гъава-напсалъе бокъаншинаб жо гъабиялде руссинари.

Жидер гIавратги загъир гъабун хъвади маданиятги хIуриятги кин букIунеб? Гъеб буго хIайванлъи ва ахIмакълъи. Унго-унгояб маданият буго жинца инсанасул къадроги, гъесул хиралъиги цIунулеб маданият. ХIакъикъияб маданият буго ТIадегIанав Аллагъасул шаргIалда

рекьон хьвади.

28. Аллагъасде جَلَّ جَلَّالُه **ширк гъабулел**
гIадамаз цо къабихIаб пиша гъабураб
мехаль (ратIлидаса гIицIлъун кагIба
рукъалда сверун тIаваф гъаби гIадаб)
гъельие далил бачун жидеца абулеб

وَإِذَا فَعَلُوا فَجِيئَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آيَةً نَّآ
وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا قُلْ إِنْ لِلَّهِ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ
أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾

буго: «Нижеда нижер умумул ратана гъаб иш гъабулеллъун ва
гъеб Аллагъас амру гъабун гъабулеб иш буго» абун.

Гъез абулаан кин нижеца Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُه рукъалда тIаваф гъабулеб,
гъесде гIасилъи гъабураб ретIелги тIад ретIун букIадгоян абун. ЦIакъ
ахIмакъаб хабар гъечIишха гъаб!

Гъаб гIадалаб рагIи нахъчIиван Аллагъас جَلَّ جَلَّالُه абулеб буго: **дуца гъезда**
абе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Аллагъ جَلَّ جَلَّالُه вацIцIадав вуго мушриказ гъесда
гIунтIизарулел мукъсанал сипатаздаса, **гъес къабихIаб жо гъабейн**
амру гъабуларо. Нужеца, щибго лъайги гъечIого, Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُه
гIунтIизабун гъересияб хабар шай бицунеб!-абун

29. Дуца мушриказда абе МухIаммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : дир БетIергъан Аллагъас дида
амру гъабун буго кинабго ишалъулъ
ритIухъав вукIа абун. Киналго
муъминзабаздаги амру гъабун буго

قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِندَ
كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ
كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ ﴿٢٩﴾

жидеца как балеб мехаль тIубанго Аллагъасде جَلَّ جَلَّالُه **руссун,**
гъесие хIелун, мутIигIлъун рукIа абун, ва гъев Аллагъасе جَلَّ جَلَّالُه
гIибадат бацIад гъабун хьваде абунги.

Ибнукасирица абуна: нужедаги, я гъал мушрикал, нуж гуреб кинабго
халкъалдаги Аллагъас جَلَّ جَلَّالُه амру гъабун буго цохIо Аллагъасе جَلَّ جَلَّالُه
гъабе гIибадат абун ва гъеб гIибадатти битIун гъабе абун: **нужехъе дин**
босун рачIарал расулаз малъухъин, гъезда нахърилълъун. ТIадегIанав
Аллагъ жинда разияб, гъес къабул гъабулеблъун букIине ккани гъаб
кIиги шаргI буго гIибадат гъабиялъе:

1- Купру-ширкалдаса бацIцIадаб букIин.

2- ШаргIалъул нухда рекьон битIун букIин.

ТIадегIанав Аллагъас нуж ракъалдаса рижараб гIадин гъебго
ракъалде русинарулел руго. Нужер рижиналъул авалалда нуж
щибго жо гъечIеллъун рукIана: магIишат, лъимал-хъизан, нужер
ахирги гъеб букIине буго. Кинабго жоги гъанибго тун нуж ракъул
чохъонир лъугъине руго. Цоги магIна гъабуна: иманалда вижарав чи
ахир холеб мехаль иманалда хола, купруялъе вижарав чи ахир холеб

мехаль купруялда хола абун.

30. Нужедаса Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ **цо къокъа**
иманалда т1обит1ана, цогияб къокъа
жидерго къосиналда тана.

فَرِيقًا هَدَىٰ وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ
إِنَّهُمْ أَتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ
اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُم مُّهْتَدُونَ ﴿٣٠﴾

Аллагъ жиндие бокъараб жо

бокъухъин гъабулев вуго, гъесда жиндир

пиша щай гъабураб абун гъикъулев чи вук1унаро. Гъаб к1иябилеб
къокъа Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ жиндир къосиналда теялъе г1ила буго гъез
Т1адег1анав Аллагъги живго тун шайт1аби ккун рук1ин жидее
гъудулзабилъун ва квербакъулел вализабилъун. Цинги гъезда
рак1алдаги буго гъел ругин бит1араб нухда ва х1акъаб диналда
абун.

31. Я Адамил лъимал! Нужеца берцинаб
ва бац1адаб рет1ел рет1е жамаг1аталда
гъоркъор как базе унеб яги кар1ба
рукъалда т1авап гъабизе унеб мехаль.

﴿يَا آدَمُ خُذْ زِينَتَكَ مَعَ كُلِّ مَسْجِدٍ
وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا إِنَّهُ لَا يُحِبُّ
الْمُسْرِفِينَ﴾ ﴿٣١﴾

Мушрикал кар1ба рукъалда сверун рет1ел

т1аса бахъун т1авап гъабулел рук1индал, гъез гъабулеб жо х1арамаб
бук1ин бицун рещт1инабураб аят буго гъаб. Аллагъас нужее къураб
х1алалаб, бац1адаб жоялдасаги кванай, гъеб квана-гъекъеялъуль
г1орхъольан борч1араб х1ал гъабун исрапчилъиги гъабуге.
Х1акълъунго Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ гъесул ризкъи исрап гъабулел
г1адамал рокъуларо. Х1алалаб ва х1арамаб жоялъул г1орхъаби
хвезарулел г1адамалги рокъуларо Аллагъасе.

Гъарун Рашид абулел халипаясул местер (врач) вук1ана насранияб
диналда вугев, жив ц1акъ лебалав т1иб г1елмуялъуль (медицина). Гъав
местерас цо г1алим чиясда абуна: «г1елму абугеб жо к1иги бат1ияб
буго. цо буго динияб г1елму, цоги буго дунялалъул ва чурхдузул
г1елму. Нужер Къуръаналда жаниб т1иб г1елмуялдаса щибго жо
батич1о дида»-абун.

Г1алимчияс гъесие жаваб гъабуна: Къуръаналда жаниб т1иб г1елму
буго. Гъебги цо аяталъул бащалъиялда жаниб бак1арун буго-абун.
Цинги жинца аят ц1алана: «Нужеца т1аг1ам кванай, гъекъолел жалги
гъекъе ва амма исрап гъабуге»-абун.

Хадуб насранияс абуна: нужер аварагасдаса гъеч1о гурищ гъеб
т1ибалъул х1акъалъуль бицараб жого-абун. Г1алимчияс абуна: нижер
аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ т1иб г1елму цох1о х1адисалда жаниб, дагъалго
раг1абаздалъун бицана-абун. Гъеб х1адисги буго:

«Адамил лъималаз жидер чехъгIан квешев къвачIа цIезабуларо. Гъесие гIелаан цодагъалго тIагIамалъул лукъматал»-абун. Лукъмат буго цо нухалъ кIалдиб лъолеб жо. ХIадис имам АхIмадица бицана.

Цинги насранияс абуна: «нужер Къуръанальги, аварагасги Жалинусие щибго жо тун гъечIо»-абун. Жалинус вуго гъев заманаялъул мушгъурав тIабиб (врач).

32. Дуца абе МухIаммад ﷺ, шивчи вугев Аллагъас ﷻ хIалалаблъун гъабун жиндир лагъзадерие къураб берцинаб, лъикIаб жо ва гъуинал, лазатал нигIматал жинца хIарам гъабулев?

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ
وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَمَةِ كَذَلِكَ
نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٣٢﴾

ТIаде ретIизе къураб берцинаб ретIелги, кваназе къураб тIагIамал нигIматалги. Гъаб рагIиги жагъилиял гIарабиязул гIадат нахъчIван абураб буго, жидерго напсазе цо-цо жо хIарам гъабулел рукIарал ва кагIбаялда тIавап гъабулеб мехалъ тIад ретIел гъечIого, толохIучго рукIунел.

Дуца абе МухIаммад ﷺ, гъаб дуниялалда бугев берцинаб ва лъикIаб ретIелги, гъуинал лазатал тIагIамалги муъминзабазе ругел руго. Дуниялалда муъминзабиги капурзабиги цадахъ ругельул гъел нигIматал капуразеги къола Аллагъас ﷻ, гъел капурзаби жидее нигIматал къезе мустахIикъал гъечIониги. **Ва амма ахираталда алжаналъул нигIматал цохIо муъминзабазе гурони рукIунаро.** Алагъас капурал гIадамазе алжанги, гъелъул нигIматалги хIарам гъарун ругельул. Гъадин дица дир хIукмаби баян гъарула ва шаргIиял нухалги загъир гъарула Аллагъасул ﷻ хIукмабазул ва хIикматазул пикру гъабулел ва жидеда гъел ричIчIунел гIадамазе.

ИбнухатIибица абуна: Аллагъас ﷻ къураб хIалалаб ризкъиялдаса нужеца мунпагIат босе нужер хIажат тIубалев къадаралъ, Аллагъасе ﷻ гIибадат гъабизе нужее сабаб рекъолев хIалалъ. Муъминзаби дуниялалда цоги жоялда хIажатал рукIунаро. Аллагъасдаги ахир къиямасев къоялдаги иман лъурав инсанасда рекъараб гъечIо жинцаги жиндир хъизамалъги чIухIарал, хириял тIагIамал кваназе, жиндир мадугъалихъ вакъун, бакъвараб чадил рекел гъечIого цо чиги вукIадго. Исапчи абураб цIар абизе мустахIикъаб буго жинца чехъ цIезегIан бокъанщинаб жо кваналев чиясда.

Аллагъасдаса ﷻ хIинкъулел муъминзабазул гIадат буклана лъикIаб, тIокIаб жо живгуресе къолев, жиндиго тохаб загIипаб жо

толеб. Гьал гIадамал руго: «Аллагъас ﷺ ахираталъул нигIматал жидее хасс гьарурал руго»-абун жидер хIакъалъуль абурал. Гьал ругелъул жиндир напсадаса цогидасул напс тIасса бишарал, жидер гъава-напсги хIатIида гьоркъ лъурал, Аллагъ ﷺ разилъиги берда ццебе чIезабурал.

Нужеца яхI бахъе нужеда Аллагъ гурхIаял, цогидазул ургъел цIикIкIун гъабиялда нужерго напсальулалдаса. Нужеца боцIи садакъаде къеялдаги, гъеб данде гъабиялдаса. Нуж цIуна гIемер кваналел хIайваназда рельлъун рукIиналдаса. ГIемер кванаялъ напс бакI гъабула, гIакъло дагъ гъабула, пагъмо хвезабула, унтаби тIаде цIцIала. Хасго рекIел унтаби, бидул тIаде цуй борхин, бидурихIал къварилъи тIаде цIцIала. Жинда Аллагъсул свалат салам лъеяв Аварагас абун: «*Инсанас цIезе гъабулеб бищунго квешаб къвачIа буго жиндирго чехъ*»-абун.

Гъаб рагIи буго хIалалаб жоялдакъун чехъ цIезабурасул хIакъалъуль. ХIарамаб жоялдакъун чехъ цIезабулев чи дуниялалдаго жинца гъеб чехъ цIадул цIезабулев чи вуго-абун.

33. Дуца абе МухIаммад ﷺ, дир БетIергъан Аллагъас ﷺ хIарам гъабун буго кинабго къабихIаб жо, загъирго гъабизеги ва бальго гъабизеги.

Зина, цIогъ, чи чIвай, бугътан лъей, мехтизарулеб, гIакъло инабулеб жо гъекъей

ва гъелда рельтъаралги. Гъединго Аллагъас ﷺ хIарам гъабун буго жиндирго напсалъе зарал бугеб ва гIадамазе зарал бугеб гIасилъи, тушманлъи гъабизеги, щибго шаргIияб гIила гъечIого.

Аллагъас ﷺ щибго хIужа-гIилаги рещтIинабун гъечIого гъесдехун ширк гъабиги хIарам гъабуна. Аллагъасул хIакъалъуль жидеда лъалареб жо бицинеги хIарам гъабуна. Цо жо хIарамаб буго абун, цогидаб хIалалаб буго абун, Аллагъасул ﷺ шаргIалда гъечIеб ва жидеда хIакъикъат лъалареб жо бицине хIарам гъабун буго.

34. Аллагъасул ﷺ аварагзаби гьереси гьарурал, Аллагъасда иман лъечIел киналго умматазе жал гъалаг гъариялъе цIараб гIуж буго. Цинги гъеб цIараб

заман жидеда тIаде щвараб мехаль гъел гъалаг гъари цохIо сагIаталь нахъбахъуларо, гъеб заман щвелелде цере ккун хвезеги гьаруларо.

قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَّنَ ۖ وَالْأَشْرَءَ اللَّغْوِيَّ يُغَيِّرُ الْحَقَّ وَأَن تَشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُزَلْ بِهِ سُلْطَانًا ۚ وَأَن تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا نَعْمُونَ ﴿٣٣﴾

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٣٤﴾

Гъаб аят буго мушриказе гIазабалдалъун хIинкьи къун рещтIинабураб. ЦогIалимзабаца гъаб аяталъул цоги тафсир гъабуна: щибаб умматалъул жиб лъалеб ажал буго. Гъеб ажал я себе бахъизе, яги нахъе бахъизе кIолеб кинабгIаги къуват гъечIо абун (мунтахаб)

35. Я Адамил лъимал! Нужехъе дир аварагзаби рачIараб мехаль нужеда диналъул ахIкамал малъулел ва дир аятал цIалулел. Гъеб мехаль нужедаса Аллагъасдаса хIинкъун, аварагзабзда

يٰٓبَنِيٰٓ اٰدَمَ اِمَّا يٰٓتَيْتُكُمْ رُّسُلًا فَكُفُّوا عَنْكُمْ يَفْضُوْنَ
عَلَيْكُمْ اِنِّىۤى فَرَقْتُ بَيْنَ اَصْلَاحٍ فَلَاخَوْفٍ
عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ﴿٣٥﴾

нахърилълъун дие тIагIат гIибадат гъабурал, дидехун гIасилъи тун лъикIаб гIамалги гъабурал,- гъал гIадамазе ахираталда щибго хIинкьи ва пащманлъи букIине гъечIо.

36. Гъеб мехаль дир аварагзаби гьереси гъарурал ва дир шаргIалда нахъги рильтъинчIел, иман лъезе ва мутIигIлъизе жал чIухIарал гIадамазе жужахIалъул гIазаб букIине буго. Гъал гIадамал жужахIалъул агъло буго ва даимго гъенир жанир рукIунелги руго.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا
أُولَٰٓئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٦﴾

37. Щивха вукIинев жиндир зулму кIудияв чи жинца Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ гIунтIизабун гьереси бицунесдаса ва гъесул аяталги гьереси гъарулесдаса? Гъал гIадамазе дунялалъул рокъор рукIадго жиде Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ хъвараб жо щевезе буго. Цинги гъезул ажал лъугъун жидер рухIал росизе

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ
بِآيَاتِنَا أَوْ لَيَّكَ بِنَا لَهُمْ نَصِيبُهُمْ مِنَ الْكِتَابِ
حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُمْ رُسُلُنَا يَتَوَفَّوْنَهُمْ قَالُوا إِنَّا
مَا كُنْهُمْ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا
وَشَهِدُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ ﴿٣٧﴾

дир малаикзаби тIаде лъугъараб мехаль гъезда абула: «кир ругел нужер алагъзаби, жидеца квербакьи гъабулел, ахIи бай гъезда нуж хвасар гъаризе»-абун.

Гъаб рагIи гъезда абула гъезул ракI къварид гъабизе ва яхI хвезабизе. Цинги гъел гIадамаца жаваб гъабула: гъел алагъзаби нижедаса рикIкIалъун руго, гъанже нижер щибго божи ва хъул гъечIо гъез кумек гъабиялда-абун. Гъеб рухI бахъилелде себе гъез напсазе нугIлъи гъабула гъел капурзаби ва мушрикал рукIиналъе.

38. Къиямасеб къо бачIун махIшаралда рахъинаридал ТIадегIанав Аллагъас гъаб къавмалда абула: нуж жужахIалда жанир лъугъа

قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ
الْحَيٰۤى وَالْاٰنِسِ فِي النَّارِ لِمَا دَخَلْتُمْ اُتٰهُ
لَعْنَتٌ اُخْتَهَا حَتَّىٰٓ اِذَا دَارَكُوا فِيهَا جَمِيعًا

нужеда церехун рукIарал ва жеца
гьабураб гIадаб купру-ширк гьабурал
гIадамалгун цадахь: ГIадамал
рукIаниги, женал рукIаниги цохIо
гIазаб буго нуж киназего. Гьаб

قَالَتْ أَخْرَبُهُمْ لِأَوْلَاهُمْ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَضَلُّونَا
فَقَاتِلْهُمْ عَدَايَا ضَعُفَاءَ مِنَ الَّذِينَ قَالَ لِكُلِّ
ضِعْفٌ وَلَكِنْ لَا تَعْمَلُونَ ﴿٧٨﴾

жужахIалда жаниб цIияб уммат лъугъанщинахье жидеца гьенир
жанир ратарал къавмазе лагIнат кьола:

нужеда гьабуралда релъгъараб гIамал гьабун ккана ниж гьаб
жужахIалда жанир абун. Гьенир жанир рукIараз гIаде рачIаразеге
лагIнат кьола: нуж руго жецаго нуже зулму гьабурал ва жеца
щибго тIокIлги гьечIо жеда гIад- абун.

Цинги киналго къокъаби жужахIалда жанир лъугъинарун
тIубараб мехаль, цереккун рукIарал умматаздехун хадур рачIараз
абула: Я нижер бетIергъан! гьал гIадамал руго ниж къосизарурал.
Гьазие дуца жеца гьабулелдаса кIиго нухаль цIикIкIараб гIазаб
гьабе абун. ГIадегIанав Аллагъас абула: «Нужер шибаб къокъа
буго жидеца кIиго нухаль цIикIкIун гIазаб гьабие мустахIикъаб»-
абун. Амма гьел гIадамазда лъалеб гьечIо кигIан гучаб гIазаб
жидеца букIине бугеб.

Ццересезе кIиго нухаль гIазаб цIикIизабиялъе сабаб буго жалго
къосун рукIин ва жеца гIадамалги къосинарун рукIин. Хадусезе
гIазаб цIикIизе гьабиялъе сабаб буго жеца купру- ширк гьабун
букIин ва Аллагъасул جَلَّالُهُ нухги тун цойги гIадамазул нухалда
нахърильгъун рукIин.

39. Церехун рукIарал умматаз хадур

рачIаразда абула: «Нужеца шибго

тIокIлги гьечIо жеда, ниль

купру-ширкалъул башад руго ва

гIазабги башад букIине мустахIикъаб

буго»-абун. Гьанже жеца чIаме жужахIалъул гIазаб жеца

дуниялалда гьабураб гIамалалъе жазаъгъун букIун.

Ниж гьечIо нуж жужахIалда ахIарал гIадамал абураб магIна буго гьаб
рагIиялъулъ. Цоги тафсир гьабуна гьаб ахираб рагIиялъе: ГIадегIанав
Аллагъас гьаб кIиябго къкъаялда абула гьезул рагI бекизабун ва чара
къотIизабун гьанже жеца чIаме жужахIалъул гIазаб- абун.

وَقَالَتْ أُولَئِكَ هُمُ الْخٰرِبُونَ فَمَا كَانَ لَكُمْ
عَلَيْهِمْ مِنْ فَضْلٍ فذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ
تَكْسِبُونَ ﴿٧٩﴾

40. Жал баянал, жидедалъун аварагъаби

рачIарал дир аятал гьереси гьарулел ва

гьезда иман лъезе чIухIарал гIадамазул

рухIазе зобал рагъуларо ва гьел

إِنَّ الْآيَاتِ كَذِبُوا يَعْلَمُونَ وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا
لَا تَنْفَعُهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ وَلَا يَنْدُحُونَ
الْجَنَّةَ حَتَّى يُلَاحِظَ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ

нахърусинарун «сижиналда»

وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ ﴿١٠﴾

ритIула. Гъаб буго капурзабазул

рухIал унеб бакI. «Гиллион» буго зобалазда бугеб

муъминзабазул рухIал унеб бакI.

Жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугIаббасица. абун: «Гъазул лъикIаб

гIамал эхеде борхуларо ва гъазул дугIаялъе жаваб гъабуларо»-абун.

Ибнужариж абулев гIалимас абун: гъезул гIамалазе рагъуларо зобал ва

рухIазеги рагъуларо абун. Гъал гIадамал алжаналдаги лъугъуларо

рукIкIадул рольлъенальуса варани лъугъаниги. Гъадиная жазаъ

гъабула дица киналниги гIасиял, пасикъал гIадамазе.

Гъаб рагIиги Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ купру-ширкальул агълуялъул алжаналдасан

хъул къотIизабун абулеб буго ва гъел мукIур гъарулеб мисал бачин

буго: ГъитIинаб рукIкIадул рольлъенальусан жанибе варани

лъугъунареб гIадин нужги алжаналда лъугъунаро. Гъадин бугельул

тавбо гъабун, купру-ширк тун Аллагъасде русса, гъедин руссине рес

бугеб мехальго.

41. Гъал гIадамазе тIад регизе бугеб жо

لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ

жужахIалъул босен буго ва тIаде бачунеб

وَكَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿١١﴾

жоги цIадул юргъан буго. Гъадиная гIазаб

гъабула дица дида ва дир аварагзабазда

инкар ккурал киналго зулмучагIазе.

Жинда Аллагъ разилъаяв имам АхIмадица жинда Аллагъ разилъаяв

Бараъ ибну ГIазиб абулев асхIабасдасан хIадис бицана:

«Ниж Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагун цадахъ цо Ансарияв

АсхIабасул жаназе букъизе хабалазде ун рукIана... Аллагъасул свалат

салам лъеяв авараг гIодов чIана ва гъесда сверухъ нижги чIана цIакъ

сикI къотIун, ботIрода тIад хIинчI чIун бугеб гIадин, рагъарачари

тун. Хирияв аварагасда кодоб цо гIучIги букIана жинца ракъалда

тункулеб.

Цинги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас бетIер тIаде борхана

ва гъес абун: «Нужеца Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ цIаралдакъун гъаре нуж хабал

гIазабалдаса ЦIунаги»-абун. кIиги я лъабго нухаль абун гъаб рагIи.

Хадубги абун: «ХIакълъунго муъминав лагъ дунял тун ахираталда

унеб мехаль, гъесухъе зодиса малаикзаби рештIуна, жидер гъурмал

хъахIал, бакъалда рельеъарал. Жидеда кодор алжаналдасан рачIарал

мусрабиги рукIуна, ХIанутIги букIуна. (хIенехI, махI гъуинаб жо).

Цинги жал гъев муъминчиясда рихъулеб гIадаб манзилалъ рикIкIад

гIодор чIола.

Цинги вачIун Малакулмавт гьесул бетIералда аскIов гIодов чIола ва гьес абула: «Я гьаб Аллагьасулъ хIалхъараб напс, мун бахъа Аллагьасул мунагъал чуриялда ва Аллагь разилъиялда»-абун. Цинги гьеб рухI къватIибе бахъун бачIуна рахъалда гьоркъосан рас бачIунеб гIадин хIеренго.

Малакулмавтас гьеб рухI кодоб ккурабго тIаде рортун малаикзабаз гьеб босула ва тIаде хIанутI бан мусруялгуб лъола. Цинги гьеб рухIалдаса цIакъ берцинаб махI загьирлъула, жинда рельлъараб ракъалда тIад гьечIеб гIадаб. Гьаб рухIги босун малаикзаби зодоре рахунаго данде ккарал малаикзабаца абула: «Гьаб щиб цIакъ лъикIаб, бацIцIадаб рухI»-абун гьез гьесул цIар бицуна бицунго берцинаб цIаралдагъун.

Цинги зобалгирагъуун гьел тIадериччала ва анкъабилеб зобалдарахуна. Аллагьасул جَلْجَلَة рахъалъан гьезда амру гьабула нужеца гьав лагьасул цIар хъвай «ГIилиюналда». Цинги гьев ракъалде вуссинаве: дица гьел ракъалдаса рижарал руго, цингиги ракъалдаса тIаде рахъинаризе руго абун. Малаикзабаз гьев муъминчиясул рухI жаназаялда тIаде буссинабула.

Цинги кIуго малаик вачIун гьев чи гIодов вукIинавула ва гьесда абула: Дур бетIергъан щив абун, лагьас абула: Аллагь вуго дир бетIергъан абун. Цинги гьикъула «дур дин щиб»-абун. Лагьас абула: «дир дин ислам буго»- абун. Малаикзабаз абула: гьав чи щивха вугев нужехъе витIараб»-абун гьес жаваб гьабула: «гьев вуго Аллагьасул расул»-абун. Цинги гьикъула: «дур гIамал щибха букIараб»-абун. Гьес абула: Дица Аллагьасул калам цIалана ва дун гьелда божана ва дица гьеб ритIухъги гьабуна»-абун. Цинги зодиса ахIулеб гьаракъ рагIула: Дир лагьас битIараб бицана. Гьесие алжаналгъул босен тIаме ва гьесда тIад алжаналгъул ретIелги ретIе абун. Гьесие алжаналгъул рагъо рагъун гьенисан цIакъ гъуинаб махIги беччола, жиндир хобги гIатIид гьабула.

Цинги гьесда тIаде цо берцинаб сураталгъул чи лъугъуна жиндир къер хъахIав, ретIел бацIцIадав, махI гъуинав. Гьес абула: «Дуе рохел буго. Дуе къотIи гьабун букIараб къо буго гьаб»-абун. Гьев чияс гьикъула: «Мун щив кколеб»-абун. ТIаде вачIарас абула: «Дун буго дуца дунялалда гьабураб лъикIаб гIамал»-абун. Цинги гьев хварав чияс абула: «Я дир БетIергъан Аллагь! дуца къиямасеб къо чIезабе дун дир агълогун данделъизе»-абун.

Цингиги Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Аллагьасда جَلْجَلَة инкар ккурав чи хвалда гIагарлъараб мехалъ гьесда зодиса

малаикал ритIула жидер гьурмал чIегIерал ва жидеда кодоб хъачIаб ххамил кесек бугел ва гьел гIодор чIола дов чиясе рихъулеб бакIалда. Цинги Малакулмавт вачIун гьев чиясул бетIералда аскIов гIодов чIола ва жинца абула: «Я гьаб хъубаб, чорокаб рухI Мун бахъа Аллагъасул цим бахъиялда»-абун. Цинги гьеб рухI хIинкъун чорхолъ жаниб бикъ бикъун уна. Цинги гьеб рухI малаиказ къватIибе бахъула биччараб квасулъан зазил тIил бахъулеб гIадин. Цинги малаикзабаз гьеб рухI доб хъачIаб ххамил кесекалда жаниб лъола: Гьеб мехалъ цIакъ къабихIаб махI бахъуна жегиги ракъалда бахъинчIеб гIадаб.

Гьеб рухIги босун Малаикзаби унаго данде ккаразги гьикъула: «Гьаб циб цIакъ квешаб рухI»-абун. Гьез гьесул цIар бицула дуниялда гьесда абулеб букIараб бицунго къабихIаб цIаралдалъун. Цинги зобалазда рахун дуниялалъул зобалъул рагъо рагъи тIалаб гьабидагIо жиде рагъо рагъуларо. Аллагъасул рахъалъан жидеда гьаракъ рагIула: «нужеца гьев чиясул цIар хъвай бицун гьоркъ бугеб ракъалъул «сигиналда»-абун. Цинги малаикзабаца гьев лагъасул рухI гIодобе рехун тола. Хадуб гьеб дов чиясул черхалде буссинабула.

Цинги кIиги малаик вачIун жодецца гьев гIодов чIезавула ва гьикъула: дур бетIергъан цив, дур дин циб, гьав нужсехъе витIарав чи цив, дур гIамал циб абун. Цонигиялъе жаваб къезе кIвечIого гьев хутIараб мехалъ зодисан ахIулеб гьаракъ рагIула: Дир лагъас гьереси бицана. Нужеца гьесие жуужахIалъул босен тIаме, гьесул хабалъе жуужахIалъул рагъоги рагъе»-абун. Цинги жиндир хабалъе жуужахIалъул бухIи ва махI бачIуна гьесул хобги данде къала хъабалухъ гIучIал цуцалъе лъугъизегIан. Цинги гьесда тIаде цо къабихIаб сипаталъул чи вачIуна, ретIелги чорокав махIги квешав, ва гьес абула: «Дун буго дуца дуниялда гьабураб гIамал»-абун. Цинги хварав чиясги абула: «Я рабб! къиямасеб къо чIолареб ани»-абун. ХIадис дагъаб къокъ гьабун хъвана.

42. Аллагъасда جَلَّالُهُ иман лъурал, аварагасда нахъригъIулъун лъикIаб гIамалги гьабурал гIадамал, Дица цониги напсалда тIадги къаларо гьеб напсалъе гьабизе кIолеб жо гурони, дол

Аллагъасда جَلَّالُهُ иман лъун лъикIаб гIамал гьабурал гIадамал руго алжаналда рукIунел. Даимго гьенир жанир рукIуна.

Цин алжаналде лъугъинавурав чи гьенисан къватIив вачIунаро, гьеб ахиратги жиндие ахир гьечIеб абадияб рукъ буго.

«Дица напсалда тIад къаларо гьелда гьабизе кIолеб жо гурониян»-

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ
نَفْسًا إِلَّا أَوْسَعَهَا أَوْ لَيْتَكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ
هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٤٢﴾

абуна Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** гъаб аяталъул гьоркъоб бакIалда ккезабун. Гъаб рагIиялъул хIикмат буго Аллагъ разилъи ва лъикIаб ахират швей гIемер гIакъуба-гIазаб бихъун букIунеб жо гъечIеблъи. Жидер иман загIипал муъминзаби ва иманго лъечIел капурал гIадамал Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** кантIизарулел руго бигъаябго Аллагъасул амруги гIаде босун дунялалда хъвадани абадияб ахираталда даимаб рахIаталда рукIине рес букIиналда.

43. Алжаналъул агълуялъул ракIал дица рацIцIад гъарула хIалхъублъи, хIасад, ццим бахъи гIадал квешал гIаби гIатал нахъе рахъун. Жидеда гьоркъоб гъуинлъи рокъа-хинлъи букIуна ва цогидабшинаб жо ракIалдаго кколаро. Гъел алжаналда жанисан батIи-батIиял нигIматазул гIоралги хъвадулел рукIуна: гъел жанир чIарал бакIазда гьоркъан хъвадула гъел гIорал.

Алжаналда жанир ругел муъминзабаца абула: Кинабго рецц ТIадегIанав Аллагъасе буго ниж гъал алжаналъул нигIматазда тIоритIарав. Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** тIоритIун рукIинчIел ани нижее гъаб алжан швезе букIинчIо. Ва гъаб алжаналда шолеб нухги лъазе букIинчIо. Нижехъе Аллагъасул дин босун расуалги рацIана ва гъез хIакъаб дин малъун нижеда гъаб нух лъазабуна»-абун. Алжаналъул агълуялда малаикзабацаги абула: гъаб буго дунялалда нужеца гъабураб лъикIаб гIамалалда данде Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** къураб алжан абун.

Имам КъуртIубияс абуна: алжаналда лъугъинари Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** цIоб рахIматалдалъун букIуна. Гъенир ругел даражаби гъезул гIамалазда рельгъун рукIуна»-абун.

44. Цинги алжаналъул агълуялъ жужахIалда ругезда ахIула: «ТIадегIанав Аллагъас дунялалда рукIадго нижее къотIи гъабураб жо нижее хIакъаблъун батана.

Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** аварагзаби ритIун гъезул мацIалдалъун муъминзабазе алжан букIин бицун букIана ва гъеб нижее батана. Нужеда батанишха нужеа къотIи гъабун букIараб гIазабги, гIодоре гIанлъиги» -

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍ تَّجَرَّى مِنْ
تَحْتِهِمْ أَلا تَنْهَوْنَ قُلُوبَ الْهَادِينَ الَّذِينَ هَدَيْنَا
لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَيْنَا اللَّهَ
لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلٌ رَبِّنَا بِالْحَقِّ وَتُودُوا أَنْ تُلَكُّوهُ
الْجَنَّةُ أَوْ رَتَّبْتُمُوهَا بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٤٣﴾

وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابَ النَّارِ أَن قَدْ
وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ
رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوا نَعَمْ قَالَتْ مُؤَدَّتُ بَيْنَهُمْ
أَنْ لَّعَنَهُ اللَّهُ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿٤٤﴾

абун. Жужах1алъул агьлуяль жаваб гьабула «Батана»-абун. Цинги цо ах1улев чиясги ах1ула гьаб к1иябго къокъаялда гьоркъоб бак1алдаса: Аллагъасул جَلَّالُهُ лаг1нат буго кинавго жинца зулму гьабурав чиясе абун. Аллагъасда инкар ккун рук1арал г1адамазе буго гьеб лаг1нат.

45. Жидеца Аллагъасул جَلَّالُهُ х1акъаб
диналдаса г1адамал нахъч1валел
рук1арал ва жидеца гьет1араб, мекъаб
нух т1алаб гьабулеблъун рук1арал, гьеб
нухдаса г1адамал хъвадизаризе. Ва жидеца ахираталда инкар
кколел рук1арал.

الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا
وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَافِرُونَ ﴿٤٥﴾

46. Алжаналдаги жужах1алдаги
гьоркъоб цо сангар буго. Гьаб
сангаралде т1адги г1адамал руго.
Жидер лъик1лъи ва квешлъи башад ккун
Аллагъас جَلَّالُهُ жиндир х1икматалдалъун
гьеб бак1алда тун ругел: гьезда алжаналъулги жужах1алъулги агьло
бихъизе, ва Аллагъас جَلَّالُهُ жиде гьабулеб жо лъаларого х1айранлъун
рук1унел. Гьал г1адамазда гьурмазул сипатазда балагъун шивав
чи лъала: алжаналда унел г1адамал гьезда гьурмал хъах1аллъун
рихъула, жужах1алда унел гьурмал ч1ег1ераллъун рихъула. Цинги
алжаналда унел г1адамазда ралагъун гьез ах1ула: «саламун
г1алайкум!»-абун; алжаналде лъугъич1ого рук1ун гьал
сангаралда т1ад ругел г1адамал ва гьезул гьенир лъугъине
хьулги бук1ун.

وَيَبْنِيهَا حِجَابًا وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ
كُلَّ أَسْمَانٍهُمْ وَنَادُوا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ
سَلِّمُوا عَلَيْهِمْ لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ ﴿٤٦﴾

47. Жидер берал жужах1 бугеб рахъалде
руссинаруаб мехаль ва гьенир ругезе
гьабулеб г1азабги бихъараб мехаль,
жидеца абула: «я нижер Бет1ергъан
Аллагъ! Дуца ниж гьаб залимаб, зулмуяб къавмгун цадахъ
жужах1алда лъугъинаруге»-абун.

﴿٤٧﴾ وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ أَصْحَابِ النَّارِ
قَالُوا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤٧﴾

Т1адег1анав Аллагъасул каламалъ т1орит1ел гьабулеб буго гьаб
сангаралда т1ад ругел г1адамал кидого алжаналдехун ралагъун
рук1иналда: гьеб алжаналда хьул лъун, гьенир ругел г1адамазул
берцинлъи бихъун. Цинги, жидеого бокъич1ого, гьал цо-цо мехаль
жужах1алдехун русинаруел руго. Гьеб жужух1алъул сурукълъиги,
гьенир ругел г1адамазул къабих1лъиги бихъараб мехаль жидеца хехго
бер нахъе буссинабулеб буго ва Аллагъасда جَلَّالُهُ гьарулебги буго ниж

гьєб кьавмгун цадахь гьаруге Бет1ергьан Аллагь абун.

48. Сангаралда т1ад ругез жужах1алда
жанир ругел цо г1адамазда ах1ула,
жидеда гьелги лъалел дуниялалда
капурзабазул бут1рул ва церехъаби
рук1иналдалъун. Гьез абула: нужеє

وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رَجُلًا لَا يَعْرِفُهُمْ
سِيمَاهُمْ قَالُوا مَا أَغْنَىٰ عَنْكَ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ
تَسْتَكْبِرُونَ ﴿١٨﴾

щибго кумек гьабун гьеч1о гурищ нужеца данде бак1арараб
боц1иялъ ва нужер дуниялалда бук1араб ч1ух1а-кьулиялъги абун.

49. Цинги алжаналъул агьлоялдехун
руссун, гьезул рах1аталда ва
берцинлъиялда балагьун сангаралда т1ад
ругез жужах1алда ругездехун гьезул рак1
бекизабун абула: гьале гьал муъминзаби

أَهْلَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُمُ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ
أَدْخَلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا أَنْتُمْ
تَحْزَنُونَ ﴿١٩﴾

руго нуж гьедарулел рук1арал гьезие Алласул рах1мат бук1ине
гьеч1ин абун. Цинги алжаналда ругедахун руссунги абуна: «Нуж
алжаналда жанир рук1а щибго нужеє х1инкьи гьеч1еллъун ва
хадуб кинабг1аги пащманлъи-кьварилъи гьеч1ого»-абун.

50. Жужах1алда жаниса цо г1адамаз
алжаналда ругеда ах1ула: нижеє
цодагьаб лъин кье, яги цоги Аллагьас
جَلَّ جَلَالُهُ нужеє кьураб ниг1матаздаса щиб
бук1аниги жо кье.

وَنَادَىٰ أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنِ افْضُوا
عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالُوا
إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ مَا عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٢٠﴾

Ниж цлакь кьечон, ц1аялъ рух1ун гьалаг гьарун руго абун. Гьезие
жаваб гьабун алжаналдаса ах1ула: Т1адег1анав Аллагьас
капурзабазе х1арам гьабун буго алжаналъул лъим ва цогидаб
ниг1мат-абун.

Жинда Аллагь разилъаяв Ибнуг1аббасица абуна: жужах1алда ккарал
г1адамазда алжаналда ругел жидер г1агарал чаг1азда ва гьудулзабилъун
рук1аразда ах1ула: «ниж рух1ун, режун гьалаг лъун руго, нижеда
т1аде лъимг1аги т1е!»-абун. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ изну кьола алжаналда
ругезе гьел капуразе жаваб кьезе. Цинги гьез жаваб кьола: «Аллагьас
جَلَّ جَلَالُهُ жужах1алъул агьлоялтъе х1арам гьабун буго алжаналъул лъим ва
цогидал ниг1матал»-абун.

51. Гьал г1адамал руго дуниялалъул
рокъор Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ дин
махсараде кколел рук1арал ва
дуниялалъул ч1аголтъиялъ гуккун
ахират к1очон рук1арал. Дида жакъа
гьал г1адамал к1очезе руго ва дун

الَّذِينَ اتَّخَذُوا أَدِيْنَهُمْ لَهْوًا وَإِعْبَادًا وَعَزَّاهُمْ
الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا قَالُوا يَوْمَ تَسْأَلُهُمْ كَمَا سَأَلُوا
لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَٰذَا وَمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا
يَتَحَدَّثُونَ ﴿٢١﴾

гъезда валагъизе гъеч1о, гъал г1адамазда к1очон бук1араб г1адин
гъаб къиямасеб къо ва дида ццере х1исаб-мизан гъабизе ч1ейги.

Гъединго гъез дир аятазда инкар ккун гъел гъереси гъарулел
рук1ана.

Гъедин бугелгъул гъал г1адамал жал к1очарал г1адамазда рельгъун
жужах1алда жанир рук1ине руго.

52. Дун гъаб Маккаялгъул агълоялда
вач1ана жиндиль кинабго х1укму баян
гъабураб Къуръангун. Дица гъеб иман
лгъурал г1адамал жинца т1орит1улеб ва
гъезие рах1матлгъунги бугеб бит1араб х1укмулгъунги гъабуна.

وَلَقَدْ جِئْتَهُمْ بِكِتَابٍ فَصَّلْنَاهُ عَلَىٰ عِلْمٍ
هُدًى وَرَحْمَةٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٥٢﴾

53. Аллагъасдаги аварагасдаги ﷺ
инкар ккурал, Къуръаналда нахъ
рильгъунарел г1адамазе хут1араб
жо гъеч1о гъеб Къуръаналда бицараб
г1азаб жидеда бач1ин гуреб. Гъеб
г1азаб бач1араб мехаль, гъеб к1очон,
бач1инаро абун рук1араз абула: нижехъе
аварагзаби рач1ун рук1ана х1акъаб
диналдагъун.

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلُهُ
يَقُولُ الَّذِينَ نَسُوهُ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَاءَتْ
رُسُلٌ رَبِّنَا بِالْحَقِّ فَهَلْ لَنَا مِنْ شُفْعَاءَ
فَيَشْفَعُوا لَنَا أَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلْ غَيْرَ الَّذِي
كُنَّا نَعْمَلُ قَدْ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ وَصَلَّ
عَنَّهُمْ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٥٣﴾

Амма нижеца гъел рит1ухъ гъарич1о ва ниж гъезда нахърильгъынч1о.
Гъаниже ниже шапаг1ат гъабулев чи вук1инариш? Яги ниж
ц1идасан дунялалда реччалеланиш иман лгъун лгъик1аб г1амал
гъабизе, цебе гъабураб г1адаб купру-ширк гъабич1ого»-абун.

Гъал руго жидерго напсал ч1орого хъут1изарурал г1адамал ва
гъаздаса рик1к1алгъана гъез Аллагъасде ﷻ ширк гъабулел
рук1арал хъанчалги, алагъзабиги. Ахират к1очон гъабураб дунялги
кодоса борч1ана, жиде кумек гъабила абун божи бук1арал алагъзабиги
ццерего раккич1о.

54. Х1акългъунго жинца анлъго къоялда
жаниб зобалги ракъалги рижарав
Аллагъ вуго нужер Бет1ергъан. Хадув
жив г1арщалда т1адег1анлгъана. Жинца
сordiaлдалгъун къо бахчизабулев вуго
гъев Аллагъ ﷻ: хехго жиб т1аде бач1ун
къоялгъул канлъи т1аг1инабула сордоаль.
Бакъги, моц1ги, ц1вабиги кинабго жо
Аллагъасул ﷻ х1ал к1олгъиялдалгъун

إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ
يُعِيشُ أَلَيْلَ النَّهَارِ يَظُنُّهُ وَحِشًا
وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ
بِأَمْرِهُ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ
رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿٥٤﴾

жиб квегъараб буго. Кинабго жо бижиги ва гьелъул тадбир гъабиги Аллагъасда кодоб буго; жинца кинабго г1алам хьихъулев Аллагъ
جَلْجَلَا۟ۃً цлакъ т1адег1анав, къадро к1удияв вуго.

Т1адег1анав Аллагъасул бишунго загъирал ва к1удиял х1алк1олътиял рицун руго цох1о гъаб аяталда жинир. «Зобал ракъал рижарал анлъго къоялда жанир». Гъеб анлъго къоги Аллагъ جَلْجَلَا۟ۃً жинда х1ажатаб жо гъеч1о. Инсанасе х1исабги лъазе, гъабулеб жоялъул тадбирги ва тартибги (иргалъи) лъазе, г1едег1унгут1и баян гъабизе абуна гъаб раг1и.

Цоги гъаб раг1иялъ абулеб буго: «нуж рижарав, нуже ризкъи къолев, нужер тадбир гъабулев ва нужеца жиндие г1ибадат гъабизе т1адав бет1егъан гъаб кинабго махлукъ жинца бижарав, гьелъул тадбир гъабулев хан вуго. Гъадиав гучав ханасе мут1иг1лъи тезе нуж х1инкъа, нужер кинабго божи-хъулги гъав ханасе буссинабе»-абун.

«Цинги жив г1аршалда т1адег1анлъана».

Гъаб г1аршалде т1адег1анлъана, яги г1аршалда т1аде ч1ч1ана абураб раг1и буго жинда иман лъезе т1адаб, гьелъул куц рахъ, кин щиб ц1ехеч1ого тезе т1адабги буго. Жиндир къадро к1одолъиялда рекъараб х1алалъ ч1ана т1адег1анав Аллагъ г1аршалда. Гъадин абун бицине нилъеда лъалареб, жиб цоги жоялда релъълинлъизаби бегъулареб, жиб цоги жоялда ссверизе гъабун, яги жиб гъеч1о абун гъеб т1адег1анлъиялда инкар кквезеги бегъулареб.

Жинда Аллагъ разилъаяв имам Маликица абуна жинда гъаб раг1иялъул маг1на гьикъараб мехаль: «Аллагъ جَلْجَلَا۟ۃً г1аршалда т1алъи жиб лъалеб жо буго (Аллагъасул جَلْجَلَا۟ۃً калам бугелъул гъеб бицунеб). Кин гъев т1алъарав абун гъеб нилъеде бицине лъалареб буго (Аллагъасги جَلْجَلَا۟ۃً аварагасги гъеб бицун гъеч1елъул). Гъелда иман лъезе т1адабги буго (Аллагъасул калам бугелъул гъеб раг1и). Гъелдаса гьикъардиги бидг1аяб жо буго (Ниль жинда х1ажат гъеч1еб, хириял асх1абзаби гьикъардич1еб)»-абун.

Жинда Аллагъ разилъаяв Имам Ах1мадицаги абуна: «Аллагъасул جَلْجَلَا۟ۃً ах1валазул ва сипатазул бицунел аятал Аллагъас جَلْجَلَا۟ۃً бицухъин тола ва гъелдаса ц1ехолдуларо. Аллагъ جَلْجَلَا۟ۃً г1аршалда вук1иналда иман лъола нилъеца жиндиего бокъараб х1алалъ, ва бокъараб сипаталдаги. Нильер гъеб лъазе х1алги к1оларо, г1орхъи ч1вазе гъунарги г1оларо. Нилъеца аятал ц1алула, гъезда иманги лъола, гъениб бицараб Аллагъасул جَلْجَلَا۟ۃً х1алазул сипатал лъай живго Т1адег1анав Аллагъасул г1илмуялда т1амун тола»-абун. Мунтахаб абураб тафсиралда «Аллагъ جَلْجَلَا۟ۃً г1аршалда т1адег1анлъана»-абураб раг1иялъе маг1на гъабун: «Аллагъас жиндир кверщел ва ханлъи билъълйнабуна зобал-ракъазда т1ад»-абун. Гъаб буго таъвил гъаби ва гъеб салафазул нухалда гъеч1о

ва имамзабаз мекъаблъун рик1араб маг1на гъабиги буго.

Бусурбабазда гьоркъо х1ажат гъеч1еб бах1с ва къецанди бук1унеб масъала буго гъаб. Гъал к1удиял имамзабаз бицараб раг1иги г1ун гъелда г1амал гъабун ч1ч1ей буго иман камилал муъминзабазул т1абиг1ат.

55. Нужеца Бет1ергъан Аллагъасде дуг1а гъабе: гъесие х1елун, г1адамаздаса бальго, гъесдаса х1инкъун ругеб

أَدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يَحِبُّ
الْمُعْتَدِينَ ﴿٥٥﴾

х1алалъ. Гъев Бет1ергъанасе жидеца

г1орхъольан араб жо гъабулел г1адамал рокъуларо.

Гъаракъ борхун, раклалда бач1араб щинаб жо гъарун дуг1а гъабулел г1адамал Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ х1елулел ва гъесдаса х1инкъулел рук1унаро.

Ал-Алусиabuлев г1алимас Х1асанул Басриясдаса бицана: Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّالَهُ х1анкъарал муъминзаби рук1ана жидеца дуг1а гъаби г1емерал ва амма гъезул гъаракъ лъидаго раг1улароан. Гъезул дуг1а бук1ана Аллагъасдаги жидедаги гьоркъоб бугеб бальгояб зигира ва х1ели. Аллагъас лъик1ав муъминчиясе сипат гъабураб бак1алда абулеб буго: «жинца Бет1ергъанасда бальгояб ах1ииялъ ах1араб мехаль»-абун.

Дуг1а гъабиялъул г1емерал т1адал ва суннатал жал руго: какие чурун вук1ин, къиблаялда вуссун, кверал цере кквей. Аллагъгуреб жоялдаса рак1 бац1ада гъаби, (ай гъев тун бат1ия жоялдаса гъарун гут1и). Дуг1а бай бихъуда ва гъелъул ахиралда хирияв аварагасда свалат салам бит1и. Дуг1а киналго муъминзабазе г1аммаб гъаби. Радакъ вахъун, к1ал беччалеб г1ужаль, рузман къоялъ, суждаялда дуг1а гъаби ва цогидалги.

56. Аваразбаби рит1ун, бит1араб динги малъун г1уц1ц1ун бугеб ракъалда т1ад нужеца купру-ширкалдакъун пасалъи гъабуге. Аллагъасда جَلَّ جَلَّالَهُ гъарулеб

وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا
وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ
مِّنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٦﴾

мехаль нужеца гъаре гъесул рах1маталда

хъул лъун ва гъесул г1азабалдаса х1инкъун.

Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّالَهُ х1инкъун х1арамаб жо толел ва Аллагъасул алжаналда ва гъев разильиялда хъуллъун г1ибадатги гъабулел х1акълъунго лъик1ал муъминзабазда г1агарда буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ рах1мат. Гъезда гъеб рах1мат щвеялде щибго щаклъи гъеч1о.

57. Жиндир рах1мат лъун бугеб ц1ад балелда цере рохалил чапарзабилъун гъурал рит1улев Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ вуго

وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ
رَحْمَتِهِ حَتَّىٰ إِذَا أَفْلَتْ سَحَابًا لِّقَاءِ آلِ سُلَيْمَانَ

нужер Бет1ергъан. Цинги
жидеца лъим баччун гьел нак1к1ал
бак1лъараб мехаль дица гьеб нак1к1
цебе къот1ун бачуна бакъвараб,

إِسْلَامَ مَيِّتٍ فَأَنْزَلْنَاهُ إِلَيْنَا فَأَخْرَجْنَاهُ
مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ كَذَلِكَ نُخْرِجُ الْمَوْتَى
لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿٥٧﴾

къечараб, жинда т1ад херги бижун
гьеч1еб ракъалде. Гьелда т1ад ц1адги базабула ва гьелдалъун
хур-херги бижибабула. Гьаб бакъвараб ракъалда т1ад хур-хер
бижибабулеб г1адин, дица хварал г1адамал ч1аго гьарун ракъул
чохьониса т1аде рахъызарула. Гьаб мисал дица нужеи бицулеб
буго нужеца ваг1за насих1ат босизе бокъун.

58. Лъик1аб, тамахаб, безнаб ракъ
бугони гьениб бижулеб жоги лъик1аб,
х1алухъин цик1ун къолеб ва жиндир
мунпаг1ат цик1араб бук1уна.

وَالْبَلَدِ الطَّيِّبِ يَخْرُجُ بَنَاتُهُ بِإِذْنِ رَبِّهِنَّ وَالَّذِي
حَبَّتْ لَا يَخْرُجُ إِلَّا نِكَاحًا كَذَلِكَ نُصَرِّفُ
الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَشْكُرُونَ ﴿٥٨﴾

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб мисал бачунеб буго
жинца ваг1за-насих1аталдаса мунпаг1ат босулев, гьелдалъун жиндир
г1амал лъик1лъулев муъминчиясул. Къвак1араб, ц1амх1алаб, х1ат1-
г1адаб ракъ бугони, гьелда т1ад ц1акъго дагъаб ва заг1ипаб гурони
жо бижуларо. Гьаб мисал буго капурчиясул, жинца ваг1заялдаса
мунпаг1ат босударев, жиндир т1абиг1атги ва гьабулеб г1амалги
квешав. Жидеца шукро гьабулел ва иман лъун лъик1аб г1амал
гьабулел г1адамазе дица дир аятал ва шарг1иял х1укмаби гьадин
баян гьарула. Гьелдалъун жидеца Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ къудраталъул ва
камиллъиялъул пикру гьабула ва гьелдаса г1ибрат (г1акъло) босула.

59. Х1акълъунго Нух1 авараг عَلَيْهِ السَّلَام
вит1ана дица гьесул къавмалда. Гьев
Нух1ица абуна: «Я дир къавм! Нужеца
лъагълъи гьабе жив цогояв Аллагъасе
جَلَّ جَلَالُهُ. Нужеи цоги Аллагъги гьеч1о

لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَى قَوْمِهِ فَقَالَ يَتَقَوَّمُوا
أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ
عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٥٩﴾

жиндие лагълъи гьабизе бегъулев. Нагагъ нужеца ширк гьабун
Аллагъасдехун جَلَّ جَلَالُهُ щибго жо г1ахъал гьабун, дун х1инкъун
вуго Аллагъас нужеда т1ад, жиндир амру к1удияб къиямасеб
къоялъ, жинца ц1акъ унтизабулеб г1азаб биччала абун.

60. Гьесул къавмалъул церехъабаз абуна:
«Нижеда мун вихъулев вуго, я Нух1,
х1акъаб нухдаса ват1алъун.

قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي ضَلَالٍ
مُبِينٍ ﴿٦٠﴾

Ниж руго бит1араб жоялда ругел г1адамал.
Дуца ниж жинда ах1улеб буго къосин ва ах1макълъи.

Гъаб буго киналго умматазул перехъабазул хIал: жал дунялалъ гуккун рукIун, ханлъиялда, бечелъиялда, рахIат-лазаталда рукIун, гъезда ракIалде ккола гъал жидеца Аллагъасде ﷺ ахIулел ва гъесие гIибадат гъабулел гIадамал ахIмакъзаби руго абун.

61. Цинги НухIица абун: я дир къавм! ﷺ
Дун къосун гъечIо дида кинабIаги
ахIмакълъи, гIузруги гъечIо. Дун
вуго кинабго гIалам жинца хьихъулев
БетIергъанасул расул.

62. Дица нужехъе швезабубеб жоги буго
дир БетIергъанас дида аманат гъабубаб
рисалат: нуж Аллагъ ﷺ цо гъавун,
гIицIго гъесие гIибадат гъабиялда
ахIи. Дица насихIатги гъабубеб буго нужее лъикIлъи бокъун.
ТIадегIанав Аллагъас дида лъазабун буго нужеда лъалареб цо-цо
берцинаб ва лъикIаб жо.

Ибнукасирица абун: киналго аварагзабазул сипат буго жал пасихIал,
гIакъилал рукIин. ВагIза-насихIаталъул магIна гъваридал, хIеренал
рукIин. Аллагъ ﷺ лъалел, умматалда гурхIел бугел рукIин. Жинда
Аллагъасул салам лъеяв НухI аварагги ﷺ гъадиनाव хIеренав,
хIалимав, сабру кIудияв вукIана. Гъасул сабру кIодолъи гIелариш
азарго соналда гIагарун заманалъ къавм Аллагъасде ﷺ ахIулел
вукIинги, гъеб кинабго заманаялъ къавмалъул зулмо- къварилъи
баччун вукIинги.

63. Нужеца гIажаиблъи щай гъабубеб
Аллагъас ﷺ нужедаго гьоркъоса
чийса вахIю гъабун абун ва гъев
нужеда расуллъун витIана абун. Гъеб
буго нужеда бугеб гурхIел-рахIмо
ва лъикIлъи. Аллагъасда ﷺ ахираталдаги иман лъечIони
букIинесеб гIазабалдалъун нужее хIинкъи кьолев вуго гъев
расул. Нуж Аллагъасдаса ﷺ хIинкъун хъвадизе ва нужеда гъев
гурхIизе сабаблъунги вуго.

64. НухI авараг ﷺ гьереси гъавуна
жиндир къавмалъ. Цинги дица гъевги
ва иманлъун гъесда нахърилълъаралги
хвасар гъаруна гамайлда тIад
рекIинарун. Дида инкар ккурал, дир

**аварагги аятагги гьереси гьарурал гIадамал гьанкьизаруна
дица. ЦIакъ ракI бецаб, хIакъаб жо бихьлареб ва лъалареб
къавм букIана гьев НухI аварасул عَلَيْهِ السَّلَام къавм.**

Тафсир гьабурал гIалимзабаца абун: Адам аварасда ва НухI аварасда
ﷺ гьоркъоб анцIго къарно (век) букIана, гьеб кинабго заманаялъ
гIадамал Аллагъасда ﷺ иман лъурал рукIана. НухI аварасда ﷺ
цеве Идрис авараг ﷺ вукIана, амма гъав НухI авараг ﷺ вуго
халкъалда дин босун ритIарал аварагзабазул тIоцевесев. НухI авараг
ﷺ расултун витIиялъе сабаб букIана гьеб заманаялда ракъалда тIад
ширк гьабизе байбихьун букIин.

Аллагъасе гIибадат гьабулел, халкъалда дин малъулел лъикIал
гIадамал хвараб мехаль гьезул хобазда хасаб гIаламат гьабизе,
хадуб рукъ(хIужра) базе бай бихьана гIадамаз. Дагъабги хадуб гьеб
хобалде аскIоре рачIун гьев чиясдаса кумек гьаризе, гIакъло тIалаб
гьабизе, гьесда ургъел бикъизе лъугъана. Жеги гIемер замана индал
гьел лъикIал гIадамазул цIарал лъун хъанчал гьаруна, статуяби
гьаруна ва гьезие лагълъи гьабизе бай бихьана. Гьадинаб пасалги
ракъалда тIибитIараб мехаль жиндир къавмалда расултун витIана
НухI авараг ﷺ. ИншаАллагъу гьасул къиса хадубги бицине буго ва
гьениб дагъабги гIатIидго гьесул баян гьабила.

65. ГIадилазул къавмалдаги расултун

**витIана жидеда гьоркъоса бищунго
къадро бугев чи Гьуд абун жинда цIар**

бугев. Гьаб къавм буго яманалъул

къавм. НухIил вас, Самил вас, Ирамир

**вас ГIадидакан бижараб, цIакъ къуватаб, чурхдул чIахIияб
халкъ букIана гьеб. Жидерго чурхдул гучал ругел гIадин
Аллагъасда ﷺ гIасилги ва гIадамазе зулму гьабиги цIакъ
гучаб букIана гьаб къавмалъул.**

Цинги ТадегIанав Аллагъас гьаб къавмалда Гьуд авараг ﷺ витIана
жиндир диналда гьеб къавм ахIулев расултун. Щибаб къавмалда
аварагтун витIулев чи Аллагъас ﷺ тIаса вищула гьеб къавмалъул
бищунго лъикIаб тухум-къибилалдаса ва жиндир гIилму-гIакълу
бугев, жинда гIадамал мутIигIлъулев. Амма Аллагъасда ﷺ гIасияб
купру-ширкалъул халкъ гьев аварасда мутIигIлъичIо абун гьесул
къадро-къимат дагълъуларо ва гьесул гIайиблъунги букIунаро.
Аллагъасул ﷺ аварагзаби ритIиялъул хIикматго буго муъминзаби
ва капурзаби загьиралда лъазе ва цоцаздаса батIа рахьун дунялалдаго
гьезие жидер гIамалазда релъараб жазаъ гьабизе. ТIубараб жазаъ ва

﴿وَالْإِلَٰهَ عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَنْفَوْرُ
أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ ۖ قَالُوا
تَتَّقُونَ﴾

ахираб х1укму гьабулеб заман къямасеб кьо буго.

Цинги гьав Гьуд аварагас عَلَيْهِ السَّلَام жиндир къавмалда абунa: «Я дир къавм! Нужеца лагълъи гьабе цох1о Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ: нуж рижарав, нуже ризкьи кьолев, нуж ахир къямасеб кьолял жинда руссунев. Нуже гьеч1о гьев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гурев цоги шивго чи жиндие г1ибадат гьабизе бегъулев ва жинда к1олев нуже кумек гьабизе. Нужеца Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ х1инкъун гьаб дир ваг1за-насих1ат кьабул гьабиларишча?»-абун.

66. Къавмалдаса капурал г1адамазул церехъабаз Гьуд аварагасда عَلَيْهِ السَّلَام абунa: «Нижеда мун г1адаллъун вихъулев вуго. Дуца бицунеб жоялда балагъараб мехаль мун гьереси бицунев чи вугин кьолев вуго нижеда»-абун.

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرِيكَ فِي سَفَاهَةٍ وَإِنَّا لَنَظُنُّكَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٦٦﴾

67. Гьудица абунa: «Я дир къавм! Дун г1адаллъун гьеч1о, дида кинабг1аги г1акълу заг1иплъи т1аде бач1ун гьеч1о. Кинабго г1алам хьихъулев Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нуж х1акъаб диналда ах1изе расуллъун вит1ун вуго дун.

قَالَ يَقُولُ لَيْسَ بِسَفَاهَةٍ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٦٧﴾

68. Дица нужехъе швезе гьабулеб жо буго дир Бет1ергъан Аллагъасул рисалат ва дунги вуго нуже лъик1аб жо малъулев, нуж дида божизе бегъулев рит1ухъав чи-абун.

أَتُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ ﴿٦٨﴾

Замахшарияс абунa: Аллагъасул свалат салам лъеял аварагабазда гьезул къавмаз г1абдалзаби ругин нужан абураб мехаль, гьезда данде квешаб раг1и абич1ого х1еренаб, х1алимаб раг1и бицин буго берцинаб адабги т1адег1анал т1абиг1аталги гьезул рук1иналъул г1аламат. т1адег1анав Аллагъас лагъадеридаги лъазабулеб буго ах1макъал г1адамаздехун кинаб хит1аб гьабизе кколеб ва гьездаса бугеб зарал х1ехъон сабру халат гьабизе кколеб х1алги.

69. Нужеца щибго г1ажаиблъи гьабуге нужер бет1ергъан Аллагъас жиндир рисалат босун, иман лъеч1ого ч1ани ахираталда бук1инеб бугеб г1азабалдалъун х1инкьи кьезе, нужедаго гьоркъоса чи вит1ана абун.

أَوْعَيْبْتُمْ أَن جَاءَكُمُ ذِكْرُ مَنْ رَبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَضْطَةً فَأَذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٦٩﴾

Гьесда нуж ч1ух1уге, гьесда дандеги

рахъунге. Нужеца раклалде швезабе, ва нужеда лъай нуж рук1ин Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ Нух1ил къавмги гъалаг гъабун, гъезул бак1алда ракъалда рижарал г1адамал. Гъеб къавм гъалаг гъабураб г1адин нужги гъалаг гъарила Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ г1асильяни. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нуже кьун руго ц1акъ къуватал, кутакал чурхдул. Гъеб Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ ниг1маталъе шукру гъабун, гъеб гурелги цоги г1емерал ниг1матал нуже рук1ин лъан, гъезда данде шукру гъабун, Аллагъасе мут1иг1лъун хъвадани, нуж лъик1лъиялда квершел батараллъун рук1ина.

70. Къавмалъ Гъудида абунa: «Мун нижехъе вач1униш вугев нижер умумуз жиде г1ибадат гъабурал алагъазабиги жалго тун, цох1о Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ

г1ибадат гъабе абун нижеда амру гъабизе! Ниж дур амруялде мут1иг1лъиларо. Мун аварaг ватани ва дуца бицунеб жо бит1араб батани, дуца жиндалъун х1инкъи кьолеб г1азабги бачун вач1а нижехъе,»-абун.

Рак1ал сог1ал, г1амал клудиял рук1иналъул, иманалъул щибго асар гъеч1ольиялъул г1аламат буго гъеб гучаб инкар ккевей. Жидеца абулеб буго: ахираталда бук1ине буго г1азаб абун ниже х1инкъи кьола вук1инч1ого гъабсаг1атго гъабе ниже г1азаб абун.

71. Аллагъасул салам лъеяв Гъудица абунa: «Гъеб нужер г1орхольан борч1араб куфру сабаблъун нужеда Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ ццим бахъин ва г1азаб бач1ин х1акълъана. Нужеца дида данде къец (даг1ба) гъабулебиш бугеб щибго мунпаг1ат, я зарал гъабизе к1оларел хъанчазул хабарги бицун.

Гъел хъанчалги нужецаго ва нужер умумуз гъарурал, Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан гъез кумек гъабиялъе ва гъезие лагълъи гъабизе ккеялъе щибго х1ужа-далил гъеч1ел жал руго. Гъанже нуж балагъун ч1аха кинаб г1азабдай Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нуже гъабила абун. Дунги вуго гъеб г1азаб бач1иналде валагъун ч1ун»-абун.

72. Гъуд аварaг عَلَيْهِ السَّلَام ва гъевгун цадахъ рук1арал муъминзабиги дица хвасар гъаруна дир ц1об-рах1маталдалъун. Ва гъеб дир аятал гъереси гъарураб

قَالُوا الْحَيْثُنَا النَّعْبُدُ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَدْرَمَا
كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأَتَيْنَا بِمَا تَعَدَّائَانِ
كُنْتُمْ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٧٠﴾

قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ
رِجْسٌ وَغَضَبٌ أَتُجَادِلُونَنِي فِي أَسْمَاءِ
سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا تَزِلُّ
اللَّهُ بِهِمَا مِنْ سُلْطَانٍ فَأَنْتُمْ تَنْظُرُونَ وَإِنِّي
مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظَرِينَ ﴿٧١﴾

فَأَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا
وَقَطَعْنَا دَائِرَ الَّذِينَ كَذَبُوا بآيَاتِنَا وَمَا
كَانُوا مُؤْمِنِينَ ﴿٧٢﴾

капураб къавмалъул дица ахир къот1изабуна, къолболъанго гъезул рижиги бакъвазабуна. Гъеб къавм бук1инч1о жидеца иман лъолеблъун.

Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّالَهُ гъел х1инкъич1о, жидер авараг гьереси гъавиги гъез теч1о. Щибго нич ва х1инкъи гъеч1ого куфруялда ва г1амал к1одолъиялда ч1ана. Т1адег1анав Аллагъас гъезие г1азаб гъабизе бит1ана жиндиль баракат гъеч1еб, жинца наслу-тухум т1аг1инабулеб гъури.

Ибнукасирица абуна: Т1адег1анав Аллагъас гъаб «Г1адилад» абулеб къавм ц1акъго г1орхольан араб мехаль жидер зулму-пасалъиялдагъун, лъабго сональ ц1ад къот1изабуна ва гъел ракъуца хвеедде г1агарлъана. Гъеб заманаяль г1адат бук1ана ц1ад гъаризе Маккаядде ва Каг1ба рукъалде г1адамал рит1улеб. «Г1адил» къавмалъги лъабкъоялда анц1го чи вугеб къокъа бит1ана Маккаядде жидеца ц1ад гъаризе.

Гъел г1адамал т1убараб моц1аль гъекъон-кванан, гъарабашазда кеч1 ах1изабун, кеп босулел рук1ана. Цинги цо г1алахалдеги ун гъез абуна: «Я Аллагъ, дуда лъалаха ниж гъанире унтарав чиясде ракизе рач1арал гъеч1еблъи, ва гъесие дару гъабулелги гъеч1еблъи. Нижер асирзаби хвасар гъаризе рач1арал гъеч1еблъиги. Дуца «Г1адилазе» ц1ад бай Аллагъ, цебеги гъезие балеб бук1араб х1алаль» – абун.

Цинги гъезда т1аде лъабго бат1ияб нак1к1 бач1ана ва гъез цо ч1ег1ераб нак1к1 т1аса бишун «Гъаб нак1к1 буго лъим г1емераб»- ан абуна. Цинги нак1к1азда гъоркъосан ах1улеб гъаракъ раг1ана: «Нужеца т1аса бищана нуж гъалаг гъарулеб, нужер рохъо гъабулеб жо, жинца цониги чи нахъе толареб» – абун. Гъеб гъурияль щивав чи зобалазде ворхулев вук1ана ва гъенисан бет1ер г1одобе гъабун ракъалда реч1ч1ун, черхалдаса бет1ер бат1алъун унеб бук1ана-абун. Гъал «Г1адилазул» къисса хадубги бач1ине буго, Инша Аллагъ.

73. Самудияздеги вит1ана дица аварагъун гъезулго къавмалъул чи Ссалих1 عَلَيْهِ السَّلَام.

Самуд вук1ана Г1асирил вас, гъав Г1асирги Ирамил вас – Нух1ил вас Самил васлъун жив вугев. **Ссалих1**ица жиндирго къавмалда абуна: «Я дир къавм, Нужеца цох1о Аллагъасе гъабе лагълъи. Нужее гъеч1о цоги кинавг1аги Аллагъ жиндие лагълъи гъабизе бегъулев ва

وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْهُمْ صَلَّحُوا فَقَالَ يَتَّقُونَ
أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ. قَدْ
جَاءَتْكُمْ بَيِّنَاتٌ مِنْ رَبِّكُمْ هَذِهِ نَافَةُ
اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي
أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمْسُوْهَا بِسَوْءٍ فَيَأْخُذَكُمْ
عَذَابُ آلِيمٍ ﴿٧٣﴾

жинца кумек гѣбулев. Х1акълъунго Аллагъас нуже муг1жизат гѣбун буго. Гѣаб варани буго гѣб муг1жизат. Нужеца гѣб варани щибго зарал гѣабич1ого те Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ ракъалда т1ад жиндие бокъараб бак1алда хъвадулеблъун ва бокъараб бак1алдаса хер кваналеблъунги.

Т1абарияс абунa жиндир къавмалъ муг1жизат бихъизе гѣабе абун абидал Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ кьуро хъвалхъинабун гъенисан къват1ибе бач1ана гѣб варани. Хадубги Ссалих1ица абунa: «Нужеца гѣб вараниялъе щибго къварильти гѣабуни, Аллагъас нуже жинца унтize гѣабулеб т1азаб гѣабизе буго»-абун.

74. Нужеца ракъалда ч1езабе ваг1залъун ва насих1атлъун нуж «Г1адил» къавмги гъалаг гѣабун, гъелдаса хадуб заманаялъ ракъалда т1ад халипалъун гъарураблъи. Нуж ракъалда т1ад парахат гъаруна, нужеего бокъухъин рорхатал к1алг1аби разеги риччана.

وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ
عَادٍ وَنُوحًا فِي الْأَرْضِ تَتَّخِذُونَ
مِنْ سُوءِهَا قُصُورًا وَتَتَّخِذُونَ الْجِبَالَ
بُيُوتًا فَادْكُرُوا آيَةَ اللَّهِ وَلَا تَعْتَوْا
فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٧٤﴾

Муг1рул рорлъун гъенир жанирги

нужеца рукъзал гъарулел руго нуж жанир ч1езе.

Къурт1убияс абунa: «Гъезул г1умру халатаб бук1ун, ракъалда парал минаби ч1унтулел рук1ана гъел хвелелде цере. Гъедин бугелъул гъез къурабаль жанирго рукъзал гъарулел рук1ана.

Аллагъасул рахъальан нуже ругел г1емерал ниг1маталги лъай нужеда ва гъезде щукруги гѣабе. Нуж ракъалда т1ад пасалъаби гъарун г1асиял, пасикъал г1адамаллъун хъвадуге»-абун.

75. Ссалих1ил къавмалъул ч1ух1араб, г1амал к1удияб къокъаялъ абунa Ссалих1ида нахърилълъун иман лъурал муъминзабазда, гъел мискинал, заг1ипаллъун рихъун: «Нужеда лъалищха гъав Ссалих1 عَلَيْهِ السَّلَام Аллагъас вит1арав аварaг вук1ин?» – абун.

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ
لِلَّذِينَ اسْتَضَعُوا لِمَنْ ءَامَنَ مِنْهُمْ
أَتَعْلَمُونَ أَنَّ صَالِحًا مُرْسَلٌ مِنْ رَبِّهِ
قَالُوا إِنَّا إِنَّمَا أَرْسَلَيْهِ بِهِ مُؤْمِنُونَ ﴿٧٥﴾

Гъез абунa: «Лъала нижеда гъев аварaг вук1ин ва нижги гъев Ссалих1 жиндалъун вач1араб рисалаталда иман лъурал руго» – абун.

76. Доб ч1ух1араб, бечедаб къавмалъ абунa: «Нижеца инкар кколеб буго нужеца жинда иман лъураб жоялда» – абун.

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا إِنَّا لَذِينَ
ءَامَنُوا بِهِ كَذِبُونَ ﴿٧٦﴾

77. Цинги жидеца гъеб вараниги хъуна

ва гъелги ч1ух1ана Аллагъасул ﷺ

амруялда нахърильтьине. Хадуб

жидецаги абуна: «Я Ссалих1, нижеца

вараниги хъуна, Аллагъасдеги ﷺ

г1асильхана. Мун унго-унгояв расул ватани, гъанже вач1аха дуца

нижее х1инкъи кьолеб бук1араб г1азабги бачун»-абун. Гъеб

раг1и гъез абуна гъев махсароде гъавун ва жидеде г1азабги

бач1инаро абун.

فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ

وَقَالُوا لَا يَصْلِحُ إِلَاتِنَا إِنَّمَا نَعْبُدُ مَا

كُنْتُمْ مِنَ الْمُرْسَلِينَ ﴿٧٧﴾

78. Гъал Самудиязда Аллагъас ﷺ

зодиса гучаб гъаракъги, гъоркъан ракъ

багъариги т1аде биччана ва жидер рак1ал

къвагъун гъел руге-ругелъур г1одоре

рортун хвана.

فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ

جِثَمِينَ ﴿٧٨﴾

79. Гъезде швараб гучаб г1азаб

бихьидалго рак1 къварилъун Ссалих1

гъездаса вуссана ва пащманлъиялда,

х1асратлъиялде ккун жинца абуна: «Я

дир къавм! Дица нужехъе дир Бет1ергъан

Аллагъасул рисалатги швезабуна, берцинаб насих1ат гъабун

нуж Аллагъасул ﷺ диналдеги ах1ана. Киниги нужее рокъулел

рук1инч1о насих1атчаг1и.

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَلْقَوْمَ لَقَدْ

أَتَيْنُكُمْ رَسُولًا مِّن رَّبِّي وَنَصَحْتُ

لَكُمْ وَلَكِن لَّا تُحِبُّونَ التَّصْحِينَ ﴿٧٩﴾

Гъездехун тушманлъи гъабулеб бук1ана. Гъанже дир насих1аталъ

нужее мунпаг1ат гъабиларо»-абун.

Ибнукасирица абуна: Ссалих1ил къавмалъул варани бук1ана цо

къоялъ кинабго лъим гъеб вараниялъе тезе къот1и гъабураб, цогидаб

къоялъ къавмалъе бук1ана гъеб лъим. Вараниялъе лъим бугеб

къоялъ жидеца гъеб варани беч1ч1ун киназего гъекъезе г1езег1анаб

рахъ щолаан. Гъадин дагъаб замана инелдего капураб къавмалда

ч1алг1ана вараниялъе лъим тун, гъеб беч1ч1ун рахъ гъекъон рук1ине

ва жидеца киналго г1адамалги рази гъарун (Ссалих1ги гъесда иман

лъурал дагъал чаг1иги хут1изег1ан) варани хъвезе х1укму гъабуна.

Гъеб хъвезе т1аде босана к1иги чияс: цояв вук1ана бечедай г1аданалъ

жинда зина гъабизе разилъун ва боц1и къун варани хъвезе вит1арав.

Цогидав вук1ана жиндие ч1ужу яч1унарев сурукъав чи. Гъесие

цог1и капурай г1аданалъ жиндир цлакъ берцинай яс къезе къот1и

гъабуна.

Гъав к1иявго чияс жидер къавмалдаса бишунго квешал г1адамазул цо

кьока данде гьабуна ва жидер ич1го чи г1уна. Гьез вараниги хьуна. Гьеб хабар раг1ун кинабго кьавм варани бугеб бак1алде бач1ана. Гьениве вач1ун Ссалих1 авараг عَلَيْهِ السَّلَام г1одана кьавмалъ гьабураб жо бихьидал ва жинца абуна: «Нужее лъабго кьо буго ч1аго рук1ине» - абун. Дов ич1го чи варани хьун хадур ургъана Ссалих1 ч1вазеге. Жидецаги абуна: «Гьев рит1ухъав авараг ватани, нильеде глазаб рещт1инелде цева нильеца гьев хвезавила. Гьереси бицунев чи ватани, жиндирго вараниялда хадув вит1ила» – абун. Цинги Ссалих1 ч1вазе абун жал нухда унаго Аллагъас جَلَّالُهُ гьезда т1аде зодисан ганч1ал рехун, бут1рул ч1инт1изарун г1одоре рехана.

Гьедин ич1го чи хун ватараб мехалъ Ссалих1ил кьавмалда бич1ч1ана гьев х1акъав авараг вук1ин ва гьезул гьумералъул кьер т1огьиллъана. К1иабилеб кьоалде гьурмал баг1араб кьералде сверун рук1ана. Лъабабилеб кьоалъ гьезул гьурмал ч1ег1ераллъун лъугъана. Ункъабилеб кьоалъул бакъ баккиелде гьел жидецаго черхалда х1анут1ги (х1енех1) бан хвалида х1адурун рук1ана ва щиб глазаб жидеде бач1инеб лъаларого х1айранлъун рук1ана. Гьеб х1алалда жал рук1аго зодисан гучал гьаркьал рахъун, гьоркьан ракъ багъарун шивго чи нахье хут1ич1ого хун т1аг1ана.

Аллагъас нильлъ ц1унаги жиндир ццим бахъулеб г1амалалдаса. Амин.

80. Лут1 аварагги عَلَيْهِ السَّلَام вит1ана дица

жиндир кьавмалде. Гьев Лут1ица

къавмалде абураб г1ужги рак1алде

швезабе нужеца: «Нужеца ц1акъго

къабих1аб жо гьабулеб бугоха, нужедаса себе гьаб кинабго

г1аламалъул цониги кьавмалъ гьабич1еб.

Гьеб къабих1аб пиша буго бихьинчи бихьинчиясде нахъехун лъугъин, ч1ужуг1аданалдаса г1адин лазат босизе.

81. Нуж Аллагъас جَلَّالُهُ шагъват

т1убазе рижарал руччабиги жалго тун,

гьеб иш гьабизе бихьиназда аск1оре

лъугъунел руго.

Цох1о шагъват т1убай, гьелда нахърилът1ин буго х1айваназул т1абиг1ат. Г1адамазул т1абиг1ат буго Аллагъас جَلَّالُهُ х1алал гьабураб х1алалъ бихьиназ ва руччабаз цоцаздасан мурад т1убайи, гьеб мурад т1убаялда жаниб лъимер лъугъинги, жидер наслу нахье хут1иги, напс х1арамаб жоялдаса ц1униги хал гьабун бук1ин. Гьеб къабих1аб пиша

وَلَوْ طَائِفًا لِّقَوْمٍ هَاتُوا فَالْجِشَّةَ مَا
سَقَّكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ ﴿٨٠﴾

إِنَّا كُنَّا نُنْزِلُ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِّنْ
دُونِ الْمَسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ﴿٨١﴾

гъаби гуребги, нуж руго кинабго рахъалъан г1орхъолъан араб жо гъабулеб къавм ва нужее щибго жоялъул ничги гъеч1о, нужер куфруялъе ахирги гъеч1о.

82. Лут1 аварасул عَلَيْهِ السَّلَام насих1аталъе гъесул къавмалъ лъик1аб жоялдакъун жаваб гъабич1о. Гъеб къавмалъ абуна: «Гъав Лут1ги гъасда божаралги жидер росулъан къавт1ире къот1е! Нижеда

وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا
أَخْرِجُوهُمْ مِّنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنَاسٌ
يَّتَطَهَّرُونَ ﴿٨٢﴾

гъел рихъулел руго нильеца гъабулеб жоялдаса рац1ададаллъун. Нильеца гъабулеб пиша гъез къабих1аблъун рик1к1унеб буго. Гъел г1адамал нильеда гъоркъор бегъуларо.

83. Цинги Лут1ил къавмалда т1ад г1азаб рещт1инабураб мехалъ дица Лут1ги гъесда иман лъураб агълуги г1азабалдаса хвасар гъабуна. Гъесул ч1ужу гъайич1о г1азабалдаса йорч1изе.

فَأَنجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا أَمْرَأَتَهُ
كَانَتْ مِنَ الْغَايِبِينَ ﴿٨٣﴾

Гъей жидеде г1азаб шваразда гъоркъой йик1ана, жинда г1азаб шцезе мустах1икълъун йик1иналъ: Жинца Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ инкарги ккурай, Лут1ие хиянатги гъабурай йик1ун.

84. Дица гъеб къавмалда т1ад жужах1алъул рух1арал ганч1азул ц1ад базабуна. Мун валагъе, дуца пикру гъабе, я гъаб Къуръаналде г1енеккарав чи, кинаб ахир ккараб гъаб г1асияб, пасикъаб, къабих1аб къавмалъул.

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا نَّظَرَ كَيْفَ
كَانَ عَقِبُهُ الْمُجْرِمِينَ ﴿٨٤﴾

Гъев Лут1 вуго жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв Ибрагъим аварасул эмен Азарил Гъаранил вас. Жинца иман лъун Ибрагъим аварагун цадахъ Лут1 عَلَيْهِ السَّلَام Шамалъул ракъалде вач1ун вук1ана. Гъениб бугеб Садум абулеб ракъалда аварагъун вит1ун гъеб къавм Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ диналда ах1улев вук1ана. Гъеб къавм ц1акъ чорокаб къавм бук1ана, цогидал къавмаз гъаруларел г1адал к1удиял мунагъал ва инжитал пишаби жидеца гъарулелги рух1ана. Гъав Лут1 аварасул عَلَيْهِ السَّلَام амру-нагъю босич1еб мехалъ ва жидеца ракъалда гъарулел пасалъаби г1орхъолъан араб мехалъ, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъезда т1ад г1азаб рещт1инабуна. Цох1о Лут1ил хъизан гурони иман лъурал рух1инч1о ва гъеб хъизаналдаса Лут1ил ч1ужуги капурай йик1ана. Лут1 аварасухъе عَلَيْهِ السَّلَام гъобол вач1араб мехалъ гъеб хабар балъго квешаб къавмалде шцезабулаан гъей ч1ужуялъ.

Лут1ил къавмалъ гъабулеб бук1араб пишаялда ливат1 абула. Гъаб буго бихъиназул бугониги руччабазул бугониги, нахъияб рахъалда жимаг1 гъаби. Г1алимзаби хилиплъана щиб г1акъуба гъабилеб гъадинаб къабих1аб жо гъабурал г1адамазе абун.

Абух1анипал мазгъабалда гъел г1адамал борхатаб кьурулъан гьоркъе рехун, хадур ганч1алги реххе абула.

Имам Шапиг1ияс цо раг1иялъулъ абуна гъалг1адамал ч1имих реч1ч1ун ч1вала абун, г1олилал ругониги, мух1ссинал ругониги. Мух1ссин абула шарг1ияб ригъин гъабун рос-лъадилъун лъугъун, цоцазда аск1ор лъугъарал г1адамазда.

Жинда Аллагъ разилъаяв имам Ах1мадица жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуг1аббасидаса бицараб х1адисалда буго: «Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас гъабулеб абуна: нужеда Лут1ил къавмалъул г1амал гъабулел цо г1адамал ратараб мехалъ нужеца паг1илги (жинца гъабулев) ва мапг1улги (жинца гъабулев) к1иявго ч1вай – абун. Цоги г1алимзабаца абуна ливат1алъулги зинаялъулги цого х1укму бугин: г1олилазда нусго т1ил къабила, мух1ссинал ч1имих реч1ч1ун ч1вала абун.

Жиндир ч1ужуялда нахъияб рахъалда жимаг1 гъаби к1удияб мунагъ буго, гъеб гъабулев чиясдаса ч1ужу ят1а гъайизе ккола.

**85. Мадяналъул къавмалда жидерго
чи Шуг1айб عَلَيْهِ السَّلَام вит1ана аварагълун.
Шуг1айбица абуна: «Я дир къавм!**

**Нужеца лагълъи гъабе цох1о Аллагъасе
جَلَّ جَلَالُهُ. Нуже цоги Аллагъ гъеч1о гъав
жив цогояв Халикълъун ва Разикълъун
вугев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гурони. Гъесул
рахъалъан нуже баянал х1ужабиги
рач1ун руго дун рит1ухъав авараг
вук1иналъе нуг1лъи гъабулел. Нужеца
къалиги цезабе, ц1адируги бит1ун**

**х1алтг1изабе ва г1адамазе хиянат гъабун гъезул боц1и кваназе
нухал ралагъуге. Гъаб ракъалда т1ад Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ шарг1иял
нухал рицунел аварагзаби рач1ун хадур, гъел нухал хвезарун
пасалъаби гъаруге. Гъаб дица малъулеб жо нуже лъик1аб буго
нужер дуниялалъе ва ахираталъе. Нуж иман лъурал г1адамаллъун
ратани, гъаб дир насих1ат къабул гъабе ва Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ
г1асилъи те.**

Мадян абулеб шагъарги ва гъелда сверухъ ругел росаби ва ракъ буго Х1ижазалдасан (Макка-Мадина) Шамалда унеб мехалъ Табук

وَالِى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَنْفَوهُ
أَعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُم مِّنَ إِلَهِ غَيْرُهُ قَدْ
جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَأَوْفُوا
الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا
النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تَقْسِدُوا فِي
الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ
لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿٨٥﴾

шагъаралде швелелде нухда батулеб бак1.

86. Ва нуж г1одор ч1оге киналго
г1адамал хъвадулел нухада,
Аллагъасда ﷺ иман лъурал,
Шуг1айб аварагасде т1аде
унел г1адамал нахъч1вазелъун
ва гъезие ч1ваялдалъун х1инкъи
къезеги. Аллагъасул ﷺ бит1араб
нух гъет1араб, мекъаблъунги
гъабуге.

Гъаб заманаялъул къосараб къавмалъ абулеб г1адин: «Гъаб исламияб
дин г1акълуялда рекъон кколеб гъеч1о» – абун. Гъаб раг1и абула
жидер гъава-напсалъе бокъараб жо дидалда жаниб батич1еб
мехаль.

Нужеца раклалде швезабе дагъал, заг1ипал рук1арал нуж
Аллагъас ﷺ кин г1емерал ва къуваталлъун гъарураблъи. Ва
нужеца пикруги гъабе нужеда церехун рук1арал, жидеца ракъалда
г1ад зулму-насалъи гъабун хъвадарал къавмазул ахир кинабдай
бук1ана абун. Аллагъас ﷺ гъалаг гъаруна гъел къавмал.

87. Нужедаса цо къокъа дун авараг
вук1иналда ва дун жиндалъун вач1араб
Аллагъ ﷺ цо гъавулеб дидалда иман
лъурал ругони, цогидаб къокъа жидеца
иман лъеч1еб бугони, нуж к1иязго
сабру гъабе Аллагъасул ﷺ цо х1укму

загъирлъизег1ан ва жинца нилъеда гъоркъоб х1акъаб х1укмуги
гъабизег1ан. Х1акълъунго Т1адег1анав Аллагъ жидеца х1укму
гъабулезул бищунго г1адилава лъик1ав вуго.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Шуг1айб аварагасда ﷺ абула
«аварагабазул хат1иб»-абун, гъесул мац1 пасих1аб бук1иналъ ва
ваг1за берцинаб, рекелъе бортулеб бук1иналъги. Гъаб аяталда
жаниб цлакъ тамахго бицун ва амма кутакалда рекелъе унеб
х1алалъ бич1ч1изабулеб буго Аллагъас ﷺ х1укму гъабизе
бук1ин рит1араздаги мекъаздаги гъоркъоб ва мекъал чаг1и шал
ругелали гъабсаг1атго лъалеб бук1инги. Х1акъаб жо щиб бугебали
жинда мух1канго лъалеб бук1аниги, жинда данде ругежда гурх1ел
гъабун, гъезда хъач1аб раг1и абич1ого «Аллагъас ﷺ нилъеда
гъоркъоб х1укму гъабизег1ан сабру гъабеян»- абулеб буго. Гъаб буго

وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ
وَتَصِدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ مَنِ آمَنَ
بِهِ وَتَبِعُوا نَهْجَ إِبْرَاهِيمَ الْأَبْرَحِيمِ
إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ لِي آيَةً
قَالَ إِنَّمَا اتَّقِ اللَّهَ ۚ بَشِيرٌ
كَيْفَ كَانَ عَقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ﴿٨٦﴾

وَإِنْ كَانَ طَائِفَةٌ مِّنْكُمْ آمَنُوا
بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ وَطَائِفَةٌ لَّمْ يُؤْمِنُوا
فَأَصِرُوا إِلَىٰ إِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَاعَدَ
خَيْرَ الْحَكِيمِينَ ﴿٨٧﴾

пасих¹лъялъял ва г¹акъиллъялъял цо мисал.

88. Аллагъасда **جَلَّ جَلَالُهُ** иман лъезе ва аварагасда нахърилъялъяне ч¹ух¹араб къавмалъял церехъабаз абуна: «Я Шуг¹айб! Нижеца мунги, дуда иман лъурал г¹адамалги гъаб нижер росулъан къват¹ире къот¹изе руго, яги нуж гъеб ц¹ияб динги тун нижер диналде руссине руго»-абун.

Гъезие жаваб гъабун Шуг¹айбица абуна: «Нижее къвариг¹унго гъеч¹логойишха нужеца ниж ват¹аналдаса къват¹ире къот¹улел ва нужер диналдаги руссинарилел?»-абун. Гъаб раг¹иялъялги гъваридаб маг¹на буго: нужее гъеб иш гъедин гъабизе бокъун бугониги, ниж гъелда мут¹иг¹лъяларо ва нижерго ват¹анги динги теларо абураб. Хадубги Щуг¹айбица абуна:

89. Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** бит¹араб нухалда ва бит¹араб диналда т¹орит¹ун хадуб гъеб динги тун нужер диналде ниж руссани, ниж Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** рахъалъан ц¹акъ к¹удияб гъереси бицарал г¹адамал рук¹уна. Ниж гъеб бат¹улаб диналде руссунаро ва гъеб иш гъабизе ниж разилъяларо, Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** х¹укму-къадар бук¹ун гъесие ниж г¹одорег¹ан гъаризе бокъани гурони. Нижер бет¹ергъан Аллагъ жиндир г¹елму-лъай кинабго жоялда г¹ат¹илъарав, сверун лъугъарав вуго. Гъев Аллагъасда **جَلَّ جَلَالُهُ** буго нижер таваккал т¹амиги. Я нижер бет¹ергъан Аллагъ, нижедаги гъаб нижер къавмалдаги гъоркъоб дуца х¹укму гъабе х¹акъаб, бит¹араб, жиндиль зулму гъеч¹леб х¹укму гъабиялъ. Мун вуго Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ** жидеца х¹укму гъабулезул бищунго лъик¹ав.

90. Цинги гъесул къавмалъял церехъабаз гъеб къавмалда хит¹аб гъабун абуна: нуж гъав Шуг¹айбида иман лъун гъесда нахърилъялъяни нуж ц¹акъ ч¹орого хут¹арал рук¹ине руго, нужеца умумузул динги тун мекъаб дин босиялдалъян.

91. Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** гъеб къавмалде т¹ад г¹азаб биччана: гучаб ракъ

﴿قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُحْجِثَنَّكَ يَشْعِيبَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَوْمِنَا وَلَتَعْلَمُنَّ فِي مَلَّتِنَا قَالَ أَوَلَوْ كُنَّا كَرِهِينَ﴾

﴿فَدِأَفَرَّتْ رَيْثًا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنَّ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِذْ جَعَلْنَا اللَّهُ مِنْهَا وَ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ﴾

﴿وَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَئِنْ أَتَيْتُمْ شُعَيْبًا إِكْرَاهًاذَا لَخِيرُونَ﴾

﴿فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جِثِيمِينَ﴾

багъариялъ гъалаг гъарун, жидерго рукъзабахъ хун г1одоре ккараллъун лъугъана.

92. Жидеца Шуг1айб авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ гьереси гъавулел рук1арал г1адамал жал ч1агого рук1инч1ел г1адин т1аг1ун ана. Жидеца Шуг1айб

الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَأَن لَّمْ يَعْرِفْهَا
الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَأَن لَّمْ يَعْرِفْهَا

авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ гьереси гъавулел рук1арал г1адамал руголъана х1акъикъаталдаги жал ч1орого хут1араллъун. Гъез абухъин Аллагъасда иман лъун Шуг1айбида нахърилъгъарал муъминзаби рук1инч1о ч1орого хут1арал.

93. Цинги Шуг1айб гъеб къавмалдасан вуссана ва жинца абунa: «Я дир къавм! Х1акълъунго дица нужехъе швезабунa дир бет1ергъан Аллагъасул рисалат ва дун нужеда гурх1ун г1емер насих1ат

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَاقَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ
رِسَالَتِي ربي وَتَصَحَّتْ لَكُمْ فَاكْفَيْتُمْ
ءَاسِي عَلَى قَوْمٍ كَافِرِينَ

гъабулевги вук1ана. Гъанже кинха дун пащманлъилев Аллагъасда инкар ккураб къавмалъе гъес г1азаб гъабунин»-абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Шуг1айб аварагасул къиса цогиги суратазда бицун буго ва гъесул къавмалъе гъабураб г1азаб бат1и-бат1ияб бицун буго. Гъеб кинабго данде бачиндал гъелъул х1асил буго жидее г1азаб гъабулеб къоялъ гъезда т1аде бец1аб нак1к1 бач1ун гъел бец1лъукъе ккезаруна. Гъеб нак1к1гун цадахъ ц1адул карачелалги кутакаб бух1иги бук1ана. Цинги зодисан кутакаб гъаракъ бахъана ва гъоркъ ракъги к1обок1ана. Гъезул рух1алги росун ана, чурхдулги рортун ана, ч1агого рук1инч1ел г1адин цох1о лах1заталъ авалавги ахиравги чи т1аг1ана.

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ ниль ц1унаги жиндир г1азаб т1ад гъабулеб г1амалалдаса.

94. Щибаб росдал агълуялда дица авараг вит1индал ва жидеца гъевги гьереси гъавидал, дица гъел г1адамазда т1аде цо-цо къварилъи биччана: унти, ракъи ва цогигабги, гъел г1адамаз иман лъезе бокъун ва Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ мук1урлъун, гъесие г1ибадат гъабизе бокъунги.

وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّبِيٍّ إِلَّا أَخَذْنَا أَهْلَهَا
بِالْبِاسِ وَأَظْرَأَ أَهْلَهُمْ يَضْرَعُونَ

95. Цинги гъеб къварилъи т1аса босун гъелъул бак1алда сахлъиги бечелъиги къолеб бук1ана, гъел сахлъун, г1емерлъун жидеда т1ад бук1араб къварилъи к1очон лъугъинег1ан. Гъеб

ثُمَّ بَدَّلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتَّى
عَفَوْا وَقَالُوا قَدْ مَسَّ آبَاءَنَا الضَّرَّاءُ وَالسَّرَّاءُ
فَأَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

мехаль жидеца абулаан: «Гъаб нильеде швараб г'адаб рахъи-
къеч ва унта-щокълъи нильер умумуздаги швараб жо буго,
гъаб буго дуниялълул г'адатияб жо, Аллагъасул ﷻ рахълъан
бугеб г'лазаб гъеч'ло» – абун. Гъаб хабарги бицун гъл г'адамал
жидерго куфру-ширкалда т'ад ч'олел рук'ана ва Аллагъ ﷻ
цо гъавун гъесие г'ибадат гъабиялда, ахираталда иман лъеялде
рач'унел рук'инч'ло.

Гъаб каламалълул х'асил буго: Т'адег'ланав Аллагъас г'адамазул
х'албихъи гъабун, жидеца тавбу гъабизе бокъун гъезда т'аде
къварилъаби риччала. Тавбу гъабич'лого г'асилъиялда ч'араб мехаль,
къварилъиялълул бак'алда бечелъи, сахълъи къун, жидее бокъухъин
яшав гъабизе тола, гъл ниг'матал жидее къурав Аллагъ ﷻ вук'ин
лъан, гъесие шукру гъабизе бокъун. Ниг'матазда шукруги гъабич'леб
мехаль, мунагъаздаса тавбуги гъабич'леб мехаль гъезда т'аде г'лазаб
биччай гуреп цоги сабаб бук'унаро. Гъедин бугелълул Аллагъас ﷻ
абулеб буго: Цинги дица гъеб агълу тохълукъего т'аде г'лазаб биччан
гъалаг гъарула ва жидеде гъеб г'лазаб бач'ина абун рак'алдаги
бук'унаро. Иман лъун гъеч'елълул, гъл гъапулълун рук'уна.

96. Гъл г'адамаз ва цогидал къавмаз
иман лъун бук'арабани ва Аллагъасдаса
ﷻ х'инкъун г'ибадатги гъабун
бук'арабани, дица гъезда т'аде г'лазаб
биччалароан. Дица зобалазул ва ракъазул
рагъаби рагъун гъезие г'емерал ва бат'и-
бат'иял ниг'матал къелаан ва рах'атаб, х'алхъияб яшав гъабизе
телаан. Киниги жидеца Аллагъасда ﷻ иман лъеч'елълул ва
аварагазбиги гъереси гъаридал, дица гъл къавмазде г'лазаб
биччана гъез гъабулеб бук'араб г'асилъиялъе ва куфру-
ширкалъе жазалълун.

وَأَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ أَمْسُوا وَاتَّقُوا فَتْحَنَا
عَلَيْهِمْ بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ
وَلَكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا
يَكْسِبُونَ ﴿٩٦﴾

97. Дица гъалаг гъарурал росабазул
г'адамал божунищ рук'арал жидеда
т'аде Аллагъасул ﷻ г'лазаб бач'инаро
абун къаси гъл къижун ругеб мехаль?

أَوَأَمِّنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا
بَيِّنًا وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٩٧﴾

98. Яги гъл г'адамал божунищ
рук'арал жидеде г'лазаб бач'инаро абун
къад къоялъ, жал лъимал-хъизангун
рек'елгъеялда ругеб мехаль?

أَوَأَمِّنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَنْ يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا
صُحُفٍ وَهُمْ لَا يُعْبَوْنَ ﴿٩٨﴾

Гъазие къот'и гъабурав чи щив вук'арав, къасиниги къадниги нужеда

глазаб бачлине гьечлин абун. Щивго чи вуклинчло гьеб кьотли гьабурав ва гьездасан глазаб нахь чIвалев чиги вуклинчло нагагь гьеб глазаб бачлани.

99. Гьал гIадамал Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ нигIматазул макруяль гуккунишха рукIарал, кидаго жал сах-саламат, рахIат-лазаталда руклине руго

أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٩٩﴾

абун раклалде ккун, гьедин рукладго жидеда тIаде глазабги бачIун. Гьедин Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ нигIматазул макруяль гуккун рукулнаро дуныл-ахираталда жал чIорого хутIулел гIадамал гуруни.

ГIакълуги лъайги бугел гIадамал гуру гьел. Гьел руго хIайваназул даражаялда ругел, кваналей жо цвани, цоги щибго жоялгул пикру гьабуларел гIадамал.

ХIасанул Басрияс абун: «Муъминчи Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ тIагIат гIибадат гьабулев вуклуна ва Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ щим бахъиялдаса хIинкъун, гьесдаса нечонги вуклуна. ГIасияв, кьосарав чи Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъун вуклуна ва жив цлакъ раклIодобе биччан, хIалхьонги вуклуна» – абун.

100. Гьал къавмалги гьалаг гьарун гьаз тIад яшав гьабун букIараб ракъалде рачIарал гIадамазда щибго жо бичIчIулариш? Гьел гIадамаз пикру кин гьабулареб тIадегIанав

أَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذِينَ يَرِثُونَ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ أَهْلِهَا أَنْ لَوْ شَاءَ أَصْبَنَّا لَهُمْ بِذُنُوبِهِمْ وَنَطَعِ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿١٠٠﴾

Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ бокъани, гьезул мунагъал сабаблъун гьелги пасат гьарулеблъи. Капураб, пасикъаб къавмалъул раклIазда дица мугъру чIван буклуна ва гьезда кинабгIаги вагIза рагIунаро ва жидеца гьеб къабулги гьабуларо.

101. Дица дуда жидер къиса бицарал росабазул къавмал руго МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьал церехун рехсарал:

تِلْكَ الْفَرَى نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِهَا وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِنْهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا مِنْ قَبْلُ كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ الْكَافِرِينَ ﴿١٠١﴾

жидехье аварагзаби ритIарал, гьел гьереси гьаридал батIи-батIияб глазаб гьабиялдалъун дица жидеэ глазабги гьабурал. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ хIакъаб динги босун, баянал хIужабигун ва мугIжизаталгун рачIана гьезухье аварагзаби. Амма гьел къавмаз иман лъечIо ва жидерго куфру-ширкалда чIана: аварагзаби рачIинелде щебе жидеца

гъабулеб бук1араб г1амал теч1о ва гъеб г1амал гъабулел рук1ун жал гъалаг гъаруна.

Гъедин шулияб мугъру ч1вала г1адег1анав Аллагъас жидеца иман лъезе гъеч1еб капуравб къавмалъул рак1азда. Гъезие ваг1занасих1аталъ асар гъабуларо, муг1жизатаз гъел х1инкъизеги гъаруларо, гъезул ахир руссунеб бак1ги жужах1 бук1уна. Нуж х1инкъа, я гъал аятал раг1улел г1адамал гъадин рак1азда мугъру ч1вараздасан рук1ине ва ваг1за босун, тавбу гъабун Аллагъасе جَلَّ جَلَّالُهُ г1ибадат гъабе!

102. Дида гъал капурал къавмазул г1емерисел жидеца гъабураб къот1и хвезабулел, къураб раг1инги кколарел ратана. Дида гъал къавмазул г1емерисел ратана г1асиял, пасикъаллъун.

وَمَا وَجَدْنَا إِلَّا كَثْرَهُمْ مِنْ عَهْدِ وَإِنْ وَجَدْنَا
أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ ﴿١٠٢﴾

Аллагъасе جَلَّ جَلَّالُهُ кинабго зарраялъ къот1и гъабун бук1ана гъел ракъалда рижилелде цебего гъев жидер Бет1ергъан вук1иналда мук1урлъун, гъесие г1ибадат гъабизе. Гъеб къот1и хвезабуна Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ инкар ккун ч1араб капураб къавмалъ.

103. Гъал цере рицарал аварагъабаздаса хадув дица Г1имранил вас Муса عَلَيْهِ السَّلَام вит1ана дир баянал х1ужабигун ва г1емерал муг1жизаталгун пирг1авнил къавмалда ва гъезул церехъабазда.

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمُ مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ
فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَظَلَمُوا بِهَا فَأَنظَرُ
كَيْفَ كَانَ عِقَابُ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٠٣﴾

Мисриялъул (Египет) ханзабазда пирг1авн абулеб бук1ана. Аллагъасул свалат салам лъеяв Муса аварагасул заманаялъ вук1арав хан цакъго къосарав, залимав хан вук1ана, х1атта жив вуго алагъ абун к1алъалев. Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ гъесие къураб цо-цо гъунарги бук1ана. Капурчиясе к1удиял гъунарал къей Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ умматалъул х1албихъи гъабизе гъабулеб жо бук1уна.

Гъев пирг1авниги гъесул къавмги Мусада нахъ рильлъинч1о ва дир аяталги гъереси гъаруна. Г1амал к1одолъи ва х1алхъублъи ц1ик1к1араб къавм бук1иналъ шибго жоялде г1енеккизе ва балагъизе къасдго гъабич1о.

Мун валагъеха ва дуца пикру гъабеха, я гъав инсан, кинаб ахир бук1араб абун гъеб залимаб къавмалъул. Балагъун Муса аварагун ва гъесде иман лъурал муъминзабигун, пирг1авниги гъесул боялги ралъдалъе лъугъизаруна цинги ралъад т1аде биччан гъанкъизаруна.

104. Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام абуна: «Я пирг1авн, дун вуго кинабго г1алам жинца хъихъулев

وَقَالَ مُوسَىٰ يٰفِرْعَوْنُ إِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ
الْعَالَمِينَ ﴿١٠٤﴾

бет1ергъан Аллагъасул дудеги дур къавмалдеги вит1арав расул.

105. Дида т1адаб буго дица

Бет1ергъан Аллагъасул

рахъалъан бицунеб жо х1акъаб

бук1ин.

حَقِيقٌ عَلَىٰ أَن لَا أَقُولُ عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقُّ قَدْ جِئْتُكُمْ بِبَيِّنَاتٍ مِّن رَّبِّكُمْ فَأَرْسِلْ مَعِيَ بَنِي إِسْرَءِيلَ ﴿١٠٥﴾

Ай дица гьереси бицине бегъуларо, дида

лъалелъул Аллагъасул جَلَّالُهُ къадру ва х1алк1вей. Гьесда кинабго жо лъалеб бук1ин ва цох1о зарра г1анаб жо гьесда балъго хут1улареблъи. **Нужехъе дун вач1ун вуго бет1ергъан Аллагъасул рахъалъан дун авараг вук1иналде т1орител гъабулел баянал х1ужабигун. Нужеца бануисраилал риччан те дунгун цадахъ Байтулмукъаддас бугеб ракъалде ине, гъеб бутелъул нижер умумузул ват1ан.**

«Ал Бах1ру» абулеб тафсиралда абуна гъел бануисраилал жидер к1удияв эмен Яг1къубил ват1анги тун Мисриялде иналъе сабаблъун бук1ана гъав Яг1къубил лъимал Мисриялда вук1арав Юсуп аварагасухъе عَلَيْهِالسَّلَام рац1ин. Гъенир г1умру гъабизе ч1ун, лъимал-хъизанал гъарун гъел г1емерлъун рук1ана. Гъав пирг1авн ханлъиялде вач1араб мехалъ гъес киналго бануисраилал лагъзаллъун гъаруна ва гъезие къварилъи гъабулеб бук1ана. ИншаАллагъ, Муса аварагасул عَلَيْهِالسَّلَام халатаб къиса бицунеб бак1алда гъаб хабар баян гъабила.

106. Пирг1авница абуна: «Мун

авараг вук1иналде т1орител

гъабулел г1аламаталгун вач1ун

ватани ва дуца бицунеб жоги

бит1араб батани, гъеб г1аламат

нижеда бихъизабеха» – абун.

قَالَ إِن كُنتَ جِئْتَ بِبَيِّنَةٍ فَاتَّبِعْنِي أَيْنَ أُمِيرٌ مِّنَ الصَّادِقِينَ ﴿١٠٦﴾

107. Цинги Муса аварагас عَلَيْهِالسَّلَام

жиндир г1анса г1одобе рехана

ва гъеб к1удияб борохълъун сверун ракъалда хъвадизе лъугъана.

فَأَلْفَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ ﴿١٠٧﴾

108. Цинги жиндир лъорониб лъун

гъенисан къват1ибе квер бахъана ва

гъеб балагъарал г1адамазда хъах1аб, гвангъараб нур г1адин бихъана.

وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّظَرِينَ ﴿١٠٨﴾

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнугаббасица абуна: «Гъеб квералъул гвангъараб, зодобе борхараб нур бук1ана бакъуладдасаги ц1ик1к1араб»-

абун.

109. Пирг1авнил к1авмалъул церехъабаз абун: «Г1ав чи вуго ц1акъ к1удияв сих1ручи. قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ ﴿١٠٩﴾

110. Г1ав Мусae бокъун буго нужер ват1ан Мисриялдасе нуж к1ват1ир рахъинаризе. Щиб жо г1абун лъик1дай бук1инеб г1ав Мусae ва г1асул сих1руялъе? يُرِيدُ أَنْ يَمُزَّجَكُم مِّنْ أَرْضِكُمْ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ﴿١١٠﴾

111. Пирг1авнил г1акълуч1аг1аца абун: «Г1ав Мусаги г1есул вац Г1арунги цо дагъаб заманаль те жидее х1укму г1абиц1ого ва киналго шагъаразда г1адамал данде ах1улел чаг1и рит1е. قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ ﴿١١١﴾

112. Г1ел шагъараздасе духъе рач1а абе кинавго жинда сих1ру г1абизе лъалев чи. يَا أَيُّكَ بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ ﴿١١٢﴾

113. Шагъараздасе ва росабалъан рак1арун пирг1авнихъе сих1ручаг1и рач1араб мехаль, г1ез абун: «нижее сайгъат ва шапакъат бук1ине бугищ ниж г1ав Мусадасе сих1ру г1абун бергъани?» – абун. وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوا إِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِن كُنَّا نَمُوتُ أَوْ نَلْغِيں ﴿١١٣﴾

114. Пирг1авница абун: «Нужее шапакъатал рук1ине руго ва нуж дица диде г1агарде г1аризе руго. قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ لَمِنَ الْمُفَرِّينَ ﴿١١٤﴾

Дир г1акълучаг1ильун г1арун, кумекчаг1ильун г1арун.

115. Цинги сих1ручаг1аца Мусадe абун: «Дуца т1аса бище дуцайищ байбихъилеб сих1ру г1абизе дур г1анса рехун, яги нижецайищ байбихъилеб нижег1 г1унсби г1одоре рехун» – абун. قَالُوا لَيُمُوتُنَّ إِمَّا أَنْ تُخْلَفَ وَ إِمَّا أَنْ تَكُونُوا تُخْنُ الْمُؤَفَّقِينَ ﴿١١٥﴾

116. Муса аварaгас عَلَيْهِ السَّلَام абун нужеца рехеян абун. قَالَ الْقَوَافِلُ لَمَّا الْقَوَا سَحَرُوا أَعْيُنَ النَّاسِ وَأَسْرَبُوهُمْ وَجَاءُوا بِسِحْرِ عَظِيمٍ ﴿١١٦﴾

Цинги г1ез Жидеда кодор рук1арал кварал ва г1унсби г1одоре рехараб мехаль, г1адамазул беразе сих1ро г1абуна ва г1ел борхъал руго абун рак1алде ккана ва жидеца г1адамал х1инкъизаруна к1удияб сих1руги г1абун.

Замахшарияс абуна: сихIручагIаца Муса ихтияр гъабизе виччай гъезул рахъалъан бугеб адаб букIана, цо бахIс гъабизе гIадамал данделъараб мехаль цоцазул хъатир гъабун: жеха нужее бокъараб жо абе, ниж гъелда рази рукIинаян абулеб гIадин.

Цоги гIалимас абуна: гъезул рахъалъан адаб-хъатир букIинчIо Муса ихтияр гъабизе виччай, гъеб букIана Мусада чIухIун, гъев сан гъавичIого абураб рагIи - абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام гъел сахIирзаби жидерго сихIру гъабизе риччай букIана гъесул гIакъту ва тадбир камилаб букIиналъул гIаламат. Кинабниги ишалдалъун, яги рагIиялдалъун къец гъабизе цеве вахъунев чиясе рекъараб букIуна жинда данде вугев цеве виччан, гъесул гъунар бихъун гъелдасан бергъунеб нух батизаби. Гъел сихIручагIазул сихIру Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام хвезабиялъул асар кIудияб букIана гъеб къавмалъе. Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَام жиндир гъунар гъабизе виччан, гъес гъабураб гъунар дозда хвезабизе кIун букIинчIлебани гIадамазда ракIалде ккелаан гъав Мусаги долго гIадав сихIручи вутин, амма гъездасан гучав, лебалав вугин абун.

ИбнуисхIакъица абуна: «АнцIила шуазарго сахIир вачIана пиргIавниде цере, щивасда кодор гIунсбиги кваралги ругел. Гъеб майданалда жиндирго кумекчагIигун ва агълу-хъизангун пиргIавниги вукIана. Цинги сихIручагIаца жидеда кодоб бугеб жо гIодобе рехараб мехаль гъеб майдан ва кIкIалал цIун, цоцазда гIад рекIун женкIолел, шуршудулел борхъазул мегIер гIадаб жо лъугъана» – абун.

117. Дуца дир авараг Мусада عَلَيْهِ السَّلَام
вахIю гъабуна дуца дур гIанса гIодобе
рехеян абун. Мусаца гIанса гIодобе
рехана ва гъеб цо-цо ккун дол гъересиял
борхъал къулчIизе лъугъана.

* وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿١١٧﴾

118. Гъадин Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ
мугIжизат хIакъаб букIин
загъирлъана ва батIулаб сихIруги ва
сихIручагIазул пишаги гIадада ккана.

فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١١٨﴾

119. Гъаб данделъиялда пиргIавниги гъесул
кумекчагIиги ва гъесда нахърильгъарал
къана ва гъел гIодорегIанлъун нахъруссана.

فَعَلَبُوا هَٰذَاكَ وَانْقَبَبُوا صَغِيرِينَ ﴿١١٩﴾

120. Цинги киналго сихIручагIи сужда гъабун
гIодор ккана.

وَأَلْقَى السَّحَرَةُ سِحْرَينَ ﴿١٢٠﴾

Аллагъасул свалат салам лъеяв Мусаца гъабураб жо сихIро гуреблъи лъана гъезда. СихIру букIарабани дол жидеца гIодоре

рехарал гIунсбиги кваралги Мусал гIансаялъ кванан ракъалдаса тIагIунароан.

121. Жидецаги абуна: «Нижеца иман лъуна гъаб قَالُوا ءَامَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٢١﴾ **кинабго гIалам жинца хьихъулев бетIергъан**

Аллагъасда.

122. Гъав Муса ва Гъарун аварагасул عَلَيْهِمُ السَّلَام ﴿١٢٢﴾ **бетIергъан Аллагъасда»-абун.**

Гъал сихIручагIи радалалдаса къальизегIан капурал гIадамал рукIана, къальгаралдаса хадур муъминзаби лъугъана, къасилелде гъел шагъидзабилъун хванаян абуна Къатадат абулев гIалимас.

СихIручагIаца Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гъабулеб бихъараб мехаль пиргIавнил кутакаб ццим бахъин загъирлъана. Жив аллагъ вуго абун халкъалде раклалде ккезабун, гъезда тIад гучаб ханлъи гъабун вукIаго, Муса аварагасда عَلَيْهِمُ السَّلَام нахърилълъун, кинабго халкъалда загъир гъабун аза-азарго сихIручияс Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ сужда гъаби пиргIавнил аллагълъиги ханлъиги кIиябго хвеялъул байбихьи букIана.

Аллагъасул лагIнат батарав пиргIавнил хIалкIвечIеб мехаль Муса авараг عَلَيْهِمُ السَّلَام къезавизе гIакълияб ва гIелмияб нухда, гъев кIанцIана зулму гъабун Муса къезавиялъул нухде. Гъаб хIал буго кинавниги залимав, гIасияв инсанасул гIадатлъун бугеб: жив хIужа-далилалдалъун къезе гъавураб мехаль къуваталдалъун ва зулмуялдалъун бергъине къасд гъабулеб.

123. ПиргIавница абуна: «Нужеца قَالَ فِرْعَوْنُ ءَامَنُتُمْ بِهِ ؕ قَتَلْ اَنْ اَاَذَنْ لَكُمْ ﴿١٢٣﴾ **гъав Мусад иманищ лъолеб, дидаги** **гъикъичIого, дир изнуги тIалаб** **гъабичIого? ХIакълъунго гъеб жо** **буго нужги Мусаги цоцаль рекъон** **гъабураб макру-хIилла. Нужее бокъун буго гъаб Мисриялъул** **агълуги гъанисан къватIибе бахъинабун гъаб ракъ бануисраилазе** **къезе» - абун.**

Гъаб рагIи ПиргIавница абуна жиндир къавмалъулги Мусад ва бануисраилазда ццим бахъине ва жив битIараб жо бицуневлъун вихъизе. Нужеда нахъа лъазе буго кинаб гIазаб дица нужее гъабулеблъи!

124. БичасхIаги, дица нужер кверал ва **хIатIал къотIила цояб квегIаб, цояб** **кваранаб, цинги дица нуж гъутIбузда**

لَا تُقِطْعَنَّ اَيْدِيَكُمْ وَاَنْزِلْكُمْ مِّنْ خَلْفِ ثُمَّ لَا تُصَلِّبْكُمْ اَجْمَعِينَ ﴿١٢٤﴾

рала ва хвезег1ан гъенир тела.

125. Сих1ручаг1аца абуна: нижее к1вар гъеч1о гъанже дуца щиб жо гъабуниги. **Ниж** قَالُوا إِنَّا إِلَى رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ ﴿١٢٥﴾

кин хунги хвезе руго ва нижер руссин бет1ергъан Аллагъасде буго. Аллагъасе г1оло хвел нижее ца1къго лъик1аб жо буго.

126. Дуца нижее г1азаб гъабизехъин буго ва нижедаса ццимги босулеб буго х1акъал Аллагъасул وَمَا تَنْقِمُ مِنَّا إِلَّا أَنْ آمَنَّا بِآيَاتِ رَبِّنَا لَمَّا جَاءَ ثَنَارُنَا أَفَرَأَيْتَ عَلَيْنَا نَصْرًا وَمَوْفَقًا جَلَّ جَلَالُهُ аятал ﴿١٢٦﴾ рихъараб мехаль нижеца гъезда иман

лъунин абун. Я нижер бет1ергъан

Аллагъ! Дуца нижее сабру кье ва ниж дуда иман лъураллъун дур аварагасда нахърильгъараллъун хвезеги гъаре!

Ниж гъаб иман лъеялдаса рахъулеб х1инкъи ва х1алихъалти нижеде т1аде биччаге ва нижее пирг1авница г1азаб гъабулеб мехаль гъеб г1азаб х1ехъезе сабруги кье.

127. Пирг1авнил къавмалъул церехъабаз абуна: «Я пирг1авн! Дуца гъав Мусаги гъасул къавмги нильер وَقَالَ الْمَلَأُ مِن قَوْمِ فِرْعَوْنَ أَتَنْذَرُنَا وَقَوْمَهُ يُفْقِسِدُ فِي الْأَرْضِ وَيَذُرْك وَالْهَيْتَكَ قَالَ سَنُقَتِّلُ أَبْنَاءَهُمْ وَنَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ وَإِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ ﴿١٢٧﴾ ракъалда т1ад пасалти гъабизе тезейиш ﴿١٢٨﴾ ругел? Жидеца мунги дур аллагъзабиги

жалго тун, гъезул динги тун, цоги

бат1ияб диналде халкъ ах1улел руго

гъел». Гъаб раг1и гъез абуна пирг1авнил ццим бахъинабизе ва гъес абуна: «Дица бануисраилазул бихъинлъимал ч1вала, цереги ч1валел рук1араб х1алалъ ва гъезул ясалги ч1аго тела нильее гъарабашаллъун рук1ине. Ниль гъел бануисраилазда т1ад ханлти ва кверщел бугел руго» – абун.

128. Муса аварагас قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَأَصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِّنْ عِبَادِهِ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٢٩﴾ жиндир ﴿١٣٠﴾ къавмалда абуна: нужеца сабру гъабе ﴿١٣١﴾ ва Аллагъасдаса ﴿١٣٢﴾ квербакъи ﴿١٣٣﴾ т1алаб гъабе. Х1акълъунго Гъаб ракъ Аллагъасул ﴿١٣٤﴾ мулк буго ва гъес

жиндие бокъарав чиясе ирсалье кьола.

Пирг1авн гъеч1о гъаб ракъалъул бет1ергъан ва гъесухъ гъеч1о ихтиярги. Ахир-къадги Аллагъасда ﴿١٣٥﴾ аск1об лъик1аб бак1 гъесдаса х1инкъарал муъминзабазе бук1ине буго.

129. Бануисраилаз Мусада абуна: قَالُوا أَوِذِنَا مِن قَبْلِ أَنْ تَأْتِيَنَا وَمِن بَعْدِهَا «Нижее пирг1авница ва гъесул

къавмалъ къварилъи гъабулеб
бук1ана мун аварагълун вач1инег1ан
цебеккун, гъанже мун вач1ун хадубги
буго нижее къварилъи гъабулеб.

جَنَّاتٌ أَلْفَ عَشَى رَبُّكُمْ أَنْ يُهْلِكَ
عَذَابُكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرَ
كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴿١٢٩﴾

Гъаб глазаб ва къварилъи кидаго нижеда

т1ад буго ва нижее гьелдасан хвасарлъиги бихъулеб гъеч1о.

Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام абун: «Дир хъул буго бет1ергъан Аллагъас
гъев нужер тушман пирг1авн гъалаг гъавилин ва нуж гъаб
ракъалда халипалъунги гъарилин. Цинги бет1ергъан Аллагъ
валагъизе вуго нужеца щиб г1амалдай гъабулаян. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ
ниг1матазда шукру гъабун, гъесие т1аг1ат гъабунищ хъвадулел, яги
нужерго квешаб т1абиг1аталда т1адищ руссунел»-абун.

Т1адег1анав Аллагъас Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام хъул х1акъаблъун
гъабуна ва пирг1авнги гъанкъизавун Мисриялъул ракъ бануисраилазул
ихтияралде ккезабуна.

130. Цинги Дица пирг1авнил агълуги
къавмги ракъи т1аде биччан къварид
гъаруна: пихъал, хурзал ракъвазарун,
ц1ад къот1изабун. Гъадианаб
къварилъи бач1араб мехальг1аги жидеца пикру гъабилародай ва
варг1за босилародай абун.

وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ وَنَقْصِ
مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ ﴿١٣٠﴾

Зах1малъи, къварилъи бугелъул инсанасул ракъ т1ерен гъабулеб
ва гъесда Аллагъи جَلَّ جَلَالُهُ ахиратги ракъалда щвезе гъабулеб жо. Ва
амма пирг1авнги гъесул къавмги капураб бук1ана ва гъеб къварилъи
бихъидал жегиги жидер къосин ва т1ури цик1к1ана.

131. Жидее лъик1лъи бач1араб мехаль
гъеб къавмалъ абун гъаб нижее бук1ине
рекъараб, ниж гъельие мустах1икъал
рук1ун бач1араб лъик1лъи буго нуже
абун. Цинги цо къварилъи жидеда
щвараб мехаль гъез абубеб буго: «Гъаб

فَإِذَا جَاءَهُمْ الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا هَذِهِ وَإِنْ
نُصِبَتْهُمْ سَيِّئَةٌ يَطَّيَّرُوا بِمُوسَى وَمَنْ
مَعَهُ ۚ أَلَا إِنَّمَا طَّيَّرَهُمْ عِنْدَ اللَّهِ
وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣١﴾

буго Мусал ва гъевгун цадахъ ругезул баркат гъеч1олъи» –

абун. Гъаб къавмалде щвараб лъик1абги квешабги жо цох1о

Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ х1укму- къадаралдалъун буго, Мусал ва
цогидазул баркат гъеч1олъи гъеч1о. Амма гъаб капураб къавм
жидеда гъеб жо бич1ч1уларел ва лъаларел руго.

Жидеде бач1унеб къварилъи жидерго г1амалаздалъун бук1иналъе
мук1урлъулел гъеч1о, гъеб цоги щиб бук1аниги сабабалде

г1унт1изабулеб буго.

132. Пирг1авнил къавмалъ Муса
аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ абунa: «Мун кинаб
муг1жизатгун вач1аниги нижее сих1ру
гъабизе абун, нижеца дуде иман лъезе
гъеч1о ва дуда нахърильтьине гъеч1о»-абун.

وَقَالُوا مَهْمَا تَأْتِيَنَاهُ مِنْ آيَةٍ لَّنَسْحَرَنَّ بِهَا
فَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿١٣٢﴾

133. Цинги дица гъаб къосараб къавмалда
г1ад бат1и-бат1иял балагъал риччана,
Муса аварагасе عَلَيْهِ السَّلَامُ муг1жизатлъун ва
гъезие г1азаблъун. Жинца хур-хер гъалаг
гъабулеб т1упан биччана (кутакаб ц1ад).
Жидер хур-ах кваназе, г1алхудасан херги
г1аг1инабизе гарц1ги биччана.

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ
وَالْقُمَّلَ وَالضَّفَادِعَ وَالْدَّمَاءَ إِنِّي
مُقْصِّلَاتٌ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا
مُّجْرِمِينَ ﴿١٣٣﴾

Гъеб гарц1алъ кинабго жо кванап хадур гъел г1адамазул рет1елги
кваназе байбихъана.

Г1адамазда нац1 базабуна. Цоги г1алимзабаца абунa рокъоб бук1араб
т1ошалида нац1 базабуна – абун. Къуркъбиги риччана. Жидер
рукъзал ц1ун, кванида жанир лъугъун, бусен-рет1елалда гъоркъоре
лъугъун, рах1ат хвезабуна. Цо-цо къверкъ инсанас к1ал рагъарабго
к1алдиб к1анц1ун бач1унаан.

Кинабго лъим биялде сверизе гъабуна: ищ бук1а, лъар-г1ор бук1а,
бидулкъераб лъугъун, гъекъезе к1олареб гъабуна. Гъединал баянал
аятал жидеда рихъаниги гъеб къавм иман лъезе ч1ух1ана ва ц1акъ
мунагъал г1емер гъарулеб къавм бук1ана.

134. Жидеда т1аде цо къваришьи
бач1араб мехалъ гъеб къавмалъ
абулеб бук1ана: «Я Муса! Дуца дур
Бет1ергъанасда ах1и бай нижедаса
гъаб къваришьи борхе абун. Мун
Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ аварагъи къун хира
гъавун вугельул, Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ ах1и бан дуца нижедаса гъаб
къваришьи-г1азаб т1аса инабуни, нижеца дуда ийман лъела ва
мунгун цадахъ бануисраилал нахъе риччала ва гъезие гъабулеб
х1акъирлъиги тела»-абун.

وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجُّ قَالُوا لِمُوسَى اذْعُ
لَنَارَبِكَ إِنَّمَا عَهْدُ عِنْدَكَ لَيْنَ كَشَفْتَ
عَنَّا الرِّجَّ لِنُؤْمِنَ بِكَ وَلَنُرْسِلَنَّ
مَعَكَ بَنِي إِسْرَءِيلَ ﴿١٣٤﴾

135. Цинги дица гъеб къавмалдаса
къваришьи инабураб мехалъ, гъезие
к1удияб г1азаб гъаби (гъанкъизари)
т1аде щвезег1ан – гъеб къавмалъ иман

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الرِّجَّ إِلَى أَجَلٍ هُمْ
بِلِغْوِهِ إِذَا هُمْ يَنْكُتُونَ ﴿١٣٥﴾

лъезе гъабураб къот1и хвезабулеб бук1ана.

136. Дица гъеб квешаб къавмалдаса
цим босана ва гъел ральдаль
гъанкъизаруна, гъез дир х1акъал аята
гъереси гъари сабаблъун ва гъезул
к1вар гъабич1ого г1асильаби гъарулел рук1иналдалъун.

فَأَنفَعْنَا مِنْهُمُ أَخَذْتَهُمْ فِي الْعَمْرِ إِذْ هُمْ
كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ﴿١٣٦﴾

137. Гъаб пирг1авнил къавмалъ
инжит гъарун лагълъиялда ч1езарун
рук1арал бануисраилазе дица гъеб
ракъ ирсалье къуна: машрикъ–
магърибалда швезег1ан Мисриялъул
ва Шамалъул ракъ гъезул ихтияралда
гъабуна. Дица жиндиль баракат
гъабураб ракъ буго гъеб: пихъал-
хурзал г1емераб, гъава-бакъ

وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا
يُشْرِكُونَ مَشْرِقَ الْأَرْضِ وَمَغْرِبَهَا
الَّتِي بَرَكْنَا فِيهَا وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ
الْحُسْنَىٰ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ بِمَا صَبَرُوا
وَدَمَرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ
وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ ﴿١٣٧﴾

рекъараб. Гъадин Аллагъас ﷻ гъабураб берцинаб къот1иги
г1убана: бануисраилазе эркенлъи къуна, жидеде швараб
къварилъиялда сабру гъабиялдалъун. Ва дица ч1унтизабуна
пирг1авница ва гъесул къавмалъ г1уц1араб ракъ. Гъезул
хъулби риххизаруна, ракъал ракъвазаруна ва ахалги пихъ
къоларел гъаруна.

138. Пирг1авн ва гъесул къавм
къибт1иял ральдаль гъанкъизарун
Муса аварагас ﷺ ва бануисраилаца
ральад бахана.

وَجَوْرًا بَنِي إِسْرَءِيلَ الْبَحْرَ فَأَتَوْا عَلَىٰ
قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَىٰ أَصْنَامٍ لَهُمْ قَالُوا
يَحْمُسَىٰ أَجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ
آلِهَةٌ قَالِ إِنَّكُمْ قَوْمٌ تَبْجَهُونَ ﴿١٣٨﴾

Гъанже Суэцкий канал бугеб бак1алда
аск1об бак1 буго гъеб. Къулзум абун ц1ар
бугеб ральад бахана. (Красное море). Ва гъел
жидецаго гъарурал хъанчазе лагълъи гъабулеб цо къавмалда г1аде
швана. Гъеб иш бихъараб мехаль бануисраилаз абун: «Я Муса!
Дуца нижееги гъаве цо алагъ, гъал г1адамаца жидер алагъзабазе
гъабулеб х1алалъ нижеца гъесие лагълъи гъабизе» – абун.

Аллагъ ﷻ цо гъавиялда Муса аварагас ﷺ ах1ун бугеб къавмалъе
бокъана гъесдехун ширк гъабизе ва жидеца цоги алагъзабазе лагълъи
гъабизе. Муса авараг ﷺ ц1акъ г1ажаиблъана гъезул раг1иялда:
Пирг1авнил зулмути бихъарал, Муса аварагасул к1удиял муг1жизаталги
рихъарал г1адамаз гъоркъоб заманго инч1ого Аллагъасде ﷻ
г1асильизе къасд гъабидал жинца абун: «Нуж Аллагъасул ﷻ

кIодолъи, гьесул къуват гьалареб къавм буго»- абун.

139. ХIакълъунго гьаб хъанчие лагълъи
гьабулеб къавм буго жидеца гьабулеб
лагълъи батIулаб, жидер гIамалги гIадада
хвараб къавм.

إِنَّ هَؤُلَاءِ مَتَّبِعُوا مَا هُمْ فِيهِ وَيَطْلُبُوا
كَأَنَّهُمْ يَكْمُلُونَ ﴿١٣٩﴾

140. Жегиги Мусаца абун: «Гьаб
кинабго гIаламалдаса нуж хира
гьарун ругев Аллагъги ﷺ живго
тун, цоги шив чи дица цIехелев нуже
алагълъун?»-абун.

قَالَ أَغَيْرَ اللَّهِ أَبْغِيكُمْ إِلَهًا وَهُوَ فَضَّلَكُمْ
عَلَى الْعَالَمِينَ ﴿١٤٠﴾

Нужер тушбабиги гьалаг гьарун, гьезул ракъалда нужги халипалъун
гьарун вугев Аллагъ ﷺ вуго жиндие гIибадат гьабизе хIакъав нужер
БетIергъан.

141. Нужеда шай кIочон толел
Аллагъасул ﷺ кIудиял мугIжизатал
ва нуже гьев Аллагъас ﷺ гьабураб
цIоб-рахIмуги, гьесдаса нуже
ругел гIемерал нигIматалги. Нужеца
ракIалде швезабе нуже цIакъ квешаб
гIазаб гьабулел рукIарал пиргIавнил
къавмалдаса нуж хвасар гьарураблъи.

وَإِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ إِبْرَاهِيمَ أَنْ لَا يَأْتِيَكُمُ الْيَهُودُ
وَالنَّصَارَى بِشَيْءٍ مِّنْ آلِهَتِهِمْ وَلَا مِنْ آلِهِمْ
وَلَا مِنْ دِينِهِمْ وَلَا مِنْ دِينِ آبَائِهِمْ وَلَا
مِنْ دِينِ الْبَنَاتِ وَأَنْ يَكُونُوا قَوْمًا
وَاحِدِينَ ﴿١٤١﴾

ЦIакъ захIматал хIалтIаби малъун инжит гьарулел рукIана
бануисраилал къибтIияз. Нужер васалги хьолел рукIарал, ясалги
гьарабашалъун гьарулел рукIарал. Гьаб жо Аллагъасул ﷺ
рахъалъан бугеб хIалбихъи букIана нуже ва кIудияб къварилъиги
букIана. Гьаб балагъ-къварилъиялдаса Аллагъас ﷺ нуж хвасар
гьаридал нужеца гьесие щукру кин гьабулареб ва нужеда кин ракъалде
бачIунеб гьесдехун ширк гьабизе?

142. Дица Муса аварагас ﷺ
къотIи гьабун лъеберго сордо-
къоялдалъун, гьелдаса хадуб Муса
аварагас ﷺ дида дугIа гьабизе.
Хадуб анцIго сордо-къоги гIад лъун,
кIикъого сордо-къольун тIубана
гьесие къотIи гьабураб заман.

وَوَاعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتَمَمْتَهَا
بِعَشْرَةِ نَفْسٍ مِّمَّةٍ رَّبِّهِ أَزْوَاجًا لِّئَلَّا
يَقُولَ مُوسَى لِأَخِيهِ هَارُونَ اخْلُفْنِي فِي قَوْمِي
وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٤٢﴾

Замахшарияс абун: мисриялда вукIадго Муса аварагас ﷺ
бануисраилазда абун букIана гьав пиргIавнил къавмалъул зулмуялдаса
Аллагъас ﷺ ниль хвасар гьаруни, дун Аллагъасул рахъалъан тIехъ

босун вач1ине вуго. Гьєб т1ехьалда жаниб бук1ине буго нужеца гьабизе кколеб ва тезе кколеб кинабо жоялгул баян-абун. Пирг1авнги гьалаг гьавун бануисраилазги жинцаги ралгад бахун хадуб Муса аварагас ﷺ Аллагьасда ﷺ гьарана жиндихье т1ехь кье абун, гьаб кьавмалда дур дин малгизе. Аллагьас ﷺ гьесде амру гьабуна льеберго кьоаял к1ал ккве абун.

Льеберго кьоаял к1ал ккун хадуб жиндирго к1алдиб бахьараб мах1 рихун Муса аварагас ﷺ к1ал сивак бахьун бац1ц1ад гьабуна. Аллагьас ﷺ гьесда г1айиб ч1вана ва гьєс абуна: «Дуда лъаларишц Муса, к1ал ккурав чиясул к1алдиб бугеб мах1 Аллагьасе ﷺ мискалгул мах1алдаса гьуинаб бук1унебл1и?»-абун. Цинги Аллагьас ﷺ амру гьабуна цоги анц1го кьоаял к1ал ккве абун. Гьаб заман бук1ана Зулкьаг1ида моц1 ва анц1го кьо Зулх1ижаялгулги. Бусурбабаз х1еж бухьунеб ва х1еж гьабулеб заман буго гьєб.

Аллагьасул ﷺ амру т1убан хадуб, Муса авараг ﷺ Аллагьасда ﷺ дуг1а гьабизе ине мех шведалго, жиндир вац Гьарун тана кьавмалда т1ад амирлгун. Муса аварагас Гьарунида ﷺ абун: «Мун гьаб кьавмалгул тадбир гьабулевлгун вук1а дун т1адвуссун вач1инег1ан ва дуца гьезда лъик1аб жоги малье, гьезда гьоркьоса квешаб, пасатаб жо гьабулеб кьавмалда нахьвильлгунге мун»-абун.

Аллагьасул свалат салам лгьєєв Муса аварагас Гьарун аварагасе ﷺ насихлат гьабиялгул маг1на буго муъминзабазда бихьизаби кинаб адаб цоцазда гьоркьоб бук1ине кколебл1и ва гьит1инас к1удиясади, к1удияс гьит1инасади лъик1аб жоялдалгун насихлат гьабизе рекьараб бук1ин. Муса аварагас ﷺ гьєб насихлат гьабич1ониги, Гьарун авараг ﷺ Аллагьасде ﷺ г1асильize вук1инч1о. Аллагьас ﷺ аварагзабилгун жидер мунагь кколарел, жинде мут1иг1ал, жидеда г1адамалги нахьрилгунел лъик1ал чаг1и гурони рит1уларо.

143. Цинги Муса авараг ﷺ вач1араб мехаль, дица бихьизабураб г1ужаль, жив вач1а абураб т1ур мерг1ералда, гьєсда Бет1ергьанги к1алгьараб мехаль ва гьєб каламалгул гьуинлг1и ва х1еренлг1и бихьараб мехаль, Муса аварагасул ﷺ хьул лгуна Аллагь ﷺ жинда вихьилародай абун, ва жинца абун: «Я дир Бет1ергьан! Дие дур зат-черх загьир гьабе дун дуда

وَلَمَّا جَاءَ مُوسَىٰ لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ وَقَالَ
رَبِّ ارْنِ أَنْظِرْ لِّي الْيَتِيمَ الَّذِي أَنزَلْتَنِي
وَلَكِّنْ أَنْظِرْ لِّي الْجَبَلَ فَإِنِ اسْتَقَرَّ
مَكَانُهُ فَسَوِّفَ تَرْنِي فَعْلَمًا تَبْجَلِي رَبُّهُ
لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَىٰ صَعْفًا
فَلَمَّا أَفْتَقَ قَالَ سُبْحَنَكَ ثُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا
أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ

валагъизе ва дир рак1 гIодобе буссине» – абун. Аллагъас ﷻ абуна: «Дур хIалкIоларо дун вихъи хIехъезе. Гъаб дунялалда дун вихъулеб макъамги гъечIо. Кинигин мун гъаб кIудияб мегIералде валагъе, дица гъелъие дир заталдасан цо дагъаб жо загъир гъабизе буго. Гъеб мегIер щибго хиси ккечIого хутIани дуда дун вихъизе вуго»-абун.

ТIадегIанав Аллагъас гъеб мегIералъе жиндир заталдасан цо бутIа загъир гъабураб мехаль, къвакIараб чаранкъуро бихъ-бихъун гIодобе ана ва кIкIалал, нохъаби ва хъитIал ругеблъун лъугъана. Муса авараг ﷺ лъавудаса ун гIодов ккана. Гъоркъоб замана ун лъавуде вачIарабго Муса авараг Аллагъасде ﷻ хIел-хIедана ва гъес абуна: «Мун ВацIадава ва ТIадегIанав вуго БетIергъан Аллагъ! Дица тавбу гъабуна дир рагIиялдаса мун дида вихъизе бокъун абураб. Дида якъинго лъана мун вихъи хIехъолареблъи дунялалъул агълуялъ. Дун дур гучаб хIалкIолъиялда ва дур заталъул тIадегIанлъиялда иман лъуразул авалав вуго» – абун.

144. ТIадегIанав Аллагъас абуна: «Я Муса! Дица мун тIаса вищун вуго гъаб къавмалдаса дир рисалат гъезухъе щвезабизе. Дица мун тIокI гъавуна кинабго халкъалдасан дир калам дуда рагIизе гъабиялдалъун. Дуца дуге къураб хиралъи ва кIодолъи босе ва мун вукIа жидеца щукру гъабулездаса» – абун.

قَالَ يٰمُوسَىٰ إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَتِي
وَبِكَلِمَةٍ فَخُذْ مَا آتَيْتُكَ وَكُن مِّنَ
الْمُتَكِبِينَ ﴿١٤٤﴾

145. Дица Муса аварагсухъе къурал Таврат тIад хъварал лавхIазда (гъаб лавхI сундул букIараб, кинаб букIараб абун нилъеца цIехеларо, гъелъул бахIсги гъабиларо. Аллагъасул ﷻ каламалде иман лъун тела) кинабго жоялъул вагIза-насихIат хъвана ва киналниги хIукмабазул баянги хъвана. Цинги Мусадеси абуна:

وَكَتَبْنَا لَهُ فِي الْأَلْوَاحِ مِن كُلِّ
شَيْءٍ مَّوْعِظَةً وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ
فَخُذْهَا بِقُوَّةٍ وَأْمُرْ قَوْمَكَ يَأْخُذُوا بِأَحْسَنِهَا
سَأُرِيكُمْ دَارَ الْفَاسِقِينَ ﴿١٤٥﴾

«Дуца гъаб Тавараталда тIубараб хIалалъ тIамал гъабе ва гъелъул хIукму шулага ккун къавмалъухъе щвезабе. Гъездаги амру гъабе гъанир ругел хIукмабазул бищунго лъикIазда нахърилълъа абун.

Масала, къисас босиги тIаса лъугъун тейги кIиябго лъикIаб хIукму буго шаргIалда рекъараб бугелъул, амма тIаса лъугъин гIемер лъикIаб буго. Квешаб гIамал гъабичIого чIеялдаса лъикIаб буго гъеб квешаб гIамалалде аскIорего къачIого Аллагъасе ﷻ гIибадат гъаби. Цо

щим бахъараб иш ккараб мехаль гъеб щим къулчIин лъикIаб буго рецIел босиялдаса. Аллагъас ﷻ тIад лъураб хIалалъ парз тIубалаго рухсаби (бигъалъаби) тIалаб гъабичIого тей лъикIаб буго.

Цогиги кантIизе рекъараб жо буго: жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв Муса аварагасда Аллагъас ﷻ амру гъабулеб буго Дуца гъаб Тавараталда бугеб жоялъул бищунго къвакIараб хIукму ккве абун. Гъаб буго Аллагъасдаса ﷻ хIинкъарал, гъес жинде тIагар гъарурал гIадамазул макъам: аварагзабазул ва сиддикъиназул (иманалъуль ритIухъларал). КIиго шаргIияб хIукмуялдаса лъикIаб тIаса бищи буго лъикIал муъминзабазул макъам: Аллагъ ﷻ разилъи тIалаб гъабун жидеца гIибадат гъабулел, лъикIаб ахираталда ва Аллагъ ﷻ вихъиялда хъулгъун хъвадулел. ШаргIиял хIукмабазуль рухсаби кквей ва бигъаяб хIукму тIаса бищи буго Аллагъасуль ﷻ раkI парахалъичIеб, иман камиллъичIеб агълуялъул гIамал.

Дунялалгъул рукъоб жидеда бицараб мехаль пуланав хIакимас хIалтIухъаби тIаса рищулел ругин лъикIаб махщел бугел ва гъезие гIемерго цIикIкIараб харжги кьолеб бугин абун, гъев хIакимасул хIалтIи гъабизе рес швезе бокъун гIемер гIадамал къацандула щивас жиндир махщел цIикIкIараб букIин бихъизабизе бокъун. Ахираталде иман лъурав чиясдаги гъеб ахираталгъул абадиял нигIматал ва тIадегIанал даражаби тIалаб гъабизе рекъараб буго, гъел даражаби щвей жиндир гIамалалда бараб бугелгъул.

ТIадегIанав Аллагъас бануисраилазде хитIаб гъабун абулеб буго: **Дица нужеда рихъизаризе руго Аллагъасде ﷻ инкар ккун ракъалда тIад зулму гъабун хъвадараб пиргIавнил пасикъаб къавмалгъул чIухIарал kIалгIаби ва кутакал минаби.** Гъел киналго чIунтун гIодоре ккун руго жаниб букIараб агълуги Аллагъас ﷻ ральдаъ гъанкъизабун. Нужеда гъел рихъизариги буго нужеца пикру гъабизе ва гIибрат (гIакълу) босизе Аллагъасде ﷻ гIасилъаразе ккараб жоялдаса ва нуж гъесде гIасилъичIого рукIине.

146. Гъал дир аятаздаса мунпагIат босиялдаса дица нахъчIивзе руго жидеца ракъалда пасалъи гъабулел ва Аллагъасда ﷻ иман лъезе чIухIун хъвадулеб халкъ.

Гъезул раkIазда мугъру чIиван, хIакъаб жо бихъиялдаса берал бецц гъарун, хIакъаб жо рагIиялдаса гIундул гIинкъ гъарун тела гъеб къавм. Цинги кигIан kIудиял

سَأَصْرِفُ عَنْ آيَتِيَ الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي
الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِنْ يَرَوْا كُلاًّ آيَةٍ
لَّا يُؤْمِنُوا بِهَا وَإِنْ يَرَوْا سَيِّلَ الرَّسُولِ
لَا يَخْذُوا سَبِيلًا وَإِنْ يَرَوْا سَيِّلَ الْغَيْ
يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا
بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ﴿١٤٦﴾

мугIжизатал рихъяниги жидеца гъезда иман лъоларо. Жидеда хIакъаб, битIараб нух бихъулеб букIаниги, гъеб нухаль хъвадизе жидеца къасдги гъабиларо: жидер раклал беццал ругелъул.

Квешаб, къосараб къавм жиндаса хъвадулеб нух бихъарабго гъеб нухдаса жалги хъвадула. Гъаб амру гъадин букIиналъе сабаб буго гъез дир аятагъ гьереси гъарулел рукIин ва гъезул пикру гъабун, битIараб нух гъеб букIин лъаялда гъел рачIунарого рукIин.

Аяталъул къокъаб хIасил буго: ТIадегIанав Аллагъасдаги, гъесул аварагзабаздаги тIахъаздаги инкар ккурал гIадамал Аллагъас عَلَّجَلَهُ гъеб инкар кквеялда жанир тола ва гъеб нухаль хъвадун ахираталда жужахIалде жанире уна. Гъаб аяталъул магIна гъечIо Аллагъас عَلَّجَلَهُ иман лъеялдаса гъел гIадамал нахъчIвала абураб. Гъеб магIна букIине дандеги кколаро. Аллагъас عَلَّجَلَهُ аварагзаби ритIиги, тIахъал рещтIинариги буго шивав чиясе жиндир ихтияралдалъун Аллагъасда иман лъезе ва аварагзабазда нахърилълъине рес букIин. Гъедин ихтияр гъечIебани аварагзаби ритIиги тIахъал рещтIинариги щибго жиндиль мунпагIат гъечIеб, гIададисеб жо букIинаан. ТIадегIанав Аллагъ вацIцадав вуго жив гъединаб гIададисеб жо гъабулевлъун букIиналдаса.

147. Жидеца дир аятагъ гьереси гъарулел ва ахираталда иманги лъоларел гIадамал руго жидер кинабго гIамал гIадада хварал. Ахираталда гъезие жазаъги гъабилишца дунылалда гъабураб гIамалалда рекъараб гурони?

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ
حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿١٤٧﴾

148. Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَام Аллагъасда дугIа гъабизе ТIур магIарде араб мехаль гъесул къавмалъ жалгун цадахъ букIараб курхъин-кIиликI биун, гъелъул бачил сурат гъабуна, жиндир бече ахIдолеб гIадаб гъаракъ бугеб.

وَاتَّخَذَ قَوْمُ مُوسَى مِنْ بَعْدِهِ مِنْ حُلِيِّهِمْ
عِجْلًا جَسَدًا لَهُ خُورٌ أَلْوَنٌ وَإِنَّهُ
لَآيَكْلُهُمْ وَلَا يَهْدِيهِمْ سَبِيلًا
﴿١٤٨﴾ اتَّخَذُوهُ وَكَانُوا ظَالِمِينَ

Цинги гъеб бечеялъе лагълъи гъабизе лъугъана къавмалъул цо къокъа. Бануисраилазул Самири абулев чияс тIамуна гъел гIадамал жидехъ бугеб курхъин-кIиликI, баргъич ва цогидабги месед-гIарацалъул берцинлъи данде гъабизе. Самирица гъеб цIаялдалъун бигIинабун, бечеялда рельъараб сурат (къаркъала) гъабуна. Гъеб къаркъалаялда хасаб хIалалъ гъарурал гъодорлъабазда гъури пураб мехаль жиб ахIдолеб гIадаб гъаракъ лъугъунеб букIана.

Гьeб гIаIамат бихъараб мехаль Бануисраилазул цо кьокъаяль гьeб бече алагълъун ккун гьельие сужда гъабуна. ТIадегIанав Аллагъас гьезда гIайиб чIван абулеб буго: гъал гIадамаз пикру гъабулариш гьeб бече букIиналъул жиндиль рухI гьечIеб, жиб кIалъалареб магIданалъул къаркъала. Гьель гьел щибго жоялдеги тIоритIуларо. Гъадин бугониги жидеца гьeб бече алагълъун ккуна ва жидеего зулму гъабураллъун лъугъана.

149. Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَام тIадвуссун вачIараб мехаль гьес бече цIидаса цIаяль бухIун биун, гьородахъ щущан тIагIинабидал ва жидеца гъабураб ширк цIакъ мекъаб жо букIин

бичIчIиндал, гьел гIадамаз абун: «Гъанже нижеда Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гурхIичIони ва тIаса лъугъун нижер тавбу къабул гъабичIони, ниж ахираталъе чIорого хутIарал гIадамаллъун рукIинаха» – абун.

150. ТIадегIанав Аллагъас жеги ТIурусайнаъ магIарда вукIадго Мусад бицана жиндир къавмалъ гъабураб жо.

Цинги жиндир къавмалъухъе цIакъ ццим бахъун ва ракI къварилъун Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَام вачIараб мехаль, жинца къавмалда абун: «ЦIакъ квешаб иш гъабун бугоха нужеца дун аскIосан ватIалъарабго.

Нужее БетIергъан Аллагъасул амру хехго тIубазе бокъунишца рукIарал? Дун тIадвуссун вачIинегIан сабру гъабизе кIвечIишца нужеда?»-абун. Цинги Муса аварагас жинда кодор рукIарал Таврат тIаде хъварал алвахIалги гIодор лъун (гIодоре реххун) жиндир вац Гъарунил ботIрол рас ккун гьев жиндехун цIана. Аллагъасе гIоло ццим бахъин гучав вукIана Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَام. Гьесда раклалде ккана Гъаруница амру-нагъю гъабичIого, гьесул тохлъи ккун кьосун ругин гьел гIадамал абун.

Цоги бакIалда абулеб буго: «Муса аварагас кваранаб квераль ботIрол ва квегIаб квераль мегежалъул рас ккун жиндехун цIана Гъарун ва «Гъаб щиб дуцаги къавмалъги гъабураб жо» – абун ццим бахъун, жинца гьев кIовокIизе жувана»-абун.

وَلَمَّا سَقَطَ فِي أَيْدِيهِمْ وَرَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوا قَالُوا لَئِنْ لَمْ يَرْجِعْ هَذَا نَبَأٌ وَيَعْتَدُ لَنَا لُكُونٌ مِنَ الْخَيْرِينَ ﴿١٤٩﴾

وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ بِسْمِ اللَّهِ لَقَدْ فُتِنُونا مِنْ بَعْدَى وَإِنِّي لَأَجِدُكُمْ أَهْلَ رَبِّكُمْ وَأَلْقَى الْأَلْوَابَ وَأَخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ يَجُرُّهُ إِلَيْهِ قَالَ ابْنَ أُمِّ إِنْ الْقَوْمَ اسْتَضَعَفُونِي وَكَادُوا يَقْتُلُونَنِي فَلَا تُشْمِتْ بِى الْأَعْدَاءُ وَلَا تَجْعَلْنِي مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿١٥٠﴾

Гъаруница гъесул раk1 гурх1улеб х1алалъ абунa: «Я дир эбелалъул вас! Дида гъаниб щибго г1айиб гъеч1o, Дун къавмалъ г1одовег1ан гъавуна ва х1атта дун ч1вазедин къасд гъабуна гъеб къавмалъ, дица жидеда гъеб ширк гъабуге абураб мехалъ. Гъанже дуцаги дун къварид гъавун, гъелдалъун гъал тушбабазул раk1 боххизабуге ва дунги гъаб зулмуяб къавмалдаса вугин абун х1укму гъабуге»- абун.

Цинги Муса аварaгасул ﷺ ццим г1одобе буссана ва хехго жив рек1екълъана Гъарун къварид гъавиялда.

151. Муса аварaгас ﷺ абунa: «Я дир Бет1ергъан! Дуца дир мунагъал чуре гъав вацасдехун хъач1лъи гъабиялдалъун дун г1айиб ч1вазе мустах1икълъарав. Дир вац

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِإِخِي وَأَدْخِلْنِي
رَحْمَتِكَ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿١٥١﴾

Гъарунилги мунагъал чуре гъесдасан амру-нагъю гъабияллъул тохлъи ккун батани. Дуца ниж к1иявго дур рах1маталъульеги лъугъинаре. Х1акълъунго мун ц1акъ гурх1улев вуго ва дур гурх1ел муъминзабазе даймав вуго»-абун.

152. Жидеца бачие лагълъи гъабурал г1адамазде Аллагъасул ﷻ ццим бахъин швела ва гъел г1одорег1ан гъарун х1акъирги гъарила гъаб дуниялалъул рукъор руk1аго.

إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ سَيَنُاسُوا عَذَابَ
رَبِّهِمْ وَذَلِكَ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَكَذَلِكَ
نَجْزِي الْمُفْتَرِينَ ﴿١٥٢﴾

Ахираталдаги жужах1алъул г1азаб гъабила тавбу гъабун Аллагъасде ﷻ руссинч1ел г1адамазе. Гъадианаб жазаъ гъабула дица киналниги жидеца ургъун ц1ияб дин бахъулел ва Аллагъасда ﷻ ширк гъабулел г1адамазе.

153. Жидеца куфру-ширкалдалъун ва к1удиял мунагъаздалъун квешаб г1амал гъабун хъвадарал г1адамал, цинги жидеда Аллагъасул ﷻ г1азаб швелелде тавбу гъабун, иман лъун, лъик1аб г1амал гъабурал,- х1акълъунго дур Бет1ергъан Аллагъ, я Мух1аммад ﷺ, гъеб тавбу гъабун хадуб жинца мунагъал чурулев ва жив гурх1улев вуго.

وَالَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ ثُمَّ تَابُوا مِنْ
بَعْدِهَا وَآمَنُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا
لَعَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٥٣﴾

Гъаб аяталъ Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад аварaгасда лъазабулеб буго кинаб к1удияб мунагъ гъабун бугониги, гъев чияс тавбу гъабураб мехалъ Аллагъас ﷻ гъев чи т1аса лъугъун толев вук1ин. Лагъзадерил мунагъал киг1анго к1удиял ругониги, Аллагъасул

гурхIел ва рахIмат гьездасан кIудияб буго. ЛъикIал чагIазул цояс абунa: «Лагъзадерил мунагъал кIодолгараб ва гIемерлъараб мехалъ Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ гурхIел-рахIму жегиги кIодолгула» – абун. ТIадегIанав Аллагъасул цIоб лъикIал чагIазе гурони букIинчIебани, жидеца квешлъаби гъарурал лагъзал жидехъе кIанцIулев щив вукIинев?

**154. Муса аварaгасул ццим
гIодобе буссарaб мехалъ, Мусаца
жинца гIодоре реххун рукIарал
алвахIал кодоре росана. Гьезда
тIад хъван букIана жиндир къавм
хIакъаб нухалда тIоритIулеб насихIат ва гъеб къавмалда
гурхIелги.**

وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبُ أَخَذَ الْأَلْوَاحَ
فِي سَحَرِهَا هُدًى وَرَحْمَةً لِّلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ
يَتَذَكَّرُونَ ﴿١٥٤﴾

Къавмалда гъезие лъикIлъи бугеб жо лъазабун букIана, дуныалъул рукъуб ва ахираталда бахъибуголъи шолеб амру-нагъюги букIана. Гъаб амру-нагъю ва насихIат буголъана Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун гьесдаса хIинкъулел гIадамазе.

Жинда Аллагъ разилъаяв Къатадатица абунa: Аллагъасул свалат салам лъеяв Муса аварaгас عَلَيْهِ السَّلَام алвахIал кодоре росун, гьезда тIад хъвараб жо цIалана ва жинца абунa: «Я дир БетIергъан Аллагъ! Дида гъал алвахIазда хъван батулеб буго цо уммат бугин киналго умматaздаса жиб лъикIаб, жинца хIакъаб жоялдалъун амру гъабулеб ва квешаб, мункараб жоялдаса нагъюги гъабулеб. Гъеб умматлъун дир уммат гъабе» – абун. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан абунa: «Гъеб буго МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварaгасул уммат» – абун. Цинги Мусаца абунa: «Я дир БетIергъан! Дида алвахIазда хъван батулеб буго цо уммат бугин жиб ахиралда бижараб, амма алжаналде жанибе тIоцебе лъугъунеб. Гъеб умматлъун дир уммат гъабе» – абун. Гъесие жаваб гъабуна: «Гъеб МухIаммадил صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ уммат буго» – абун.

Хадубги Мусаца абунa: «Дида алвахIазда хъван батулеб буго цо уммат бугин жидер ракIазда жаниб Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ тIехъ бугел ва жидеца гъеб рекIехъе цIалулел. Гъеб умматлъун гъабе дир уммат» – абун. Гъелъиеги жаваб гъабуна: «Гъеб буго МухIаммадил صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ уммат» – абун. Цинги Муса аварaгас عَلَيْهِ السَّلَام гъел алвахIал гIодор лъуна ва жинца абунa: «Я дир Аллагъ! Дуца дун МухIаммадил صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ умматалдаса гъаве» – абун.

Аллагъасул свалат салам лъеги хирияв ХIабиб МухIаммадида. Гъесул умматалдаса ратиялда щукру гъабулеллъун, гъесул шапагIат, баракат

шолеллгун гьаре ниж, я гурх1ел к1удияв Аллагь!

155. Цинги Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ
лъябкъялда анц1го чи т1аса вишана
Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ къот1и гъабураб
Т1урсайнаъ маг1арде живгун цадахъ
рачине.

Т1адег1анав Аллагъас Муса аварагасде
امْرُؤُا غَابُونِا بُكْرَانَا غَيْلِ عَلَيْهِ السَّلَامُ
г1адамалги рачун вач1аян бачие лагългын
гъабиялгун г1узру-сабаб бицине ва
цогидаб къавмалдасаги т1аса лгъугын

гъаризе. Къавмалгун бищунго лгъик1ал ва бачие лагългын гъабич1ел
г1адамалги рачун Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ Т1урсайнаалда унаго гьел
г1адамаз абун: дуца нижеда Аллагъ вихъизаве, гъеб жо гъабизе дуда
к1евезе ккола, дуда Аллагъ к1алгъалев вугелгун) – абун.

Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гьел г1адамал гъалаг гъаруна зодиса
гъаракъ биччан, яги ракъ багъарун х1инкгун, рак1ал т1урк1ун.
Муса аварагас абун: «Я дир бет1ергъан Аллагъ! Дуда к1олеб
бук1анаха гъалги дунги церего гъалаг гъаризе. Нижедаса цо
ах1макъаб къавмалъ гъабураб жо сабаблгун ниж киналго гъалаг
гъаруге Аллагъ. Гъаб кинабго жо буго дур рахгъалгъан нижее бугеб
х1албихъи. Дуца бокъарав чи кгъосизавула Бет1ергъан, бокъарав чи
т1овит1ула. Мун вуго нижер киналниги умуразул вали ва тадбир
гъабулев. Мун нижеда гурх1а Аллагъ ва дуца нижер мунагълги
чуре. Мун бищунго лгъик1ав вуго т1аса лгъугун, мунагъл чурун
дур лагълзал тезе.

156. Дуца нижее гъаб дуниялалда
лгъик1лгын насиб гъабе Бет1ергъан,
ахираталдаги нижее лгъик1лгын насиб
гъабе. Нижеца тавбу гъабуна ва ниж
киналго мунагъл тун, гьел гъариялда
рак1 бух1ун две г1ибадат гъабиялде
руссана Аллагъ» – абун Аллагъасул
свалат салам лгъеяв Муса аварагас
гъадиаб берцинаб х1ели гъабидалго, гьесие жаваб гъабун
Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ абун:

Дир г1азаб дица швезабила дие бокъарав чиясде: куфру-ширкалда
вук1арав ва тавбу гъабич1ого хварав чиясде. **Амма дир рах1мат**
кинабниги жоялда г1амлгъараб ва г1емераб буго. Дица дир рах1мат

وَأَخْتَارَ مُوسَىٰ قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا أَلِيمِينَ
فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ
أَهْلَكْتَهُم مِّن قَبْلُ وَإِنِّي أَنُفِّلُكَ إِنَّمَا فَعَلَ
السَّفَهَاءُ مِنَّا إِن هِيَ إِلَّا فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا
مَنْ نَّشَاءُ وَتَهْدِي مَنْ تَشَاءُ إِنَّتَ وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا
وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ ﴿١٥٥﴾

وَأَكْتُبُ لَنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً
وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا هُنَا أَلَيْكُ قَالَ عَذَابِي
أُصِيبُ بِهِ مَن أَشَاءُ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ
شَيْءٍ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ
الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٥٦﴾

ва мунагъ чури тIадаблгун гьабула дидаса хIинкгун мунагъал тарал, жидеца закатти кьолел ва дир аятазда иманги лъолел гIадамазе.

Тафсиралгун гIалимзабаца абунa: гъав лъабкъоялда анцIго чи тIадегIанав Аллагъас хвезавуна цинги чIагоги гъавунаян. Цоги гIалимзабаца абунa гъел хвезаруна, хадур чIаго гъаричIо абун. Цогияз абунa: гъел хвезаричIо, гIакълуялдаса ун гIодор ккун рукIана, цинги чIагогълун тIаде рахъана абун.

157. Дир рахIмат жидеда шолел гIадамал руго жинда цIали ва хъвай лъаларев гIарабияв МухIаммад аварасда صلى الله عليه وسلم **нахърильгунел. Жидеда гьесул сипатал хъван ратулел Тавраталда ва Инжилалда.**

Гъел тIахъазда жиндир сипатал рицин гурегби, гъев авараг вачIиналдалгун гъел умматазда роххел бицунел буго ва гьесда нахърильгъа абун амруги гьабулел буго. ТIехъ цIализе лъалел гIалимзабазда киназдаго МухIаммад аварасул صلى الله عليه وسلم сипаталги лъала ва гъев хIакъав авараг

вукIинги лъала, ва амма гIемерисел Аллагъасде جَلَّ جلاله гIасилгана ва МухIаммад аварасда صلى الله عليه وسلم инкар ккун, гьесда нахърильгъинчIого чIана.

Жинца умматалда лъикIаб жоялдагълун амру гьабулев, квешаб жо те абун нагъюги гьабулев. Кинабго лъикIабщинаб жо хIалал гьабулев. Гъез жидерго гIакълуялгълухъе хIарам гьабун букIараб. Ва жинца гъезие кинабго квешаб жо хIарамги гьабулев. Капурго хвараб жо, би, больонил гъан ва цогидабги Аллагъас جَلَّ جلاله хIарам гьабураб жо. Жинца гъел умматаздаса гIодор лъолел (тIаса рехулев) захIматал, жидеда гудур бараб гIадин тIад хурхун рукIарал ахIкамал.

Гъеб къавмалъе тавбу гъаби букIана жиндирго напс чIвай, ретIелалгун чороклъараб бакI кьотIун нахъе реххи букIана ва цогиги захIматал хIукмаби рукIана. ГIаламалгьего рахIматгълун вугев, Аллагъасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг витIун, гьесда бигъаяб шаригIат малгун лагъзадерие гIемераб бигъалгъи гьабуна. Гъав аварасда жидеца иман лъурал гIадамал: жидеца гъевги кIодо гъавурал, гьесул диналгъе кверги бакъарал. Гъев МухIаммад аварасде صلى الله عليه وسلم рещтIинабураб нуралда – Къуръаналда нахъги рильгъарал, гъеб

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ
الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْنُوءًا عِنْدَهُمْ فِي
التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ
الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ
الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ فَإِذْ بَرَأَ إِيمَانُ بِهِ
وَعَزَّزُوا وَتَصَرَّفُوا وَأَتَّبَعُوا النَّبِيَّ الَّذِي
أَنْزَلَ مَعَهُ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَامُ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿١٥٧﴾

х1акъаб диналдаги хъвадарал. Гъал г1адамал руго жидер дуныл-ахираталгъул лъик1лъиялда ва бахъибуголгъиялда кверщел батарал.

158. Дуца гъаб умматалде хит1аб гъабун абе, Мух1аммад ﷺ! Дун вуго кинабго халкъалде вит1арав Аллагъасул ﷺ расул: киналниги зобал-ракъазул ханлъи жиндие бугев Бет1ергъанасул. Жив гурев цоги Аллагъ гъеч1ев, жинца ч1аго гъарулев ва жинца хъезеги гъарулев.

Нужеца иман лъе, я гъал г1адамал, Т1адег1анав Аллагъасда ва гъесул

расул Мух1аммадидаги ﷺ. Жинда ц1али-хъвай лъаларев гъав Мух1аммад аварагги ﷺ, жинца Аллагъасде ﷺ иман лъурав, гъесул Къуръаналдаги ва цогидал киналго т1ахъаздаги иман лъурав. Нуж гъев аварагасда нахърильлъун, гъесул суннат ц1унун хъваде. Гъедин хъвадани нуж бит1араб диналда т1орит1араллъун рукина.

159. Муса аварагасул ﷺ къавмалдаса цо уммат буго жал х1акъаб диналда хъвадулел, Мусад ва Тавраталда иман лъурал, ва жидеца гъеб диналда бит1араб х1алалъ г1адамалги т1орит1улел.

160. Дица Муса аварагасул ﷺ къавмалгъул анцила к1иго къокъа гъабуна.

Аллагъаул свалат салам лъеяв Яг1къуб аварагасул анцила к1иго васасул щибаб бат1ияб къокъа гъабуна. Гъезие дунылалгъул маг1ишат гъабиялъул бигъалъи бук1ине, щивазе жидер цевехъанги лъазе. Муса аварагасеги бигъаяб бук1ине: цо амру т1аде бач1араб мехалъ гъал къокъабазул церехъаби данде ах1ун гъезулгун мушавара гъабизе. Жидеда гъоркъоб даг1ба къецги бук1инч1ого бук1ине, цох1о ишалда т1ад г1емерал г1адамалги руссинч1ого рукина.

Т1адег1анав Аллагъас нилъеда лъазабулеб буго бусурбабазул амру

قُلْ يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ اِنِّیْ رَسُوْلُ اللّٰهِ اِلَیْكُمْ
جَمِیْعًا الَّذِیْ لَهُ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ
وَالْاَرْضِ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ یَحْیِیْ وَیُمِیْتُ
فَاٰمِنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ النَّبِیِّ الَّذِیْ
اَلَّذِیْ یُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَکَلِمٰتِهِ وَاتَّبِعُوْهُ
لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُوْنَ ﴿١٥٨﴾

وَمِنْ قَوْمِ مُوسٰی اُمَّةٌ یُّهْدُوْنَ بِالْحَقِّ
وَبِهٖ یَعْدِلُوْنَ ﴿١٥٩﴾

وَقَطَّعْنٰهُمُ اثْنَتَیْ عَشْرَةَ اَسْبَاطًا اُمَمًا
وَاَوْحِیْنَا اِلٰی مُوسٰی اِذْ اَسْتَسْقٰهُ
قَوْمُهٗ اَنْ اَضْرِبَ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ
فَاَتٰیجَسَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عِیْنًا قَدْ
عَلِمَ كُلُّ اُنْاٰیْن مَّشْرِیْهُمْ وَظَلَّلْنَا
عَلٰیهِمُ الْعَمَمَ وَاَنْزَلْنَا عَلٰیهِمُ الْمَنَّ
وَاَسْلَوْنٰی کُلُوْا مِنْ طَیِّبٰتِ مَا
رَزَقْنٰکُمْ وَمَا ظَلَمُوْنَا وَلٰکِنْ
کَانُوْا اَنْفُسُهُمْ یَظْلِمُوْنَ ﴿١٦٠﴾

гъадин букIине кколебIъи. Щибаб бакIалда жамагIат гIуцIун, гъезда тIад цо-цо амир тун, гъел амиразулги кIудияв амир гъавун киналго бусурбабазул гIаммаб шура букIине ккола ва цо амирул муъминин (киналго бусурбабазул амир) вукIине ккола. Аллагъас ﷻ гъал бусурбабазул хIал лъикIаб рахъалде сверизабеги ва гъес малъухъе исламIаб ватIан гIуцIизе ва гъесул дин ракъалда букIинабизе квербакъиги гъабеги.

ТIадегIанав Аллагъас жиндир диналъе гIоло къркъолел гIадамазе квербакъизе букIин хIакъаб жо буго, гъелда щибго щаклъиги гъечIо. Ва амма Аллагъас ﷻ квербакъизе ккани гъаб диналъул кIвар гъабулел, Аллагъасул ﷻ дин ракъалда букIине гъабиялъе ургъулел бусурбабазул цо къокъа букIине ккола. Киналго бусурбаби гIодор чIараб мехаль ва «ниж загIипал руго, дагъал руго, ярагъ гъечIо, къуват гъечIо»-абун жидеого гIузруги бачараб мехаль, гъел гIадамазе Аллагъас ﷻ кин квер бакъилеб? Гъаз гъабулел сабабго гъечIелъул Аллагъ ﷻ гурхIизе, гъес жиде квербакъизе. Гъаб къавмалда тIад Алагъасул ццим бахъин рещтIин гIагарда буго, гъезие квербакъи бачIиналдаса.

Аллагъас нильлъ хIакъаб жо лъалездаса ва гъелда нахърилълъулездаса гъареги.

Цинги Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام къавм къечон букIун: гъез нижее лъим къеян Аллагъасда ﷻ гъареян абураб мехаль, Аллагъас ﷻ Мусаде вахIю гъабуна дуца дур гIанса цо гамачIалда къабе абун. Мусаца гамачIалда гIанса къабуна ва гъелдаса анцила кIиго батIияб ицц загъирлъун лъим чвахизе лъугъана. Щибаб къокъаялда жинца лъим гъекъезе кколеб ицци лъана.

Цоцазде къацандичIого, цо бакIалде руссун рукIинчIого берцинго, рахIаталда, гIодоре риччан лъималдаса мунпагIат босана. Цинги рагIад гъабизе гъезда тIаде накікIги бачана. Жиде кваназе зодисан «манна ва салва» абураб квенги рещтIинабуна. Манна букIана гIазахъахIаб цIорол гарал гIадин рещтIун бачIунеб цIакъ гъуинаб тIагIам. Салва букIана хIанчIазул гъан, тIагIам рекъезабун, гъуин гъабун бежараб. Гъаб кинабго жо буго Тигъ абулеб бакIалда кIикъого сональ бануисраилал сверулел ругеб заманаль жиб букIараб.

Дица гъезда абуна: **«Нужеца кванасе Дица къураб гъуинаб, лазатаб, бацIадаб ва хIалалаб ризкъи:** щибго нужеда бихъулел гIакъуба-къварилъиги гъечIого»-абун. Гъадин чIорого нигIматалги къун хъихъараб мехальги гъел бануисраилал Аллагъасде ﷻ капурлъана,

Муса аварагасе мут1иг1лгыч1о.

Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго: гъаб г1асилгыялдалгъун жидеца дие щибго зулму гъабич1о. Дие кинабг1аги асар бук1унаро кинабго махлукъат дида г1асилгыяниги, яги мут1иг1лгъун ругониги. Гъеб къавмалъ жидерго напсазе гъабун зулму. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ ццим бахъин ва жужах1алгъул г1азаб жидеде швеялге сабаб гъабун.

161. Дуца уматалге ваг1залгъун
бук1ине бице, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
Дица гъал ягъудиязул пересел
къавмазда абураб г1уж: «Нуж Байтул-
мукъадасалгъул ракъалда маг1ишат-
яшав гъабун ч1а. Гъенир ругел
ниг1маталги кванай, щибжо нуже бокъяниги, Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ
мунагъал чуриги гъаре гъеб росулге лгъугъунеб мехаль. Гъеб
росдал рагъдухъан жанире Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ х1елун, бет1ер г1юдобе
къулун лгъугъа. Дица нужер мунагъал чуризе руго ва дун разилгъи
г1алаб гъабун, г1ибадат цох1о дие г1иц1ц1 гъабун хъвадарал
г1адамазе ажруги г1емерго цик1к1инабизе буго»-абун.

وَإِذْ قِيلَ لَهُمُ اسْكُفُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ
وَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ وَقُولُوا حِطَّةٌ
وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا نَّغْفِرْ لَكُمْ
خَطِيئَتَكُمْ سَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٦١﴾

162. Гъаб къавм Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ
амруялде г1асилгыяна. Жидеде абейн
абураб раг1иги цогиги раг1иялдалгъун
хисизабуна,
росулгеги нахъа х1ат1ил, рохокьот1иялда
хъуршулаго лгъугъана. Гъеб кинабго жо
гъабун Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ амруги динги
махсароде гъабун. Цинги дица гъезда г1аде зодисан г1азаб

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ
الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ
رِجْزًا مِنْ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا
يَظْلِمُونَ ﴿١٦٢﴾

решт1инабуна жидер зулму сабаблгъун, кинабго заманаялъ, щибаб
амруялгъул гъез г1ассилгы ва пасикългы гъабунеб бук1иналдалгъун.
Абусаг1идица абуна гъезде бач1араб г1азаб бук1ана вабаъ (къавуда)
унти. Цох1о саг1аталда жанир кьоолоункъазарго чи хванаян абун.

163. Дуца гъел ягъудиязда гыикъе,
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидер пересел
къавмазул хабар. Цо ралгъдал
раг1алда бук1араб росдал агълуялгъул
хабар гыикъе. Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ жал
г1асилгыяраб мехаль ва жидеде ччуг1а
кквезе х1арам гъабураб шамат кьолял
ччуг1а кведал, кинаб г1азабдай

وَسَأَلَهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ
حَاضِرَةً الْبَحْرِ إِذْ يَعْذُونَ فِي النَّبَاتِ
إِذْ تَأْتِيهِمْ حِيتَانُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَّعًا
وَيَوْمَ لَا يَسْبِتُونَ لَا تَأْتِيهِمْ كَذَلِكَ
نَبَوَاهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿١٦٣﴾

къавмалъе Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ цин г1азаб гъабуна гъез тавбу гъабун квешаб г1амал телародай абун. Цингиги гъел Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ мутлг1лъич1еб мехаль, гъезул маймалакал ва больонал гъаруна.

Жинда Аллагъ разилъаяв Г1икриматица Ибнут1аббасидаса бицараб халатаб къясаялъул буго: «Гъаб бук1ана Мисриялъул ракъалда бугеб Вилаят росу, яги шагъар. Гъеб шагъаралъул къавмалъ ваг1за босич1еб мехаль ва щамат къоялъ ччуг1а кквей теч1еб мехаль, жидеца ваг1за гъабулез абун бук1ана ниж гъаб шагъаралдаса къват1ире ина, ниж х1инкъун руго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нужеде цо квешаб балагъ рещт1инабилин абун.

Цинги гъел, жидеца ваг1за гъабулел г1адамал къаси шагъаралдаса къват1ире унел рук1ана, къад шагъаралда жанир рач1унел рук1ана. Цо къоялъ радал гъеб шагъаралъул рагъдухъе рач1ун жидеца жанире ине бокъун нуц1а рич1и т1алаб гъабидал, цониги чияс жаваб къеч1о ва нуц1а рич1ич1о. Цинги малиги босун шагъаралъул къедалде т1аде рахараб мехаль, гъел г1ажайблъун ва х1инкъун хут1ана: киналго гъезда рихъулел жал маймалакал, яги больонал рук1ана. Нуц1а рич1ун жанире лъугъараб мехаль, гъел х1айванал жидер г1агарал чаг1азде аск1оре рач1ун, гъезул рет1елалда лъульадун, г1одизе журана. Г1адамазда гъел щал ругелали лъалеб бук1инч1о, амма гъезда жидер г1агарал г1адамал лъалел рук1ана. Цинги гъал г1адамазулги рак1 гурх1ун, гъездехун абуна: «нижеца абулеб бук1анаха нужеде гъаб г1ассилъи те абун». Х1айваназ бет1ералъ ишара гъабулеб бук1ана: «бит1араб буго» абун.

Г1алимзаби хилиплъана гъеб росдал агъуялъул лъабабилеб къокъаялъул щиб х1укму бук1араб абун: гъел рук1ана жидеца г1асилъи гъабич1ел ва гъабулезда нагъюги гъабич1ел. Цо раг1и буго гъелги гъалаг гъаруна абураб, гъез амру-нагъю теялъе г1оло. Цоги раг1и буго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъел хвасар гъаруна абун. Гъел г1адамал т1ад рекъон рук1инч1о дол г1асиял г1адамазда ва Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дол гъалаг гъариялда рак1ч1аралги рук1ана абун.

167. Жегиги дуца умматалъе бице,
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : «Дица гъал
ягъудиязда т1аде риччала къиямасеб
къо щвезег1ан гъезие къварилъи
гъабулел г1адамал»-абун Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ
лъазабураб г1уж.

Гъал ягъудиял ругелъул кидаго Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ г1асилъун хъвадулел, гъес х1арам гъабураб жо х1алал гъабизе ва х1алал гъабураб жо х1арам гъабизе х1илла ургъулел. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ диналдаса г1адамал нахъч1алел. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъезда т1аде Бухтанасар абулев мажусазул хан т1амуна ва

وَاِذْ تَاَذَنَ رَبُّكَ لِيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ آلَ يُوْسُفَ
 اَلْفَيْكَمَ مِّنْ يَّسُوْمِهِمْ سَوَاءً الْعَذَابُ اِنْ رَّبُّكَ
 لَسَرِيعُ الْعِقَابِ وَاِنَّهُ لَغَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ

гъес чанго азарчи чIвана ва асирги гъаруна. Хадуб насраниязги гъабуна гъезие къварилъи ва гъел асир гъарун жидеда тIад жизят (магъало) лъун букIана. Цинги Аллагъас свалат салам лъеяв МухIаммад авараг ва гъесул асхIабзаби риччана гъезда тIаде ва гъел ягъудиял гIарабиязул жазирааталдаса (полуостров) къватIире гъуна.

Ахиралдаги Аллагъас ﷻ гъезде тIаде Гитлер виччана ва жинца гъезул наслу-тухумго тIагIинабизе гIагарлъун вукIана. Жегиги инсанасда ракIалде щвечIел гIазабал гъаруна Гитлерил армиялъ ягъудиязе. Цо хабаралъуль буго анлъго миллион ягъудияв чIвана Гитлерил армиялъ ва жегиги шуго миллион ягъудияв чIвазе хIукму букIана абун. Гъел шуго миллион рукIана Европаълул пачалихъазда ва гIурусазул пачалихъалда ругел ягъудиял.

Аллагъасул ﷻ хIукму буго ахир-къадги бусурбаби ягъудияздаса бергъине рукIин бицунеб. Аллагъас ﷻ ниль гъесул диналъе гIоло жигъад гъабулездаса гъареги. Дуниялалда тIад ругел киналго бусурбабазул рагIи цолъизабун, хIал рекъезабун, куфру-ширкалъул, хасго ягъудиязул зулму къезабизе тавпикъ къеги. Амин.

ХIакълъунго, МухIаммад ﷺ, дур бетIергъан Аллагъ жинда гIасилъараб къавмалъе гIакъуба цIакъ хех гъабулев вуго. Ва муъминзабазул мунагъал чурулев, гъезда гурхIулев вуго.

168. Дица гъел ягъудиял ракъалда тIад
 рикъизаруна, жидер ватIан гъечIеллъун
 ва батIи-батIиял къокъабилъун. Гъаб
 заманаялъ гъез Израил пачалихъ гIуцIиги
 палестиназе къолеб гIакъубаги Аллагъ
 ﷻ гъапуллъун бугеб жо гъечIо.

وَقَطَّعَتْهُمْ فِي الْأَرْضِ أُمَمًا مِنْهُمْ
 الصَّالِحُونَ وَمِنْهُمْ دُونَ ذَلِكَ
 وَبَنَوْا لَهُمْ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ
 لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿١٦٨﴾

ИншаАллагъ, гъеб Байтул-мукъадас
 гъезда кодосан бусурбабаз бахъила, цебеги кIиги нухалъ
 бахъун букIараб гIадин. Гъел ягъудияздаса дагъалго гIадамал
 руго жидеца Аллагъасде ﷻ ва аварагасде иман лъун лъикIаб
 гIамал гъабулел, амма гъезул гIемерисел куфру-ширкалда руго.
 Дица гъезул хIалбихи гъабуна нигIматал къун ва балагъал
 риччан, жал гъеб куфру-ширкалдаса руссинародай абун.

169. Цинги Аллагъас ﷻ гъел
 ягъудиязул цоял лъикIал, цоял
 квешал рукIун хадуб цо къавм
 бижана, жидель щибго лъикIлъи
 гъечIел. жидер умумузухъан Таврат
 ирсалъе босарал ва гъебги бичун

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ
 يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَى وَيَقُولُونَ
 سَيُغْفَرُ لَنَا وَإِنْ يَأْنِهِمْ عَرَضُ ثَمْنَةٍ يَأْخُذُونَ
 آلِئِنْ خَذَ عَلَيْهِمْ مِيثَاقُ الْكِتَابِ أَنْ لَا يَقُولُوا

дунялалъул боц1и босулел,
ай дин бичун, диналъул ц1аралда
дунял т1алаб гьабулел. «Нижедаса
Аллагъ ﷻ т1аса лъугъине вуго»—

عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا فِيهِ وَالذَّارُ الْآخِرَةُ
خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٧٠﴾

абун абулел ва дунялалъул боц1и швезе сабаб батарабго, гьеб
жидеца босулел, гьелъул х1алаллъи, х1арамлъи хал
гьабуларел.

Гьаб г1ассияб къавмалдаса Таврат рещт1инабун къот1и босун
бук1ана гуриш жидеца Аллагъасул ﷻ рахъалъан х1акъаб жо
гурони бицинч1ого бук1ине. Таврат ц1алун гьениб жаниб бугеб
жоги гьез лъазабун бук1ана.

Гьаб амру гьадин бук1аго, жидеца Аллагъасде ﷻ г1унт1изабун
гьереси бицунеб буго: жидеца х1арамаб боц1и кваналел буго
ва Аллагъас ﷻ нижер мунагъал чуризе руго абунги абулел
буго. Абадияб ахираталъул рукъ ва алжаналъул ниг1матал
лъик1аб ажру буго Аллагъасдаса ﷻ х1инкъарал г1адамазе.
Гьазда гьеб жо щай лъалареб ва гьелъул пикру кин
гьабулареб?

170. Аллагъасул ﷻ диналъул
умурал гьесул т1ехъалда
нахърилълъун т1уралел г1адамал,
жидеца х1укъукъал т1уран какалги
ралел,- Дица лъик1аб г1амал гьабурал г1адамазул ажру кидаго
г1адада хвезабуларо ва гьезие жидер г1амалалдаса г1емерго
лъик1аб жазаъ гьабула.

وَالَّذِينَ يَمَسُّونَ بِالْأَيْدِي وَالْأَفْئِدَةِ
الضَّلَاةَ إِنَّا لَا نَضِيعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ ﴿١٧١﴾

171. Дуца рехсе, Мух1аммад ﷺ,
Дица Т1ур мег1ер ракъалдаса
эхеде борхун, бануисраилазде т1ад
гьет1изе гьабураблъи рукъалъул т1ох
г1адин, яги нак1к1 г1адин. Гьезда
рак1алдеги ккана гьабсаг1ат гьеб мег1ер жидеде т1ад бортилин
абун.

وَاذْنَتْنَا الْجَبَلِ فَوْقَهُمْ كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ وَظَنُّوا
أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ
وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٧٢﴾

Гьеб бук1ана Муса аварагасде ﷺ Таврат рещт1инабун хадуб,
гьелда ругел х1укмабазда нахърилълъине бокъич1ого бануисраилал
ц1араб заман. Цинги Аллагъас ﷻ мег1ер эхеде борхун жидеде
т1аде гьет1изабидал гьел киналго суждаялде рортана ва Тавраталда
нахърилълъине къот1и гьабуна. Т1адег1анав Аллагъас гьезда хит1аб
гьабун абулел буго:

Нужеца гьаб т1ехъ босе ва гьелда бугеб жоялда ях1 бахъун, т1ад

ч1ун г1амалги гьабе. Гьелда жанир ругел х1укмабиги лъазарун гьезда нахърильтъа. Гьедин хъвадани, Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ х1инкъараздаса рук1ина нуж – абун.

172. Дур Бет1ергъан Аллагъас Адамил лъималаздаса къот1и босараб заманги рехсе, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, умматалье ваг1зальун. Адамил гьодидаса

وَإِذْ أَخَذْنَا مِنْ بُنَيَّ آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَى شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ ﴿٧٢﴾

зуриятальул зараби росун, гьезда дун нужер Бет1ергъан вугищан гьикъун, жидерго напсалъе нуг1лъи гьабизабуна.

Гьел зарабаца абун: «Вуго мун нижер Бет1ергъан» – абун. Гьеб нуг1лъи гьабизабиялъе г1иллаги бук1ана къямасеб къоялъ г1аде рахъинаридал гьел г1адамаз абич1ого бук1ине нижеда гьеб къот1и боси лъалеб бук1инч1о абун.

Гьаб аяталье тафсир гьабун Ибнухат1ибица абун: Г1адег1анав Аллагъас «заррабазда нуг1лъи гьабизабуна» абураб раг1и буго мисал бачин ва цо жо баян гьаби. Х1акъыкъталдаги гьел зарраби гьодиниса къват1ире рахъинари г1адаб жо гьеч1о. Гьаб раг1иялъул маг1на буго: Г1адег1анав Аллагъас халкъалье х1ужаби гьарун руго жив Бет1ергъан вук1иналда т1орит1ел гьабулел. Жинца кинабго халкъ бижун ва гьелъул тадбир гьабун, гьеб хыхъулев вук1иналдаги т1орит1ел гьабулел. Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо вук1иналда ва жиндие г1ибадат гьабизе х1акъав вук1иналда т1орит1ел гьабулел.

Гьал х1ужаби жидер г1акълуялдалъун ва рек1ел кан-цяялдалъун бич1ч1изе ва лъазе рес бугеллъун гьел г1адамалги гьаруна. Жал х1акъаб нухдайищ хъвадулел ругел, яги мекъа, къосараб нухдайищ хъвадулел ругеб лъазе рес бугел гьаруна. Гьаб кинабго жо гьабун хадуб Бет1ергъан Аллагъас жиндир лагъзадерида абун: «Дун нужер Бет1ергъан Аллагъ вугищ?» – абун. Гьел лагъзадерица жавабги гьабуна: «Вуго мун нижер Бет1ергъан Аллагъ» - абун.

173. Яги гьел г1адамаз абич1ого бук1ине: «Нижер умумуца ширк гьабуна нижедаса цебеккун. Ниж гьезда нахърильтъун рук1ана. Гьездаса хадур рижана ниж ва гьез гьабулеб батараб г1амал гьабуна. Гьел умумуз бат1улаб жо гьабунин абун нижее г1азаб кин гьабулеб» – абун.

أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ ﴿٧٣﴾

174. Гьадин дица дир лагъзадерие кинабго жо баян гьабула ва дир

وَكَذَلِكَ نَقُصُّ عَلَيْكَ الْآيَاتِ وَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٧٤﴾

аяталги, шарг1иял х1укмабиги баян гъарула, гъел г1адамал
куфру-ширкалдаса руссине бокъун.

Жидер умумузда нахърильтьун жагъилияб жо гъабич1ого, Аллагъасул
جَلَّالَهُ аварагасда нахърильтьун бит1араб дин гъабизе бокъун.

175. Гъел ягъудиязе дуца бице,
Мух1аммад ﷺ, Дица жиндие
г1елму къун бук1арав по
г1алимчиясул хабар. Гъесда

وَأَقْلَ عَلَيْهِمْ نَبَأُ الَّذِي آتَيْنَاهُ أَنْسَخَ
مِنْهَا فَاتَّبَعَهُ الشَّيْطَانُ فَكَانَ مِنَ الْعَاوِينَ ﴿٧٥﴾

дир т1ехъалдаса цо-цо аяталги лъазарун рук1арав. Цинги
гъеб г1елмуги тун, иманалдаса вахъун куфруялде арав,
жиндир хъалги г1одобе рехун борохъ унеб г1адин. Цинги
жинда хадуб лъугъун шайт1аналь т1убанго къосаравлъунги
гъавурав.

Жинда Аллагъ разильяв Ибнуг1аббасица абунa: гъав вуго Балг1ам
ибну Баг1ура абулев чи, жинда Аллагъас ﷺ дуг1аялъе жаваб кьолеб
ц1ар лъезабун бук1арав, цинги жив капурлъарав-абун.

Жинда Аллагъ разильяв Ибнумасг1удица абунa: гъев вук1ана
Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام Мадян шагъаралде вит1арав чи, гъел иман
лъеялде ах1изе. Гъев чиясе Мадяналъул ханас г1арац-месед къуна
Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام дин таралъухъ ва гъеб ришватги босун жив
капурлъана-абун.

176. Дие бокъун бук1арабани, гъев
чи Дица къураб г1елмуялдалъун
г1адег1анаб макъамалде
вахинавилаан. Кинниги гъев
чи дуниялалъул ч1аголъиялде
гъет1ана, гъелъул лазат-шагъват
г1аса бищана. ахираталъул даимал
ниг1матаздаса. Гъелдалъун жив
ц1акъ г1одобег1анаб бак1алде вортана. Гъав чиясул мисал буго
жиндир г1одовег1анлъиялъулъ ва х1акъирлъиялъулъ къват1ул
гъевеялъул мисал, дуца гъелдехун квешлъи гъабуниги лъик1лъи
гъабуниги, жиб даимго къват1ибе мац1ги рехун гъекиялда
бук1унеб.

وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَٰكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى
الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ
إِنْ تَحِمَلَ عَلَيْهِ يَلْهَثُ أَوْ تَرَكَهُ يَلْهَثُ
ذَٰلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا
فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٧٦﴾

Гъавги сордо-кьо лъач1ого, Аллагъги جَلَّالَهُ гъесул динги к1очон,
дуниялалъул боц1уда хадув хъетулев вук1уна. Гъаб буго дир аятал
гъереси гъабулеб къавмалъул мисал. Дуца гъел г1адамазе къиссаби
рице, Мух1аммад ﷺ, гъез пикру гъабизеги бегъула, иман

лъеялде рач1инег1 бегъула.

177. Жидер мисал квешаб, гъездаса мисал босизе бегъулареб буго жидеца дир аятал гьереси гъарулел ва жидерго напсазе зулму гъабулеб къавм.

سَاءَ مَثَلًا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَذَبُوا بَيِّنَاتِنَا
وَأَنفُسَهُمْ كَانُوا يَظْلِمُونَ ﴿١٧٧﴾

178. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ бит1араб исламняб нухда т1овит1арав чи вуго жив вит1ун ккарав, жиндие дунял-ахираталда бахъибугол1и бугев. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ

مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدَىٰ وَمَنْ يُضِلِّ
فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٧٨﴾

х1акъаб диналдаса къосинавун жиндир гъава-напсалда, щайт1аналда нахъивильт1ун хъвадулевт1ун тарав чи вуго жив к1иябго рокъов ч1ового хут1арав.

Т1адег1анав Аллагъасда кодоб буго кинабго жоялзул ихтияр ва г1елму-лъай. Дунялалзул рокъов вук1аго цо кинаб бугониги иш гъабизе къвариг1арав чи, гъеб иш жинда лъик1 лъалев чи ц1ехон, гъесда аск1ове ун, гъеб иш гъаби жиндаги лъазе ях1 бахъула. Жиндир лагъзадерие лъик1абги квешабги жо бищунго лъик1 лъалев вуго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ. Жиндие х1акъаб нух къвариг1арав, дунял-ахираталзул лъик1л1и къвариг1арав чи гъев Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ вуссараб мехалъ ва гъесдаса жив х1акъаб нухда т1овит1иги т1алаб гъабураб мехалъ, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъев чи х1акъаб нухда т1овит1ула.

Цогидав чи жиндирго напсалъе бокъараб гъабун хъвадараб мехалъ, Аллагъ-аварагги гъезул динги к1очон тараб мехалъ, Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ гъев чиги к1очон тола ва жиндирго нухалъ ине виччан тола. Гъаб масъала бич1ч1а дуда Аллагъ гурх1аяв! Ц1акъ жинда кант1изе кколеб, г1емер чияс мекъаб пикруги гъабулеб масъала буго гъаб.

179. Дица г1адамазул ва жундузул ц1акъ г1емераб махлукъат бижана жужах1алде унелт1ун ва гъездальт1ун жужах1 боркъулел.

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ لَهُمْ
قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ
بِهَا وَلَهُمْ أَذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَٰئِكَ
كَانُوا نَعْمَ بَلًّا هُمْ أَصَلُّ أُولَٰئِكَ هُمُ

Бет1ергъан Аллагъасул азиялаб г1елмуялдаго лъалел рук1арал гъал иман лъоларел рук1ин. Гъел руго жидер

الْعَافِلُونَ ﴿١٧٩﴾

рак1азда щибго жо бич1ч1уларел, жидер безаздаги щибго жо бихъуларел, жидер г1иназдаги щибго жо раг1уларел. Ай жидеда бихъараб, раг1араб жоялзул щибго пикру гъабуларел, гъеб рек1елъе биччаларел. Гъал г1адамал руго х1айваназул мисалалда ругел. Жегиги къосарал руго гъал. Х1айваназда жидер бет1ергъан лъала, гъазда жидер Бет1ергъан лъалев гъеч1о. Гъел руго жидер

гъапуллгьялъуль тІерхъун ругел гІадамал.

ИбнухатІибица абуна: жиндир гъава-напсалда нахъвильтъун, гьелтие бокъараб жо гъабун инсан хъвади буго бишунго гъев гъалаг гъавулеб ва жужах Іалде вачунеб нух. ХІайваназда гъала жидее гъикІаб ва квешаб жо батІа гъабизе, хІалалаб ва хІарамаб жоялде кантІизеги. Нужеца катил халго гъабичІиш? Нужеца квен къураб мехаль гъеб нужеда аскІоб чІун, нуже берцинаб макъанги бачун, щибго хІинкъичІого кваналеб букІуна. Нужер изну гъечІеб жо жинца босараб мехаль, жиб бахчизе бакІ цІехон лъутун уна ва нужедеги хІинкъун ва хІелун балагъула.

Нужеца нужер рагъда рукІунел гІанкІуязул пикру гъабулариш? Жидее квен кьолев чиги, жал рачахъулев чиги гъезда ватІа гъавизе гъала. ГІаданил инсанги жинда гъава-напс къезабизе кІвараб мехаль ва Аллагъ ﷻ жиндир БетІергъан вукІин лъараб мехаль, жиндир инсангьялъул рахъалгъан гІадегІанаб макъамалде вахуна. Ва амма жив щайтІаналь гуккарав ва жинца напсалда квель бачІев чи бишунго гІамал мекъаб ва хъубаб хІайваналъул даражаялда вукІуна.

Ибнукасирица абуна: хІайванал вехъасе мутІигІлъула ва гъес рачаралъуре уна. Капурчияс Аллагъасде ﷻ инкар ккола ва гъесул расуласда нахъвильтъунаро. ХІайваназ гъел жиндие гІоло рижараб жо гъабула жидерго гІабигІаталдалъун: наяз гъоцІо гъабула, гІанкІуяз гІанчІи гъарун гъел хъихъула. Яги гъел хІайваназ инсанасе мутІигІлъун, гъес малъараб жо гъабула. Кинавго инсан Аллагъас ﷻ жиндие гІагІат-гІибадат гъабизе вижарав вуго. Капурчияс гъеб гІибадат жиндирго напсалдалъунги гъабуларо, жиндихъе вачІарав расуласе мутІигІлъунги гъабуларо. Гъаб магІна хал гъабураб мехаль Аллагъасдаса ﷻ хІинкъун, расуласе мутІигІлъун хъвадарав инсан малаикзабазул даражаялда вуго. Аллагъасде ﷻ гІасилъарав инсан хІайваналъул даражаялдасаги гІодовегІан вуго.

180. ГІадегІанав Аллагъасул цІакъ берцинал цІарал руго. Нужеца дугІа гъабулеб мехаль гъел Аллагъасул ﷻ цІарал гъоркъор ккун, гъездалъун Аллагъасде ﷻ гъарун гъабе дугІа.

Нужеца гъел мушрикалги гъез гъабулеб къабихІаб пишаги нужедаса рикІкІад гъабе.

Гъел руго Аллагъасул ﷻ цІаразуль жидеца гъереси бишунел, гъезда рекъолареб жо гъабулел гІадамал. Мушриказ Аллагъ абураб цІар хисизабун жидер хъанчалда «Аллат» абураб цІар лъуна, гъединго

وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ
يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿١٨٠﴾

«АлгIазиз» абураб цIаралъул «АлгIузза» гъабуна, «Алманнан» абураб цIаралъул «Алманат» гъабуна. Гьел мушриказе ахираталде шведал гъабизе буго жидер гIамалалда рекъараб жазаъ.

Сабунияс бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадис буго: *«ГIадегIанав Аллагъасе ункъоялда анцIила ичIго цIар буго. Гьал цIарал рикIкIарав чи алжаналде лъугъуна»* – абун. хIадис имам Бухарияс ва Муслимица бицана. Гъаб хIадисалъул магIна буго: Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ цIарал лъазарурав, гъезуль пикруги гъабурав гъезда рекъон гIамалги гъабурав чи алжаналде лъугъуна абураб. Гъаб хIадисалъул мурад гъечIо Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ цогI цIарал гъечIо абураб.

Гъаб рагIиялъе далил буго Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадис: *«Дица дуда гъарулеб буго Аллагъ, дур щибаб цIаралдалъун: дуца жиб дур цIар буго абун абураб, дуца жиб абичIого дурго гIелмуялда жаниб тараб, яги дуца дур лагъзадерил цониги чиясда жиб лъазабураб»* – абураб. ХIадис имам АхIмадица бицана.

181. Дица рижарал умматаздаса цо уммат буго жидеца Аллагъасул

وَمَنْ خَلَقْنَا أُمَّةً يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ ﴿٧١﴾

جَلَّ جَلَّالَهُ

дин ккурал ва гъеб диналде гIадамалги ахIулел. Гъеб диналда рекъон гIамалги гъабулел, гьелда рекъон хIукмуги гъабулел.

Гьал руго Аллагъасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасул умматалдаса муъминзаби. Хирияв хIабиб МухIаммадица صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абун бутелъул:

«Дир умматалъул цо къокъа тIаса унаро жидеца лъикIалдалъун амру гъабулеллъун, квешалдаса нагъюги гъабулеллъун, жал хIакъаб жоялда чIун, гъелъие квербакъулеллъун. Жидеда хилилъараз ва жидер рахъ кквечIого, квербакъичIого тараз гъезие заралги гъабуларо. Гъеб кокъа гъаб хIалалда букIине буго къиямасеб къо швезегIан» – абун. ХIадис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Гъаб къокъа кидаго букIунеб буго ва щибаб заманаялъ, щибаб бакIалда гъезул дагъал рукIунги гIемерал рукIунги жамагIат букIуна. Гъеб буго хIакъикъияб исламалъул жамагIат ва гъеб хIалалъ ислам кидаго жиб гIадегIанаблъун, жиб бергъараблъун букIуна. Мушрикал, пасикъал, гIасиял гIадамал гIемер ругониги, гьел гIадамаллъун рикIкIунаро ва гъезул къуват-бергъенлъиги букIунаро. ХIакъаб жо батIулаблъун бихъизабизе кIваниги, гъеб хIакъаб жо къезабизе кIоларо: бахIарчи чIавзе кIваниги гъев къезавизе кIолареб гIадин.

Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ гъаб исламияб жамагIатлъун нилълъ гъареги.

182. Жидеца дунги дир аяталги гьереси

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ

гъарулел гIадамал дица куфру-ширкалда

жанир халат гъарила ва жидедаго
лъачIого цIакъ гучаб жужахIалъул
гIазабалъе хIакъалъун гъарила.

مِنْ حَيْثُ لَا يَغَامُونَ ﴿١٨٢﴾

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъел нигIматазулъ ва рахIаталда тола, цинги жидеде
ракIалдеги ккола гъел хIакъаб жоялда ругел гIадамал ругин абун,
ва гъеб куфру-ширкалъулъ хIалхьон рукIуна. Гъеб буго ТIадегIанав
Аллагъасул рахъалъан гъезие бугеб макру.

183. Дица гъел нахърахъун тола гIазаб
гъабичIого. Цинги гIазаб гъабулеб мех
щведалго гъезие гучаб гIазаб гъабула.

وَأُمْلِي لَهُمْ إِنْ كَيْدِي مَتِينٌ ﴿١٨٣﴾

ХIакъълъунго дир гIазаб цIакъ гучаб буго.

Гъеб гIазаб гъабиялда «макру» абун цIар тана гъелъул загъираб рахъ
лъикIаб буго абун кколеб бугелъул: нигIматал къун, рахIат-лазаталда
къосараб къавм тейи буго гъелъул загъираб рахъ.

184. Маккаялъул мушрикаб абураб
мехаль Аллагъасул свалат салам лъеяв
МухIаммад авараг жундуз ккун вугин
абун, гъезие жаваб гъабун Аллагъас

أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِهِمْ مِنْ حِنَّةٍ إِنْ هُوَ
إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ ﴿١٨٤﴾

جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго: «Гъал мушрикаб пикру кин гъабулареб
Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ аятазул ва гъесул мугIижизатазул, цинги
гъезда лъазе жидер авараг жундуз ккун гъечIеблъи. ХIакъаб
гIазабалдалъун хIинкъи къолеб Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ расул вуго
гъав МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жиндир аварагIи загъираб, жиндир
аварагIиялъе хIужа-далилги бугев. Бишунго кIудияб хIужа
гъаб хирияб Къуръан буго.

185. Гъал мушрикал зобал-ракъазде
ралагъун, гъенир жанир ругел
махлукъатазда ралагъун, гъез пикру
щай гъабулареб ва гIибрат кин
босулареб Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIин лъазе.

أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَكْثُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ وَأَنْ عَسَى أَنْ يَكُونَ
قَدْ أَقْرَبَ أَجَلُهُمْ فَيَأْتِي حَدِيثٌ بَعْدَهُ

гъел хвезе рукIиналъул ва гIагараб
заманаль хвезе бегъулин пикру
кин гъабулареб, гъелдалъунгIаги жидеде Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ
хIинкъи тIаде бачIинародай абун. Гъаб хирияб Къуръаналдаги
иман лъечIони, жидеца щиб жоялдаха иман лъелеб?

يَوْمُئِذٍ ﴿١٨٥﴾

186. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ къосараб нухда тарав
чи тIовигIизе кIолеб щивго вукIунаро.
ТIадегIанав Аллагъас гъеб куфру-

مَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَيَذَرُهُمْ فِي
طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١٨٦﴾

ширкалъул агълу жидерго къосиналъулъ сверсведулел тола, жал х1айранлъун, жидеда х1акъаб нух батуларого.

Аллагъасул ﷺ х1акъаб дин гъабизе ва Къуръаналъул нухда хъвадизе ч1ух1ун, гъелдасан бат1ияб, лъик1аб нух ц1ехолел г1адамал ах1макъал г1адамал руго, гъезул дунялги г1адада хвараб буго, ахираталда абадияб жужах1алъул г1азабалъе х1акъалги руго.

187. Гъаб аят рещт1инабиялъе сабаб бицана: мушриказ Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда абун мун авараг ватани, дуца нижеда бицеха къиямасеб къо кида ч1елеб абун. Цинги т1адег1анав Аллагъас гъаб аят рещт1инабуна: дуда гъел мушриказ гъикъулеб буго, Мух1аммад

يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لَا يُجِيبُهَا لَوْفِهَا إِلَّا هُوَ ثَقُلَتْ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضُ لَا تَأْتِيكُمُ إِلَّا بَغْةٌ يَّسْأَلُونَكَ كَأَنَّكَ خَفِيٌّ عَنْهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنْ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

ﷺ, къиямасеб къо кида ч1езе бугеб абун. Дуца гъезда абе гъеб къиямасеб къо кида ч1олеблъиялъул лъай буго дир Бет1ергъан Аллагъасда аск1об. Къиямасеб къо ч1езе бугеб заман цох1о Аллагъас ﷺ гурони загъир гъабуларо. Зобал ракъазул агълуялъе ц1акъ бак1лъун буго къиямасеб къоялъул амру. Киналго гъелдасан х1инкъун руго, гъелъул зах1матал ах1валал т1аде швей бокъич1ого руго.

Гъеб къо нужеде т1аде бач1унаро тохлъукъего гурони. Дуда мушриказ гъеб къоялъул хабар гъикъулеб буго, мун вугев г1адин дуца гъеб г1емер гъикъулев ва бицунев. Жегиги дуца гъел мушриказда абе, Мух1аммад ﷺ, гъеб къиямасеб къоялъул г1елму Аллагъасда ﷺ аск1об буго. Кинниги г1емерисел г1адамазда лъаларо къиямасеб къо ч1олеб заман балъго гъабиялъул х1икмат.

Муъминзабазе мунпаг1ат бугеб х1икмат буго гъезда лъалеб гъеч1елъул кида гъеб къиямасеб къо ч1олебали, жидеца Аллагъасе ﷺ г1ибадат гъабиялда т1ад ч1ей гъабула ва кидаго гъел х1адурун рук1уна Аллагъасул ﷺ амру т1аде бач1иналде, жидерго г1адатияб хвелалъ хваниги, ахир къо т1аде шун хваниги.

188. Дуца абе Мух1аммад ﷺ, дирго напсалъе мунпаг1ат, яги зарал гъабизе к1оларо дида, Аллагъасе ﷺ бокъун гурони. Дида гъаибал балъгоял умурал лъалел рук1аралани: къиямасеб къо кида ч1олеб, дунго кида холев,

قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَاسْتَكْثَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسْنِيَ السُّوءُ إِنَّا إِنَّا لَا نَذِيرُ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

дица г1емераб лъик1лъи т1алаб гъабилаан ва диде бач1унеб къварилъиги нахъ ч1валаан.

Диде щибго заралияб жоги щевезе бук1инч1о. Кинниги Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ хъвараб ва къадар гъабураб лъик1лъиниги квешлъиниги диде шола ва дида гъеб гъукъизеги к1оларо. Дун вуго гъаб дир къавмалдаса иман лъурал г1адамазе алжаналдалъун роххел бицунев ва иман лъеч1езе Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ г1азабалдалъун х1инкъиги къолев Бичасул расул.

189. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вуго гъаб халкъальул Бет1ергъан, жинца нуж киналго цох1о напсалдасан рижарав. Гъевги Адам авараг عَلَيْهِ السَّلَام вуго. Гъеб напсалдаса жиндие ч1ужуги гъаюрав, Х1ава эбел йиги гъей, гъелда жиндир рек1елгъей бук1ине. Цинги гъей Х1аваде т1аде жив лъугъараб мехаль

гъей лъимер гъабизе къинай лъугъана щибго черхалье заралги гъеч1ого ва бигъаяб х1алалъ. Цо чанго моц1алъ жинда ургъиб лъимер бук1иналдалъун к1удияб къварилъи бук1унаро. Гъеб лъимер ургъибгун жий хъвадулейги йик1ана. Цинги лъимер бак1лъараб мехаль, жиндир черхги бак1лъараб мехаль, гъел к1иязго Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ гъари гъабуна: «Дуца нижее цо лъик1аб, баракат бугеб, черх сахаб, лъимер къуни, нижеца дус шукру гъабила, дур ниг1маталги нижеда к1оченаро» – абун.

190. Цинги дица гъезие лъик1аб, сахаб, сурат-жинс берцинаб лъимер къедал, гъеб лъимеральги гъезул наслу-тухумальги дидехун ширк

гъабизе байбихъана ва хъанчазе, лагълъи гъабизе лъугъана. Аллагъ Т1адег1анав вуго гъезул ширкалдаса, жив вац1адав вуго мушрикаж жиндехун г1унт1изе гъарулел г1айибаздасаги: г1ахъалчи вук1иналдаса, лъимер-хъизан бук1иналдаса.

Гъаб аяталъе тафсир гъабуна Жалал абулеб т1ехъалда: гъезие лъимер гъабураб мехаль гъеб лъимералда ц1ар лъуна Г1абдулх1арис абун. Гъеб ц1ар лъейги шайт1аналъ Х1ава эбелалда илгъам гъабун лъуна. Гъей лъимер гъабун, гъеб ч1аго хут1уларого йик1аго, гъав вас гъавураб мехаль шайт1аналъ абуна гъесда ц1ар лъе Г1абдулх1арис абун, гъев ч1аго хут1изе вугин абун. Г1емерисел г1алимзабаца гъеб тафсир бит1араблъун рик1ик1инч1о ва нильеца цебехун хъвараб тафсир

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا فَلَمَّا تَغَشَّاهَا حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيًّا فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمَّا أَثْقَلَتْ دَعَوَا اللَّهَ رَبَّهُمَا لَئِنْ آتَيْنَا صَبْلًا لَتَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ﴾

﴿فَلَمَّا آتَاهُمَا صَبْلًا جَعَلَا لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا آتَاهُمَا فَتَعَلَّى اللَّهَ عَمَاءٌ يَسُرُّونَ﴾

бит1араблъун бихъизабуна.

191. Жидеца алагъзабилъун кин кколел
жидеда щибго жо бижизе к1оларел
хъанчал ва ганч1ал. Гьал алагъзабиги,
гъазие лагълъи гъабулел мушрикалги Аллагъас **رَجَلًا** рижарал
рук1ингун цадахъ. أَسْرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ سَيِّئًا وَهُمْ يَخْلُقُونَ ﴿١٩١﴾

192. Гьал мушриказе кумек гъабизе
жидер х1ал к1оларел ва жидерго
напсалги ц1унизе к1оларел, гъезие зарал
гъабулел г1адамаздаса. وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنْفُسُهُمْ يَنْصُرُونَ ﴿١٩٢﴾

Гъадиг1анго заг1ипал, г1одорег1анал жал алагъзабилъун кин
рук1унел?

193. Нужеца гьел хъанчал ах1ани х1акъаб
дин гъабиялде гъез гъеб ах1иялъе жаваб
къоларо ва нужеда нахърилъъуларо:
рух1 гъеч1ел ганч1ал, хъаршал ругелъул
гьел. Нужее щибго бат1алъи гъеч1о гьел хъанчазде ах1и баниги
яги нуж руц1ц1ун ч1аниги. وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَتَّبِعُواكُمْ سَاءَ عَلَيْهِمْ أَذْعَوْهُمْ فَأَرَأَيْتُمْ صَالِحُونَ ﴿١٩٣﴾

хъанчазде ах1и баялдакъун нужее щибго мунпаг1ат гъеч1о гъаб
дуниялалъул рукъуб, амма ахираталда жужах1алъул г1азаб бук1ин
х1акъаб раг1и буго.

Ибнукасирица абун: жидеда Аллагъ разилъаял Муг1аз ибну Жабал ва
Муг1аз ибну Г1амру исламалде рач1араб мехаль г1исинал г1олохъаби
рук1ана. К1иясго релъедал къват1ир рахъун мушриказул хъанчал
гъурун, хвезарун гъезул ц1а бакулеб ц1ул гъабулаан. Г1амру ибну
Жамух1 (Муг1азил эмен) къавмалъул к1удияв вук1ана ва гъесул хассаб
хъанч бук1ана жинца гьелда гъуин мах1ал гъарун, гьелъие лагълъи
гъабулеб. К1иявго Муг1азица релъедал рач1ун гъеб хъанч бет1ер
бехе гъабун лъолаан ва т1ад хъублъиги бахунаан. Г1амруца чурун,
бац1ц1ун, ц1идасан гъуин мах1 гъабун къач1алаан. Цо нухаль Г1амрул
ццим бахъана ва жинца хвалчен лъуна гьелда аск1об: дуде квер хъварав
чиясда къабе абун. Гъеб сордоаль рач1ун дов к1иявго Муг1азица гъеб
хъанч цо хвараб гъвеялъул балканалда бухъун басрияб гъуялде жанибе
рехана. Нахъисеб къояль Г1амруда гъаб иш бихъидал бич1ч1ана
жинца гъабулеб жо бат1улаб бук1ин ва гъес абун: «Аллагъасх1аги
мун бук1арабани дуде г1ибадат гъабулеб алагълъун, гъаб гъвеялъул
балкангун цадахъ гъуялда жаниб мун бук1инароан» – абун. Цинги
Г1амруца исламияб дин босана ва Ух1удалда шагъидлъана.

Аллагъ разильаги гъав Г1амруда ва киналго асх1абзабазда.

194. Х1акълъунго нужеца т1адеГ1анав إِنَّ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادٌ
Аллагъ живго тун, алагъзабилъун ккун أَمْثَلُكُمْ فَأَدْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا
жидее Г1ибадат гъабулел хъанчал, нужго لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٩٤﴾
Г1адин Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ рижарал жал руго ва
гъесул махлукъ буго.

Жегиги гъел нужедасан Г1одореГ1анал руго, жидель ч1аголъи гъеч1ел
жал ругельул. Гъаб амруялда рекъон гъеч1ев чияс гъезда ах1и бай
ва гъездаса нужее жаваб къей т1алаб гъабе. гъел аллагъзаби руго
абураб даГ1баялъулъ нуж рит1арал ратани: Гъел алагъзаби гъеч1о
ва гъез ах1иялъе жаваб къоларо. КинабГ1аги лъикълъи, яги квешлъи
гъабизеги гъезда к1оларо.

195. Гъел нужер алагъзабазул أَلَمْ هُمْ أَنْجَلُ يُمَسُّونَ بِهَا أَمْ لَمْ يَأْتِدْ
х1ат1алищ ругел гъездалъун жал يَبْطِشُونَ بِهَا أَمْ لَمْ يَأْتِ عَيْنٌ يَبْصُرُونَ
хъвадулел ва гъезул квералищ ругел, بِهَا أَمْ لَمْ يَأْتِ إِذًا أَنْ يَسْمَعُوا بِهَا فُلْ أَدْعُوا
гъездалъун жидеца къабулел, гъезул شُرَكَاءَ كُفْرًا كِيدُونَ فَلَا تُنْظَرُونَ ﴿١٩٥﴾
бералищ ругел жидедалъун канлъи
бихъулел, яги гъезул Г1ундулищ ругел
жидедалъун жо раГ1улел.

Гъеч1о гъезул цониги жо гъал рехсарал жалаздаса. Дуца гъезда абе:
«Ах1еха нужеца ширк гъабулел аллагъзаби ва дие х1илла - макру
гъабе, дие цо къварилъи гъабе! Ва нужеца гъаб амру нахъбахъун
тоге! Дун нужедаса х1инкъун гъеч1о, дир мугъч1вай цох1ологияв
Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ буго.

196. Х1акълъунго дие квербакъулев, дир إِنَّ وَلِيََّ اللَّهِ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ وَهُوَ
умуразул тадбир гъабулел вали жинца يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ ﴿١٩٦﴾
дида Къуръан рещт1инабурав Аллагъ
جَلَّ جَلَالُهُ вуго. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ киналниги
муъминзабазул валиги вуго. Дунял-ахираталда жинца гъезие
квербакъулев, гъел ц1унулев вуго.

197. Аллагъги جَلَّ جَلَالُهُ живго тун, нужеца وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ
жидее лагълъи гъабулел хъанчал نَصْرَهُمْ وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَبْصُرُونَ ﴿١٩٧﴾
жидеего квербакъизе к1оларел ва нужее
квербакъизеги жидер х1ал к1оларел
жал руго.

198. Нужеца гъел х1акъаб диналда وَإِنْ يَدْعُوهُمْ إِلَى الْهَدَىٰ لَا يَسْمَعُوا وَتَرَاهُمْ
ах1ани гъезда гъеб ах1и раГ1унаро. يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ﴿١٩٨﴾
Дуда гъел рихъула, дуде ралагъун ругеб

г1адин, амма гъезда щибго жо бихъуларо.

Ганч1ил, яги ц1улал гъарурал суртал ругелъул гъезул щибго жо гъабизе гъунар бук1унаро. Гъезул г1акълу гъеч1о, бихъи, раг1иги гъеч1о.

Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ гъаб к1иги аяталда жаниб цебеги бицараб жо такрар гъабуна г1енеккарав чиясда мух1канго бич1ч1ине хъанчазе лагълъи гъабулел г1адамал гъел хъанчазда рельгъарал, жидеда щибго жо бич1ч1унарел, жидер г1акълу гъеч1ел рук1ин. Дагъабниги г1акълу бугев чияс жив вижарав, хъихъулев, хъезавулев Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ аск1об цоги жо гъабуларо, гъелда гъаризе, х1елизе ва гъелда хъул лъезе.

**199. Дуца г1адамазулгун гъабулеб
г1амалалъуль бигъаяб х1еренаб нух
г1аса бище Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,**

**حُذِيَ الْعَفْوَ وَأُمِرَ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ
الْجَاهِلِينَ** (١٩٩)

дуге зулму гъабуравги т1аса лъугъун те. Дуге лъик1лъи гъабич1есеги лъик1лъи гъабе. Дудехун ц1об-рах1му гъабич1ониги, дуца гъеб ц1об-рах1му гъабе. **Дуца х1акъаб жоялдалъун амруги гъабе.** Берцинаб раг1иялдалъун, дурго лъик1аб г1амалалдалъун гъесизаре г1адамал х1акъаб, бит1араб нухалде.

Дуца жагъилал г1адамал сан гъарич1ого те, гъез гъабуралда рельгъараб ах1макъаб жо гъабуге ва гъезул раг1и-г1амал г1адахъги босуге, гъездехун гурх1ел ва х1алимлъи гъабе.

Гъаб аяталда жаниб бугеб жо Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасде хит1аб гъабун абун бугониги, киналго муъминзабаде г1аммаб хит1аб буго ва гъаб амру т1убарав чи Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ разияв вук1ин х1акъаб жо буго.

**200. Дудехун щайт1аналь цо квешаб жо
гъабунн ва мун вас-васалде ккезавуни,
дуца Аллагъасдалъун جَلَّ جَلَّالُهُ ц1уни гъаре
гъеб щайт1аналъул квешлъиялдаса.**

**وَأَمَّا يَنْزِعَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ فَاسْتَعِذْ
بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ** (٢٠٠)

Х1акълъунго Т1адег1анав Аллагъ жинда раг1улев ва жинда лъалев вуго.

Гъаб щайт1ан Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ махлукъ бугелъул, гъелъул квешлъиялдаса ц1униги, гъелъул Халикъасдалъун гъаризе ккола.

Цо муг1алимас жиндир мутаг1алимасда абун: «Дуца щиб жо гъабизе бугеб нагагъ щайт1аналь мун цо квешлъи гъабизе ах1улев вугони» – абун. Гъев васас абун: «Дун гъелде данде ч1езе вуг» – абун. Муг1алимас абун: «Цингиги щайт1ан дуда хадуб ч1ани щиб дуца гъабилеб» – абун. Гъев васас абун: «Дун жегиги гъелде данде ч1ела» – абун. Муг1алимас абун: «Гъединги щайт1аналь мун толев гъеч1они

щиб гъабилеб» – абун. Гъев васас абунa: «Дун гъелда данде ч1ела» – абун. Муг1алимас абунa: «Гъеб жо ц1акъ халатаб рагъ буго, жиндие ахирго гъеч1еб г1адаб.

Мун цо г1иял рехъеналда аск1осан унев вук1ани, цинги гъеб г1и ц1унарал гъаби дуда хадур лъугъани, щиб жо дуца гъабилеб» – абун. Гъев мутаг1алимас абунa: «Дица гъел гъаби нахъч1вала ва гъездаса дун ворч1изе г1амал гъабила» – абун. Цинги муг1алимас абунa: «Гъебги ц1акъ халатаб рагъ бук1инаха. Дуца гъеб г1иязул бет1ергъанасда ах1ани гъал гъаби ч1езареян абун, гъеб лъик1аб буго дуе ва гъев чияс гъаби ч1езарила» – абун. Гъаб к1исса буго шайт1абаздаса ц1унизе бокъарав чиясе Аллагъасдалъун جَلَّ جَلَّالُهُ ц1унизе т1адаб бук1ин бицунеб.

201. Х1акълъунго Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّالُهُ
х1инкъарал г1адамазда шайт1аналь цо
вас-вас ва щакдари т1ад бач1инабураб ﴿٥١﴾
мехаль, гъез рак1алде швезабула
ахират ва гъениб бугеб х1исаб-мизан, алжан-жужах1. Цинги гъел
г1адамазул рак1азда нур бала ва гъелдалъун жал шайт1аналь бул
заралалдаса хвасарлъула.

202. Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّالُهُ жал х1инкъуларел, ﴿٥٢﴾
куфру-ширкалда ч1арал, шайт1а-базул
вацал (гъудулзаби) гъеб шайт1аналь
къосиналда жанир ч1езарула ва гъел
жидер куфру-ширкалдаса рахъунго кколаро.

203. Гъел мушрикаца т1алаб гъабураб
муг1жизат Аллагъас дуе къеч1еб
мехаль, гъез абулеб буго: дуцаго шайха
цо муг1жизат ургъулареб?–абун.
Гъаб буго жидеца Аллагъ-авараг сан
гъавич1ого абулеб раг1и. Дуца гъезда абе,
Мух1аммад ﷺ: дун вуго Аллагъас

جَلَّ جَلَّالُهُ дида вах1ю гъабураб жоялда нахъвильлъарав чи-абун. Дун
вуго Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ лагъ ва гъесул расул. Дида т1адаб жо буго
Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ амру т1убазаби. Мушриказ, яги цогидаз т1алаб
гъабулеб жо т1убазаби дида т1адаб гъеч1о.

Гъаб хирияб Къуръан баянал х1ужаби руго ва гвангъараб далилги
буго. Гъаб Къуръан цоги муг1жизатазда х1ажалгъич1ого жинца инсан
г1ажиз гъабулеб жоги буго. Рак1азе жо лъаялъе сабабги буго.
Аллагъасде جَلَّ جَلَّالُهُ иман лъурал г1адамазе рах1матги буго, жинца

гьел хIакъаб диналда тIоритIулеб имамги буго.

204. Нужеда рагIулеб бакIалда гъаб
хирияб Къуръан цIалараб мехаль нуж
гьелда гIенекке ва руцIцIун чIа.

وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا
لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٢٠٤﴾

Гъеб Къуръаналъул пикруги гъабе,
гьелдасан насихIатги босе. Гъадин нуж хъвадани Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ
нужеда гурхIила.

Мазгъабалъул имамзаби хилиплъана какиль Къуръан цIалиялъул
хIукмуялъулъ. Имам ШапигIил мазгъабалда рекъон как балеv щивав
чиясда тIадаб буго жинца АлхIам цIализе, имамасда хадуv как
балеv вугониги, живго как балеv вугониги. АлхIамалда хадуб имамас
рагIизабун сурат цIалула рогъалил, маркIачIул ва богол как балеб
мехаль. Гьесда хадуб как балеv гIенеккун чIола. Имамасул цIали
рагIуларев чияс жинцаги сурат цIалила. Абу-ХIанипатица абун:
«Имамасда хадуб как балеv чиясда Къуръаналъул щибго жо цIализе
тIадаб гьечIо» – абун.

205. Дуца БетIергъан Аллагъ рехсе мун
кинаб хIалалда вукIаниги, вахъунчIун,
гIодовчIун ва дурго напсалда жанив,
гьесие хIелун, гьесдасан хIинкъун,
гъаракъ борхизабичIого. Щибаб

وَأَذْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرَّعًا وَخِيفَةً
وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ
وَلَا تَكُن مِّنَ الْغَافِلِينَ ﴿٢٠٥﴾

гIужаль рехсе Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ: радалги, къасиги ва мун Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ
рехсеялдаса гъапулал гIадамаздаса вукIунге.

Гъезда гьоркъовги вукIунге, гьел данделъулел мажлисаздаги унге.
Гьел гIадамазул раkI беццIтиялъ due зарал гъабизе бегъула.

206. Дур БетIергъан Аллагъасда
аскIор ругел хириял малаикзаби жал
чIухIуларел руго Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ
гIибадат гъабизе. Жидеца Аллагъасе

إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ
عِبَادَتِهِ وَيُسَبِّحُونَهُ وَلَهُ يَسْجُدُونَ ﴿٢٠٦﴾

гIабат тасбихI гъабулелги руго гъев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вацIцIад гъавун
жинда рекъолареб щинаб жоялдаса. Жидеца суждаги гъев
Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гъабулел руго, цоги щибго жоялъе сужда ва
гIибадат гъабуларел руго.

Гъаб аят цIаларас ва жинда гъеб цIалулеб рагIарас сужда гъабизе
суннатаб буго. Гъабги Къуръан цIалиялъул суждабазул авалаб сужда
буго.

Гъаб сужда гъабиялъул къагIида буго: какиль суждаялъул аят цIалани,
сужда гъабула, гIодор унелъулги тIад рорхунелъулги Аллагъу акбар абун.

Какиль гьеч1еб цоги бокъараб къаг1идаяль суждаялъул аят ц1алани,
гъединги сужда гъабула, суждаялда унаго ворхулаго, Аллагъу акбар
абун ва гъеб суждаялда гъабулеб зикроги буго: субх1ана раббиял
аг1ла- ян аби. Цоги ц1ик1араб бат1ияб жоги гъабуларо, гъедин суждаги
камиллъула

Аллагъасул тавфикъалдалъун суратул Аг1рафалъул тафсир ва
таржама хъван т1убана.

Кинабго рецци т1адег1анав Аллагъасе буго.

8. Суратул Анфал

سُورَةُ الْأَنْفَالِ

Мадинаялда рецитинабураб, жинда жаниб лъабкъоялда аңцѝла цуго аят бугеб.

Цогидал Мадинаялда рецитинарурал суратаздаго релълун, гъаб суратги шаргѝял хлукмаби рициналда хурхараб буго. Амма гъаб сураталда жаниб гѝмер бицен гъабун буго Аллагъасул ﷻ диналтѝ гѝоло жигъад гъабиялъл ва Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъазават гъабиялъл. Рагъда хурхарал гѝмерал масъалаби баян гъарун рицун руго. Аллагъасул ﷻ диналтѝ гѝоло рагълел муъминзабазе гъесул рахълъан ругел насихаталги руго. Рагъ гъабиялъл, рекъл-маслихат гъабиялъл, пай-гъаниматалъл, асирзабазул хлукмуги бицун буго.

Гъаб сурат рецитинабуна Бадруялда буклараб гъазаваталдаса хадуб. Гъабги исламиял гъазаватазул авалаб буклана. Аллагъасул ﷻ боял бергъине байбихъиги буклана гъеб гъазават. Цо-цо асхлабзабаз гъаб сураталда цлар абулаан «Суратул Бадр» абун: гъаб сураталда жаниб баянго ва глатидго бицун бугелъл гъеб Бадруялда буклараб гъазаваталъл. Бусурманчи туцманасда данде чѝезе кколеб хлалги баян гъабун буго: тлубараб бахларчилългун, цулияб ниятгун ва къваклараб раклгун.

Гъаб Бадроялъл гъазават буклана рамазан моцлалъ гъижрялъл тарихалъл клиабилѝб соналъ. Гъеб буклана хлакъл исламияб динги батлалаб ширкги тѝоцебе цоцазда данчлвараб заман. Аллагъасул ﷻ кумекалдалъл бусурбабазе бергъллѝ цвана гъеб рагълъл, ярагги къадараб буклун, гладамалги дагъл руклун, рагъле хладурлѝги буклинчѝго ва рагъле махцелги буклинчѝго. Гъаб рагълъл бусурбаби бергъараб мехалъ капураб къавмалда бичлчлана киглан гъл къуватал ругониги, гѝмерал ругониги, ахир-къадги гъл къезе руклин ва бергъллѝ исламияб диналтѝ буклингѝ.

Гъаб сураталда жаниб анлъго нухалъ Аллагъасул ﷻ муъминзабазде хитлаб гъабулѝб буго: «Я гъл иман лърал гладамал» – абун ва гъезда бичлчлзабулѝб буго Аллагъасул ﷻ туцбабазде данде кин чѝезе кколел, гъеб куфру-ширкатъл агълуялда рагъ гъаби иманалъл бицун чара гъечлѝб сипат буклин ва жиде бергъллѝ цвейги жидер иманалъл камиллъиялда бараб буклулѝблѝ, ярагълдаги, гладамал гѝмерлъиялдаги бараб гъечлѝблѝ.

Тпоцебесеп хитIабалда: Аллагъас ﷺ муъминзабазда лъазабулеб буго рагъдаса лъути кIудияб мунагъ букIин ва лъутарал гIадамазе кIудияб гIазаб букIинги.

КIиабилеб хитIабалда: амру гъабулеб буго Аллагъасде ﷺ ва гъесул аварагасе ﷺ мутIигIлте абун.

Лъабабилеб хитIабалда: абулеб буго Аллагъасул расулас ﷺ жинде ахIулеб дин ва жигъад бугин чIаголти, къадру кIодолти, дунял-ахираталда бахъи буголти.

Ункъабилеб хитIабалда: абулеб буго муъминзабазда жаниб бугеб балъголти туцбабазда загъир гъаби Аллагъасеги ﷺ гъесул расуласеги ﷺ ва исламияб умматалъеги хиянат бугин абун.

Щуабилеб хитIабалда: муъминзаби кантIизарулел руго Аллагъасдаса ﷺ хIинкъи кинабниги лъикIлъиялгул аслу букIиналда. Гъеб хIинкъиялгул бицунго кIудияб хайир буго Аллагъас ﷺ муъминчиясул рекIелте жиндир нуралгул асар гъабулеб букIин, гъеб нуралдалъун муъминчиясда хIакъаби батIулабги жо батIа гъабизе кIолеб, къосинги тIорителги лъалеб.

Анлъабилеб хитIабалда: муъминзабазе баян гъабулеб буго жидер къадру кIодолтиялда ва бергъенлъиялде гъел цолеб нух: туцманасде данде чIун, туцман данде чIвараб мехалъ сабру гъабун. Аллагъасул ﷺ къуват-гуч ракIалде цвезабун, Аллагъ ﷺ Iемер рехсеялдалъун рухIияб чIаголти шула гъабун.

Сураталгул ахиралда баян гъабун буго киналго муъминзаби цоцазе вацал рукIин, кигIан кIудияб исламияб дават бугониги, кигIан жал цоцаздаса рикIкIад ругониги, бусурбаби цо уммат букIин. Гъединго катураб, къосараб къавмги цоцазул гъудулзаби ва цо уммат букIин.

Жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугIаббасидаса хIадис бицана:

«Бадруялда рагъ бугеб къоялъ Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасе абун: «Жинца чи чIварасе гъадиаб жо букIине буго, жинца чи асир гъавурасе гъадиаб жо букIине буго» – абун. КIудиял (херал) асхIабзаби байрахъал кодорги ккун гъезда гъоркъ чIун рукIана, гIолохъаби рагъул майданалда рагъулел ва гъаниматал (давла) бакIарулел рукIана. Рагъ лъугъун хадуб кIудиял асхIабзабаца абун: «Нижееги бутIа кье гъаниматалдаса. Нижеца нуж цIунун рукIана ва нижеде къо ккун букIарабани, нуж нижехъе кIанцIизе рукIана» – абун. ГIолохъабаца гъезие бутIа гъабичIо. Цинги гъаб хабар борхана

Аллагъасул расуласда (Жинда свалат салам лъеяв). Бетлергъан Аллагъас гъал хадур ругел аятал рецитине гъаруна ва аварагас ﷺ Бадруялгъул гъанимат киналго асхлабзабазда гъоркъоб бикъана. ХIадис имам абу-Давудица бицана.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав
Аллагъасул цIаралдалгъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Дуда гыкъулеб буго МухIаммад ﷺ, гъаниматалгъул хIакъалгъулъ. Кин гъеб бикъилеб, лъие щиб къелеб абун. Дуца абе: кинабго гъаниматалгъул хIукму ва ихтияр

يَسْعَاؤُنَا عَنِ الْأَنْفَالِ قُلِ الْأَنْفَالُ لِلَّهِ وَالرَّسُولِ
فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَصْلِحُوا ذَاتَ بَيْنِكُمْ
وَاطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١﴾

Аллагъасда ﷻ ва гъесул расуласда буго. Нуж Аллагъасдаса хIинкъа гъаб хабар бицун цоцазда ракI хвезабун рукIине ва нужеца нужеда гъоркъоб маслихIат гъабе ва цоцаде хилишлгъун, цоцалгъ рекъон рукIа. Нуж Аллагъасеги ва гъесул расуласеги мутIигIлъе, нуж иман камилал, хIакъикъиял муъминзабилгъун ратани.

2. ХIакълъунго жидер иман камилал, Аллагъасе ﷻ гIибадат бацIцIад гъабулел муъминзаби руго Аллагъ ﷻ раклалде швараб мехалгъ жидер раклал хIинкъулел: гъесул кIодолгъи, хIалкIолгъи лъан, бичIчIун. Жидея Аллагъасул ﷻ Къуръан цIалараб мехалгъ гъелдалгъун иман ва рекIелчIей жегиги цIикIунел. Киналго умуразулгъ цохIо Аллагъасда ﷻ таваккал тIамун, гъесда божун рукIунел, гъесдаса гурони хIинкъуларел.

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا دُكِرَ اللَّهُ
وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ
زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٢﴾

3. Жидеца хIукъукъал тIуран паризаял какал ралел ва дица къураб ризкъиялдаса паризаяб закат ва суннатаб садакъа къолел.

الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ
يُنْفِقُونَ ﴿٣﴾

4. Гъал гIадамал руго жидеца Аллагъасда ﷻ хIакъаб иман лъураал. Гъез иман лъейгун цадахъ лъикIал гIамалалги гъарулел ругелгъул. Гъезие руго жидер бетлергъанасда аскIор тIадегIанал даражаби. Гъезие Аллагъасул ﷻ мунагъал рахчиги буго ва алжаналгъул

أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ حَقًّا لَهُمْ دَرَجَاتُ
عِنْدَ رَبِّهِمْ وَمَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٤﴾

сахаватаб, абадияб, гьел к1одо гьариялда хурхун жиде кьолев ризкьиги буго.

Т1адег1анав Аллагьас жив разиял муъминзабазул сипатал рицана гьаб лъабго аяталда жаниб, гьаб сурат жиндалъун байбихьараб гьазаваталъул ва гьаниматалъул хабарги гьоркьоб кьот1изабун, гьаб гьазаваталъул амру ц1акъ к1удияб амру бук1иналъ ва гьелда кьват1ив вахъунев чи х1акъикъияв муъминчи вук1ине т1адаб бугелъул.

Ибнухат1ибица абуна: дуца гьал аятал ц1але ва дур напсалъул пикру гьабе, я гьав муъминчи! Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьанир рикарал сипатал дур чорхоль ратани, дуца Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ рецц гьабе ва две к1удияб рохел буго. Гьел сипатал дур чорхоль ратич1они мун жив гурх1улев Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ х1еле, жив хирияв, вокъулев, жинца жаваб хехго кьолев Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ дуг1а гьабун дур иман камил гьаби ва якъин шула гьаби т1алаб гьабе-абун.

5. Т1адег1анав Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ мун кьват1иве вахъинавурав г1адин, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Мадинаялда дурго рукъов вук1арав чи: жиндир х1акъаб амруялдалъун ва гьаб кьват1иве вахъин цо муъминзабазе бокъун бук1инч1ониги:

كَمَا أَخْرَجَكَ رَبُّكَ مِنَ بَيْتِكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ فَرِيقًا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ لَكَرِهُونَ ﴿٥﴾

жидер рагъе х1адурлъи ва махшел бук1инч1ого. Гьадинго гьел муъминзабазул дудехун бугеб хабарги гьанимат бикъиялъул бах1салъулъ: цо-цо муъминзабазе бокъун бук1инч1о гьаниматалдасан цо бут1а Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагас бат1а бахъун хассал г1адамазе кьезе.

6. Ва гьабго х1алалъ дудехун к1алъалел руго цо муъминзаби мун жинда вугеб х1акъаб амруялъулъ-къурайшиязда рагъ гьабизе мун вахъиналъулъ, гьаб х1акъаб жо жиде баянлъун бук1ун хадурги. Гьел рагъ гьабизе х1инкъун руго ва балагъун бералгун (ургъунго, лъалаго бук1ун) жал цере кьот1ун хвалиде рачунел г1адамазда рельеъун руго.

يُجِدُّ لَكُمْ فِي الْحَقِّ بَعْدَ مَا تَبَيَّنَ كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ إِلَى الْمَوْتِ وَهُمْ يَنْظُرُونَ ﴿٦﴾

7. Т1адег1анав Аллагьас нуже кьот1и гьабураб мехаль к1иго кьокъаялъул цояб нуже швезе буго абун, (нуж гьезда т1ад бергъине руго), нуже бокъулеб буго жиндиль къуват гьеч1еб, ярагъги гьеч1еб, г1емераб боц1и-мал бугеб Абу-Суфянил

وَإِذْ يَعِدُكُمُ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهَا لَكُمْ وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشَّوْكَةِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ اللَّهُ أَن يُحَقِّقَ الْحَقَّ يَكَلِّمَنَّهُ وَيَقْطَعُ دَابِرَ الْكَافِرِينَ ﴿٧﴾

кьо́къя́ нуже́е шве́зе. Тіаде́гІана́в Алла́гъа́се бо́къя́ула́ жи́нця́ хІа́къа́б жо́ хІа́къ гъа́бизе́ жи́ндир кьо́тІия́лдалъу́н:

нуже́е цоя́б кьо́къя́ буго́ абура́б кьо́тІия́лдалъу́н Алла́гъа́се جَلَّ جَلَّالَهٗ бо́къя́ун буго́ хІа́къа́б исла́мия́б ди́н тіа́де бо́рхиза́бизе, гъе́льи́е кверба́къизе ва́ жи́нця́ ку́фру-ши́ркги кьо́лбо́лъа́нго тіа́гІа́на́бизе.

Гъа́б аята́лъул ма́гІна́ буго́: ну́жеца́ тіа́лаб гъа́буле́б ва ну́жер хъу́л лъо́леб жо́ буго́ гъа́б ду́нялалъу́л ма́гІи́шат, щибго́ жи́ндир къи́мат гъе́чле́б, жи́б паналъу́н тіа́гІу́неб, гъе́динго́ ну́ж са́х-сала́мат хутІи́ги бо́къя́ун буго́ нуже́е яра́гъ гъе́чле́б кьо́къая́лда тіа́де кІа́нцІу́н гъезу́л бо́цІи́-ма́л ба́хъу́н. Тіаде́гІана́в Алла́гъа́се бо́къя́ула́ тіаде́гІана́л уму́рал: исла́мия́б ди́н тіаде́гІана́б гъа́би ва ку́фру-ши́рк тіа́гІа́на́би. Гъелда́лъу́н ну́жер ду́нял ахи́раталъу́л кина́лго лъи́кІ лъа́базда́ кверщел ба́тизе. Гъе́дин буге́лъу́л Алла́гъа́с جَلَّ جَلَّالَهٗ ну́ж къу́вата́б, яргъи́д гІу́цІара́б кьо́къа́гун да́ндчІа́вару́на ва гъезда́са бе́ргъине́ги гъа́руна. Ну́жеда за́гъи́ралда́ бихъи́забу́на Алла́гъа́с جَلَّ جَلَّالَهٗ, ки́н нуже́е кверба́къу́леба́ли ва ки́н ка́пурза́би инжи́т гъа́рулеба́ли.

8. Тіаде́гІана́в Алла́гъа́с гъа́б амру́ гъа́дин гъа́буна́ жи́нця́ хІа́къа́б исла́мия́б ди́н хІа́къ гъа́бизе, гъе́б бе́ргъина́бизе ва ба́тІула́б ку́фру-ши́рк ба́тІу́л гъа́бизе,

إِيْحَقَّ الْحَقَّ وَيَبْطِلُ الْبَاطِلُ وَلَوْ كَرِهَ

الْمُجْرِمُونَ ﴿٨﴾

гъе́б къеза́бизе. Ки́гІа́нго гъа́б и́ш Алла́гъа́сда́ جَلَّ جَلَّالَهٗ гІа́сия́л му́шрика́зе ри́хара́б бугони́ги, Алла́гъа́с جَلَّ جَلَّالَهٗ жи́ндир амру́ жи́ндие бо́къя́хъи́н тіу́базабу́ла.

Та́фси́ралъу́л гІа́ли́мзаба́ца гъа́л аята́зе та́фсир гъа́бун би́цана́:

Шама́лда да́ран-ба́заралъе́ у́н бу́клара́б къу́райши́язу́л къа́пила- (ка́раван) тіа́дбу́ссун ба́чІу́неб бу́клана́ гІе́мера́б, бе́чеда́б да́ран-ба́заргу́н. Гъе́б къа́пи́лая́лъу́л бе́тІе́р ву́клана́ Макка́ялъу́л ха́нзаба́зу́л цоя́в Абу́супя́н. Алла́гъа́су́л сва́лат сала́м лъе́яв Му́хІа́ммад а́варага́сде Жа́браи́л ма́лаи́к ва́чІана́ ва жи́нця́ би́цана́ тіаде́гІана́в Алла́гъа́с нуже́е кІи́го кьо́къая́лъу́л цоя́б кьо́тІи́ гъа́бун бу́кли́н: «я́ гъа́б да́рми́л къа́пи́ла, я́ги къу́райши́язу́л ра́гъу́л а́ска́р»-абу́н. Хи́рия́в а́варага́с صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жи́деда́ Алла́гъа́ рази́лья́л асхІа́бзаба́зда му́шавара́ гъа́бида́л гъези́е бо́къана́ да́рми́л къа́пи́лагун да́ндчІа́ва́зе. Гъезу́л гІа́дамал́ги да́гъа́л ру́клун, ха́зина́ги гІе́мера́б бу́клун.

Ци́нги Алла́гъа́су́л сва́лат сала́м лъе́яв а́вара́г хи́рия́л асхІа́бза́бигун ца́дахъ къа́ватІи́ре ра́хъине́ хІа́дурлъу́лел ру́кІа́дго, гъе́б ха́бар цо́ му́нафи́къа́с Абу́супя́ни́де шве́забу́на, Абу́супя́ница́ жи́ндир ва́чІу́неб ну́х хи́сун, цогия́б ну́хдаса́н и́не гІа́мал гъа́буна ва́ Макка́я́лде хе́хав ча́пар ви́тіана́ жи́де́рго ха́зина́ цІу́ни́зе къа́ватІи́ре ра́хъа́ абу́н.

Абужагълица ахли бан къурайшиял данде ракларун, азарго чиясдасаги глемерал глдамал ругеб яргъид глцлараб къуватаб аскар данде гъабунa вa Мaдинaялдехун рaлагъун къaтлирe рaхъaнa. Абужагъaлицa жиндир бoяздa aбунa: «Гъaб нухaль ниль Мухaммaдидaсa къaнaни, тlоклaб нильeе бергъенлъи буклинe гъeчлo» – aбун.

Тlадегlанaв Аллaгъaс гъaв мaлгlунасул рaгlи хlакъги гъaбунa. Аллaгъасул свaлaт сaлaм лъeяв aвaрaгaсдa лъaнa Абуcупянил къaпилa жидexъaн бoрчlарaблъи вa къурайшиязул аскар Мaдинaялдехун бaчлунeб буклинги. Гъaб хaбap жиндир aсхlабзaбaздa бицун aвaрaгaс ﷺ гъaнжeги мушaвaрa гъaбидaл, цo-цo aсхlабзaбaцa aбунa: «Кинниги ниль Абуcупянидa хaдур лъугъун лъикl бугo, гъaл къурайшиялгун рaгъизe нильep хlал гlоларo. Къaпилa кoдoбe цъвaни, гlемерaб хaзинaги цъвaни, нильeцa хlадурлъи гъaбилa вa цoги нухaль къaтлирe рaхъинa къурайшияздe рaгъ гъaбизe» – aбун.

Аллaгъасул свaлaт сaлaм лъeяв aвaрaгaсул гъурмaдa ццим бaхъинaлъул асар загъирлъарaб мeхaль aнсaриязул цeвexъaн, жиндa Аллaгъ разилъaяв Сaгlдo ибну Мугlазицa aбунa: «Я Бичасул aвaрaг ﷺ! Вaллaгъи, мун хlакъaб динaлдaлъун витlарасул цlарaлдaлъун гъeдулeл ругo ниж; дуцa рaлъдaлъe жaнирe лъугъa aбуниги, ниж мунгун цaдaxъ гъeнирe лъугъинe ругo. Нижги рaчун мун къaтливe вaхъa Аллaгъасул ﷺ бaрaкaтгун цaдaxъ» – aбун. Цинги aвaрaг ﷺ цlакъ вoххaнa вa жинцa aсхlабзaбaздexун aбунa: «Нуж нухдa рилълъa Аллaгъасул ﷺ бaрaкaтгун цaдaxъ вa нужeе рoххeлги бугo. Хlакълъунгo Аллaгъaс ﷺ дие къoтlи гъaбун бугo кlигo къoкъaялъул цoяб дие щeвeзe бугин aбун. Aлaгъaсхlаги дун вaлaгъун вугeв гlадин вугo гъeл къурайшиял чlвa-чlвaн гlодорe рeхулeб бaкlалдa» – aбун.

Цинги Аллaгъасул свaлaт сaлaм лъeяв aвaрaгги, гъeсдa цaдaxъ лъaбнусиялдa aнцlилa лъaбгo (яги ункъгo) aсхlабги къaтлирe рaхъун Бaдpуялдe щeвeдaл, жидeдa гъeнирe рaчлун чlун рaтaнa къурайшиязул бoял. Гъeзул гlемерлъиги, яргъидa гlуцлиги бихъарaб мeхaль, жидер дaгълъиги вa зaгlиплъиги бихъарaб мeхaль Аллaгъасул свaлaт сaлaм лъeяв aвaрaг къилбaялдe вуссaнa вa жинцa квeрaл цeрe ккун Аллaгъaсдe ﷺ гъарун дугlа гъaбизe лъугъaнa. Гъeб дугlаялъулъ aвaрaгaс ﷺ aбунa: «Я дир Бeтlергъaн Аллaгъ! Дуцa дие гъaбурaб къoтlи тlубaзaбe. Гъaб гъитlинaб ислaмияб къoкъa дуцa гъaлaг гъaбуни, жидeцa гlибaдaт гъaбулeв чигo хутlиларo гъaб рaкъaлдa тlад» – aбун. Гъeдин Аллaгъaсдe ﷺ хlелун дугlа гъaбулaгo жиндa тlад букlарaб чухъa (плaщ) гlодoбe бoртaнa. Жиндa Аллaгъ разилъaяв Абубaкaрицa гъeб чухъa aвaрaгaсул ﷺ гъaжaзул бeтlерaлдa тlад бaнa вa жив

гьесда нахъа члана гьанжесалаги чухъа бортичлого буклине. Хадуб аварасда ﷺ гурхлун Абубакар асхлабас абун: «Я Бичасул авараг абураб къотлн тлубазбизе буго» – абун. Гьаб къиса бицун Тладегланав Аллагъас хадуб бугеб аят рещтлинабуна.

9. Нужеца раклалде швезабун бице
нуж Аллагъасе ﷺ **х1елулел рук1араб**
г1уж: мушриказдаса нуж бергъине
Аллагъасде дуг1а гьабулел рук1араб.

إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَبَ لَكُمْ أَنَّى
مُعِدُّكُمْ بِالْفَيْ مِّنَ الْمَلَكِكَةِ مُرْدِفِينَ ﴿٩﴾

Цинги Тладегланав Аллагъас нуже жаваб гьабун: «Дица нуже квербакъи гьабизе бугин азарго малаикасдалъун, цоязда хадур цоял рит1ун, нужер х1ажалъи бихъун»-абун.

Талимзабаца абун: «Аллагъасул салам лъеяв Жабраил малаик щунусго малаикгун цадахъ боязул кваранаб рахъалда ч1ун рагъулел руклана. Михаил малаикги щунусго малаикгун цадахъ боязул квеглаб рахъалда ч1ун рагъулел руклана. Гьаб Бадруялъул рагъулъ гурони малаикзабаца рагъ гьабич1о бусурбабазда цадахъ. Цогидал гъазаватазулъ гьел малаикзаби рещт1унел руклана бусурбабазул рик1к1ен г1емер гьабизе г1оло.

10. Тладегланав Аллагъас нуже
кумекалъе малаикзаби рит1и гьабич1о
нуже рохеллъун бук1ун гурони, нужер
раклалги г1одоре риччан руклине
гурони. Ва амма рагъулъ бергъенлъи
ва цоги щиб бугониги жоялъе квербакъи бук1унаро цох1о
Аллагъасдалъун гурони.

وَمَا جَعَلَهُ اللَّهُ إِلَّا بُشْرَىٰ وَلَظَمَيْنَ بِهِ
قُلُوبُهُمْ وَمَا النَّصْرُ إِلَّا مِنْ عِندِ اللَّهِ إِنَّ
اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿١٠﴾

Гьадин бугелъул нуж нужерго къуваталда ва ярагъалда раклч1ун руклинч1ого, Аллагъасде ﷺ тавакал т1амун, гьесде божун ва х1елун рукла. Х1акълъунго тладегланав Аллагъ жиндир гуч бергъарав, жиндасан щибго жо бергъунарев вуго. Жиндир х1укму-тадбиралъульги ц1акъ г1акъилав, жинда жаниб маслах1ат бугеб жо гьабулел вуго.

11. Нужеца жегиги раклалде швезабе,
я гьал муъминзаби, Аллагъас ﷺ
нужеде т1аде макъу биччараб г1уж,
нуже божилъун ва х1инкъи т1аса
ине. Аллагъас ﷺ **нужеде зодисан**
ц1ад базабун лъимги биччараб г1уж,

إِذْ يُغَشِّبُكُمُ النَّعَاسَ أَمَنَةً مِنْهُ وَيُنَزِّلُ
عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لِّيُطَهِّرَ كُفْرَهُ
وَيُذْهِبَ عَنْكُمُ رِجْسَ الَّذِينَ ظَلَمُوا وَلِيُرِيطَ عَلَيْ
قُلُوبِكُمْ وَيُنَبِّئَ بِهِ الْأَقْدَامَ ﴿١١﴾

гьелдалъун нуж чороклъиялдаса раццине ва нужедаса шайт1аналъул вас-вас ва х1инкъи раклалде реххи т1аса инабизе. **Нужер раклалги шула гъаризе Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ** квербакъиялда божи ц1ик1к1ун. **Нуж рагъуль х1инкъич1ого рук1ине ва нужер х1ат1ал тамахаб салулъе т1ерхъинч1ого рук1ине.**

Бадроялда муъминзаби къечон, какие чуризе, черх чуризе лъим гъеч1ого хут1ун рук1ана. Гъез какги балеб бук1ана черх чури т1ад бугониги. Цинги шайт1аналь гъезул раклазулъе вас-вас реххизе къасд гъабунa: «Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ кин нуже квербакъулеб нуже гъекъезе лъимги гъеч1еб мехаль, черхцин чурич1ого нужеца какалги параб мехаль. Цингиги нужеца абулеб буго нуж Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ рокъулел чаг1и ругин ва нужгун цадахъ гъесул расулги вугин абун»

Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ лъик1аб ва г1емераб ц1ад базабуна. Гъез черхги чурана, цадахъ ругел лъим ц1олел ральхъеналги ц1езаруна. Гъеб ц1адалъ ракъ къвак1изе гъабун, гъенир хъвадизеги бигъальана. Гъелда хадуб Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жидеда т1аде макъу биччана ва щибго х1инкъи гъеч1ого, рагъда ругеблъи к1очон, гъел къижун кколел рук1ана.

Жинда Аллагъ разильаяв Г1алиасх1абас бицана: «Бадруялда рагъулеб мехаль цох1о Микъдад абулев асх1абасул гурони чу бук1инч1о. Дида ниж кианлго къижун кколел рихъана цох1о Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг хут1изег1ан. Дида гъев цо гъвет1алда гъоркъ ч1ун как балеб ва Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ гъарун г1одулев вихъана рогъинег1ан» – абун.

12. Бет1ергъан Аллагъас малаикзабазда вах1ю гъабураб г1ужги раклалде шцезабе Мух1аммад ﷺ, Дун нужгун цадахъ вугин ва нуже квербакъулев вугин. Нужеца муъминзабазе квербакъе гъел тушманасе данде ч1езе. Дица гъел капурзабазул рек1елъе х1инкъи реххизе буго. Ва гъел рихха-хочун лъутизаризе руго. Нужеца гъезул габуралда т1ад ва бет1ералда къабе, гъезул квераздаги къабе. Гъезул килщал къот1е жидеда ярагъ кодоб кквезе к1олареб х1алалъ, цинги гъел асир гъаризе ва ч1вазе бигъаяб бук1уна.

إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنْ مَعَكُمْ فَشَبِّهُوا الَّذِينَ ءَامَنُوا سَأَلْنِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرِّعَابَ فَأَضْرِبُوا قُوتَ الْأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ ﴿١٢﴾

13. Бадруялда мушриказда швараб ч1вайги г1азабги буго гъел Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ ва гъесул расуласда хилиплъун рук1иналъе г1оло

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَمَنْ يُشَاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٣﴾

ва гъезде данде рагъизе рахъун рукъинальги. Х1акълъунго Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ ва гъесул расуласде صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ данде рахъарал г1адамазе Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ ц1акъ гучаб г1акъуба-г1азаб гъабула.

14. Гъаб буго нуже дунялалда бугеб г1азаб. ذَٰلِكُمْ فَذُوقُوهُ وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ
Нужеца гъеб г1азаб ч1аме! Ахираталдаги عَذَابَ النَّارِ
капурзабазе абадияб жужах1алъул г1азаб
бук1ине буго.

15. Я гъал иман лъурал г1адамал! يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا لَقِيتُمُ الَّذِينَ
Капурзабазул боял нужеда данде كَفَرُوا زَحَفًا فَلَا تُولَّهُمُ الْأَدْبَارَ
рач1араб мехаль: жал г1аде к1анц1ун ва
г1емерал боял рак1арун, нуж гъезде мугъ
къун лъутуге. Рихха-хочун инч1ого гъезде данде ч1а.

16. Рагъда вук1адго тушманасде мугъ وَمَنْ يُولِهِمْ يُوزِدْ دُورَهُ إِلَّا مُتَحَرِّفًا لِّقِتَالٍ
реххун лъутарав чи, цоги къокъаялде أَوْ مُتَحَيِّزًا إِلَىٰ فِئَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِغَضَبٍ مِّنَ
аск1ове векерун гурони, яги рагъуе اللَّهِ وَمَا أُولَهُ جَهَنَّمُ وَيُسَّ الْمَصِيرُ
х1илла гъабун бак1 хисун аравги
гурони, гъев тушманасдаса лъутун
арав чи жинда Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ щим бахъи щварав вуго.
Ахираталда жив вуссунеб бак1ги жагъанама буго. Ц1акъ квешаб
бак1 бугоха гъеб жагъанама жинда жаниве ккарав чиясе.

17. Гъел мушрикал нужеца ч1вач1о, فَلَمْ يَقْتُلُوهُمْ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا
книги Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ ч1вана гъел, رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ وَلَمْ يُجِبْ
нужер къуваталь ва гъунараль ч1вач1о الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءٌ حَسْبُ إِنَّ اللَّهَ
Бадруялда мушрикал, Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ
квербакъиялдалъун ч1вана, гъезул سَمِيعٌ عَلِيمٌ
рек1елъе х1инкъи реххизабунги
ч1вана. Дуца капурзабаздехун цо хъат
ц1ураб ракъ рехараб мехаль, гъеб ракъ дуца рехараб бук1инч1о,
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Цо хъат ц1ураб ракъ азарго чиясул бадиб
щоларелъул. Гъеб ракъ рехаравги Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вуго, гъес
щвезабуну ракъ щивав мушрикасул бадиб.

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуг1аббасидасан бицана: Аллагъасул свалат
салам лъеяв аварас цо хъат ц1ураб ракъ босун, гъеб мушриказдехун
рехана: «Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нужер гъурмал къаби х1 гъареги»-ян абун. Гъеб
ракъ щивасул бадиб ва маг1арзул къалахъ щвана ва гъел мушрикал
жидеца мугъ бан лъутизе журана» – абун.

Т1адег1анав Аллагъас гъеб кинабго жо гъабуна ва гъел г1емерал
муг1жизаталги загъир гъаруна муъминзабазул х1албихъизе берцинаб

х1а1бихьяль, жидеес бергьенлти кьун, гьанимат кьун, ахираталда хазиналхун бук1унеб ажру-кириги кьун. Гьединго куфру-ширкги нахье кьазе, гьезул раклалги х1инкьулеллхун гьаризе. **Х1акьлхунго Аллагь** جَلَّ جَلَالُهُ **жинда кинабго жо раг1улев, кинабго пиша льялев вуго.**

Ибнухат1ибица абуна: жидеда Аллагь гурх1аял г1емерал г1алимзабаз гьаб аяталдалхун далил бачана инсанасул кинабго г1амал Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьабизабиялдалхун бук1иналхе, лагьасул гьениб щибго асар гьеч1ин, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жинда гьабизбураб жо гьабулев вук1ин гуреб абун. Муъминзабаца мушрикал ч1вач1о абулеб буго Т1адег1анав Аллагьас, аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ракъ реххич1инги абулеб буго: загьиралда гьаб к1иябго жо лъугьун бук1ингун цадахь. Гьел г1алимзабаца абуна: Аллагьасдаса буго цо жо бижица ва гьеб т1убаялхе сабаб гьабиги. Лагьасе буго гьеб жо жиндир кьуваталдалхун гьаби. Масала: нусаль гьан кьот1ула инсанас кодобеги босун гьаналда лъулъараб мехаль, жибго нус жинда щибго жо гьабизе к1олеб гьеч1о. Гьеб буго алат ва сабаб.

Гьаб маг1на т1убанго бит1араб гьеч1о. Мух1канаб ва х1акьаб раг1и буго: кинабниги лъиклаб г1амалалхул бижи, бакки Аллагьасдаса буго, квешаб г1амал гьаби лагьасул пиша буго. Гьельие далил буго Т1адег1анав Аллагьасул раг1и: «Дуда щвараб кинабго лъик1лти Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахьалхан буго. дуде щвараб кинабго квешлти дурго напсалдалхун буго»–абураб.

Гьаб х1алалъ хал гьабураб мехаль Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ ракъ рехиги, Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ мушрикал ч1вайги лъиклаб г1амал буго ва маг1наги бит1ун бич1ч1улеб буго. Ва амма: мушрикал гьабураб ширк ва квешаб г1амал Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьабураб буго абун – гьеб маг1на цониги муъминчияс гьабизе бегьулареб маг1на буго. Гьельие цоги далил буго: «Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьезие зулму гьабич1о, гьезул нафсаз гьабуна жидеего зулму»– абураб. Т1адег1анав Аллагь щибго жояль нахьч1валаро гьаб бак1алдаги «Гьел капурзабазул куфру дица гьабуна» – абизе, доб аяталда жаниб «Гьеб ракъ дица рехана» – абизе нахьч1вач1ев г1адин. Гьаб масъала бич1ч1а нужеда!

18. Гьаб Бадруялда ккараб рагьул
хабар х1акьаб жо буго. Х1акьлхунго

ذَٰلِكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ مُوهِنٌ كَيْدَ الْكَافِرِينَ ﴿١٨﴾

Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **вуго жинца капурзабазул макру ва х1илла**
къезабулев, гьеб г1одобег1ан гьабулевги.

19. Зугьрияс бицараб хабаралхулъ буго:
«Бадруялда рагь гьабизе х1адурлъараб
мехаль Абужагьалица абун бук1ана: «Я
Бет1ергьан Аллагь Нижер щив вугониги

إِنْ تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَاءَكُمْ الْفَتْحُ
وَأِنْ تَنْتَهُوا فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ وَإِنْ تَعُدُّوا
نَعْدَ وَلَنْ تَغْنِي عَنْكُمْ شَيْئًا وَلَا تَعُدُّ

къабих1ав ва рах1му (гурх1ел)

къот1арав дуца гъев гъалаг гъаве»—абун.

Т1адег1анав Аллагъас аят рещт1инабун

абулеб буго:

Нужеца муъминзабаздаса бергъин ва нужее квербакъи т1алаб гъабулеб батани, я Маккаялълул капурзаби, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъеб нужер т1алаб т1убазабуна. Къабих1ав, рах1му т1аг1араб къавм гъалаг гъабуна. Гъеб къавмги нуж руго — абураб маг1на буго гъеб аяталълул. Гъаб раг1иги капурзаби х1акъир гъарун абулеб раг1и буго.

Нужеца муъминзабаздехун гъабулеб рагъ тани, Аллагъасдеги جَلَّ جَلَالُهُ гъесул аварагасдеги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъабулеб тушманлъиги тани, гъеб нужее гъаб дуниялалдаги доба ахираталдаги лъик1аб буго. Нуж жегиги рагъ гъабизе т1адруссани, дицаги муъминзабазе квербакъи гъабила ва нуж къезарила. Нужеца киг1ан г1емерал боял данде гъаруниги, нужее дуниялалдаго г1азаб гъабила ва гъеб гъукъизе нужеда к1оларо. Х1акълъунго Т1адег1анав Аллагъ жиндир квербакъиялдалълун ва къуваталдалълун муъминзабигун цадахъ вуго.

20. Я гъал иман лълурал г1адамал! Нуж

т1адег1анав Аллагъасе ва гъесул расул

Мух1аммадие صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мут1иг1лъе.

Нужеца гъев расуласдехун хилиплъл

гъабуге ва нуж гъесдаса руссунге: Нужеда Аллагъасул کَالَامِ جَلَّ جَلَالُهُ калам

Къуръанги ц1алулеб раг1улеб бук1аго, аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ваг1за-насих1атги раг1улеб бук1аго.

21. Нуж рук1унге гъл мушриказда

релълун, нижеда раг1анаян абулел, гъезда

раг1унги гъеч1ого. Жидер г1ундузда жо

раг1аниги гъеб рек1елъле биччаларел.

Раг1иялдаса мурад бутелълул гълълул пикру гъаби ва ваг1за боси.

22. Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ аск1об жиб

ракълалда хъвадулеб бищунго

квешаб х1айван буго жинда щибго

жо раг1улареб, щибго жо бицинеги

лъалареб. Жидер г1акълу гъеч1ел ва лъик1аб, квешаб жо бат1а гъабизе лълаларел.

Гъаб аяталда жаниб бицен гъабурал ва жидеда «бищунго квешаб

كَتُرْتُ وَأَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٩﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ
وَلَا تَوَلَّوْا عَنْهُ وَأَنْتُمْ تَسْمَعُونَ ﴿٢٠﴾

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ قَالُوا سَمِعْنَا وَهُمْ لَا
يَسْمَعُونَ ﴿٢١﴾

﴿٢٢﴾ إِنَّ سَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الضُّفُفُ الْبَكْرُ
الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٢٣﴾

х1айван» абураал г1адамал руго Г1абдудар абулеб кьибилалъул г1адамал, Абужагьалгун цадахъ муъминзабазда рагъизе рачлун рук1арал ва жидецаги абурал: «Ниж г1инкьал, бецал, мац1 лъаларел руго гъев Мух1аммадица бицунеб жоялъул х1акъальбулъ» – абун. Гьел г1адамал больноздасаги, гьабзздасаги, х1амуздасаги ах1макъал ва хъубал руго: гъез жиде Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ кьурал алатал: берал, г1ундул, к1ал, х1алт1изарулел гьеч1елъул жиде мунпаг1ат бутеб жоялъе.

23. Аллагъасда جَلَّ جَلَّالَهُ лъалеб бук1арабани гьел г1адамазулъ лъик1лъи бук1ин ва гъез иман лъезе бук1инги, Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ гъезда раг1инабилаан.

وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَّأَسْمَعَهُمْ وَلَوْ
أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٢٣﴾

Амма Аллагъасда جَلَّ جَلَّالَهُ лъала гъеб къавм иман лъолареб бук1ин. Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ гъезда раг1инабуниги гьел инкар ккун ч1езе рук1ана ва мугъ бан руссине рук1ана: х1ал хъублъи гьабун, г1амал к1одолъи гьабун.

Гьаб аяталдалъун Аллагъас жинда свалат салам лъеяв аварагасул рак1 парахат гьабулеб буго ва гьесда лъазабулеб буго: «Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ азалияб г1елмуялдаго иман лъолареллъун ругел г1адамаз дуда иман лъоларо ва дуца гьелдалъун рак1 къварид гьабуге» – абун.

24. Я гьал иман лъурал г1адамал!

Нужеца Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ ва гьесул расуласе жаваб гьабе, жиндалъун нуж ч1аголъулеб лъик1аб жоялде ах1араб мехаль.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ
وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ
إِلَيْهِ تُخْشَرُونَ ﴿٢٤﴾

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас иман лъеялде ах1араб мехаль нужеца гьесие жаваб гьабе иман лъеялдалъун, гъеб буго нужеце бугеб абадияб ч1аголъи. Гъеб ч1аголъи жинца кьолеб жоги Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ калам Къуръан буго, жинда жаниб кинабниги лъик1лъи бугеб Ибнухат1ибица абуна: нуж Аллагъасул аварагас ﷺ жигъадалда ах1араб мехаль гьесие жаваб гьабе. Гъеб жигъад буго нужеце абадияб ч1аголъи щолес жо. Ц1акъ квешаб хвел бук1уна тушманасдаса къун, гьесул амруялда гьоркъ ккарал г1адамазул: гъезул напс, дин ва ват1ан гьесул ихтияралда ккараб мехаль гъеб жо ч1аголъи бук1унаро.

Ва нужеда лъай, я гьал муъминзаби, Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ вук1ин нужеда ва нужер рак1азде гьоркъов лъугъунев. Нужер г1акълуялъул г1аксалда цо-цо жо гьабулев. Бадруялда нужеда мушрикал дагъаллъун рихъизаруна гьел г1емерал рук1ингун цадахъ, гъединго мушриказда нуж г1емераллъунги рихъизаруна.

Цо-цо тафсир гъабулел гІалимзабаца абуна Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ капурчиясдаги иманалдаги гьоркьов чІолин абун, ай гьесул реклель иман лъугъинчІого букліне. Гъаб магІна батІулаб магІна буго, гьалда гІамал гъабизеги бегьуларо: гьеб магІна букІуна Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ капурчи гьукьула гьес иман лъеялдасан абураб. Гьелъул гІаксалда буго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ муъминчиясул ракІалда ва куфруялда гьоркьов лъугъуна абураб рагІи. Гъаб магІна битІун букІуна, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ муъминчи цІунулев вугелъул жиндие зарал бугеб жоялдаса. **Жегиги нужеда лъай муъминзаби, ахираталда кинабго халкъгун цадахъ нужги Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ цере рахъинаризе рукІин.** ХІисаб-мизаналъе ва жазаъ гъабизе.

25. Ва нужги хІинкъун рукІа

Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ питна ва гІазаб нужеде щвеялдаса. Гьеб гІазаб Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ цо къавмалде биччараб мехаль цохІого залимзабазда ва гІассиял чагІазда шун хутІулареб.

وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٢٥﴾

Гьеб гІазаб киналго гІадамазда гІаммІула. Залимзабазда гьеб щола жидер зулму ва гІасилъи сабабІуна. Зулму гъабичІезда гІазаб щола жидеца гьеб залимаб къавм зулмуялдаса нахъчІавчІогоян абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасул хІадисалда буго: «ГІадамазда цо жинца зулму гъабулев чи вихъараб мехаль ва жидеца гьесул квералги кквечІеб мехаль, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гьел гІадамал гІаммаб гІазабалъ кквелялда хІинкъи буго» - абун. ХІадис имам АхІмадица бицана.

Жинда Аллагъ разильаяв ИбнугІаббасица абуна: «ГІадегІанав Аллагъас муъминзабаде амру гъабулеб буго жидеда гьоркьор мункар гъабулел гІадамал тоге абун. Гьел гІадамал гьоркьор ругони Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гІазаб рещтІинабула, цинги лъиклавги квешавги чиясда гьеб гІазаб гІамІула» - абун.

Ва нужедаги лъай гьев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жинда гІассилъарал гІадамазе гІакъуба-гІазаб гучав вукІин

26. Нужеца ракІалде щвезабе нуж дагьал гІадамал рукІун Маккаялде мушриказ къварид гьарулел рукІараб гІуж. Нуж хІинкъунги рукІарал гьел мушриказ нуж чІван гІагІинарила абун. Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нужеє цІунулеб бакІ гъабуна.

وَأَذْكُرُوا إِذْ أَنْتُمْ قَلِيلٌ مُسْتَضْعَفُونَ فِي الْأَرْضِ تَخَافُونَ أَنْ يَتَخَفَّكُمْ النَّاسُ فَأَوَّلَكُمْ وَآئِدَكُمْ يُنْصِرُوهُ وَيَرْزُقْكُمْ مِنْ أَعْيُنِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٢٦﴾

Мадинаялда гьижра гьабун мушриказул зулмуялдаса хвасарлъана. Хадуб Бадроялда нужее кверги бакъана мушриказул боял риххизарун, лъутизаризе. Ва Аллагъас ﷺ нужее гъанимат х1алал гьабуна, нужее х1алалаб бац1адаб ризкьильун бук1ине. Цересел умматазе гьеб гъанимат х1арам гьабун бук1ана. Гьаб кинабго ниг1мат раклалде щун нужеца Аллагъасе ﷺ щукру гьабизе ва гьесул расуласеги ﷺ мут1иг1лъе.

27. Я гьал иман лъурал г1адамал,

нужеца хиянат гьабуге Аллагъасе ﷺ

ва гьесул расуласе ﷺ мушриказда

ва ягъудазда муъминзабазул балъголъи

бицун. Аллагъас ﷺ нужеда г1ад гьабураб аманатальеги

хиянат гьабуге гьеб жо хиянат бук1ин ва гьелда г1ад бач1унеб

г1акъубаги нужеда лъалеб бук1аго.

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуг1аббасица абуна: Аллагъасе ﷺ хиянат гьаби буго гьесул паризаял жал т1урангут1и. Расуласе хиянат гьаби буго гьесул суннаталда нахъвилълъунгут1и. Аманаталье хиянат гьаби буго Аллагъас ﷺ лагъзадерида божизарурал гьезда гьоркьор ругел умуразуль хиянат гьаби – абун.

28. Нужедаги лъай, я муъминзаби,

нужеда кодоб бугеб боц1и-мал ва лъимал

нужее бугеб питна буго.

Аллагъас ﷺ нужер х1албихъизе кьураб

буго, киндай нужеца шарг1иял г1орхъаби ц1унула абун. Гьеб боц1и-малалъ ва лъимал-хъизаналъ Аллагъасе ﷺ гьабугеб г1ибадаталдаса

нуж нахъч1валадай абун. Ва амма Аллагъасда ﷺ аск1об бугеб ажру-кири ц1акъ к1удияб буго ва нужее гьеб лъик1 буго лъималаздаса ва боц1иялдаса.

29. Я гьал иман лъурал г1адамал!

Нуж Аллагъасул ﷺ г1орхъаби

хвезаризе ва гьесда г1ассильизе

х1инкъани, Аллагъас ﷺ нужее

гьабила х1акъабги бат1улабги жо

бат1а гьабизе лъалеб рек1ел нур, ва нуж хвасар гъарила кинабго къварилъиялдаса.

Ва гьединго нужее гьидаяталъул (т1орителалъул) нур гьабила, гьеб нуралдалъун нуж шарг1ияб нухда хъвадулеб, нужер г1елму –лъай ц1ик1к1унеб, нужер керен г1ат1илъулеб. Нужеца церехун гъарурал

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَحْزَنُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ

وَتَحْزَنُوا أَمَنَاتَكُمْ وَأَنْتُمْ تَعَاْمُونَ ﴿٢٧﴾

وَأَعْلَمُوا أَنَّكُمْ وَأَوْلَدَكُمْ

فِتْنَةٌ وَأَنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ ﴿٢٨﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِن تَتَّقُوا اللَّهَ يَجْعَلْ

لَكُمْ فُرْقَانًا وَيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّئَاتِكُمْ

وَيَغْفِرَ لَكُمْ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢٩﴾

мунагъалги чурила ва гъезул гIакъуба гъабичIого тIаса лъугъун тела. ХIакълъунго Аллагъ ﷻ жиндир цIобал гIатIидав, нигIматал гIемерав вуго.

30. Маккаялъул мушриказ две макраби

ургъулел рукIараблъи раклалде
щвезабе, МухIаммад ﷺ: «Дару
надват» абулеб рокъоре ракларун
мушриказул церехъабаз мун жанив

тIамун чIезавизе, яги мун чIвазе хIукму гъабуна.

Киналго кьибилазул гIолохъабаца цадахъго хвалчен къабун, цонигиясдаса къисас босизе санагIат кколареб хIалалъ. Яги мун Маккаялдаса къватIиве къотIизе хIукму гъабуна. Гьел мушриказ две макру ургъулеб букIана ва Аллагъас ﷻ гъезиеги макру ургъулеб букIана: гъезул макру батIул гъабун ва гъезул амру къватIиб чIвазабун. Аллагъ ﷻ лъикIав вуго жиндир хIукму тIубазе гъабизе ва мушриказул макру хвезабизе.

ТIабарияс бицана: жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: Къурайшазул ханзабазул цо къукъа данделъана «Дару надват» абулеб рокъор. Цинги гъезухъе иблис бачIана цо шайихасул сураталда. Жидеда гъев вихъараб мехалъ гъесда абуна: «Мун шив кколев»-абун. Дос жаваб гъабуна: «Дун цо гIарабиязул шайих вуго. Дида рагIана нуж гъанир данделъун ругин абун ва дие бокъана нужехъе вачIине. Дидаса цо гIакълу-пикру щвезеги бегъила нужее» – абун. Цинги жидеца гъесие изну къуна жалгун цадахъ гIодов чIезе.

Цинги гъев шайихас абуна: «Гъав МухIаммадие щиб жодай гъабила абун нужеца нужерго гIакълу бице» - абун. Цо къурайшияс абуна: «Гъев МухIаммад нильеца кварицаги вухъун гвендиниве рехизе вуго ва хвезегIан гъенив тезе вуго» - абун. Гъаб хабар бицарабго шайихас абуна: «Гъеб жо гIакълу гъечIо: гъев нужеда кодоса вахъизе бегъула гъесда нахърильгъарал гIадамаз»-абун. Цоги къурайшияс абуна: «Нильеца гъев Маккаялдаса къватIиве къотIун лъикI. Цинги нильгъ гъесул ишалдаса парахат хутIизе руго» – абун. Цингиги дов шайихас абуна: «Гъеб жоги гIакълу гъечIо. Нужеда лъала гъасул мацIалъул пасихIлъи, гъесда хадур гIадамал лъугъунелъи. Цодагъабго мехалдаса гIемерал боялгун вачIун гъес нуж Маккаялдаса къватIире гъезе руго» – абун.

Цинги Абужагъалица абуна: «БичасхIаги дица къела нужее гIакълу, цоги гъелдасан лъикIаб гIакълу букIине гъечIо» – абун. Щибха бугеб дур гIакълу абун къавмалъ гъикъидал, абужагъалица абуна: «Нильеца

وَاذْكُرْكَ الْآذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ شُوكِ
أَوْ يَفْتُلُوكَ أَفْئِدَتَكَ وَيَمْكُورُونَ
وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَكْرِينِ

щибаб кьибилалдаса цо-цо сахав, къуватав г1олохъанчи т1асавищице вуго ва гъезул шивав цоясухъе лебалаб хвалченги къезе буго. Цинги гъел г1олохъабаз цох1о чияс г1адин цадахъго гъесда кьабизе буго. Гъесул би нильеда гъоркъоб бикъ-бикъун бук1ине. Цинги гъесул кьибил банугъашимиязда к1евезе гъеч1о киналго къурайшиязда рагъ базе. Гъездият босила ва нильги гъесул къварилтъиялдаса хвасарлъила» - абун.

Иблис цлакъ боххана гъаб г1акълуялдаса ва гъаб х1укмути гъабун жал цоцаздаса раг1альана. Цинги Жабраил малаик вач1ана Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе ва гъесда бицана къурайшиязул хабар. Мун дур бусада кьижуге абунги абуна ва гъижра гъабун Мадинаялде ине изнуги кьуна. Мадинаялде шун хадуб гъаб аят рещт1ун, гъаб кьисса рак1алде швезабуна Аллагъас ﷺ жиндир аварагасда ﷺ жиндисе гъабураб лъик1лъи-ниг1мат рехсон, гъесие жинца шукру гъабизе.

31. Дуца гъел мушриказе Къуръаналъул аятал ц1алараб мехаль жидеца абулеб бук1ана: «Нижеда гъеб калам раг1ана.

وَإِذْ أُنْتَلَىٰ عَلَيْهِمْ الْبَيْتُ فَقَالُوا فَدَسِمَعْنَا
لَوْ نَشَاءُ لَقُلْنَا مِثْلَ هَذَا إِنْ هَذَا إِلَّا
أَسْطِيرُ الْأُولَىٰ ﴿٣١﴾

Нижее бокъани гъелдасанги лъик1аб жо ц1ализе к1ола нижеда, гъеб дуца ц1алулеб жо гъеч1о цересел умматазул гъерсал гурони»-абун.

Гъеб жо Аллагъасул ﷺ калам гъеч1о абун. Гъаб буго цлакъ к1удияб ч1ух1и ва г1орхъолъан араб г1амал к1одолъи. Жидеда к1олеб бук1арабани цох1о лах1заталь нахъабахъич1ого ургъилаан гъез Къуръаналда рельльараб жо. Щиб жоялъ нахъч1ван ч1арал анц1го сональ аварагас ﷺ гъел ах1улел ругеб мехаль «рач1а нуж гъаб Къуръаналда рельльараб жоялдалъун» – абун. Гъаб г1амал к1одолъиялде т1адеги жидеца хадусеб аяталь бицунеб ч1ух1араб раг1и абуна:

32. Гъел мушриказ абуна: «Я нижер Аллагъ! Гъаб Мух1аммадица ц1алулеб Къуръан дур рахъальан бугеб х1акъаб т1ехъ батани, дуца нижеда т1ад

وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ
مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَابًا مِنَ
السَّمَاءِ ۖ وَأَوَّضْنَا بِعَدَابِ إِلَهِمْ ﴿٣٢﴾

зодисан ганч1азул ц1ад базабе. Лут1ил къавмалде т1ад базабураб г1адаб. Яги цоги ниж гъалаг гъарулеб г1азаб бачун вач1а мун нижеде т1аде» – абун.

Гъаб раг1иги Къуръан махсароде гъабун абураб раг1и буго гъел Аллагъасул ﷺ лаг1нат шварал мушриказ.

Жинда Аллагъ разилъаяв Муг1авият асх1абасдаса бицана: Сабаъ абулеб улкаялъул цо чиясда Муг1авиятица абуна: «Дур къавм цлакъ ах1макъаб бук1ун бугоха жидеца ханлъун ч1ужуг1адан гъаюраб»–

абун. Гъаб буго Сулайман аварасул عَلَيْهِ السَّلَام заманаялъ букIараб Сабаъ абулеб ракъ ва гъезул хан Билкъисил хабар. Дов Сабаалъул чияс жаваб гъабунa: «Валлагъи, дур къавм дир къавмалдаса жегиги ахIмакъаб буго. Гъез Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасадa абунa, жинца гъел хIакъаб исламияб диналде ахIараб мехаль:

«Гъеб жо хIакъаб батани, нижеде тIаде ганчIал реххе» – абун. Ва жидеца абичIо: «Гъеб дуца бицунеб жо хIакъаб батани, нижги тIоритIе гъелда» – абун. Цинги МугIавият вуцIцIун чIана. Аллагъ разилъаги гъесда ва киналго асхIабзабазда.

33. ТIадегIанав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гъезие гIазаб гъабулев гъечIо мунги гъезда гъоркъов вукIаго.

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ

Гъаб буго гъезул къабихIаб рагIиялъе Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ кьолеб жаваб. Гъел мушрикал гучаб гIазаб жиде гъабизе хIакълъарал руго. Ва амма тIадегIанав Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ нух буго жинца умматалъе гIазаб гъабулареб жидеда гъоркъов аварагIи صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вукIаго. Аллагъасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварасул хIурмат гъабун гъабичIо гъел къурайшиязе жидер рижиго тIагIинабулеб гIазаб.

Гъал мушриказда гъоркъор жидеца Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ мунагъал рахчи гъарулел гIадамалги рукIадгоги гъабуларо Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъезие гIазаб. Жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугIаббасидаса бицана: мушрикал КагIба рукъалда тIавап гъабулеб букIана «лаббайка ллагъумма лаббайк» абулаго (ниж две мутIигIал руго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ). Гъединго жидеца абулеб букIана «гъупранака» абун. (Дуца мунагъал чури бокъун буго). Гъеб буго мурад Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рагIиялъул: «Жидеца мунагъал рахчи тIалаб гъабулел гIадамазе Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гIазаб гъабуларо» – абураб.

Гъал Къурайшиязе кIиги божилъи букIана жидер къалбал ракъвалеб гIазаб тIаде биччангутIиялъе: Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг вукIана ва гъев тIасса ана. Мунагъал рахчи тIалаб гъаби буго кIиабилеб божилъи, гъеб тIасса унареб буго къиямасеб кьо чIезегIан.

34. Гъезие гIазаб гъабичIого букIине ккани щибго гIилла гъечIо, гъез масжидул хIарамалда (кагIбаялда) унел гIадамалги нахъчIвалел рукIаго.

وَمَا لَهُمْ أَلَّا يُعَذِّبَهُمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ إِنْ أَوْلِيَائِهِمْ إِلَّا الْمُتَفَقُونَ وَلَكِنْ

Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг ва гъесул асхIабзаби Маккаяддаса гъижра

أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

гъабун иналде ккезаруна. Жидеца гъижра гъабун хадуб анлъабилеб соналъ глума гъабизе рачлунел рукларал Аллагъасул свалат салам лъеяв. авараг ва гъесул хириял асхлабзаби Маккаяде жанир лъугъине течлого нахъги русинаруна.

Гъел мушрикал Аллагъасе ﷺ рокъулел авлиялги гъечло: гъесде ширк гъабун хъанчие лагълти гъабулел гладамал кин руклунел Аллагъасул ﷺ гъудулзабилъун?. **Хлакълъунго Аллагъасул ﷺ авлиял руго гъесдаса хинкъарал, гъесие глибадат баццлад гъабулел гладамал. Гъел мушриказул глемерисел жидеда гъаб хлукму лъаларел руго ва жидеего бокъараб жо бицун клалъалел руго.**

Мушриказ абулеб буклана: ниж руго каг1ба рукълъул милат (т1алаб) гъабулел гладамал, нижеца бокъарав чи виччала каг1баялде асклове, бокъарав нахъги ч1вала— абун.

35. Мушриказ каг1ба рукълда сверун лъугъун гъабулел жо бук1инчло жидеца клалдир килщал къазарун гъишт1ул макънал рачин гуреб ва хъат ч1ван гъаракъ-хъуй гъаби гуреб.

وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِنْدَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصْدِيَةً فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٥﴾

Гъаб гламал гъез гъабулел буклана муъминзабаца как балеб мехаль гъезие квалквал гъабун.

Аллагъ разиялъаяв Ибнуглаббасица абуна: къурайшиязул мушриказ каг1ба рукълда т1авап гъабулел буклана толохлочго (т1ад рет1ел гъечлого) ва гъеб т1авап гъабулаго хъат къабун гъешт1олелги рукланаян абун.

Бадруялда гъезде щвараб глазабалда ишара гъабун Т1адегланав Аллагъас абулеб буго: гъанже нужеца квешаб, жинца унтize гъабулел глазаб ч1аме, нужеца Аллагъасде ﷺ инкар ккун бук1иналъе г1оло ва гъесул аварагасеги ﷺ муъминзабазеге г1акъуба-къварилти гъабун бук1иналъе г1ологи-абун.

36. Аллагъасда ﷺ ва гъесул диналда инкар ккурал гладамаз жидер боц1и напакъаде къолеб буго (харж гъабулел буго) исламияб диналдаса гладамал нахъч1вазе г1оло.

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ فَسَيَفْقَهُنَّ ثَمَّتْ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ ﴿٣٦﴾

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасде рагъ базе г1ологи. Т1абарияс абуна:

Бадруялда рагъ лъугъун хадуб мушриказул

аскаразул нахъе хутларал гладамал Маккайлде рачиндал гъез къурайшиязда абун: «Гъав Мухаммадица нуже къварилъи гъабун, нужер глагарал гладамал ва тасаришарал церехъаби члвана. Нужеца боцли-малалдалъун кумек гъабе ниже, нижеца рецел босизе нилъер члварал гладамазухъ» – абун.

Тладегланав Аллагъас абулеб буго: **Гъез боцли-мал харж гъабизеги буго ва хадур цлакъ пащманлъизеги руго.** Жидер боцлиги гладада ине буго ва жидеда Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ дин гъукъизе, гъелъул нур свинабизе клвезе гъечло. Ахиралда гъел къезеги руго ва ахираталда гъаб капураб къавм Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ киналго ракларизе руго жужахлалде жанире. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дуниялалдаго рагъ гъабун къезарула ва ахариталда жужахлалде реххун глазаб гъабула жинде данде члчлараб къавмалъе.

37. Тладегланав Аллагъас гъаб капураб къавм жужахлалде бакларула: хъубаб, чорокаб жо баццладаб жоялдаса батла гъабизе.

Куфруги-иманги, хлакъабги-батлулабги жо батла гъабизе. Цоги магна гъабун:

Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хлинкълел, гъесул амру тлубазабулел муъминзабиги, иман заглпал, жидель мунапикълъи бугел гладамалги ратла гъаризе абун,

цинги жинца гъел хъубал, капурал гладамал киналго данде гъарун цоцаде тлатлала лъун, цоцаль къазе гъарун жужахлалъул цладаре реххизе. Гъаб къавм буго жидер члорого хутли камилаб халкъ. Дуниялалъул боцлиги, сахлъиги, рухлиги члобого, гладада добехун кълурал, ахираталда жужахлалде жаниреги ккарал. Лубаб абулеб тафсиралда абун: Ухлудалда рагъ гъабизе рачлунеб мехаль Абусупяница клиазарго хлабашияв ккун вуклана ижараде (мухъ къун) бусурбабазде данде рагъизеян абун.

Тладегланав Аллагъас гъаб куфру-ширкалъул халкъ тавбу гъабиялде ахлунлеб буго ва гъеб зулму ва глассилъи течлони гъелъул балагъги глазабги жиде буклунеблъи бицун абулеб буго:

38. Дуца гъезда абе, Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидеца гъеб куфру-ширк тани ва Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо гъавун гъесие глбадат баццлад гъабиялдеги руссани, гъезул цебехун араб

يَسْمِزُ اللَّهُ الْخَيْثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلُ
الْخَيْثَ بَعْضَهُ، وَعَلَى بَعْضٍ فَيَرْكُمَهُ،
جَمِيعًا فَيَجْعَلُهُ فِي جَهَنَّمَ أَوْ لِيَأْكُلَهُ
الْخَسِرُونَ ﴿٣٧﴾

قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ
لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ وَإِنْ يَعُودُوا فَقَدْ مَضَتْ
سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ ﴿٣٨﴾

мунагъ-х1акъ т1аса лъугъун тола, бусурбабаздехун гъабураб тушманлъиги, аварагасе ﷺ гъабураб къварилъиги гъелда данде жазаъ гъабич1ого тола. Тавбу гъабич1ого гъел ц1идасан муъминзабазде данде рахъани ва жидерго г1асилъабиги гъаруни, гъединач г1асияб халкъалъе дица гъабулеб г1азаб церехун арал умматазул къиссабаздаса нужеда лъалеб батизе ккола.

Дица гъел гъалаг гъаруна, гъезул наслу-тухумго т1аг1инабун ва гъаб къавмалъеги гъадиначго г1азаб гъабизе дун нахъч1валеб щибго жо бук1унаро.

39. Нужеца капурзабазда рагъ бай,
я муъминзаби, гъаб ракъалда т1ад
питна гъеч1ого бук1ине ва кинабго
динги цох1о Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ х1акъаб,
аслияб дин бук1ине.

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ
وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ فَإِنَّ
أَنْتُمْ هَؤُلَاءِ أَلَّيْكُمْ يَمَاقِلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣٩﴾

«Питна» абураб раг1иялъул маг1на буго ширк абураб. Гъаб аяталъе цоги маг1на гъабуна муъминзаби дин гъабизе гъукъулареб, гъел диначдаса русинарулареб лъугъинег1ан нужеца куфру-ширкалда рагъ гъабе абун.

Гъел купруялдаса руссани ва жидеца г1асилъаби тун Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ г1ибадатги гъабуни; х1акълъунго Т1адег1анав Аллагъ гъез гъабулеб г1амал жинда бихъулев ва лъалев буго.

Бусурбабазул давлатги г1уц1ун, исламияб динги ракъалда т1ад т1ибит1ун, Къуръан-х1адисалда рекъон х1укмути гъабун г1адамал хъвадулеб заман буго ракъалдаса питна ва ширк т1аг1унеб заман. Гъеб мехалъ иман лъеч1ого цо къавм бугилан абун гъезул исламалъе зарал бук1унаро, ва гъелги берцинаб насих1аталдалъун ва г1елмиял х1ужабаздалъун исламалде ах1ула.

Т1адег1анав Аллагъас Къуръаналда жаниб абун буго: «дин босе абун х1ал-зулму гъабуларо»-абун. Гъаб раг1иялъул маг1на буго жиндир рак1алъ иман лъун гурони, зулмуялдалъун иман лъезабизе к1оларо абураб. Цо-цо жагъилал ц1аларал чаг1аз гъаб раг1иялъул маг1на т1убанго г1аксалда гъабулеб буго ва жидеца абулеб буго: щивав чиясе иман лъезеги, иман лъеч1ого вук1инеги ихтияр буго ва иман лъеч1ел г1адамазда даг1ват гъабизе ва рагъ гъабизе т1адаб гъеч1о абун. Гъаб буго ах1макъаб раг1и.

Т1адег1анав Аллагъас кинабго г1алам, г1адамал ва жундул жиндие лагълъи гъабизе рижун руго ва гъаб ракъалда т1ад Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ цо гъавун гъесие г1ибадат гъаби гуреб цоги дин бук1ине бегъуларинги абун буго. Гъаб Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ амруялъе г1оло рахъун ц1ун, гъесул

дин ракъалда буклинабиялъе гӀоло къеркъей ва гъеб нухда жиндир магӀишатги рухӀги къей буго муъминчиясул бишунго тӀадегӀанаб налъи. Гъаб макъамалде вахунаро цӀакъ иман камилав, Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ тӀоритӀел ва тавпикъ жиндие бугев чи гурони.

Гъадин муъминзабаца гъел маликаб щинаб жоги къун Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ дин ракъалда тӀад букӀизабураб мехаль, гъеб диналда гъечӀел капурал гӀадамал хвалченги босун чӀвазе тӀадаб гъечӀо. Гъел гӀадамал диналде ахӀула ва исламияб диналъе гъез зарал гъабулеб гъечӀеб мехаль гъел жалго тола: я иман лъезегӀан, яги жият къезегӀан. Гъадин гъабуна жидеда Аллагъ разилъаял асхӀабзабаца ва гъезда хадур рукӀарал лъикӀал гӀадамазги: Исламияб халипа гӀуцӀана, шаргӀияб хӀукмути билъгъанхъизабуна ва Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ диналде халкъги ахӀана.

Жакъа къоялда жанир цо бусурбаби исламияб давлат букӀине рес букӀаго гъеб гӀуцӀичӀого, Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ диналда хъвадизе рес букӀаго гъелда хъвадуларого, шаргӀияб хӀукмуялда рукӀине рес букӀаго расмиял къануназда нахърильгъун чӀчӀун руго (гӀадамаз ургъун рахъарал законал). Цоги бусурбаби куфру-ширкалъул зулмуялда гъоркъе ккун, гъез ватӀаналъул ихтияр кодосан бахъун, гъезул къануназе мутӀигӀ гъарун, лагъзадерил хӀукмуялде ккун руго. Гъаб жидер хӀалалъул пикру гъабулел, гъелдаса гӀибрат босулел гӀадамалги дагъ руго.

Бусурбабазул авалаб тайпаялда тӀадаб буго жидер ватӀаналда исламиял пачалихъал гӀуцӀизе, къанунлъун Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ Къуръанги, аварагасул ﷺ суннатги гъабизе ва гъеб нухаль жалги хъвадизе. Гъадин хъвадараб мехаль гъезда кӀола куфруялда гъоркъ ругел жидер диналъул вацал бусурбабазе кумек гъабизе, гъезда тӀаса куфруялъул ханлъи инабизе ва гъел, гӀадамазул лагълъиялдаса тархъун, Аллагъасе جَلَّ جَلَّالُهُ лагълъи гъабиялде рачине.

Бусурбабазул кӀиабилеб тайпаялдаги тӀадаб буго киналго цоцалъги рекъон жидеда тӀад бугеб капурзабазул ханлъи тӀаса реххиялъе ургъизе ва къеркъезе. Гъедин хъвадичӀони киналго бусурбаби гӀасилъиялъул рукӀуна ва Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ гӀазаб тӀад биччаялъе сабаблъунги рукӀуна. Ахираталда бетӀергъан Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ щере чӀчӀезарун хӀисаб-мизан гъабулеб мехаль жидеда Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ гурхӀизе хӀужаги букӀунаро.

Къуръан-хӀадисалдаса жо бичӀчӀулел ва амма гъеб бичӀчӀараб жо бахчулел гӀадамазе цӀакъго гучаб гӀазаб бишун буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ. Вореха бусурбаби, гъев Аллагъасде جَلَّ جَلَّالُهُ данде рахъине ракӀалде ккоге, гъев гуккизе къасд гъабуге. Къокъабго заманалъул дунялалда Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ диналъе гӀоло дагъабго гӀакъуба-захӀмат хӀехъезе бокийчӀого, гъеб хӀехъезе кӀвечӀого, абадияб ахираталда Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ гӀазабалъулъ

хут1изе бокии ва гъеб х1ехъезе къасд гъаби ах1макълти буго.

Аллагъас тавпикъ къеги х1акъаб жо лъазе ва жиндир диналъе квер бакъулездаса гъареги.

40. Нагагъ нугер ах1и гъез къабул

гъабич1они ва жидерго куфру-ширкалда

г1ад гъел ч1ч1ани, цинги нужеда лъай,

я гъал муъминзаби, г1адег1анав Аллагъ

вук1ин нуже квербакъулев ва нугер умуразул тадбир гъабулев.

Нуж гъев Аллагъасул ﷺ къот1иялда божа, квербакъизе ва бергъенлъти къезе гъабураб ва гъел капурзабаз нужедехун гъабулеб тушманлъиялъул к1вар гъабуге. Х1акълъунго Аллагъ ц1акъ лъик1ав вали вуго ва ц1акъ лъик1ав кумекчиги вуго. Гъес жинда валилъти (гъудуллъти рокъа-хинлъти) гъабурав чи г1адада хвезе толаро ва Аллагъ ﷺ жиндир кумекчилъун вугев кидаго къоларо.

41. Нужеда лъай, я гъал муъминзаби,

Аллагъасул ﷺ тушбабазда рагъ

бан нуже швараб гъанимат (давла)

бикъула шуго бут1аялде. Гъелъул

цо бут1а буго Аллагъасул ﷺ ва

гъесул расуласул ихтияралда бугеб.

Аллагъасул свалат салам лъеяв

аварагас гъеб бут1аялдаса къола

жиндир г1агарал чаг1азе. Банугъашим

ва банумут1алибил иман лъурал г1адамазе. Ятимзабазе,

мискинал г1адамазе ва сапаралда ругел г1адамазеге.

Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг гъеч1еб мехаль гъаб хумусалъул (шуго бут1а гъабун цо буут1а) г1адлу гъабула гъазават гъабулеб къавмалъул имамас. Шуго бут1а гъабун цо бут1а т1аса босун хут1араб ункъго бут1а бикъула жидеца гъазават гъабурал мужагъидазда гъоркъоб.

Нужеда лъай гъаб х1укму бук1ин гъеб гъаниматалъул масъалаелъулъ, нуж Аллагъасда ﷺ иман лъурал ратани, гъединго иманалда ва куфруялда гъоркъоб бат1алъти гъабураб Бадруялда рагъ бугеб къоялъ дица дир лагъасда-Мух1аммадида ﷺ, рещт1инабураб жоялда иман лъуралги ратани. Бусурбабазулги капурзабазулги к1иго къокъа данделъараб къоялъ.

Г1емерисел г1алимзабаз абуна: гъаб бук1ана рамазан моц1алъул анц1ила анкъабилеб къо, рузман къоги бук1ана. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагсда рещт1араб жоги Аллагъасул ﷺ квербакъи

وَإِنْ تَوَلَّوْا فَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَوْلَاكُمْ

يَعْمَرُ الْمَوْلَى وَيَعْمَرُ النَّصِيرُ ﴿٤٠﴾

﴿وَأَعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ

خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ

وَالْمَسْكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ إِنْ كُنْتُمْ

ءَامَنْتُمْ بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا يَوْمَ

الْفُرْقَانِ يَوْمَ التَّلَاقِ الْجُمُعَاتِ وَاللَّهُ عَلَىٰ

كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٤١﴾

буклана ва клудиял муџизаталги руклана: малаикзаби рещлана, макъу швезабуна, мушрикал даџаллъун рихъизаруна. Зодисан цлад базе гъабуна. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагс хъат цлураб ракъ реххун киналго мушриказул бадиб ва маџларзухъ гъеб ракъ швана, цинги гъелги хлинкъун, лъутун ана. **Хлакълъунго тладегланав Аллагъ вуго жиндир хлакълълъи кинабго жоялда гламлъарав.** Гъеб хлакълълъиялдаса буго даџал муъминзаби глемерал мушриказдаса бергъинариги.

42. Гъаб рагъул хабар буклана нуж Бадруялъул киклалалъул Мадинаялда глагарда бугеб рахъалда рукладго, нужер тушбаби рикклад бугеб рахъалдаги руклун. Нужее жиб швезе бокъун буклараб Абусупянил къапилаги ралъдал рагаллдасахун, гъоркъияб рахъалдаса ана. Гъаб рагъ гъабизе нужецаги мушриказги цебеккунго къотли гъабун букларабани, нуж къотлуе хилиплъизе руклана.

إِذْ أَنْتُمْ بِالْعُدْوَةِ الدَّنْيَا وَهُمْ بِالْعُدْوَةِ
الْقُصْوَى وَالرَّكْبُ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَوْ
تَوَاعَدْتُمْ لأَخْتَلَفْتُمْ فِي الْمِيعَادِ وَلَكِنْ
لَيَقْضِي اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا لِيَهْلِكَ
مِنْ هَٰذَا عَنْ بَيِّنَةٍ وَيُخَيَّرَ مَنْ حَتَّى
عَنْ بَيِّنَةٍ وَإِنَّ اللَّهَ لَأَسْمِعَ عَلَيْهِمْ

Тладегланав Аллагъас жиндир хликматалдалъун клиго къокъа дандчIазабуна. **Жиндир азалияб глемуялъуль бугеб хлукму тлубазабизе:** Исламияб динги бусурбабиги тладеглан гъаризе, клодо гъаризе, ширк ва гъеб ширк гъабулеб агълу глodobеглан гъабизе. Гъаб амру гъадин ккей хлакъаб иш буклуна.

Абусуглудица абун: муъминзабазда лъазе Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** жидее къураб бергъенлъи гъесул карамат буклин (гладатияб гуреб иш) ва жидее гъанимат хлалал гъабун, гъеб швеялдалъун гъезул напсалги глodore риччазе, Аллагъасе **جَلَّ جَلَالُهُ** шукру гъабиги глемерлъизе.

Гъединго гъаб рагъ ккеялдаса Аллагъасе **جَلَّ جَلَالُهُ** бокъараб жо буклана тлубанго, далил-хлуџа чIун, капурзаби гъалагълъиялда ругеблъи лъазе ва муъминзаби хлакъаб нухда ругеблъиги лъазе. Бадруялда муъминзаби жидее квербакъун бергъинаруна. Куфру-ширкалъул агълу хлинкъизарун къезаруна. **Хлакълъунго Аллагъ кинабго жо раглуев ва лъалев вуго.**

43. Дуца раклалде швезабе МухIммад, Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** цогиги нигIмат: Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** дуда макъиль бихъизабуна мушриказул боял даџал ругел гIадин ва дуца асхIабзабазда гъеб макъу бициндал, гъезул

إِذْ يُرِيدُكَ هُمُ اللَّهُ فِي مَنَامِكَ قَلِيلًا وَلَوْ
أَرَاكَ هُمْ كَثِيرًا لَفَاشَلْتُمْ
وَلَتَنْزَعْنَهُ فِي الْأَمْرِ وَلَكِنْ اللَّهُ سَلَّمَ
إِنَّهُ وَعَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

рагъизе къасд ц1ик1к1ана. Гьел г1емерлъун дуда рихъизарун рук1аралани, гьеб макъу асх1абзабаздаги бицараб мехаль, нуж х1инкъизе рук1ана гьезулгун рагъ байбихъизе, нужер цоцздехун хилиплъиги ккелаан, цояз рагъ гьабун лъик1 абун, цояз гьабич1ого лъик1 абун. Кинниги Аллагъас ﷻ нуж ц1унана х1инкъиялдасаги цоцзде хилиплъиялдасаги. Х1акълъунго нужер рак1азда жаниб бугеб жоги лъалев вуго т1адег1анав Аллагъ.

44. Цинги нужги мушрикалги рагъул майданалда дандельараб мехаль, нужер беразда Аллагъас ﷻ мушрикал рихъизаруна гьел дагъал ругел г1адин, гьезда рагъ гьабизе нуж х1инкъич1ого рук1ине. Гьезул беразда нужги рихъизаруна жегиги дагъал ругел

وَأَذِيرُكُمُوهُمْ إِذِ التَّقَاتُ فِي أَعْيُنِكُمْ قَلِيلًا وَقَلِيلٌ كُمْ فِي أَعْيُنِهِمْ لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٤٤﴾

г1адин, гьелги нужеда рагъизе жал бергъина абун рак1ч1ч1ун. Гьадин Аллагъас ﷻ к1иябго къокъа цоцаль багъизабуна, жиндир х1укму т1убазе г1оло: исламияб дин т1адег1анав гьаби, куфру-ширк къезаби. Киналго умуразул руссин, гьезул авал-ахир Аллагъасул ﷻ ихтияралда буго.

Гьес жиндие бокъараб х1укму гьабула, цинги гьеб х1укму нахъч1валев къуватги бук1уларо.

Жинда Аллагъ разилъаяв имам Ах1мадица жинда Аллагъ разилъаяв Г1убадат ибну Самитидаса х1адис бицана: Г1убадатица абуна:

«Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас, цо гъазаваталда нижг ругеб мехаль как бана вараниялда аск1ов вук1ун. Гьеб варани гъаниматалъул боц1удаса бук1ана. Как бан т1убараб мехаль Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас т1адеги вахъун варанидул рас ккуна жиндир к1иги килицида гьоркъоб ва жинца абуна: «Гъаб жо буго нужер гъаниматалъул боц1и. Дие гъаб боц1удаса гьеч1о хумусалдаса дие кколеб бут1а гурони. Гьеб хумусги нужедего буссинабула. Нужеца гъаниматалда гьоркъоб реххе рук1к1ен-квар бугониги, гьелдасан к1удияб бугониги, яги гьелдасаги гьит1инаб бугониги. (ай, щибго жо бальго тоге) ва нужеца гъаниматалдаса щибго жо бахчун рек1к1 гьабуге. Гьеб рек1к1 гьаби нич буго ва жидеца рек1к1 гьабулел г1адамазе дунялалдаги ахараталдаги ц1а буго.

Нужеца Аллагъасул диналге г1оло жигъад гьабе нужеда г1агарда ругездаги, рек1к1ад ругездаги. Аллагъасул диналге г1оло нуж рагъулеб мехаль, г1адамаз ч1валев г1айибалъул, гьез бицунев хабаралъул щибго

к1вар гьабуге. Нужеца Аллагьасул х1адги т1убазабе рукъур ругониги, сапаралда ругониги. Нужеца Аллагьасул диналге г1оло жигьадги гьабе, жигьад буго алжаназул рагьабаздаса ц1акъ к1удияб рагьу. Жигьадалдалъун Аллагьас нуж хвасар гьарула кинабниги пашманлги-къварилъиялдаса» – абун.

45. Я гьал иман лъурал г1адамал!
Капурзабазул цо къокъа данч1вараб
мехаль, нуж гьезда данде ч1ч1а
х1инкъич1ого, нахъруссинч1ого. Гьезда
рагь гьабулеб мехальги нужеца Аллагь
г1емер рехсе, гьесдаса рак1ги мац1ги гьапуллъизе
тоге. Гьеб буго нужер тушманасда т1ад квершел батиялге ва
ахираталда алжаналда квершел батиялге сабаб.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا لَقِيتُمْ فِئَةً
فَاتَّبِعُوا وَادْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا
لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٤٥﴾

46. Нужер киналго ишазулъ ва
раг1абазуль нуж мут1иг1лге
г1адег1анав Аллагьасе ва гьесул
расуласеги. Нуж цоцазде хилиплъуге
цоцаль къацандуге, гьедин

وَاطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَسْرِعُوا
فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَأَصْبِرُوا
إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿٤٦﴾

къацандани нуж тушманасда данде ч1езеги х1инкъула, нужер
къуват дагьлъун, гуч ун, рек1елге х1инкъиги реххула. Рагьул
зах1малги х1ехьон сабруги гьабе. Х1акълъунго Т1адег1анав
Аллагь жидеца сабру гьабулеб г1адамалгун цадахъ вуго, гьезие
квербакъулевлъун.

47. Нуж къурайшиязул мушриказда
рельлъун рук1унге, жидер рукъзабахъан
ч1ух1дае, г1адамазда рихъизе бокъун
къват1ире рахъарал ва жидеца
Аллагьасул г1иналдаса г1адамал
нахъч1валел; гьел мушриказ гьабулеб пишаялда сверун
лъугьарав вуго Т1адег1анав Аллагь. Ахираталда гьезие
х1акълъараб г1азабги гьабизе буго.

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِن دِيَارِهِم
بَطْرًا وَرِثَاءَ النَّاسِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ
اللَّهِ وَاللَّهُ يَمَّا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ ﴿٤٧﴾

Г1адамаз реццизе бокъун рач1ун рук1ана гьел Бадруялда рагь гьабизе.
Абужагьалицаги абун бук1ана: «Бичасх1аги ниж нахъруссинаро
Бадруялда щун гурони. Гьенир варанабиги хъун хамроги гьекъон
гурони. Нижее куч1дул ах1ун ва къурдун гьарабазаз рек1елгъейги
гьабун гурони. Гьаб нижер хабарги киналго г1арабиязда раг1ила, цинги
даимго нижедасан х1инкъунги рук1ина гьел г1арабал» – абун. Амма
гьез хвалил лълъарал гьекъезе ккана ва коч1ол макъназул бак1алда

магIихъабазул гьаркъалги рагIана.

48. Мушриказе шайтIаналь жидер гIамал берцин бихъизабиги раклалде швезабе, МухIаммад ﷺ. Гьезда шайтIаналь абунa: «Жакъa нужедаса бергъине кIолев чи вукIунаро. МухIаммадги ﷺ гьесул асхIабзабиги нужедаса бергъунаро. Дун буго нужее кумекалъе хIадурун чIчIараб»-абун. Цинги бусурбабиги мушрикалги рагъизе дандчIараб мехаль шайтIан нахъхIатIида лъутун ана ва жинца абунa: «Дун нужее кумек гъабизе къотIи гъабиялдаса нахъбуссана. Дида бихъана жегIи нужеда бихъичIеб жо»-абун.

Гьелда малаикзабазул боял рихъана муъминзабазе квербакъизе зодиса рещтIунел. Жинда Аллагъ разильаяв имам Маликица бицараб хIадисалда буго: «Бадруялъул къоялъ гурони ШайтIаналье жиб гIодобегIанлъун ва хIакъирлъун бихъичIо, жиндаго цим бахъараблъунги бихъичIо. Гьелда Жабраил малаик вихъана муъминзабазе квербакъи гъабизе рещтIунел малаикзабазул мухъал гъарулев»-абун.

Дун Аллагъасдасан ﷻ **хIинкъулаян** абунa гьеб шайтIаналь, гьереси бицун. Гьеб туцманалда бичIчIана жиндир хIалкIолареблъи малаикзабазе макру гъабизе ва гьездаса бергъине. **ХIакъьлунго Аллагъ жиндир гIакъуба гучав вуго** гъаб шайтIаналье ва гьелда нахърильтъаразе.

Жинда Аллагъ разильаяв ИбнугIаббасидаса бицана:

«Бадруялъул къоялъ иблис бачIана жиндир къокъагун ва байрахъгун цадахъ мушриказухъе Суракъат ибну Маликил сураталда ва жиб нужее квербакъиялъе бачIараб бугин, жакъa нуж бергъинеги ругин гаргадана. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас цо хъат цIураб ракъ реххун мушриказ лъутизе байбихъараб мехаль иблисалье Жабраил малаик вихъана жиндехун вачIунев. Иблисальги лъутизе байбихъана хадур ахIдолел мушрикалги тун: «Мун киве лъутулев, Суракъат, мун нижсер божсарав чи гъечIиц?» – абун. «Дида нужеда бихъичIеб жо бихъана» – ян абун иблис цебеса тIагIана». ХIадис ибну Жаририца бицана.

49. Жидер рекIель унти бугел (иман гъечIел) гIадамаз ва мунапикъаца абураб гIужги рехсе нужеца: гьал гIадамал жидер диналь гуккун ругоян абун.

وَإِذْ زَيْنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَاهُمْ وَقَالَ لَأَعْلَبَ لَكُمْ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ وَإِنِّي جَارٌ لَّكُمْ فَلَمَّا تَرَأَتْ الْفِئَتَانِ نَكَصَ عَلَى عَقَبَيْهِ وَقَالَ إِنِّي بَرِيءٌ مِّنْكُمْ إِنِّي أَرَى مَا لَا تَرَوْنَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَاللَّهُ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿٥٩﴾

إِذْ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ عَرَّهٗمْ وَلَا إِلَهَ دِيْنُهُمْ وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَإِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٥٩﴾

Жидеегъабизек1олареб жогъабизелъугъун руго бусурбаби мушриказда рагъизе къват1ирги рахъун абураб маг1на буго гъеб раг1иялъул. Гъезие жаваб гъабун Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго: «Гъал г1адамал руго Аллагъасда иман лъун гъесда тавакал т1амун ругел. Гъесда тавакал т1амун шив чи вугониги, гъезие квербакъулев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вуго, жиндир гуч бергъарав ва жиндир пиша х1акимияв.

50. Дуда бихъун бук1арабани, я гъав وَلَوْ تَرَىٰ إِذْ يَتَوَفَّى الَّذِينَ كَفَرُوا
г1енеккарав чи, Бадруялда мушрикал الْمَلَائِكَةُ يُضْطَرُّونَ وُجُوهُهُمْ
хвезарулел рук1араб х1ал – дуда ц1акъ وَأَذْنُرَهُمْ وَدُفُوعًا دَابَّ الْحَرِيقِ ٥٠
зах1матаб х1ал бихъилаан. Гъезул
рух1ал рахъулел рух1ана малаикзабаца
жидер гъурмалги, мугъалги къабулаго ва гъездаги абулеб бук1ана
«Нужеца ч1аме боркъараб жужах1алъул г1азаб» – абун.

51. Гъаб г1азаб буго нужее нужер ذَٰلِكَ بِمَا قَدَّمْت أَيْدِيكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ
куфруялъе ва г1асилъаби гъариялъе لَيْسَ بِظُلْمٍ لِّلْعَبِيدِ ٥١
бугеб жазаъ. Х1акълъунго Аллагъ
цониги чиясе зулму гъабулевлъун
гъеч1о. Нужее гъабулеб жог1и зулму гъеч1о, нуж жиндие
мустах1икълъараб г1азаб буго.

52. Гъал нужеде данде ругел كَذَٰبٍ إِلَىٰ الْفِرْعَوْنَ وَآلِهِ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ
капурзабазул хъвади ва г1амал كَفَرُوا وَإِنِّي أَخَذْتُ اللَّهَ فَآخَذَهُمُ اللَّهُ
пирг1авнил къавмалъул ва гъезда يَذُوبُهُمْ إِنَّ اللَّهَ قَوِيٌّ شَدِيدُ الْعِقَابِ ٥٢
цере рук1аразулги г1амал буго. Гъел
къавмаз гъереси гъаруна Аллагъасул
جَلَّ جَلَالُهُ аята1 ва аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّكْرُ. Цинги т1адег1анав Аллагъас
гъезие г1азабги гъабуна, гъел гъалаг гъаруна жидерго г1асилъи
ва мунагъ сабаблъун. Х1акълъунго Аллагъ ц1акъ къуват бугев
вуго. Жинда г1асилъаразе гучаб г1акъуба гъабулевги вуго.

53. Гъел цересел умматазе гъабураб ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مُعْتَرِضًا بَيْنَهُ
г1азаб ва гъалаг гъари Аллагъ أَنْعَمَهَا عَلَىٰ قَوْمٍ حَتَّىٰ يُعْزِلُوا مَا بِيَأْنُسِيهِمْ
вук1иналъе г1оло буго жинца умматалъе وَأَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ٥٣
къураб ниг1мат т1аса босуларев, гъеб
умматалъ к1удияб мунагъ гъабун
гурони.

Аллагъас жиндир ниг1матал балагълъунги свери3аруларо гъеб къавмалъ Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъейлъун бугеб к1удияб ниг1мат куфрулъун свери3абун гурони. Маккаялъул къурайшаз жидее бугеб бечелъиги, божилъиги, сахлъиги харж гъабун Мух1аммад аварагасде

инкар ккуна, муъминзабазе къварилъиги гъабун, бит1араб диналдаса г1адамал нахъч1вана. Ва гъезда Бадруялда г1акъубаги г1азабги рещ1ана. **Х1акълъунго Аллагъ жинда кинабго жо раг1улев ва кинабго жо лъалев вуго.**

54. Пирг1авнил ва гъесдаги цере
рук1арал умматазул капурал г1адамазда
рельлъун буго гъал капурзабазул
нух ва г1амал: жидеца Аллагъасул
авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьереси гъавурал ва
гъесие къурал муг1жизаталги гьереси
гъарурал. Дица гъел къавмал гъалаг
гъаруна жидер мунагъал сабаблъун.

كَذَّابٍ ءَالٍ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
كَذَّبُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ فَأَهْلَكْنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ
وَأَعْرِضْنَا آلَ فِرْعَوْنَ وَكُلَّ كَاوُؤٍ
ظَالِمٍ ۝٥٤

Цоял т1упан т1ун гъанкъизаруна, цоял ракъаль къулч1ана, цоязда ганч1азул ц1ад базабуна, цогидазда зодиса пири ва ц1а реч1ч1ана. **Пирг1авнил къавмги дица ральдалъ гъанкъизабуна. Гъел киналго жидеда г1азаб щварал умматал рук1ана жидеца зулму гъабулел. Куфру-ширкалъул, г1асилъи-пасикълъиялъул агъул.**

55. Х1акълъунго Аллагъас ракъалда
т1ад рижарал, гъенир хъвадулел,
бищунго квешал х1айванал руго
жидеца Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ инкар ккурал
г1адамал. Гъел руго жидеца иман лъоларел, куфруялда жанир
т1ерхъарал г1адамал.

إِنَّ سَرَ أَلْذَوَاتِ عِنْدَ اللَّهِ الَّذِينَ كَفَرُوا
فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ۝٥٥

56. Гъаб аят рещт1инабуна бану
Къурайзат абулеб ягъудиязул
къавмалъуль, жидеца Аллагъасул
свалат салам лъеяв аварагасе къот1и
гъабун бук1арал бусурбабазде данде рагъиларо абун, цинги
жидеца гъеб къот1и хвезабурал.

الَّذِينَ عَاهَدَتْ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُونَ
عَهْدَهُمْ فِي كُلِّ مَرَّةٍ وَهُمْ لَا يَتَّقُونَ ۝٥٦

мушриказе квербакъи гъабиларо абун две къот1и гъабун рук1арал,
цинги жидеца гъеб къот1и хвезабулел ва цогиги къот1аби
хвезабулел, гъеб къабих1аб г1амал гъабизе Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّالُهُ
жалги х1инкъуларел.

Гъал бану къурайзат абулел ягъудияз Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасе гъабураб къот1иги хвезабун Бадруялда рагъ бугеб мехаль Маккаялъул мушриказе ярагъалдалъун кумек гъабуна. Жидеда гъеб иш бадибч1вай гъабун к1ал гъикъидалго, жал гъалат1лъун ругин, жидеда к1очон танин абун гъедарана ва цидасан къот1и гъабуна.

Цинги хандакъазул гъазават бугеб мехаль гъаб къот1иги хвезабуна, жалги капурзабигун цадахъ лъугъана.

57. Рагъ гъабулаго гъел къот1и хвезабулел г1адамазда дур квершел батани, Мух1аммад ﷺ, дуца гъезда гучаб къаби швезабе ва гъезие

فَأَمَّا تَتَقَفُّهُمْ فِي الْحَرْبِ فَشَرِّدْ بِهِمْ مِّنْ خَلْفِهِمْ
لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ ﴿٥٧﴾

къуватаб г1азабги гъабе, гъезда хадур ругел х1инкъулеб х1алалъ. Ва гъединаб х1алихъатаб жо гъабизе жидеда раклалдаго кколареб х1алалъ. Гъел хиянатчаг1азда швараб къо гъезие ваг1алъун бук1ина ва гъединаб жо гъабизе х1инкъила.

58. Дургун къот1иялда бугеб цо къавмалъ хиянат гъабиялда мун х1инкъараб мехаль, дуца гъезулгун къот1и биххе, Мух1аммад ﷺ

وَأَمَّا خِفَافٌ مِّنْ قَوْمٍ خِيَانَةٌ فَأَنْذِرْ لِّيهِمْ
عَلَىٰ سَوَاءٍ إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْخَائِنِينَ ﴿٥٨﴾

загъирго, гъезда лъазабун дуца къот1и биххараблъи ва мун гъездехун рагъ гъабизе х1адурун вук1инги. Гъездаги дудаги гъоркъоб къот1и бугебг1ан мехаль дуца къот1и хвезабуге. Х1акълъунго Аллагъасе рокъуларо жидеца къот1и хвезабулел г1адамал. Жидер аманат гъеч1ел, жидеца раг1иги кколарел.

59. Бадруялда рагъдаса нахъруссун арал мушриказда раклалде ккоге абе жал Аллагъасухъа ﷻ рорч1ана абун. Гъел дир ихтияралда гъоркъ руго ва дида кодор руго. Гъез дун г1ажиз гъавуларо дие бокъараб жо гъабизе.

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا سَبَقُوا إِلَيْهِمْ
لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥٩﴾

Гъел гурезги ва кинабго махлукъаталъ г1ажиз гъавуларо Аллагъ ﷻ жиндие бокъараб жо гъабизе. Жиндир г1ажал ва къадар швараб мехаль т1убазабула Аллагъас ﷻ жиндир х1укму.

60. Тущманасда данде рагъ гъабизе нужеца х1алк1вараб х1алалъ х1адурлъи гъабе: ярагъ бук1а, г1адамал рук1а, рет1ел-квен бук1а ва цогидаб жинда х1ажалъи кколебщинаб жо х1адур гъабе. Рагъуе г1олохъаби куцай: загъираб къуваталъул рахъалъан ва рух1ияб къуваталъул рахъалъанги. Гъединго рагъда рачунел чуялги

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ
رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ
وَعَدُوَّكُمْ وَآخَرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا تَعْلَمُونَهُمُ
اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ ﴿٦٠﴾

х1адур гъаре: жал куцун, хъихъун, къили-т1енк х1адурун.

Г1алимзабаца абун: Гъаб масъала гъаб бак1алда рехсеялъе сабаб буго

Бадруялда рагъулеб мехаль бусурбабазул хладурлѝи буклунгутлѝи. Бусурбаби кантлизарулел руго хладурлѝиги гъечлого, буклине кколеб къадар ярагъги, къуватги, глаламалги гъечлого бергъенлѝи щвей кидалго буклунареблѝиялда. **Гьединаб хладурлѝиги гъабун нужеца Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهٗ ва нужер тушман хлинкъизавизе:** загъирал тушбаби капурзаби хлинкъизаризе. **Ва гьел гурел цогидал тушбабиги хлинкъизаризе:** мунапикъзаби хлинкъизаризе, нужеда гъоркъор ругел балъгоял тушбаби. **Гьел тушбаби руго нужеда жал лъаларел, ва амма Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهٗ лъала мунапикъзаби** ва гъезул реклель ругел хиянатал къасдалги. **Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهٗ дин тладеглан гъабизе глого гъазават гъабизе нужеца къураб напакъа буго Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهٗ нуже** гьелда данде тлубараб жазъ гъабулеб ва щибго жо нукъсан гъабун **Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهٗ зулмуги гъабуларо.** Гьелъул гласалда глемерго циклклизабун ажру-кири гъабула.

Мухламмад Глали Сабунияс абун: Тладегланав Аллагъас нильеда амру гъабулеб буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهٗ тушбабигун рагъизе къуват хладуре абун. Гъаб раглиялъ щвей гъабула гъеб къуваталъул киналго рахъазда: рухлияб (динияб) къуваталда ва загъираб къуваталдаги. Загъираб къуват буклине ккани чара гъечлеб жо буго бусурбабазул ярагъ буклин жидецаго гъабураб, ярагъ гъабулел заводал руклин, гъеб яргъие къвариглунебщинаб алат ва сурсат (боеприпасы) гъабулел заводал руклинги.

Бусурбабазул тушбабазда лъала нильер цониги ярагъ гъечлеблѝи жидехъан бичун босараб гурони. Гъеб ярагъги нильее бичула заман лъугъараб, басралъараб. Гъеб ярагъ нильее бичингун цадахъ жидеца хладурун буклуна гьелде дандле члолеб ва гьелдасан глемерго лъиклаб ярагъ. Гъез нильее ярагъги бичула бусурбаби цоцаде рагъизе ва гъезул къуват загип гъабизе.

Капурзабазул гъеб мурад бусурбабаца тлубазеги гъабула: Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهٗ ва жидер тушман капурчиги живго тун, цоцазде данде рагъула ва цояс цоялги члвала. Бусурбабаца жидеда данде буссиначубеблѝи лъалеб бугони капурзабаца гъезие цохло патронги бичун къоларо. Гъаб ярагъ бичун босиялда жаниб цогиги клудияб зарал буго. Бусурбабаца жидер бечелѝи кколеб буго капурзабазе, гъезул къватлиб рехизе ва биххизе (утилизация) мех щвараб ярагъальухъ.

Ракъалда тлад исламияб дин буклине ккани бусурбаби хъвадизе ккола исламияб диначул аслу Къуръаналь ва хладисаль малъухъин. Гьел хъвадизе ккола кинабго глаламалъул рахлматлъун ва муглалимлъун вугев, Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг хъвадараб нухдасан,

гьесда хадур рукларал жидеда Аллагъ разильяал асхлабзаби хьвадараб нухдасанги. Гьедин хьвадараб мехаль тладегланав Аллагъас нильть капурзабазул лагъзаллъун руклиналдасан хвасар гьарула ва къадру бугеб, нильть гьел капурзабаца кӀодо гьарулеб, гьел нильедасан хӀинкъулеб чӀаголъи кьола.

Бусурбабазе хлакьирлъиги гӀодорегланлъиги гӀела цо хьат чӀвалеб гӀадаб ракъалда тӀад гӀуцӀараб жугьутӀазул пачалихьаль Палестинаялъул бусурбаби жидеого бокъа-бокъараб хӀалалъ хлакьир гьарулел рукӀин ва гьел жугьутӀазде данде рахъине исламиял пачалихьал хӀинкъулел рукӀин. Жегиги бусурбабазе хлакьирлъи гӀела Америкаялъ бокъараб къоялъ бокъараб бакӀалда тӀаде бомбабазул ва ракетазул цӀад базабулеб букӀин ва гьеб жидеца гьабулеб иш битӀараб буго абизе исламиял пачалихьазул бутӀрулги тӀамулел рукӀин. Киналниги рагъалги бусурбабазул ракъазда тӀад руго, киналго квешал гӀадамалги бусурбаби руго ва гьел бусурзабазде рагъ гьабулелги, гьел квешаллъун гьарулелги капурзабазул гьабильтун ругел, щайтӀабазул гьудулзабилъунги ругел бусурзабазда гьоркъосан рахъарал мунапикъзаби руго.

ЦохӀого Аллагъасда جَلَّ جَلَّ جَلَّ гьарана абун, какал ран магъдина цӀалана абун, Аллагъас جَلَّ جَلَّ جَلَّ бусурбабазе бергъенлъи кьоларо, хӀатта Аллагъасул جَلَّ جَلَّ جَلَّ щим бахъин рештӀуна гьел гӀадамазде. Бусурбаби тушманасдасан бергъине ккани, гьабизе кколеб сабаб Аллагъас جَلَّ جَلَّ جَلَّ нильеда малъун буго ва гьеб сабаб гьабун гурони исламияб дин ракъалда тӀад букӀунаро. Аллагъас جَلَّ جَلَّ جَلَّ нильеда амру гьабураб сабабги гьабун цинги Аллагъасда جَلَّ جَلَّ جَلَّ таваккалги тӀамун, гьесдасан квербакъиги тӀалаб гьабун хьвадараб мехаль, Аллагъас квербакъиялде хьул лъезе бегъула ва божизеги бегъула.

БетӀергъан Аллагъасул хӀикматалдалъун халкъалъул маслахӀатал хурхинарун руго сабабазда. БукӀине кколеб сабаб гьечӀого цо жо лъугъин Аллагъасул جَلَّ جَلَّ جَلَّ хӀалкӀолътиялда бугеб жо буго ва гьелда гӀадат билътьараб гуреб жоян абула: карамат, мугӀ жизат абула. Масала, цо чи вакъун вугони, цинги гьев чи гӀодовги чӀун дун вакъун вуго абун жив гӀодунилан гьев гӀорцӀуларо. Цо чи жив квачан вугони ва квачан вугилан зигардунилан хинлъуларо. Гъав кӀиявго чияс тӀадеги рахъун Аллагъас جَلَّ جَلَّ جَلَّ бихъизабураб нухда ризкъи тӀалаб гьабун, гъазие ризкъиги щола, цӀул-цӀа, ретӀел тӀалаб гьабун, гьебги щола. Гъанжеги гьев кӀиявго чи я гӀорцӀуларо, яги хинлъуларо жидеца гьеб ризкъи кванан гурони ва цӀаги бакун гьелда аскӀов гӀодов чӀун гурони.

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ лагъзадерил гIузру къабул гъабула ахираталда жинда цере заглIпаллъун, пакъираллъун, гIодореглIаналлъун рахъун чIезе гъарураб къоялъ. Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жиндир лагъзадерида цIакъ гурхIулев, гъезие лъикIлъи бокъулевги вуго. Ва амма щибго гIамал гъабичIев чиясул гIузру щиб букIинеб? Къижун вугев ворчIизе мех щун буго, ворчIун вугев кантIизе мех щун буго, кантIарав хIалтIизеги мех щун буго. Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкъа, я Аллагъасул лагъзал ва гъев разилъи тIалаб гъабун хъваде!

61. Нужер тушбабаца рекъел гъабиялда وَإِنْ جَحُوا لِلْسَّيِّئَةِ فَأَنْجَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦١﴾
ва рагъ гъоркъоб къотIизабиялда къасд
гъабуни, дуца гъеб маслихIат босизе
къасд гъабе, гъелда жаниб бусрбабазе
 хIинкъи ва хиянат гъечIеблъи лъараб мехаль. Дуца таваккалги тIае Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ, хIакълъунго гъев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вугелъул нужеца бицулеб жо рагIулев ва нужеца гъабулеб жоги лъалев.

62. Гъеб рекъел-маслихIат وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي آتَاكَ يَدَكَ وَيَصْرِفُهُ يَوْمَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٦٢﴾
гъабиялдакъун тушбабазе бокъун
бугони две хиянат гъабизе, хIакълъунго
гъеб хиянаталдаса мун цIунизе две
 Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гIезе вуго. ХIакълъунго гъев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинца две квербакъи гъабурав: малаикзаби рещтIинарун ва дуда мутIигIал муъминзабаздакъунги, Мадинаялъул ансараздакъун.

63. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинца وَأَلْفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلْفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ أَلْفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٣﴾
муъминзабул ракIал цоцаде рекъезе
гъабурав.
 Цоцазде тушманлъиялда ва рагъазда
 рукIарал батIи-батIиял къибил-тухумалъул
 ва къавмазул муъминзаби цоцазе вацаллъун лъугъана.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасе ругел мугIжизатаздаса цо мугIжизат буго гъаб.

КъуртIубияс абуна: гъел гIарабиязул цояс цогидасда цо хъат къабунин абун гъел цояз цоял чIван рагъулел рукIана ва цIакъ гучаб жагъилияб ахIмакълъиялдарукIана. ТIадегIанав Аллагъас гъезда гъоркъоб рекъел гъабуна иманалдакъун, гъезул тушманлъи рокъилъун сверизабуна, гъезул цоцаздаса рикIкIалъиги гIагарлъиялде бусизабуна. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ дин сабаблъун жидерго капурав вацги эменги чIвалеллъун лъугъана»-абун.

Гъаб ракъалда тIад бугеб кинабго бечелъи дуца къуниги, дуда

гьел рекъезаризе к1везе бук1инч1о, Мух1аммад ﷺ. Кинниги Аллагъас ﷻ рекъезаруна гъезул рак1ал цоцазде. Аллагъ ﷻ вугелъул гъезул рак1азул бет1ергъан, жиндие бокъараб рахъалде гъел ц1азе к1олев. Х1акълъунго Аллагъ ﷻ вуго жиндир гуч бергъарав хан ва г1адлу бит1арав х1аким.

Жинда Аллагъ разилъаяв Мужагъидидаса бицана: гъес абуна Аллагъасе ﷻ г1оло цоцазе вокъарав к1иги чи данделъараб мехаль ва жидеца квер босун гъел цоцазе гъимараб мехаль, гъезул мунагъал гъун (гъаршун) г1одоре уна, гъури пулеб къоялъ гъвет1алъул ракъварал т1анхал гъун унеб г1адин»– абун.

Г1убадат абулев чияс гъесда абуна: «Гъеб иш ц1акъ бигъаяб жо буго гурищ» – абун. Мужагъидица абуна: «Дуца гъеб раг1и абуге Г1убадат! Дуца Аллагъасул калам ц1алич1иш: «Ракъалда г1ад бугебщинаб бечелъи къуниги, дуда гъезул рак1ал рекъезаризе к1оларо» – абураб. Г1убадатица абублеб буго: «дида лъана гъев Мужагъид дидасан ц1ик1к1ун ва лъик1 пикъгъу (шариг1ат) лъалев, жинда жо бич1ч1улев вук1ин»- абун.

64. Я гъав Бичасул авараг ﷺ!

Т1адег1анав Аллагъ г1езе вуго дуеги ва

дуда нахърилълъарал муъминзабазеги

жинца нугер тадбир гъабулевлъун,

нужее цоги щивго чи х1ажат гъеч1о жинда божизе ва жиндаса

квербакъи т1алаб гъабизе.

Х1асанул Басрияс гъаб аяталъул маг1на гъабуна: «Я Бичасул авараг ﷺ! Т1адег1анав Аллагъ ва гъесда иман лъурал муъминзаби г1езе руго дуе» – абун.

65. Я гъав Бичасул авараг ﷺ!

Дуца муъминзабазул рак1 гъесизабе капурзабазда рагъ гъабизе.

Х1акълъунго Бичасул аварагас ﷺ

гъезул рак1ал гъесизарулел рук1ана ва

жинца абуна: «Нуж рахъа, я муъминзаби,

зобал-ракъалг1ан г1ат1идаб алжан нужее

щолерб гъазават гъабизе» – абун.

Цинги цо асх1аб цевег1ан къана, жинда Аллагъ разилъаяв, жиндир хвалченалъул лъелги бекана, рухъбиги г1ут1ун рана ва хъатинир рук1арал чамастакал кваназе къасд гъабуна. Цинги гъел чамастакал кодосан г1одоре реххун гъес абуна: «Гъал квана лъугъинег1ан ч1аго

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللَّهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ

الْمُؤْمِنِينَ

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى

الْقِتَالِ إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عَشْرُونَ صَالِحُونَ

يَغْلِبُوا مِائَتِينَ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ

يَغْلِبُوا أَلْفَيْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ

قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ

хутlани гьeб гlумруги халатаб буго» – абун. Цинги жив тушбабазда гьоркьове kланцlун вагъизе жувана ва гьeб бакlалда шагъидлъана.

Нужер Аллагъасда ﷺ иман лъун рагъда сабру гъабулев кього чи вугони, гьел бергъине руго kлинусго тушманасда тlад. Нужер нусгояв вугони азарго капурчиясдасаги бергъине руго. Гьeб къавм бугельул жидеда щибго жо бичlчlулареб ахlмакъаб къавм. Нуж ругельул Аллагъасда ﷺ иман лъун, исламияб дин ракъалда букlиналъе гlоло рагъулел мужагъидал.

Жинда Аллагъ разильаяв Ибнугlаббасица абунa: «Тlадегlанав Аллагъас муъминзабазда гурхlун гъаб аяталъул хlукму насхо гъабуна ва kлиго чиясе данде цо чи вагъи паризаяб гъабуна. Ва амма гъаб аяталда жаниб бугеб роххел бицин: «Цо муъминчи анцlго капурчиясдаса бергъине вуго» абураб, гъаб роххел нахъе хутlараб буго ва чанги гъазават буго муъминзабазул дагъал аскараз капурзабазул рикlклен гlемерал боял къезарураб.

66. Гъанже Аллагъас ﷺ нужеe бигъальи гъабулеб буго ва гьесда лъана нужеда гьоркьор цо-цо загlипал гlадамал рукlин: иман загlипал, черх загlипал. Нужедаса нусго чи вугони Алллагъасе гlолон вагъулев ва гъениб щолеб къварилъиялде сабру гъабулев, гьел бергъине руго kлинусго чиясдаса.

Нужедаса азарго сабру бугеб мужагъид вугони, гьел kлиазарго капурчиясдаса бергъине руго, Аллагъасул ﷺ изнуялдалъун ва кумекалдалъун. Хlакълъунго Аллагъ ﷺ вуго жидеца сабру гъабулел гlадамалгун цадахъ гъезие квербакъулевлъун, гьел цlунулевлъун. Живгун цадахъ Аллагъ ﷺ вугеб чи вуго жив бергъунев.

67. Цониги аварaгасда рекъараб гъечlо жинца асирзаби кквезе цинги гьел нахъе кьун фидаъ (выкуп) босизе, жинца рагъги гlемер гъабун, капурзабиги хlинкъизарун, ракъалда тlад дин бакlлъизабизегlан ва капурзаби данде рагъизе klоларедухъ чlван, лъукъун гlодор ккезаризегlан. Нужеe дунялалъул дагъабго магlишат бокъун буго гьeб фидаъ босун. Тlадегlанав Аллагъасе бокъун буго нужеe лъикlаб ахират букlине:

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ عَزَّمَهُ وَعَلَّمَ أَنْ فِيكُمْ
ضَعْفًا فَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا
مِائَتَيْنِ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا
أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ ﴿٦٦﴾

مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَى حَتَّى
يُشْتَرَى فِي الْأَرْضِ تُرِيدُونَ عَرَصَ الدُّنْيَا
وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٧﴾

Аллагъасул **جَلَّ جَلَّ** дин гуч гъабун, гъесул тушбаби чIван нуж хъвадизе, цинги нуже ахираталда абадияб алжан букIине.

Жиндир гуч бергъарав вуго Аллагъ **جَلَّ جَلَّ ва жинца лагъзадерие гъарулел тадбиразуль хIикмат бугев, гъезие маслахIат бугеб жо гъабулев вуго.**

Гъаб цебе араб аят рещтIинабиялъе сабаб бицун жинда Аллагъ разилъаяв ГIумар асхIабас абун: Аллагъас **جَلَّ جَلَّ** Бадруялда капурзаби хIинкъизарун лъутизаридал, гъезул лъабкъоялда анигIояв чIвадал ва гъедигIанго асирги гъаридал, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасас асхIабзабазда мушавара гъабун гъел асирзабазе щиб гъабундай лъикI абун.

Жинда Аллагъ разилъаяв Абубакарица абун: «Я Бичасул расул! Гъал руго нильер гIагарал чагIи, нильер вацгIалзаби. Дида лъикI бихъула гъазухъан пидят (выкуп) босизе ва гъел нахъе риччазе. Гъездаса босараб жо нилье капурзабазде данде рагъизе къуват цIикIкIинабизе букIина. Гъалги Аллагъас **جَلَّ جَلَّ** иманалда тIоритIани нилье квербакъулеллъун рукIина» – абун.

Цинги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасас абун: «Дуда щиб жо лъикIаблъун бихъулеб, я ХатIабил вас» – абун. Дица абун: «Валлагъи, дида гъаб Абубакарил гIакълу лъикIаблъун бихъуларо. Дида лъикI бихъула дица дир гIагарав чиясул бетIер къотIизе, ГIали асхIабасеги изну къезе ГIукъайлил бетIер къотIизе (жиндир вацгIал), ХIамзатиеги изну къезе жиндир вацасул бетIер къотIизе, (жинда Аллагъ разилъаяв ГIаббас вуго гъев). ГIадегIанав Аллагъасда лъазе нильер ракIазуль гъечIеблги мушириказдехун рокъа-хинлги ва гурхIел. Гъал гIадамал руго капурзабазул бутIрул ва гъезул ханзаби» – абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасасе дир гIакълу бокъичIо, Абубакарил гIакълу бокъана ва асирзабазухъа фидят босана. Метерисеб къоялъ дун Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасасухъе индал дида гъевги, жинда Аллагъ разилъаяв Абубакарги кIиявго гIодулел ратана. Нуж гIодизе гъабураб жо щиб абун дица гъикъидал Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасас абун: «дун гIодулев вуго дир асхIабзабазда Бадроялъл асирзаби хвасар гъари лъикI бихъун гъеб гIакълу босиялда. ХIакълъунго дида гIазаб бихъана нужеде рещтIине хъин букIараб гъаб гъветIалдасанги нужеде гIагарда цун.»- абун. (ХIадис дагъабго къокъ гъабун хъвана). ХIадис имам АхIмадица бицана.

68. Жиб цебе ккараб БетIергъан
Аллагъасул хIукму букIинчIеб ани:
(ижтигъад гъабун хатIальарасе гIазаб

لَوْلَا كِتَابٌ مِّنَ اللَّهِ سَبَقَ لَمَسَّكُمْ فِيمَا أَخَذْتُمْ

عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿٦٨﴾

гъабун гут1и). Ижтигъад абула жинда х1ал к1вараб х1алалъ
ях1 бахъун шарг1алда рекъараб х1лукму гъабиялда. Гъаб
нужеца босараб фидаъ сабаблъун нужеда к1удияб г1азаб швезе
бук1ана.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аврагас ва асх1абзабаца мушавара
гъабун, ижтигъад гъабун, пидят босун лъик1 абун х1лукму гъабун хадуб
решт1изе гъабураб бугельзул гъаб аят, гъезие г1акъуба гъабуларо ва
мунагълъунги хъваларо жидеца пидят боси.

69. Нужеца х1алалаб, бац1адаблъун
кванай, я гъал гъазават гъабулел
г1адамал, рагъдаса нужее швараб
гъанимат.

فَكُلُوا مِمَّا غَنِمْتُمْ حَلَالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ
إِنَّ اللَّهَ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٦٩﴾

Гъеб нужер х1алт1ухъ швараб мухъ буго ва нужер х1алт1иги бищунго
бац1адаб ва х1алалаб буго.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Аллагъас *جَلَّ جَلَالُهُ* *die*
ризк1и гъабун буго дир хечалгул раг1адалда гъоркъ»-абун. Х1адис имам
Ах1мадица бицана.

Нуж Аллагъасдаса *جَلَّ جَلَالُهُ* х1инкъа гъесул амру-нагъюялда хилиплъизе.
Х1акълъунго Аллагъ *جَلَّ جَلَالُهُ* вуго муъминзабазда ц1акъ гурх1улев,
тавбо гъабуразул тавбо къабул гъабун гъезул мунагъл чурелев.

70. Я гъав Бичасул авараг! Нужеда
кодор ругел асирзабазда абе: Аллагъасе
جَلَّ جَلَالُهُ лъалеб лъик1лъи нужер рак1азуль
батани, нуж иман лъеялъуль рит1ухъал
ратани ва нужер иман лъуна абураб
раг1и бит1араб батани, Аллагъас *جَلَّ جَلَالُهُ*

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِمَنْ فِي أَيْدِيكُمْ مِنَ
الْأَسْرَى إِنْ يَعْلَمِ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمْ خَيْرًا
يُؤْتِكُمْ خَيْرًا مِّمَّا أَخَذَ مِنْكُمْ وَيَعْفَ عَنْكُمْ
وَاللَّهُ عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٧٠﴾

нужее къезе буго нужехъан босараб
фидаалдаса лъик1аб ва г1емераб боц1и. Нужер мунагълги
чуризе руго щере гъарун арал г1асильабазул. Х1акълъунго
Аллагъ *جَلَّ جَلَالُهُ* жив гурх1улев ва жинца мунагъл чурелев вуго.

Байзавияс абуна: гъаб аят решт1инабуна жинда Аллагъ разильаяв
Г1аббасил х1акълъуль, Бадруялда асирзабазда гъоркъов вук1арав.
Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас Г1аббасида абуна дуца фидаъ
къе дуда цебесан ва дур вацасул васалазда цебесанги: Г1укъайл ва
Навпалида цебеса. Гъеб фидаъ къун хадуб Г1аббасица абуна: «Я дир
вацасул вас! Гъанже дуца дун танаха г1умруяль Къурайшияздаса
нечолевлъун»-абун (ай дир кинабго маг1ишат ана дуца, дунги мискин
гъавуна).

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас абун: «кибе араб дур месед, мун къватлив вахъунеб мехалъ дуца Умулпазлихъ къураб. Дуца гъелдаги абун: «Дида лъаларо гъаб сапаралъ щиб дир кколебали. Дун тIад вуссинчIони гъеб месед дуеги дир хъизамалъеги буго»-абун. ГIаббасица абун: «гъеб хабар кин дуда лъараб»-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас абун: «дида гъеб дир БетIергъан Аллагъас бицана»-абун.

Цинги ГIаббасица абун: «Дуца бицараб жо битIараб буго абун нугIлъи гъабула дица, цо Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гурев цоги Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гъечIин ва мун гъесул расул вугин абунги нугIлъи гъабула. Валлагъи, щивниги чи вукIинчIо гъаб хабар лъалев, дица гъеб меседги Умулпазлихъ бецIаб сардилъ къун букIана»-абун. Хадуб жинда Аллагъ разилъаяв ГIаббасица абун: Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дие къуна дихъан аралдаса гIемерго лъикIаб жо: Дихъе зам-замалъул ихтияр къуна, гъеб дие хирияб буго кинабго маккалъул бечелъиялдаса. Дир хъулги буго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дир мунагъал чурила»-абун.

Жинда Аллагъ разилъаяв Анас ибну Маликидасан бицараб халатаб хIадисалда жаниб буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасухъ БахIрейналъул гIарац месед бачIараб мехалъ, жинда Аллагъ разилъаяв ГIаббасида аварас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абун гъенисан дуе бокъарабIан къадар босе абун. Цинги ГIаббасица гъеб гIарац-меседалдаса жинда тIаде ретIун букIараб цо ретIел цIезабуна ва гъеб эхеде борхизе кIоларого хутIана. Гъес Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасда: абун цоясда амро гъабе гъаб эхеде борхун дир мугъалда лъеян абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас абун: «гъабиларо»-абун. ГIаббасица абун: «Гъедин батани дуца лъе гъаб дир мугъалда тIад»-абун. цингиги аварас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абун: «лъеларо»-абун. ГIаббасица ратIлилъ букIараб гIарац-меседалдаса дагъаб къадар гIодобе бана ва жинда борхизе кIараб жоги мугъалда лъун масжидалдаса къватIиве лъугъана. Гъев цевесса тIерхъинегIан хадув валагъун, гъесул боцIуда бугеб хъулалда гIажаиблъун авараси صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вукIана.

ЦIакъ берцинал къисаби гIемер руго къуръаналда жанир хириял асхIабзабазул бицарал. Гъениб щибго жо бахчун гъечIо ва балъго тун гъечIо. ГIагарав чиги, гIагарлъи гъечIев чиги цохIо даражаялда руго Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ шаргIалда. Гъав ГIаббас жинда Аллагъ разилъаяв Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасул инсул вац вуго Къурайшияз нечезавун Бадроялда вагъизе вачIун вукIарав, жив асирлъун ккелалдего иман лъунги вукIарав.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасул гIадло битIараб букIиналъе

гламатти буго иман лъун буктин лъаниги гъев Глаббасидаса фидаъ боси: нилъеда данде вагъулев тушманас нилъехъ асирлъун ккун хадуб иман лъуни гъев чи чIвазе бегъуларо, амма лагълъун хутлула ва гъаниматалъул боцIигун цадахъ мужагъидазе кьола. Гъав Глаббасил вас вуго гъаб Къуръаналъул тафсиралда ва таржамаялда жанив гIемер рехсолев Ибнуглаббас: Къуръаналъе бишун цебе жинца тафсир гъабурав, аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жиндие гIелму кье абун дугла гъабун умматалъул гIелмудул ралъад абун жинда цIар бугев.

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъазул баракат ва шапагIат нилъсеги швезабегI. Амин.

71. Гъал асирзабазда гъоркъор дугъ хиянат гъабизе бокъарал гладамал ругони МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидеца иман лъуна абун гъереси бишун: гъел

Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ хиянат гъабурал руго гъалдасанги цере. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дур квершел батизабуна гъезда ва гъел дур асираллъун ккезе гъаруна. Гъанже хадубги гъез хиянат гъабунI Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъезул хиянат хвезабила. ХIакълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинда кинабго жо лъалев гIалим ва жиндир гIадло битIарав хIаким.

72. ХIакълъунго жидеца Аллагъасда ва аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иман лъурал гладамал, гъеб иман лъеялълъ жал ритIухъал, жидеца Аллагъасул ва аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ амруги тIубалел. Жидер ватIан тун Аллагъасул

جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло гъижраги гъабурал. Цинги жидеца Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло жигъадги гъабурал гъезул чурхдуздалъун ва магIишатадалъун. Гъал сипатал руго мугъажиразул сипатал.

Жидеца гъал мугъажирал жанир рачарал, гъезие жидер ватIаналда рештIине ва гIумру гъабизе рес рекъезабурал, цинги жидеца аварагасе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ кверги бакъарал. Гъал сипатал руго ансаразул сипатал. Гъаб кIябго кьокъа буго цо-цазул ирс босулел вализаби ва гъудулзаби. Жидер диналда божилтъI бугел гIадамалги руго. Цо-цазе квер бакъулел ва цо-цазе жидеца вацлъи гъабулел руго. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас мугъажираздаги ансараздаги гъоркъоб

وَأَنْ يُرِيدُوا أَخِيَانَتَكَ فَقَدْ خَاؤُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلَيْهِمْ حَكِيمٌ ﴿٧١﴾

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجْهَهُمْ
بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ
ءَاوَوْا وَانْصَرَوْا أُولَئِكَ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ
وَالَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يُهَاجِرُوا مَا لَكُم مِّنْ وَلِيَّتِهِم
مِّن شَيْءٍ حَتَّىٰ يُهَاجِرُوا وَإِنْ اسْتَنْصَرُوكُمْ
فِي الدِّينِ فَعَلَيْكُمْ النَّصْرُ إِلَّا عَلَىٰ قَوْمٍ
بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ قِسْقٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ
بَصِيرٌ ﴿٧٢﴾

вацлѣи гѣабизабун буклана.

Жидеца иман лѣурал, амма жидеца гѣижра гѣабун гѣечлел ва жегиги Маккайла ругел, гѣал гѣадамаздаги нужедаги гѣоркъоб гѣудуллѣи **ва ирс гѣечло гѣел гѣижра гѣабун Мадинайла рачлизеглан.** Гѣел купруялѣул ракъалда члун ругелѣул гѣезулги нужерги тѣобараб гѣудуллѣи ва рокѣа-хинлѣи буклунаро. Нужедаги гѣездеаги гѣоркъоб нух гѣечлелѣул.

Амма гѣижра гѣабизе бокъун ругел, киниги заглѣпал руклун гѣижра гѣабичлѣого хутларал муъминзабазул хлукму цѣоги аяталда бицана: гѣезие мунагъ-хатла гѣечло ва гѣезда гѣайбги члваларо.

Ибнукасирица жидеца иман лѣурал амма жидеца гѣижра гѣабичлел-абураб раглиялѣул тафсир гѣабулага абун: гѣел руго жидеца иман лѣурал, амма жидерго ватланалда, жидерго росабаль чларал гѣадамал. Гѣезие гѣаниматалдаса бутла гѣечло, муъминзабазул гѣудуллѣи-ваццлѣиги гѣечло, гѣел гѣижра гѣабун Мадинайла рачлизеглан абун.

Гѣал иман лѣурал гѣадамаз нужедаса квербакѣи тѣалаб гѣабун жидер дин клѣодо гѣабизе, **нужеда тѣадаб буго гѣезие кумек гѣабизе.** Гѣел нужер диналѣул вацал ругелѣул. **Ва амма нужергун рагъ** гѣабичлѣого **буклѣне къѣтлѣи бугел гѣадамазда дандрахун квербакѣи** гѣабиларо дол муъминзабазе. Къѣтлѣе хилаплѣи гѣабиларо гѣел капурзабаз къѣтлѣи хвезабун гѣечлелблан мехаль. **Хлакълѣунго** **Аллагъ жинда бихѣулев вуго нужеца гѣабулеб жоялѣул загъирги,** **батлѣинги.** Гѣаб аяталда рехсараб ирс бѣси исламалѣул авалалда буклана, хадуб ирсалѣул хлукму бицун насхо гѣабуна.

Ибнухатлибица абун: къѣтлѣи тѣубази, божилѣи хвезабунгутлѣи, гѣабураб дарам биххунгутлѣиги исламалѣул бишун клѣудияб асло буго. щѣбаб къѣтлѣиги, дарамги божилѣиги клѣуго къѣкъаялда гѣоркъоб бугеб жо буго гѣабабилевлѣун Аллагъги **جَزَاكَ** вугеб. Гѣал къѣтлабазе хиянат гѣабурав чи Аллагъгасе **جَزَاكَ** хиянат гѣабурав вуклуна: жиндир Халикълѣун вугев ва жиндир амруялѣул Маликълѣунги вугев.

Къуръаналда жанир цѣогиги гѣемерал аятал руго гѣаб къѣтлѣи ва божи тѣубазе тѣадаб буклиналѣул бицунел. Гѣаб къѣтлѣи тѣубази тѣадаб буклин киналго пачалихъазул, киналго миллатазул, щѣбаб кагътида хъван буклулеб бишунго клвар цѣклараб къанун буго. Ва амма гѣеб кагътидаго хутлун буклуна ва къѣтлѣи тѣубази цѣакъ надираб буклуна. Щивав чияс клалаль бицунеб жо гѣесул реклелъ гѣечлел буго ва бицараб жо кколев чиги гѣечло. Киналнѣиги къѣтлабѣиги хлатлакъ мерхъун, хлал бугес ханлѣи гѣабулеб заман буго гѣаб.

Кинабго жо члунтизабизе, бухлизе, пасад гѣабизе рес бугел гѣадамал

лъугъун руго х1акъаб жоялъул бет1ергъабилъун: гъез гъабураб жо нахъч1авзе к1олев чи гъеч1елъул. Ва амма муъминзабазул валиги, квер бакъулевги, тадбир гъабулевги жиндир гуч бергъарав, къадро к1удияв, жив цогояв Аллагъ ﷻ вуго. Киг1анго зулму-пасалъи ракъалда т1ад ц1ик1кланиги, ахир-къадги Аллагъас ﷻ жиндир амру т1убазабула ва зулму чаг1аздаса рец1ел босула.

73. Киналго капурал г1адамал цо-цазул вализаби руго.

Гъудулзаби руго, цо-цазе квер бакъулелги руго. Гъел капурзаби муъминзабаца гъудулзабилъун кквезе бегъуларо. **Гъаб**

цебехун рехсараб жо нужеца гъабич1они: рагъуе х1адурлъи гъаби, ракъалда рагъул гуч бергъизабиги, мугъажиралги, ансаралги цо-цазул вализаби рук1ин. Квербакъи т1алаб гъабурал бусурбабазе квербакъи, къот1аби ва божилъи т1убазаби, капурзаби муъминзабаца гъудулзабилъун ккун гут1иги:

Ракъалда т1ад питна бук1ине буго ва к1удияб пасалъиги бук1ине буго. нуж капурзабаца шуцах риххизарула, нужер ракъалги гъез рахъула, нужеда гъоркъоб щибго аманатги хут1уларо.

74. Жидеца иманги лъурал, гъижраги

гъабурал, жидер чурхдуздалъун ва боц1и-маладалъун Аллагъасул ﷻ

диналъе г1оло жигъадги гъабурал,

жидеца мугъажиразе ват1ан къурал

ва гъел жанир рачарал, аварагасе ﷺ **кверги бакъарал,-**
гъал г1адамал руго х1акъикъиял муъминзаби, жидер иманги
камилал, их1санги т1убарал.

Их1сан абула Аллагъ ﷻ разилъи т1алаб гъабун, ц1акъго напс къезабун хъвадиялда. Гъезие Аллагъасул ﷻ **рахъалъан буго жидер**
мунагъал рахчи ва алжаназул сахаватал ниг1матал.

75. Авалаб гъижра гъабун хадуб жидеца

иманги лъурал ва гъижра гъабун

Мадинаялда рач1арал, цинги нужгун

цадахъ гъазаватги гъабурал: гъал

муъминзабиги нужедаса руго ва нужерги

гъезулги х1укму цого буго ажро-

кириялъуль. Аллагъасул ﷻ **шарг1алда**

рекъон насабалъул рахъалъан г1агарал муъминзаби рекъарал

وَالَّذِينَ كَفَرُوا بِعَصَائِهِمْ أُولَئِكَ بَعْضٌ
إِلَّا تَقْعَلُوهُ تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْأَرْضِ وَفَسَادٌ
كَبِيرٌ ﴿٧٣﴾

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجْهَهُدُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ
وَالَّذِينَ آوَوْا وَانْتَصَرُوا أُولَئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُونَ
حَقًّا لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَرِزْقٌ كَرِيمٌ ﴿٧٤﴾

وَالَّذِينَ آمَنُوا مِنْ بَعْدُ وَهَاجَرُوا وَجْهَهُدُوا

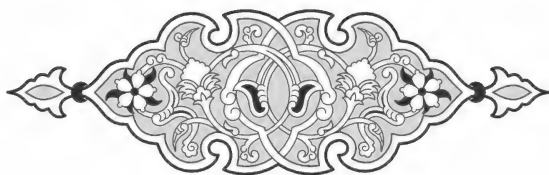
مَعَكُمْ فَأُولَئِكَ مِنْكُمْ وَأُولُوا الْأَرْحَامِ
بَعْضُهُمْ أَوْلَىٰ بِبَعْضٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ
يَكُلُّ شَيْءٍ عَالِمٌ ﴿٧٥﴾

руго цо-цазул ирс босизе цогидал бусурбабаздаса. Х1акълъунго Аллагъ ﷻ жинда лъалев вуго кинабниги цебехун бук1арабги нахъехун бук1инесебги жо.

Аллагъас ﷻ гъабураб кинабго х1укмути жиндилъ х1икмат бугеб, лъик1лъи бугеб, маслах1ат бугеб буго.

Аллагъасул ﷻ тавфикъалдалъун суратул Анфалалъе тафсир ва таржама хъван т1убана.

Т1адег1анав Аллагъас жив разилъиялъе сабаблъун ккезабеги ва ц1аларазе мунпаг1ат бугеблъунги гъабеги.

9. Сурату Тавбат

سُورَةُ التَّوْبَةِ

Мадинаялда рецтIнабураб, жинда жаниб нусиялда кьоло ичIго аят бугеб.

Къуръаналъул бицун ахиралда рецтIараб сурат бугин гьабан абуна цо гIалимас. Аллагъасул свалат лъеяв МухIаммад авараг Табукалъул гъазаваталдаса вуссараб заман букIана гьеб, гъижрияб тарихалъул ичIабилеб сон. Гьеб букIана цIакъ захIматаб гъазават: сапарги рикIкладаб букIана, бакъул бухIи цIикIклаб роол моцIги букIана. Пихъал рарцIараб, рукъор чIун рахIат босизе кколеб гIадаб заман букIана. ПIадегIанав Аллагъас гьеб гъазаваталдагъун муъминзабазул иманалъул хIалбихъи гъабуна. Мунапикъзабиги ратIа гъаруна.

Гьаб сураталда жанирги шаргIиял ахIкамал рицун руго цогидал Мадинаялъул суратазда рицарал гIадин. Аслияб хIалалъ кIиги хIукму баян гъабун буго: мушириказулгун ва китабиязулгун бусурбабаца кинаб бухъен ва гIамал гъабулеб. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас Румазулгун гъазават гъабиялда ахIараб мехалъ асхIабзабазул щиб хIал букIараб.

Муширикалгун рукIарал къотIа бириххиялъе гIилла буго чанго нухалъ гъез ягъудиялгун цадахъ рекъон аварагасда ﷺ ва асхIабзабазда рагъизе балъгоял хIукмаби гъари. Гьаб сураталъул авалалдасанго бай бихъун гъел мушириказда лъазабуна гъезулгун рукIарал къотIа бириххулел рукIин, гъез гъанжсеялдаса хадуб кагIба рукъалда хIаж гъабизе бегъун гутIиги, мушириказулги муъминзабазулги цоцадехун кинаб гIаги рокъа-хинлъи, гъудуллъи букIине бегъунгутIи. Бусурбабазе хиянатал гъарулел гъечIони китабиял гIарабиялгун цадахъ рукIине бегъиги бицана. Гъел китабияз къотIи хвезабун хиянат гъабураб мехалъ гъезда рагъ базе ккеялгунги бицана. Гъезул ракIазда жаниб бусурбабаздахун бугеб хIалхъулгъи ва тушманлъи загъир гъабуна.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас Румазулгун гъазават гъабизе къватIире рахъинарулеб мехалъ бусурбабазул букIараб хIал баян гъабуна. Гъезул рокъор чIезе бокъарал, гъазаваталда унелги загIип гъарун, гъел хIинкъулел харбал рицунел мунапикъзабазул хIал бицана, гъезул исламалъе ва бусурбабазе бугеб заралги баян гъабуна. Гъезул нипакъалъул батIи-батIиял къагIда бирицана, муъминзабазда гъел лъазе ва гъездаса цIунизе. Хирияб Къуръаналъ киналго гъезул

балъголъаби къватІир чІавазаруна ва муъминзабазе щибго щаклъи гьечІого гьел лъалеб хІалалъ баян гъаруна.

Цо-цо асхІабзабаца гъаб сураталда цІар лъун букІана: «Жинца къватІир чІавазарулеб»-абун, «гІазабалъул сурат»-абунги, гьалда жсаниб гІемераб бицун бугельул мунапикъазул сипатал ва гъезие букІинесеб гІазаб.

Гъаб сураталъул авалалда «бисмиллагъ» хъвачІого теялъе сабабцин гъеб буго абунa. (гІазабалъул бицунеб сурат букІин). Жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугІаббасица абунa: дица ГІали асхІабасда гъикъана: суратул Барааталъул авалалда «Бисмиллагъ» щиб жоялъегІоло хъвачІеб абун. ГІали асхІабас абунa: «Бисмиллагъ» буго аман ва божилъи, гъаб сурат буго аман борхиялдалъун ва хвалченалдалъун рештІинабураб абун. Гъабго рагІи абунa Сунян ибну ГІуайнатицаги.

Цо-цо асхІабзабаца абунa гъаб суратги, гьалда себеб бугеб «суратул анфал»-ги цохІо сурат буго, «бисмиллагъги» гьелъие гІоло хъвачІо абун. Гъаб рагІи битІараб букІине рекъараб рагІи буго – абун.

Мунапикъазул цогиги хІиλλα макру букІана бусурбабазе заралалъе масжид бай ва гьелдехун гІадамал руссинаризе къасд гъаби. Гъаб хІилаги Аллагъас ﷺ загъир гъабунa ва масжид Аллагъ ﷺ разилъи тІалаб гъабун базе кколеблъи баян гъабунa.

Гъединго сураталда жсаниб бицен гъабун буго муъминчиясул бицунго къыматаб сипат Аллагъасдаса ﷺ хІинкъи букІин, чІухІи-реци гъабизе ва жидедаго ракІ чІун рукІизе бегъун гутІи. Гъедин ругони щиб кколеблъи бихъизабуна ХІунайниялда гъазават бугеб мехалъ: гІемерал ругониги бусурбаби мурад тІубачІого нахъ руссана.

Рагъ хІарам гъабураб ункъго моцІалъул бицен буго. Аварагас ﷺ рагъда ахІараб мехалъ щибго жоялда балагъичІого, нахъбахъи гъабичІого гъесие жаваб къезе тІадаб букІиналъул ва гъазаваталда инчІого хутІарал муъминзабаз тавбо гъабиялъул, гъеб тавбо къабул гъабиялъул бицун буго.

1. ТІадегІанав Аллагъ ва гъесул расул
гъоркъов гьечІо, гьел къватІир
рахъана, нужеца мушриказулгун гъарун
рукІарал къотІабаздаса.

بَرَاءَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ
 مِنَ الْمُشْرِكِينَ

Тафсиралъул гІалимзабаца абунa: мушриказ Аллагъасул свалат салам

лъеяв аварагасе гъарурал къотлаби хвезарун хиянат гъабидалго, Аллагъас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ амру гъабун жиндир аварагасда гъезулгун ругел къотлаби риххе абун. Аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жинда Аллагъ разилъаяв Гали асхлб витлана хлеж гъабизе ун рукларал муъминзабазда хадув гъаб сураталъул амру гъезда лъазабе абун. Гъеб буклана гъижраялълул ичлабилеб сон. Хлажибазул амирлъун вуклана жинда Аллагъ разилъаяв Абубакар. Жинда Аллагъ разилъаяв Гали асхлб муъминзабазда цева вахъана ва жинца гъезда лъазабуна ункъго хлукму:

1)-Гъаб соналдаса хадуб кагlба рукълда аскlов цониги мушрик къазе бегъларо.

2)-Кагlба рукълда сверун тlад ретlел гъечlого тlавап гъабизе бегъларо.

3)-Алжаналда жанир лъугълунаро Аллагъасдаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъесул расул Мухlаммадидаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иманлъун гъезда нахърилтъларал глдамал гурони.

4)-Аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ къотlи букларал глдамаз гъеб къотlи жиндир заман тlубазегlан цlуне. Аллагъги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъесул расулги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мушриказулгун рукларал къотlабаздаса къватlир рахъларал руго.

2. Нуж ракъалда божи бугеллъун хъваде, я гъл мушрикал, ункъго моцlаль.

Нижеца нужеда рагъ гъабиларо. Гъаб заман буго Аллагъас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъезие кьураб жидеца пикру гъабизе ва тавбо гъабун исламияб диналде рачlине.

Нужеда жегиги лъан букlа, я гъл мушрикал, Аллагъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нужеца глажиз гъавуларевлъи. Кир нуж ругониги гъесул глзаб нужеде швела. Нужеца гъеб ширк те ва Аллагъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цо гъавун глциlго гъесие гъабе глбадат. Хlакълъунго Аллагъ жинца капурзаби инжит гъарулев вуго. Дуниялалда асир гъарун, чlван инжит гъарула. Ахираталда жужахlалълул глзабги гъабула.

3. Аллагъасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рахълъан ва гъесул расуласул рахълъанги халкъалде лъазабулеб буго кlудияб хlажалълул къоялъ (къурбан хъолеб къоялъ) Аллагъги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъесул расулги мушриказдаса тlубанго ратlалъларал, тlурал ругин абун. гъезда гъоркъор

فَيَسْخَرُونَ مِنَ الْأَرْضِ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَلِمُوا أَنَّهُمْ عِزٌّ مُبْغَضُونَ وَاللَّهُ مُخْرِجُ الْكَافِرِينَ

وَأَذِّنْ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ إِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْأَكْبَرِ أَنَّ اللَّهَ بَرِيءٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَرَسُولُهُ فَإِنْ تُبْتُمْ فَلَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَأَعْلَمُوا أَنَّهُمْ عِزٌّ مُبْغَضُونَ وَاللَّهُ وَبَشِّرِ الَّذِينَ كَفَرُوا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

киналгIаги кьотIабиги гьечIо. Нужеца тавбо гьабун, Аллагъ
 ﷻ цо гьавун, гьесие гIибадат бацIад гьабун, нуже лъикI
 букIина гьеб ширкалда ва кьосинлда чIеялдаса. Нагагъ
 тавбо гьабиялдаса нуж нахъчIван чIани цинги нужеда лъайха
 Аллагъасухъа ﷻ нуж рорчIилареблъи ва гьесул гIазаб нужеда
 щолеблъиги. Дуца капурзабазда рохел бице МухIаммад ﷺ,
 гьезие жинца цIакъ унтизабулеб гIазаб букIине бугин абун.

«Рохел бице» абиялдаса мурад букIуна цIакъго хIинкъи квей ва гьел
 капурзаби хIакъир гъари. Къурбан кьоялда кIудияб хIаж абун цIар теялъе
 гIилла буго гIумра гьабиялда гьитIинаб хIажижан абулеб букIин.

Жинда Аллагъ разильяв ГIали асхIабасдаса бицана:

«Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас дун «бараат» босун
 Маккаялда витIулеб мехаль дица абун: Я расулаллагъ! Дун мацI
 пасихIав гьечIо ва гIадамазда ццеве вахъун кIалъазе лъалевги гьечIо
 абун. Аварагас ﷻ абун: гьеб иш гьабичIого рес гьечIо я дунго
 ун я мун ун абун. Аварагасе ﷻ бокъун букIана жиндир бакIалда
 жиндир рукъалъул чи ине. Дица абун: «гьедин батани дун ина»-абун.
 Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун: «Мун а, Аллагъас дур
 мацIги битIизабила (пасихI гьабила) дур ракIги хIакъаб жоялда
 тIобитIила»-абун. ХIадис ибну исхIакъица бицана.

Цинги жинда Аллагъ разильяв Абубакрида хадув гьедал гьес гьикъана:
 «Мун амирлъуниш, витIарав яги дир амруялда гьокъ вукIинейиш,
 (маъмурлъун) витIарав»-абун. ГIали асхIабас абун: «Дун маъмурлъун
 витIана» абун. Цинги жидеца хIаж тIубан хадув къурбан хьолеб кьоялъ
 «мина» абулеб бакIалда кинабго халкъ ахIун данде гъаруна ва гьезда
 цеве вахъун ГIали асхIабас «бараат»-алъул амру гьезда бицана.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул баракаталдалъун ГIали
 асхIаб цIакъ мацI пасихIав, гIелму-гIакъло гъваридав, рагIи бегIерав
 инсан лъугъана. ГIемераб бегIераб рагIи буго гьесда гIунтIизабураб,
 гIемерал шигIрабиги руго. «Нагъжул балагъат» (пасихIалъиялъул
 нух) абураб тIехъги буго гьесул цо-цо рагIаби ва шигIраби данде
 гъарун гIуцIараб.

4. Нуже кьотIи гьабурал, гьельие
 жидеца хиянатги гьабичIел, нужеда
 данде рагъизе рачIунел цогидал
 капурзабазе кумекги гьабичIел
 мушриказдаса кьотIи биххарал гьечIо
 бусурбаби. Гьезул кьотIи нужеца
 тIубазабе цIараб заман щвезегIан ва

إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدُوا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ثُمَّ لَمْ
 يَنْقُصُوا كُفْرًا وَلَا يُظَاهِرُوا عَلَيْهِمْ أَحَدًا
 فَأَتَمُّوا إِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ إِلَىٰ مَدِينِهِمْ إِنَّ اللَّهَ
 يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ

гъезие къотли биххун хиянат гъабуге. **Тіадегіланав Аллагъасе рокъула жидеца гъесдаса хіинкъун къотли тіубалел тіадамал.**

Тіадегіланав Аллагъас нилъ кантізарулел руго къотли тіубай такъваялъул (Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّالَهُ хіинкъи) тіаламат букіиналда.

Жинда Аллагъ разильяв Ибнуглаббасица абуна: гъаб «бараат» лъазабураб мехаль кинанат абулеб къибилалъул цо къокъаялъ гъабун букіараб къотіиялъул ичго моцІ заман хутІун букіана ва Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъеб заман тіубазабуна абун.

5. Мушриказе заман ціан рагъ

хІарамлъараб ункъго моцІ араб мехаль.

(зул хІижаылъул къого къо, цинги мухІарам, сафар, рабигІул аввал, рабигІуссаниялъул анцІгокъоги)

нужеца гъел чІвай кир нужеда гъел ратаниги: Макка хІарамалда ругониги, цогідаб хІалалаб бакІалда ругониги.

Жагъилияб заманаль рагъ хІарам гъабурал

моцІазуль ругониги, цоги заманаялъ ругониги. **Нужеца гъел асирлъун**

ккве, жидер хъулбузда жанир чІани, гъел хъулби (крепость) сверун

ккун жанир чІчІезаре: гъез аман гъарун мутІигІлъизегІан яги ракъун

хвезегІан. Гъез рагъ гъабизегІан яги асирлъун рачІизегІан. **Нужеца**

гъел хъвадулел киналго нухалги хъаравуллъиялда гъокъ чІезе

гъаре, гъенисан хъвадизе тоге. Сапаразда жал унел нухалги гъукъе.

Рагъалдалъун бугониги, хІилаялдалъун бугониги гъезие зарал щолел

гъел къезарулел ва хІакъир гъарулел нух цІехе ва гъеб нух хІалтІизабе.

Цинги гъез ширкалдаса тавбо гъабун, исламияб диналда рачІун

паризаяб какги бани, боцІудаса закатги къуни, цогідал исламалъул

нухалги хІалтІизаруни, **нужеца гъезие зарал гъабуге.** Гъел нужедаго

релъарал бусурбаби руго ва нуж киназего шаргіияб хІукму цо буго.

ХІакълъунго Аллагъ вуго жив цІакъ гурхІулев, жинца мунагъал

чурулев ва тавбо къабул гъабулев.

Гъаб аяталда ціар лъун буго хвалчадул аят абун. Къуръаналда

жаниб бищунго къвакІараб рагъул хІукму бицараб аят буго гъаб. Цо

тіалимзабаца абуна гъаб аяталъул хІукму насхо гъабун абун сурату

МухІаммадалда бугеб ункъабилел аяталь: «Нужеда капурзаби данде

чІвараб мехаль нужеца гъезул габуралда къабе. Рагъ гъабун чІван,

гъел загІип гъарураб мехаль ва гъел хІинкъизе гъарураб мехаль гъезул

асирзабиги шулагъарун ккве, гъел хвасар гъаризе бегъила фидаъ босун,

яги бусурбабазухъ хисун къезеги бегъила...» абун. Цоги Тіалимзабаца

فَإِذَا أَسْلَخَ الْأَشْهُرُ الْحُرُمَ فَاقْتُلُوا
الْمُشْرِكِينَ حَيْثُ وَجَدْتُمُوهُمْ وَجَدُوهُمْ
وَأَحْصُوا لَهُمْ وَأَقْعِدُوا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ
فَإِن تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ
فَاحْلُوا سَبِيْلَهُمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٥﴾

абуна: гъаб аятаџул х1укму насхо гъабураб гъеч1о ва мушриказе бугеб жазаъ гъаб буго абун.

Муслимица ва Бухарияс бицараб х1адисалда буго:

«Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун дида Аллагъас *جَلَّ جَلَّالَهُ* амру гъабун буго дица г1адамазда рагъ гъабе абун жидеца «лаилагъа иллагъа Мух1аммадун расулуллагъ» абизег1ан, паризаяб какги базег1ан, закатги къезег1ан»-абун.

Гъаб хирияб аят ва Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адис аспольунги гъабун рагъ гъабун жинда Аллагъ разилъаяв Абубакар асх1абас закат кьоларел г1адамазда. Ибнуасламица абун: «Ц1акъ жинда г1елму бич1арав вук1ун вуго Абубакар жинда Аллагъ разилъаяв. Аллагъас *جَلَّ جَلَّالَهُ* закат кьоларев чиясул какги къабул гъабуларо»-абун.

Гъаб заманаль г1емерал бусурбаби руго какги балел к1алги кколел ва амма закатаџул щибго к1вар гъабуларел. Паризаяб как бай Аллагъасе *جَلَّ جَلَّالَهُ* кьолел налъиялда релъълун буго, паризаяб закат мискин-пакъиразе кьолел налъи буго. гъаб к1иябго налъи Къуръаналда жаниб чанго бак1алда цадахъ рехсон буго. Гьелдасан бич1ула закат кьей ц1акъ к1вар бугеб масъала бук1ин. Закат абураб раг1ияџул маг1на рац1ц1алъи буго. Боц1удаса закат кьураб мехаль гьель боц1и бац1ад гъабула, гьелда баракатги бук1ула. Закат кьолареб боц1и бет1ергъанчиясе х1арамлъиялда сверула, баракатги бук1унаро. Ахираталда г1азабги бук1ула.

6. Мушриказул цо чияс дуда гъарани

Мух1уммад, жив божуда те абун, дуца гъев чи божуда те, гьесие къварильиги

гъабуге, жинда Аллагъасул *جَلَّ جَلَّالَهُ*

калам раг1изег1ан ва гьес пикро

гъабизе исламияб динаџул ва дуца жинда ах1улеб шарг1иял х1укмабазул.

Гъев иман лъун дуда нахъвилъълъине бегъила. Цинги гъев чияс иман лъеч1они, дуца гъев чи жидирго ват1аналда щевезаве ва гьесие щибго хиянат-х1илла гъабуге. Гъаб амру гъадин бук1иналъе ва дуца гъев чиясе божилъи гъабизе т1адаб бук1иналъе сабаб буго: Гьел мушрикал рук1ин жидеда щибго жо лъалареб, жагъилаб ва ах1макъаб къавм. Жидеда Къуръанги, х1адисги раг1ани, гьелъул пикруги гъабун, гьезда жо бич1ияллда хъул буго.

Гъаб аяталдаса бич1изе т1адаб жо буго: исламияб дин капурзаби ва мушрикал гьезда хадур лъугъун гьел ч1валелб, хъолел дин

وَلَمَّا أَحَذَّ مِنْ الْمَشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ
فَأَجْرُهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ ابْنِغْهُ
مَأْمَنَهُ، ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦﴾

гьечлѣблѣи. Исаламалгьул мурад буго гьел глѣдамал хлакѣаб, битлараб нухда ахли. Исламалгье квал-кал гѣбураб мехаль гѣбула гьездехун рагь. Хлакѣабги, батлѣулабги жо цо-цо мехаль хвалченалъ гурони батла гѣбуларо. гѣб мехаль хвалчен хлалтлѣзабичлѣого ресги буклѣунаро.

7. Гьел мушриказе кьотли кин
буклинеб Аллагьасдаги ﷺ гьесул
расуласдаги ﷺ асклоб, масжидул
хларамалда асклоб жидее кьотли
гѣбураб цохло кьокъаялъе гурони.

Банубакрилал абулѣб цо кьокъа буго гѣаб,
жидеца гѣбураб кьотли хвезабичлѣл

Жинда Аллагь разилъаяв Ибнуглѣббасица

абуна гьел Маккагьлѣул агьло буго абун, микѣабилѣб сональ Макка
бахъун хадур иман лъѣчлѣого хутларал. Гьал глѣдамаз кьотли
хвезабичлѣб мехаль нужеца кьотли хвезабуге ва цлараб заман
щвезеглан те. Аллагьасе ﷺ рокъула гьесул глѣзабалдаса
хлинкьун амру тлѣубалѣл глѣдамал.

8. Кин гьел мушриказе кьотли
буклинеб, нужедаса бергьине жидее
санаглат ккарабго жидеца щибго
кьотлиги божилъиги цлунуларел. Жидер
клѣлаздалъун нужеда жал разиял ва
нужги рази гьарулѣл, амма реклѣль
нипакъ бугел. Гьезул глѣмериселги пасикъзаби руго.

Мунагь-хлакѣалгьул клѣвар гьѣчлѣл, Аллагьасе ﷺ мутлигилъиги
гьѣчлѣл.

9. Аллагьасул ﷺ Къуръаналда
нахърилъгьлѣинчлѣого дунялалгьул
магилшат тласа бищарал, дин бичун
дунял босарал. Аллагьасул ﷺ
диналдаса цогидалги нахъчлѣвалѣл.

Цлакъ квешаб буго гьез гѣбулѣб глѣмал.

10. Аллагьасда ﷺ ва аварагасда ﷺ
мутлигилъарал муъминзабазе гьез
кинаблѣаги кьотли ва божилъи цлунуларо,
гьезда рагъизе ва гьезие зарал гѣабизе хлал
клѣлѣб бугони. Гьел мушрикал руго жидер кьосиналгьул ва

كَيْفَ يَكُونُ لِلْمُشْرِكِينَ عَهْدٌ عِنْدَ اللَّهِ
وَعِنْدَ رَسُولِهِ إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ عِنْدَ
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَمَا اسْتَقْتُمُوا الْكُفْرَ
فَأَسْتَقِيمُوا لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ يَحِبُّ
الْمُتَّقِينَ ﴿٧﴾

كَيْفَ وَإِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ لَا تَرْفُؤُوا
فِيكُمْ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً يُرْضُونَكُمْ
بِأَفْوَاهِهِمْ وَتَأْبَىٰ قُلُوبُهُمْ وَأَكْثَرُهُمْ
فَاسِقُونَ ﴿٨﴾

أَسْتَرَوْا بِآيَاتِ اللَّهِ تَمَنَّا قَلِيلًا فَوَصَدُوا عَنْ
سَبِيلِهِ إِنَّهُمْ سَاءَ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿٩﴾

لَا يَرْفُؤُونَ فِي مَوْمِنٍ إِلَّا وَلَا ذِمَّةً
وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُعْتَدُونَ ﴿١٠﴾

х1алихъалъгиялъул рахъалъан г1орхъолъан арал г1адамал.

11. Гьал г1адамаз ширкалдаса руссун тавбо гъабун, цинги какги бани закатги къуни, гьал нужер диналъул вацал руго. Гьадин баян гъарула дица жидеда жо бич1улел ва гьалел г1адамазе шарг1алъул х1укмаби ва далилал.

فَإِنْ تَابُوا وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا
الزَّكَاةَ فَإِذَا هُمْ فِي الْبَيْتِ
وَنُقْضِلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿١١﴾

12. Нужее гъаял гьедун къот1и гъабунги рук1ун цинги жидеца къот1и хвезабун, ва нужер диналдехун зарал бугеб жо гъабизеги ургъани, нужеца гьел капурзабазул церехъабазда ва

وَإِنْ تَكُونُوا أَيْمَنُهُمْ مِنْ بَعْدِ عَهْدِهِمْ
وَطَعْنُوا فِي دِينِكُمْ فَقَلِيلًا أَيْمَةُ الْكُفْرِ
إِنَّهُمْ لَا أَيْمَنَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنْتَهُونَ ﴿١٢﴾

х1акимзабазда рагъ бай. Гьезулгун нужер къот1и гьеч1о (гьез хиянат гъабун бугелъул). Гьел мушриказ нужедахун гъабулеб тушманлъи тезе ва исламалъе заралияб жо гъабиги тезе.

13. Нужеца рагъ кин гъабулареб, я гьал муъминзаби, жидеца къот1иги гъаялги хвезарурал г1адамазда. Авараг ﷺ Маккаяддаса къват1ив къот1изе жал х1адурун рук1арал. (гъижра гъабиялда цере). Гьел мушрикалги рук1аго жидеца къот1и хвезаби ва рагъ гъаби бай бихъарал.

أَلَا تَقْتُلُونَ قَوْمًا نَكَحُوا أَيْمَنَهُمْ
وَهُمْ بِإِخْرَاجِ الرَّسُولِ وَهُمْ
بَدَءُكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ أَتَخْشَوْنَ اللَّهَ
أَحَقَّ أَنْ تَخْشَوْهُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ﴿١٣﴾

Нужергун къот1уда ругел Хузаг1атазда жидеца рагъ гъабун. (хузаг1ат абураб къибил буго муъминзабазулго къот1и гъабун рук1арал цоцае кумек гъабизе). Яги нуж гьездаса х1инкъунищ ругел? Нуж гьездасан х1инкъуге. Аллагъасдаса ﷺ х1инкъизе рекъараб буго нуж х1акъикъиял муъминзабилъун ругони. Аллагъасул ﷺ амру тараб мехалъ гьесул г1азаб щвезе бегъула, гьеб г1азаб цлакъ квешаб ва зах1матаб буго мушриказул рагъуль рук1ун нужеда щолеб къварилъгиялдаса.

14. Нужеца Аллагъасул ﷺ ва нужер тушбабазда рагъ гъабе! Аллагъас ﷺ гъезие г1азаб гъабизе буго нужер квераздалъун. Ва нужги Аллагъасул ﷺ диналъе г1оло жигъад гъабурал рук1изе руго. Аллагъас ﷺ гьел г1одорег1анги гъаризе руго къезарун ва асир гъарун. Гьездасан бергъине Аллагъас ﷺ

فَقَاتِلُوهُمْ بَعْدَ ذَلِكَ يَأْتِيكُمْ
وَيُخْزِيهِمْ وَيَصْرِكُمْ عَلَيْهِمْ وَيُشْفِ صُدُورَ
قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ ﴿١٤﴾

нужее кверги бакъила. Исламияб дин тIадегIанлъун купру-ширк къун муъминзабазул раkIги бохила гъезул раkIазе даруги лъугъина.

15. Муъминзабазул раkIаздасан щим бахъи, къварилъи, пашманлъиги тIаса инабила Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ. Жидеца тавбо гъабун руссарал гIадамазул тавбоги гъес къабул гъабила. ХIакълъунго Аллагъ вуго жинда кинабго хIукму лъалев ва жиндир киналниги ишазулъ гIадло битIарав хIаким. Аррази абулев гIалимас абун: гъаб кIиги аяталда жаниб тIадегIанав Аллагъас капурзабазда рагъ гъабе абун амру гъабулеб буго ва гъезие шуго кIудияб пайда-хайир букIинги бицулеб буго:

وَيَذْهَبَ عَظَظٌ فَلَوْبِهِمْ وَيَتُوبُ اللَّهُ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٥﴾

1) Капурзабазе муъминзабазул кверазда лъун тIазаб гъаби.
2) Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъел капурзаби хIинкъизари ва къезари.
3) Муъминзабазе квербакъи гъаби.
4) Муъминзабазул раkI боххизаби.
5) Гъезул раkIаздаса пашманлъи, къварилъи, щим бахъин тIасса инаби. Гъаб шуго пайда щибаб цояб жиб цIакъ кIудияб буго, амма гъаб щуябго цадахъ бугони кигIан кIудияб пайдаха букIинеб!.

16. Нужеда раkIалдайиш кколеб, я гъал муъминзаби, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нужер хIалбихъи гъабиларо абун.

أَفَرِحْتُمْ أَنْ تُزَكُّوا وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ جَاهَدُوا مِنْكُمْ وَلَمْ يَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَا رَسُولِهِ وَلَا الْمُؤْمِنِينَ وَلِجَنَّةٍ وَاللَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾

Нужеда захIмалъи-къварилъи щвезабиларо абун, гъелдалъун нужер иманалъуль ритIухъавги, иман загIипавги, мунапикъалги рагIа гъаризе. Аллагъасул

جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло жидеца жигъад гъабулел мужагъидалги загъир гъарун лъазе гъаричIого тела абун.

Жидеца капурзабаздаса гъудулзаби кквечIел, гъезда балъголъиги бицунарел, гъел Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ, гъесул расуласдаса صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва муъминзабаздаса тIокI гъаруларел муъминзаби баян гъаричIого тела абун: ай Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ батIа гъабичIого ва загъир гъабичIого толаро хъубабги бацIадабги жо, хIакъабги батIулабги жо. ХIакълъунго тIадегIанав Аллагъ жинда лъалев вуго нужеца загъирго гъабулебги, балъго гъабулебги кинабго гIамал. Ва щивасе жиндир гIамалалда рекъараб жазаъги гъабизе буго.

17. Мушприказул иш гъечIо Аллагъасул рукъзал къачIай ва гъезие хъулухъ гъаби. Гъеб гъересияб хъулухъ

مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِينَ أَنْ يَعْمُرُوا مَسْجِدَ اللَّهِ شَاهِدِينَ عَلَى أَنْفُسِهِمْ بِالْكَفْرِ أُولَٰئِكَ

бук1уна: гъез жидерго напсалъе
нуг1лъи гъабулеб бугелъул жал
капурзаби рук1иналда.

حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ فِي النَّارِ هُمْ

خَالِدُونَ ﴿٧٧﴾

Жидеца хъанчазе лагълъи гъабулеб
бугелъул.

Гъел мушриказул алагъзаби рук1ана каг1ба рукъалда аск1ор эхетизе
гъарун ва жидеца т1ад рет1елги гъеч1ого каг1ба рукъалда т1авап
гъабулеб бук1ана, цинги гъел хъанчазе сужда гъабулеб бук1ана. Гъел
г1адамал жидер г1амал г1адада хварал руго, ахираталда абадияб
жужах1алъул ц1адар жал рук1унелги руго.

18. Х1акълъунго Аллагъасул рукъзал
къач1алел г1адамал руго жидеца
Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ ва ахираталда иман
лъурал г1адамал. Жидеца паризаял
какал г1ужда ва камилго ралел,
боц1удаса закатги къолел, жиндир

إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسْجِدَ اللَّهِ مَن ءَامَنَ بِاللَّهِ

وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَءَاتَى

الزَّكَاةَ وَلَمْ يَحْشَ إِلَّا لِلَّهِ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ

أَن يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ ﴿٧٨﴾

шурут1ал т1уран, шарг1аль т1ад гъабураб х1алалъ. Цох1о

Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّالُهُ гурони жалги х1инкъуларел. Гъал г1адамал
руго жал х1акъаб нухда т1орит1арал, жидеца масжидалги гъезда
жаниб Аллагъасе جَلَّ جَلَّالُهُ г1ибадат гъабун къач1алел.

Мушриказулъ гъеч1ел сипатал руго гъал ункъалго: цох1о Аллагъасда
جَلَّ جَلَّالُهُ ва ахираталда иман лъей, Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّالُهُ х1инкъулел рук1ин,
жидер х1акъ т1убан как бай ва закат бахъи. Гъал сипатал жидель
гъеч1ел г1адамаз щиб г1амал гъабуниги гъеб ахираталъе щибго
мунпаг1ат гъеч1еб г1амал бук1ин бич1ч1изабулеб буго аяталъ.

Масжидал къач1айги гъаб заманалъ гъел берцин гъари, гъенир т1ансаби
ва люстраби лъеялда буссиначун буго. Гъаб масжид къач1ай Аллагъасе
جَلَّ جَلَّالُهُ къвариг1араб ва гъев жинда разилъулеб жо гъеч1о. Аллагъасе
جَلَّ جَلَّالُهُ бокъулеб масжидал къач1ай буго гъениб жамаг1ат гъабун как бай,
Къуръан ц1али ва Къуръан-х1адисалъул, пикъгъиялъул ва цогидал
диниял дарсал ц1али.

Ибнухат1ибица абуна: пикру гъабун рек1ел лъаялдалъун ва рек1ел
бераздалъун балагъараб мехалъ кинабго жинца инсан алжаналде
вачунеб г1амал гъев жужах1алда вачунеблъун лъугъулеб буго
Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّالُهُ х1инкъиги тун г1адамаздаса х1инкъараб мехалъ.
Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّالُهُ х1инкъич1ого, гъев разилъи т1алаб гъабич1ого,
г1адамазе г1оло (риялъе) лъик1аб г1амал гъабурав чи, киг1анго
шарг1алда рекъараб гъеб г1амал бугониги жужах1алда унев вуго.

Инсанасул Аллагъасдехун جَلَّ جَلَالُهُ гъабулеб гламалалъулъ, глабидаталъулъ бишунго себе гъабулеб жо гъев чиясул ният буго. Гъадин бугельул нильеда лъазе гладаб буго: кинабго Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хлинкаби лъиклаб буго ва гъеб жинца дунял ахираталъул лъиклтиялда рачулеб буго. Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гурев, гъесул махлукъалсдаса хлинкаъараб мехаль цин гъеб хлинкабиго клудияб Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ глассилъи ва къабихлиби буго ва гъелда глад бачлараб щинаб жоги къабихлаб буго.

Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе глао жигъад гъаби Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хлинкаби буго. Жигъад гъабизе бокъунгутли, гъелдасан ворчизе бакл цехей Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ тушбабаздаса хлинкаби буго. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ нухда напакъа къей (маглишат хвезаби) Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хлинкаби буго. Мискинлъи-пакъирлъиялдаса хлинкабун гъеб напакъа къунгутли щайтланаль гукки буго. Гъадин буго кинабго глабидат: глицлав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилъи глалаб гъабун, гъесдаса хлинкабун гъабураб глабидат Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ буго. Гладамаздаса хлинкабун, гъезул мурад цлунун гъабураб глабидат гладамазе бутеб буго.

19. Нужеца каглаба рукъалъе хъулухъ гъабиги хлажизабазе замзам къейги рельтъинабулебищ бугеб, я гъал мушрикал, Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ ва ахираталда иман лъеялдаги ва Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе глао жигъад гъабиялдаги! Гъал клиялго гладамал ращадал гъечло Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ asklor. Хлакълъунго Аллагъас битлараб нухда тлоритлуларо купру-ширк гъабун жидеего зулму гъабула члчларал гладамал.

﴿أَجْعَلْنٰمْ سِقَايَةَ الْحَآئِجِّ وَعِمَارَةَ
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ كَمَنْ ءَامَنَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ وَجَهْدٍ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ لَا يَسْتَوُوْنَ عِنْدَ
اللّٰهِ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِيْنَ ۝١٩﴾

Хлакъаб жо бихъулебги буклаго, раглулебги буклаго, гъелда инкар ккун члчларал гладамал Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жидерго къосиналда тола.

Аяталдасан мурад буго мушрикалги муъминзабиги Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ asklor ращадал гъечлеблъи бицин. Ращадал руклунгутлиялъе сабабги буго мушриказ гъабулеб гламал гладада хвараб буклин, гъез жидерго напсазе зулму гъабулеб буклин гъел жужахлалъул глазабалъе хлакъ гъарун. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рукъалъе зулму гъабулеб буклин, гъеб хъанчазе лагълъи гъабулеб баклалда свериабун.

Гъаб аят рештинабиялъе сабаб бицана: Бадроялда асирлъун ккаразда гьоркъов вукларав Глаббасида жинда Аллагъ разилъаяв Глали асхлабас глайиб члвадал гъев ширкалда вуклиналда, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасда вагъизе вахъиялда, глагарлъиялда гьоркъоб буклине кколеб гурхлел-рахимо къотлизабиялда, Глаббасица абуна: «дуца

нижер киналго квешлъаби рикlкlинчlого нижер лъикlалgамалал кин рикlунарел»-абун. Гlали асхlабас абунa: «Нужер лъикlал gамалал ругишха?»- абун. Гlаббасица абунa руго. Нижеца кагlба рукъалье хъулухъ гъабула. масжидул хlарамги къачlала, хlажизабазе зам-замги къола, асирлъун ккарал gадамалги хвасар гъарула» (тархъула) – абун. Гlадеglанав Аллагъас (17,18,19) аята л рештlинаруна гъал Маккаялъул мушриказ гъабулеб gамал Аллагъасда ﷺ аскlоб жиндие къимат гъечlеб букlин баян гъабун. Аллагъасдаги ﷺ ахираталдаги иманги лъун, Аллагъасул ﷺ диналъе gлоло гъижраги гъабун, гъеб диналъе gлоло рагъги гъабун хъвадулел gадамал рукlин баян гъабунa Аллагъ ﷺ жидеда разиял. Гъал gадамазул хиралъи бицун, гъазие бугеб рохел бицун Гlадеglанав Аллагъас хадубги абулеб буго:

20. Жидеца Аллагъасда ﷺ ва ахираталда иман лъурал gадамал, жидер дин цlунун ватlан тун гъижра гъабун къватlирги рахъарал, цинги Аллагъасул ﷺ диналъе

الَّذِينَ آمَنُوا وَهَاجَرُوا وَجْهَهُمْ فِي سَبِيلِ
اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ أَكْثَرُ دَرَجَةٍ عِنْدَ
اللَّهِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْفَائِزُونَ ﴿٢٠﴾

gлоло аварaгасда ﷺ падахъ жидер напсаздалъун ва магlишталдалъун жигъадги гъабурал. Гъал gадамал руго Аллагъасда ﷺ аскlоб жидер ажро-даража ва къадро-къимат гlадеglанал ва kлудиял gадамал. Гъал gадамал руго жидер дунял ахираталъул бахъибугольиялда квершел батаралги.

21. Аллагъас ﷺ гъал муъминзабазе роххел бицулеб буго жиндир рахъальан бугеб рахlматалдалъун ва жив разилъиялдалъун. Алжаналдалъунги роххел бицулеб буго, жидеде жанир тlасса инго гъечlел нигlматал ругел.

يُنَبِّئُهُمْ رَبُّهُمْ رَحْمَةً مِنْهُمْ وَرِضْوَانٍ
وَجَعَلَتْ لَهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ ﴿٢١﴾

22. Гъел алжаназда жанир гъел лъугъизарула ахир гъечlеб, абадияб заманаль гъенир рукlунеллъун. Хlакълъунго Аллагъасда аскlоб буго цlакъ kлудияб ажро.

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا إِنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ
عَظِيمٌ ﴿٢٢﴾

Жинда инсанасул gлакълo нахъ регlулареб, жинца пикру гъабун лъалареб. Бицунго kлудияб ажро буго алжаналъул агълоялъе Аллагъасул ﷺ зат бихъулеб букlин.

Абухlаянища абунa: Гlадеglанав Аллагъас ﷺ муъминзабазул лъабго тlадеglанаб сипат бицана ва щибалда данде цо-цо kлудияб ажроги

бицана: жиндир рах1мат бицана лагъзадерил иман лъеялте жазаълтун. Жив разилъиги бицана Аллагъасе ﷻ г1оло жигъад гъабиялда данде. Алжаналътун ниг1маталги рицана гъижра гъабун, ват1ан тун сапар гъабулаго бихъараб г1акъуба-зах1маталда данде.

23. Я гъал иман лъурал г1адамал!

Нужеца т1аса ришуге нужер
вализабилътун (кумекчаг1и,
гъудулзаби) нужер вацал ва умумул,
гъел иман лъеч1ого купруялда
ч1ун ругеб мехаль. Жидее купру
бокъарал г1адамал нужее рокъуге.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَتَّخِذُوا
ءَابَاءَكُمْ وَءِخْوَانَكُمْ ءَوِيَاءَ إِن
ءَسْتَحِبُّوْا آلَ الْكُفْرِ عَلَى الْإِيمَنِ وَمَن يَتَوَلَّهُمْ
فَإِنَّكَ لَهُمُ الظَّالِمُونَ ﴿٢٣﴾

Гъел капурзаби рокъарал ва гъел валилтун ккурал муъминзаби
жидеца напсазе зулму гъабулел руго.

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуг1аббасица абунa: «мушрик вокъарав
чи мушрик вуго, ширк гъабиялда разилъарав чиги мушрик вук1уна»
– абун.

24. Дуца абе Мух1амад, купру-ширк
бокъарал, гъезда т1ад рекъарал
г1адамазда: нужее нужер умумул,
васал, вацал, нужер руччаби ва
г1агарлъи хирияб батани. Гъединго
нужеца данде гъабураб маг1ишатги,
жиб дагълъила, хайир бахиларо абун
х1инкъулеб даранги, нуж жиндаса
ч1ух1ун ругел нужер рукъзалги нужее
хириял ратани Аллагъасдаса ﷻ
ва гъесул расуласдасаги ﷺ,

قُلْ إِن كَانَتْ ءَابَاؤُكُمْ وَءِبْنَاؤُكُمْ
وَءِخْوَانُكُمْ ءَزَّوَجُكُمْ وَعَشِيرَتُكُمْ
وَءَمَوَالٌ ءَقْرَفْتُمُوهَا وَتِجْرَةٌ تَخْشَوْنَ
كَسَادَهَا وَمَسْكَنٌ تَرْضَوْنَهَا أَحَبَّ
إِلَيْكُمْ مِّنْ ءَلِهِ وَرَسُولِهِ وَجِهَادٍ فِي
سَبِيلِهِ فَتَرْتَوُونَ حَتَّى يَأْتِيَ ءَلَهُ يَأْمُرُكُمْ
وَأَلَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٢٤﴾

Аллагъасул ﷻ диналъе г1оло гъазават гъабиялдасаги,
нуж балагъун ч1аха нужедаго кинаб къодай бач1улеб абун.
Нужеда Аллагъасул ﷻ г1азаб бач1ина гъаб дунялалдаго яги
ахираталда щвараб мехаль. Аллагъас ﷻ х1акъаб нухалда
г1орит1уларо г1асияб, пасикъаб къавм.

Гъаб к1иябго аят решт1инабиялте сабаб бицана: Т1адег1анав Аллагъас
хирияв аварасда ﷺ амру гъабураб мехаль Мадинаялда гъижра
гъабе абун, иман лъурал г1адамаз абулеб бук1ана жидер г1агарлъиялда
ва хъизаналда нилтъл гъижра гъабун ине ккола Аллагъасул свалат салам
лъеяв аварасда мутгиг1лътун абун Аллагъас ﷻ бахъибугеллътун
гъарурал г1адамаз гъеб хабар рохелгун къабул гъабулеб бук1ана ва

гъижра гъабун къватлуре рахъунел руклана. Цогидал жидер хъизан лъималаз ва гIагарлъиялъ: «Гъижра гъабуге, нижги рехун тоге»-абураб мехалъ Маккаялда чIолел руклана гъижра гъабичIого. Гъал гIадамазул бицун рештIизабуна гIадегIанав Аллагъас гъаб кIинго аят.

25. гIадегIанав Аллагъас нуже кумек гъабуна гIемерал гъазаватазулъ.

Гъединго ХIунайналъул

гъазаваталдаги квербакъана нуже.

Нужерго гIайибалдалъун ва нуж чIухIдаричIого руклине Аллагъас

جَلَّ جَلَّالهٗ нуж риххун, тIурун инарун

руклун хадуб. **Нуж чIухIун руклана нужер гIемерлъиялдаса,**

амма гъель нуже шибго кумек гъабичIо. ЦIакъго гIатIидаб

ракъги нуже къваридаб бугеб гIадин бихъана хIинкъун нуж

лъугъулеб мехалъ ва нуж тушманасда мугъги рехун тIурун ана.

Гъаб аяталдалъун гIадегIанав Аллагъас муъминзабазда бичIчIизабулеб

буго гIадамал гIемер руклин, ярагъ лъикIаб буклин гъечIеблъи

рагъуль бергъиналъе сабаб. Гъелъие сабаб буго Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّالهٗ

хIинкъун, гъесул квербакъиялда божун рагъулел мужагъидал руклин

ва гъезие Аллагъас جَلَّ جَلَّالهٗ квербакъиги.

26. Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَّالهٗ жиндир

аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва муъминзабазда

гIодоре риччай рештIизабуна.

Жиндир рахIматалдалъун Аллагъас جَلَّ جَلَّالهٗ

гъезул раклал парахат гъаруна, ккараб

гъалатIалда кантIизаруна ва цIидасан

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда

сверухъ руссана. **Гъел муъминзабазда бихъичIеб кумекги**

рештIинабуна Аллагъас جَلَّ جَلَّالهٗ: зодиса малаикзаби рештIизаруна

ва Аллагъас جَلَّ جَلَّالهٗ капурзабазе гIазабги гъабуна. Цоял чIван, цоял

асир гъарун, жидер кинабго боцIи-мал гъаниматалъе (давляялъе)

бахъун. **Гъаб буго Аллагъас جَلَّ جَلَّالهٗ жинда инкар ккурал гIадамазе**

гъабулеб гIакъуба ва жазаъ.

27. Гъалдаса хадубги Аллагъас جَلَّ جَلَّالهٗ

жидеца тавбо гъабурал гIадамазул

тавбо къабул гъабула.

Гъедин исламалда рачIана ХIунайниялда

аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ данде рукларал Гъавазиназул нахъ хутларал

لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ

حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كُرُوكُكُمْ

فَلَمَّا نَعْنٍ عَنْكُمْ شِئَاءَ وَصَافَتْ عَلَيْكُمْ

الْأَرْضُ يَمَاحَبَّتْ ثُمَّ وَلَّيْتُمْ مُدْبِرِينَ ﴿٢٥﴾

ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ

وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا

وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَلِكَ جَزَاءُ

الْكَافِرِينَ ﴿٢٦﴾

ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنْ

يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٢٧﴾

гладамал. Х1акълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вуго жив гъурх1улев ва жинца мунагъл чурелев.

Х1унайналъул гъазават буклана гъижраялъул микъабилеб сональ. Макка бахъун хадуб, гъеб Маккаялъул кинабго агъло исламалдеги бачлун, гъелъул тадбиралги гъарун, Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг Мадинаялда ине х1адурулеб мехаль, гъесда лъана Гъавазинал абулеб къавм жинда рагъ гъабизе х1адурулел рук1ин. Гъезул амир вуклана Малик ибну Главф. Маккаялда сверухъ ругел киналго мушрикал цо-цалъ рекъон рагъе х1адурун руклана. Гъезда лъалеб буклана Макка бахъун хадуб ва гъенир бусурбаби рук1ун хадуб жидер иш лъик1 бук1улареблъи.

Гъал Гъавазиналги Сакъиф абулел, бану Гламр абулелги, жидер варанабиги, г1иялги рачун жал решт1ун руклана Х1унайни абулеб бак1алда. Гъезул рагъухъаби руклана ункъазарго гладав чи. Цинги Аллагъасул свалат суалам лъеяв авараг гъезда данде вахъана Макка бахъизе живгун цадахъ рачларал анц1 азарго асх1абгун, цогиги Маккаялъул агълоялъул ва цогидал бусурбабазул к1иазарго чиги цадахъ вачун.

Маккаялда ва Глаифалда гъоркъоб бугеб Х1унайни абулеб г1одоблъиялда хъах1лъи беччалеб г1ужаль шведалго, гъенир гъокъч1ел гъабун, рагъе х1адурун рукларал мушриказул боязда т1аде ккана ва гъез ч1оразул ва хвалчабазул лебалаб ва хегаб рагъ гъабун бусурбабазул боял х1инкъизарун т1уризаруна. Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг жиндир «Шагъбаъ» абулеб г1орц1еналда рек1ун вуклана, гъесул кваранаб рахъалда Глаббас асх1абги вуклана квеглаб рахъалда Абусупянги вуклана. Х1арисил вас вуго гъав, аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вацг1ал ва рахъдал вац.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъеб х1алалъульги ах1ун абулеб буклана: «Дун Аллагъасул авараг вуго ва гъеб гъереси гъеч1о, дун Глабдуллагъил вас Мух1аммад вуго»-абун. Хирияв авараггун صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цадахъ хут1ун вуклана нусго г1анасев асх1аб. Цинги аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Глаббасида амру гъабуна асх1абзабазда ах1и бай абун. Гъел т1ад русине гъаризельун борхараб гъаракъаль Глаббасица ах1улеб буклана: «я байг1ату ризваналъул асх1абзаби! Я суратул бакъараталъул асх1абзаби!»-абун.

Гъал асх1абзаби руклана Х1удайбияталда маслах1ат гъабураб гъижраялъул анлъабилеб сональ Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасе рагъдасан лъутич1ого рук1ине къот1и гъабурал мугъажирал ва ансарал. Гъеб гъаракъ раг1анщинав асх1абас «лаббайка, лаббайка»

абун жал аварасда ﷺ асклор ракларизе байбихъана ва цогидал асхлабзабиги гъазда хадур рачлине лъугъана.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас жиндихъе цо хъат цлураб ракъ къезабун, гъелда тлад дугла гъабун: «Я дир Бетлергъан Аллагъ, дуца дие гъабураб къотли тлубазабе»-абун. Цинги гъеб ракъ мушриказдехун реххана. Гъеб ракъ киналго рагъухъабазул бадиб ва клалдиб швана ва гъезие рагъизе санаглат хвей гъабун.

Цинги гъез хлинкъун, риххун лъутизе байбихъана ва хадур лъугъун бусурбабаз гъел члвazeги яхл бахъана. Гъезул кинабго боцли-мал ва руччаби-лъимал бусурбабазул асирлъиялде ккана. Цодагъал къоял гъоркъор араб мехаль Гъавазинал бусурманлъун рачлана Жиглранагъ абулеб баклалда вугев аварасда ﷺ ва асхлабзабазда асклоре. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас гъезие ихтияр къуна жидер асирзаби нахъе рачине, яги жидер боцли-мал нахъе бичизе. Гъавазиназ асирзаби нахъе рачи тласа бищана. Анлъазарго гланасев асир нахъе виччана, хутлараб боцлимал мужагъидазда гъоркъоб бикъана. Гъел боял гъарурав ва аварасда ﷺ вагъизе вахъарав гъезул амир Гамир ибну Главфиеги нусго варани къуна ва гъев жиндир къавмалъул бетлерлъун тана, цевего вуклараб хлалаль.

Жинда Аллагъ разильаяв Шайбат ибну Гусманидасан хладис бицана: *Хлунайналда рагъ бугеб мехаль дида аварас ﷺ вихъана сверухъ гладамал гъечлого ва дида раклалда швана Хламзатицаги Глали асхлабасги члварав дир эменги инсул вацги. Дица абун: «жакъа рецел босизе бегъила дица инсулги имгласулги»*-абун. Цинги дун ана аварасул ﷺ кваранаб рахъалдаса тладе кланцлизе абун: гъенив дида Глаббас вихъана ва гъес аварас ﷺ члвaze толереблъгъин лъана.

Цинги дица квеглаб рахъалъан ине къасд гъабидал, гъенив Абусунян вихъун, гъесги аварас ﷺ цлунолеблъги бичлана дида. Цинги дица къасд гъабун аварасде ﷺ нахъаса тладе ине. Дидаги гъесдаги гъоркъоб хутлараб манзил буклинчло дица хвалчен къабизе рес бугеб гурони ва дица хвалчен борхилелде дидаги аварасдаги ﷺ гъоркъоб цладул хленехл (сунтур) лъугъана жинца дир берзул канлъги инабизе дагъаб жо хутлараб. Беразда кверги члван дун нахъахлатилунаго Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас дидехун вуссана ва жинца абун: «Я Шайбат! Дида асклове вачла. Я дир Бетлергъан., дуца гъав Шайбатидаса шайтлан нахъе инабе»-абун. Цингиги аварас ﷺ абун: «Я Шайбат, капурзаби члvae дуца»-абун. (хладис къокъ гъабун

хъвана). ХIадис Байгъакъияс бицана.

28. Я гьал иман лъурал гIадамал!

ХIакълъунго мушрикал нажасал

(чорокал) руго:

жидер тIабигIатал чорокал, жидеца

Аллагъасда ﷺ инкар ккурал, жидер

раклал ва хIалал чорокал руго.

Ибну ГIаббасица абун: гъезул черх чорокаб

буго больоназул ва гъабазул гIадин.

ХIасанул Басрияс абун: мушриказул квер босарав чияс какие чури

ци гъабе абун. Жинда Аллагъ разилъаяв ГIумар ибну ГIабдулГIазиз

халипалъун вугеб мехаль гъес лъазабун букIана киналго бусурбабазда

ягъудиялги насраниялги масжидалда жанир лъугъизе тоге абун.

Гьел мушрикал гъаб соналдаса хадуб масжидулхIарамалда жанир

лъугъунге ва цогидал масжидаздаги лъугъунге. Ай гъанжеялдасан

хадуб, гъаб амру бачIун хадуб. **Мушрикал хIаж гъабизе рачIинчIони**

нуж пакъирлъила абун хIинкъун ратани, я гьал Маккаялъул

гIадамал, Аллагъасе ﷺ **бокъани гъес нуже** цоги нухалдасан

бечелъи къела. Гъесул цIоб рахIмо кIудияб буго, бечелъиги гIорхъи

гъечIеб буго. гъев Аллагъасда ﷺ лъала жинца гъабулеб жоялъул

хIикмат ва маслахIат. **ХIакълъунго жинда кинабго жо лъалев ва**

жинца хIукму гъабулев вугелъул Аллагъ ﷺ.

Кинабго рахъалъан хIаж гъабизе рачIулел мушриказ даран-базар, квен-

тIех бачIунеб букIиндал, гьел хIаж гъабиялдаса нахъчIвараб мехаль

щайтIаналь вас-вас рехулеб букIана Маккаялда ругел бусурбабазул

реклелъе гьел магIишат гъечIого хутIила, ракъун хутIила абун.

ГIадегIанав Аллагъас дунялалда бугеб щинаб ризкъиялъул бутIа

жинда жаниб бачIулеблъун гъабуна Макка шагъар. Гъезие гъанимат,

жизятги щолеб букIана, гъез Аллагъасул ﷺ диналъе гIоло гъазават

гъабураб мехаль.

29. Нужеца рагъ гъабе гьал

муъминзаби, жидеца Аллагъасда

ﷺ **ва ахираталда иман лъоларел**

гIадамазда. Аллагъас ﷺ **ва гъесул**

расулас ﷺ хIарам гъабураб жо

хIарамги гъабуларел.

Жидерго гIакълуяль ва кашишзабаз

бокъараб жо хIарам гъабун, бокъараб

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ

نَجَسٌ فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ

بَعْدَ عَمَلِهِمْ هَذَا وَإِنْ خِفْتُمْ عَيْلَةً

فَسَوْفَ يُغْنِيَكُمْ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ

إِنْ شَاءَ إِنَّ اللَّهَ عَلَيْهِ حَكِيمٌ ﴿٢٨﴾

فَاتَّبِعُوا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَلَا

بِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَلَا يُحَرِّمُونَ مَا حَرَّمَ

اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَلَا يُدِينُونَ دِينَ الْحَقِّ

مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَتَّى يُعْطُوا

الْجِزْيَةَ عَنْ يَدٍ وَهُمْ صَاغِرُونَ ﴿٢٩﴾

х1алал гѣабун жал хъвадулел. **Ва жидеца х1акъаб динги гѣабуларел.** Цох1огояб х1акъаб дин исламияб дин буго ва Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг вит1ун, гъесухъе Къуръан решт1инабун гѣаб исламияб дин ракъалда т1ибит1ун хадуб цогидал киналго динал бат1улал руго. Гъел диналги тун исламияб диналда руссине киназдаго т1адабги буго, гъеб гѣабич1ого ч1арал г1адамалги капурал руго. **Гъадин капурал руго жидехъе т1ехъ решт1инабурал ягъудиялги насраниялги.** Гъазда рагъ гѣабе абулеб буго Аллагъас **جَلَّالٌ** жал мут1иг1лъун, мук1урлъун, г1одог1анлъун гъез жизъят къезег1ан.

Гѣаб аят решт1изабун гъижрялъул ич1абилеб сональ г1арабиязул жазираталда (полуостров) исламияб динги бергъиндал, мушриказул амруги г1одобе ккезабидал, Аллагъас **جَلَّالٌ** амру гѣабулеб буго: «китабиял» абун жал ругел ва амма жидеца бит1араб, х1акъаб исламияб дин гѣабулел гъеч1ел г1адамал исламияб диналда ах1еян абун. Гъез исламияб дин босич1они жидеца т1ад жизъят (магъало) лъун жидерго ракъазда те, исламалъе ва бусурбабазе щибго зарал гѣабич1ого бук1изе къот1иги гѣабун абун. Гѣаб амру т1убан вахъун вук1ана Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг Румазда рагъ гѣабизе лъеберазарго г1анав асх1абги цадахъ вачун Табук абулеб бак1алда цъезег1ан. Гѣаб гъазаваталъул хабар хадуб бач1ина, инша Аллагъ.

Муслимица ва Бухарияс бицараб х1адисалда буго:

«Нужеца ягъудиязе ва насраниязе салам къей байбихъуге. Гъел нухда данде ккараб мехаль нухлul къваридаб рахъалда ккезаре»-абун. Гъалъул маг1наги буго капурал г1адамал к1одо гъаризе бегъунгут1и, гъезие бусурбабада т1ад т1ок1лъи бук1унгут1иги. Жинда Аллагъ разилъаяв Г1умар асх1абас жизъят т1ад къот1ун толел китабиязе гѣабулеб бук1араб къот1иялъул кагъат буго гѣаб хадуб бугеб.

Аллагъасул ц1аралдалъун бай бихъула. Гѣаб кагъат буго Аллагъасул **جَلَّالٌ** лагъасе ва муъминзабазул амирасе Г1умарие хъвараб кагъат (къот1и) пуланаб шагъаралъул насранияз. Нуж бусурбаби нижехъе рач1индал нижеца нужеда гъарана нижее аман гѣабе абун ва нижер хъязаназеги, боц1ималалъеги нижер диналъул агълоялъеги аман гѣабе абун. Нижеца къот1и гѣабун нижер напсазда т1адги босана: гъанже хадуб нижеца кинабг1аги канисат (церковь) ва гъелда рельлъараб жинда жаниб нижеца дин гѣабулеб бак1 базе гъеч1о. Гъокъго бан бук1араб басралъун ч1унтун араб мехаль гъеб ц1и гѣабун базе гъеч1о. Нижер канисатазда ва цогидал бак1азда жанир ч1езе бусурбабазул х1ажат ккараб мехаль нижеца гъел гъукъизе гъеч1о рельедалги къадги. Бусурбаби ва сапаралда ругел г1адамл жанир рач1ине нижеца

гьел канисатазул рагъаби гIатIид гъаризе руго. Нижеда тIад рачIарал бусурбабазе лъабго къоялъ гьоболлъиги гъабизе буго.

Нижеца жасусал (шпион) ва бусурбабазе заралалъе ургъулел гIадамал нижер канисаталда жанир риччазе гьечIо. Нижер лъималазда Къуръанги малъизе гьечIо. Нижеца ширк гъабизе гьечIо, гьeб гъабиялда цониги чи ахIизеги гьечIо. Нижеца бусурбабазул адаб-хъатир гъабизе буго. ниж тIаде рахъун гъезие гIодо чIезе бакI къезе буго. нижеца бусурбабаз ретIулeб ретIелалда релъараб ретIелги ретIизе гьечIо, гъезул гIадаб калам гъабун ниж кIалъазеги гьечIо, гъезул цIарал нижеда лъезе гьечIо. Ниж къили чIван чуялда рекIине гьечIо, хвалченги борчине гьечIо. Кидаго ярагъги кодоб босизе гьечIо. Нижеца гIараб мацIалъ баргъичалда хъвазе гьечIо, хамроги гьекъезе гьечIо.

Нижеда бетIералъул щебеса расал къокъ гъаризе руго, кир ругониги нижерго ретIел ретIизе буго, нижер зинарги тIад бухъун букIине буго (хасаб речел). Нижер канисатазда тIад хъанчги борхизе гьечIо. Нижер тIахъал ва хъанчал бусурбабазул базаразда, нухазда къватIир рахъизе гьечIо. ЦIумурги къабизе гьечIо цIакъго бигъаяб гъаракъалъ гурони (канисатазул цIурмал).

Гъаракъ борхун гIодизе гьечIо ва гъаракъ борхун нижеца тIахъал цIализеги гьечIо. Нижер хварал гIадамал бусурбабада аскIор хабалъ лъезе гьечIо. Жаназа босун унаго гIодун гъаракъ гъабизе гьечIо ва цIаги бакизе гьечIо. Бусурбабада нух малъизе буго, гъезул рагъо-къедалда лъугъун балъголъи цIехезе гьечIо. Нижер диналъул гIид къоял гъарун къватIир рахъизе гьечIо. Бусурманчиясда къабизеги гьечIо. Гъаб кинабго жо нижеца нижеда тIад шартI гъабулеб буго нужеe тIубазе, гъаб шартIалда рекъон нижеца аманги босана. Гъал къотIабазул щибниги жо нижеца хвезеабуни, нижеe божилъи гьечIо ва нужеe хIалаллъула къотIи тIубачIезе гъабулеб хIукму нижееги гъабизе.

Нужеца пикру гъабеха бусурбаби гъаб Къуръаналъул ва гъалда гIамал гъабурал асхIабзабазул хъвадиялъул, цинги гъаб заманалъ ругел гIалимзабазулги пикру гъабеха: капурзаби нильер гъудулзаби руго, ваццал руго абун кIалъалел, гъезда дандчIвазе, кIалъазе рес швани роххулел, гъезул шапакъатал къиматал хазинабилъун цIунулел!
إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ.

30. Щай гъал китабиязда рагъ базе кколеб абун: ягъудияз абулеб буго ГIузайр Аллагъасул جَلَّالُهُ вас вуго абун.

وَقَالَتِ الْيَهُودُ عِزِّيْزُنَا لِلّٰهِ
وَقَالَتِ النَّصْرَى الْمَسِيْحُ ابْنُ اللّٰهِ

ذَٰلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ يُضَاهُونَ
قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ قَاتِلُهُمْ
اللَّهُ ۖ إِنَّهُ يُوفِّكُونَ ﴿٣٠﴾

абуна.

اتَّخَذُوا أَجْنَابَهُمْ وُزُرًا لَهُمْ أَزْوَاجًا
مِنْ دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ
وَمَا أُمُّرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا
وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ
عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٦﴾

жиндиг гяруулел сипатаздаса живгиг вац1адав ва Т1адег1анав.

يُرِيدُونَ أَنْ يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ
وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَنْ يُتِمَّ نُورُهُ، وَلَوْ كَرِهَ
الْكَافِرُونَ ﴿٣٢﴾

бугеб исламияб дин ссвинабизе.

гладамазе гъеб иш риханиги. Пладегланав Аллагъ жиндие бокъараб

жо бокъухъин гъабулев вуго.

33. Гъев Аллагъ ﷻ вуго жидие гIибадат гъабизе хIакъав БетIергъан; жинца МухIаммад аварагъ ﷺ витIарав гIаламалъе тIоритIел босун ва хIакъаб исламияб динги босун, жинца гъеб цогидал киналниги диназда тIад загъир гъабизе. Гъаб амру гъадин тIубазеги буго, кигIанго мушриказе гъеб бокъун гъечIониги.

34. Я гъал иман лъурал гIадамал! хIакъълъунго ГIемерисел рагъибалги кашишалги руго жидеца гIадамазул боцIи хIарамаб, батIулаб нухалда кваналеллъун. Исламияб дин босизе бокъарал гIадамалги жидеца нахъчIвалел.

Жидер дин хIакъаб бугин абун гъезда ракIалда ккезабун. Насраниязул ва ягъудиязул диназда хасаб магъало букIана

гIадамаз гъел рагъибазе ва кашишазе къезе кколеб. Гъеб магъалоги кванан, гIадамалги гуккун рахIаталда рукIарал гъезие МухIаммад аварагъ ﷺ ва исламияб дин цIакъ кIудияб тушманлъун ккана.

Жидеца гIарац-месед данде бакIарулел, гъеб хазинаде цIунулел ва гъелдаса паризаяб закатги кьоларел, Аллагъасул ﷻ диналъе гIоло гъазават гъабизеги бокъуларел гIадамазда дуца роххел бице МухIаммад ﷺ, цIакъ унтизабулеб жужахIалъул гIазаб букIине бугин нуже ахираталда абун.

«Канз» абула жиндасан закатги кьечIого данде бакIарун бугеб боцIуда. Замахшарияс абуна: гъаб цо аяталда жанир ягъудиязул ва насраниязул квешал гIадамалги, закат кьоларел бусурбабиги цадахъ рехсеял кантIизарулел руго гъал кIиялго жидеца хIарамаб боцIи кванаялъул цоцазде рельеъун руклиналда ва гъезие гучаб гIазабги букIине букIиналда.

35. Къиямасеб кьоялъ гъеб гIарац-месед жужахIалъул цIадаб багIаризабун цинги гъелдалъун мугъру чIвалел жидер нодоялда, мугъазда ва хъалбаздаги, гъан бухIун рукъби цере льолеб хIалалал мугъру чIвала.

Жинда Аллагъ разильяв ибну МасIудица абуна: дир напс жинда

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿٣٣﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن كَثِيرًا مِّنَ الْأَخْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبُطْلِ وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يَسْفُقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ﴿٣٤﴾﴾

يَوْمَ يُحْمَىٰ عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَيُكْوَىٰ بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَأُخْرُؤُهُمْ هَذَا مَا كَنْزْتُمْ لِأَنفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَأْصِفَتَكُمْ تَكْزُوتُ ﴿٣٥﴾﴾

кодоб бугев Аллагъасул ﺟَلَّ ﺟَلَّﺎﻟَﻪُ ﺗ1ларалдалъун гьедулев вуго дун: гъев чиясул т1ом ва къаркъала к1одо гъабула, жинца данде гъабураб г1арац меседальул цо-цо динар ва цоцо диргъам бат1а-бат1аго цох1о нухаль т1аде лъун щибальул мугъру ч1вазе г1олеб х1алаль»-абун.

Гъаб лъабго бак1азда мугъру ч1ваялъе сабаб буго. Бахилав чиясда мискин-пакъир жинда данде вач1унев вихъараб мехаль гъес нодо бук1к1инабула, жинда гъаризе гурин ва гъесие жо къезе гурин ккелеб абун. Цинги гъев асклов щвараб мехаль, гъесда хъибил рехула, гъев вихъулевго гъеч1ев г1адин. Цинги жиндасан цо жо гъарани мугъбан вуссула.

Имам Къуртлубияс абуна: гъумералда ч1вараб мугъру киназдаго бихъулеб бук1ула, хъибилалда ва мугъалда ч1вараб жиндир унти ц1к1араб бук1уна абун. Гъеб мугъру ч1ван хадуб гъезда абула: «Гъале гъаб буго нужеца хазинада ц1унун тун бук1араб жо. Гъанже гъаб хазинаялъул г1азаб ч1амеха нужеца»-абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна:

«Жинца боц1удасан закат къоларев чиясе къиямасеб къоялъ ц1адул хъарцал гъарула ва гъездальун гъесул гъумералда, хъалбазда ва мугъалда мугъраби ч1вала. Гъедин гъев эхетун вук1ина к1икъоялда анц1азарго сон г1ан халатаб къоялъ, халкъальул х1исаб-мизан лъугъизег1ан. Цинги Аллагъасе ﺟَلَّ ﺟَلَّﺎﻟَﻪُ бокъани гъев чиясда жужах1алда унеб нух бихъизабула, Аллагъасе ﺟَلَّ ﺟَلَّﺎﻟَﻪُ бокъани алжаналда унеб нух бихъизабула»- абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

Аяталдаса мурад буго дунялальул рокъоб ч1ух1и реццалье, ва цоцазда т1ад т1адег1анлъиялъе х1алт1изабулеб г1арац-месед ахираталда жидеого г1азабалъе сабаблъун батугеблъи бицин ва муъминзаби гъелда кант1изари.

36. Х1акълъунго Аллагъасда аск1об

моц1азул къадар буго анц1ила к1иго моц1 бук1ин. Гъаб х1укму лавх1улмахфузалда хъван буго Аллагъас ﺟَلَّ ﺟَلَّﺎﻟَﻪُ зобал ракъал рижараб мехальго. Гъеб анц1ила к1иго моц1алдаса ункъго моц1 буго жидель рагъ гъаби х1арам гъабурал.

«Зулкъиг1да, зулх1ижжа, мух1аррам, ражаб».

Гъаб исламияб дин бит1араб дин буго.

Нужеца нужерго напсазе зулму гъабуге гъал моц1азда жаниб г1асилъаби гъарун ва х1арамал жал гъарун. Нужеца мушриказда

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ
شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذَلِكَ الْيَوْمُ
الْقِيَمُ فَلَا تَغْلِبُوا فِيهِ ت أَنْفُسَكُمْ
وَقَتْلُوا الْمُسْرِكِينَ كَافَّةً
كَمَا يَقْتُلُونَكُمْ كَافَّةً وَأَعْلَمُوا
أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿٣٦﴾

рагъ бай киналго цадахъ лъугъун, гъез нужедаги гъедин рагъ балеб бугельул. Нужедаги лъан бук1а х1акълъунго Аллагъас квербакъулеблъи жиндаса х1инкъарал, дин т1адег1ан гъабизе г1оло рагъулел муъминзабазе.

37. Жагъилиял г1арабияз рагъ х1арам гъабурал моц1ал хисизари гъезул купруялгъул г1емерлъи ва к1одолъи буго.

Рагъал г1емерал гъарулел рук1иналъ, г1арабияз жидее бокъарб мехаль рагъ х1арам гъабураб моц1аль рагъги гъабун, гъельул бак1алда хисун цоги моц1 толаан рагъ х1арам гъабураблъун. Гъелдалъун капурзабазул къосин жегиги ц1ик1к1изабула. Цох1о

моц1 цояб сональ рагъ гъабизе х1арамаб гъабула, цогидаб сональ рагъ гъабизе х1алалаб гъабула. Аллагъас ﷻ ункъго моц1 рагъ х1арамаб гъабун бугельул, гъезги ункъго моц1 г1езабула, цоялгъул бак1алда цогидабги хисун лъун. Гъеб х1алаль Аллагъас ﷻ х1арам гъабураб жо х1алал гъаби ва Аллагъас ﷻ х1алал гъабураб жо х1арам гъабиги гъезда цайт1аналь къабих1ал г1амалал берцин бихъизабун бук1иналъ буго. Х1акълъунго Аллагъас капурал г1адамал бит1араб нухда т1орит1уларо.

38. Я гъал иман лъурал г1адамал! Аллагъасул ﷺ расулас жигъад гъабизе рахъаян ах1араб мехаль нуж шай ракъалда рек1арал г1адин бак1лъун ч1олел? Нуж ахиратги к1очонтун дуниялалгъул ч1аголъи г1асса бишун гъелда рак1 гъуниш ругел? Ахираталда бугеб алжаланалда данде ккун гъаб дуниялалгъул ч1аголъи ц1акъго пайда гъеч1еб, къабих1аб жо буго.

Гъаб аят решт1инабуна Табукалда гъазават гъабизе унеб мехаль цо-цо г1узро бачун рокъор ч1арал иман заг1ипал г1адамазул х1акъальулъ.

39. Нуж Аллагъасул расулгун ﷺ цадахъ жигъад гъабизе рахъич1они Аллагъас ﷻ нужее ц1акъ унтизе гъабулеб г1азаб гъабила.

Дуниялалда тушман т1амила нужее г1азаб

إِنَّمَا النَّسِيءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ
يُضِلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُحْلُونَهُ
عَامًا وَيُخَرِّمُونَهُ عَامًا لِّيُؤْطُوا عِدَّةَ
مَاحَرَمٍ اللَّهُ فَيُحْلُوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ
رُبَّ مَا لَهُمْ سُوءُ أَعْمَالِهِمْ وَاللَّهُ لَا
يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿٢٧﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مَا لَكُمْ إِذَا
قِيلَ لَكُمْ أَنْفِرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ
أَنْتَافَلْتُمْ إِلَى الْأَرْضِ أَرْضَيْتُمْ بِالْحَيَاةِ
الدُّنْيَا مِنَ الْآخِرَةِ فَمَا مَتَّعَ
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٢٨﴾

إِلَّا تَنْفِرُوا يَعْذِبْكُمْ عَذَابًا أَلِيمًا
وَيَسْتَبَدِّلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَنْصُرُوهُ
شَيْئًا وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٩﴾

гъабизе, ахираталда ц1адул г1азабги гъабила. Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуг1аббасица абун: ц1акъ къуватаб г1азаб гъабила абун.

Цинги нужги гъалагъ гъарун Аллагъас ﷺ нужер бак1алда цоги къавм гъабила: жидеца жигъадги гъабулел, Аллагъасдаги ﷺ гъесул расуласдаги ﷺ жал мут1иг1лъулел. Нужеца Аллагъасе ﷺ щибго зарал гъабуларо нуж жигъадалъе рахъич1огоян абун. Х1акълъунго Аллагъ кинабго жоялда х1ал к1олев вуго. Нуж рахъич1ониги жигъад гъабизе къват1ир рахъаразе квербакъила Аллагъас ﷺ ва гъезие дунял-ахираталъул лъик1лъиги цвела.

40. Нужеца таниги Аллагъас ﷺ толаро жиндир расул квербакъич1ого. Х1акълъунго Аллагъас кверги бакъана жиндир расуласе ﷺ, Маккаялъул мушрикаж жив Маккаялдаса къват1ив иनावураб мехаль. Гъевгун цадахъ цох1о Абубакар асх1аб гурев чиги вук1инч1о, гъев к1иявго нохъокъ рахчун ругеб мехаль. Савру абураб мег1ералда буго гъеб нохъо хирияв аварагас ﷺ жиндир гъалмагъ Абубакарида абун: мун пашманлъуге, нильлъгун цадахъ Бет1ергъан Аллагъ вуго абун. Жинца квербакъулев ва нильлъ ц1унулев.

Т1абарияс Абубакар асх1абасдаса х1адис бицана:

Аллагъасул расулгун ﷺ цадахъ дун нохъокъ вугеб мехаль, нижеда хадур рач1арал мушриказул х1ат1ал нижер бут1рузда г1агарлъун рук1ана. Дица аварагасда ﷺ абун: «Я расулаллагъ! Гъезул цоя жиндирго х1ат1аздохун валагъани гъазда нильлъ рихъила гуриц?»-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун: «Я Абубакар! Дуда щибжго рак1алда кколеб к1иго чиясул х1акъальулъ, жидер лъабабилевлъун Аллагъ ﷺ вугел?»-абун. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Жинда Аллагъ разилъаяв Абубакар асх1аб аварагасе ﷺ зарал ккеялда х1инкъун вук1ана, хирияв аварагас ﷺ гъесул рак1 парахат гъабуна Аллагъ ﷺ вуго нильлъгун цадахъ абун.

Аллагъас ﷺ жиндир расуласда ﷺ г1одов виччай ва парахалъи рещт1инабуна. Мушриказда рихъич1ел малаикзабиги рещт1инаруна авараг ﷺ ц1унизе. Гъел капурзабазул раг1иги Аллагъас ﷺ г1одобг1ан гъабуна, гъелдалъун мушрикалги ширкги

إِلَّا تَصْرِفُهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ
أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ
هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ
لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ اللَّهُ
سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُودٍ لَّمْ
تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ
كَفَرُوا السُّفْلَى وَكَلِمَةَ اللَّهِ هِيَ
الْعُلْيَا وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٤٠﴾

х1акъир гъабуна. Аллагъ ﷻ цо гъавулеб «лаилагъа иллааллагъ»- абураб калима буго жиб т1адег1анаб раг1и. Гъеб раг1иялдалъун Аллагъас ﷻ муъминзаби т1адег1ан гъаруна, гуч бугелги гъаруна. Аллагъ ﷻ вуго жиндир амруялъуль гуч бергъарав х1аким.

41. Нуж гъазават гъабизе къват1ире рахъа
я гъал муъминзаби, рек1ун ругониги,
лъелго ругониги, г1олохъанал ругониги
к1одолъарал ругониги.

انْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا
بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ
ذَٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ

Мискинал ругониги бечедал ругониги,
бигъалъи бугониги зах1малъи бугониги.

تَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

Нужее гъеб гъазават гъабизе ц1акъго бокъун бугониги яги бокъуларого,
зах1малъун бугониги. Ва нужеца Аллагъасул ﷻ диналъе г1оло
жигъад гъабе нужер напсаздалъун ва маг1ишаталдалъун.

Гъаб буго нужее лъик1аб жо, жиб т1аса унеб дунялалда разилъун
гъазават гъабизе рахъинч1ого ч1еялдаса. Гъаб амру гъадин бук1ин
лъалев батани нуж Аллагъасул ﷻ ва гъесул расуласул ﷺ
амру т1убазе к1вах1аллъуге. Дунялалъул рокъоб щолев лъик1лъи
буго тушманасдаса бергъинги, гъаниматги, исламияб ракъ к1одолъи
ва бусурбаби г1емерлъи. Ахираталда щолев хайир буго Аллагъ ﷻ
разилъи ва ниг1матазул алжанал.

42. Гъал мунапикъзаби жинда
ах1улеб жо бук1арабани аск1обго
бугеб, бигъаго щолев жо, г1емер
рик1к1ад ине кколарел бигъаябго
сапарги бук1арабани, гъел дуда
нахърилълъине рук1ана Мух1аммад

لَوْ كَانَ عَرَضًا قَرِيحًا وَسَفَرًا قَاصِدًا
لَأَتَّبَعُوكَ وَلَٰكِنْ بَعْدَتْ عَنْهُمْ
الشُّقَّةُ وَسَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَوِ اسْتَطَعْنَا
لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ يُهْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ وَاللَّهُ
يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿٤٢﴾

ﷺ!

Амма Аллагъ ﷻ разилъи т1алаб
гъабун рахъуларо мунапикъзаби, жидее давла щевезе бокъун рахъуна.
Кинниги, жидее ц1акъ рик1к1адаблъун ва зах1матаблъун бихъана
гъеб сапар. Гъедин бугелъул жидер рак1азуль нипакъги бахчун дуге
г1узрабиги рицана гъез.

Хадурги гъел Аллагъасул ﷻ ц1араздалъун гъедаризе руго: «жидер
рес бук1арабани, х1алк1олевани, жалги рахъизе рук1анин нужгун
цадахъ»-абун. Гъел руго жеги ц1ик1к1ун жидер напсазе зулму
гъабулел ва гъел гъалаг гъарулел г1адамал. Аллагъ ﷻ жинда
лъалев вуго гъел мунапикъаз гъереси бицулеб бук1ин. Ва гъезие
щибго г1узро бук1инч1еблъиги рокъор ч1езе. Гъаб аяталда жанибги

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасе ругел мугIжизатаздаса цо мугIжизат буго: Табукалда гъазаваталда вукIаго гъес бицана жал тIад руссун Мадинаялда щвараб мехаль мунапикъзабаца абизе бугеб рагIи. Ибнужаририца ХIибан ибну Зайдидаса хабар бицана: ниж гъазаваталда рахъана Синван ибну ГIамр асхIабгун цадахъ. Гъев Сириялъул ХIимс шагъаралъул вали вукIана. Дида гъеб гъазаваталда вихъана Димашкъ шагъаралдаса цо цIакъ херав чи, жиндир къунсрулги бадир жанир рортарав. Дица гъесда абун: «Я дир инсул вац! (кIудияв чиясда хитIаб гъабула гIарабияз гъаб рагIиялдалъун) Аллагъас ﷻ дуге гIузро бачун буго гурищ? Мун рокъов вукIине лъикI гъечIиш?»-абун. КIудияв чияс абун: «Я дир вацасул вас! Аллагъас ﷻ нилълъ гъазаваталда рахъа абун буго гIолохъанал ругониги херал ругониги. Аллагъас ﷻ жиндис вокъарав чиясул хIалбихъи гъабула цо къварилъиялдалъун, цинги гъев рагъда хвечIого тIад вуссун вачIун цогиги гъазават гъабизе уна. ТIадегIанав Аллагъас хIалбихъи гъабула гъесул лагъзадерил жинца щукру гъабулев, сабру гъабулев, Аллагъ ﷻ гIемер рехсолев, цохIо Аллагъасе ﷻ гурони жинца гIибадат гъабичIев чиясул»- абун.

Цоги бицана: жинда Аллагъ разилъаяв АбутиIалхIат абудев асхIаб жив херав чи вугониги гъазаваталда вахъун, гамида рекIун унаго хвана. ИчIго къо бана ракъдаллъи бугеб бакIалда щоларого гъев хабалъ лъезе. Цинги хабалъ лъуна ва щибго къаркъалаги хисун букIинчIо абун.

Аллагъ ﷻ гурхIаги гъал лебалал бахIарзазда, гъев разилъи тIалаб гъабун жидеца рухI бичарал!

**43. Аллагъ ﷻ тIаса лъугъарав
вуго МухIаммад ﷺ, дудаса
гъел мунапикъазе рокъор чIезе изну
къеялдаса. Жидеца гIузро бицараб**

عَفَا اللَّهُ عَنْكَ لِمَ أَذِنَتْ لَهُمْ حَقِّ يَتَّبِعَنَّ إِنَّ
الَّذِينَ صَدَقُوا وَعَلَّمَ الْكِتَابَ ٥٣

**мехаль гъезул хIал цIехечIого ва гьереси бицуневги битIараб
бицуневги чи ватIа вахъилалде цебе.**

Ай изно къечIого тезе лъикI букIана гъезие, гъел мунапикъзаби ругелъул. Гъаб аяталда жаниб Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг кIодо гъави, гъесул хIурмат гъаби буго: жинда гIайиб чIвалелде цебе аварагасда ﷻ лъазабулеб буго гъеб гIайиб Аллагъ ﷻ тIаса лъугъараб бугилан абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасдаса ккараб жо гIайиб букIинчIо, шаргIалда хилапаб жогIи букIинчIо, гъедин гъечIониги Аллагъас ﷻ гъесда абудев буго гъел мунапикъзаби ругин, тIокIав мун гъезда божуге ва хIалбихъи гъабун хадуб гурони гъезул рагIи басуге абун.

Мужагъидица абун: гъаб аят рештIинабуна мунапикъзабазул

х1акъальулъ. Гъез жидеда гьоркъобкъот1и гъабун бук1ана: гъазаваталда рахъинч1ого рук1ине Аварагасдаса صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ изну т1алаб гъабизе, гъес изно къуниги, къеч1ониги къват1ир рахъич1ого рук1ине-абун.

Гъаб иш гъадин бук1ин баян гъабун т1адег1анав Аллагъас хадубги абулеб буго:

44. гъазаваталда рач1инч1ого рокъор ч1езе изно т1алаб гъабуларо Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Аллагъасдаги ахираталдаги иман лъурал г1адамаз ва жидер напсалдалъунги маг1ишаталдалъунги гъазават гъаби гъезне рихуларо.

لَا يَسْتَعِدُّنَا الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ
وَأَنْفُسِهِمْ لِلَّهِ عَلَيْهِمْ بِالْمُتَّقِينَ ﴿٤٤﴾

Гъел муъминзабазда лъалелъул Аллагъасул جَلَّالُهُ диналгъе г1оло гъазават гъабурал мужагъидазе Аллагъас جَلَّالُهُ къач1ан ругел к1удиял ниг1матал. Гъеб жо кодоса борч1изе кин гъез биччалеб? Жиндаса х1инкъарал муъминзабазул х1ал жинда лъалев вуго Аллагъ جَلَّالُهُ.

45. Х1акълъунго дудаса изну т1алаб гъабулел г1адамал руго Аллагъасдаги ахираталдаги иман лъеч1ел, жидер рак1азулъ шаклъиги бугел ва щиб гъабилеб лъаларого х1айранлъун сверселел ругел.

إِنَّمَا يَسْتَعِدُّنَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ
وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَارْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ فَهُمْ فِي
رَيْبِهِمْ يَتَرَدَّدُونَ ﴿٤٥﴾

46. Гъал мунапикъазе мунгун цадахъ гъазаваталда рахъине бокъун бук1арабани жидеца ярагъги квен-т1ехги х1адуризе бук1ана.

﴿لَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَعَدَّوْهُ عُدَّةً
وَلَكِنْ كَرِهَ اللَّهُ نِيَعَانَهُمْ فَتَبَطَّهْمُ وَقِيلَ
أَقْعُدُوا مَعَ الْقَاعِدِينَ﴾ ﴿٤٦﴾

Гъаз щибго х1адурилъи гъабич1о, гъелъ бицунеб буго гъезне гъазаваталде рахъине бокъун гъеч1еблъи. Кинниги Аллагъасеги جَلَّالُهُ бокъун бук1инч1о гъел нужгун цадахъ рахъине. Гъез рагъдаги нуже хиянат гъабизе бук1ана ва х1инкъулел харбал рицун муъминзабазул къуват хвезабизе бук1ана. Аллагъас جَلَّالُهُ гъел к1вах1ал гъаруна, гъезул къасдги хвезабуна ва гъезда абуна: «Нуж рокъор рук1а руччабазда ва лъималазда аск1ор»-абун.

47. Нужгун цадахъ гъел рач1ун рук1арал ани гъез нуже цо квешлъи ва пасалъи гурони гъабизе бук1инч1о. Нужеда гьоркъор мац1 гъабун ва хъубаб хабар бицун хъвадизе рук1ана нуж цо-цазде тушманлъи гъабиялде рачине, нужер

لَوْ خَرَجُوا فِيكُمْ مَا زَادُوكُمْ إِلَّا خَبَالًا
وَلَا وَقَعُوا إِلَّا لَكُمْ يَبْعُونَ كُمْ الْقِتْنَةَ
وَفِيكُمْ سَمْعُونُ لَهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ
بِالظَّالِمِينَ ﴿٤٧﴾

боги биххизабизе бук1ана. Нужеда гьоркьор гьезда г1енеккулел ва гьезул раг1и берцин бихьулел жидер иман ва г1акъло заг1ипал г1адамалги рук1инаан. Х1акълъунго Аллагъ жинда лъалев вуго гьел зулмуял мунапикъазул х1ал. Гьезул рак1азда бугеб жо лъала Т1адег1анав Аллагъасда.

48. Гьез гьалдаса цебеги гьабун
бук1ана дуе зарал ва питна лъугъине
бокъараб г1амал.

لَقَدْ ابْتَغُوا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ وَقَبِلُوا لَكَ
الْأُمُورَ حَتَّىٰ جَاءَ الْحَقُّ وَظَهَرَ أَمْرُ اللَّهِ
وَهُمْ كَاذِبُونَ

Ух1удалда рагъдацин швеч1ого ибну
Салул абулев мунапикъ лъабнусго г1адав
чиги цадахъ вачун нахъ вуссун ана. Дур амру т1убан гут1изе, дур
дин хвезабизе г1емер х1илабиги ургъана гьез. Аллагъасул جَلَّالَهُ
квербакъи бач1ун диналъе къуват швезег1ан ва гьеб исламияб
дин цогидал диназдаса бергъинег1ан. Мунапикъаз х1илла-макро
г1емер гьабуна. Ва киг1анго гьезие рихун бугониги исламияб дин
загъирлъана ва бергъана.

Ибнукасирица абуна: Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг
Мадинаялде вач1араб мехаль гьесда данде киналго капурал
г1арабиял цоцаль рекъон рагъулел рук1ана. Ягъудиязги
Мадинаялгъул мунапикъазги х1алк1вараб жо гьабуна Аллагъасул
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дин гъукъизе абун. Ахирги исламияб дин загъирлъун
цебехун ине бай бихъидал, Бадроялгъул рагъда аварагги
бергъиндал, Ибнуубайу абулев мунапикъас абуна: «Гъанже гьаб
амроcebехун унеб буго»-абун. Цинги гьел загъиралда исламалде
рач1ана ва амма жанисан рак1ал къойидасан къойиде аварагасда
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ х1алхъублъун, щидал ц1ун лъугъулел рук1ана. Гьеб буго
Т1адег1анав Аллагъас: «Киг1анго капурзабазе риханиги» абураб
раг1иялдаса мурад-абун.

49. Гьел мунапикъзадаса цо чи вуго
жиндие рокъов ч1езе изно къейин ва
гъазаваталда вачун жив мунагъ-х1акъ
бугеб жоялда ккезавугеян абулев.

وَمِنْهُمْ مَّنْ يَقُولُ أَتَذَنَّبِي وَلَا تَقْتَتِي
إِلَّا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا وَإِنَّ جَهَنَّمَ
لَمَحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ

Гъав вуго Алжаду ибну Къайс абулев чи.

Аллагъасул свалат сала лъеяв аварагас Банул-асфар абулел г1адамазда
гъазават гьабизе вахъаян абураб мехаль, жинца абурав: «Дун рокъов
те, дида руччабаздаса сабро гьабизе к1оларо»-абун.

Гъал г1адамал питнаялда жанир ругел руго: гьел Аллагъасул
جَلَّالَهُ диналъе г1оло гъазаваталда рахъунел гьеч1елгъул. Питнаялгъул

тлерхьунги руго жидеца купроги нипакъги загьир гьабун. Гьел жужах1алъул бишун гьокъияб гвендинир руклунелги руго. Х1акълъунго жужах1алъул г1азаб буго капурзабазда ц1акъ сверун лъугъулеб. Гьезие рорч1изе бак1го гьеч1о. Ц1адул жанисан ц1ураб, сверухъ маххул сангар бугеб хъалаялда релълун бук1уна гьезие жужах1.

50. Дуда ва муъминзабазда цо лъик1лъи щвани гьел мунапикъазе рихулеб буго. дуда цо къварилъи щвани гьел роххулел руго ва жидеца абулеб буго: «нижеца нижго ц1унана гъав чигун цадахъ къват1ир рахъич1ого»-абун, ва гьел роххун, разилъун жидерго ишалде унел руго.

إِنْ تُصِيبَكَ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ وَإِنْ تُصِيبَكَ مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ أَخَذْنَا أَمْرًا مِنْ قَبْلٍ وَيَسْتَوَلُوا وَهُمْ قَرِحُونَ ﴿٥٠﴾

51. Дуца гьезда абе Мух1аммад ﷺ, нижеда щвезе гьеч1о Аллагъас ﷻ хъвараб ва къадар гъабураб жо гурони. Гъев вуго нижер хан ва к1удияв. Гъев Аллагъасда ﷻ таваккал т1амизе т1адаб буго киналго муъминзабазда.

قُلْ لَنْ يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿٥١﴾

52. Дуца гьезда абе Мух1аммад ﷺ, нужеца хъаравуллъи ккун гьеч1о нижее к1иги лъик1лъи щвеялда гурони: рагъда бергъун, Аллагъас ﷻ квербакъун, гъанимат шун т1ад руссин, яги шагъадат шун алжаналъул агълолъун рук1ин. Гъаб к1иги жо буго нижее ц1акъ бокъараб ва нижеца т1алаб гъабулеб. Амма нижеца хъаравуллъи ккун буго Аллагъас ﷻ нужее жиндир рахъалъан г1азаб гъабиялда, яги нижер квераздалъун г1азаб гъабиялда. Нуж хъаравуллъи ккун рук1а! Нижги хъаравуллъи ккурал руго нужеда щолеб балагъалда-абун.

قُلْ هَلْ تَرَى صَوْنَ بِنَا إِلَّا إِحْدَى الْحُسَيْنَيْنِ وَنَحْنُ نَرَى صَبْرَكُمْ أَنْ يُصِيبَكُمْ اللَّهُ بِعَذَابٍ مِنْ عِنْدِهِ أَوْ بَأْسٍ بِيَدِنَا فَتَرَى صَوَّا إِنَّا مَعَكُمْ مُتَرِصُونَ ﴿٥٢﴾

53. Дуца абе Мух1аммад ﷺ, гьел мунапикъазда: нужеца напакъа къуниги гъеб Аллагъас ﷻ къабул гъабуларо. Нужеца рак1 разилъун къуниги яги бокъич1ого къуниги гьелъул нужее щибго мунпаг1ат гьеч1о. Нуж Аллагъасда ﷻ мут1иг1лъич1ел пасикъал г1адамал ругелъул.

قُلْ أَنْفِقُوا طَوْعًا أَوْ كَرْهًا لَنْ يَقْبَلَ مِنْكُمْ إِلَّا كُمْ كُنتُمْ قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٥٣﴾

Гьесул амруялда нахърилъгъинчӀел, рекӀелъ иман гьечӀел руго.

54. Гьел мунапикъзабаца Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ **диналъе гӀоло гъазават гъабизе**
кумекалъе къолеб боцӀи-мал Аллагъас
جَلَّ جَلَالُهُ **къабул гъабунгутӀи буго, гьел**
рукӀиналъе гӀоло жидеца Аллагъасдаги
جَلَّ جَلَالُهُ **гьесул расуласдаги** صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **иман**
лъечӀел. ЖамагӀатгун цадахъ как
базе масжидалдаги рачӀунарел, цӀакъ

وَمَا مَنَعَهُمْ أَنْ تُقَبَّلَ مِنْهُمْ تُقَبَّلَتْهُمْ
إِلَّا أَنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ
وَلَا يَأْتُونَ الصَّلَاةَ إِلَّا وَهُمْ
كَسَالَى وَلَا يُنْفِقُونَ إِلَّا وَهُمْ
كَارْهُونَ ﴿٥٤﴾

захӀмалъун, кӀвахӀалъун гурони. Жидеца гьеб как гӀадамазе
гӀоло балеб бугелъул. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ **диналъе гӀоло напакъаги**
къоларел жидеда рихун, бокъичӀого гурони.

Гьеб жо жидее бугеб зулмолъун рикӀкӀунеб бугелъул. Гъаб как
баялдалъун ва напакъа къеялдалъун жидее ахираталда кири букӀинги,
алжан букӀинги гьезда лъалеб гьечӀо. Гьел гьечӀо ахираталда иман
лъурал.

АлбахӀро абулеб тафсиралда абулеб буго: ПӀадегӀанав Аллагъас как
байги, напакъа къейги цадахъ рехсана, гъаб кӀиябго букӀиналъе гӀоло
бищунго хирияб гӀамал: как бай буго черхаль гъабулеб гӀамалалъул
бищун хирияб, Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гӀоло боцӀи-мал къейги буго
садакъабазул бищун хирияб. Гъаб кӀиябго жо гъабизе кӀвахӀалав чи
вуго мунапикълъиялъул сипат чорхаль бугев-абун.

55. Дуда цӀакъаб жолъун бихъуге я
гъав муъминчи, дица гьел мунапикъазе
къураб бечелъиги, гьезул лъимал-
хъизанги ва мун гьелда гӀажаиблъуге.

فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَا أَوْلَادُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ
اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَيَزْهَقَ أَنْفُسَهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿٥٥﴾

Гьеб буго загъиралда жидее бугеб нигӀмат,
ва амма хӀакъикъаталда гьеб буго гьезие бугеб гӀазаб. Пемеераб
гӀакъуба-къварилъи бихъун данде гъабула гьез дунялалъул магӀишат,
ахиратада жидеего рекӀел бакъваялде буссула. **Аллагъасе** جَلَّ جَلَالُهُ
бокъун буго гьеб магӀишаталдалъун ва лъималаздалъун гьезие
дунялалдаго гӀазаб гъабизе: Гьезул лъимал муъминзабаца чӀван ва
гьезул боцӀи-малги давлаялъе бахъун. **Ва гьезул рухӀалги росизе**
капураллъун рукӀун, гьелдалъун ахираталда жидее гъабулеб
гӀазабги цӀикӀкӀизе.

56. Гьел мунапикъзаби Аллагъасул
جَلَّ جَلَالُهُ **цӀаралдалъун гьедулел руго жал**
нужгун цадахъ ругин, нужецаго гӀадин

وَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنْكُمْ وَمَا هُمْ
مِنْكُمْ وَلَئِنْ هُمْ قَوْمٌ يَفْقَهُونَ ﴿٥٦﴾

иман лъурал ругин абун. Гьел нужгун цадахъ гьеч1о жидер
рак1аздалъун.

Гьел руго жал х1инкьун ругел г1адамал, нужеца мушрикалго
г1адин жалги ч1валин абун. Гьедин бутелъул гьел муъминзабилъун
ч1ун руго ва гьелдаги т1аде гьересияб гьаги гьедулеб буго.

57. Гьезда батулел ани нужедаса рорч1ун **لَوِ يَجِدُونَ مَلَجًا أَوْ مَغْرَبًا أَوْ مَخْرَجًا**
к1анц1изе бак1 гьел ц1унулел, гьезие **لَوَلَوْ أَلَيْهِ وَهُمْ يَحْمَحُونَ** ٥٧
кумек гьабулеб, яги ракуль гвендал
ратаниги, кьуруль нохъаби ратаниги,
гьел ц1акъ хехго ине ругоан гьел бак1алде: т1урун унеб
боц1иялда рельтъун.

Гьедиг1анги мунапикъзабазе нуж рихарал руго, нуж гьезул раг1абаз,
загъираб г1амалалъ, гьересияб гьяял гуккизе рук1унге!

58. Гьездаса цо кьукъа буго Мух1аммад **وَمِنْهُمْ مَّنْ يَلْمُكَ فِي الصَّدَقَاتِ فَإِنْ**
дур садакъа бикъиялда **أَعْطَوْا مِنْهَا رِضْوَانًا لَّنَّهٗمْ يَعْطَوْنَ مِنْهَا إِذَا**
жидеца г1айиб ч1валел. Жидее гьел **هُمْ يَسْخَطُونَ** ٥٨
садакъаялдаса цо бут1а кьуни гьел
лъик1аблъун рик1унел буго, кьеч1ого
тани дуда г1айиб ч1валел буго ва дуда щимги бахъунел буго.

59. Гьел мунапикъал рук1аралани **وَلَوْ أَنَّهُمْ رَضُوا مَا آتَاهُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ**
Аллагъасги **وَقَالُوا احْسِبْنَا اللَّهُ سَبْقُوتَنَا اللَّهُ مِنْ**
кьураб жоялда разилъун **فَضْلِهِ وَرَسُولُهُ وَإِنَّا إِلَى اللَّهِ رَاغِبُونَ** ٥٩
рук1унел ва жидецаги абулел: «Нижее
г1ей гьабулев Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ** вуго, хадубги
Аллагъасги **جَلَّ جَلَالُهُ** гьесул расуласги **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** кьела нижее жиндир
рах1маталдаса,. Нижер хьул лъолел ва нижее лъик1лъи щолел
Т1адег1анав Аллагъ вуго»-абун.

Гьел жидее лъик1аб бук1ина ва дуныл-ахираталда жидее
бахъибуголгьялгье сабабги бук1инаан.

60. Паризаяб закат ва гьел кьолеб **﴿إِنَّمَا الصَّدَقَتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ**
бак1 бицун Т1адег1анав Аллагъас **وَالْعَمِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمَوْلَاةِ فَلَوْ لَهُمْ**
абулел буго: Садакъа жидее кьезе **وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَرَمِينَ وَفِي سَبِيلِ**
кколел г1адамал руго: мискинзаби, **اللَّهِ وَأَنَّ السَّبِيلَ فَرِيضَةٌ مِّنَ اللَّهِ**
пакъирзаби, закаталда т1ад х1алт1и **وَاللَّهُ عَلَيْهِ حَكِيمٌ** ٦٠
гьабизе тарал х1алт1ухъаби, жал
исламалда рач1иялда хьул лъурал
г1адамалги, лагъзадериеги кьела жал
тархъун ине кумек гьабун, жидеда т1ад налъи бугел г1адамазеге,

Аллагъасул **جَلَّالَهُ** диналъе гІоло гъазават гъабулел гІадамазегі, сапаралда ругел, жидер хІажалъи бугел гІадамазегі къела. Гъаб буго Аллагъас **جَلَّالَهُ** гъабураб парз ва хІукму. Аллагъ **جَلَّالَهُ** вуго жинда кинабго жо лъалев ва жинца хІукму-гадбир битІараб гъабулев хІаким.

Пиризяб закат ва сахІ жидее къолел гІадамазул микъго тайпа буго. ТІадегІанав Аллагъас гъел киналго цІохІо аяталда жанир баян гъаруна. Гъезул хІал баян гъаби ва гъезие къолел къадар бици пикъгъиялъул масъала бугониги гъаб бакІалда цодагъабго баян бицизе рекъараб буго: бусурманчиясда лъазе кколел масъала бугелъул паризяб закаталъул масъала.

1) Мискинчи абула жиндир хІалтІи пиша бугониги, даран-базар бугониги, боцІи-панз бугониги гъеб жиндир хІажатазе гІураб къадаралъ гъечІев чиясда. Цо-цо гІалимзабаца мисал бачун абула жиндир хІажатазе нусго гъуруш харж унеб бугони жиндие кІикъоялда анцІго гъурушалдасан тІадехун нусго гъурушалда швезегІан гъоркъоблъиялда бугеб къадар камулев чи вуго гъев абун.

2) Пакъирчи абула жиндир хІалтІи гъабизе, даран гъабизе рес гъечІев, чорхоль гІузо бугев ва цогидалги гІузрабаздалъун жиндие хІажатаб нусго гъурашалъул кІикъоялда анцІгоялдасаги дагъаб гъуруш гурони жинда батинабизе кІоларев чиясда. Гъединго пакъирзаби абула эбел эмен гъечІел, жидер боцІи-мал гъечІел лъималаздаги, гъабизе хІалтІи цолел бугониги гъеб хІалтІи гъабизе рес гъечІев чиясдаги.

Аллагъасе **جَلَّالَهُ** гІоло гІилму цІалулел мутагІилзаби пакъираллъун рикІкІуна гъел хІалтІи гъабизе рахъани жидер гІилму цІали холеб букІиналъ. ГІилму малъиялда ва лъазабиялда тІад чІарав гІалимчиги пакъирав вукІула: гъесие цоги харж бачІулеб бакІ гъечІони ва гъесие хІажатаб жо чІезе гъабулев чи гъечІони. Бищунго захІматаб жо буго гъеб инсанасул хІажалъи щибаб заманаялъ батІи-батІияб букІунеб букІин ва гъеб шаргІалдаги боцун шаргІияб хІажалъи буголъи чІезаби. Масала цо къавм бугони жидер кваналел квенги тІад ретІулеб ретІелги гурони цоги магІишат гъечІеб, гъезул мискинав чи вукІуна гъеб квенги ретІелги гІоларого вугев чи. Гъезул пакъирав чи вукІина гъеб ретІел-квен цоларого вугев чи.

Цоги къавм бугони ретІел квеналда тІадги мина-милк бугел, рокъоб къайи матахІ бугел, бокъоб боцІи бугел. Гъаб къавмалъул мискинчи вукІуна гъезул гъоркъохъев чиясул хІалалда воцун (къияс гъабун, сравнение) гъев гъоркъохъев чиясда жиндир магІишат бахунарев. Гъев чи мискинав кин вукІунев абун гъаб къавмалъул цо-цаде гъабулел

бухъенги, ригъин цлаги, цоцазул гябулеб хъатирги гъезул гьоркъохъев чиясул даражаялда буклуна, гьелдаса гьоркъехун вугев чиги гъеб къавмалда гьоркъов нахъкъарав, жиндир рагIи гIамалалъул кьимат дагъ гябулев вуклуна. Гьедин бугелъул шаргIаль цо чи жиндие хIажатаб щинаб жо бугев, жиндир къадро кьимат гябулев вугеб мехаль, гьесда цадахъ ва аскIов вугев чиги гьесул даражаялда вукIине гъавейин абун тIад къан буго бусурбабада.

Гъадин бугелъул цо чи мискинав вукIин, яги пакъирав вукIин хал гябула гъеб къавмалъул гIаммаб хIал хал гъабун ва гъеб хIукмо гябула щибаб росдал ва шагъаралъул гIалимзабаца. Гъаб масъала тIаде бачIарав чияс жиндир закат сахI, шаргIалда битIун ккезабизе яхI бахъизе ккела.

3) Закат-сахIалъул гIадло низам гъабизе, гъеб цIунизе, закаталъул боцIи хьихъизе ва бикъизе имамас, къадияс, дибирас тарав чиясе гьесул хIалтIул мухъ къола закаталъул боцIи-малалдасан.

4) Исламалда раkI гьетIизабизеян абун исламалъул авалалда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас цо-цо къавмвзул церехъабазе купру-ширкалда ругониги гъаниматалдаса ва закаталдаса бутIа къолеб букIана. Гъеб хIукму гъаб заманаялъ хIалтIизе гябуларо ва паризаяб закат сахIалдаса бусурман чиясе гурони бутIа къоларо.

Гъаб ункъабилеб къукъаялъе къолеб бутIа къезе бегъула гъанже исламалда рачIарал, жегиги жидер иман камиллъичIел гIадамазе, гъезул исламияб дин бокъи цIикIизе ва гъезда хадур ругел гIадамалги исламалда рачIизе сабаблъун букIиналъе абун ният гъабун.

5) Лагъзал ругеб мехаль жидер сайидас лагъ хIалтIизе толеб шаргIияб хIукму букIана тIад боцIи къотIун (тIад налти лъун цо пуланаб къадар боцIи-малги лъун). Гъел лагъзал тархъи исламалъул мурад бугелъул, паризаяб закат сахIалдаса цо бутIа къола гьедин хIлтIизе тарав чиясе: жинца гъеб сайидасе къезе ва жив хехго тархъун хIурияв (узденав) чи лъугъизе. Гъаб хIукму гъанжеги хIалтIизе гябула гъединал лагъзал ругони.

6) Жидеда тIад налти бугел гIадамазеги къола закат сахIалдаса цо бутIа гъеб налти борхизе кумек гъабун. ГIемерисел гIалимзабаца жинда налти бугесе закат къезе бегъила абуна гъеб налти Аллагъасда ﷻ гIассилъун, хIарамаб жо гъабун ккараб бугониги, гъеб закат къолеб ва босулеб заманаялъ жинца тавбо гъабун бугони. Бусурбабазда гьоркъоб маслахIат гъабун, исламияб жамагIаталъул гIаммаб хIажат тIубан жинда налти ккарав чиясе, гъев бечедав вугониги къола налти бецIизе гIураб къадар.

7) Ибну сабил абула сапаралда ругел гладамазда. Гъезиеги закаталдаса цо бутла кьола гъеб закат кьолеб мехалъ гъел росуль ругони ва жидер хлажат бицун жидее закаталдаса кьеанги абун.

8) Сабилуллагъ абула Аллагъасул ﷺ диналгъе глао жигъад гъабулел гладамазда. Гъезие закаталдаса кьола жидее хлажатаб жо: ярагъ босизе бугониги, ретел-хъит ва тлад реклунеб жо босизе бугониги. Жигъад гъечлеб баклалда гъаб бутлайлдаса кьола Аллагъасул ﷺ диналда халкъ ахлулел гладамазе: тлехъ хъвалел, ваглаза-насихлат тлад бугел дискал, касетаби рахъулел ва гъелда рельтъараб хлалти гъабун исламияб дин тладегланлъиялгъе квербакъи гъабулел гладамазе. Закаталгъе бахъараб ва бикъулеб боцлмал глемераб бугони, жидее закат кколезул киназего щвезабила. Дагъаб жо бугони бицунго хлажат цлклкларазе къела. Клал биччан кьоаль бахъараб сахл гладаб дагъаб жо бугони цохло чиясе кьуниги бегъула.

61. Гъел мунапикъаздаса цо кьокъа буго жидер мацлалдалгъун аварагасе зарал гъабулел. Гъез абулеб буго авараг жинда раглаарабщинаб жоялда божулев, гъеб ритлухъ гъабулев вуго абун. Дуца гъезда абе Мух1аммад ﷺ, гъев авараг жив божулев вуго ва амма лъиклабги квешабги жо батла гъабизе лъалев, битлараб хабаралда божулев, гьересиялда божуларев вуго. Жинца Аллагъасда ﷺ иман лъурав вуго. Гъединго муъминзабазда божулев, гъез бицараб жоги ритлухъ гъабулев вуго.

Гъезул иманалгъул ритлухълги лъан, гъезул хлал лъан.

Амма мунапикъаз бицараб жоялда жив гленеккун вугониги гъеб ритлухъ гъабун, гъелда божун вуклунаро, гъезул хлал жинда лъалелгъул. Муъминзабазе рах1матлгъунги вуго гъев авараг. Жидеца иман лъеялгъе сабаблгъун хирияв авараг ﷺ вуклун, жидеца Аллагъасул расулгасе ﷺ зарал гъабулел гладамазе буклине буго цлакъ квешаб глазаб. Алагъасул хликматалдалгъун дунялалгъул рокъор къватлир ч1вазарич1лого тунилан Тладегланав Аллагъ ва гъесул расул ﷺ мунапикъзабиги гъезул хлалги лъаларого гъечло.

62. Аллагъасул ﷺ цлар бахъун нуже гъедарулел руго гъел мунапикъзаби, нуж рази гъари бокъун, амма Тладегланав Аллагъги, гъесул расулги ﷺ вуго

وَمِنْهُمْ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ
هُوَ أَذُنٌ فَلْأُذُنٌ حَيْرٌ لَّكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ
وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِينَ وَرَحْمَةٌ لِلَّذِينَ
آمَنُوا مِنْكُمْ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ رَسُولَ
اللَّهِ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦١﴾

يَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ لِيَرْضَوْكُمْ وَاللَّهُ
وَرَسُولُهُ أَحَقُّ أَنْ يُرْضَوْا إِنْ كَانُوا
مُؤْمِنِينَ ﴿٦٢﴾

жал рази гъаризе кколел.

Гъезие мутлѣг1лѣун, гъезул амру-нагъю т1убан, аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ амру к1одо гъабун. Гъел г1адамал иман лъурал ругони, гъез Аллагъги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъесул расулги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рази гъаризе ккола, хадуб муъминзабиги рази гъаризе ккола.

63. Гъазда лъаларогойиш бугеб

Аллагъасдаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъесул расуласдаги

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ тушманлѣи гъабурал, гъезда

данде къецандарал г1адамазе абадияб

жужах1алъул ц1а бук1ин ва гъенир

жанир даимго рук1инелъун лъугъинарулеблѣи. Гъаб буго

ц1акъ к1удияб г1одобег1анлѣи ва х1акъирлѣи.

أَلَمْ يَغْمُوا أَنَّهُ وَمَنْ يُحَادِدِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ
فَأَن تَكُونَ نَارُ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا
ذَلِكَ الْخِزْيُ الْعَظِيمُ ﴿٦٣﴾

64. Мунапикъзаби х1инкъунги рук1ула

жидер х1ал бицун Аллагъас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

Къуръан решт1инабиладай ва жидер

рек1елъ бугеб нипакъ г1адамазе

загъирлѣиладай абун. Дуца гъезда абе

Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, нуж рук1а Аллагъасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дин махсароде

гъабулел абун, Аллагъас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ загъир гъабизе буго нуж жиндасан

х1инкъун ругеб жо.

Нужер нипакъ ва муъминзабазда бугеб тушманлѣи Аллагъас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ загъир гъабизе буго ва гъелдалъун нуже г1одорег1анлѣиги щевезе буго.

يَحْذَرُ الْمُنَافِقُونَ أَنْ تُنْزَلَ عَلَيْهِمْ
سُورَةٌ تَتَّبِعُهُمْ بِمَا فِي قُلُوبِهِمْ قُلِ اسْتَغْنَوْا
إِنَّ اللَّهَ مُخْرِجٌ مَا تَحْذَرُونَ ﴿٦٤﴾

65. Дуца гъезда гъикъани шай нужеца

Аллагъасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ диналдаса хабар бицунеб

абун, гъез абизе буго ниж гъадинго хабар

бицунел, рек1ел гъей гъабулел рук1анин

абун. Дуца гъезда абе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,

нуж Аллагъасдалъун, гъесул Къуръаналдалъунги, гъесул

расуласдалъунги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рек1ел гъей гъабулелиш ругел, гъел

махсароде гъарулел харбалги рицун?-абун.

وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا
نُحْوَصُ وَلَعَبًا قُلْ أَيْلَهُ وَعَ الْيَتِيمَ
وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦٥﴾

66. Нужеца гъанже г1узраби рачуге!

Нуж руго иман лъун рук1ун хадур

капурлъарал г1адамал. Гъересиял

гъаялги гъедун нуж гаргаданиги щибго

гъель нуже мунпаг1ат гъабиларо.

Нужер цо къокъа жидеда т1аса лъугъун таниги: жидеца тавбо

гъабурал ва Аллагъасе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ бац1адаб дин гъабиялда руссарал,

цог1идаб къокъаялъе г1азаб гъабила. Гъеб къокъа жидерго

لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ إِن
تَعُفْ عَن طَائِفَةٍ مِّنْكُمْ تَعَذِّبْ طَائِفَةً
يَأْتِيهِمْ كَأَنُؤَامُ مُجْرِمِينَ ﴿٦٦﴾

нипакъалдалги Аллагъасда جَلَّالَهُ гласилъиялдаги тIад чIей сабаблъун.

67. Киналго мунапикъзаби: бихъиналги руччабиги цоцазул гьудулзаби руго, цоцалъе рекъаралги руго жидер нипакъалъуль ва иманалдасан рикIкIалъиялъуль. Квешаб жоялдалъун жидеца амру гъабулел руго ва лъикIаб жо гъабиялдаса жидеца гIадамал нахъчIвалелги руго. Аллагъасул جَلَّالَهُ

диналъе гIоло напакъа къеялдаса жидеца кверал ккурал (гъеб къоларел) руго. Гъезда Аллагъ جَلَّالَهُ кIочана ва гъесие мутIигIлъи ва гIибадат гъаби тана. Аллагъасда جَلَّالَهُ гъелги кIочана ва жидер къосиналъуль тана, жиндир рахIматалдаса ратIа гъаруна. ХIакълъунго мунапикъзаби руго Аллагъасе мутIигIлъиялдаса рахъарал пасикъзаби. Аллагъасда جَلَّالَهُ гласилъиялъуль ва къосиналъуль жал тIерхъун ругел гIадамал.

68. ТIадегIанав Аллагъас къотIи гъабун буго мунапикъал бихъиназеги, руччабазеги, гъединго киналго капурзабазеги жужахIалъул цIа букIине бугилан ва гъел даимго гъенир жанир рукIине ругилан. Гъезие гIураб гIазаб буго гъеб жужахIалъул гIазаб ва гъелдаса цIикIкIараб цоги гIазаб гъечIо. Аллагъас جَلَّالَهُ гъел рикIкIад гъаруна жиндир рахIматалдаса ва гъел даимго жужахIалда жанир рукIунеб гIазабги буго гъезие.

69. Нужедаса цере рукIарал умматазул капурзабазда рельтъун буго, я гъал мунапикъзаби, нужер хIал. Гъел рукIана нужедасаги магIишат, лъимал-хъизан гIемерал ва жидер чурхдул къуватал.

Гъедин бугониги Аллагъас جَلَّالَهُ гъел гъалаг гъаруна. Гъазда щвараб гIадаб гъалагIъи нужеда щвеялдаса хIинкъа нуж. Гъел цересел капурзабаз дунялалъул лазатал росана жиде

الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ بَعْضُهُمْ مِنْ
بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمُنْكَرِ
وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوفِ وَيَقْبِضُونَ
أَيْدِيَهُمْ نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ إِنَّ
الْمُنَافِقِينَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٦٧﴾

وَعَدَ اللَّهُ الْمُنَافِقِينَ وَالْمُنَافِقَاتِ
وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا
هِيَ حَسْبُهُمْ وَلَعَنَهُمُ اللَّهُ وَلَهُمْ
عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٦٨﴾

كَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً
وَكَثُرَ أَمْوَالُهُمْ وَأُولَدًا فَأَسْتَمْتَعُوا
بِخَلْقِهِمْ فَاسْتَمْتَعُوا بِخَلْقِكُمْ
كَمَا اسْتَمْتَعَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ
بِخَلْقِهِمْ وَخُضُّوا كَالَّذِي خَاضُوا
أُولَئِكَ حِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا
وَالْآخِرَةِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٦٩﴾

Аллагъас جَلَّالَهُ къадар гъабураб х1алалъ. Нужецаги дунялалъул лазат босана дол цересез босараб г1адин. Дол цересел капурзабиго г1адин нужги лъугъана бат1улаб жоялтъулъ ва къосиналъулъ. Гьел капурал ва мунапикъал г1адамал руго жидер г1амалал дунялалда ва ахираталда г1адада хварал ва ахираталда жидее жужах1 бугел. Гьел г1адамал руго т1убанго ч1орого хут1арал ва бахъикъосарал.

70. Гъазухъе бач1инч1иш жидеда цере рук1арал умматазул къиссаби: Нух1ил къавмалъул, Г1адилазул, Самудазул, Ибрагъимил къавмалъул, Мадяналъул агълоялъул, Лут1ил къавмалъул.

أَلَمْ يَأْتِهِمْ نَبَأُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَوْمِ
نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَقَوْمِ إِبْرَاهِيمَ
وَأَصْحَابِ مَدْيَنَ وَالْمُؤْتَفِكَاتِ أَتَتْهُمْ
رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانَ اللَّهُ لِيَظْلِمَهُمْ
وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٧٠﴾

Кин гьел Аллагъасда جَلَّالَهُ г1асилъарал ва кинаб бат1и-бат1ияб г1азаб Аллагъас جَلَّالَهُ жидее гъабурабги. Гьелъул пикру кин гъабулареб ва Аллагъасдаса جَلَّالَهُ х1инкъун тавбо гъабун чай руссунарел.

Гьел умматазухъ жидер аварагазаби عَلَيْهِمُ السَّلامُ рач1ана Аллагъасул جَلَّالَهُ рахъалъан х1акъал х1ужаби ва муг1жизатал росун, амма гъез гьел гьереси гъаруна. Аллагъ جَلَّالَهُ вугольчи1о жинца зулму гъабулевлъун ва щибго сабаб гъеч1ого жиндир лагъзадерида г1азаб биччалевги. Кинниги гьел умматал жалго ругольана жидерго напсазе зулму гъабураллъун. Аллагъасда جَلَّالَهُ инкар ккуна, аварасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мут1иг1лъчи1о, ракъалда пасальаби ва г1асилъаби гъаруна. Гьал мунапикъал ва капурал г1адамал сунда божун ругел ва гьел кин х1инкъуларел Аллагъасда جَلَّالَهُ г1асилъизе. Аллагъасул جَلَّالَهُ щим бахъи жидеда щвараб мехалъ гъезие хвасарлъи бук1ине гъеч1олъи х1акъаб буго.

71. Муъминал бихъинал ва муъминал руччаби цоял цоязе вализаби руго. Гъудулзаби руго, цоцазе квербакъулелги руго. Жидеца лъик1алдалъун амру гъабулел, квешалдаса нагъю гъабулелги руго. Жидеца паризаял какал ралел ва паризаяб закат къолел руго.

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ
بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ
الْمُنْكَرِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ
الزَّكَاةَ وَيُطِيعُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُولَئِكَ
سَيَرْحَمُهُمُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٧١﴾

Аллагъасе جَلَّالَهُ ва гьесул расуласе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мут1иг1алги руго. Гьал муъминзаби руго жидеда ахираталда Аллагъ جَلَّالَهُ гурх1улел.

Тіадегіланав Аллағьас гьал муьминзаби жиндир нигматазул алжаналтьуре лъугьинарула. Хіакъльуно Аллағь вуго жив гучав, кинавбого жоялдаса жив бергьунев ва жиндаса щивго бергьунарев. Жинца гьабулеб жоялтьул гіадло битларав хіикмат камилавги вуго.

72. Тіадегіланав Аллағьас кьотіи гьабун буго киналго муьминзабазе: бихьиназе ва руччабазе алжанал рукіине ругин, жидеда жанисан гіорал чвахулел, даимго рукіинелъун гьел алжаналтьуре лъугьинарула. Лъикіал, берцинал, лазатал жанир чіолел бакіалги руго гьел алжаназуль.

وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسْكَنٌ طَيِّبٌ فِي جَنَّاتِ عَدْنٍ وَرِضْوَانٌ مِّنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٧٢﴾

Гьаб киналдасаго кідудияб, жинда хьул лъолеб жо Аллағь ^{جَلَّ جَلَالُهُ} разилъиги буго. Гьаб буго ціакъ кідудияб бахьибуголъиялда ва хиралъиялда кверщел бати.

Гьаб тіадехун бугеб Аллағь ^{جَلَّ جَلَالُهُ} разилъиялдаса мурад буго хирияв Аллағьас ^{جَلَّ جَلَالُهُ} жиндир гьумер ва зат жиндие рокьарал муьминзабазе загьир гьаби. Тіадегіланав Аллағьас жиндир гьумер жидее загьир гьабурал муьминзаби, кинабого жо кіочон, кидадай гьеб гьумер гьанжеги загьирлъилаян гіашикълъун хутіула.

Аллағьасул свалат салам лъеяв аварагасул хіадисалда буго:

«Аллағь ^{جَلَّ جَلَالُهُ} вихьиялдаги ва гьел муьминзабаздаги гьоркьоб бугеб жо букіуна цохіо Аллағьасул ^{جَلَّ جَلَالُهُ} кідодольялтьул пардав»-абун. Ай:Тіадегіланав Аллағьас жиндие бокьараб мехаль згьир гьабула муьминзабазе жиндир гьумер. Хіадис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Муслимица ва Бухарияс бицараб машгьураб хіадисалдаги буго: «Тіадегіланав Аллағьас алжаналтьул агьлуялда абула: Я гьаб алжаналтьул агьлу- абун. Гьез жаваб гьабула «Лаббайка я нижер Бетіергьан» абун. Аллағьас ^{جَلَّ جَلَالُهُ} абула: «Нуж рази ругиц гьаб ажруялда»- абун. Жидеца абула: «Кин ниж разилъуларел я Бетіергьан, дуца нижее кьунги букіадго щивго чиясе кьечлеб гіемераб ажру ва кідодольи» абун. Аллағьас ^{جَلَّ جَلَالُهُ} абула: «Гьелдасаги лъикіаб жо кьелишха дица нужее?»- абун. Гьез абула: «Я нижер Бетіергьан! Щиб жо бугеб гьалдасаги лъикіаб?»- абун. Аллағьас ^{جَلَّ جَلَالُهُ} абула: «Дица нужеда дун разилъи рештізабила, цинги дир нужеда цимги бахъунаро гьелдасан хадуб кидаго»-абун.

Гьединабо машгьураб хіадисалда буго: Аллағьасул свалат салам лъеяв аварагасу абун:

«Алжаналда жаниб буго нусго бат1ияб даража, щибалда гьоркьоб зоб-ракъалда гьоркьобг1ан манзил бугеб ва жибги Аллагъасул جَلَّالُهُ диналге г1оло жигъад гъабурал мужагъидазе х1адур бугеб. Нужеца Аллагъасда جَلَّالُهُ алжан гъарулеб мехаль Фирдавс алжан гъаре. Гъеб буго алжаназул бищунго т1адег1анаб ва гьоркьоб бак1алда бугеб. Гъелдаса байбихъула алжаназул г1орал (цогидал алжаназда чвахулел). Гъеб алжаналда т1ад буго Аллагъасул г1ариц»- абун. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

73. Я гъав бичасул авараг **! Дуца** يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ جِهْدِ الْكُفَّارَ وَالْمُنَافِقِينَ **жигъад гъабе капурал ва мунапикъал** وَأَغْلَظْ عَلَيْهِمْ وَمَا لَهُمْ جَهَنَّمَ بَرَسٌ **г1адамазда. Дуца гъезие къуваталда** **ч1ван, х1инкъизарун, лъутизарун, х1ал** الْمُصِيرُ **гъабе, гуч гъабе. Гъезул ахир руссулеб** **бак1 жужах1 буго. Гъеб ц1акъ квешаб бак1 буго жинда жанир** **русине.**

74. Аллагъасул جَلَّالُهُ **ц1ар бахъун жал** يَخْلُقُونَ بِاللَّهِ مَا قَالُوا وَلَقَدْ قَالُوا كَلِمَةَ **гъедулел руго жидеца капурлъулел** الْكُفْرِ وَكَفَرُوا بِعَدْلِ اللَّهِ وَهُمْ أُولِي **раг1аби абич1ин, гъез гъел раг1абиги** لَمْرَبٍّ أَلَوْ وَمَا نَفَعُوا إِلَّا أَنْ أَنْتَهُمُ اللَّهُ **абун рук1аго. Жидеца ислам къабул** وَرَسُولُهُ مِنْ فَضْلِهِ فَإِنْ يَتُوبُوا يَكْ خَيْرًا **гъабун хадуб ц1идасан купруги загъир** لَهُمْ وَإِنْ يَتُوبُوا يَعَذِّبُهُمُ اللَّهُ عَذَابًا **гъабуна ва гъез къасд гъабуна жидер** أَلِيمًا فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَمَا لَهُمْ فِي **х1ал к1олареб жо гъабизе.** الْأَرْضِ مِنْ رَحْمَةٍ وَلَا نَصِيرٍ **Табукалдаса нахъ руссун хадур мунапикъазул**

цо къокъа ургъун бук1ана жидеца **Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг ч1вазе** **абун. гъезул анц1ила ич1го чи вук1ана.** **Къатадатица абуна гъаб аят решт1инабунин Г1абдуллагъ ибну Салул** **абулев мунапикъасул х1акъальулъ. К1иги чи цоцаль рагъулел рук1ана:** **цо ансарияв вук1ана, цояв. Жугъанияв вук1ана. Жугъанияс г1одовлъун** **ансарияв гьокъе ккезавураб мехаль, Ибнусалулица абуна: гъанже дур** **ваццас квер бакъулеб гъеч1о гурищ?-абун. Гъельул маг1на бук1ана** **Мух1аммад аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ квербакъулеб гъеч1о гурищ абураб.** **Гъаб хабар аварагасде صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ шведал ва Ибнусалулида гъикъидал** **щай гъаб раг1и абураб абун, гъев Аллагъасул جَلَّالُهُ ц1ар бахъун гъедана** **жинца гъеб раг1и абич1ин абун. Цоги гъав Ибнусалулица абун бук1ана:** **«Ниж сах-саламат Мадинаялда шванани, гъенисан лъик1аз квешал** **къват1ире къот1изе ругоян»- абунги. Ай мунапикъаз хирияв аварагги** **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъесул асх1абзабиги къват1ире къот1изе руго абун.**

Гьал мунапикъазда шибго аварагасдаса صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ бихъараб квешлъиги бук1инч1о, Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ ц1обалдалъун гьесги, гьесул расуласги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьел бечед гьарун рук1ин гуреб. Муъминзабазул ва исламалъул баракат ва бахъибуголъи шун бук1ана Мадинаялъул агълуялъе.

Жедеца тавбо гьабун гьезие лъик1 бук1ина. Тавбоги гьабич1ого аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ данде х1илла-макро гьабизе ургъулел ругони Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гьезие квешаб г1азаб гьабила дуниялдаги ахираталдаги. Гьаб ракъалда т1ад гьезиеги гьеч1о жинца гьезул амру т1аде босулев, гьеб т1обалев вали ва жинца квербакъулев чи. Дуниялалъул г1азабалдаса гьел хвасар гьарулев чи гьеч1о, ахираталъул г1азабалдаса гьел ц1унулев чиги гьеч1о.

Жинда Аллагъ разилъаяв Г1али асх1абас абуна: Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг вит1ана ункъго хвалченги босун.

Цо хвалчен буго: мушриказе: «Рагъ х1арам гьабурал моц1ал аралго нужеца мушрикал ч1вай-абураб.

К1иабилеб хвалчен буго: китабияб агълуялъул капурзабазе: нужеца рагъ бай-Аллагъасдаги جَلَّ جَلَالُهُ, ахираталдаги иман лъоларел-г1адамазда абураб.

Лъабабилеб хвалчен буго: мунапикъазе: нужеца жигъад гьабе мунапикъазда ва капуразда-абураб.

Ункъабилеб хвалчен буго: бугъатазе (имамасда данде рахъарал г1адамал): нужеца бугъатазда рагъ бай, гьел Аллагъасул амруялда руссинег1ан-абураб. Ай ункъо аят буго ункъо бат1ияб къокъаялда рагъ баян амру гьабулеб.

75. Гьел мунапикъаздаса руго жидеца къот1и гьабурал Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нижее боц1и къуни нижеца гьеб садакъаде къела ва нижги лъик1ал г1адамаздаса рук1илин абун.

﴿وَمِنْهُمْ مَّنْ عَاهَدَ اللَّهُ لَئِنْ آتَيْنَاهُمْ فَضْلَهُ لَتَصَّدَّقْنَ وَلَئِنْ كُنْتُمْ مِنَ الصَّالِحِينَ﴾

76. Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир ц1обалдалъун боц1и къураб мехалъ жал гьелда бахиллъарал, закат-сах1 къеч1ел ва жал диналдаса руссун ч1арал, къот1и т1убаялдасаги мугъ барал.

﴿فَلَمَّا آتَوْهُم مِّنْ فَضْلِهِم بَخِلُوا بِهِ وَتَوَلَّوْا وَهُمْ مُّعْرِضُونَ﴾

77. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гьезул ракъазуль нипакъ гьабуна къиямасеб къо швезег1ан т1аса унареб, Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гьабураб къот1и хвезаби

﴿فَأَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِي قُلُوبِهِم إِلَى يَوْمِ يَلْقَوْنَهُ يَمَآ أَخْلَفُوا اللَّهَ مَا وَعَدُوهُ وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ﴾

сабаблъун ва гъез гьереси бицин сабаблъунги.

78. Гъал мунапикъазда лъалариш
Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вук1ин жинда гъезул
бальгояб, рек1ель бугеб жоги лъалев,
жидеца цоцаде шурун бицулеб жоги
лъалев. Х1акълъунго Аллагъ жинда нилъер беразда бихъулареб,
г1иналда раг1улареб, цебехун бук1араб ва нахъа бук1инесебги
жо лъалев вуго.

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ
وَنَجْوَاهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ﴿٧٨﴾

79. Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилъи т1алаб гъабун
жидеца садакъа кьолел муъминзабадехун
жидеца г1айибал ч1валел г1адамал:
жидер рес рекъараб, дагъаб жо бугониги
гъеб садакъаде кьолездаги г1айиб ч1валел
ва гъезда т1ад релъун махсаро гъабулел,
гъал г1адамазе Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъел
г1одорег1ан гъарулеб махсаро гъабизе буго ва гъезие ахираталда
ц1акъ унтизабулеб г1азаб бук1ине буго.

الَّذِينَ يَلْمُزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ
الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا
يَجِدُونَ إِلَّا جَهْدَهُمْ فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ
سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٩﴾

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуг1аббасидаса бицана: жинда Аллагъ
разилъаяв Г1абдурах1ман ибну Г1авф вач1ана аварагасухъе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
к1икъого меседил укъиятти босун (цо килаграмги башадабги). Цо
Ансариявги вач1ана чамастакил цо сах1 босун. Цинги мунапикъазул
цо кьокъаялъ абун: «Гъев Г1абдурах1ман вуго рияалье, рецалъе
месед кьолев чи» абун. Жинца чамастак босун вач1арав ансариясул
х1акъальульги гъез абун: «Гъаб цо сах1 чамастак Аллагъасеги جَلَّ جَلَالُهُ,
гъесул расуласеги щиб гъабизе къвариг1араб жо бугеб»-абун. Гъал
мунапикъазул х1акъальуль решт1инабуна гъаб цебе хъвараб аят.

80. Дуца гъезул мунагъал чури т1алаб
гъабуниги Мух1ммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, т1алаб
гъабич1ониги щибго бат1алъи гъеч1о.
Лъабкъоялда анц1го нухаль (ай
г1емер нухаль) дуца гъезул мунагъал
чури т1алаб гъабуниги Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ
гъездаса т1аса лъугъинаро. Гъел руго
Аллагъасдаги جَلَّ جَلَالُهُ гъесул расуласдаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ инкар ккурал
г1адамал.

اسْتَغْفِرْ لَهُمْ أَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ إِنْ تَسْتَغْفِرْ
لَهُمْ سَبْعِينَ مَرَّةً فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ ذَلِكَ
يَأْتِيَهُمْ كَقُرْءَانٍ يَأْتِيهِ وَاللَّهُ وَرَسُولُهُ وَاللَّهُ
لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفَاسِقِينَ ﴿٨٠﴾

Жидер гъеб инкар кквейги ц1акъ къабих1аб буго: т1аса жал бусурбаби
ругин абулел, жанисан рак1аз инкарги ккурал. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ бит1араб
нухда т1обит1уларо гъединая пасикъаб къавм, гъезие тавбо гъабизе

тавпикъ гъабуларо, бахъибуготльиялдаги рачунаро.

81. Аллагъасул свалат салам лъеяв
авараггун цадахъ Табукальул
гъазаваталда инчлого рокъор чларал
мунапикъзаби гъеб ишалдасан роххун
руго. Гъезие рихулебги буго, бокъун
гъечло, Аллагъасул ﷺ диналъе глоло
жигъад гъабизе жидер напсаздакъун ва

فَرِحَ الْمُخَلَّفُونَ بِمَقْعَدِهِمْ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ
وَكَرِهُوا أَنْ يُجَاهِدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ
فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَالْأُولَى لَا تَنْفِرُوا فِي الْحَرْقِ قُلْ
نَارُكُمْ أَشَدُّ حَرًّا لَّوْ كَانُوا يَفْقَهُونَ ﴿٨١﴾

боцли-малалдалъун гъез иман лъун гъечелъул, рагъде рахъине,
гъениб къварилъи бихъизе, боцли-мал хвезабизе бокъулеб
гъечло.

Гъез абулеб буго гъаб багларараб, бухлараб заманаль гъазават
гъабизе унге абун. Дуца абе Мухаммад ﷺ, жужахалъул
цлаялъул бухли ва баглари цлакго циклараб буго абун. Жидеда
гъеб жо бичичулеб буклараб ани гъел авараггун ﷺ цадахъ
гъазаваталде рахъинаан. Ва дагъаб заманаль буклулеб дунялалъул
бухлиги къварилъиги хлехъелаан абадияб ахираталъул алжаналъул
нигматазда хъул лъун ва жужахалдаса хлинкъун. Гъал глдамал
цлак ахлмакъал руго. Гъазул мисал буго цладалдаса лъутун гомгикъе
лъугъаразул, салул бухли хлехъеллого цладаре кланцларазулги.

82. Гъел роххун, релъун, рак1 гъун рук1а
абе дагъабго заманаялъ, амма хадур
жал глудизе руго глемераб заманаялъ
гъаб дунялалда жидеца гъабураб купру-
ширкалъул жазаъ чламулаго.

فَلْيَضْحَكُوا قَلِيلًا وَلْيَبْكُوا كَثِيرًا جَزَاءً بِمَا
كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨٢﴾

83. Тладегланав Аллагъас мун гъаб
гъазаваталдаса тлад вуссинавун
гъел мунапикъазде асклов щвараб
мехаль, гъез дуда гъарани жал цадахъ
рахъине изно къе абун, цоги нухаль
мун гъазаваталда вахъулеб мехаль,
дуца гъезда абе Мухаммад ﷺ,
нуж кидаго рахъунге дунгун цадахъ гъазават гъабизе ва нужеца
кидаго Аллагъасул ﷺ тушбабазда рагъги баларо дунгун цадахъ
рахъун.

إِنْ رَجَعَكَ اللَّهُ إِلَى طَائِفَةٍ مِنْهُمْ
فَأَسْتَدْثَوْكَ لِلخُرُوجِ فَقُلْ لَنْ تَخْرُجُوا مَعِيَ
أَبَدًا وَلَنْ تُقَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا إِنَّكُمْ رَضِيتُمْ
بِالْفُجُورِ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَاقْعُدُوا مَعَ الْخَالِفِينَ ﴿٨٣﴾

Нужее гъеб хиралъи буклине гъечло ва нуж гъелдаса махлрумлъарал
руго. Нужеда амру гъабураб мехаль Табукальул гъазаваталда
рахъаян абун, нужее бокъана рукъор глудор члун члезе. Гъанже

нуж г1одорч1ун рук1а руччабигун ва лъималгун цадахъ»-абун. Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилги т1алаб гъабун Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ диналге г1оло гъазават гъабулел муъминзаби руго х1акъикъиял бах1арзал, гъелгун цадахъ гъабила дица гъазават. Нуж руго ц1уял, х1алихъатал г1адамал, нуж руччабазда ва лъималазда цадахъ рук1а, гъеб буго нужер макъам.

84. Дуца как баге Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъел мунапикъазул цониги хварав чиясда, мун гъезул хабазда аск1ов вахъунги ч1оге. Гъел г1адамал руго жидеца Аллагъасдаги جَلَّ جَلَالُهُ, гъесул расуласдаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иман лъеч1ел, Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ г1асилъун ва пасикъалъун хваралги руго.

وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ إِنَّهُمْ كَفَرُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَا تَوْأَمَهُمْ فَايُسَوِّوْا

وَهُمْ فَاسِقُونَ ﴿٨٤﴾

Гъаб аят решт1инабуна Ибнусалул абулев чиясул х1акъалъуль. Жидеда Аллагъ разильаяв Ибнуг1аббасица Г1умар асх1абасдаса бицараб х1адисалъуль буго: «Убайил Г1абдуллагъ (Ибнусул) хвараб мехалъ Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг ах1ана гъесда жаназаялъул как базе. Как базе абун авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вахъун ч1араб мехалъ дун гъасда ц1еве ч1ана ва дица абуна: «гъав Аллагъасул тушманасда какиш дуца балеб?»-абун ва гъесул г1емерал х1алихъатал ишал рицана. Дун г1емер к1алъадал Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: (живги гъимун): мун цевеса нахъе а Г1умар! Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дие ихтияр къун буго дица гъезул мунагъал чури т1алаб гъабизе. Дида лъалеб ани дица мунагъал чури т1алаб гъабун Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гъездаса т1аса лъугъулевлъи, дица ц1акъ г1емер гъарилаан Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ»-абун.

Цинги какги бана, хабадеги ана ва гъенив вахъунги ч1ана. Дун ц1акъ г1ажжаиблъана дица адаб хвараб жо киндай гъабураб абун. Валлагъи, гъоркъоб заманго инч1ого Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъаб аят решт1инабуна ва Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас т1ок1аб бач1о мунапикъазда как, гъезул хабадаги инч1о»- абун. (х1адис дагъаб къокъ гъабуна). Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Жидеда Аллагъ разильаял имам Ах1мадица Жабир асх1абасдаса бицараб х1адислда буго:

«Г1абдуллагъ ибну Убай хвараб мехалъ гъесул вас вач1ана Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе ва жинца абуна: «Я расуллагъ! Мун нижсехъе вач1инч1они нижсее абадиялъго нич бук1ине буго»-абун. цинги авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъезухъе ана, гъев Г1абдуллагъил жаназаялда жиндир гордеги рет1ана, гъесда жаназаялъул какги бана, гъесул хабалда аск1овги ч1ана»-абун. (х1адис къокъ гъабуна).

Гъаб аят решт1инабун хадуб Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас

цо чи хвана абураб мехаль гьесул хIал цIехолеб букIана ва гьев мунапикъаздаса чи ватани гьесухье унев вукIинчIо, муъминчи вугони гьенив ун как бан, хабалаль ун хабалда аскIов дугIа гьабулеб букIана. Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг хун хадуб жидеда Аллагъ разилъаял асхIабзабазги гьедин гьабулеб букIана.

Жинда Аллагъ разилъаяв ХIузайфат асхIабасда аварагас ﷺ мунапикъазул цIарал рицун рукIана, гьедин бугелъул ХIузайфатида абулаан: «Аварагасул ﷺ балъголъи лъалев чи» абун. Цо чи хвараб мехаль асхIабзабаца ХIузайфатида гьикъулаан гъав чи вугиш мунапикъ абун. «Вуго» абун гьесда как базе ва гьев хабаль лъезе унароан.

Жинда Аллагъ разилъаяв ГIумар асхIабас гьев ХIузуйпатихье вачIун абулеб букIана: «Я ХIузайфат, дица Аллагъасул цIаралдалъун гъарулеб буго дуда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас дун рикIкIаниш мунапикъалгун цадахъ»- абун. Гъаб буго Аллагъасдасан ﷺ хIинкъиялъе, жиндир напс гIодобегIан гъабиялъе жинда цоги инсан вахулареб тIадегIанаб макъам. Алжаналъул рохел бицарав ГIумар асхIаб хIинкъараб мехаль жив мунапикъ вугодай абун, нилъеца щиб жо абилеб ва щиб жо гъабилеб?

ИбнухатIибица абуна: ТIадегIанав Аллагъас муъминзабазда лъазабуна капурзабазда жаназаялъул как баге абун. Гъеб как муъминзабазул хварав чиясда базе паризаяб буго, гьев чи лъикIав вугониги, квешав вугониги, жал бугъатал гьечIони (имамасда данде рахъарал) цIакъго къосарал, шаргIалдаса рахъарал гIамалал гъарулел чагIиги гьечIони. Шагъидлъун хварасда баларо как, гьесул жаназаги чуруларо: гьесда тIад бугеб биги, чороклъиги бугеб хIалалъ тола. Аллагъас ﷺ гьев къиямасеб къоялъ гъеб хIалалда тIадеги вахъинавула: гьев хира гъавун ва гьесул дунялалда букIараб макъам халкъалда загъир гъабун.

Хварав чиясда как баялдаса мурад буго мунагъал чури гъарун. гьесие дугIа гъаби. Гъав шагъид жиндир мунагъал чурарав, жиндие алжаналъул рохел бицарав вугелъул, бачIого тола гьесда жаназаялъул как»-абун.

Унтарасда ваккизе ин, хварав чи чури гьесда мусру бан хIадури, хадуб жаназалъул как бай, хабалазулъ воси гьенив вукъи, хадубги гьесул хобалда аскIор чIун дугIа гъаби гьесда тIаса лъугъи гъарун ва мункар накирасе жаваб къезе тавпикъ гъабе абун. Гъал киналго умурал руго муъминзабаца цоцае гъаризе кколел ва гъел гъариялдалъун жидее гIемераб ажро-даражаги щолел.

Аллагъас ﷺ муъминзабазул раклал цоцаль рекъезареги ва Аллагъ

гъезда гурхлагн.

85. Мун глажаиб гъавуге Мух1аммад

صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Аллагъасул тушбабазе

къун бугеб боц1и-малалъ, гъезул

васал-хъизаналъги. Х1акълъунго

Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ бокълун бук1ула

гъезие гъеб кинабго жо дунялалъул глазабълъун ва

къварилъилъун сверизабизе, цинги гъел жидер купру-

ширкалдаго хвезарун ахираталдаги гъезие абадияб

жужах1алъул глазаб гъабизе.

وَلَا تَعْجَبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَأَوْلَدُهُمْ إِنَّمَا يُرِيدُ اللّٰهُ
أَنْ يُعَذِّبَهُمْ فِي الدَّيْنِ وَتَرْهَقَ أَنْفُسُهُمْ
وَهُمْ كَافِرُونَ ﴿٨٥﴾

86. Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ сурат решт1инабураб

мехалъ нужеца Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ иман

лъе ва гъесул расулгун صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цадахъ

рахълун жигъадги гъабе абун, гъел

мунапикълъул рес-мах1ал бугел, сахал

гладамаз дуда абунa ниже рокулор ч1езе изно къе абун. Ниж

руччаби лъималгун херал, беццал, загл1пал гладамалгун цадахъ

рокулор те абун.

وَإِذَا أَنْزَلْتَ سُورَةَ أَنْ آمَنُوا بِاللّٰهِ وَجْهَدُوا
مَعَ رَسُولِهِ اسْتَعْدَّكَ أُولُو الْأَطْوَالِ مِنْهُمْ
وَقَالُوا ذَرْنَا نَكُنْ مَعَ الْقَوَاعِدِ ﴿٨٦﴾

87. Гъел сахал бихъинал разилъулел

руго гъал загл1пал гладамалгун

цадахъ рокулор ч1езе. Гъезул ракл1азда

жагълуялъул мугъро ч1ван буго ва

жидеда бич1улеб гъеч1о Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе г1оло гъазават

гъабиялъул ажро, гъенир рахълч1ого ч1аразе бук1инесеб

глазабги.

رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلَى
قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ ﴿٨٧﴾

88. Гъал мунапикълъаби рокулор

ч1унилан Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ

диналъе щибго зарал бук1унаро.

Кинниги хирияв аварагас صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

ва муъминзабаца Аллагъасе

جَلَّ جَلَالُهُ г1оло жигъад гъабуна жидер боц1и-малалдалъун ва

жидер напсаздалъун. Гъал руго жидер ният бац1адал,

иман камилал гладамал, гъезие буго г1емераб лъик1лъи:

дунялалъул рокулор тушманасда т1ад бергъин, гъанимат

щвей Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ дин цебехун ин. Ахираталда Аллагъ

разилъи ва алжаназул ниг1маталги. Гъал гладамал руго

жидер дунял ахираталъул бахълбуголъиялда кверщел

لَكِنَّ الرُّسُولَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ
جَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأُولَئِكَ
لَهُمُ الْخَيْرَاتُ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ ﴿٨٨﴾

батарал, гъеб жидее шварал.

89. Т1адег1анав Аллагъас гъазие
къач1ан х1адурун руго жидеда жанисан
г1орал чвахулел алжанал. Лъималъул,
рахъалъул, жадул ва гъац1ул. Даимго
рук1инелъун лъугъине гъарула жал гъел

алжаназуль ва гъеб буго ц1акъ к1удияб хиралъи-г1ок1лъи.

Гъалдаса т1адехун цоги жоялда хъул лъолареб буго гъаб Аллагъасул
جَلَّ جَلَّالَهُ ажро ва жазаъ.

90. Аг1рабазул (ракъул г1арабал,
кочевники) цоги мунапикъзоби
рач1ана жал рокъор ч1езе изно къе
абун цо-цо г1узру бицун. Хъизан
к1удияб буго абун, напакъа-сах1

гъеч1о абун. Цоги къавм жидеца изного т1алаб гъабич1ого
г1одор ч1ун ч1ана гъазаваталда рахъинч1ого. Гъал руго жидеца
Аллагъги جَلَّ جَلَّالَهُ аварагги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьереси гъавурал г1адамал.
Гъал къавмазул капурзабазда ц1акъ унтизабулеб г1азаб щевезе
буго.

Дунялалдаго ч1ван, асир гъарун инжит гъаризе руго. Ахираталда
жужах1алда рехун ц1адул г1азабги гъабизе буго.

91. Жал заг1ипал, унтарал
г1адамазда, жидер напакъа-сах1
гъеч1ел, ярагъ чу гъеч1ел г1адамазда
мунагъ гъеч1о, жал Аллагъасдаги
جَلَّ جَلَّالَهُ, гъесул аварагасдаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
мут1инг1лъун ругеб мехаль. Жидеца
цогидал г1адамал гъазаваталдаса
нахъги ч1вач1еб мехаль, хъулухъ гъеч1ел харбал рицун питнаги
гъабич1еб мехаль. Гъал лъик1ал г1адамазда г1айиб ч1вазе нух
гъеч1о. Х1акълъунго Аллагъ вуго жинца мунагъал чурулев ва
жив гурх1улев.

92. Ва гъел муъминзабаздаги г1айиб
гъеч1о гъазаваталда рахъинч1ин абун,
жалго духъе рач1арал жидее ярагъ
матах1алдалъун кумек гъабейилан ва
рек1унеб жо балагъейилан. Цинги дуца
жидеда абурал: «Дида батулеб гъеч1о

أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ
الْعَظِيمُ ﴿٨٩﴾

وَجَاءَ الْمُعَذِّرُونَ مِنَ الْأَعْرَابِ لِيُؤْذَنَ لَهُمْ
وَقَعَدَ الَّذِينَ كَذَبُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ سَيُصِيبُ
الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٩٠﴾

لَيْسَ عَلَى الضَّعَفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا عَلَى
الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يَنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا
نَصَحُوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ مَا عَلَى الْمُحْسِنِينَ
مِنْ سَبِيلٍ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩١﴾

وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ
قُلْتَ لَا أَحْمِلُهُمْ عَلَيْهِمْ
تَوَلَّوْا وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا
أَلَّا يَجِدُوا مَا يَنْفِقُونَ ﴿٩٢﴾

нуж рекӀине гьарулеб жо ва нужее гьабизе кумек»-абун. Жал нахье руссун арал ва жидер бералги магӀид чваххулел рукӀарал, жал пашманлъун жидее Аллагьасул ﷺ нухалда гьазават гьабизе рес швечӀо абун ва гьєб гьазават гьабиялъе гӀоло кьезе жидер боцӀи-малги гьечӀо абун.

Гьаб аят рештӀинабуна Аллагь разилъаяв ансариязул анкьго чиясул хӀакьальулъ. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварасухье жал рачӀарал ва жидеца абурал: «Нижеца Аллагьасе ﷺ кьотӀи гьабун букӀана мунгун цадахь гьазаваталда рахьине, гьанже нижее тӀад рекӀине жо батулеб гьечӀо. Дуца нижее кумек гьабе ва ниж цадахь раче»-абун.

Жинда Аллагь разилъаяв Анасица бицараб хӀадисалда буго: Аллагьасул свалат салам лъеяв аварас абун:

«Мадинаялда цо гӀадамал руго нуж жсанир лъугьараб кӀкӀалахь ва нуж хьвадулеб нухалда нужгун цадахь ругел»-абун. АсхӀабзабаца абун Мадинаялдаги рукӀадагойищ абун. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварас абун: «У! Гьел руго гӀузро букӀун рокьор хутӀарал»-абун. ХӀадис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

93. ГӀайиб чӀвазе нух буго гьел бечедал гӀадамазда, жидеца дудасан рукьор чӀезе изно тӀалаб гьабурал. Руччабигун цадахь рукӀине жалги разилъарал. Аллагьасе ﷺ гьазул ракӀазда чӀван буго жагьиллъиялъул ва ахӀмакьлъиялъул мугьру ва гьезда лъалеб гьечӀо жидеца гьабудеб гӀамалалъул хӀалихьалъи ва инжилъи.

﴿إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَسْتَعِذُّونَا وَهُمْ أَغْيَاءٌ رَضُوا بِأَن يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾ ١٣٢

94. Табукалдаса нахье руссун нуж рачӀараб мехаль гьал мунапикъзаби рачӀине руго жидер гӀузро бичине. Дуца гьезда абе МухӀаммад ﷺ, нужеца гӀузро бицуге, ниж нужеда божуларо щиб жо нужеца бицаниги. ХӀакьлъунго ТӀадегӀанав Аллагьасе нижее баян гьабун буго нужер мунапикълъи ва нужеца рекӀель бахчун бугеб чороклъи ва хӀалхьублъи. Хадубги Аллагьасе ﷺ ва гьесул расуласе ﷺ бихьизе буго нужер инжитаб ва къабихӀаб гӀамал. Нужеца тавбо гьабудареблъиги. Ахираталда нуж руссине руго жинда бальгоябги жо загьирабго гӀадин лъалев БегӀергьан

﴿يَعْتَذِرُونَ إِلَيْنَا إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْهِمْ قُلْ لَا تَعْتَذِرُوا لَن نُّؤْمِنَ لَكُمْ قَدْ نَبَأَ اللَّهُ مِنْ آخِبَارِكُمْ وَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَمُتَرَدُّنَ إِلَىٰ عَلَيْهِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ﴾ ١٣٣

Аллагъасде. Цинги нужеда бицине буго нужеца дунялалда
гъабулеб бук1араб кинабго г1амал, гъеб хъварал кагътал кодоре
кьун, жидерго лугбуца нуг1лъи гъабун.

95. Нуж г1ад руссун рач1араб мехаль
гъел мунапикъзаби Аллагъасул ц1ар
бахъун нуже гъедизе руго гъересиял
г1узраби рицун нужеца жиде г1акъуба
гъабиялдаса х1инкъун. Нуж гъездасан
русса, гъезда цим бахъун ва гъел сан

سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ
إِلَيْهِمْ لَتَعْرِضُوا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ
إِنَّهُمْ رِجْسٌ وَمَا وَلَهُمْ جِهَةٌ جزاء بما
كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٩٥﴾

гъарич1ого, гъез купруги нипакъги т1аса бищун бугельул.
Гъезулгун калам гъабиги те салам къейги те. Жидер бат1ин
хъубал, нажасал жалазда рельлъарал чаг1и руго гъел. Гъезул
ахир руссунеб бак1ги жагъанама буго жидеца гъаб дунялалда
гъабураб г1амалалтъе жазаълъун.

96. Гъел нуже гъедарулел руго нуж рази
гъаризе бокъун. Нуж разилъунилан
гъезие щибго хайирги гъеч1о.
Х1акълъунго Аллагъ жив разилъуларев
вуго пасикъаб къавмалда ва гъезул
къаби х1ал пишабзда.

يَحْلِفُونَ لَكُمْ لَتَرْضُوا عَنْهُمْ فَإِنْ
تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَى عَنِ
الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿٩٦﴾

97. Г1алахалда г1урал, гъенир
ч1арал аг1рабал ц1акъго гучал руго
нипакъалъул ва купруялъул рахъалъан.

الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَنِفَاقًا وَأَجْدَرُ أَلَّا
يَعْلَمُوا حَدُودَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ
وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٩٧﴾

Гъезул рак1ал сог1ал рук1ун, г1елму-
г1акъло дагъаб бук1ун, х1ила-макру

гъабизе бокъулел рук1ун. Жидеда лъик1ал г1адамал дагъал
рихъун ва Къуръан-х1адис раг1ич1ого. Гъезда лъач1ого бук1ине
рекъараб буго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
решт1инабураб шарг1альул х1укмаби ва г1орхъаби. Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ
вуго жиндир халкъальул х1ал лъалев ва гъезул умуразда тадбир
гъабиялъулъ х1акимав.

Бах1ро абулеб тафсиралда абуна: гъезул купру ва нипакъ гучаб
бук1иналъе г1илла буго жал ч1ух1арал рук1ин ва т1адагъал рук1ин
(г1акъло камилал гурел). Гъел г1урал рук1ун г1адамаздаса бат1аго,
алахалда: жидеда жо малъулев муг1алим гъеч1ого, гъел куцулев
чиги гъеч1ого жидеого бокъухъин рук1ана гъел. Г1алимбаздаса ва
Къуръан х1адисалдаса жал рик1кладал рук1иналъ жидеца бицунеб
жоги купру- ширкалда жал кколеб бук1ана-абун.

Агlмашица бицана: цо агlрабав (гlалахалдаса вачlарав гlарабияв) гlодов чlана Зайд ибну Савхlан асхlабасда аскlов, гъев жиндир гъалмагъзабазе хабар бицунев вугеб мехаль. Гъав Зайдил квегlаб квер букlана Нагъавандалда гъазаваталда вукlун ругъун шун жиб къотlараб. Агlрабияс абун: «Валлагъи, дур хабар цlакъ гъуинаб буго, амма гъаб дур квераль дун щакдаризавулев вуго» - абун. Зайидица абун: «Щай мун щакдаризе гъавулев дир квераль, гъеб квегlаб квер букlингун цадахъ?» - абун. Агlрабияс абун: «Валлагъи, дида лъаларо цlогъорасул кваранаб квериш къотlулеб, квегlаб квериш къотlулеб» - абун. Цинги Зайидица абун: «Аллагъ جَلَّالُهُ цlакъ битlараб бицарав вуго гъаб аят рештlинабун: «Агlрабал гучал руго купро нипакъальул рахъаль» абун.

98. Гъел агlрабаздаса цо гlадамал руго жидедаса гlалаб гъабулеб закaт ва сахl гlакlальун, жидее зулмулъун бихъулел ва кидадай нужеда цо къварилъи-балагъ швела абун хъаравуллъи ккун ругел.

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ
مَعْرَافًا وَيَكْفُرُ بِكُمُ الدَّوَابِّ عَلَيْهِمْ
دَائِرَةُ السَّوْءِ وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٩٨﴾

Гъезда бачlине буго цlакъ квешаб къо. Аллагъ جَلَّالُهُ жинда рагlулев вуго гъез бицунеб жо ва жинда лъалев вуго гъезул гlамал-пиша ва ракlалда бугеб нипакъ.

99. Гъел агlрабаздаса цо гlадамал руго Аллагъасдаги, ахираталдаги иман лъолел. Жидеца къолеб напакъа-сахlги Аллагъ جَلَّالُهُ разилъи, гъесда гlагарлъи бокъун, гъединго аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дугlа бокъун къолел. Гъеб буго жидер

وَمِنَ الْأَعْرَابِ مَنْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ يَتَّخِذُ مَا يُنْفِقُ قُرْبًا عِنْدَ اللَّهِ
وَصَلَوَاتُ الرَّسُولِ أَلَا إِنَّهَا قُرْبَةٌ لَهُمْ
سَيُدْخِلُهُمُ اللَّهُ فِي رَحْمَتِهِ إِنْ أَلَّاهُ
غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٩٩﴾

Аллагъасда гlагарлъи. Аллагъас جَلَّالُهُ ахираталда гъел лъугъинаризеги руго жиндир рахlматальулъ. Хlакълъунго Аллагъ вуго жив гурхlулев ва жинца мунагъал чурулев.

100. Жал иман лъеялъулъ щере ккарал, гъижра гъабизе ва аварагасе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ квербакъизеги щере ккарал мугъажиралги ансаралги, цинги гъазда хадур лъикlлъи гъабиялъул рахъаль жал нахъ регlарал цогидал мугъажирал ва ансарал, къиямасебкъо швезегlан гъеб нухалда хъвадарал киналго муъминзабиги жидеда Аллагъ разилъарал руго.

وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُولَئِكَ مِنْهُمُ
الْمُهَجِّرِينَ وَالْأَنْصَارُ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ
بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ
وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ
الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿١٠٠﴾

Гъез жиндир ахӀиялъе жаваб гъабун, жинда мутӀигӀлъун гӀибадат гъаби сабаблъун. Аллагъасдаса **جَلَّ جَلَالُهُ** жал разиялги руго жидее кьурал кӀудиял нигӀматазда: иман-исламалда тӀоритӀиялда, ахираталда алжан кьеялдаги. Гьал гӀадамазе Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** алжанал хӀадурун руго, жидеда жанисан гӀорал чвахулел. Даимго рукӀинелъун жал гъенир жанирги лъугъинарула. Гъаб буго цӀакъ кӀудияб лъикӀлъиялда квершел бати.

101. Мадинаялда сверухъ ругел росабаль руго мунапикълъи жидель бугел агӀрабал. Мадинаялъул агӀлоялда гьоркьорги руго мунапикъзаби. Жал гъеб нипакъалда кӀанцӀарал ва гьелда гӀад чӀарал. Жидее нуж гуккун хъвадизе лъалел. Нужеда гьел лъаларо, амма дида гьел лъала. Дица гъезие хадуб гӀазаб гъабизе буго кӀиго нухаль: нужеца рагъда чӀивазе руго гьел, асир гъаризе руго, хабал гӀазабги гъабила гъезе. Цинги ахираталда гьел жужахӀалъул гӀазабалдаги руссинаризе руго.

وَمِمَّنْ حَوْلَكُم مِّنَ الْأَعْرَابِ مُتَوَقُّونَ
وَمِنَ أَهْلِ الْمَدِينَةِ مَرَدُّوْا عَلَى الْبَيْتِ لَا
تَعْلَمُهُمْ نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ سَنُعَذِّبُهُمْ
مَّرَّتَيْنِ ثُمَّ يُرَدُّوْنَ إِلَىٰ عَذَابٍ عَظِيمٍ ﴿١١﴾

102. Цоги кьокъа буго жидер мунагъазда мукӀурлъулел, жидеца лъикӀабги квешабги гӀамал жубазабурал. Гъездаса Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ** гӀаса лъугъина абун хьул буго. ХӀакълъунго Аллагъ вуго жив гурхӀулев ва жинца мунагъал рахчулев.

وَأَخْرَجُوا عَتَرَتَهُمْ إِذْ يُبْغِضُونَ عَمَلَ
صَالِحٍ وَآخَرِ سَيِّئًا عَسَىٰ اللَّهُ أَن يَتُوبَ
عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٢﴾

103. Гьал жидеца тавбо гъабурал гӀадамазул боцӀудаса паризаяб закат босе, гьелдалъун гьел мунагъаздаса ва чороклъабаздаса рацӀцӀад гъарулеб, гъезул лъикӀаб гӀамалги гьелдалъун цӀикӀкӀунеб. Гьел Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ** разиял гӀадамазул даражаялда рахине. Дуца гъезие дугӀаги гъабе МухӀаммад **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**.

خُذْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيهِمْ بِهَا
وَصَلِّ عَلَيْهِمْ إِنَّ صَلَاتَكَ سَكَنٌ لَهُمْ وَاللَّهُ
سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٣﴾

ХӀакълъунго Гъеб дур дугӀа буго жинца гъезул ракӀ паракъат гъабулеб жо ва гъезие рахӀматги буго. Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ** жинда кинабго жо рагӀулев ва лъалев вуго.

104. гьел тавбо гъабурал гӀадамазда лъалариш ТӀадегӀанав Аллагъ вукӀин лагъзадерил тавбо къабул гъабулев, гъез кьураб садакъа, закат-сахӀги босулев.

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ
عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقَاتِ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ
التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٤﴾

Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинца цIакъ тавбо къабул гъабулев ва муъминзабазда жив гурхIулев.

105. Дуца абе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,
нужеца бокъараб гIамал гъабе.

Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ бихъизе буго нужеца
гъабураб гIамал: лъикIаб бугониги
квешаб бугониги. Аллагъсул جَلَّ جَلَالُهُ

расуласдаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва муъминзабаздаги бихъизе буго
гъеб гIамал. Ахираталда нуж руссизаризе руго бальгоябги,
тIатарабги, рикIкIадабги аскIоябги кинабго жо жинда лъалев
Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ, цинги нужедаги бицине буго нужеца дунялалда
гъабураб гIамал, гъелъул жазаъги гъабизе буго.

Жинда Аллагъ разилъаяв АхIмадица бицараб къучIаб хIадисалда
буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун:

«Нужер гIамалал рихъизарула нужер хварал гIагарал чагIазда. Гъел
гIамалал лъикIал ругони гъел роххула, гIамалал квешал ругони гъез
абула: «Я нижер бетIергъан Аллагъ! Дуца гъал гIагарал гIадамал
хвезаруге жидеца лъикIаб гIамал гъабизегIан»- абун.

Жинда Аллагъ разилъаяв Анасидасан бицараб хIадисалда
буго: «Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ бокъараб мехаль цо чиясе лъикIаб ахират
бикIине жинца гъев хвалида цева лъикIлъиялда хъвадизавула»-абун.
ХIадис имам АхIмадица бицана.

Муъминчиясе Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ къураб рекIелбихъиялдалъун гъесдаги
кIола лъикIаб-квешаб жо батIа гъабизе. Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ бокъараб
мехаль мунапикъзаби къватIир чIвазари, гъезул пишабазда муъминзаби
раккизарун, гъелдалъунги гъел гIодоргIан гъарула.

106. Цо мунапикъзаби руго
Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ амру бачIиналъухъ
ралагъун ругел. Жидер тавбо

къабул гъабизе хъул лъун ругел,
жалги гъазаваталда инчIого рукIарал, амма гъелда цIакъ
рекIекълъарал (гъазул хабар хадуб бицине буго иншаАллагъ).
Жидеес Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гIазаб гъабизеги бегъулел, гъединго
Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ тIаса лъугъун тезеги бугъулел. ХIакълъунго
Аллагъ вуго жиндир ишазулъ хIикмат бергъарав, халкъалъе
маслахIатаб жо лъалев ва гъеб гъабулев.

107. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъеги
муъминзабадзеге зарал гъабизе ургъун
жидеца масжид барал гIадамал: жидеца

وَقُلْ أَعْمَلُوا فَيَسِّرَ اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ
وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَيَرْزُقُونَ إِلَى الْعَذِيبِ
وَالشَّهَادَةِ فَيُنْصِرُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٠٥﴾

وَالْآخِرُونَ مَرْجُونَ لِأَمْرِ اللَّهِ إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ
وَلِإِمَّا يَنْتَوِبَ عَلَيْهِمْ وَاللَّهُ عَلَيْهِمْ حَكِيمٌ ﴿١٠٦﴾

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا
وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ

Аллагъасда **جَلَّالَهُ** инкар ккун, жидее
муъминзаби рикъизаризе ва заг1ип
гъаризе бокъун. Цереккунги жидеца
Аллагъасда **جَلَّالَهُ** ва гъесул расуласда
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рагъ балел рук1арал капурал

وَأَرْصَادًا لِّمَنْ حَارَبَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ مِنْ
قَبْلُ وَيَحْلِفْنَ إِنْ أَرَدْنَا إِلَّا آلَ الْحُسَيْنِ
وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ ﴿١٧﴾

г1адамал жидихъе рач1иналда хъаравуллгъи ккун ругел, гъелгун
цадахъ жалги муъминзабазда рагъизе абун. Жал гъа гъедун
к1алъалел гъеб масжид жидеца лгъик1лгъи бокъун бараб бугин
абун. Аллагъас **جَلَّالَهُ** нуг1лгъи гъабулеб буго гъел г1адамал жидеца
гъереси бицунел рук1иналъе ва гъеб масжид заралалгъе бараб
бук1иналъеги.

Гъаб аят решт1инабиялъе сабаб бицана: Абу Г1амр Рагъиб абулев чи
вук1ана жагъилияб заманалгъо насраниязул дин босарав гъезул рагъиб
(кашиш). Аллагъасул свалат салам лгъеяв авараг загъирлгъараб мехалъ
гъесул цлакъ ццим бахъана жиндир бет1ерлгъи т1асса ина бук1ун.
Цинги гъес хирияв аварагасда **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** абуна: дида щал г1адамал
ратаниги дудехун рагъ гъабулеллгъун, дун гъелгун цадахъ дуда данде
вагъизе вугилан абун. Аллагъасул свалат салам лгъеяв аварагас гъесда
ц1ар лгуна: абу-Г1амру Пасикъ абун.

Х1унайналда рагъ ккун Гъавазинал къезарураб мехалъ Абу-Г1амр
Шамалда вач1ана ва жинца гъенисан Мадинаялда ругел мунапикъазда
хабар бит1ана нужеца х1ал к1вараб х1алалъ ярагъ ва къуват х1адур
гъабе, дун т1аде швелелде цо масжидги бай абун. Дун Къайсарихъе унев
вуго ва дун вач1ине вуго Румазул боялги рачун ва дица Мух1аммадги
гъесул асх1абзабиги Мадинаялдаса къват1ир къот1изе руго абун.

Цинги мунапикъаца масжидул къубаяда аск1об масжид бана. Цинги
гъел Аллагъасул свалат салам лгъеяв аварагасухъе рач1ана ва гъез
абуна: нижеца масжид бан буго унтарал шокъал чаглазе, рик1клад
ине к1оларел г1адамазе, ц1ад балеб, бец1аб сордоялъ как базе. Нижее
бокъун буго мун нижгун цадахъ гъеб масжидалда вач1ине ва нижее цо
как базе абун. Гъезул мурад т1убазабун т1аде вахъун рет1ел рет1улев
вукладго, Аллагъас **جَلَّالَهُ** аят решт1инабуна ва аварагасда **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**
бицана гъеб масжидалгъул х1акъикъат.

Аллагъасул свалат салам лгъеяв аварагас жиндир асх1абзаби т1аде
ах1ана ва гъезда амру гъабуна: «нуж а гъеб зулмояб къавмалъ бараб
масжидалда ва нужеца гъеб бух1е» абуна. Аллагъ жидеда разилгъаял
асх1абзабаца гъеб масжид бух1ана ва биххизабуна, гъел г1адамалги
рикъизаруна.

Гъаб масжид машгъураб буго «масжидузирар) абун. Гъав «Абу Г1амр

рагъиб» вуго жив малаикзабаз чурарав х1анзалат асх1абасул эмен. Нужеца пикру гъабеха я гъал бусурбаби, Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ х1икматал киг1ан к1удиял ругел ва кин бай бихъараб Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ дин ракъалда т1ибит1изе.

108. Мун гъеб масжидалда жанив вахъун ч1оге Мух1аммад ﷺ, кидаго. Жиб базе бай бихъараб къояль жиндир къуч1 Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилъи т1алаб гъабун лъураб масжидул Къуба буго мун жанив ч1езе ва как базе мустах1икъаб. Гъенир жанир руго жиде загъирал ва бат1инал чороклъабаздаса рац1ц1алъизе бокъарал бах1арзал. Гъел руго ансарал.

Аллагъасеги جَلَّ جَلَالُهُ рукъула жиде рац1ц1алъи бокъулел г1адамал. Купру-ширкалда хурхинч1ел, жидер рек1ель нипакъ гъеч1ел, цох1о Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилъи т1алаб гъабун, аварасда ﷺ нахъ рильтъун жал хъвадулел.

Масжидул къубаялда масжиду-такъва абунги абула. Цоги раг1иялъул буго «масжиду-такъва» абулин Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасул масжидалда. Гъельие х1адисалги рицун руго. Гъаб к1иябго раг1и цояль цояб хвезабулеб гъеч1о: к1иябго масжидалда абизе бегъулелъул «масжиду-такъва» абун.

109. Жиндир баялъул авалалда Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ х1инкъиялъул къуч1лъун ва Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилъиялъул къуч1лъун бараб масжидул Къубайищ лъик1аб бук1улеб жинда жаниб Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ г1ибадат гъабизе, яги жиндир къуч1 биххизе къач1араб к1к1алал раг1алда лъураб ва жиб биххун жужах1алъул ц1адаб араб масжидул зирарищ лъик1аб бук1унеб жиндиль г1ибадат гъабизе? Г1адег1ана Аллагъас х1акъаб нухда т1обит1уларо жидеца зулму гъабулеб къавм.

110. Гъел мунапикъазул рек1ель щаклъиги, ццим бахъиги т1аса инч1ого бук1ине буго гъезул масжид биххизаби сабаблъун. Жал лъик1аб жо гъабулел рук1ана абун рак1алда ккун. Гъеб

لَا تَقُمْ فِيهِ أَبَدًا الْمَسْجِدُ أَشْهَدُ عَلَى التَّقْوَى
مِنْ أَوَّلِ يَوْمٍ أَحَقُّ أَنْ تَقُومَ فِيهِ
رِجَالٌ يُحِبُّونَ أَنْ يَتَّخِذُوا لِلَّهِ يُحِبُّ
الْمُطَهَّرِينَ ﴿١٠٨﴾

أَفَمَنْ أَشْهَدُ بُيِّنَةً وَعَلَى تَقْوَى مِنَ اللَّهِ
وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ مَنْ أَشْهَدُ بُيِّنَةً وَعَلَى
شَفَا جُرْفٍ هَارٍ فَأَنْهَارٍ بِهِ فِي نَارٍ جَهَنَّمَ
وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ ﴿١٠٩﴾

لَا يُزَالُ بُيِّنُهُمْ الَّذِي بَنَوْا رِيبَةً فِي
قُلُوبِهِمْ إِلَّا أَنْ تَقَطَّعَ قُلُوبُهُمْ وَاللَّهُ
عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١١٠﴾

х1алалда рук1ина гьел жидер раклал рихьун хвезег1ан.

Х1акълъунго Аллагъ жинда лагъзадерил х1ал лъалев вуго ва гъезие гъабулеб х1укмуялъулъ г1адло бит1арав х1акимги вуго.

Гъаб заманаялъ динияб идараялъ ва т1арикъатчаг1азул цо-цо къокъаялъ гъаб масжидул зираралъул бицараб аятги ц1алун, жидергун х1ал рекъеч1ел бусурбаби масжидал райлдаса нахъч1валел руго. Х1ата цо-цо масжид биххизабурабцин х1ужаби руго. Вагъабиял руго, гъезул г1арацалдалъун балеб буго масжид абун хабарги бицун, жагъилал г1адамазул боялги г1уц1ун, Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ рукъалда рагъ гъабулеб буго. Гъединго жидее бокич1ел имамзабиги щиб-щибниги ц1арги лъун х1алт1удаса рахъулел руго ва гъезул бак1алда щибго халкъалье мунпаг1ат гъеч1ел, цох1о т1арикъатги устарги веци гуреб цоги ваг1занасих1атги гъабизе лъаларел имамзаби лъолел руго.

Гъаб кинабго ишги капурав ханасул х1акимзабазда мугъ ч1ван, гъезие лъик1 рихьизе бокъун, Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ х1акъаб дин гъабиялдаса халкъ гъапул гъаби мурадалда гъабулеб буго. Гъал г1адамал щибго щаклъи гъеч1ого кколел руго Т1адег1анав Аллагъасул раг1иялда гъокъ: «Жиндир зулму к1удияв чи щивха вук1инев, жинца масжидалда жаниб Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ г1ибадат гъабизе гъукъулев ва гъел масжидал риххизаризе жив хъвадулев чиясдаса»-абураб. Ал-бакъарат 114 аят. Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ гъал г1адамал кант1изареги Жив разияб г1амал ва г1ибадат гъабизе нильлъее тавпикъги къеги.

111. Т1адег1анав Аллагъас

муъминзабаздаса ричун росана гъезул чурхдул ва гъезул боц1и-мал гъелда данде жидее алжан къезе къот1иги гъабун.

Гъаб буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ диналъе г1оло жигъад гъабулел г1адамазе бугеб даража бицине бачараб мисал, ц1акъ пасих1аб ва гъваридаб мац1алдалъун. Гъел мужагъидазе къолеб алжаналъул жинца мисал бачана базаралда даран гъабулел г1адамазда рельеъин гъабун: бичулевги босулевги к1иго чи вугев г1адин.

Х1асанул Басрияс абуна: Т1адег1анав Аллагъас гъезие дарам гъабулеб буго ва гъезие ц1акъ къиматаб багъаги къолеб буго. Нуж балагъе Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ сахавальиялъул гучалда. Жинцаго рижарал чурхдулги руго, жинцаго ризкъильун къураб боц1и-малги буго, гъаб к1иябго жо

﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ
أَنفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ
يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَيَقْتُلُونَ
وَيُقْتَلُونَ وَعَدَّا عَلَيْهِ حَقًّا فِي
التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْفُرْقَانِ وَمَنْ
أَوْفَىٰ بِعَهْدِهِ مِنَ اللَّهِ فَاسْتَبْشِرُوا
بِبِعْثِكُمُ الَّذِي بَايَعْتُمْ بِهِ وَذَٰلِكَ هُوَ
الْفَوْزُ الْعَظِيمُ﴾

Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** ч1обого гьел мужагьидазе кьурабги буго. Цинги жинца гьездаса гьезул чурхдулги, боц1-малги бичун босулебги буго кьиматаб багъаги кьун. Гьаб гьеч1ищ ц1акъ к1удияб хайир бугеб даран!

Цоги г1алимас абунa: гьаб дараналъул т1адег1анлъиялда балагъе мун: жинца бичулев чи муъминчи вуго, жинца босулев т1адег1анав Аллагъ вуго, багъалъун кьолеб жоги алжан буго. Гьаб даран т1ад хъварал кагъталги зобалаздаса т1ахъал руго. Гьаб даран гьабизе гьоркъов лъурав чиги Мух1аммад **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** вуго, Гьаб дараналъе нуг1лъи гьабулел хириял малаикзабиги руго-абун.

Гьал г1адамал руго жинца Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ дин т1адег1ан гьабизе г1оло рагъ гьабулел. Цинги жидеца Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** тушбаби ч1валел ва гьез жалги ч1валел. Цин бергьенлъи ва гъанимат шун т1ад руссунел, цин шагъадат шун жидее алжанал насиблъулел. Гьал мужагьидазе Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** гьабураб кьот1и х1акъаб кьот1и буго Тавраталдаги Инжилалдаги Къуръаналдаги жаниб жиб бугеб. Аллагъг1ан жинца кьот1и т1убалев цоги шивго гьеч1о.**

Дунялалъул рукъор жидер напсазул къадро ц1унарал г1адамаз кьот1и т1убазабула, гьеб т1убан гут1и къабих1аб жолъун рик1к1уна. т1адег1анав Аллагъас кьот1и т1убангут1и раклалдаго кколеб жо гьеч1о. Гьаб буго жигъад гьабизе рак1 гьесизабулеб берцинаб кьот1и.

Нуж ц1акъ роххун рук1а гьаб нужеца гьабураб хайир бугеб дарамалдаса. Гьаб буго ц1акъ к1удияб лъик1лъиялда квершел бати.

Гьаб аят решт1инабиялъе сабаб бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасе Мадинаялдаса вач1арав лъабкъоялда анц1го чияс байг1ат (къот1и) гьабулеб мехаль Минаялда бугеб г1акъабат абулеб бак1алда (х1ажизабаз ч1инхал рехулеб бак1), гьел ансаразул цевехъан Г1абдуллагъ ибну Равах1атица Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасда абунa:

*«Ярасулаллагъ! Дуца Аллагъасеги **جَلَّ جَلَالُهُ** дуеги бокъараб жо шарт1 гъабе гъаб кьот1иялъулъ»-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас абунa: «Дир Аллагъасе дица нужсегун кьот1и гьабулеб буго нужеца гьесиелагълъи гьабизе щибго жо г1ахъал гьабич1ого (ширк гьабич1ого). Дир напсалъе шарт1 гьабулеб буго нужеца дие квербакъизе, нужсегго напсаздаса нахъч1валел зарал дидасаги нахъч1ван»-абун. Ансараз абунa: «Гъеб жо гьабураб мехаль нижее бугеб жо щибха бугеб?»-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас абунa: «Нужее алжан бук1ине буго»-абун. Ансараз абунa: «Ц1акъ хайир бугеб даран буго гъаб. Нижеца гъаб даран биххиларо ва нижго рат1алъун кьот1и*

хвезабиларо»-абун. Хадуб Г1адег1анав Аллагъас гъаб цебехун хъвараб аят решт1инабуна. Х1адис ибну Жаририца бицана.

112. Гъединго алжаналъул агълоялдаса اَلتَّائِبُونَ اَلْعَمِلُوْنَ اَلْحَمْدُ
руго жидеца мунагъ-хат1аъ ккараб اَلسَّائِحُونَ اَلرَّكْعُونَ
мехалъ тавбо гъабулелги, Аллагъасе اَلسَّاجِدُونَ اَلْأَمْرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
г1ибадат гъабиялъулъ ихлас бугел, وَالنَّاهُونَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالْحَافِظُونَ
цох1о Аллагъасе اَلْحَمْدُ гурони г1ибадат
гъабуларел. Жидеца Аллагъасул اَلْحَمْدُ
ниг1матазда данде г1емер рецц اَلْحَمْدُ
ва шукру гъабулел, жал ракъалда
г1ад Аллагъасул اَلْحَمْدُ дин г1адег1ан гъабун гъазават гъабун
хъвадулел.

Г1елму г1алаб гъабизе хъвадулел, Аллагъасул اَلْحَمْدُ диналда г1адамал ах1ун даг1ваталъе хъвадулел. Жидеца какал ралел: рукуг1-сужда камил гъабун, Аллагъасе اَلْحَمْدُ х1елун ва гъесдаса х1инкъун. Жидеца лъик1аб жоялдакъун амру гъабулел ва квешаб жо гъабиялдаса нахъги ч1валел. Аллагъасул اَلْحَمْدُ диналъул г1орхъаби ц1унулел ва шарг1иял х1укмаби хвезаруларел. Х1алалаб х1арамаб жо бат1а гъабулел. Дуца гъал муъминзабазда роххел бице Мух1аммад صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ; Жидее ахираталда ругел г1орхъи-рахъ гъеч1ел ниг1матаздакъун. Инсанасул раклалдацин хъат1уларел: г1емерал, берцинал, т1аг1амал, лазатал ниг1матал. Дуниялда берда рихъич1ел яги жидер бицен г1иналда раг1ич1ел бат1ибат1иял т1аг1амал ва пихъал жанир ругел алжанал руго гъел.

113. Аллагъасул расуласе صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَنْ يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولَىٰ قُرْبَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ
муъминзабазе изно гъеч1о жидеца
мушриказул мунагъал чури г1алаб
гъабун дуг1а гъабизе, гъел мушрикал
жидее г1агарал чаг1и ругониги, гъел
жужах1алъул агъло бук1ин баянлъун
хадуб. Иман лъеч1ого хун ругелъул
гъел.

Гъаб аят решт1инабиялъе сабаб бицана: Абут1алиб хвалил бусада вегун вугеб мехалъ Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг гъесда ваккизе ана. Гъенив г1одов ч1ун Абужагъал ва Абууммаятги ватана. Цинги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна:

«Я дир инсул вац, дуца «лаилагъа иллааллагъ»-абе абун Абужагъалица абуна: «Я Абут1алиб дуца дур эмен Г1абдулмут1алибил дин тезехъин гуриц бугеб?» – абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас чанго

нухаль т1ад вуссун Абут1алибида гьарана Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ цо гьавулеб калима абе абун. Кинниги Абут1алибица гьеб раг1и абич1о ва ахираб гьесул калам бук1ана жив Глабдулмут1алибил диналда вуго абураб. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас абун: «Валлагъи дица дур мунагъал чурейн ва дудаса т1аса лъугъаян абун Аллагъасда جَلَّ جَلَّالَهُ гьаризе буго, дида Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ гьаруге абун нагью гьабизег1ан»- абун. Цинги Т1адег1анав Аллагъас гьаб (113) аят решт1инабуна. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

114. Ибрагъим аварас عَلَيْهِ السَّلَام жиндир инсуе гьабураб дуг1а бук1инч1о цебекунго гьабураб къот1и т1убази гурони. Цинги жинда лъараб мехаль эмен Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ тушман вук1ин, жинца гьесие дуг1а гьабич1ого ва гьабун бук1араб дуг1аялдаса ва жиндир имсудаса жив ват1альана ва рик1к1альана. Х1акълъунго гьев Ибрагъим عَلَيْهِ السَّلَام вук1ана ц1акъ дуг1а ва х1ели г1емерав, жиндир гурх1ел ва х1алимлъи к1удияв.

115. Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ цониги къавм къосинабуларо жинца гьел т1орит1ун рук1ун хадуб, гьезда х1акъаб жо баян гьабун гурони. Ай жидее х1акъаб жо баян гьабизег1ан цебекун ккараб мунагъ-хат1а Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ т1аса лъугъун тола. Х1акълъунго Аллагъ вуго жинда кинабго жо лъалев ва щибаб жоалъул маслах1атги лъалев.

116. Х1акълъунго т1адег1анав Аллагъасул мулк буго зобал ракъалги гьезда жаниб бугеб кинабго махлукъатги. Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ вуго жинца ч1аго гьарулев ва жинца хвезеги гьарулев. Нужее гьев Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ гурев цоги вали гьеч1о, жинца квербакъулев чиги гьеч1о. Жинда к1анц1улев ва хьул лъолев чи гьеч1о цох1о Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ гурев.

Алусияс абун: «Муъминзаби мушриказе дуг1а гьабиялдаса ва гьезул гьоркъоблъи гьабиялдаса нахъч1вадалго, киг1анго гьел г1агарал ва божарал чаг1и ругониги, Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ муъминзабазе баян гьабулеб буго гьезиеги мушриказеги ва кинабго махлукъаталье г1ей гьабулев

وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَنْ مَوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ ﴿١١٤﴾

وَمَا كَانَ اللَّهُ يُضِلُّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَاهُمْ حَقًّا يُبَيِّنُ لَهُمْ مَّا يَتَّقُونَ إِنَّ اللَّهَ يَكُلِّ شَيْءً عَلَيْهِ ﴿١١٥﴾

إِنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ ﴿١١٦﴾

гъезул тадбир гябулев, жинца рижулев ва хвезарулев цохло Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вуклин ва валилѳунги, квербакѳулев лѳунги цохло Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ кквезе тладаб буклин. Гяб амру гядин бугелѳул киналго ишазулѳ Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ таваккал тламе ва гъесда божун рукла!»-абун.

117. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ тавбо къабул
гябуна жиндир аварагасул صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
ва мугъажиразулги ансаразулги,
зах1матаб г1ужаль жал гъев
аварагасда صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахърилѳлъарал:
цо къокъаялѳул раклал х1инкѳун,
иманалдаса рат1альгиялда

لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ
 وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ
 مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِّنْهُمْ
 ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رُءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١١٧﴾

г1агарлъараб мехаль. Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъезул тавбоги
къабул гябуна. Х1акълѳунго Аллагъ вуго жиндир лагъзадериди
гурх1улев ва гъезда ц1об рах1мо к1удияв.

Хирияв аварагас صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мунапикъзабазе изну къеялдаса тавбо къабул гябуна Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъезул хабаралда божун Табукалда гъазаваталда рахъине бокъич1ого г1узраби ричиндалго, гъел изно къун тун руклана. Мугъажиразул ва ансаразул цо-цо х1инкѳи ва шаклѳи ккеялдасаги т1асса лѳугъана Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ. Табукалда унеб мехаль, гъеб баг1арараб заман бук1ун рет1ел-хъит къадараб бук1ун, мунапикъазул цо-цо харбаз шакдаризе гъарун. Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ гъезул ният бац1ц1адаб буклин лѳан, гъезул тавбо къабул гябуна. Гяб тавбоалѳул хабар хирияв аварагасул صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва асх1абазазул ц1аралда хурхинабун рехсеялѳул маг1на буго муъминзаби кидаго жидеца тавбо гябиялда х1ажатал руклин бич1ч1изаби, гъезул мунагъ- хат1а камуларелѳул.

Т1абарияс жинда Аллагъ разильаяв Г1умар асх1абасдаса бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагун цадахъ Табукалѳул гъазаваталда ниж рахъана ц1акъ бакъ баг1арараб мехаль. Цо бак1алда ниж решт1ун ругеб мехаль кутакалда къечон руклана, гъанжени ниж г1одор ккела абураб х1алалда ккун руклана. Варани хъун, гъелѳул чохъониб батараб реччел ц1уна (гъекъана). Цинги Абубакар асх1абас абун: «Я расулаллгъ! Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дур дуг1аялѳе жсаваб гябиялда божу бугелѳул дица дуг1а щай гябулареб?»-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун: «гъеб дуг1а гябизе бокъун бугищ дуе?»-абун. Абубакар асх1абас «буго» абидалго, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас кверал эхеде рорхун дуг1а гябуна. Гъел кверал г1одор риччач1ого зодисан ц1ад чваххана ва нижеца кинабго лѳим жаниб т1олеб жо гъелдалѳун ц1езабуна. Хадуб х1исаб гябураб мехаль гъеб ц1ад бан бат1ич1о нижеер аскарал ч1ун ругеб бак1алда гурони»-абун.

Хіадис ибну Жаририца бицана.

118. Гъев лъабго асхIабасул тавбоги
къабул гъабуна Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ, жидер
амру нахъбахъун тун рукIарал
Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ амру рештIинегIан.

Гъел руго КагIбо, Гъилал ва Мурарат
асхIабзаби, жидеда Аллагъ разилъаял.

ГIемерго гIатIидаб Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ
ракъ гъезие цIакъ къваридаблъун

лъугъун букIана жал гъазаваталда инчIого чIеялда рекIекълъун
ва Аллагъасдасаги جَلَّ جَلَالُهُ, аварасдасаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ асхIабзабаздасаги
нечон. Гъезул напсалги цIакъ пашманлъун, загIиплъун рукIана.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас гъезулгун кIалъай гъаби ва
мушавара гъаби гъукъун букIана цогидал асхIабзабазе.

Жидер бищунго гIагарав чиясе ва гъудуласе салам къураб мехаль, гъез
салам буссиначулеб букIинчIо, гIагарлъиялъ, рукъальул агълуялъцин
гъел реххун тун рукIана. Гъезда якъинго бихъана жидер тIокIаб
кIанцизе бакI гъечIеблъи цохIо Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гурев. Цинги
Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гъезда тIаса лъугъана, гъез тавбо гъабизе ва тIокIаб
гъеб биххичIого букIине. ХIакълъунго Аллагъ жинца тавбо
къабул гъабулев, жив муъминазабазда гурхIулев вуго.

119. Я гъал иман лъурал гIадамал! Нуж يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا
хIинкъа Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ гьересси مَعَ الصَّٰلِحِينَ
бицун гIузро бачизе ва нуж рукIа жидер
иманальул ритIухъал ва бицулеб
рагIиялъулъги ритIухъал гIадамалгун цадахъ.

Киналго гIамалазулъ, рагIабазулъ ва рекIел нияталъулъги Аллагъ
جَلَّ جَلَالُهُ гIад валагъун вукIин лъан, гъев разилъи тIалаб гъабун хъваде.

Жидеда Аллагъ разилъаял имам Маликица Маликил вас КагIбил
ГIабдуллагъидас бицана: дида дир имен КагIбо бицунев рагIана;
Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасгун цадахъ дун киналго
гъазаватазда вукIана, Бадруялъул гъазават хутIизегIан. Лайлатул-
гIакъабати абунлеб сордоялъ Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе гIоло аварасе
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мутIигIлъизе абун къотIи гъабулеб бакIалдаги вукIана.
Табукалъул гъазават букIана рииги бухIараб пихъалги барщараб
заманаялъ. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас гъеб гъазаваталда
хIадурлъе абун амру гъабураб мухаль асхIабзабаз ретIел, квен, ярагъ
хIадуралеб букIана, сафарги рикIкладаб букIун, заманаги захIматаб

وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِفُوا حَتَّىٰ إِذَا ضَاقَتْ
عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ
أَنفُسُهُمْ وَظَنُّوْا أَن لَّا مَلْجَأَ مِنَ اللَّهِ إِلَّا
إِلَيْهِ تَوَّابٌ عَلَيْهِمْ لَيْسُوْا بِإِنَّا لِلَّهِ هُوَ
التَّوَّابُ الرَّحِيْمُ ﴿١١٨﴾

буклун. Глолохъанчи вуклндалго, бокъараб къоялъ хладурила абун, дун дагъав тохлъана ва хирияв авараггун صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ асхлабзаби къватлире рахъулеб къоялъ щибго хладурлъи гъчлого хутлана.

Гъазаваталда гьелги ун гъоркъ хутлун Мадинаялъул къватлахъе ваккидал дида цониги сахав чиго вихъичло нахъе хутларазуль, я мунафикълъи бугел яги глузро бугел гладамал гурони. Гьель дун цлакъ пашман гъавуна ва хадув гъезе ине къасд гъабун буклана. Кинниги, дун гъоркъ хутлана, ва гъазаваталдаса Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг тлад вуссараб мехаль щиб гьересидай гьесие бицина абун глемер ургъана, кинниги битлараб бицун горони цоги бицизе жоги раклаль къабул гъабулеб буклинчло.

Пуланаб къоялъул къальул глужалда Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг гъазаваталдаса вуссун масжидалде вачлана, ва гьесухъе глузро бицун хъвадизе гъазаваталда инчлого чларал мунафикъзабиги лъугъана. Гъез бицаралда гленеккун гъезие истигъфар гъабун (гъезул мунагъал чури тлалаб гъабун) загъиралда гламалги гъабун, батлин Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ тламунги тун хирияв аварагги вуклана, Аллагъасул свалат салам лъеяв.

Цинги дида ирга шун дица салам къедалго, хирияв аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ щим бахъараб хъимиги гъабун: аскловеглан вачлаян абуна. Дун гьесда щеве глодов члараб мехаль гьес дида абуна: мун щиб жоялъе глоло рокъов чларав, дуца реклине вараниги босун буклана гурищ? абун. Цинги дица абуна: «Валлагъи, жакъа мун гурев чияса цеве глодов члун вукларавани цо глузроги бицун гьесул щим бахъин нахъе члвазе клолаан дида. Жакъа дуда цо гьересиги бицун мун рази гъавуни Бетлергъан Аллагъас дур дида щим бахъинабиялдаса хлинкъула дун. Дуда битларабги бицун дуца дие таглизир гъавуни Аллагъу Тагтала ахираталда дидаса разилъулеблъи лъала дида. Валлагъи, дие щибго глузроги буклинчло, ва дун бищун къуватги бугев гъазаваталда вачлине ресги бугев вуклана»-абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гъав чияс битлараб бицана, мун вахъа, ва Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дие цо хлукмо гъабизеглан члчла»-абуна. Цинги дун цлакъ пашманлъун вуклана, ва дида сверун лъугъун бану Саламатил гладамал руклана жидеца абулел: «Дуцаги цо глузро бице аварагасе цогидал асхлабзабазгладин: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас истигъфар гъабун дур гъеб мунагъги чурила мунги авараггун صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цадахъ вуклила»-абун. Глемер гьел гъардон гъеб гьереси бицине глагарлъун вуклана дун. Цинги дица гьиккидал цоги чи вугищ дун гладин аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ тарал абун, дида абуна кligo

асхлаб вуго абун. Рабигіліл вас Мурарат, ва Уммаятил вас Гыилал. Гъав кляивго льяклал асхлабзаби руклана Бадруялдаги рагъарал, жидер цогидаз хлурматги гъабулел.

Цинги дица сабро гъабуна гьереси бичинчлого члезе. Дун цодагъав гванзав, соглав вуклун, киглан нечон вугониги гладамаздаса вахчичлого гъезда гъоркъов хъвадулев вуклана. Дов кляивго асхлаб рокъорги рахчун глодулел руклана. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасга нижедахун клалъазеги, мушавара гъибизеги салам къезеги къураб буссине гъабизеги гъукъун буклана. Кигланго захлат букланиги дун как базе масжидалдаги унаан, Аллагъасул салат салам лъеяв аварасгада аскловегланги глагарлъулаан, ва амма шивниги чи дидехун валагъулев, клалъалев вуклинчло.

Гъеб хлалалъ дун вукладго Шамалдаса вачларав даран чияс дун цлехон дихъе кагъат къуна, гъенив вугев хан Гъасанил рахъалъан буго абун. Гъеб цлалидал гъелда хъван бугоан: «Мун къварид гъавураб дур хлурмат гъечлеб Мадинаги тун жиндихъе вачлани жинца мун клодо гъавилин»-абун. Гъабги Аллагъасул جَلَّالٌ рахъалъан дир хлалбихьи бугин абун, дица гъеб кагъат цладабе рехун бухлана. Гъедин кликъого къо араб мехалъ нижехъе Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасгасул хабар бачлана, нуж ручабаздаса риклклалъе абун. Цлар тламуниц, кин риклклалъилел абидал, цлар тламуге асклореги лъугъунге абун.

Дица дир члужу эбел-имсухъе йитлана, Тладегланав Аллагъасул амру бачлизеглан гъений чла абун. Гыилалил члужу Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасгасухъе ячлана, ва гъель абун: Гыилал херав чи вугин, гъесие хъулухъ гъабулел чиги гъечлин жинца гъесие хъулухъ гъабизе изну къе абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасга абун: «Гъесие хъулухъ гъабе, ва амма дуда глагарлъизе виччаге гъев»- абун. Гъей члужуялъ абун валлагьи, гъев дида хъатлулев чи гъечло, ва дуца риклклад гъавураб къоялдаса нахъе жив глодулев вуго»-абун.

Кликъоялда анцго къо тлубана гъаб хлалалъ, ва гъеб къоялъ рогабилл какги бан, раклги къварильтун тлохил рагладда гловов члун дун вуклаго цо борхатаб гъаракъаль ахлана: «Я Маликил вас Каг!бо! дуе рохел буго»-абун. Гъеб саглалатда дунги суждаялда ккана. Гъеб рогабилл как бараб мехалъ Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасгада вахлю рештлун лъазабун буго нижер тавбу къабул гъаби, ва гъес нижеда рохел бичине асхлабзаби ритлун руго. Дида рохел бичун вачларав чиясе дица тласаги бахъун ретлел къуна. Ва, валлагьи гъеб къоялъ дир цоги ретлелги буклинчло. Цинги къарзалъе босун ретлелги ретлун дун аварасгасухъе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ине гледеглана. Данде ккарал асхлабзабаз дида тавбо къабул гъаби баркулеб

буклана. Масжидалда жанив дун лъугъараб мехаль Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг асхлабзабазда гьоркъов глодов члун вуклана, ва гьесул гьумер цлураб сордоаль моцл гладин гвангъун буклана.

Гьеб буклана Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг разилъун, воххун вуклиналъул глаламат. Дица салам кьураб мехаль аварагас ﷺ абун: Две рохел буго мун эбелаль гъавураб кьоялдаса нахъе дуда бачлараб бищун две лъиклаб кьоялдалъун абун. Дица гьикъана, дур рахъальганищ яги Аллагъасул ﷺ рахъальганищ я расулаллагъи абун. Гьес абун Аллагъасул ﷺ рахъальгъан буго абун. Цинги дица абун дир тавбо къабул гъабиялдалъун дица тлад босулеб бугин дир боцли садакъаде бикъизе абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун: дуца боцли дуего те, гьеб две лъикл бугин абун. Цинги дица абун: дун битлараб бициналъ хвасар гъавуна, ва дица тлад босулеб буго кидаго гьересияб рагли бицичлого тезе абун. Гьедин бугелъул, валлагъи гьеб кьоялдаса нахъе дица цохло гьересияб рагли абичло, ва дир хьулги буго Аллагъу Тагъалаяс гъанже хутлараб глумруялги дун гьересиялдаса цлунилин абун.

Сурату Ттавбаталда чанго аят буго, гъаб гъазаваталъул, ва гъал асхлабзабазул хлакълъуль бицараб. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасе гьереси бицарал мунафикъазул хлакълъуль аят рештлинабуна: «Нуж гъазаваталдаса тлад руссараб мехаль гьел мунафикъал нуже гьедаризе руго, жиде зарал гъабичлого буклине. Нужеца гьел жалго те, гьел хъубал чагли руго, ва гьел руссунеб бакли жагъаннама буго, гъез гъабураб квешаб гламалалъул жазаълъун. Нуж разилги тлалаб гъабун гьел гьедараниги ва нуж разилъаниги Аллагъ ﷺ фасикъаб, кафураб къавмалда разилъуларо»-абун. 95-96 аят

Гъав лъабго тавбо къабул гъабурав асхлабасул хлакълъульги, ва цогидал асхлабзабазул ва аварагасул ﷺ хлакълъульги аят рештлана. хлакълъунго Аллагъу Тагъала тласа лъугъана аварагасдасаги ﷺ мугъажирал, ансарал, асхлабзабаздасаги цлакъ захматаб мехаль жал аварагасда ﷺ нахърилъларал, цо кьокъаялъул раклал хлинкъун цо рахъалдехун гьетлизе глагарлъун руклана, гьезги тавбо гъабун. Аллагъу Тагъала гъезда цлакъ гурхлулев вуго. Гъев лъабго асхлабасдасаги тласа лъугъана Аллагъ ﷺ, жидер амру нахъбахъун тун рукларал, жиде глатлидаб дунялги къварилъун рукларал, ва жидер раклалги цлакъ къварилъун рукларал, ва цохло Аллагъасде ﷺ кланцлани гурони жиде кланцлизе бакл гьечло абун рукларал. Гъезда Аллагъас ﷺ тавбо гъабизе малъана, жинца гъезул тавбо къабул гъабизе глоло. Хлакълъунго Аллагъу Тагъала тавбо къабул гъабулев, муъминзабазда гурхлулев вуго. «Я гъал иман лъурал гладамал! Нуж

Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ глабалдаса хlinkъун гьесие мутигlгъе ва нуж лъикlал гладамалгун цадахъ рукlа» - абун. 118-119 аят

Гъаб хlадисалда жаниб вагlза ва гlелму буго Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ руссине бокъарал муъминзабаде. Гьелдаса раkлалда кквезе бегъулел пайдаби руго:

-Муъминчи жиндасан ккараб мунагъалда кигlан пашманав вукlунев. Тlадегlанав Аллагъ разилъи тlалаб гъабун гурони гъев мунагъ бахчизе, гьереси бицине лъугъунгутlи.

-Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ ва аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ амру тlубазе klвахlаллъи, ва нахъбахъи бегъунгутlи.

-Жидеца гlасилъи гъабурал гладамал дорегlан къазарун, квер босичlого, салам кьечlого тезе бегъи, гъез тавбу гъабун лъикlаб гламал гъабизегlан.

-Диналда хlinkъи бугел клудиял мунагъал гъарулев рос чlужуялъ аскlове виччазе бегъунгутlи.

-Муъминзабаде роххел рагlize гъаби сунатаб букlин, ва роххел бицарасе жо кьейиги сунатаб буго.

-Диналъул вацасе лъикlлъи шварб мехаль гьелдаса роххизе тlадаб буго.

-Бетlергъанас къураб нигlматалда данде шукро гъаби: раgлабазда лъун гуреб гlамалаздальунги, садакъа къун лъикlаб гламал цlикlкlине гъабун. Муъминчиясул хвасарлъи битlараб жо бициналъуль букlин. Цогиги гlемер пайда буго гъаб хlадисалда жаниб.

Бетlергъанас тавфикъ кьеги хlакъаб жо кквезе ва батlулаб жо реххун тезе.

120. Мадинаялъул агълуялъе изно букlинчlо ва гьелда сверухъ ругел росабазул агълоялъеги изно букlинчlо гьел Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ аварагун

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цадахъ гъазаваталда рахъинчlого нахъа чlчlезе. Ва гъезие изну букlинчlо жидер напсалъе рахlатги, лъикlлъиги тlалаб гъабизе Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ расуласул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ klвар гъабичlого ва гьесда швезе бегъулеб къварилъиялъуль гlахъаллъичlого.

Гъезда тlадаб буго жидер рухl бичунги авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цlунизе, гьесда бихъараб захlмалъи жидедаги бихъизе. Хирияв аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ лъикlлъи щвараб къоялъги гьесда захlмалъи щвараб къоялъги гъевгун цадахъ рукlине. Жидеда лъан ва бичlун букlине бишунго Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ

مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُمْ
مِّنَ الْأَعْرَابِ أَن يَتَخَلَّفُوا عَن رَّسُولِ
اللَّهِ وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنفُسِهِمْ عَن نَّفْسِهِ
ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا
نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا
يَطْغُونَ مَوْطِنًا يَعْزِلُ الْكَفَّارُ وَلَا
يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَّيْلًا إِلَّا كَيْتَبَ لَهُمْ
بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ
الْمُحْسِنِينَ ﴿١٢٠﴾

хирияб напс свалат салам лъеяв аварасул напс буклин.

Гъаб амру гъадин буклиналъе сабаб буго, гъел муъминзаби руклин жидеда ракъи-къеч шоларел, къварилъи-зах1малъиги шоларел, Аллагъасул ﷺ диналъе г1оло жигъад гъабулеб мехаль, жидеца капурзабазул ракъги мерхъуларел гъезда рагъ бан, гъезул ццим бахъинабун, жидеда тушманасдаса зарал, къварилъиги шоларел, -гъаб кинабго жоялда данде Аллагъас ﷺ гъезие ажро-кири къун гурони. Аллагъас ﷺ гъаб кинабго жо лагъасул лъик1аб г1амал хъвалеб т1ехъалда хъвала ва ахираталда жиде хазиналъун ц1унун батула. Х1акълъунго Аллагъас г1адада хвезабуларо лъик1аб г1амал гъабурал г1адамазе бугеб ажро-кири. Гъеб ажро г1емерго ц1ик1к1инабула ва алжаналъул ниг1матал къун гъел роххизарула.

Жинда Аллагъ разилъаяв Абухайсамат абулев ансарияв асх1аб жиндир ахикъе вач1араб мехаль, гъесда жиндир г1олохъанай, берцинай ч1ужу ятана гъут1бузул раг1адалда гъоркъ тамахаб т1ад г1одор ч1олеб жогирехун. Гъев вач1идалго, гъесда гъоркъ турут т1амуна, ц1орораб лъим бач1ана ва гъут1буздаса бет1ун гъуинаб ва татуяб пихъги лъуна гъесда цебе.

Гъеб кинабго жоялда валагъун, гъелъул пикруги гъабун, Абухайсаматица абуна: «Ц1акъ берцинаб раг1адги буго, барщараб, гъуинаб пихъги буго, ц1орораб лъимги буго, берцинай ч1ужуги йиги. Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг бух1араб бакъукъ вуго ва гъури пулеб салул авлахъалда вуго. Гъаб иш лъик1аб гъеч1о» - абун. Цинги эхедеги вахъун хехго жиндир варани къолана, хвалчен ва хеч кодобе босана, гъуриг1адин г1едег1ун аварасда ﷺ хадув ана.

Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг нахъехун валагъидал, гъесда цо рек1арав вихъана рик1кладасан вач1унев. Аварас ﷺ абуна: «Гъав чи Абухайсамат вук1ине ккола» - абун. Гъев т1аде щвараб мехаль авараг ﷺ ц1акъ вохана ва гъесул мунагъал чури гъарун дуг1аги гъабуна

121. Жидеца дагъабниги, г1емерабниги

напакъа къоларо, гъит1инабниги

к1удиябниги г1амалги гъабуларо,

Аллагъасул ﷺ диналъе г1оло

гъазаватги гъаблуро, ракъалда жалги

хъвадуларо гъеб кинабго жо Аллагъас

ﷺ гъезие хайиралъе хъван, нахъ ц1унун бук1ун гурони. Гъеб

وَلَا يُفْقُونَ فِقَّةَ صَغِيرَةٍ وَلَا كَبِيرَةٍ

وَلَا يَقْطَعُونَ زَادِيًّا إِلَّا كَتَبَ لَهُمْ

لِيَجْزِيََهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا

يَعْمَلُونَ ﴿١٢١﴾

г1амалалда данде жидее г1емерго ц1ик1араб ажро гьабизе.

Муъминзабаца лъик1аб г1амал гьабураб мехаль Аллагъас جَلَّالَهُ гьелда данде гьелдаса г1емерго лъик1аб жазаъ гьабула.

122. Киналго муъминзаби

гъазават гьабизе абун къват1ир
рахъине данде кколаро. жидер
ват1анги, агъло-хъызанги г1адада
холеб х1алалъ.

Жинда Аллагъразильяв Ибнуг1аббасица

абуна: Т1адег1анав Аллагъас ц1акъ

къвак1ун г1айиб ч1вадал Табукалда гъазаваталда рахъинч1ого
ч1арал г1адамазда, цинги асх1абзабаца абун бук1ана: «Нижер
цох1о чи нахъа ч1ч1еларо гъазават гьабизе унеб аскаралдасаги,
къокъаялдасаги»-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас
Табукалдаса нахъ вуссун хадуб гъазават гьабизе къокъаби
рит1улеб мехаль киналго асх1абзаби къват1ирги ун цох1о аварас
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ хут1ана Мадинаялда. Цинги Аллагъас جَلَّالَهُ гьаб аят
решт1изабун.

Щибаб к1удияб къокъаялълъул ва жамаг1аталълъул цо гьит1инаб
къокъа ун бук1араб ани Аллагъасул جَلَّالَهُ дин лъазабизе ва
гьеб дин г1адамазда бич1ч1изабизе ва гьел х1арамаб жоялдаса
х1инкъулел, лъик1аб жо гьаби бокъулел гъаризе. Ай гьаб къокъа
т1ад ч1ч1ун бук1арабани г1илму лъазабиялда гьеб лъик1 бук1инаан.
Гъазаваталдаса т1ад руссун рач1араб мехаль жидер къавмазда
гьеб дин лъазабизе ва гьел х1арамаб жоялдаса ц1унаралълъун
рук1ине.

Муг1алимасда т1адаб жо буго жинца х1акъаб жоялда мутаг1ил т1овит1и
ва гьесие Аллагъасда جَلَّالَهُ г1асилълъани бук1унеб г1азабалдалълъун
х1инкъи кьейги. Мутаг1иласда т1адаб жо буго Аллагъасдаса جَلَّالَهُ
х1инкъиялда черх куцазе ва ч1ух1и рецц тун хъвадизе.

123. Я гьал иман лъурал г1адамал!

Нужеца рагъ гьабе нужеда г1агардег1ан
ругел капурзабаде ва гьезда къаби
щвезабе гьездехун хъач1лъи загъир
гьабун. ва гьел нужедаса х1инкъизаре.

Нужедаги лъан бук1а Т1адег1анав Аллагъ жиндаса х1инкъулел,
жив разилъи т1алаб гьабулел муъминзабигун цадахъ вук1ин ва
гьезие квербакъулел вук1ин.

﴿وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا﴾

﴿كَأَنَّهُمْ قُلُوبٌ لَا نَفْسَ لَهَا يَرْفَعُونَ كُلَّ يَوْمٍ فَفِئَةٍ مِّنْهُمْ

طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ

إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ ﴿١٢٢﴾

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا قَاتِلُوا الَّذِينَ

يَلُونَكُمْ مِنَ الْكُفَّارِ وَلِيَجِدُوا فِيكُمْ

عَظْمَةً وَعَلِمُوا أَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُتَّقِينَ ﴿١٢٣﴾

Купру-ширкалдаса ракъ баццлад гъабизе ккани гъеб иш байбихъизе ккола муъминзабул вагланалдаса. Цин вагланалда жаниса Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ тушбабиги тлагинарун, хадуб жидеда асклор ругел ракъаздасаги тлагинарун, гъадин Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ амру тлубан глущизе ккола исламияб пачалихъ Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ ракъалда тлад гъев разияб исламияб дин гурони буклине бегуларо. Гъаб амру тлубазе къватир рахъарал гдамамал жидеде Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилъи бугел руго. Гъазие ахираталда алжан буклиналда божиги буго.

124. Къуръаналдаса цо сурат рештлинабураб мехаль, мунафикъаца абулеб буго: «Шивха вугев нужедаса гъаб сураталь жиндир иман циклкинабурав чи» абун Къуръан махсароде гъабун, гъеб сан гъабичлого абулеб рагли буго гъеб. Ва амма жидеца Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ

وَإِذَا مَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ فَمِنْهُمْ مَّن يَقُولُ
أَيُّكُمْ رَدَّتْهُ هَذِهِ إِيْمَانًا قَالُوا مَا الَّذِينَ
ءَامَنُوا فَرَدَّتْهُمْ إِيْمَانًا وَهُمْ
يَسْتَبْشِرُونَ ﴿١٢٤﴾

иман лъурал чаглазул иман жеги циклклула Къуръаналдаса аяталги сураталги рештлинабураб мехаль ва гъел цоцазде рохел бицун, гъеб Къуръаналдаса роххун ва разилъун руклуна.

125. Ва амма жидер реклель нипакъалъул унти бугел гдамазе гъезул купру-ширкалъул чороклъи ва къабихлъи жегиги циклкинабула гъеб Къуръаналь.

وَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ فَزَادَتْهُمْ
رِجْسًا إِلَىٰ رِجْسِهِمْ وَمَا تَوَّأَوْهُمْ
كَفَرُونَ ﴿١٢٥﴾

Гъез щибаб аят ва сурат рештланщинахъе гъелда инкар кколеб бугельул, гъелдалъун гъезул къосинги пасикълыгиги глемерлъула. **Ва гъел гдамамалги хола жидер купруялда руклаго.** Гъезие Абадияб жужахалъул глазабги хлакълула.

126. Гъал мунапикъазда кин бихъулареб щибаб сональ цо нухаль яги клого нухаль Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жидер къабихлъаби рицун, жал къватир чъвазарун инжит гъарулел руклин, цингиги гъез тавбо гъабулеб гъечло ва жидеде гъельул вагзаги лъугъулеб гъечло.

أُولَٰئِكَ رَوَّاتٌ أَنَّهُمْ يُفْتَنُونَ فِي كُلِّ
عَامٍ مَّرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوبُونَ
وَلَا هُمْ يَذَّكَّرُونَ ﴿١٢٦﴾

Нипакъалдаса руссун Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ хлелун тавбо гъабизе ва гъесие глибадат гъабизе гъезул глакълу глеоб гъечло.

127. Гъел мунапикъазда глайиб чъван сурат рештлинабураб мехаль, аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ асклор, асхлабзабазда гъоркъор

وَإِذَا مَا أُنزِلَتْ سُورَةٌ نَّظَرَ بَعْضُهُمْ
إِلَىٰ بَعْضٍ هَلْ يَرِيكُمْ مِّنْ أَحَدٍ ثُمَّ

гьелги рук1ун, гьел доре-гъанире
 балагъулел руго жидехъ валагъун цониги
 чи вугодай абун ва хехго гъениса нахье
 унел руго. Аллагъас ﷻ гъазул раклал
 иманалдаса руссизарун руго, гьел ругельул жидеда щибго жо
 бич1уларел, ах1макъл г1адамал.

أَنْصَرَفُوا صَرَفَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ بِأَنَّهُمْ
 قَوْمٌ لَا يَفْقَهُونَ ﴿١٢٧﴾

Х1акъаб жо гъезда бич1улеб гъеч1о, гьельул пикруги гъабулеб гъеч1о,
 цинги гьел х1айваназда релъълун рук1унел руго: бералги ругел,
 г1ундулги ругел, бет1ерги бугел, раклги бугел, ва амма Аллагъас ﷻ
 жидее кьурал гьал алатал гъев разилъиялда сверизарич1ого жидеего
 балагъалье сверизарулел. Х1айваназ г1адин напсалъе бокъараб жо
 г1алаб гъабулел, цоги щибго жоялъул пикру гъабуларел.

128. Нужехье нужедаго гьоркъоса
 Аллагъасул ﷻ расул ﷺ вач1ун
 вуго, я гьал г1арабиял! Жиндир
 къадру к1удияв, жинца нужехье
 Аллагъасул ﷻ рисалат цвезабулев.

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ
 عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ
 بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٢٨﴾

Нужее зах1малъи, кьварилъи бук1унеб жо жинда ц1акъ рихунев,
 гъеб жиндие бокъуларев. Нуж х1акъаб нухда т1орит1изе жиндие
 ц1акъ бокъун бугев ва гьельние ях1ги бахъулев. Аллагъасда ﷻ
 иман лъурал ва жинда нахърилълъарал муъминзабазда жив
 ц1акъ гурх1улев, гъезие лъик1лъи лъугъизе бокъулев.

Г1адег1анав Аллагъасул ц1араздаса бугеб к1иги ц1аралдалъун сипат
 гъабуна хирияв аварагасе ﷻ гъаб аяталда жаниб,- рауфун,
 рах1имун абун.

129. Дуда иман лъеялдаса цо къавм
 буссун ч1ани, дуца абе Мух1аммад
 ﷺ: Дие г1ей гъабулев цох1о

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
 عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ
 الْعَظِيمِ ﴿١٢٩﴾

Аллагъ ﷻ вуго, жив гурев цоги алагъ
 гъеч1ев. Дица гъев Аллагъасда ﷻ буго
 тавакал г1амулеб. Ва гъев вуго жиб ц1акъ к1удияб г1аршалъул
 Бет1ергъан.

Кинабго махлъукъ бижарав Халикъ вуго, киназего ризкъи кьолев
 Разикъги вуго, кинабго г1аламалъул тадбир гъабулев Бет1ергъанги
 вуго.

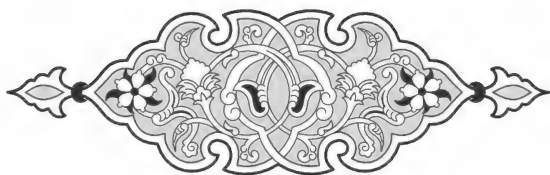
Жидеда Аллагъ разилъаял имам Ах1мадица Ибнуг1аббасидаса бицараб
 х1адисалъуль буго гъаб к1иги аят Къуръаналдаса бишун ахиралда
 рещт1изабураб бугин абун. (128-129 аят)

Жинда Аллагъ разилъаяв Абудаудица хIадис бицана: жинда Аллагъ разилъаяв Абудардаица абуна: «Радал ва бакъанида анкъго нухалъ гъеб ахиралда хъвараб аят цIаларав чиясдаса Аллагъас ﷻ гъеб къоялгъул къварилъи тIаса борхила ва гъесие гIей гъабила»- абун.

Аллагъас ﷻ жив разияб гIамалалда тIоритIеги.

Сурату Тавбат ва гъелгъул тафсир хъван тIубана Аллагъасул ﷻ тавфикъалдалгъун.

Кинабго реццигIи тIадегIанав Аллагъасе ﷻ буго.

10. Сурату Юнус

Маккаялда решитизабураб, жинда жаниб нусиялда ич1го аятги бугеб.

Маккаялда решитизарурал киналго суратазда релъълун сурату Юнусги Аллагъ ﷻ цо гъавиялъул бицунеб буго. Гъединго ахир къиямасеб къоялда иман лъей, Аллагъасул ﷻ т1ахъазда ва русулазда иман лъей бицунеб буго, хасго Къуръаналда иман лъеялда ах1улеб буго, жиб даимаб муг1жизатлъун бугеб ва къиямасеб къо ч1езег1ан халкъ т1обит1улеб нурлъунги бугеб.

Авалалдаса бай бихъун сураталъ бицунеб буго Аллагъасул ﷻ суннат бук1ин жинца щибаб умматалда расул вит1улеб жиндир рисалат босун. Маккаялъул мушриказ г1ажсаиблъи гъабулеб бук1ин жидеда гъоркъоса расул вит1иялда, жегиги эменги гъеч1ев ятим вит1иялда. Цинги Аллагъасул ﷻ сипатазул ва гъесие г1ибадат гъабиялъул бицунеб буго. Кинабго махлукъалда балагъун гъелъие Халикъ вук1ин лъазе ккей баян гъабулеб буго. Гъев Халикъ жиндир гъунар-гуч бергъарав вук1ин, жиндир х1алк1олъи ц1акъ ц1ик1арав, жинда релъъларав кинавг1аги хан ва бет1ергъан гъеч1ев вук1ин бицунеб буго.

Аварагабазул عَلَيْهِ السَّلَام цо-цо къисаги бицун буго умматалъе ваг1залъун ва г1ибратлъун бук1ине. Юнус аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام къиса бицунеб бук1иналъ лъураб буго гъаб сураталда ц1арги сурату Юнус абун.

Сураталъул ахиралдаги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда амру гъабулеб буго Аллагъасул ﷻ шариг1ат кквеялдалъун ва жинда цолеб къварилъиялда сабро гъабиялдалъунги.

Жив гурх1улев, гурх1ел г1амав
Аллагъасул ц1аралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. **Алиф. Лам. Раъ.** Аллагъ ﷻ жинда лъалев вуго гъал х1урупаздалъун жиндие бокъараб жо. Гъал руго жиб мух1канаб Аллагъасул ﷻ **калам-Къуръаналъул аятал:**
жиб х1акимияб гъеб Къуръан, жинда т1аде щаклъи бач1унареб,

гьереси ва цоцазде данде кколареб жо жиндиль гьеч1еб.

**2. Маккаялгул агьлуялге глажаибаб
жолъуниш бихулеб бугеб дица жидеда**

гьоркьоса Мух1аммадида صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

вах1ю гьабунин абун:

гьеб глажаиблги гьабизе ккараб жо
гьеч1о. Дир г1адат буго щибаб къавмалда
расулгул гьезда гьоркьоса чи вит1улеб.

**Ва дица гьесда вах1юги гьабула капурал г1адамазе х1инкьи кье
абун ахираталда бук1унеб глазабаздалгул. Ва муьминзабазе рохел
бице гьезие Бет1ергъанасда аск1об лъик1лги бугин абун, гьез
дуниялалда гьабураб лъик1аб рит1ухъаб г1амалалда данде. Гьадин
бугониги капурал г1адамаз гъав Мух1аммад сих1ручи вугин
абуна, жинда ц1акъ сих1ро гьабизеги лъалев, жинца бицулеб жоги
бат1улаб бугев. Жив авараг вуго абураб, жинда Къуръан решт1изабула
абураб раг1и гьереси буго абуна Маккаялгул мушриказ.**

**3. Х1акълъунго нужер Бет1ергъан
жив цогояв, кинабго махлукъаталгул
ханлъун вугев Аллагъ** جَلَّ جَلَالُهُ **вуго.**

**Жинца зобалги ракъалги анлъго
къоялда жанир рижарав, цинги живги
г1аршалда г1адег1анлъарав, жиндир
къадро к1одолъиялда рекъараб х1алалъ,**

Нилъеда куц-рахъги лъалареб ниль жинда хадубги гьолареб.

Гьаб раг1иялгул ва гьалда рельтъарал цогидал раг1абазулги, масала:
«Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ квер гьезул кверазда г1ад буго»-абураб. Нильлъер
-агьлу сунна валжамаг1алатгул- мазгъаб буго ва рек1ел ч1ей буго
Г1адег1анав Аллагъас Къуръаналда абураб х1алалъ ва гьесул расулас
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ х1адисалдаги бицараб х1алалъ гьелда иман лъей ва цогидаб
жо ц1ехеч1ого тей. Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ кивго вуго абураб маг1на бит1ун
бук1унаро. Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ кинабго жо бихула, лъала. Амма жиндир
г1илмуядалгул кивго вуго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ абизе бегъула. Аллагъасул
جَلَّ جَلَالُهُ квер буго, бер буго абизе бегъула ва амма гьеб нильер квералда,
яги бералда рельтъараб буго абураб жо рак1алда ккезе бегъуларо.
Жиндаго Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ лъала жиндир заталгул сипатал.

Гьаб буго г1адамазул пикраби г1емер г1ад х1алт1улеб бак1,
г1емерисезул пикру мекъи ккеялда х1инкъараб бак1ги буго. Гьедин
бугелгул Аллагъасги جَلَّ جَلَالُهُ гьесул расуласги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ баян гьабич1еб
жо нильлъеца баян ц1ехеч1ого тей буго нильлъ бит1араб нухда

أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَى رَجُلٍ مِنْهُمْ
أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنَّ
لَهُمْ قَدْ صَدَّقَ وَعْدُ اللَّهِ فَأَعِزُّوا
الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ هَذَا لَشَرُّ يُمِينٍ ﴿١٠﴾

إِنْ رَبُّكُمْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ
يَدَبُّ أُمُومَاتٍ مِنْ شَيْعٍ الْأَمِينَ بَعْدَ إِذْ يَهُ
ذَلِكَ اللَّهُ رَبُّكُمْ فَاعْبُدُوهُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿١٠﴾

тлоритларал руклиналъул глаламат.

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ зобал ракъал анлъго къоялда жанир рижана абураб раглиги гъабго масъалаялда рельлъараб буго. Зоб-ракъ бижилелде себе сордо-къоги буклинчло, гъеб анлъго сордо-къоялда хлажатав Аллагъи جَلَّ جَلَالُهُ вуклинчло. Гъаб раглиги нильер глакълу-лъаялда бичлудеб мисал бачин буго, ва гъабудеб ишалъул гледерлунгьулти лъиклаб буклиналда ишараги буго.

Жинца халкъалъул тадбир гъабулев вуго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ, жиндир хикматалда рекъон, ва лагъзадерие маслахат бугеб жо гъабун, гъев щибго жоялъ гъеб тадбир гъабиялдаса машгъулги гъавуларо. Къиямасеб къоялъ жинца шапаглат гъабизе кӀолев цониги чи гъечло гъев Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ изну къун хадуб гурони. Мушрикаж жиде лагълъи гъабураб жоялъ гъезие щибго шапаглат гъавуларо: гъал кӀиялго цадахъ Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жужахӀ боркъудеб цлудлъун гъенир жанир лъугъизарула. Гъав вуго нужер хлакъав БетӀергъан Аллагъ. Гъав Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гъабе нужеца гӀибадат. Гъаб Къуръаналъул вагӀза босулариш гъел мушрикаж?

4. Гъев Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ буго нуж киназулго ахираталда руссинги. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ къотлиги хлакъаб, жиби хисулареб буго. Кинабго халкъ бижи жинца бай бихъарав вуго, цинги ахираталда цӀидасан гӀаде рахъинаризеге руго. Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ ва ахираталда иман лъун, лъиклаб гӀамал гъабун хъвадарал гӀадамазе битӀараб, гӀадилаб жазаъ гъабизе.

Жидеца Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал гӀадамазе гъекъезе къезе буго жужахӀалъул хӀамим:

жиби цлакъ бухӀараб, гъалдолеб, махӀцараб лъим, жиби гъекъараб мехалъ гъан турун, бортун унеб. Ва гъезие жинца унтизабулеб гӀазабги гъабизе буго жидеца дунялалда гъабураб купру-ширкалда данде жазаълъун.

5. Гъев جَلَّ جَلَالُهُ вуго жиндие гӀибадат гъабизе гӀадав БетӀергъан, жинца бакъ гъабурав гвангъараб, кенчӀолеб чирахъ гӀадин.

Кинабго ракъалда жиндир канлъи ва хинлъи щолеб, жиндир канлъиялдалъун инсанасе

إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا إِنَّهُ
يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ لِيَجْزِيَ الَّذِينَ
ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ بِالْقِسْطِ وَالَّذِينَ
كَفَرُوا لَهُمْ شَرَابٌ مِنْ حَمِيمٍ وَعَذَابٌ
أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْفُرُونَ ﴿١٠﴾

هُوَ الَّذِي جَعَلَ الشَّمْسُ ضِيَاءً وَالْقَمَرَ نُورًا
وَقَدَرَهُ مَنَازِلَ لِتَعْلَمُوا عَدَدَ السِّنِينَ
وَالْحِسَابَ مَا خَلَقَ اللَّهُ ذَلِكَ إِلَّا بِالْحَقِّ
يُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿١١﴾

ракъалда тIад хъвадун магIишат гъабизе рес лъугъулеб, жиндир канлъиялдалъун ракъалда тIад хур-хер, ахал рижизе сабаб лъугъулеб.

Жинца моцIги гъабурав вуго гъев Аллагъ ﷻ нурлъун. Бакъул кунчIи жинда швараб мехаль гъеб моцI жинца канлъи къолеблъун лъугъуна, бакъул чIорал жиндир тIохаль (гъумераль) рекизарун.

Гъеб моцIалье жиб хъвадулел ва рештIунел нухалги гъаруна: нужее сонал рикIкIизе лъазе ва къоязул, анкъазул, моцIазул хIисабги лъазе. Гъаб бакъ- моцIги, зобал-ракъалги Аллагъас ﷻ жиндир хIикматалдалъун рижана, жиндиль мунпагIат бугеб хIалалъги рижана. Жинца хIакъаб жо гъабулевлъун вукIунги рижана. ГIададасеб жолъун бижич Iо. Гъадин Аллагъас ﷻ жиндир хIикматал баян гъарула жо бичIулел гIадамазе.

ТIадегIанав Аллагъас жинца бижараб махлукъаталъул сипатал рицуна гъелдалъун жив Халикъ вукIин гIадамазда лъазе, жиндир хIалкIолъи бичIизе ва жив кинабго гIаламалъул цохIогояв хан вукIин лъазе. Цинги Аллагъасе ﷻ мутIигIлъун гъесие гIибадат гъабун гIадамал хъвадизе. Ва амма гIемерисел гIадамал гъал хIикматал жидеда рихъуларел, гъезул пикру гъабуларел ва жидеца Аллагъасда ﷻ инкар ккурал, ахираталдаги иман лъоларел руго.

6. ХIакълъунго сордо-къо цоялъ цояб хисиялъуль, гъединго зобал- ракъазда жаниб Аллагъас ﷻ бижараб гIемераб гIажаибаб рухI бугеб ва рухI гъечIеб махлукъаталъуль жидеца тIоритIел гъабулел гIаламатал руго гъел рижарав, гъезул тадбир гъабулев БетIергъан вукIиналда. Гъел гIаламатал лъала ва загьирлъула Аллагъасдаса ﷻ хIинкъарал муъминзабазда.

إِنَّ فِي اخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْتَقُونَ ﴿٦﴾

7.8. ХIакълъунго ахираталда Аллагъасда ﷻ данде чIваялда ва хIисаб-мизан гъабизе букIиналда божуларел гIадамазда рихъуларо ва ричIчIуларо гъел гIаламатал.

إِنَّ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَ نَارٍ وَرُضُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَأُطْغُوا أَهْوَاءَ الَّذِينَ هُمْ عَنْ آيَاتِنَا غَفِلُونَ ﴿٧﴾

Дунялалъул чIаголъиялда жал разилъарал, гъелда ракIгъун, хIалхъон, Аллагъасул ﷻ гIаламатаздаса гъапуллъунги ругел. Гъал гIадамал руго гъел руссунеб бакI жужахIалъул цIа бугел, гъез дунялалда гъабураб гIамалалъе жазаълъун.

أُولَٰئِكَ مَأْوَاهُمُ النَّارُ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٨﴾

9. Жидеца Аллагъасда ﷻ ва ахираталда إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ

иман лъун, аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 нахърилълъун лъик1аб гламал гъабурал
 гладамал гъеб жидер иман лъеялдалъун
 Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ т1орит1ула алжаналде унеб
 нухалда, жал даимго жанир рук1улел гъел алжанал, жидеда
 жанир т1оралги ч1вахулел.

يَهْدِيهِمْ رَبُّهُمْ بِآيَاتِهِ تَتَجَرَّى مِنْ
 تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ فِي جَنَّاتِ النَّعِيمِ ﴿٩﴾

10. Алжаналда жаниб жидер дуг1а
 бук1уна: «Мун вац1адав вугоха Аллагъ
 абун.»

دَعَوْنَهُمْ فِيهَا سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ
 وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَأُخْرٍ دَعَوْنَهُمْ
 أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠﴾

Гъезул калам бук1уна Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ вац1ад
 гъавиялда хурхараб. Гъаб раг1иялъ
 кант1изарулел руго Аллагъасде جَلَّ جَلَّالَهُ ширк гъаби, гъесул заталда
 ва къадроялда рекъоларел сипатал гъари алжаналда рук1улел
 гладамазул т1абиг1ат гъеч1олъиялда.

**Жидер цоцазде гъабулеб тах1иятги (к1одо гъари). «салам»
 абун аби бук1уна.** Гъединго гъезие тах1ият гъабула малаикзабазги
 «саламун глалайкум» абун. Ахирабги жидер дуг1а ва калам
 ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ **аби бук1уна:** «Кинабго рецц две буго Бет1ергъан
 Аллагъ, дурго ц1об рах1маталдалъун ниж дунялалъул рукъор иман-
 исламалда т1орит1арав, мун лъалев, две г1ибадат гъабулел ниж
 гъарурав, ва ахираталда гъал алжанал къун ниж хира гъарурав ва к1одо
 гъарурав»-абун.

11. Т1адег1анав Аллагъас гладамазе
 гъезул квешаб дуг1аялъе жаваб къейи
 хех гъабулеб бук1арабани жидер
 лъик1аб дуг1аялъе жаваб къейи хех
 гъабулеб гладин, гъел гладамал гъалаг
 гъарилаан.

﴿وَلَوْ يَعْلَمُ اللَّهُ لِلنَّاسِ الشَّرَّ
 اسْتَعَجَلَهُمْ بِالْخَيْرِ لَفُضِيَ إِلَيْهِمْ أَجَلُهُمْ
 فَنَذَرُ الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَ نَافٍ
 طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾ ﴿١١﴾

Инсанас щибго ургъич1ого, к1вар гъабич1ого, жиндир ццим бахъараб,
 рак1 къварилъараб мехаль жиндирго напсалъе, лъимал- хъызаналъе
 квешаб дуг1а гъабула, (хъандола). Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ гъеб хъандей жаваб
 къеч1ого тола: квешаб жо гъабизе бокъуларого Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ.

Цоги г1алимзабаца абун: гъаб раг1и буго Маккаялъул мушриказде
 абураб, гъез абураб мехаль: «гъаб ахират бук1ин ва глазаб бук1ин
 х1акъаб батани нижеда т1ад зодисан ганч1ал реч1ч1е»-абун.
**Ахираталда иман лъеч1ел, дида ццере ч1еялда божун гъеч1ел
 гладамал дица жидерго къосиналъуль тола.** Гъезие глазаб гъаби
 хех гъабуларо, жидее ниг1матал къун тола. Ахираталда щвараб мехаль

жидеес гьабулеб г1азабги гьелда рекъон ц1ик1к1уна.

12. Инсанасда цо къварилъи хьат1араб мехаль гьев дида ах1улев вуго: вегун вугониги, вахъун вугониги, эхетун вугониги.

Ай: кинабго х1алалъ дида зигардула инсан жинда цо къварилъи цвараб мехаль.

Гьеб къварилъи т1асса босун дица жив парахат гьавураб мехаль гьев

инсан добго т1асилъиялда ва пасикълъиялда хьвадула ва дида

жив х1елунго вук1инч1ев г1адин жинда дунги к1очона. Гьал

г1адамазда къварилъи цвараб мехаль, Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ рак1алда шун,

гьеб къварилъи т1аса араб мехаль Аллагъги جَلَّ جَلَالُهُ рак1алдаса ун гьел

рук1унел г1адин. Гьедин Дица киналго квешал г1адамазе, жидер

мунагъазул г1орхьи-рахъ гьеч1ел пасикъзабазе, гьезул г1амал

берцин бихъизабун, гьеб гьабулел тола. Аллагъги جَلَّ جَلَالُهُ ахиратги

к1очон жидер гьава- напсалда, шагъватазда нахърилъгъун тола.

Жидецаго т1аса бищараб г1амал бутелъул, жал гьеб г1амалалда тола.

13. Дица нужеда ццере рук1арал

умматалги гьалаг гьаруна жидеца

ракъалда пасалъаби гьаридал.

Гьезухъеги русулал рач1ана дир

рахъалъан х1акъал х1ужабигун ва

муг1жизаталгун. Гьел умматаз иман лъеч1о ва гьел жидеца иман

лъолелги рук1инч1о. Гьел цересел умматазе гьабураб г1адаб

жазаъ гьабула дица цогидал жидеца иман лъоларел, купру-

ширкалда ч1арал г1адамазеге. Гьебго г1азаб ццезе бегъула гьаб

Маккаялъул агълоялдаги.

14. Цинги гьел цересел умматал гьалаг

гьарун хадуб рижана нуж ракъалда ва гьезул

бак1алда халифабилъун гьаруна: нужеца

щиб г1амалдай гьабулаян балагъизе ва гьеб

г1амалалда релъгъараб жазаъги гьабизе.

Т1адег1анав Аллагъ жиндир азияб лъаялдалгъун жинда лъалев вуго

лагъзадерица гьабизе бугеб г1амал. Гьел лагъзал рижун ракъалда

хьвадизе риччаялдаса мурад бук1уна загъираб, бихъулеб лъаялдалгъунги

гьез гьабулеб г1амал лъай, гьеб г1амалалъе жидецаго нуг1лъи гьабизе

ва цогидал г1адамазги, малаиказги нуг1лъи гьабизе. Ахираталда жазаъ

وَإِذَا مَسَّ الْإِنْسَانَ الضُّرُّ دَعَانَا لِجَنبِهِ أَوْ

قَاعِدًا أَوْ قَائِمًا فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُ

ضُرَّهُ وَرَوَّاهُ لَمْ يُدْعِنَا إِلَىٰ ضُرِّ مَسَّهُ

كَذَٰلِكَ زُيِّنَ لِلْمُسْرِفِينَ مَا كَانُوا

يَعْمَلُونَ ﴿١٢﴾

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا الْقُرُونَ مِن قَبْلِكُمْ لَمَّا ظَلَمُوا

وَجَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ وَمَا كَانُوا

لِيُؤْمِنُوا كَذَٰلِكَ نَجْزِي الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٣﴾

ثُمَّ جَعَلْنَاكَ خَلِيفَ فِي الْأَرْضِ مِن

بَعْدِهِمْ لِنَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

гѡбулеб мехаль т1убараб х1ужа-далилаздалъун жидее гѡбулеб жазаъ жидер г1амалаздалъун бук1иналтѡ гьел лагъзал мук1ур гъаризе.

15. Гьел мушриказе дир Къуръаналъул маг1на баянал аятал ц1алараб мехаль жидеца ахираталда иман лъоларел г1адамаз абулеб буго: мун гъаб гуреб цоги Къуръан босун вач1а, яги дуца гъаб хисизабейн абун.

Гъениб жаниб ниж какарал аятал ругеб бак1 хисизабе. Г1азабалъул аятал нахъе реххе, х1арамаб жо х1алалаблъун гъабе абун. Нижер алагъзаби какараб бак1 нахъе

реххун гьел рецци хъвай Къуръаналда абун. Гъаб кинабго жо буго Къуръанги, аварагги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ махсароде гъавун абулеб раг1и.

Дуца гъезда абе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дун дие бокъараб жо гъабулев чи гъеч1о ва дица гъеб Къуръанги хисизабуларо. Дун нахъвилътарав вуго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дида вах1ю гъабураб жоялда. Дун вуго Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ амру т1убалев гьесул лагъ ва халкъалда гьесул рисалат швезабулев расул. Х1акълъунго Дун кыямасеб къоялъ Бет1ергъан Аллагъасул г1азаб швеялдаса х1инкъула дица гьесул амруялда г1исилъи гъабун.

16. Дуца абе Мух1амад г1адег1анав Аллагъасе бокъун бук1араб ани дица нужее гъаб Къуръан ц1алич1ого бук1ин, дица гъеб ц1алилароан. Дица нужеда гъениб жаниб бугеб жоги лъазабилароан.

Дун вуго Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ амру т1убалев ва гьесул калам нужеде швезабулев илчи. Гьалда цева дун нужгун цадахъ г1умру гъабун вук1ана г1емераб заманаялъ. К1икъогоялдасаги г1емерал соназ. Гъеб заманаялъ дица нужее Къуръан ц1алулеб бук1инч1о гуриш?. Гъаб жоялъул пикру кин гъабулареб нужеца. Ва нужеда кин бич1улареб гъаб Къуръан Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ калам бук1ин.

Пахрурази абулев г1алимас абуна: Маккаялъул капурзабазе Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг лъалев вук1ана гъев гъавураб къоялдаса байбихъун жинда Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ вах1ю гъабизег1ан, гьесул киналго ах1валалги жидеда рихъулел рук1ана. Гъев т1ехъ ц1алуларев вук1инги, цониги г1алимасда цеве ц1алич1ев вук1инги гъезда лъалеб бук1ана. Цинги к1икъого сон бан хадуб жив гъаб г1ажаибаб Къуръан босун

وَإِذْ أَتَى عَلَىهِمْ آيَاتُنَا بَيِّنَاتٍ قَالَ
الَّذِينَ لَا يَرْجُونَ لِقَاءَنَا أَأَنْتِ بِشِرِّعِنَا
عَزِيزَةٌ أَوْ بَدِّلْتَهُ قُلْ مَا يَكُونُ لِي أَنْ
أُبَدِّلَهُ مِنْ تِلْقَآئِ نَفْسِي إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا
يُوحَى إِلَيَّ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي
عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿١٥﴾

قُلْ لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا تَلَوْتُهُ عَلَيْكُمْ وَلَا
أَدْرَاكُمْ بِهِ فَقَدْ لَبِثْتُ فِيكُمْ
عُمُرًا مِنْ قَبْلِهِ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٦﴾

жидехъе вачлана: пасихлал гларабиязда жинда къец гъабизе клвечлеб, жиб гьереси гъабизе клвечлеб, жинца Аллагъ ﷺ цо гъавиялъул глелму бицунев, шарглиял ахлкамалги рицунев, берцинал тлабиглаталги жинца малъулеб, цересел умматазул жидеда глдамал раккуларел балъгоял къисабиги рицунев. Жиндир сахаб глакълочи сахлихлаб раклги бугев чиясда лъалеб гъаб Къуръан глдамас ургъараб калам гъечлеблъи, гъалда релъгъараб жо Аллагъасул ﷺ вахлюялдалъун гурони буклунареблъи.

17. Жиндир зулму клудияв чи шивха
вуклунев Аллагъасда ﷺ глунтлизе
гъабун жинца гьереси бицунев чиясдаса,
яги жинца Аллагъасул ﷺ Къуръанги
расуласул муглжизаталги гьереси

فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا
أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ إِنَّهُ لَا يُفْلِحُ
الْمُجْرِمُونَ ﴿١٧﴾

гъарулев чиясдаса. Аллагъасда ﷺ инкар ккураб, расуласда
данде члараб гласияб къавмалъул лъикллъиялда квершел
батунгутли буго хлакъаб жо. Гъезие шоларо дунялалъул ва
ахираталъул бахъибуголъи.

18. Мушриказ глибадат гъабулеб
буго Аллагъги ﷺ живго тун,
гъесие гъабизе хлакъаб глибадатги
гъабичлого, жидее щибго заралги
гъабуларел, мунпаглатги гъабуларел
алагъзабазе. Цинги жидецаги абулеб
буго гъал ругин Аллагъасда аскlor
жидее шапаглат гъабулел абун. Гъел
алагъзабиги жидецаго гъарурал ганчлил, цлулал ва цоги щиб
бугониги жоялъул хъанчал руго.

وَيَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا
يَنْفَعُهُمْ وَيَقُولُونَ هَؤُلَاءِ شَفَعُونَ
عِنْدَ اللَّهِ قُلْ أَتُبِعُونَ اللَّهَ بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي
السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ سُبْحَانَهُ
وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٨﴾

Дуца гъезда абе Мухаммад ﷺ, нуж Аллагъасда ﷺ лъалареб
жо гъесда бицунелищ ругел. Гъес рижарал зобал-ракъазда жанир
гъесда лъаларел алагъзаби руго абун жидеца нуже шапаглат
гъабулел? Цлакъ ахлмакъаб глакълоч ва пикру буго нужер гъеб!
Гъев Аллагъ ﷺ цлакъ ваццладав вуго ва Тладегланав вуго
капурзабаца жиндие гъарулел батлулал сипатаздаса.

19. Адам аварасдаса عَلَيْهِ السَّلَام бай бихъун
НухI аварасда عَلَيْهِ السَّلَام щвезеглан
киналниги глдамал цо уммат буклана.
Исламияб диналда бугеб. Цинги гъел
гладамаз жидер диналъулъ хилиплъи

وَمَا كَانَ النَّاسُ إِلَّا أُمَّةً وَاحِدَةً
فَاخْتَلَفُوا وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِن رَّبِّكَ
لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ فِي مَا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٩﴾

гъабуна. Жидеца хъанчазе ва суратазе (статуи) гIибадат гъабизе бай бихъана. Цинги ГIадеГIанав Аллагъас жиндир расулал ритIана гъезие хIинкьи къезе ва роххел бицине. **Аллагъас** جَلَّالُهُ **гъабураб кьотIи-кьадар букIинчIебани:** тIобараб, камилаб жазаъ ахираталда гъабизе буго абураб. Дуниялалдаго гъезда гьоркьоб хIукму гъабизе **букIана гьел жиндиль хилипIъараб диналIуль.** Аллагъ جَلَّالُهُ цо гъавун гъесие гIибадат гъабурал хвасар гъарун, купру-ширк гъабурал гъалаг гъаризе рукIана.

20. Гъез абулеб буго Аллагъасул

جَلَّالُهُ **рахъальъан нижеда цо гIаламат, мугIжизат рештIинабулеб аниш-абун.**

Дуца гъезда абе МухIаммад ﷺ, **кинабго балъгояб ва рикIкладаб жо Аллагъасда** جَلَّالُهُ **аскIоб буго.**

وَيَقُولُونَ لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِّن رَّبِّهِ فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ فَاتَّظَرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظَرِينَ ﴿٢٠﴾

Гъев Аллагъасда جَلَّالُهُ лъала жинца гъабизе кколеб жо. **Нуж балагъун чIа шиб кьодай нужеда бихъила абун.** Нуж рижарав, нуж хьихъулев БетIергъанасда данде къецандараб мехаль. **Нижги балагъун чIарал руго гъев Аллагъасул** جَلَّالُهُ **рахъальъан бачIулеб амруялда.**

Ибнукасирица абуна: цо инсанас рагIи бицараб мехаль: битIараб бугониги гъеб рагIи, гьересияб бугониги, гьелIул гIаламат гъесул гьумералда загьирлIула бакъул нургIадин. Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг жинда вихъарав ва жив авараг вуго абун гьереси бицарав Мусайламат вихъарав чиясда гъев кIиясдаго гьоркьоб бецIаб сордоялдаги зухIаялIул гIужаль кьоялдаги гьоркьоб гIадаб батIалъи лъалеб букIана.

Жинда Аллагъ разилъаяв ГIабдуллагъ ибну Саламидаса хIадис бицана: *Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг Мадинаялда вачIараб мехаль цо гIадамал гъесдаса рикIкIалъун чIана.* (ягбудиял руго гьал, гъав ГIабдуллагъги ягбудиязул гIалимчи вуго). *Дунги вукIана рикIкIалъун чIаразда гьоркьов. Дида расулуллагъ вихъарабго лъана гъесул гьумер жинца гьереси бицунев чиясул гъечIеблIи. Бицунго цебе дида рагIараб жюги букIана Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул рагIи: «Я гьал гIадамал! Нужеца цоцазе салам кье, вакъарасе тIагламги кье, гIагарлъиялда, мадогъаллъиялда гьоркьоб рахIмо-цIобги гъабе. Нужеца сардиль тIаде рахъун какалги рай, цогидал гIадамал кьижун ругеб мехаль. Гъаб гIадамал гъабулеб бугони нуж лъугъине руго алъжаналда жсанир, нуж сах-саламат рукIун»-абун.* ХIадис имам Тирмизияс бицана.

Гьесул гьумерги бихъараб мехаль, рагIиги рагIараб мехаль
ГIабдуллагIида якъинлъун лъана АллагIасул свалат салам лъеяв
МухIаммад ритIухъав авараг вукIин, гьесул рисалатги хIакъаб
букIин.

21. Маккаялъул агълуялда дица
лъикIлъи бихъизабидал, жидеда
къварилъи шун букIун хадуб, цингиги
гъез дир Къуръан гьереси гъабулеб буго

وَإِذَا أَذَقْنَا النَّاسَ رَحْمَةً مِنْ بَعْدِ ضَرَّاءَ
مَسَّتْهُمْ إِذَا لَهُمْ مَكْرٌ فِي آيَاتِنَا قُلِ اللَّهُ أَسْرَعُ
مَكْرًا إِنَّ رُسُلَنَا يَكْتُبُونَ مَا تَمْكُرُونَ ﴿٦١﴾

ва гьелда гIад релъанхъулел руго. Дуца
гъезда абе МухIаммад ﷺ, Аллагъ ﷻ цIакъ хехав вуго гъеб
нужер макроялда данде жазаъ гъабизе-абун.

ХIакълъунго дир малаикзабаца хъвалеб буго нужеца гъабулеб
гIамал ва нужер хIилла макро. Гъеб дида балъго хутIулеб гьечIо ва
гьелъие жазаъ гъабизе буго.

Гъаб аят рештIинабиялъе сабаб бицана: Маккаялъул агълоялъе анкъго
сональ цIад бачIого хур-хер бакъван жал гъалагIтиялда гIагарлъун
рукIана. Цинги жидеца АллагIасул свалат салам лъеяв аварагасухъе
рачIун гьесда гъарана жидеда цIад гъарун дугIа гъабе абун ва гъез иман
лъезе къотIиги гъабуна. АллагIас ﷻ гъезда гурхIун цIад базабидалго
гьел жидерго купруялда руссана, ва добго хIалхъублъи, хIасадги
гъабуна. Гъеб хIал бицун АллагIас ﷻ гъаб аятги рештIинабуна (21
абилеб аят).

22. Гъев Аллагъ ﷻ вуго нужер
БетIергъан, жинца нуж ракъалдаги
ралъадалдаги гIад хъвадизарулев. Нуж
гамида рекIун ралъадалда гIад ругеб
мехаль, берцинаб, лъикIаб гъуриялъ
бачун гъеб гамаги цебехун унеб мехаль
ва гьелдаса роххун, разилъун, ракI
гIодоб биччан нужги рукIадго, цо
квешаб, къуватаб гъури бачIани, гъеб

هُوَ الَّذِي يُسِرُّكُمْ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ حَتَّى إِذَا
كُنْتُمْ فِي الْفُلِكِ وَجَرَّتْ بِكُمْ بَرَجٌ طَيِّبَةٌ
وَقَرَحُوا بِهَا جَاءَتْهَا رِيحٌ عَاصِفٌ وَجَاءَهُمُ
الْمَوْجُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ أُحِيطَ
بِهِمْ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ لَئِنْ
أَنْجَيْتَنَا مِنْ هَذِهِ لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ ﴿٦٢﴾

гъороца ункъабго рахъальъан кутакал карачелалги нужеда гIаде
рачани, ва гъанжени ниж гъалагIтъила ва нижее рорчIизе бакI
гъечIин нужеда ракъIалдаги ккараб мехаль,- нужеда киналго
алагъзаби кIочола ва цохIо АллагIасда ﷻ руссун, гьесие
хIелун, гьесда ахIи бала: «Дуца ниж гъаб балагъалдаса хвасар
гъаруни ниж дуе цIакъ шукро гъабулеллъун рукIина»-абун.
КъуртIубияс абуна: гъаб аяталда жаниб тIоритIел гъаби буго

халкъалъул рижин, гъезул тлабигIат букIиналда цIакъго къварилъи ккараб мехалъ жал Аллагъасда ﷻ руссунеб. Чара тIагIун, рес къотIуда ккун гъабураб дугIаялъе Аллагъас ﷻ жавабги гъабула гъев капурчи вугониги. Гъесул киналго хъулал къотIун ругелъул ва гъевги киналго ханзабазул ханасухъе кIанцIун вугелъул.

ХIасанул Басрияс абуна: «Мухлиссина» (цохIо Аллагъасда ﷻ гъарула) абураб рагIиялъул магIна: Аллагъасда ﷻ иман лъеялъулъ бугеб ихлас гуру гъеб. Гъеб буго жидее гъеб хIалалъулъ квербакъулев ва кумек гъабулев чи цохIо Аллагъас ﷻ гурони гъечIеблъи лъай. Гъаб иман лъей буго хвалида гIагарлъидал бугеб ва гъалдалъун гъел жужахIалдаса хвасарлъуларо. Гъаб иман лъей унгояб гъечIеблъи бицун ТIадегIанав Аллагъас абулеб буго:

23. Цинги жал Аллагъас ﷻ хвасар гъарураб мехалъ жидеца цебего гъабулеб букIараб пасальниялда, купру-ширкалда хъвадулел руго. Я гъал гIадамал! Гъеб нужеца гъабулеб Аллагъасда ﷻ гIасилъи, гъесда данде рахъи, нужерго напсазе бугеб зулму буго. Нужеца гъелъухъ бичун босулеб ва жиб тIалаб гъабулеб

жогI хехго тIаса унеб дунялалъул боцIи-мал, шагъват-лазат буго. Гъелъул гIакъуба гIазабги нужеда тIад хутIулеб буго. Цинги нуж киналго диде руссине руго ва нужеда бицине буго щивас гъабураб гIамал ва гъелда рекъараб жазабги гъабизе буго.

24. ХIакълъунго гъаб дунялалъул ва гъениб бугеб чIаголъиялъул мисал буго зодисан берцинаб цIадги бан, гъель ракъалда тIад бижизабураб хур-хералъул мисал.

Керчаб гIемераб, батIи-батIияб. **Жиб гIадамазги хIайваназги кваналеб.**

Хур-хер бижун камилъун ракъ берцинлъараб мехалъ ва жибги къачIараб мехалъ. ТIощел цIобан, пихъал раршун, бахIарасухъе ячун уней бахIарай къачIалей гIадин кинабго рахъ лъикIлъидалго.

Цинги гIадамазда ракъIалдаги ккедал гъанже гъаб хур-хер, ахал жедер ихтияралда ругин ва гъанже нижеца гъалдаса

فَلَمَّا أَنْجَاهُمْ إِذَا هُمْ يَبْعُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ يَأْتِيهَا النَّاسُ إِنَّمَا بَغْيُكُمْ عَلَى أَنْفُسِكُمْ مَتَّعَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُكُمْ فَأُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٣﴾

إِنَّمَا مَثَلُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَاخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ مِمَّا يَأْكُلُ النَّاسُ وَالْأَنْعَامُ حَتَّى إِذَا أَخَذَتِ الْأَرْضُ زُخْرُفَهَا وَازِيدَتْ وَطْنَ أَهْلِهَا أَنَّهُمْ قَدِيرُونَ عَلَيْهَا آثِمًا آمُرًا لَيْلًا أَوْ نَهَارًا فَجَعَلْنَاهَا حَصِيدًا كَأَنْ لَّمْ تَغْنَبْ يَٰلَا مَسِيءٌ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٢٤﴾

мунпаг1ат босилин абун, гьeб ракъалда т1ад дир рахъалъан жиб гъалаг гъабилъун бугеб цо амру бач1араб, релъедал бугониги, къад бугониги. Цинги дица бецуn г1одоб бараб г1адин гъабураб. Гьeб ракъалда т1ад цебесеб къоялъ шибго жо бук1инч1еб х1алалъ.

Гьeб ракъалда вук1инч1ев, гьeб бихъич1ев чи т1аде швани, гьесда ракъалда кколеб гъаб ракъалда т1ад хур-хер бук1унго гъеч1ин абун. Гъадин баян гъарула дица дир аятал ва х1икматал жидеда жо лъалел г1адамазе. Гъез пикру гъабизе ва г1ибрат босизе. Ва амма ах1макъал г1адамал, Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُه инкар ккурал зулмучаг1и, жиде гъабураб ваг1за-насих1аталъул пайда босуларел руго.

25. Аллагъ جَلَّ جَلَّالُه жинца лагъзал ах1улев

وَاللّٰهُ يَدْعُوْا اِلٰى دَارِ السَّلَامِ وَيَهْدِيْ مَن

вуго. «Дару-ссалам» абулеб алжаналда.

يَشَاءُ اِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ﴿٥٥﴾

Гьeб алжан бокъарал г1адамазда

бит1араб, исламияб нух малъун, гьелда

т1орит1улевги вуго.

Жинда Аллагъ разилъаяв Жабир ибну Г1абдуллагъидаса х1адис бицана: «Цо къоялъ нижехъе Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг вач1ана ва гъес абунa: дида макъиль бихъана Жабраил малаик дир бет1ералда аск1ов вугев г1адин, Михаил малаик дир х1ат1азда аск1ов вугев г1адин. Цинги гъезул цояс абулеб буго цогидасдехун: «Гъав чиясул мисал шиб бугеб бице дуца» абун. Гъесие жаваб гъабуна: «Дур ва дур умматалъулги мисал буго цо ханас к1удияб азбар г1уц1араб г1адин. Гъениб жаниб цо рукъги бан, гъениб г1емераб квен-т1ехги х1адурун берцинаб т1ут1ги лъун, халкъалда ах1изе расул вит1арав гъеб т1аг1ам кваназе рач1а абун. Цояз гъев расулaсе жаваб гъабула, цогидаз гъабич1ого тола. Гъав ханги Аллагъ جَلَّ جَلَّالُه вуго гъаб азбарги ислам буго, гъеб рукъги алжан буго, мунги я Мух1аммад ﷺ гъев расул вуго. Две жаваб къурав чи исламалъуль лъугъуна, гъелъуль лъугъарав алжаналда лъугъуна, алжаналда лъугъарас гъел ниг1маталги кванада»-абун. Х1адис имам Тирмизияс бицана.

26. Дуниялалъул рукъоб Аллагъасда

﴿لِّلَّذِيْنَ أَحْسَنُوا الْحُسْنٰى وَزِيَادَةٌۭ وَلَا يَرْهَقُ

جَلَّ جَلَّالُه иманги лъун лъик1аб г1амалги

وُجُوْهُهُمۡ قَتَرٌ وَلَا ذَلٰلَةٌۭ اُولٰٓئِكَ اَصْحَابُ

гъабун хъвадарал г1адамазе Аллагъасул

جَلَّ جَلَّالُه рахъалъан хирияб алжан буго.

الْجَنَّةِ هُمۡ فِيْهَا خَالِدُوْنَ ﴿٥٦﴾

Гьелдаги т1ад к1удияб ниг1матлъун

бугеб Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُه гьумералда балагъиги буго. Гъал

г1адамазул гьурмазда ч1ег1ерлъи, х1урги бук1унаро. Гъел

г1одорег1анлъулеб х1акъирлъулеб асарги бук1унаро. Гьал руго алжаналъул бет1ергъаби. Даимго рук1инелъун Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъенире лъугъинарулелги руго.

Жинда Аллагъ разилъаяв Ссугъайб асх1абасдаса х1адис бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Х1исаб-мизан т1убан алжаналъул агъло алжанада лъугъиндал, жуужах1алъул агъло гъенирги лъугъиндал, цо ах1улев чияс ах1ула: «Я алжаналъул агъло! Нуржее Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъабураб цо къот1и буго, гъеб къот1и гъанже т1убазабизе буго»-абун. Гъезги абула: «Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нижсер ц1адирабиги бак1 гъаруна, нижсер гъурмалги хъах1 гъаруна, ниж ц1аялдасаги ц1унана ва алжаналдаги лъугъинзаруна. Цогиги циб жо нижсее бук1унеб?»- абун. Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир пардав борхун гъезда гъумер загъир гъабула. Бичасх1аги, гъел муъминзабазе гъелдасан бокъулеб ва гъелдаг1ан рак1 х1алхъолеб жо цибго бук1иларо»- абун. Х1адис имам Муслимица бицана.

27. Жидеца дунялалда квешаб г1амал гъабурал г1адамазе гъелда рельлъараб квешаб жазаъги гъабизе буго. Гъел г1одорег1анлъиялъул ва х1акъирлъиялъул рук1ине руго. Гъел Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ г1азабалдаса ц1унизе к1олев щивго чиги вук1унаро.

Гъезул гъурмалги ч1ег1ерлъун рук1ине руго бец1аб сардил цо кесек бахъун гъезул гъурмазда ххун бугеб г1адин. Гьал руго жужах1алъул бет1ергъаби, даимго рук1инелъун гъенир жанир лъугъизарула.

Жиндир г1адло бит1араб бук1иналдалъун Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъазул квешлъиялда рельлъараб гуреб жазаъ гъабуларо, т1аде щибго жо цик1изе гъабуларо. Гъаб аяталъ бицараб г1азабги кин х1ехъелеб? Гъелда т1аде цик1келлги щиб бук1инеб? Цох1о жужах1алда бер к1ут1и х1ехъезе к1олев инсанги гъеч1о. Гъедин бугониги Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ г1ассильize х1инкъулелги гъеч1о.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб х1адисул къудсиялда буго: «Жужах1алъул ц1адул рахасазул цо гор борхатаб маг1арда т1ад лъуни, гъеб мег1ер биун ина» абун. Гъеб горги анкъабго ракъалда гъоркъе уна. Дунялалъул рукъоб гъеч1о жужах1алъул ц1а х1ехъезе к1олеб гамач1ги ракъги, махх чаранги. Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ г1ассильize х1инкъи буго инсанас гъабизе к1олеб жо. Гъаб жинда гъабизе к1олеб г1амал гъабун хъвади бигъаяб гъеч1ишха, гъит1инабниги, к1удиябниги

وَالَّذِينَ كَسَبُوا السَّيِّئَاتِ جَزَاءُ سَيِّئَةٍ يَمْثِلُهَا
وَتَرْهَقُهُمْ ذِلَّةٌ مَّا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ وَمِنْ عَاصِمٍ
كَأَنَّمَا أُغْشِيَتْ وُجُوهُهُمْ قِطْعًا مِّنَ اللَّيْلِ
مُظْلِمًا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا
خَالِدُونَ ﴿٢٧﴾

ахираталъул г1азаб т1аде ккун гьєб х1ехьезе к1вєялдаса.

28. Дица гьєл киналго т1аде
рахъизарула. Х1исаб-мизан гьабизе
муъминзабиги капурзабиги г1арасат
майданалда эхетизарула. Цинги
Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ ширк гьабун

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا
مَكَانَكُمْ أَنْتُمْ وَشُرَكَائِكُمْ فَرَيْتُمْ بَيْنَهُمْ وَقَالَ
شُرَكَائُهُمْ مَا كُنْتُمْ إِلَّا نَا عِبُدُونَ ﴿٢٨﴾

рук1арал кьавмазда абула: «Нуж гьєб бак1алда ч1а! Ва нужеца
алагъзабилъун ккуралги ч1а!»—абун. Дица муъминзабиги
капурзабиги бат1аги гьарула гьєб майданалда. Цинги жидеє
лагълъи гьабурал хъанчаз абула: «Нужеца нижеє г1ибадат
гьабич1о» — абун.

Гьєл нужедаса рац1ц1алъула ва рик1к1алъула. Нужеца щибжо гьабубєл
бук1араб нижеда лъаларо, нижеца абич1о нижеє лагълъи гьабєян абула
гьєл хъанчаз.

29. Жегиги гьєл алагъзабаца абула:
«Нужедаги нижедаги гьоркъов нуг1лъун
жакъа Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ г1єзе вуго, цоги
щивго къвариг1уларо: нижеда лъалєб
бук1инч1о нужеца нижеє г1ибадат гьабубєлъи»—абун.

فَكَفَى بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ إِنْ كُنَّا
عَنْ عِبَادَتِكُمْ لَغْفِيلِينَ ﴿٢٩﴾

Ниж щибго бихъуларел, раг1уларел, щибго жо бич1ч1уларел, маххул,
ц1улал гьарурал хъанчал ва суртал рук1ана абун.

30. Гьєб къоялъ щибаб напсалъул
х1албихъи гьабула жинца дуњялалда
гьабураб г1амалалдалъун. Гьєб
г1амалалда рекъараб жазаъги гьабула.

هُنَالِكَ تَتَبَوُّوا كُلُّ نَفْسٍ مَا أَسْلَفَتْ وَرُدُّوْا
إِلَى اللَّهِ مَوْلَاهُمْ أَحَقُّ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا
كَانُوا يَفْتَرُونَ ﴿٣٠﴾

Гьєл киналго жидер г1адилав хан
ва х1акъав Бет1ергъан Аллагъасухъє русинарула. Гьєздаса
билун, т1урун уна жидєца алагъзабилъун ккун бук1араб, жидєє
шапаг1ат гьабизе хъул бук1араб кинабго гьєресияб жо.

31. Дуца абє Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Я
гьал Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал,
гьєсдєхун ширк гьабубєлєл г1адамал!
Нужєє лъица кьолєб зобалазулги
ракъазулги ризкъи. Зодиса ц1ад лъица
базабубєл ракъалда хур-хєрги лъица
бижизабубєл? Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нуж
бихъуларел, яги раг1уларел гьаруни гьєб
къєзе к1олєв щив вугєв, хвараб жоялдасан ч1агояб жо ва ч1агояб

قُلْ مَنْ يَرْفُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّن
يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ
مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ
يُدِيرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا
تَتَّقُونَ ﴿٣١﴾

жоялдасан хвараб жо бахъизабулев (бач1изабулев) шив вугев?

Маниялдаса инсан лъица вижулев, хуриб рехараб мугъалдаса т1ор лъица бижизабулеб, капур чиясул муъминчи лъица гъавулев? **Гъаб кинабго махлукъаталъул табдир гъабулев чи шив вугев?- абун.**

Гъел мушрикаца дуда абизе буго Мух1аммад ﷺ, Аллагъ ﷻ вуго гъеб кинабго жо жинца гъабулев абун. Гъезул две къезе цоги жаваб бук1унаро. Гъаб загъираб къудрат бугелъул гъезда к1олареб нижеца гъабулин абизе яги нижер алагъзабаца гъабулин абизе. Цинги дуца гъезда абе: «Нуж Аллагъасдаса ﷻ х1инкъуларел шайха гъесдехун ширк гъабизе?»-абун. Гъесда г1асилъизе ва гъев Аллагъ ﷻ гуреб жоялге г1ибадат гъабизе.

32. Гъаб кинабго жо жинца гъабулев, кинабго махлукъаталъул табдирги гъабулев, кинабго г1аламги жинца хъихъулев Аллагъ ﷻ вуго нужер х1акъав Бет1ергъан. Х1акъаб жоялда хадуб къосин гуреб цоги щибжоха бук1унеб?

فَذَلِّلْكُمْ اللَّهُ رَبُّكُمُ الْحَقُّ فَمَاذَا بَعَدَ الْحَقِّ إِلَّا الضَّلَالُ فَأَنَّى تُصْرَفُونَ ﴿٣٢﴾

Аллагъасе ﷻ г1ибадат гъаби буго х1акъаб жо, гъеб гуреб кинабго жо бат1улаб буго ва къосин буго. Гъаб х1акъаб жогитун киреха руссунел мушрикал: щибго гъунар гъеч1ел хъанчазе лагълъи гъабиялде руссунел руго, гъел рижарав, жидее ризкъи к1олев Аллагъасе ﷻ г1ибадат гъабиги жибго тун.

33. Гъедин Аллагъасул ﷻ х1акъаб х1укму рекъон ккана г1асиял, пасикъал г1адамазе гъабураб:

كَذَلِكَ حَقَّتْ كَيْمَتُ رَبِّكَ عَلَى الَّذِينَ فَسَقُوا أَنَّهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٣﴾

«Аллагъасе ﷻ мут1иг1лъиялдаса рахъун, гъесда инкар ккун хъвадарал г1адамал муъминзаби гъеч1оян»-абураб. Гъазие жужах1алъул г1азабги х1акълъула.

34. Дуца мушриказда абе Мух1аммад ﷺ, нужер алагъзабаздаса цонигияв вугищ жинда жо бижизабизе к1олев, цинги гъеб хвезабун ц1идаса ч1аго гъабизеги к1олев?»-абун.

قُلْ هَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَبْدُوا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُمْ قُلْ اللَّهُ يَبْدُوا الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُمْ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ ﴿٣٤﴾

Гъез две жаваб къеч1они, жаваб къезеги гъеч1о гъез. Дуца абе Мух1аммад ﷺ, Аллагъ ﷻ вуго жинца гъеч1еб бак1алдаса жо бижизабулев ва хун хадуб гъеб ц1идаса ч1аго гъабулев-абун. Цоги щивго гъеч1о гъеб гъабизе к1олев. Киреха унел гъал мушрикал х1акъаб жогитун бат1улаб, гъересияб жо ц1ехезе ва гъелда

хъвадизе.

35. Жегиги дуца абе Мух1аммад

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, «Нужер алагъзабазул цонигияв вугищ жинца х1акъаб жоялда т1овит1улев?»-абун.

Къосарасда нух малъулев, х1айранлъарав вит1ун ккезавулев. Гъез дуе жаваб

къеч1они дуца абе: «Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ

вуго жинца х1акъаб нухда т1орит1улев»-абун. Жинца х1акъаб нухда т1орит1улев Аллагъиш جَلَّ جَلَالُهُ вугев жиндие мут1иг1лъизе х1акъав, яги жив т1овит1ун гурони жинца т1овит1уларев чийиш вугев жиндие мут1иг1лъизе х1акъав? Нужее бугеб жо шибха бугеб ва нужеца шиб х1укму гъабулеб? Нужеца кинабго махлукъаталъул Халикъги, халкъул г1алам хьихъулев Бет1ергъанги нужецаго гъарурал хъанчазда данде кин вачунев?.

36. Гъел мушриказул г1емерисел руго

жидее шибго х1ужа-далил гъеч1ел, гъеб ц1ехоларел, жидерго ракт1алде ккараб жоялда нахърильлъун гъеб

гъабулел г1адамал. Амма гъеб жидер ракт1алде ккараб жоялда нахърильлъи жидее хайир гъеч1еб буго ва гъеб х1акъаб нухда рачунеб бук1унаро. Х1акълъунго Аллагъ жинда лъалев вуго гъез гъабулеб г1амал.

Гъез Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар кквейги авараг صَلَّيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьереси гъавиги. Хъанчазе лагълъи гъабиги, жидерго г1акълоялъ малъараб ва напсалъе бокъараб жо гъабун гъел хъвадулеблъиги жинда лъалев вуго Т1адег1анав Аллагъ. Гъесул х1исаб мизаналдаса ва жидер г1амалазул жазаалдаса гъел рорч1изеги гъеч1о.

37. Гъаб Къуръан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ

гурев чияс ургъараб жо бук1ине рес бук1унаро. Дагъабниги г1акъло бугев чиясда лъала гъаб инсанас ургъараб жо гъеч1еблъи ва гъединаб жо ургъизе

гъесда к1олареблъиги. Кинниги, гъаб Къуръан буго Т1адег1анав Аллагъасул калам, пересел г1ахъалги жинца рит1ухъ гъарулеб. Инжил, Таврат тасдикъ гъабулеб. Жинда жанир шарг1иял ва г1акъидаялъул масъалабиги баян гъарун ругеб. Шибго жиндилъ щаклъи гъеч1еб кинабго г1аламалъул Бет1ергъан Аллагъасул

فَلَهَلْ مِنْ شُرَكَائِكُمْ مَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ قُلْ اللَّهُ يَهْدِي لِلْحَقِّ أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يَهْدِيَ فَأَمَّا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ ﴿٣٥﴾

وَمَا يَنْبَغُ أَنْ تَكْفُرُوا بِالْإِسْلَامِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ مِنَ الْحَقِّ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِمَا يَفْعَلُونَ ﴿٣٦﴾

وَمَا كَانَ هَذَا الْقُرْآنُ أَنْ يَقُضَىٰ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَكِنْ تَصْدِيقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلُ الْكِتَابِ لَا رَيْبَ فِيهِ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٧﴾

Къуръан буго.

38. Капурзабаца абулебиш бугеб гъаб

Къуръан инсанас ургъараб жо бугин абун?

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас
жинцаго ургъун бицунеб хабар бугин абун.

Дуца абе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, нуж рач1аха цох1о суратги

гъабун гъаб Къуръаналда рельеъараб, ва нужеца кумекалъеги ах1е

Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ тун нахъияв нужеего бокъарав чи. Г1адамазул вук1а,

жиназул вук1а, нуж бит1араб бицунеллъун ратани.

Гъаб ц1акъ клудияб ах1и буго ва х1акъаб муг1жизатги буго, гъальул
маг1на буго: кинабго халкъалъул т1аса рищарал пасих1ал, г1акъилал
г1адамазда клолареб мехалъ Къуръаналъул цох1о сурат г1адаб жо
жидеца ургъизе, гъаб т1убарабго Къуръан цох1о Мух1аммад аварагасда
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ургъизе кин клолеб? Гъалдаса бич1улеб буго хирияб Къуръан
Т1адег1анав Аллагъасул калам бук1ин.

39. Гъал мушриказ гьереси гъабуна

жидер г1илму-лъай жинда свeрухъ

лъугъунареб Къуръан. Гъезие жег1и

бихъун гъеч1о ва гъезухъе бач1ун гъеч1о

Къуръаналъ жиде кьот1и гъабураб

г1азаб. Гъаздаго рельеъун гъазда цере рук1арал мушриказ ва

капурзабаца гьереси гъаруна жидер аварагази عَلَيْهِمُ السَّلَام ва гъезда

решт1инарурал т1ахъалги. Мун валагъега Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,

киндай бук1ана гъел зулмуцаг1азул ахир абун.

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъел гъалагъуна жидер купру ва зулму сабаблъун.
Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ бокъани гъаб къавмги гъабила гъалагъ ва гъезул бак1алда
цог1и умматги бижила.

40. Гъеб дур умматалдаса руго

Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидеца

Къуръаналда иман лъолел ва гъелда

нахърилълъулел г1адамал. Гъездаса

руго жидеца иман лъоларелги. Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жинда лъалев

вуго иманалда т1орит1изе мустах1икъал гъеч1ел, купру-

ширкалдалъун пасалъи гъабулел г1адамал.

41. Гъел мушриказ мун гьереси гъавуни,

дуца гъезда абе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,

дица гъабураб г1амалалъул жазаъ

дие бук1ине буго. Нужеца гъабураб

أَمْ يَقُولُونَ افْتَرَيْنَاهُ قُلْ فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّثْلِهِ
وَأَدْعُوا مَنِ اسْتَطَعْتُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ إِن كُنتُمْ

صَادِقِينَ ﴿٣٨﴾

بَلْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا يَحُطُّونَ بِهَا وَمَا يَأْتِيهِمْ
تَأْوِيلُهُ، كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ
فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الظَّالِمِينَ ﴿٣٩﴾

وَمِنْهُمْ مَّنْ يُؤْمِنُ بِهِ وَمِنْهُمْ مَّنْ لَا يُؤْمِنُ
بِهِ وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِالْمُفْسِدِينَ ﴿٤٠﴾

وَإِن كَذَّبُوكَ فَقُلْ إِنِّي عَمَلِي وَلَكُمْ عَمَلُكُمْ أَنْتُمْ
بِرَبِّتُمْ مِمَّا أَعْمَلُ وَأَنَا بَرِيءٌ مِّمَّا

تَعْمَلُونَ ﴿٤١﴾

гIамалалгьул жазаъ нужее букIине буго. Нуж рацIаIадал руго
дица гьабулеб гIамалалдаса. Дунги вацIаIадав вуго нужеца
гьабулеб гIамалалдаса.

Щивасе жиндир гIамал буго ва гьеб гIамалалгьул жазаги букIине буго.

42. Гьездаса руго дуда гIенеккулел
гIадамал. Амма гьезда щибго жо
бичIуларо гьаб Къуръаналдаса. Дуда
кIолищ авараг гIинкьав чияса жо

وَمِنْهُمْ مَّن يَسْتَمِعُونَ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تُسْمِعُ
الصُّمَّ وَلَوْ كَانُوا لَا يَعْقِلُونَ ﴿٤٢﴾

рагIизабизе? Гьел гIадамал жидеда щибго жо бичIуларел ругони
кин дуца гьел тIоритIилел?

Аяталгьул магIна буго: дуда кIоларо МухIаммад ﷺ Аллагьас
جَلَّ جَلَالُهُ иманалда тIоритIичIел гIадамал тIоритIизе. дуда тIадаб буго
гьезие Къуръан цIализе ва гьел исламалда ахIизе. Гьез иман лъун
гутIи дур гIайиб гьечIо.

43. Гьел гIадамаздаса руго дуда
ралагьун рукIунелги, жидеда мун
вухьулел, дуе ругел аварагIиялгьул
гIаламаталги рихьулел. Амма жидеда
щибго жо бичIуларел. Дуда кIолишха МухIаммад ﷺ,
беццал гIадамал тIоритIизе. жидеда щибго жоги бихьулел
гьечIел? Гьел гIадамазул ракIал беццал руго, гьениб жаниб
иманалгьул нур лъугьуларо.

وَمِنْهُمْ مَّن يَنْظُرُ إِلَيْكَ أَفَأَنْتَ تَهْدِي الْأَعْمَى وَلَوْ
كَانُوا لَا يَتَّبِعُونَ ﴿٤٣﴾

44. ХIакьлъунго тIадегIанав Аллагьас
гIадамазе гьабуларо кинабгIаги зулму.
ХIал кIолареб жо тIад кьаларо, мунагъ
гьечIого гIазаб гьабуларо. Кинниги,

إِنَّ اللَّهَ لَا يَظِلُّهُ الْنَّاسُ سَيِّئًا وَلَٰكِنَّ
الْنَّاسَ أَنْفُسُهُمْ يَظِلُّونَ ﴿٤٤﴾

гIадамал руго жидецаго жидер напсазе зулму гьабулел. Жидеца
Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ ва расуласда инкар ккун, гIасилгьаби гьарун.

45. Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ кьиямасеб кьоялъ
жал тIаде рахьине гьарун гIарасат
майданалда данде гьарулеб мехаль
капураб агьлоялда ракIалде ккола
дунялалда жидеца цохIо сагIат гIадаб
мех гуго бан гьечIин абун.

وَيَوْمَ يُخْشَرُهُمْ كَأَن لَّمْ يَلْبَسُوا إِلَّا سَاعَةً مِّنَ
النَّهَارِ يَتَعَارَفُونَ بَيْنَهُمْ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا
بِلِقَاءِ اللَّهِ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ ﴿٤٥﴾

Гьеб кьоялгьул захIматлги ва хIинкьи кIудияб букIун. Гьел цоязе
цоял лъалелги рукIуна. Амма гьеб лъай букIуна цоцазде гIайибал
чIвалеб, тушманлги бугеб лъай. Гьел цоцаздехун кьацандула: «Дуца
кьосинавуна дун» абун.

Гъеб къояль чѳорого хутѳарал, хъаркѳасал гѳадамал руго жидеца ахираталда иман лъун букѳинчѳел, Аллагъасда ﷻ ццере чѳѳей гъереси гъабун букѳарал. Гъел гѳадамал дуњялалда хѳакъаб диналда ва битѳараб нухда руѳинчѳѳо.

46. Дица дуда бихъизабизеги бегъула

Мухѳаммад ﷺ, мун чѳагого
вукѳун, гъезда щѳлеб гѳазабалъул
цо тайпа: дур ракѳ гѳѳодоб буссинѳе.

وَأَمَّا نُرُوتُكَ بَعْضَ الَّذِي نَعِدُهُمْ أَوْ تَوَفَّيْتَهُ
فَالَيْتَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ اللَّهُ شَهِيدٌ عَلَى
مَا يَفْعَلُونَ ﴿٤٦﴾

Гъедин бихъизабичѳого мун хваниги

гъезул ахир руссин диде буго ва гъезие букѳине кколеб
жазаалдаса рорчѳизе бакѳги гъечѳѳо. Аллагъ ﷻ гъез
гъабулеб ва абулеб кинабго жо жинда бихъулев ва лъалев
вуго.

47. Щибаб умматалъѳе вуго гъезде

витѳарав Аллагъасул ﷻ расул.

Ахираталдаги гъев расулги ццеве
вукѳун, жидеца нугѳлъи гъабулел

гъезул гѳамал хъварал кагъталги руѳун, гъеб гѳамал хъварал
малаикзабиги руѳун, гъаб хѳалалъ гъабула гъезда гъоркъѳѳ
ритѳухъаб хѳукму ва гъезие щибго зулмуги гъабуларѳѳ.

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ رَسُولٌ فَإِذَا جَاءَهُ رَسُولُهُمْ
فَضَىٰ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٤٧﴾

48. Гъел мушрикаца абулеб буго

Мухѳаммад ﷺ, мун махсарѳде

гъавун Аллагъасул ﷻ Къуръанлда иман лъечѳѳого: «Кидалха
букѳине бугеб гъаб дуца жиндалъун хѳинкъи къѳлеб гѳазаб, нуж
битѳараб жо бицулел ратани ва нужер динги битѳараб батани?»-
абун.

وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَٰذَا الْوَعْدُ إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ﴿٤٨﴾

49. Дуца гъезда абе Мухѳаммад ﷺ,

дида кѳоларѳѳ ва дир ихтияралда гъечѳѳѳо

дирго напсалъѳе щибго мунпагѳат

гъабизе яги зарал гъабизе. Аллагъасѳе

гъѳкълун, гъес изно къураб жѳялъулъ

гурѳни. Щибаб умматалъѳе бихъизабураб заман буго, гъел чѳаго

руѳѳунѳеб ва гъезие гѳазаб гъабулебги. Гъеб жидѳе Аллагъас ﷻ

бихъизабураб гѳуж гѳаде щвараб мехалъ гъел цѳхѳѳѳо лахѳзаталъ

нахърахъун толарѳѳ ва цѳхѳѳѳо лахѳзаталъ цереги ккезаруларѳѳѳ.

Аллагъасул ﷻ хѳукму-къадар гъесие бѳкъухъин, гъесие бѳкъараб
гѳужалъ ва бѳкъараб хѳалалъ хъвадула. Нужѳеца гѳалаб гъабуна абун,
яги нужѳе бѳкъичѳѳѳо абун гъеб хѳукму жиндир гѳуж гѳаде щвараб

قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي ضَرًّا وَلَا نَفْعًا إِلَّا مَا شَاءَ
اللَّهُ لِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ إِذَا جَاءَهُ أَجَلُهُمْ فَلَا
يَسْتَعْرِضُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِرُونَ ﴿٤٩﴾

мехаль тлубачлого хутлуларо.

50. Дуца гьезда абе Мух1аммад ﷺ, قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَتَاكُمْ عَذَابُهُ بَيِّنَاتًا أَوْ تَهَارًا
 нужеда лъалеб батани нужеца дида бице, مَاذَا يَسْتَعْجِلُ مِنْهُ الْمُجْرِمُونَ ﴿٥٠﴾
 гьеб Аллагъасул ﷻ глазаб нужехъе

къасиниги яги къадниги бач1араб мехаль,
 гьелдаса нужее щиб жо щевезе бугеб?»-абун. Ц1акъ квешаб жо
 бугоха гьел мушрикаца жидеда т1аде ц1алеб ва жидеца т1алаб
 гьабулеб!

51. Нухер рак1иш бугеб; я гьал أَثُمَّ إِذَا مَا وَقَعَ آمَنْتُمْ بِهِ ءَا لَئِنْ وَقَدْ كُنتُمْ بِهِء
 инкарчаг1и, гьеб глазаб нужеда т1аде تَسْتَعْجِلُونَ ﴿٥١﴾
 швараб мехаль гьелда иман лъезе?

Ва гьеб глазаб Аллагъасул ﷻ рахъалъан
 бук1ин лъан, Аллагъасдаги ﷻ иман лъезе? Гьеб мехаль лъураб
 иманаль нужее щибго мунпаг1ат гьабуларо. Нужеда гьеб къояль
 абизе буго; «Гъанжейишха нужеца иман лъолеб? Жакъальизег1ан
 гьеб глазаб бач1инги, гьельул хабар бицунев авараг1и ﷺ
 махсароде гъавун, гьеб хехго бач1ин т1алаб гьабулаги рук1ун»
 абун.

52. Гъаб глазаб гьезде швараб ثُمَّ قِيلَ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا دُونَهُمَا عَذَابٌ الْخُلْدِ
 мехаль, гьелда инкар ккун рук1арал هَلْ يُخْزَوْنَ إِلَّا بِمَا كُنتُمْ تَكْسِبُونَ ﴿٥٢﴾
 зулмучаглазда абула: «Гъанже нужеца
 ч1аме даимго нуж жинда жанир
 рук1унеб глазаб. Нужее жазаъ гьабулеб гьеч1огуриш нужеца
 дунялалда гьабураб г1амалалда рекъараб гурони»-абун.

53. Дуда гьез абизе буго Мух1аммад وَيَسْتَنْفِئُونَكَ أَحَقُّ هُوَ قُلْ إِي وَرَبِّي إِنَّهُ
 ﷺ, дуца нижеда бице, унго لَحَقُّ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ ﴿٥٣﴾
 х1акъаб жо бугиш гьеб дуца

жиндалъун нижее х1инкъи къолеб
 глазаб абун. Дуца абе «У, валлагъи, х1акъаб буго гьеб. Нуж гьеб
 глазабалдасан рорч1изеги гьеч1о.
 Нужеца Аллагъ ﷻ глажиз гъавизеги гьеч1о глазаб гьабиялдаса.
 Нухер лъутизе, рортизе бак1ги гьеч1о»-абун.

54. Гъаб глазаб т1аде швараб мехаль وَلَوْ أَنَّ لِكُلِّ نَفْسٍ ظَلَمَتْ مَا فِي الْأَرْضِ
 гьельул зах1малъиги бихъараб мехаль: لَأَفْتَدَتْ بِهِ وَأَسْرَوْا النَّدَامَةَ كَمَا أَرَأَوْا
 шибаб напсалъе гъаб дунялалда бугеб الْعَذَابَ وَفُضِيَ بَيْنَهُم بِالْقِسْطِ وَهُمْ
 шинаяб бечелъи, хазина бук1арабани, لَا يُظْلَمُونَ ﴿٥٤﴾
 гьеб кинабго къунги гьеб напсалъ т1алаб
 гьабизе буго жиб хвасарлъи.

Ва амма гъеб къояль глаклаги босуларо, ришватги къабул гъабуларо, глазабги тласса борхуларо. Гъеб глазаб бихъараб мехаль гъелда инкар ккун рукларал гладамаз жидер пашманлъи ва къварили бальго гъабизе ях1 бахъула. Цогидаз жидеда бадиб ч1вай гъабун жегиги жидер глазаб циклиналдаса х1инкъун. Гъеб х1исаб-мизан гъабулеб къояль кинабго халкъалда гъоркъоб х1акъаб ва г1адилаб х1укму гъабула, гъезие щибго зулмуги гъабуларо. Лъиклаб г1амалалда данде ажро-кири гъабич1ого толаро, квешаб г1амалалъе глазабги циклизибуларо.

Бах1ро абураб т1ехъалда абуна: жидеца пашманлъи бальго гъабула абураб раг1иялъул маг1на буго: жидеда раклалдаго буклинч1еб, жиб буклина абун божунги руклинч1еб гучаб глазаб бихъараб мехаль, гъел клалъазеги, ах1дезеги, г1одизеги клоларого ц1орон хутлула: цо чи кварида ван гъанкъизе цеве вачараб мехаль ц1орон хутлулев г1адин.

55. Нуж кант1е! Х1акъльунго

т1адег1анав Аллагъасе буго кинабго

зобал-ракъалда жаниб бугеб жолялъул

ханлъи. Жегиги нуж кант1е Аллагъасул

جَلَّ جَلَالُهُ къот1и х1акъаб буклиналда ва къиямасеб къо бач1инги,

гъениб х1исаб-мизан ва жазаъ гъабизе буклинги х1акъаб

буклиналда. Г1емерисел г1адамал гъаб амру гъадин буклин

лъаларел руго.

Жидерго глакъло дагъал руклун, гъапулъти г1емерал руклун, Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ нечеч1ого х1арамаб жо жидеца гъабулел, ахираталдаса х1инкъич1ого раклалда ккараб жо абулел ва бицунел руго.

56. Т1адег1анав Аллагъ вуго жинца ч1аго

гъарулев ва жинца хвезарулевги, ахир

къояль т1аде рахъинарун гъев Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ русинаризег

руго. Ва жидер г1амалазда рекъараб жазаъги гъабизе буго.

57. Я гъал г1адамал! Х1акъльунго

нужехъе бач1ун буго Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ

рахъальан ваг1за-насих1ат. Нужер

рак1азе даруги бач1ун буго. Нужее

т1орит1елги ва кинабго умматалъе

рах1матги бач1ун буго.

Гъаб буго хирияб Къуръан. Нужер рак1азуль бугеб щаклъи ва нипакъ т1аса инабулеб, къосиналдаса нуж ц1унулеб, х1акъаб исламияб нух

الْأَيْنَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ الْإِنِّ
وَعَدَ اللَّهُ حَقًّا وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْمُونَ ﴿٥٥﴾

هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ ۖ وَاللَّهُ تَرْجِعُونَ ﴿٥٦﴾

يَا أَيُّهَا النَّاسُ ۖ قَدْ جَاءَ نَكْمٌ مِّنْ عَذَابِ
رَّبِّكُمْ ۖ وَشِقَاقٌ لِّمَا فِي الْأُصْدُورِ ۖ وَهَذَى
وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٥٧﴾

нужеда лъазабулеб. Жинца Аллагъ ﷺ цо вуклиналгул далилал рицунеб, пасадал, ширк гъабулел рекел хиялал таса инарулеб.

Ибнухатлибица абуна: Къуръаналь рекел унтаби сах гъарула. Гьел рекел унтаби цакъго хинкьи бугел руго чурхдузул унтабаздаса. Рекел унтияль жужахалда рачуна, черхалгул унтияль мунагъал чуриялде рачуна. Рекел унти жинца сах гъабулел жо гъечло ва цаялдаса цунулеб жоги гъечло цохло Къуръан гурони абун.

58. Дуца абе Мухаммад ﷺ,

нуж роххизе ва нуж жинда разилъизе

рекъараб жо буго Аллагъасул ﷺ

цлоб-рахлат, гьелдалъун роххел

гъабе нужеца, гъеб нуже лъиклаб буго нужеца данде гъабулел

дунялалгул боцлиялдаса.

Гъеб боцлиялдалъун ва дунялалгул къадро клодолъиялдалъун, насаб-хъизамалдалъун рохун руклунге. Жиндир щибго къадро гъечлеб, жибги хехго таса унеб жо буго гъеб дунялги, гьелгул члагольиги. Аллагъасул ﷺ цлобги исламияб дин буго, Аллагъасул ﷺ рахлатги Къуръан буго, гъаб клиябго жоялдалъун инсан дунял-ахираталгул абадияб сагладаталда-бахьибугольиялде щола.

59. Дуца мушрикада абе Мухаммад

ﷺ, нужеца дида бице гъаб

Аллагъас нуже кьун бугеб

ризкьялгул хабар. Нужеца цояб

хларамаб буго абулеб, цояб хлалалаб

буго абулеб.

Жидер хъанчазе ва алагъабазе хасаб боцли-мал толаан гьел мушрикад, гъеб жиде хларамаб бугин абун. Дуца гъезда абе: Аллагъасишха ﷺ нуже изно къураб гъаб иш гъабизе, яги гъеб нужецаго ургъараб жойиш бугеб? Гъеб жидецаго ургъараб жо буго ва гьересияб жоги буго.

60. Аллагъасда ﷺ глунтлизабун

жидеца гьереси бицунел гладамазда

раклатда бугеб жо щибха бугеб

къиямасеб къоялгул хлакългул.

Гъезда раклалдайиш бугеб Аллагъ ﷺ

жидеца таса лъугъилин ва жидеца глазбги гъабиларин абун.

Хлакългуно Аллагъ цакъ гурхлел-цлоб клудияв вуго жиндир лагъадерида. Гъезда аварагги ﷺ витлун, гьесухъе Къуръанги кьун хлакъл исламияб диналда гьелги ахлун, алжаналда унеб нух

قُلْ يَفْضِلُ اللَّهُ وَرَحْمَتُهُ فَيْذَلِكَ فَالْيَمْرُؤُا

هُوَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ ﴿٥٨﴾

قُلْ أَرَأَيْتُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ لَكُمْ مِنْ رِزْقٍ

فَجَعَلْنَاهُ حَرَامًا وَحَلَالًا قُلْ اللَّهُ أَذِنَ

لَكُمْ أَنْ تَعْلَى اللَّهُ تَقَرُّونَ ﴿٥٩﴾

وَمَا ظَنُّ الَّذِينَ يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ

يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ

وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٦٠﴾

гъезда бихъизабурав, гъезул мунагъазда данде хехго г1азаб гъабуларев, тавбо гъабизе бокъун гъеб г1азаб нахъбахъун толев.

Ва амма г1емерисел г1адамал гъаб жо жидеда лъаларел руго ва гъел ниг1матазе шукро гъабуларелги руго. Жидеца шукро гъабизе ккарал ниг1матал цоял х1алал гъарун цоял х1арам гъарун, гьереси бицун Аллагъасул ﷻ дин махсароде гъарулел руго. Гъал г1адамазде ахираталда г1азаб гъаби гъез бокъун т1ад босараб ва жидеда т1ад ц1ц1араб жо буго.

61. Дуца щиб г1амал гъабулеб бугониги Мух1аммад ﷺ, щиб х1алалда мун вугониги, дуца Къуръаналдаса щиб жо ц1аланиги, нужецаги я гъал г1адамал, щибго г1амал гъабуларо: лъик1абниги, квешабниги,- гъеб кинабго х1алалгъул дун вук1уна нуж рихъулевлъун, нужеда валагъун, нуж гъеб г1амал гъабизе лъугъунеб мехаль ва нужеца хабар бицулеб мехаль. Дур Бет1ергъан

Аллагъасе бальго хут1уларо цох1о зарра г1адаб жо, ракъазда бугониги зобалазда бугониги. Гъелдасаги гъит1инаб жо гъеч1о ва гъелдаса к1удияб жоги гъеч1о жиб лавх1ул-мах1фузалда хъван бук1ун гурони.

Гъаб амру гъадин бугелгъул нужеца гъабулеб кинабго г1амал Аллагъасул ﷻ шарг1алда боцун гъабе, нужги Аллагъ ﷻ разилтъи т1алаб гъабун хъваде, гъев Аллагъасда ﷻ г1асилгъизеги х1инкъа.

62. Нужеда лъай я гъал г1адамал! Аллагъасе ﷻ рокъарал г1адамал руго жидеца щибго х1инкъи гъеч1ел, т1аде бач1унеб къиямасеб къоялгъул балагъаздасан ва жал пашмангъизе гъеч1ел, нахъе тараб дунялалда.

63. Гъел руго дунялалгъул рукъор Аллагъасда ﷻ ва ахираталда иманлъун, Аллагъасда ﷻ г1асилгъизе х1инкъун хъвадарал г1адамал.

64. Гъел г1адамазе дунялалгъул рукъобги рохел буго.

Гъел Аллагъ ﷻ лъалел рук1ун, жидеца г1ибадат лъие гъабулеб ва щай гъабулеб

وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُو مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ
وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنْتُمْ عَلَيْهِ كُفْرًا
شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ وَمَا يَعْرُبُ عَنْ رَبِّكَ
مَنْ مَثْقَلًا ذَرَّةً فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي
السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا
فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿٦١﴾

الْآيَاتِ أُولَئِكَ اللَّهُ لَا خَوْفَ عَلَيْهِمْ وَلَا
هُمْ يَحْزَنُونَ ﴿٦٢﴾

الَّذِينَ آمَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿٦٣﴾

لَهُمُ الْبَشَرَىٰ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي
الْآخِرَةِ لَا يَتَّبِعُونَ إِلَهًا إِلَّا اللَّهُ
ذَلِكَ هُوَ الْقُورُ الْعَظِيمُ ﴿٦٤﴾

лъалел рук1ун, ахираталда Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилъиялда ва гъев вихъиялда хьул лъун рук1ун. Гъединго гъезие Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ тушбабада т1ад квербакъун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб х1адисалда буго: *«Муъминзабаде дунялалда бугеб роххел буго жидеда рихъулел лъик1ал макъаби абун. Цогиги абун гъеб дунялалда бугеб роххел бугин муъминчиясул рух1 бахъулеб мехаль рах1маталъул малаикзабаца гъесда алжаналдалъун роххел бицин»*- абун. Х1адис ибну Жаририца бицана.

Ва ахираталдаги буго гъезие рохел. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ ниг1матазул алжанал къун ва жив разилъи, жинда балагъи насиб гъабун. **Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ къот1и гъабураб жоялъе хиси гъеч1о.** Гъаб буго ц1акъ к1удияб роххел ва ц1акъ к1удияб бахъибуголъи.

Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ вали абула Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вокъарав, Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ г1ибадат гъабун, гъев разилъи т1алаб гъабун хъвадулев, Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ х1инкъун х1арамаб, карагъатаб жо толев чиясда. Г1емерал сипатал рицун руго унго унгояв Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ валилъун вугев чиясулъ рук1унел. Гъезул бицунго рес гъеч1еб буго дунял т1алаб гъабунгуг1и, Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ таваккал г1амарав вук1ин, гъесие г1оло гурони жиндир ццим бахъунарев вук1ин, кинабго жо Аллагъасдасан جَلَّ جَلَالُهُ бук1ин лъан кидаго гъесда разияв вук1ин. Г1амал к1одолъи, ч1ух1и-рецц, жаж1а, х1алхъублъи гъеч1ев вук1ин. Жиндирго напс ц1акъ г1одобег1ан гъабулев вук1ин, г1адамал жиндаса лъик1аллъун рихъулев вук1ин. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ халкъалда гурх1ел-рах1мо бук1ин, тамахов, х1алимав, х1еларав вук1инги.

Къокъго абун гъесул кинабго хъвади бук1ине ккола Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ калам Къуръаналда рекъараб ва хирияв расуласул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ суннаталда боцараб. Цо чи г1адамаз киг1анго к1одо гъавулев вугониги, гъев чиясул г1амал Къуръан-х1адисалда рекъараб гъеч1еб мехаль, гъесие Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ вали вугин абун нуг1лъи гъабизе бегъуларо. Цо раг1иялъуль буго кинавго Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ х1инкъулев чи гъесул вали вуго абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адисалда буго: *«Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ цо лагъзал руго, аварагзабилъун гъеч1ел ва шагъидзабилъунги гъеч1ел, амма аварагзабазул عَلَيْهِمُ السَّلَام ва шагъидзабазул хъул лъолеб гъезул макъам жидее бугеб анищ-абун. Асх1абзабаца абун: «Я расуллаагъ! Нижеда бице щал кколел гъел г1адамал ва щиб г1амал гъезул бугеб, нижееги гъел рокъбизе»-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун: «гъел г1адамал руго жсал цоцазе рокъарал Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ г1оло (Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе г1оло). Жидер цоцаль г1агарлъиги гъеч1еб,*

боцли-малги цоцае цоларел. Валлагъи, гъезул гъурмазда нур буго, гъел жалгоги нуралгъул тахазда ва минбаразда глѳодор члун руклѳуна. Глѳадамал хлѳинкѳулеб мехалъ гъел хлѳинкѳуларо, гъел пашманлѳидалго жсал пашманлѳуларо»-абун. Хlадис имам абуДавудица бицана.

Ибнухlажарица абун: «Вали вуго Аллагъасда ﷻ гlагарлѳарав чи. Гъесда гlагарлѳарав гъесул амруялда нахъвилѳълѳун, гъесул хlарамал жал тун. Суннатал гlибадатал гlемер гъарун. Кидаго Аллагъ ﷻ рехсон жив свакаларев вуклун, ва гъев рехсеялдаса гъапуллѳуларев вуклун. Жиндир раклалда Аллагъ ﷻ гуреб жо бихѳуларев вуклун. Жив кидаго Аллагъ ﷻ лѳаялгъул нуралгъул гlѳѳерхѳун вуклунев. Кинабго жо жиндие Аллагъасул ﷻ кѳудраталѳе далиллѳун букlулев, жинда бихѳулеб, раglулеб жоги гъесул гlамаматаллѳун руклунев. Жиндир мацlги Аллагъ ﷻ рехсон гурого клалѳаларев: гъесие рецц гъабун, шукру гъабун клалѳалев. Жиндир вагъа-вачариги Аллагъасе ﷻ гlибадат гъабизелѳун буклунев. Гъав чи вуго жив Аллагъасдаса ﷻ хlинкѳарав ва гъав вуго Аллагъасул ﷻ валиги абун.

Гlалимзабазул раglи буго гlалимчи Аллагъасул ﷻ вали вуклунев гъечlони, цоги гъесул валилѳун вукlине рекъарав чиго гъечlин абун. Ай: гlалимзабазда Къуръан-хlадис лѳала ва гъелда гlамал гъабизеги лѳала, авлиязул сипатги Къуръан-хlадисалда нахъвилѳълѳин буго.

65. Мун гъел мушриказул раglиялъ пашман гъавуге Мухlаммад ﷺ.

Мун авараг гъечlѳѳ абураб, дуца бицунев жо гъереси гъабулеб.

وَلَا يَخْزَنُكَ قَوْلُهُمْ إِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا
هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦٥﴾

Хlакълѳунго кинабго клѳодолѳи ва къадро Аллагъасе ﷻ буго.

Гъев Аллагъ ﷻ вуго жинца две квербакѳулев, две гlей гъабулевги, кинабго жоялдаса жиндир гуч бергъаравги. Гъав Аллагъ ﷻ вуго жинда гъез бицунев жо раglулев ва гъез гъабулеб гlамалги лѳалев. Гъезие жазаъ гъабизе хlал клѳолев вуго Аллагъ ﷻ.

66. Нужеда лѳай, я гъал гlадамал, гъев Аллагъасул ﷻ мулк букlин зобал ракълалги ва гъезда жаниб бугеб кинабго махлукъатги: гъесул лагъзал руго, гъес рижаралги руго. Жидеца Аллагъги ﷻ тун цоги жоялѳе гlибадат гъабулел гlадамал гъел хъанчазда, алагъзабазда нахърилѳълѳунаро.

أَلَا إِنَّ لِلَّهِ مِنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمِنْ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَشِيعُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ شُرَكَاءَ إِنْ يَسْمَعُونَ إِلَّا أَظْنَٰنَ وَإِنْ هُمْ إِلَّا يَخِرْصُونَ ﴿٦٦﴾

Гъел ругелѳул рухl гъечlел, гlакълѳу гъечlел, жидерго квераз гъарурал

суртал. Гьел нахърильгъуна жидерго напсазе бокъараб, раклалда ккараб жоялда, жидерго глакълуялда. Ва гьел гьечло жидеца гьересияб, батлулаб жо гьабулелгъун гурони. Гьезул глакълу камилаб гьечло, гьеб камилаб бу克拉абани гьез лагълги цохло Аллагъасе جَلَّ جَلَّ جَلَّ гьабилаан. Гладалаб глакълу бугезул гламал ахIмакълу букIнаришха!

67. Гьев Аллагъ جَلَّ جَلَّ вуго нугер

БетIергъан, жинца нугее сордо гьабурав
жиндиль нуг хIалхъон чIолеблун.

Къад къоялъ дунялалгъул ишазулъ свердулел **هو الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ آيَاتٍ لِّتَكُونُوا فِيهِ وَالتَّهَارُ مُبْصِرًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ** Гъад къоялъ дунялалгъул ишазулъ свердулел рукIун свакарап гладамазе сордо буго жиндиль свак бичулеб, хIалхъи гьабулеб заман. Аллагъасе جَلَّ глибадат гьабулев чиясул ракл Аллагъасде جَلَّ хIалхъолеб, гьев парахалгъулеб гIужги буго сордо. Гемеерисел гладамал Аллагъасдаса جَلَّ гьапулгъараб мехалъ гьев чиясе хIалхъи цола Аллагъ جَلَّ рехсеялдалгъун ва гьесие глибадат гьабиалдалгъун. Гьев Аллагъас جَلَّ къоги гьабуна жиндиль канлги бугеблун. Нуг нугерго хIажатазулъ, хIалтIи-пишаялгъуль хъвадизе санагIат бугеблун. ХIакългъунго гьаб рехсараб жоялгъулги Аллагъ جَلَّ цо вукIиналда ва гьесул къудраталда тIоритIел гьабулел гламатал руго, жидеда жо рагIулеб ва гьеб бичIчIулеб къавмалъе.

68. Капурзабаца абулеб буго Аллагъас

جَلَّ жиндие васлгъун цоги чи ккун
вугин абун.

ГIузайр вугин, ГIиса вугин Аллагъасул
جَلَّ васалан абуна ягъудияз ва насранияз.

Маккаялгъул мушрикал малаикзаби

Аллагъасул جَلَّ ясал ругин абуна.

Аллагъ جَلَّ вацIадав вуго гьез бицунеб хабаралдаса. Аллагъ

جَلَّ бечедавги вуго. Щибго жоялда жив хIажат гьечIев, жиндие васалги хIажат гьечIев. Гьев Аллагъасе جَلَّ буго зобал-ракълда жаниб бугеб кинабго махлукъ.

Нугее щибго хIужа-гIиллагги гьечIо нугеца абулеб гьересияб рагIиялъе. Нугедаго гьалареб жо щай нугеца абулеб Аллагъасул جَلَّ хIакългъуль? Гьеб жо нугер жагъиллги ва ахIмакълги буго.

69. Дуца абе МхIаммад: «ХIакългъунго

Аллагъасде гIунтIизе гьабун гьереси

бицунел гладамал жидер щибго

قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا سُبْحَنَهُ هُوَ الْغَنِيُّ لَهُ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ إِنَّ عِنْدَكُمْ مِّنْ سُلٰطٰنٍ يَّهْدٰٓءُ أَتَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْمَلُونَ

قُلْ إِنَّ الَّذِينَ يَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يَفْلِحُونَ

лъик1лъиялде квершел батуларел руго»-абун.

70. Гьел г1адамал дагъабго мехаль
дунялалда рук1ине руго, гьеб
дунялалдаса мунпаг1ат босулел абун.

مَتَّعْ فِي الدُّنْيَا ثُمَّ إِلَيْنَا مَرْجِعُهُمْ ثُمَّ
نُذِيقُهُمُ الْعَذَابَ الشَّدِيدَ بِمَا كَانُوا
يَكْفُرُونَ ﴿٧٠﴾

Цинги ахираталда гьезул руссин дида
буго.

Х1исаб-мизан гъабизе ва жидее жазаъ гъабизе. Гьеб ахираталда дица
гьезда ц1акъ гучаб г1азаб ч1амизабила, гъаб дунялалда жидеца
дида ва дир русулазда инкар ккун бук1ин сабаблъун. Дида гьереси
г1унт1изабун, дир расулал عَلَيْهِ السَّلَام гьереси гъарун хъвади сабаблъун.

71. Дуца Маккаялъул мушриказе ц1але

Мух1аммад ﷺ, Нух1 аварасул

عليه السلام хабар. Гьев Нух1ица жиндир

къавмалда абураб мехаль: «Я дир

къавм! Нужее ц1акъго зах1малъун

батани дун нужеда гьоркъов вук1ин

ва дица нужее Аллагъасул ﷻ

амруялдалъун ваг1за-насих1ат

гъабулеб бук1инги.

﴿٧١﴾ وَأَتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ نُوحٍ إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ يَتَقَوْمِ إِن
كَانَ كَبْرَ عَلَيْكُمْ مَقَامِي وَتَذَكِّرِي بِعَايَتِ
اللَّهِ فَعَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْتُ فَأَجْمِعُوا أَمْرَكُمْ
وَشُرَّكَاءُكُمْ ثُمَّ لَا يَكُنْ أَمْرُكُمْ عَلَيْكُمْ غُمَّةً ثُمَّ
أَقْضُوا إِلَيَّ وَلَا تُنظِرُونِ ﴿٧١﴾

Нужее Аллагъасул ﷻ аятаздалъун дица х1инкъи кьолеб бук1инги.

Гьеб зах1малъун нужеца дие х1илла ургъулебги бугони: дун ч1вазе

абун, нужеда гьоркъоса нахье къот1изе абун. Дица таваккал т1амун

буго дир Бет1ергъан Аллагъасда. Нужеца данде бак1аре нужер

къуват ва г1ахьалчаг1и (хъанчал), ва дие гъабулеб тамих1алъе

нуж ургъе, нужеца х1укмуги гъабе. Гьеб амруги нужеда гьоркъоб

бахчун теч1ого загьир гъабе. Цинги нужеца гьеб иш т1убазабе

цох1о саг1аталъ нахьбахъун теч1ого»-абун. Дун Аллагъасда ﷻ

божарав, гьесда таваккал т1амурав вуго, гьесда лъач1ого ва гьесул

изну гьеч1ого дида щибго жо щевезе гьеч1о.

72. Нуж дидаса руссун ч1ей ва нужеца

ваг1за-насих1ат босун гут1и дица

нужедаса мухь т1алаб гъабулеб

бук1иналъе г1оло гьеч1о нуж х1акъаб

диналда ах1аралъухь. Гьеб руссун ч1ей

буго нужерго купру ва къосин. Дие ажро-кири Аллагъасда ﷻ

аск1об буго дица гьесул амруялда нахьвилълъун нуж х1акъаб

диналда ах1иялда данде. Аллагъас ﷻ дида амруги гъабун буго

дун исламияб диналда вук1а абун:

﴿٧٢﴾ فَإِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَمَا سَأَلْتُمْ مِنْ أَجْرٍ إِنْ أَجْرِي
إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَأُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ مِنَ
الْمُسْلِمِينَ ﴿٧٢﴾

Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо гъавун гьесие мутлгилъун вукла абун. Нужеца алагъзабилъун ккурал хъанчаздаса риклалъе ва гъезда рагъ гъабе абунги.

73. Жиндир къавмалъ Нух1 аварагъ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ гьереси гъавуна. Цинги дица Нух1 аварагъ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ, гъесда цадахъ ругел муъминзабиги гамида жанир рек1инарун хвасар гъаруна.

فَكَذَّبُوهُ فَتَبَيَّنَتْ وَفِي الْمَلَأِ
وَجَعَلْنَاهُمْ خَلْفَةً وَأَعْرَفْنَا الَّذِينَ كَذَبُوا
بِعَايِنَاتِنَا فَأَنْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٣﴾

Гьал муъминзаби ракъалда т1ад ц1ияб насло т1ибит1иялъе аслолъунги гъаруна. Дир аятал гьереси гъарурал, Нух1 аварагъ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ нахърилълъич1ел г1адамалги дица гъанкъизаруна. Дуца пикру гъабеха Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидее х1инкъи къедалго гъеб босич1ел къавмазул ахир киндай ккана абун.

Аяталъул мурад буго цересел умматазул хабар бицун Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагъасул рак1 парахат гъаби: гъез аварагъаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ гьереси гъарураблъи ва Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъел гъалаг гъарун жиндир русулазе квер бакъараблъиги. Гъединго аяталъ х1инкъи къолеб буго Маккаялъул агълуялъеги: нужеца иман лъеч1они, гъел къавмазе гъабураб г1азаб нужеги гъабула Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ, абун.

74. Гъав Нух1 аварагъ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ хадурги рит1ана дица аварагъаби жидер къавмазухъе. Аллагъасул عَلَيْهِمُ السَّلَامُ рахъалъан х1акъал х1ужабигун ва муг1жизаталгун рац1ана гъел русулал. Амма гъел къавмазги иман лъеч1о дол цересел къавмаз гьереси гъабураб жоялда.

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِ رُسُلًا إِلَى قَوْمِهِمْ فَجَاءَهُمْ
بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا بِهِ مِنْ قَبْلُ
كَذَلِكَ نَضَعُ عَلَى قُلُوبِ الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٧٤﴾

Дозие гъабураб г1акъуба-г1азабалъул гъезие ваг1за-насихлатги лъугъич1о. Гъадин мугъру ч1вала дица жудеца иман лъоларел, купру-ширкалъулъ ва х1ал хъублъиялъулъ г1орхъолъан арал г1адамазул рак1азда. Гъезие аварагъабаца عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ва умматазул къисабаца мунпаг1ат гъабуларо.

75. Гъелдаса хадуб дица Муса ва Гъарун عَلَيْهِمَا السَّلَامُ вит1ана пирг1авнида ва гъесул къавмалда, гъесул вазирзабазда ва г1акълу чаг1азда, дир муг1жизаталгун цадахъ.

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمُ مُوسَى وَهَارُونَ إِلَى فِرْعَوْنَ
وَمَلَائِيهِ عِبَادَتِنَا فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا
قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ﴿٧٥﴾

Ич1го клудияб муг1жизат бук1ана Муса аварагъасе عَلَيْهِمَا السَّلَامُ. Гъелъул

бицен гъабуна «Суратул Аг1рафалда»

Муса аварасда عَلَيْهِ السَّلَام нахърилъльизе гьел ч1ух1ана ва ц1акъ к1удиял пасалъаби ва г1асилъаби гъарулеб къавмлъун лъугъана.

76. Гъезухъе дир рахъалъан бугеб х1акъаб فَلَمَّا جَاءَهُمُ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِنَا قَالُوا إِنَّ هَذَا لَسِحْرٌ مُّؤْتٍ
Рисалат бач1араб мехалъ, гъеб рисалат ٧٦

босун Муса аварагги عَلَيْهِ السَّلَام вач1араб мехалъ, гъез абунa: «Х1акълъунго гъаб жо

ц1акъ баянаб, лъик1 ругъун гъабураб сих1ро буго»-абун.

77. Муса аварас عَلَيْهِ السَّلَام абунa: «Аллагъасул قَالَ مُوسَى أَتَقُولُونَ لِلْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُمْ
جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан бач1араб х1акъаб سِحْرُهُ هَذَا وَلَا يُفْلِحُ السَّاحِرُونَ
жоялдейищ нужеца абулеб бугеб гъеб ٧٧

сих1ро бугин абун. Сих1рочаг1и кидаго

бергъунаро ва гъезул лъик1лъниялда квершелги батуларо»-абун.

78. Пирг1авнил къавмалъ абунa: мун قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَعْبُدَكَ عَمَّا وَعَدْنَا عَلَيْهِ إِبْرَاهِيمَ
нижехъе вач1унишха вугев ниж нижер وَتَكُونُ لَكُمْ أَلْكِبْرِيَاءُ فِي الْأَرْضِ وَمَا نَحْنُ
умумузул диналдаса руссинаризе? لَكُمْ بِمُؤْمِنِينَ
Нуж к1иясего бокъунищ бугеб нуж

рук1ине гъаб мисриялъул ракъалда

ханзабилъун. Ниж гъеч1о нужеда божулеллъун ва нужеда нахъ рильлъулеллъунги»-абун.

79. Цинги пирг1авница жиндир وَقَالَ فِرْعَوْنُ أَتَأْتُونِي بِكُلِّ سِحْرِ عَلِيمٍ
вазирада абунa: «Нужеца данде ٧٨
рак1арун дихъе раче бишунго лебалал сих1рочаг1и»-абун.

Жидеца сих1ро гъабулел ва жидеда гъеб сих1ро гъабиялъул г1илму лъалел. Гъав Муса гъез сих1ро гъабун къезавизе цинги гъесие г1азабги гъабизе, гъереси бицун, авараг вуго абун, нилъехъе вач1иялде данде.

80. Гъел сих1ро чаг1и рач1араб мехалъ فَلَمَّا جَاءَهُ السَّحَرَةُ قَالَ لَهُمْ مُوسَى الْقَوْمَا
Мусаца гъезда абунa: «Рехе нужерго أَنْتُمْ مُلْفُونَ
сих1ро гъабулеб алат г1одобе»-абун. ٨٠

Г1унсби ва кварал рук1ана гъезда кодор ва жидеца гъел г1одоре рехана. Гъезул ч1агоял борхъазул сурат лъугъун, гъел хъвадизе лъугъана.

81. Гъез г1унсби ва кварал г1одоре فَلَمَّا الْقَوْأ قَالَ مُوسَى مَا جِئْتُمْ بِهِ السَّحَرُ
рехун, гъел борхъал ругин рак1алде إِنَّ اللَّهَ سَيُطْلِعُهُ إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِلُّ عَمَلِ
ккезабидал, Муса аварас عَلَيْهِ السَّلَام абунa: «Гъаб нужеца гъабураб жо буго الْمُفْسِدِينَ
унго-унгояб сих1ро. Х1акълъунго ٨١

Аллагъас нужер гъеб сих1ро бат1ул гъабизе буго. Х1акълъунго Аллагъас пасадал чаг1азул г1амал лъик1аблъун ва бит1араблъун гъабуларо.

82. Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ х1акъаб жо

х1акъаблъунги гъабула жиндир

х1ужабаздалъун ва мух1канал

далилаздалъун, киг1анго гъеб рихун

бугониги купру-ширкалдалъун Аллагъасда جَلَّ جَلَّالَهُ г1асильарал г1адамазе»-абун.

Цинги Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام жиндир г1анса г1одобе рехарабго гъель дозул г1унсбиги кваралги к1алдире рачун кълул1ана. Сих1ро чаг1азда якъинго лъана гъев Муса Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ расул вук1ин ва жидеца гъесда иман лъуна.

83. Муса аварагасда عَلَيْهِ السَّلَام иман лъеч1о ва гъесда нахъги рильлъич1о бануисраилазул дагъалго г1адамал гурони. Гъел г1адамал х1инкъана пирг1авнил ва гъесул чукъбузул зулмуялдаса.

Жиде гъез г1азаб гъабила абун. Ц1акъ залимав хан вук1ана гъев пирг1авн, жив Аллагъ вугоян абизе нечеч1ев. Ц1акъ ракъалда пасалги ва зулму гъабулев, г1амал к1удияв пасикъ вуго гъев пирг1авн. Х1акълъунго Гъев цогидал капурзабаздасаги г1орхълъан ворч1арав, г1асилги бергъарав ах1макъ вуго. Жив нужер бет1ергъан вуго абун жиндир къавмалда абурав, жив гуресе лагълги гъабураше г1азаб къезеги къот1и гъабурав.

84. Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام абун: «Я дир къавм: нуж Аллагъасда جَلَّ جَلَّالَهُ иман лъурал ратани нужеца гъесда таваккалги т1аме.

Нуж Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ мут1иг1ал ратани

ва дида нахъ рильлъунелги ратани, Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ нужее г1ей гъабизе буго нужер киналго умуразулъ ва нужедаса кинабго балагъ-къварилъиги гъев Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ борхизе буго абун.

85. Мусал иман лъураб къавмалъ

абун: «Нижеца Аллагъасда جَلَّ جَلَّالَهُ

тавакал т1амуна: я нижер Бет1ергъан

Аллагъ! Дуца ниж гъаруге гъеб зулмуяб къавмалъе питналъун.

وَيُحْيِي اللَّهُ الْخَيَّ بِكَلِمَاتِهِ وَلَوْ كَرِهَ
الْمُجْرِمُونَ ﴿٨٢﴾

فَمَاءٌ آمِنٌ لِّمُوسَى إِلَّا ذُرِّيَّةً مِّن قَوْمِهِ عَلَى
خَوْفٍ مِّن فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِمْ أَن يَفْتِنَهُمْ وَإِنَّ
فِرْعَوْنَ لَآلِ فِي الْأَرْضِ وَإِنَّهُ لَمِنَ
الْمُفْسِدِينَ ﴿٨٣﴾

وَقَالَ مُوسَى يٰقَوْمِ إِن كُنتُمْ آمِنْتُمْ بِاللَّهِ
فَعَلَيْهِ تَوَكَّلُوا إِن كُنتُمْ مُّسْلِمِينَ ﴿٨٤﴾

فَقَالُوا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً
لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٨٥﴾

Дуца гьел нижее зулму гьабизе реччаге, цинги жидеца абизе: «Гьал гIадамал хIакъаб диналда рукIаралани гьал нижедаса кьезе рукIинчIо»-абун.

86. Дурго цIоб рахIматалдалъун дуца ниж хвасарги гьаре, гьаб пиргIавнил капураб кьавмалъул зулмуялдаса»-абун. ﴿وَنَجِّنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾

87. Цинги дица Муса аварагасда وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ وَأَخِيهِ أَن تَبَوَّءَا لِقَوْمِكُمَا بِمِصْرَ يَمُونَا وَاجْعَلُوا يَمُونَا قِبْلَةً وَاقِيمُوا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ وَاتَّبِعُوا هُدًى ва гьесул вац Гьарунида вахIю гьабуна нужеца кьавмалъе ккве абун мисриялъул ракъалда минаби ва росаби. Цинги нужер рукъзалги гьаре кьиблалъун, гьел рукъзабахъ какалги рай ва дуца муъминзабазда роххелги бице.

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ квербакъиялдалъун, тушбабазда нуж бергъине рукIиналдалъунги. Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ хIелун, гьесда дугIа гIемер гьабун, гьесие гIибадат гьабун хьвади бугелъул Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ квербакъиялъе сабаб, гьал бануисраилаздаги амру гьабуна какал рай абун. ПиргIавнил кьавмалъ загьиралда какал разе гьукъизе рукIиндал, гьезие изно къуна жедерго рукъзабахъ какал разе.

88. Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام жиндир БетIергъанасда дугIа гьабун абуна: «Я нижер БетIергъан! Дуца гьаб дунялалда пиргIавние ва гьесул агълоялъе къун буго гIемераб бечелъи ва гIарац-месед, гьелъул чIухIае тIад ретIулеб курхъен кIиликIги. Я нижер бетIергъан, гьез гьеб бечелъи кколеб буго дур гIемерисел лагъзал битIараб нухдаса къосинариялъе сабаблъун ва дуе гIибадат гьабиялдаса гьел русинариялъе нухлъунги. Я нижер БетIергъан Аллагъ! Дуца гьезул боцIи-мал гьалаг гьабе, цо балагъ тIаде биччан тIагIизе гьабе. Дуца гьезул ракIал цIакъ шула гьаре, жидеда мугъру чIиван, гьезда жаниб щибго лъикIлъи лъугъунареб хIалалъ. Жидеца иман лъечIого букIине дур гучаб гIазаб жидеда бихъизегIан. Цинги гьезие гьеб иманалъ щибго мунпагIат гьабичIого букIине»-абун.

Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام гьаб пиргIавнил кьавмалъе квешаб дугIа гьабиялъе сабаб буго гьел цIакъ къосарал, зулму гIемерал, гIасилъи бергъарал рукIин. Цогиги сабаб буго Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ илгъамалдалъун

﴿وَقَالَ مُوسَىٰ رَبَّنَا إِنَّكَ آتَيْتَ فِرْعَوْنَ وَمَلَأَتْهُ زِينَةً وَأَمْوَالًا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا رَبَّنَا لِيُضِلُّوهُ عَنْ سَبِيلِكَ رَبَّنَا اطْمِسْ عَلَىٰ أَمْوَالِهِمْ وَاشْدُدْ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَلَا يُؤْمِنُوا حَتَّىٰ يَرَوْا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ﴾

Муса аварагасда عَلَيْهِ السَّلَام лъалеб буклана гъеб къавмалъ иман лъезе гъечлеблъи. Гъезул боцли-мал гъалаг гъабе абун гъариялъе сабаб буго: гъединаб капураб, гласияб, пасикъаб, къавмалъухъ глемераб бечелъи ва хазина бихъараб мехалъ гладамазда раклалда кколеб буклана гъел битлараб диналда ругин, гурони Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъел ханлъиялда ва бечелъиялда тезе руклинчлин абун.

89. Тlадегlанав Аллагъас абун: «Нуж кlиясулго дугlаялъе жаваб къуна. Нуж Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гlибадат гъабиялда ва гъесул диналда халкъ ахlиялда ритlун

قَالَ قَدْ أُجِيبَتْ دَعْوَتُكُمْ مَا فَاسْتَقِيمُوا
وَلَا تَتَّبِعَانِ سَبِيلَ الَّذِينَ لَا يَعْمَلُونَ ﴿٨٩﴾

чlа. Нуж нахърилълъунге жидеда щибго жо лъаларел ахlмакъал гlадамазул нухда»-абун.

Аллагъ разилъаяв Ибнугlаббасица абун: «Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام дугlа гъабун, Гъарун аварагас амин абулеб буклана» абун.

Атlабарияс абун: «Гъаб дугlа гъабун хадуб кlикъого сон ана Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъеб дугlаялъе жаваб гъабун пиргlавнги гъесул къавмги гъалаг гъабизегlан»-абун.

Ибнукасирица абун: «Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام пиргlавнил къавмалъе квешаб дугlа гъаби буклана Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъе gлоло ццим бахъун»- абун.

90. Дица бануисраилазда ралъад бахинабуна. Аллагъасул салам лъеяв Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام гlанса къабун анцlила кlиго нух лъугъун ралъад бикъ-бикъун ана ва Муса авараг жиндир къавмгун цадахъ

﴿وَجُوزْنَا بِنَارِ إِسْرَءِيلَ الْبَحْرَ فَأَتَيْنَاهُمْ فِرْعَوْنَ
وَجُنُودَهُ بَغِيًّا وَعَدُّوْا حَتَّىٰ إِذَا أَدْرَكَهُ
الْعُرْفُ قَالَ ءَامَنْتُ أَنَّهُ وَلَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي
ءَامَنْتُ بِهِ بُنَا إِسْرَءِيلَ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٩٠﴾

щибго къварилъи ккечlого, хlетlе-квер биччичlого дорехун рахана. Гъеб ралъад буго гъанже суэцкий канал бугеб бакlалда гlагарда.

Гъев Мусадa ва гъесул къавмалда хадур лъугъана пиргlавнги гъесул къавмги тушманлъи гъабун ва жидеца гъел гъалаг гъаризе къасдалда. Пиргlавнида раклалда буклана бануисраилал ралъдалъе кланцlизарун гъанкъызаризе. Цинги пиргlавнида тlаде ралъад бачlиндал ва жив гъанкъулев вукlин гъесда якъинлъидалго гъес, абун: «Дица иман лъуна цогл Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гъечlин, бануисраилаз жинда иман лъурав, ва гъез гlибадат гъабулев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гурони. Дунги гъесие мутlигlлъараздаса вуго» абун. «Лaилагъа илла Лlагъ» абун чlечlого жегиги «дун Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ мутlигlав вуго» абунa гъес,

жиндир тлубанго рес кьотлидалго ва Аллагъ جَلَّالُهُ гурхлани гурого жиндие ворчлизе бак1 гьеч1леб1ги бич1лнал.

Ибнуглаббасица абун: «*Жабраил малаикас гьесул к1алдибе х1аш къазабуна, г1емер зигардун, Аллагъ جَلَّالُهُ гурхлун гьев гъанкъиялдаса хвасар гъавич1лого вуклине бокъун*»-абун. Х1адис имам Ах1мадица ва Тирмизияс бицана, лъик1аблгун.

91. Т1адег1анав Аллагъас абун:

гъанжейишха дуца иман лъолеб, гъеб иман

лъеялгъ дуге кумек гъабулареб г1ужалгъ

дуниялалда мун ц1акъ ч1ух1ун, дида

г1асилгъун хъвадулевги вук1ун.

ءَالَيْنَ وَقَدْ عَصَيْتَ قَبْلَ وَكُنْتَ مِنَ

الْمُفْسِدِينَ ﴿٩١﴾

Мун рахъалда пасалгъаби гъарулезул бищунго к1удиявги вук1ана:

дуца г1адамал кьосинарун, гьел Аллагъасе جَلَّالُهُ дин гъабиялдаса нахъч1вана. Х1атта Аллагъасда جَلَّالُهُ данде вагъизе къасд гъабуна «дун вуго алагъ» абун жиндир къавмалда лъазабун.

92. Гъанже дица жиндиль рух1 гьеч1еб дур

къаркъала хвасар гъабила, дудасан хадур

рач1улел г1адамазе ваг1зальгун буклине.

Дуца г1адин г1амал к1одолгъи гъабулезе

г1ибратлгунги буклине. Жинда Аллагъ

разильаяв Ибнуглаббасица абун: бануисраилазул цо-цоял божулел рук1инч1о пирг1авн хвана абун. Гъезие бихъизе гьел къват1ир рахъараб рахъалде реххана ралгъадалгъ пирг1авнил къаркъала. Гъорон, ч1ег1ерлгун, капурго хвараб х1айваналда релгългун бук1ана гъеб къаркъала.

فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدَنِكَ لِتَكُونَ لِمَنْ

خَلَقَكَ آيَةً وَإِنَّ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ عَنْ

ءَايَتِنَا لَغَفِلُونَ ﴿٩٢﴾

Х1акългунго г1адамазул г1емерисел дир аятаздаса ва дир

муг1жизатаздаса гъапулал руго ва гъезда мугъ бан ч1олел руго. Гъезул

пикру гъабулеб гьеч1о ва гъездаса жидее г1акълоги щолеб гьеч1о.

Гъаб кьо мух1арам моц1альул анц1абилеб кьо бук1ана «Г1ашурагъ»

кьо жинда абублеб. Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад авараг

Мадинаялда вач1араб мехалгъ, гъесда ягъудиял ратана жидеца

гъеб кьоалгъ к1ал кколеллгун. Гъезда гъикъидал гъелгие щиб сабаб

бугеб абун, ягъудияз абун: «Гъеб буго бануисраилал пирг1авнил

къавмалдаса Аллагъас جَلَّالُهُ хвасар гъарураб кьо, ва Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ

хвасар гъавураб кьо»-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас

асх1абзабазда абун: «Муса аварасул عَلَيْهِ السَّلَامُ х1урмат гъабизе нуж

рекъарал руго ва цереселги руго гъаздасан. Нужсецаги к1ал ккве» -абун.

Х1адис имам Бухарияс бицана.

Гъел пирг1авнал Мисраялда г1емерал рук1ана. Мусал заманаялгъ

вукларав пирглавн Рамзесил вас вукланин абуна. Анцїла ичлабилев пирглавн вуклана гьєб тухумалгул. Гьєб заманги буклана Гїса авараг гьавизе цебеккун 13 абилєб кьарно. Гьанжеялдасан лъабазаралда лъабнусго соналъ цебеккун.

93. Цинги дица бануисраилал
рештінаруна ва гьєл бетлергьабилгун
гьаруна Мисриялгул ва Шамалгул
лгьиклал, магїшат гьабизе санаглат
бугел ракъазда. Гьезие батїи-батїияб
ризкыгги кьуна. Гьєл бануисраилал

وَلَقَدْ بَوَّأْنَا بَنِي إِسْرَءِيلَ مِمَّا أَوْصَدَقُوا
وَرَزَقْنَاهُمْ مِّنَ الطَّيِّبَاتِ فَمَا اخْتَلَفُوا حَتَّى
جَاءَهُمُ الْعِلْمُ إِنَّ رَبَّكَ يَقْضِي بَيْنَهُمْ يَوْمَ
الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٣﴾

жидер диналгульги хилиплгьичлo жидехьє гїлму бачлун гурони. Муса аварасухьє гьавизе таврат кьун хадуб байбихьана жидеца гьєв аварасда хилиплгьизе. Аллагьасул гьелгьал ниглматал гьємерлгьидалго, гьєзда шукро гьабизеги тлалгун букладго, ягьудияз гьамал клодолгьи загьир гьабизе байбихьана. Аллагьасул свалат салам лъєяв Мухаммад аварас витлизеглан ягьудиязул гьалимзаби гьєсде иман лгьурал руклана, тавраталда бугєб биценалда рекьон. Гьєв аварас витлун хадуб хилиплгьана гьємерисел гьєсул хлакьалгуль ва гьєсда инкар ккун члана.

Хлакьлгунго дур Бетлергьанас гьєзда гьоркьоб хлукму гьабизе буго Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, кьиямасєб кьоялъ, гьєл жиндилъ хилиплгьараб диналгул хлакьалгуль. Гьєзул гьємерисел жужахлалгур унеллгун руклине руго жидеца Аллагьасдаги гьєсул расулаздаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ хилиплгьи гьаби сабаблгун.

94. Гьаб дуде рештінабураб ягьудиязул
хабаралгул дуде хлакьикьат лъазе
бокьани, дуца гьєл ягьудиязул тлахьал
цлалулел гьадамазда гьикьє: дудаса
ццєре рукларал гьєл тлахьалги.

فَإِنْ كُنْتَ فِي شَكٍّ مِّمَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ فَتَسْأَلِ
الَّذِينَ يَقْرَأُونَ الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكَ
لَقَدْ جَاءَكَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ
الْمُتَمَذِّبِينَ ﴿١٤﴾

Инжил Таврат цлалулел гьадамазда гьикьє
щиб жо хьван бугєб гьєл тлахьаздаян абун.

Духьє бачлараб Къурьан хлакьаб Аллагьасул гьелгьал калам буго Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жинда жаниб батїлаб жо гьєчлєб, жинца хлакьаб жоги бицулєб. Гьєб амруялгуль мун щакдаруге ва гьєл мушриказул хабаралъ дур раклалда вас-вас рехизабуге.

95. Мун вуклинего вуклуге Мухаммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидеца Аллагьасул гьелгьал аятал ва
мугїжизатал гьєрєси гьарулездаса. Цинги
мун дунылги ахиратги гьадада ккарал, жал

وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ
فَتَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿١٥﴾

ч1орого хут1арал г1адамазда гьоркьов вук1уна.

Байзавияс абунa: гьаб к1иябго аяталда жаниб хит1аб аварaгасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьабун буго, амма мурад гьев аварaгасул уммат буго. т1адег1анав Аллагьасда лъала жиндир аварaг шаклъулареблъи ва гьес Аллагьасул جَلَّ جَلَّالُهُ аята1 гьереси гьарулареблъиги. Цогиги гьаб к1иябго аяталдаса мурад буго капурзабазул ва мушриказул исламияб диналдаса хьул кьот1изе гьаби.

96. Х1акьлъунго т1адег1анав

Аллагьасул азалияб г1илмуялда рекьон
жиде жужах1 х1акьлъарал г1адамаз
иман лъоларо.

إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا
يُؤْمِنُونَ ﴿٩٦﴾

**97. Жидехье киг1ан г1емерал ва к1удиял
муг1жизатал рач1аниги, жидеда гучаб
г1азаб бихьизег1ан гьез иман лъоларо. Ч1аго**
дунялалда бихьун гьеб г1азаб, пирг1авнида
бихьараб г1адин, яги ахираталда жужах1алъул г1азаб бихьун.

وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّى يَرَوْا
الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٩٧﴾

**98. Цониги росдал агьло бук1арабани
жиде х1инкьи кьураб мехаль жидеца
иман лъурал ва гьеб иман лъеял
жиде мунпаг1атги гьабурал.**

Дица гьалаг гьарурал умматаздаса цониги
умматаль иман лъеч1о жиде х1инкьи
кьураб мехаль. **Цох1о Юнус аварaгасул**

فَلَوْلَا كَانَتْ قَرْيَةٌ آمَنَتْ فَنَفَعَهَا
إِيمَانُهَا إِلَّا قَوْمٌ يَنْسُوا آمَنُوا كَسَفْنَا
عَنْهُمْ عَذَابَ الْآخِرَةِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا
وَمَتَّعْنَاهُمْ إِلَىٰ حِينٍ ﴿٩٨﴾

къавмалъ гурони. Гьез иман лъураб мехаль дица гьездаса
борхана гьел дуниялалъул рукьор инжит гьаризе бук1араб г1азаб
ва дица гьел нахь рахьун тана жиде кьураб ажал (г1умру)
т1убазег1ан.

Юнусил къавм буго «Нинава»-абулеб бак1алда рук1арал г1адамал.
Гьез г1асильаби г1емер гьаридалго Юнус аварaг عَلَيْهِ السَّلَام гьезда
«Аллагьасул جَلَّ جَلَّالُهُ рахьалъан г1азаб решт1ине буго нужеда»-янги
абун гьезда гьоркьоса ват1алъун цоги рахьалде ана. Цинги гьеб
къавм х1инкьана гьанже жидеда г1азаб решт1илин абун. Жидеца
тавбо гьабун Аллагьасда جَلَّ جَلَّالُهُ гьаризе ва г1одизе бай бихьана жал
гьалаг гьаруге абун. Басрияб т1ут1ураб рет1елги т1ад рет1ун, жидер
кинабго хьизан-лъимал, х1айваналги рачун алахалда рахьана. Эбел
т1инч1алдаса бат1а гьабун гьел цоцаде ах1изаруна, жалгоги г1одана.
Гьадин к1икього кьо бараб мехаль Аллагьас جَلَّ جَلَّالُهُ гьезул тавбо къабул
гьабуна ва гьезда г1азаб решт1инабич1о.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварaгас бицараб х1адисалда буго:

«Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дида аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ва гъезул умматал рихъизаруна. Цо-цо *кли-кли* чи гурони жидеда нахърилъинч¹елги руго аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ г¹емерал г¹адамал нахърилъларалги руго. Муса аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ хадуб буго г¹емераб уммат. Бишунго г¹емераб уммат дида хадуб буго. Жиндир къавмалъул киналго г¹адамаз иман лъурав, гъел жинда мут¹иг¹лъарав авараг цох¹о Юнус عَلَيْهِ السَّلَامُ гурони гъеч¹о» – абун. Х¹адис ибну Касирица бицана къуч¹аблъун.

99. Т¹адег¹анав Аллагъасе бокъараб ани гъаб ракъалда т¹ад бугеб кинабго халкъ бук¹инаан жидеца иман лъурал.

Кинниги, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъеб халкъ тун буго

жидеца т¹аса бишараб нухда хъвадизе ва

гъезда х¹ал гъабун, гъезие бокъич¹ого иман лъезабулеб гъеч¹о. Дудаги к¹оларо Мух¹аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъел г¹адамазе бокъун гъеч¹еб мехаль гъезда иман лъезабизе. Дуда т¹адаб жо буго гъел иман лъеялда ах¹и. Х¹ал гъабун гъезда иман лъезабизе абун мун лъугъуге, гъез иман лъеч¹о абун дур рак¹ги къварилъуге.

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибну¹г¹аббасица абунa: Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг ц¹акъ ях¹ бахъулев вук¹ана киналго г¹адамаз иман лъезе бокъун. Т¹адег¹анав Аллагъас гъаб аят решт¹изабун жиндир аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ бицана Лавх¹улмах¹фузалда бахъибугетлълъун ругел г¹адамаз гу¹ро иман лъоларин ва гъенир къосараллълъун ругел г¹адамал жидер къосиналда хут¹улин абун.

100. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ изнуялдалълъун ва гъесул тавпикълдалълъун гурони иман лъоларо цониги напсалъ. Аллагъас

جَلَّ جَلَالُهُ жиндир г¹азаб т¹ад гъабула

жидеца Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ г¹аламатазул пикру гъабуларел ва

жидер Бет¹ергъан Аллагъ вук¹ин лъаялда нухги балагъуларел ах¹макъал г¹адамазда.

101. Дуца абе Мух¹аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нуж ралагълун нужеца пикру гъабе, я гъал г¹адамал, зобал-ракъазда жаниб шиб жодай буго абун ва гъелдалълъун Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо вук¹иналда далилги босе. Ва

амма жидеца иман лъолареб къавмалъе г¹ей гъабуларо киг¹ан к¹удиял г¹аламатал рихъаниги ва жидехъе аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ рач¹лун гъез жиде х¹инкъи къуниги.

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مِنَ فِي الْأَرْضِ كُلُّهُمْ جَمِيعًا أَفَأَنْتَ تُكْرِهُ النَّاسَ حَتَّى يَكُونُوا

مُؤْمِنِينَ ﴿٩٩﴾

وَمَا كَانَ لِنَفْسٍ أَنْ تُؤْمِنَ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَيَجْعَلُ الرَّحْمَنُ عَلَى الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ﴿١٠٠﴾

قُلْ أَنْظِرُوا مَاذَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا نَعْنِي بِالْآيَاتِ وَالنَّذْرُ عَلَى قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٠١﴾

102. Гьел купарал ва жидеца ширк
гьабулел г1адамал жинда ралагъун
ругеб жо гьеч1о, ва гьезда т1аде
бач1ине бугеб жоги гьеч1о гьезда
церехун рук1арал, гьезда рельгъарал
къавмазда бач1араб г1адаб жо гурони.

فَهَلْ يَنْتَظِرُونَ إِلَّا مِثْلَ آيَاتِ الَّذِينَ
خَلَوْا مِنْ قَبْلِهِمْ قُلْ فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ
مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ ﴿١٠٢﴾

Гьел къавмазда Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ г1азаб щвана. Дуца гьезда абе
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Нуж ралагъун рук1аха кинаб ахирдай ккола
нужер къосиналъулги, Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ данде рахъиналъулги. Дунги
вуго нужгун цадахъ гьеб ахир бач1иналда валагъун вугеб»-абун.

103. Квешаб къавмалда г1азаб
решт1инабулеб мехаль дица аварагазабиги
г1азабалдаса хвасар гьарула. Дида т1адаб,
х1акъаб жо буго дица иман лъурал г1адамал г1азабалдаса хвасар
гъари. Дунялалъул бук1а гьеб г1азаб яги ахираталъул бук1а.

ثُمَّ نَسِجْ رُسُلَنَا وَالَّذِينَ آمَنُوا
كَذَلِكَ حَقَّقْنَا نَسِجَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٣﴾

104. Дуца мушриказда абе Мух1аммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Я гьал г1адамал! Нуж
шакдарулел ратани дун жиндалъун
вач1араб х1акъаб Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ
диналъулъ: дица лагълъи гьабулел
гьеч1о нужеца жиде лагълъи гьабулел
алагъзабазе, жиндие лагълъи гьабизе
х1акъав Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ лагълъи гьабиги жибго тун. Кинниги
Дица лагълъи гьабулел буго жив цогояв Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ, жинца
нужги хвезарулев. Дида амруги гьабун буго дун вук1а абун Аллагъ
جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавун, гьесие г1ибадат бац1ад гьабулел муъминзабаздаса.

قُلْ يٰٓأَيُّهَا النَّاسُ إِن كُنْتُمْ فِي شَكٍّ مِنْ دِينِي
فَلَا أَعْبُدُ الَّذِينَ يَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ
وَلَكِنْ أَعْبُدُ اللَّهَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُمْ وَأَمِرْتُ أَنْ
أَكُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٠٤﴾

105. Жегиги дида амру гьабун буго дун
жиб бит1араб, бац1адаб Ибарагъимил
миллатлъун бугеб исламияб диналда
ч1а абун ва Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ ширк
гьабулел г1адамаздаса вук1унге абун.

وَأَنْ أَقِمَّ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا وَلَا تَكُونَ مِنَ
الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٥﴾

106. Аллагъгун جَلَّ جَلَالُهُ цадахъ цоги
щибниги жоялъе г1ибадат гьабуге абунги:
шибго жинца due зарал гьабулареб ва
мунпаг1атги гьабулереб. Гьелда божун,
гьелда хьул лъун вук1унге абунги.

وَلَا تَخُذْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا
يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مَرَّ
الظَّالِمِينَ ﴿١٠٦﴾

Нагагъ дуца ширк гьабун мунги жидеца напсазе зулму гьабулел

г1адамаздаса вук1ина абун. Гъаб хит1аб аварагасда ﷺ буго
ва амма хит1абалъул мурад гъесул уммат буго.

107. Аллагъасул ﷺ рахъалъан дуда шиб
бугониги зарал ва къварилъи швараб
мехалъ, гъеб дудаса нахъбосулев чи гъеч1о
цох1о Аллагъ ﷺ гурони. Аллагъасе
гъабизе, гъеб Аллагъасул ﷺ ц1об-
рах1мат нахъч1вазе к1олев чиги гъеч1о.

Аллагъасе ﷺ ц1об-рах1мат швезабула жиндие вокъарав чияса.
Х1акълъунго Аллагъ жив гурх1улев, жинца мунагъал чурулев вуго.

108. Дуца абе Мух1аммад ﷺ «Я
гъал г1адамал! Нужехъе Бет1ергъан
Аллагъасул рахъалъан х1акъаб
Къуръанги динул-исламги бач1ун
буго. Гъеб динул-исламалдаги вач1ун
бит1араб нухда хъвадарав чи жиндирго
напсалъе лъик1лъи гъабурав вуго,

дунял ахираталъул лъик1лъи жиндие насиблъаравги вуго. Жив
къосарав, Аллагъасда ﷺ иман лъеч1ого ч1арав чи жиндирго
напсалъе зулму гъабурав вуго. Гъелъул балагъ ва г1азаб гъесие
бук1ине буго.

Дун нужеда т1ад вакиллъун гъавун гъеч1о. Нужеда иман лъезабизе
ва нужер г1амалазул тадбир гъабизе. Дун вуго нужехъе Аллагъасул
ﷺ рисалат швезабулев гъесул расул. Дида т1адаб жоги буго нужеда
лъик1аб ва квешаб жо бицин.

109. Дур киналго умуразулъ мун
нахъвилъа Мух1аммад ﷺ, дуда
вах1ю гъабураб жоялда. Ва дуца
саброги гъабе гъеб вах1ю умматалъухъе
швезабиялда, гъел диналда ах1иялдаги, Аллагъасе ﷺ дудаги
гъеб умматалдаги гъоркъоб х1укму гъабизег1ан.

Иман лъолелги, иман лъоларелги загъир гъарун, рат1а гъаризег1ан.
Гъев Аллагъ ﷺ вуго жинца г1адамазда гъоркъоб х1укму
гъабулезул бишунго лъик1ав.

Аллагъасул ﷺ тавфикъалдалъун Сурату Юнусалъул тафсир ва
таржама хъван т1убана.

Кинабго рецци Т1адег1анав Аллагъасе буго.

وَأَن يَّمْسَسَكَ اللَّهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهُ
إِلَّا هُوَ وَأَن يُرَدِّكَ يَحْيَىٰ فَلَا رَادَّ لِفَضْلِهِ
يُصِيبُ بِهِ مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَهُوَ
الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٧﴾

قُلْ يٰٓأَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَاءَكُمُ الْحَقُّ مِنْ
رَّبِّكُمْ فَمَن أَعْتَدَىٰ لِلْعَذَابِ هَدَىٰ لِنَفْسِهِ
وَمَن ضَلَّ قَاتِمًا يَضِلْ عَلَيْهَا وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ
بِوَكِيلٍ ﴿١٠٨﴾

وَأَنبِغْ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَأَصْبِرْ حَتَّىٰ يَخْرُجَ
اللَّهُ وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ ﴿١٠٩﴾

11. Сурату Гьуд

Сурату Юнусалда хадуб Маккаялда решитинабураб. Жинда жсаниб нусиялда кьоло лъабго аят бугеб.

Гьаб суратги Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо гъави, ахираталда иман лъейи, хIисаб-мизан, алжсан- жуужахIалъул бицунлеб буго. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул раkI паракхат гъабизе цересел аварагазабазул عَلَيْهِمُ السَّلَامُ къисабици рицун руго. Гъесул инсул вац Абутиалиб ва чIужу Хадижат хун хадуб Маккаялъул мушрикав аварагасе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва гъесда нахърилъгъарал муъминзабазе гIакъуба-къварилъи гъаби цIикIлараб заман букIана гъеб. Гъеб хIалалъ жидеца сабро гъабизе ва гъел цересел аварагазабазда عَلَيْهِمُ السَّلَامُ нахърилъгъине сабаблъун рицана гъел къисаби.

Сураталъул бай бихъи Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ калам Къуръан кIодо гъабиялдалъун буго лагъзадерие маслахIат жинца баян гъабулеб, жинда нахъвилъгъарав дунял-ахираталда бахъибугевлъун лъугъунеб. Хадуб гIакълиял далилал рачун Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIин, гъаб кинабго махлукъат гъесул мулк букIин бицунлеб буго. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ лагъзадерил кIуго къукъа букIин бицунлеб буго: муъминзаби ва капурзаби, ва гъезул ситатал баян гъарулел руго.

Цинги НухI аварагасул, Гъуд аварагасул ва гъев жинда ритIарал ГIадил къавмалъул бицунлеб буго. Хадуб СсалихI аварагасул, ЛутI аварагасулги бицунлеб буго гъел киназдаго Аллагъасул свалат салам лъеги. Сураталъул ахиралдаги гъал хириял аварагазабазул عَلَيْهِمُ السَّلَامُ къиссаби рициялъе бугеб хIикмат баян гъабун буго ва Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо гъавиялдалъун сурат тIубазеги гъабун буго.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав
Аллагъасул цIаралдалъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Алиф, Лам, Ра.

Гъал хIуруфаздалъун бугеб мурад Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ лъала.

Мунтахаб абураб тафсиралда гъадин

абуна: хирияб сурат бай бихъун буго гъал хIарпаздалъун, Къуръан жинца гIадамал гIажиз гъарулеб жо букIиналда тIоритIел гъабун. ГIараб хIарфаз хъвараб бугониги пасихIал гIарабиязда кIевчIо Къуръаналда рельеъараб жо гъабизе.

الرَّكَعَ اُحْكَمَتْ اٰيٰتُهُ وَتُرْفَصَلَتْ مِنْ لَدُنْ
حَكِيْمٍ خَيْرٍ ۝

Гьeб Къуръан цIалулеб мехаль гьелда гIенеккизе, хирияб Къуръан жиндир къадро кIудияб Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ калам букIиналда божун, гьелда жаниб щибго батIулаб, гIададисеб жо гьечIеблъи лъан. Жинда жаниб пасихIаб мацIалдалъун, гIажаибаб назмоялдалъун шаргIиял ахIкамал баян гьарураб, жинца инсан хIакъаб нухда тIовитIулеб Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ калам букIиналда ракI чIун.

Гьаб буго Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ калам Къуръан, жиндир аятаI мухIкан гьарураб, жидель нукъсанлъи ва загIиплъи гьечIел. Цинги гьел аятазда жанир шаргIиял ахIкамалги баян гьарурал. ХIалалаб ва хIарамаб жо баян гьабурал, дуняI-ахираталда инсан жинда хIажалъулеб жо бицараб. Гьeб Къуръан рештIинабиги, гьелъул аятаI мухIкан гьариги, хIукмаби баян гьариги. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан буго. Жинда кинабго жоялъул хIикмат лъалев, щибаб жоялъул маслахIат лъалев хIакимияв гIалимлъун жив вугев.

2. Гьаб Къуръан рештIинабун وَالَّذِينَ كَفَرُوا لَا يَسْتَعْفِفُونَ وَلَا يَرْجِعُونَ وَلَا إِلَهُ إِلَّا اللَّهُ إِنِّي لَكُمْ مُنذِرٌ وَبَشِيرٌ ахIкамал баян гьарун руго. Нужеца цохIо Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гурони лагълъи гьабичIого букIине. Дунги вуго гьев Аллагъасул Расул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дица нужеа хIинкъи къолев ва роххел бицунев.

Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурав, гьесда ширк гьабурав чиясе жужахIалдалъун хIинкъи къолев. Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ иманлъун лъикIаб гIамал гьабун хъвадарав чиясда алжаналъул роххелги бицунев.

3. Нужеца Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ мунагъал рахчи тIалаб гьабе, цинги тавбо гьабун Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ руссун кинабго квешаб гIамалги те, Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тIалаб гьабунги хъваде. وَأَن أَسْتَغْفِرُكَ وَأَرْجِعَ كُفْرَهُ إِلَيَّ يُعَذِّبُكَ مَتَاعًا حَسَنًا إِلَى أَجَلٍ مُّسَمًّى وَيُؤْتِي كُلَّ ذِي فَضْلٍ فَضْلَهُ. وَإِن تَوَلَّوْا فَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ كَبِيرٍ

Гьедин нуж хъвадани Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нужеа лъикIаб, берцинаб гIумру къела жиндир цIараб заман щвезегIан (жив хвезегIан). Щивав жинца лъикIаб гIамал гьабурав чиясе гьелда релълъараб ва жеги лъикIаб жазаъги гьабула. Къуръаналда нахърилъиналдаса ва дие мутIигIлъиялдаса нужеца мугъ бани, ва нуж дидаса руссун чIани, дун хIинкъун вуго нужеда къиямасеб къоялъул гIазаб щвела абун.

4. ТIадегIанав Аллагъасде буго إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ахираталда нужер киназулго руссин, гьев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вуго жиндир кинабго

жоялда х1ал к1олев.

5. Мун кант1е Мух1аммад ﷺ, гьел мушриказдаса цо г1адамал руго жидеца рак1алда жаниб аварагасде ﷺ тушманлти бахчарал ва гьеб загьирлтиялдаса х1инкхун рук1унел.

Гьаб раг1и решт1инабуна «Ахнас ибну Шурайкх» абулев чиясул х1акьалхуль, Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасухье вач1ун, гьесда аск1ов г1одов ч1ун, ц1акь х1еренаб хабар бицунев вук1арав. Загьиралда аварагасе ﷺ бокхулеб пиша гьабулев ва амма рак1алтхе аварагги ﷺ муьминзабиги ц1акь рихун вук1арав. Гьел мушриказда кколеб буго жидер х1ал Аллагьасда ﷺ лъаларин абун. Нуж кант1е! Жидер рет1елалхульги рахчун, босада регун, бец1аб сардилъ бец1аб рукьор ругониги гьез гьабулебги, гьезул рак1азда жаниб бугебги жо лъалев вуго Аллагь ﷺ. Х1акьлхунго Гьев г1адамазул рек1ел хиялалги жинда лъалев вуго.

6. Рахьалда т1ад цониги рух1ч1аголти гьеч1о Аллагьас ﷺ жиндие ризкьи кьолеб бук1ун гурони. Аллагьасда ﷺ лъала рахьалда т1ад шибаб рух1ч1аголти ч1олеб бак1, сардилъ жиб

буссунеб, жинца босен ва рукь ккураб бак1. Гьединго Аллагьасда ﷺ лъала кидал ва шиб бак1алда шибаб рух1бугеб жо хун рахьалде буссунеблтиги. Гьеб кинабго жо, ва гьеб гуребги зобал-рахьалда лъугхулеб жо, лавх1ул-мах1фузалда хъван бугеб буго. Т1адег1анав Аллагьасул жиндир махлукьаталтхе ризкьи кьеялхуль г1ажаибал нухал раго, ва клудиял х1икматалги руго. Г1емерисеб рух1ч1аголти цояб цоялтхе ризкхилхун бижун буго Аллагьас ﷺ. Инсанасе ризкьи ц1акь г1ат1идаб, бат1и-бат1ияб кхун буго. Хур-хер бугониги, ах-пастан бугониги, х1айванал, х1анч1и ччуг1би ругониги гьеб кинабго жоялдаса жинца кваналев ва лазат босулев вуго инсан. Цох1о г1одов ч1араб бак1алда чанги бат1ияб ниг1мат лъола гьес жиндир чохьониб, ва ц1акь дагьал гурони гьеч1о квен цебе лъураб мехалъ Алх1амдулиллагь абизе лъалел, цинги Аллагьасул ﷺ ц1ар бахьун гьеб кваназе лъалелги. Гьеб квен жиндие ккурав Аллагьасе ﷺ рещ гьабун, шукро гьабун хъвадизе лъалев чи г1емерав гьеч1о. Гьедин жив вижарав, жив хьихулев Аллагьги ﷺ лъач1ого, ч1ух1ун хъвадулев инсан Аллагьас ﷺ гьавун вуго рахьул х1апараялтхе ризкхилхун.

أَلَا إِنَّهُمْ يَنْتُونُ صُدُورَهُمْ لَيَسْتَكْفُوْا مِنْهُ
الْأَحْيَيْنَ يَنْتَعِسُونَ لِيَأْكُمُ يَعْلَمُ مَا يَكْسِرُونَ
وَمَا يَعْلَمُونَ إِنَّهُ عَزِيزٌ مُّبْدِئَاتِ الْأُصْدُورِ ﴿٥﴾

﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ
رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا
كُلٌّ فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ﴾ ﴿٦﴾

Гьелдасан к1удияб х1икмат щибха бук1инеб пикру гьабулев чиясе.

7. Гьев Бет1ергъан Аллагъ вуго. жинца
 нуж рижарав ва нуже ризк1и кьолев.
Жинца зобалги ракьалги ан1гьо кьоалда
жанир рижарав. Жиндие бокъарабани
 цох1о лах1затальги бижилаан
 гьеб кинабго жо, киниги Аллагъас
 лагъзадерида лъазабулеб буго жидер
 гьабулеб г1амалалъе заман бук1унебл1и
 ва гьеб г1амал г1едег1ич1ого гьабизе
 рекъараб бук1инги.

وَهُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي
 سِتَّةِ أَيَّامٍ وَكَانَ عَرْشُهُ عَلَى الْمَاءِ
 يَسْتَلُوكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَلَئِنْ
 قُلْتُمْ إِنَّا لَكُمْ مَبْعُوثُونَ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ
 لَيَقُولَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ هَذَا إِلَّا أَسْحَرٌ
 مُبِينٌ ﴿٧﴾

Зобал-ракьал рижилелде себе Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ **г1аршги л1ымалда**
г1ад бук1ана. Замахшарияс абуна: гьаб раг1иял1 т1орит1ел гьабулеб
 буго г1аршги, л1ымги, зобал-ракьал рижиялда себе бижараб
 бук1иналда. Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуг1аббасида гьикъидал: гьеб
 л1ым кибха бук1араб абун, гьес абуна: «Л1ым гъаваялда (гъуриялда)
 т1ад бук1ана»- абун.

Бет1ергъан Аллагъас гьаб кинабго махлукъатгун цадахъ нужги
рижана, нужеца щиб г1амалдай гьабулаян абун х1ал бихъизе.
 Нужедаса Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разил1и т1алаб гьабун хъвадулев щив вук1унев
 лъазе ва нужер г1амалазда рекъараб жазаъ гьабизе. **Гьаб кинабго**
махлукъат бижарав халик1ги вугин нужер Бет1ергъан Аллагъ ва
нужги хун хадур т1ад рахъинаризе ругин дуца абураб мехаль, я
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, **гьеб къавмалъул инкарчаг1аца абизе буго:**
«Гьаб Къуръан жиб баянаб сих1ро буго, гьаб Аллагъасул калам
гъеч1о»-абун.

8. Жидее дунялалда г1азаб гьабич1ого,
 гьеб цо заманаял1 нахъбахъун тараб
 мехаль гьез абизе буго щиб бугеб гьеб
 г1азаб ккун ч1езабураб жо абун.

وَلَئِنْ أَخَّرْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ إِلَى أُمَّةٍ
 مَّعْدُودَةٍ لَيَقُولُنَّ مَا يَحْبِسُهُ وَالْآيَوْمَ
 يَأْتِيهِمْ لَيْسَ مَصْرُوفًا عَنْهُمْ وَحَاقَ بِهِمْ
 مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٨﴾

Гьеб раг1и буго Аллагъасул свалат салам
 лъеяв авараг махсароде гъавун абулеб
 раг1и. **Нуж кант1е, гьеб г1азаб гьезухъе**
бач1араб мехаль гьеб нахъ буссинабуларо, ва гьезие х1акълъула
жидеца махсароде гьабулеб бук1араб г1азаб, гьезул кьабих1аб
г1амалалъул жазаълъун.

9. Дица инсанасе ниг1матал къураб
 мехаль: сах1ги къун, божил1ги
 къун, ризк1и къун, цинги гьел

وَلَئِنْ أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً ثُمَّ
 نَزَعْنَاهَا مِنْهُ إِنَّهُ لَيَكْفُرُ ﴿٩﴾

ниг1матал гьесдаса нахъеги росараб мехаль, гьев ц1акъ хьул кьот1аравлъун, Аллагъасул ниг1матазда инкар ккуравлъун лъугъуна.

Т1ок1ал жиндие ниг1матал швеларо абун ккола гьесда, жив Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ божарав ва гьесда таваккал т1амулев гьеч1елъул.

10. Цинги гьеб къварилъиги т1аса босун дица жиндие ниг1матал къураб мехаль гьев чияс абула: гъанже дидаса къварилъи т1аса ана ва т1ок1аб дида гьеб бихъизе гьеч1о абун. Гьев ц1акъ ч1ух1ун, жиндир гьалмагъзабаздаса т1ок1авлъун хьвадула.

وَلَيْنَ أَذَقْنَاهُ نَعْمَاءَ بَعْدَ ضَرَاءٍ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ ذَهَبَ السَّيِّئَاتُ عَنِّي إِنَّهُ لَنَفَّحٍ فَخُورٍ ﴿١٠﴾

Гьаб г1амал буго жидер рек1елъ иман гьеч1ел г1асиял г1адамазул г1амал: жидее ниг1матал кьолевги гьел нахъе росулевги Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ вук1ин лъач1ого хьвадула гьединал г1адамал. Ниг1матал къураб мехаль шукру гьабизе лъаларо ва гьел т1аса росараб мехаль сабро гьабизеги лъаларо гьезда.

11. Жидеда къварилъи швараб мехаль сабро гьабулел, кинабго х1алалъуль жал лъик1аб г1амал гьабунги хьвадулел, ниг1матазул ругониги, къварилъиалда ругониги жидеда Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ рак1алда вук1унел ва гьесие гьабулеб г1ибадат гьоркъоб толарел,- гьал муъминзаби гьеч1о дол ццере рицарал г1адамаздаса. Гьал руго жидее Аллагъасул

إِلَّا الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ ﴿١١﴾

جَلَّ جَلَّالُهُ рахъальан мунагъал чури бугел ва ахираталда к1удияб ажроги бугел.

Жужах1алъул ц1аялдаса ц1унун, абадиял алжаназул ниг1матал кьун, жидеда Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ разилъун ва гьев Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ гьумералда балагъи жидее ризкьилъун гьабун.

Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ нильеegi гьабеги гьаб к1удияб ажру, гьеб ажру нильеe щолeб г1амал гьабизе тавпикъги гьабун.

12. Гьаб хадуб бугеб аят рeшт1инабуна Маккаялъул мушриказ авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ махсароде гъавун гьесда абидал:

فَاعْلَمْ أَنَّا نَكُونُ بَعْضُ مَا يُوحَىٰ إِلَيْكَ وَضَائِقٌ يَوْمَ صَدْرُكَ أَن يَقُولُوا أَلَمْ أَنْزِلْ عَلَيْهِ كُتُبًا وَجَاءَ مَعَهُ مَلَائِكَةٌ إِنَّمَا أَنْتَ نَذِيرٌ وَاللَّهُ عَلَىٰ

«Мун г1емераб месед г1арацгун щай вач1унарев, яги мунгун цадахъ малаик щай вач1унарев; мун авараг ватани; мун рит1ухъ гъавизе абун. Цинги

كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ ﴿١٢﴾

Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ жиндир аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абулеб буго

Мун ватизе бегъула, Мух1аммад ﷺ, дуда решт1инабураб Къуръаналъул цо-цо жо гьел мушриказухъе щевезе гъабич1ого толев, дуца бицараб жоялда божич1ого гъез мун махсароде гъавизе бокъич1ого, Дур рак1ги ц1акъ къварилъун буго гьел мушриказ мун гьереси гъавулев вук1ин рихун. Дуца гьелъул къварилъи гъабуге Мух1аммад ﷺ, ва дуда вах1ю гъабураб жо гъеб къавмалъухъе щевезабе. Гьел мушриказ абуниги Мух1аммадида ﷺ г1емераб хазина решт1инабураб анищ абун, яги гъевгун цадахъ малаик вач1арав ани абунги, гъеб раг1иялъул дуца к1вар гъабуге. Мун вуго гьел мушриказе жужах1алъул г1азабалдалъун х1инкъи къолева чи. Гъез дуда иман лъеч1они ва Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ ширк гъабиги теч1они. Т1адег1анав Аллагъ вуго кинабго амру жинда кодоб бугев. Лагъзадерил тадбир жинца гъабулев, гъезул г1амалазда рекъараб жазаг1и гъабизе буго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ.

13. Гьел мушриказ абубебищ бугеб гъеб Къуръан дуцаго ургъун ц1алулеб жо бугин абун? Дуца гъезда абе нуж рач1аха цо анц1го суратги гъабун гъаб Къуръаналда рельлъараб абун.

أَمْ يَقُولُونَ أَفَنَزَّلَهُ فُلٌّ فَأَتَوْا بِعَشْرِ سُوْرٍ
مِّثْلِهِ مُفْتَرِيْنَ وَأَدْعُوا مَنْ أَسْطَعَتْهُمْنَ
دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِيْنَ ﴿١٣﴾

Нуж пасих1ал г1арабиялги руго, нужеца гъаб Къуръаналда гьереси бицун г1айибги ч1валеб буго. Гъеб анц1го сурат гъабизе нужеого бокъарал пасих1ал, г1акъилал г1адамалги данде гъаре, цох1о Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ хут1изег1ан, нужеца бицунеб жоялъулъ рит1ухъал ратани. Гъаб Къуръан дица ургъараб жо бугин абулел нужеца, дица абураб жо гъабе. Гьел мушриказ две жаваб къоларо, гъезда Къуръаналда рельлъараб жо гъабизеги к1оларо.

14. Гъез две жаваб къеч1еб мехаль нужеда лъай, я гъал мушрикал! Гъаб Къуръан буго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ вах1ю гъабун решт1инабураб, Жабраил малаик гьоркъов ккун. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гурев цоги Аллагъги гъеч1о жиндие лагълъи гъабизе бегъулев. Гъаб муг1жизат нужега загьирлъидалго нужеца иман лъе ва Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ мут1иг1лъун, аварагасда ﷺ нахърилъла.

فَإِلَّا تَسْتَجِيبُوا لَكُمُ فَاعْلَمُوا أَنَّمَا
أُنْزِلَ بِعِلْمِ اللَّهِ وَأَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ فَهَلْ أَنْتُمْ
مُّسْلِمُونَ ﴿١٤﴾

Жидее мух1канаб х1ужа- далил ч1чезабураб мехаль, муг1жизаталдалъун гъеб далил камилги гъабураб мехальги Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал г1адамазда амру гъабун абизе бегъула нуж исламалда рач1а абун. Гъезул

поги бицине гIилла хутIуларелъул ва кIанцIизе бакIги букIунарелъул.

**15. Жидер лъикIаб гIамалалдалъун
ва берцинаб хъвадиялдалъунги цохIо
дунялалъул чIаголъи бокъун, гъеб гIасса
бищун вугев чиясе дица гъезул гIамалазул
ажро гъаб дуниялалдаго тIубазабула.**

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوَفِّ
إِلَيْهِمْ أَعْمَالَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا
يُبْخَسُونَ ﴿١٥﴾

Гъезие сахлъи кьола, ризкъи кьола, хIинкъи гъечIеллъун гъарула,
реклел гъеялгье лъимал-хъизан кьола. **Ва** дуниялалда гъезие щибго
мукъсанлъиги гъабураро жидее мустахIикъаб ажроялдаса.

Къатадатица абунa: дуниялалъул рахлат-лазаталгье гIоло лъикIаб
гIамал гъабурал гIадамaзе дуниялалдаго гъелда данде жазаъ гъабула
ва ахираталде гъел рачIуна щибго лъикIаб гIамал гъечIеллъун.
Ахираталгье гIоло лъикIаб гIамал гъабурал муъминзабaзе дуниялалдаги
гъабула лъикIаб жазаъ ахираталдаги гъабула.

**16. Гъел гIадамал руго жидее
ахираталда жужахIалъул цIа гуреб
цоги жазаъ гъечIел, дуниялалда гъабураб
жидер кинабго гIамалги гIадада
хварал, гъез гъабулеб жоги букIана
батIулаб, жидер ахираталгье мунпагIат гъечIеб.**

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا
النَّارُ وَحِطَّ مَا صَبَّحُوا فِيهَا وَيَظِلُّ مَا كَانُوا
يَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾

Аллагъасда عَلَّاهُ иман лъун, гъев разилъи тIалаб гъабун, гъесул
гIазабалдаса хIинкъун ва алжаналда хъуллъун гъабураб гIамал буго
жиб гIадада холареб.

Жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугIаббасица абунa: гъаб кIиги аят
бугин рияалгье гIоло, гIадамaзе берцин бихъизе гIоло гIамал
гъабулел бусурбабазул хIакъалъуль бугеб. Гъезие ахираталда щибго
хайир букIунаро ва гIадамaзе гIоло, гъел разилъи тIалаб гъабун
гIамал гъаби ширк бугелъул гъел жужахIалдаги унин абун. Жидеда
Аллагъ разилъаял Анас асхIабас ва ХIасаница абунa: гъаб кIиги аят
насраниязул ва ягъудиязул хIакъалъуль рештIинабураб бугин абун.

**17. Жидер БетIергъан Аллагъасул
рахъалъан бугеб хIакъаб тIоритIелалда
нахърилъгъарал, жидее баянаб хIужаги
бугел, жидер нухги Къуръаналъул
нураль гвангъизе гъабурал, хирияв
авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва гъесда иман лъурал
муъминзаби рельелъунищ ругел жидее
дуниялалъул чIаголъи бокъарал,
Аллагъги عَلَّاهُ ахиратги лъаларел**

أَفَمَنْ كَانَ عَلَىٰ يَتْنَةٍ مِّن رَّيْبِهِ يُشْهَدُ
بَيْنَهُ وَمِنْ قَبْلِهِ كُتِبَ مُوسَىٰ إِمَامًا وَرَحْمَةً
أُولَٰئِكَ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَمِن يَكْفُرْ بِهِ مِّن
الْآخِرَابِ قَالُوا مَوْعِدُهُمْ فَلَا تَأْتِيهِمْ فِيهِ
يَتْنَةٌ إِنَّهُ إِلَٰهٌ خَالِقٌ مِّن دُونِكَ وَلَٰكِن مَّا أَكْثَرُ
النَّاسِ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٧﴾

гIадамазда.

ГьечIо гьал кIиялго гIадамал цоада рельтIун ва гьазда гьоркьоб цIакъ кIудияб батIалтIи буго. Гьев авараг صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ритIухъав вукIиналтIе нугIлтIи гьабун, гьесухъе Къуръан босун Жабраил малаикги хьвадула. Гьалдаса ццебеги Муса аварагасда عَلَيْهِ السَّلَام рештIинабураб Таврат буго жинда нахърилтIьгъаразе имамтIун букIараб ва гьеб рештIараб къавмалтIе рахIматтIунги букIараб. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жал тIоритIарал, жидер нухги нур барабтIун бугел гIадамал руго гьеб Къуръаналда иман лъолел. Гьелда инкар кIун чIарал къокъаби жидер руссунеб бакI жужахI бугел руго. Мун щаклъуневлъул вукIунге гьаб Къуръанги, гьельул хIукмоги хIакъаб букIиналда. Аллагъасул рахъалъан جَلَّ جَلَالُهُ бугеб хIакъаб калам буго гьаб Къуръан. Гьаб амро гьадин бугониги гIемерисел гIадамал гьелда иман лъоларел руго.

18. Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ гIунтIизабун гьереси бицунел гIадамаздаса жидер зулму кIудиял шалха рукIинел. Гьесул гIахъалчи вугин, гьесул вас вугин абун. Гьел гIадамал къиямасеб къоялъ чIезаризе руго жидер БетIергъан

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا
أُولَٰئِكَ يُعْرَضُونَ عَلَىٰ رَبِّهِمْ وَيَقُولُ
الْأَشْهَادُ هَٰؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَىٰ رَبِّهِمْ
أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ ﴿١٨﴾

Аллагъасда ццере ва гьезие халкъальги малаикзабацаги нугIлтIи гьабизе буго: гьал ругин жидеца Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гьереси гьавулел рукIарал, гьесда иман лъечIого, гьесде ширк гьабун рукIарал гIадамал абун.

Нужеда лъай, я гьал муъминзаби, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ лагIнат къола, (жиндир цIоб рахIматалдаса рикIклад гьарула) гьадинал зулмучагIи.

19. Жидеца гIадамал нахъчIвалел рукIарал Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ диналдаса ва гьересияб, гьетIараб нух тIалаб гьабун хьвадулел рукIарал. Гьал руго жидеца ахираталда инкар кIун рукIарал гIадамал.

الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا
عُوجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿١٩﴾

ТIаде рахъинариги букIунарин, хIисаб-мизанги букIине гьечIин, алжан-жужахIги гьереси бугин абун жидеца абулел рукIарал гIадамал.

20. Гьал гIадамал дунялалъул рукъор ругеб мехальги жидеца Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гIажиз гьавурал гьечIо жиде гIазаб гьабиялдаса. Гьел Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гIазаб гьабичIого тана жиндирго хIикматалдалъун. Гьанже Аллагъас

أُولَٰئِكَ لَمْ يَكُونُوا مُعْجِزِينَ فِي الْأَرْضِ وَمَا
كَانَ لَهُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءَ يُضْعِفُ لَهُمْ
الْعَذَابَ مَا كَانُوا يَسْتَطِيعُونَ السَّمْعَ
وَمَا كَانُوا يَبْصُرُونَ ﴿٢٠﴾

г1азаб гьабулеб мехаль гьездаса гьеб нахч1вазе к1олел
вализабиги гьеч1о гьезие Аллагътун цогидал.

Хъанчал рукланиги, г1адамал рукланиги, дуниялалда ругеб мехаль
жидеца абулел рукларал гьез нижее Аллагъасда جَلَّ جَلَّ اسкл0б шапаг1ат
гьабизе бугин абун.

Гьезие г1азаб жегиги ц1ик1изабула, гьел вализабиги хъанчалги
Аллагъзабилъун ккун жал хъвадун рук1ин сабаблъун. Аллагъас
جَلَّ жидее кьураб жо раг1и гьез х1акъаб жо раг1иялъе
х1алт1изабич1о, ва жидее кьураб жо бихъиги гьез Аллагъасул
جَلَّ х1икматал ва далилал рихъиялъе х1алт1изабич1о.
Иман лъун х1акъаб нухда хъвадизе жал ах1улел, жидель жо
раг1и, бихъи, бич1чи бугел лугби гьез жидее мунпаг1аталъе
х1алт1изарич1о.

21. Гьел г1адамал руго дуниялалда
гьабураб г1амал г1адада хварал, гьезул
напсалги ахираталъе ч1орого хутларал
ва жидеца бицулеб бук1араб гьересиги,
гьабулеб бук1араб ширкги гьездаса рик1к1альарал. Гьель жидее
щибго мунпаг1ат гьабуларел.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنفُسَهُمْ وَصَلَّ
عَنَّهُمْ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٣١﴾

22. Щибго щаклъи гьеч1ого гьел
г1адамал ахираталда ч1орого хутларал
руго.

لَا جَزَاءَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ الْأَخْسَرُونَ ﴿٣٢﴾

Панальулеб дунял т1аса бищун абадияб ахират к1очон теялдалъун,
алжанги бичун жужах1альул ц1а босиялдалъунги.

23. Х1акълъунго жидеца Аллагъасда
ва ахираталда иманги лъун, лъик1аб
г1амалги гьабун хъвадарал г1адамал,
жидер киналго ишазулъ цох1о

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
وَآخَبَتُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ
الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٣٣﴾

Аллагъасде جَلَّ руссунги рук1унел. Гьал
г1адамал руго алжаназул бет1ергъаби. Даимго рук1инелъун
лъугъинарула муъминзаби алжаназда жанире.

24. Жидеца иман лъурал г1адамазул
ва Аллагъасда جَلَّ инкар ккурал
г1адамазулги мисал буго: жинда щибго
жо бихъуларев ва щибго жо раг1уларев
чиясулги, ва жинда бихъулев ва раг1улев
чиясулги мисал. Гьал к1иялго г1адамал ращад ругишха
мисал бачиналъул рахъальан? Гьеч1о гьел к1иялго цоцада

﴿٣٤﴾ مَثَلُ الْفَرِيقَيْنِ كَالْأَعْمَىٰ وَالْأَصْمَىٰ
وَالْبَصِيرِ وَالسَّمِيعِ هَلْ يَسْتَوِيَانِ مَثَلًا
أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٣٤﴾

башадал. Гьаб мисалалъул ва цогидаб ваг1за-насих1аталъул пикру гьабуларищ гьел капурал г1адамаз, гьелдаса г1акълоги щоларищ гъезие?

25. Дица Нух1 аварагги عَلَيْهِ السَّلَام вит1ана жиндир къавмалда. Гьел Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо гъавун гьесие г1ибадат бац1ад

гъабиялда ах1изе. Нух1 аварагас عَلَيْهِ السَّلَام

къавмалда абуна: «Дун вуго Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан нуже баянаб ва х1акъаб х1инкъи кьолев чи.

Нужеца тавбо гъавун нуж Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ руссинч1они нужеда гьесул г1азаб щвезе бугин абун.

26. Дица нужеда лъазабулебги буго нужеца цох1о Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гурони г1ибадат гъабуге абун. Дун х1инкъун вуго нуж Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ ширк

гъабулелги рук1ун нужеда цо къоялъ ц1акъ унтize гъабулеб г1азаб щвелилан»-абун.

27. Нух1 аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام къавмалъул

Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал церехъабаца абуна: «Нижеда мун вихъулев вуго нижедаго релъарав инсанлъун. Дуда нахърильлъунги рихъулел руго нижеда гьоркъоса бищунго г1одорег1анал г1адамал.

Гьелги шибго ургъич1ого, пикру гъабич1ого руго дуда нахърильлъун. Гьединлъидал нижедаса т1ок1аб нуже бугеб хиралъи, т1ок1лъиги бихъулеб гьеч1о.

Нижеда рак1алде кколеб буго нуж х1атта гьереси бицунел г1адамал ратилин»- абун.

А-тгасгил абураб тафсиралда абуна: капурал г1адамаз гъадин абиялъе г1илла буго, гьезда рак1алда кколеб бук1ин дунялалда гьез бечедал, ч1ух1арал г1адамал, ханзаби, х1акимзаби рик1к1унелъул къадро бугел, лъик1ал, т1ок1ал чаг1илъун. Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ аск1обги гьединаяб бугин г1адамазе кьимат кьей абун.

Ва амма Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ аск1об шибго къадро гьеч1о гьесие шукру гъабулареб маг1ишаталъул, гьесие сужда гъабуларел г1адамазулги. Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ х1инкъарав муъминчи вуго гьесда аск1ов жиндир къадро бугев. Масала: мискинав, пакъирав вугин абунги инсан

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ إِنِّي لَكُمْ نَذِيرٌ
مُّبِينٌ ﴿٢٥﴾

أَن لَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ
يَوْمٍ أَلِيمٍ ﴿٢٦﴾

فَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن قَوْمِهِ مَا
نَرَاكَ إِلَّا بَشَرًا مِّثْلَنَا وَمَا نَرَاكَ اتَّبَعَكَ إِلَّا
الَّذِينَ هُمْ أَرَادُوا بُادِي الْأَرَايِ وَمَا نَرَىٰ
لَكُمْ عَلَيْنَا مِن فَضْلٍ بَلْ نُنَظُّكُمْ
كَذِبِينَ ﴿٢٧﴾

Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ глагарлъуларо жиндие кьураб нигматалда шукру гъабизеги лъачлони, жинда бачлараб къварилъи Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ буклин лъан, гьелда разилъун сабру гъабун члчлелев гьечлони. Цинги гъав вуклуна дуниялалдаги ахираталдаги члowego хутларав хъаркласчилъун.

28. Нух! аварас عَلَيْهِ السَّلَام жиндир къавм иманалда ахлйялъуль цлакъ сабро гъабулеб буго, ва хлеренго насихлат гъабун, абулеб буго. Я дир къавм!

قَالَ يَقَوْمُ أَرَأَيْتُمْ إِن كُنتُمْ عَلَىٰ بَيْتِي مِن رَّيٍّ
وَأَنَا نَصِيحَةٌ مِّنْ عِنْدِي فَقَعَيْتُ عَلَيْكُمْ
أَنْزِلُكُمْ مِّمَّهَا وَأَنْزِلُهَا كَرِهُونَ ﴿٢٨﴾

Нужеца пикру гъабеха ва дида бице, дун

Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан битлараб нухда вугони ва дунгун цадахъ хлакъл хлужабиги ругони, гьев Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир рахъалъан рахлматлъун дие аварагълъиги кьун бугони, цинги гъаб кинабо жо нужеда бихъулеб гьечлони,

нужеда бичлелебги гьечлони, нужер реклель иманалъул нур рештлун гьечлого, дида кинха клелеб хлал гъабун нужеда иман лъезабизе ва нуж дида нахърилълъинаризе? Гъеб жо дица гъабуларо. Хлал гъабун иман лъезаби гьечло дида тладаб жо, дун вуго нуж хлужа далилалдалъун Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо гъавиялда ахлелев гьесул расул.

29. Я дир къавм! Дица нужедаса боцлмал тлалаб гъабулеб гьечлогурищ нужехъе Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рисалат швезабуралъухъ. Дие ажро ва ужра кьолевги дир Бетлргъан Аллагъ вуго.

وَيَقُولُوا لَا آتَاكُمُ عَلَيْهِ مَا إِنَّا جَرِي إِلَّا
عَلَىٰ اللَّهِ وَمَا أَنَا بِظَارِدِ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّهُمْ
مُلْقُوا رَبَّهُمْ وَالْكِتَابِ أَن كُفُّوا قَوْمًا فَتُجَاهَلُونَ ﴿٢٩﴾

Ва дица цоги чиясдаса гъеб тлалаб гъабуларо. Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун дида нахърилълъарал муъминзаби риклклад гъарулев чиги гьечло дун.

Мискинал, заглпал руго абун гьел муъминзаби дица нахъчлаларо. Гьел руго жидер Бетлргъан Аллагъасда дандельизе ругел гладамал. Гьесда глагар гъарун руклунел, гьев жинда разилъулел. Гъадинал гладамал кин дица риклклад гъарилел нужер хабаралда рекъон. Дида нуж рихъулел руго хлакълъияб жо лъаларел гладамаллъун. Нуж руго нужерго глакълоялда нахърилълъун ругел.

30. Я дир къавм! Нужеца пикро гъабе: шив чи вугев дие квербакъизе клелев ва дидаса Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ

وَيَقَوْمٍ مِّنْ يَّبْصُرُ مِنِّي أَن اللَّهَ إِن طَرَدْتُهُمْ
أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٣٠﴾

глазab нахъчлвaze клелев дица гьел муъминзаби риклкладги гъарун дида Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ ццим

бахъараб мехаль: гъаб жоялъул пикро кин нужеца гъабулареб ва гьелъул ваг1за щай нужей лъугъунареб?

31. Дица нужеда абуларо дида аск1ор ругин Аллагъасул ﷺ хазинаби, яги дида бальгояб жо лъалинги абуларо. Дица абуларо дун малаик вуго абун.

Гьединго дица абуларо гьел нужеа ц1акъ берзукълъун рихъун ругел муъминзаби Аллагъас ﷺ жидеа бит1араб нух бихъизабич1ел, лъиклаб

г1амал гъабизе жидеа тавпикъ гъабич1ел г1адамал ругин абун. Аллагъ ﷺ жинда лъалев вуго гьел муъминзабазул рек1елъ бугеб иман. Дица гьел муъминзаби Аллагъас ﷺ т1орит1арал гъеч1о абун дун вук1уна дица напсалъе зулму гъабурав, г1адамазе х1акъаб гуреб синат гъабун, гьезие зулму гъабуравги.

32. Нух1 аварасул ﷺ къавмалъ абун: «Я Нух1, мун нижгун къацандана ва дуца г1емераб хабарги бицана. Нижее гъеб дур хабар

ч1алг1ун буго. Мун вач1а дуца нижее къот1и гъабулеб ва дуца ниж жиндаса х1инкъизарулеб г1азабги бачун, мун бит1араб бицунев ватани, мун авараг вуго абураб раг1иялъуль» – абун.

33. Нух1 аварасул ﷺ абун: «Х1акълъунго гъеб г1азабги бачун Аллагъ ﷺ вач1изе вуго нужеда, гьесие бокъани нужеа г1азаб гъабизе.

Нужеа т1алаб гъабунин абун яги дица т1алаб гъабунин бач1унаро Аллагъасул ﷺ г1азаб. Цинги нуж Аллагъасдаса ﷺ рорч1изе гъеч1о, нужеа г1азаб гъабиялдаса Аллагъ ﷺ нахъч1вазеги к1оларо нужеда.

34. Киг1анго дие бокъун бугониги нужеа насих1ат гъабизе ва нуж дида нахърилъине, нужеа дир насих1аталъ щибго мунпаг1ат гъабуларо, Аллагъасе ﷺ нуж къосиналдаго тезе бокъун батани.

Жиндир азалияб лъаалдалъун нуж иман лъоларел рук1ин лъан. Гъев Аллагъ вуго нужер Бет1ергъан ва гьесда буго ахираталда

وَلَا أَقُولُ لَكُمْ عِنْدِي خَزَائِنُ اللَّهِ وَلَا أَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَا أَقُولُ إِنِّي مَلَكٌ وَلَا أَقُولُ لِلَّذِينَ تَزْدِرِي أَعْيُنُكُمْ إِن يَؤْتِيهِمُ اللَّهُ خَيْرًا اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا فِي أَنْفُسِهِمْ إِنِّي إِذَا لَمَنْ أَظْلَمَ لِمَنِ

قَالُوا يَنْبُحُ قَدْ جَدَلْنَا فَاكْثَرْتَ جَدَلَنَا فَاتِنَا يَمَّا تَعْدُنَا إِن كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

قَالَ إِنَّمَا أَنبِئُكُمْ بِمَا اللَّهُ إِنَّ شَاءَ وَمَا أَنْتُمْ بِمُعْجِزِينَ

وَلَا يَنْفَعُكُمْ نُصْحِي إِنْ أَرَدْتُ أَنْ أَنْصَحَ لَكُمْ إِنْ كَانَ اللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يُغْوِيَكُمْ هُوَ رَبُّكُمْ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ

нужер руссинги.

35. Къурайшиязул капурал гIадамаз абулебиш бугеб гьаб Нух1 аварасул

عليه السلام кьисса Мух1амадица ургъараб жо бугин абун? Дуца гьезда абес: «Гьеб

дица ургъун бицунес жo батани дие бук1ила гьелъул мунагъ ва гIазаб. Нужеес гьелдалъун щибго къварилъи бик1ине гьеч1о. Дунги вац1адав вуго нужеца гьабулеб купру-ширкалдаса»-абун. Гьелъул гIазаб ва къварилъи нужеесго бик1ине буго.

أَمْ يَقُولُونَ أَفَنَزَّلَهُ قُلٌّ إِنِ افْتَرَيْنَاهُ وَفَعَلْنَا
إِجْرَامِي وَأَنَا بَرِيءٌ مِّمَّا يُجْرِمُونَ ﴿٣٥﴾

36. Нух1 аварасул عليه السلام Аллагъасул

جَلَّ جَلَالُهُ рахъальан вах1ю гьабуна дуда

иман лъезе гьеч1ин, цебего жидеца

иман лъурал дагъалго гIадамаз

гурони. Дур рак1 къварилъуге ва мун пашман гъавуге гьес дур къавмалъ гьабулеб квешаб гIамалалъ.

Дида инкар ккевей ва мун гьереси гъави. Дица гьезие жазаъ гьабизе буго гьезул гIамалалда рельеъараб.

وَأُوحِيَ إِلَى نُوحٍ أَنَّهُ لَنْ يُؤْمِنَ مِنْ قَوْمِكَ إِلَّا أَمَنْ
قَدْءَ أَمَنْ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَكَانِكِ إِنَّا نَفْعِلُوكَ ﴿٣٦﴾

37. Дуца гама гьабе дир балагъиялда

ва дир квербакъиялда гьоркъ вук1ун,

дица дуда вах1ю гьабун лъазабураб

х1алалъ. Купру-ширкалда ч1ун

жидеца зулму гьабурал гIадамазул х1акъальулъ дида хит1абги

гьабуге. Гьезие шапаг1ат гъаруге ва гьезда рак1 гурх1ун

к1альаге. Х1акълъунго Дица гьезие гIазаб гьабизе буго ва гьел

лъималдалъун гъанкъизаризе руго.

وَأَصْنَعُ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيُنَا وَلَا تَخْطِبْنِي
فِي الَّذِينَ ظَلَمُوا إِنَّهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٣٧﴾

38. Нух1 аварасул عليه السلام вук1ана Аллагъас

جَلَّ جَلَالُهُ жинда вах1ю гьабураб х1алалъ

гама гьабулев. Гьесда аск1оре шун

шинахъе гьев махсароде гъавулеллъун

гьесул къавмалъул церехъабиги

рук1ана.

Гьез абулеб вук1ана: мун сон нижеда к1алъалев вук1ана мун аварас

вугин абун. Жакъа дур ц1улал устар вахъун вуго гурищ?-абун. Цогиги

гьез абулаан, гъав гIабдаласда балагъе: лъимго гьеч1еб бак1алда гама

гьабулев вугин абун. Нух1 аварасул عليه السلام абун: «Жакъа нуж ниж

махсароде гъарулеллъун ва нижеда гIад релъанхъулел ругониги,

хадур ниж релъанхъизе руго нужеда гIад, жакъа нуж нижеда гIад

وَيَصْنَعُ الْفُلْكَ وَكَلَّمَا مَرَّ عَلَيْهِ مَلَأْنِ
قَوْمَهُ سَخِرُوا مِنْهُ قَالَ إِنِ اسْتَخِرْتُمْ إِنَّا
نَسْخَرُ مِنْكُمْ كَمَا تَسْخَرُونَ ﴿٣٨﴾

релъанхъарал гладин»- абун.

39. Нужеда нахъа лъазе буго лъидедай
бачлуна абун жив глодовеглан гъавулеб
глазаб ва абадиябго глазабги лъидадай
рештлунеб абун.

فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ مَنْ يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ
وَيَحِلُّ عَلَيْهِ عَذَابٌ مُّقِيمٌ ﴿٣٩﴾

Дунялалул глазаб щун гьелъ глодореглан гъарила нуж, ахираталда
абадияб жужахIальул глазабги буго нужеда тIадго букIине бугеб.

40. НухIил къавм гъалаг гъабизе
дир амру бачIараб мехаль ва
гъезул цIа бакулеб гъаситоялдаса
къватIибе лъымги чIваххараб
мехаль. ГIалимзабаца абунa: гъаб
гъаситоялдаса къватIибе лъым бакки
букIана НухI аварaгасе عَلَيْهِ السَّلَامُ гIаламат
Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ тIупаналдалъун гъеб къавм гъалаг гъабизе бай
бихъиялъе.

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَهُ أَمْرُنَا وَفَارَ التَّنُّورُ قُلْنَا احْمِلْ
فِيهَا مِنْ كُلِّ زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ وَأَهْلَكَ إِلَّا
مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ وَمَنْ آمَنَ وَمَا آمَنَ
مَعَهُ إِلَّا قَلِيلٌ ﴿٤٠﴾

Мунтахаб абулеб тафсиралда абунa: гъалделеб, полоп бан гъалагIьун
бачлунеб лъым ракъалдаса къватIиб баккараб мехаль абун. Цогиги
магIна гъабунa: ракъалда тIад лъел иццал раккараб мехаль, гъеб лъым
цIа бакулеб гъаситоялдаса къватIибги баккараб мехаль абун.

Дица НухI аварaгасда عَلَيْهِ السَّلَامُ абунa: «Дица гъеб гамаялда тIад
рекIинабе щибaб рухI чIаголъиялдаса цо бихъинаб цо цIуяб кIиго
жо. Дур агъло-хъизанги рекIинабе гамида, жив капурав вукIин
лъалев «КангIан» абулев вагIи гъесул «ВагIилат» абулей чIужуги
рекIинаруге. Цогидал Аллагъасда иманлъун дуда нахърилъгъарал
муъминзабиги рекIинаре гъеб гамида»-абун. ГIемераб заманаялъ
жинца гъеб къавм иман лъеялда ахIараб мехальги цIакъго дагъал
гIадамаз гурони иман лъун букIинчIо НухI аварaгасда عَلَيْهِ السَّلَامُ .

ИчIнусиялда кликъоялда анцIго сональ НухI аварaгас عَلَيْهِ السَّلَامُ Аллагъ
جَلَّ جَلَالُهُ цо гъавиялда ахIараб мехаль иман лъурал гIадамазул къадар
нусго чиясда бахун букIинчIо. ГIалимзабазул хилап буго: анцIго чи
вукIана, лъабкъоялда анцIила кIиго чи вукIана, ункъого чи вукIана
абун.

41. НухI аварaгас عَلَيْهِ السَّلَامُ абунa: «Нуж
гъаб гамида тIад рекIа Аллагъасул
جَلَّ جَلَالُهُ цIарги бахъун. Аллагъасул
цIаралдалъун хъвадизе буго гъаб гама
лъымалда тIад ва гъесул цIаралдалъун чIезе буго жиб чIараб

﴿ وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ مَجْرَاهَا
وَمُرْسَاهَا إِنَّ رَبِّي لَغَفُورٌ رَحِيمٌ ﴾ ﴿٤١﴾

бак1алдаги»-абун. Х1акъльунго дир Бет1ергъан Аллагъ жидеца мунагъзда рак1 бух1ун тавбо гъабуразул тавбо къабул гъабулев вуго ва муъминзабзда жив гурх1улевги вуго.

Цинги Бет1ергъан Аллагъас зодисан ц1ад чвахизабуна, нахъаса къот1иго гъеч1еб х1алалъ, ракъалдаса г1орал лъаралги ч1вахизаруна, кинабго ракъул гъумер лъималъ бахчун гама лъеда т1ад босизег1ан. Гамида т1ад рек1арал г1адамал ва рух1ч1аголъаби хут1изег1ан цогидаб жоги лъималда жаниб ккун гъанкъана.

Жинда Аллагъ разилъайяй Г1аишатидаса бицараб х1адисалда буго: «Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ капурабазда гурх1улев вук1аравани гъеб къоялъ гъит1инаб лъимералъул эбелалда гурх1изе вук1ана»-абун. Имам Загъабияс гъаб х1адис заг1ип гъабуна.

Гъеб лъимерги кодоб ккун лъималдаса лъутун, борхатаб бак1 ц1ехон ёртанхъилей йик1ана гъей. Ахирги гъей гъанкъизе лъугъиндал, к1иябго квер эхеде бит1ун лъимер бет1ералда т1аде борхана.

Жиндир гурх1ел, ц1об, рах1моялъе г1орхъи гъеч1ев, жиндир сабро гучав вуго Бет1ергъан Аллагъ. Киниги цо амру т1убазабизе х1укму гъабураб мехалъ, гъеб амруялъе щибго нахъбахъи ва хисизаби бук1уларо.

42. Цинги гъеб гама лъималда т1ад хъвадулеб бук1ана ва гъеб лъималъул карачелалги муг1рул г1адин к1одолъун рихъулел рук1ана.

وَهِيَ تَجْرِي بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ وَنَادَى نُوحٌ ابْنَهُ، وَكَانَ فِي مَعْزِلٍ، يَبْنَى أَزْكَى مَعْنَا وَلَا تَكُن مَعَ الْكَافِرِينَ ﴿٤٢﴾

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ ц1унун, гъес хъвадизабулеб бук1ана гама, гуребани гъеб ц1унизе к1олеб щибго жо бук1инароан ва гъел карачелаз жибги бегизабилаан. **Цинги Нух1 авараг عَلَيْهِ السَّلَام жиндир васасда ах1дана:** гъев Канг1ан гамида рек1унездаги валагъун довег1ан къан ч1ун вук1ана: **Я дир вас! Мунги рек1а нижгун цадахъ гъаб гамида.** Дуца Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъе. **Ва мун гъеб капураб къавмгун цадахъ ч1оге»-абун.** Гъелгун цадахъ мунги гъанкъизавула Аллагъас-абун.

43. Канг1аница абун: «Дун маг1арде т1аде вахине вуго ва гъеб мег1ераль ц1унизе вуго дун гъеб лъималъ гъанкъиялдаса»-абун.

قَالَ سَأُوْىٰٓ إِلَىٰ جَبَلٍ يَعْصِمُنِي مِنَ الْمَآءِ ۖ قَالَ لَا عَاصِمَ الْيَوْمَ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِلَّا مَنْ رَّحِمَ ۚ وَحَالَ بَيْنَهُمَا الْمَوْجُ فَكَانَ مِنَ الْمُغْرَقِينَ ﴿٤٣﴾

Аллагъасул азалияб х1укмуялдаго жив къосаравлъун вугев, жинца иман лъоларевлъун вук1арав Канг1анида инсул гурх1елалъул гъаракъ раг1ич1о ва жинда сверухъ лъугъунеб

жоялгьул пикру гьабич1о.

Нух1ица абуна: «Жакъа гьаб Аллагьасул ﷺ амруялдаса хвасарлъулев чи вук1ине гьеч1о, Аллагь ﷺ жинда гурх1ун гьес хвасар гьавурав чи гурони»-абун. Цинги Нух1 аварагасдаги ﷺ гьесул васасдаги гьоркьор лъималгьул карачелал лъугъана ва гьев васги жал гьанкъарал г1адамалгун цадахь хут1ана.

Г1алимзабаца абуна: К1икъого сордокъояль ч1еч1ого чвахана зодисан лъим. Киналго муг1рулги лъималда гьокъ ккана. Гьаб х1алалъ нусго кьо яги жегиги ц1ик1ун заман ана.

44. Цинги Бет1ергъан Аллагьас ракъалда амру гьабуна дуца дур гьумералда т1ад бугеб лъим дур чохьониб буссинабеян абун.

وَقِيلَ يَا أَرْضُ ابْلَيْ مَاءَكَ وَيَسْمَأْ أَقْلِي
وَعِضْ الْمَاءَ وَفُضِيَ الْأَمْرُ وَأُسْتُوتَ عَلَى
الْجُودِيِّ وَقِيلَ بَعْدَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٤٤﴾

Ракъ бихь-бихьун гьеб лъимги г1одоб ун ракъалдаса т1аг1ана. Зобалдаги амру гьабуна Аллагьас ﷺ ц1ц1ад бач1ого ч1а абун. Ракъалдаса лъимги т1аг1ана ва Аллагьасул ﷺ амруги т1убана. Гамида т1ад рек1ун рукларал г1адамал гьанкъиялдаса хвасарлъана ва цогитаб кинабго жо гьанкъун т1аг1ана.

Гьеб гамаги Жуди абулеб мег1ералда т1ад ч1ч1ана. Мавсал абулеб бак1алда аск1об буго гьеб мег1ер. Цоги г1алимзабаз абуна: Т1ур мег1ералда ч1ч1ана абун. Хадусел умматазе ваг1залгьун г1емераб мехаль гьеб гамил хут1елалги рук1ана маг1арда т1ад. Берда бихьулеб бак1алдацин лъимги гьеч1еб борхатаб маг1арда т1ад ч1ун бугеб гама бихьарав чиясе пикру гьабизе рес бук1ана гьеб Аллагьасул х1ал к1олгьялгьул г1аламат бук1иналда.

Аллагьасул ﷺ рахьалъан купру-ширкалдалгун жидеца зулму гьабун рукларал г1адамаздаги абуна: «Нуж Аллагьасул рах1маталдаса рик1к1ад гьарурал руго»-абун. Дунялалда т1упан т1ун гьанкъизари гуребги, ахираталда абадияб жужах1алгьул г1азабги бук1ине буго нужее абун.

45. Гьанжеги Нух1 аварагасда ﷺ жиндир вас Канг1ан рак1алда швана. Ва гьев жиндир Бет1ергъанасда дуг1а гьабун ах1ана, ва жинцаги абуна: «Я дир Бет1ергъан Аллагь! Хьакълъунго гьев васги дир агьлуялдаса вуго. Дуца дие гьабураб кьот1иги х1акъаб кьот1и буго: «Мунги дур агьлоги гьанкъиялдаса хвасар гьарила» абураб, яги ахираталгьул г1азабалдаса хвасар гьарила

وَنَادَى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي
وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ
الْحَكَمِينَ ﴿٤٥﴾

абураб. Ва мунги цIакъ гIадло битIарав хIаким вуго»-абун.

46. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гьесие жаваб
гьабуна: «Я НухI гьев вас дур
агьлуялдаса гьечIо.

قَالَ يٰ نُوحُ اِنَّكَ اَنْتَ وَعَمَلُكَ اَبَدٌ
صَالِحٌ فَلَا تَتَلَوْنِ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ اِنِّي
اَعْطَاكَ اَنْ تَكُوْنَ مِنَ الْاَحْيٰلِ ﴿٤٦﴾

Иман лъечIев чи муъминчиясул агьлуялдаса
вукIуларо ва гьел ахираталда цо бакIалда

руссунаро. Дица дуе кьотIи гьабун букIана дур агьлуялъяул иман
лъурал гIадамал хвасар гьаризе. Гьеб дир кьотIиги дица тIубазабуна.
Гьев васас гьабураб гIамалги квешаб гIамал буго. Иман лъечIого
чIейи цIакъ квешаб гIамал гьечIишха? **Дуца дида гьаруге дуда
жиндир хIакъикъят лъалареб жо.** Дица мун кантIизавулев вуго
ва дуе насихIат гьабулеб буго мун цогидал жагьилал гIадамазда
рельлъун вукIунгутIизе»-абун.

Гьев КангIанил хIакъалъяул тафсир гьабулел гIалимазабаца гIемер
батIияб хабар бицун буго, гьесул квешаб гIамал щиб букIараб абураб
бакIалда. Цоги магIна гьабуна: «Гьев КангIан хвасар гьаве абун гьари
буго лъикIаб гьечIеб гIамал» абун.

Жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: «ТIадегIанав
Аллагъас гьев вас дур агьлуялдаса гьечIо»- абураб рагIиялъяул магIна
буго гьев мумъинчи гьечIо абураб. Цониги аварагасул чIужу зина
гьабурай йикIинчIо. Цо-цо гIалимзабаз абураб рагIи, гьев КангIан
НухIил вас вукIинчIо, гьев цоги чиясе гьавурав, НухIица хьихъарав
вукIанаян абун, гьаб рагIи битIараб гьечIо.

Гьаб мекъаб пикруялда цо-цо гIалимзаби ине гьарураб рагIи буго
сурату ТахIрималда: «НухIилги ЛутIилги чIужуяль гьев кIиясего
хиянат гьабуна» – абураб рагIи. Гьаб хиянаталъяул магIна буго гьей
кIияйго чIужуяль Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъечIо, жал аварагзабазул
ручкаби рукIаниги абураб. ЛутIил чIужуялъяул хиянат букIана
жидехъе гьалбал рачIараб мехаль гьеб хабар квешаб къавмалда
бицин. НухIил чIужуялъяул хиянат букIана дир рос гIадаллъун вуго
аби ва цониги чияс НухIида иман лъураб мехаль гьеб хабар квешаб
къавмалда бици.

ТIадегIанав Аллагъас халкъалда дин малъизе ритIарал аварагзаби
عَلَيْهِمُ السَّلَام ва гьезул хъизан-лъимал гIадамазда гьоркъор къабихIаблъун
рикIунеб гIамал гьабулел рукIана абураб пикру инсанасуль бижиго
гьев инсан диналъяул кIвар гьабуларев вукIиналъе гIаламат буго. Инсан
муъминав вукIин яги капурав вукIин жиндир рекIел чIеялда бараб
жо бугелъяул, гьеб гIадамазда гьоркъоб къабихIаб ишлъун рикIунаро.

Жиндир напсалъул къадроялда хурхараб зина г1адаб, ц1огъ г1адаб жо къабих1аблъун рик1к1уна ва гьелдалъун инсанасул къадроги хола.

47. Нух1 аварагас عَلَيْهِ السَّلَام абунa: «Я дир Бет1ергъан! Х1акълъунго Дица дудалъун ц1уни гъарулеб буго дица дуда гъариялдаса дида жиндир х1акъикъат лъалареб жо. Дуца дир мунагъал чурич1они ва мун дидаги гурх1ич1они дун вук1уна, Бет1ергъан, ц1акъ ахираталъе ч1орого хут1арал г1адамаздаса»-абун.

48. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан Нух1 аварагасда عَلَيْهِ السَّلَام амру гъабунa: мун ракъалда решт1а дир рахъалъан дуге божиги ва сахлъи бугевлъун. Дуда ва мунгун цадахъ ругел муъминзабазда дир баракатгиги бук1ун. Гьел муъминзабазул иман лъураб зуррияталдаги Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ салам ва баракат буго ахир къиямасеб къоялда щевезег1ан. Дур умматаздаса цо къавм бук1ина дица жидее дунялалъул рукъоб боц1и-мал къун хъихъун рук1унел, ахираталда жидеда жинца унтиге гъабулеб г1азабгиги шолел. Гьел руге Нух1ил зуррияталъул киналго капурал г1адамал.

49. Гъал гъаибал (щегебе заманаялъул) харбал руге Мух1аммад, дица дуда вах1ю гъарун рицунел. Мунгиги ва дур къавмгиги рук1инч1о нужеда гъал хабарал лъалеллъун, дица нуже гьел баян гъарилелде щерехун. Маккаялъул мушриказдаса дуге шолел къварилъиялда дуца сабро гъабе ва исламияб диналда халкъ ах1е кинабог х1алалъуль. Х1акълъунго жиб беццараб, лъик1аб ахир бук1уна Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ х1инкъун, гъесие мут1иг1лъун хъвадулел г1адамазул.

Жинда Аллагъасул салам лъеяв Нух1 аварагасул къиссаялъуль дуге мисал буго къварилъиялда сабро гъабиялъул ва диналда халкъ ах1иялда г1ад ч1еялъулги.

50. Г1адил къавмалдаги вит1ана дица аварагълъун жидерго чи Гъуд. Гъев Гъуд аварагас عَلَيْهِ السَّلَام абунa: «Я дир къавм! Нужеца лагълъи гъабе цох1о Аллагъасе

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَلَا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٤٧﴾

قِيلَ لَنُوحٍ أَهْطِ بِسَلَامٍ مِنَّا وَبَرَكَاتٍ عَلَيْكَ وَعَلَى أُمَمٍ مِّنْ مَّعَكَ وَأُمِّرْ سَمِعْتَهُمْ ثُمَّ مَسَّوهُمْ مِنَّا عَذَابَ الْيَمِّ ﴿٤٨﴾

تِلْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهَا إِلَيْكَ مَا كُنْتَ تَعْلَمُهَا أَنْتَ وَلَا قَوْمُكَ مِنْ قَبْلِ هَذَا فَاصْبِرْ إِنَّ الْعُقُوبَةَ لِلْمُتَّقِينَ ﴿٤٩﴾

وَالِإِلَىٰ عَادٍ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَقَوْمِ أَغْبُدُوا لِلَّهِ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهِ غَيْرِهِ إِنَّ أَنْتُمْ لَأَنْثَرٌ إِلَّا الْمُفْرُوتَ ﴿٥٠﴾

جَلْجَلَاهُ. Нужее гьеч1о гьев Аллагъ جَلْجَلَاهُ гурев цоги жиндие г1ибадат гьабизе бегъулев чи. Нужеца Аллагъ جَلْجَلَاهُ гуресе г1ибадат гьабун гьесде ширк гьабураб мехаль нуж рук1уна гьереси чаг1и. Нужер г1ибадатги г1ададисеб бук1уна»-абун.

51. Я дир къавм! Дица нужедаса ажро т1алаб гьабулеб гьеч1о нужехъе Аллагъасул جَلْجَلَاهُ рисалат швезабиялда

يَقَوْمَ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِنْ أَجْرِيَ إِلَّا عَلَى الَّذِي فَطَرَنِي أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿٥١﴾

данде. Дие ажро ва кири буго жинца дун вижарав ва хьихъулев Аллагъасдаса جَلْجَلَاهُ. Гьеб жо нужеда кин бич1ч1улареб ва нужеца иманги шай льолареб.

Нужедаса щибго ужра-мухъги т1алаб гьабич1ого нужеего лъиклаб жоялда ах1улев чи нужее насих1ат гьабулев чи вук1ин лъазе ккелариш нужеда.

52. Я дир къавм! Аллагъасда جَلْجَلَاهُ нужедаса ккараб купру-ширкалъул мунагъал рахчи т1алаб гьабе, цинги нуж тавбо гьабун гьесие г1ибадат гьабиялда русса ва цох1о Аллагъасе جَلْجَلَاهُ мут1иг1лъун, гьесие т1аг1ат бац1ад гьабун хъваде. Гьадин иманалда ва г1ибадаталда нуж хъвадани Аллагъас جَلْжَلَاهُ нужее зодиса баракат бугеб ц1ад базе буго»-абун.

وَيَقَوْمِ أَسْتَغْفِرُكُمْ ثُمَّ تُؤْبَهُ إِلَيْهِ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا وَيَزِدْكُمْ قُوَّةً إِلَى قُوَّتِكُمْ وَلَا تَتَوَلَّوْا مُجْرِمِينَ ﴿٥٢﴾

Г1адилал абулеб къавм лъабго сональ ц1ад бач1ого, хур-хер бижич1ого, ракъун, гьалаг1биялда г1агарлъун рук1ана. Гьуд аварагас جَلْجَلَاهُ гьезда амру гьабуна мунагъал рахчи т1алаб гьабе ва тавбо гьабе абун. Гьаб к1иябго жо буго Аллагъ جَلْجَلَاهُ гурх1иялъе ва ц1ад баялъе сабаб. Гьаб г1амал гьабураб мехаль Аллагъас جَلْجَلَاهُ жидее ц1ад базе буго абун къот1иги гьабуна. Аллагъас جَلْجَلَاهُ ц1ик1к1инабизе буго нужер къуваталда т1ад цогиги къуват. Нужер къадроги к1одо гьабила, черхалъул гучги г1емер гьабула. Гьел Г1адилал жидер черх кутакаб, къуват ц1ик1араб къавм бук1ана, гьелдаса ч1ух1ун жидецаги абун бук1ана: «Нижедаса къуватав щив вугев»-абун. Нуж мугъ бан руссуге дица жинда ах1улеб Аллагъасул جَلْجَلَاهُ х1акъаб диналдасан ва нужерго купру-ширкалда рук1унге!»-абун.

53. Гьудил къавмалъ абуна: «Я Гьуд! Мун нижехъе вач1инч1о баянаб х1ужаялдалъун мун авараг вук1иналда. Нижеца нижер алагъзабазе лагълъи гьаби тезе гьеч1о гьеб дуца бицараб

قَالُوا إِنهٗوَد مَا جِئْتَنَا بِبَيِّنَةٍ وَمَا نَحْنُ بِتَارِكِي آلِ هٖٔنَا عَنْ قَوْلِكَ وَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿٥٣﴾

жоялъе г1оло. Дуда иман лъун мун рит1ухъги гъавиларо
нижеца»-абун.

54. Нижеда рак1алда кколеб буго дуге
зарал гъабун бугин нижер алагъзабаз.

Гъезда мун к1алъадалго, ниж гъезие
г1ибадат гъабиялдаса дуца нахъеги
ч1адал, нижер алагъзабаз мун женаз
ккурав г1адин г1адал гъавун вугин абун.

Гъудил къавмалъул гъал раг1абаз нилъее баян гъабулеб буго гъел ц1акъ
рак1 беццал, г1амал к1удиял, ах1макъал г1адамал рук1ин. Иман лъезе,
насих1ат босизе къасдго гъабуларел, жидер хъанчаз хайир ва зарал
гъабулин абун божулел.

Гъудица абун: «Дица Аллагъ ﷻ нуг1лъун ч1езавулев вуго нужеда
дица насих1ат гъабиялъе ва Аллагъасул амруялда нахъвилълъун
нуж Аллагъ ﷻ цо гъавун гъесие г1ибадат гъабиялда ах1иялъе.
Дица нужги нуг1лъи гъабизе ах1улел руго дица нужгун цадахъги
лъугъун Аллагъасде ﷻ ширк гъабич1о»-абун.

55. Дун вац1адава вуго гъеб ширк
гъабиялдаса. Нугер х1ал к1олеб батани

киналго цадахъ лъугъун дие х1ила ва макро гъабе дун гъалаг
гъавизе ва гъеб иш нужеца нахъбахъун тоге»-абун.

Абусаг1удица абун: гъаб ц1акъ к1удияб муг1жизат буго Гъуд аварагасе
ﷻ бугеб. Жив цох1ого вугев чияс гъедиг1анго къуватал, гучал чаг1и
ах1улел руго нужги, нугер хъанчалги цадахъ лъугъун дие х1илла-макро
гъабе абун. Гъезул алагъзабадаги г1айиб ч1валеб буго, гъездаги вагъун
к1алъалев вуго, цингиги гъеб къавмалда к1олеб гъеч1о Гъуд аварагасе
ﷻ щибго зарал гъабизе. Гъаб буго Гъуд аварагасул ﷻ Аллагъасда
ﷻ божиялъул ва гъесда таваккал т1амиялъул камиллъи.

56. Х1акълъунго Дица таваккал т1амун
буго дир Бет1ергъан Аллагъасда, гъев
вуго дирги нугерги Бет1ергъан.

Гъесда кодоб буго кинабго жоялъул ихтияр.

Ракъалда т1ад цох1о рух1чаголъи

гъеч1о гъев Аллагъас ﷻ жиндие квегъараб бук1ун гурони.
Х1акълъунго дир Бет1ергъан Аллагъ г1адилава хан вуго, жиндир
х1укму бит1аравги вуго. Жинца лъик1лъи гъабурасе ва квешлъи
гъабурасе шивасда рекъараб жазаъ гъабулевги вуго.

57. Гъаб дир ах1иялдаса руссун, иман

إِنْ نَقُولْ إِلَّا اعْتَرَاكَ بَعْضُ آلِهَتِنَا بِسُوِّ
قَالَ إِنِّي شَهِدْتُ اللَّهَ وَأَشْهَدُوا أَنِّي بَرِيءٌ مِّمَّا
تُشْرِكُونَ ﴿٥٤﴾

مِنْ دُونِهِ فَكَيْدُونِي جَمِيعًا ثُمَّ لَا تُنظِرُونِ ﴿٥٥﴾

إِنِّي تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ رَبِّي وَرَبِّكُمْ مَا مِنْ دَابَّةٍ
إِلَّا أَهْوَأُ خَلْقًا مِّنْ بَيْنِ أَصْنَانِهَا إِنَّ رَبِّي عَلَى صِرَاطٍ
مُّسْتَقِيمٍ ﴿٥٦﴾

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ

лъезе ч1ух1ун нуж ч1ани, гьелъул
дие щибго къварилъи, зарал гьеч1о.

Дица нужехъе швезабуна Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ

дун жиб босун вит1араб рисалат.

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нужги гъалаг гъарун нужер бак1алда цоги къавм
бижула. Нужеца ширк гъабун, Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо гъавич1ого ч1ун
гьесие щибго зарал гъабуларо.

Гьеб киналъулго зарал ва къварилъи нужеого бук1ине буго. Х1акълъунго
дир Бет1ергъан жинца кинабго жо ц1унулев, гьелъул тадбир гъабулев
вуго. Нужер макроялдаса дунги ц1унизе вуго дир Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ.

58. Гьеб Гъудил къавмалъе г1азаб
гъабизе бугеб дир амру т1аде швараб
мехаль дица Гъуд авараг عَلَيْهِ السَّلَام ва

гьесда цадахъ ругел муъминзаби

хвасар гъаруна дир ц1об-рах1маталдалъун. Ва дица гьел хвасар
гъаруна ц1акъ гучаб, сог1аб г1азабалдаса.

Гъезие г1азаб гъабуна кутакаб гъуриялдалъун: гъезул минабиги
риххизарулеб, ракъалда т1ад щибго ч1агояб жо толареб. Гьел капурзабазул
мег1ер к1алалдаса жаниб лъугъун, нахъияб рахъалдса къват1ибе
бач1унеб бук1ана гьеб гъури. Гъедин гъалаг гъарун, къолболъан рахъун
г1одоре рехарал гъут1бузда релъун рук1ана гъезул къаркъалаби.

59. Гъал руго Г1адилал, жидеца

Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурал, гьесул

аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَام ва муг1жизатал

гьереси гъарурал. Жалги нахърилълъун

рук1арал киналниги г1асиял, залимал, пасикъал церехъабазда.

Ц1акъ ч1ух1ун, Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ данде ч1ун рук1арал, жидер купру ва
х1ал хъублъи г1орхъолъан ун рук1арал.

Гъал г1адамал Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ ц1акъ бигъаго гъалаг гъаруна: къабулеб,
бух1улеб, къот1улеб жого гьеч1ого цох1о гъуриги т1аде биччан гъот1ол
т1анхал г1адин эхедеги росун г1одоре реххана, т1ок1ал т1адеги
рахъич1о. Жидер къуватаб къаркъалаялда божун рук1арал гъезие
данде рагъ гъабизе рес гьеч1леб, жидер щибго хъатбай бук1унареб
гъорол г1азаб гъабуна. Ц1акъ клудияб х1икмат буго гъаб пикру
гъабурав чиясе.

60. Гъаб дуниялалдаго Аллагъасул

جَلَّ جَلَالُهُ лаг1нат швана гъезда: Аллагъас

жиндир рах1маталдаса рик1клад

وَيَسْتَخْلِفُ رَبِّي قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوهُ

شَيْئًا إِنَّ رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيفٌ ﴿٥٧﴾

وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا خَيَّسْنَا هُودًا وَالَّذِينَ آمَنُوا

مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَنَحْيَتُهُمْ مِّنْ عَذَابٍ عَلِيمٍ ﴿٥٨﴾

وَيَلَيْكَ عَادٌ جَحَدُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَعَصَوْا

رُسُلَهُ وَاتَّبَعُوا أَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿٥٩﴾

وَأُنَبِّئُكَ فِي هَذِهِ الدُّنْيَا لَعْنَةً رَبِّكَ عَلَى الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ ﴿٦٠﴾

إِنَّ عَادًا كَفَرُوا رَبَّهُمْ أَلَا بُعْدُ لِعَادٍ قَوْمِ هُودٍ ﴿٦١﴾

гьаруна. Къиямасеб къояльги буго гьезие лаг1нат.

Абадияб жужах1 буго, глазбалъул рукълъун жиб бугеб. Гьаб Г1адил къавм Аллагъасда جَلَّ جَلَّالَهُ инкар ккун ч1ана. Аллагъас жиндир рах1маталдаса ц1акъ рик1кладги гьаруна Гьудил къавмлъун ругел г1адамал.

61. Самудияздаги вит1ана жидедаго

гьоркъоса чи Ссалих1 аварагъ عَلَيْهِ السَّلَام.

Гьес абунa: «Я дир къавм! Нужеца лагълъи гьабе ц1ох1о Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ.

Нужее цоги Аллагъ гьеч1о цох1о гьев гурев, жиндие лагълъи гьабизе бегъулев.

Ва жинца нужее лъик1лъиниги, квешлъиниги гьабулев. Гьев Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ вуго жинца нуж рижарав ва гьаб ракъалда г1ад г1умру гьабизе риччарав, гьеб г1умру гьабиялъе киналго сабалалги рекъезарун. Гьанжелъизег1ан нужеца купро-ширк гьабиялдаса г1аса лъугъинги гьаре гьев Аллагъасда جَلَّ جَلَّالَهُ, цинги тавбо гьабун, Аллагъ разилъи г1алаб гьабун хъваде. Х1акълъунго дир Бет1ергъан Аллагъ жиндир гурх1ел-рах1маталдалъун лагъзадерида г1агарда вуго, гьезул дуг1аялъе жаваб къолев, гьезул тавбо къабул гьабулев вуго»-абун.

62. Къавмалъ жаваб гьабуна: «Я Ссалих1!

Дуца гьеб хабар бициналда цеве мун вук1ана нижее мун вокъулев ва мун нижер сайидлъун (к1удияв, хан) вук1ине нижее бокъарав чи. Амма гьанже ниж

глажаиблъана дур хабаралдаса. Дуца ниж гьукъулелищ ругел нижер умумуз жидее г1ибадат гьабурал хъанчазе нижеца лагълъи гьабиялдасан? Ниж ц1акъ шакдаризарулел руго дур хабаралъ ва ниж божулел гьеч1о дуца цох1о Аллагъасе лагълъи гьабе абураб жо бит1араб бук1иналда»-абун.

63. Ссалих1ица абунa: «Я дир къавм! Нужеца пикро гьабе, цинги нужеца дида бице: гьаб дица бицунеб жоялъуль дун рит1ухъавги вук1аго гьельие Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ рахълъан х1ужа-далилги бук1ун, Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ дие к1удияб рах1матги къун бук1ун, дун аварагълъун гьавун,- гьаб кинабго иш гьадин бук1аго дун Бет1ергъан Аллагъасда г1асилъани ва гьесул амруялда нахъ

﴿وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا يَخَافُونَ
عَذَابَ اللَّهِ وَاللَّهُ مَالِكُ الْكُفْرِ مِنَ اللَّهِ عِزُّهُ وَهُوَ
أَشَدُّ كَرَمًا مِنَ الْأَرْضِ وَأَسْتَعْمِرُ فِيهَا
فَأَسْتَغْفِرُوهُ ثُمَّ نَادُوا إِلَيْنَا إِنَّ رَبَّنَا قَرِيبٌ مُجِيبٌ ﴿٦١﴾﴾

﴿قَالُوا بَصِلِحْ قَدْ كُنْتَ فِينَا مَرْجُوًّا قَبْلَ هَذَا
أَتَنْهَانَا أَنْ نَعْبُدَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا وَإِنَّ لَنَا
فِي شَيْءٍ مِّمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مِرْيَبًا ﴿٦٢﴾﴾

﴿قَالَ يَقَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِنْ كُنْتُ عَلَى بَيِّنَةٍ مِّنْ
رَّبِّيَ وَأَتْلَيْتُ مِنْهُ رَحْمَةً فَهَلْ يَقْضِي مِّنْ
اللَّهِ إِنْ عَصَيْتُهُ فَمَا تَزِيدُونَنِي غَيْرَ تَخْسِيرٍ ﴿٦٣﴾﴾

вильтъинч1они, шивхв вук1инев дие квербакъулев ва дидаса
Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ г1азаб нахъч1валев чи»-абун. Нужеда т1адги
рекъон нужеда цадахъ ч1ч1ани, дун ц1акъ ч1ового хут1арав,
дир кинабго г1амал г1адада хварав чи вук1уна. Нужеца дун
сайидлъун гъавиялъги дие щибго хайир гъабизе гъеч1о.

64. Я дир къавм! Гъаб варани буго

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нужее кьурулъан

къват1ибе бахъизабураб дун

авараг вук1ин рит1ухъ гъабулеб

муг1жизатлъун. Нужеца гъеб варани

Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ ракъалда т1ад жиндиего бокъараб бак1алда

хъвадун, бокъараб бак1алдаса хер кванан эркенго те, гъельие

щибго заралги гъабуге. Гъаб амру нужеца хвезабунни нужеда гъаб

дунялалдаго Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ г1азаб швезе буго»-абун.

65. Ссалих1ил къавмалъ гъаб амру

хвезабунна ва варани хъуна. Цинги

гъезда Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъальан

абунна: «Гъанже нужеца лъабго кьоаль

мунпаг1ат босе гъаб дунялалъул ч1аголъиядаса. Цинги нужее

х1акълъизе буго Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ х1акъаб къот1и, ва гъаб

гъересияб гуреб хабар буго»-абун.

66. Цинги дица къавм гъалаг гъабизе

къот1и гъабураб г1уж т1аде щвараб

мехаль, дица Ссалих1 авараг عَلَيْهِ السَّلَام ва

гъесда цадахъ рук1арал муъминзаби Дир

ц1об-рах1маталдалъун хвасар гъаруна,

гъеб кьоальлъул жинца инжит гъарулеб г1азабалдаса. Х1акълъунго

дур Бет1ергъан Аллагъ вуго гуч бергъарав, жиндир т1адег1анлъи

ва къадро к1удияв.

67. Гъеб кьосараб, зулмуяб къавм цо

гучаб гъаракъальлъул г1азабалдалъун

гъалаг гъаруна. Жидерго росабаль ва

рукъзабахъ гъелги лъуна хун г1одор

ккараллъун. Гъел ругеб бак1алдаго рак1 бихъун хвана.

68. Сон (араб кьоаль) жал ч1агого

рук1инч1ел г1адин, сас-мах1 т1аг1ун,

авалавги ахиравги т1аг1ана. Гъаб

Самудиязул къавм Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар

وَيَقُولُ هَذِهِ نَافَةٌ لِّلَّهِ لَكُمُ آيَةٌ

فَذُرُّوهَا تَأْكُلُ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمَسُّوهَا

سُوءٌ فَيَأْخُذْكُمْ عَذَابٌ قَرِيبٌ ﴿٦٤﴾

فَعَقَرُوهَا فَقَالَ تَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ

ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ذَٰلِكَ وَعَذَابُكُمْ شَدِيدٌ ﴿٦٥﴾

فَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا صَالِحًا وَآلِ بْنِ

عَامْرٍ مَّعَهُ وَبِرَحْمَةٍ مِنَّا وَمِنْ خِزْيِ

يَوْمِئِذٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ﴿٦٦﴾

وَأَخَذَ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا

فِي دِيرِهِمْ جُثُمِينَ ﴿٦٧﴾

كَأَن لَّمْ يَخْشَوْا فِيهَا إِلَّا أَن تَمُودَا

كَفَرُوا بِهِمْ ثُمَّ إِلَّا بَعْدَ التَّمُودِ ﴿٦٨﴾

ккураб бук1ана ва Аллагъас عَلَّاهُ гьел жиндир рах1маталдаса
рик1ад гьаруна.

Цлакь к1удияб гьалаг1ги, г1одобеган1ги ва лаг1нат буго гьеб
Ссалих1ил к1авмалда.

69. Жинда свалат салам лъеяв

Ибрагъим аварагасухъе дир расула
рач1ана гьесие рохалил хабарги босун
ва гьез абунa: две салам буго, ниж две
заралалъе ругел гьеч1о, две лъик1аб

وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبَشْرَى قَالُوا
سَلَامًا قَالَ سَلَامٌ فَمَا لِيَتْ أَنْ جَاءَ بِعِجْلٍ

حَنِيدٍ ٦٩

хабаргун рач1арал руго. Ибрагъимицаги عَلَيْهِ السَّلَامُ абунa нужеги
буго салам абун. Цинги гьел расулазе хьулухъ гьабун хехго
к1арияб бече хьун, гьелъул гьан бежун щече лъуна.

Ибрагъим аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ х1айванал рук1иналъ хьуна гьеб бече,
гьелъул гьанги гьаситоялде жаниб баг1арлъизег1ан роркьызарурал
ганч1азда лъун бежараб, жиндир безн1ьиги т1инк1улеб гьан бук1ана.
«Алмисбах1ул муниралда» абун буго: бежараб бачил гьан щече
лъедалго гьалбал гьелда квер бегъич1ого ч1ч1ана. Ибрагъим аварагас
عَلَيْهِ السَّلَامُ шай нужеца гьеб т1аг1ам кваналаребан абидал, гьез абунa
нижее гьебгун цадахъ кваналев жо бокъун буго абун. Ибрагъимица
абунa гьебгун цадахъ кваналев жо буго авалалда бисмиллагъ аби,
ва ахиралда алх1амдулиллагъ аби абун. Цинги Жабраил малаикас
Микаилиде абунa: «Вук1унги вуго гьав Ибрагъим Халидуллагъ»-
абун. Ай Аллагъасул عَلَّاهُ гьудул абун жинда ц1ар лъезе мустах1икъав
вук1ун вуго Ибрагъим абураб маг1на буго гьаб раг1иялъул.

70. Цинги гьел расулаз гьаналда кверго

бегъулеб бихъич1еб мехалъ ва гьезул
т1абиг1ат-г1амалги цлакьго бат1ияб
бихъидал, Ибрагъим аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ

فَلَمَّا رَأَى أَيْدِيَهُمْ لَا تَصِلُ إِلَيْنَا نَكَرَهُمْ
وَأَوْحَسَ مِنْهُمْ خِيفَةً قَالُوا لَا تَخَفْ إِنَّا
أُرْسِلْنَا إِلَى قَوْمٍ لُّوطٍ ٧٠

рек1ель щак1ги ва х1инк1и рехана.

Г1арабиязул г1адат бук1ана т1ад вач1арав гьоболас т1аг1ам кванач1еб
мехалъ гьев цо квешл1иялъе вач1арав чи вугин х1исаб гьабулеб.
Гьел расулаз абунa: мун х1инкьуге: «Ниж руго Аллагъас عَلَّاهُ
Лут1ил к1авмалъухъе рит1арал малаикзаби гьеб к1авм гьалаг
гьабизе»-абун. Цо г1алимзабаз абунa: гьел Жабраил, Микаил, Исраил
малаиказаби рук1ана абун. Цогидаз абунa: гьезул анц1ила цо чи
вук1ана цлакь гьумер берцинал г1олохъабазул сипаталда абун.

71. Ибрагъим аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ ч1ужу

Сарат йик1ана гьездаса рик1клад
гьеч1ого, гьезул хабар раг1улеб бак1алда,

وَأَمَرَاهُ وَقَايِمَةً فَصَحَّكَتْ فَبَشَّرَهَا
بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ ٧١

гъезие хьулухъ гъабизе ч1ун, ва Лут1ил къавм гъалаг гъабизе буго абидалго гъей ёххана гъеб квешаб къавм т1асан ине бокъун ва жий разилъун хьимана (ельана). Дица гъелда рохел бицана гъел малаикзабазул мац1алдалъун две Исх1акъ абун ц1ар лъезе вас гъавизе вуго абун, цинги гъев Исх1акъ гъавун хадувги гъесие Яг1къуб абун ц1ар лъурав васги гъавизе вуго абун.

72. Гъей Сарат ц1акъ г1ажайблъун,
божич1ого лъугъана ва гъель абун:
«Вай дир г1ажайблъи ва х1айранлъи!

قَالَتْ يَوٰىلَيَّ اَآلِدْ وَاَنَا عَجُوزٌ وَهٰذَا بَعْلِي
شَيْخًا اِنَّ هٰذَا لَشَيْءٌ عَجِيْبٌ ﴿٧٢﴾

Дица лъимер кин гъабилеб херлъун,
к1одолъун йигей, цох1о лъимерги гъабич1ей ч1ужуялъ, гъав
дир росги ц1акъго херав чи вуго. Х1акълъунго Гъаб жинда
г1ажайблъи гъабизе ккараб иш буго»-абун.

Г1адаталдаги данде кколеб гъеч1о, г1акълуялда рекъараб гъеч1о гъал
г1адамаз бицунеб хабар абун г1ажайблъана Сарат. Жегиги г1ажайбаб
бук1инаришха гъев вас гъави гурев гъесиеге вас гъавизе вук1ин
бицинги ва гъеб амру х1акъикъаталда рит1ухълъун бихъйиги.

Г1алимзабаз абун: гъеб мехаль Саратил нусго г1агарун сон бук1ана
ва Ибрагъим аварасул عَلَيْهِ السَّلَام нусиялда къого сон бук1ана. Аллагъасул
جَلَّ جَلَالُهُ х1ал к1олъиялдалъун гъезие вас гъавуна Исх1акъ абун жинда
ц1ар лъурав. Гъасдаса ццеве Ибрагъим аварасе عَلَيْهِ السَّلَام Гъажар абурай
гъарабашаль цоги вас гъавуна Исмаг1ил абун жинда ц1ар лъурав.
Исх1акъил лъимал ва зурият буго киналго ягъудиял, Исмаг1илил насло
буго г1арабиял.

73. Малаикзабаца абун: мун
г1ажайблъулейиш йигей Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ
амруялда. Гъеб г1ажайблъизе ккараб жо

قَالُوا اَنْعَجِبَيْنَ مِنْ اَمْرِ اللّٰهِ رَحِمَتْ اللّٰهُ
وَبَرَكَتُهُ عَلٰىكُمْ اَهْلَ الْبَيْتِ اِنَّهُ رَحِيْمٌ
مَّجِيْدٌ ﴿٧٣﴾

гъеч1о. Г1адег1анав Аллагъ ц1акъ къудрат
ва гуч к1удияв вуго ва нужее лъимер гъаби
щибго г1адат бихъараб ва г1акълуялъ босулареб жо гъеч1о.

Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рах1мат ва баракат лъеги нужеда я Ибрагъим
аварасул عَلَيْهِ السَّلَام агълу! Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вуго жив вещизе
мустах1икъав, жиндир къимат, къадро к1удияв хан. Нужецаги гъев
Аллагъасе рецц гъабе ва гъев к1одо гъаве я гъаб исламияб уммат!

Тафсир гъабурал г1алимзабаз цоги маг1на гъавуна гъаб аяталда
жаниб бугеб «فَصَبَحْنَ» абураб раг1иялъе: гъей Саратида х1айиз бач1ана
гъей яхьунч1ун йигеб бак1алда (как хут1ана, менструация). Гъелда
цебего к1очон бук1ана х1айз бач1иги, цогидабги руччабазул х1ал, гъей

к1одолъун херлъун йик1идал. Гьеб ишалда Сарат г1ажаиблъидал, гьелда рохел бицана гьеб г1аламат бугин дуе лъимер лъугъизе бук1иналъе абун. Цинги гьей ц1акъго г1ажаиблъана: г1умруялъ цох1о лъимер гьабич1ей дица гъанжейищ лъимер гьабулеб гъав нусиялда къого сон барав росасдаса абун. Хадуб гьелда абун: мун г1ажаиблъуге! Т1адег1анав Аллагъ ц1акъ х1алк1олтъи гучав хан вуго, гьесда к1ола жиндие бокъараб жо бокъараб мехалъ ва бокъораб х1алалъ гьабизе абун.

Гьединго «Ибрагъим аварасул عَلَيْهِ السَّلَام» рек1елъ х1инкъи рехана» абураб раг1иялъе тафсир гьабуна: Ибрагъим аварасда عَلَيْهِ السَّلَام лъана гьел малаикзаби рук1ин ва жив х1инкъана жинда г1айиб ккун жиндие г1азаб гьабизе, яги жиндир къавмалъе г1азаб гьабизе рач1ун ратила гьел абун. Малаикзабаца абун: мун х1инкъуге! Ниж дуе ва дур къавмалъе г1азаб гьабизе рит1арал гьеч1о. Ниж руго Лут1ил къавмалъе г1азаб гьабизе рит1арал абун.

74. Ибрагъим аварасдаса عَلَيْهِ السَّلَام х1инкъи
ун гьесул рак1 парахалъидал, гьесие вас
гъавилин абун рохелги бицинда, гьев
лъугъана дир малаикзабазда бах1с гьабизе
(къацандизе) Лут1ил къавмалъул х1акъалъулъ.

فَلَمَّا ذَهَبَ عَنْ إِبْرَاهِيمَ الرَّوْعَ وَجَاءَتْهُ
الْبُشْرَىٰ يُجَادِلُنَا فِي قَوْمِ لُوطٍ ﴿٧٤﴾

Гьездаса г1азаб гьаби нахъбахъун тезе бегъиларищ? Гьез иман лъезе ва квешаб г1амал тезе бегъила гурищ? абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Ибрагъимица абун: гьеб Лут1ил къавмалда гьоркъов к1икъоялда анц1го муъминчи вугони нужеца гъалаг гъаризе рук1анищ гьел абун: доз абун рук1инч1о-абун. Цинги Ибрагъимица абун: «лъеберго вугони, анц1го вугони гъалаг гъаризе рук1анищ абун. Доз абун: «рук1инч1о» абун. Ибрагъимица абун цо муъминчи вугони гъалаг гъарулишха нужеца гьеб къавм»-абун. Малаикзабаз абун гъаруларо абун. Ибрагъим аварасда عَلَيْهِ السَّلَام абун: «Гьеб къавмалда гьоркъов Лут1 аварасда عَلَيْهِ السَّلَام вуго гурищ? абун.

75. Х1акълъунго Ибрагъим ц1акъ х1алимав,
г1адамазда гурх1ун зигардулев ва Аллагъасда

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأِيمٌ ﴿٧٥﴾

гъуссун, гьесие т1аг1ат гьабияда т1ад ч1арав вуго.

Гьел сипатал жиндилъ рук1иналъ Лут1ил къавмалдаса г1азаб нахъбахъиналда хъул лъун вук1ана Ибрагъим аварасда عَلَيْهِ السَّلَام .

76. Цинги гьев Ибрагъим аварасда

مَالِكِزَابَاЦА абун: «Я

Ибрагъим! Дуца гьеб хабар бицунге
ва мун г1емер зигардуге. Х1акълъунго

يَا إِبْرَاهِيمُ أَعْرِضْ عَنْ هَذَا إِنَّهُ قَدْ جَاءَ أَمْرٌ
رَّبِّكَ وَاتَّبِعْهُ إِنَّهُمْ هُمُ الْمُتَرَدُّونَ ﴿٧٦﴾

Дур Бет1ергьанасул амру бач1ун буго гьел гьалаг гьарейн абун.
Х1акълъунго Гьезда гьеб г1азаб гьанже бач1изе буго ва гьелтые
нахьч1вайги гьеч1о»-абун.

77. Дир расула Лут1ихье рач1араб
мехаль гьеб гьесда ц1акъ квеш бук1ана,
гьелдалъун гьесул рак1ги къварилъана
ва гьес абуна: гьаб кьо бугоха дие ц1акъ
зах1матаб кьо абун.

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا لُوطًا سِيقَ بِهِمْ وَصَافَ
بِهِمْ ذُرْعًا وَقَالَ هَذَا يَوْمُ عَصِيبٍ ﴿٧٧﴾

Ц1акъ берцинал гьурмазул г1олохъабилъун гьел малаикзаби жинда
рихьидалго, жиндир къавмалъул къабих1лти ва инжитлти лъалеб
бук1ун, гьел гьалбадерида рак1 гурх1ун, гьабизесеб жо т1аг1ун
лъугъана Лут1 авараг عَلَيْهِ السَّلَام.

78. Ц1акъ хехго, г1едег1ун цоял
цояздаса цере ккезе ях1 бахъун,
нахъаса ц1алаца къабун цебе къот1ун
бачунеб боц1иялда релъун, Лут1ил
къавмги швана гьеб саг1атго т1аде.

وَجَاءَهُ قَوْمُهُ يُهْرَعُونَ إِلَيْهِ وَمِنْ قَبْلُ كَانُوا
يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ قَالَ يَتَقَوَّمُ هَؤُلَاءِ بَنَاتِي
هُنَّ أَطْهَرُ لَكُمْ فَاتَّقُوا اللَّهَ وَلَا تُخْزَوْنَ فِي
صَيْغِي أَلَيْسَ مِنْكُمْ رَجُلٌ رَشِيدٌ ﴿٧٨﴾

Цебеги гьеб къабих1аб пиша гьабулел,
гьелда ругъунал г1адамал рук1ана гьел. Жий капурай Лут1ил
ч1ужуялъ къват1ие яхъун, гьезул годек1ание ун бициндаг ц1акъ
берцинал гьалбал рач1анин къаси Лут1ихье абун, г1едег1ана
гьеб къавм цоял цояздаса цере ккезе бокъун.

Лут1ица абуна: «Я дир къавм! Нужеца дир гьалбадерие г1акъуба
къоге, гьездахун ливат1 гьабун къабих1аб пиша гьабизе нуж
г1агарлъуге! Гьале дир ясал руго нужеце нужеца шагъват т1убазе
бокъун батани. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб шагъват жидергун т1убазе рижарал
ва нужеце гьел магъарилъун х1алалаб нухда рачин ва гьелгун цадахъ
рос-лъадилъун рук1ин лъик1аб буго ва бац1адаб буго х1арамаб,
чорокаб, инжитаб г1амал гьабиялдаса.

Нуж Аллагъасдаса х1инкъа, гьесул г1азаб нужеда шолелблъиги
лъай. Гьал гьалбадерида цеце дунги инжит гьавуге. Гьезие кумек
гьабизе к1оларевлъун дун ккезавун ва дида т1адаб х1алалъ гьоболлти
т1убазе к1веч1ого. Нужеда гьоркъов цониги чиго гьеч1ишха жинда
жо бич1улев, жив бит1араб нухда т1овит1арав? Нуж гьеб ишалдаса
нахьч1вазе?

Аллагъасул свалат салам лъеяв Лут1 аварагас عَلَيْهِ السَّلَام «гьал дир ясал
руго нужеце рац1адаг» – абураб раг1иялъул маг1на буго: гьаб дир
къавмалъул руччаби раче нужеца магъариги лъун руччабилъун абураб.

Щивав авараг жиндир умматалгье вали ва эмен вук1уна гьедин бутельгул дир ясал аби маг1на бит1араб бугин, абизе рекъараб раг1и буго. Жиндир ясал гьел инжитал г1адамазе кьолевлгун вук1инч1о Лут1 авараг عَلَيْهِ السَّلَام. Насаб тухум лъик1ал г1адамаз жидер ясал г1одорег1анал г1адамазе кьолареб мехалъ аварагзабазда عَلَيْهِ السَّلَام гьеб иш кин рекъелеб?

79. Къавмалъ абунa: дуда лъала

قَالُوا لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَالَنَا فِي بَنَاتِكِ مِنْ حَقِّ

гурищ нижее гьел дур руччаби рокъун

وَأَنَّكَ لَتَعْلَمُنَّ مَا نُرِيدُ ﴿٧٩﴾

гьеч1еблги ва нижер гьезда гъира бахъун

гьеч1еблги. Жегиги дуда лъала гурищ

нижее щиб жо бокъун бугеблги ва щиб жоялгье г1оло ниж духье

рач1араблги абун.

Аллагъасдаса ничеч1о ва х1инкъич1о гьел г1адамал загъирго, рагъунго жидер мурад бицине. Ничезеги кинха гьел ничелел жидер пиша х1айваназ гъабулареб пиша бугельгул, гьездасаги г1одорег1ан жалги ккун ругельгул.

80. Лут1 аварагас عَلَيْهِ السَّلَام абунa: гъай аман

قَالَ لَوْ أَنِّي لِي بِكُمُوقَةٌ أَوْ أَوِي إِلَىٰ رُكْنٍ

Аллагъ! дир цо къуват бугеб анищха нуж

سَدِيدٍ

нахъч1вазе к1олеб, яги дир къибил-тухум

г1аги бук1арабани гьезда мугъч1вазе ва

гьелгун цадахъ нужеда данде ч1езе абун.

Аллагъасул свалат салам лгъев аварагас абунa: «Жинда Аллагъ гурх1аяв дир вац Лут1ие ц1акъ цулияб мугъ ч1валеб бак1 бук1ана»-абун.

Т1адег1анав Аллагъ вук1ана гьесда т1ад валагъун ва киндай жиндир вокъулес жиндир амру т1убала абун хъаравуллги гъабун. Гьев Аллагъ جَلَّالُهُ вук1ана Лут1 аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام х1ал бихьи гъабун гьеб къавмалгул къабих1ал г1адамазда гьоркъов гьев ккезавуравги.

Къатадатица абунa: Нижеда бицина: гъав Лут1 аварагасда عَلَيْهِ السَّلَام хадув Т1адег1анав Аллагъас цониги авараг вит1ич1о, жинда нахъа г1агарал чаг1и ругониги, жиндир дин ккурал чаг1и ругониги, гьезие квербакъулел г1адамал рук1ун гурони абун. Т1адег1анав Аллагъасул суннаталда рекъон авараг вит1ун гьесул ах1и жидеца къабул гъабич1еб мехалъ гурони гьеб квешаб, инжитаб къавм Аллагъас جَلَّالُهُ гъалаг гъабич1о. Малаикзабазда бихъидал Лут1 аврагасда бугеб зах1матаб х1ал, гьесул чара т1аг1и ва рес къот1и.

81. Гьез абунa: «Я Лут1! Ниж руго дур Бет1ергъан Аллагъасул расулал, гьеб къавмалда к1оларо щибго дуе зарал ва къвариллги гъабизе.

قَالُوا يَلُوطُ إِنَّا رُسُلُ رَبِّكَ لَنْ يَصْلُوا إِلَيْكَ
فَأَنْسِرْ بَأَهْلِكَ يَقْطَعُ مِنَ اللَّيْلِ وَلَا يَلْتَفِتْ
مِنْكُمْ أَحَدٌ إِلَّا أَمْرًاكَ إِنَّهُ مُصِيبُهَا

Аллагъасул **جَلَّالَهُ** амруялдалъун гьел
гъалаг гъаризе ритlарал руго ниж. Мун дур
агълугун цадахъ гъаб росульан къватlиве
вахъа сардил цо гlуж нахъе хутlараб
мехаль.

مَا أَصَابَهُمْ إِذَا مَوْعِدُهُمُ الصُّبْحُ إِلَّا نَسِ
الصُّبْحُ يُقْرِيبُ ﴿١١﴾

Нужер шивниги чи нахъехунги валагъуге ва хадув чиги чlчlоге,
цо дур капурай чlужу гурони. Хlакълъунго гьелдаги швезе буго
гъеб къавмалдаго швараб гlазаб. Хlакълъунго Гъеб къавм гъалаг
гъабизе Аллагъас **جَلَّالَهُ** къотlи гъабун буго рогъалил гlужаль. Гъеб
рогъалил гlужги гlагардаго гъечlишха. Гъаб рагlи абуна Лутl
авараг **عَلَيْهِ السَّلَامُ** къавмалда щим бахъун, раk1 бакъван вукlиндал, гьесул
раk1 хlалхъезе гlоло.

«Нужедаса шивниги чи нахъехун валагъуге» абиялъеги сабаб
букlана гъеб къавмалда рештlараб гlазаб бихъани гьел раk1 бихъун,
гlул къватlун хвезе гурин абун. Лутlил чlужуялда цо батlияб сас
рагlидалго гъей нахъехун юссана ва гьель ахlана: «Вай дир къавм»
абун, цинги гьелда тlаде гамачl речlун бачlана ва жийги хун гlодое
ккана.

Гlалимазабаца абуна: Лутl аварагасухъе **عَلَيْهِ السَّلَامُ** гьалбал рачlин лъан
къавм жиндихъе бекерун бачlунеб бихъидал, жинца рукъальул нуцlа
рахана, ва рукъов жанив вукlун гъезда k1алъалев ва гьел нахъчlвалев
вукlана. Цинги гъеб къавмалъ къедалда тlаде рахун азбаралде жанир
лъугъине къасд гъабидалго, малаикзабаца абуна: «Я Лутl! Гъанже
дуца нуцlа ричlе (рагъе) ва нижги гьелги жалго тун мун нахъегlан
къай»-абун. Нуцlа ричlун рагъараб мехаль Жабраил малаикас гъезда
кваркъи хъвагlана ва киназулго берзул канлъи ана. Цинги гьел нахъе
руссун лъутун ана жиде лъугъараб жо бичlун: «Хвасарлъи киб бугеб»
абун ахlдолаго. Хъахlлъи рехилелде Лутl жиндир агълугун цадахъ
росолъан къватlиве лъугъана.

**82. Гъеб къавм гъалаг гъаризе цlараб
мех шведалго Аллагъас **جَلَّالَهُ** Жабраил
малаикасда амру гъабун, гьес гъеб росо
эхедеги борхун k1ала гъокъе сверизабуна.**

فَمَا جَاءَ أَمْرُنَا جَعَلْنَا عَلَيْهِمْ سَافِلَهَا
وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِّنْ سِجِّيلٍ
مَّنْصُودٍ ﴿٨٢﴾

Лутlил къавмалъул шуго росо букlана абуна
цо гlалимас: гьел росаби Жабраил малаикас зодоре рорхана зобалазул
агълуялъе жидер хlелказул ахlиги, гъабзазул гlанцlиги рагlулеб
бакlалда швезегlан. Цинги k1ала гъокъе сверизарун гlодоре рортизе
риччана.

Жегиги Аллагъасул **جَلَّالَهُ рахъальан шивав чиясда хасал гамчlалги**

реч1ана. Х1аршги ц1аги жубан буцун гьарурал, кьвак1арал ва рух1арал. Зодисан ц1ад балеб мисал бук1ана гьел ганч1ал ракьалда рач1улелъул: цоялда хадуб цун цогигаб бач1унеб.

83. Щибалда т1ад Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие مُسَوِّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ وَمَا هِيَ مِنَ الظَّالِمِينَ بِبَعِيدٍ бокараб г1уж гьабурал рук1ана гьел гамч1ал. Жиб жинда реч1улел чиясул ц1арги хьван бук1ана.

Гьал гамч1ал ракьалдаса гьеч1еблъиялъе далил буго гьаб раг1иялда жаниб. Гьел Лут1ил кьавмалъул росаби рук1араб бак1 г1емер рик1клад гьеч1о гьал Маккаялъул капурал кьурайшиял жидер сапаралда хьвадулел нухадаса. Гьеб г1аламат шай жидеда бихьулареб ва гьелъул пикру гьабун иман лъезе кин хехлъуларел?

Г1алимзабаца абун: Лут1ил кьавмалъул росаби рук1араб бак1 ц1акъ лъым ц1амх1алаб ралъадлъун лъугъана жинда «хвараб ралъад» абун ц1ар бугеб (мёртвое море). Гьеб ралъадалъул лъым щибго жоялъе гьекъезе к1олеб ва жиндаса мунпаг1ат босулеб гьеч1о. «Лут1ил ралъад» абунги абук1а гьелда. Гьеб ралъадалда сверухъ бугеб ракъги буго жинда т1ад кинабг1аги хер бижулареб. Лут1ил кьавмалъул росабазул бищун к1удияб садум (садомское грехоподение) абун ц1ар бугеб бук1ана ва гьеб ц1аралдалъун машгьурлъана гьезул къабих1аб пиша кинабго г1аламалда.

Цогиги абун г1алимзабаца: гьеб Лут1ил кьавмалъул г1амал гьабулев чи цогигал росабалъ вук1адго гьесда т1аде бортун гамач1 бач1унеб бук1ана ва гьевги хун г1одов кколеб вук1ана. Гьаб х1алалъ ракьалдаса цох1о чи теч1ого т1аг1инарун рук1ана гьел г1адамал.

84. Мадян абуреб шагьаралъул г1адамаздаги вит1ана жидерго *وَإِلَىٰ مَدْيَنَ أَخَاهُ شُعَيْبًا قَالَ يَتَقَوَّمُوا عِبَادُ اللَّهِ مَا لَكُمْ مِّنْ إِلَٰهٍ غَيْرُهُ وَلَا تَنْقُصُوا أَلِيمَ كَيْدٍ وَالْمِيزَانَ إِنِّي أَرْسَلْتُكُمْ بِخَيْرٍ وَإِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ مُّحِيطٍ чи Шуг1айб авараг عَلَيْهِ السَّلَام. Гьев Шуг1айбица жиндир кьавмалда абун: «Я дир кьавм! Нужеца лагълъи гьабе жив цогояв, цоги гьеч1ев нугер Бет1ергьан Аллагьасе. Нужеца цоги щивго чи гьеч1о алагълъун вук1унев ва нужеца заралниги хайирниги гьабулев. Нужеца нукъсан гьабуге ц1адиго бугониги, къали бугониги жиндалъун боцулеб, ц1алеб жо. Х1акълъунго дида нуг рихьулел руго Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ нужеца ниг1матал кьураллъун, нужеца щибго кьварилъи гьеч1о. Гьеб чияр боц1и нужеца кванани нужеца Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ г1азаб

швеялда х1инкьун вуго дун»-абун.

Дунялалдаго швезеги бегъила гьеб глазаб, амма ахираталда глазаб швей х1акъаб буго. Гьеб ахират бугелъул шивниги чи Аллагъасул جَلَّالُهُ х1исаб-мизаналдаса ворч1улареб къо. Мадян абулеб шагъар ва гъаб ракъ буго Х1ижаз глабабизул ва Шамалъул гьоркъоб бак1алда. Гьел гладамазда цоги абула «асх1абул айкати» абун. Рохъил гладамал абун: жидер ракъалда рохъ бук1ин сабаблъун.

Мадяналъул къавм мушгьурлъун бук1ана ц1адиро-къали нукъсан гъабиялдалъун. Гьедин бугелъул Т1адег1анав Аллагъас Шуг1айбил мац1алдалъун цоги нухаль абулеб буго:

85. Я дир къавм! Нужеца т1убазабе боцулеб ва ц1алеб жо. Бит1ун боцун, камил гъабун ц1ан. Нужеца гладамазул х1акъалги нукъсан гъаруге, х1илла гъабун гъезие кьолеб жо камизабуге.

وَيَقْوَمُوا فِي الْمَكَايِلِ وَالْمِيزَانِ
يَا لَيْسَ ط وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ
وَلَا تَعْتَوُوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ ﴿٨٥﴾

Ва нуж гъаб ракъалда т1ад к1удиял пасалъаби гъарулеллъун рук1унге.

86. Аллагъас جَلَّالُهُ нужее х1алалаблъун къураб, нужее нахъе хут1улеб жо лъик1 буго нужеца данде бак1арулеб х1арамаб жоялдаса. Нуж иман

بَقِيَّتُ اللَّهِ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ
وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ بِخَفِيظٍ ﴿٨٦﴾

лъурал, Аллагъасул глазабалдаса х1инкьулел гладамал ратани гъаб хабар бич1а нужеда. Дун гьеч1о нужер гламалал ц1унулев чилъун, дица гъабизе гьеч1о нужее жазаъги.

Дун вуго Аллагъасул расул нужеда лъик1аб жо малъулев ва нужее насих1ат гъабулев. Аллагъасда جَلَّالُهُ мут1иг1лъун, гьесул амруялда нахърилълъун хъвади нужее лъик1 буго дунялалъул маг1ишат гъабизеги, ахираталда нужеего лъик1аб жазаъ гъабизеги.

87. Гьеб къавмалъ абуна: «Я Шуг1айб, дур как-диналъиш дуда амру гъабулеб бугеб нижеца умумуз жидее лагъльи гъабурал алагъзаби тун цо Аллагъасе جَلَّالُهُ лагъльи гъабе абун нижеда абизе.

قَالُوا يَسْعَىٰ أَصْلُوكَ تَأْمُرُكَ أَنْ نَتْرَكَ مَا يَعْْبُدُ آبَاؤُنَا وَأَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ إِنَّكَ لَأَنْتَ الْخَلِيمُ الرَّشِيدُ ﴿٨٧﴾

Яги нижерго боц1и-малалъе нижее бокъарб жо гъабизе тоге абун абизе. Х1акълъунго мун ватизе кколаха ц1акъ нижедаги гурх1арав глакълоги камилав чи, нижее щиб жо лъик1аб бугеб ва щиб жо квешаб бугеб дуда лъалев»- абун.

Гъаб кинабго жо къавмалъ Шуг1айбида абуна гьев махсароде гъавун,

гьес бицараб жо сан гьабичлого.

88. Шуг1айбица хадубги абуна: «Я дир къавм! Нуж ургъун рихье ва нужеца дида бице: Аллагъасул рахъалъан х1акъаб дингун дун вач1ун вугеб мехаль ва гьес дие берцинаб, х1алалаб ризкъиги насиб гъабун бугеб мехаль, дица бегъилищ нужеца квешаб жо теян абичлого буклине ва нужеца хъанчие лагълъи гъабугеян абичлого тезеги.

Аварагзаби عَلَيْهِ السَّلَام рит1иялъул х1икматго жиндир къавм лъиклаб жоялда ах1и ва гьезда жиде маслих1атаб жо малъи бугелъул.

Дица нужеда гъабейан амру гъабулеб жо дицагоги гъабулеб бугелъул, дун гьелдаги хилиплъулев гьеч1о. Гъаб раг1и буго цогидазда амру-нагъю гъабулев чи живго вит1ун хъвадулев вуклине ккеялда т1орител гъабулеб: инсанасул г1адат буго жинда бицунеб, малъулеб жоялдасаги хехго жинца чияс гъабулеб пища хал гъаби ва гьелда нахъвилълъине г1амал гъаби.

Дие бокъарб жо гьеч1о х1ал к1вараб х1алалъ лъик1лъи гъаби гурони, гьелдалъун нужеги лъик1лъи лъугъине бокъун буго. Дица гъабулеб г1амалалъуль дие тавпикъ, квербакъиги гьеч1о цох1о Аллагъасдаса гурони. Гьев Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ буго дица таваккал г1амун. Ва дуг1а гъабун, тавбо гъабун, гьесда буго дир вуссинги.

89. Я дир къавм! Нуж дида данде ч1ун, дица малъараб жо босичлого хъвадараб мехаль нуж Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ г1ассилъарал, гьесда иман лъей тараллъун рук1уна, цинги

нужеда швезе бегъула Нух1ил къавмалда, Гьудил къавмалда, Ссалих1ил къавмалда швараб Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ щим бахъин ва гъалаг гъари. Гьев Лут1ил къавмалъул ват1анги, гьезул росаби рук1араб бак1ги нужедаса г1емер рик1к1адги гьеч1о.

Гьелъул пикру кин гъабулареб ва гьелдаса ваг1за-насих1ат шай босулареб?.

90. Нужеца Аллагъасдаса г1алаб гъабе щибехун гъабураб квешаб г1амалалъул, купру-ширкалъул мунагъал чури, гьездаса г1аса лъугъин ва нуж тавбо

гъабун Аллагъасдаги جَلَّ جَلَالُهُ русса. Х1акъалъунго дир Бет1ергъан Аллагъ муъминзабазда гурх1улев, жиндие гьел рокъулев вуго.

قَالَ يَقَوْمِ أَرَأَيْتُمْ إِن كُنْتُمْ عَلَىٰ بَيِّنَةٍ
مِّن رَّبِّي وَرَزَقْنِي مِنْهُ رِزْقًا حَسَنًا وَمَا
أُرِيدُ أَنْ أَمْلِكَكُمْ إِلَىٰ مَا أَنْتُمْ بِمَعْرِفٍ
عَنْهُ إِن أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَطَعْتُ وَمَا
تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللَّهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ﴿٨٨﴾

وَيَقَوْمِ لَا يَجْرِمَنَّكُمْ شِقَاقِي أَن يُصِيبَكُمْ
مِثْلُ مَا أَصَابَ قَوْمَ نُوحٍ أَوْ قَوْمَ هُودٍ أَوْ قَوْمَ
صَالِحٍ وَمَا قَوْمُ لُوطٍ مِنْكُمْ بِبَعِيدٍ ﴿٨٩﴾

وَأَسْتَغْفِرُ وَإِنَّكَ لَمِنَ تَوَّابٍ ﴿٩٠﴾
رَبِّ رَحِيمٌ وَدُودٌ ﴿٩١﴾

Гьезул тавбо къабул гьабулев, гьезул мунагьал таса лъугьун толев вуго.

91. Шуг1айбил къавмалъ абунa: «Я Шуг1айб гьеб дуца бицунеб жоялъул г1емерисеб нижеда бич1ч1улеб гьеч1о.

قَالُوا يَنْشَعَبُ مَا نَفَقَهُ كَثِيرًا مِمَّا نَقُولُ وَإِنَّا لَنَرَاكَ فِيْنَا ضَعِيفًا وَلَوْلَا رَهْطُكَ لَرَجَمْنَاكَ وَمَا أَنتَ عَلَيْنَا بِعَزِيزٍ ﴿٩١﴾

Мун гьваридаб, пасих1аб мац1 бицуневилан вук1аниги, дуца щибго нижее мунпаг1ат гьеч1еб жо бицунеб буго.

Гьав Шуг1айбида ц1ар буго аварагзабазул хат1иб абун (хут1ба гьабулев, пасих1ав чи) гьедин бугониги гьесул къавмалъ, жидее бокьулареб жо бицараб мехаль, гьев маг1на бич1ч1улареб, г1адалаб жо бицунев чи вуго мун абун г1одовег1ан гьавуна.

Нижеда мун вихъулев вуго нижеда гьоркъов къуват-къадро дагьавлъунги. Дур жамаг1ат ва тухум-къибил бук1инч1ебани нижеца мун ч1имих реч1ч1ун ч1вазе вук1ана. Мун нижедаса г1ок1ав, хирияв гьеч1о. Нижеца дур х1урмат-къимат гьабулевги гьеч1о»-абун.

92. Шуг1айб аварагас عَلَيْهِ السَّلَام абунa: нужее Аллагьасдасаги جَلَّالَهُ цереселищха ругел дир г1агарал чаг1и ва дир жамаг1ат?

قَالَ يَقَوْمُ أَرْهَطِي أَعَزَّ عَلَيْكُمْ مِنَ اللَّهِ وَاتَّخَذْتُمُوهُ وَرَاءَكُمْ ظَهْرًا إِنِّي نَبِيٌّ يَمَّا تَعْمَلُونَ مُجِيطٌ ﴿٩٢﴾

Нужеца гьев Аллагь جَلَّالَهُ мугьалда нахь рехун тун вуго, нуж гьесдаса

х1инкъулелги гьеч1о. Х1акълъунго дир Бет1ергьан Аллагь нужеца гьабулеб г1амалалда сверун лъугьарав вуго. Ва нужее рорч1изе бак1 гьеч1о гьесул г1азабалдаса.

93. Я дир къавм! Гьанже нуж нужерго г1амал гьабулел рук1аха. Дицаги гьабизе буго дир г1амал. Нахъа бихъизе

وَيَقَوْمِ أَعْمَلُوا عَلَىٰ مَكَاتِكُمْ إِنِّي عَمِلٌ سَوْفَ تَعْلَمُونَ مِن يَأْتِيهِ عَذَابٌ يُخْزِيهِ وَمَنْ هُوَ كَذِبٌ وَأَرْتَقِبُوا إِنِّي مَعَكُمْ رَقِيبٌ ﴿٩٣﴾

буго ва лъазе буго лъида решт1илеб жив г1одовег1ан гьавулеб г1азаб, ва щив вугев нильлъедаса жинца гьереси

бицулев чи. Нуж хъаравуллъи ккун рук1а нужеда щиб г1азабдай бач1ина ва щиб къодай бихъилаян абун. Дунги хъаравуллъи ккурав вуго нужгун цадахъ.

94. Гьеб къавм гьалаг гьабизе бугеб дир х1укму г1аде щвараб мехаль дир рах1маталдадъун дица хвасар гьаруна Шуг1айб авараг عَلَيْهِ السَّلَام ва гьевгун цадахъ иман лъун рукларал муъминзабиги.

وَلَمَّا جَاءَ أَمْرُنَا نَجَّيْنَا شُعَيْبًا وَالَّذِينَ ءَامَنُوا مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَأَخَذَتِ الَّذِينَ ظَلَمُوا الصَّيْحَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دِIRِهِمْ جِثِيمِينَ ﴿٩٤﴾

Капураб ва зулмуяб къавм ккуна гучаб

гъаракълъун бугеб глазабаль ва гьелги хун гюдоре ккана, жидер
росабаль ва рукъзабахъ.

95. Жал члагого рук1инч1еб г1адин
щивго чи нахье х1ут1ич1ого т1аг1ана

كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا ۚ أَلَا بُعْدَ الْمَدِينِ كَمَا

гъеб къавм. Гъадин Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ

بَعْدَتْ تَمُودُ ﴿١٥﴾

ц1об рах1маталдаса рик1ад гъари т1ад

щвана мадыналъул агълуялда, Самудиялги рик1к1ад гъарурал

г1адин, ва цогидал цересел умматазул капураб къавмги

рик1к1ад гъабураб г1адин гъеб Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рах1маталдаса.

Шуг1айб аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام къавм гъалаг гъабиялъул бицен буго цогиги
суратазда жаниб, гьел биценал данде рачараб мехаль гъеб къавмалъе
зодисан цлакъ гучаб гъаракъ раг1ун буго. гъеб гъаракълъ х1инкъун
эхеде бер борхилелде лах1 ч1ег1ерлъун, бец1лъун зобалги ун кутакаб
ракъ багъари лъугъун буго. гъаб балагъалдалъун цох1о лах1заталда
жанир, гьел ругеб бак1алдаго рак1ал къвагъун, т1ул бихъун гьелги хун
руго.

96. Дица Муса аварагги عَلَيْهِ السَّلَام вит1ана

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا وَسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿١٦﴾

дир муг1жизаталгун ва баянаб

х1ужагун.

Таврат къуна гьесухъе жинда жаниб гъезие т1орит1ел бугеб ва
шарг1иял ах1камалги ругеб.

97. Пирг1авнида ва гьесул къавмалъул

إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ ۚ فَاتَّبَعُوهُ أَمْرٌ فَرَعُونَ

церехъабаздаги вит1ана Муса

авараг عَلَيْهِ السَّلَام. Ва амма гъеб жагъилаб,

وَمَا أَمْرٌ فَرَعُونَ بِرِشِيدٍ ﴿١٧﴾

ах1макъаб къавм пирг1авнида

нахърильлъана. Гьесул нухги, гьес гъабулеб г1амалги бит1араб

гъеч1о, мекъаб, къосараб буго.

98. Дуниялалда жиндир къавмалда цеве

يَقْدُمُ قَوْمَهُ ۚ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَأَوْرَدَهُمُ النَّارَ

лъугъун гьел къосизарулев вук1арав

وَبَسَّ الْأَوْرَدُ الْمَوْرُودُ ﴿١٨﴾

г1адин, ахираталдаги жиндир

къавмалда цеве жужах1алъул ц1адаве

уна пирг1авн ва жинца хадуб къавмги бачуна. Ц1акъ квешаб

бак1 бугоха гъеб жужах1 жинда жанир лъугъине ва гъенир

даимлъизе.

99. Гъаб дуниялалъул рукъорги рук1ана

وَأُتْبِعُوا فِي هَذِهِ لَعَنَةً وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ

гъев пирг1авниги гьесул къавмги

بَسَّ الرِّفْدُ الْمَرْفُودُ ﴿١٩﴾

Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ лаг1нат жидеда щварал,

къиямасеб къоялъ гъебго лаг1нат буго

гъезие. Ціакъ квешаб жо бугоха гъеб лагІнат инсанасе швезе ва гъесда нахъ регІлизе.

100. Гьал цере рицарал къиссаби руго

МухІаммад ﷺ, Аллагъасда

дуда вахІю гъабун рицунел, жал гъалаг

гъарурал къавмазул, Аллагъасда

инкар ккурал, гъесда ширк гъабурал гІадамазе букІунеб

жазаъ бицун, дуге ва дур умматалъе насихІатлълун букІине.

Гьел умматазул росаби ва шагъарал цоял жегиги ракъалда руго цогги къавмаз жал гІуцІун, гъез ирсалъе росун, цо-цо росаби ва шагъарал ракъалда асарго хутІичІого тІагІлунги руго, гъезул къавмги тІагІараб гІадин.

101. Дица гьел къавмазе зулму

гъабичІо, гьел жалго рукІана жидеца

напсазе зулму гъабурал. Гъез купру-

ширк гъабун, Аллагъасда

гІасилъана, ракъалда пасалъаби

гъаруна, цинги гъезие гІазаб гъабиги

хІакълъана. Аллагъасул

гІазаб

гъезда рештІараб мехаль гъезие щибго кумек гъабичІо жидер

алагъзабаца, жиндие гІибадат гъабизе тІадав Аллагъги

тун жидеца гъезие лагълъи гъабурал ва гъез шапагІат гъабиялда

божун рукІарал. Гьел алагъзаби кквей сабаблълун жидеца гІазаб

ціикІикІин гуреб, гъездаса щибго хайирги бахинчІо.

102. Гъадиана буго Аллагъасул гІазаб

гъаби цо къавмалъе гІазаб гъабизе

ккараб мехаль: гъез иман лъечІого ва

Аллагъасдаги

гІасилълун. ХІакълълунго Гъев Аллагъасул гІазаб гъабиги буго

ціакъ жинца унтизабулеб, жиб гучаб ва къварараб.

103. ХІакълълунго гьал цере рицарал

къиссабазул тІоритІел буго ва вагІза-

насихІат буго Аллагъасда

иманги

лълурал ахираталълун гІазабалдасаги

хІинкълулел гІадамазе. Гъеб ахиратги

жиндилъ кинабго халкъ данде гъабулеб, жиндилъ гъабулеб

хІисаб-мизан ва жазаъ кинабго гІаламалда бихълулел, жибги

кинабго халкъалда бихълузе бугеб, гьелдаса рорчІизе бакІ гъечІеб

ذَٰلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْفَرَىٰ نَقُصُّهُ عَلَيْكَ

مِنْهَا قَائِمٌ وَحَصِيدٌ

وَمَا ظَلَمْنَاهُمْ وَلَكِنْ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ

فَمَا آغْنَتْ عَنْهُمْ آلِهَتُهُمُ الَّتِي يَدْعُونَ مِنْ

دُونِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ لَّمَّا جَاءَ أَمْرُ رَبِّكَ وَمَا

زَادُوهُمْ غَيْرَ تَتْبِيرٍ

وَكَذَٰلِكَ أَخَذُوكَ إِذَا أَخَذَ الْفُرَىٰ وَهَىٰ

ظُلُمَةً إِنَّ أَخَذَهُ الْيَوْمُ شَدِيدٌ

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّمَنْ خَافَ عَذَابَ الْآخِرَةِ

ذَٰلِكَ يَوْمٌ مَّجْمُوعٌ لَّهُ النَّاسُ وَذَٰلِكَ يَوْمٌ

مَشْهُودٌ

къо буго.

104. Дица гъеб къиямасеб къо бач1ин нахье ﴿١٤﴾ وَمَا نُخْرِجُهُ إِلَّا لِأَجَلٍ مُّعَدَّدٍ
бахъун гъеч1о жиндие ц1араб, къадар
гъабураб заман швезег1ан гурони.

Гъеб Аллагъас ﴿١٥﴾ جَلَّالَهُ къадар гъабураб г1ужалдаса ццебе кколаро ва
нахъеги бахъуларо.

105. Гъеб къо бач1араб мехаль цониги ﴿١٦﴾ يَوْمَ يَأْتِ لَا تَكَلَّمُ نَفْسٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ فَمِنْهُمْ
напсалда к1алъазе к1оларо Аллагъасул ﴿١٧﴾ شَقِيقٌ وَسَعِيدٌ
изну бук1ун гурони. Гъеб къоля
г1адамазул к1иго тайпа бук1ине буго:
бахъибугел алжаналда унел рук1ина, бахъикъосарал жужах1алда
унелги рук1ина.

106. Бахъикъосарал г1адамал абун ﴿١٨﴾ فَأَمَّا الَّذِينَ شَفَعُوا فِي النَّارِ لَهُمْ فِيهَا زَفِيرٌ
даимго жужах1алда жанир рук1ине ﴿١٩﴾ وَشَهِيقٌ
руго. Жидер х1ухъел ц1айги квешаб
гъаракъ бугеб бук1ина х1амил гъаг1иялда
релъараб.

Г1азабалъул гучаль гъезул гъаракъ ва ах1и-х1ур бук1ина: авалалда
кутакаб борхараб гъаракъ бук1уна, ахиралде гъаракъги къун ах1изецин
к1оларого рук1уна.

107. Гъеб г1азабалъуль рук1уна зобал- ﴿٢٠﴾ خَالِدِينَ فِيهَا مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ
ракъал г1адин даимго. Ай абадиялъго ﴿٢١﴾ إِلَّا مَا شَاءَ رَبُّكَ إِنَّ رَبَّكَ فَعَّالٌ لِّمَا
гъенир рук1ина гъел.

Г1адег1анав Аллагъас гъаб раг1и абуна ﴿٢٢﴾ يُرِيدُ
г1адамазда бич1улеб мац1алда: инсанасда
лъалеб жо бугелъул зобал-ракъал жив вижилалдего рук1араблъи ва
жив хун хадубги нахье хут1улеблъи. Гурони (гъедин гъеч1ебани)
ахираталъул зобал ракъал ругони гъелги абадиялъго рук1инесел
руго.

Аллагъасе ﴿٢٣﴾ جَلَّالَهُ бокъараб цо къокъа бук1инаро гъеб жужах1алда
абадиялъго. Гъел руго жидеца Аллагъ ﴿٢٤﴾ جَلَّالَهُ цо гъавулел рук1арал,
кинниги к1удиял мунагъал гъарурал г1адамал, Аллагъасе ﴿٢٥﴾ جَلَّالَهُ
бокъарабг1ан заманги бан гъел жужах1алдаса къват1ире рахъизарула.
Гъезие щола Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул шапаг1ат
ва гъезда абула: «Гъанже нуж рац1ц1алъана (лъик1лъана), нуж
алжаналда лъугъа, даимго гъенир рук1инелъун»-абун. Х1акълъунго
дур Бет1ергъан Аллагъ жиндие бокъараб жо жинца гъабулев
вуго. Гъесда жо малъулев чи гъеч1о, гъесул амру нахъч1валев чиги

гьеч1о.

108. Аллагьасда **جَلَّالَهُ** иман лъун,
гьесул аварагасда нахърилълун
лъик1аб г1амал гьабун хьвадун,
жидер бахъибугольарал г1адамал,
гьал г1адамал алжаналда жанир

рук1ула зобал-ракьал даимлъарабг1ан мехаль. Х1исаб-
мизан лъугъарабго алжаналда лъугъинарула гьел. **Цо къокъа**
хут1изег1ан, Аллагьас **جَلَّالَهُ** **жидер мунагьал сабаблун**
алжаналда лъугъиналдаса нахърахъун тарал.

«Асх1абул аг1раф» абулел г1адамал руго гьал, жидер квешаб валъик1аб
г1амал башад ккун, аг1раф абулеб сангаралда т1ад рук1унел Аллагьас
جَلَّالَهُ алжаналда лъугъизе изно къезег1ан. Жужах1алда рит1ун, цинги
мунагьал чурун хадуб алжаналда лъугъизабулеб къокъаги буго.
Нахъаса къот1и гьеч1еб, жиндие мукъсанлти гьеч1еб ва жиб
т1аса унареб жазальун бук1ула Аллагьасул **جَلَّالَهُ** **рахъальан гьаб**
алжанлъул ниг1матал.

Жидеда Аллагь разилъаял Муслимица ва Бухарияс бицараб х1адисалда
буго: *хвел бачун бач1уна к1удияб куялъул сураталда ва гьеб хьола*
алжаналдаги жужсах1алдаги гьоркъоб бак1алда. Цинги Аллагьасул
рахъальан абула: «Я алжаналъул агьлу! Даимаб алжан буго нужей ва
хвелги бук1ине гьеч1о. Я жужсах1алъул агьлу, даимаб жужсах1 буго
нужее ва хвелги бук1ине гьеч1о»-абун.

Цоги х1адисалда буго: «Алжаналъул агьлуялда абула: *нуж гьал*
ниг1матазулъ ч1аго рук1ине руго кидаго хвезеги гьеч1о, нуж абадиялъго
г1олохъанал рук1ине руго, кидаго херлъизе гьеч1о. Нуж даимго сахал
рук1изе руго ва унтize гьеч1о. Нужее даимал ниг1матал рук1ине
руго, кидаго гьел ниг1матал т1аса иналда яги гьел цвеларо абун хьул
къот1иги бук1ине гьеч1о»-абун. Ибну Касирица къуч1аблун бицана х1адис.

109. Гьал мушрикаца хъанчазе лагълти
гьаби бат1улаб жо бук1иналда мун
шаклъуге Мух1аммад **صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**; гьез
гьабулеб г1ибадат гьеч1о, жидерго
умумуз гьабулеб бук1араб хъанчие
лагълти гьаби гурел.

فَلَا تَكُنْ فِي مِرْيَةٍ مِّمَّا يَعْْبُدُونَ
إِلَّا كَمَا يَعْْبُدُ آبَاؤُهُمْ مِنْ قَبْلُ وَإِنَّا
لَمَوْفُّوهُمْ نَصِيبَهُمْ غَيْرَ مَنْقُوصٍ ﴿١٩﴾

Щибго г1ила-х1ужа гьеч1еб, жидее мунпаг1ат гьеч1еб жо буго гьез
гьабулеб. Х1акълъунго Дица гьезие гьабизе х1акълъараб жазаъ
гьабизе буго щибго мукъсан гьабич1ого.

Ццересел къавмал гъалаг гъариялъул къиссаби рицун дуг баян гъабуна Аллагъас ﷻ купру-ширкалъул агълуялъе кинаб глазаб гъабурабали. Гъаб дур къавмалъеги гъабила Аллагъас ﷻ гъединаб глазаб, гъез тавбо гъабун, иман лъун дуга нахъ рилъинчӀони.

110. Дица Муса аврагасухъе Таврат къуна. Гъеб Мусал къавм Тавраталда гламал гъабиялъулъ хилиплъана.

Цояз гъелда иман лъуна ва гъелъул хӀукму

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ فَأَخْتَلَفَ فِيهِ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِنْ رَبِّكَ لَفُتِنَ بِهِمْ وَلَا نَهَمُ إِلَّا فِي شَكِّ مِنْهُ مُرِيبٌ ﴿١١٠﴾

къабул гъабуна, цогидаз гъелда иман

лъечӀо ва жидеого дунялалъул магӀишат тӀалаб гъабиялъе сабаблъун сверизабуна. Бокъараб хӀукму босана, бокъараб нахъе рехун гъелъул бакӀалда жидеого данде кколеб цогӀи хӀукму хъвана.

Аллагъасул ﷻ азалияб хӀукму букӀинчӀебани хӀисаб-мизан гъабиги жазаъ гъабиги нахъбахъун тезеян гъабураб, гъеб Мусал къавмалъе жидер гламалалда рекъараб хӀукму гъабизе букӀана. Ва гъел хилиплъарал къокъабазул щибаб цоялъе гъезие гъабизе кколеб жазаъги гъабизе букӀана. ХӀакълъунго Гъаб Маккаялъул агълути Къуръаналда иман лъоларого, гъелда щакдарун, гъабизе жо лъаларого хутӀун руго.

111. ХӀакълъунго муъминзабазул ва

капурзабазул кӀиябго къокъа буго

жидер гламалазе жазаъ гъабичӀого

тун ругел ва ахираталда щибго

щаклъи гъечӀого ва щибго жо гъоркъе течӀого гъезул гламалазе

жазаъ гъабизе буго. ХӀакълъунго Аллагъ жинда лъалев вуго

лагъзадерица гъабулеб гламал.

Загъирго гъабулеб ва балъго гъабулеб, гъитӀинаб букӀа, кӀудияб букӀа.

ЛъикӀаб гламал бугониги, квешаб гламал бугониги.

وَإِنْ كُنَّا لَمَّا اتَّوَفَيْنَاهُمْ رَبُّكَ أَعْمَلَهُمْ إِنَّهُ يَعْمَلُونَ خَيْرٌ ﴿١١١﴾

112. Мун Аллагъасе ﷻ гъабулеб

гӀибадаталъулъ витӀун чӀа МухӀаммад

ﷺ ва дуга Аллагъас ﷻ амру

гъабураб хӀалалъ гъесул диналда халкъ

ахӀе.

Гъелда сабро гъабе ва гъеб амру тӀубаялда даимлъе. Купру-ширк тун

тавбо гъабун дуга нахърилъгъарал муъминзабиги чӀа жидеца

гъабулеб гӀибадаталъулъ битӀараб нухда ва хӀакъаб исламияб

диналда.

فَأَسْتَفِمْ كَمَا أُمِرْتُ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١١٢﴾

Нужеца Аллагъасул ﷻ хӀукмаби хвезаруге, гъабизе тӀадаб,

париэаб жо гьоркьги тоге, гьабизе х1алк1олареб жо гьабизеяниги лъугьунге. Гьесул шарг1иял г1орхьаби ц1уне ва х1арамаб жо гьабуге. Х1акьлъунго Аллагь нужеца гьабулеб г1амал жинда бихьулев вуго. Гьельые жинца жазаь гьабизе бугевги вуго.

113. Нужеца рокьа-хинлъи гьабуге

Аллагьасул حَلَّالُهُ тушбабаздахун: залимал

ва капурал х1акимзабазда бугониги,

гьезул чукьбилъун ругел мунапикъазда

бугониги. Гьезда щибго мугьч1вайги

гьабуге, божилъиги гьабуге.

Гьединаб гьудуллъи ва божилъи нужеца гьабуни, нужги жужах1алъул ц1адаре ккезе руго. Ва гьелдаса нуж хвасар гьарулев щивго чиги вук1ине гьеч1о.

Жив цогояв Аллагь тун нужеца гьудулзабилъун ккурал, вализабилъун ккурал ханзабаз, х1акимзабаз, хьанчаз ва аллагьзабаца нуже кумек гьабизе гьеч1о. Нуж кидого нужер тушманасдасаги бергьине гьеч1о, гьездехун нужер дагьабниги гьудуллъи бугони.

Къурт1убияс абуна: гьаб аяталда жаниб т1орит1ел буго ва амруги буго г1асияб, пасикъаб агьлу рик1клад гьабизе ккеялда, купру-ширкалъул агьлу рихизе ккеялдаги. Гьеб квешаб агьлуялъулгун гьудуллъи ва гьалмагьлъи гьаби купру буго: гьеб гьудуллъи бук1унаро рокьа-хинлъи гьеч1они, купру бокьиги купру буго. Хасго дин г1одобег1ан гьабулеб х1алалъ квешаб къавмалдехун гьудуллъи гьабизе бегьуларо.

Залимав чиясул зулмуялдаса нильго ц1унизе г1оло гьесдехун загьиралда гьалмагьлъи гьаби, гьесдаса рак1 рик1клад бугони, шарг1алъул рухса буго (изно буго) чара гьеч1еб, рес къот1араб заманаялъ.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварас бичараб машгьаруб х1адисалда буго: «Г1адамазул бищунго квешав чи вуго жиндир квешлъиялдасаги х1инкьун г1адамаз жив к1одо гьавулев чи»- абун.

114. Дуца какалги рай Мух1аммад

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, х1укьукьал т1убан ва арканал-

шурут1ал камил гьарун, радал-бакъанида

ва сардил г1ужазульги.

Щуябго паризаяб как бай абураб маг1на

буго гьаб аяталъул. Хит1аб Аллагьасул свалат салам лъеяв аварасде бугониги, аяталъул х1укму кинабго умматалъе г1аммаб буго. Цо г1алимзабаца абуна гьаб аят миг1ражалда ун паризаял какал т1ад лъелелде решт1араб буго абун.

وَلَا تَرْكَبُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَمَا تَمْسِكُمْ

النَّارَ وَمَا لَكُم مِّن دُونِ اللَّهِ مِّن

أَوْلِيَاءَ ثَمَّ لَا تُنصِرُونَ ﴿١١٣﴾

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَرُفْعَانِ

أَيْلَ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ

ذَلِكَ ذِكْرِي لِلذَّكِرِينَ ﴿١١٤﴾

ХІакълъунго инсанас гьарурал лъикІал гІамалаз, кьойил шуго как бай, рамазан моцІалъ кІал ккевей ва цогидалги гІамалаз. Гьев инсанасул гІисинал мунагІал чурула. Гьаб дуда гьабураб амру вагІза-насихІт ва тІоритІелги буго хІакъаб жо лъазе бокъарал гІадамазе.

Гьаб нахъе ккараб, пасалги цІикІараб заманаялъ ругел муъминзабазе рекІел гьей ва ракІ гІодобе биччай буго гьаб (114) абилеб аяталда жаниб. ХІарамаб жоги гІемерлъараб, руччабиги квешлъараб, жидер черхги щебе лъун шайтІаналда нахърильлъун, гьеб шайтІаналъул кумекчагІильун гьел руччаби хьвадараб мехаль, инсанасул бер ва кІал мунагІалда ккечІого хутІулеб гьечІо. Гьесул рекІельги жинда гьукъизе кІоларел хиялал реххулел руго, гьесул напсалги жиндир тІабигІияб, инсанасул ихтияралда гьечІеб багъари гьабулеб буго.

Гьадинал умурал тІаде рачІараб мехаль жиндаса кІалалъулниги, бералъулниги, квералъулниги хатІаълги ккарав муъминчи гьеб хатІаалда цІакъ хехго рекІекълъула ва гьес жив хвасарлъизе, тавбо гьабизе нух балагъула. Гьеб нух бицун буго ТІадегІанав Аллагъас гьаб аяталда жаниб ва жинца абулеб буго: «Инсанасул лъикІаб гІамалаль квешаб гІамал тІаса инабула» абун.

Гьаб аят рештІинабиялъе сабаб бицун, жинда Аллагъ разилъаяв ИбнумасгІудица абун: *«Цо чи вачІана Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе ва гьес абун: «Я расулаллагъи! Дун шагъаралъул рикІІадаб рагІалда вукІадо цо чІужу гІадалдаса дие лазат цвана дун гьелдаги хъатІичІого. Дун дуда цеве чІун вуго дуца Аллагъасул хІукмуялдалъун дие хІукму гьабизе»-абун. Жинда Аллагъ разилъаяв ГІумар асхІабас абун: «Аллагъас ﷻ вахчун тун вукІун вуго мун, дуцаги мунго вахчун вукІарав ани лъикІаб букІана дуе»-абун. Ай тавбоги гьабун тун букІараб ани гьеб мунагъ загъир гьабичІого абун. ХІадис имам Муслимица бицана.*

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гьев чиясе жаваб кьечІо, ва гьев нахъе ун хадуб ТІадегІанав Аллагъас гьаб аят рештІинабуна. Хадув чиги витІун Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гьев чи нахъе вуссиनावуна ва гьесие гьаб аятги цІалана.

Жинда Аллагъ разилъаял Муслимица ва Бухарияс бицараб хІадисалдада буго: жинда Аллагъ разилъаяв амирул муъминнина ГІусман асхІабасдаса бицана: *«Гьев ГІусман асхІабас какие чурана Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас чурулеб букІараб хІалаль, ва гьес абун: «Дида Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг какие чурулев вихъана гьаб дица чурараб хІалаль ва хадуб жинцаги абун:*

гъаб х1алалъ какие чурарав чи, цинги жинца к1иго ракаг1ат какги барав рек1елъ хъулухъ гъеч1ел пикраби риччач1ого, гъев чиясул церехун гъарурал мунагъал чурила»- абун.

Жинда Аллагъ разилъаяв имам Ах1мадица бицараб х1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас абун:

«Т1адег1анав Аллагъас нужеда гъоркъор т1абиг1ат-г1амалги бикъун буго, ризкъи бикъун бугеб х1алалъ. Аллагъас ﷻ гъаб дунял къола жиндие вокъарав чиясеги, вокъич1ев чиясеги, ва амма Аллагъас ﷻ дин къоларо (иманалда т1овит1уларо) жиндие вокъарав чи гурони. Аллагъас ﷻ жиндие дин къурав чи гъесие вокъарав чи вуго. Дун дир напс жиндир кодоб бугеб Аллагъасул ц1аралдалъун гъедулев вуго: жиндир рак1ги мац1ги Аллагъасе ﷻ мут1иг1лъич1ев чи бусурманчи гъеч1о. Жиндир квеш1иялдаса мадугъал аманалда (божиялда) гъеч1ев чи жинца иман лъуравги гъеч1о, инсанас х1арамаб боц1и данде гъабун гъеб напакъаде ва лъик1аб нухалда къуна абун гъесие баракат бахунаро. Гъеб садакъаде къуни Аллагъас ﷻ къабулги гъабуларо. Жинца гъеб х1арамаб боц1и жив хун хадуб тараб мехалъ жиндие жуужах1 боркъиялъе сабаблъун гурони гъеб батуларо. Т1адег1анав Аллагъас цо квешаб г1амалалдалъун цоги квешаб г1амалалъул мунагъ чуруларо. Квеш1иялъул мунагъ лъик1аб г1амалалъул кириялъ т1аса инабула. Хъубаб, чорокаб жоялдалъун хъублъи бац1ад гъабуларо»- абун.

Жинда Аллагъ разилъаяв Абузаридаса бицараб х1адисалда буго. Жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас абун: «Мун Аллагъасдаса х1инкъа кив вугониги. Цо квеш1и гъабураб мехалъ гъелда хадуб лъик1аб г1амал гъабе, лъик1аб г1амалалъ гъеб квеш1и т1аса инабула. Дуца г1адамазулгун бищунго лъик1аб т1абиг1ат- г1амал хъвадизабе»- абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Цо лъик1ал чаг1азул хабаралъульги буго: к1иго гъалмагъ нухда унаго гъезда аск1оса ана жинда т1ад пихъил гъагъал лъураб х1айван. Гъав к1иясулго цояс гъеб гъагъиниб квер бегъун, гъениса босун пихъ жиндир кисиниб лъуна. Жинца гъеб пихъалъул бет1ергъанасдаса бальго, гъесдаса х1алаллъиги т1алаб гъабич1о. Дагъалги хъвадун церехун унаго гъезда данде ккана цо пакъирав чи, жинца садакъа гъарулев. Дов гъалмагъас кисиниса къват1ибги бахъун жинца изну гъеч1ого босараб пихъ къуна гъев пакъирав чиясе. Гъеб ишалъ г1ажаиблъизе гъавурав гъалмагъас абун: «Дида дуца гъабураб иш бич1ич1ич1о! Цин дуца изну гъеч1ого чияр пихъги босун х1арамаб жо гъабуна, гъанже гъеб х1арамаб нухда босараб жо садакъаялъеги къуна» абун.

Дос абун: «Дуда раг1ич1ищ лъик1аб г1амалалъ квеш1и т1аса

инабула абун: дица изно гьечлого босараб жо пакъирчиясе кьураб мехалъ дида тIад мунагъ хутIуларо» абун. Цинги гьалмагъас абун: «Вай дуда Аллагъ гурхIаяв! Дуда лъаларищ Аллагъ جَلَّالُهُ вацIадав вукIин, гьес бацIадаб жо гурони кьабул гьабулареблгьи. ХIарамаб боцIи кьун садакьа лъугьунаро. Бокьун мунагъ гьабизеги бегьуларо, гьеб хадуб тавбо гьабун, лъикIаб гIамал гьабун тIаса ине гьабила абун. ЛъикIаб гIамалалъ тIаса инабулеб квешлгьи буго хатIаьлгьун, кIочон, гьапуллгьун, шайтIаналъ, гьава-напсалъ гуккун ккараб мунагъ» абун.

115. Дуца саброги гьабе МухIаммад وَأَصْبِرْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿١١٥﴾, гьел мушриказдас дуде щолеб кьварилгьилад. ХIакьлгьунго Аллагъ жидеца иманлгьун лъикIаб гIамал гьабулел гIадамазе квербакьи гьабулев вуго ва жинца гьезул ажро мукъсан гьабуларев, гьезул гIамал гIадада хвезабуларевги вуго.

116. Нужедаса цере рукIарал فَلَوْلَكَانَ مِنَ الْفُرُونَ مِنْ قَبْلِكَ أُولُوا بَقِيَّةِ بَنِيهِمْ عَنْ الْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّنْ آمَنَّا مِنْهُمْ وَأَتَعَ الْذِّبِرَ ظَلَمُوا مَا أَتَوْا فِيهِ وَكَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿١١٦﴾ умматазда гьоркьор рукIаралани жидер гIакьлоги бугел, гIилмуги бугел, Аллагъас جَلَّالُهُ хира гьарурал, жидеца ракъалда пасалгьи гьабиялдас нахьчIвалел гIадамал;- Гьел гIадамал рукIинчIо ва гьел умматал дица гьалаг гьаруна, дица хвасар гьарурал, дагьалго гIадамал хутIизегIан. Гьел рукIана аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ва гьезда нахьрилгьларал муъминзаби. Жидеца напсазе купру-ширкалдалгьун зулму гьабурал гIадамал нахьрилгьлгьана дунялалгьул боцIи-мал бокьиялда, чорхое бокьараб жо гьабун гьава напсалгьул ва шайтIаналгьул мурад тIубаялда. Ва гьел гIадамал рукIана жал мунагъазда ва гIасилгьаби гьариялда тIадчIарал.

117. Дур БетIергьан Аллагъасул гIадат وَمَا كَانَ رَبُّكَ لِيُهِلِكَ الْفَرَى يُظْلِمِ وَأَهْلُهَا مُصْبِحُونَ ﴿١١٧﴾ гьечIо МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жинца росабазул ва шагьаразул агьло гьалаг гьабулеб, гьел гIадамал лъикIалги рукIун. Аллагъас جَلَّالُهُ зулму гьабуларо ва жал гьалаг гьарулел гIадамал рукIуна капураб, зулму ва пасалгьи гьабулеб кьавм.

118. ТIадегIанав Аллагъасе бокьарабани وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَجَعَلَ النَّاسَ أُمَّةً وَاحِدَةً وَلَا يَزَالُونَ مُخْتَلِفِينَ ﴿١١٨﴾ гьес киналго гIадамал гьарилаан цохIо иман лгьураб умматлгьун. Жал исламияб диналда тIоритIарал ва

Аллагъ разиял г1адамалтун. Кинниги, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир лагъзал тун руго жидеца т1аса бищараб г1амал гъабизе ва гъел х1ал гъабун иман лъеялда рачун гъеч1о. Гъадин бугелтун гъел г1адамал кидаго хилиплтун рук1уна ва цоял иман лъурал цоял капурал рук1уна. Гъелдаги т1ад бат1и-бат1ияб, бат1улаб дин гъабулел рук1ула, ахираталда жидеи щибго мунпаг1ат гъеч1ел гъел диназул: ягъудиял, насраниял, мажусал ва цогиги г1емер бат1ибат1иял къокъаби.

119. Дур Аллагъ жидеда гурх1арал муъминзаби руго бит1араб диналда ч1арал, жал хилиплтуларел г1адамал.

إِلَّا مَنْ رَّحِمَ رَبُّكَ وَلَئِنَّكَ خَلَقَهُمْ وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١١٩﴾

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ г1адамал рижун, гъаб дуниялалда хъвадизе жал теялтун х1икматги гъеб буго:

жидеи бокъараб жоялда хъвадизе риччай, х1ал гъабун цо диналда ч1ч1езе гъарич1о. Ахираталда цо къокъа алжаналда ине ва цоги къокъа жужах1алдаги ине. Гъеб жужах1алда унеб къокъа ц1акъ к1удияб буго. Гъедин бугелтун Аллагъасги جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго: Дур Бет1ергъанас гъабун т1убан бугеб х1укму-къадар ва къот1и буго: жинца жужах1 ц1езабилин абун киналниги г1адамазулги жундузулги капурзаби жанир рехун.

120. Дица дуда рицарал гъал киналго къыссаби руго Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, ццересел аварагабазул عَلَيْهِمُ السَّلَام ва гъезул умматазул къыссаби. Гъел рицун дур рак1 паряхат гъабизе.

وَكَلَّا نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِ الرُّسُلِ مَا نَشِئْتُ بِهِ فُؤَادَكَ وَجَاءَكَ فِي هَذِهِ الْحَقُّ وَمَوْعِظَةٌ وَذِكْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿١٢٠﴾

Гъел аварагабазда عَلَيْهِمُ السَّلَام Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ диналда жидер къавмал ах1улаго швараб зах1малт1и дуда лъараб мехалъ, гъез гъабураб саброги лъараб мехалъ, мунги гъезда нахъвилът1ине ва дуда данде гъабулеб мушриказул тушманл1и цо дуге гъабураб жо гъеч1ебл1и лъан, дуца гъелда саброги гъабизе.

Ва духъе бач1ана гъал къыссабазда жаниб бугеб х1акъаб хабарги, жинда жаниб бат1улаб ва гъересияб жо гъеч1еб. Гъезда жаниб дур умматалъе ваг1заги буго муъминзабазе пикру гъабизе ва г1ибрат босизе насих1атги буго.

121. Жидеца иманги лъоларел дуда нахъги рильлтуларел мушриказда дуца абе Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Нужеца г1амал гъабеха нужерго нухда ч1ч1ун.

وَقُلْ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ أَعْمَلُوا عَلَى مَكَاتِبِكُمْ إِنَّا عَامِلُونَ ﴿١٢١﴾

Купру-ширк гъабун. Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ г1асилтун, ракъалда т1ад

зулму ва пасалъи гьабун.

Нижги нижер исламияб диналда ч1ч1ун, Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ амруялда нахърийлъун г1амал гьабулел руго.

122. Нужги балагьун ч1а шиб къодай нужеда وَأَنْتَظِرُوا إِنَّا مُنْتَظِرُونَ ١٢٢ бихъула абун ва нижги балагьарал руго гьеб г1азаб кидай нужеда швела»-абун. Цоги маг1на буго: нижее кколеб жоялда нуж ралагьун ч1а, нужее кколеб жоялда нижги балагьун ч1ун руго абун.

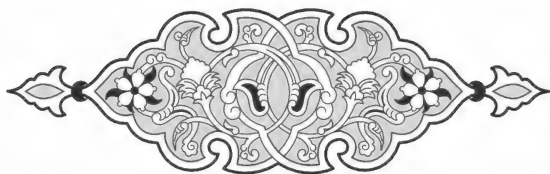
123. Т1адег1анав Аллагьасе буго зобал-ракьалда жаниб бугеб бальгояб (гьаибаб) жоялъул лъай ва ихтияр.

وَاللَّهُ غَيْبُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِلَيْهِ يُرْجَعُ الْأُمُورُ كُلُّهَا فاعْبُدْهُ وَتَوَكَّلْ عَلَيْهِ وَمَا رَبُّكَ

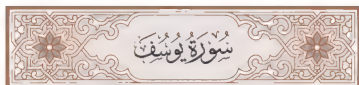
(Гьаибаб жо абула: щебе араб яги нахъе бач1унеб жоялда, жиб рик1ладаб, жиб лъалареб жоялдаги). Кинабго жоялъул амру ва х1укму Аллагьасде يَغْفِلُ عَمَّا تَعْمَلُونَ ١٢٣ جَلَّ جَلَالُهُ буссунеб буго. Нужеца лагьлъи гьабе гьев Аллагьасе وَصَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва нуж гьесдаса х1инкъа. Нужеца таваккалги т1аме жив цогояв Аллагьасда. Ва дур Бет1ергьан Аллагь гьеч1о Мух1аммад وَصَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, нужеца гьабулел г1амал жинда лъаларев, гьелдаса жив гьапулав.

Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ тавфикьалдалъун сурату Гьудалъул тафсир ва таржама хъван т1убана.

Кинабго рецц ва шукру Т1адег1анав Аллагьасе буго.

12. Сурагу Юсуф

Маккаялда рецитинабураб, жинда жаниб нусиялда аниџила цо аят бугеб.

Гѡаб сурасталда жаниб биџунго кІудияб бакІ кколеб буго ЯгІкѡубил вас Юсуф аварасул кѡисаялъ. Сурат рецитинабуна гѡев Юсуфиде данде чІварал гІемерал кѡварилѡаби риџун, гѡезда Юсуфиѡа гѡабураб саброги биџун, гѡелдаџун МухІаммад аварасул ﷺ ракІ гѡезабизе ва гѡев авараг ﷺ ракІ гІодобе биччан, паракѡаџун вукІизе.

Аллагѡасул свалат салам лѡеяв Юсуф аварасулдаги ﷺ гІемер кѡварилѡаби рихѡана, гѡев гѡитІинго вугеб кѡоялдаса байбихѡун. Жиндирго ваѡаз гѡуялда жаниве рехана, хадув лагѡ гІадин гѡев цо нухлуазе вичана. Мисрияџул гІазизиѡа (хІакимас) вичун восун гѡесул рукѡов вукІаго гѡесул чІужуяџул хІиллаялдаџун туснахѡ гѡавун гІемераб заман гѡенибги бана. Хѡизаналда жаниб цо лѡимер цогидаб лѡимералдаса цикІун бокѡараб мехалѡ гѡелдаџун цогидал лѡималазул рекІелѡ хІалхѡублѡи лѡугѡулеб букІиналда ва гѡелда тІад цІакѡ батІи-батІиял асарал раѡІине бегѡиялда кантІизарулел руго Юсуф аварасул ﷺ кѡисаялъ.

Гѡаб сурасталџул цІакѡ берѡинаб, хІеренаб, тамахаб маѡІ буго ва цІалун цІалгІунареб пасихІаб ва ракІ тамах гѡабулеб хабарги буго. Инсанасде раѡІунел киналго хІалал риџун руго ва гѡел хІалал цІалулеб мехалѡ цІалулев чиясда жиндаго гѡеб кинабго бихѡулеб ва рагІулеб бугеб гІадаб асар лѡугѡуна. Гѡениб жаниб гурхІел-рахІмуги буго, ракІкѡварилѡи-паѡманлѡиги буго, рекІелгѡей-роххелги буго, рокѡа-хинлѡи ва напсалџул кѡасдал-аниѡалги руго.

Халид ибну МагІданиѡа абун: «Сурагу Юсуф ва сурагу Марѡям буго алжасаналџул агѡуяџ гѡиб цІалун ва жинда гІенеккун лазат босулеб нигІмат» – абун. ПатІаѡ абулев гІалимасги абун: «Гѡаб сурагу Юсуф цІалулеб жинда рагІарав чиясул паѡманлѡи тІаса уна» - абун. ПадегІанав Аллагѡас жинѡагоги абулеб буго: «Диѡа дуе биѡине буго биџунго берѡинаб кѡиса» - абун.

Цогидал аварагѡабазул ﷺ кѡисаби чанго сурасталда такрар гѡарун риѡана. Гѡеб буго Кѡурѡан жинѡа гІажиз гѡарулеб Аллагѡасул ﷻ калам букІиналда тІоритІел гѡабиялѡе, гѡелџул пасихІлѡи ва гѡварилѡи бихѡизабиялѡе бугеб. Гѡаб кѡиса цохІо нухалѡ биѡана ва

гъединги Аллагъас عَلَيْهِ السَّلَامُ баян гъабуна жиндир каламалгул камилли, гъелда къец гъабун чи бергъунаребли.

Гъаб сурат рецтлинабуна (сурату гъудалда) хадуб. Гъеб заманги буклана Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг бицунго захIматаб ва ракI къваридаб хIалалъ вугеб. Гъесул лъималазул эбел ва гъесие гIемер квербакъарай, гъесие йокъулей чIужу Хадижат хвараб сон буклана гъеб. Гъединго гъеб соналъ хвана Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг цIунун, гъесул рахъккун къурайшиял хIинкъизарун вукIарав гъесул инсул вац АбулIалибги. Къурайшияз бетIер эхеде борхараб, аварагасе عَلَيْهِ السَّلَامُ хIилла-макру гъабизе гъел ургъулеб заман буклана. Гъаб хIалалда авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ вукIаго гъесда суратул Гъуд ва суратул Юсуф рецтлинабуна Аллагъас عَلَيْهِ السَّلَامُ: цогидал аварагзабаздаги عَلَيْهِ السَّلَامُ бихъана къварилги Аллагъасул عَلَيْهِ السَّلَامُ рисалат халкъалгъухъе цвезабулаго, гъезги сабру гъабуна, дуцаги сабру гъабе абураб магIнаялда, аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ ракI хIалхъезабизе.

Сураталда жаниб аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ бичIчIизабулеб буго кинабго къварилгиялда хадуб гIатIилги букIунеблги, кинабго пацманлгиялда хадуб роххел букIунеблгиги, загIиплги, хIалдагългиялда хадуб къуватги бергенлгиги букIунеблги. Сабру гъабурав чи вахунеб тIадегIанаб макъам баян гъабун, туснахъалда жаниве реххун, жив кIочон тун вукIарав Юсуф Мисриялгул гIазизлгун ккей бицун буго. Аллагъасул диналъе гIоло, Аллагъ عَلَيْهِ السَّلَامُ цо гъавун, гъесул гIазабаздаса хIинкъун хIарамаб, къабихIаб жо тараб мехалъ, дунялалдаго инсан тIадегIанлгулеб куцги баян гъабун буго. Муъминзабазе цIакъ гIемераб вагIза ва гIибрат буго гъаб сураталда жаниб.

Сураталгул бицун кIвар бугеб масъала бугин абизе бегъула инсанасул вацIцIалги, гъес жиндир къадру цIуни, гъесул хиянат гъечIолги букIине ккей баян гъаби ва гъединав инсан Аллагъас عَلَيْهِ السَّلَامُ тIадегIан гъавун, халкъалдаса тIокI гъавун дунялалда кIодо гъавулеблгиги баян гъаби. Гъесие ахираталда абадиял нигIматал рукIинги цибго щаклги гъечIеб амру буго.

Хасго Аллагъасул диналда халкъ ахIулел, гъезда битIараб нух бихъизабулел дагIватчагIазе мунпагIат бугеб, гъезцогидал муъминзабазе бицине ва лъазабизе мустахIикъаб хабарги буго гъаб сураталгул.

Аллагъас عَلَيْهِ السَّلَامُ тавтикъ къеги лъикIаб жоялда гIенеккизе ва гъелгул вагIза босизе. Дурго цIоб-рахIматалдалгун дуца ниж мун разиял гIамал гъабизе тIае, БетIергъан Аллагъ!

*Жив гурхIулев, гурхIел гIамав
Аллагъасул цIаралдалъун.*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Алиф Лам Ра, гьал хIурупазул магIна ва гьездалъун бугеб мурад TIадегIанав Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ лъала.

Жидедаса Къуръан данде гьабурал хIарпаздаса руго гьел. Гьеб Къуръан жинца инсан гIажиз гьавулеб, жинда релъараб жо лъидаго гьабизе kIвечIеб букIиналда ишараги буго. Гьал дуда рещтIинарурал аятаI руго, МухIаммад, жинца гIажиз гьарулеб, жиндир магIна гьваридаб, мацI пасихIаб Къуръаналъул аятаI. Жинда жаниб батIулаб жо гьечIеб, жиндир хIукмаби баянаб, жиндир хабарги ритIухъаб.

2. ХIакълъунго Дица гьаб Къуръан рещтIинабуна гIараб мацIалда إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ цIалулеб тIехълъун, гIараб хIарпаз жиб хъвараблъунги, нужеда бичIчIине гьаб калам инсанас данде гьабураб жо гьечIеблъи.

Жинца гIадамал гIажиз гьарулеб калам гьаб букIин лъараб мехалъ, гьаб каламалъул бетIергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вукIинги лъазе ва гьесда иманги лъезе.

Ибнукасирица абуна: гIараб мацI буго бишун пасихIаб, жиндир магIна лъикI баянаб, гьелдалъун бицараб жо раkIалда чIолеб. Гьедин бугелъул киналго тIахъазул бишун хирияб Къуръан рещтIинабуна бишун хирияб мацIалда, бишунго хирияв аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ва бишунго хирияб раkъалда – Маккаялда. Гьеб тIехъ босун вачIарав расул – Жабраилги вукIана бишунго хирияв малаик. Къуръан рещтIинабиги байбихъана хирияб Рамазан моцIалъ. Уммат жинда хIажалъулеб кинабго жо баян гьабун, бишун тIубазеги гьабун, гьелъул хIакъалъуль аятги рещтIинабуна: «Жакъа нужеэ дица дин камил гьабун» - абун.

Гьаб хадуб бугеб аят рещтIинабиялъе сабаб бишун, ИбнугIаббасица رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ абуна: хириял асхIабзабаца Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда абуна: «Я расулаллагъ! Дуца нижеэ цо къиса бицинарищ?» - абун. Цинги TIадегIанав Аллагъас гьаб аят рещтIинабуна ва жинца абуна:

3. Дица дуда бицина, МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, къиссабазул бишунго берцинаб къисса, дуда гьаб Къуръанги вахIю гьабун бугелъул. Гьалде ццеве мунги вукIана, МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуда

نَحْنُ نَقُصُّ عَلَيْكَ أَحْسَنَ الْقَصَصِ بِمَا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ هَذِهِ الْقُرْآنُ وَإِنْ كُنْتَ مِنْ قَبْلِهِ لَمِنَ الْغَافِلِينَ

гъабги, цогидал аварагабазул عَلَيْهِ السَّلَام къиссабиги лъаларевлъун, гъезул пикру гъабуларев ва гъезда х1ажат гъеч1ев.

Аллагъас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мун кинабго г1аламалъул авараглъун гъавидал, дур динги киналго динал хвезарулеб бугелъул, гъаб хирияб Къуръанги ахир къиямасеб къо ч1езег1ан кинабго иман лъураб исламияб агълуялъул шарг1 бугелъул, гъалда жанир рицун руго умматалъе г1ибратлъун, дуе рек1елгъейлъун, ццересел аварагабазул عَلَيْهِ السَّلَام ва гъезул умматазул къиссаби.

4. Дуца дур асх1абзабазе бице,
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Юсуф аварагасул
къисса. Юсуфица عَلَيْهِ السَّلَام жиндир эмен
Яг1къубида عَلَيْهِ السَّلَام абураб г1уж бице:

إِذْ قَالَ يُوسُفُ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ إِنِّي رَأَيْتُ
أَحَدَ عَشَرَ كَوْكَبًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ
رَأَيْتُهُمْ لِي سَاجِدِينَ ﴿٤﴾

«Я дир эмен! Дида г1ажайаб макъу бихъана. Дида бихъана анци1ла цо гвангъараб, канч1аб ц1ваялъ дида цебе сужда гъабулеблъун. Гъединго бакъги моц1ги бихъана дие сужда гъабулеблъун» - абун.

Ибнуг1аббасица رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ абун: «Аварагабазул عَلَيْهِ السَّلَام макъу Аллагъасул вах1юялдагъун бук1уна» - абун. Гъаб макъу бихъулеб мехалъ Юсуфил анци1ла к1иго сон бук1ана. Гъев жеги авараг вук1инч1елъул, гъесул макъуялда карамат абула. Анци1ла цо ц1ваялъе маг1на гъабуна Юсуфил анци1ла цо вац вуго абун. Бакъги моц1ги Юсуфил عَلَيْهِ السَّلَام эбел-эмен руго абун. Юсуф аварагасда عَلَيْهِ السَّلَام гъеб макъу бихъаралдаса хадуб гъевги, гъесул вацал ва эбел-эмен Мисриялда данделъизег1ан гъоркъоб ана к1икъого сон. Ай к1икъого соналдаса хадуб т1убана Юсуфида бихъараб макъу.

Юсуф عَلَيْهِ السَّلَام аварагасул х1акъальулъ Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун: «Гъев вуго жив хирияв, жив хириясул вас, гъевги жив хириясул вас»-абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана. Ай Ибрагъим аварагасул вас Исх1акъил вас Яг1къубил вас Юсуф вуго гъев. Г1ибранияв, Канг1анияв, гъанжеялдаса 3700 сональ ццере Шамалъул ракъалда жал рук1арал.

5. Инсуца Юсуфида عَلَيْهِ السَّلَام абун: «Я дир
вас, дуца гъеб макъу дур вацазда бицунге.
Гъез дуе цо макру гъабизе бегъула ва
мун гъалаг гъавизе х1илла ургъизеги
бегъула. Х1акълъунго шайт1ан инсанасул
загъираб, х1акъаб тушман буго.

قَالَ يَبْنَى لَا تَقْصُصْ رُءْيَاكَ عَلَى إِخْوَتِكَ
فَيَكِيدُوا لَكَ كَيْدًا إِنَّ الشَّيْطَانَ لِلْإِنْسَانِ
عَدُوٌّ مُّبِينٌ ﴿٥﴾

Гъель шиб нух балагъунги инсанасе зарал гъабич1ого толаро.

Яг1къуб аварагасда عَلَيْهِ السَّلَام бич1ч1ана Юсуфида عَلَيْهِ السَّلَام бихъараб макъу

гьесие Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан къадру кӀодолъи ва аварагъти кьеялда ишара букӀин. Гьесие гӀелму кьун, бечелъи кьун жив дунялалдаги ахираталдаги Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ хира гъавизе вукӀиналда ишара букӀинги. Вацазда гьеб макъу бицани, гьездаги макъуялъул магӀна бичӀчӀун, гьез Юсуфида عَلَيْهِ السَّلَامُ хӀалхъублти гъабизе бегъила абун абун ЯгӀкъубица гьеб макъу вацазда бицунге абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун: «Нужеда макъиль бихъараб мехаль жиндие бокъулеб, лъикӀлаб жо, жинца гьеб бице жиндир божарал гӀадамазда. Кवेशаб жо макъиль бихъараб мехаль жив цоги хъибилалда сверун вега, АгӀзубиллагъи минащайтӀани ражимги абе, квегӀисан лъабго нухаль хӀацӀуги туй. Гьеб макъу лъидаго бицунге. Цинги гьесие гьеб макъуялъул зарал букӀине гьечӀо» - абун. Ибну Касирица хӀадис кьучӀаблӀун бицана.

Хадубги Юсуфида ЯгӀкъубица абун:

6. Дуда гъаб макъу бихъараб гӀадин Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ мун тӀаса вищизе вуго аварагъти кьеялъе, гьединго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дуда лъазабизе буго макъуялъул магӀна бичӀчӀулеб гӀелму. Цоги магӀна гъабун: Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ

وَكَذَٰلِكَ يَجْتَبِيكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ
ءَالٍ يَعْفُوكَ كَمَا أَتَمَّهَا عَلَىٰ أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ
إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٢﴾

дуда лъазабила ццересел умматазул

къиссаби, гьезул тӀахъазда хъвараб гӀелму ва хӀакъаб жо босизе кӀолеб гӀакъдуги кьела, Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо вукӀиналъе далил бачун гӀадамал мукӀур гъарулеб хӀужжаги кьела. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир нигӀмат тӀубазабизе буго дуеги ва дур эмен ЯгӀкъубил лъимал-хъизамазеге, гьезул наслуялъеге. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб нигӀмат тӀубазабураб гӀадин дур ццересел умумузе Ибрагъимие ва ИсхӀакъие.

ТӀадегӀланав Аллагъас нильлъер умумул гъаруна аварагабилӀун, халкъ диналде ахӀулел расулалӀун. Гьеб цӀакъ кӀудияб нигӀмат буго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие рокъаразе ва жинца тӀаса рищаразе гурони жиб къолареб. Гьединго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ мун ва дур хадусел лъималги гъаризе руго аварагабилӀун.

ХӀакълӀунго дур БетӀергъан Аллагъ жинда лъалев вуго аварагъти лъихъе кьелеблти ва жиндир халкъялъул тадбир гъабиялъул цӀакъ гӀадлу битӀарав хӀакимги вуго. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ гӀелму лъай жиндие щибго гӀорхъи гьечӀлеб буго, Аллагъасул гӀамал-пишаги жинда жаниб маслахӀат ва хӀикмат бугеб буго. Жиндир лагъзадерил щивав чи щиб ишалъе бегъулевлти лъан гъабула Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гьеб

халкъалъул табдир.

7. ХІакълъунго гъав Юсуфил ва гъесул ﴿لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ آيَاتٌ لِّلسَّالِّينَ﴾
 вацазул къиссаялъул гІемер мунпагІат
 буго ва вагІза-насихІат, гІакълъо буго,
 гъезул хабар лъазе бокъун, гъелдаса
 бицен гъабулел ва гъелда гІенеккулел гІадамазе.

Хирияб Къуръаналъул киналго къиссаби руго жидеда жаниб вагІза-насихІат ва гІибрат бугел. ГІадегІанав Аллагъас мунпагІат гъечІеб жо гъабулари ва бицунаро. Амма Юсуф عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагасулги гъесул вацазулги къисса буго пикру гъабулел, жо бичІІулел гІадамазе гІемер батІи-батІияб гІакълъу ва магІна жинда жаниб бугеб.

8. Юсуфил вацаз абун: «Валлагъи, إِذْ قَالُوا لِيُوسُفُ وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْنَا مِمَّا
 гъав Юсуфги عَلَيْهِ السَّلَامُ гъасул эбел وَنَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّ آبَانَا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٨﴾
 цадахъав вац Бинияминги гІемер
 вокъулев вуго нильгьер эмен
 ЯгІкъубие. Нильгьер руго гъездаса кІудиял, чорхол къуватги
 бугел, бокъараб жо гъабизеги кІолел ва инсуе мунпагІат бугел
 гІолохъабазул жамагІат».

АнцІго вац вукІана гъел эбел-эмен цадахъал. Юсуфил ва Бинияминил эбел батІияй йикІана ва гъав кІиявго бищунго гъитІиналги рукІана. Эбел-инсул ракІ гурхІел-рахІму бугеб жо бугелъул, гІадатлъун бугеб жо буго гъезие гъитІинал лъимал цІикІІун рокъулеблъи ва гъездехун бербалагъи гІемер букІунеблъиги. Цогідаб рахъалъан эбел-инсуе лъимал киналго цохІо хІалалъ рокъула ва цониги лъимер «гъаб лъимер дие хІажат гъечІо» - абун рокъоса къватІибе гъолеб, гІарцухъ бичулеб, яги гъадинго цогідазе къолеб букІунаро.

Гъединго лъимал кигІан гІемер ругониги, яги цо-кІиги гурони гъечІониги, гъездехун бугеб рокъиги батІияб букІунаро: щибаб лъимер хасаб рухІ ва напс бугелъул, гъеб щибалье хасаб хасият, гІабигІат-гІамал букІуна ва гъелдалъун Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ эбел-инсул рекІель гъел лъимал рокъи бижун буго.

Муъминчи гъапулгъизе бегъулареб бакІ буго: Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилги гІалаб гъабулев, гъев вокъулев ва гъесда тавакал гІамун ва мугъчІван вукІунев чиясе цохІо лъимер бугониги, кигІан гІемер ругониги гъел дуњялалъул рокъор дагъабго заманаялъе рекІелгъеялъе ругел руго, цогідаб боцІи-малалда релъун. Гъел лъимал къурав Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ кІола гъел цохІо къоялъ нахъе рачинеги. Гъадин бугелъул гІемер лъимал руго абун гъездаса чІухІун вукІин, яги гъезда мугъчІван вукІин гІакъилав, иман камилав чиясул гІамал гъечІо.

Юсуфил вацаз хадубги абуна: «ХІакълъунго, нильлъер эмен цІакълъ мекълъ ккарав вуго Юсуфги Биняминги гІемер рокълъялдалъун».

9. **Нужеца гъав Юсуф чІвай, яги гъев цо рикІкладаб ракъалде швезаве. Цинги эмен нужеде вуссине вуго ва гъесие нуж рокълъзе руго.**

أَقْبَلُوا يُوسُفَ وَأَظْهِرْهُ أَرْضًا يَخْتَلُ
لَكُمْ وَجْهَ آيِكُمْ وَتَكُونُوا مِنْ بَعْدِهِ
قَوْمًا صَالِحِينَ ﴿٩﴾

Гъев Юсуф цеве вукладго гъесда цоги чи вихъулев гъечІо ва гъев вокълъял инсуда нильлъ кІочон тун руго. **Юсуф чІван худуб, яги гъев рикІкладаб бакІалде швезавун хадуб нужеца тавбу гъабила ва нуж лъикІал чагІильгунги рукІина.**

Бокълун Аллагълъасда جَلَّ جَلَّالُهُ гІасильгъе ва хІарамаб, квешаб иш гъабизе, хадуб тавбу гъабизе къасд гъабуна гъел вацаз. Гъаб буго шаргІалда цІакълъго хІарам гъабураб пиша. ШайтІаналда ва жидерго гъаванпсалда гІенеккун рукІиналъул, Аллагълъ جَلَّ جَلَّالُهُ кІочон вукІиналъул гІаламат буго гъеб. Гъаб аяталда жаниб ва хадусеб аяталда абулеб буго: «Нужеца, нуж, нужер» – абун. Гълъул магІна буго Юсуфил вацал цоцаздехун ургълулел, цо иш данде балел рукІин. Нужеца, нуж абураб рагІи гъаниб нильлъеца, нильлъ абураб магІнаялда буго. Гъедин гъечІони гъездехун хитІаб гъабулев, амру гъабулев цоги чи вукІине ккола, гъедин бугин абун абулел тафсиралъул гІалимзабиги гъечІо.

10. **Гъел вацаздаса цо вацас абуна:**

гъав вукІана гъезул бишун кІудияв «Ягъуза» абулев вац. Гъаб буго жинда Аллагълъ разилгъаяв ИбнугІаббасил рагІи.

Къатадатица абуна: гъев вацасул цІар

букІана «Рубайла» абун. Мужагъидица абуна гъесул цІар «ШамгІун» букІана абун.

ГІалимзаби гъев вац шив вукІарав абун хилиплъиялъе сабаб буго Аллагълъасул свалат салам лъеяв аварагас гъеб цІар бицун гъечІеблъи. Ццересел гІахъаздаса хабар бицунел гІадамаз бицараб жоялдалъун хилиплъана гъев вац шив вукІарав абураб рагІиялъулъ. **Нужеца Юсуф чІваге.** Гъеб гІемерго кІудияб мунагълъ буго, Аллагълъасул جَلَّ جَلَّالُهُ щим бахълънеб пишаги буго. Аллагълъас جَلَّ جَلَّالُهُ бокълун чи чІварав чІясул тавбо къабул гъабиги цІакълъ божизе захІматаб иш буго.

«Нуж гъев Юсуф عَلَيْهِ السَّلَامُ инсудаса ватІа гъавизе ургълун ратани, ва гъеб иш гъабичІого телариланги ратани, нужеца гъев реххе цо гъваридаб гълъялда жанив, ва гъенив гъевги тун нахълъ русса. Сапаралълъ унел гІадамал гІаде ккун, гъез Юсуф гълъялъуса

قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ وَأَلْقُوهُ
فِي غِيَابَتِ الْجُبِّ يَلْتَقِطُهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ
إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ ﴿١٠﴾

**къватлив вахъун жалгун цадахъ рикIадаб ракъалда вачина ва
нужер мурадги тIубала»-абун.**

МухIаммад ибну ИсхIакъ абулев тIалимас абуна: цIакъ кIудияб амру
гъабиялда къасд гъабуна гьел вацаз. Чанго батIияб кIудияб мунагъ
буго гъез жидер напсалда тIад босизехъин. Бишун щецесиб буго
гурхIел-рахIмо къотIизаби. Жидер вац жидерго квераздалъун чIвазе
ургъи щибго гурхIел-рахIмо гъечIеб иш буго.

КIиабилеб буго эбел-инсуе квешлIи гъаби; жидее бокъараб лIимер
тIагIараб мехалъ гъезда чIолеб къо, гъезул рекIел бакъвай, чара
тIагIиялIул халго гъабулеб гъечIо гIал ахIмакъал васаз.

Лъабабилебги буго, щибго жинда мунагъ гъечIеб гьитIинаб лIимералье
зулму гъаби. ЯхI-намусальги, бахIарчилIиялIи къабул гъабулареб
квешаб, къабихIаб тIамал буго гъеб.

Ункъабилеб буго цо-цазе рокъарал кIиги чи цо-цаздаса ватIа гъави,
гьел цо-цазде щевезе гъукъи.

Щуабилеб буго: гьитIинасул гьитIинлIиялда ва кIудияв, херав чиясул
кIодолIиялда гурхIун гутIи, Аллагъасул ﷺ авараг ЯгIкъубие
зулму гъабулеб буго жиндир васалаз гъев загIиплъарав, кIодолъарав чи
вугеб мехалъ гъесда кодосан гъесул рекIел гъейлIун вугев гьитIинаб
лIимер Юсуфги вахъун, гъеб лIимерги эбел-инсул гурхIелалда ва
цIобалда хIажатаб букIаго.

Гъал тIемерал кIудиял мунагъал бокъун гъаризе къасд гъабигун
цадахъ Аллагъ ﷺ жидедаса тIаса лъугъила ва гъев гурхIила абун
хъулги лъун буго гьел тIолохъабазул. СубхIаналлагъ! Аллагъ ﷺ
ВацIадав ва ТIадегIанав вуго. Жиндир гIажаибаб гурхIелалдалъун
хIакъикъаталдаги Аллагъ ﷺ гурхIун, гъес ЯгIкъубил рекIелъе
гурхIел реххун, гъев жинда гъаризе виччан, ахиркъадги Аллагъ ﷺ
тIаса лъугъана гьел тIолохъабаздаса. Гъаб хабар буго къиссаялIул
ахиралда бугеб ва амма Аллагъасул ﷺ рахIматалда хъул лъун, хадуб
букIинесеб жо лъаларого, гъаб бакIалда гъаб гурхIелалIул бицен
гъабуна.

Аллагъ ﷺ гурхIараздаса ратаги нилълъ киналго.

11. Гъаб цебехун рехсараб жоялдаги
ургъун, гъеб гъабизе ният-къасдги
гъабун, ЯгIкъуб аварагасул ﷺ васал
гъесда щцере рачIана ва гъез абуна:

قَالُوا يَا أَبَانَا مَا لَكَ لَا تَأْتِنَا عَلَى يَوْسُفَ وَإِنَّا
لَهُ لَنُصِصُونَ ﴿١١﴾

**Я нижер эмен! Мун шай божуларев Юсуф нижгун цадахъ
вукIиналда ва нижеца гъесул милат гъабиялда. Гъев нижер вац
вугелIул нижеца гъесул тIалаб гъабила ва гъесда щибго зарал**

бугеб жо швезе теларо.

12. Дуца гьев вит1е метер нижгун цадахъ
х1алхьи гьябизе ва чан гьябун, чуял
рекеризарун, рек1ел гьей гьябулеб мехаль
нижеда цадахъ вук1ине.

أَرْسَلَهُ مَعَنَا عَدَايَرْتَع وَيَلْعَبُ وَإِنَّا لَهُ
لَحَافِظُونَ ﴿١٢﴾

Жиндиего бокъараб квен-пихъ кванан лазат-рах1аталда вук1ине.
Бичасх1аги, нижеца гьев ц1унизе вуго ва сах-саламат рокъовги
вачине вуго»- абун.

Гьереси бицунеб бугельул жидер раг1и бит1араблъун бихъизе бокъун
гья гьедун к1алъана гьел. Хабар бицунаго цо чи г1емер гьедарараб
мехаль гьесда божи дагъаб бук1уна. Х1акъаб, бит1араб хабар бицунев
чи гья гьедиялда х1ажалъуларо.

13. Яг1къубица عَلَيْهِ السَّلَام абун:

«Х1акълъунго, дие бокъун гьеч1о
Юсуфидаса ват1альize ва гьевги вачун
нуж ине.

قَالَ إِنِّي لَيَحْزُنُنِي أَنْ تَذْهَبُوا بِهِ وَأَخَافُ أَنْ
يَأْكُلَهُ الذِّئْبُ وَأَنْتُمْ عَنْهُ غَافِلُونَ ﴿١٣﴾

Дагъабго заманаялъ гьев аск1оса ват1альараб мехаль дун
пашманлъулев вуго ва цожо г1оларого вук1унев вуго. Нуж расандулел,
чуял рекеризарулелги рук1ун нужеда к1очон хут1ун гьев Юсуф
бац1ица ч1вазе гуриланги х1инкъулев вуго дун»-абун. Аллагъасул
х1икматалдалъун Яг1къубил гьяб раг1и гьел васалаз гьесие
гьереси бицунеб нухлъун лъугъана. Яг1къуб аварагас عَلَيْهِ السَّلَام жинцаго
мальараб г1адин ккана щиб гьереси гьез бицунеб Юсуфги цадахъ
гьеч1ого рукъор рач1араб мехаль.

14. Гьел васаз абун: «Бичасх1аги, гъав
анц1го г1олохъанчиясда цадахъ вук1аго
Юсуф бац1ица ч1ванани ва нижеда гьев
ц1унизеги к1веч1они, ниж рук1унаха
ц1акъго тохал г1адамал.

قَالُوا لَيْنَ أَكَلَهُ الذِّئْبُ وَنَحْنُ عُصْبَةٌ
إِنَّا إِذَا الْخَيْرُ نَؤْتِ ﴿١٤﴾

Цинги нижее ч1аго рук1инго щиб гьябизе. Гьеб нич т1ад бук1иналдаса
хунго лъик1 бук1инарищ нижее?»- абун.

Нахъисеб къоялъ радалго Яг1къубихъе рач1ун васаз гъаридал Юсуф
жалгун цадахъ виччай абун, гьес Юсуф каранда къана, гьесие лъик1аб
дуг1аги гьябуна ва вацалгун цадахъ алахалде виччана.

15. Цинги Юсуфги عَلَيْهِ السَّلَام вачун гьел
вацал, жидер мурадлъун бугеб гъуй
бугеб бак1алде щведалго ва гьев жанив
реххизеги гьел х1адурлъараб мехаль:

فَلَمَّا ذَهَبُوا بِهِ وَأَجْمَعُوا أَنْ يَجْعَلُوهُ فِي غِيَابِ
الْبَيْتِ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنَجِّيَنَّهُمْ بِأَمْرِ هَذَا
وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٥﴾

гъез Юсуф кварица вухъана, лым босизе гъуялгуб бичалел цIарагI гIадин, ва гъуялда аскIов вачун гъесда кIал гъикъиги гъабуна: Гъанже бихъила дуге букIунел жог ва дур инсугеги букIунел жог! ЦIакъ вукIана мун гъев инсуда аскIоб бакIги ккун, цогичи аскIовго виччаларел хIалалъ. Гъанже дуге гъаб гъуй буго жанив чIолел бакI абун. Юсуф хIинкъун, гIодун лъугъана ва шивав вацасда валагъун гъезда хурхун чIчIезе къасд гъабуна. Цонигиас гъев аскIов къазе течIо, тунка-гIусун инжит гъавуна.

Цинги дица Юсуфида вахIю гъабуна: «Дуга сабро гъабе! Цог къобачIине буго дуга гъел вацазда бицунел жакъа гъез дуге гъабураб къварилъи. Гъеб къоялъ гъезда лъазеги гъечIо мун жидер вац Юсуф вугеблъи»-абун.

ГIадегIанав Аллагъас Юсуф аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام ракI паракхат гъабуна ва гъесда бицана гъаб къварилъи тIаса ине бугеблъи ва жинда макиль бихъараб хIалалъ гъел вацал жиндие сужда гъабизе ццере рачIизе рукIинги. ГIалимзабаца абун Жабраил малаик рештIана абун Юсуф عَلَيْهِ السَّلَام аварагасда гъаб вахIю босун.

Вацаз тIасан гурдеги бахъун Юсуф авараг عَلَيْهِ السَّلَام гъуялда жаниве виччана. Гъев гIодов швезегIан чIечIого квар къотIун жанив реххана, гъев гIодов речIчIун хвезе бокъун. Юсуф лымалда жаниб бугеб гамачIалда тIад вахъун чIун хутIана щибго зарал ккечIого. Вацалаз тIасан ахIана: «Юсуф» абун, гъев хунищ вугев, чIагойиш вугев лъазе бокъун. Жинда гъел гурхIилин абун ракIалде ккун Юсуфица жаваб гъабуна. Цинги цоял вацаз абун; кIудияб гамачI рехизе буго гъесул бетIералда тIад абун, цогидаз абун: гIела нильца гъесие гъабураб къварилъи, живго те гъев живго хвезегIан яги цогIадамаз нахъе вачинегIан абун.

Цинги гъел вацаз цог кегIер хъун гъелъул би тIаде бахун Юсуфил гурде бидул цIезабуна ва нахъруссун рокъоре ана.

16. Жидер эмен ЯгIкъубихъе васал рачIана وَجَاءَ وَآبَاؤُهُمْ عِشَاءَ يَبْكُونَ ﴿١٦﴾
сордо бецIлъараб мехалъ ва гIодилаго гъесда тIаде лъугъана.

17. Гъез абун: «Я нижер эмен! Ниж цог-цазда къец гъабун шивдай бергъула абун, чIорбутI речIизе (яги чуял тIамизе, яги рекеризе) ана, нижеца Юсуфги къай-цIа ва квен-тIехалда

аскIов тана. Гъеб гIужалъ бацIги бачIун гъелъ Юсуф кванан ватана. Гъаб нижеца бицунел жоялда мун божиларевлъиги лъала

قَالُوا يَا أَبَانَا أَأِذَا هُنَا نَسْتَبِقُ وَتَرَكَنَا
يُوسُفَ عِنْدَ مَتْعَعِنَا فَاكَلَهُ الذِّئْبُ وَمَا
أَنْتَ بِمُؤْمِنٍ لَّنَا وَلَوْ كُنَّا صَادِقِينَ ﴿١٧﴾

нижеда, киг1анго бит1араб жо бицунелл1ун ниж ругоиниги.

Мун нижеда шакдарулев вугел1ул ва Юсуф хвана абураб жоялда божизе две бок1унги гьеч1ел1ул. Гьез бицунеб хабарал1го заг1ир г1абулеб бук1ана гьеб гьереси бук1ин. Ц1огьорасул т1аг1уралда ц1а рек1ун бук1унин абух1его, гьез бицулеб жо жинда божулареб бук1ин гьездаги л1алеб бук1ана.

18. Гьересияб би т1ад бахараб горде босун

рач1ана гьел ва гьеб горде инсуда ццебе

рехана. Г1алеха Юсуфил бидул ц1араб

гурде, гьевги бац1аль т1ет1езавун нахье

хут1араб абун. Яг1к1уб аварагас

гьеб горде кодобе босана ва гьес абун: «Гьереси бицунеб буго нужеца: бац1аль Юсуф т1ет1езавураб мехаль горде сах-саламат хут1уларо»-абун. Щайт1аналь кинабго квешл1и рек1езабуна гьел вацазда т1ад. Ц1ак1го г1ак1ылаб жо г1абулайинги рук1ун жидеего гудур г1ун батана гьез. Цох1о бак1алдаса бих1ич1еб гордеги инсуда ццебе рехун, жал гьереси бицунеб бук1ин жидецаго тасдикъ г1абуна.

Цо хабарал1уль буго: Яг1к1уб аварагас гьеб гордеги г1умералда ч1ван г1одана ва гьес абун: «Ц1ак1 рак1 гурх1араб бац1 бук1ун бугоха г1аб. Дир васги кванан вуго, щибго гордеги бих1изабун гьеч1о»- абун.

Яг1к1уб аварагас абун: Нужеца бицунеб жо гьереси буго, гьеб ишги гьедин гьеч1о. Нужер напсаз нужеда ц1ак1 квешаб амру берцин бих1изабун буго. Г1анже дица ц1ак1 берцинаб сабро г1абила. Т1адег1анав Аллагъ вуго дие квербак1улев гьеб нужеца бицунеб гьересияб хабаралдаги, Юсуф ват1альиялдаги сабро г1абизе ва Аллаг1асда х1улл1ун, таваккал т1амун ч1езе.

Яг1к1уб аварагасда л1алеб бук1ана Юсуф гьез ч1вач1ебл1и, гьев бац1ица ч1вач1ебл1иги. Аллаг1асул вах1юялдал1ун ва илг1амалдал1ун Яг1к1убида л1алеб бук1ана Юсуф аварагас хира г1аруразул цояв вук1ин ва гьесул халатаб берцинаб к1исса бук1унебл1иги. Гьедин бугониги жиндир напсал1уль бугеб, жиндир ихтияралдаса бах1араб рок1ияль гьесул рак1 к1варид г1абулеб бук1ана, бералги чвахизарулел рук1ана.

19. Цинги сапаралда бугеб цо к1ок1а

бач1ана гьеб г1уй бугеб бак1алде.

Жинда Аллагъ разильаяв Ибнуг1аббасица

абун: Мадяналдаса Мисраялда унеб

к1ок1а бук1ана гьеб. Унеб нухги к1осун

وَجَاءَهُ عَلَى قَمِيصِهِ بِدَمٍ كَذِبٍ قَالَ بَلْ
سَوَّلَتْ لَكُمْ أَنْفُسُكُمْ أَمْراً فَاصْبِرْ جَمِيلٌ
وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ ﴿٧٨﴾

وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلَى
دَلْوَهُ قَالَ يَبُشْرَىٰ هَذَا غُلَامٌ وَأَسَرُّهُ بِضْعَةً
وَاللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا يُعْمَلُونَ ﴿٧٩﴾

глемерго рикlклад бугеб бакlалде ккана гьел ва гьеб гьуялда аскlоре швана. Юсуф авараг عَلَيْهِ السَّلَام гьенив реххаралдаса лъабго кьо араб заман букlана гьеб. Гьесул вацал гьеб гьуялда аскlор рачlун хъаравуллти ккун рукlунел рукlана щибдай Юсуфил ккелеб абун.

Гьеб гьуялдаса рикlклад гьечlого хlохъ бахъизе решtараб кьокъаялть жидер цояв витlана гьеб гьуялдаса лъим босизе. Жинца цlарагl жанибги реххун къватlибе бахъараб мехаль гьеб кваралдаги хурхун цlакъ берцинав вас ватана лъим босизе арасда. Гьев цlакъ воххун жиндир гьалмагъlтиялда ахlана: гьале роххел! Балагъе дида ватарав васасда абун.

Гьев Юсуфги вачун жиндирго гьалмагъlтиялде аскlове араб мехаль тlаде рачlун Юсуфил вацаз: «Гъав нижер лъутарав лагъ вугин»- абун. Тlадегlанав Аллагъ жинда лъалев вуго гьез бицунебги, гьабулебги жо. Кинниги, жиндир азалияб къадаралда хъван бугеб хlукму тlубазабун Бетlергъан Аллагъас лагъзал жидер гlамал гьабизе риччан тун рукlуна.

20. Цинги Юсуфил вацаз гьев вичана гьеб кьокъаялтьул цо чиясе цlакъго дагъаб багъаги босун. Жал рикlкларал диргъамал рукlана гьел. Гьезда

وَسَرَّوْهُ بِثَمَنِ بَخِيسٍ دَرَاهِمَ مَعْدُودَةٍ
وَكَاْنُوْا فِيْهِ مِنَ الزَّاهِدِيْنَ ﴿٢٠﴾

Юсуфил къадроги лъалеб букlинчlо, жидее гьев къваригlунги вукlинчlо.

Гьедин бугельул лагъ вуго абун вичун, чияр лагъlтиялда гьокъ ккезавуна Юсуф авараг. Юсуфги عَلَيْهِ السَّلَام вуцlцун чlана. Гьесда лъалеб букlана гьал гlадамалгун цадахъ гьенисан нахъе ин жиндие маслахlат букlин ва гьелда хадуб жиндие Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ бицараб роххел букlинги. Ва амма гьеб рохалида швезегlан жегиги глемераб къварилти ва гlазаб бихъана Юсуф аварагасда عَلَيْهِ السَّلَام.

Гlалимзабаца абун: вацаз Юсуф вичана кього диргъамалъухъ, гьеб буго цlакъго дагъаб жо: лагъасул багъа гьечlо гьеб, лагъасда ретlулеб ретlелцин гьеб багъаялде щоларо. Юсуф восарав чияс жал Мисриялде щвараб мехаль базаралдаги вачун гьев вичана Мисриялъул хlакимасе.

Къитlпир абулев шагъаралъул хазинчи вукlана гьев. Кього меседил гъурушалъухъ (динар) ва кligo ретlелги кligo хъитазухъги вичана. Жиндие лъимер лъугъуларев чи вукlун, Юсуфил берцинлти бихъун, глемераб багъаги кьун жиндирго рокъов хъулухъалье тезеян восана Къитlпирица Юсуф. Гъаб дица хъвараб тафсир гуреб цоги батlияб магlнаги гьабуна гlалимзабаца Юсуф вичиялъул бицун. Дица хъвараб

тафсир ва таржама буго гъаб кысаялда жиб рекъараб, жиндахун дир пикру гъетараб.

21. Юсуф вичун восарав мисриялъул хIакимас жиндир чIужуялда (Зулайхада) абуна: (РагIила: бугин гьелъул цIарилан абуна цогидал гIалимзабаца): «Дуца гъав вас хира гъавун, кIодо гъавун чIезе гъаве нилъеда гьоркъов. Гъев нилъеца васгIадин тезе вуго ва гъес нилъее рукъоб хулухъ гъабун кумек гъабизегн бегъула»-абун.

Жидер лъимер букIинчIелъул васгIадин тезе къасд гъабуна КъитIпирица Юсуф. Гъеб буго Юсуфие бугеб кIодолъи ва гъев лагълъиялдаса вахъи. Гъедин бугелъул Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ абулеб буго: **Гъуялдасан къватIив вахъун хвасар гъавурав гIадин, дица Юсуфие Мисриялъул ракъалда хиралъи ва кIодолъи гъабуна.**

ЛъикIав чиясда аскIов ккезавун, гъес кинабго хIажатаб жо жиндие чIезабун васгIадин хихъана Юсуф. Дица гъесда цересел гIахъалги лъазаруна, гъезул магIнаги бичIизабуна. Макъуялъул магIна лъалевги гъавуна Юсуф. Жиндие гъелдаса мунпагIат букIинелъун. ХIакълъунго Аллагъ жиндие бокъараб жо гъабизе щибго жоялъ нахъчIваларев вуго. Кинниги, гIемерисел гIадамал жидеда Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ хIикматал лъаларел, гъесул иш бичIчIуларел руго.

22. Юсуф жиндир черхалъул ва гIакълуялъул шулалъиялда вахараб мехаль: гъесул лъеберго, яги лъебералда лъабго сон тIубараб мехаль, дица

Юсуфие къуна гIелму-лъай, диналъуль жо бичIчIи ва аварагъи. Гъадин кIодо гъарула дица жидер гIамал лъикIал гIадамал: иман камилад хиянат гъечIел, къотIуе ритIухъал гIадамал.

Жинда Аллагъ разилъаяв ГIабдуллагъ ибну МасгIудица абуна: гIадамазул бишун хадур гъурал, чиясда балагъун гъесул хIал лъалел ва гъесул букIинесеб бицине кIолеу лъабго чи вуго. Мисриялъул КъитIпир вуго: жинца Юсуф аварагъ عَلَيْهِ السَّلَام вичун восарав, гъев цо хIикмат бугев, жиндир хиралъи ва тIокIлъи

وَقَالَ الَّذِي اشْتَرَاهُ مِنْ مِصْرَ لِامْرَأَتِهِ
أَكْرِمِي مَثْوَاهُ عَسَى أَنْ يَنْفَعَنَا أَوْ
نَتَّخِذَهُ وَلَدًا وَكَذَلِكَ مَكَانَ يُوسُفَ فِي
الْأَرْضِ وَلِنُعَلِّمَهُ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ
وَاللَّهُ غَالِبٌ عَلَى أَمْرِهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ
النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١١﴾

وَلَمَّا بَلَغَ أَشُدَّهُ رَاقَاهُ حُكْمًا وَعِلْمًا
وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ﴿٢٢﴾

бугев чи вукліналда кантлун. Шуглайб аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ ясги йиго. Жинца инсуда абурай: «Гъав чи мухъкьун хІалтІизе ваче, гъав цІакъ божарав, лъикІав чи вуго» - абун. Гъеб абуна Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ хІакъалъулъ гъев лъикІав, тІокІав, хирияв чи вуклін бичІІлун. Лъабабилев Абубакар رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ асхІабги вуго жинца ГІумар رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ асхІаб халипалъун тарав ва гъелда жаниб бугеб баракат ва лъикІлъи жинда лъарав.

Гъаб аяталъ бицараб Юсуфие кьураб гІелму-гІлакълъо ва аварагІли буго дагъаб хадуб бугеб жо, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъаб бакІалда рехсон бугониги. Байзави абулев гІалимас абуна: Юсуф аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ Мисриялъул ГІазиз КъитІпирица вичун восараб мехалъ анЦІила ункъабилеб сон букІана. АнЦІила лъабго сон гъесда аскІоб бараб мехалъ туснахъалъув тІамуна, гъениб анкьго (яги лъабго сон) бан хадуб Раян ханас жиндир вазирлъун гъавуна. Гъаб заман буго Юсуф аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ лъеберго яги лъебералда лъабго сон бугеб замана. Гъалдаса хадуб кьуна гъесие аварагІли.

23. Цинги гъев Юсуф тІалаб гъавуна жив жиндир рукъов вугей КъитІпирил чІужу Зулайхаца.

Жиндие Юсуф вокьун, гъель гІадал гъаюрай Зулайхаца тІалаб гъабуна гъев жинда аскІов веги ва гъель кинабго руччабазул хІилла-макро хІалтІизабуна

Юсуф жиндир амруялъе мутІигІ гъавизе. Амма Юсуф гъелдаса лъутулев ва вахчулев вукІана.

Цо къоялъ Зулайхаца рукъалъул нуцІби рахана ва Юсуфида пее чІІлун гъель абуна: гъале дунги, гъале бусенги. Дуге щибго хІинкъи гъечІо, хехго вачІа дида аскІов абун. **Юсуфица абуна Аллагъас** جَلَّ جَلَالُهُ **цІунаги дун гъеб квешаб жо гъабиялдаса абун.** Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъесда бихъизабуна Зулайхаца жив ахІулеб жо цІакъ къабихІаб пиша букІин ва гъеб гъабизе бегъулареблъи. Гъаб рагІиялъулъ нильееге ишара буго цо квешаб иш гъабиялда гъава-напсаль, щайтІаналь ахІараб мехалъ, гъеб иш гъабизе нильлъ лъугъиналдаса Аллагъасдалъун цІуни тІалаб гъабизе ккеялда.

ХІакълъунго дур рос КъитІпир вуго дир бетІергъанчи, жинца дие гІемераб лъикІлъи гъабурав ва дун берцинго жиндир рокъов хъихъарав. Кин бегъулеб дица гъесие хиянат гъабизе ва гъесул чІужуялда аскІов къазе! **ХІакълъунго жидеца зулму гъабулел, хІарамаб жо гъабулел гІадамазул кидаго мурад тІубаларо ва**

وَرَوَدْنَهُ الَّتِي هُوَ فِي بَيْتِهَا عَنْ نَفْسِهِ
وَعَلَّقَتْ الْأَبْوَابَ وَقَالَتْ هَيْتَ لَكَ قَالَ
مَعَاذَ اللَّهِ إِنَّهُ رَبِّي أَحْسَنَ مَوْلَى إِلَهُهُ
لَا يَقْبَلُ الظَّالِمُونَ

гъезул лъик1лъиялда квершел батуларо.

24. Цинги Зулайхаца ях1 бахъана Юсуф жинда аск1ов вегизавизе.

Щибго нич т1аг1ун гъава-напсалъ ва
щайт1аналъ гъалаг гъаюн, нахъаса нуц1биги
рахан Юсуфида т1аде лъугъана гъей ва
х1ал гъабунги гъев жиндир мурад т1убазе
т1амизе къасд гъабуна. **Цинги Юсуфил**

напсалда жанир пикраби лъугъана гъей Зулайхае мут1иг1лъизе.
Ва амма гъес напс къезабуна, Аллагъас جَلَّالَهُ **жинда бихъизабураб**
г1аламаталъул кумекалдалъун.

Г1алимзабаца бат1и-бат1ияб раг1и бицана Юсуфида бихъараб г1аламат
щиб бук1араб, гъев Аллагъасдаса х1инкъун Зулайхадаса лъутизе
сабаблъун ккараб абун. Гъел раг1абазе мух1канаб далил гъеч1о, гъедин
гъеч1ониги гъел раг1аби бат1улалги гъеч1о. Цо г1алимас абун: нахъаса
нуц1аги рахан, керен бет1ерги цебе рехун, цогиги жиндир черхалъул
бихъинчиясе берцин бихъулел бак1ал загъир гъарун, Зулайха гъесда
т1аде лъугъиндал, Юсуфида щебе бач1ана жиндир эмен Яг1къубил
сурат, жинца к1алдиб ккун килищ х1анч1улевлъун. Гъеб г1аламат
бихъидалго Юсуфил чорхол х1ал хисана ва Зулайхал чалухал пишаби
жинда рихъич1евлъун лъугъана: ай гъез жиндие щибго асар гъабич1о
ва жив гъелдаса вуссун рокъоса къват1ив лъутизе лъугъана абун.

Цоги г1алимас абун: Юсуфида цебе Зулайхал рос Къит1пирил сурат
бач1ана ва гъес жиндие гъабураб лъик1лъиги раклалде швана абун.
Цоги г1алимас абун: Юсуф Зулайхадаса нечон эхедехун валагъана ва
гъесда мокърокъ хъван бихъана: «Мун зина гъабиялда аск1ов къаге!
Гъеб Аллагъасул جَلَّالَهُ ццим бахъулеб жо буго ва ц1акъ квешаб нух
буго»- абун.

Гъел раг1абазул кинаяб бит1араб бугониги, щиб г1аламат Юсуфида
бихъаниги нилъеца гъелъул к1вар гъабизе кколаро. Нилъеда лъалеб
жо буго Аллагъас جَلَّالَهُ Юсуф ц1унана гъей Зулайхал сураталда жив
къосизавизе жинда т1ад лъугъараб щайт1аналъул макроялдаса.
Бет1ергъан Аллагъасул ц1уни бук1ун гурони Юсуфида к1олароан
гъава-напс ва щайт1ан къезабизе ва гъев Зулайхал х1илла макроялъ
къезавилаан. Т1адег1анав Аллагъас авараг1лъиялъе т1аса вищарав
Юсуф кинабго мунагъ хат1аалдаса ц1унарав вук1ана.

Абусаг1удица абун: Юсуф аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام раклалда рехараб хиял
гъесул г1айиблъун рик1к1унаро. Гъеб буго инсанасул т1абиг1ат,
гъесда нахъч1вазе к1олареб. Цо-цо г1адамаз Юсуф аварагасда عَلَيْهِ السَّلَام

وَلَقَدْ هَمَّتْ بِهٖ وَهَمَّ بِهَا لَوْلَا اَنْ رَّءَا
بُرْهٰنَ رَبِّهٖۤ كَذٰلِكَ لِنُصْرِفَ عَنْهٗ
السُّوْءَ وَالْفَحْشَآءَ اِنَّهٗ وُمنْ عِبَادِنَا
الْمُخْلِصِيْنَ ﴿٢٤﴾

г1унт1изабулеб, жиб г1иналда раг1изе рекъеч1еб хабар буго ах1макъал
г1адамаз ургъараб.

Дица гъев Юсуф аварасдаса عَلَيْهِ السَّلَامُ кинабго квешлѝи ва
къварилѝи нахъч1вала ва зинаг1адаб къабих1аб жоги нахъч1вала.
Х1акълъунго гъев Юсуф عَلَيْهِ السَّلَامُ вуго дица дие т1аг1ат- г1ибадат
гъабиялъе ва аварагълъун вук1иналъе т1аса вишарав лагъ.

**25. Цинги Юсуфги Зулайхаги рагъо
бугеб рахъалда рекерана.**

Юсуф гьелдаса лъутун, къват1иве
ворч1изе къасда гъабун векерана. Зулайха
щайт1аналь гъалаг гъаюн, х1айваналда
рельлъун лъугъун, гьесда хадуѝи йортун

وَأَسْتَبَقَا الْبَابَ وَقَدَّتْ قَمِيصَهُ مِنْ دُبُرٍ
وَأَلْفَيْتَا سَيْدَهَا لَدَا الْبَابِ قَالَتْ مَا جَزَاءُ مَنْ
أَرَادَ بِأَهْلِكَ سُوءًا إِلَّا أَنْ يُسْجَنَ أَوْ عَذَابٌ
أَلِيمٌ ﴿٢٥﴾

нахъаса ккун гъев ч1езавизе лъугъана. **Ва гьесул гордеги бихъизабуна
мугъ бугеб рахъалъан. Гъеб х1алалъ унаго гъезда рагъоялда аск1ов
щун ватана Зулайхал рос Къит1пир.** Гъеб лах1заталъ Зулайхал
г1акълъо рук1алиде бач1ана ва жинца гъабулеб бук1араб жоялда
кант1ана. цингиги гъель щибго х1ал хисич1ого кинабго лъугъабахъин
г1аксалда сверизабуна ва жиндир зулмуялдаса лъутулев вук1арав
Юсуф жиндие зулму гъабулев вук1аравлъун вихъизавуна.

**Зулайхаца абуна: «Я дир хирияв гъудул! Дур агълуялъе квешлѝи
гъабизе ургъарав гъадиав чиясе щиб жо гъабилеб ц1акъ квешаб
г1азаб гурони, яги туснахъалда рехун гъенив жанив тей гурони»-
абун.**

**26. Юсуфица абуна: «Дица щибго
квешлѝи гъабич1о, гъеб гъабизе
рак1алдаги ккеч1о. Гъей Зулайхаца
вук1ана дун т1алаб гъавулев»-абун.**

жиндир нахъияб рахъалдаса бихъун бугеб
гурдеги бихъизабуна, жив бит1араб бицунев вук1иналъе х1ужалъун.
Цинги Къит1пир гъабизе жо лъаларого хут1идал ва лъида г1айиб
бугебги жиндие загьирлъич1елъул, гьесие кумек гъабун Юсуф
бугътаналдаса хвасар гъавун, т1адег1анав Аллагъас киниялда жанибго
бугеб гьит1инаб лъимер клатъзабуна. **Гъельул г1агарлъиялъул
лъимераль абуна: «Гъев Юсуфил горде цебесахун бихъун батани
Зулайхаца бицунев жо бит1араб буго, гъев Юсуфги жинца гьереси
бицунев вуго.**

قَالَ هِيَ رَأَوْنِي عَنْ نَفْسِي وَشَهِدَ
شَاهِدٌ مِّنْ أَهْلِهَا إِنْ كَانَ قَمِيصُهُ وَفَدَّ
مِنْ قُبُلٍ فَصَدَقَتْ وَهُوَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ﴿٢٦﴾

**27. Гьесул горде нахъасахун бихъун
батани Зулайха гьереси бицуней
йиго ва Юсуф жинца бит1араб жо**

وَإِنْ كَانَ قَمِيصُهُ وَفَدَّ مِنْ دُبُرٍ فَكَذَبَتْ وَهُوَ
مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٢٧﴾

бицунездаса вуго»- абун.

28. Къит1пирида бихъидал Юсуфил горде нахъаса бихъун бук1ин, гъес абун:

«Гъаб иш нугер макроялдаса цо макро буго, я гъал руччаби! Нугер х1илла- макроги ц1акъ к1удияб бук1уна.

Ва нугеца ургъараб, гъабураб иш бахчизе, гъеб цогизада т1аде реххизе нугер гъунарги к1удияб бук1уна.

29. Я Юсуф! Дуца гъаб хабар ва гъаб рокъоб лъугъараб жо лъидаго бицунге, дуда гъеб к1очон, гъелдаса вуссун ч1а мун. Дуцаги, я Зулайха, гъеб дудаса

ккараб сурукъаб ишалдаса тавбо гъабе, Аллагъасда дур мунагъал рахче абунги гъаре. Гъаб ишалъуль мун йик1ун йиго г1айибалъул бет1ергъан абун.

жидерго жагъилияб г1адаталда рекъон ва гъев Къит1пир сабро бугев чи вук1ун, щим хехав вук1инч1ого, гъес х1укму гъабуна кинабго жо к1очон тезе ва щибго жо ккеч1еб г1адин, ццерего бук1араб х1алалъ берцинго жидер яшав гъабизе.

Амма квешаб хабар хехго т1ибит1ула ва дуниялалъул бералги г1ундулги рук1уна. Гъеб Зулайхалги Юсуфилги ккараб жо лъана гъезул рукъор х1алт1улел, гъезие хъулухъ гъабулел г1адамазул руччабазда: чед бежулел, лъим баччулел, дару гъабулел ва цогидалги г1адамазул руччабазда. Гъел руччабаздаса цогизада лъан гъеб хабар шагъаралдаго т1ибит1ана. Т1адег1анав Аллагъас абулеб буго:

30. Гъеб шагъаралъул руччабаца цо- цаздахун абун: «Гъаб шагъаралъул г1азизлъун вугев (бицун к1удияв х1аким) Къит1пирил ч1ужуялъ жиндир рокъов цевеса х1алт1улев чилъун вугев Юсуф т1алаб гъавулев вуго жинда аск1ов вегизе.

Гъель гъесие г1акъуба кьолеб раг1ула жиндие рослъи гъабе абун. ц1акъ к1удияб иш гъеч1ишха гъаб? Ханг1адин вугев чиясул ч1ужуялъ лагъасда рокъи гъабизе ккани, г1адаллъун ятила гъей Зулайха.

Юсуф вокъи гъельул рек1ель жаниб бортун буго ва гъелда дов тезе к1олеб гъеч1о. Х1акълъунго, нижеда гъей Зулайха йихъулей йиго ц1акъ квешаб бак1алда ккун ва нух къосун, г1акъло сверун»-абун. гъаб хабар руччабаз жалго дандельанщинаб бак1алда бицунеб бук1ун

فَلَمَّا رَأَىٰ اَقْبَصَهُ وَقَدْ مِّنْ دُبُرٍ قَالَ اِنَّهُ
مِنْ كَيْدِكُنَّ اِنَّ كَيْدَكُنَّ عَظِيْمٌ ﴿٢٨﴾

يُوسُفُ اَعْرِضْ عَنْ هٰذَا وَاَسْتَغْفِرِي لِذَنبِكِ
اِنَّكَ كُنتِ مِنَ الْخٰطِئِيْنَ ﴿٢٩﴾

﴿٣٠﴾ وَقَالَ يَسُوْفُ فِي الْمَدِيْنَةِ اَمْرٌ اَلْعَزِيْزُ
تُرٰوِدُ فَتَقْبَلُهَا عَنْ نَفْسِهَا قَدْ شَغَفَهَا حُبًّا
اِنَّا لَنَرٰهَا فِي ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ ﴿٣١﴾

ахирги Зулайхада раг1ана жинда нахъаса бищунеб, гьей суризаюлеб хабар.

31. Гъаб хабар раг1араб мехаль

Зулайхаца хадув чи вит1ун шагъаралъул бищунго къадро бугел чаг1азул руччаби ах1ана жиндир к1алг1аялъур.

К1икъого ч1ужу г1адан йик1анин абуна г1алимзабаца. Гъезда гьоркъор жидер рукъор хъулухъ чаг1илъун ругел г1адамазул щуго ч1ужуг1аданги йик1ана, жидедаса гъаб Зулайхал хабар къват1ибе арал.

Зулайхаца гьел руччабазе мугъ ч1ван рах1аталде г1одор ч1олеб бак1 х1адурана гьоркъе тамахал босаби т1амун, мугъ ч1вазе х1улидал къаданилъелал лъуна. Цере ц1акъ берцинал, г1емерал ниг1матал ругел тепсиги т1ибит1ана (т1ут1, бертадуе къач1араб квен-т1ех). Щияй г1аданалъухъе нусги къуна пихъалдаса хъал бахъизе, гъан къот1изе.

Цинги гьел киналго данде руссун ц1акъ х1алхъон ва кеп шун гьел ниг1матал кваналел ругеб мехаль Зулайхаца Юсуфида абуна: мун гьел руччабазда т1аде лъугъа ва гъезда цевеса хъваде абун. Гьел жанир ч1араб рокъов лъугъун Юсуф жидеда вихъарабго гьел руччабазда ц1акъ к1удияб г1аламат бихъараб г1адаб жо лъугъана: гьесул берцинлъиялдаса нечон, х1инкъун лъугъана гьел ва, жидеца гъабулеб жого лъач1ого Юсуфиде балагъухъего рук1ун, нусал жидерго кверазда лъульан жидеца кверал къот1ана. цинги гъезги абуна: «Аллагъ вац1адав ва Т1адег1анав вуго! Гъадиная г1ажаибаб берцинлъи бижун бугоха Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ. Гъев чи г1адамго гъеч1о. Гъав чи хирияв малаик вуго, г1адамазда гьоркъов виччарав»- абун.

32. Гьел руччабазе лъугъараб жо бихъидал Зулайха ц1акъ разилъана ва гъез жинда нахъаса рицарал харбазулги рец1ел босана, Цинги Зулайхаца абуна: Гъале гъав чи вугоха гъев, нужеца дида г1айиб ч1варав дие гъев вокъана абун. Цох1о нухаль гъев вихъарал нужеца кверал къот1ун унтизаридалго, нужеда бич1ч1изе ккела киг1ан дир рак1 гьес унтизабулеблъи щибаб къоялъ дида гъевги вихъулев вук1ун.

فَلَمَّا سَمِعَتْ بِمَكْرِهِنَّ أَرْسَلَتْ إِلَيْهِنَّ
وَأَعْتَدَتْ لَهُنَّ مُتَّكَأً وَآتَتْ كُلَّ وَاحِدَةٍ
مِّنْهُنَّ سِكِّينًا وَقَالَتِ اخْرُجْ عَلَيْهِنَّ فَلَمَّا رَأَيْنَهُ
أَكَرَّهُنَّ وَقَطَّعْنَ أَيْدِيَهُنَّ وَقُلْنَ حَاشَ لِلَّهِ
مَا هَذَا بَشَرًا إِنْ هَذَا إِلَّا مَلَكٌ كَرِيمٌ ﴿٣١﴾

قَالَتْ فَذَلِكُنَّ الَّذِي لُمْتُنَنِي فِيهِ وَلَقَدْ رَودْنَهُ
عَنْ نَّفْسِهِ فَاسْتَعْصَمَ وَلَئِنْ لَّمْ يَفْعَلْ مَا
أَمُرُّهُدْ لَأَكْسَجُنَّ وَلَيَكُونَا مِنَ الصَّٰلِحِينَ ﴿٣٢﴾

Бичасхлагги, дица гъев Юсуфие чанги чалухаб пиша гъабуна ва гъев дида асклов лъугъун гъесулгун дица шагъват тлубазе яхлги бахъана. Амма гъев цлакъ цлунун чланаха: Дида гъедиनाव инсан вуклинин абун кколароан ва цоги вуклуневги ватиларо. Гъадинаят глолохъанай, берцинай, чорхол члурканлъи рекъарай гладаналь босаде ахлараб мехаль гъеб ишалдасан цлунун члолев чи шив вуклулев?

Гъанжеги дун гъедулей йиги нужедаги рагълун: Гъев Юсуфица дир амру тлубачлони ва дие бокъараб жоги гъабичлони, гъев дица бецлаб гвендинив рехун туснахъ гъавила ва гъев цлакъ хлакъир гъарураздаса вуклина»-абун. Гъанже руччабаца жинда глайиб члвалареблъи лъан, Зулайхаца жиндир рокъи тлубанго загъир гъабуна ва жиндир мурад тлубачлого жий члеларо абун гъаги гъедана. Ничалъул пардав бахъун, жинда глайиб члваялдаса хлинкъичлого клалъана гъей. Гъелда тлад рекъон руччабацаги хлукму гъабуна гъель бицулеб жо цлакъ битлараб бугин, гъельул баклалда рукларал ани жидецаги гъебгожо гъабизе букланин.

Цинги гъел руччабаца Юсуфидаги абуна мун Зулайхада гурхлайин гъей рокъул цла рекълун, юхлун хвезе тогейин, дуего махлцараб ракъул гвенд тласа бищичлого берцинай гладанальул хлажат тлубаян абун. Юсуфил цлакъго ракл бакъвана, кинабго дунял тладе лъугъун, жив къосизавизе ургъулел ругин ккана гъесда.

33. Цинги Юсуфица Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ
гъари, хлели гъабуна ва гъес абуна: «Я
дир Бетлргъан Аллагъ! Гъеб бецлаб,
махлцараб ракъул гвенд бигъаяб буго
дие ва гъеб туснахъ дие бокъила гъал

قَالَ رَبِّ الْمَسْكَنِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا يَدْعُونِي إِلَيْهِ
وَالْأَنْصَرِفُ عَنْكَ كَيْدُهُنَّ أَصْبَرُ إِلَيْهِنَّ وَأَكُنْ مِنَ
الْجَاهِلِينَ ﴿٢٣﴾

руччабаз жинда ахлулеб къабихлаб иш гъабун дур щим бахъи
дида швеялдаса.

Цохло мун вуго Бетлргъан гъезул макро дидаса нахъчлвазе клолев. Дуца дун цлуничлони ва дуца дун гъезул макроялдаса хвасар гъавичлони дун гъездехун гъетлизе бегъула: дир напсияб гламал бергъун, жагъилал гладамазул гламал гъабун. Цинги дунги гъезда рельеъарав лъугъина»-абун.

34. Тладегланав Аллагъас Юсуфил
دُغْلَايَلْجَهْ جَاوَابْ جَابُونَا وَهَلْ
руччабазул макро гъесдаса нахъчлвана.

فَأَسْتَجَابَ لَهُ رَبُّهُ فَصَرَفَ عَنْهُ كَيْدَهُنَّ إِنَّهُ
هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٢٤﴾

Хлакълъунго Аллагъ жинда гъарарав
чиясул дугла рагълев вуго ва жинца дуглайлъе жаваб къезе

мустах1икъал чаг1и жинда лъалев вуго.

35. Цинги Къит1пирие ва гьесул г1акълу чаг1азе Юсуф вац1адав вук1иналъул киналго х1ужаби рихьидал, Зулайхаца гьев толаревлъиги лъадал, гьезда лъик1 бихъана цо заманаялъ гьев Юсуф туснахъалда г1амун тезе. Къват1ул харбалги т1аг1изег1ан, цоги щиб бугониги мустах1икъаб х1укмуги загьирлъизег1ан.

ثُمَّ بَدَأْ لَهُمْ مِنْ بَعْدِ مَا رَأَوُا الْآيَاتِ
لَيْسَ جُنَّتْهُ وَحَيَّ حِينَ ۞٢٥

Цо г1алимас абун: Зулайхал т1убанго хъул къот1идал Юсуф жиндие мут1иг1 гъавизе к1веялдаса, гьель росасда абун: гъав Глибранияв лагъас дун халкъалда суризаюна дие жив вокъун вуго абун, дие ресги гьеч1о къват1ий яхъун дир г1узру г1адамазда бицине. Дуца я гьев туснахъалъув реххе гьесда г1айиб бугеблъун бук1ине, яги дие изно къе къватий яхъун дир г1узру г1адамазда бицине абун.

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуг1аббасица абун: цинги гьез х1укму гъабун Юсуф гвендинив реххизе. Хламида т1адги рек1инавун гьесда хадуб къали къабун ах1долел г1адамал т1амуна: «Гъав вуго жиндир бет1ергъаналда (сайидаталда), г1азизил ч1ужуялда рокъи гъабурав Глибранияв лагъ. Гьесие бугеб х1укму буго гвендинив реххун туснахъ гъави»-абун. Гъаб х1алалъ шагъаралдаги сверилавун цинги туснахъалъув реххана.

Ибнухат1ибица абун: гъаб Юсуфилги Зулайхалги къиссаалдаса бусурбабаца босизе кколеб ваг1за ва г1ибрат буго: г1акъилав инсанасе бегъуларо жинца рукъов сахав, къуватав г1олохъанчи кквезе, жиндир хъизан-лъималгун цадахъ, цинги гьев г1олохъанчиги тезе жиндир ч1ужуялда ва ясалазда цадахъ шайт1аналъ гъалмагълъи гъабун, гьезие питна гъабизе. Ц1акъ шайт1ан бохулеб г1амал буго гъаб.

Шарг1алда амру гъабун буго рос-лъадилъун лъугъизе бегъулел бихъинал ва руччаби цоцазде журан рук1унге абун (ай цо бак1алда цадахъ сапар бугониги рокъор ругониги, кир ругониги жалго жидедаго рук1ине бегъуларо). Хасго к1удияб х1арамлъи буго цо чиги цо ч1ужуг1аданги цоги чи гьеч1еб бак1алда цох1ого хут1и. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ муъминал руччабазда ва муъминал бихъиназда амру гъабулеб буго жидер бер (ц1уне) къае х1арамаб бак1алда балагъияладаса, г1авратти бахче г1агарав гурев чиясда абун.

Жегиги шарг1алъ амру гъабун буго чияр чиясда ч1ужуг1адан гъаракъ раг1изабун к1алъаге абун. Гьелъул маг1на буго чара гьеч1ого чияр чиясда калам гъабизе х1ажалъи ккараб мехалъ, гьесие берцин бихъулеб гъаракъ гъабун, гьесда бадий балагъун к1алъаге абураб.

Гъадин Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ амру гъабун бугониги бусурбабада гъеб кӀочон тун буго, купру-ширкалъул гӀадамазул гӀадагал берцин рихъун, бихьиналги руччабиги цо-цаздаса рагӀа рахъизе лъалареб хӀалалъ ретӀелги ретӀун буго, щибго нич-намус ва Аллагъасдаса хӀинкьи гъечӀого цохӀого къватӀирги рахъун руччаби сапаралда, хӀалтӀизе, цӀализе унел руго. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ хӀалимлъиялъ гуккун хӀарамаб гуреб жо гъабулеб гъечӀо. Гъесул сабро кӀудияб букӀун, жидеца цӀакъ кӀудиял мунагъал гъаруниги, гъел гъалаг гъаричӀого тун руго.

36. Юсуф авараг عَلَيْهِ السَّلَام туснахъалда вукӀаго гъесда цадахъ гъениве реххана кӀиго гӀолохъанчиги.

Гъев кӀиявго вукӀана Мисриялъул хан Рабанил (Раянил) рокъор хӀалтӀулел рукӀарал гӀолохъаби: цояв жинца чед бежулев, цояв ханасе гъекъолеб жо

وَدَخَلَ مَعَهُ السِّجْنَ فَتَيَانٌ قَالَ أَحَدُهُمَا إِنِّي
أَرْنِي آعَصِرُ خَمْراً وَقَالَ الْآخَرُ إِنِّي أَرْنِي
أَحْمِلُ فَوْقَ رَأْسِي خُبْزاً تَأْكُلُ الطَّيْرُ مِنْهُ
نَبِّئْنَا بِتَأْوِيلِهِ إِنَّا نَرَاكَ مِنَ الْمُحْسِنِينَ

хӀадурулев. Жидеца хан чӀвазе квеналда гъоркъоб загъро жубаялда шаклъун тӀамун рукӀана гъел туснахъалъур. Гъенив Юсуф ватидалго ва гъев цӀакъ тӀабигӀат-гӀамал рекъарав, сипат-сурат берцинав, цадахъ бугеб гъалмагълъиялда гӀурхӀулев, гъезда цӀоб гъабулев вихъидал, гъев кӀиявго гӀолохъанчи гъесда аскӀор гӀагарлъана ва гъесулгун гъалмагълъи гъабуна.

Юсуфица гъев кӀиявго ва цогидал туснахъалда ругел гӀадамал дагӀват гъабун Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо гъавиялда, гъесие гӀибадат гъабиялда рачунел рукӀана. Живгоги цӀакъ тӀад чӀун Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тӀалаб гъабун гъесда дугӀа гӀемер гъабун какал ралев вукӀана.

Цо нухаль радал тӀаде рахъиндал, ханасе гъекъолеб жо хӀадурулев вукӀарав гӀолохъанчияс абуна: «ХӀакълъунго, дие макъу бихъана дица ханасе гъекъолеб жо гъабизе цӀибил цӀцӀун гъелъул лъим бахъулевлъун вуго дун»-абун. Цогияв гӀолхъанчиясги абуна: «ХӀакълъунго, дидаги бихъана макъу дир бетӀералда тӀад лъун кӀудияб чед баччун дун вугев гӀадин ва гъеб чед гъелда тӀад гӀодор чӀун хӀанчӀазги кваналеб бугин»-абун. Дуца нижеда гъал макъабазул магӀна бице, нижеда мун цӀакъ лъикӀав чилъун вихъулев вуго ва дуда гъел макъаби къотӀизеги лъалеб батизе ккола»-абун.

Цо гӀалимзабаца абуна: гъев кӀиявго гӀолохъанчиясе хӀакъикъаталда гъединаб макъу бихъана ва Юсуфица бицухъин гъелъул хӀукмуги ккана абун. Цогидал гӀалимзабаца абуна: гъезда макъу бихъун букӀинчӀо, жидеца Юсуфил хӀалбихъи гъабун ургъун рахъарал макъаби рукӀана

гьел. Гьедин бугониги Аллагъас ﷺ гьев кIиясего Юсуф аварагас
 ﷺ бицараб хIукму гьабуну абун.

37. Юсуфица гьев кIиясдаго абун:

«Аллагъас ﷺ дие кьураб лъай буго
 нуже квен бачIинелде цебе щиб квен
 нуже бачIине бугеб дида лъай.

Гьединго цогиги бальгольаби руго
 Аллагъас ﷺ дида лъазарурал»-абун. Гьеб
 хабар Юсуфица бицана гьев кIиявго иман
 лъеялде ахIилелде ва гьезие вагIза гьабилелде цебе,- гьел жинда
 гIенеккизе ва гьезул божи цIикIкIинабизе, хадуб гьес абун: «Гьаб
 дица бицунеб жо буго Аллагъас ﷺ дида лъазабураб. Гьеб гьечIо
 сихIро яги гьереси. ХIакълъунго Дица Аллагъасда иман лъолареб
 къавм тана, дун гьезда гьоркъоса нахье ана, гьединго ахираталда
 инкар ккураб къавмги тана дица»-абун. Гьаб рагIиялдалъун
 Юсуфица бицана жив вукIин аварагзабазул ﷺ рокъосан чи,
 живги жиндир умумулги купру-ширкалдаса рикIкIадал, Аллагъ ﷺ
 цо гьавулел, ахираталда иман лъолел рукIин. Иман лъеялбул бишунго
 кIудияб кIиги асло буго гьаб:

1). Аллагъ ﷺ цо гьавун гьесда иман лъей. 2). ХIисаб-мизан гьабулеб,
 алжан-жужахI жиндиль бугеб ахираталда иман лъейги.

38. Дун нахъвилътьарав вуго дир

умумул Ибрагъимил, ИсхIакъил ва

ЯгIкьубил диналда. Ниж рукIинчIо ва

гьечIо, ва нижее бегъуларо Аллагъасде

ﷺ щибго жо гIахъал гьабизе, гьельне

гIибадат гьабун ва дугIа гьабун. Ниж

Аллагъас ﷺ тIаса ришун руго жиндир диналда халкъ ахIизе.

Гьедин бугельул ниж рукIине ккола цIакъ рацIацIадалъун ва цогидал
 гIадамазе мисалияллъун.

Гьаб Аллагъасда ﷺ иман лъей, гьев цо гьавун гьесие гIибадат
 бацIацIад гьабиги, Аллагъасул рахъалъан бугеб цIоб-рахIмо ва
 хиралъи буго нижее бугеб ва киналго гIадамазеге бугеб. Аллагъас
 ﷺ нижеда вахIю гьабун гьеб лъазабун буго, ва гIадамаздаги ниж
 расулаллъун гьарун, гьезда нижеца малъун лъазабун буго. Ва амма
 гIемерисел гIадамал гьаб кIудияб нигIматалъул кьадро лъаларел
 ва гьеб нигIматалда данде Аллагъасе ﷺ шукру гьабуларел руго.
 Жиндие лагълъи гьабизе хIакъав, жал рижарав, хьихъулев ва хвезарун

قَالَ لَا يَأْتِيَكُمَا طَعَامٌ تُرْزَقَانِهِ إِلَّا نَبَأُكُمَا
 بِتَأْوِيلِهِ قَبْلَ أَنْ يَأْتِيَكُمَا ذَلِكَ كَمَا مِمَّا
 عَلَّمَنِي رَبِّي إِنِّي تَرَكْتُ مِلَّةَ قَوْمٍ لَا يُؤْمِنُونَ
 بِاللَّهِ وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ﴿٣٧﴾

وَاتَّبَعْتُ مِلَّةَ آبَائِيِِ إِتْرَاهِيمَ وَاسْحَقَ
 وَيَعْقُوبَ مَا كَانَ لَنَا أَنْ نُشْرِكَ بِاللَّهِ مِنْ
 شَيْءٍ ذَلِكَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ عَلَيْنَا وَعَلَى النَّاسِ
 وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿٣٨﴾

ахир г1адеги рахъинарулев Аллагыг1и جَلَّ جَلَالُهُ к1очон, поги щиб бугониги жоялье лагълыи г1абулел руго. Боц1уе лагълыи г1абун, г1арац-меседалъе лагълыи г1абун, жидедаго релъльтарал г1адамазе лагълыи г1абун, жидецаго г1арурал хъанчазе-алагъзабазе лагълыи г1абун.

39. Юсуфица абунa: «Ле, дунгун цадахъ يَصْلِحِي السَّجْنَاءَ أَرْيَابٌ مُتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ
г1аб туснахъальтур ругел г1олохъаби! أَمَرَهُ الْوَحْدُ الْقَهَّارُ ﴿٣٩﴾

Нужеца ургъун бихъея: бат1и-

бат1иял, цоязда цоял къацандулел,

жидер иш-пиша данде кколaрел г1адамалищ лъик1aл ругел
гъезда нахърильлъине ва бет1ергъанлъун рук1ине. Яги жинда
къацандулев чи гъеч1ев ва къец г1абуниги жиндаса шивго
бергъунарев жив цогояв Аллагыищ лъик1ав?

Г1адамал ругониги, жундул ругониги, малаикзаби ругониги, гъел жиде нильеца лагълыи г1абизе мустах1икъaл гъеч1о, гъел кидаго цоцaлъ рекъон рук1унаро, цоцaзде къацандараб мехаль цояв къеч1ого вук1унаро, жив къолев, жиндаса т1ок1ав чи жинда данде вугесе лагълыи г1аби ах1макълъи бук1уна. Жидеца ганч1ил, ц1улал ва цогидаб жоялъул рик1ун-руц1ун г1арурал хъанчал алагъзабилъун кквей ц1акъго ах1макъaб жо бук1инарищa!-абун.

40. Ле, Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ ширк г1абулел

г1адамал: нужеца жиндие лагълыи

г1абулеб жо гъеч1о нужецагоги ва

нужер умузги ургъарал, нужецаго

алагъзабиян ц1аралги лъурал, хъанчал

гурони. Аллагъасул рахъальaн

кинаб1аги х1ужа-далилги гъеч1о

гъезие г1ибадат г1абе абун, г1ибадат

г1абиялъул х1укму цох1о Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гурони гъеч1о.

Гъесда лъала г1ибадат кин г1абизе кколеб. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ расулги вит1ун гъев расулас умматалдаги малъун г1абулеб жо буго Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ г1абулеб дин.

Гъев Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ лагъзадерида амру г1абун буго цох1о жиндие гурони лагълыи г1абуге абун. Жиндие г1ибадат г1абизе мустах1икъав вугелъул гъев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ: жиндир гуч-къуват бергъарав, жиндие бокъараб жо бокъухъин г1абизе к1олев. Гъев Аллагъг1и جَلَّ جَلَالُهُ живго тун жидер щибго гъунар гъеч1ел, жидеда хайирги заралги г1абизе к1оларел алагъзабазе г1ибадат г1аби бат1улаб жо буго. Г1аб дица нуж жинда ах1улеб дин буго жиб бит1араб, жиндиль щакълъи гъеч1еб, гъеб

مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءُ
سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ
بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِنْ الْحُكْمُ إِلَّا لِلَّهِ أَمَرَ أَلَّا
تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ وَلَكِنَّ
أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٠﴾

диналдалъун нужер дунялалдаги ахираталдаги квершел батизе буго. **Кинниги, гIемерисел гIадамал гIаб амру жидеда лIаларел руго.** Жидеца АллагIасе جَلَّ جَلَّالَهُ лагълIи гIабуларел руго, лагълIи гIабулезги цадахъ жо гIахьал гIабун АллагIасде ширк гIабулеб буго.

АллагIасул свалат салам лъеяв Юсуф аварагас عَلَيْهِ السَّلَام гIел гIолохIаби АллагIасе جَلَّ جَلَّالَهُ гIибадат гIабиялда ахIиялIуль гIажаибго берцинаб ва жиндиль хIикмат ва пайда кIудияб нух тIаса бищана.

ТIоцебесеб иргаялда гъезда лъазабуна жив аварагIабазул عَلَيْهِ السَّلَام чи вукIин, жиндие АллагIас جَلَّ جَلَّالَهُ цо-цо гIаибаб жо лъай кIун букIинги. Гъеб гIелмуялдаса буго гIел гIолохIабазе туснахIалда щибаб ригъалъ бачIизе бугеб квеналъул амру гIесда лъай ва гIес бицухIин гъезие квен бачIиги.

КIиабилеб буго: гIесие АллагIас جَلَّ جَلَّالَهُ макъу кIотIулеб гIелму къей. Ва амма Юсуф авараг عَلَيْهِ السَّلَام гIел гIолохIабазул макъуялIул магIнаги бицун, гъезул мурадги тIубан, жинда аскIоса гIел нахъе риччалевлъун гъечIо. Бишунго жинца бицунеб жоялда гIел гIенеккулеб заманалдаса мунпагIатги босун, гIел АллагIасул диналде ахIизе тIад жувалев вуго. Гъеб буго нилъIъецаги жиндаса мунпагIат босизе рекъараб мисал.

Лъабабилеб буго: гъеб дагIват гIабулаго Юсуф аварагас عَلَيْهِ السَّلَام тамахаб, хIеренаб мацIалъ, гIел гIадамазда бичIчIулеб мисал бачун, тIоцебе гъезда бичIчIизабулеб буго: батIи-батIиял алагъзаби рукIин гIакълуялIго кIабул гIабулареб жо букIин. Хадубги гIел кантIизарулел руго гIадамаз жиде лагълIи гIабулеб рухI бугелги, рухI гъечIелги алагъзаби гъезие лагълIи гIабизе мустахIикъал гъечIеблIи, гIел киналго рижарав, гъезие ризкIи кIолеб гIел хвезарулев БетIергIан АллагIи вукIадго щибго жидер гъунар гъечIеб жоялъе лагълIи кин гIабилеб?

Ункъабилеб буго: ахиралда гъезие баян гIабулеб буго хIакъикъияб, битIараб дин АллагIас جَلَّ جَلَّالَهُ малъухIин гIабулеб дин букIин ва гъеб дин гIабизе киназдаго тIадаб букIинги. Гъеб дин гIабулел гIадамал цIакъго дагъал рукIинги бицунеб буго. ГIелдалъунги гIолохIаби кантIизе хIакъаб жоялда чIчIарал гIадамал кидого дагъал рукIиналда ва гIел дагъал гIадамаз гурони жиб хIехъечIеб, яхI бахъичIеб, сабро гIабичIеб дин битIараб букIиналда.

АллагIасде جَلَّ جَلَّالَهُ халкъ ахIулез хIалтIизаризе рекъарал кIагIидаби баян гIарун Юсуфил عَلَيْهِ السَّلَام мисалаздаса мунпагIат босун, кигIан гIемераб жо малъизе ва бицине кIолеблIи бихъизабун буго.

Гъеб жинда тIадаб амруги тIубан, жиндир ракIги парахат гIабун, хадуб байбихъулеб буго Юсуф аварагас عَلَيْهِ السَّلَام гъезул макъуялIул

магІна бицине ва гьес абулеб буго:

41. Ле, дир кІиявго туснахьаль
гьалмагълъун гьарурал гІолохьаби!
Нужер цояв туснахьалдаса кьватІиве
веччан цевего вукІараб хІалалъ
жиндир ханасе гьекьолеб жо кьолев
чилъун вукІине вуго. Цогидав
туснахьалдаса кьватІиве вачун

кварида ван гьанкьизе вуго ва гьеб бакІалда дализе гьавунги
тезе вуго, бетІералда тІад чІчІун хІанчІаз жиндир гьан бикІун
кваналевлъун. Нужеца дидаса тІалаб гьабураб хІукму дица
бицана ва гьеб хІукму Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьабун лъугьараб буго.

Жиндие хиси гьечІеб буго. Нужеца битІараб бицун батаниги гьереси
бицун батаниги гьеб буго нуже бугеб хІукму абун. нужеца бицеян
тІалаб гьабидал дица бицанаха гьаб хІукму, кигІанго дие бокьун
букІинчІониги рокьукьаб хабар нуже бицине.

42. Цинги Юсуфица абун
туснахьалдаса кьватІив виччазе вугев
гІолохьанчиясда: дуца дун вице дур
ханасда аскІове щвараб мехаль.

Щибго гІайиб гьечІого бугьтанги тІад
лъун, туснахьалъув вукІин бице гьесда. Гьев лъикІав хан ватани
гьес битІараб жо тІалаб гьабун хІакьикьат цІехезе бегьула ва дунги
гьаб дида тІад лъураб бугьтаналдаса вацІадавлъун лъугьине
бегьула. ЩайтІаналь Юсуфида гьеб лахІзаталь кІоченабуна
цохІо Аллагьасда гуреб жиндир хІажат гьаризе бегьулареблѝи
ва гьелъул гІакьуба гьабун цо чанго сональ жив туснахьалдаги
хутІана. Бицун дагьаб лъабго сон буго. ГІемерисел гІалимзабаца
анкьго сон бугоянги абун.

Вагьбу абулев гІалимас абун: Аюб аварагги عَلَيْهِ السَّلَامُ анкьго сональ
вукІана БетІергьанас жиндир хІал бихьизе унти-кьварилъи тІаде
биччан. Юсуф аварагги عَلَيْهِ السَّلَامُ анкьго сональ вукІана туснахьалда
жиндир хІалбихьи гьабизе-абун.

Гьаб аяталъе цоги магІна гьабун: щайтІаналь гьев гІолохьанчиясда
кІочезе гьабун Юсуфил хабар ханасда бицине абун. Гьаб кІиябго
магІна битІараб буго. Гьеб битІараб букІин бицунеб буго хадуб бугеб
аяталъги. ЩайтІаналь Юсуф аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ рехсей ва
гьесда таваккал тІами кІоченабураб гІадин, гьев гІолохьан чиясдаги

يَصْحَبِي السِّجْنَ أَمَا أَحَدُكُمْ فَاسْتَقِ
رَبَّهُ رَحْمَةً وَأَمَا الْآخَرُ فَيُضْلَبْ فَتَأْكُلِ
الطَّيْرُ مِنْ رَأْسِهِ فُضِيَ الْأَمْرُ الَّذِي فِيهِ
تَسْتَفْتِيَانِ ﴿٤١﴾

وَقَالَ لِلَّذِي ظَنَّ أَنَّهُ نَاجٍ مِّنْهُمَا اذْكُرْنِي
عِنْدَ رَبِّكَ فَأَنَسَّ الشَّيْطَانُ ذِكْرَ
رَبِّهِ فَكَانَ فِي السِّجْنِ بِضْعَ سِنِينَ ﴿٤٢﴾

кӀоченабуна ханасда Юсуфил хабар бицине. Аллагъасул ﷺ хӀикмат буго гъаб. Аллагъасул изну гъечӀого щайтӀаналда гъеб жо гъабизе кӀоларо ва хасго аварагӀти къезе бугев чиясул рекелъ гъапулӀти рехизеги кӀоларо.

Хирияв Юсуф عَلَيْهِ السَّلَام аварагас гӀемерал гӀадамазе вагӀза-насихӀат гъабун, гъезие лъикӀлӀти гъабун, гъеб туснахъалда кколел рукӀларал гӀадамазе гъел гӀемерал соназ кумек гъабуна, рекелгъейги гъабуна. Жинцаго Аллагъасе ﷺ тӀагӀлат гӀибадат гӀемер гъабун гъесда гӀагарлӀize, гъев жиндаса разилӀize яхӀ бахъана.

КъуртӀубияс абуна: Аллагъасул салам лъеяв Жабраил малаик вачӀана Юсуфихъе гъев туснахъалъув вукӀадго ва абуна: «Я Юсуф, дур вацаз мун чӀвазе хӀукму гъабураб мехалъ гъездаса мун лъица хвасар гъавурав?»-абун. Юсуфица абуна: «Дир Аллагъас гъавуна»-абун. Жабраилас абуна: «Гъел вацалаз мун тӀаде чиго кколареб алахалда бугеб гъуялъув рехун тараб мехалъ, гъениса къватӀиве лъицаха мун вахъарав?»-абун. Юсуфица абуна: «Дир Аллагъас вахъана»-абун. Жабраилас абуна: «Мун зинаялдаса лъица цӀунарав ва дудаса гъел руччабазул макроги лъица нахъчӀвараб?»-абун. Юсуфица абуна: «Аллагъас ﷺ цӀунана дун ва гъес нахъчӀвана руччабазул макроги»-абун. Жабраилас абуна: «Гъанже кинха дуца Аллагъасда гъаричӀого мун туснахъалдаса хвасар гъаве абун гъев Аллагъас ﷺ вижарав лагъасда аманат битӀараб?»-абун.

Цинги Юсуфица абуна: «Я БетӀергъан Аллагъ! Гъеб рагӀи буго дир мацӀалдаса борчӀун араб, дун жинда рекелкъӀараб рагӀи. Дица дуде гъарулеб буго, я ИбрагӀимил ва дир херав эмен ЯгӀкъубил Аллагъ! Мун дида гурхӀа ва тӀасса лъугъа!»-абун. Цинги Жабраилас абуна: «Дуе гӀакъуба ва хӀалбихъи буго мун тӀуснахъалъув цо заманаялъ вукӀин»-абун.

Гъаб хабаралдаса нилъеца босизе кколеб гӀибрат ва мунпагӀат буго, кинабго жоялӀул амру Аллагъасда кодоб букӀин ва гъесда божун, гъесда таваккал тӀамун, гъесдаса квербакъи тӀалаб гъабун хъвадизе тӀадаб букӀинги. Киниги шаргӀалда хӀарамаб гъечӀо, жегиги гъабизе тӀадаб жо буго нилъеца щибаб жоялӀул амру цо сабабазда хурхизаби ва гъел сабабал гъоркъор ккун Аллагъас ﷺ нилъер хӀажат тӀубай тӀалаб гъаби.

Гъел сабабалги хӀакъикъиял рукӀине ккола. Масала: вакъарав чияс лъим гъекъанин абун гъев гӀорцӀуларо. Къечарас квен квананин абун гъесул къечги хъваларо. Рукъов гӀодовги чӀун цо хӀажат бицун кигӀан гӀемер мехалъ жив кӀалъаниги гъеб хӀажат тӀубаларо.

Сабабазда хурхингун цадахь реклелчлей буклине ккола нилъеца гьёб сабаб гьабуниги гьелъул хласил Аллагъасда ﷺ бараб буклиналда. Гьадиная хлалалъ сабабазда хурхи шаргалда бегъулеб жо буго.

Юсуф аварасда ﷺ : «Ханасда жив вице»-абураб рагӀи цо сабаб буго, нилъеца гьадиная сабаб гьабунин абун нилъеда гӀайибги чӀваларо. Гьаб бакӀ цӀакъго тӀадегӀанал макъамазда ругел аварагзабазул ﷺ бицулеб бакӀ бугелъул, гьёб Юсуфица абураб рагӀиги гьесул гьапуллъи ва гьалатӀ бугеб гӀадин бицулеб буго. Ва амма нилъеда ракӀ чӀун лъазе ккола гьёб рагӀи абулеб мехалъ Юсуф ﷺ авараг Аллагъасдаса ﷺ гьапуллъун вукӀинчӀеблъи. Умматалъе вагӀзанасихлаталъе ТӀадегӀанав Аллагъас цо-цо гьадиная мисал бачуна ва нилъль битӀараб нухалда хьвадизе гьелдалъун сабабги гьабула.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Юсуф аварасда ﷺ рихъарал къварилъаби рицун лъугъараб бакӀ бугелъул, гьаниб рехсезе бокъун буго цо-цо исламияб диналдаги, Къуръаналдаги, жинда Къуръан рештӀинабурав МухӀаммад аварасдаги ﷺ гӀайиб гӀунтӀизабизе бокъарал диналъул тушбабаз Юсуфилги Зулайхалги къисса мекъаб рахъалда свериабун, суриабун бициялде данде чӀчӀун, ва гьел тушбабазе квербакъи гьабун сураталъул тафсир гьабулел гӀалимзабацаги «Юсуфил ракӀ гьесун буклана Зулайхада»-абураб магӀнаялъул хабар бицинги нахъчӀван, МухӀаммад ГӀали Сабунияс бицараб гьёб рагӀи мекъаб букӀин чӀезабулеб анцӀго хӀужа ва далил:

1) Юсуф авараг ﷺ кутакалда данде чӀана Зулайхал къасдазда гьелъ жив тӀалаб гьавураб мехалъ ва гьес абуна: «Дица Аллагъасдалъун цӀуни гьарулеб буго»-абун.

2) Зулайхаца нуцӀбиги рахан жив тӀалаб гьавураб мехалъ гьес къватӀив лъутизе къасд гьаби: нахъаса гурдеги ккун Зулайхаца жив цӀа-цӀалев вугеб мехалъги.

3) Гьел руччабаз абухъе къабихӀаб жо гьабиялдаса дие ракъул гвентдо бокъилин аби.

4) ТӀадегӀанав Аллагъас чанго бакӀалда Къуръаналда Юсуф вещун аятал рештӀун рукӀин. Аллагъас ﷺ кин вещулев жиндир ракӀалъе къабихӀаб жо гьаби берцин бихъулев чи?

5) ГьитӀинаб лъимер кӀалъан, гьелъ нугӀлъи гьаби Юсуфида гӀайиб гьечӀолъиялъе: «нахъаса горде бихъун батани гьев ритӀухъав вуго»-абун.

6) Зулайха жийго мукӀурлъи руччабазул жамагӀаталъе жиндие Юсуф вокъун, жинца гьев тӀалаб гьавиялъе ва гьев мутӀигӀлъун гутӀиялъе.

7) Юсуфица Аллагъасда ﷺ ахӀи бай жив гьел руччабазул

макруялдаса хвасар гъаве абун.

8) Юсуф глайибав гъечлолъиялъе Къитлпирие ва цогидазе мухlканал гламатал загъирлъи ва далил-хlужа чlейи.

9) Жив туснахалдаса къватлив вахъунгутlи ханасда цебе загъираб, баянаб хlужа чlчlун гурони жив щибго глайиб гъечлого жанив тlамурав вукlиналъе.

10) Киналго руччабаз ва Зулайхаца чамго сон гъоркъоб ун хадубги нугlлъи гъаби Юсуф вацладав вукlиналъе ва гъев жидер макроялъе мутlигlлъун гутlиялъе.

Аллагъас ﷺ нилъеда хlакъаб жо хlакъаблъун бихъизабеги ва гъелда тlамал гъабизе тавпикъги къеги.

43. Египеталъул ханасда цо глажаибаб макъу бихъана ва гъель хlинкъизавун жинца хехго макъу къотlулел гладамал ва тlалимзаби данде ракларана. Цинги ханас абун: «Хlакълъунго Дида макъиль бихъана анкъго цlакъ къарияб, берцинаб тlака

цогл анкъго хlалакъаб тlакаялъ жал кваналел ругел тlадин.

Цогиги анкъго тlурччинаб жаниб цlураб тlор бихъана, анкъго бакъвараб, жаниб мугъго гъечлeб тlорги бихъана. Нужеца дида гъаб макъуялъул магlна бице, я дир къавмалъул тlакълочагlи, нужеда тlалeб батани макъу къотlизе ва гъельул магlна гъабизе»-абун.

44. Гъел тlалимзабаца ва макъу къотlулeз абун: «Гъeб дуда бихъараб жо буго битlараб ва мекъаб батlа гъабизе тlаларeб жобо-гъобораб макъу.

Гъединаб макъуялъул магlна гъабизе нижеда тlаларо ва мун разилъулeб жаваб къезеги кlоларо»-абун.

Гъел хlинкъана ханасе макъу къотlун гъельул магlна бицине, жал мекъи ккани жидеда цолeб ццин бахъи тlан.

Ибнухатlибица абун: «Гъединаб макъу бихъула тlемер кванан квеш чехъги цlезеабун къижараб мехаль»-абун.

45. Ханасул гъаб макъуялъул хабар жинда рагlараб мехаль дов туснахалдаса къватлив вачlарав тlолохъанчиясда Юсуф раклалде щвана.

وَقَالَ الْمَلِكُ إِنِّي أَرَى سَبْعَ بَقَرَاتٍ سِمَانٍ
يَأْكُلْنَ سَبْعَ عَجَافٍ وَسَبْعَ سُنبُلَاتٍ
خَضِرٍ وَأُخْرٍ يُاسِتٍ يَأْكُلْنَ الْمَلَائِقَ أَفْشُونَ فِي
رُءُوسِهِ إِنَّكُمْ لِرُءَايَايَ تُعْرَبُونَ ﴿٤٣﴾

قَالُوا أَصْغَتْ أَحْلِمٌ وَمَا نَحْنُ بِتَأْوِيلِ الْأَحْلَمِ
بِعِلْمِنِ ﴿٤٤﴾

وَقَالَ الَّذِي نَجَّاهُمَا وَادَّكَرَ بَعْدَ أُمَّةٍ
أَنَا أَنْبِئُكُمْ بِتَأْوِيلِهِ فَأَرْسِلُونِ ﴿٤٥﴾

Гъев Юсуфил хабарги ханасда бицун гъес абунa: «Дун вит1е Юсуфихъе, дица бач1ина ханасул макъуялъе бит1араб жаваб»- абун.

Ханас гъев Юсуфихъе вит1ана. Цинги жив туснахъ бугеб бак1алда ун Юсуфидa т1аде лъугъана ва жинца абунa.

46. Я Юсуф! Я гъав ц1акъ бит1ун макъу يُوسُفُ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ أَفْتِنَا فِي سَبْعِ بَقَرَاتٍ
къот1улев чи! Дуца нижеда бице анкъго سِمَانٍ يَأْكُلُهُنَّ سَبْعٌ عِجَافٌ وَسَبْعِ
къарияб г1акаялъул хабар, анкъго سُئِلَتْ خُضِرٌ وَأُخْرَى بَسِطَ لَعْلَى أَرْجَعُ
х1алакъаб г1акаялъ жал кваналел. إِلَى النَّاسِ لَعَلَّهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٦٦﴾
Анкъго г1урчинаб, жаниб ц1ураб ва
анкъго бакъвараб мугъ жаниб гъеч1еб
т1оральулги хабар бице. Гъеб дуца
бицараб жоги босун дун ханасухъе ина ва цинги ханасдаги,
кинабго халкъалдаги лъазе буго дур гъунар ва дур г1елму.

Гъеб мехаль мун туснахъалдаса къват1ивги вач1ина иншааллагъ абун. Юсуф аварaгас عَلَيْهِ السَّلَامُ гъев г1олохъанчиясда г1айиб ч1вач1о жиндир аманат гъесда к1очана абун. Яги жинца абич1о дица макъуялъул маг1на бицинаро дун къват1ив виччазе къот1и гъабун гурони абун. Щибго жоялъул к1варго гъеч1ев чиясг1адин гъесие жаваб гъабунa.

47. Юсуфица абунa: «Нужеца хур قَالَ تَزْرَعُونَ سَبْعَ سِنِينَ دَأَبًا فَمَا حَصَدْتُمْ
бекъизе буго анкъго сональ. Кутакалда فَذَرَوْهُ فِي سُبُلٍ ۖ إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّا تَأْكُلُونَ ﴿٦٧﴾
хъулухъ гъабун гъеб бижизабизе
ях1ги бахъизе буго. Гъеб хур бак1арун
щинахъе гъениса щвараб х1алухъин т1оралдаса бат1а гъабич1ого
гъури, ц1ад, бакъаль зарал гъабулареб х1алалъ ц1унизе ккола.
Нужеца кванац1ого рес гъеч1еб къадар лал т1амун, хенон
тасарупги гъабила» (расход).

Гъанже г1алимзабазда лъалеб г1елмияб хабар буго Аллагъас جَعَلَ لَهُ
ункъазар сон г1агарун замаяналь цебего Юсуфил мац1алдальун
г1адамазда малъулеб: т1орониб бугеб т1оршел рух1чаголътиялъ
(х1апара, нац1) ва гъава бакъаль хвезабиялдаса лъик1 ц1унараб
бук1уна. Гъелъул т1аг1амалъул даражаги лъик1 ц1унун хут1ула:
(витаминал, каллориял.)

48. Цинги бач1изе буго анкъго сон,
жал ц1акъ зах1матал, щибго хур-хер ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعٌ شِدَادٌ يَأْكُلُ مَا
бижуларел, ц1адал къот1арал. Гъел قَدَّمُوا لَهُنَّ إِلَّا قَلِيلًا مِّمَّا خَصَّصُوا ﴿٦٨﴾
соназда жаниб нужеца кваназе буго данде
бак1арун, нахъе ц1унун бук1араб т1оршел. Хъодуе нахъе лъун

тараб дагъабго къадар т1оршел х1ут1изег1ан.

49. Гьелда хадуб бач1изе буго ц1акъ
бечедаб лъик1аб заман, г1емер ц1адалги
ралеб, пихъ-хурги бижулеб, г1адамаца
ц1олбол чамастакил гьуинал лъимал
(сокал) рахъулеб ва гьекъолеб жоги гьабулеб.

Гьаб хабарги босун жиндир гьекъолеб жоялъул табдир гьабулев
г1олохъанчи т1аде вач1индал ханасе гьес бицараб жо ц1акъ бокъана ва
гьес амру гьабуна Юсуф жиндихе ваче абун. Жинда гьев вихъизе ва
гьес жиндаго макъуялъул маг1на бицулебги раг1изе абун. Т1адег1анав
Аллагъас абулеб буго.

50. Ханас абун: «Гьев Юсуф вачун
рач1а нуж дихъе»-абун. Юсуфида
хадув вит1арав чи гьесухъе шведалго
гьес абун: «Мун а дурго ханасухъе
ва дуца гьесда абе дол жидеца кверал
къот1арал руччабазул ах1вал-х1ал
ц1ехе абун. Дир Бет1ергъан Аллагъ

جَلَّ جَلَّاهُ ц1акъ лъалев вуго гьез гьабулеб бук1араб макро ва х1ила.

Гьеб нужер бет1ергъанасдаги лъан лъик1 буго дун гъаниса къват1ив
вахъиналда цебе, киналго г1адамаздаги лъазе лъик1 буго дун г1айибго
гьеч1ого гвендинив т1амурав чи вук1ин»-абун.

Жиндир чапар гьаб жавабги босун вач1идалго ханас жиндир божарал
чаг1аздаса ц1ехана щиб къиссадай бук1ана Юсуфил ва гьел руччабазул
абун. Ханасда бич1ч1идалго киназдаго лъалеб бук1ин Юсуфида
г1айиб гьеч1еблъи, гьел руччаби данде рак1арана, Зулайхаги гьоркьой
ккезаюн.

51. Цинги маликас (ханас) гьел
руччабазда абун: «Щиб квешаб
ишалъе ургъун рук1арал нуж гьев
Юсуфие макро гьабулеб мехаль ва гьев
нужедехун къабих1аб иш гьабиялда
ах1улеб мехаль»-абун.

Бук1анищ гьесда кинабг1аги г1айиб?

К1ваниш нужеда гьев нужедахун

вуссиनावизе абун. Гьел руччабаца абун: «Аллагъ вац1адав
ва Т1адег1анав вуго! Гьес жиндие хирияв лагъ чороклъиялда
виччаларо. Нижеда щибго жо бихъич1о Юсуфил рахъальан гьесда

ثُمَّ يَأْتِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَامٌ فِيهِ يُعَاثُ النَّاسُ
وَفِيهِ يَعْصِرُونَ ﴿٤٩﴾

وَقَالَ الْمَلِكُ أَتُؤْتِيَنِي بِهِ فَلََمَّا جَاءَهُ الرَّسُولُ
قَالَ أَرْجِعْ إِلَى رَبِّكَ فَسَأَلَهُ مَا بَالَ الْإِسْوَةِ
الَّتِي قَطَعْنَ أَيْدِيَهُنَّ إِنَّ رَبِّي بِكَيْدِهِنَّ
عَلِيمٌ ﴿٥٠﴾

قَالَ مَا خَطْبُكَ إِذْ رَأَوْتَنِي يَوْسُفُ عَنْ
نَفْسِهِ قُلْ خَشِيَ اللَّهُ مَا عُلِّمْنَا عَلَيْهِ مِنْ
سُوءٍ قَالَتْ أُمَرَائَتِ الْغَيْرِ الْكَانَ حَصْحَصَ الْحَقِّ
أَنَّا رَأَوْتُهُ رَعَى نَفْسِهِ وَإِنَّهُ لَمِنَ
الصَّادِقِينَ ﴿٥١﴾

г1айиб ч1вазе бегъулеб»-абун. Цинги Зулайхаги раk1 парахалъун лъугъана, гьелда Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ раk1алда рехана т1убанго бит1араб бицине. Ва гьель абунa: гъанже кинабго жо загьирлъулеб буго. Балъгоябги т1атулеб буго, х1акъаб жоги бергъулеб буго. дун йик1ана гъев Юсуф вокъарай ва дица вук1ана гъев т1алаб гъавулевги. Х1акълъунго, гъев Юсуф вит1арав вуго жинда г1айиб гъеч1о абураб раг1иялъуль.

52. Гъаб дир мук1урлъиги буго Юсуфида ذَٰلِكَ لِيَعْلَمَ أَنِّي لَمْ أَخْنُفْ بِالْعَذِيبِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي كَيْدَ الْخَائِبِينَ лъазе, гъев ццеве гъеч1еб мехалъ гьесда нахъаса к1алъан дица гьесул къадро хвезабич1еблъи. Х1акълъунго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ хиянатчаг1азул макро т1убазе толаро. Бит1араб жо загьир гъабич1ологи толаро Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ.

53. Дица дир напс бац1улеб гъеч1о: وَمَا أَرَىٰ نَفْسِي إِلَّا نَفْسًا لَّامِنَةً بِالسُّوءِ إِلَّا مَا رَجَعْتُ وَإِنِّي عَفُورٌ رَّحِيمٌ дун йиги ч1ужу г1адан, гьединги г1акълго заг1ипай шайт1аналь хехго гуккулей, г1адамазе берцин бихъизе бокъун гурони щибго г1амалги гъабуларей, гъеб г1амалалъул хадуб кколеб х1асилалдаги ургъуларей. Киг1анго макро гъабулел, х1илла бергъарал абун нижеда абуниги бихъинчияса ц1акъ хехго кодор росизе к1ола ниж. Гьес: «Мун дие ёкъула, дур берцинлъи, дур ц1акълъи щиб абун кинабго дунял нижеда кодоб къунин, нижедаса ч1ух1араб жо гъеч1о абун раk1алда кколел. Цинги гъев чияс жиндир х1ажат т1убараб мехалъ х1ат1идаса бахъараб бихъараб шото (наска) г1адин рехун толел ва гъеб г1ужалъ гурони лъугъараб жоялда кант1уларел.

Х1акълъунго инсанасул напсалъул т1абиगतго буго жинца гъев квешаб жоялда ах1улеб. Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ г1асилтъиялда гъев вачулеб. Дир напсги ц1акъ квешаб жоялда дун ах1араб бук1ана. Дирго къадро къимат к1очон, дир росс халкъалда ццеве г1одог1анлъиялъул пикру гъабич1ого, дир напсалъе мутиг1лъун, гъава, шагъват ва шайт1ан х1алае лъугъун Юсуф вокъун, гьесул г1олохъанлъи, берцинлъи, ч1урканлъи, карандае къан анц1гоялдасаги ц1ик1к1ун сонал индал г1адаллъана дун, ва доб сурааб ишги гъабунa.

Гъанже дие щибго сабаб гъеч1о, дун ёрч1изе бак1ги гъеч1о, дида шивго гурх1изе чиги гъеч1о. Цох1ого Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гурх1ун, гъев т1аса лъугъун, гьес тархъан гъаюни гурони. х1акълъунго дир Аллагъ жинца мунагъал рахчулев ва жив ц1акъ гурх1улев вуго.

Гъаб дица гъабураб тафсир ва таржама буго Ибнухат1ибица,

Мунтахаб абураб тафсиралда, Ибнукасирица гъабураб тафсир. Цоги т1алимзабаца гъаб ахираб к1иго аяталъул тафсир гъабуна гъел раг1аби Юсуф аварас **عَلَيْهَا سَكَمٌ** абурал ругин абун: «Дица гъаб рац1алъи т1алаб гъабуна Зулайхал росада лъазе дица хиянат гъабич1еблъи». (52 аят) «Дир напси бац1унаро дица. Инсанасул напс квешаб жоялда гъев ах1улеб буго. Х1акълъунго Аллагъ гурх1ун гъес ц1унун гурони дунги квешаб жоялда ккезе бегъулаан. Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ** гурх1улев вуго ва жинца мунагъал рахчулевги вуго»-абун. (53 аят)

54. Цинги маликас абун: «Нуж рац1а гъев Юсуф дихъе вачун, дица гъев тезе вуго дидаго аск1ов. Дир вазирлъун гъавизе вуго»-абун.

وَقَالَ الْمَلِكُ أَتُؤْمِنُ بِدِيٍّ اسْتَخْلَصَهُ لِنَفْسِي
فَلَمَّا كَلَّمَهُ قَالَ إِنَّكَ الْيَوْمَ لَدَيْنَا مَكِينٌ
أَمِينٌ ﴿٥٤﴾

Маликада бич1ана гъев Юсуф цо къадро-къимат бугев чи ватизе кколеблъи. **Юсуф жиндихъе вачун вач1индал ва гъесдехун к1алъан гъесул х1ал-х1укмуи ц1ехедал маликас абун:** «Дуца т1ок1аб ургъел гъабуге, гъанжеялдаса хадуб дуге божилъи ва парахалъи бук1ине буго. Мун дуго бокъараб ишалда т1ад амирлъун гъавун, гъеб иш т1обазе тезе вуго абун.

55. Юсуфица абун: дуца дун гъаве дур хазиначилъун, кинабго ракъалда т1ад бугеб жоялъул табдир гъабулевлъун.

قَالَ اجْعَلْنِي عَلَى خَزَائِنِ الْأَرْضِ إِنِّي حَفِيظٌ
عَلِيمٌ ﴿٥٥﴾

Дида гъеб х1алт1иги лъала ва дица щибго хиянат гъабич1ого гъеб иш т1убазе буго абун.

Гъаб Юсуфица «дун хазинаялда т1ад те» абураб жо гъеч1о гъес хъулухъ т1алаб гъабилъун, гъесул чух1и-рещ бокылъун. Юсуфида лъадалго ханас гъев вазирлъун гъавулев вук1ин ва бокъараб иш т1ад къан тезе вук1инги, гъесул къасд ккана гъеб хъулухъалда ц1ун лъик1илан. Хазинаялъул ихтияр кодоб бугони гъеб лъик1аб х1алалъ хъвадизабизе рес бук1уна. Гъелдаса мискин-пакъирасе кумек гъабизе рес бук1уна. Маликас гъев жиндир кинабго боц1и-малалъул ихтияр кодоб бугев вазирлъун гъавуна.

56. Гъадин к1одо гъавуна дица Юсуф ва гъесие к1удияб ихтияр къуна Мисриялъул ракъалда т1ад жиндие бокъараб бак1алда ине, бокъаралъув ч1езе. Гъадин къола дица дир рах1мат ва к1одолъи дие бокъарав чиясе. Дица г1адада хвезабуларо ва нукъсанги гъабуларо жидеца лъик1аб г1амал гъабурал

وَكَذَلِكَ مَكَّنَّا لِيُوسُفَ فِي الْأَرْضِ يَتَّبِعُوا
مِنْهَا حَيْثُ يَشَاءُ نُصِيبُ بِرَحْمَتِنَا مَنْ
نَشَاءُ وَلَا نُنْصِيبُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٦﴾

гладамазул ажро, дица гъезие глемерго цликлизабун лъиклаб
жазаъ гъабула.

57. Ва амма ахираталда бугеб ажро цлакъго وَلَا جُزْءَ الْآخِرَةِ خَيْرٌ لِلَّذِينَ آمَنُوا
лъиклаб ва тлоклаб буго Аллагъасда وَكَاوُا يُتَّقُونَ
иман лъун гъесдаса хлинкъун дунялалъул
рокъоб гламал гъабурал гладамазе.

Дунялалъул рокъобги къола дица гъезие ажро: сахлъи къун, боцли-мал
къун, гладамазда гъоркъоб къадро бугеллъун гъарун. Гелму-глакълу
ва дин берцин гъабизе гъунар къун. Ахираталда ругел нигматазул
алжаналги абадияб рахлат лазатги Аллагъасул гъумералда балагъизе
щвейги, гъеб буго хлакъикъияб ва жиб тлалаб гъабизе кколеб ажро.

Юсуф عَلَيْهِ السَّلَام аварас сабро гъаби, гъес хиянат гъабичлолъиги,
туснахъалда вуклаго Аллагъ عَلَيْهِ السَّلَام цо гъавиялда ахлун гладамазе
лъиклъи гъаби буклана Юсуфил лъиклаб гламал ва гъелда данде
Аллагъас عَلَيْهِ السَّلَام гъев лагътиялдасаги вахъун ханлъиялда лъуна.
Жиндирго члухлараб къапилагун шагъаралъул къотнаса унеб мехаль
Зулайхада гъев вихъана ва гъель абуна: «Гладегланав Аллагъасе
реци бугоха жинда гласилъараб мехаль жинца ханзаби лагъзаллъун
гъарулев, ва жинда мутлиглат лагъзал ханзабилъун гъарулев»-абун.

Гъаб рагли Зулайхаца абиялъе сабаб буклана гъельул рос Къитпир
ханас вазирлъиялдаса эркен гъавун, жиндир даража глодогланав
лъугъун вуклин. Цо глалимзабаца абуна Къитпир хун хаду Зулайха
Юсуфица члужулъун ячана ва гъел цадахъ глумру гъабун руклана абун.
Цоги глалимзабаца абуна Юсуфица Итпир абулев чиясда йикларай
Раглила абудей члужу ячана ва гъель жиндие клиго васги гъавуна-
абун.

Ибнукасирица абуна: гъев Итпир вуклана ханасул хазиначи. Юсуф
авараг عَلَيْهِ السَّلَام гъеб хъулухъалда тун Итпир гъелдаса эркен гъавидал,
гъоркъоб заманго инчлого гъев хвана. Раян ханас гъесул йикларай
члужу Юсуфие къуна. Юсуфида гъей яс глданлъун ятана, дов
Итпир руччабазда асклов лъугъизе гъунар гъечлев чи вуклиналъ.
Гъей члужуйлдаса Юсуфие клиго васги лъугъана. Апраим цар лъурав
Юсуфил васасе Нун абурав вас гъавуна, гъесул вас вуго Юшаг1 аварас
عَلَيْهِ السَّلَام . Рахлат абурай ясги гъаюна, гъей йиги Аюб аварасул عَلَيْهِ السَّلَام
члужу. Гъал киназдаго Аллагъасул свалат салам ва рахлат лъеги.

Глалимзабазул тафсиралда балагъараб мехаль клиго батлияб пикро
бичичлулеб буго. Цо пикруялда Мисриялъул Глазиз Къитпирги,
Итпирги цого чи вугев гладин ва Зулайхаги Раглилаги цохло члужу
йигей гладин кколеб буго. Цогидаб пикроялда Мисриялъул глазиз

Къит1пир ва Зулайха цо хъизан буго. Раян ханасул хазиначи Ит1пирги гъесул ч1ужу Раг1илаги цоги хъизан буго. гъаб иш нильер диналге ва г1акъидаялге (реклелч1ей) щибго асар гъеч1еб жо бугелъул, нильеца мух1канлъи ц1ехезе ва бит1араб-т1екъаб ц1ехезе т1адаб масъала гъеч1о.

Мисриялъул ханас Аллагъасда ﷺ иман лъун, Юсуфие мут1иг1лъун, гъесда нахъвилълъун, жив хан вугониги кинабго амру Юсуфида божилъи гъабун тана. Гъаб заман буго Юсуфие авараг1ли къураб заманги. Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуг1аббасица абуна: Юсуф гъуялъув рехаралдаса нахъе гъесухъе вацал рач1изег1ан гъоркъоб ана къоло к1иго сон абун.

Юсуф авараг ﷺ хазиначи вук1индал ва ханасда бихъараб макъу Аллагъасул ﷺ вах1юялдалъун х1акъаб макъу бук1ин гъесда лъан бук1индал, гъес анкъго сональ т1ат1алаго хур х1алт1изабиялда ва гъенисан бач1араб т1оршел нахъе ц1униялда т1ад ц1ик1к1араб к1вар къуна. Г1емераб т1оршел ц1унулел бак1ал ран, т1ад хъаравулзаби тун, кинабго рахъалъан тадбир лъик1 гъабун г1емераб нахърател гъабуна. Цинги бакъ бана ва хур-хер бижич1ого халкъалда т1аде ракъи бач1ана. Г1емераб нахърател бугониги Юсуфил амруялда рекъон ханасги кинабго раг1ияталъги (халкъ) сордокъоялда жаниб цо нухаль гурони квен кваналел бук1инч1о.

Цинги сверухътиялдаса халкъ бач1ине бай бихъана т1оршел бичун босизе. Гъезул кинабго г1арац-месед, рукъальул къайи, ретел-т1ех, курхъин-к1илик1 Мисриялъул хазинаялде буссулеб бук1ана. Гъаб х1алалда рук1адго Мисриялъул мадугъалихъ бугеб Канг1аназул (шамалъул) ракъалдаги ракъи бук1ана. Яг1къубида ва гъесул агълоялдаги раг1ана Мисриялъул ханас т1оршел бичулеб бугин ва цо-цо чиясе цо вараниялда яги чуялда лъураб жо къолеб бугин абун. Жидер бугеб къайи-ц1аги босун Яг1къубил анц1авго васги ана Мисриялда т1оршалида хадур. Гъаб хабар бицун Т1адег1анав Аллагъас абулеб буго:

58. Цинги Юсуфил вацалги рач1ана
Мисриялъул ханасдаса т1оршел босизе
абун ва гъел Юсуфиде т1аде лъугъана.

وَجَاءَ إِخْوَةُ يُوسُفَ فَدَخَلُوا عَلَيْهِ فَعَرَفَهُمْ
 وَهُمْ لَهُ مُنْكَرُونَ ﴿٥٨﴾

Гъесда лъана гъел жиндир вацал
рук1ин, амма вацазда гъев лъач1о.

Гъоркъоб заманги г1емер ун бук1индал, Юсуфги к1удияб къадроялда вук1индал, гъев гъедин вук1инин абун гъезда рак1алдаги ккoлеб бук1инч1елъул.

Юсуфица гъезда жив шив вугев бицинчло ва жинда гъел лъаларел гладин члана. Гъес вацазда гъикъа-бакъи гъабун: Шиб ракъалдаса шиб миллаталъул гладамал нуж ругеб абун. Дозги бицана жал Кангланалъул ракъалдаса ЯгIкъуб аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام лъимал ругин. Нужер цоги лъимал ругишан гъикъидал, гъез абун: цоги кIиго вас вукIана нижер цояв гъитIинго вукIун алахалда арав тIад вуссинчло ва араб бакI лъачIого тIагIана, цояв инсуца жиндаго аскIов чIезавуна жиндие рекIел гъеялъе ва кумекалъе абун.

Цинги Юсуфица гъел гъалбадерил рокъоре ритIана ва жиндир хIалтIухъабазда гъезие лъикIаб гъоболлъи гъабе абун тIадги къана. Хадусеб къоялъ гъезие къезе кколеб тIоршел къун гъел нухда регIизе хIадурлъиги гъабун.

ТIадегIанав Аллагъас абулеб буго:

59. Цинги гъезул сапаралда рахъулеб къайи-матахI хIадуралаго Юсуфица абун: «Гъанжесалалъ нуж рачIа дов эмен цадахъав вацги вачун.

وَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ قَالَ أَتُنُونِي بِأَنْعَامِكُمْ لَئِنْ أَيْبَكُمُ أَلا تَرَوْنَ أَنِّي أَوْفِي الْكَيْلِ وَأَنَا خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ﴿٥٩﴾

Дие гъевги вихъизе бокъун буго нужер вац вугелъул ва гъесиегI цо гъир тIоршел къезе бокъун буго. **Нужеда дун вихъулев вуго гуриш берцинго къалиги чIезабулев, тIаде рачIарал гъалбадерие лъикIаб хъулухъги гъабулев чи вукIин»-абун.**

60. Гъевги цадахъ вачун рачIунел гъечIони нуж дихъе рачIунге ва дида тIагарлъуге. Дица нужеэ тIоршел къезе гъечIо абун.

فَإِنْ لَّمْ تَأْتُونِي بِهِ فَلَا كَيْلَ لَكُمْ عِنْدِي وَلَا تَقْرَبُونِ ﴿٦٠﴾

61. Вацаз абун: «Нижеца гъесул хабар инсуда бицинаха, тамахго, гъев нижеца гIенеккулеб хIалалъ ва хIакълъунго нижеца хIал кIвараб жо гъабила абун.

قَالُوا سَرُّوْهُ عَنْهُ أَبَاهُ وَإِنَّا لَفَاعِلُونَ ﴿٦١﴾

Инсуе гъев цIакъ вокъулелъул ва жинда аскIоса ватIалъизеги толарелъул, нижеца яхI бахъила шиб хIилла ургъунги гъев вац цадахъ вачизе.

Гъаб бакIалда суал гъабизе рес лъугъулеб буго жиндир гъадианаб рес-махIалги букIаго, жив сабаблъун инсуда бугеб къварилъиги лъалелъул, Юсуф аварагас عَلَيْهِ السَّلَام щай нахъ бахъулеб жив загъир гъавизе ва инсуда роххел бицине абун. Гъельие жаваб гъабун гIалимзабаца абун: гъельие сабаб буго Юсуф عَلَيْهِ السَّلَام аварагас гъабулев жо Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ вахIюялдалъун букIин ва гъеб кинабго жоялда жаниб хIикмат букIин.

Гьел х1икматал цо-цо ккун нильедаги рихьулел руго.

62. Юсуфица жиндир х1алт1ухъабазда
абуна гьел вацаз бач1араб къайи-
ц1а гьезул турпузда жаниб лъун нахь
бусинабун бит1е абун. Гьезда рукъор
щвараб мехаль гьеб жидер къайи-
ц1а батизе буго ва гьел цоги нухаль нильехъе т1оршел босизе
рач1ине руго.

وَقَالَ لِفَتْنِهِ اجْعَلُوا يَصْنَعْتَهُمْ فِي رِحَالِهِمْ
لَعَلَّهُمْ يَفْرُقُونَهَا إِذَا انْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ
لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿٦٢﴾

Гьезул диналда х1арамаб жо кваналєб г1адат гьеч1о. Жидер къайи-ц1а
нахъе бач1ун батидал гьеб гъанибе щвезабизе рач1ине руго гьел абун.
Юсуфил мурад бук1ана жиндир вац Бинямин вачун гьел рач1иялъе
сабаб гъаби.

63. Жал рокъор шун г1одор ч1едалго,
жегиги къайи-матах1 рагъич1ого
бук1адго, инсуда гьез абуна: «Я нижер
эмен! Нильеє т1ок1аб т1оршел кьезе
гьеч1о абуна Мисриялъул х1акимас. Гьес
абулеб буго гьев цояв вацги цадахъ вачинч1ого нуж рач1ани
дун нужеда щаклъизе вуго цо заралалъе ургъун руго нуж абун.
Гъанжесала нижгун ц1адахъ Биняминги вит1е нильеє т1оршел
босизе. Нижеца гьев вац ц1унизе вуго.

فَلَمَّا رَجَعُوا إِلَىٰ أَبِيهِمْ قَالُوا إِنَّا نَمْنَعُ
مِنَ الْكَيْلِ فَارْسِلْ مَعَنَا أَخَانًا
نَّكْتَلُ وَإِنَّا لَهُ لَحَفُوظُونَ ﴿٦٣﴾

Ва зарал ккезе теч1ого рокъовги вачизе вуго»-абун.

64. Яг1къубица абуна: дица нужеда
божилъийищ гъабилеб гъав васасул
рахъальанги, цевеги нужедаги божун
дица Юсуф вит1арав г1адин. Гьесие
нужеца гъабураб хиянат нужеда
к1очон батаниги дида к1очон гьеч1о.

قَالَ هَلْ ءَامَنُكُمْ عَلَيْهِ إِلَّا كَمَا أَمَنُتُكُمْ
عَلَىٰ أَخِيهِ مِنْ قَبْلُ فَأَلَّهٖ خَيْرٌ حَفِظًا وَهُوَ
أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿٦٤﴾

Гьевги ц1унила ва рокъов вачина абун гъаял гьедун рук1ана нужеца,
амма нужеца гьеб гъа хвезабуна. Дун нужеда божуларо ва нужер
ц1униялдаги божуларо. Аллагъ ﷻ вуго жидеца ц1унулезул
бишунго лъик1ав ва гьев Аллагъ ﷻ вуго жив гурх1улев, жиндир
гурх1ел рах1мо киназдаго г1аммав абун. Дие цо васасул къварилъи
х1ехъарабги г1ела, гьесда хадув гъавги вит1ун гьев к1иясулго ургъел
гъабизе т1амуге дун.

65. Цинги къай-матах1 бичун жанир
раккидал гьеб т1ошелгун цадахъ жидер
къайи-ц1а батана. Васаз абуна: «Я

وَلَمَّا فَتَحُوا مَتْعَهُمْ وَجَدُوْا يَصْنَعْتَهُمْ
رُدَّتْ إِلَيْهِمْ قَالُوا إِنَّا نَمَانِعُ هَذِهِ

нижер эмен! Цогиги шиб лъик1лъи
гъабулеб нилье Мисриялъул х1акимас.
Гъале нильеца т1орщалихъ мухълъун
къураб къайи-ца нахъе бусси набун
буго.

يَصْلَعُنَا رَدَّتْ اِلَيْنَا وَنَمِيرُ اَهْلَنَا وَنَحْفَظُ
اَخَانَا وَنَزِدَادُ كَيْلَ بَعِيرٍ ذَلِكَ كَيْلُ
يُسَيْرٍ ﴿٦٥﴾

Гъади нав чиясухъе цогиги нухалъ т1оршел босизе инч1ого кин ч1елел?
Нилье т1оршел бач1ина, Биняминиеги цо гъир т1аде бач1ина
ва нижеца гъев васги ц1унила. Гъаб нилье ц1акъ бигъаго щолеб
т1оршел босич1ого кин телеб?» абун. Эмен тамах гъавизе бокъун,
вац цадахъ вит1изе гъев мук1ур гъавизе бокъун, калам халат гъабуна
васаз.

66. Яг1къубица абун: «Дица гъев
Бинямин нужгун цадахъ вит1иларо
нужеца дие шулияб къот1и гъабун
гурони Аллагъасул ﷺ ц1аралдалъун
гъедун, гъев вас нужеца рокъов вач1ина
абун. Ц1акъго нужедаса бергъараб г1узро
т1аде бач1ун гъев т1ад вуссинч1они гъеб
нуже г1акъубалъун бук1инаро»-абун. Васаз гъес малъухъе гъа
гъедун шулияб къот1и гъабидал, Яг1къубица абун: Т1адег1анав
Аллагъ вугоха гъаб нильеца бицулеб хабар жинда раг1улев ва
гъелъул амру жинда т1амун толев вакил»-абун.

قَالَ لَنْ اُرْسِلَهُ مَعَكُمْ حَتَّى تُؤْتُوْنِ
مَوْثِقًا مِّنَ اللّٰهِ لَتَاْتَنِيْ بِهٖۤ اِلَّا اَنْ يُّحَاطَ
بِكُمْ فَلَمَّا اٰتَوْهُ مَوْثِقَهُمْ قَالَ اللّٰهُ عَلٰى مَا
نَقُوْلُ وَكِيلٌ ﴿٦٦﴾

67. Гъал васал к1иабизеги Мисриялда
ине х1адурлъун цадахъ Бинямингун
гъел къват1ире рахъунеб мехалъ
Яг1къубица абун: «Я дир лъимал!
Нуж Мисриялде швараб мехалъ
шагъаралъул цох1о рагъдухъан жанире
унге. Рикъ-рикъун бат1и-бат1иял
рагъабахъан жанир лъугъа. Дида

وَقَالَ يَبْنَى لَا تَدْخُلُوْا مِنْۢ بَابٍ وَّحِدٍ
وَادْخُلُوْا مِنْۢ اَبْوَابٍ مُّتَفَرِّقَةٍ وَمَا اَعْنٰى
عَنْكُمْ مِّنَ اللّٰهِ مِنْ شَيْۤءٍ اِنْ اِلَّا الْحُكْمُ اِلَّا اللّٰهُ
عَلَيْهِ تَوَكَّلْ وَعَلَيْهِ فَلْيَتَوَكَّلِ
الْمُتَوَكِّلُوْنَ ﴿٦٧﴾

к1оларо Аллагъас ﷺ къадар гъабураб жо нужедаса нахъч1авзе.
Кин бугониги сабаб гъабе абун Аллагъас ﷺ амру гъабун бугелъул,
нужеда бер ккеялдаса х1инкъун абулеб раг1и буго гъаб. Анц1ила цо
сахав, берцинав г1олохъанчи цадахъго цо рагъдухъан жанир рац1иялъ
г1адамазул рек1елъ асар гъабун бер кколев чиясул бер ккезе бегъула.
Берккей абураб жо шарг1алда бугеб буго. Гъелда т1орит1ел гъабулеб
Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адисги буго: «Бералъ чи
ракъулъе вачуна, варани хъагиниб бачуна»- абураб. Х1адис Албаззарица
бицана къуч1аблъун.

Кинабго х1укму кьадар Аллагьасда جَلَّالَهُ кодоб буго ва гьесде буго дица таваккал т1амулебги. Киналго таваккал т1амулел г1адамазги гьев Аллагьасде т1ама абе таваккал.

68. Жидер имсуца малгъухье васал шагьаралде жанире бат1и-бат1ияб рагьдухъан лъугъана. Гьаб ишалъ Аллагьасул جَلَّالَهُ х1укму-кьадаралдаса шибго жо хисизабулеб бук1инч1о, цох1ого Яг1къубил гьари т1убан, гьесул напсалда жаниб ккараб бер ккеялгъул х1инкьи т1аса инаби гуреб.

وَلَمَّا دَخَلُوا مِنْ حَيْثُ أَمَرَهُمْ أَبُوهُمْ مَا كَانَ يُغْنِي عَنْهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا حَاجَةً فِي نَفْسِ يَعْقُوبَ قَضَاهَا وَإِنَّهُ لَدُوْعٌ عَلِيمٌ لَمَّا عَلِمَتْهُ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٦٨﴾

Цох1о рагьдухъан жал лъугъун рукаралани, цинги бер ккейги загьирлгъун букарабани, гьезда г1айиб ч1вазе сабаб лъугъунеб букаана. Гьев Яг1къуб авараг عَلَيْهِ السَّلَام дица лъазабун жинда г1елму лъалев вукаана. Гьесда лъалаан жиндир сабабаз Аллагьасул جَلَّالَهُ кьадар нахье ч1валареблгъи. Ва амма г1адамазул г1емерисел жидеда лъаларел руго дица дие рокьарал г1адамазе кьолел хиралгъаби ва т1ок1лъаби.

69. Гьел вацал Юсуфиде т1аде лъугьараб мехаль, гьес жиндир вац Бинямин жиндир каранда къана ва гьес абуна: «Дун дур вац Юсуф вуго.

وَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ أَوَىٰ إِلَيْهِ أَخَاهُ قَالَ إِنِّي أَنَا أَخُوكَ فَلَا تَبْتَئِسْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٦٩﴾

Аммадуца гьаб хабар гьел цогидал вацаздаса бальго гьабе. Ва дур рак1 кьварилгъуге гьел вацаз цебеккун гьабун букараб жоялда. Аллагьас جَلَّالَهُ нилгъ данде гьаруна, гьалдаса хадуб цоги лгъик1лгъи букина нилгъее»-абун.

Г1алимзабаца абуна: Юсуфица гьоболлгъи берцин гьабун гьел вацал к1ик1и цадахъ гьарун цо-цо рукьор регизе рит1ана, Бинямин цох1ого хут1идал гьев дица дидаго асклов тела абуна. Цинги гьесда жив Юсуф вук1ин бицун гьев каранда къан воххун сордо рогъана. Хадуб Биняминида абуна дица мун гъанив хут1изе х1илла гьабила, дуца гьеб вацазда бицунге абун.

70. Цинги гьел вацал къайи-матах1 босун т1ад руссун ине х1адурулеб мехаль, Юсуфица амру гьабуна жиндир х1алт1ухъабазда сайидасул жаниб т1ун лгъим ва гьекгел гьекьолеб меседил сах1 Биняминил къаялда гьоркьоб лье абун.

فَلَمَّا جَهَّزَهُمْ بِجَهَّازِهِمْ جَعَلَ السَّقَايَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ أَذْنَمُودُنْ أَبْتِهَ الْعَبِيرُ إِنَّكُمْ لَسِرْفُونَ ﴿٧٠﴾

Къапила нухде бахъун шагъаралдаса къватIибе лъугъилелдего цо ахIулев чияс ахIана: «Я гъаб къапила! ХIакълъунго нуж цIогъаби рукIун руго»-абун.

71. Юсуфил вацал тамашалъун хутIана. قَالُوا وَقَبِلُوا عَلَيْهِمْ مَاذَا تَفْقَدُونَ ﴿٧١﴾
Гьел нахъ руссана ва гъез абуна: «Щиб-
жо нужер билун бугеб, ва щиб нужеца цIехолеб?»-абун.

72. Гьел хIалтIухъабаз абуна: нижер قَالُوا تَفْقَدُ صُورَاعَ الْمَلِكِ وَلِمَنْ جَاءَ بِهِ حِمْلُ
сайидасул меседил сахI билун буго.

Гьеб нужеца бикъун батиялда щакълулел بَعِيرٍ وَأَنَا بِهِ زَعِيمٌ ﴿٧٢﴾
руго ниж. Нужеца цIакъ хIалихъатаб жо
гъабун буго. ГьадигIан берцинаб гьоболлъиги гъабураб мехаль, цогидал
гIадамазе кьолелдаса гIемер тIоршелги кьедал, гьединаб иш гъабизе
бегъилиш нужеца абун кIал гьикъи гъабуна. КигIанго гьел нижеца
гьеб сахI бикъичIин кIальаниги хIалтIухъабаз гIинтIамичIо ва гъез
абун: «Гьеб меседил сахI нахъе кьурав чиясе цо гьир тIоршел
къезе буго ва дун гьокъе чIарав вуго гъаб къотIи тIубазабизе»-
абун. Амма гьеб нахъеги къечIого, нижеца чIухъги бан хадуб нужер
цонигиясухъ гьеб батани, цIакъ квешаб гIазабги гъабизе буго абун.

73. Юсуфил вацаз абуна: «Таллагъи, قَالُوا تَأْتِيكَ لَقَدْ عَلِمْتُمْ مَا جِئْتَنَا بِفَسِيدٍ
нужеда лъала ниж цIогъаби гьечIеблъи
ва ниж гъаб Мисриялъул ракъалда فِي الْأَرْضِ وَمَا كُنَّا سَدِيقِينَ ﴿٧٣﴾
рачIун гьечIеблъи пасалъи ва зулму гъабизе»-абун.

Нижер диналда жаниб чияр боцIи-мал бикъи цIакъго хIарамаб жо
буго, нижеца щивго чиясе заралги гъабуларо. Аварагзабазул عَلَيْهِمُ السَّلَامُ
наслоялъул гIадамазда гьединаб иш кин рекъолеб? Сапараль унаго
нижер хIайваназул кIалазда тIад таргъа бухъун букIуна, гьел хIайваназ
чияр хуриса, хариниса кваназе гурин абун. ГьадигIан берцинаб
гьоболлъи нижее гъабурав чиясул рокъосан жо кин нижеца бикъулеб?
Гьес нижер тIоршалихъ кьураб мухъ нахъе битIун батидал, гьебги
босун, гьелъул хIакъикъат цIехезе рачIана ниж гъанире»-абун.

74. Юсуфил хIалтIухъабаз абуна: قَالُوا فَمَا جَزَاؤُهُ إِنْ كُنْتُمْ كَاذِبِينَ ﴿٧٤﴾
«Нагагъ нуж гьереси бицулел ратани
щиб хIукмуха нужее букIине бугеб нужерго шаргIалда рекъон»-
абун.

75. Вацаз абуна: гьеб ишалъе жазаъ قَالُوا جَزَاؤُهُ مَنْ وَجِدَ فِي رَحْلِهِ فَهُوَ
букIине буго гьеб сахI жиндихъ батарав جَزَاؤُهُ كَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ ﴿٧٥﴾
чи нужехъе кьун тей. Гьединаб жазаъ
гъабула нижер шаргIалда рекъон жидеца

зулму гѡбулел гладамазе»-абун.

Яг1кѡубил диналда рекѡн жинца жо бикѡрав чи, гѡелѡул бет1ергѡнасе лагѡлѡи гѡабизе кѡлев вук1ана.

Цинги гѡел нахѡе руссизарун Юсуф вугеб бак1алда рач1ана ва гѡезул кѡялѡул ц1ех-рех гѡабизе х1укму гѡабуна.

76. Кѡай-матах1алѡул ц1ех-рех гѡаби байбихѡана гѡит1инав вацасулалдаса ццебеккун цогидал вацалазул кѡаялда валагѡун.

Кѡатадат абулев глалимас абуна: вацал щаклѡич1ого рук1ине байбихѡана цогидал вацалазул кѡайи-матах1алѡул хал гѡаби. Юсуф عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагас цонигясул

таргѡялда квер хѡвалеб бук1инч1о ва гѡеб рагѡулеб бук1инч1о, жинца Аллагѡсда جَلَّالُهُ т1асалѡугѡи гѡарулев вук1ун гурони: гѡел вацазда г1айиб гѡеч1ого гѡаб иш гѡабулеб бук1иналь.

Киназулго кѡай-матах1алда валагѡун хадуб Биняминиде эрга щвараб мехаль гѡес абуна: гѡав нужер бищунго гѡит1инав вихѡула дида, гѡесул кѡай-матах1алда валагѡиларо дун, гѡас гѡеб сах1 босунго батиларо абун. Жидер г1айиб гѡеч1олѡьялда рак1 ч1ун рук1иналь вацаз абуна: Гѡесул кѡаялдаги валагѡе мун. Гѡаб кинабго х1алт1иги гѡабун хадубги нужер нижедехун щаклѡи хут1изе бо кѡун гѡеч1о нижее абун. Цинги гѡесул таргѡа рагѡун валагѡидал Юсуфида гѡениб жаниб батана ханасул меседил сах1.

Цинги гѡеб сах1 жиндир вац Биняминил таргѡинисан кѡват1ибе босана. Нечон, гѡабизе жо т1аг1ун, бут1рул г1одоре кѡулун, вацал нахѡег1ан кѡана. Цинги Биняминидеги семана. Кин к1вараб дуда гѡеб жо гѡабизе абун. Жинца лѡеч1о гѡеб сах1 таргѡиниб ва жинда гѡеб гѡениб бук1инги лѡаларо абун Бинямин гѡа гѡедун к1алѡаниги гѡесул раг1иялдаги гѡел божиц1о. Халкѡалда щцере ниж суризаруна дуца я Рах1илил вас абуна. Рах1ил йиго гѡев Биняминил ва Юсуфил эбел.

Гѡадин х1илла малѡана дица Юсуф аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ, гѡесда аск1ов Бинямин хут1изавизе. Гѡесие ихтияр бук1инч1о Мисриялѡул гладамазул г1адаталда рекѡн жиндир вац лагѡлѡун кквезе ва жинда аск1ов тезе. Гѡезул г1адаталда ц1огѡор вухулев вук1ана ва жинца бикѡаралдасаги г1емераб жо бец1изабулеб вук1ана. Аллагѡасе جَلَّالُهُ бо кѡун ва гѡесул кумекалдалѡун хут1ана Бинямин Юсуфида аск1ов. Гѡаб раг1иялѡи г1орит1ел гѡабулеб буго Юсуфица гѡабураб х1илла Аллагѡасул вах1юялдалѡун бук1иналда.

فَبَدَأَ بِأَوْعِيَتِهِمْ قَبْلَ وِعَاءِ أَخِيهِ ثُمَّ
اسْتَخْرَ هُمَا مِنْ وِعَاءِ أَخِيهِ كَذَلِكَ كِدْنَا
لِيُوسُفَ مَا كَانَ لِيَأْخُذَ أَخَاهُ فِي دِينِ
الْمَلِكِ إِلَّا أَن يَشَاءَ اللَّهُ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مِّنْ
نَّشَأٍ وَفَوْقَ كُلِّ ذِي عِلْمٍ عَلِيمٌ ﴿٧٦﴾

Дие бокъарав чиясул даража дица t1ok1 гъабула ва t1aдег1ан гъабула. Юсуф авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ t1ok1 гъавурав г1адин жиндир вацаздаса: гъесие авараг1ыги ва халк1аль k1одо гъавиги к1ун. Гъединго Юсуфие г1елму-л1айги к1уна гъел вацазе к1уралдаса г1емераб. Шивав жинда жо л1алев чиясдаса t1aдехун вук1уна гъесдаса ц1ик1к1ун жо л1алев чи. Аллаг1ас جَلَّ جَلَالُهُ к1ураб жо буго г1елму ва гъеб шивасе бат1и-бат1ияб к1аг1идаял1 ва бат1и-бат1ияб жоял1уль к1ун буго. Цо чи жиндие бугеб г1елмуялдаса ч1ух1изе бег1уларо. Гъесдасан ц1ик1к1ун жо л1алел г1адамал рук1уна ва х1ак1ык1ияб, камилаб, кинабго жоялда швей гъабулеб л1ай цох1о Аллаг1асе جَلَّ جَلَالُهُ гурони гъеч1о.

77. Юсуфил вацаз абуна: «Гъев Биняминица гъеб сах1 бик1ун батани: (амма гъеб божизе зах1матаб жо буго ва живго Биняминги мук1ур1ун гъеч1о гъеб бик1иял1е). Гъеб ц1огь буго цебего заманаял1 гъесул вацаг1и гъабураб г1адаб ц1огь»-абун.

﴿قَالُوا إِن يَسْرِفْ فَقَدْ سَرَقَ أَخٌ لَّهُ مِنْ قَبْلُ فَأَسْرَهَا يَوْسُفُ فِي نَفْسِهِ وَلَمْ يُبْدِهَا لَهُمْ قَالَ أَنْتُمْ شَرُّ مَكَانٍ أَوَلَمْ نَعْلَمْ بِمَا تَصِفُونَ﴾

Юсуф аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ жив г1ыт1инав вугеб мехал1 эбелал1ул инсул (к1удияв имсул) меседил х1анч бик1ун бук1ана, гъез Аллаг1асде جَلَّ جَلَالُهُ ширк гъабич1ого бук1ине, ва гъеб х1анчие сужда гъабич1ого бук1ине. Гъез абураб раг1и Юсуфица жаниб бахчана ва гъеб заг1ыр гъабун, гъезда г1айиб ч1ван к1ал1ач1о. Юсуфица жиндирго напсал1уль (жиндиего раг1ун) абуна: нуж ц1акъ квешал руго нужеца гъабураб ишал1уль. Гъав Биняминидаги дидаги г1айиб ч1вазе рес киб бугеб нужеи? Нужеца гуриш инсуе бишунго хирияв нужер вац вик1ун гъесух1ангун г1уял1ув рехарав, хадуб лаг11ун гъавун шибго хайир гъеч1ел кепказух1 вичарав!-абун

T1aдег1анав Аллаг1 жинда л1алев вуго нужеца ург1ун рицулел жалазул х1ак1ык1ят. Гъеб х1ак1ык1ят киназдаго л1азе заманги г1агарл1улеб буго. Аллаг1асе جَلَّ جَلَالُهُ бокъани гъеб амру кват1ич1ого нужеги заг1ырл1ила ва нуж нечон рук1ина гъел раг1аби абиялдаса.

78. Вацаз хадубги абуна: «Я гъав к1адро к1удияв х1аким! Х1ак11унго гъев васасул эмен вуго ц1акъ к1одольарав, херав чи.

﴿قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَرَبِيُّ إِنَّ لَهُ أَوْبًا شِمَاكَ كَيْبَرًا فَخُذْ أَحَدًا مَكَانَهُ إِنَّا تَرَاهُ مِنَ الْمُحْسِنِينَ﴾

Цевеги цоги вас t1aг1ун, гъесух1 рак1 унтун, г1емер г1одун бецц1ызе г1агарл1ун вугев. Гъанже гъав васги рок1ов вач1инч1они гъес гъеб к1варил1и х1ех1еларо. T1aде жоял1еги

гъав вас нижеца глемер гъарун гъа гъедун, нижгун падахъ рокъове вачизе шуляб къотли гъабун виччазавурав вуго Мисриялда. Дудаги гъеб лъала. Дуца вачеян абидал вачана нижеца гъав нижгун падахъ.

Нижеда мун цлакъ лъиклав чилъун вихъун вуго ва лъиклъи гъабулел, къадро-къимат бугел гIадамазул чиги вуго мун. Дуца нижер цояв вац те дуда аскIов дие лагълъун вукIине гъав Биняминил бакIалда. Ва гъев нижгун падахъ нахъе виччай, гъесул херав инсуда гурхIун»-абун. Юсуфил раkI тамах гъабизе бокъун гIезегIанго гъари-хIели гъабуна вацаз. КигIанго гъезда раkI гурхIаниги ва жиндир эмен раkIалде щун гъесда раkI гурхIаниги, Юсуфие рес букIинчIо Аллагъасул амруялдагъун гъабураб гъаб иш рагIалда бахъичIого, гъоркъоб бакIалдаго реххун тезе.

**79. Юсуфица абун: «Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ
цIунаги дун дица зулму гъабулев лъун
вукIине! щибго жинда гIайиб гъечIев
чи кин дица лагълъун гъавулев? Дида
кIоларо жиндихъ сахI батарав чи гурони дида аскIов тезе.**

**Нагагъ цогидав вац гъанив тани, ХIакълъунго дунги, дир ханги
гIадамазе зулму гъабулел чагIилъун рукIуна.**

Нижее гъеб иш бокъун гъечIо. Ниж гъаб ракъиги тIаде бачIун къварилъи ккун бугеб халкъалъе кумек гъабулел гIадамал руго. Нижее бокъиларо халкъалда цебе нижеда гIайиблъун букIунеб жо гъабизе»-абун.

**80. Бинямин хвасар гъавиялдаса жидер
тIобанго хъул къотIараб мехаль, гъел
вацал гIадамаздаса рикIкIалъана ва
жалго цо-цазде зигардизе ва мушавара
гъабизе лъугъана. Гъезул кIудияв вацас
абун: «Нуж киназдаго лъалаха имсуца
кинаб шуляб къотли босун букIараб
ва Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ цIаралдагъун
нуж гъедун рукIараблъиги гъев Бинямин
рокъов вачун рачIине. Гъелдаса цебе**

**Юсуфил хIакъальулъ лъугъараб жоги ва гъесие гъабураб
зулмуги, гъев инсухъе вачун рачIинчIеб мехаль гъесда швараб
къварилъиги бихъанаха нужеда.**

Гъанже кинха ниль инсухъе унел гъав вацги гъанив тун ва щибжо гъесда бицунеб? Щиб нильеца бицаниги гъанже гъев нильеда божуларо.

**Дида кIоларо гъаб Мисриялъул ракъалдаса къватIив вачIине гъев
инсул изну дие щун гурони. Яги Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дие цо хIукму гъабун**

قَالَ مَعَاذَ اللَّهِ أَنْ تَأْخُذَ إِلَّا مَن وَجَدْنَا
مَتَّعْنَاهُ مِنْهُ إِنْ أَدَّ الظُّلُمُوتَ ﴿٧٩﴾

فَلَمَّا أَسْنَوْا سَمِعُوا مِنْهُ خَلَصُوا نَجِيًّا قَالَ
كَبِيرُهُمْ أَلَمْ تَعْلَمُوا أَنَّ أَبَاكُمْ قَدْ
أَخَذَ عَلَيْكُمْ مَوْثِقًا مِنَ اللَّهِ وَمِنْ قَبْلُ مَا
فَرَّطْتُمْ فِي يُوسُفَ فَلَنْ أَبْرَحَ الْأَرْضَ حَتَّى
يَأْذَنَ لِيَ أَيْنِ أَوْ يَحْكُمَ اللَّهُ لِي وَهُوَ خَبِيرُ
الْحَكِيمِينَ ﴿٨٠﴾

гурони. Дица Бинямин хвасар гъавизе ях1 бахъила ва Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** кумек гъабун дида гъеб иш бажарила, яги Аллагъасул къадар шун дун гъанивго хвела. Гъев Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ** **вуго ц1акъ бит1араб ва инсанасе жинда жаниб мунпаг1ат бугеб х1укму гъабулев»-абун.** Дун гъанивго ч1ела ва Биняминидаса рик1к1алъиларо. Имсулги цодагъабниги рак1 г1одоб биччала дунги гъевгун цадахъ гъанив вук1ин лъараб мехаль.

81. Нуж т1ад руссун а, нужерго имсухъе ва нужецаги абе; «Я нижер хирияв эмен! Гъев дур васас ханасул сах1 бикъун батанаха! Нижеца дуге бицулеб жогги гъеч1о нижерго беразда бихъун нижеда лъараб жо гурони.

أَرْجِعُوا إِلَىٰ آبَائِكُمْ فَقُولُوا إِنَّا بَنَاتٌ
أَبْنَاكَ سَرَقَ وَمَا شَهِدْنَا إِلَّا بِمَا عَلَّمَنَا
وَمَا كُنَّا لِلْغَيْبِ حَافِظِينَ ﴿٨١﴾

Нижедаги бихъун гъеб сах1 къват1ибе босана гъесул таргъиниса. **Нижеда Биняминица гъеб ц1огъ гъабилеблъиги лъалеб бук1инч1о дуге гъа гъедун къот1и гъабулеб г1ужаль.** Гъес гъеб бикъулеб мехальги нижеда гъеб жо лъач1о. Нижеца телароан Бинямин гъеб ц1огъ гъабизеян. Жегиги нижеда лъаларо унгого гъес сах1 бикъуниш бугеб, яги гъеб сах1 цогидаз гъесул къаялда цадахъ лъуниш бугеб. Бинямин мук1урлъич1о жинца гъеб бикъана»-абун.

82. «Гъаб нижеца бицараб жо бит1араб бук1ин лъазе дуца цогги г1адамалги рит1ун ниж ун рук1араб Мисриялъул шагъаралъул г1адамазда гъикъе, яги нижгун цадахъ гъенир рук1ун т1ад руссун рач1арал нильер ракъоцоял г1адамазда гъикъе. Х1акълъунго ниж рит1ухъал руго гъаб хабаралъулъ ва нижеца Биняминие хиянат гъабич1о»-абун.

وَسَأَلَ الْقُرَيْةَ الَّتِي كُنَّا فِيهَا وَالْعِيرَ الَّتِي
أَقْبَلْنَا فِيهَا وَإِنَّا لَصَدُقُونَ ﴿٨٢﴾

Гъаб насих1атги гъабун к1удияв вац Рувайбилица гъел нухда рег1ана ва гъев Мисриялда ч1ана. Вацал рокъор щвараб мехаль гъаб цебехун бицараб х1алалъ васаз имсуда жидер ккараб жо баян гъабуна. Цебеги гъезул хиянат бихъун бук1индал гъеб хабаралда Яг1къуб عَلَيْهِ السَّلَام авараг божич1о, ва гъес абун:

83. Нужер напсаз гъанжеги цо сурукъаб иш гъаби берцин бихъизабун бугоха.

Гъев Мисриялъул х1акимасда кин лъараб нильер ракъалда, Ибрагъимил диналда бугеб, жинца жо бикъарав чи лагълъун

قَالَ بَلْ سَوَّاتْ لَكُمْ أَنْفُسَكُمْ أَمْرًا
فَصَبْرٌ جَمِيلٌ عَسَىٰ اللَّهُ أَن يَأْتِيَنِي بِهِمْ
جَمِيعًا إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٨٣﴾

толеб х1укму? Гъеб нужеца бици гъеч1иш нужеда божун гут1иялъе сабаб абун. Васаз абун: «Я нижер эмен! Ниж ц1акъ божарал рук1ана нижеца сах1 бикъун гъеч1олъиялда, гъеб сах1 Биняминил къаялда

гьоркъоб буклингн лъалей буклингнo нижеда. Гьедин буклингн лъалей бицана нижеца нильер диналда бугеб х1укму, нижед раццалгн бихъизабизе бокъун»-абун.

Киниги Яг1къубил щаклгн т1аса инч1о ва гьес абун: **Дие т1ок1аб сабаб гьеч1о ва кумекгн гьеч1о Аллагъасда** جَلَّ جَلَّالَهُ мугъ ч1ван берцинаб сабро гъабун ч1ей гуреб. Дир гьесда хъулгн буго жинца гьел васал киналго цадахъ дихъе рачун рачилин ва дир берги гьелдалгун боххилин абун. Х1акълъунго Аллагъ вуго жинда дир х1ал лъалев ва жинца гъабудеб тадбиралгун х1икмат-пайда бугеб»-абун.

84. Цинги Яг1къуб авараг عَلَيْهِ السَّلَام гьел васалаз бицараб хабар рихун гьездаса вуссана ва Аллагъасде зигара загьир гъабун абун: «Ва дир рек1ел къварилгнх1а Юсуф сабаблъун»-абун.

وَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا سَعْدُ عَلَى يَدَيْكَ
وَأَبْيَضْتُ عَيْنَاهُ مِنَ الْحُزْنِ فَهُوَ

كَظِيمٍ

Гьедин рек1ел къварилгнх1а г1емер г1одиялгн Яг1къубил бералгн хъах1ал лъугъана. Беразул кьер хисун гьезул канлгн анал. Ц1акъго ццим бахъун ва гьеб ццим жаниб бахчун вук1ана Яг1къуб. Гьелгун зах1малгн бук1ана Яг1къубил канлгн ине гъабудеб, гьесул мугъгн къулизабураб.

Абусаг1удица абун: Бинямингн ват1алгун гьесухъе рак1 къварилгун вугеб Яг1къубица Юсуфил ц1ар щай бахъараб абун гъаб къварилгн ва пашмангн бицараб бак1алда, гьелгн г1илла буго: ц1ияб къварилгнх1а гьоркъ бук1араб рак1алда щезабула ва гьеб багъаризабула. Жиндир рак1 бакъваялгн, черх загиплгнх1а, канлгн дагългнх1а сабаблъун ккарав Юсуф вук1индал рехсана Яг1къубица гьесул ц1ар. Гьелдаги т1ад Яг1къубица Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ вах1ю гъабун, гьесда якъинго лъалей бук1ана гьел васал ч1аго рук1ин ва гьел т1ад руссун рачилгнх1а г1ащикълъун вук1ана.

Юсуф аварагасулгн عَلَيْهِ السَّلَام хъул бук1ана жив эменгун данделгнх1а абун ва Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ ц1об рах1маталда божунгн вук1ана. Гьесул ваццалазул рек1ель кидаго багъудеб бук1ана инсуда бугеб гурх1елалгун, гьесда Юсуф к1очон тунгут1иялдалгун бугеб х1ал хъублгнх1а к1иги бат1ияб асар.

85. Гьедин бугелгун васаз абун: гъанжеги дуца Юсуф рак1алда щезавудев вугоха ва гьесухъ рак1гн къварид гъабудеб буго. Бичасх1аги, дуда гьеб къварилгн к1очон толеб гьеч1о мун унтун гьоркъ

قَالُوا تَاللَّهِ تَقْتُلُوهُدَّ كُرُّ يَوْسُفَ حَتَّى
تَكُونَ حَرَضًا أَوْ تَكُونَ مِنَ

الْهَالِكِينَ

хут1изег1ан. Яги дуда хвел т1аде швезег1ан»-абун.

86. Яг1кьубица абунa: «Х1акълъунго
дица дир пашманлъи ва къварилъи
Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ бицунеб буго, гъесде
бикъулебги буго. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ вуго
жинца дие кумек гъабизе к1олевги.

قَالَ إِنَّمَا أَشْكُوا بَنِي وَحُرِّنِي إِلَى اللَّهِ
وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨٦﴾

Нужеда гъеч1о дир божи ва мугъч1вай, нужер кумекалда хьуллъунги
гъеч1о дун. Гъелда т1адеги дида лъала, Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ дида лъазабун
бук1ун, нужеда лъалареб жогги»-абун. Гъесул ц1об-рах1маталъул
г1ат1илъи, гурх1ел-рах1моялъул г1орхьи гъеч1олъи лъала дида.
Гъедин бугелъул дир хьул буго Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ дидаса гъаб пашманлъи
т1аса босилин абун.

Аллагъасул рахъалъан вах1ю гъабун Яг1кьуб аварагасда عَلَيْهِ السَّلَام
лъазабуна жиндир х1албихьи гъабиялъул ахир г1агарлъун бук1ин ва
гъесул васал т1аде руссунеб заманги шун бук1ин. Цинги ц1идасан
васалги данде ах1ун, гъездехун абунa:

87. «Я дир васал! Нуж ае гъанжеги
Мисриялда, ва нужеца ц1ех-рех
гъабе Юсуфилги, гъесул вацасулги
хабаралъул. Нужер хьулги къот1уге
Аллагъасул рах1маталдаса.

يَكْبَنِي أَذْهَبُوا فَتَحَسَّسُوا مِنْ يُوسُفَ وَأَخِيهِ
وَلَا تَأْيِسُوا مِنْ رَّوْحِ اللَّهِ إِنَّهُ لَا يَأْيِسُ
مِنْ رَّوْحِ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْكَافِرُونَ ﴿٨٧﴾

Гъесул рах1мат ц1акъ г1ат1идаб буго, гъельие г1орхьи-рахъги
гъеч1о. Х1акълъунго Гъеб Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ рах1маталдаса хьулги
къот1уларо Аллагъасда جَلَّ جَلَّالَهُ инкар ккураб, гъесул къудрат
лъалареб къавмалъул гурони»-абун. Цинги гъел вацал жидер
варанаби рачун, гъезда т1ад сапаралъе х1ажатаб жо лъун къват1ире
рахъана ва Мисриялде шун, Юсуф аварагасда عَلَيْهِ السَّلَام т1аде ана.

88. Юсуфиде т1аде лъугъараб мехаль гъез
абунa: «Я гъав къадро к1удияв х1аким!
Нижедаги, нижег агъло-хъизаназдаги
ракъиялъул зах1малъи шун буго.

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَيْهِ قَالُوا يَا أَيُّهَا الْعَزِيزُ
مَسْنَا وَاهَلْنَا الضُّرُّ وَجِئْنَا بِبِضْعَةٍ
مُزْجَجَةٍ فَأَوْفِ لَنَا الْكَيْلَ وَتَصَدَّقْ
عَلَيْنَا إِنَّ اللَّهَ يَجْزِي الْمُتَصَدِّقِينَ ﴿٨٨﴾

Дуца нижее къураб т1аг1амги нижеца кванан
ва цогидазе къун лъуг1улеб буго. Гъанже
духъе ниж рач1ун руго ц1акъго къадараб
мухъги босун. Кинабго жо бичулев чияс нахъч1валеб, жиндир къимат
хвараб мухъ буго гъеб. Ибнуг1аббасица абунa: гъел рук1ана жидехъ
т1аг1ам бичуларел ва жидер къимат гъеч1ел диргъамал абун.

Гъеб мухъ къадараб бугониги дуца нижее къали ц1езабун боце. Дуца

нижее Аллагъасе **جَلَّ جَلَّالُهُ** г1оло лъик1лъи гъабе. Гъев нижер вац нахъе виччай (яги нижее дагъабги т1оршел бечче). Х1акълъунго Аллагъас **جَلَّ جَلَّالُهُ** лъик1аб жазаъ гъабула садакъа къолел ва цогидал лъик1лъаби гъарулел г1адамазе»-абун. Вацазул х1ели бихъидал ва гъезул раг1иялъул х1еренлъиги бихъидал, Юсуфил рек1елъ гурх1елалъул пашманлъи лъугъана, гъев г1одизе г1агарлъана ва гъес абун:

89. Нужеда лъалищ нужеца Юсуфие гъабун **قَالَ هَلْ عَلِمْتُمْ مَا فَعَلْتُ يُونُسَ وَأَخِيهِ إِذْ أَنْتُمْ جَاهِلُونَ** бук1араб х1илла ва къадараб пиша, гъесул вацасеги гъабулеб бук1араб къварилъи, гъев к1иявго инсуе г1емер вокъулев вук1ин рихун? Гъеб заманалъ нуж г1акъло гъеч1елги рук1анаха»-абун.

Гъезда г1айиб ч1вайгун цадахъ гъезие г1узруги бачулеб буго: «Гъеб иш нужеца гъабуна нужер г1акълу дагълъиялъ»-абун. Гъаб буго насих1ат гъабулел нухазул к1вар бугеб къаг1ида.

Инсан гъесул мунагъ- хат1аялда кант1изави, гъелдаго цадахъ гъесие цо щиб бугониги г1узро бицун гъев тавбо гъабиялда ва рак1 бух1иялда гъесизави.

«Мун цлакъ квешав чи вуго, дуца гъабураб иш цлакъ к1удияб мунагъ буго»-абун, цоги т1аде жогги бицич1ого гъев чи тараб мехалъ, гъесул Аллагъасул гурх1елалдаса хъул къот1ула, яги щайт1аналъ гъав насих1ат чиясда щим бахъиялда гъесизавун, гъесие квеш бук1изе абун, жинца жегиги к1удиял мунагъал гъарула.

Юсуфица гъеб суал къураб мехалъ вацазул рак1азуль г1ажаибаб асар лъугъана ва гъел гъев х1акимасул амруялъулъ щаклъана.

90. Вацаз абун: «Я гъарин, мун унго-унгоги Юсуф г1аги гъеч1иш?»-абун.

Гъес абун: «Дун Юсуф вуго ва гъавги дир вац Биниямин вуго. Х1акълъунго Аллагъас **جَلَّ جَلَّالُهُ** нижеда гурх1ел-ц1об гъабуна.

Къварилъиялдаса хвасар гъаруна, г1емераб заман гъоркъоб ун хадуб ниж дандеги гъаруна. Г1адамаз г1одорег1ан гъарулел рук1арал Аллагъас **جَلَّ جَلَّالُهُ** цлакъ к1одоги гъаруна. Х1акълъунго Гъев Аллагъ **جَلَّ جَلَّالُهُ** вуго жиндаса х1инкъарав, жинда бач1араб къварилъиялда сабро гъабурав чиясул ва жидеца лъик1аб г1амал гъабун хъвадарал муъминзабазул ажро-кири мукъсан гъабуларев»-абун.

91. Вацаз абун: таллагъи, Аллагъас

جَلَّ جَلَّالُهُ мун нижедаса т1ок1 гъавун вуго ва нижедаса хира гъавун т1аса вишунги вуго.

قَالُوا إِنَّكَ لَأَنْتَ يُونُسُ قَالَ أَنَا يُوسُفُ وَهَذَا أَخِي قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا إِنَّهُ مَنَّ يَتَّقُ وَيَصْبِرُ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ

قَالُوا تَاللَّهِ لَقَدْ أَفْرَكَ اللَّهُ عَلَيْنَا وَإِنْ كُنَّا لَخٰطِئِينَ

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дуе цлакъ кIудияб саброги кIун буго, гьесдаса хIинкьи кIун буго. гIелму-лъай кIун буго ва гучаб хIелмуги, гурхIел-рахIмоги кIун буго. Нижеца дуе гъабураб хIакъирлъи ва гIодобегIанлъи лъалаги букIаго гъаб лъабго нухаль духъе рачIараб мехаль гъеб амру балъго тана дуца ва нижедехун цлакъ берцинаб бербалагьи гъабун.

Гъеб гIамал Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дуе кIун бугелъул, ниж киналго дуе лагъзаллъун рукIине бегъулел гIодорегIанал чагIируго. **ХIакълъунго нижеца кIудиял мунагъалги гъаруна.** Гьел мунагъазде данде жазаъ гъабун Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ ниж гIодорегIанги гъаруна. Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гурхIани гурони нижее рорчIизе бакIги гьечIо»-абун.

92. Юсуфица абун: «Жакъа дица

нужеда гIайиб чIваларо ва нуже

гIакъубаги гъабиларо. Дица кинабго жо

гIаса лъугъун тана. Аллагъасги нужер

мунагъал чураги ва гъев нужеда гIаса лъугъаги. Гъев Аллагъ

جَلَّ جَلَالُهُ вуго жидеца гурхIел гъабулелул бишунго жив гурхIулев»-абун.

قَالَ لَا تَأْتِيَنِي عَلَيْكُمْ أَيُّومٌ يَغْفِرُ اللَّهُ

لَكُمْ وَهُوَ أَحْمَرُ الرَّحِمِينَ ﴿٩٢﴾

Аллагъасул свалат салам лъеяв Юсуф аварасул гурхIелалъул хIисаб гъабе муъминзаби! Гъев чIвазе ургъун рукIарал ва гъев лагълъиялда ккезавурал вацалаздаса живги гIаса лъугъунев вуго, Аллагъасдаги جَلَّ جَلَالُهُ гъарулеб буго гIаса лъугъа абун.

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нилъеegi саброги, хIелмоги, гIакълоги кьегIи ва жив разияб гIамал гъабизе тавпикъги кьегIи.

Юсуф аварас عَلَيْهِ السَّلَام инсул хIал гьикъидал вацаз абун: гьесул канлъи ун бугин, Бинияминги ватIалъараб мехаль цлакъго къварилъун, пашманлъун вукIунев вугин абун. Юсуфица жиндирго горде кIуна вацазухъе ва гьес абун:

93. Нуж а гъаб дир гордеги босун ва

рукъор щвараб мехаль дир инсул

гъумералда гIад реххе гъеб. Гъев

канлъи бихъулелъун лъугъине вуго.

Цинги нуж киналго цадахъ: эбел-

эменги, нужер руччаби-лъималги, ЯгIкъубил зурияталъул

киналго гIадамал рачIа дихъе»-абун.

Гъаб букIана Юсуфида кликъого сон гIагарун заманаялъ цебего бихъун букIараб макъуялъул ахирабги хIасил тIубалев бакI. Юсуф аварасухъе عَلَيْهِ السَّلَام Мисриялда рачIун ва гьесул хIурмат гъабун гьесда цере анцIила цо вацги эбел-эменги чIей ва гъез Юсуфие жидер заманалъул ва халкъалъул гIадаталда рекъон бетIер гIодоб кIулу

أَذْهَبُوا بِقَمِيصِي هَذَا فَأَلْقُوهُ عَلَى وَجْهِ

أَبِي يَأْتِ بِبَصِيرَةٍ وَأَنْوَيْ بِأَهْلِكُمْ

أَجْمَعِينَ ﴿٩٣﴾

салам кьун к1одолт1и гьаби.

**94. Мисриялдаса кьват1ибе бахьун
Юсуфил вацазул кьапила Шамалдехун
бач1унеб мехаль Яг1кьуб аварагас**

وَلَمَّا فَصَلَتِ الْعِيرُ قَالَ أَبُوهُمْ إِنِّي
لَأَجِدُ رِيحَ يُوسُفَ لَوْلَا أَن نُّفَنِّدُونَ ﴿٩٤﴾

اَبуна: «Х1акьлъунго, дида

**Юсуфил мах1 бач1унеб буго! нужеца дун херлъун, г1акьло
дагьлъун вуго абун абизе гьеч1еб ани.**

Гьев Юсуф ч1аго вугин, гьевгун нильгь данделъизе ругин абунги
бицинаан дица нужеда»-абун.

**95. Жинда сверухь рук1арал г1агарал
г1адамаз абуна: Таллагьи, мун вуго
ццебего бук1араб х1алалъ мекъаб хабар бицунев чи.**

قَالُوا تَاللَّهِ إِنَّكَ لَفِي ضَلَالِكَ الْقَدِيمِ ﴿٩٥﴾

Юсуфил ц1ар рехсон, гьев вокьун, гьев ч1аго вуго абун божун. Гьезул
понигиязул хьул бук1инч1о Юсуф عَلَيْهِ السَّلَامُ ч1аго вук1иналда ва гьевгун
жал данделтъиялда.

**96. Цинги Яг1кьуб аварагасухъе
рохел бицунев чи вач1араб мехаль.**

فَلَمَّا أَن جَاءَ الْبَشِيرُ أَلْقَاهُ عَلَى وَجْهِهِ
فَارْتَدَّ بِصِيرٍ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَّكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ
مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٩٦﴾

Мужагьидица абуна: гьев вук1ана вацалаз
жив цева вит1арав Ягьуза абулев вац.

Юсуфил би бахараб горде буго абун инсуда
ццебе горде рехарав вук1ана гьав Ягьуза. Доб мехаль эмен жинца
пашман гьавурав г1адин гьанже гьев воххизавизе ва гьев жинда т1аса
лъугьинавизе бокьун бук1ана Ягьузае.

**Ва гьеб роххел бицун вач1арас Юсуфил горде инсул гьумералда
т1аде рехидал, гьев жинда кант1и бихьулевлъун лъугьана. Цинги
Яг1кьубица абуна: дица нужеда абулеб бук1ана гурищ, я дир
лъимал, дида нужеда лъалареб жо лъалин Алагьасдасан! Юсуф
عليه السلام ч1аго вук1ин лъалин ва кидал-кьадги гьевгун дун данделъизе
вук1инги лъалин.**

Инсуца гьикьидал Ягьузада щиб х1алалда нужеда Юсуф ватарав ва
кин гьев тарав абун, Ягьузица абуна: «Нижеда гьев ватана Мисриялъул
ханасул даражаялда, цлакь к1удияб кьадро-кьиматалда, ва рах1ат-
лазаталда»-абун. Яг1кьуб аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: «Гьеб хант1и-
к1одолт1и нильгее кьвариг1араб жо гуру, гьель дие гьабизе жо гьеч1о.
Дуца дида бице щиб диналда дуда гьев ватарав»-абун. Ягьузаца абуна:
«Гьев дида исламияб диналда ватана, ва гьеб диналда тана нижецаги»-
абун. Цинги Яг1кьубица абуна: «Алх1амдулиллагь! Гьанже т1убанаха
Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ кьот1и гьабураб ниг1мат»-абун.

Яг1кьуб аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام наслоялдаги аварагаби рук1ина абураб кьот1и бук1ана гьєб. Гьал васаз к1удияб мунагь гьабидал, мунагь гьабурав чиясе авараг1ьиги кьоларелъул, Яг1кьубие عَلَيْهِ السَّلَام бишунго к1удияб роххел бук1ана Юсуф исламияб диналда вук1ин лъай ва гьєв авараг1ьун вук1иналда божил1ьиги ккана.

Цинги киналго васал рач1ун Яг1кьубида т1аде швана.

97. Гьел васалаз абуна: «Я нижер эмен!

Мун нижеда т1аса лъугьа, ва дуца

Аллагьасда جَلَّ جَلَّالَهُ гьаре нижер мунагьал

чуре, нижеда гурх1а абун. Х1акь1ьунго

ниж рук1ана ц1акь к1удиял мунагьал гьарурал1ьун, гьєв нижер

вац Юсуфие кьварил1и гьабун ва гьєб сабаб1ьун дур рак1ги

бакъвазабун»-абун.

قَالُوا يَا أَبَانَا اسْتَغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا إِنَّا كَانَّا

خَاطِئِينَ ﴿٩٧﴾

98. Яг1кьубица абуна: «Дица дагьаб

хадуб дир Аллагьасда جَلَّ جَلَّالَهُ гьаризе

буго нужер мунагьал чуре, нужеда

гурх1а абун. Х1акь1ьунго Гьєв Аллагь

جَلَّ جَلَّالَهُ вуго жинца мунагьал чурулев ва тавбо гьабун руссарал

г1адамазда жив гурх1улев»-абун.

قَالَ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي إِنَّهُ هُوَ

الْعَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٩٨﴾

Г1алимзабаца абуна: Яг1кьубица васазе дуг1а гьаби нахъє бахъана

сардилъ т1аде вахъун, г1адамал гьапулаб мехаль гьабизеян, яги

рузман кьоялъ гьабизе абун. Дуг1аялъє жаваб гьабулеб г1ужалда

данде ккезабизе бокъана Яг1кьубие гьєб дуг1а, Аллагьас جَلَّ جَلَّالَهُ жаваб

гьабизе бокъун.

Цинги гьєзул кинабго агьло-хъизан, зурият х1адурана Мисриялда ине.

Яг1кьуб аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام кьапила бач1инал1ьухъ валагъун Юсуф авараг

عَلَيْهِ السَّلَام шагьаралъул раг1алда вахъун, гьєзда данде ч1вазе х1адурун

ч1ч1ун вук1ана.

99. Цинги гьєб кьапила Юсуфиде

т1аде лъугьиндал, гьєс эбел-эмен

каранде къана ва роххалил маг1у

т1ун гьел г1одона. Хадуб Юсуфица

абуна: «Нуж киналго лъугьа гьаб шагьаралда жанир, Аллагьасул

جَلَّ جَلَّالَهُ амруялдал1ьун, нуж божарал1ьун рук1ун, нужєє щибг1аги

х1инкьи гьєч1ого!»-абун.

فَلَمَّا دَخَلُوا عَلَى يُوسُفَ أَوَىٰ إِلَيْهِ أَبَوَاهُ

وَقَالَ أَدْخِلُوا مِصْرَ إِن شَاءَ اللَّهُ أَمِينٌ ﴿٩٩﴾

100. К1алг1аялгьур швараб мехаль,

Юсуфица عَلَيْهِ السَّلَام эбел-эмен жинда

аск1ор, ханзаби г1одор ч1олел тахазда

وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا

وَقَالَ يَتَابَتِ هَذَآ أَوَّلُ رُؤْيَايَ مِن قَبْلُ قَدْ

Гіодор чіезаруна. Васалаз ва
эбел-имсуца Юсуф кіодо гъавун гьесие
суждаги гъабуна. Юсуфица عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна:
«Я дир эмен! Гъаб буго доб дие бихьун
букІараб макъуялълул магІна. Дир
БетІергъан Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ гъеб жакъа
загъираб, хІакъаб жолълун гъабуна.

جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ أَخْرَجَنِي
مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكَرْمٍ مِنَ الْبَدْوِ مِن بَعْدِ
أَنْ نَزَعَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي إِنَّ
رَبِّي لَطِيفٌ لِّمَا يَشَاءُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ
الْحَكِيمُ ﴿١٣٠﴾

Гъев Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ дие лъикІлъиги
гъабуна. жинца дун гъуялдаса къватІив вахъизе нух къосизе гъабун
Мисриялълул къапила гъуй бугеб бакІалда тІаде бачараб мехаль. Цинги
гъеб туснахалдаса дун къватІиве вахъизе гъавураб мехальги,
Мисриялълул ханасул макъу къотІизеги вачун. Гъанжеги Аллагъас
جَلَّ جَلَّالُهُ лъикІлъи гъабуна дие, Шамалълул алхуда рукІарал нуж дида
тІаде гъаниреги рачун.

Аллагъасул салам лъеяв ЯгІкъуб авараг Палестиналълул алахалда
чІарал, гІи-боцІива варанаби хихьун магІишат гъабулел гІадамаздаса
вукІана. Гъеб алахалдаса рачун бечедаб Мисриялълул шагъаралда
тІолго хъизам данде гъаби Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ рахІмат букІана.

ГІалимзабаца абун: ЯгІкъуб аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ зурият Мисриялде
бачІараб мехаль нусго гІечІев чи вукІана. Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ
заманаль Мисриялдаса къватІире рачилелде гъезул анлънусазарго
гІадав чи гІун вукІанин абун. (гъаб рагІи абун ТІабаранияс).

Гъаб кинабго лъикІлъи Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ дие гъабуна щайтІаналь
дидаги вацаздаги гъоркъоб тушманлъи гъабун букІун хадуб.
ХІакълълунго дир БетІергъан Аллагъ жиндие бокъараб ишалълул
гІажанбаб хІалалъ тадбир гъабулев вуго! Инсан жинда хадув
гъолареб, гъесда магІна бичІулареб хІалалъ инсан тІовитІулев вуго.
Ва хІакълълунго гъев Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ кинабго жоялълул авал-ахир
лъалев, гъелълул тадбир жиндир хІикматалда рекъон гъабулев
вуго»-абун.

Юсуф аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ пасихІлъи ва каламалълул гъварилъи буго
жиндие Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ гъарурал кІудиял нигІматал рехсеялда хадуб:
«Гъеб нигІмат Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ дие къуна, щайтІаналь вацаздаги
дидаги гъоркъоб тІушманлъи ккезабун букІун хадуб»-абун аби. Цо
къварилъиялда хадуб рехсараб мехаль лъикІлъиялълул ва нигІматалълул
къадро ва къимат цІакъго кІодолълула. Хадубги Юсуф аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ
вацаз жиндехун гъабураб тушманлъи щайтІаналда гІунтІизабуна.
Гъебги буго гурхІелалълул ва тІаса лъугъияллул гІаламат.

ИбнухатІибица ТІадегІанав Аллагъасул «ЛатІифун» абураб цІаралда

хурхун берцинаб хабар бицана: «Лат1ифун» абураб раг1иялъул маг1на буго ц1акъ гурх1улев, лагъасе маслах1ат бугеб жо гъабулев, лагъасдаги лъач1ого, гъев хадув гъолареб х1алалъ жинца гъев к1одо гъавулев ва т1адег1ан гъавулев. Лагъасе бокъулареб жоялдахунги гъесул къадро т1адег1ан гъабулев»-абураб.

Яг1къуб аварасе عَلَيْهِ السَّلَام Юсуф عَلَيْهِ السَّلَام г1емер вокъулев вугин абун гъесул вацазулъ х1ал хъублъи бижун бук1инч1евани гъез гъев гъуялъев рехилароан. Гъеб гъуялда жанив рехун вук1инч1евани сапаралда ругел г1адамаз гъев гъуялдаса къват1иве вахъилароан. Гъез къват1ив вахъараб мехалъги ваццалазе гъев рихун вук1ун гурони ва гъезул гъесда х1ажалъги гъеч1олъиялъ гурони, дагъалго кепказухъ гъел чаг1азе лагълъун вичилароан. Гъедин учузго вичун гурони дозги восилароан. (жиндие хайир щвей бокъун восун гурони гъезие гъев х1ажат вук1инч1о).

Цинги гъез Мисриялда вачун базаралда лагълъун вичун гурони Мисриялъул Глазизасги восилароан. Жиндир рокъов лагълъун вук1ун гурони Юсуфида т1ад, гъев жинда асклов вегизе ах1изе, Глазизил ч1ужуги лъугъулароан. Гъелъул рокьи сабаблъун гурони жив туснахъалдаги ккелароан. Туснахъалда ккун вук1инч1евани дов к1иги гъалмагъгун гъев данд ч1валароан. Гъезда данде ч1ван вук1инч1евани гъезул макъуялъул маг1набицине ва жив макъу къот1улев чи вук1ин лъазе рес лъугъилароан. Гъезул макъуялъул маг1на бицун гъеб хабар гъезда лъан бук1инч1еб ани Юсуфил амру Мисриялъул ханасдаги лъалароан. Гъев ханасда Юсуфил х1акъикъат лъан гурони гъев туснахъалдаса къват1ивги вач1инароан ва ханасул тахалда т1ад г1одовги ч1елароан, Мисриялъул кинабго хазинаялъул вазирлъунги вук1инароан.

Т1адег1анав Аллагъас гъаб х1икматаб (Лат1ифаб) х1алалъ эхеде вахинавуна Юсуф عَلَيْهِ السَّلَام: жив г1адада хун, вилун, т1аг1ун вук1ине г1агарлъун вук1араб бак1алдаса. Гъуялда жанив рехараб мехалъ ганч1иль бет1ерги къабун хвезеги бегъулаан гъев, нагагъ гъедин хвеч1они вакъунги хвелаан. Гъел сапар чаг1аца къват1ив вахъаниги жидеого лагълъун тун вук1арав ани г1умруялъ гъезие лагълъи гъабулевги х1ут1илаан. Гъаб буго Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ (лат1ифаб) г1ажайбаб тадбир. Гъаб буго Бет1ергъанасул инсан хадув гъолареб, амма жиндир х1икмат камилаб лагъасдехун гъабулеб рокьи ва т1асса виши.

Тафсиралъул г1алимзабаца абуна: Аллагъасул свалат салам лъеяв Яг1къуб аварасе عَلَيْهِ السَّلَام Мисриялда Юсуфида عَلَيْهِ السَّلَام аск1об къоло ункъго сон бана. Гъес васият гъабун бук1ана жив хвараб мехалъ Шамалда жиндир эмен Исх1акъида асклов хабалъ лъе абун. Яг1къуб عَلَيْهِ السَّلَام хвараб мехалъ Юсуф аварасе عَلَيْهِ السَّلَام гъевги вачун Шамалде ана

ва гьес Яг1кьуб Исх1акьиде асклов хабаль лъуна. Гьелдаса хадубги Юсуф аварас عَلَيْهِ السَّلَامُ кьоло лъабго сон бана. Г1алимзабазул гьаб раг1ияль т1орител гьабудеб буго Юсуф аварас عَلَيْهِ السَّلَامُ ункього сон бан бук1иналда.

Гьесул амруги т1убадал, жив даимго дунялалда вук1унареблъиги лъадал, гьесул хьул лъуна абадияб рокьов иналде, гьенив Бет1ергъан Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ данд ч1ваялда ва жиндир умумал Ибрагъим, Исх1акъ ва Яг1кьубго данд ч1ваялда. Цинги Юсуф аварас عَلَيْهِ السَّلَامُ абун:

101. Я дир Бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ !

Дуца дие кьуна ханлъиги, бечелъиги, кьадро к1одолъиги. Дуца дида малъана макъуялъул маг1на гьабизе ва щересел т1ахьал ц1алун гьездаса г1елму-лъай босизе. Я гьал зобал ракъал рижарав, кинабго халкъальул тадбир гьабудев

Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ ! Мун вуго дир вали, дуда амру т1амулев, дуда хьул лъолеу ва гьаб дунялалдаги, хадуб ахираталдаги квер бакъулев.

Дуца дун хвезаве Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ иманалда, исламалда вук1ун ва дуца дун нахърег1изаве мун жинда разиял г1адамазда:

аварагзабазда عَلَيْهِمُ السَّلَامُ, шагъидзабазда, г1алимзабазда ва киналго дуда асклов кьадро кьимат бугел муъминзабазда»-абун.

Гьаб бак1алда Юсуф аварасул عَلَيْهِ السَّلَامُ кьисса т1убана. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гьелда жанир ругел насих1атазул мунпаг1ат босулездаса гьареги нилъль киналго.

102. Аллагъасул свалат салам лъеяв

Мух1аммад аварас х1акъав аварас вук1иналъе х1ужаби рицун т1адег1анав Аллагъас абудеб буго:

Гьаб дица дие ва дур умматалъе бицараб

Юсуф аварасул عَلَيْهِ السَّلَامُ кьисса, ва гьалда щере рицарал цогидал кьиссабиги руго Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гьаибал умураздаса дуда вах1ю гьабудеб жо. Гьал руго дуда жал лъазе рес гьеч1ел, дудаса г1емерго щере рук1арал аварасгабазул عَلَيْهِمُ السَّلَامُ кьиссаби. Дица дуда гьел вах1ю гьабун рицунел руго ц1акъ мух1канаб х1алалъ, гьел рициялдалъун мун аварас вук1ин лъазе ва дуда иман лъезе. Мун Юсуф аварасул عَلَيْهِ السَّلَامُ вацазда асклов вук1инч1о гьез киналго данделъун Юсуф аварасе عَلَيْهِ السَّلَامُ х1илла-макру ургъудеб мехаль. Дуда гьеб иш лъазе ресги бук1инч1о гьединаб мух1канаб х1алалъ.

* رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ وَعَلَّمْتَنِي
مِن تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيِّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ
تَوَفَّنِي مُسْلِمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ ﴿١٥﴾

ذَلِكَ مِنْ أَنْبَاءِ الْغَيْبِ نُوحِيهِ إِلَيْكَ وَمَا
كُنْتَ لَدَيْهِمْ إِذْ أَجْمَعُوا أَمْرَهُمْ وَهُمْ
يَمْكُرُونَ ﴿١٥﴾

Дуда гьєб лъана Аллагъас ﷺ вах1ю гъабураб мехаль.

103. Дуца киг1ан ях1 бахъаниги, щиб ﷺ
х1ужа-далил бачаниги г1адамазул
г1емерисел жидеца иман лъоларел руго.

Гъаб х1ал буго цогидал аварагзабазул ﷺ ва гъезул умматазулги.
Дуца рак1 къварид гъабуге Мух1аммад ﷺ ва дуда г1ад къараб
х1алалъ уммат исламияб диналде ах1е.

104. Дуца гъездаса ужраги г1алаб гъабулеб ﷺ
гъеч1о гъел исламияб диналда ах1ун
х1акъаб нухалда г1орит1аральухъ. Гъаб ﷺ
Къуръан буго кинабниги г1аламалъе
ваг1залъун ва гъезда лъик1аб жо малъулеблъунги.

Гъєб Къуръан ц1алун дуца г1адамаздаса г1алаб гъабулеб жо гъеч1о,
гъєз иман лъей гуреб. Гъел г1акълу бугел рук1аралани гъєз дур ваг1за-
насих1ат ва Къуръанлъул ах1камал ц1акъ хех росилаан.

105. Чан г1емерал г1аламаталха ругел ﷺ
зобал ракъазда жанир Аллагъ ﷺ цо
вук1иналда ва кинабго махлукъат гъєс ﷺ
бижараб бук1иналда жинца г1орит1ел
гъабулеб, гъел къурайшиязул мушриказда кидаго гъел рихъулел,
гъезда аск1ор жалги хъвадулел ва амма гъезул щибго пикру
гъабуларел, гъездаса руссун, гъезул ваг1за насих1ат лъугъич1ого
жал рук1унел.

Гъал к1удиял г1аламатазулги гъєзие ваг1за лъугъич1еб мехаль дуда
гъєз инкар кквей г1ажайаб жо гъеч1о, я Мух1аммад Аллагъасул
свалат салам лъєєв.

Жинца пикру гъабурав чиясе гъаб махлукъаталдаса щиб жо бугониги:
к1удияб бук1а, гъит1инаб бук1а, берцинаб бук1а, къабих1аб бук1а,
жинца г1орит1ел гъабулеб буго жиб бижарав халикъ вук1иналда. Гъаб
ахираб заманаялъ дунялалъул г1елму ц1акъго бат1и-бат1ияб бак1алда
щун буго ва чанги инсанасул г1акъло г1ажиз гъабулеб г1елмияб рагъи
гъабун буго. Киг1анго гъєб г1елмияб рагъи г1ажайаб бук1аниги
гъелда жаниб жегиги инсан хадув гъолареб г1ажайаблъи хут1улеб
буго, къиямасєб кьо щвезег1ан гъадин бук1ине буго Г1адег1анав
Аллагъас жиндир г1елмуялдаса халкъалъе къураб г1елму ц1акъ дагъаб
жо гурони гъеч1о. Щибаб заманаялъ Аллагъас ﷺ инсанасє ц1ияб
г1елму лъазабизе буго ва щибаб нухаль Аллагъас ﷺ иманалда
г1орит1аразул иман жегиги ц1ик1к1ине буго. Аллагъасда ﷺ инкар

ккураб капураб къавмалтул купруги гъединго ц1ик1к1ине буго.

106. Къурайшиязул мушриказул
г1емерисез иман лъоларо Аллагъасда
жидеца ширк гъабулел рук1ун гурони.

وَمَا يُؤْمِنُ أَكْثَرُهُمْ بِاللَّهِ إِلَّا وَهُمْ
مُشْرِكُونَ ﴿١٠٦﴾

Гъеб Маккаялтул агълуял гъабулеб бук1араб
ширк гъабич1ониги, гъелда релъараб ширк гъабулел г1адамал гъанжеги
руго. Маккаялтул мушриказ Аллагъ Ж1аг1алда иман лъолеб
бук1ана гъелрижарав ва хьихъулев хан ва Бет1ергъан х1исабалда, цинги
хъанчазе лагълыги гъабулеб бук1ана гъез жидее шапаг1ат гъабизе
бугин абун. Аллагъас Ж1аг1ал жал къабул гъаризе, жидер дуг1аял гъе жаваб
къезе абун. Гъал мушриказул х1акъалтул буго гъаб (106) аят.

107. Гъал Аллагъасда Ж1аг1ал инкар
ккурал г1адамазда рак1алдайищ кколеб
бугеб жидеда Аллагъасул Ж1аг1ал г1азаб
бач1инарин абун, киназдаго т1аде
лъугъунеб ва киналго гъалаг гъарулеб.

أَفَأَمِنُوا أَنْ تَأْتِيَهُمْ غَشِيَةٌ مِّنْ عَذَابِ اللَّهِ
أَوْ تَأْتِيَهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً وَهُمْ لَا
يَشْعُرُونَ ﴿١٠٧﴾

Яги жидехъе къиямасеб къо бач1инаро абун божунищ ругел:
жидеда рак1алдаго гъеч1ого ва жал гъелда х1адурунги гъеч1ого.
Сунда божун ругел гъел г1адамал Аллагъасда Ж1аг1ал иман лъеч1ого ва
Мух1аммад ﷺ аварагасда нахъги рильгъинч1ого?

108. Дуца абе Мух1аммад ﷺ!
Гъаб дун жинда вугеб нух бит1араб
нух буго. Щибго шаклъи гъеч1о ва
дие щибго х1инкъиги гъеч1о. Дица
Аллагъасул Ж1аг1ал диналда ах1улел руго
киналго г1адамал. Дунги дида нахърилъгъарал муъминзабиги
Аллагъасул Ж1аг1ал т1орителалтул нуралтул руго, ва гъев Аллагъ
жив вац1адав т1адег1анав вуго купру-ширкалтул агълуял
гъесда г1унт1изе гъарулел гъересиял харбаздаса ва сипатаздаса.
Дун гъеч1о Аллагъасе Ж1аг1ал гъабулеб г1ибадаталтул дица щибго
жо г1ахъал гъабулевлъун.

قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى
بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعِيَ وَسُبْحَنَ اللَّهِ
وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٠٨﴾

109. Дудаса цереги дица рит1ун
рук1инч1о Мух1аммад ﷺ, щибаб
къавмалда жидедаго гъоркъоса жидерго
шагъаралдаса росабал гъа бихъинал
г1адамал гурони, жидеда дир шариг1ат
вах1ю гъабурал.

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُّوحِي
إِلَيْهِمْ مِنْ أَهْلِ الْقُرْآنِ فَاتَّبِعُوا فِي
الْأَرْضِ فَيَنْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَكَ أُنْزِلَتْ فِي
الَّذِينَ اتَّقَوْا أَفْلا تَعْقِلُونَ ﴿١٠٩﴾

Малаикзаби рит1ун рук1инч1о, руччабиги

рит1ун рук1инч1о. Дица дир рисалат босун шибаб къавмалда гъездаго гьоркъоса бихьинчи вит1ула жидеца гъел диналда ах1изе ва гъезда дир шарг1ги малъизе.

Гъел иман лъезе ч1ух1арал г1адамал ракъалда г1ад шай хъвадуларел ва гъез кин ц1ехолареб жидеца пересел уматазул жидеца Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهٗ инкар ккурал, ракъалда пасалгьи гъабурал г1адамазул ахир киндай бук1ана ва кинаб г1азабдай гъезда решт1ана абун. Ахираталъул абадияб рукъ ц1акъ лъик1аб рукъ бугоха Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهٗ иман лъурал гъесул г1азабалдаса х1инкъун хъвадарал г1адамазе, гъаб хехго жиб т1аса унеб, жинда шибго божи гъеч1еб дунялалъул рукъалдаса. Гъаб амру кин бич1улареб г1адамазда ва иман лъезе хехлгьи шай гъабулареб?.

110. Жидер къавмалъ иман лъеялдаса аварагзабазул عَالِيَهُمُ السَّلَامُ хьул къот1араб мехалъ, ниж гьереси гъарунин ва т1ок1аб нижеда иман лъейги бук1иларин гъезда рак1алдаги ккараб

حَتَّىٰ إِذَا اسْتَيْسَسَ الرُّسُلُ وَظَنُّوا أَنَّهُمْ قَدْ كُذِّبُوا جَاءَهُمْ نَصْرٌ نَّافِعٌ مِّنْ نَّشَأٍ وَلَا يَرُدُّ بِأَسْنَانٍ الْقَوْمَ الْمُجْرِمِينَ ﴿١١٠﴾

мехалъ, гъел аварагзабахъе бач1уна дир квербакъи.

Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهٗ жиндир аварагзаби т1обанго жинде к1анц1изег1ан ва жиндаса квербакъи т1алаб гъабизег1ан тола къавмалда гьоркъор гъез гьереси гъарулеллъун ва махсароде гъарулеллъун. Цинги дица гъезие квербакъи гъабула. Цинги дица дие бокъарал г1адамал г1азабалдаса хвасар гъарула. Дир г1азаб гъеб квешаб къавмалда решт1араб мехалъ гъездаса гъеб г1азаб жинца нахъч1валев чиги вук1унаро.

111. Х1акълъунго гъал дица рицарал Юсуфил ва гъесул вацазул къиссабазулъ жидеца пикру гъабулел, жидер г1акъло бугел г1адамазе мунпаг1ат босизе г1емераб ваг1за буго. Гъаб Къуръанги гъеч1о г1адамаз ургъараб калам ва гъез рицунел гьересиял харбал.

لَقَدْ كَانَ فِي قَصَصِهِمْ عِبْرَةٌ لِأُولِي الْأَلْبَابِ مَا كَانَ حَدِيثًا يُفْتَرَىٰ وَلَٰكِن تَصْدِيقَ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَتَفْصِيلَ كُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿١١١﴾

Кинниги гъаб Къуръан буго жинда ццерехун Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهٗ решт1инарурал т1ахъал рит1ухъ гъарулеблъун ва киналго шарг1иял ах1камал баян гъарулеблъун.

Х1алалаб-х1арамаб жо баян гъабун, паризаяб ва суннатаб жо баян гъабун, ва цогигабги бусурманчиясул х1ажалгьи жинда кколеб жоги баян гъабун.

Жинца бит1араб нухда т1орит1улеблъунги буго. Исламияб диналда,

Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо гъавун, аварагъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ритлұхъ гъавун, гъесул нухда хъвадиялда тлоритлұлеб. Гъедин иман лъун битлараб нухда хъвадараб къавмалъе рахлматлъунги буго гъаб Къуръан. Гъелда гламал гъабурав, гъелъул амру-нагъю тлубан хъвадарав чи жужахлалъул цлалдаса цлунулъе рахлмат буго: жинда гламал гъабурасе ахираталда Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ къолел алжаналъул ниглматаллъун бугеб рахлматти буго гъаб Къуръан.

Гъаб суратул Юсуфалда жанир глемерал гъаибал жал рицун ругелъул, гъеб аварагасул муглжизатлъун буклана: Маккайлда вуклаго, щибго цлал хъвайги гъечлого, гъаб камилаб хлалалда ягъудиязул ва насраниязул глалимзабазда лъалел ва гъезда гъереси гъаризе клларел къиссаби Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас рицараб мехалъ, гъезда якъинго лъалел буклана гъев аварагъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вуклин. Гъедин бугониги жидерго ханлъиги, бечелъиги, къадроги тласа ине бокъичлого аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ инкар ккун члана ва абадияб жужахл тласа бищана.

Тладегланав Аллагъас гъав Юсуфил عَلَيْهِ السَّلَام къисса бицун хирияв аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ракл паракат гъабуна: гъаб глемераб хлал бихьи, глакъуба-къварилъи щун хадубги Юсуфил амру Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ тладеглан гъабидал, жиндие къотли гъабураб квер бакъиги диналъе глатилъиги тушбабазда тлад бергъенлъиги щевезе буклиналда гъесул божи цликлизабуна.

Алхламдулиллагъ! Тладегланав Аллагъас жиндие хирияв Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасул амру цлакъ берцинго тлубазабуна. Гъев Мухаммадида صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ иман лъураб умматалдаса нильлъ ратиндал даимаб щукру буго Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ.

Бетлргъан Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ квер бакъиялдалъун Сурату Юсуфалъул тафсир ва таржама хъван тлубана.

Кинабго рецц ва щукру Тладегланав Аллагъасе буго.

13. Сурагу Праг1д

سُورَةُ الرَّعْدِ

Мадинаялда рецт1линабураб, жинда жаниб кликъоялда лъабго аят бугеб

Гъаб сурат Мадинаялда рецт1линабураб бугониги, Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо вук1ин ч1езабиялъе далилал рицунеб, аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّكَمُ рит1иялда иман лъей, ахират бук1ин, ва х1исаб-мизан бук1иналда иман лъеял1ул, алжан-жуужах1ал1ул бицунеб буго. Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ ширк ккурал г1адамаз гъабулеб питнаял1ул бицунеб, исламияб диналда г1унт1изарун рицунел бат1улал харбалги нахъч1валеб.

Сурат байбихун буго бицунго к1вар бугеб масъала баян гъабиялдал1ун: Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вук1ин ч1ч1езаби ва гъев цох1огояв, жиндир къудрат гуч бергъарав вук1инги ч1ч1езаби. Мушириказ инкар кколеб Къуръанги, аварагт1иги Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ х1акъаб х1укму бук1ин бицун, гъелье зобал ракъазда жанир ругел г1емерал дилилал рицун руго.

Хадуб ахир къо бач1ин х1акъаб бук1ин, кинабго халкъ т1аде бахъизабун гъезул х1исаб-мизан гъабизе бук1инал1ул бицун буго. Кинабго жо жинца бижулев, гъеб хъвадизабулев, мунпаг1ат ва зарал жиндал1ун гурони гъеч1ев, хвезари, т1аде рахъинари жинда кодоб бугев цох1о Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вук1ин бицун хадуб х1акъаб ва бат1улаб жо бат1а гъабиялъе к1иги мисал бачун буго: ц1адагъ иххал рахъинаридал гъез нухда батараб рицни бак1арун нахъе инал1ул бицун буго, г1арац месед ц1аялдал1ун биизабураб мехалъ чорокт1и т1аса ун бац1ц1адаб маг1дан хут1улебт1иги бицун буго.

Бахъибугел ва бахъигъеч1ел г1адамазул сипатал рицун, гъезие мисалги бачун буго бец1ав чиясул ва жинда жо бихъулев чиясул, ахир гъел руссунеб бак1ги баян гъабун буго. Суратал1ул ахиралда Мух1аммадил صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагт1и х1акъаб бук1инал1е нуг1л1и гъабун, гъев Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ расул вук1ин бицун буго.

Гъаб сураталда ц1ар лъун буго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ бижараб махлукъатал1ул г1ажсаибал жалаздаса бугеб «Зоб гъугъай» абураб ц1ар. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ х1икматалдаса цо к1удияб х1икмат буго гъаваялда нак1к1ал дандел1ун, жидеда жаниб лъимги, ц1аги, рах1матги, г1азабги цолгун бук1ин. Жиндал1ун кинабго жо ч1агол1улеб лъим рецт1уна гъел нак1к1аздаса ва жинца гъалаг гъарулеб тириги рецт1уна. К1иги бат1ияб жо данде гъаби (лъимги ц1аги данде гъаби)

гъеб ракъалда т1ад рорхатал муг1рулги гъарурав, ч1ах1иял, лъым г1емерал г1орал-лъаралги гъарурав. Гъеб кинабго жо цоцалъ рекъон, цоялъ цоялъе кумек гъабун инсанасе маг1ишат гъабиялъе санаг1атал рекъезарулеб буго.

Кинабниги пихъал ва мугъал ругеб жо к1ирекъарабги гъабуна Т1адег1анав Аллагъас: цояб бихъинаб гъабун: цояб ц1уяб гъабун. Гъезул щибаб сональ бижин ва х1алухъин г1емер къей, пихъ г1емерлъи, Аллагъас جَلَّالُهُ т1абиг1аталъул сабабал рекъезариналдакъун бук1уна. Цояб цоялъе х1ажальулеблъун гъабун буго рух1 гъеч1еб хурхералъул амруги; рух1 бугеб кинабго махлукъат цояб бихъинаб цояб ц1уяб гъабун бижараб г1адин. Гъединго кинабго пихъ гъабуна к1иго тайпаялда: гъуинаб-къоглаб, гъит1инаб-к1удияб, хъах1лаб-ч1ег1ераб, къвак1араб-тамахаб ва цогиги к1ирекъарал сипатазда.

Жинца сордоядалъун къо бахчизабулевги вуго Аллагъ جَلَّالُهُ. Гвангъараб къо бук1ун хадуб бец1аб сордолъун гъабулев. Х1акълъунго Гъел рехсарал жалазулъ ва гъанир рехсеч1ел г1емерал махлукъатазулъ Аллагъ جَلَّالُهُ цо вук1иналда, гъев Халикъ вук1иналда, гъесул къудрат гуч бергъараб бук1иналда т1орит1ел гъубулел г1аламатал ва х1ужабиги руго, жидеца пикру гъабулел г1адамазе. Х1айваназул мисалалда щибго жоялъул пикру гъабич1ого хъвадулел г1адамазе гъел далилал рихъуларо ва жидее гъездаса ваг1заги лъуг1уларо.

4. Ракъул гъумералдаги руго бат1и-бат1иял къот1елал, цоцада аск1ор цун ругел, цоязда т1ад ах-хур бижулел, цогиялда т1ад щибго жо бижулареб.

Бечедал, гванзал ахалги руго ц1олбол гъабуялъул ва цогидал пихъазул.

Хурзалги руго, чамастакил ахалги

руго. Цох1ого къибилалда т1ад к1иго-лъабго гъвет1ги бижула, цох1о гъвет1 бижунги бук1уна.

Гъаб кинабго ах-хур цох1о ракъалда бижула ва цох1о лъымалдалъун лъальгала, амма щибаб пихъ цояб цоялдаса бат1ияб бук1уна жиндир т1аг1амалъул рахъальан. Цох1о пихъги жиндир т1аг1ам, к1одолъи-гъит1инлъи бат1ияб бук1уна. Цох1о т1оралда т1ад рижарал мугъалги жидер кьер, сипат, гъит1инлъи-к1одолъи бат1иял рук1уна. Х1акълъунго Гъаб рехсараб жоялъуль гъеб кинабго жо бижулев, гъальул тадбир гъабулев Халикъ вук1иналде т1орит1ел гъабулел г1аламатал руго, г1акълъо бугел г1адамазе.

وَفِي الْأَرْضِ قُطُوفٌ مُّتَجَوِّزَاتٌ وَجَنَّاتٌ مِّنْ
أَعْنَابٍ وَرِزْقٌ وَنَخِيلٌ صُنُوفٌ وَأَعْنَابٌ صُنُوفٌ
يُسْقَىٰ بِمَاءٍ وَحِدٍ وَنُفُوسٌ بَعْضُهَا عَلَىٰ بَعْضٍ
فِي الْأَكْأَلِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿١٠﴾

Т1абиг1ат буго жинцаго жо бижулеб, т1абиг1атальул хис-басалдальун
бук1уна дунялалда лъугъунел ах1вал-х1алал абун гьеб т1абиг1ат
цебе гъабун, гьеб алагъльун ч1езе гъабурал г1адамазда данде рачунел
далилал ва мисалал руго гъал: цох1о лъымалдалъун лъальараб
цох1ого ракъалдаса къват1ибе чанго бат1ияб жо бижин бицун. Цох1о
къибилалда т1ад цох1о мугъалдаса, яги цох1о гагайлдасан бижараб
жоги жиндир т1аг1ам, къер, мах1, сипат бат1ияб бук1унеблъи бицун.
Гъединго цоцазда цун бугеб ракъ чанго бат1ияб х1алалъул бук1ин
бицун.

5. Мун шиб жоялда г1ажаиблъун
ватаниги Мух1аммад ﷺ, гьелдасаги
г1ажаибаб жо буго капурзабаца абулеб
раг1и: ниж хун ва ракъльун лъугъун
хадур ч1агойиш гъарулел?-абун.

Гьеб ццебе бицараб х1алалъ зобал-ракъал
рижарав Аллагъасда ﷻ хун хадур ч1аго
гъаризе к1оларин аби г1ажаибаб раг1и буго.

Гъел руго жидеца Бет1ергъанасда инкар кколел г1адамал. Гъел руго
къиямасеб къоялъ жидер горбода гудрал ва рахсал ран рук1унел
г1адамалги. Гъединго гъел руго жужах1алъул бет1ергъабильун
рук1унел, даимго рук1инелъун жал гъенире лъугъинарулелги.

6. Маккаялъул мушриказ дудаса
т1алаб гъабулеб буго Мух1аммад
ﷺ, дуца жиде х1инкъи къолеб
г1азаб бачун вач1а мун абун. Гъез
квешлъи ццебе ккезабулеб буго лъик1аб
г1амалалдаса.

Иманги лъун, лъик1аб г1амалги гъабун берцинаб х1алалъ яшав гъабизе
ресги бук1аго, дуца жинда ах1улеб Аллагъасул ﷻ дин махсароде
гъабун абулеб буго гъел мушриказ: «Вач1а дурго г1азабги бачун»-
абун. Гъезда ццерехун рук1арал умматазе гъабураб г1азабалъул
мисалал г1емерал руго. Гъезул пикру кин гъабулареб ва гъелдаса
г1акълу чай босулареб?

Х1акъльунго дур Бет1ергъан Аллагъ ﷻ вуго, Мух1аммад
ﷺ, киг1анго г1адамаз зулму гъабулеб бугониги, гъезда
гурх1ун, гъезие г1акъуба хех гъабуларев. Тавбу гъабизе бокъун, иман
лъун лъик1аб г1амал гъабизе бокъун гъел г1азаб гъабич1ого толев.
Гъединго дур Бет1ергъан Аллагъ вуго, Мух1аммад ﷺ, жинца

﴿وَلَن تَعَجَّبَ فَعَجَبٌ قَوْلُهُمْ أَءِذَا كُنَّا
نُزُبًا ۖ ءَأَلْفَىٰ خَلْقٍ جَدِيدٌ ۚ أُولَٰئِكَ
ٱلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ ۖ وَأُولَٰئِكَ
ٱلْأَغْطَالُ فِي أَعْنَاقِهِمْ ۖ وَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ
ٱلنَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ۝﴾

وَيَسْتَعْجِلُونَكَ بِٱلسَّيِّئَةِ قَبْلَ ٱلْحَسَنَةِ
وَقَدْ خَلَّتْ مِنْ قَبْلِهِمُ ٱلْمَثَلُتُ ۖ وَإِنَّ رَبَّكَ
لَذُو مَغْفِرٍ ۖ لِلنَّاسِ عَلَىٰ ظُلْمِهِمْ وَإِنَّ رَبَّكَ
لَشَدِيدُ ٱلْعِقَابِ ۝﴾

тавбу гъабич1ев, куфру-ширкалда ва г1асиялъиялда ч1ч1арав
чиясе ц1акъ къвак1араб г1акъуба-г1азаб гъабулев.

Т1адег1анав Аллагъас гъаб аяталда жаниб абулеб жоялъул къокъаб
маг1на буго: «Я гъав дир лагъ! Мун даимго дида хъул лъеялда ва
дидаса х1инкъиялда жанив вук1а. Кинабго х1алалъулъ дуда лъай
цох1о лах1заталъ мун жиндир лъаялдаса, вих1иялдаса ват1алъуларев
Бет1ергъан вук1ин дуда т1ад хъаравуллъуда»-абун.

7. Аллагъасде **جَلَّ جَلَالُهُ** инкар ккурал,
аварагасда **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** нахърильлъунарел
г1адамаз абулеб буго гъев Мух1амадида
цо муг1жизат рещт1унебани, гъев
х1акъав авараг **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** вук1ин жинца
бицунеб»-абун.

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ
آيَاتُهُ مِنْ رَبِّهِ إِنَّ مَا أَنْتَ مُنْذِرٌ وَلِكُلِّ
قَوْمٍ هَادٍ ﴿٧﴾

Муса ва Г1иса аварагасе **عَلَيْهِمَا السَّلَامُ** рук1арал муг1жизатал г1адал.
Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад аварагасе гъаб хирияб
Къуръаналда хадурги г1емерал муг1жизатал рук1ана, амма
мушриказда гъел рихъулел рук1инч1о ва гъезие гъел г1олел рук1инч1о.
Мун Мух1аммад **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, гъеб къавмалъе х1инкъи къолев авараг
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вуго ва щибаб къавмалдаги вит1ун вук1ана гъел Аллагъ
جَلَّ جَلَالُهُ цо гъавиялде ва бит1араб диналде т1орит1улев авараг
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. Муг1жизатал рещт1инги ва цогигаб амруги Аллагъасда
جَلَّ جَلَالُهُ кодоб буго.

8. Т1адег1анав Алллагъ вуго жинда
лъалев щибаб ц1уяб жоялъул рах1моялда
(матка) жаниб бугеб т1инч1 ва лъимер
кинаб бугеб.

اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَى وَمَا يَغِيصُ
الْأَرْحَامُ وَمَا تَرْزَأُكُمْ كُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ
يُمَقِّدَارِ ﴿٨﴾

Бихъинабищ ц1уябищ, берцинаб-сурарабищ,
сахаб, яги г1узруябищ. Бахъибугебищ, яги къосарабищ, Ц1одорабищ,
яги г1адалабищ ва цогигалги сипатал.

Жиб гъабизе мех щвеч1ого рах1моялдаса къват1ибе бач1унеб
жоги лъала Аллагъасда **جَلَّ جَلَالُهُ**, гъениб жаниб гъабизе мех шун
хадуб хут1улеб жоги лъала. Ич1го моц1 т1убач1ого гъабизе бугеб
ва гъелдаса г1емер заманалдаса гъабизе бугеб лъимер лъала. Х1орхун
къват1иб рехулебги лъала, цойищ, яги г1емер лъимерищ бугебги лъала.
Кинабго жоялъе Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** бихъизе гъабураб заман ва къадар
буго. Жиндир х1икматалда рекъон хъвадизабула кинабго жо ва гъеб
Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** къадар хисизабизе к1олев чиги вук1унаро.

9. Нилье бихъиялдаса ва
лъаялдаса рик1к1адаб (гъаибаб)

عَلِيمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ ﴿٩﴾

жоги лъала Аллагъасда ﷻ ва нилъеда бихъулеб, лъалеб жоги лъала.

Цебехун араб ва хадуб буклинесеб жоги лъала. Аллагъасул ﷻ лъай буго жинца кинабго жоялда щвей гъабулеб. **Кинабго жоялдаса жиндир гъунар-къуват кIудияв, жиндир ханлъиялдалъун ва ихтияраздалъун кинабго жоялда тIад вугев вуго Аллагъ ﷻ.**

ГIелмиял цIех-рехаздалъун ва гъанже ругел батIи-батIиял алатаздалъун тохтурзабазда кIола ургъиб бугеб лъимералъул сипатал рицине, гъел сипатал загъирлъун хадур. Ва амма Аллагъасул ﷻ лъай буго гъеб лъимер ургъиб келелде цебего жинда гъеб лъимералъул кинабго хIакъикъат лъалеб ва гъеб нутIа (маниялъул къатIра) рахIомоялда жаниб ккаралдаса байбихъун ахираталда хIисаб-мизан гъабун жиндир абадияб рукъоб (алжаналде, яги жужахIалде) гъеб лъимер лъугъине гIан гъель гъабизесеб жо лъалеб.

Инсан мекъи ккезе бегъулеб бакI буго гъаб: Аллагъасда ﷻ гурого лъаларищ ургъиб бугеб лъимералъул сипатал, яги зоб-ракъалъул ахIвал-хIалал, гъеб гIалимзабаздаги лъала, гъезул цIакъ цебе тIураб алат (техника) буго абун ракIалде ккун. Бусурманчи гъеб пикру рекIель хIалтIизе биччаялдаса цIунун вукIине ккела.

Кутакалда астрономия абулеб гIелму цебетIун букIингун цадахъ гъеб гIелмуялъул гIалимзаби мукIурлъун руго гъаб махлукъаталъул (Вселенная) гIорхъи-рахъ кодобе щвезе кIунгутIиялда. Гъеб рагIиялъул магIна буго жидер гIелмуялдалъун гъезда бичIIун буго жидеда лъалеб ва лъазе рес бугеб жо цIакъ дагъ букIин ва лъалареб, лъазе ресги гъечIеб жо гIемер букIин.

Гъаб астрономия буго кIудияб жоялъул лъай цIехолеб гIелму. Цоги гIелму буго гъитIинаб жоялъул лъай цIехолел: зарраби (клетки) кин рижулел ва рикъулел абун. Гъеб гIелмуи гIажизлъун буго нейтрон ва протон абулеб жиндаса зарра данде гъабулеб кIиго бутIа лъаялда жиб щвараб мехалъ, гъеб бикъизабулеб къуват щиб бугеб лъаялдаса.

ИбнухатIибица абун: ТIадегIанав Аллагъас жиндир хIикматалда рекъон гъаб махлукъат хъвадизабиялъе гIаламат буго кигIан гIемер заман баниги ва кигIан гIемерлъаниги халкъалъе ракъалда тIад бакIги къварилъуларо ризкъиги дагълъуларо. Руччаби-бихъиназул гIемерлъи-дагълъиги хисуларо.

Эбелалъ тIинчI, яги лъимер гъабураб мехалъ каранда яги гъвариялда жаниб тIоцебе бачлулеб цIо абулеб жо щибго жиндиль кванил мунпагIат гъечIеб жо букIуна. Гъеб цIоялъ лъимералъул бакъал чурулеб, гъел квен жаниб хIалтIулел лъугъине сабаб гъабула. Гъелда

хадуб эбелалъул каранде бач1унеб рахь бук1уна лъимералъул къоязда рекъон, гьель хахун х1ехъолеб ва гьельие къвариг1унеб ва г1олеб т1аг1ам гъорлъ бугеб. Лъимер к1одольанаг1ан гьеб рахьги жиндир т1аг1амалъул г1уц1ц1и (состав) хисун гьеб лъимералъе х1ажатаб т1аг1ам жинда гъоркъоб бугеб лъугъуна. Гьей эбелалъул къаркъалаги добго бук1уна, гьелъул квенги добго бук1уна. Гьеб буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ х1икматаздаса цо х1икмат.

Цоги х1икмат буго: хинал улкабаздаги касалихълъиялда гъвет1-хералъ бакъвазе байбихъула, т1амах т1аса рехула, г1урччинлъи т1аг1уна. Хасало заман ц1адалги ралеб, регъелги г1емераб, гъаваги гъоркъохъеб бук1уна. Ай гъвет1-хер х1алт1изе рекъараб гъава-бакъ бук1уна, амма гьеб х1алт1уларо. Риидал лъимги дагъаб, гъаваги баг1арараб заманаялъ гьеб гъвет1-хер г1урччинлъун ц1илъун бук1уна. Гъабги Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ х1икматаздаса цо х1икмат буго. Гъедин жинца пикру гъабурав чиясе Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ вук1ин лъазе ва гъев цо вук1ин лъазе г1емерал далилал руго.

10. Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ г1елмуялъуль цого х1алалъ вуго нужедаса бальго, шурун жинца жо бицарав чиги, раг1инабун, т1атун жо бицарав чиги.

سَوَاءٌ مِنْكُمْ مَنْ أَسْرَأَ الْقَوْلَ وَمَنْ جَهَرَ
بِهِ وَمَنْ هُوَ مُسْتَخْفٍ بِاللَّيْلِ وَسَارِبٌ
بِالنَّهَارِ ﴿١٠﴾

Жеги нужеца бицинч1еб, нужер рек1ель бугеб жоги лъала Аллагъасда جَلَّ جَلَّالَهُ. Гъединго Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ лъаялъуль цо х1алалъ вуго бец1аб сардилъ г1адамаздаса бальго г1амал гъабулев чи: лъик1аб бук1а гьеб г1амал, яги квешаб бук1а. Къад къоялъ г1адамазда гъоркъов хъвадулевлъун вук1ун жинца г1амал гъабурав чиги.

11. Гъев инсанасеги руго цояз цоялал хисулел, цояв нахъе инелдего цогидав вач1ун аск1ов ч1ун рук1унел малаикзаби. Гъел малаикзаби жидеца гъев инсан ццересан рач1ун, нахъасан рач1ун, хъолбодасан рач1ун ц1унулел руго.

لَهُ مُعَقِّبَاتٌ مِنْ بَيْنِ يَدَيْهِ وَمِنْ خَلْفِهِ
يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا
بِقَوْلِهِ حَتَّى يُعَيِّرُ مَا يَأْتِيهِمْ وَإِذَا أَرَادَ
اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءَ فَلَا مَرَدَّ لَهُ وَمَا لَهُمْ
مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ ﴿١١﴾

Гъесда Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ амруялдалъун гурони щибго квешабниги лъик1абниги жо щоларо. Малаикзабаца кинабго х1алалъ инсан ц1унун вук1уна ва гъес гъабураб кинабго г1амалги хъван бук1уна.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул машгъурал х1адисал руго

щивав инсанасул г1амалал хъвалел малаикзаби рук1иналда т1орит1ел гъабулел. Гъаб аяталъул ва гъел х1адисазул маг1на данде бачун Ибнукасирица абун:

Щивав инсанасе сордо-къоялда жанив микъго малаик вуго. Ункъго радал рач1унел ва ункъго бакъанида рач1унел. Гъел малаикзабазул к1игояв лагъасул г1амал хъвалел руго: кваранисан вугес лъиклаб г1амал, квег1исан вугес квешаб г1амал хъвала. Цоги к1иги малаик вуго цо цевехун ч1ун, цояв нахъехун ч1ун гъесдаса зарал гъабулел рух1чаголъаби, г1адамал ва жундул нахъч1валел- абун.

Х1акълъунго Аллагъас جَلَّ جَلَّالُه **халкъалда бугеб лъиклабниги квешабниги х1ал хисизабуларо, гъеб халкъаль жидецаго жидер х1ал хисизабунгурони.** Аллагъасде جَلَّ جَلَّالُه мут1иг1лъун, гъесиег1ибадат гъабун берцинаб х1алалъ муъминзаби хъвадараб мехаль Аллагъас جَلَّ جَلَّالُه гъезие берцинаб яшав ва парахатаб г1умру къун бук1уна. Гъеб х1алги хисун муъминзабаца г1асилъаби гъарураб мехаль гъел г1асилъабазде данде Аллагъас جَلَّ جَلَّالُه гъезда г1аде къварилъабиги риччала.

Г1асилъи-пасикълъиялда, куфру-ширкалда цо къавм хъвадараб мехаль гъезул х1алги квешаб бук1уна, загъиралда, бихъулеб бак1алда, гъел лъик1 ругин кканиги, гъезул раклалги чурхдулги ургъел-къварилъиялъулъ рук1уна. Гъез тавбу гъабун лъиклаб г1амал гъабун гурони Аллагъас جَلَّ جَلَّالُه гъезул х1алги хисизабуларо.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасдасан бицараб х1адисалъулъ буго: *«Аллагъас вах1ю гъабуна цо къавмалде вит1арав аварасда дуца гъеб къавмалда абе: цо росдал агълу яги цо хъизан Аллагъасе جَلَّ جَلَّالُه tlaɣlat-г1ибадат гъабиялдаса буссун гъесде г1асилъиялда хъвадараб мехаль, Аллагъас جَلَّ جَلَّالُه гъезие бокъулеб жоги гъездаса нахъе босун, гъезие рихараб жо биччала гъезде tlaɣde»*- абун. Х1адис ибну Абишайбатича бицана гъарибаблъун.

Т1адег1анав Аллагъасе бокъараб мехаль цо квешаб къавмалъе г1азаб гъабизе, гъеб г1азаб нахъч1валев щивго чи вук1унаро. Гъеб къавмалъе цоги Вали ва Насир вук1унаро цох1о Аллагъ جَلَّ جَلَّالُه **гурев. Жив гъезда гурх1улев, гъезул умуразул тадбир гъабулев гъудул-гъалмагъ, г1ага-божарав чи вук1унаро.**

12. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَّالُه **вуго нужеб**

Бет1ергъан, нужеда зодисан паркъун унеб

пири бихъизабулев, накл1ал цоцаль

журан, гъел данделъун ц1ад баялде

г1агарлъулеб мехаль. Гъеб пири паркъиялъул нуже х1инкъиги

бук1уна гъеб ракъалда реч1ч1ун нуже зарал ккезе гурин

هُوَ الَّذِي يُرِيكُمْ آيَاتِهِ وَيُخَوِّفُكُمْ وَأَوْفَىٰ بِوَعْدِهِ

وَيُنشِئُ السَّحَابَ الثِّقَالَ ﴿١٢﴾

абун. Ва нужер хьул лъейги бук1уна: зоб гъугъан, пири пирхун
нак1к1ал данделъараб мехаль нужее лъик1аб ц1ад бала абун.
Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ данде гъарула зобалазда лъел ц1урал, бак1ал
нак1к1ал.

13. Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ вац1ц1ад гъавун,
гъесие рецц гъабун зодил гъугъайги
бахъуна. Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ вац1ц1ад гъавула
гъел нак1к1аз, гъесие рецц гъабиялда
хурхун бугеб х1алалъ гъезул тасбих1.
Ва малаикзабацаги тасбих1 гъабула

وَيُسَبِّحُ الرَّعْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ
خِيفَتِهِ وَيُرْسِلُ الصَّوَاعِقَ فَيُصِيبُ بِهَا
مَنْ يَشَاءُ وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ
شَدِيدُ الْحِمَالِ ﴿١٣﴾

Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ вац1ц1ад гъавун ва гъесул г1азабалдаса х1инкъун.
Зодил гъугъай Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ тасбих1 гъабулеб гъаракъ бук1иналда
нильгъ божизе кколеб, нильеца иман лъезе т1адаб жо буго. Т1адег1анав
Аллагъасул раг1и буго: «Зобал-ракъазда жаниб щибго жо гъеч1о жинца
Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ тасбих1 гъабулеб бук1ун гурони» - абураб. Нильеда
гъеб тасбих1 раг1уларо ва бич1ч1уларо ва амма тасбих1 гъабулеб
бук1ин х1акъаб жо буго.

«Субх1аналлагъ» абураб раг1и буго тасбих1 гъабиялъул бищун
къокъаб раг1и. Гъелъул маг1наги буго: «Аллагъ вац1ц1адаб вуго
ва Т1адег1анав вуго кинабг1аги жиндиль нукъсанлъи бугеб сипат
жиндие бук1иналдаса»-абураб. Малаикзабаз гъабулеб тасбих1 буго
«Субх1аналлагъи ва бих1амдигъи Субх1аналлагъил г1азим» абураб
раг1и. Гъальул маг1наги буго: «Дица Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ вац1ц1ад гъавула,
дица гъесие реццги гъабулеб бугеб х1алалъ. Х1акълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ
жиндир къадру к1удияв ва жив вац1ц1адаб вуго» - абураб.

Гъаб раг1и нильеца г1емер абизе рекъараб буго гъаб маг1наги хал
гъабун. Аллагъасда جَلَّ جَلَّالَهُ г1агарда ругел, жидер мунагъ-хат1а гъеч1ел
малаикзабазул тасбих1 буго гъеб, Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ гъезул рак1азда ва
мац1азда илгъам (вах1ю) гъабун жидеца гъабулеб.

Жинда Аллагъ разилъаяв Абугъурайратидаса бицараб х1адисалда
буго: «Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас зодил гъугъай раг1араб
мехаль гъаб аят ц1алулеб бук1ана»-абун. Х1адис ибну Жаририца бицана.

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуг1аббасидаса бицараб х1адисалдаги
буго: «Нужеда зобал гъугъалел раг1араб мехаль нужеца Аллагъ рехсе.
Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ рехсолев чиясда тири реч1ч1уларо»-абун. Х1адис Т1абаранияс
бицана.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Аварагас зоб гъугъан, пири пирхун ц1ад
базе г1агарлъараб мехаль абулеб бук1ана: «Я нижер Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ. Дуца

ниж ч1ваге дур цим бахъиялдагъун, дур г1азабалдагъун ниж гъалагги гъаруге. Дур цим бахъинелде цере ниж гъеб цим бахъиялдаса хвасар гъаре» - абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Аллагъас ﷺ **зодиса** ц1адул г1азабги **бит1ула**: пири реч1чула. **Гъеб** пири **Аллагъасе** ﷺ **жив** гъалаг гъавизе **бокъарав** чиясда **шола**. **Гъал** **Маккаялгъул** **мушрикал** **Аллагъасде** ﷺ **къец** гъабун **гаргадулел** **руго**: гъев цохлогояв **Аллагъ** ﷺ **вук1иналде** **инкар** **ккун**, **ахират** **бук1иналдеги** **инкар** **ккун**. **Т1адег1анав** **Аллагъ** **жиндир** **къуват** **ва** **г1азаб** **гучав** **вуго**. Жинда г1аслъарав чиясдаса цим босизе к1олев, жиндие бокъараб мехаль ва бокъараб х1алалъ гъев чи гъалаг гъавизе к1олев **вуго**.

Гъаб аят рещт1инабиялъе сабаб бицун жинда **Аллагъ** **разильаяв** **Ибнуг1аббасидаса** **х1адис** **бицана**:

«**Аллагъасул** **свалат** **салам** **лъеяв** **аварагас** **цо** **асх1аб** **вит1ана** **г1арабиязул** **ц1акъ** **квешав** **инкарчи** **исламийб** **диналде** **ах1изе** **ва** **гъев** **жиндихъе** **вач1а** **абун** **абизе**. **Асх1абас** **абуна**: «**Я** **расулаллагъ** ﷺ! **Гъев** **чи** **ц1акъ** **квешав**, **ч1ух1арав** **ва** **гванзав** **чи** **вуго**» - абун. **Аллагъасул** **свалат** **салам** **лъеяв** **варагас** **абуна**: «**Мун** **а** **гъесухъе** **ва** **гъев** **дихъе** **ах1е!**»-абун. **Аллагъ** **разильаяв** **асх1абас** **гъев** **чиясухъе** **ун** **гъесда** **абуна**: «**Мун** **Аллагъасул** **расулас** **жиндихъего** **ах1улев** **вуго**» - абун. **Дов** **чияс** **рак1** **релги** **гъабун** **абуна**: «**Дуца** **дида** **бице** **гъев** **Мух1аммадил** ﷺ **Аллагъ** **циб** **жоялгъул** **гъавурав** **вугев**: **меседилиц**, **г1арцулиц**, **яги** **т1ухъидулиц?**» - абун.

Асх1аб **т1адвуссун** **аварагасухъе** ﷺ **вач1ана** **ва** **дов** **чияс** **абураб** **жоги** **бицана**, **жегиги** **абуна**:

«**Дица** **дуда** **абулеб** **бук1ана** **гуриц**, **я** **Бичасул** **расул**, **гъев** **чи** **ц1акъ** **квешав**, **соглав** **чи** **вуго**»-абун. **Цингиги** **Аллагъасул** **свалат** **салам** **лъеяв** **аварагас** **гъев** **асх1аб** **вит1ана** **довго** **чиясухъе** **ва** **гъев** **жиндихъе** **ах1е** **абуна**. **Хирияв** **асх1аб** **гъев** **чисда** **асклов** **цун** **гаргадулаго** **дов** **чияс** **жиндирго** **ч1ух1араб** **хабар** **бицунеб** **бук1ана**. **Цинги** **Аллагъас** **гъев** **чиясул** **бет1ералда** **т1ад** **цо** **нак1к1** **баккизабуна** **ва** **гъенисан** **пири** **реч1ч1ун** **дов** **чиясул** **бет1ералгъул** **т1алгел** **(череп)** **т1аса** **бахъун** **ана** **ва** **гъевги** **хун** **г1одов** **ккана**» - абун. **Х1адис** **абуг1аца** **бицана**.

Цоги **х1адисалда** **буго**: **Аллагъасул** **свалат** **салам** **лъеяв** **авараг** **Мадинаялде** **цвараб** **мехаль**, **гъесда** **ч1ух1и** **гъабун** **Г1амирибну** **Т1упайл** **абулев** **ва** **Арбат** **ибну** **Рабиг1ат** **абулев** **к1иги** **чи** **аварагасда** ﷺ **к1алгана**: «**Гъаб** **Мадинаялгъул** **ва** **сверухъ** **бугеб** **кинабго** **халкъалгъул** **ва** **ракъазул** **бацадаб** **жидер** **ихтияралда** **те**»-абун. **Аллагъасул** **свалат**

салам лъеяв аварас гъеб къабул гъабич1еб мехаль гъев к1иясго аварас
 صَلَّيْهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ч1вазе х1лукму гъабуна ва гъесде данде боял рак1аризе ва рагъ
 гъабизе х1ладурана. П1адег1анав Аллагъас Арбат ибну Рабиг1ат абулев
 чи тири реч1ч1ун ч1вана. П1амир ибну П1упайл абулев чиги квешаб
 унти баккун хвезе гъавуна. Гъев к1иясулго х1акъальулъ рещт1инабуна
 гъаб 13 абилеб аятанги абуна. Х1адис П1абаранияс бицана.

14. Цох1о Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ буго х1акъикъияб г1ибадат гъаби.

Гъев гурев шивго гъеч1о жиндие
 г1ибадат гъабизе ва жинда ах1и
 базе мустах1икъав. Аллагъги جَلَّ جَلَالُهُ

لَهُ دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ
 لَهُمْ شَيْءٌ إِلَّا ابْتِسَافُهُمْ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ
 بِبَلِغِهِمْ وَمَا دَعَا الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿١٤﴾

тун мушрикаца жидее г1ибадат гъабулел алагъзаби щибго
 гъезие кумек гъабуларел ва гъезул ах1иялъе жаваб къоларел
 руго. Хъанчазе лагълъи гъабиялъулъ мушриказул мисал буго:
 рик1к1ад бугеб лъималдехун квералги рит1ун гъелда ах1и
 балел г1адамазул мисал: мун нижер к1алдиб бач1а ниж къечон
 руго абун. Гъеб лъим жинда щибго жо раг1улареб, гъезул
 мурад бич1ч1улареб буго ва гъеб кидаго жибго бач1ун гъезул
 к1алдибеги лъугъунаро. Гъал капурзабазул г1ибадат ва гъазул
 хъанчазда ах1и бай г1адада хвараб х1акъаб нухдаса къосун
 ккараб иш гурого гъеч1о.

Гъел г1адамазда лъалеб гъеч1о жидеца г1ибадат гъабизе х1акъав ва
 жидее кумек гъабулев цох1о Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вук1ин. Бат1и-бат1иял
 алагъзабазе лагълъи гъабиялдалъун гъел х1акъаб нух билун,
 х1айранлъун свердулел хут1арал г1адамазда релъълун руго: жидеда
 г1емераб г1акъубаги бихъулел ва щибго жидер мурадалдеги щоларел.

15. Зобал-ракъазда жаниб ва гъоркъоб бугеб кинабго жо буго жинца Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ мук1урлъун, яги бокъич1ого сужда гъабулеблъун.

وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا
 وَكَرْهًا وَظِلَالُهُمْ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ ﴿١٥﴾

Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ мут1иг1лъун, гъев вокъун, гъесул амруялда
 нахърилъълун гъабула муъминзабаца сужда. Жидер чара хвараб, рес
 къот1араб бак1алде ккараб мехаль капурзабацаги сужда гъабула.
 П1адамазул раг1адалги радал бакъанида Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ сужда
 гъабулел руго. Бакъ баккулеб мехаль ва т1ерхъунеб мехаль щибаб
 жоялъул раг1ад ракъалда т1ад бегун, халалъун бук1уна.

Цоги г1алимзабаца абуна: Бакъ баккиялда цебе ва бакъ т1ерхъун хадуб
 кинабниги махлукъаталъул раг1адалъ Аллагъасе сужда гъабула абун.

Рух1 гьеч1еб жоги Аллагъасе ﷺ мут1иглаб бук1ин, гьесие тасбих1 гьабулеб бук1ин, гьесие сужда гьабулеб бук1ин, Къуръаналда жаниб г1емер бак1алда бицун буго. Гьеб г1ажаиблги гьабизе ккараб иш гьеч1о. Т1адег1анав Аллагъасе щибго бат1алги гьеч1о жиндир махлукъаталге жиндие бокъараб тасаруп (хис-бас свери) гьабиялда жаниб. Бокъараб рух1 гьеч1еб жо к1алгалеб гьабизеги к1ола Аллагъасда ﷺ, рух1 бугеб жо к1алгаладеб гьабизеги к1ола.

Гьаб аят ц1алараб мехаль сужда гьабизе суннатаб буго.

16. Дуца гьел мушриказда абе Мух1аммад ﷺ, гьаб кинабго зоб-ракъальул Бет1ергъан щив вугев?

Гьелъул тадбир гьабулев, гьезие ризк1и кьолев? Гьез дуге жаваб гьабич1они, дуца абе: Аллагъ ﷺ вуго гьелъул Бет1ергъан абун. Цоги дуца гьезда абе Мух1аммад ﷺ: **нужеца гьев Аллагъги ﷺ живго тун цоги вализаби (гьудулзабийишха)**

кколел жидеда мугъч1вай гьабулел ва жидеда ах1и балел. Гьел вализабаца жидерго напсазе щибго мунпаг1ат яги заралги гьабуларел. Жидеего мунпаг1ат, яги зарал гьабизе к1оларел вализабаца (хъанчаз) нужеи щиб жо гьабизе бугеб?

Цоги дуца гьезда абе, Мух1аммад ﷺ, нужеца бице, бецав чиги канлги бихъулев чиги цох1о даражаялда вук1униш, яги бакъул канлги сардил бец1лги цох1о къадруялда бук1униш? Рук1унаро бецавги канавги чи цо даражаялда ва бец1аб сордоги бакъул нурги цоцазда рельгъун бук1унаро жиндаса пайда босиялъул.

Гьеб мисал буго жидер рек1ель иманалъул нур гьеч1ел, жидеда х1акъаб жо бихъуларел капурзабазулги, иманалъул нур рек1ель бугел ва жидеда Аллагъ-аварагги, х1акъаб динги лг1алел муъминзабазулги мисал. Х1акъаб жоялдаги бат1улаб жоялдаги гьоркъоб бецав чиясдаги канлги бихъулев чиясдаги гьоркъоб г1адаб бат1алги буго. Иманалдаги куфруялдаги гьоркъоб бугеб бат1алги бакъул нуралдаги сардил бец1лгиялдаги гьоркъоб бугеб г1адаб бат1алги буго.

Яги гьел капурзабаца Алагъасе ﷺ г1ахьалчаг1ийиш гьарулел ругел, гьес бижараб г1адин жидецаги жо бижулел? К1оларо гьел хъанчазда ва мушрикаца Аллагъасде ﷺ ширк гьабун жидеи г1ибадат гьабулеб цоги щибниги жоялда Аллагъас ﷺ бижизабураб г1адаб жо бижизабизе. Гьединал жидеца щибго зарал, яги хайир гьабуларел жал

فُلْ مَنْ رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ فُلْ اللَّهُ فُلْ
أَفَأَتَّخِذُونَ مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ لَا يَمْلِكُونَ
لِأَنْفُسِهِمْ نَفْعًا وَلَا ضَرًّا فُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَى
وَالْبَصِيرُ أَمْ هَلْ تَسْتَوِي الظُّلُمَاتُ وَالنُّورُ أَمْ جَعَلُوا
لِلَّهِ شُرَكَاءَ خَلَقُوا أَكْثَفَهُ فَتَشَبَّهَ الْخَالِقُ عَلَيْهِمْ فُلْ
اللَّهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ الْوَّاحِدُ الْقَهَّارُ ﴿١٦﴾

алагълъун кин кколел?

Ахиралдаги дуца гъезда абе, Мух1аммад ﷺ, жинца кинабго жо бижулев цох1о Аллагъ ﷻ вуго. Кинабго жоялда х1алк1олев, кинабго жоялда жиндир гуч бергъарав ва кинабго жоялда къуваталдалъун т1адег1анлъарав вуго гъев Аллагъ ﷻ. Гъев Аллагъ ﷻ вуго жиндие лагълъи гъабизе х1акъав, жинца ниг1матал къолев, ахираталда х1исаб-мизан ва жазаъ жинца гъабизе бугев Бет1ергъан.

17. Т1адег1анав Аллагъас зодисан ц1ад рещт1инабуна. Гъеб ц1адал лъималъул иххал-лъарал лъугъун к1к1алабахъан лъим чвахана. Гъит1инал к1к1алабахъан дагъаб чвахана, к1удиязухъан г1емераб чвахана. Цинги гъеб лъималъ ракъалда т1ад бук1араб кинабго чороклъи бак1арун нахъе ана.

Гъеб мисал буго х1акъабги бат1улабги жоялъе бачараб. Х1акъаб жо буго ц1адал лъималда рельлъараб: жинца ракъалъе пайдаги гъабулеб ва гъелда т1ад бугеб чороклъиги нахъе инабулеб. Гъеб ц1адал лъималъ бак1арун унеб ришни-къуалда рельлъараб жо буго бат1улаб жо, жиб цо бак1алда ч1олареб ва жиндаса щибго мунпаг1ат гъечлеб.

Г1адамаз ц1адаб лъун биинабун жиндаса ц1араг1и ва курхъин к1илик1 гъабулеб г1арац-меседалдаги, тути, пахъ, маххалда т1адги бук1уна гъединабго чороклъи, ц1аялъ жиб бат1а гъабулеб. Гъаб цоги мисал буго х1акъаб ва бат1улаб жоялъе бачараб. Гъадин Аллагъас ﷻ мисал бачун баян гъабула х1акъабги бат1улабги жо. Ц1аялъ ва лъималъ бат1а гъабураб полон ва чороклъи лъималъ бачун нахъе уна ва рахъ-рахъалде рехун кибе араб лъач1ого т1аг1уна. Г1адамазе жинца мунпаг1ат гъабулеб жо ракъалда т1ад ч1ола ва ракъалда жанибги ч1ола. Гъедин Аллагъас ﷻ мисал бачуна г1адамазда жо бич1ч1изе ва гъез мунпаг1ат босизе.

Жинда Аллагъ разилъаяв Абумуса Алашг1ариясдаса бицараб х1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна:

«Т1адег1анав Аллагъас халкъ иманалда т1обит1изе дун вит1иялъул мисал буго ракъалда балеб ц1адалъул мисал. Гъеб ц1ад лъиклаб, тамахаб ракъалда т1аде бараб мехалъ ц1ад ракъулъе уна ва гъелдалъун берцинаб хур-хер ва ниг1матал рижуна. Цоги ракъ бук1уна гъеб ц1ад жинда т1аде цвараб мехалъ х1орал лъугъун, гъеб лъим жинда

أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَسَالَتْ أَوْدِيَةٌ بِقَدَرِهَا
فَأَخْجَلَّ السَّيْلُ زَبَدًا رَّابِيًا وَمِمَّا يُوقِدُونَ عَلَيْهِ
فِي النَّارِ ابْتِغَاءَ حِلْيَةٍ أَوْ مَتَاعٍ زَبَدٌ مِّثْلَهُ
كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْحَقَّ وَالْبَاطِلَ فَأَمَّا الزَّبَدُ
فَيَذْهَبُ جُفَاءً وَأَمَّا مَا يَنْفَعُ النَّاسَ فَيَمْكُثُ
فِي الْأَرْضِ كَذَلِكَ يَضْرِبُ اللَّهُ الْأَمْثَالَ ﴿١٧﴾

т1ад ч1олеб ва гьелдаса г1адамазги х1айваназги мунаг1ат босулеб:
лъм гьекъон, гьеб лъмалдалъун ах-хур лъалъан. Цоги ракъ бук1уна
ц1адал лъм жанибеги биччалареб, т1адги ч1олареб ц1вакараб къоно
г1адаб.

Аллагъасул дин жинда бич1ч1арав, дун жиндалъун вач1араб жо жинца
лъазабурав ва цогидаздаги гьеб малъарав чи вуго т1убанго жиндие
мунпаг1ат шварав чи. Шибго жо жинда бич1ч1ич1ев, Аллагъасул
جَلَّ جَلَّالُهُ т1орит1ел жинца къабулги гъабич1ев чи вуго ц1вакараб къоно
г1адав чи» – абун. Х1адис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

18. Аллагъасул расулас диналде ах1араб

мехаль гьев расуласе жаваб къун
жидеца иман лъурал, цинги лъик1аб
г1амал гъабун шарг1алда рекъон
хъвадарал муъминзабазе, ахираталда
алжан ва Аллагъа جَلَّ جَلَّالُهُ разилъи буго.

Жидеца иман лъеч1ел, Аллагъасде

ах1улев расуласе жавабги къеч1ел капурзаби ахираталде
швараб мехаль ва гъениб жидее бугеб г1азаб-къварилъиги
бихъараб мехаль, гъаб дуниялалда бугебщинаб бечелъиги къун
ва цоги гъедиг1анаб бечелъи бугониги гъебги къун, жидеца гьеб
г1азабалдаса хвасарлъи т1алаб гъабизе буго. Гьел г1адамал руго
жидер х1исаб-мизан квешаб бук1ине бугел ва жидер руссунеб
бак1ги жужах1 бук1ине бугел. Ц1акъ квешаб бусен ва ц1акъ
квешаб руссунеб бак1 буго гьеб жужах1.

19. Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ дуде рещт1инабураб

Къуръаналде иман лъун, жинда гьеб
х1акъаб жо бук1ин лъан бугев чиги,
гьелда иман лъеч1ого бецав чи г1адин
нух бихъуларого вугев чиги рашад рук1инишха? Вук1унаро гьев
к1иго чи ващад. Гъаб Къуръаналъул ваг1за босула ва гьелъул
пайда лъугъула жидер г1акълу бугел ва гьеб г1акълу бит1ун
х1алт1изабулел г1адамазе.

20. Аллагъасе جَلَّ جَلَّالُهُ гъабураб къот1и

т1убазабулел руго муъминзаби ва
г1акълудал бет1ергъаби.

Гьесул амру-нагъю ва киналго шарг1иял х1укмаби т1убазабулел.
Гъединго Аллагъасе جَلَّ جَلَّالُهُ ва г1адамазе гъабураб божилъиги
биххизабуларел. жидеда гьоркъор гъарурал къот1аби т1уразарулел ва

لِّلَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ اَلْحُسْنٰى وَالَّذِينَ لَمْ
يَسْتَجِيبُوْا لَهُ، وَلَوْ اَنَّهُمْ مَّافِي الْاَرْضِ جَمِيعًا
وَمِثْلَهُ مَعَهُ، لَا قُدْرٰتُ يَهٗٓ اَوْ لَيْكَ لَهُمْ سُوْٓءُ
الْحِسَابِ وَمَا لَهُمْ جَهَنَّمَ نَبِيْٓ وَّيُسَّ اَلْمِهَادِ ﴿١٨﴾

۞ اَفَمَنْ يَعْلَمُ اَنَّا اَنْزَلْنَا لَكَ مِنَ رَبِّكَ الْحَقُّ كَمْ
هُوَ اَعْيٰ اِنَّمَا يَذْكُرُ اُولُو الْاَلْبَابِ ﴿١٩﴾

اَلَّذِيْنَ يُؤْفَوْنَ بِعَهْدِ اللّٰهِ وَلَا يَنْقُضُوْنَ الْمِيْثَاقَ ﴿٢٠﴾

гъеб къот1уе хиянат гъабуларел рук1уна муъминзаби.

21. Аллагъас جَلَّالَهُ жидеде амру гъабураб وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ
х1алалъ г1агарлъиялда гъоркъоб وَيَحْشُونَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ ﴿١١﴾
гурх1ел-рах1муги гъабулел. Жидер

Бет1ергъанасдасаги х1инкълел,
гъесул амру тезе ва гъесде г1асильize. Ахираталда квешаб
х1исаб-мизан ккеялдасаги х1инкъун рук1унел. Гъедин бутелъул,
Аллагъасул جَلَّالَهُ шарг1алда бит1ун хъвадулел, аварагасул
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ суннаталги ц1унулел.

22. Аллагъ جَلَّالَهُ разилъи т1алаб гъабун وَالَّذِينَ صَبَرُوا أَبْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ
жидеде рач1арал къварилъаби х1ехъон وَأَنْفَقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً وَيَدْرُؤُونَ
сабру гъабулел. Жидер г1орхъаби بِالْحَسَنَةِ السَّيِّئَةِ أُولَٰئِكَ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ ﴿٢٢﴾
ц1унун ва х1укъукъал т1уран
паризаяб какги балел. Дица жиде
къураб х1алалаб бац1адаб ризкъиялдаса напакъаги къолел.

Паризаяб закат ва суннатаб садакъаги къолел, жинда напакъа т1адал
г1адамазе гъеб берцинго къолел, Аллагъасул جَلَّالَهُ диналъе г1ологи
боц1и напакъаде къолел. Гъеб садакъа ва напакъа бальго ва загъирго
къолел. Жидеца лъик1аб жоялдакъун квешаб жо нахъч1валел.
Г1елмуялдакъун жагъиллъи нахъч1валел. Сабру-х1елмуялдакъун
зулму-къварилъи нахъч1валел.

Жинда Аллагъ разильаяв Ибнуг1аббасица абуна, жиндаса квешлъи
ккараб мехаль гъелда хадуб лъик1аб г1амал гъабулел ва гъелдакъун
квешаб г1амалги нахъч1валел абун. Гъел г1адамал руго жиде лъик1аб
ахират бутел. Гъеб лъик1аб ахиратги гъаб хадуб бицараб жо буго:

23.24. Даимго жидеда жанир ч1олел جَنَّتٍ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ
ниг1матазул алжанал руго гъел. Гъел وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّتِهِمْ وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ
лъик1ал г1адамал лъугъуна алжаназда عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ ﴿٢٣﴾
жанире ва гъелгун цадахъ жидеца

лъик1аб г1амал гъабурал гъезул умумул, سَلَامٌ عَلَيْهِمْ فَمَازَا صَبَرُوا فَقَدْ عُمَّهُمُ الْعُقْبَى الدَّارِ ﴿٢٤﴾
рос-лъадиял ва лъималги лъугъуна.

Цо лъик1ав муъминчи алжаналде лъугъараб
мехаль гъесие Аллагъас جَلَّالَهُ шапаг1ат гъабизе изну къун гъесул
муъминал умумул, лъимал, рос-лъади гъевгун цадахъ гъев вугеб
алжаналде лъугъинарула, гъезул даража макъам дагъаб бугониги.

Цинги гъел муъминзабазда т1ад алжаналда жанире малаикзабиги
лъугъуна щибаб рагъдухъан ва жидеца гъезие салам къун
к1одолъи гъабула ва гъезда абула: «Гъанже нуже саламатлъи ва

парахалъи буго дунялалда нужеца Аллагъасул **جَلَّ جَلَّ** диналда ч1ун сабру гъабун бук1иналдалъун. Гъаб буго ц1акъ лъик1аб ахират ва лъик1аб руссунеб бак1»-абун.

Гъал аятазда (20-24) жаниб т1адег1анав Аллагъас муъминзабазул ич1го сипат бицана. Гъел сипатал ва цогиги лъик1ал сипатал жидер рук1иналдалъун даимго жанир рук1унел ниг1матазул алжаназда жанире Аллагъас **جَلَّ جَلَّ** гъел лъугъинарулел ва жидер лъимал-хъизаналдаса жидее рокъарал муъминзабазе шапаг1ат гъабизе изнуги къолел. Гъеб ич1абго сипаталги гъал руго:

1) Аллагъасе **جَلَّ جَلَّ** гъабураб къот1и т1убазаби: гъесул амру-нагъю т1убазаби буго гъеб.

2) Г1адамазе гъарурал божилъиял ва къот1аби хвезарун гъезие хиянат гъабунгут1и.

3) Г1агарлъиялда гъоркъоб гурх1ел-рах1му гъаби.

4) Цоцазе кумек гъаби ва цоцазул х1ажат т1убай.

5) Ахираталда х1исаб-мизан гъабуреб мехаль гъениб жидер квешаб г1амал г1емер батун, жидее х1исаб-мизан квешаб ккеялдаса х1инкъулел рук1ин.

6) Аллагъ **جَلَّ جَلَّ** разилъи т1алаб гъабун, гъесул диналъе г1оло жидеде щвараб зах1малъи-къварилъиялда сабру гъабулел рук1ин.

7) Х1укъукъал т1уран паризаяб как балел рук1ин.

8) Жидее Аллагъас **جَلَّ جَلَّ** къурал ниг1матаздасан паризаяб ва суннатаб садакъа къолел рук1ин.

9) Жидер лъик1аб г1амалалдалъун жидедаса ккараб квешаб г1амал т1аса инабулел рук1ин.

Жинда Аллагъ разилъаяв Г1абдуллагъ ибну Г1амридаса бицараб х1адисалда буго:

«Бищун цере алжаналда лъугъунеб къокъа буго Маккаялдаса Мадинаялде гъижра гъабурал пакъирал ва мискинал мугъажиразул къокъа: жидеда г1емер къварилъи бихъарал, жидеда амру гъабураб мехаль щибго раг1и данде абич1ого жидеца гъеб амруги т1убалел рук1арал. Т1ад вугев х1акимасде жидер киг1ан к1удияб х1ажалъи бугониги, гъебги жсал хвезег1ан каранда жаниб бахчун тарал.

*Т1адег1анав Аллагъас бищунго берцинаб ва ч1ух1араб алжан ах1ун жинда цебе бач1инабула, цинги жинца абула: «Кире ругел дир лагъзал: жидеца Аллагъасул **جَلَّ جَلَّ** диналъе г1оло рагъ гъабурал, гъеб сабаблъун жидее г1емер къварилъиги гъабурал. Дир диналъе г1оло жигъадги гъабурал. Нуж гъаб алжаналда жанире лъугъа, нужее г1азаб гъеч1ого ва щибго х1исаб-мизан гъеч1ого» - абун.*

Цинги рач1ун малаикзабаца Аллагъасе сужда гъабула ва жидецаги абула: «Я нижер Бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ, ниж руго даимго дуге тасбих1-сужда ва х1амд гъабун г1ибадат гъабурал. Гъал нижедасаги хира гъарурал г1адамал щал кколел?» - абун. П1адег1анав Аллагъас абула: «Гъал руго дир диналъе г1оло жидеца жигъад гъабурал ва жидее г1емер заралги гъабурал г1адамал» - абун. Цинги гъезда т1аде малаикзаби лъугъуна щибаб рагъдухъан ва жидеца салам кьун тах1иятги (к1одолъиги) гъабула» - абун. Х1адис П1абаранияс бицана.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас, гъесда хадур Абубакар Г1умар ва Г1усман رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا асх1абасги шагъидзабазул хабалазда зиярат гъабулеб бук1ана ва (хабалазда аск1оре цвараб мехаль) гъаб 24 аят ц1алулеб бук1ана. Х1адис ибну Касирица бицана.

Муъминзабазул сипаталги, гъезие ахираталда бугеб алжанги бицун хадуб т1адег1анав Аллагъас капурзабазул бицен гъабуна ва гъезие ахираталда бугеб жазаъги бицана:

25. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жидедаса кьот1и босун хадуб жидеца Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гъабураб кьот1и хвезе гъабулел, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ г1агарлъиялда гьоркьоб гурх1ел-рах1му гъабе абураб мехаль жидеца гъеб гурх1ел-рах1му гъабуларел ва г1агарлъиялъе къварилъи гъабулел.

وَالَّذِينَ يَتُضُّوْنَ عَهْدَ اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مِيثَاقِهِ وَيَقْطَعُوْنَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيُفْسِدُوْنَ فِي الْأَرْضِ أُولَئِكَ لَهُمُ اللَّعْنَةُ وَلَهُمْ سُوءُ الدَّارِ ۝

Жидеца ракъалда т1ад пасальабиги гъарулел: куфру-ширк гъабун, Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ лагъзадерие зулму гъабун. Гъал г1адамал руго жидеда Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ лаг1нат бугел: жиндир гурх1ел-рах1муялдаса Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ рик1клад гъарурал. Гъазие ахираталда буго ц1акъ квешаб рукъ даимго жанир рук1унеб г1азабалъул рукъ жужах1 буго гъеб.

Гъал капурал г1адамаз Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гъабураб кьот1и хвезабиялъул маг1на буго зарра бижараб мехальго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъел заррабазда: «Дун нугер Бет1ергъан вугищ» - абун гьикъараб мехаль, гъез жаваб гъабун бук1ана: «Вуго мун нижер Бет1ергъан Аллагъ» - абун. Дуниялалде рач1индалго гъаб кьот1и хвезабун Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккун ч1ей буго гъезул квешаб г1амал.

26. Жиндир х1икматалда ва маслах1аталда рекъон Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир ризкъи цо г1адамазе г1ат1ид гъабун, г1емер гъабун кьола, цоги г1адамазе дагъаб кьун тола. Аллагъасде

اللَّهُ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ۚ وَفَرِحُوا بِالْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مَتَّعٌ ۝

جَلَّالَهُ инкар ккурал, жидеца ширк гьабурал г1адамал дунялалъул маг1ишаталдаса роххун рук1уна.

Гьелдаса лазат-рахлат босулел абун рук1уна: гьеб ниг1мат лъица кьурабгилъаларо, гьелдадане щукруги гьабуларо. Жидерго гьунараль, жиде кьезе кколеб бук1ун кьураб буго гьеб маг1ишат абун ч1ух1ун рук1уна гьел. Ахиратазде данде ккураб мехаль ва алжанальул ниг1матазул х1исабги гьабураб мехаль, ц1акъго х1акъираб жо буго гьаб дунялалъул ч1аголъи ва бечелъи.

27. Аллагьасда جَلَّالَهُ инкар ккун, гьесул расуласе мут1иг1лъич1ого хьвадулел капурзабаца абубеб буго: «Гьав

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا أَلَمْ أَنْزِلْ عَلَيْهِ آيَاتٍ
مِّن رَّبِّهِ قُلْ إِنَّ اللَّهَ يَضِلُّ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي
إِلَيْهِ مَن أَنَابَ ﴿٢٧﴾

Мух1амадида жиндир Бет1ергьанасул

рахъальан цо муг1жизат рещт1улебани,

цересел аварагабазде عَلَيْهِ السَّلَام рещт1араб г1адин» - абун. Дуца

гьезда абе, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Х1акълъунго Аллагьас жиндие бокъарав чи кьосине гьавула х1акъаб нухалдаса.

Киг1ан клудияб муг1жизат бихъаниги гьес иманги лъоларо.

Жидер квешаб г1амал тун, иман лъун, аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахърилъларал г1адамал Аллагьас جَلَّالَهُ х1акъаб диналда т1орит1ула» – абун.

Т1адег1анав Аллагьас нужедаго гьоркъоса нужеда жинца гьереси бищунарев, божарав чилъун жив вук1ин лъалев Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагъунги вит1ун, гьесде Къуръанги рещт1ине гьабун, х1акъаб нухалда ва динул исламалде ах1араб мехал гьеб диналда рач1инч1ел нуж Аллагьас جَلَّالَهُ гьеб нужер кьосиналъулъ ва куфру-ширкалъулъ тола. Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда мут1иг1лъун, гьесда рещт1инабураб Къуръаналда божун хьвадарал муъминзаби Аллагьас х1акъаб нухалда т1орит1арал руго ва гьезие лъик1аб ахиратги бук1ине буго.

28. Жиде ахираталда алжан бугел

муъминзаби руго жидеца муг1жизатал

т1алаб гьарич1ого Аллагьасда جَلَّالَهُ иман

лъурал, цинги гьев рехсеялдалъун жидер

рак1алги х1алхьолел.

الَّذِينَ آمَنُوا وَتَطْمَئِنُّ قُلُوبُهُمْ بِذِكْرِ اللَّهِ
أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ ﴿٢٨﴾

Т1адег1анав Аллагь жив цогояв хан вук1ин лъан гьесие г1ибадат бац1ц1ад гьабун, киналго умуразулъ гьесда божун ва тавакал т1амун рук1унел. Нуж кант1е, я гьал г1адамал, Аллагь جَلَّالَهُ даимго рек1елъ вук1иналъ, гьев цох1огояв, жиндие лагълъи гьабизе х1акъав Маг1буд вук1ин лъаялъ, раклал ц1акъ парахат гьарула.

Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ лъаларел г1адамазул раклалги к1адаго х1инкъялда ва шакдариялда рук1уна.

29. Жидеца Аллагъасдаги جَلَّ جَلَالُهُ ахираталдаги иманги лъун, Мух1аммад аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ нахъги рильлъун, лъик1аб г1амал гъабун хъвадарал

الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبَى لَهُمْ وَحُسْنُ مَقَابٍ ﴿٢٩﴾

муъминзабазе дунялалъул рукъобго лъик1лъи буго: ракл1 парahalъи, жал х1акъаб нухда рук1ин лъан, Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ божун ва хъуллъун рук1ин буго. Ахираталдаги гъезул берцинаб руссунеб бак1ги буго.

Ибнужаририца бицараб хабаралда буго: «т1уба» - абураб раг1иялъул маг1на бугин алжаналда жаниб бугеб гъвет1, цогидал алжаналъул гъут1би жиндир г1аркъелаллъун ругеб.

30. Дуда цересел умматазда аварагазби رَبِّتُنْ рук1араб г1адин, гъаб умматалде мун авараглъун вит1ана, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. Гъаб дур умматалдаса цере г1емер умматал рук1ана. Гъел киналго церехун ана ва гъезул заманги лъугъана.

كَذَلِكَ أَرْسَلْنَاكَ فِي أُمَّةٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهَا أُمَمٌ لِّتَنْتَلُوا عَلَيْهِمُ الَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَهُمْ يَكْفُرُونَ بِالرَّحْمَنِ قُلْ هُوَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ مَتَابٍ ﴿٣٠﴾

Гъаб дур уммат буго ахирияб уммат ва мунги вуго аварагазабул عَلَيْهِمُ السَّلَامُ ахирав, гъезул мугърулъун вугев, гъезул рахасалъул ахир къалев. Дуца гъеб умматалъе гъаб хирияб Къуръан ц1ализе ва бицине. Дица дуда вах1ю гъабун, х1ажалъи бихъун рещт1инабулеб бугеб.

Кинабго жоялда жиндир рах1мат г1амлъарав Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккун ч1ун руго Маккаялъул мушрикал. Дуца гъезда абе, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъев Рах1ман абун жиндир ц1ар бугев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вуго дир Бет1ергъан, жив гурев цоги Аллагъ гъеч1ев вуго гъев. Дица гъесде буго тавакал г1амун ва дир вуссинги, рек1елгъейги, хъул лъейги гъесде буго. Нуж диналде ах1улаго диде швараб къварилъи-зарал Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ аск1об дие лъик1аб ажруалъе ва жазаалъе сабаблъун бук1ине буго.

31. Т1адег1авна Аллагъас зодиса рещт1инарурал т1ахъазул цониги т1ехъ бук1арабани гъеб ц1алараб мехаль жидер бак1алдаса рагъарун муг1рул цоги бак1алде унеблъун, яги ракъ бихъун, хъвалхъун унеблъун, яги

وَلَوْ أَنَّ قُرْآنًا سُيِّرَتْ بِهِ الْجِبَالُ أَوْ قُطِعَتْ بِهِ الْأَرْضُ أَوْ كُفِّرَتْ بِهِ الْمَوْتَى بَلْ لِلَّهِ الْأَمْرُ جَمِيعًا أَفَلَمْ يَأْنِيسْ أَلَّذِينَ آمَنُوا أَن لَّوَيْدَنَّا اللَّهُ لَهُدَى النَّاسَ جَمِيعًا وَلَا نَزَّلُ الْآلِينَ

хварал г1адамазе ц1алараб мехаль
Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гьел ч1аго гьарун
жаваб кьезе риччалеблун.

كَفَرُوا تُصِيبُهُمْ بِمَا صَنَعُوا قَارِعَةٌ أَوْ
مَحَلٌّ قَرِيبًا يَنْزِلُ دَارِهِمْ حَتَّى يَأْتِيَ وَعْدَ اللَّهِ
إِنَّ اللَّهَ لَا يُخِيفُ الْيَاسِعَادَ ﴿٣١﴾

Гьаб Къуръанги бук1инаан гьеб ц1алараб
мехаль гьел г1аламатал лъугъунеблун ва
гьездасанги к1удиял г1аламатал лъугъунеблун.

Гьединал г1аламатал рихъаниги Маккаялъул мушриказ гьелда иманги
лъезе бук1инч1о. Т1адег1анав Аллагъ вуго кинабго амруялъул
бет1ергъан. Гьес жиндие бокъараб жо гьабула ва капурзабаца т1алаб
гьабурал муг1жизатал решт1инаруларо.

Муъминзабазда бич1ч1изе мех шун гьеч1иш ва гьез хьул
къот1изе гьабурариш «Киналго г1адамаз иман лъолебаниш
абураб» раг1иялдаса? Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ бокъарабани жинца
киналго г1адамал иман лъураллун гьарилаан. Кинниги
жиндир х1икматалда ва х1укму-къадаралда рекъон цоял иман
лъурал, цогидал иман лъеч1ел рук1уна щибаб умматалъул
г1адамал.

Гьал Маккаялъул капурзабазда рач1унел къвариляби т1аса
ине гьеч1о гьезул куфру-ширк сабаблун ва гьез аварагасеги
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ муъминзабазеге г1акъуба-г1азаб гьаби сабаблун.
Яги гьезда сверухългиялда балагъал шун гьелдаллун
х1инкъизаризе руго, гьаб исламияб дин загъирлъизег1ан ва
Макка шагъарги бахъун гьел мушриказда т1ад бергъенлги
босизег1ан. Х1акълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жинца гьабураб
къот1иялъе хилилпъуларев вуго. Гьебги Аллагъасул свалат
салам лъеяв аварагасе ва муъминзабазе гьабураб къот1и буго
жинца нуже квербакъизе буго абун ва исламияб дин цогидал
киналго диназдаса бергъине буго абун.

32. Гьал Маккаялъул мушриказ
дуе къварилги гьабиялъул ва мун
махсароде гъавиялъул дуца ургъел
гьабуге, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Дуда

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ فَأَمَلَيْتَ
لِلَّذِينَ كَفَرُوا أَنْهُمْ أَخَذْتَهُمْ فَكَيْفَ كَانَتْ
عِقَابِ ﴿٣٢﴾

церехун рук1арал аварагзабиги عَلَيْهِمُ السَّلَام

къварид гьаруна жидер умматазул капурзабаца. Дица гьел
капурзаби цодагъаб мехаль нахърахъун тун рук1уна г1азаб
гьабич1ого. Цинги Дица гьезие ц1акъ квешаб г1азаб гьабуна.
Кинха бук1ара дица гьезие гьабураб г1азаб?. Дица гьезие
г1акъуба гьабураб мехаль ц1акъ квешаб къо бук1унаха гьезда.
Гьезул купруялда ва аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَام гьереси гьариялда

рекъараб г1азаб гъабич1ишха Дица!

33. Жинда щибаб напсаль гъабулеб
г1амалги бихъулев, гъелъул тадбир
гъабулев ва хъаравул1ги гъабулев,
Т1адег1анав Аллагъ релье1ъун
вук1униш, щибго жоялда гъунар
гъеч1ел, мушрикаж жидерго квераз
гъарурал аллагъзабазда?

Гъез аллагъзаби гъарун руго Аллагъасе

جَلَّ جَلَّالَهُ гъабизе т1адаб г1ибадаталъулъ гъел г1ахъал гъарун ширк
гъабулел1ъун. Дуца гъезда абе, Мух1аммад ﷺ: нижеда
гъел алагъзабазул гъунарал ва сипатал рицеха-абун. Яги
мушрикаца Аллагъасда бицинехъиниш бугеб гъаб ракъалда
г1ад Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ лъаларел цогиги аллагъзаби руго абун. Яги
нужерго ах1макъ1иялъ щибго жоялда ургъич1ого гъел хъанчал
аллагъзабилъун гъаруниш ругел нужеца?

Капурал г1адамазе гъаб ах1макъаб иш шайт1аналь берцин
бихъизе гъабун буго ва жинца гъел бит1араб нух бихъизего теч1ого
гъелдаса нахъе ч1ван руго. Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ х1лакъаб диналдаса ва
бит1араб нухдаса къосинавурав чи т1овит1изе к1олев цоги шивго
вук1унаро.

34. Гъал инкарчаг1азе ва мушрикаже
дунялалъул рукъобги г1азаб гъабизе
буго: гъел ч1ван, асир гъарун, гъезул
мулк гъанимат (давла) гъабун. Ва

амма ахираталъул г1азаб ц1акъго зах1матаб бугоха. Гъеб
г1азаб гъабизе Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ бокъараб мехаль гъелдасан гъел
ц1унулев шивго чи вук1унаро.

Гъезул хъанчалги, алагъзабиги гъездасанги цере жужах1алъуре ккола,
цинги киналго цадахъ жидер чурхдуздалъун жужах1 боркъулеб
алатлъун рук1уна.

35. Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّالَهُ х1инкъун
гъесие г1ибадат гъабурал г1адамазе
гъес къот1и гъабураб алжаналъул
мисал жинда жаниса г1орал чвахулел
ахазул мисал буго. Жиндир пихъал ва
ниг1матал даимал ва жидер раг1адалги
даимал. Гъаб буго Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّالَهُ

أَقَمْنَ هَوَاقِيَهُ عَلَى كُلِّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ
وَجَعَلُوا لِلَّهِ شُرَكَاءَ قُلْ سَمُّوهُمْ أَمْ تُنَبِّئُونَهُ
بِمَا لَا يَعْلَمُ فِي الْأَرْضِ أَمْ يُظَاهِرُونَ الْقَوْلَ
بَلْ زَيْنَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَمْكُرُهُمْ وَصُدُّوا عَنِ
السَّبِيلِ وَمَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ ﴿٣٣﴾

لَهُمْ عَذَابٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَعَذَابُ الْآخِرَةِ
أَشَقُّ وَمَا لَهُمْ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَاقٍ ﴿٣٤﴾

﴿ مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وَعَدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ أُكُلُهَا دَائِمٌ وَظُلُّهَا
تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى
الْكَافِرِينَ النَّارُ ﴾ ﴿٣٥﴾

х1инкъарал г1адамазе бугеб лъик1аб ахират. Гъесде инкар
ккурал г1адамазе бугеб ахират жужах1алъул ц1а буго.

36. Жидехье т1ехъ кьурал г1адамазул
муъминзаби роххун руго мун авараг
вук1иналдаса ва духье рещт1инабураб
Къуръаналдасаги.

Инжил-Тавраталда сипатал рицараб х1алалъ
мун вугелъул, гъезда лъалеб буго мун
х1акъав авараг вук1ин ва дуда иман лъун

гъел дуда нахърилълъунел руго. Цогидал диназул къокъаби руго
исламияб диналъул жидее бокьулареб жоялда жидеца инкар
кколел. Дуца гъезда абе, Мух1аммад ﷺ: х1акълъунго дида
амру гъабун буго дица цох1о Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ лагълъи гъабе
абун ва щибго жо гъеб лагълъи гъабиялъулъ г1ахъалги гъабуге
абун. Дица нужги Аллагъ ﷻ цо гъавиялде ва гъесне г1ибадат
гъабиялде ах1улел руго ва ахираб руссинги гъесде буго.

37. Цересел умматазде г1ахъал
рещт1инарурал г1адин, дица гъаб
Къуръанги рещт1ине гъабуна г1араб
мац1алда. Дуца г1араб мац1 лъалел
г1адамазда гъоркъоб гъелдалъун
х1укму гъабизе.

Мун г1арабияв вугелъул ва дуда сверухъ ругел г1адамалги г1арабиял
ругелъул.

Г1араб мац1 лъаларел г1адамазда гъаб Къуръан лъазабула г1араб
мац1 лъалев чияс гъел г1адамазда гъезул мац1алъ бицун, яги хъван.
Кинабниги г1аламалда г1араб мац1 лъазабеян амру гъаби зах1матаб
бук1уна, г1араб мац1 лъалел г1адамаз гъеб лъаларезда Къуръан-х1адис,
гъединго шариг1ат малъи гъабизе рес бугеб, жиндиль зах1малъи
гъеч1еб жо буго.

Гъаб Къуръан рещт1инабун, х1акъаб жо дуда лъан хадуб мун гъел
мушриказе бокъараб жоялда нахъвилълъани, мун Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ
ццим бахъиналдаса ва гъесул г1азабалдаса ц1унизе к1олеб цониги
вали вук1ине гъеч1о (гъудул-гъалмагъ, квербакъулев чи вук1ине
гъеч1о). Гъаб хит1аб Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда гъабун
буго, амма гъеб хит1абалдалъун мурад гъесул уммат буго. Т1адег1анав
Аллагъасда лъала жиндир авараг х1акъаб нухдаса гъет1улареблъи.
Гъаб аяталъ х1инкъи къолеб буго Къуръан-х1адис жидеда лъалел, гъеб

وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَفْرَحُونَ بِمَا
أُنزِلَ إِلَيْكَ وَمِنَ الْأَخْرَابِ مَنْ يُكْرِ
بَعْضُهُمْ قَوْلَ إِنَّمَا أُوتِيتُ أَنْ أُعْبَدَ اللَّهُ وَلَا
أُشْرِكُ بِهِ إِلَهًا أَدْعُوا إِلَيْهِ مَعَآبِ ﴿٣٦﴾

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا وَلِيُنَّبِّئَ
أَهْلَآءَهُمْ بَعْدَ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ
مِنْ وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ ﴿٣٧﴾

бич1чулел г1адамазе: жидеда х1акъаб жо лъан хадуб г1адамаздаса х1инкъун, гъезие берцин вихъизе г1оло жинца х1акъаб дин бахчарав ва шарг1алда хилапаб жо гъабурав чи Аллагъасул ﷻ ццим бахъиялдаса ц1унулев чи вук1унаро абун.

38. Х1акъълъунго Дица дуда цереги аварагзаби ﷺ **рит1ана, Мух1аммад** ﷺ, **ва гъел киназулго руччабиги** **рук1ана, лъимал-хъизанги** **бук1ана.**

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِّن قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً وَمَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِغَايَةِ الْآيَادِنِ إِلَّاهُ لِكُلِّ أَجَلٍ كِتَابٌ ﴿٢٨﴾

Гъаб раг1и буго мушрикаца

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда г1айиб ч1вараб мехаль рещт1инабураб.

Мушриказ абун: «Гъев Мух1аммад х1акъав авараг вук1аравани, гъев руччаби рачунев вук1инароан, жиндирго диналъул ургъалида вук1инаан. Дунялалъул т1алаб гъабич1ого, руччаби рачинч1ого, лъимал гъарич1ого вук1инаан»-абун. Гъеб раг1и нахъч1ван Аллагъас ﷻ абубеб буго Мух1аммадги г1адан вугелъул, цогидал г1адамазда релъгъарав, ццересел аварагзабиги ﷺ гъединалго г1адамал рук1ана. Авараг вуго абун гъев чи дунялалъул г1адат билъгъараб жо гъабич1ого ворч1уларо: квенги кваналев, базаралдеги вахъунев, руччабиги рачунев вук1уна аварагги»-абун.

Цониги аварагасе ихтияр ва гъунар бук1унаро жинца муг1жизат **бихъизе гъабизе, Аллагъас** ﷻ **изну къун гурони. Щибаб ишалъе** **Аллагъас** ﷻ **бихъизабураб заман ва къадар буго.** Гъелда рекъон хъвадула дунялалъул умурал. Аллагъасда ﷻ инкар ккурал г1адамазе бокъухъин хъвадуларо.

39. Т1адег1анав Аллагъас жиндие **бокъараб х1укму хвезе гъабула ва** **жиндие бокъараб х1укму ч1езе гъабула** **(бук1ухъин тола). Кинабго жоялъул**

يَمْحُوا اللَّهُ مَا يَشَاءُ وَيُثَبِّتُ طِ وَعِنْدَهُ دَامُ الْقَاتِبِ ﴿٢٩﴾

х1укму-къадар хъвараб т1ехъги Аллагъасда ﷻ **аск1об буго.**

Гъебги Лавх1ул-мах1фуз абун жинда ц1ар бугеб, гъаб дунял бижилелде ццебе Аллагъас ﷻ бижараб ва кинабго жо жинда т1ад хъван бугеб т1ехъ буго.

Гъаб аяталъул маг1на гъабулага г1алимзабазул г1емераб хилап буго ва бах1сги буго. Нилъеда т1адаб жо буго Аллагъас ﷻ абухъин гъаб аятги ц1алун гъалъул х1акъикъияб маг1на Аллагъасда ﷻ лъалин абун хабар халат гъабич1ого тей.

Г1алимзабаца абун: Аллагъас ﷻ цо шарг1ал хисун, гъел хвезе

гъарун, цоги шарг1 босун аварагзаби عَلَيْهِ السَّلَام рит1ула абун. Цоги абун: Мунагъал гъарурал г1адамазул мунагъал чурула тавбу гъабураб мехалъ, капурзабазул куфруги т1аса инабула гъез иман лъураб мехалъ. Цинги гъезул квешал г1амалал хъван рук1араб бак1алда, гъез гъарурал лъик1ал г1амалал хъвала абун.

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуг1аббасица абун: «Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие бокъараб жо хисизе гъабула ва гъеб насхо гъабун т1аса инабула: инсанасул вижулеб заман, холеб заман, бахъибуголти, бахъигъеч1олти хут1изег1ан, гъаб ункъабго жо хъван т1убараб буго» - абун.

Цоги г1алимзабаца абун хисизаби ва бук1ухъен тей кинабго жоялда г1аммаб буго, гъоркъоса бахъараб щибго жо гъеч1оян абун.

Жинда Аллагъ разилъаяв Г1умар асх1абас Каг1ба рукъалда т1авап гъабулеб мехалъ гъев г1одулев вук1ана ва гъес абулеб вук1ана: «Я дир Аллагъ! Дуца дие бахъигъеч1олти, яги цоги мунагъ хъван батани, дуца гъеб хвезабе. Дуца дие бокъараб жо хвезабула ва дие бокъараб жо ч1ч1езабула, дуда аск1об буго Лавх1улмах1фуз. Дуца дие бахъигъеч1олти ва мунагъ бахъибуголтильун ва мунагъал чурилъун хъвай» - абун.

Гъаб раг1и Ибнумасг1удицаги бит1араблъун рик1клана, жинда Аллагъ разилъаяв. Хадусел г1алимзабазулги г1емерал г1алимзаби руго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ щибго жо гъоркъоса бахъич1ого жиндие бокъараб жо хвезабула, бокъараб жо ч1ч1езабула абулел.

Цо х1адисалда буго: «Садакъаялъ ва эбел-инсуе лъик1лти гъабиялъ г1умру халат гъабула» - абун.

Цоги буго: «Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ ризкъиялъул ва г1умруялъул жиндие бокъараб жо нукъсан гъабула, жиндие бокъараб жо ц1ик1к1инабула» - абун.

Жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас дуг1а гъабулеб мехалъ абун: «Дуца дун ц1уне, Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ, квешаб х1укмуялдаса» - абун. Кинабг1аги квешлти лъик1лтильун лъоларо, гъеб квешлти т1аса инабун, гъелъул бак1алда лъик1лти хъван гурони. Т1адег1анав Аллагъас нилъеда амру гъабулеб буго: «Нужеца дидасан гъаре, дица нужее жаваб къезе буго» - абун. (Ибну Хат1иб).

40. Мушриказе къот1и гъабураб г1азабалъул цо бут1а гъезде щвезабун дуда бихъизабуниги, Мух1аммад

وَأَن مَّا رِيكَ بَعْضُ الَّذِي عَدَّهُمْ أَوْ تَوَفَّيْنَاكَ فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلْغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ ﴿٤٠﴾

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, яги гъеб бихъилелде щеве

мун хвезе гъавуниги,- Х1акълъунго дуда т1ад бугеб жо гъезухъе Къуръанги исламияб динги щвезаби буго. Дида т1ад буго гъезие

x1исаб гъаби ва жазаъ гъаби.

Дуца иман лъеялде ах1араб мехаль гъез иман лъеч1о абун дуда г1айиб гъеч1о. Дуда т1адаб жо гъел иманалде ах1и гурони гъеч1о.

41. Гъел капурзабазда бихъулеб гъеч1иш

дица гъезул ракъазда сверухъ лъугъун

гъел нукъсан гъарулел ругеблъи.

Жинца x1укму гъабулев чи цох1о

Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ вуго, гъесул x1укму

хвезабизе к1олев щивго гъеч1о. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ вуго жинца

x1исаб-мизан ц1акъ хех гъабулев.

Гъаб аяталъул маг1на гъабун Сабунияс абун: мушриказда бихъулеб гъеч1иш дица муъминзабазе квербакъи гъабун дагъ-дагъ ккун гъезда кодоса ракъалги росабиги рахъулел ругеблъи ва исламияб ракъ ц1ик1к1унеб бук1ин, куфруялъул ракъ дагълъулеб бук1инги. Гъаб буго бишун гучаб далил Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ жиндир расуласе гъабураб къот1и т1убазабулеб бук1иналда - абун.

Сайид Къут1буца абун: Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ гучаб квер т1ад бач1уна бечедал, Аллагъасде جَلَّ جَلَّالَهُ г1асиял г1адамазде, гъез ниг1матазде шукру гъабич1леб мехаль, гъезул рек1ель кутакаб ч1ух1и-рецгги ккараб мехаль ва жинца гъезул бечелъи дагъ-дагъккун нахъе босула, гъезул ракъалги къварид гъарула ва гъел цо къваридаб ракъалъул бок1оналде к1анц1изарула-абун.

Жинда Аллагъ разильаяв Ибнуг1аббасица абун: ракъ нукъсанлъи ва гъеб ч1унти буго г1алимзаби ва лъик1ал г1адамал хвей ва гъел т1аса ин-абун. Гъаб тафсир гъабиялъе сабаб буго г1араб мац1алда «أَطْرَافُ» абураб раг1и цо жоялъул раг1аллъаби маг1наялда бугеб бук1ин, гъединго лъик1ал-т1ок1ал чаг1и абураб маг1наялдаги бук1ин.

42. Гъал Маккаялъул мушриказ дуе

макру гъабулеб бугеб г1адин, гъезда ццере

рук1арал инкарчаг1ацаги аварагзабазе

макру гъабуна. Амма щиб макру

гъабуниги гъезда к1оларо дуе зарал

гъабизе.

Т1адег1анав Аллагъасул ихтияралда руго киналго макруялъул сабабал. Гъезда рак1алдаго гъеч1ого Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ гъезда цо г1азаб рещт1инабила. Щибаб напсаль гъабулеб г1амал лъалев вуго Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ. Гъал капурал г1адамазда нахъа лъазе буго x1акъаб жоялда щал ругеб ва лъик1аб ахиратги лъие бугеб. Даимаб г1азабалъул

أَوَلَمْ يَسْأَلُوا أَنَّا إِنَّا فِي الْأَرْضِ نَنْقُصُهَا مِنْ أَطْرَافِهَا وَاللَّهُ يَخْتَصِمُ لَكُمْ لِأَمْرِكُمْ لِحُكْمِهِ وَهُوَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٤١﴾

وَقَدْ مَكَرَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَلِلَّهِ الْمَكْرُ جَمِيعًا يَعْلَمُ مَا تَكْسِبُ كُلُّ نَفْسٍ وَسِعَعُومُ الْكَفُّرُ لِمَنْ عَقَّبَى الدَّارِ ﴿٤٢﴾

рукълъун бугеб жужах1алде ккараб мехаль лъазе буго гъезда гъаб
дунялалда жидее лъазе бокъич1еб жо.

43. Капурзабаца абулеб буго, Мух1аммад
мун расул гъеч1о абун. Дуца гъезда абе:

«Т1адег1анав Аллагъ г1езе вуго нуг1лъун
дидаги нужедаги гъоркъоб бугеб жоялъе.

وَيَقُولُ الَّذِينَ كَفَرُوا لَسْتَ مُرْسَلًا قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ وَمَنْ عِنْدَهُ عِلْمُ الْكِتَابِ ﴿٤٣﴾

Гъес буго дида Къуръан рещт1инабун

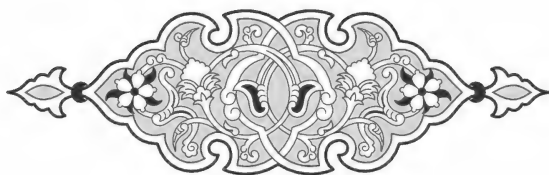
ва гъес къун руго дие иман лъезе бокъарав чиясе г1ибрат

босизе г1урал муг1жизатал. Гъединго дие нуг1лъи гъабулеб буго
жидехъе т1ахъал рещт1инарурал умматазул г1алимзабацаги.

Къуръаналъул маг1на жидеда бич1ч1арал, гъеб Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ калам
бук1иналда рак1 ч1ч1арал муъминзабацаги»-абун.

Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ тавфикъалдалъун Сурагу-Ppaг1далъул тафсир
ва таржама хъван т1убана.

Кинабго рецц ва шукру Т1адег1анав Аллагъасе буго.

14. Сурату Ибрагъым

Маккаялда рещтінабураб, жинда жаниб кликъоялда аңцїла клиго аят бугеб.

Сураталь кївар буссине гьабулеб буго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо гьави, гьесда иман лъей бициналда. Аварагзаби ритїиялда ва гьезул рисалат баян гьабиялдаги ишара гьабулеб буго. Гьеб рахъалъан бищун цїликїлараб баян жинда жаниб бугеб сурат бугилан абизе бегъила гьаб. Киналниги аварагзаби цохїо рисалат босун рачїларал рукїин бицунеб буго гьаб сураталь. Гьаб рисалатги Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавиялда, кинабго гїибадат гьесие гьабиялде ахїулеб буго. Гьеб ахїиялдагьун хириял аварагзабаца жагьлүялүл бецїлгукъ бугеб халкъ иманалгүл нуралда бахъинабулеб буго.

Гьаб сураталда жанибги Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام кьиса бицунеб буго ва Нухїил, Гїадил, Самудиязүл кьавмазе жидеца иман лъеялда инкар гьабураб мехаль ккараб жоялгүл мисалги бачунеб буго. Ахираталде цведалги жидеца гїадамал кьосине гьарулеллгун рукїларал бахъикъосарал гїадамазүлги, гьезда нахърилгьлгун рукїларал пакъирзабазүлги цоцадехун букїунеб дагїба-къецалгүл биценги гьабун буго. Иман лъеялгьеги куфруялгьеги мисал бачун пихъил гьветїалгүл ва зазил гьветїалгүл бицен гьабун буго.

Гьаб сураталда цїар лгун буго Сурату Ибрагъым абун, гьев исламияб диналгүл бищун ццевесев ва хирияв авараг вукїун. Гьес байбихъана хъанчал рекизе ва Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавиялде ахїизе. Нилгьер диналда жанир гьев Ибрагъимил عَلَيْهِ السَّلَام диналдаса росарал хїукмабиги руго. Кагїба рукъ бан хадуб Ибрагъим аварагас عَلَيْهِ السَّلَام гьабураб дугїаги бищун буго гьаб сураталда жаниб, гьеб дугїаги Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо гьавиялда, гьесде иман лъеялда хурхараб буго.

Жив гурхїулев, гурхїел гїамав
Аллагъасул цїаралдалгун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Алиф, Лам, Ра.

Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ лъала гьал хїуруфаздалгун бугеб мурад.

Гьаб хирияб Къуръан дица дуде
рещтінабураб тїехъ буго, Мухїаммад

الرَّكَعَاتِ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ
مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى
صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿١﴾

صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: Дуца гIадамал къватIире рахъизе купруялгъул ва жагълуялгъул бецIлъиялдаса иманалгъул, гIелмуялгъул ва Аллагъ гъелгъагъул лъаялгъул нуралда, Аллагъасул гъелгъагъул амруялдалгъун ва изнуялдалгъун. Дуца гъел битIараб нухда ва исламияб диналда тIоритIизе. Жиндир гуч бергъарав ва жив вещарав Аллагъасул нухда, жиндаса щивго бергъунарев, жиндие рецц гъаби кинабго махлукъаталда гIадав, гъеб рецц гъабиялгъе агълулгъунги вугев Аллагъасул нухалда.

2. Зобал-ракъалги гъезда жаниб бугеб кинабго махлукъатги жиндир мулкгъун бугев Аллагъ вуго гъев. Гъесде инкар ккурал ва гъесда иман лъезе чIухIарал капурзабазе цIакъ квешаб гIазаб букIине буго жиб сабабгъун гъез вайлун (вай дида бугеб захIмалгъи) абун ахIулеб.

اللَّهُ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَوَيْلٌ لِلْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ شَدِيدٍ ﴿٢﴾

3. Гъаб гIазаб хIакъгъулел капурзаби руго жидеца абадияб ахираталдаса гIаса унеб дуниялалгъул чIаголъи гIаса бишун букIарал. Ва Аллагъасул хIакъаб дин гъабизе бокъарал гIадамал жидеца нахъги чIвалел рукIарал. Жидее бокъун букIарал напсазе бокъараб жо гъабизе ихтияр кьолеб, гъетIараб дин букIине. Гъал гIадамал руго хIакъаб жоялдаса цIакъ рикIклад ругел, гъел битIараб диналде рачIиналде хъулги гъечIел.

الَّذِينَ يَسْتَحِبُّونَ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَيَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا أُولَٰئِكَ فِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ﴿٣﴾

4. Дица ццересел къавмаздеги цониги авараг витIичIо, гъав расул витIараб къавмалгъул мацI бицунев гурони. Жинца гъезда дир рисалат баян гъабизе ва дир динги бичIчIизабизе.

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ فَوْقِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ فَيُضِلُّ اللَّهُ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٤﴾

Расул витIиялдаса мурад, къавмалда рисалат баян гъаби бугелгъул, гъев расул вукIине ккола жив витIараб къавмалда жинца бицунеб мацI лъалев. Аллагъас жиндир азалияб гIелмуялгъулгъо къосаравгъун вугев чи къосунги тола ва тIовитIаравгъун вугев чи хIакъаб диналдаги тIовитIула. Гъев Аллагъ жиндир мулкалгъулгъу къуват-гуч бергъарав вуго ва жинца гъабулеб хIукмуялгъулгъу

гIадилав ва хIакимияв вуго.

5. ХIакълъунго дица Муса аварагъ عَلَيْهِ السَّلَامُ витIана дир баянал хIужабаздалъун ва мухIканал мугIжизатаздалъун дуца дур къавм бахъинабеян абун куфру-ширкалъул бецIлъиялдаса иманалъул ва Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ лъаялъул нуралде. Ва дуца гъезие вагIзаги гъабеян Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ жидее къурал нигIматал рицун. ХIакълъунго Аллагъасул нигIматал раклалде швеялъулъ ва гъезул пикру гъабиялъулъ далил букIуна Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ лъаялъе ва гъесие гIибадат гъабиялъе, гъесул нигIматазе шукру гъабулел, балагъазде сабруги гъабулел гIадамазе.

6. Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ къавмалда абураб гIуж рехсе, МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, пиргIавнил къавмалдаса нужги хвасар гъарун Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нужее гъабураб кIудияб нигIмат раклалде швезабейн абун. нужеда цIакъ квешаб гIазаб чIамизабулел рукIарал гъев пиргIавниги гъесул къавмги, нужер киналго васалги хъолел рукIарал, жидее лагъзаллъун рукIине нужер ясалги чIаго толел рукIарал. Гъеб ишалъулъги Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъальян бугеб хIалбихъи букIана нужее къварилъиги гъабун гъабулел: нужеца иман лъеладаи абун, гъеб гIазаб тIаса босараб мехалъ нужеца шукруги гъабуладаи абун.

Бануисраилазул васал хъвеялъе гIиллаги букIана къибтIиязул (пиргIавнил къавмалъул цIар буго къибтIиял) палихъабаца (гадальщики) гъесда абун букIана бануисраилазул лъимер букIине бугин дудаса ханлъи тIаса иналъе сабаб абун. Гъеб сабаблъун пиргIавница амру гъабун, гъезул гъабунщинаб бихъинаб лъимер хъолел букIана.

7. Гъединго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нужеда лъазабураб гIужги раклалде швезе гъабе: Я бануисраилал, нужеца дир нигIматазе шукру гъабун, дица гъел нигIматал жегиги гIемер къела абун. Ва

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مُوسَى بِآيَاتِنَا أَنْ أَخْرِجْ قَوْمَكَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَذَكِّرْهُمْ بِآيَاتِنَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُورٍ ﴿٥﴾

وَإِذْ قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ أَخْرَجَكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ وَيَدْعِيحُونَ أَبْنَاءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكَ لَكُمْ بَلَاءٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَظِيمٍ ﴿٦﴾

وَإِذْ تَأَذَّنَ رَبُّكُمْ لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَلَئِنْ كَفَرْتُمْ إِنَّ عَذَابِي لَشَدِيدٌ ﴿٧﴾

амма нужеца дир ниг1матазде инкар ккуни, нужеда гьел к1очани
ва гьезде данде шукруги гьабич1они, Х1акълъунго Дица нуjee
гьабулеб г1азаб ц1акъ къвак1араб бук1ине буго»-абун.

8. Бануисраилаз иман лъеялдаса

хьул къот1араб мехаль, Мусаца

гъезда абунa: «Нужеца ва

ракъалда т1ад бугеб кинабго

халкъальги Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُه инкар ккуниги, гьелдалъун нужеца

гъесие щибго зарал гьабуларо. Гьелъул зарал нуjeeго буго.

Х1акълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَّالُه жив бечедав ва вещпарав, щибго

жоялде х1ажатав гьеч1ев вуго.

9. Нужехъе хабар бач1инч1иш ва

нужеда раг1инч1иш нужеда цере

рук1арал Нух1ил, Г1адил ва Самудил

къавмазул къисса. Аллагъасде جَلَّ جَلَّالُه

г1асилъараб мехаль гъезие гьабураб

г1азаб лъалагуриш нужеда?. Гъезда

хадур рук1арал цогиги къавмалги

гъалаг гъаруна Аллагъас جَلَّ جَلَّالُه, жидер

рик1к1ен гъесда гурони лъаларел.

Гъезухъе Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُه аварагзаби

рач1ана баянал х1ужабиги росун, муг1 жизаталги рихъизаруна. Гьел

къавмазул инкарчаг1аца аварагзабазда ццим бахъун жидерго

кверал х1анч1ана ва гьел гьереси гъарун жидер к1алал рахчана:

гъезда т1ад релъанхъана, г1емер релъанхъиялъ жидерго к1алал квераль

рахчулел рук1ана. Цинги гъез абунa: Х1акълъунго нижеца инкар

кколеб буго нуж жиндалъун рит1араб Аллагъ جَلَّ جَلَّالُه цо гьавулеб

диналда. Ва нижги ц1акъ шакълъулел руго нужеца жинде ах1улеб

дин х1акъаб бук1иналда» - абун.

10. Жидер умматазул капурал

г1адамазда аварагзабаца абунa: гъез

иман лъезе инкар ккураб мехаль

ва ниж шакълъулел ругин нужеца

бицулеб жоялдаян абураб мехаль:

«Нуж шакълъулелишха ругел гьал

зобалги ракъалги жинца рижарав

Аллагъ جَلَّ جَلَّالُه вук1иналда, нуж иман

лъеялда ах1улев ва гьелда данде нужер

وَقَالَ مُوسَىٰ إِنَّ تَكْفُرًا أَنْتُمْ وَمَنْ

فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا فَإِنَّ اللَّهَ لَغَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴿٨﴾

أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَبُوءُ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ قَوْمُ

نُوحٍ وَعَادٍ وَثَمُودَ وَالَّذِينَ مِنْ

بَعْدِهِمْ لَا يَعْلَمُهُمْ إِلَّا اللَّهُ جَاءَتْهُمْ

رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ فَرَدُّوا أَيْدِيَهُمْ فِي

أَفْوَاهِهِمْ وَقَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا إِمَّا زُرِينَا

بِهِمْ وَإِنَّا لَفِي شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَنَا إِلَيْهِ مُرِيبٌ ﴿٩﴾

﴿٩﴾ قَالَتْ رُسُلُهُمْ أَفِى اللَّهِ شَكٌّ فَأَطِ

الْأَمْرَ وَلَا تَعْصُوا لَكُمْ وَلَا تَغْفِرْ لَكُمْ

مَنْ دُونَكُمْ وَتُؤَخَّرُونَ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى

قَالُوا إِنَّا كَفَرْنَا وَإِنَّا لَمُتُونَ أَن

تَصُدُّونَا عَمَّا كَانَتْ بَعْدُ آبَاؤُنَا فَأَنُوتَا

يُسُلَاطِينَ مُّمِرِينَ ﴿١٠﴾

ццебехун араб г1умруялъуль ккарал мунагъал чурулев ва нуж,
г1азаб гъабиçологи толев, нужер г1умру т1убазег1ан иман лъун
ругони»-абун.

Капурал г1адамаца абунa: «Нуж руго нижго г1адал г1адамал.
Нужее бокъун буго нижер умумуз гъабулеб бук1араб диналдаса
ниж руссинaризе. Ниж божуларо нуж аварaгзаби рук1иналда.
Нуж аварaгзаби рук1иналда т1орит1ел гъабулеб баянаб х1ужа-
далилгун рач1a нуж» - абун.

11. Аварaгзабаз абунa: бит1араб буго
нужеца абулеб раг1и. Нижги нужедаго
рельгъарал г1адамал руго. Кинниги
Аллагъас ﷻ ц1об-рах1мат гъабула
жиндие бокъарал г1адамазда гъезие
аварaг1ъи къун. Ва гъел жиндир
диналде халкъ ах1изе расулаллъун
гъарун. Нижее рес бук1унаро нужее
х1ужа-далил бачинне Аллагъас ﷻ изну къун, гъес нижеда
лъазабураб жо гурони. Т1адег1анав Аллагъасда тавакал т1амун
рук1a абе жидеца иман лъурал г1адамал»-абун.

قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ تَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ
مِّثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ
وَمَنْ عِبَادُهُ وَمَا كَانَ لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ
بِسُلْطَنِ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ وَعَلَى اللَّهِ
فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ﴿١١﴾

12. Гъев Аллагъасда ﷻ тавакал
т1амич1ого кинха ниж рук1инел, жинца
ниж х1акъаб диналде т1орит1арав.
Нижеца ц1акъ сабруги гъабила нуж
Аллагъасул ﷻ диналде ах1улаго
нужеца гъабулеб къварилгъиялда. Х1акълъунго цох1о Аллагъасде
ﷻ т1аме абе тавакал, жидеца тавакал т1амулел г1адамаз.

وَمَا لَنَا أَلَّا تَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَانَا
سُبُلَنَا وَلَنَصِيرَنَّ عَلَىٰ مَاءٍ أَوْ يَمْشُونَ وَعَلَى
اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿١٢﴾

13. Цинги капурал г1адамаз
аварaгзабаде абунa: «Нижеца нуж
нижеда гъоркъоса нахъе къот1ила, яги
нуж гъаб нижеца гъабулеб диналде
русса» - абун. Т1адег1анав Аллагъас
жиндир аварaгзабазда вах1ю гъабуна дица гъеб зулму гъабулеб
къавм гъалаг гъабун ракъалдаса т1аг1инабила абун.

وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِرُسُلِهِمْ لَنُخْرِجَنَّكُمْ
مِنْ أَرْضِنَا أَوْ لَتَعُولُنَّ فِي مِلَّتِنَا فَأَوْحَىٰ
إِلَيْهِمْ رَبُّهُمْ لَنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ ﴿١٣﴾

14. Ва гъел гъалаг гъарун хадуб,
Х1акълъунго Дица нуж тела гъезухъ
бук1араб ракъалда маг1ишат гъабун.
Гъаб буго дица гъабулеб лъик1аб
жазаъ дида ццере х1исаб-мизан гъабизе ç1ç1езе рук1ин лъан

وَلَنَسْكَتَنَّكُمُ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِهِمْ
ذَٰلِكَ لِمَنْ خَافَ مَقَامِي وَخَافَ وَعِيدِ ﴿١٤﴾

мунагъал гъаризе х1инкъарал ва ахираталда г1азаб бук1ине буго абураб дир къот1иялда божун, гъеб г1азабалдасаги х1инкъарал муъминзабазе.

15. Аварагзабаца عَلَيْهِ السَّلَام Аллагъасдаса وَأَسْتَفْتُوْا وَحَآبَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ ﴿١٥﴾
квербакъи т1алаб гъабуна.

Капураб къавмалъ къварилъи гъабураб мехалъ ва гъел жидеда мут1иг1лъиялдаса хъул къот1араб мехалъ. Цинги кинавго ч1ух1арав, Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккурав, аварагзабазда х1алхъублъи гъабурав чи гъалагътана ва жидер мурадазде щвеч1ого ч1ового хут1ана.

16. Гъаб дуниялалда жидеда щвараб مِّنْ وَرَآيِهِ جَهَنَّمُ وَسُقِيَ مِنْ مَّاءٍ صَدِيدٍ ﴿١٦﴾
г1азабалда хадубги гъезие ахираталда
жужах1алъул г1азаб бук1ине буго ва гъезда хъверд-рец1алъул
лъимги гъекъезабизе буго.

17. Жинца гъеб мах1 квешаб, рак1 يَتَجَرَّعُهُ، وَلَا يَكْدَأُ يُسِيعُهُ، وَيَأْتِيهِ أَلْمُوتُ مِنْ كُلِّ مَكَانٍ وَمَا هُوَ بِمَيِّتٍ وَمِنْ وَرَآيِهِ عَذَابٌ غَلِيظٌ ﴿١٧﴾
къалеб чороклъи гъекъезе абун
лъугъуна капурчи: къечалъ гъалаг
гъавун, ц1адул бух1и бергъун, амма
жинда гъеб къулч1изе к1оларо гъелъул
къабих1лъиялъ ва мах1циналъ. Гъесда сверун лъугъун хвелги
бук1уна киналго рахъаздаса, амма гъевги холаро: жиндис
г1азаб гъабулевлъун даимлъула, хвелялъ сабабал ругониги хун
х1алхъезе толаро. Гъеб жинца ч1амулеб г1азбалда хадубги гъесие
жегиги квешаб ва къвак1араб г1азаб бук1уна.

18. Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккун, مَثَلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ أَعْمَالُهُمْ
ахираталде иман лъеч1ого, дуниялалъул كَرَمَادٍ اشْتَدَّتْ بِهِ الرِّيحُ فِي يَوْمٍ عَاصِفٍ لَا يَقْدِرُونَ مِمَّا كَسَبُوا عَلَى شَيْءٍ ذَلِكَ هُوَ الظُّلُمُ الْأَبْعَدُ ﴿١٨﴾
ч1аголъи т1аса бищун хъвадарал
капурзабазул мисал буго: гъез гъабураб
лъик1аб г1амал, садакъа бугониги,
напакъа бугониги ва цоги щиб
г1амал бугониги, кутакаб гъури пулеб
къоялъ гъороца босун унеб рахъу г1адаб жо буго. Гъеб жидер
г1амалалдаса ахираталда щибго мунпаг1ат бук1унаро. Гъез
иман лъун гъеч1елъул ва гъеб г1амалги Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилъиялъе
г1оло гъабун гъеч1елъул. Гъороца унеб рахъу данде гъабизе ва
кквезе к1олареб г1адин, жиндир г1амалалалъул щибго жо гъесда
кодобе щоларо ахираталда х1исаб-мизан гъабулеб къоялъ. Гъеб
буго инсанасул Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рах1маталдаса рик1к1алъи, унго-

унгояб къосин ва члового хутӀи.

19. Дуда бихъулариищ, я гъав инсан,
ТӀадегӀанав Аллагъ вукӀин жинца
зобалги ракъалги рижарав, хӀакъаб
жо гъабулевлъун вукӀун.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
بِالْحَقِّ إِنَّ يَشَاءُ يُدْهِبُهُمْ وَيَأْتِي بِخَلْقٍ جَدِيدٍ ﴿١٩﴾

Дуца пикру гъабуларищ гъаб кинабго махлукъат Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ
гӀададаго бижун гъечӀин, гъелда жаниб цо хӀикмат букӀине кколи
абун.

Гъаб кинабго махлукъатги бижун, гъелдаса зобал-ракъалги инсанасе
квегъун, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъев вижун вуго жиндие гӀибадат гъабизе
абун. Гъеб гӀибадат гъабиги гъечӀо щибго жинда жаниб захӀмалти,
къварилти бугеб жо. Цониги гъабизе кӀолареб жо гъечӀо Аллагъасул
جَلَّ جَلَالُهُ парзлъун бугеб ва аварасул суннатлъун бугеб жоялда жаниб.
ЦӀакъ бигъаяб, щибго инсанасе захӀмалти гъечӀеб жо буго «Лаиллагъа
иллаллагъ, МухӀаммад расуллагъ» абураб рагӀи кӀалалъ аби ва гъеб
рагӀиялъул магӀна раӀалда жаниб мухӀканлъун парахатлъун букӀин,
кинабгӀаги щакӀти ва вас-вас гъелда сверухъ лъугъунгутӀи.

Гъеб рагӀиялъул магӀна буго: жиндие лагълти гъабизе бегъулев,
лагълти гъабизе тӀадав, цоги чи гъечӀо ва цоги щибго жоги гъечӀо
цохӀо Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гурев. Гъесие лагълти гъабулеб куц-рахъ баян
гъабизе, гъеб малъизе Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ халкъалде витӀарав расул ва
чапар ва божарав чи вуго МухӀаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. Гъав расулас малъараб
хӀалалъ дунялалда балеб дагъабго заманаялъ хъвадарав чиясе Алагъас
ахираталда абадияб лъикӀлти ва тӀокӀлти хӀадурун буго: нигӀматазул
рукълъун бугеб алжан буго гъебги. Гъев расулас малъулеб жоги гъаб
дунялалъул рукъобго инсанасе лъикӀлти бугеб жо буго.

ШаргӀалда жанибги инсанасе хӀалал гъабураб кинабго жо гъесие
мунпагӀат бугеб буго, хӀарам гъабураб жо гъесие зарал бугеб буго.
Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ парз гъабун тӀад лъураб жоги жиндир хӀикмат хал
гъабураб мехаль инсанасе маслихӀат бугеб, гъесие щибго къварилти
ва зарал гъечӀеб жо буго. Къокъго абуни Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ лагълти гъабе
абураб рагӀиялъул магӀна буго дунялалдаги ахираталдаги жиндирго
напсалъе мунпагӀат бугеб гӀамал гъабе инсанас абураб. ТӀадегӀанав
Аллагъ хӀажатав гъечӀо нильеца гъабулеб щибго жоялда. Щиб гӀамал
гъабуниги гъелъул жазаъ нильеего буго.

Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ лагълти гъабиялъул магӀна буго гъев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ мун
вижарав, мун хӀихъулев, мун хвезавулев ва ахир тӀаде вахъинавулев,
дур напсалъул кинабго тадбир жинда кодоб бугев БетӀергъан вукӀин
лъай. Гъаб жо лъан хадуб гъабулеб кинабго гӀамал Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ

расулас ﷺ малъухъин гъаби. Аллагъас ﷺ аварагзаби ритличлого глдамал тун рукларалани нужеего лъикl букlунеб жо гъабеян абун, гъезда лъазе букlинчlо жидее хlакъикъаталдаги лъикl букlунеб жо. Цоясе лъикlаблъун бихъараб жо цогидасда квешаблъун бихъизе букlана.

Гъеб иш гъедин букlиналъе загъираб ва баянаб мисал буго дунялалда тlад чан хан вугониги щивав ханасул къанун батlи-батlияб букlин. Щибаб халкъалъул глдатал ва гъез лъикlаллъун ва къабихlаллъун рикlкlулел жалги батlи-батlиял рукlин. Гъаб ишкал тlаса инабун тlадегlанав Аллагъас аварагзаби ритlун щибаб заманаялъ щибаб къавмалда гъезие маслахlатаб жо лъазабун буго.

Кинабго халкъалда авараглъун жив витlарав, жинда хадув цоги авараг гъечlев Аллагъасул свалат салам лъеяв Мухlаммад авараг вуго нильер имам ва далил. Гъесде Аллагъас ﷺ рещтlинабураб Аллагъасул ﷺ хирияб калам буго гъаб Къуръанги. Къуръан аслулъунги гъабун, гъелдаги тlад Аллагъас ﷺ жинда вахlю гъабураб жоги данде къан гlуцlцараб шаргl буго хирияв аварагас ﷺ нильее тараб нухги: Аллагъасул ﷺ парзги аварагасул ﷺ суннатги.

Гъадигlан бигъаяб, нильеего дунял-ахираталъул бахъибуголъи щолеб Аллагъасул ﷺ нухдаса хъвадичlони букlунеб жо бицун гъес абулеб буго:

Аллагъасе ﷺ бокъани нужги гъаб ракъалдаса нахъе рачун нужер бакlалда цlияб халкъ бижила Аллагъас ﷺ»-абун. жидеца иман лъураб, Аллагъ-авараг лъалеб, исламияб дин гъабулеб халкъ бижила Бетlергъанас ва гъеб иш гъаби гъесие щибго къварилъи кколеб амру гъечlо.

20. Аллагъасе ﷺ гъеб иш гъаби щибго захlматаб гъечlо.

وَمَا ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَعْسِرُ ﴿٢٠﴾

Жиндие бокъараб жо гъабизе гъесие квалквал гъабулев чи вукlунаро.

21. Къиямасеб къоялъ кинабго халкъ тlаде бахъинабун Аллагъасда ﷺ ццере чlола загъирго, гъоркъоб пардав гъечlого, цояв цоясдаса рикlкlад ва бальго гъечlого. Цинги дунялалда жал загlипаллъун рукlарал глдамаз жидер ханзабилъун ва церехъабилъун рукlарал глдамаздехун абула:

وَيَرْزُوا لِلَّهِ جَمِيعًا فَقَالَ الضُّعَفَاءُ لِلَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا كُنَّا لَكُمْ تَبَعًا فَمَا هُم مُّعْتَدُونَ عَنَّا مِنْ عَذَابِ اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ قَالُوا لَوْ هَدَّيْنَا اللَّهُ لَهْدَيْنَاكُمْ سِوَاهُ عَلَيْنَا أَجْرِنَا أَمْ صَبَرْنَا مَا لَنَا مِنْ مَّحِيصٍ ﴿٢١﴾

«Хlакълъунго дунялалда ниж нужеда нахърильлъун рукlана.

Жакъа нуж ругишха нижедаса Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ глазаб нахъчIвазельун шибгIаги кумек гъабизе кIолел?»-абун. Дол церехъабаца абула: «Нижго иманалда тIоритIараллъун ратун рукIаралани нижеца нужги гъелда тIоритIилаан»-абун

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъел тIоритIун руклана. Гъездаги, цогидаздаги витIарав авараг цо вуклана. Гъел жидецаго нахъчIвана тIоритIел къабул гъабиялдаса ва жидеца куфру тIаса бищана. Ниж къосараллъун руклиналъ нижеца нужги къосинаруна. Гъанже нижеда гIайиб чIванин абун нужее шибго пайда гъечIо. **Нужецаги нижецаги сабру гъабуниги, яги ниль зигардун, чIвачIвадун ругониги гъанже шибго жо хисизе гъечIо, нахъе кIанцIизе, рахчизе бакIги гъечIо» - абун.**

ТIабари абулев гIалимас абуна: гъел капурзабазул цояз цояздехун абула: Алжаналъуре лъугъарал гIадамазе гъеб швана дунялалда ругеб мехаль гъел Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хIинкIун гIодулел рукIараблъи сабаблъун. Гъанже нильги гIодизе рачIа Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гурхIилародай нильдедаян абун. Цинги гъел гIодун, зигардун руклуна цо заманаялъ. Гъелдалъун жидер хIал хисичIельул гъез абула: «Валлагъи, гъел муъминзабаца дунялалда ругеб мехаль къварилъи-балагъалда сабру гъабулеб букIана, рачIаха нильги сабру гъабун чIезе» - абун. Цинги гъел цIакъ сабру гъабун чIола. Гъелдалъунги жидер хIал хисичIеб мехаль абула капураб къавмаль: «Гъанже нильее шибго батIалъи гъечIоха нильть чIвачIваданиги сабру гъабун чIаниги» - абун.

22. ХIисаб-мизанги тIубан
алжаналъул агълу алжаналде
лъугъинабун, жужахIалъул агълу
жужахIалде лъугъинабун, **гъаб**
хIукму тIубан хадуб шайтIаналь
абула: «ТIадегIанав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ
нужее хIакъаб къотIи гъабун букIана
дунялалда ругеб мехаль. Жинда
мутIигIлъаразе алжан букIине буго,
жинда гIасилъаразе жужахI букIине
буго абун. Гъеб къотIи Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ
тIубазеги гъабуна. **Дицаги къотIи**

гъабун букIана нужее ахиратги букIине гъечIо, хIисаб-мизан,
алжан-жужахI букIине гъечIо абун. **Гъеб къотIиялъулъ дун**
нужее хилиплъана. Жакъа дунги нужгун цадахъ жужахIалда
жаниб буго.

وَقَالَ الشَّيْطَانُ لَمَّا قُضِيَ الْأَمْرُ إِنَّ اللَّهَ وَعَدَكُمْ وَعْدَ الْحَقِّ وَعَدْتُكُمْ فَأَخْلَفْتُكُمْ وَمَا كَانَ لِي عَلَيْكُمْ مِنْ سُلْطَانٍ إِلَّا أَنْ دَعَوْتُكُمْ فَاسْتَجَبْتُمْ لِي فَلَا تَلُمُونِي وَلُومُوا أَنْفُسَكُمْ مَا أَنَا بِمُصْرِخِكُمْ وَمَا أَنَا بِمُصْرِخِي إِنْ كَفَرْتُ بِمَا أَشْرَكْتُمُونِ مِنْ قَبْلُ إِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢٢﴾

Дир щибго къуват бук1инч1о нужее дица бицараб жо гъабизе. Нужеда дица амру гъабуна ва нуж дида нахърилълъана нужеего бокъун, дица щибго х1ал-зулму гъабич1ого, дица берцин бихъзабураб жо нужеда берцин бихъана. Дица бицунеб жоги нужер гъава-напсалъул мурадги к1иябго цоцаль рекъана.

Жакъа дида щибго г1айиб ч1ваге, нужеца г1айиб ч1вай нужерго напсазда. Жакъа дун гъеч1о нуж г1азабалдаса хвасар гъаризе к1олеблъун. Нужги гъеч1о дун г1азабалдаса хвасар гъабизе к1олеллъун. Х1акълъунго Дица инкар кколеб буго нужеца дун Аллагъасе ﷺ гъабулеб г1ибадаталъул г1ахъал гъабун бук1иналда» - абун.

Х1асанул Басрияс абун: к1иямасеб къоялъ иблис хут1ба гъабизе бахъуна жужух1алъул агълуялда цебе. Минбаралда т1адеги бахун, кинабго Аллагъасул ﷺ цим бахъараб къавмалда раг1изабун иблисалъ Къуръаналда жаниб Аллагъас ﷺ рехсараб гъаб калам гъабула. Ц1акъ к1удияб амру гъеч1ишха гъаб: дунялалда гъел г1адамал къосинарун, гъезда Аллагъасул ﷺ цим бахъинабун хъвадараб г1еч1ого, ахираталдаги гъел махсароде ккун, гъезда т1ад белъанхъун, гъел инжит гъарулел руго!

Х1акълъунго, жидерго напсазе зулму гъабураб, Аллагъасул ﷺ ах1иялъе жаваб къеч1ого, гъеб иблисалъул ах1иялъе жаваб къураб къавмалъе ц1акъ унтизабулеб г1азаб бук1ине буго.

23. Жидеца ахираталда ва Аллагъасда
иман лъун, аварагасда мут1иг1лъун
лъик1аб г1амал гъабун хъвадарал

وَأَدْخِلَ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ

г1адамал Аллагъасул ﷺ амруялдалъун
лъугъинарула жидеда жанисан г1орал

فِيهَا يَذْنُونَ مِنْ رَبِّهِمْ تَجْزِيهِمْ فِيهَا سَلَامٌ ﴿٢٣﴾

чвахулел алжаналъуре. Даимго рук1уна гъел гъеб алжаналъур.

Жидер цоцадехун бугеб х1урмат ва к1одогъари: «Аллагъасул ﷺ салам лъеги нужеда»-абун бук1уна.

Жужах1алъул агълуялъул г1адаб цоцазда г1айиб ч1вай ва къацанди бук1унаро, Аллагъасул ﷺ лаг1нат жинда лъураб илбисалъул къабих1аб хабарги гъезда раг1уларо.

24. Дуда бихъуларииш ва бич1чулариш,
я гъав инсан, т1адег1анав Аллагъас
мисал бачун бугеб куц: берцинаб
лъик1аб раг1иялъул мисал буго
лъик1аб пихъил гъвет1алъул мисал.

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا كَلِمَةً طَيِّبَةً
كَشَجَرَةٍ طَيِّبَةٍ أَصْلُهَا ثَابِتٌ وَفَرْعُهَا
فِي السَّمَاءِ ﴿٢٤﴾

Жиндир кьалбал гъваридго ракъулъе араб, жиндир гIаркъелалги эхеде рорхун зобалаздехун араб.

25. Жинца пихъги кьолеб щибаб

заманаялъ Аллагъасул ﷻ

изнуялдагъун.

Аллагъасул ﷻ хIалкIолътиялдагъун

риидал, хасало батIа гъечIого пихъ кьолеб.

Гъаб мисал буго муъминчиясул рекIель чIун бугеб иманалъул мисал.

Гъеб иманалдалъун жиндир гIамал зобалазде бахуна ва кидаго жинца лъикIаб гIамал гъабун жиндие ажру кири бачIунеб букIуна.

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибну ГIаббасица абун: «ЛъикIаб рагIи «Лаиллагъа иллалагъ» буго ва лъикIаб пихъил гъветIги муъминчи вуго»

- абун. Аллагъас ﷻ гIадамазе мисалал рачуна, кици бахъула: гъел гIадамаз вагIза босизе бокъун ва иман лъезе бокъун.

26. Квешаб хъубаб рагIиялъул мисал

буго квешаб зазил гъветIалъул мисал.

Ракъалда гIад бегун жиб бижараб,

жиндир шулиял кьалбалги гъечIеб,

жиб чIараб бакIги гъечIеб.

Гъаб мисал буго куфруялъул мисал ва куфруялде ахIулеб рагIиялъул мисал: жиндир кьалбалги гъечIеб, гIаркъелалги гъечIеб.

27. ГIадегIанав Аллагъас жидеца иман

лъурал гIадамал хIакъаб, битIараб

рагIиялда чIезе гъарула дунялалъул

чIаголъиялъулъ ва ахираталдаги.

Жидеца куфру-ширкалдалъун зулму

гъабулел гIадамалги Аллагъас хъуштIизе, къосине гъарула.

ХIакълъунго Аллагъас жиндие бокъараб жо гъабула. Ва гъесда

гъикъулев чи вукIунаро щай ва кин абун.

Гъаб аяталъул магIна буго муъминзабаца Лаиллагъа иллалагъ абун иман лъун дунялалда лъикIаб гIамал гъабула. Жидер рухI бахъиялда аскIорги гъеб калима абулаго ва гъельул магIна рекIель букIун хола.

Мункар-Накир вачIун хабаль кIалгъикъи гъабулеб мехальги Лаилагъа иллалагъ, МухIаммадун расулулагъ абула. Жидеца напсазе зулму гъабун иман лъечIого чIарал гIадамазда гъеб калима абизе раклалде щоларо рухI бахъулеб мехальги, хабаль кIалгъикъи гъабулеб мехальги.

Суратул агIрафалъул кIиабилеб аяталъул тафсирадда Аллагъасул

تَوَفَّىٰ أَكْلَهُمُ كُلِّ يَوْمٍ بِإِذْنِ رَبِّهَا وَيَضْرِبُ
اللَّهُ الْأَمْثَالَ لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ
يَتَذَكَّرُونَ ﴿٢٥﴾

وَمَثَلُ كَلِمَةٍ خَيِّثَةٍ كَشَجَرَةٍ
خَيِّثَةٍ أَجْمَلَتِ مِنَ قَوْقِ الْأَرْضِ مَا لَهَا مِنْ
قَرَارٍ ﴿٢٦﴾

يُشِيتُ اللَّهُ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي
الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَيُضِلُّ اللَّهُ
الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ ﴿٢٧﴾

свалат салам лъеяв аварагасдаса бицараб халатаб хIадис буго гъаб аяталъеги тафсирлъун буклине рекъараб. Дагъабги баян циклине бокъарав чи гъеб тафсиралда вакка.

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибну ГIаббасица бицараб хIадисалдаги буго: «Муъминчи хвалде гIагарлъараб мехаль гъесда аскIоре малаикзаби рачIуна, гъесие салам къун алжаналъул рохелги бицуна. Гъев хвараб мехаль гIадамалгун цадахъ гъесул жаназагун рилълъуна, гъесдаса жаназаялъул какги бала. Цинги гъев хабаль лъураб мехаль жидеца гъев хабаль гIодов чIезе гъавула ва жидеца абула: «Дур БетIергъан цив» - абун. Гъес абула: «Дир БетIергъан Аллагъ вуго» - абун. Цинги гъикъула дур авараг цив абун. Гъес абула дир авараг МухIаммад вуго абун. Цинги гъикъула дур нугIлъи щиб бугеб абун. Гъев муъминчияс абула дир нугIлъи буго Ашгъадуалаиллагъа иллаллагъ, МухIаммад расуллагъ абун. Цинги гъесул хоб гIатIид гъабула балагъун бер щолеб манзилаль.

Капурчи холеб мехаль гъесул рухI бахъула маликзабаца къабулаго. Гъев хабаль лъун, гъесда кIалгъикъи гъабулеб мехаль жинда цохIо жоялъе жаваб къезеги кIоларо» - абун. ХIадис ибну Касирица бицана ГIавфидасан. Гъаб буго тIадегIанав Аллагъасул рагIиялъул магIна: «Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ зулмучагIи къосине гъарула» - абураб.

28. Мун валагъулариш, МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, ва киналго муъминзабиги ралагъулариш Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жидее къурал киналго нигIматазда инкар ккураб капураб къавмалда.

﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ بَدَّلُوا نِعْمَتَ اللَّهِ كُفْرًا وَأَحَلُّوا قَوْمَهُمْ دَارَ الْبَوَارِ﴾

Гъел руго Маккаялъул агълу: Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ кагIба рукъалда аскIор божильиялда жал чIезе гъарурал, кинабго рахъалъан жидеде тIаде даран-базар ва батIи-батIиял нигIматалги рачIунел, жидедаго гъоркъосаги МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ авараглъунги витIарал. Гъел нигIматазул къадру гъабичIого жидеца Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ ширк гъабурал, МухIаммадги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъереси гъавурал. Цинги жидеца жалгоги жидер къавмги цIакъ квешаб рукъоре ккезе гъарурал.

29. Жагъаннама буго гъеб квешаб рукъги, جَهَنَّمَ يَصْلَوْنَهَا وَيَسْأَلُونَ الْقَرَارَ жал гъенире жанире лъугъине гъарулеб.

ЦIакъ квешаб чIолеб бакI буго гъеб жагъаннама.

Даимго жидее гIазаб гъабулеб ва жал гъенисан къватIиреги

рахъулареб.

30. Жидее г1ибадат гъабизе алагъзаби
гъарурал ва Аллагъасде ширк гъабун
жидеца г1адамалги къосинарурал
Аллагъасул нухдаса,- дуца гъезда
абе, Мух1аммад ﷺ: «Нужеца дагъабго заманаялъ гъаб
дунялалдаса мунпаг1ат босе. Нухер ахир руссунеб бак1
жужах1алъул ц1а буго»-абун.

وَجَعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا لِّيُضِلُّوا عَنْ سَبِيلِهِ
قُلْ تَمَتَّعُوا فَإِن مَّصِيرَكُمْ إِلَى النَّارِ ﴿٣٠﴾

31. Иман лъурал дир лагъзадеридаги
дуца абе Мух1аммад ﷺ: нужеца
паризаяб как бай гъелъул х1укъукъал
г1уран ва Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ х1елун.

قُلْ لِّلْعِبَادِ الَّذِينَ ءَامَنُوا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ
وَيُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَلَانِيَةً مِّن قَبْلِ
أَن يَأْتِيَهُمُ الْيَوْمُ لَآئِعٌ فِيهِ وَلَا خُلَّةٌ ﴿٣١﴾

Ва Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жидее къураб
х1алалаб ризкъиялдаса напакъаги
къе абун: лъик1аб нухда ва Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилъи г1алаб
гъабун. Г1адамазда бихъун къе гъеб напакъа ва балъгоги къе.
Жиндилъ щибго даран базаралъ ва гъудул-гъалмагъас мунпаг1ат
гъабулареб къиямасеб кьо бач1инелде цебе гъабе гъеб лъик1аб
г1амалги.

32. Нужеца жиндие г1ибадат гъабизе
х1акъав нухер Бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ
вуго, жинца зобал-ракъал рижарав.

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ
وَأَنزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ
الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَّكُمْ وَسَخَّرَ لَكُمُ الْفُلُوكَ
لِتَجْرِيَ فِي الْبَحْرِ بِأَمْرٍ ءُوَّ وَسَخَّرَ لَكُمُ
الْأَنْهَارَ ﴿٣٢﴾

Щибго мисал-суратги гъеч1ого. Гъеб
к1иябго ц1ун ругел рух1 бугел ва
рух1 гъеч1ел, г1ажаибал ва х1икматал
жал жинца рижарав, аза-азар бат1ияб
рух1ч1аголъи, гъвет1-хер маг1данал ва
г1адамасул г1акълу хадуб гъоларел жал рижарав.

Ц1акъ к1удиял г1алимзаби руго абун жидеца ургъун цо техника
гъабулел г1адамазги гъев Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ бижараб жоялда борцун,
гъелдаса мисал босун гурони щибго жо гъабун гъеч1о. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ
бижич1еб цох1о жо жегиги инсанас гъабунги гъеч1о. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ
къудрат-гъунар ва гъесул г1елму-лъай жиндие г1орхъи гъеч1еб, жинда
рельлъараб жо гъеч1еб бук1иналде т1орит1ел гъабула гъадиг1анго
камилаб х1алалъ зобал-ракъал ва гъезда жаниб бугеб г1ажаибал
махлукъ бижун бук1иналъ щибго мисал-сурат гъеч1ого, борцунеб,
данде кколеб, балагъулеб бак1 гъеч1ого.

Жинца зодисан лъым рещт1инабулев. Гъеб лъималдалъун кинабго

пихъ ва хур нужее ризкълъун бижизе гъабулев. Жинца нужее гумиги квегъарав гъезда тлад реклун, ралъадал къотлун нужине Аллагъасул ﷻ изнуялдакъун. Гъединго нужее глоралги квегъарав. Гъезул лъималдаса мунпаглат босизе: гъеб лъималдакъун ах-хур лъалъазе, гъезда тлад гама бачун хъвадизе. Гъел глорал инсанасе квегъун къун рукланалъул глаламат буго гъезда тлад ток къолел станцияби рай ва гъелдаса мунпаглат босиги.

33. Жинца нужее бакъги моцлги квегъарав (къурав). Жиб кліябго даимго хъвадулеб ва нужее щибалдакъун мунпаглат бугел.

وَسَخَّرَ لَكُمُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ دَائِبَيْنِ
وَسَخَّرَ لَكُمُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ﴿٣٣﴾

Гъединго нужее жинца сордоги къоги гъабурав жиб кліябго нужее квегъараблъун: Къад маглішат тлалаб гъабун хъвадизе, къаси хлухъбахъи гъабизе.

34. Нужеца гъарарабщинаб жо нужее къуравги вуго гъев Аллагъ ﷻ.

Нужер клал-мацлалъ гъаричлониги нужер хлалалъ гъарараб, нужер яшав гъабиялда нуж хлажатабщинаб жо къурав вуго.

وَعَاثَ لَكُمْ مِنْ كُلِّ مَآسٍ تُشْمُوهُ وَإِنْ
تَعُدُّوْا نِعْمَتَ اللَّهِ لَا تَحْصُوهَا إِنْ الْإِنْسَانَ
ظَلُومٌ كَفَّارٌ ﴿٣٤﴾

Тладегланав Аллагъасул нужее ругел ниглматал риклкліне лъугъани, гъезул риклкліналъул глорхъи члвазе нужеца клоларо. Цлакъ клудиял ва глемерал руго Аллагъасул ﷻ ниглматал. Гъеб амру гъедин буклінгун цадахъ инсан цлакъ жиндиего зулму гъабулев вуго. Аллагъасул ﷻ ниглматазда инкар кколевги вуго. Жинца Аллагъасул ﷻ ниглматал данде гъарулев, гъездаса мунпаглат босулев, амма щукру гъабуларев вуго, гъел ниглматал жиндир гъунар-къуваталъ шварал ругин жиндие абун раклалде кколев вуго. Цинги жинца закат-садакъаги къоларо, гурхлел-рахлмоги гъабуларо, Аллагъасул ﷻ диналъе глоло гъел ниглматалги напакъаде къоларо.

35. Ибрагъим ﷺ аварагас абураб глуж рехсе, Мухаммад ﷺ, гъеб дур умматалъе вагlзальун букліне:

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ
ءَامِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ ﴿٣٥﴾

Я дир Бетlергъан Аллагъ ﷻ, дуца гъаб Макка гъабе жиндилъ божилъи бугеб шагъарлъун. Дуца дунги дир лъималги риклкллад гъаре Аллагъ, хъанчазе лагълъи гъабиялда.

Ниж даимго дус щукру гъабулел руго Аллагъ ﷻ, мун цо гъавулеб диналда дуца тлоритлдал. Гъеб диналда члезаре ниж ва жидеца ширк

гъабулел гIадамаздасан рикIклад гъаре.

36. ХIакълъунго гьел хъанчаз цIакъ гIемерал гIадамал къосине гъарун руго, дир БетIергъан.

Хъанчаз къосинаруларо, хъанчал гъарураз ва гъезие лагълъи гъабизе нух лъураз къосинарула.

Дида нахъвилътIун, Аллагъ ﷻ цо гъавун хъвадарав чи ХIакълъунго дир диналдаса ва дир агълуялдаса вуго. Дида гIасилъарав чиясе дида гъабизе кIолѳб жо гъѳчIоха БетIергъан. ХIакълъунго Мун вуго мунагълал чурулев ва гурхIулев.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Ибрагъым аварагасул ﷺ гурхIелалъул ва гъес гIадамазул гIузру къабул гъабиялъул бицун буго гъаб аяталда. Жинда гIасилъаразе гIазаб гъабе абун абичIого «мун гурхIулев вуго БетIергъан»-абун абулеб буго. Гъаб гурхIел Аллагъасул свалат салам лъеяв МухIаммад аварагасулги букIана. Жиндир къавм гъалаг гъабизеги ва гъабичIого тезеги ихтияр жиндихъе къун, цояб тIаса бищизе виччадал аварагасги абун: «Дуца дир къавм тIобитIе, Аллагъ» - абун. Муъминзабазул сипатаздаса бищунго къиматаб сипат буго жив гурхIулев вукIин. Жив гурхIарасда Аллагъ ﷻ гурхIула. Аллагъ гурхIарав чи алжаналдеги уна.

37. Я нижер БетIергъан Аллагъ!

ХIакълъунго Дица дир хъизан тана: дир вас ИсмагIил ва чIужу Гъажар тана хур-хер гъѳчIѳб, лъим гъѳчIѳб, щибго чIаголъи гъѳчIѳб кIкIалахъ, дуца хIурмат цIунараб дур рукъалда аскIор. Я дир Аллагъ ﷻ! Две

гIибадат гъабизе ва две какал разе тана

дица гьел гъенир. Дуца бусурбабазул раклал гъаре, Аллагъ ﷻ, гъаб КагIба рукъ бокъун гъенире хъвадулеллъун ва гъенир ругел гIадамал рокълулеллъун. Дуца гъѳб Маккаялъул агълуялъе батIи-батIиял пихъаздаса ва нигIматаздаса ризкъи къе, гьел гIадамаз две щукру гъабизе.

ТIадегIанав Аллагъас Ибрагъым аварагасул ﷺ дугIаялъе жаваб гъабун Макка шагъар гъабуна дуниялалда тIад бугебщинаб нигIмат жинда жанибе бачIунеблъун, жиндиль божи бугеблъун. Куфру-ширкалъул агълу жанибе лъугъунареблъун гъабун исламияб диналъ

رَبِّ إِنَّمَنْ أَضَلَّنَ كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ
فَمَنْ تَبِعْنِي فَإِنَّهُ رَمِيٌّ وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ
غَوْرٌ رَّجِيمٌ ﴿٣٦﴾

رَبَّنَا إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ دُرِّيَّتِي بِوَادٍ غَيْرِ ذِي
رِزْقٍ عِنْدَ بَيْتِكَ الْمُحَرَّمِ رَبَّنَا لِيُقِيمُوا
الصَّلَاةَ فَاجْعَلْ أَفْئِدَةً مِّنَ النَّاسِ تَهْوِي
إِلَيْهِمْ وَارْزُقْهُمْ مِّنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ
يَشْكُرُونَ ﴿٣٧﴾

Макка шагъар Аллагъасе шукру ва рецц гъабулел муъминзабазул ват1анлъун гъабунa.

38. Я нижер Бет1ергъан Аллагъ!

Х1акълъунго Дуда лъала нижеца

загъирго гъабулеб жо ва нижер раклaзулъ

бальго бугеб жоги. Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ

бальго бук1унаро ракъалда т1ад бугеб ва

зобалазда бугебщинабги жо.

Гъеб кинабго Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ махлукъат буго, гъес бижараб ва гъесие мут1иг1аб буго.

39. Кинабго рецц ва шукру Аллагъасе

جَلَّ جَلَالُهُ буго, дун херлъун хадув жинца

дие Исмаг1ил къурав, гъесда хадув

Исх1акъги къурав. Х1акълъунго дир

Бет1ергъан жинда дуг1a гъабулесул дуг1a

раг1улев ва гъелъие жаваб къолев вуго.

40. Дуца дун гъаве, Бет1ергъан Аллагъ,

дуе г1ибадат бац1ц1ад гъабулевлъун, дуе

какал ралевлъун ва дир зуррияталъул

г1адамалги гъаре дуе какал ралеллъун.

Дуца дуг1аялъе жавабги гъабе, я нижер Бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ.

41. Я нижер Бет1ергъан Аллагъ! Дуда

ццере ч1ч1езарун х1исаб-мизан гъабулеб

къоялъ Дуца дир мунагъал чуре ва дир

эбел-инсулги, киналго муъминзабазулги

мунагъал чуре.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Ибрагъим аварaгасул гъаб дуг1a буго нилъеца гъабизе рекъараб дуг1a нилъеда лъазабун гъабураб. Ибрагъим аварaгас عَلَيْهِ السَّلَام эбел-инсуе дуг1a гъабиги умматалда дуг1a гъабулеб къаг1ида лъазаби буго: гурони мушриказе дуг1a гъабизе бегъуларо.

42. Дуда раклaлде ккоге, Мух1аммад

ﷺ, Аллагъ гъапуллъун вугин

абун гъел мушрикаца гъабулеб

г1амалалдаса. Х1акълъунго Аллагъас

جَلَّ جَلَالُهُ гъел г1азаб гъабич1ого нахърахъун

тола, гъезул берал г1ач1ихунеб къоялъ гъезие г1азаб гъабизе.

Гъеб буго жиндир амру ц1акъ к1удияб къиямасеб къо. Жиндир г1азабги гучаб, жиби бихъараб мехаль рагъарал бералги рагъухъе хут1улел, данде

رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعْلِنُ وَمَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿٣٨﴾

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي وَهَبَ لِي عَلَى الْكِبَرِ إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبِّي لَسَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٩﴾

رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ ﴿٤٠﴾

رَبَّنَا أَغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ﴿٤١﴾

وَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ غَفْلًا عَمَّا يَعْمَلُ الظَّالِمُونَ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ يَوْمَ تَشْخُصُ فِيهِ الْأَبْصَارُ ﴿٤٢﴾

рачине к1веч1ого.

43. Ц1акъго хех уна гъел къиямасеб
къоялъ т1ад рахъинарун мах1шаралда
рачун унеб мехаль: эхеде бут1рулги
рорхун, цоцазде балагъизе рег1ич1ого,
х1инкъиялъул кутакалъ жидеца берги къапуларо. Гъезул
рак1алги щибго жо жаниб гъеч1ел гъодорал жал г1адин рук1уна:
г1акълуги гъеч1ел, пикруги гъеч1ел.

مُهْطِعِينَ مُقْنِعِي رُءُوسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ
إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ وَأَفْعَدُ لَهُمْ هَوَاءً ۝٤٣

44. Дуца капурзабазе х1инкъи кье,
Мух1аммад ﷺ, къиямасеб
къоялъул гучаб г1азаб швезе
бук1иналдалъун. Гъеб къоялъ жидеца
куфру-ширк гъабурал г1адамаз
абула: «Я нижер Бет1ергъан! Дуца
ниж цодагъаб мехальг1аги г1азаб
гъабич1ого те, нижеца дур иман
лъеялде ах1иялъе жаваб къун иман лъезе ва дур аварагзабазда
нахърилълъине»-абун. Гъезул рак1 бакъвазабун гъезде абула:
нуж дунялалда гъедарулел рук1ана гурищ нуж хвезеги гъеч1ин,
т1аде рахъинаризеге гъеч1ин» - абун.

وَأَنْذِرِ النَّاسَ يَوْمَ يَأْتِيهِمُ الْعَذَابُ
فَيَقُولُ الَّذِينَ ظَلَمُوا رَبَّنَا أَخْرِنَا إِلَى أَجَلٍ
قَرِيبٍ نَحْبُ دَعْوَتِكَ وَتَتَّبِعِ الرَّسُولَ أُولَئِكَ
تَكُونُوا أَقْسَمْتُمْ مِنْ قَبْلِ مَا لَكُمْ
فَمِنْ زَوَالٍ ۝٤٤

45. Нуж рук1ана нужеда щере рук1арал
жал гъалаг гъарурал капурзабазул
ракъалда маг1ишат гъабун. Гъел гъалаг
гъарун рук1иналъулги нужее щибго
ваг1за лъугъинч1о.

وَسَكَنتُمْ فِي مَسْكَانٍ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ
وَتَبَيَّنَ لَكُمُ كَيْفَ فَعَلْنَا بِهِمْ وَضَرَبْنَا
لَكُمُ الْأَمْثَالَ ۝٤٥

Нужеда баянго лъалебги бук1ана кинаб г1азаб дица гъеб г1асияб
къавмалъе гъабурабали. Дица нужее г1емерал мисалалги рачана
дида г1асилъаразе бук1унеб г1азабалъул ва къварилъиялъул,
гъелъулги нужее щибго асар лъугъинч1о ва нужеде г1акълу
бач1инч1о».

46. Нужецаги Аллагъасул ﷻ расуласе
х1илла макру ургъана: гъев ч1вазе
къасд гъабуна, дол щересел мушриказ
гъабураб г1адинго. Аллагъасда ﷻ
аск1об буго гъезул макруялъул жазаъ
ва гъездаса аварагги ц1унула Аллагъас ﷻ. Гъезул макру
жинца муг1рул цо бак1алдаса цоги бак1алде инаризе к1олеб
г1адаб гучаб бугониги, Аллагъас ﷻ гъезул макруялдаса авараг

وَقَدْ مَكَرُوا وَمَكَرَهُمْ وَعِنْدَ اللَّهِ مَكْرُهُمْ
وَإِنْ كَانَ مَكْرُهُمْ لِتَزُولَ مِنْهُ
الْجِبَالُ ۝٤٦

цӀунана.

47. Дуда ракӀалдего ккоге, я гъав
инсан, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир
аварагабазе квербакъизе гъабураб
къотӀи тӀубачӀого телин абун.

فَلَا تَحْسَبَنَّ اللَّهَ مُخَلِّفًا وَعْدَهُ رَسُولُهُ
إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ ذُو انتِقَامٍ ﴿٤٧﴾

ХӀакълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жиндир бергъенлъи, гуч кутакав вуго
ва жинда гӀасилъараздаса ццим босулевги вуго.

48. Гъаб ракъ хисизабулеб цоги
ракълъун, зобалги хисизарулеб
къиямасеб къоялъ гъабизе буго
мушриказе гӀазаб.

يَوْمَ تُبَدَّلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ
وَالسَّمَوَاتُ وَبُرَزَاوُ اللَّهِ الْوَاحِدِ الْقَهَّارِ ﴿٤٨﴾

МутӀрул-щобал гъечӀеб, гӀорал-лъарал гъечӀеб цӀан битӀараб
авлахълъун ракъги гъабураб, цӀваби нахъе росун, ракъалде тӀаде гӀагар
гъарун зобалги рукӀунеб, гӀаданиб нах гъалулеб хӀалалъ бетӀералда
гӀагар гъабун бакъги букӀунеб, жидер мунагъазул ва гӀасилъабазул
къадаралда рекъон гӀетӀуль тӀерхъун гӀадамалги рукӀунеб къо буго
гъеб. Кинабго халкъ тӀаде бахъинабун, гъеб къоялъул жив цогояв
ханлъун ва БетӀергъанлъун вугев, жиндир къуват-гуч бергъарав
Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ ццереги чӀезарула.

49. Гъеб къоялъ Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ гӀасияб
къавм дуда бихъизе буго МухӀаммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, щайтӀабигун цадахъ гудраз ва
рахсаз рухъун.

وَتَرَى الْمَجْرِمِينَ يَوْمَئِذٍ مُّقَرَّنِينَ فِي
الْأَصْفَادِ ﴿٤٩﴾

Жидер хӀатӀалги квералги габуралда рухъун рукӀуна ва щивасул
щайтӀанги гъебго хӀалалъ жидеда цадахъ бухъун букӀуна.

50. Гъезда тӀад ретӀараб ретӀелги
пицӀил букӀина: цӀаялъ бухӀун биун
тӀомгун ва гъангун жубан унеб. Гъезул
гъурмалги цӀа рекӀун гъеб цӀаялъ
рухӀулел рукӀина.

سَرَابِيلُهُمْ مِنْ قَطَرَانٍ وَنَعَشَى وُجُوهُهُمْ
النَّارِ ﴿٥٠﴾

Гъаб гучаб гӀазаб гъезие гъабулеб буго жидер макруялъе ва
гӀамалкӀодолъи, чӀухӀиялъе жазаълъун.

51. Къиямасеб къоялъ кинабго халкъ
Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ цебе чӀезабула,
гъес щибаб напсалъе гъель гъабураб
гӀамалалда рекъараб жазаъ гъабизе.

لَيَجْزِي اللَّهَ كُلَّ نَفْسٍ مَا كَسَبَتْ إِنَّ
اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ ﴿٥١﴾

Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун лъикӀаб гӀамал гъабурасе алжаналъул
жазаъ гъабизе, куфру-ширкалда хваразе жужахӀалъул гӀазабги гъабизе.

Х1акълъунго Аллагъ жинца х1исаб-мизан ц1акъ хех гъабулев
вуго.

Мукъатилица абуна: дуниялълъул къоязул башадаб къо г1адаб заманалъ
гъабула кинабго халкъалълъул х1исаб абун.

52. Гъаб дуда рещт1инабураб Къуръан

киналго г1адамазда ва жундузда

щвезабулеб Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ калам

буго: гъелдалълъун Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ

г1асилъарал г1адамазе х1инкъи къезе ва

кинабго г1аламалдаги лъазе жинца гъаб Къуръан рещт1инабулев

ва жиндие лагълъи гъабизе т1адав цох1о Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ вук1ин ва

г1акълу бугел г1адамаз гъаб Къуръаналдаса мунпаг1ат босизе.

Жидее гъелълъул ваг1за бук1ине ва гъел Къуръаналъ малъараб нухда
хъвадизе.

Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ квербакъиялдалълъун Сурату Ибрагъималълъул тафсир
ва таржама хъван т1убана.

Кинабго рецц ва шукру Т1адег1анав Аллагъасе буго.

هَذَا بَلَّغٌ لِلنَّاسِ وَلِيُنذِرُوا بِهِ وَيَسْعَمُوا
أَنَّمَا هُوَ إِلَهٌُ وَاحِدٌ وَلِيَذَّكَّرُوا
الْأَلْبَابِ ﴿٥٢﴾

15. Суратул Х1нжр

Маккаялда рецтлинабураб, жинда жаниб ункъоялда аңцлила ич1го аят бугеб.

Цогидалги Маккаялда рецтлинамурал суратазда релълун гъабги исламияб глакъидаялъл аслаби рицунеб буго: Аллагъ **جَلَّ جَلَّ** вуклин ч1езаби, гъев цо вуклин х1акъгъаби, аварагльиялъл бицин, ахираталъл бицин, х1исаб-мизан, жезаъ гъабиялълги бицин. Сураталда жаниб аслияб бак1 кколеб буго Аллагъасде **جَلَّ جَلَّ** инкар ккурал, авараг гьереси гъавулел къосарал ва гласиял гладамазулгун аварагасул бах1салъл биценалъ.

Ццересел умматазул гласияб, бахъикъосараб къавмалъ аварагабаздехун гъабураб туцманлъи, гъез аварагаби махсароде гъари бицун буго ва гъелдаллун Аллагъасул свалат салам лъеяв Мух1аммад аварагасда бич1чинабулеб буго аварагаби гьереси гъари, гъезие глакъуба къей кинабго заманаялъ бук1араб жо буклин, гъелда сабру гъабун диналде халкъ ах1иялда т1ад ч1езе аварагабазда т1адаб буклинги.

Аллагъ **جَلَّ جَلَّ** лъаялде т1орит1ел гъабулел гъаб махлукъаталда жанир ругел цо-цо глажаибго лебалал, баянал далилазул бицен гъабун буго. Аллагъасул **جَلَّ جَلَّ** лаг1нат жиндие бугеб иблисалълги Адам аварагасулги **عَلَيْهِ السَّلَام** бицен гъабун буго. Гъелда хадуб Лут1 аварагасул **عَلَيْهِ السَّلَام**, Шуг1айб ва Ссалих1 аварагасул **عَلَيْهِمُ السَّلَام** къиссаги бицун буго. Сураталъл ахиралда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда гъаб Къуръан рецтлинабун гъесие къун бугеб клудияб ниг1маталъл бицун буго. Мушириказдаса цолеб къварилъиялда сабру гъабейан гъесда амру гъабулеб буго ва Аллагъасул **جَلَّ جَلَّ** квербакъи глагарда бук1иналдалълун роххелги бицунеб буго.

Сураталда ц1ар лъун буго Ссалих1 аварагасул **عَلَيْهِ السَّلَام** къавмалъ г1умру гъабун бук1араб «Х1нжру» абулел бак1алъл ц1аралдалълун. Мадинаялдаса Шамалде унаго гъоркъоблъиялда бугеб бак1 буго гъеб. Ц1акъ къуватаб къавм бук1ана гъеб Ссалих1ил къавм: къураби рик1ун, гъенир жанир рукъзал гъарун рук1арал, ва гъел рукъзабаз жал ц1унилинги рук1арал. Гъеб къавмалъл къисса буго гъаб сураталда жаниб.

*Жив гурхIулев, гурхIел гIамав
Аллагъасул цIаралдалъун.*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Алиф, Лам, Ра.

ТIадегIанав Аллагъасда лъала гьел
хIурупаздалъун бугеб жиндир мурад.

الرَّ تِلْكَ آيَاتُ الْكِتَابِ وَقُرْآنٍ

مُبِينٍ ﴿١﴾

Гьал жинца гIадамал гIажиз гъарулеб

Къуръаналъул аятал руго. ПасихIлъиялъулъ жиб камилаб, жинда
рельтъараб гъабизе инсанасда кIолареб. Жиб баянаб, жиндиль
щибго щаклъи гъечIеб Къуръаналъул аяталги руго.

2. Ахираталда жужахIалде ккедал

رُبَّمَا يَوَدُّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ كَانُوا

капурзабазда гIемер ракIалде ккола жалги
бусурманлъун рукIаралани абун.

مُسْلِمِينَ ﴿٢﴾

Жинда Аллагъ разилъаяв Анас ибну Маликидаса бицараб хIадисалда
Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абулеб буго:

«Лаилагъа иллаллагъ абулел рукIарал гIадамазул цо къокъа Аллагъас
﴿عَاجِلًا﴾ жуужахIалде лъугъинабула гъезул мунагъал сабаблъун. Жидеца
хъанчазе лагълъи гъабураб агълуялъ гъезда абула: «Нужее щибго
пайда гъечIеб жо гурищ нужер «Лаилагъ иллаллагъ» букIун бугеб,
нужги нижегун цадахъ жуужахIалда руго гурищ?» - абун. ТIадегIанав
Аллагъасул гьел мушириказда цим бахъуна ва муъминзаби жуужахIалдаса
къватIиреги рахъинарун «чIагояб гIор» абулеб лъималда жсанире
реххула. Цинги гъездаса цIадул махI ва ругънал тIаса уна, ккун
букIараб моцI биччараб мехаль гIадин гьел берцинлъула ва алжсаналде
жсанире лъугъинарула. Гъезда цIарги букIуна «жуужахIалъулал»-абун.
ХIадис ТIабаранияс бицана.

Жинда Аллагъ разилъаяв Абу Муса АшгIариясдаса бицараб хIадисалда
буго: «ЖуужахIалъул агълугун цадахъ бусурбабазул цо къокъа гъенир
жсанире лъугъинаридал, капурзабаца абула: «Нуж бусурбаби рукIана
гурищ» - абун. «РукIана» - абула гъез. Цингиги капурзабаца абула: Нужее
щибго пайда гъабичIо гурищха нужер исламаль»-абун. Бусурбабаца
абула: «Нужер мунагъал рукIана, гьел сабаблъун руго ниж нужегун
цадахъ»-абун. Гъеб хабар рагIараб мехаль ТIадегIанав Аллагъас
бусурбаби жуужахIалдаса къватIире рахъизарула. Гъеб бихъараб
мехаль капурзабаца абула: «Нужги бусурбаби рукIаралани гьал гIадин
жуужахIалдаса къватIир рахъинариз»-абун. ХIадис ТIабаранияс бицана.

3. Дуца гьел муширикал те, МухIаммад

﴿صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ﴾, хIайванал гIадин кваналел ва
дунялалдаса мунпагIат босулеллъун,

دَرَهُمْ يَأْكُلُوا وَيَتَمَتَّعُوا وَلِيْلِهِمْ الْأَمَلُ

فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٣﴾

жидер хьулал халалъун, дуњлалде раќгъун, ахираталъул ургел гьабизе кӀочаралъун. Ахираталъул гӀазаб бихъараб мехаль ва гьеб чӀамизабураб мехаль гьезда лъазе буго жидер ахӀмакълъи ва жидеего гьабураб зулму.

4. Дица цониги росдал агълу гьалаг гьабичӀо жидехье аварагги витӀун гьев гьереси гьавун хадуб гурони ва гьел гьалаг гьариялъе цӀараб заманаял гурони.

وَمَا أَهْلَكْنَا مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا وَلَهَا كِتَابٌ مَّعْلُومٌ ﴿٤﴾

5. Умматалдаса цебе кколаро гьел гьалаг гьаризе бугеб гӀажал ва гьеб гӀажал гӀаде щвараб мехаль гьел гьалаг гьаричӀого толаро.

مَا تَسْقِي مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَخِرُونَ ﴿٥﴾

Гьаб аяталь Маккаялъул мушриказе хӀинкъи кьолеб буго жидеца купру-ширк течӀони гьел гьалаг гьаризе рукӀиналдалъун. Гьеб гьалаг гьариялъе Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ цӀараб гӀуж букӀуна ва гьеб гӀуж гӀаде щвараб мехаль жидеес рес букӀунаро тавбу гьабизе ва гьеб гӀазабалдаса хвасарлъизе.

6. Маккаялъул мушриказ абунa: «Я гьав жинда Къуръан рещтӀинабурав чи! Мун вуго гӀадлав чи.

وَقَالُوا يَا أَيُّهَا الَّذِي نُزِّلَ عَلَيْهِ الذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ ﴿٦﴾

Гьесда божичӀого, гьесде Къуръан рещтӀинабиялдеги божичӀого, гьев махсароде гьавун абулеб рагӀи буго гьеб.

7. «Авараг вуго абураб рагӀиялъуль мун витӀарав ватани, мун нижехье малаикзабиги рачун вачӀуневани, мун авараг вуго абун нугӀлъи гьабизе»-абун.

لَوْ مَا تَأْتِينَا بِالْمَلَكِ كَمَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ ﴿٧﴾

ГӀадегӀанав Аллагъас абулеб буго:

8. Дица малаикзаби рещтӀинаруларо жидеес гӀазаб гьабизе хӀукму гьабураб умматалъе гӀазаб гьабизе гурони. Цинги гьеб гӀазаб гьаби жидедаса нахъеги бахъуларо.

مَا نُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ إِلَّا بِالْحَقِّ وَمَا كَانُوا إِذَا مُنْظَرِينَ ﴿٨﴾

Ва жидеес тавбу гьабизе ва лъикӀаб гӀамал гьабизе заман букӀунаро.

9. ХӀакълъунго дун вуго, МухӀаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуда Къуръан рещтӀинабурав

إِنَّا نَحْنُ نُزِّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَفِظُونَ ﴿٩﴾

ва дица буго гьєб Къуръан ва гьєлъул х1укму ц1унизе.

Гьєлда жаниб щибго жо хисизабиялдаса, т1аде ц1ик1кинабиялдаса ва гьєлдаса камизабиялдаса. Жиндир х1укму хисизабиялдасаги. Т1адег1анав Аллагъас жинцаго ц1унизе т1аде босараб бук1иналдальун хирияб Къуръанальулъ щибго хис-бас ккеч1о. Жидедаго ц1унизе т1адкъараб Инжил ва Таврат гьєл китабияз хисизабуна ва г1адада хвезабуна.

10. Х1акълъунго Дица дудаса щереги وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ فِي شَيْعِ الْأَوَّلِينَ ﴿١٠﴾
аварагзаби рит1ана, Мух1аммад
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, бат1и-бат1иял умматазда ва
жамаг1атазда.

11. Гьєзухъє расул вач1анщинахъє жидеца وَمَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿١١﴾
гьєв махсароде гъавуна ва гьєресиги
гъавуна.

Гъал мушриказ дуде гъабулєб жоги гьєбго буго,
 Мух1аммад, дуца гьєлда сабру гъабє ва дуца рак1 къварид гъабуге.
 Къурт1убияс абунa: цо хабаралда абулєб буго цо чиясє бокъана,
 диназул х1албихъизе ва щиб диндай бит1араб буго абун лъазабизе.
 Цинги гьєс Инжил, Таврат, Къуръан босана ва щибаб т1єхъалдаса
 берцинаб хат1алдальун бац1ц1адаб кагъаталда цо бут1а хъвана. Гьєб
 хъвалаго жинца хис-басги гъабунa: цо жо т1аде ц1ик1кинабуна, цо
 жо т1аса бахъана. Цинги гьєб хисизабураб жо босун щибаб диналъул
 г1алимзабазухъє ана.

Насраниязухъє ун Инжилалдаса хъвараб жо гьєзухъє къєдал гьєл
 г1алимаз гьєсухъан бичун босана доб Инжилалдаса хъвараб жо
 ва гьєлхъхъ г1ємераб багъаги къуна. Ягъудиязухъє инадал гьєзул
 г1алимасги Тавраталдаса хъвараб жо бичун босана ва лъик1аб мухъги
 къун воххизавун вит1ана.

Цинги гьєв ана бусурбабазул г1алимзабазухъє ва гьєзда бихъизабуна
 Къуръаналдаса хъвараб жо. Гьєл гьєб кагъаталде балагъидал ва гъєниб
 хис-бас батараб мехаль жидеца гьєв чи ккуна, гьєсие таг1зир гъабунa
 (гьєсда т1илал къабунa), цинги гьєвги вачун жидер султ1анасухъє ана
 гъав чи вугин Къуръан хисизабурав чи абун. Цинги султ1анас гьєв
 ч1авзе х1укму гъабидал, гьєс шагъадат бит1ана ва жив бусурманлъана,
 цинги щай жинца гьєб жо гъабурабалиги бицана ва жинда х1акъаб дин
 исламияб дин бук1ин лъанаян- абунa.

12. Дица гьєл мушриказул рак1азулъє كَذَلِكَ نَسْلُكُهُ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ﴿١٢﴾
лъугъинабуна бат1улаб жо, къосин ва

авараг махсароде гъави.

13. Гъел мушриказ Къуръаналда иман
лъоларо. Х1акълъунго гъединал капурал

لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ ﴿١٣﴾

г1адамазе Апллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъабулеб жазаъ цересел умматазе
гъабураб г1азабалъул мисалалда буго.

Гъеб г1азаб гъабиялдаса мушрикал ц1унулеб жо щиб бук1инеб?. Щибго
бук1унаро гъел ц1унизе к1олеб ва Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ бокъани гъел ц1акъ
бигъаго гъалаг гъарула. Маккаялъул капурзаби киг1ан г1емер х1ужа-
далил бугониги, киг1ан к1удияб муг1жизат бихъизабуниги, гъелда
божуларел ва мут1иг1лъуларел руго, жидер г1амал к1одолтъиялъ ва
х1алхъублъиялъ. Гъезул ч1ух1и ва ах1макълги баян гъабун г1адег1анав
Аллагъас абулеб буго:

14. Дица зобалазул рагъоги рагъун, гъел
зобалазда жанир лъугъине реччаниги
ва гъенир ругел малаикзаби ва цогидал
дир махлукъаталъул г1ажайбал жал
рихъизаруниги,

وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِم بَابًا مِّنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا

فِيهِ يَعْزُّونَ ﴿١٤﴾

15. Гъел мушриказ абизе буго
Х1акълъунго нижее сих1ро гъабун буго
ва нижер бер бухъун бугоян абун.

لَقَالُوا إِنَّمَا سُكِّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ

مَسْحُورُونَ ﴿١٥﴾

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварвгасде
инкар кквеялъул гуч буго гъеб. Хирияб Къуръанги жидеца гьереси
гъабулеб буго, зодоб бугеб моц1 хъвалхъинабуниги гъеб муг1жизатги
жидее г1олеб гъеч1о. Зобалаздеги рахине гъарун гъениб бугеб
Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ махлукъат бихъизабуниги гъебги сих1ро бугоян абизе
буго гъез.

16. Х1акълъунго Дица зобалазда ц1ваби
хъвадулел нухал гъарун руго.

وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَرَئَتْهَا

الْبَاطِلِينَ ﴿١٦﴾

Нилъее г1исинал ц1вабилъун рихъулел
жалги нилъер ракъалдаса г1емерго к1удиял,
ц1акъ нилъедаса рик1кладал планетаби руго. Гъел киналго жидерго
хассал нухазда хъвадулел руго ва гъелдалъун инсанасе заман, бак1, рахъ
лъазе мунпаг1атги буго. Гъединго гъел ц1вабаздалъун дица зобал
берцин гъарун руго, гъенир балагъарал г1адамазул бер боххулеб
ва рак1 парахалъулеб х1алалъ. Жидер г1акъло бутел г1адамаз гъеб
зобалъул ва ц1вабазул х1исаб гъабун жидер Бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ
вук1иналда далилги бачуна.

17. Дица гъел зобал ц1унунги руго жиб

وَحَفِظَتْهَا مِّنْ كُلِّ شَيْطَانٍ رَّجِيمٍ ﴿١٧﴾

рах1маталдаса рик1клад гьабураб, жиндие лаг1нат кьураб
щайт1ан гьениб бахиялдаса.

18. Зобалазул вах1юялда г1енеккулеб цо-
цо щайт1ан бух1уна, гьелдаги зодисан
рехараб ц1адул сунтур шола ва жибги
бух1ун г1одобе бортула. Щайт1ан
бихъарабго гьелда хадуб лъугъун ц1адул сунтураль гьеб
борлъула ва бух1ула.

إِلَّا مَنِ اسْتَرَقَ السَّمْعَ فَأَتْبَعَهُ شِهَابٌ
مُّبِينٌ ﴿١٨﴾

19. Дица гьаб ракъ т1ибит1ун г1одоб
лъуна ва гьелда т1ад муг1рулги гьаруна.
Инсанасе яшав гьабизе санаг1ат бугеб
х1алалъ бит1араб ракъ гьабуна. Гьелда т1ад
муг1рул-щобал, к1к1алалги гьаруна, г1орал-лъаралги чвахизаруна,
дица гьеб ракъалда т1ад бат1и-бат1ияб гьвет1-хер ва ниг1матал
рижизаруна, жидер къадар ч1езе гьабун. Дир х1икматалда рекъон,
г1адамазе маслах1ат хал гьабун ракъалда т1ад шибаб бак1алда
бат1и-бат1ияб хур-хер, пихъ бижизабуна. Муг1рузда ва ракъалда
жанир бат1и-бат1иял маг1даналги гьаруна.

وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ
وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مَن كُلُّ شَيْءٍ مَّوْرُوفٍ ﴿١٩﴾

20. Дица гьеб ракъалда т1ад нужее
маг1ишат гьабизе сабабал рекъезаруна:
кваналеб квен, гьекъолеб лъим,
т1ад рет1улеб рет1ел, жанир ч1олел
рукъзал ва цогигабги инсан жинда х1ажалъулеб жо гьабуна
ракъалда т1ад. Нужеца жидее ризкъи кьоларел, нужеца жидедаса
мунпаг1ат босулел х1айванал ва лагъзалги гьаруна, нужее
маслах1аталъе.

وَجَعَلْنَا لَكُمُ فِيهَا مَعِيشَ وَمَنْ لَّسْتُ لَهُ
بِرَازِقِينَ ﴿٢٠﴾

Гьел х1айваназе ризкъи загъиралда г1адамаз кьолеб бугониги, гьеб
ризкъи бижарав Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вуго.

21. Кинабниги инсанасе бугеб
ризкъиялъул ва цогигал ниг1матазул
асло ва хазина дида аск1об буго. Дица
гьеб ракъалда загъир гьабуларо жиндие
ч1ч1езабураб къадаралда рекъон гурони ва г1адамазе бугеб
маслах1ат хал гьабун гурони.

وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا عِنْدَنَا خَزَائِنُهُ وَمَا
نُنْزِلُهُ إِلَّا بِقَدَرٍ مَّعْلُومٍ ﴿٢١﴾

Гьеб маслах1атги живго Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ лъик1 лъала нильеда
лъалелдаса.

Жинда г1асильъаразеге ризкъи г1ат1ид гьабун кьола Аллагъас
جَلَّ جَلَالُهُ, гьезул ниг1матаздалъун х1албихъи гьабун: щукруги гьабун,

тавбуги гъабуни Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ тласа лъугъуна ва гъел ниг1матал гъезие х1алаллъула. Ниг1матазда шукруги гъабич1они Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ тласилъиги теч1они, гъел ниг1матал гъезие балагълъун сверула ва глазаб ц1ик1к1набиялъе сабаблъунги ккола. Муъминзабазулги х1албихъи гъабула Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъезие ризкъи къварид гъабун, унта-щокълъи т1аде биччан. Гъез сабру гъабизе ва гъелдалъун жидее ажру-кириги ц1ик1к1не ва Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилъиги щевезе.

22. Дица, жидеца нак1к1ал цоцаде рачунел, гъуралги рит1ула.

وَأَرْسَلْنَا الرِّيحَ لَوَاقِحَ فَأَنْزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ

Гъединго гъел гъураз гъвет1-хер цоцазде ماء فَأَنْزَلْنَا كُمُوهُ وَمَا أَنْتُمْ لَهُ بِخَازِنِينَ ﴿٢٢﴾
жубазабула: бихъинаб ва ц1уяб т1егъальул х1ур цоцазде жубазабула гъуриялъ, гъелдалъун пихъ-хурги лъик1 бижула ва пайда ц1ик1к1лун кьола. Гъеб гъури нак1к1лазе ва гъвет1-хералъе, рух1ч1аголъиялъе бихъинаб жоялда рельлъун буго.

Зодиса ц1ад базабун дица гъеб лъим нужеда гъекъезабула ва нужее хур-хер бижиялъе сабаблъун ккезабула. Гъеб лъим рещт1инабизе ва гъеб х1орахъ, иццахъ ц1унизе к1олеллъун гъеч1о нуж. Дица гъабуна лъимги, ракъги, гъвет1-херги нужее пайда бугеблъун. Дие бокъани гъеб лъим ракъуль жаниб ун т1аг1набилаан дица, цинги гъеб батизабизе к1олев чиги вук1унаро нужеда гъоркъов.

23. Х1акълъунго дун вуго дица г1адамал хвезе гъарулев ва хун хадур гъел ч1аго гъарулев.

وَأَنَّا لَنَحْنُ نُحْيِي وَنُمِيتُ وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ ﴿٢٣﴾

Кинабго махлукъаталъул варис вуго дун. Кинабго жо ахир-къадги диде буссуна. Нужги нужер маг1ишатти буго жиб паналъизе, тласа ине бугеб жо. Тласа унареб бет1ергъанчилъи цох1о дир буго.

24. Х1акълъунго Дида лъала нужеда ццерехун рух1арал киналго умматазул хабар.

وَلَقَدْ عَلِمْنَا الْمُسْتَقْدِمِينَ مِنْكُمْ وَلَقَدْ

عَلِمْنَا الْمُسْتَأْخِرِينَ ﴿٢٤﴾

Адам جَلَّ جَلَالُهُ аварагасдаса байбихъун Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасде щвезег1ан ццерехун рух1арал умматазул ах1вал-х1ал лъала, гъезул лъик1алги лъала, квешалги лъала, гъезул хун хадуб руссараб бак1ги лъала. Х1акълъунго гъаб умматалъул хабарги, къиямасеб къо ч1езег1ан т1аде рач1ине ругел умматазул хабарги лъала дида. Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ щибго жо балъго хут1уларо, гъесул г1елму-лъай кинабго жоялда сверун лъугъараб буго.

25. Гъел киналго умматазул г1адамал мах1шаралде рахъинарулевги дур

وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ يُخَشِّرُهُمْ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿٢٥﴾

Бет1ергъан Аллагъ вуго, Мух1аммад ﷺ. Х1акъльгунго Гъев
Аллагъ вуго жиндир х1икмат бергъарав, г1адлу бит1арав Х1аким
ва жинда кинабго жо лъалев, гъелъул тадбир гъабулев Г1алим.

26. Х1акъльгунго дица инсан вижана, وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ صَلَافٍ مِنْ حَمَلٍ
Адам авараг ﷺ вижана, жиб
бакъвараб, жиндир кьер ч1ег1ерлъараб
х1аршалдаса. مَسْنُونٍ ﴿٢٦﴾

27. Гъев Адам вижилелде цебего وَالْجَانَّ خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ مِنْ نَارِ السَّمُورِ ﴿٢٧﴾
жундузул ва шайт1абазул бет1ер иблис
бижана дица ц1акъ бух1араб, жиндир к1к1уй гъеч1еб ц1аялдаса:
жиб расул кьибилалдаса хъвадулеб г1адаб ц1аялдаса.

28. Дуца умматалъе бице, Мух1аммад وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَكَةِ إِنِّي خَالِقٌ بَشَرًا مِّنْ
ﷺ, дур Бет1ергъан Аллагъас ﷺ
малаикзабазда абураблъи: Х1акъльгунго
Дица цо черх бижизе буго бакъвараб, жиб
ч1ег1ерлъун, мах1 хисун бугеб х1аршалдаса. صَالِفٍ مِنْ حَمَلٍ مَسْنُونٍ ﴿٢٨﴾

29. Дица гъеб къаркъала гъабун гъелъул فَإِذَا سَوَّيْتُهُ، وَنَفَخْتُ فِيهِ مِنْ رُّوحِي فَقَعُوا
лугби ва черх т1убзабураб мехаль لَهُ وَسَعِيدِينَ ﴿٢٩﴾
ва гъелда жаниб дир жинца жо ч1аго
гъабулеб рух1ги биччараб мехаль (пураб мехаль), цинги рух1 бугев,
ч1агояв инсанлъун гъев лъугъараб мехаль нуж киналго гъев к1одо
гъавун, гъесул х1урмат гъабун, гъесда цере суждаялда ч1а.

Гъаб сужда гъеч1о г1ибадат гъабиялъул сужда. Гъаб буго х1урмат
гъабиялъул сужда. Гъедин сужда гъабулеб г1адат бук1ана исламияб
динги бит1ун, гъелда жаниб х1арамаблъун гъабизег1ан.

Т1адег1анав Аллагъас гъев Адамил ﷺ сурат гъабун, гъелда жаниб
рух1 пун гъеб ч1аго гъабидал, Аллагъасул ﷺ амру т1убзабун.

30. Адамие сужда гъабуна киналго فَسَجَدَ الْمَلَائِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ﴿٣٠﴾
малаикзабаца.

Цох1о чи нахъч1авч1о малаикзабазул Адамие сужда гъабиялдаса.

31. Гъеб мехаль малаикзабазда цадахъ إِلَّا إِلَٰهَ إِلَٰهٍ أَبَدِيٍّ أَن يَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ﴿٣١﴾
бук1араб, амма жиб малаикзабазул
жинсалдаса гъеч1еб иблис нахъч1вана сужда гъабиялдаса
ва гъеб жидеца сужда гъабурал малаикзабазда гьоркъобе
лъугъинч1о.

32. Т1адег1анав Аллагъас гъелда قَالَ يَا إِبْلِيسُ مَا لَكَ أَلَّا تَكُونَ مَعَ السَّاجِدِينَ ﴿٣٢﴾
абуна: «Я иблис! Сужда гъабич1ого

бук1ине ккани щиб г1илла дуге бугеб?» - абун.

33. Иблисаль абунa: «Дица сужда гьабизе гьеч1о дуца мах1цараб, ч1ег1ераб, бакъвараб х1аршалдаса вижарав чиясе. قَالَ لَأَكُنَّ لِآسِفِ الْبَشَرِ خَلْقَتُهُ مِنْ صَالِحِينَ ٢٣

Дун буго ц1аялдаса бижараб, дун гьесдаса тьик1аб ва ч1ух1араб буго»-абун.

34. Т1адег1анав Аллагъас абунa: «Гьедин бугони мун кьват1ибе бахъа гьал зобалаздаса. Х1акъльунго мун дир рах1маталдаса нахъе кьот1араб буго. قَالَ فَأَخْرِجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ٢٤

35. Ва дуге абадияльго лаг1нат буго ахир кьиямасеб кьо щвезег1ан» - абун. وَإِنَّ عَلَيْكَ اللَّعْنَةَ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ ٢٥

36. Гьеб иблисаль абунa: «Я дир бет1ергъан! Дун хвезабич1ого нахъбахъунг1аги те, г1адамал хвезе гьарун хадуб т1аде рахъинарулеб мех щвезег1ан» - абун. قَالَ رَبِّ فَأَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ ٢٦

37.38. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ абунa: Х1акъльунго мун нахъе бахъун тараздаса бук1ине буго жиб тьалелеб, жиндиль киналго г1адамал холеб кьоялде щвезег1ан. Гьеб буго Исрапил малаикас сур пун кинабго ракъалда т1ад бугеб жо холеб кьо. Гьеб кьояль иблисги хола. Гьелтые бокъун бук1ана т1аде рахъинарулеб кьоялде щвезег1ан жиб хвеч1ого бук1ине: гьелда тьалелеб бук1ун т1аде рахъинарун хадуб цоги хвел гьеч1еблти. قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ ٢٧ إِلَى يَوْمِ الْوَفَىٰ أَلَوْفَىٰ الْمَعْلُومِ ٢٨

39. Иблисаль абунa: «Я дир бет1ергъан! Дуца дун кьосараздаса гьаби сабаблъун дица гьев Адамил عَلَيْهِ السَّلَام наслуги кьосинабила, гьезда дунялалда т1ад кинабго г1асилти, пасалти берцинги бихъизабила ва гьел киналго дица х1акъаб диналдаса ва бит1араб нухдаса кьосинарила, قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَعُودَ بِمَا كُنتَ تَعُودُ ٢٩

40. дуге т1аг1ат-г1ибадат бац1ц1ад гьабурал, дудехун ширк гьабич1ел, дир макруялдаса дуца жал ц1унарал муьминзаби хут1изег1ан. Дир х1алк1оларо гьел кьосинаризе» – абун. إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُحْصِينَ ٣٠

41.42. Т1адег1анав Аллагъас абунa: Гьаб бугоха дир бит1араб ва х1акъаб нух, киналго умматазуль жиб бугеб: Х1акъльунго дие г1ибадат бац1ц1ад قَالَ هَذَا صِرَاطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ ٤١ إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ إِلَّا مَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْغَاوِينَ ٤٢

гъабурал лагъзадерида т1аде дуге нух гъеч1о гъел къосинаризе.
 Дуда нахърильгъарал ва жалги къосарал г1адамал хут1изег1ан.
 Гъел руго дуда къосинаризе к1олел.

43.44. Х1акъльгунго гъел киналго руссунег

وَإِنْ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٣﴾

бак1 жагъаннама буго. Гъелгун цадахъ

мунги гъеб жагъаннамаялда бук1ине

لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِّكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ

буго. Гъельул анкъго бат1аяб рагъуги

مَقْسُومٌ ﴿٤٤﴾

буго, щибаб рагъдухъан жиндир

къокъаби лъугъинабулеб.

Анкъго т1ала буго гъеб жужах1алъул, щибаб т1алаялъул кавуги буго.
 Цояб т1ала цояб т1алаялдаса г1азаб гучаб буго. Жидер г1амал бихъун,
 жидее гъабизе мустах1икъаб г1азаб бихъун, гъел кавабахъан жанире
 лъугъинарула жужах1алъул агълу.

Т1адег1анав Аллагъас хириял малаикзаби рижана нуралдаса. Жидеца
 цох1о лах1заталъ гъапулльич1ого Аллагъасе جَلَّالَهُ г1ибадат гъабулел,
 жидер кванай-гъекъей гъеч1ел, жидер наслу-тухум гъеч1ел, бихъин-
 ц1улъи гъеч1ел Аллагъасул جَلَّالَهُ лагъзал руго гъел малаикзаби.
 Гъесул амру т1убазе щибго хилипльуларел. Гъеб тамахаб, х1еренаб
 нуралдаса рижарал малаикзабазул г1амалги нуралда рельгъараб
 берцинаб буго.

Ц1аялдаса бижун буго иблис. Гъеб иблисалда нахъвилъгъаравги
 ц1адаве кколеб вуго. Жибго иблисги гъельул наслу-тухумги ц1адабе
 кколеб буго. Ракалдаса вижарав Адам عَلَيْهِ السَّلَامُ ракалде рещт1инавун,
 гъенив яшав гъабизе т1амун, гъесул наслу-зурриятги ракалда т1ад
 хъвадизарун, Бет1ергъан Аллагъас جَلَّالَهُ гъезул х1албихъи гъабулел
 руго. Лъик1абги квешабги жо лъазабун, аварагзаби рит1ун, т1ахъал
 рещт1инарун, Аллагъасе جَلَّالَهُ г1ибадат гъабиялде ах1улел руго.

Аллагъасде جَلَّالَهُ иман лъурал, ахираталда божарал, аварагасда
 нахърильгъун лъик1аб г1амал гъабурал г1адамазе бугеб жазаъ бицун
 т1адег1анав Аллагъас абулеб буго:

45. Аллагъасул جَلَّالَهُ г1азабалдаса х1инкъун

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٤٥﴾

лъик1аб г1амал гъабун хъвадарал

муъминзаби алжаназда жанир рук1ине руго, берцинал, т1аг1амал
 ниг1матазулъ. Гъуинаб, лазатаб лъималъул, рахъдал, жадул ва
 гъац1дал иццалги рук1ине руго гъел алжаназда жанир.

46. Гъездаги абула: «Нуж гъал алжаназда

أَدْخُلُوها بِسَلَامٍ أَمِينٍ ﴿٤٦﴾

жанире лъугъа нуж щибго рихараб жоялдаса

божараллъун ругеб х1алалъ.

Нужее хвелги гьеч1о, нужедаса ниг1маталги т1аса ине гьеч1о»-абун.

47. Дица гьел муъминзабазул
рак1азулъан кинабго ццинбахън,
тушманлъи, х1алхъублъи ва х1асад
г1адал квешал сипатал нахъе рахъила.

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غَلٍّ إِخْوَانًا عَلَى
سُرُرٍ مُتَقَابِلِينَ ﴿٤٧﴾

Цоцаль рак1 жубарал вацаллъун рук1ина гьел алжаналъул
тахазда г1одор ч1ун, цоцазда дандрит1ун, цоцаде мугъ бач1ого
рук1ина.

48. Жидеда гьел алжаназда жанир
щибго свакай ва къварилъи хъат1уларо
ва жал гьел алжаназдаса къват1ирги
рахъинаруларо.

لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُمْ مِنْهَا
بِمُخْرَجِينَ ﴿٤٨﴾

Жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун:

«Жужсах1алдаса рорч1ун муъминзаби сират1алъул раг1алде цведал,
гъенир ч1ч1езарула ва цоцаздаса дунялалда рук1арал х1акъазул
жидеда гьоркъоб бугеб жоялъул къиссас босула. Цинги мунагъаздаса
рац1ц1алъараб мехаль гъезие алжаналде лъугъине изнуги кьола» -
абун. Х1адис Къатадатица бицана.

Цогигибицана: жагъилиябзаманаялъкъурайшиязулщибабкъибиалъул
цоцаздехун х1алхъублъи бук1ана. Исламалде рач1индалго Абубакар
асх1аб, Г1умар асх1аб ва Г1али асх1аб цоцазе вацал лъугъана, щивасул
къибил бат1ияб бугониги.

Цогиги абун: алжаналъул тахазда г1одор ч1ун цоцазде данде рит1ун
рук1уна жиде алжаналъул рохел бицарав анц1го асх1аб: Абубакар,
Г1умар, Г1усман, Г1али, Т1алх1ат, Зубайр, Г1авфил Г1абдурах1ман,
Абувакъасил Саг1ду, Зайдил вас Саг1ид, Г1абдуллагъ ибну Масг1уд
жал киназдаго Аллагъ разильаги.

49. Дуца дир муъминал лагъзадерида
бице, Мух1аммад ﷺ, Х1акълъунго

* نَبِّ عِبَادِي أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﴿٤٩﴾

Дун Дица мунагъал чурулев ва муъминзабазда гурх1улев вугин
абун.

50. Ва Дида г1асилъарал лагъзадери
Дица гъабулеб г1азаб жинца ц1акъ
унтизабулеб г1азаб бугин абунги.

وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ ﴿٥٠﴾

Къурт1убияс абун: «Цо нухаль авараг ﷺ асх1абзабазда
т1аде цвана гьел релъанхъулел ругеб мехаль. Цинги Аллагъасул свалат
салам лъеяв аварагас абун: «Нуж сундаса роххун ругел, жегиги
алжанги жужсах1ги нужеда ццебеги бук1ун» – абун.

Жидеда Аллагъ разилтъаял асх1абзабазе гъеб амру зах1малъана ва жидеца мунагъ гъабунаян абун пащманлъана. Цинги т1адег1анав Аллагъас гъаб 49-50 аят рещт1инабуна.

51. Дуца жегиги дур умматалда бице, وَيَنْبَهُهُمْ عَنْ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ ﴿٥١﴾

Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Ибрагъим аварагасухъе

عَلَيْهِ السَّلَامُ рач1арал гъалбадери1 хабар.

52. Гъел гъалбал Ибрагъим عَلَيْهِ السَّلَامُ إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ

аварагасде т1аде лъугъараб ва гъез

гъесда салам бугоян абураб г1уж. وَجِيلُونَ ﴿٥٢﴾

Ибрагъимица абунa: гъел гъалбадерида

ццебе бежараб бече лъураб мехалъ, гъез гъеб гъан ва квен

кванач1ого тедал: «Х1акълъунго ниж нужедаса х1инкълулел

руго»-абун.

53. Гъалбадерица Ибрагъимида абунa: قَالُوا لَا تَوْجَلْ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ ﴿٥٣﴾

«Мун х1инкълуге, ниж дуге къвари1ги

гъабизе рач1арал чаг1и гуру. Х1акълъунго нижеца дуда рохел

бицине бугу. Дуге цо лъик1ав, иман бугев, Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ лъалев вас

гъавизе вугоян»-абун. Гъев вас Исх1акъл авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ вугу.

54. Ибрагъим аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абунa: قَالَ أَبَشِّرْ مُوْسَى عَلَىٰ أَن مَّسَّيَ الْكَبْرَ فِيمَ

«Нужеца дие вас гъавизе вугу абун

рохелищ бицунеб, дун херав чиги

вук1адго. Гъеб рохел щиб сабабълун

нужеца бицунеб» - абун. تُبَشِّرُونَ ﴿٥٤﴾

55. Гъалбадерица абунa: «Нижеца дуда قَالُوا بَشِّرْنَاكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُنْ مِنَ

бицунеб роххел Алагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рахълъан

бугеб х1акълъаб роххел бугу, дур хъл

къот1уге ва мун гъелда шакълуге» - абун. الْقَاطِعِينَ ﴿٥٥﴾

56. Ибрагъимица عَلَيْهِ السَّلَامُ абунa: «Аллагъасул قَالَ وَمَنْ يَقْطُطْ مِنْ رَحْمَةِ رَبِّهِ إِلَّا

جَلَّ جَلَالُهُ рах1маталдаса хъл къот1улел чи

шивха вук1унев, жидеда х1акълъаб жо

лъаларел, Бет1ергъан Аллагъги лъаларел

г1адамал рук1ун гуруни» - абун. الضَّالُّونَ ﴿٥٦﴾

Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъеялъл нур бараб рак1, жиндир Бет1ергъанасда

даимго хурхунги бук1унев, гъеб рак1алъл хъл къот1уларо Аллагъасул

جَلَّ جَلَالُهُ рах1маталдаса.

Ибрагъим аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ глажаиблги гъабун бук1инч1о Аллагъасул

جَلَّ جَلَالُهُ къудраталда ва къадаралда шакълун. Гъеб глажаиблги бук1ана

г1адатияб жо хал гъабун: нусгоялдасаги г1емер сонал ругев жиндие

пох1о л1имерги г1абич1ей жиндир ч1ужуяль, г1ей ч1ужуги нусго соналде г1агарун йик1аго, л1имер кин г1абилеб абураб г1ажаибл1и бук1ана.

57. Цинги Ибраг1имида, г1ел г1албал قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿٥٧﴾

малаикзаби рук1ин л1адал г1ес абунa: я Аллаг1асул расулал! Нужер щиб амру бугеб ва нуж щиб х1улухь т1ад к1ан Бет1ерг1анас рит1ун ругел? - абун.

58. Малаикзабаца абунa: «Х1акъл1унго قَالُوا إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَى قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ﴿٥٨﴾

ниж рит1ун руго жидеца ц1акъ к1удиял мунаг1ал г1арулеб к1авмалда. Г1ел г1алаг г1аризе ва г1езул росаби ч1унтизаризе,

59. Лут1 аварaгасул إِلَّا أَعَالُ لُوطٍ إِنَّا الْمُنَجِّوهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥٩﴾ عَلَيْهِ السَّلَامُ х1изан

хут1изег1ан. Х1акъл1унго г1ев Лут1ил х1изан нижеца г1азабалдаса хвасар г1абизе буго,

60. пох1о г1есул ч1ужу хут1изег1ан. إِلَّا أَمْرَاتُهُ قَدْ زَنَّا إِنَّهَا لَمِنَ الْغَابِرِينَ ﴿٦٠﴾

Жинца иман л1еч1ей ва Лут1ие зарал г1абулей йик1арай. Аллаг1ас عَلَيْهِ السَّلَامُ х1укму г1абун буго г1ей г1алаг г1арулеб к1авмалда г1орк1ой йик1ине ва г1елгун цадахь г1алаг г1аййизе»-абун.

61. Цинги г1ел малаикзаби Лут1ил فَلَمَّا جَاءَ أَعَالُ لُوطٍ الْمُرْسَلُونَ ﴿٦١﴾ عَلَيْهِ السَّلَامُ х1изамал1ухье рач1араб мехаль,

62. Лут1ица абунa, х1акъл1унго нуж дида قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ مُّكَرُونَ ﴿٦٢﴾

л1аларел, цониги нухаль рих1ич1ел г1адамал ругоян абун.

Нужер щиб мурад бугеб ва нуж кире унел г1адамал ругел абун.

63. Г1албадерица абунa: «Ниж духье рач1ун قَالَ أَوَلَيْسَ جَنَّاتُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ

руго г1аб капураб к1авм жинда божуларого يَحْتَرُونَ ﴿٦٣﴾ бук1араб г1азабги бачун, г1ел г1алаг г1аризе.

64. Духье ниж х1акъаб Аллаг1асул وَأَتَيْنَاكَ بِالْحَقِّ وَإِنَّا الصّٰدِقُونَ ﴿٦٤﴾

عَلَيْهِ السَّلَامُ амругун рач1ун руго ва ниж г1аб хабаральуль рит1ухьалги руго» - абун.

65. Мун дур аг1улуи бачун сардил цо فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِّنَ اللَّيْلِ وَاتَّبِعْ

даг1аб заман хут1араб мехаль росуль1ан أَذْبَرَهُمْ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنْكُمْ أَحَدٌ وَامْضُوا к1ват1иве а. Мун г1еб аг1улуи цебе

л1уг1инабун, г1езда хадув виль11а: حَيْثُ تُوْمَرُونَ ﴿٦٥﴾

г1езул рак1 парахат бук1ине. Нужер

цониги чи нахъги валагъуге нужеда гъаракъ-мохъ раг1аниги:
гъезда рещт1унѐб г1азабалъул гуч бихъун раг1 бихъун хвезе
бегъула. Ва нуж а, Аллагъас جَلَّالَهُ нужеде амру гъабураб рахъалде.
Шамалъул рахъалде.

66. Дица Лут1 аварасда عَلَيْهِ السَّلَام лъазабуна وَقَضَيْنَا إِلَيْهِ ذَلِكَ الْأَمْرَ أَنَّ دَابِرَ هَؤُلَاءِ
гъѐб квешаб къавм рогадил г1ужалда مَقْطُوعٌ مُّصْبِحَتِ ﴿٦٦﴾
гъалаг гъабизе бугин, цох1о чи нахъе
теч1ого, гъезул ахир къот1изабун.

67. Цинги гъѐб росдал къавм бач1ана وَجَاءَ أَهْلَ الْمَدِينَةِ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٦٧﴾
г1едег1ун, цоял цояздаса цере ккезе ях1
бахъун, роххун: берцинал г1олохъанал васал раг1ун ругин абун
гъезда Лут1ил ч1ужуялъ лъазабидал хехлъана гъел Лут1ил
азбаралде щвезе, гъел гъалбадерие къабих1аб жо гъабизе абун.

68. Лут1 аварасда عَلَيْهِ السَّلَام абун: قَالَ إِنَّ هَؤُلَاءِ ضَيْفِي فَلَا تَقْضُحُونَ ﴿٦٨﴾
«Х1акълъунго гъал дир гъалбал руго
рик1кладаса раг1арал, нужеца дун нечезавуге гъезда аск1ор нуж
къан.

69. Нуж Аллагъасдаса جَلَّالَهُ х1инкъа гъѐб وَأَنْفُوا لِلَّهِ وَلَا تُخْزُونِ ﴿٦٩﴾
къабих1аб пиша гъабизе ва дунги г1одоверган
гъавуге гъел гъалбадерие къварилъи гъабун» - абун.

70. Къавмалъул пасикъзабаца абун: قَالَ أَوْ لَوْ أَنَّهُمْ لَنَبْذِلكَ عَنِ الْعَالَمِينَ ﴿٧٠﴾
нижеца лъазабун бук1ана гурищ дуца гъалбал
рукъоре рачунге абун».

Лут1ица къавмалда ваг1за-насих1ат гъабун, къабих1аб пиша
гъабиялдаса гъел нахъч1вараб мехаль, гъез Лут1 аварасда عَلَيْهِ السَّلَام
абун бук1ана: «Дуца дур рукъоре гъалбал риччаге, ниж гъезда аск1оре
лъугъине две бокъун батич1они ва цоги бак1алда нижеца гъабулеб
жоялъулги дуца бицунге. Гъедин сих1къот1ун мун ч1ч1еч1они, нижеца
мун росулъа къват1иве гъезе вуго» - абун.

71. Лут1 аварасда عَلَيْهِ السَّلَام абун: «Нужее нужер قَالَ هَؤُلَاءِ بَنَاتٍ إِنْ كُنْتُمْ فَاعِلِينَ ﴿٧١﴾
шагъват т1убазе къвариг1ун батани, гъале
гъал руччаби раче.

Ва гъезулгун цадахъ рос-лъадилъи гъабун хъваде гъѐб къабих1аб пиша
гъабун бихъиназда нахъе лъугъинги жибго те» - абун.

72. Т1адег1анав Аллагъас гъедун абулеб لَعَمْرُكَ إِنَّهُمْ لَفِي سَكْرَتِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿٧٢﴾
буго: «Дур ч1аголъиялх1аги, Мух1аммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Гъѐб къавм жидер ах1макълъиялъ мехтизабун бук1ана,

жидер кьосиналгул г1орхьи гьеч1еб бук1ана.

Гьел гьалаг гьарич1ого тезе бегулеб х1алги бук1инч1о.

Жинда Аллагъ разильаяв Ибнуг1аббасица абун: «Г1адег1анав Аллагъас ﷺ цох1о напс бижич1о ва гьеб г1аламалда загьирги гьабич1о Мух1аммадг1ан ﷺ хирияб ва кьадру к1удияб. Гьев Мух1аммадил ﷺ ч1аголъялдалгун гурони цоги чиясул ч1аголъялдалгун Аллагъас ﷺ гьа гьедунги раг1ич1о» - абун.

73. Цинги гьеб Лут1ил кьавм бакъ баккулеб

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّيْحَةُ مُشْرِفِينَ ﴿٧٣﴾

г1ужаль жал гьалаг гьарулеб г1азаблгун

бугеб гучаб гьаракъаль ккуна: жал ругеб бак1алдаса рагъаризе к1веч1ого ц1орон хут1ана, г1азаб гьабиялгул г1аламат жидее загьирлгъараб мехаль.

74. Дица гьезул росабазул т1асияб рахъ

فَجَعَلْنَا عَلَيْهِمُ سَائِغًا وَآمَظًا عَلَيْهِمُ

гьоркхьяб рахългун гьабун.

حِجَارَةً مِّن سِجِّيلٍ ﴿٧٤﴾

Ракъгун цадахъ зобалазде рорхун, цинги

к1алаггьоркье сверизарун г1одоре рортизе

риччана гьел росаби. Шивав чиясда жужах1алда жаниса жиндие хас гьабураб гамач1ги реч1ч1ана. Ц1акъ бух1араб, гьев чиги ворлгун жиб ракулье унеб гамач1 бук1ана гьеб.

75. Х1акългунго гьаб Лут1ил кьавмалгул

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّلْمُتَوَسِّمِينَ ﴿٧٥﴾

кьиссаялгуль Аллагъасул ﷺ

х1алк1олгьялда т1орит1ел гьабулел аятал ва г1аламатал руго жидеда жо бич1ч1улел г1адамазе.

Цо жо цогидалда борцине лгъалел, пикру гьабулел, г1акъло бит1арал г1адамазе.

76. Х1акългунго Лут1ил кьавмалгул росаби

وَأَنهَا لِبَسِيلٍ مُّقِيمٍ ﴿٧٦﴾

рук1араб бак1 нуж сапаралде хьвадулеб нухда буго

ва жеги гьезул асарги т1аг1ун гьеч1о.

Гьедин бук1адгоги нужеца пикру гьабулеб гьеч1о ва ваг1за босулеб гьеч1о.

77. Х1акългунго Лут1ил ﷺ кьавмалгул

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ ﴿٧٧﴾

кьиссаялгуль ва гьезул росаби рук1араб

бак1 бихьялгуль муьминзабазе г1ибрат буго ва гьез гьелдаса пайдаги босула: Аллагъасде ﷺ иман ва рокьи ц1ик1к1уна, гьесул ццим бахьялдасаги х1инкьула.

78. Рохъ г1емераб ракъалда бук1араб

وَإِنْ كَانَ أَصْحَابُ الْأَيْكَةِ أَظْلَمِينَ ﴿٧٨﴾

Шуг1айбил кьавмги бук1ана жидерго

напсазе ва цогидал г1адамазе зулму г1абулел.

Гьел рук1ана г1адамал х1вадулел нухазда ч1ун гъезие зулму г1абулел: гьел к1варид г1арун, рухун, махсароде ккун, гъезух1ан к1айи-ц1а бах1ун. Гъединго гъезул квешаб г1амал бук1ана ц1ади-ро-к1алял1уль хиянат г1аби.

79. Дица гъеб к1авмалдасаги ццим босана **ва гьел г1алаг г1аруна.**

Тафсирал1ул г1алимзабаца абуна: гъезие бак1ул бух1и ц1ик1к1инабуна анк1го к1ояль т1ат1алаго, х1ухьел ц1азе к1оларелл1ун л1уг1ун гьел хвеляда г1агарл1изег1ан. Цинги зодисан цо бец1аб, ч1ег1ераб нак1к1 баккана ва гьел1 рак1ги бец1л1изабуна. Гъеб к1авм киналго цадах1 гъеб нак1к1алде г1орк1е руссана жидеца раг1ад ва г1ог1ен т1алаб г1абун. Цинги Аллаг1ас гъеб нак1к1ул1ан жидеда т1аде ц1а ва квешаб г1арак1 биччана, цадах1го рак1ги баг1арана ва цох1о лах1затал1 гьел киналго г1алаг11ана.

Х1ак11унго г1ав Шуг1айбил к1авмал1ул ва Лут1ил к1авмал1ул росаби нуж х1вадулеб нухда ратулелги рук1адго, нужеца гьел1ул пикру кин г1абулареб, я г1ал Маккал1ул мушрикал!

Ссалих1 аварасул к1авм: х1ижрул1ул бет1ерг1абаца аварас г1ереси г1ави бицун т1адег1анав Аллаг1ас абулеб буго:

80. Х1ак11унго х1ижрул1ул **бет1ерг1абацаги г1ереси г1аруна жидех1е рач1арал авараз1аби.**

Г1аб буго Ссалих1 аварасул к1авм. Жидеца цо аварас г1ереси г1авураб мехаль гьел рук1уна жидеца киналго авараз1аби г1ереси г1арурал г1адин. Киналго авараз1аби цох1о динги босун, цох1о Аллаг1ас рит1арал ругел1ул, цо аварасда инкар г1аби Аллаг1асде инкар г1аби бук1уна, гъебгун цадах1, цогидал авараз1абаздаги, ахираталдаги инкар г1аби бук1уна.

81. Дица гъеб к1авмалда дир **муг1жизаталги рит1ана.**

К1урул1ан к1ват1ибе к1инаб варани бач1ана балаг1ун г1адамалгун. Гьел муг1жизатазул жиде ваг1за ва г1ибрат л1уг1инч1о ва гьел гъездаса руссана.

Жинда Аллаг1 разил1аяв Ибнуг1аббасица абуна: «Ссалих1ил вараниял1ул г1емер муг1жизатал рук1ана: к1урул1ан к1ват1ибе бач1ин, т1инч1 г1абизе мех щвараб бук1ин, жиндир к1арк1ала ц1ак1 к1удияб бук1ин, жиндир рах1 г1емераб бук1ин. Гъеб варани беч1ч1араб рах1

киназего гьекъезе г1олеб бук1ана. Гьел муг1жизатазул жидеца пикру гьабич1о ва гьелдалъун Аллагъ ﷻ цо вук1иналда, гьесие лагълги гьабизе т1адаб бук1иналда далил бачинч1о»-абун.

82. Жидеца кьураби рик1ун гьенир ﷻ

жанир рукъзалги гьарун, гьел

рукъзабахъ рук1ун жидеда щибго кьварилъи-зарал щвеларо абун божун рук1ана. Аллагъасул ﷻ г1азабги щвеларо жидеда абун рук1ана.

83. Гьел гучаб гьаракълъун бугеб г1азабалъ ﷻ
ккуна рогъалил г1ужалъ.

84. Гьезие г1ей гьабич1о ва щибго кумек ﷻ
гьабич1о жидеца кьураби рик1ун гьарурал

рукъзабаз.

Гьадианаб буго Аллагъасул ﷻ кьуват ва гуч. Аллагъасе ﷻ цо амру гьабизе бокъараб мехалъ гьеб нахъч1валеб кинабг1аги кьуват бук1унаро, живго Аллагъги ﷻ г1ажизлъуларо щибго жо гьабизе.

85. Дица зобалги ракъалги рижинч1о ﷻ
ва гьеб к1иялдаго гьоркъоб ва жаниб
бугеб жоги бижинч1о х1акъаб жо
гьабулевлъун вук1ун гурони. ﷻ

Г1ададаго бижинч1о, жинда жаниб

х1икмат бук1ун бижана. Къиямасеб къоги жиб бач1ин х1акъаб жо буго. Гьеб мехалъ кинабго халкъалъул х1исаб-мизанги гьабизе буго. Мун гьеб капураб къавмалдаса вусса, Мух1аммад ﷺ, берцинаб вуссиналъ. Гьел ах1макъал г1адамазда релълъун вук1унге ва гьездехун х1алимлги ва х1еренлги гьабе, Аллагъасул ﷻ амру бач1инег1ан. Гьеб амру гьижра гьабун хадуб бач1ана: рагъул аяталги рещт1инарун Аллагъасул ﷻ тушбаби хвалченалдалъун мук1ур гьаруна.

Ибнухат1ибица абуна: «Мун гьел мушриказдаса вуссун ч1а, Мух1аммад ﷺ, ва гьезул рек1ель мун рихулеб асар хут1улареб х1алалъ тамахго, х1еренго гьездасан ват1алъе. Т1адег1анав Аллагъас ﷻ гьезда авараг вит1ана, Къуръанги рещт1инабуна, цогиги х1ужаби, далилал ва муг1жизатал рихъizarуна. Гьез пикру гьабизе, гьезда жо бич1ч1изе ва иман лъезе мех щвана. Иман лъолел ва жидее т1орит1ел щварал г1адамаца иман лъуна ва гьел дур асх1абзабилъун лъугъана.

Гьанже хут1арал г1адамал руго черхалда т1ад бугеб г1узруаб, унтараб лагайлда релъгъарал г1адамал. Гьеб лага нахъе къот1ун гурони

черхалда сахлъи ва рахлат буклунареб, жиб къотлун нахъе рехи гуреб гъеб лагайлъе сабабги буклунареб. Гьел мушриказе гъабизе кколеб дару бишун Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ аятги рещтінабуна: «Нужеца гьел мушрикал ккве ва нужеца гьел чІвай кир гьел нужеда данде кканиги» - абун. (Нисаь 91 аят).

86. ХІакълъунго дур БетІаргъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ **ИН رَبِّكَ هُوَ الْخَلْقُ الْعَلِيمُ** вуго, МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жинда кинабго жо лъалев ва кинабго жо жинца бижулев.

87. ХІакълъунго Дица духъе къуна, وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِّنَ الْمَثَانِي
МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жал такрар гъарулел, وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ
гІемераб цІалулеб анкъго аят.

Гъеб буго какиль цІалулеб алхІам. Щибаб как балеv чІас цІалулеб, щибав какиль жиб такрарлъулеб ва жинда жаниб гІемер магІнаги бугеб. Къадру-къимат кІудияб Къуръанги къуна: жинда жаниб киналго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ рещтінарурал тІахъазул хІукму ва магІна бугеб. Цоги тафсир гъабунa: анкъго халатаб сурат рещтінабуна, жидеда жаниб киналго шаргІиял ахІкамал, Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо вукІиналъул далилал ва цогидабги жо такрар гъабун, баян гъабун бугел абун.

88. Мун валагъуге, МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَى مَا مَتَّعْتَهُمْ آزْوَاجًا مَّهُمُّ**
كَاطُرЗАБАЗУЛ БАТІи-БАТІИЯЛ КЪОКЪАБАЗЕ وَلَا تَحْزَنَ عَلَيْهِمْ وَخَفَضْ جَنَاحَكَ
(ягъудиял, насраниял, мажусиял, لِلْمُؤْمِنِينَ
мушрикал) къун бугеб бечелъиялда.

Гъеб буго хехго тІаса унеб ва паналъулеб дуњялалъул бечелъи. Дица дуе къураб жо цІакъ кІудияб буго: мун аварагълъун гъавиялда ва дуда Къуръан рещтінабиялда башалъулеб нигІмат буклунаро.

Гъеб куфру-ширкалъул агълуялъ иман лъечІого абун ва гьел дуда нахърильгъинчІого абун дуца ракІги къварид гъабуге. Дуда тІадаб жо буго гъезухъе рисалат щевзаби, гъезда иман лъезабизе дуда тІад гъечІо, гъеб дур ихтияралдаги гъечІо. Дуца дур гурхІел-рахІмуялъул кваркъи тІаде баче муъминзабазда. Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун, дуда нахърильгъун ругел мискинал, пакъирал муъминзабаде кумек ва квербакъи гъабе, гъезие хІалимлъе.

Кинабго халкъалъул бишунго хирияв МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасда тІадегІланав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ амру гъабугеб буго муъминзабазда гурхІа ва гъезие хІалимлъун хІелун, вукІа абун. КигІан къадру кІудияв муъминчи вугониги авараг гъесдаса хирияв ва тІокІав вуго. Гъадиनाव

аварагасда амру гѡбураб мехаль живгун цадахъ ругел муъминзабазе х1елун, х1алимлѡун, вук1а абун, нильер х1ал щибха бугеб, я бусурбаби!

Нильлъ ч1ух1улел руго нильедаса къадру бугесдасаги. Нильлъ т1адег1анлъулел руго нильедаса г1елму-г1акълу г1емерасдаса, вараг1, дин ва такъва бугездасаги. Кинабго жоялъул борцунеб х1ал хисун буго ва динар-гъурущ гурони жинда жо борцунеблъун рик1к1унеб гъеч1о. Гъеб боц1и-мал г1емерасе г1адамал х1елулел руго. Жидее х1елизе т1адал муъминзаби х1акъир гъарулел руго.

Нужеда бич1ч1а, вацал, инсанасул къадро борцунеб бак1 дин ва Аллагъасдаса ﷺ х1инкъи буго. Т1адег1анав Аллагъасда асклов хирияв чи нильеда аскловги хирияв вук1ине ккола. Аллагъас ﷺ абун буго: «Бишунго нужедаса дида асклов хирияв; Бишунго дидаса х1инкъарав чи вуго» - абун. Суратул х1ужурат (13). Бечедав чи вуго абун гъеч1о, къуватав, берцинав, насаб лъик1ав вуго абун гъеч1о.

Муъминзаби цоцазе рокъич1они Аллагъасул ﷺ динги заг1иплъула, диналъул тушбабиги роххула ва гъезул гучги ц1ик1к1уна. Аллагъас ﷺ ва гъесул расулас ﷺ тушманлъи гъабе ва рагъ бай абун амру гъабурал Аллагъасул ﷺ тушбабазда гъудуллъиги гъабун, Аллагъас ﷺ гъудуллъи гъабе ва к1одо гъаре абурал муъминзаби г1одорег1ан гъарурав чи жиндир талих1 къарав чи вуго.

Аллагъас ﷺ кант1и ва бич1ч1и къеги киналго бусурбабазе!

89. Дуца абе, Мух1аммад ﷺ, х1акълъунго وَقُلْ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ الْمُبِينُ ﴿٨٩﴾
дун вуго Аллагъасул ﷺ г1азабалдалъун
х1инкъи къолева расул.

Аллагъ ﷺ цо гъавун, гъесие г1ибадат бац1ц1ад гъабун хъвадич1ел г1адамазе жужах1алъул г1азаб бук1ине буго абун.

90. Дица дуда Къуръан рещт1инабуна, كَمَا أَنزَلْنَاهُ عَلَى الْمُقْسِمِينَ ﴿٩٠﴾
Мух1аммад ﷺ, дудаса щере рук1арал,
жидеца дин бикъизабун хвезабурал ягъудиязда ва насраниязда
т1ехъ рещт1инабун бук1араб г1адин.

Гъез жидеда рещт1ине гъабураб Инжил ва Таврат хисизабуна. Жидее бокъараб х1укму гъезда жаниб тана, бокъич1еб х1укму нахъе рехана, гъелъул бак1алда жидее данде кколеб жо лъуна.

91. Гъел китабиял руго жидеца гъаб الَّذِينَ جَعَلُوا الْقُرْآنَ عِضِيَةً ﴿٩١﴾
хирияб Къуръанги бикъ-бикъизе гъабулел.

Гъез Къуръаналъул цо х1укмуялда иман лъолеб буго, цогигаб х1укмуялда инкар кколеб буго. Гъединго жидеца абулеб буго: «гъеб

Къуръан Аллагъасул свалат салм лъевя Мух1аммадица жинцаго ургъараб жо буго, гъеб сих1ру буго, шиг1ру буго, щересел г1адамазул гьересиял къиссаби руго» – абунги.

92.93. Дур Бичасх1аги, Мух1аммад ﷺ, فَوَرَبِّكَ لَنَسْأَلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ٩٢
дица гъел киназдаго ц1акъ гыкъизе буго
гъаб жидеца гъабураб г1амалалдаса. عَمَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ٩٣

Гъединго кинабго халкъалъул х1исаб-мизан гъабун
гъезул г1амалазда рекъараб жазаъги гъабизе буго.

94. Дуца Аллагъасул ﷺ рисалат فَأَصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ ٩٤
щвезабе, Мух1аммад ﷺ, гъеб
амру т1убаялъуль дуца ях1 бахъе ва
мун мушрикаца бицунеб жоялъ нахъч1ваге дуда гъабураб амру
т1убазе.

95. Х1акълъунго дун вуго дуге г1ей гъабулев إِنَّا كَفَيْنَاكَ الْمُسْتَهْزِينَ ٩٥
ва квербакъулев дуда т1ад релъунхъулел
къурайшиязул ханзаби гъалаг гъаризе.

96. Жидеца Аллагъасда ﷺ ширк الَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَسَوْفَ
гъабун, гъесда цадахъ цоги алагъзаби
ч1ч1езарулел мушриказда нахъа лъазе يَعْمَلُونَ ٩٦
буго кинаб балагъ жидеда щолеб гъаб
дунялалдаго ва хадуб ахираталдаги.

Къурайшиязул щуго к1удияв мушрик вук1ана Аллагъасул свалат салам
лъевяв авараг махсароде кколел, гъесда т1ад релъанхъулел ва гъесда
нахъаса кверал тункулел, зинк1улел. Аллагъас ﷺ Жабраил عَلَيْهِ السَّلَامُ
малаик вит1ун гъезда зинк1ана ва жидеда ругънал лъугъун гъел хвана.
Гъезул х1акълъуль рещт1араб буго гъаб 95 – 96 аят.

97. Х1акълъунго Дида лъала, وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّكَ يَضِيقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ٩٧
Мух1аммад ﷺ, дуге зах1малъулеб
бук1ин ва дур керен къварид гъабулеб бук1ин гъел мушрикаца
дуда абулеб жоялдадълъун.

98. Мун гъезул пишаялъ ва гъезул فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ ٩٨
раг1абаз дуда т1ад къараб рисалат
щвезабизе нахъч1ваге Дуге гъезул
рахъалъан бугеб зарал ва къварилъи зах1малъараб мехалъ, дуца
Аллагъасе ﷺ тасбих1 г1емер гъабе, гъесие рецги гъабе ва мун
муъминзабигун цадахъ как базе вахъун ч1а.

99. Ва дуда т1ад къараб х1алалъ وَأَعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ الْيَقِينُ ٩٩
Аллагъасе ﷺ г1ибадат гъабе ва гъесул

рисалат т1убит1е, дур г1ажал лъугъун дуда хвел т1аде щвезег1ан.
Гъаб аяталдаса далил босана инсанасда паризаяб г1ибадатал т1урит1изе
т1адаб бук1ин жиндиль г1акълуги рух1ги бугебг1ан мехаль.

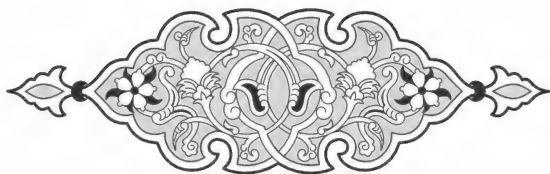
Гъедин бук1иналда т1орит1ел гъабулеб буго жинда Аллагъ разильаяв
Г1имран ибну Х1уссайнидаса бицараб х1адис: Аллагъасул свалат
салам лъеяв аварагас абуна:

*«Дуца как бай вахъун ч1ун, гъедин х1ал к1веч1они г1одовч1ун бай,
гъединги к1веч1они вегунги бай»-абун. Х1адис имам Бухарияс бицан.*

Гъаб «Духъе якъин бач1инег1ан» абураб раг1иялдаса цо къавмаль
маг1на босана: «Дуда якъинго Аллагъ ﷻ лъазег1ан» - абун. Цинги
жидеца лагъасдаса Аллагъасе ﷻ лагълъи гъабиги т1аса рехана.
Гъал г1адамал руго жал къосарал ва жидеца цогидалги къосинарулел.
Аллагъас ﷻ гъеб къавмалдаса нильлъ ц1унаги.

Аллагъасул ﷻ квербакъиялдалъун Сура тул Х1ижриялзул тафсир
ва таржама хъван т1убана

Кинабго рецц ва щукру Т1адег1анав Аллагъасе буго.

16. Сурату Ннах1ль

سُورَةُ النَّحْلِ

Маккаялда рецт1набураб, жинда жаниб нусиялда кьоло микьго аят бугеб.

Гьаб сураталда жанибги аслияб бак1 кколеб буго Аллагь ﷻ вук1н ч1ч1езабулел далилал рициналь, гьев жиндие г1либадат гьабизе х1акъав Бет1ергъан вук1инги ч1ч1езабулеб буго. Аварагзаби рит1и, ахират бук1ин, х1исаб-мизан, алжан-жужах1 бук1инги баян гьабулеб буго.

Аллагьасул ﷻ х1алк1ольиялда т1орит1ел гьабулел далилал рачун зобал-ракъал, г1орал, муг1рул, ральадазул бицун буго. Зодисан рецт1унеб ц1адалгьул, ракъалдасан бижулеб хур-херальул бицун буго. Зодир хьвадулел ц1вабзазул, ральдада хьвадулел гумузул бицун буго: гьел киналго далилалги руго инсанасул х1авасаздалгун (жо лъалел лугби: бер, г1ин ва цогидалги) жал лъалел ва жиделъ пикру гьабун гьезул Бет1ергъан вук1иналда т1орит1ел гьабулел.

Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда вах1ю рецт1ине байбихъараб мехаль маккаялгьул мушиказ гьев махсароде гьавиялгьул бицен гьабун буго. Къиямасеб кьоялде инкар кквеялгьул, г1азаб хех бачун вач1а абун аварагасда т1ад релъанхъиялгьулги бицун буго. Аллагьасда ﷻ ва гьесул к1удиял ва г1емерал ниг1матазда инкар ккурал г1адамазул ахир кин кколеб бицун, гьедин инкар кколел чаг1азе х1инк1и кьолеб буго. Сураталгьул ахиралдаги Аллагьасул свалат салам лъеяв аварагасда амру гьабулеб буго Аллагьасул ﷻ диналде халкъ ах1е абун берцинаб хабаралдалгун ва х1икматалдалгун: г1елмиял далилал рачун ва мисалал рачун.

Аллагьасде ﷻ халкъ ах1улаго цвараб къварилгьиялде сабру гьабеян ва г1адамаздаса т1аса лъугьун, гьезда гурх1ел гьабеян амру гьабулеб буго хирияв аварагасда ﷺ. Сураталда ц1ар тун буго «Наялгьул сурат» абун, гьаб сураталда жаниб гьеб г1ажайаб рух1ч1агольиялгьул бицен гьабулеб бук1иналь. Аллагьасул ﷻ х1алк1ольиялда, гьесул г1елму-къудраталда т1орит1ел гьабулел г1емерал х1икматал руго гьеб гьит1инаб наялгьул г1амалалде балагъарав чиясе.

*Жив гурхІулев, гурхІел гІамав
Аллагъасул цІаралдалъун.*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Аллагъасул ﷻ амру бачІана ва нужеца гъеб хех бачІин тІалаб гъабуге!

أَتَىٰ أَمْرُ اللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ سُبْحَانَهُ
وَتَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١﴾

Гъаб аят рещтінабиялъе сабаб бицун
жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуглаббасица
абуна: ТІадегІанав Аллагъас «Къиямасеб къо гІагарлъана» - абураб
аят рещтінабураб мехалъ, капурзабаца цояз цояздехун абуна: «Гъав
МухІаммадица абубеб буго къиямасеб къо гІагарлъун бугин абун,
нильеца нильер хІалтІи-пиша тун лъикІ щибдай гъес бицараб
хабаралъул хІасил лъугъина абун».

Дагъаб замана араб мехалъ гъел капурзабаца абуна: «Я МухІаммад!
Гъаб дуца къотІи гъабураб, нижее жиндалъун хІинкъи кьураб жо
нижеда бачІунеб гъечІо гурищ?» - абун. Цинги ТІадегІанав Аллагъас
гъаб аят рещтіне гъабун: «Аллагъасул амру бачІана» - ян абиялъул
магІна буго жиб бачІин хІакъаб жо гъеб букІиналъ бачІана абуна, ай
гъеб къиямасеб къо бачІине букІин ва Аллагъасда ﷻ инкар ккурал
гІадамазе гъениб гІазаб гъабизе букІин хІакъаб жо буго.

Нужеца гъеб хех бачІин тІалаб гъабичІого Аллагъасда ﷻ иман
лъезе хехлъи гъабе ва лъикІаб гІамал гъабиялдеги гІедерге. Гъев
Аллагъ жив ВацІадав ва ТІадегІанав вуго мушрикаж жиндехун
ширк гъабулел алагъзабаздаса. Ва гъесие гъарулел жиндир заталда
рекъоларел сипатаздасаги.

2. Аллагъас ﷻ малаикзаби рещтінарула жиндир вахІюялдалъун лагъзадеридаса аварагІъиялъе тІаса

يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى
مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ
إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ ﴿٢﴾

вищарав чиясда. Гъев аварагІасда
амруги гъабула дуца куфру-ширкалъул
агІлуялъе хІинкъи кье абун жиндие гІибадат гъабизе хІакъав
БетІергъан цохІо Аллагъ гурони гъечІин, нуж хІинкъа гъев
Аллагъасде ﷻ гІасилъизе, гъесул щим бахъин ва гІазаб
нужеде щвечІого букІине»-абун.

3. ТІадегІанав Аллагъас зобал-ракъал рижана хІакъаб жоялдалъун.

خَالِقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِالْحَقِّ
تَعَالَىٰ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٣﴾

Жиндир хІикматалдалъун, жинда жаниб
маслихІат букІун ва хІакъаб жо гъабулелъун
вукІун бижана Аллагъас ﷻ гъаб махлукъат, ай гІадада гъечІеб.
Гъев Аллагъ ﷻ вацІадав ва тІадегІанав вуго жиндехун

г1ахьалг1и г1абулеб щибго жо бук1иналдаса. Мушрикаж жиндие лаг1г1и г1абулелл х1анчал ва алаг1заби бат1улал жал руго, г1езие лаг1г1и г1абулел мушрикалги ах1мак1ал г1адамал руго.

4. Т1адег1анав Аллаг1ас инсан
вижана манидал к1ат1райлдаса.

خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ

مُبِينٌ ﴿١٦﴾

Г1един бугониги г1ев инсан дида данде
к1ацандулев вуго.

Дидехун г1амал к1одолг1и г1абун, дида мут1иг1лг1ич1ого дир ниг1матазда инкар ккун х1вадулев вуго. Дица г1ев вижун вуго дие г1ибадат г1абизе абун, г1ес г1ибадат г1абулеб буго х1анчазе.

Г1ев инсанас пикру кин г1абулареб жив сундаса вижарав, жив вижарасда хун хадуб т1аде вах1ине г1авизе к1олеблг1иялдаги кин г1ев кант1уларев?. Аллаг1асда جَلَّ جَلَالُهُ г1асилг1арасе дуниялалдаго г1азаб г1абизе к1олеблг1и, ахираталда г1азаб г1аби х1ак1аб бук1нги щай инсанасда лг1алареб? Т1адег1анав Аллаг1ас алжанги жужах1ги бижун буго ва г1еб к1иялг1его аг1луги бижун буго, г1еб к1иги рук1 гуреб цоги рук1 ахираталдаги г1еч1о Инсанасда кин бич1улареб г1аб амру ва г1есда кин к1олеб Аллаг1асда جَلَّ جَلَالُهُ г1асилг1изе!

5. Г1единго Аллаг1ас جَلَّ جَلَالُهُ нужее
х1айваналги рижана.

وَالْأَنعَمَ خَلَقَهَا لَكُمْ فِيهَا دِفْءٌ

وَمَنْفَعٌ وَمِنْهَا تَأْكُلُونَ ﴿١٧﴾

Варанаби, г1ачи, г1иял ва цогидаб рух1ч1аголг1и бижана, инсанас жиб рок1об х1ых1улеб. Г1еб боц1удаса нужее буго нуж квачалдаса ц1унулеб жо. Квасул, х1улидал босен-рет1ел г1абула, ц1аказул чадрал г1арула. Цогиги г1емер мунпаг1атал руго нужее г1еб боц1удаса. Нуж т1ад рек1уна, нужер к1айи баччуна. Г1ан, рах1, нах, х1ан ва цогидабги кваналеб жоги буго нужее г1ел х1айваназдаса.

6. Г1еб боц1и радал рок1осан к1ват1иб
унеб мехаль ва к1аси рок1об бач1унеб
мехаль нужее г1езда балаг1ун рек1елг1ей
буго ва бер боххиги буго.

وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرْمَوْنَ

وَحِينَ تَنْسَحُونَ ﴿١٨﴾

Боц1иги лг1имал-х1ызанги дуниялалг1ул берцинлг1и бугелг1ул, г1елда рек1елг1ей г1абиги дуниялалг1ул ч1аголг1иялдаса бугеб жо буго. Г1елда рек1елг1ей г1еч1ев ч1ясул боц1и-мал бук1ин надираб жо буго.

Аллаг1ас تَوَكَّلْ تَوَكَّلْ т1овит1арав ва г1ес жинда г1агар г1авурав чи вук1уна г1еб боц1и-мал, х1ызан-лг1имал бугониги г1елда рек1елг1ей г1еч1ев, г1еб Аллаг1 ризилг1иялг1ул нухда х1алт1изаби гуреб цоги г1елдаса мурад г1еч1ев. Г1едиनाव ч1ясе киг1ан г1емер бечелг1и бугониги г1еб

ахираталда хазиналгун батубеб буклуна. Гьединал руклана хириял асхлабзаби Абубакр, Глусман ва цогидалги: жидеца Аллагъасул **جَلَّ جَلَّ** диналгье г1оло кинабго бечелгьи кьурал, гъазават гъабизе боял г1уцларал.

7. Гьел х1айваназ нужер къайиматах1

боччула рик1кладал ракъазде. Гьел

рук1ч1елани нуж гьенире ине

рук1нч1о ва нужеда гъеб къайи

баччизе к1везе бук1ич1о, ц1акъ г1емер

къварильти бихьун гурони. Х1акълъунго нужер Бет1ергъан

Аллагъ **جَلَّ جَلَّ** жив ц1акъ гурх1улев вуго ва нуже лъик1лгьи

бокчулев вуго.

وَتَحْمِلْ أَثْقَالَكُمْ إِلَىٰ بَلَدٍ لَّيْسَ تَكُونُوا
بِلَاغِيهِ إِلَّا شِقَ الْأَنْفُسِ إِنَّ رَبَّكُمْ
لَرَوُّوفٌ رَّحِيمٌ ﴿٧﴾

8. Гьединго Аллагъас **جَلَّ جَلَّ** хьунулги

рижана: чуял, г1орц1енал, х1амул.

Нуж жидеда т1ад рек1ине ва нуже

берцинлъиялгье рук1ине.

وَالْخَيْلِ وَالْإِبَالِ وَالْحَمِيرِ لَيَرْكَبُوهَا
وَزِينَةً وَيَخْلُقُ مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٨﴾

Чуял ц1акъ берцинал, ч1ухларал жал руклуна. Гьел жидель баракат бугел х1айванал руго ва жидеда т1ад реклун гъазават гъабизе лебалал ва мустах1икъал руго. Т1адег1анав Аллагъас нужеда **жиб лъалареб цогиги г1емер бат1и бат1ияб жо бижула**. Щибаб заманаялгь, щибаб бак1алда инсанасул х1ажат бихьун бат1и бат1ияб жо бижула Аллагъас **جَلَّ جَلَّ**.

Гъев Аллагъас бижараб буго инсан ургъун гъабураб гамаги, машинаги, самалётги, поездалги ва цогигаб кинабго жинда т1ад реклун ва къайи т1ад лъун жиндаса мунпаг1ат босулеб техника. Аллагъас **جَلَّ جَلَّ** кьураб г1акълоялдалгун гурони инсанас щибго жо гъабуларо: гъев инсанги, гъес гъабураб кинабго жоги Аллагъасул **جَلَّ جَلَّ** махлукъат буго. Гъаб масъала ц1акъ бит1ун бич1изе ккола ва гъениб кинабг1аги щаклгьи ккезеге бегъуларо.

Гъаб хирияб Къуръан рещт1инабулеб мехаль бук1араб х1алалда рекъараб мац1 буклуна Къуръаналь бицунегги. Доб заманаялгьул г1адамазул х1ал бицана Бет1ергъан Аллагъас **جَلَّ جَلَّ** ва гъеб заманаялгьо жинца ишараги гъабуна гъеб нужеда бихьулеб, лъалеб гуребги инсанасе манпаг1аталгье цогиги бат1и-бат1ияб жо бижизе бук1иналда. Къуръан муг1жизат бук1иналда т1орит1ел гъабулеб х1ужа-далилалдаса цо мисал буго гъаб.

Гьединабго х1ужа буго Т1адег1анав Аллагъасул раг1и: «Гъал зобал ракъал инсанасе квегъана»-абураб. Г1акъло бугев чиясе цох1о гъаб аят г1ола киг1ан к1удияб г1елмияб цебет1ей, ц1ияб жо ургьи ва рагьи

лѣугъаниги, гъеб жо Аллагъас ﷻ зобал ракъал инсанасе квегъун рукІиналѣул гІаламат букІиналда тІоритІел гъабизе ва гъелдалѣун жиндир иман жегиги камиллѣизе. Гъединабго аят буго: «Нужер гъунар батани нуж зобал ракъазул гІорхъаби тун къватІире рахъа»-абураб. Сурату ПрахІман(33). Гъел гІорхъаби рахун къватІире нуж унаро абун жинцаго инсанасда лъазеги гъабулеб буго.

Гъаб цІакъ кІудияб мугІжизат букІин бичІулеб буго хасго гъаб «космосалѣул век» абун цІар лъураб заманаялѣ. ТІадегІанав Аллагъасул ﷻ калам гьереси гъабизе кІолеб букІараб ани цІакъ гІедегІун гьереси гъабилаан капурзабаца гъеб. Амма гъел капурзаби мукІурлѣун руго зобал ракъазул (вселенное) гІорхъи кодоб шоларо абун. Жиндир гІорхъи кодоб шолареб жоялдаса инсан къватІив кин вахъулев! ГІакъло загІипал, жидер бер шолеб бакІалдацин гІелму шоларел гІадамаз инсан космосалда воржанин, моцІалда тІад ваханин абураб рагІи буго гъелдалѣун Аллагъ ﷻ гІажиз гъавизе, гъесул къуват-къудрат дагъ гъабизе бокъун абулеб рагІи. Купру-ширкалѣул агълуялѣ гъеб рагІиялдалѣун жидерго ахІмакълѣи гІакъиллѣилѣун бихъизабизе далил бачуна.

Инсан космосалда ин тІадегІанав Аллагъас ﷻ жагъилал гІарабиязда къръан рещтІинабулеб заманалѣго бицун буго «зобал ракъал инсанасе квергъун руго» абураб рагІиялдалѣун. Ва амма дол гІадамал жагъилал рукІаниги, жакъа гІадаб гІелму-лъай цебе тІураб заманаялѣ Аллагъасда ﷻ ва гъесул къудраталда инкар ккурал гІадамазул гІадаб бараб бакІаб зар гІадаб рагІи буго «нуж зобал ракъазул гІорхъаби рахун къватІире унаро» абураб рагІи.

СубхІаналагъ! Аллагъ ﷻ ВацІадав ва ТІадегІанав вуго гъел инкар чагІазул ракІалда кколел сипатаздаса. Жиндир инсаният дунялалда бугебгІан заманаялѣ гъел гІажиз гъарулеб мугІжизатлѣун бугеб гъаб Къръан жинца рещтІинабурав ГІалим ва ХІаким вуго ТІадегІанав Аллагъ.

**9. ТІадегІанав Аллагъасда буго
жинца аварагъаби ритІун, тІахъал
рещтІинарун, лагъзадерида битІараб
нух ва хІакъаб дин баян гъаби, гъеб**

диналдалѣун дов муъминав лагъ абадиял нигІматазда шолеб.
**Аллагъасул ﷻ нухаздаса буго хІакъаб жоялдаса гъетІарал ва
хъуштІарал ягъудиял ва насраниял жиндаса хъвадулеб нухги.**

وَعَلَى اللَّهِ قَصْدُ السَّبِيلِ وَمِنْهَا جَايِزٌ وَلَوْ
شَاءَ لَهَدَّكَ كُرْجُمُعِينَ ﴿١٦﴾

ХІакъаб жо жидеда лъазего лъаларел мажусиял хъвадулеб нухи. Мажусиял руго бакъалъе, цIаялъе ва цоги щиб бугониги жоялъе лагълъи гъабулел гIадамал: Индиялда гIакаялъе лагълъи гъаби гIадаб, будда абураб жоялъе лагълъи гъаби гIадабги. **Аллагъасе** جَلَّ جَلَّالَهُ **бокъарабани жинца нуж киналго тIоритIизе рукIана хІакъаб диналда ва битIараб нухда.** Киниги Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ инсан тун вуго жинцаго нух ва дин тIаса бищизе ихтияр бугевлъун. Жиндир гIамалалда рекъараб жазаъ ахираталда гъесие гъабизе къотIиги гъабун буго.

10. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ **вуго жиндис лагълъи гъабизе хІакъав нужер БетIергъан, жинца зобалаздасан цIад рещтIинабулев. Гъеб цIадалдаса къеч хъвазабизе ва бухIи-багIари тIаса ине гъабизе лъин буго, гъелдалъун буго нужеца боцIи хихъизе ва къара гъабизе гъветI, хер бижулеб.**

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً لَكُمْ مِنْهُ شَرَابٌ وَمِنْهُ شَجَرٌ فِيهِ تُسِيمُونَ ﴿١٠﴾

11. Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ **нужеца мунпагIат босизе гъеб цIадалдалъун бижизабула хуриб хъaleb жо: роль, цIоросороль ва цогидабги. Зайтуналъул чамастакил, цIолбол ва цогидал пихъазул ахалги рижизарула. ХІакълъунго гъаб цебехун бицараб жоялъулъ хІужа ва далил буго жидеца пикру гъабулел гIадамазе, гъезул БетIергъан Аллагъ вукIиналда тIоритIел гъабулел.**

يُنْثِي لَكُمْ بِهِ الزَّرْعَ وَالزَّيْتُونَ وَالتَّخِيلَ وَالْأَعْنَابَ وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴿١١﴾

Гъев цогояв вукIин, кинабго жо жиндаса бугев ва жинда хІажатав вукIиналдаги тIоритIел гъабулел.

12. ТIадегIанав Аллагъас нуже квегъараллъун, нужеца жидеда мунпагIат босулеллъун гъарун руго сордоги къоги, бакъги моцIги. Зодор ругел цIвабиги квегъарал руго Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ **амруялдалъун.**

وَسَخَّرَ لَكُمْ الَّيْلَ وَالنَّهَارَ وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنَّجْمُورُ مَسْخَرَاتٌ بِأَمْرِ رَبِّكَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿١٢﴾

Даимго жидер нухазда хъвадулел руго ва инсанасе бецIаб сардилъ ракъдада ва ральдада нух лъазе, къибла лъазе сабаблъунги руго. ХІакълъунго гъаб зобал-ракъал, бакъ-моцI, сордо-къо квегъун букIиналъулъги Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ цо вукIиналда тIоритIел гъабулел гIаламатал руго жидер гIакъло

бугел гладамазе.

13. Гъаб ракъалда тІад Аллагъас جَلَّالَهُ

бижанщинаб жоялъульги: жиндир къер

-мохъ батІияб, сипат сурат батІияб,

жинс, тІаглам батІияб, хІайванал

ругониги, гъветІ хер бугониги,

магІданийл жал ругониги. ХІакълъунго гъеб киналъульгоги

гІаламатал руго Аллагъа جَلَّالَهُ цо вукІиналда, гъев жиндир

къуват-гуч, гІелму-лъай бергъарав вукІиналда, жидеца пикру

гъабун, гІакъло хІалтІизабун, вагІза насихІат босулел гладамазе.

ТІадегІанав Аллагъас гъаб лъабго аятазда жаниб жиндир

махлукъаталъул кІудиял гІаламатал рицана, инсан кантІизе бокъун

гъел рехсарал махлукъатал: зоб, ракъ, бакъ, моцІ, гъветІ, хер щибго

жого гъечІого, жал рижулев чиго гъечІого рижарал гъечІолъбиялда.

Рижун хадубги гъезул тадбир гъабулев, гъел хъвадизарулев гъезул

БетІергъан вукІиналдаги кантІизе. Гъелдаги хадуб тІадегІанав

Аллагъас тІоцебесеб аяталъул ахиралда абун: гъеб махлукъаталъул

Аллагъа جَلَّالَهُ цо вукІиналда тІоритІел гъабулеб гІаламат бугин жидеца

пикру гъабулел гладамеце-абун. КІиабилеб аяталъул ахиралда абун:

жидер гІакъло бугел, жидеда жо бичІулел гладамазе абун. Лъабабилеб

аяталъул ахиралда абун жидеца вагІза босулел гладамазе абун.

Гъаб тартибалда гъаб лъабго жо: «Пикру гъаби, гІакъло букІин,

вагІза боси», рехсеялъул БетІергъанасул каламалъул пасихІлъи

ва гІакъиллъи загьирлъулеб буго. Инсанасда цо щиб бугониги жо

бихъараб мехалъ, яги рагІараб мехалъ гъев чиясе рекъараб букІуна

гъелъул пикру гъабизе: гъаб жо щиб жо кколеб, гъалдаса мурад щиб,

гъаб заралиябищ яги хайир бугебищ абун. Гъедин жинца пикру

гъабуларев чи хІайваналдаса гІемер рикІклад шун вукІунаро жиндир

даража- макъамалъул.

Пикру гъабун хадубги чара гъечІеб жо букІуна гъеб жиндилъ пикру

гъабураб жо жинда битІун лъазе ва битІун бичІІизе. Гъединаб

битІараб гІакълу-бичІІи гъечІев чи кигІанго гІакъилавлъун жив

вугониги ахІмакъав чи вуго: масала, гІезегІанго гІелму-лъай бугел

гІаламал руго жидеца Аллагъасда جَلَّالَهُ иман лъечІел, жал ахираталда

божуларел. Гъел гладамазул гІелму ахІмакълъи буго. Жинца цо

жоялъул пикруги гъабун, гъениб битІараб гІелму-гІакълоги

хІалтІизабун, гъеб жо битІун бичІІІун ва лъан хадуб, гъелъул вагІза-

насихІат лъугъунеб гъечІони, гъеб жинда лъараб жоялда гІамалги

гъабулеб гъечІони, гъав чиясул кинабго гІелмуги, гІамалги гІадада

وَمَا ذَرَأَ الْكُفْرُ فِي الْأَرْضِ مُحْتَلِفًا
أَلْوَنُهُ وَإِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ

يَذْكُرُونَ ﴿١٣﴾

хвараб буго. Гьасда абула дунял ахираталда ч1ового хут1арав чи абун. Инсанасда т1адаб жо буго жинца пикру гьабун х1акъаб жо лъазабизе ва гьеб жинда лъараб жоялда г1амалги гьабизе.

14. Гьев Бет1ергъан Аллагъ вуго нуж рижарав, **нуж** хьихъулев ва **нужеца** г1ибадат гьабизе х1акъав, **жинца** **нужее** ральадал квегъарав, **гьениса** **нужеца** г1ат1гояб гъан кваназе, ччуг1а ва цогигаб ральадал х1айваналъул гъан кваназе. **Гьениса** къимат бугел ганч1ал: маржанал, жавгъарал, луълуал **рахъизе**

وَهُوَ الَّذِي سَخَّرَ الْبَحْرَ لِتَأْكُلُوا مِنْهُ لَحْمًا طَرِيًّا وَتَسْتَخْرِجُوا مِنْهُ حَبْلًا
تَلْسُونَهُمْ وَتَرَى الْفُلْكَ مَوَازِرَ فِيهِ
وَلِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ وَلَعَلَّكُمْ
تَشْكُرُونَ ﴿١٤﴾

ва гьел **нужее** берцинлгилъун **рук1ине:** курхъин, к1илик1 ва маххал гъаризе. Гьеб ральад хъвалхъун хъвадулел муг1рул г1адал ч1ах1иял гумиги рихъула **нужеда.** Жидеца г1адамал раччулел, къайи-матах1 баччулел, ральадалъан ччуг1а бахъулел. Гьал ральадал Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** **нужее** квегъун руго **нужеца** гьелдалъун маг1ишат гьабизе квербакъи гьабизе ва Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** **ризкъиги** г1алаб гьабизе. Гьеб кинабго жо Аллагъасул рахъалъан бугеб ниг1мат бук1ин лъан гьесие щукруги гьабизе. Ва амма щукру гьабулел дагъ руго, ниг1матаздаса лазат-кеп босулел, жидер Халикъ ва Разикъ к1очарал г1емер руго.

15. Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** **гъаб** **ракъул** гьумералда г1ад муг1рулги гъаруна **нужгун** цадахъ **ракъ** **ч1ч1ун** **бук1ине,** гьелъул гьет1и ва хъваг1и гьеч1ого

وَالْقَى فِي الْأَرْضِ رَوْسًا أَنْ تَمِيدَ بِكُمْ
وَأَنْهَضَكُمْ وَاسْبُلًا لَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥﴾

бук1ине. Ва г1орал, нухалги гъаруна **ракъалда** **г1ад,** **нуж** **нужее** х1ажатаб бак1алде ине ва **нужер** **мурад** **г1убазе.**

Жинда Аллагъ разилъаяв Саг1идица Къайс ибну Г1убадатидаса хабар бицана:

«Г1адег1анав Аллагъас **ракъ** **бижараб** **мехаль** **гьеб** **хъвадулеб,** **багъарулеб** **бук1ана.** Цинги малаикзабаца абуна гъаб жо гьеч1о жинда г1ад шивго чи ч1олеб ва жинда г1ад г1умру гьабулеб абун. Цингисалаль жидеда **ракъ** **бихъидал** **гьелда** **г1ад** **муг1рул** **рихъана»**-абун.

Абусаг1идица абуна: гъаб раг1иялъул маг1на буго Бет1ергъан Аллагъас зобал-ракъал рижулеб **мехаль** **ракъ** **бижана** **гъаваялде** **рехараб** **торг1о** (шар) г1адин гургинаб ва г1адагъаб. Г1адагъаб жо багъарулеб, гьет1арулеб **бук1унелъул** **муг1рул,** **шобал,** **г1орал** **ральадал** **гъарун,** **гьеб** **ракъ** **гъабуна** **жинца** **цо** **бак1** **кколеблъун** **ва** **жиб** **гьет1арулареблъун** **абун.** Гьелдаса **мурад** **гьеч1о** **ракъалъе** **багъариги** **гьеч1о** **абураб.** **Ракъ**

багъарула жиндир хасаб ва даимаб тартибалда. Жиндир х1осида (ось) сверун бахъула ракъаль сверел сордо-къоялда жаниб цо нухаль ва бакъалда сверунги бахъула свери лъаг1алида жаниб цо нухаль.

16. Нужее цогиги г1аламатал гъаруна

وَعَلَّمَتْ وَيَا تَجْمِرُهُمْ يَهْتَدُونَ ﴿١٦﴾

ракъалда т1ад, нуж рик1кладаб сапараль

инеге гъениса т1адруссун рукъоре рач1инеге. Сардилъ сапаралда ругел г1адамал зодир ругел ц1вабаздалъун жидер нухда рит1ун кколел руго.

17. Нужеца пикруго гъабулариш, я гъал

г1адамал: жинца кинабго махлукъат бижарав

أَفَسَنَ يَخْلُقُ كَمَن لَّا يَخْلُقُ أَفَلَا

ва жиндие бокъараб жо бижизе к1олев

تَذَكَّرُونَ ﴿١٧﴾

Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ рельеъуниш рук1унел

г1адамазул квераз ганч1ил, ц1улал я цоги жоялъул гъарурал алагъзаби?

Рук1унаро гъел Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ рельеъун ва гъел алагъзабилъун кквезеги бегъуларо. Гъаб ишальул пикру кин гъабулареб мушприказ ва жидее гъальул ваг1заги шай лъугъулареб?.

18. Гъединго Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ

къудраталде т1орит1ел гъабулеб далил

وَأَن تَعُدُّوا نِعْمَةَ اللَّهِ لَا تُحْصَوْهَا إِنَّا

буго нужее: нуж Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ

اللَّهُ لَعَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٨﴾

ниг1матал рик1к1ине, гъезие г1орхъи

ч1вазе абун лъугъани, гъеб жо нужедаса бажаруларо.

Инсанас рик1к1унел, яги гъесул г1акълу-тадбир хадур гъолел гъеч1о Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ ниг1матал. Х1акълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ вуго жинца тавбу гъабуразул мунагъал чурулев, гъезулиманги къабул гъабулев, муъминзабазда дуниялалдаги ахираталдаги жив гурх1улев.

Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ нильее ругел ниг1матазул бишунго клудияб гъаб к1иге ниг1мат буго: Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ гурх1улев вук1ин, тавбу къабул гъабун мунагъал чурулев вук1инги. Гъезда себе бугеб клудияб ниг1мат буго Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ ниль иманалда ва исламалда т1орит1и. Аллагъас гъал ниг1матал нильедаса т1аса росугеги ва гъал ниг1матазда шукру гъабиги ризкильун гъабеги.

Х1асанул Басрияс абун: Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ нильее къураб щибаб лага клудияб ниг1мат буго. Инсанас гъеб Аллагъасул ниг1мат Аллагъасде جَلَّ جَلَّالُهُ гласильиялъе сабаблъун гъабулеб буго. Я нижер Аллагъ! Дуца ниж гъаруге дур ниг1матаздалъун дуде гласильулездаса. Мун рехсолеб мац1 къе, Аллагъ, нижее ва дуде х1елулеб рак1ги къе. Мун разильулеб жоялъуль гурони х1алт1изаруларел цогидал лугбиги къе, Аллагъ, нижее. Ниж дуде г1ассильиялдаса рик1к1ад гъаре ва дур ц1об-

рах1маталдалъун дур ниг1матазул алжаналдеги лъугъине гъаре-абун.

19. Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жинда лъалев вуго وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا تَسْكُرُونَ وَمَا تَعْلَمُونَ
 нужеца бальго гъабулеб жоги, т1атун,
 загъирго гъабулеб жоги.

Нужер рек1ель бугеб иман лъала Аллагъасда, иман гъеч1ел, загъиралда иман бугеллъун хъвадулел мунапикъзабиги лъала. Г1адамазда бихъулеб бак1алда нужеца гъабулеб г1амал лъала, нужго ругеб бак1алда нужеца гъабулеб г1амалги лъала. Гъеб кинабго г1амалалде данде Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нужее жазаъ гъабизе буго.

20. Мушрикаца Аллагъги جَلَّ جَلَالُهُ живго وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللّٰهِ لَا يَخْلُقُونَ
 тун жидее лагълъи гъабулел хъанчал ва شَيْئًا وَهُمْ يَخْلُقُونَ
 алагъзаби руго жидеда щибго лъик1лъи-
 квешлъи гъабизе к1оларел, жидеца жо
 бижуларел, г1адамазул квераз гъарурал ясик1лаби.

21. Хварал жал руго гъел, жидель рух1 أَمْوَاتٍ غَيْرِ أَحْيَاءٍ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ
 гъеч1ел, г1акълуги гъеч1ел, бихъи, يُبْعَثُونَ
 раг1инги гъеч1ел.

Гъединал хъанчазда я хайир, я зарал гъабизе к1оларо. Гъел хъанчазда лъаларо кидал къиямасеб кьо бач1унебги ва кидал т1аде рахъинарулебги. Гъадинал рух1 гъеч1ел, г1акълуги гъеч1ел, гъец1о-ц1улалъул гъарурал ясик1абазе лагълъи гъабизе бегъилищ г1акълуги-лъайги бугел, бер-г1инги бугел г1адамаз? Гъал ах1макъал г1адамал кант1изе бокъун т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ абулеб буго:

22. Нуж кинацаго жиндие г1ибадат إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَحْدٌ فَلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ
 гъабизе х1акъав Аллагъ цох1о Аллагъ بِالْآخِرَةِ قُلُوبُهُمْ مُنْكَرَةٌ وَهُمْ
جَلَّ جَلَالُهُ гурони гъеч1о. مُسْتَكْبِرُونَ

Гъесие г1ахъалчиги гъеч1о, гъесда جَلَّ جَلَالُهُ
 ващадавги гъеч1о. Жидеца Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ
 ва ахираталде иман лъоларел г1адамал,-гъезул рак1ал руго х1акъаб жоялде инкар ккурал ва гъел ч1ух1унги руго жидеда динул ислам х1акъаб дин бук1ин лъаниги гъеб къабул гъабизе ва гъелда нахъирильтъине.

23. Щибго шаклъи гъеч1еб жо буго لَا جَرَمَ أَنَّ اللّٰهَ يَعْلَمُ مَا يُسْكُرُونَ وَمَا
 х1акълъунго т1адег1анав Аллагъ жинда يُعْلِنُونَ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْتَكْبِرِينَ
 бальгоябги загъирабги жо лъалев
 вук1ин, ва гъев Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ ц1акъ
 рокъуларо х1акъаб жо къабул гъабизе ч1ух1арал г1адамал.

Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо гъавизе, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ рит1ухъ гъавизе, Къуръаналда иман лъун гъелда нахърилътыне ч1ух1арал г1адамазе Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ ццим бахъин ва г1азаб бук1ине буго.

24. Гъал инкарчаг1азда ва мушриказда وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا
гъикъараб мехаль щиб жоха أَسْطِيرُ الْأَوَّلِينَ
решт1инабун бугеб нужер Бет1ергъанас

Мух1аммадида абун, жидеца абулеб

буго: гъеб жо Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ калам гъеч1о, гъел руго ццересел умматазул бицунел гьересиял къиссаби абун.

Г1алимзабаца абуна: Маккаялъул мушрикал жидедаго гъоркъоб къот1иги гъабун Маккаялде рач1унел нухал ккун ч1олел рук1ана ва гъез Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе ине къасд гъабурал чаг1и нахъч1валел рук1ана. Х1еж гъабизе рач1унел г1адамаца гъикъараб мехаль: «Щив чи вугев гъев Мух1аммад ва щиб жо бугеб гъесда решт1инабун?»-абун, гъез абулеб бук1ана: «Гъес гьереси бицунеб буго, гъел ццересел г1адамазго рицунел рук1арал маргъаби руго»-абун.

25. Жидеца гъеб бугътан лъуна, لِيَحْمِلُوا أَوْزَارَهُمْ كَامِلَةً يَوْمَ الْقِيَمَةِ
къиямасеб къоялъ жидер мунагъазул وَمِنْ أَوْزَارِ الَّذِينَ يَضِلُّونَهُمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ الْأَسَاءَ
гъирал раччун рук1ине, щибго жо مَا يَزِرُونَ
г1аса нукъсан гъабич1ого ва жидеца

къосинарурал г1адамазул мунагъазул
гъиралги раччизе. Гъез гъел къосинарун ругелъул щибго г1илла-
х1ужаги гъеч1ого.

Мун кант1е, я гъав инсан! Ц1акъ квешаб гъир буго гъел г1адамаца баччизе бугеб! Цо чияс лъик1аб нух малъараб мехаль, гъеб нухаль хъвадарал г1адамазул кири гъев чиясеги бач1уна. Цо чияс квешаб нух лъураб мехаль, гъеб нухаль хъвадун квешлъи гъабуразул мунагъги гъесие бач1уна. Гъеб маг1на буго аяталъулги.

26. Гъаб дур къавмалда церехун قَدَّمَكَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَإِنَّ اللَّهَ يَنْتَبِهُهُمْ
рук1арал къавмазги макру гъабуна, مِنَ الْفَوَاعِدِ فَخَرَّ عَلَيْهِمُ السَّقْفُ
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидехъе рит1арал مِنْ قَوَقِهِمْ وَأَتَتْهُمْ الْأَعْدَابُ مِنْ حَيْثُ لَا يَشْعُرُونَ
аварагзабазе. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъел
къавмазул минаби къуч1дасанго

рахъана ва жидеда г1адт1охалги
рортизарун гъалаг гъаруна. Гъезухъе
Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ г1азабги бач1ана жидеда рак1алдаго бук1инч1еб
рахъалдаса.

Гъаб аяталь бицунеб буго Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъул нухда ч1арал,

аварагабазе мақру ургъулел, муъминзабазе къварилтъи гъабулел гладамал Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ ц1акъ гъалаг гъаризе рук1иналгъул ва Аллагъасул мақру ва глазаб гъезде гъукъизе ва нахъч1вазе к1олареб бук1иналгъул.

27. Къямасеб къоялгъи Аллагъас
جَلَّ جَلَالُهُ гъел гладамал ц1акъ г1одорег1ан гъарула ва гъезде абула: «Кире арал нужер алагъазби, гъел к1одо гъарун нужеца аварагабазда даг1ба балел рук1арал ва нужеца гъезие лагътъи гъабурал?» - абун. Аллагъасул

ثُمَّ يَوْمَ الْقِيَمَةِ يُخْزِيهِمْ وَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تُشَاقُّونَ فِيهِمْ قَالَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ إِنَّ الْآخِرَى الْيَوْمَ وَالسَّوَاءُ عَلَى الْكَافِرِينَ ﴿٢٧﴾

جَلَّ جَلَالُهُ диналде халкъ ах1улеллгъун рук1арал г1алимзабаца ва имамзабаца абула: «Унго-унгояб глазаб, г1одорег1анлъи ва инжилтъи жакъа капурзабазе бугоха» - абун.

Г1алимзабаца гъеб раг1и абула гъел капураб къавмалгъул рак1 къварид гъабизе ва гъезул х1ал квеш гъабизе. Дуниялалгъул рукъор ругеб мехаль гъел г1алимзабазухъ г1енеккун рук1инч1елгъул, гъезул ваг1за-насих1ат босич1ого гъезде г1ад релъанхъун рук1индал.

28. Малаикзабаца капурал г1адамазул рух1ал рахъулеб мехаль, гъел кутакалда мут1иг1лгъун ва х1елун рук1уна,
 дуниялалда бук1араб ч1ух1а-къулиги к1очон бук1уна. Жидеца гъереси

الَّذِينَ تَوْفَّيْنَاهُمُ الْمَلَائِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ فَأَلْقَوْا السَّيِّئَاتِ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ سَوَاءٌ بَلَىٰ إِنْ اللَّهُ عَلِيمٌ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾

бицинеги байбихъула: «Нижеца щибго квешлъи гъабич1о, нижеца ширк гъабич1о»-абун. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъел гъереси гъарун гъездехун абула: «Нужеца абухъе гъеч1о нуж руго Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ г1асилгъун рук1арал, гъанже нужеца гъересиги бицунеб буго»-абун. Х1акълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жинда лъалев вуго нужеца гъабулеб бук1араб г1амал.

29. «Гъанже нуж лгъугъа жужах1алгъул рагъабахъан жанир, нуж даимго гъенир жанир рук1ине руго. Ц1акъ квешаб бак1 бугоха гъаб жужах1 Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ иман лъезе ч1ух1ун хъвадараб халкъалье» – абун.

فَادْخُلُوا أَبْوَابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَلَيْسَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ ﴿٢٩﴾

30. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ г1азабалдаса х1инкъун, гъев разилтъи т1алаб гъабун хъвадулел муъминзабазда гъикъараб мехаль: «Щиб жо рещт1инабураб т1адег1анав Аллагъас жиндир

﴿٣٠﴾ وَقِيلَ لِلَّذِينَ اتَّقَوْا مَاذَا أَنْزَلَ رَبُّكُمْ قَالُوا خَيْرٌ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةٌ وَلَدَارُ الْآخِرَةِ خَيْرٌ وَلَنِعْمَ دَارُ الْمُتَّقِينَ ﴿٣٠﴾

аварагасда» - абун, гъез абула: «Лъик1аб жо рещт1инабуна» - абун. Г1алимзабаца абуна: х1еж гъабизе рач1унел г1адамаз аварагасдаса ва гъесда рещт1араб жоялдаса гъикъараб мехаль мушриказ абулеб бук1ана: «Гъев гъереси чи вуго, гъес сих1ру гъабулеб буго, гъес маргъу бицунеб буго» - абун. Муъминзабазда гъеб жо гъикъараб мехаль гъез абулеб бук1ана: «Гъев авараг вуго ﷺ, гъес бицунеб жоги бит1араб буго, гъесда рещт1инабураб жоги Къуръан буго, жинца х1акъаб диналде т1орит1улеб» - абун.

Гъал муъминзабазе бугеб жазаъ бицун т1адег1анав Аллагъас абулеб буго: Дунялалъул рукъоб лъик1аб г1амал гъабурал г1адамазе гъанибго лъик1аб жазаъ гъабизе буго. Ва амма ахираталда гъезие бугеб жазаъ ц1акъго к1удияб ва лъик1аб буго. Гъаб дунял панальулеб, т1аса унеб жо бугелъул, ахират т1аса унареб, абадияб рукъ бугелъул. Аллагъасдаса ﷻ х1инкъарал г1адамал ахираталда жанир ч1олеб рукъ ц1акъ лъик1аб рукъ бугоха.

31. Даимго жидеда жанир руқ1унел алжанал руго гъел. Гъенир муъминзаби лъугъуна. Гъезул рагъабазда гъоркъан ва ахазда жанисан г1оралги чвахулел руқ1уна. Гъезие щиб жо бокъаниги бук1уна Алжаназда жаниб, щибго г1акъуба бихъич1ого гъезул рақ1алде ккараб жо жидеда аск1об лъун батула. Гъадианаб лъик1аб жазаъ гъабула Аллагъас ﷻ, дунялалъул рукъор ругеб мехаль ахират бук1иналда иман лъун, гъенир Аллагъасда ццере ч1ч1езе руқ1ин лъан, Аллагъасул ﷻ г1азабалдаса х1инкъун лъик1аб г1амал гъабун жал хъвадарал г1адамазе.

Аллагъасул ﷻ парз т1убарал, аварагасул суннатги ккурал, амру-нагъюги гъабулел руқ1арал г1адамазе.

32. Гъел муъминзабазул рух1алги росула малаикзабаца ц1акъ х1еренго ва тамахго. Гъездехун малаикзабаца абула: «Нужеде салам буго, нуж лъугъа гъал алжаназда жанире. Дунялалда нужеца гъабураб лъик1аб г1амалалъе жазаълъун буго нуже гъаб алжан» - абун.

33. Гъал инкарчаг1и ва мушрикал балагъун ругеб жо гъеч1о жидер рух1 босизе малаикзаби рач1ин гуреб, яги Аллагъасул ﷻ амру бач1ун жидее г1азаб гъаби гуреб.

Гъаб к1иги жоялъул цояб швезе буго гъазда.

جَنَّتٍ عَدْنٍ يَدْخُلُونَهَا يُجْرِي مِنْ
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ لَهُمْ فِيهَا مَا يَشَاءُونَ
كَذَلِكَ يَجْزِي اللَّهُ الْمُتَّقِينَ ﴿٣١﴾

الَّذِينَ تَتَوَفَّيْهُمْ الْمَلَائِكَةُ طَيِّبِينَ يَقُولُونَ
سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ادْخُلُوا الْجَنَّةَ بِمَا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ ﴿٣٢﴾

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ
أَوْ يَأْتِيَ أَمْرٌ رَبِّكَ كَذَلِكَ فَعَلَ الَّذِينَ مِنْ
قَبْلِهِمْ وَمَا ظَلَمَهُمُ اللَّهُ وَلَكِنْ كَانُوا
أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿٣٣﴾

Глазаб тІаде швелалде цебе рухІ босаразе ахираталда глазаб
букІна. Дунялалда глазаб тІаде щваразеги ахираталда глазаб
букІна.

Гъаз пикруго гъабуларищ жидеда церехун рукІарал умматазул
мушриказе ккараб жоялѣул. Гъезда цере рукІарал гІасиял
гІадамазги гъаз гъабулеб гІадаб гІамал гъабун букІана.
Гъезда глазаб рештінабуна, гъаздаги рештінабизе бегъила
гъеб глазаб. Гъел жал гъалаг гъарурал гІадамазе Аллагъас
جَلَّ جَلَّالَهُ шибго зулму гъабичІо. Кинниги гъез жидецаго жидер
напсазе зулму гъабуна. куфру-ширкалдалѣун ва гІасилѣи-
пасалѣи гъабиялдалѣун.

34. Гъезде швана жидеца гъабураб
квешаб гІамалалда рекъараб жазаб
ва гъезие хІакълъана дунялалда ругеб
мехалѣ жидеца махсароде гъабулеб
букІараб жо.

فَأَصَابَهُمْ سَيِّئَاتُ مَا عَمِلُوا وَحَاقَ بِهِمُ مَا كَانُوا
بِهِ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٣٤﴾

ЖужахІалде жанир лѣугъинарун квешаб глазаб чІамизабуна гъезда
Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ дин махсароде гъабиялѣе жазаблѣун.

35. Жидеца ширк гъабун хъвадарал
гІадамаз абула: «Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ бокъун
букІарабани нижеца ширк гъабичІого
букІине, нижеца ширк гъабизе
букІинчІо. Нижецаги нижер умумузги
Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ гурони цоги шибго
жоялѣе лагълѣи гъабизе букІинчІо.
Ва нижеца шибго жо хІарамги гъабизе

وَقَالَ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا عَبَدْنَا
مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ مِّنْ شَيْءٍ وَلَا آبَاءُنَا وَلَا
حَرَمَنَا مِنْ دُونِهِ مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ فَعَلَ
الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَهَلْ عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا
الْبَلْغُ الْمُبِينُ ﴿٣٥﴾

букІинчІо Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ хІарам гъабичІлеб»—абун. Гъадин абуна
гъезда ццере рукІарал умматазул мушриказги:

жидер аварагазби махсароде гъаруна, нижеца гъабулеб жо Аллагъасе
جَلَّ جَلَّالَهُ бокъун ва лъан гъабулеб бугин, гъесул амру букІинчІлебани
нижеца гъеб гъабилароан абун.

Дир аварагазбазда тІадаб жо гъечІо жидехъе къураб рисалат
умматалѣухъе щвезаби гурони. Гъел гІадамал иманалда тІоритІи,
яги къосинари Аллагъасул иш буго. Гъесда лъала лъица шиб тІаса
бищун бугеб ва кин гъел хъвадизе ругеблѣи.

Гъаб буго Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул ракІ паракхат
гъабун абураб рагІи. Гъалѣул магІнаги буго: Дуца умматалѣухъе
рисалат щвезабе: гъез иман лъечІо абун дуе шибго кІал гъикъи

букліне гьечІо.

36. ХІакълъунго дица щібаб
умматалде расул витІана нуџеца
лагълъи гѣбе цохІо Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ ва
нуџги рикІкІалъе гьев гурѣб жоялъе
лагълъи гѣабиялдаса»-абун.

Хъанчал рукІа гьел, малаикзаби рукІа,
хІайванал ва гІадамал рукІа щібго
батІалъи гьечІого, Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ тун
батІиѣб жиндие гІибадат гѣабураб жоялда тІагъут абула ва гьелъие
лагълъи гѣаби ширк буго жинца абадияб жуѣахІалъул гІазабалде
ккѣзарулеб.

Гьел умматаздаса цо гІадамал рукІана Аллагъас хІакъаб диналда
жал тІоритІарал. Гьездаса цоги гІадамал рукІана жидѣе къосин
хІакълъарал ва жал бахъигьечІеллъун, капураллъун ругел. Ай
тІадегІанав Аллагъас аварагзабиги ритІун умматал иман лъѣялде
ахІана. Гьезул цо къокъаялъ иман лъуна, цогідал иман лъѣчІого
чІчІана. Гъанѣе нуџ ракъалда тІад хъваде, я гьал Маккаѣлъул
мушрикал, ва нуџеца пикру гѣбе щібдаѣ ккана нуџеда ццере
рукІарал Аллагъасда جَلَّ جَلَّالَهُ иман лъѣчІел ва жидѣца аварагзабиги
гьѣреси гьарурал къавмазе. Гьелъул нуџеѣ вагІза лъугъине бегъила
ва нуџ кантІизеги бегъила.

37. КигІанго дуѣ бокъаниги, МухІаммад إِنْ تَخْرُسْ عَلَىٰ هٰدِهِمْ قَارِئًا اللَّهُ لَا يَهْدِي وَمَنْ يُضِلُّ وَمَا لَهُمْ مِنْ نَّاصِرِينَ ﷻ, дуца гьел гІадамал иманалда
тІоритІизе, дуда кІоларо Аллагъас
къосаравлъун гъавурав чи иманалда
тІовитІизе.

Аллагъасда лъараб мехалъ цо инсан къосин ва куфру тІаса бишун
вукІин, Аллагъас гьев чи хІал гѣабун иманалда тІовитІуларо. Жинца
тІаса бищараб къосиялда тола. Ва гьел гІадамал хІакъаб нухалда
тІоритІизе, гъезие квербакъулев чиги вукІунаро, ахираталда
гьездаса гІазаб нахъчІвазе кІолев чиги вукІунаро.

38. Гьел мушрикал цІакъ яхІ бахъун, وَأَقْسَمُوا بِاللَّهِ جَهْدَ أَيْمَنِهِمْ لَا يَبْعَثُ اللَّهُ
гъа гьедун кІалъалел руго ахират
букліне гьечІин абун ва хварал
гІадамал тІаде рахъинаризегі гьечІин
абун. Гьез абухъе гьечІо, Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ
тІаде рахъинаризе руго ва гьѣб гьѣсул хІакъаб къотІиги буго.

وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ
فَمِنْهُمْ مَّنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَّنْ حَقَّتْ
عَلَيْهِ الضَّلَالَةُ فَمَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا
كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ ﷻ

ﷻ

ﷻ

Амма г1адамазул г1емерисел жидеда гъеб х1укму лъаларел руго.

39. Гъел г1адамал т1аде рахъинарула:

жидеда баян гъабун бихъизабизе

дуњялалда гъел жиндир х1акъальулъ

хилиплъун рук1араб жо. Ахират

гъеч1ин, т1аде рахъинари ва х1исаб-мизанги гъеч1ин абураб

раг1иялгъулъ гъел къосун рук1ин гъезда баянлъизе.

Х1акъабги бат1улабги жо бат1а гъабизе, Аллагъасе جَلَّالُهُ мут1иг1ав

ва гъесда г1асилгъарав ват1а гъавизе, жинца зулму гъабурав ва жиндие

зулму гъабурав ват1а гъавизе. Цинги капураб къавмалда якъинго

лъазе гъел гъереси бицунел г1адамал рук1араблъи.

40. Х1акълъунго Дие цо амру бокъараб

мехаль дица гъабулеб г1амал буго «кун»-

абун аби, цинги гъеб жо бук1уна.

Т1адег1анав Аллагъ جَلَّالُهُ х1ажатав гъеч1о гъеб

раг1и абиялдаги. Гъеб буго г1адамазда бич1ч1изе, гъезул г1акълуялда

рельлъинабун абураб раг1и.

41. Жидеє зулму гъабун хадуб жидеца

Аллагъасул диналъе г1оло гъижра

гъабурал г1адамал.

Маккаялгъул мушрикал г1емер зулму

гъабун хадуб гъезухъан рорч1ун цоги

асх1абзабигун цадахъ Мадинаялде гъижра гъабун арал пакъирал,

лагъзаллъун рук1арал г1адамал: Билал, Ссугъайб, Хабаб, Г1амар

асх1абзабазул х1акъальулъ рещт1ине гъабунин гъаб аятилан абуна

Къурт1убияс, Аллагъ разилъаги гъел киналго асх1абзабазда.

Дица гъезие дуњялалда гъабила лъик1аб ч1ч1олеб бак1. Мадина буго

гъеб гъижра гъабун рач1ун гъел гъенир ч1ч1араб. Ва амма ахираталгъул

ажру ц1акъго к1удияб буго ва хирияб буго. Г1адамазда гъаб амру

лъалебани гъез ях1 бахъилаан ахираталгъул ажру т1алаб гъабун хъвадизе.

42. Гъел г1адамал руго жидеца

мушриказул къварилъи- зулмуялда

сабру гъабурал, цинги гъижра гъабун жидер ват1ан тун, вацал,

г1агарлъи тун Мадинаялде рач1арал. Цох1о жодор Бет1ергъанасда

جَلَّالُهُ тавакал т1амун хъвадулел муъминзаби руго гъел.

43. Дудасан цереги дица расулаллъун

рит1ич1о цох1о бихъинал гурони. Дица

гъезде вах1ю гъабуна умматалгъухъе

يَسْبِغْنَ لَهُمُ اللَّيْلِ يَخْتَلِفُونَ فِيهِ وَلِيَعْلَمَ

الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّهُمْ كَانُوا كَذِبِينَ ﴿٣٩﴾

إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ لَهُ كُنْ

فَيَكُونُ ﴿٤٠﴾

وَالَّذِينَ هَاجَرُوا فِي اللَّهِ مِنْ بَعْدِ مَا ظَنُّوا

لِنُصَوِّرَنَّهُمْ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَلَا جَزَاءَ الْآخِرَةِ

أَكْبَرُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ ﴿٤١﴾

الَّذِينَ صَبَرُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٤٢﴾

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَجُلًا نُوحِيَ إِلَيْهِ

فَسَتَلَوْا أَهْلَ الدِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٤٣﴾

швезабизе кколеб шариг1ат. Нужее гьєб иш лъазе къвариг1ун батани жидеда Инжил, Таврат лъалел ягъудиязул ва насраниязул г1алимзабазда гьикъе.

Гъаб аяталъул маг1на буго Аллагъас ﷻ халкъалда дин малъизе гьєб халкъалда гьоркъоса цо бихъинчи вит1ула. Ч1ужуг1адан йит1уларо, яги малаикзаби рит1уларо. Гъаб амру гъадин бук1ин лъазе бокъани, я къурайшийл, нужеца гьєлъул х1акъалъулъ китабияб агълуялъул Инжил, Таврат лъалел г1алимзабазда гьикъе, гьєз бицина нужеда аварагзабилъун ццересел умматазда бихъинал рит1ун рук1ин.

Гъаб аят рещт1инабиялъе сабабги буго Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда иман лъезе ва нахърильтъине ч1ух1ун къурайшиязул мушрикаб абун бук1ана: «Мун авараг вуго абун нуг1лъи гъабизе малаик вач1аха нижехъе»-абун. Гьєзул раг1и нахъч1ван рещт1инабураб аят буго гъаб.

44. Баянал х1ужабиги росун,
Аллагъасул рахъалъан т1ахъалги
росун рит1ула гьєл аварагзаби. Дица

дудаги гъаб Къуръан рещт1инабуна,

Мух1аммад ﷺ, дуца г1адамазе гьєзда т1адаб жо баян
гъабизе.

Х1алалаб, х1арамаб жо баян гъабизе ва гьєзие далилал рицун Аллагъ ﷻ вук1инги ч1ч1езабизе ва гьєл г1адамаца пикру гъабун, ваг1за босун Аллагъасда ﷻ иман лъезе, мун рит1ухъ гъавун дуда нахъги рильтъине.

45. Гъаб ракъалда т1ад квешаб макру
ва пасалъи гъабулел г1адамал божуниш

ругел Аллагъас ﷻ гьєл ракъалда

кквезарун гъалаг гъариларин абун,

яги цоги гьєзда рак1алдаго гьєч1єб

рахъалъан жидеде г1азаб бач1инарин абун.

Макру абула щив вугониги гуккизе, гьєв мекъи ккезавизе гъабулєб г1амалалда. Гъаб тайпаялдаса буго мунафикъзабаца гъабулєб макру: жидеца иман лъун гьєч1єл, амма иман лъурал г1адамазул пиша гъабулел. Аллагъасє т1аг1ат-г1ибадат гъабулел абун рук1унел, амма гьєб г1амал г1адамазе г1оло гъабулєб хвел, х1илла бутел.

Цоги макру бук1уна инсан гъалаг гъавизе х1илла ургъулєб. Гъединаб макру ургъун бук1ана къурайшиязул церехъабаца Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасє: гьєсда т1аде к1анц1ун щибаб кьибилалъул цо-цо чияс гьєсда хвалчен ва хеч къабизе ва

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَتَأْتُوا اللَّهَ بَعِيْثًا وَالْزُبُرَ وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ
لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٤٤﴾

أَفَأَمِنَ الَّذِينَ مَكَرُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ يَخْفَىٰ
أَلَيْسَ بِهِمُ الْمَعْدَابُ مِنْ
جَيْتٍ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٤٥﴾

лѳица ч1вараб лѳалареб х1ал лѳугѳун, кѳисас босизе рес гѳеч1ого
бук1ине. Гѳал мушриказул ва мунафикѳазул квешал макраби лѳалел
рук1ун, Аллагѳас جَلَّ جَلَّالَهُ гъезда абулеб буго: «Нуж сунда божун ругел
гѳел кѳабих1ал г1амалал гѳарулел, нужеда лѳалебги бук1аго нужеда
ццере рук1арал умматазул мушриказе ва мунафикѳазе лѳугѳараб
жо»-абун.

46. Яги Аллагѳасул جَلَّ جَلَّالَهُ г1азабаль
жал кколаро абун божунищ ругел
жидер сапарада араб бак1алда, даран-
базар гѳабулеб бак1алдаги. Кир ругониги гѳел Аллагѳасде جَلَّ جَلَّالَهُ
г1асиял, аварагасе макру гѳабулел г1адамал гѳесул г1азабалдаса
рорч1изе гѳеч1о.

أَوَيَّأْخُذُهُمْ فِي تَقْلِبِهِمْ فَتَآهُمْ بِمُعْجِرِينَ ﴿٤٦﴾

47. Яги гѳел божунищ ругел жидеда
Аллагѳасул جَلَّ جَلَّالَهُ г1азаб швеларо абун.
х1инкѳун, гѳелда хѳаравуллѳи ккун жал
ругеб мехаль.

أَوَيَّأْخُذُهُمْ عَلَى تَخَوُّفٍ فَإِنَّ رَبَّكَ لَرْءُوفٌ
رَّحِيمٌ ﴿٤٧﴾

Гѳаб к1иго аяталѳул х1асил буго: Жидеда г1азаб-кѳварилѳи швеларо
абун божун рук1аниги, яги г1азаб швеладай абун х1инкѳун, гѳельѳие
хѳаравуллѳи ккун рук1аниги, гѳезие г1азаб гѳабизе Аллагѳасе جَلَّ جَلَّالَهُ
бокѳараб мехаль гѳеб г1азаб гъезда швезе буго абураб.

Х1акѳълѳунго нужер Бет1ергѳан Аллагѳ جَلَّ جَلَّالَهُ, я гѳал муѳминзаби,
жив гурх1улев, жиндие муѳминзаби рокѳулев вуго. Гъединго
капурзабаздаги гурх1улев вуго Аллагѳ جَلَّ جَلَّالَهُ гъезие г1азаб гѳабич1ого,
гѳел нахѳрахѳун тун, тавбу гѳабилародай, иман лѳелародай абун.

48. Мушриказда бихѳуларийш ва гъез
пикру шайдай гѳабулареб кинабниги
Аллагѳас جَلَّ جَلَّالَهُ бижараб жо бук1иналѳул
гѳельул раг1адалѳ цин кваранаб

أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى مَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ يَتَفَتَّوْنَ
ظِلَّلُهُ عَنِ الْيَمِينِ وَالْشَّمَائِلِ سُجَّدًا لِلَّهِ وَهُمْ
دَاخِرُونَ ﴿٤٨﴾

рахѳалде, цинги квег1аб рахѳалда

ракѳалда т1ад т1ибит1ун Аллагѳасе جَلَّ جَلَّالَهُ сужда гѳабулеблѳун:
жал гѳесие мут1иг1лѳарал ва х1елараллѳун рук1ун.

Гѳеб рух1 гѳеч1еб махлукѳатги Аллагѳасе جَلَّ جَلَّالَهُ мут1иг1лѳараб мехаль
гѳел капурзабазда кин к1олеб гѳесде данде рахѳине ва г1амал к1одолѳи,
ч1ух1и гѳабизе, гѳесул амруялда г1асилѳизе.

49. Т1адег1анав Аллагѳасе
мут1иг1аблѳун ва гѳесие сужда
гѳабулеблѳун буго зобалазда ва
ракѳазда жаниб бугебщинаб жо:

وَلِلَّهِ يَسْجُدُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ
مِنْ دَابَّةٍ وَالْمَلَائِكَةُ وَهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ ﴿٤٩﴾

малаикзаби рук1а, х1айванал рук1а. Гьел киналго Аллагъасе
جَلَّ جَلَّالَهٗ мут1иг1льize ч1ух1уларелги руго.

50. Жидеда т1ад вугев, жиндир къуват
ва къудрат бергъарав Аллагъасдаса جَلَّ جَلَّالَهٗ
х1инкъулел руго ва жидеда амру гъабураб
жо гъабулелги руго, даимго гьесие
мут1иг1ал, гьесие х1елун рук1унел руго.

يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ وَيَفْعَلُونَ مَا
يُؤْمَرُونَ ﴿٥٠﴾

Гъаб (49-50) аят ц1алидал сужда гъабизе сунатаб буго.

51. Т1адег1анав Аллагъас киналниги
г1адамазда ва жундузда амру гъабун
абун буго: нужеца лагълъи цох1о Дие
гъабе», нужеца к1инго Аллагъ ккоге,

﴿وَقَالَ اللَّهُ لَا تَتَخَذُوا إِلَهَيْنِ إِثْنَيْنِ إِنَّمَا
هُوَ إِلَهٌُ وَحْدٌ فَأَنبِئِي قَوْمَكَ﴾

«гъаб кинабго г1аламалъул бет1ергъан Аллагъ цо Аллагъ вуго,
яги г1емерал алагъзаби ккоге ва нуж цох1о Дидаса х1инкъа, цоги
щивниги чиясдаса х1инкъуге-абун.

52. Гъев Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهٗ буго зобал-
ракъазда жаниб бугеб кинабго
махлукъат: гьес рижарал руго, гьесул
мулк буго ва гьесул лагъзалги руго.

وَلَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَلَهُ الدِّينُ وَاصِبًا
أَتَغْفِرَ اللَّهُ تَفْقُوتَ ﴿٥٢﴾

Х1акъикъияб, бит1араб динги гъев Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهٗ гъабулеб
дин буго. Гъав Бет1ергъанги тун цоги щив чиясдасаха нуж
х1инкъулел?

53. Нужее бугеб щиб ниг1мат бугониги
гъебги Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهٗ ниг1мат буго.
Цинги нужеда цо къварилъи-зах1малъи
швараб мехаль нуж цох1о Аллагъасе

وَمَا يَكُرُّ مِنْ نِعْمَةٍ فَمِنْ اللَّهِ ثُمَّ إِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ
فَأِيَّاهُ تَجْعَرُونَ ﴿٥٣﴾

جَلَّ جَلَّالَهٗ дуг1а гъабун, гьесие х1елулелги руго.

Гъаб амру гъадин бугониги нужеца Аллагъасде جَلَّ جَلَّالَهٗ ширк гъабулеб
буго ва гьесде г1асильулел руго.

54. Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهٗ нужедаса
къварилъи борхараб мехаль, гъеб
къварилъи сабаблъун гьесде х1елулел
рук1араблъи к1ючон, ц1идасан
гьесдехун ширк гъабун хъвадулеб буго нужер цо къюкъа.

ثُمَّ إِذَا كُشِفَ الضُّرُّ عَنْكُمْ إِذَا فِرَقٌ مِنْكُمْ
يُرِيهِمْ يُشْرِكُونَ ﴿٥٤﴾

55. Дица къурал ниг1матазда ва дица
гъабураб лъик1лътиялда инкар кколел руго
гъел г1адамал. Дагъаб заманаялъ нужерго
дунияладаса мунпаг1ат босулеллъун

لَا يَكْفُرُوا بِمَا أَنذَرْتَهُمْ فَبَتَمَنَّوْهُ أَفَسَوْفَ
تَعْمَلُونَ ﴿٥٥﴾

рук1аха нуж, ахираталде швараб мехаль нужеда лъазе буго кинаб
г1азаб нужеде щолебали.

56. Мушрикаца жидер алагъзабазе
дица къураб х1алалаб ризкъиялдаса цо
бут1а гъабулеб буго. Гьел аллагъзабиги
жидеда щибго жо лъаларел руго:

وَيَجْعَلُونَ لِمَا لَا يَعْلَمُونَ نَصِيبًا مِّمَّا رَزَقْنَاهُمْ
ثَالِثَةً لِّتَسْتَأْذِنُوا مِمَّا كُنْتُمْ تَفْتَرُونَ ﴿٥٦﴾

хъанчал руго, ганч1ил, ц1улал ва цоги жоялъул гъарурал.
Таллагъи, нужеда ц1акъ к1ал гъикъи гъабизе бугоха, я гьал
мушрикал, нужеца ургъун рахъарал алагъзабазул ва нужеца
гъезие бугин абун гьереси бицун, шарг1ияб х1ужа гъеч1ого толеб
бук1араб ризкъиялъулги.

Гьел мушрикал варанаби толел рук1ана цо-цо ц1арги лъун гьел
алагъзабазе руго абун, рахъ беч1ич1ого, т1ад реклинч1ого ва къайи
баччизе гъабич1ого.

57. Гъединго мушрикаца абулеб буго
малаикзаби Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ ясал ругин
абун. Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вац1адаб вуго
гъез бицунеб гьересиялдаса. Жидеого
мушрикаца васал т1аса рищулел руго, ай жиде бокъулареб жо
(ясал) Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ ругин абулеб буго мушрикаца.

وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ الْبَنَاتِ سُبْحَنَهُ وَلَهُمْ مَا
يَسْتَهْمُونَ ﴿٥٧﴾

58. Гъезул цоясда рохел бициндад дуе
яс гъаюн йигин абун, гъесул гъумер
ч1ег1ерлъулеб буго гъеб хабар рихун
ва гъев цим бахъун, гъеб х1ехъезе
к1оларого лъугъунев вуго.

وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا
وَهُوَ كَاطٍ ﴿٥٨﴾

59. Жиндир къавмалдаса вахчизе къасд
гъабулеб буго гъес, гъез жив нечезавила
абун х1инкъун жиндие бицараб квешаб
рохел сабаблъун ва гъельие гъабизе жо
лъаларого къварильиялде кколев вуго:

يَتَوَرَّانِ مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَبِهِ
أُنْثَىٰ سِوَا مَا يَحْكُمُونَ ﴿٥٩﴾

жив г1одовег1ан гъавуниги, ничаб жо бугониги гъей яс ч1агойиш
телей, яги жидер жагъилаб, ах1макъаб г1адаталда рекъон,
ч1акого ракъульиш лъелей абун. Нуж балагъеха г1адамал, киг1ан
квешаб жо гъабулел ва кинаб ах1макъаб х1укму гъабулел ругел
гьел мушрикал.

Гъедиг1анго жиде рук1ине бокъуларел, жиде ничлъун ругел ясал
Аллагъасе ругин абулеб буго гъез. Цоги гъезул ах1макълъи буго яс
йигониги вас вугониги гъеб лъимер Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ бижараб, гъес жиде

къураб умат букІин лѣаларел рукІин, гѣб Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ нигІмат жидеца балагълъун ва къварилъилъун рикІкІин.

60. Жидеца Аллагъасдаги جَلَّ جَلَالُهُ
ахираталдаги иман лѣоларел гІадамазул

لِّلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ مَثَلُ السَّوءِ وَلِلَّهِ
الْمَثَلُ الْأَعْلَى وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

мисал цІакъ квешаб мисал буго, гѣл

жагъилал, гІакълу гѣчІел гІадамал

руго. ГІадегІанав Аллагъасе гІадегІанаб мисал буго.

Гѣв кинабго рахълъан камилав вуго ва мушрикаца жинда гІунтІизарулел сипатаздасаги вацІадав вуго. Гѣв Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ

жиндир гуч бергъарав, жиндаса щибго жо бергъунарев вуго.

Жинца гѣбулеб хІукмуялълул гІадлу битІарав, хІикмат, пайда бугеб жо гурони гѣбуларевги вуго.

ГІадегІанав Аллагъасулги инсанасулги сипатал данде кквезе ва цоцада рельтъинаризе бегълел гѣчІо. Масала: Аллагъасухъ бугеб гІелму ва сахавалъи жиндие гІорхъи гѣчІлеб, жиб бицине ва борцине лѣалареб буго. Инсанасул гІелму ва сахавалъи жиндие гІорхъи бугеб буго. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ кІодолъи ва кинабго жоялда гІад хІалкІолъи, гѣб кинабго жо квегълев ва къезарулел вукІин Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ букІине рекъараб гѣсул сипат буго. Инсанасулъ гІамал кІодолъи, гІадамазда гІад бергълелъи гѣаби абураб сипатал какарал руго.

Инсанас жиндир Халикълъун ва Разикълъун вугев, жиндие гІибадат гѣабизе гІадав Аллагъасулъ جَلَّ جَلَالُهُ пікру гѣбураб мехалъ ва гѣсул камиллъиялда, хІалкІолъиялдаги жив нахъгІунтІичІлеб мехалъ, гѣв инсанасул Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ рокъи, гѣв лъай, гѣсде гІагарлъиги цІикІкІуна. Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ лъалев чиясул гІабиглатаздаса буго инсанасулъ рукІунел шаргІалъ берциналълун рикІкІларал киналго берцинал гІабиглалат жиндилъ рукІин.

Сахаватав чи жиндир гІибадат бацІадав, ракІ тІеренав, пагъмугІакълу лебалав вукІуна. Жив гурхІулев чи Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хІинкъиялълул гучав вукІуна жиндир ракІ согІав, гІамал хъачІав чиясдаса. Сабру бугев чи иман цІикІларав вукІуна жинда ракІалде щвараб щинаб жо гѣбулев ахІмакъав чиясдаса. Жиндир гІелму бугев чи Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ лъай ва гѣсдаса хІинкъи цІикІкІларав вукІуна жагъилав чиясдаса.

Гѣадиаб мисал буго цогідал берцинал сипатазулги. Жиндир берцинал сипатал цІикІкІларалгІан инсанасул Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ лъайги, гѣв вокъиги, гѣсде гІагарлъиги цІикІкІуна. Гѣв чиясда Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вокъиялълул асарги лъугъуна. Цинги гѣв тІубараб гІумруялълго бахъибугевълълун вукІуна: жинда кинабго жо Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ букІин лъан, гѣсда

божун, гьесдарак1гьун. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие х1адурараб ахиратальул ниг1матазул рукъ-алжаналда жив лъугъызавиялда божунги вук1уна.

61. Т1адег1анав Аллагъасул г1адат
бук1арабани жинца мунагъал
гъарурал г1адамазе жазаъ гъабулеб
(гъел нахърахъун теч1ого мунагъ
гъабунщинахъе гъезие г1азаб гъабулеб
бук1арабани), жинца ракъалда г1ад
хъвадулеб щибго жо телароан – гъедин

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِظُلْمِهِم مَّا تَرَكُوا
عَلَيْهَا مِنْ دَابَّةٍ وَلَٰكِنْ يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ
مُّسَمًّى فِذَا جَاءَهُمْ أَجَلُهُمْ لَا يَسْتَجِرُّونَ
سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ ﴿٦١﴾

гъалаг гъаризе мустах1икъал руго г1адамал гъез гъабулеб
г1амалалда балагъараб мехаль. Кинниги Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъезие
г1азаб гъаби нахъбахъун тола цо пуланаб заман швезег1ан.
Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ х1икматалда рекъон тун рук1уна гъел
г1адамал. Гъез гъабулеб г1амал бихъуларого бук1унаро,
яги гъезие г1азаб гъабизе к1оларого бук1унаро. Цинги гъел
г1адамал гъалаг гъаризе Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ ц1араб заман шведал
гъел цох1о лах1заталь нахърахъун толаро, яги заман швелалдего
церего гъалагги гъаруларо.

62. Гъел мушрикал руго жидеего
бук1ине бокъулареб жо Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ
бук1ин ч1ч1езабулел. Малаикзаби
Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ ясал руго абун абулел.

وَيَجْعَلُونَ لِلَّهِ مَا يَكْرَهُونَ وَصِفَٰلَيْسَتْ لَهُمْ
الْكُذِبُ أَنَّ لَهُمُ الْحُسْنَىٰ لَا جِرْمَ أَنَّهُمْ
النَّارُ وَأَنَّهُمْ مُّفْرَطُونَ ﴿٦٢﴾

Цинги жидер мац1аз гьереси бицунеб
буго ва жидее лъик1аб ахират бук1ине буго абунги абулеб
буго. Гъез абухъин гъеч1о амру! Щибго шаклъи гъеч1о гъезие
жазаълъун жужах1альул ц1а бук1иналда ва гъел жужах1алде
реххизе г1едег1изариялдаги. гъенир жанир абадиялъго
рук1инегги руго, жал к1очон жидер к1вар гъабулев чи гъеч1ого.
Цоги маг1на гъабуна гъел ц1акъ хех гъарун рачуна жужахалда
реххизе абун.

63. Таллагъи Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,
дудаса цереги рит1ана дица аварагзаби
жидер умматазде. Гъел умматазда
щайт1аналь берцин бихъизабуна
жидерго квешаб г1амал. Гъеб

ثَلَاثَةً لَّقَدْ أَرْسَلْنَا إِلَىٰ أُمَمٍ مِّن قَبْلِكَ فَرِئَن
لَّهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَلَهُمْ فَعُوتُوا بِهُمْ أَيُّومَ
وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٦٣﴾

щайт1аналда нахърильгъун, аварагзаби гьереси гъарун
хъвадана гъел умматазул г1адамалги. Гъаб дунялалда гъезул
валиги, гъудулги, гъезие квербакъулеб жольунги буго щайт1ан.

Ц1акъ квешаб гьудул бугоха нужее гьеб! Гьезие ахираталда
ц1акъ жинца унтize гьабулеб г1азаб бук1ине буго.

Гьениб шайт1ан гьездаса рик1к1алъize буго, гьезие кверги бакъize
гьеч1о, жегиги гьезда к1ал гьикъун, гьезда т1ад белъанхъун бук1ине буго:
«Дица гьарич1о нуж къосине, нужго къосаралтун рук1ана» - абун.

64. Дица дуда гьаб Къуръан
решт1инабич1о, Мух1аммад ﷺ,
дуца гьеб умматалъе баян гьабize
гурони, жиндиль хилиплъун ругеб жо.

وَمَا أَرْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِلَّذِينَ لَهُمْ
الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ وَهُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ
يُؤْمِنُونَ ﴿٦٤﴾

Х1акъаб дин гьезие баян гьабize, х1акъаб

– бат1улаб, х1арамаб – х1алалаб жо баян гьабize. Гьеб жидее баян
гьабун хадуб, гьез Аллагъасда ﷻ г1асилъи гьабураб мехалъ,
гьезда к1ал гьикъize ресги бук1ине: нужехъе авараг вач1ана гуриш,
Къуръанги бач1ана гуриш абун.

Гьаб Къуръан Аллагъасде ﷻ иман лъурал г1адамазе гьел дунял-
ахираталъул бахъибугольгиялде т1орит1улеб жо буго, гьезие бугеб
рах1матги буго. Къуръан муъминзабазе рах1матлъун бук1ин буго
гьелда г1амал гьабиялда тун гьел Аллагъ ﷻ разилъиялда щолел
рук1ин, гьеб ц1алиги жидер г1иабадатлъун бук1ин.

Гьеб Къуръан унтабазе дару бук1ин, пащманасе рохел бук1ин,
къварилъи т1аде бач1арасе гьеб къварилъи т1аса босиялъе сабаблъун
бук1ин. Унго-унго иманги лъун, рак1ги Аллагъасде ﷻ буссинабун
Къуръан ц1алараб мехалъ, гьев муъминчиясул шиб ният бугониги гьеб
ният т1убаялъе сабаблъун бук1уна Къуръан.

65. Т1адег1анав Аллагъас зодисан
ц1ад решт1ине гьабула ва гьелдалтун
жиб хун бук1араб, бакъван бук1араб
ракъ ч1аго гьабула, гьелда т1ад ах-

وَاللَّهُ أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَحْيَاهُ الْاَرْضَ بَعْدَ
مَوْتِهَا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَسْمَعُونَ ﴿٦٥﴾

хур, хер бижизе гьабула инсанас ва кинабго рух1ч1аголъиялъ
гьелдаса мунпаг1ат босизе. Х1акълъунго Гьеб бакъвараб
ракъалда т1ад бат1и-бат1иял ниг1матал рижизе гьариялъульги
буго Аллагъасул ﷻ х1алк1ольиялде т1орит1ел гьабулел
г1аламатал, жидеда бицараб жо раг1улел ва гьелъул ваг1за
босулел г1адамазе.

66. Х1акълъунго нужеца жиндаса
мунпаг1ат босулеб боц1иялъульги
(х1айваназульги) руго нужее г1акълу
ва г1ибрат босизе далилал. Гьезул
чохъониб бугеб жоялдаса дица нужее

وَأَنَّ لَكُمْ فِي الْأَنْعَامِ لَعِبْرَةً لِّتُنذِرُوا مِمَّا فِي
بُطُونِهِمْ مِنْ بَيْنِ ذُرِّيَّتِكُمْ أَصَاغِيًا
لِلشَّارِبِينَ ﴿٦٦﴾

гьекъезе кьола, биялдаги чороклъиялдаги гьоркъоса батІа
гьабураб, бацІадаб, хьахІаб, гьуинаб рахь. Жиб гьекъолезе
цІакъ бокъулеб ва бигъаго, тамахго гьекъезе бегъулеб.

Цо хІикмат буго гьєб боцІи: варанаби, гІачи, гІиял, хьунул инсанасе
квегъун рукІин. Гьезда тІадги рекІуна, гьезул рахьги бечІІула,
гІалахалде рачун, цинги рукъоре рачун гьєл хьвадизеги гьарула.
Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ нильєє квегъичІєб жо инсанасда квегъизеги кІолєб
гьєчІо. Гьаб гІємераб заманаль нильєда бихъулеб буго Аллагъас
جَلَّ جَلَّالَهُ инсанасе квегъун кьураб гурєб цогідаб рухІІагольи квегъун,
гьєлдаса инсанас мунпагІат босулєб гьєчІєлбгьи.

КІиабилєб хІикмат буго хІайваназдаса бачІунєбрахь: Чороклъиялдаса
ва биялдаса батІа гьабун жиб бачІараб, кинабгІаги жиндиль я биялъул,
яги чороклъиялъул кьєрниги, махІниги гьєчІєб. Гьадинал хІикматал ва
гІаламатал гІємер руго жинца пикру гьабулєв чиясє Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ
хІалкІолъиялдаги гьєв цохІогояв Халикъ вукІиналдаги тІоритІєл
гьабулєл.

67. Гьєдинго нужєє гІаламатал руго
чамастакил ва цІолбол пихъальгьулги.
Гьєб пихъалдаса нужєца мєхтулєб жо
гьабула ва берцинаб кваналєб жоги
гьабула.

وَمِنْ ثَمَرَاتِ النَّخِيلِ وَالْأَعْنَابِ تَتَّخِذُونَ مِنْهُ
سُكَّرًا وَزَرْقًا حَسَنًا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿٧٧﴾

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибну ГІаббасица абунa: «Берцинаб ризкьи
буго жиб хІалалаб пихъ. Мєхтулєб жо буго жиб хІарам гьабураб жо»
- абун. ХІакълъунго гьаб рєхсараб жоялъгьулги Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ цо
вукІиналда, гьєсул хІалкІІвєялда тІоритІєл гьабулєл гІаламатал
руго жидєр гІакълу ва пикру бугєл гІадамазє.

Гьал хІайваназул рахъальгьул бугєб хІикмат бициндал, пихъазул
хІикматги бициндал, тІадєгІанав Аллагъасє бокъана гьєлдасаги
кІудияб хІикмат бугєб наялъул бицине ва жинца абунa:

68. Дур БєтІєргъан Аллагъас наялда
вахІю гьабунa, МухІаммад ﷺ,
нужєца рукъзал кквє абун мєгІєралда
тІад, ахикъ, рохъоб.

وَأَوْحَىٰ رَبُّكَ إِلَى النَّحْلِ أَنِ اتَّخِذِي مِنَ الْجِبَالِ
بُيُوتًا وَمِنَ الشَّجَرِ وَمِمَّا يَعْرِشُونَ ﴿٦٨﴾

Нуж дандєлъун цо хъизамлъун хІалтІулєб нуж жанир чІолєб бакІ
кквє. Гьєдинго нужєца рукълъун кквє гІадамас гьабураб жоги.
Гьаб бакІалда вахІю гьабунa абураб рагІиялдаса мурад буго дица
гьєлда лъазабуна, гьєб тІобитІана абураб.

Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ цоги хІикмат буго гьаб аяталда жаниб, гьєс наязда

аби «ґадамаз ґабураб жоги ккве нужеє рухьлътун» абун. Аллаґьасул ґаба амруялдалътун наял ч1ч1ола инсанас ґабураб т1алаялда жанир ва ґез инсанасе даруяб ґьоц1оги ґабула.

69. Цинги нужеца кване ва ц1уе

кинабо пихьалдаса ва т1егьалдаса:

ґуинаб бугониги, ц1ек1аб бугониги,
кьоґ1аб бугониги т1егьалдаса кване,
Аллаґьас жиндир кьудраталдалътун
ґеб ґуинаб ґьоц1ольтун ґабизе буго.

ثُمَّ كُلِي مِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ فَاسْلُكِي سُبُلَ رَبِّكِ
ذُلًّا يَخْرُجُ مِنْ بَطُونِهَا شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَنُهُ
فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ
يَتَفَكَّرُونَ ﴿٦٩﴾

ґеб т1егь-хер ц1ехон Аллаґьасул ґаба

нухаздаги хьваде нуж квеґьараллтун ругеб х1алалъ.

Киг1ан рик1кладе роржун ун ругониги нух кьосинч1ого нахь руссун рач1уна ва щибаб жиндир рухьобе жанибе лътугьуна. Цо мекъи ккараб на, яги ц1огьоде бач1унеб на ґеб рухьобе биччач1ого бук1ине ґеб рухьалътун к1алт1а ч1арал хьаравулзабиги рухьуна.

Цинги ґел наязул чехьалдаса кьват1ибе бач1уна ґуинаб лъм,
жиндир кьер бат1и-бат1ияб, т1аґ1ам бат1ияб, жинда жаниб
ґадамазе дару бугеб. Х1акьлътунго ґаб наялътун хабаралътунги
руго Аллаґьасул ґаба х1алк1ольиялда т1орит1ел ґабулел
ґ1аламатал, жидеца пикру ґабулел ґадамазе.

Аллаґьас бижараб щибаб жоялда жаниб пикру ґабулев чиясе ґ1аламатал руго ґеб жо бижарав Халикь вук1иналде т1орит1ел ґабулел, ґев Аллаґь жинца ризкьи кьолев Разикь вук1иналдеги т1орит1ел ґабулел. Ғединав Халикьлътун ва Разикьлътун вугев Аллаґьасе ґабуни гурони, цоги щибго жо ґеч1о жиндие ґлибадат ґабизе бегьулеб ва ґлибадат ґабизе т1адаб.

Ғаб наялътун Аллаґьас кьун бугеб ґунар, ґельтун ґажаибаб х1алт1и бицун калам халат ґабиларо. Нилътунда лъалел рух1ч1агольабазул бицунго х1икмат к1удияб буго на. Амма т1адеґ1анав Аллаґьасул ґелдаса к1удиял ва ґажаибал х1икматал ґлемер руго. Нилътунда т1адаб буго ґеб киналдаго иман лъезе ва ґелдаса ґлибрат босизе.

Жинда Аллаґьразилътаяв Абусаґ1идил Худриясдаса бицарабх1адисалда буго: «Аллаґьасул свалат салам лъеяв аварасасухъе цо чи вач1ана ва ґьес абуна жиндир вац ц1акь чехъ унтун вугин абун. Аллаґьасул свалат салам лъеяв аварасас абуна: «Ғесда ґьоц1о ґекъезабе» - абун. Дов чи рухьове ун, вацасда ґьоц1оги ґекъезе ґабун, цинги Аллаґьасул свалат салам лъеяв аварасасухъе вач1ана ва ґьес абуна: «Я расулуллаґь صَلَّيَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Дица ґесда ґьоц1о ґекъезе ґабуна, ґелдалътун ґесул чехъ жегиги унтана»-абун. Аллаґьасул свалат салам лъеяв Аварасас абуна:

«Гъанжеги мун а ва цоги гьоц1о гъекъезабе вацасда»-абун. Цингиги ун гъес вацасда гьоц1о гъекъезабуна ва аварагасухъе вач1ун абуна: «Я расулуллагъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ! Гъанжеги гъесул чехъ унти ц1ик1к1ин гуреб жо ккеч1о»-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Аллагъ жинца бит1араб бицунев вуго (гьоц1оялътулъ нужее дару буго абураб раг1иялътулъ), дур вацасул чехъаль гъеб дару къабул гъабулеб гъеч1о. Цоги нухаль гьоц1о гъекъезабе гъесда» - абун. Цингиги вацас досда гьоц1о гъекъезабуна ва досул чехъ сахлъана»-абун. Х1адис имам Бухарис ва Муслимица бицана.

Г1алимзабаца абуна гъесул чохъониб заралияб жо бук1ун гъесде рихел (понос) бач1ун бук1ана. Гьоц1о гъекъараб мехаль гъель жегиги гъеб заралияб жо багъаризабун рихел ц1ик1к1ана. Лъабабизе гьоц1о гъекъараб мехаль гъесул чохъониб бук1араб заралияб жо къват1ибе бач1ун лъугъана ва гъесул унтиги къот1ана абун.

Цоги х1адисалда буго: «Нужеца к1уго жоялдалтун гъабе дару: Къуръаналдалтунги гьоц1оялдалтунги» - абун. Х1адис имам ибну Мажатица бицана.

Жинда Аллагъ разилъаяв Г1али асх1абасдаса бицараб хабаралътулъ буго: «Нужее дару гъабизе бокъараб мехаль ва гъелдалтун сахлъизеги бокъараб мехаль, нужеца Къуръаналтун аят хъвай цо гъадароялда (тарелка) жаниб, цинги гъеб ц1ц1адал лъималь чуре. Хъизамалда х1алалаб, гъей разияб г1арац къезабун гъелъухъ гьоц1о босе. Цинги гъеб гьоц1огун жубан доб аят чурааб жо гъекъе. Гъеб жо дару буго, гъениб лъабго бат1ияб дару жубан бугелтун: Къуръанги, гьоц1оги, ц1адал лъимги. Ункъабилеб дару буго гъеб гьоц1о х1алалаб, бац1ц1адаб мухъ къун босун бук1ин». Гъаб ункъо жоялда т1орител гъабулел Къуръаналтун аяталги руго. Гъаб хабар ибну аби Х1атимица бицана лъик1аб нухалдасан.

**70. Г1адег1анав Аллагъ вуго жинца
нуж рижарав. Цинги гъес руго нуж
хвезаризеги. Нужер цоял Аллагъас**

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ ثُمَّ يَتَوَفَّاكُمْ وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ إِلَىٰ
أَرْذَلِ الْعُمُرِ لَكُمْ لِأَيْعَامٍ بَعْدَ عَمَلٍ شَتَّىٰ إِنَّ اللَّهَ
عَلِيمٌ قَدِيرٌ ﴿٧٠﴾

**ц1акъго к1одолъизег1ан ч1аго тола:
жиндир г1акълуги заг1иплъизег1ан,
черхги чияр ц1обалде ккезег1ан. Жинда лъалеб бук1араб жоги
к1очене ва живги лъимералда релътун лъугъине: г1акълуги
дагъав, къуватги дагъав. Х1акълъунго Аллагъ жинда щибаб
жоялтун маслих1ат лъалев вуго ва жиндие бокъараб жо
бокълухъин гъабизе х1алк1олеvgи вуго.**

Г1акълу-лъай, къуват камилав вук1араб инсан гъит1инаб лъимералтун

даражаялде ккезавизе к1олев Аллагъасе جَلَّالَهُ гъев инсан хун хадуб т1аде вахъинавизеги к1ола.

Г1икриматица абунa: Къуръан г1емер ц1аларав чи гъеб лъимерлгъиялде кколеб х1алалъ херлъуларо-абун. Ай херлъаниги гъесул г1акълутадбир нукъсанлъуларо. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул дуг1аги буго: «*Дуца дун арзалил г1умруялдаса ц1уне*» - абун. Гъеб арзалил г1умру буго доб лъимадул къоялде ккараб херлъи. Х1адис имам Бухарияс бицана.

71. Т1адег1анав Аллагъас нужер цоял т1ок1 гъаруна цогидаздаса жидее къураб ризкъиялдалъун.

Цоял бечедал гъаруна, цоял мискинал гъаруна, цоял ханзаби гъаруна, цогидал гъезда ццере х1алт1улел гъаруна. **Дица жидее ризкъи ц1ик1к1ун къурал,**

жал ханзабилъун гъарурал г1адамал гъеч1о жидеца гъеб бечелгъиялдаса щибго жо жидер лагъзадерие къолеллгъун, цинги гъел лагъзалги гъел ханзабиги рашад рук1ине.

Гъаб мисал буго мушриказе бачараб мисал. Гъездехун абулеб буго: нуж ханзаби ругони нуже бокъуларо нужер лагъзал нужеца рашадал рук1ине ризкъиялъуль ва къадруйлъуль. Гъедин бугелъул нужеца кинха абулеб дир лагъзал аллагъзаби руго абун ва гъезие щай гъабулеб дие гъабизе кколеб лагълъи?

Гъез Аллагъасул جَلَّالَهُ ниг1матазда инкарищца кколеб бугеб? Аллагъ جَلَّالَهُ вуго жинца ниг1матал къолев. Щибго жо гъабизе к1оларел хъанчал алагъзабилъун ккун, гъав Аллагъ جَلَّالَهُ ва гъесул ниг1матал к1очон щай толел?

72. Аллагъас جَلَّالَهُ нужерго напсаздаса нужеер руччаби гъаруна.

Гъездехун рек1елгъей гъабизе ва нужер цоцазде гурх1ел-рах1му бук1ине.

Гъел руччабаздаса нужеер васал ва васазулги лъимал гъаруна. Аллагъас جَلَّالَهُ х1алалал, т1аг1амал ва лъик1ал ниг1матал къуна: пихъал, х1айванал, т1орщел къуна. Цогиги

нужеца хуриб бижизе гъабулеб, ральдалгъан бахъулеб, чан гъабун г1алахалдаса т1алаб гъабулеб ниг1мат къуна.

Гъаб кинабго жо х1акългъун хадубги гъел мушриказ бат1улаб жоялда иман лгъун хъанчазе лагълъи щай гъабулеб ва Аллагъасул

وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ فَمَا الَّذِينَ فُضِّلُوا بِرَأْدِ رِزْقِهِمْ عَلَى مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ أَفَبِعِزَّةِ اللَّهِ يَتَّخِذُونَ

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً وَرَزَقَكُمْ مِّنَ الطَّيِّبَاتِ أَفَبِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَبِعِزَّةِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ

ниг1матазда инкарги шай кколеб? Ва гьесие гьабизе т1адаб г1ибадатги шай гьабулареб?

73. Жидеца Аллагьасе جَلَّ جَلَّاهُ гьабизе т1адаб лагьт1и гьабулеб буго щибго жиде мунпаг1ат, яги зарал гьабизе к1оларел, зобалаздасаниги ракъалдасаниги жиде ризкъиги къоларел хьанчазе.

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَهُمْ رِزْقًا
مِنَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ شَيْئًا وَلَا
يَسْتَطِيعُونَ ﴿٧٣﴾

Зодиса ц1ад базабизе к1оларел, ракъалда хур-хер бижизабизе к1оларел. Гьеб жо гьабизе абун лъугьаниги жидер щибго гьунар-къуватги гьеч1ел.

74. Нужеца щибго жо Аллагьасда جَلَّ جَلَّاهُ рельт1ине гьабуге. Гьесда цониги рахьаль жинца рельт1инт1и гьабулеб жо гьеч1о. Х1акьлъунго Аллагь جَلَّ جَلَّاهُ жинда кинабго жоялъул х1акьикъат лъалев вуго. Нужеда лъалев жо гьеч1о гьев Аллагьасул جَلَّ جَلَّاهُ къадруялдаса ва к1одольялдаса.

فَلَا تَضْرِبُوا لِلَّهِ الْأَمْثَالَ إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ
لَا تَعْلَمُونَ ﴿٧٤﴾

75. Аллагьас جَلَّ جَلَّاهُ мисал бачун нуже баян гьабулеб буго нуж кант1изе бокьун ва нуже ваг1за лъугьине бокьун: цо лагь вугони чияр ихтияралда гьоркъ вугев, жиндир щибго жоялда х1алк1вейги гьеч1ев.

*ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا عَبْدًا مَمْلُوكًا لَا
يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَمِنْ رِزْقِهِ مِتَارًا فَاَحْسَنًا
فَهُوَ يُنْفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا هَلْ يَسْتَوُونَ
الْحَمْدُ لِلَّهِ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾

Цоги чи вугони дица жиндие бечелт1и къурав ва жинца гьеб бечелт1и садакъаде бикьулев, напакъадеги къолев балъого ва загьиралда. Гьав к1иявго чи ващад вугищха жидер даражаялъулъ ва къадруялъулъ!

Аллагьас جَلَّ جَلَّاهُ гьаб мисал бачун буго хьанчазе лагьт1и гьабулел г1адамал кант1изе бокьун. Гьаниб лагьасул мисал буго хьанчал: Гьезул щибго жоги гьеч1елъул ва гьезда щибго жоги гьабизе к1оларелъул. Гьел кин ращад рукинел жиндир бечелт1иги хант1иги бугев чиясда, жиндие бокьухьин гьеб бечелт1и х1алт1изабулев ва гьеб напакъадеги къолев. Жиндир бечелт1иги бугев, жиндие бокьараб жо гьабизе гьунарги бугев Аллагьасе جَلَّ جَلَّاهُ гьабич1ого лагьт1и, Аллагьасул махлукьлъун бугеб, жидер щибго гьунар гьеч1ел, жидецаго гьарурал хьанчазе кин гьабулеб? Гьал чаг1и ах1макъал рукин баянаб жо буго.

Кинабго щукру ва рецц Аллагьасе جَلَّ جَلَّاهُ буго. Жинца мисал бачун

х1акъаб жо баян гѣбулев. Кинниги, г1адамазул г1емерисел жидеда щибго жо лъаларел руго. Жидер жагъиллъиялъ мушприказда лагъги ханги ват1а гъавизе лъалев гъеч1о, жинца жо бижулев Халикъги, жив цогидас вижарав махлукъги ват1а гъавизе лъалеб гъеч1о.

76. Т1адег1анав Аллагъас цоги мисал баян гъабуна к1иго чиясул мисал бачун. Цояв вуго жинда мац1 лъаларев, х1алт1и-пиша гъабизеги к1оларев, жиндир валияса т1ад бак1аб гъир г1адин вугев. гъев киве вуссиनावуниги ва щиб жо жинда малъаниги гъеб гъабизе к1оларев, жиндаса цониги лъик1аб жоги лъугъунарев. Гъев чи ващадав вук1унищ жинца г1адамазда лъик1аб жоги малъулев, живги бит1араб нухда хъвадулев чияса?

وَصَرََبَ اللّٰهُ مَثَلًا لِّرَجُلَيْنِ اٰحَدُهُمَا
اَبْكَمُ لَا يَقْدِرُ عَلٰى شَيْءٍ وَهُوَ كَلٌّ عَلٰى
مَوْلَاهُ اَيْنَمَا يُوَجِّههُ لَا يَأْتِ بِخَيْرٍ هَلْ
يَسْتَوِي هُوَ وَمَنْ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَهُوَ عَلٰى
صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ﴿٧٦﴾

Жинда лъик1аб-квешаб жо бат1а гъабизеги лъалев, пасих1аб мац1алъ к1алъан г1адамазда жо бицине ва гъел лъик1аб нухда т1орит1улев. Живго х1акъаб нухда вугев ва цогидалги гъелда т1орит1улев чиги, щибго жо жинда лъаларев, цогидаз т1овит1аниги гъеб т1орит1елги босуларев чиги ващад вук1унищ? Гъаб мисалги буго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жиндие г1ибадат гъабизе х1акъав Бет1ергъан вук1ин ва г1адамаз алагъзабилъун ккурал хъанчал бат1улап жал рук1ин бицунеб.

77. Т1адег1анав Аллагъасухъ جَلَّ جَلَالُهُ буго зобал-ракъазда жаниб бугеб, г1адамаздаса рик1к1адаб, гъезда бихъуларев ва лъалареб жоялъул г1елму. Къиямасеб къо ч1еялъул амруги гъеч1о цох1о бер къапи г1адаб жо гурони, жегиги гъелдасаги г1агарда буго гъеб къиямасеб къоялъул амру.

وَلِلّٰهِ غَيْبُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا
اَمْرُ السَّاعَةِ اِلَّا كَلَمَحٍ الْبَصَرِ اَوْ هُوَ
اَقْرَبُ اِلٰى رَبِّ اللّٰهِ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ﴿٧٧﴾

Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ бокъараб мехалъ ва гъесул къадар гъабураб заманги щвараб мехалъ къиямасеб къо бач1ин щибго нахъбахъуларо ва гъеб иш ц1акъ хехго, цох1о лах1заталъ т1убазабула т1адег1анав Аллагъас.

Х1акълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жиндие бокъарб жо гъабиз х1алк1олев вуго. Гъеб х1алк1олъиялдаса жо буго ахир къиямасеб къо бач1инги ва гъениб х1исаб-мизан гъабун г1адамазул г1амалазда рекъараб

жазаъ гъабиги.

78. Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** нуж киналго
къват1ир рахъизаруна эбелалъул
чохъониса нужеда щибго жо лъаларел,
щибго гъунар гъеч1ел заг1ипал
лъималлъун рук1ун. Цинги Аллагъас
جَلَّ جَلَالُهُ нужеда бугеб берги, г1инги, рак1ги
гъабуна жинда жо бихъулеблъун,
раг1улеблъун ва бич1ч1улеблъун.

Гъал алатаздалъун нуж дунялалъул рукъоб ч1аголъи гъабиялде
т1орит1ана. Нуж рижарав ва нуж хъихъулев Бет1ергъан Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ**
вук1ин лъан, гъесие щукру гъабизе ва гъес т1ад къараб г1ибадат
гъабизе рижана нуж. Г1ададаго рижинч1о, х1акъаб нух малъич1ого
теч1о, лъик1аб-квешаб жо бат1а гъабизе г1акълу къеч1огоги теч1о.

Т1адег1анав Аллагъас Къуръаналда рехсана жинца инсанасе г1инги,
берги, рак1ги гъабуна абун. Гъаб заманаялъул г1алимзабаца эбелалъул
ургъиб лъимералъул бижин ва т1убай лъазабун ц1ех-рех гъабидал, гъез
далил бачун ч1ч1езабун буго: гъеб лъимералъул г1иналъул алатал ризи
ц1акъ хех байбихъулеб бук1ин. Цинги лъабго моц1 баралдаса байбихъун
бералъул алатал рижулел рук1ин, гъелдаса хадуб гурони рак1алъул
алаталъул рижин камиллъулеб гъеч1о абун. Гъаб г1елмияб ц1ех-рехалъ
тасдикъ гъабуна Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** Къуръаналда рехсараб тартибалда
бук1ин гъел жидедалъун жо лъалел алатазул рижин ва камиллъи.

79. Аллагъасде **جَلَّ جَلَالُهُ** инкар кколел
г1адамал балагъуларини зобал-ракъазда
гъоркъор роржунел х1анч1азда, жал
гъенир роржунеллъун гъарун ругел
Бет1ергъан Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** ва гъел гъенир
ч1езеги гъаруларо гъев Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** къудраталъ гурони.

Гъел х1анч1аз кваркъи хъваг1улеб бук1иналъ роржунаро гъел гъаваялда.
Кваркъи хъваг1ич1огонги роржуна гъел: куркъбал данде къанги
роржуна ва куркъбал цвакунги роржуна. Х1акълъунго гъаб цебехун
бицараб жоялъульги х1ужа ва далил буго жидеца иман лъолел
г1адамазе Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ** цо вук1иналде ва гъесул къудраталде.

80. Аллагъас **جَلَّ جَلَالُهُ** нуже жанир ч1езе
рукъзал гъаруна бат1и-бат1иял
жалаздаса. Гъел рукъзал разе
г1акълу-лъай къуна нуже. Гъединго

وَاللَّهُ أَخْرَجَكُمْ مِنْ بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ لَا تَعْلَمُونَ شَيْئًا وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٧٨﴾

الَّذِينَ يَدْعُونَ إِلَى الْطَّاغُوتِ يُسْحَرُونَ فِي جَوْالِمَاءٍ مَا يَمْسُكُهُمْ إِلَّا اللَّهُ إِنْ فِي ذَلِكَ لَايَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٧٩﴾

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُم مِّنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا وَجَعَلَ لَكُم مِّنْ جُلُودِ الْأَنْعَامِ بُيُوتًا تَسْتَخِفُّونَهَا يَوْمَ ظَعْنِكُمْ وَيَوْمَ إِقَامَتِكُمْ وَمِنْ أَصْوَابِهَا

х1айваназул т1омаздасаги гьаруна
 нужеи рухъзал: чадрал гьаруна нужеи
 сапаралде цадахъ росизе т1адагбал, бокъараб
 бак1алда лъезе бегъулел, къвариг1араб мехаль
 нахъе росизеги бегъулел.

وَأَوْبَارَهَا وَأَشْعَارَهَا أَتْنًا
 وَمَتَعًا إِلَىٰ حِينٍ ﴿٨١﴾

Нуж рухъор ругониги сапаралда ругониги гъеб чадиралда жаниб
 х1алхъи гъабизе ва заман базе бегъулел. Гъел х1айваназул квас-
 расалдаса ва х1улиялдаса (пух) нужеи т1ад рет1улеб рет1елги
 гъабуна, рухъоб х1ажальулеб бусен-къайиги гъабуна, ч1аго
 ругебг1ан мехаль нужеца гьелдасан мунпаг1ат босулеб.

81. Аллагъас جَلَّ جَلَّالهٗ нужеи раг1адги
 гъабуна, гъес бижараб жоялдалъун
 бук1унеб гъеб раг1адги. Муг1рузул,
 гъут1бузул, рухъазул бук1уна раг1ад
 бакъул бух1иялдаса нуж ц1унизе.
 Аллагъас جَلَّ جَلَّالهٗ муг1руздаги гьаруна
 нуж жанир ч1езе бегъулел бак1ал.

وَاللّٰهُ جَعَلَ لَكُم مِّمَّا خَلَقَ ظُلُلًا وَجَعَلَ
 لَكُم مِّنَ الْجِبَالِ اَكْشَنًا وَجَعَلَ
 لَكُم سَرَائِلَ تَقِيْكُمْ الْحَرَّ
 وَسَرَائِلَ تَقِيْكُمْ بِاسْكُمْ كَذٰلِكَ يَتِمُّ
 نِعْمَتُهُ عَلَیْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ﴿٨٢﴾

Нохъаби гьаруна, къурул т1окъаби гьаруна
 нуж гъоркъе лъугъине ва жанир руклине. Гъединго Аллагъас جَلَّ جَلَّالهٗ
 нужеи т1ад рет1улеб рет1елги гъабуна, нуж бакъул бух1иялдаса
 ц1унизе, хасалил ц1ороялдасаги ц1унизе.

Цогиги рет1ел гъабуна нужеи рагъде унеб мехаль рет1улеб:
 къолденал ва бет1ералда лъолел т1аргбал. Тушманасул заралалдаса
 нуж ц1унизе. Гъадин Аллагъас جَلَّ جَلَّالهٗ жиндир ниг1матал т1уразарула
 нужеи. Кинабго нуж жинда х1ажальулеб жо нужеи бижун ва гьелдаса
 мунпаг1ат босизе малъун. Дунияляб жо малъараб г1адин динияб жоги
 малъула Аллагъас جَلَّ جَلَّالهٗ аварагзаби рит1ун ва т1ахъал рещт1инарун.
 Гъедин Аллагъас جَلَّ جَلَّالهٗ т1урала нужеи жиндир ниг1матал нуж гъесие
 мут1инг1лъун цох1о гъесие гурони лагълъи гъабич1ого бук1ине.

82. Гъаб кинабго жо баян гъабун
 хадубги гъел мушрикал иман
 лъеялдаса руссани, дуца гъельул к1вар
 гъабуге, Мух1аммад ﷺ! Х1акълъунго Дуда т1адаб жо буго
 Аллагъас духъе къуараб рисалат гъезухъе швезаби.

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلْعُ الْمَمِيْنُ ﴿٨٣﴾

Гъезда иман лъезаби дуда т1ад гъеч1о, гъез иман лъеч1о абун дуе заралги
 гъеч1о. Гъезул г1амалазе жазъ гъабизе бугев Т1адег1анав Аллагъ вуго.

83. Гъел мушриказда лъала Аллагъас
 جَلَّ جَلَّالهٗ жидеи къурал ниг1матал.
 Гъел ниг1матаздаса бишунго к1удияб

يَعْرِفُوْنَ نِعْمَتَ اللّٰهِ ثُمَّ يَنْكُرُوْنَهَا
 وَكَتَرُوْهُمْ لِكُفْرُوْنَ ﴿٨٤﴾

буго Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг. гъезда гъоркъоса жив
вугев, жидеда гъев х1акъав авараг вук1инги лъалейб. Гъедин бугониги
мушрикав аварагасда инкар кколеб буго. **Цогидал киналго**
ниг1матаздаги инкар ккурал руго гъел мушрикал. Гъезул
г1емерисел куфруялдагo руго. гъедин рук1ун хвезеги руго
ахираталда жужах1алде инеги руго.

84. Къиямасеб къояль дица шибаб
умматалъул авараг вахъинавула жинца
уммат Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо гъавиялде ах1ана
абун нуг1лъи гъабизе. Гъеб къояль
капурзабазе изну къоларо г1узру бачине
ва багъанаби рицине.

وَيَوْمَ نَبْعَثُ مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا ثُمَّ
لَا يُؤْذَنُ لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَلَا هُمْ
يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٨٤﴾

Гъезул шибго х1ужа гъеч1ейблъи ва гъез бицинесеб жо гъереси бук1ин
лъалейлълул. Гъездаса **шибго жог1и т1алаб гъабуларо:** Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ
разилъулеб г1амал гъаби, яги раг1и бицин: гъеб къо г1амал гъабулеб
къо гъеч1ейлълул, гъеб буго дунялалда гъабураб г1амалалде данде жазаъ
гъабулеб къо.

85. Дунялалълул рукъор куфру-
ширкалда т1ад ч1ун, Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ
г1асилълун зулму гъабурал г1адамазе
бугеб г1азаб гъезда бихълун хадуб,
гъездаса гъеб г1азаб бигъа гъабуларо ва гъел г1азаб гъабич1ого
нахърахълунги толаро.

وَإِذْ أَرَأَى الَّذِينَ ظَلَمُوا الْعَذَابَ فَلَا يَخَفُّ
عَنْهُمْ وَلَا هُمْ يُنْظَرُونَ ﴿٨٥﴾

Къиямасеб къояль жужах1алълул агълу гъенибе лъугъинабун хадуб
гъезие г1азаб т1аса боси ва бигъалъи гъаби гъеч1о. Муъминзабазул
к1удиял мунагъл гъарурал г1адамал руго Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ
гурх1елалдалълун жужах1алдаса къват1ире рачунел.

86. Жужах1алда жанир рук1адго жидеца
ширк гъабуразда рихъараб мехаль
жидедехун ширк гъабурал (жидеца
гъел алагъзабилълун ккунги рук1арал)
г1адамал, жидеца ширк гъабураз абула:
«Я нижер Бет1ергъан! Гъале гъал руго
нижеца дуеги гъабич1ого жидее лагълъи
гъабурал» - абун.

وَإِذْ أَرَأَى الَّذِينَ أَشْرَكُوا شُرَكَاءَهُمْ قَالُوا
رَبَّنَا هَؤُلَاءِ شُرَكَائُنَا الَّذِينَ كُنَّا
نَدْعُو مِنْ دُونِكَ قَالُوا لِلَّذِينَ هُمْ الْقَوْلُ
إِنْ كُنْتُمْ لَكُمْ دُبُورٌ ﴿٨٦﴾

Гъеб раг1иялдалълун гъезие бохълун бук1уна жидеда гурх1ел гъабизе
ва г1азаб бигъа гъабизе. **Жодое лагълъи гъабула рук1араз гъезие**
жаваб гъабула нуж ругин гъереси бицунел г1адамал ва нужеца

нижее лагълъи гъаби нужерго г1айиб бугин абун,

87. Гъеб къоялъ кинавго чи Аллагъасе

جَلَّ جَلَّالَهُ мут1иг1лъун, мук1урлъун ва гъесул

амруялда нахърилълъун рук1уна ва

гъездаса ц1акъ рик1к1ад ун рат1алъун

рук1уна дуниялалда жидее гъересияб лагълъи гъабурал алагъзаби.

Гъезул шапагатги шоларо, квербакъиги бихъуларо, гъелги жалги цадахъ цох1о хъагинир жанир реххун, жидерго черхазда рек1араб ц1аялъ жал рух1улел ва жидее г1азаб гъабулел рук1уна.

88. Аллагъасда جَلَّ جَلَّالَهُ инкар ккурал ва

Аллагъасда иман лъеялдаса цогидал

г1адамалги нахъч1варал капурзабазе

гъезие бугеб г1азабалда г1адеги цогиги

г1азаб гъабизе буго, гъез гъабураб

пасалъи сабаблъун.

Жидеца иман лъунгут1и гъел жужах1алде лъугъинарулеб сабаб буго. Гъелдаги г1аде Аллагъасде جَلَّ جَلَّالَهُ иман лъеялдаса г1адамал нахъч1вайги, гъезие г1акъуба къейги жинда ц1акъго Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ щим бахъунеб г1амал буго. Гъаб г1амал бук1ана Маккаялъул мушриказул ва къурайшиязул церехъабазул. Гъез г1емер г1акъуба къуна Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасда нахърилълъарал муъминзабазе. Гъел къурайшиязул х1амуца ч1вана Сумаят абулей муъминч1жу. Исламалда жаний т1оцее шагъидлъана гъей. Гъелдаго хадув ч1вана гъелъул рос Ясирги, жидеда Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ разилъаял, гъезулгун гъалмагълъи нилъеegi насиб гъабеял.

89. Щибаб умматалъе нуг1лъи гъабизе

жидер авараг вахъинавулеб къоялъ,

гъаб дур умматалъе нуг1лъи гъабизе

мунги вахъинавулеб къоялъ гъабизе

буго, Мух1аммад ﷺ, дица

гъел капурзабазе г1азаб. Дица дуда

Къуръанги рещт1инабун буго жинца

кинабго жо баян гъабулел ва Аллагъасе

جَلَّ جَلَّالَهُ дин гъабулел х1алги баян гъабулел.

Гъеб Къуръан рещт1ун хадуб капурзабазе щибго х1ужа гъеч1о ва г1узуру гъеч1о Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ х1акъаб дин гъабич1ого рук1ине ва жидедаса г1азаб нахъч1вазе. Гъеб хирияб Къуръан жинца х1акъаб динул исламалда т1орит1улел буго, умматалъе бугеб рах1матги

وَأَقُولُ إِلَى اللَّهِ يَوْمَئِذٍ السَّلَامُ وَصَلَّ

عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْعَلُونَ ﴿٨٧﴾

الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ

زَدْنَهُمْ عَذَابًا فَوْقَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوا

يُفْسِدُونَ ﴿٨٨﴾

وَيَوْمَ تَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ شَهِيدًا عَلَيْهِمْ

مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَجِئْنَا بِكَ شَهِيدًا عَلَىٰ

هَٰؤُلَاءِ وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا

لِكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ

لِلْمُسْلِمِينَ ﴿٨٩﴾

буго ва муъминзабазе рохелги буго.

90. Х1акълъунго Т1адег1анав
Аллагъас нужеда гъоркъоб гъабулеб
ишалъуль берцинал т1абиг1атал
х1алт1изареян амру гъабулеб буго.

﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَايَ
ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ
وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾

Х1укму гъабулеб мехаль гъеб бит1ун

гъабеганги, киналго г1адамазе лъик1лъи гъабе абунги:

берцинаб раг1и бицун, садакъа-хайрат гъабун, къварилтъиялда ккарасе
квербакъи гъабун, налъи т1ад ккарасе кумек гъабун, унтарасде ваккизе
ун, хварав ахираб нухалде т1овит1изе ун.

Г1агарлъиялда гъоркъоб гурх1ел-рах1му ц1уне абунги амру
гъабулеб буго Т1адег1анав Аллагъас. Гъезулгун х1ал рекъезе гъабун,
гъездаса пашманлъи-къварилтъи нахъч1ван. Г1агарлъиялда гъоркъоб
ц1унизе рекъарабщинаб жо мадугъалзабазда гъоркъобги ц1унизе
рекъараб буго.

Гъединго Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ нуж нахъч1валел руго кинабго къабих1аб
жо гъабиялдаса: раг1и бугониги, г1амал бугониги, къабих1аб
пиша бугониги (ширк гъаби г1адаб, зина гъаби г1адаб). Мункараб
жо гъабиялдасаги нахъч1валел руго: гъеб буго сахаб т1абиг1ат-
г1амалалда ва исламияб жамаг1аталда гъоркъоб бук1ине сурукъаб,
жинда г1айиб ч1валелб жо. Гъеб раг1иялъ цвей гъабула киналго
г1ассильтабазда ва г1одорег1анал пишабазда: гъибат, бугътан, мац1
гъаби, х1асад гъаби, рогъоб бай ва гъелда рельеъарал г1амалазда.

Гъединго Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ нуж нахъч1валел руго зулму гъабиялдасаги,
мунагъ-хат1аалъул г1орхъольтан рорч1арал жал гъариялдасанги.
«Багъю» абураб раг1и буго г1орхъольтан борч1араб жо гъаби абураб
маг1наялда бугеб. Гъель г1емераб маг1наялде т1орит1ел гъабула:
имамасда данде рахъарал г1адамаздаги гъеб ц1ар абула (бугъатал), зина
гъабулел г1адамаздаги абула, ч1ух1и ва г1амалк1одолъи ц1ик1к1арал
г1адамаздаги абула. Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ нужеа гъадинаб берцинаб ваг1за
гъабулеб буго, нужеа гъеб ваг1за босизе бокъун ва иман лъун
лъик1аб г1амал гъабизеги бокъун.

Къатадатица абуна: хирияб Къуръаналда жаниб т1адег1анав Аллагъас
جَلَّ جَلَّالَهُ ислам бач1инелде цере рук1арал г1арабиязул лъик1алщинал
т1абиг1атал берциналлъун гъаруна ва гъезда жанир рук1арал
г1одорег1анал, суарал, къабих1ал т1абиг1атал нахъги ч1вана-абун.

Цо х1адисалда буго: «Т1адег1анав Аллагъасе т1адег1анал т1абиг1атал
рокъула ва къадарал, г1одорег1анал т1абиг1атал рихуна» - абун.

Х1адис Байгъакъияс бицана.

Абу ЯгІла абулев гІалимас бицараб хІадисалда буго: «Уксум ибну Сайфи абулев кІавмалгІул цевехІанасда хабар рагІараб мехалгІ АллагІасул свалат салам лІеяв МухІаммад авараг вахІун вуго (вачІун вуго) абун, гІесие бокІун букІана живго гІев МухІаммадихІе вачІун гІесул хІал цІехезе. Жиндир кІавмалгІ гІев нахІчІвана «мун нижер кІудияв вуго, мун гІесухІе ун дур кІадру хвезабизе бегІуларо»-абун. Цинги Уксумица абун: «ГІедин бугони нужер бокІарав чи цІеве вахІа дир хабар гІесухІе швезабулев ва гІесул хабар дихІе швезабулев»-абун. КІиги чи вахІана «Ниж ина гІесухІе» - абун ва гІел ана Маккаядде. АллагІасул свалат салам лІеяв аварагасухІе рачІун гІез абун: «Ниж руго Уксум ибну Сайпиясул расулзаби. ГІес дуда гІикІулеб буго дур цІар щиб ва мун щив»-абун. АллагІасул свалат салам лІеяв аварагас абун: «Дун вуго ГІабдуллагІыл вас МухІаммад. Дун вуго АллагІасул лагІ ва гІесул расул»-абун. Цинги жинца гІаб аятги цІалана (90 аят). Чанго нухалгІ авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ цІализе виччан жидеца гІеб аят рекІехІе лІазабуна ва гІебги босун гІел УксумихІе тІадруссун рачІана. ГІез Уксумида абун: «Нижеда гІев ватана гІоркІохІеб насабалгІул музариязул чи. ГІес нижее гІаб жоги цІалана» - абун. Уксум гІез цІалараб аяталде гІенеккана ва жинца абун: «Дида гІев МухІаммад вихІулев вуго жинца берцинал тІабигІатаздалгІун амру гІабулевлгІун, кІабихІал гІамалаздаса жинца нахІчІвалевлгІунги. Нужеца гІаб дин кІабул гІабе ва нуж гІаб диналгІул бетІералда рукІа, гІеб диналгІул рачІчІалда (ахиралда) рукІунге» - абун.

91. Нужеца АллагІасе جَلَّ جَلَالُهُ гІабураб кІотІи тІубазабе, гІесул расуласе ва муІминзабазе гІарурал кІотІабиги тІуразаре гІеб кІотІи гІабун хадуб. Нужеца гІаял гІедараб мехалгІ ва гІеб гІа АллагІасул جَلَّ جَلَالُهُ цІаралдалгІун шулаги гІабураб мехалгІ, гІеб гІаги

хвезабуге, нужеца АллагІ جَلَّ جَلَالُهُ гІавун вугелгІул гІеб нужер гІаялІе нугІлгІун ва гІеб цІунулевлгІун. ХІакІлгІунго АллагІ جَلَّ جَلَالُهُ жинда лІалев вуго нужеца гІабулеб кинабго гІамал. ГІеб гІамалалде данде АллагІас нужеє жазагІи гІабизе буго.

92. Нужги рукІунге жинда гІемер гІакІубаги бихІун жинца кун дургІулей (пряльщица), цинги кинабго хІалтІи тІубараб мехалгІ жинца

وَأَوْفُوا بِعَهْدِ اللَّهِ إِذَا عَاهَدْتُمْ وَلَا تَنْقُضُوا
الْأَيْمَانَ بَعْدَ تَوْكِيدِهَا وَقَدْ جَعَلْتُمُ
اللَّهُ عَلَيْكُمْ كَفِيلًا إِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا
تَفْعَلُونَ ﴿٩١﴾

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَفَضَتْ عَنْهُمْ
قُورًا أَنَا نَكُنَّا تَخَذُوتَ أَيْمَانَكُمْ دَخَلَا
بَيْنَكُمْ أَن تَكُونَ أُمَّةٌ هِيَ أَرْبَى مِنْ أُمَّةٍ

дургъараб кун бичун ва биххун балей
гІаданалда релълѣун.

إِنَّمَا يَتْلُوهُ لِلَّهِ بِهِ وَيُذَكِّرُنَ لَكُم يَوْمَ
الْقِيَامَةِ مَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ ﴿١٣﴾

Гъаб мисал буго жидеца къотІи гъабулел
ва гъа гъедулел, цинги гъеб къотІиги гъаги
хвезабулел гІадамазе бугеб мисал.

Нужеца нужер гъаял ва къотІаби кколел руго цояз цоял гуккизе,
гъезие хиянат гъабиялѣ сабаблѣун. Гъеб цІакъ гІодобегІанаб
гІамал буго. Гъеб гІамал нужеца гъабулел буго цо къокъа
цогиялдаса гІемераб ва къуватаб букІин лъараб мехаль. Доб
щибеккун къотІи гъабураб къокъаялѣ хиянатги гъабун гъез гъаб
къуватаб къукъаялѣ къотІи гъабулел буго.

ХІакълѣунго ТІадегІанав Аллагъас нужер хІалбихъи гъабулел
буго гъел батІи-батІиял къокъабигун нуж дандчІвазарун, нужеца
къотІи тІубаладай абун, цинги къиямасеб къоялѣ нужеє Аллагъас
جَلَّ جَلَّالُهُ цІакъ баянги гъабизе буго нужеца гъабурабщинаб гІамал. Ва
щивав чиясул гІамалалда рекъараб жазаъги гъабизе буго.

Гъаб къотІи гъаби ва гъа гъедиялѣул хІукму бициналѣ сабаб буго
гІарабиязул батІи-батІиял къокъаби кидаго цоцалѣ рагъазда
рукІунел рукІана. Гъедин бугелѣул кІиги лъабго къокъа цоцалѣ рекъон
цогидазда данде рагъулел рукІана. Гъедин рукІадго жидеєго лъикІ
бихъараб мехаль цоязулгун гъабураб къотІиги хвезабун цогидазе
къотІи гъабулел букІана.

Исламалѣул авалалдаги рукІана цо-цо къокъаби жидеца исламияб дин
босичІел, амма бусурбабазе кумек гъабизе, яги гъезде данде рагъичІого
рукІине къотІи гъабурал, гъел гІадамазги къотІи хвезабулел букІун
ва бусурбабазе хиянат гъабулел букІун рещтІинаруна гъал аятал.

Гъал аятазул хІукму кинабго умматалѣ гІаммаб хІукму буго ва
къотІи тІубангутІи мунафикъчиясул тІабигІат буго. Бицараб рагІи
кквейги гъабураб къотІи тІубайги муъминчиясул тІабигІат буго.

93. ТІадегІанав Аллагъасе бокъун
букІарабани киналго гІадамал цохІого
умматалѣул гъарилаан.

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً
وَلَكِنْ يَضِلُّ مَنْ يَشَاءُ وَيَهْدِي مَنْ يَشَاءُ
وَلَسْتَ مِنَ الْعَمَّاءِ الَّذِينَ تُعْمَلُونَ ﴿١٤﴾

Киназулго бечелѣи-мискинлѣи цоцада
релълѣарал, цоцалѣ къацандулел

къокъаби гъечІого, цоцалѣ рекъарал, цохІо хІалалѣ Аллагъасе

جَلَّ جَلَّالُهُ дин гъабулел. Кинниги, Аллагъасул хІикматалда

рекъон цоял хІакъаб диналда тІоритІун руго, цогидал нух

къосараллѣун тун руго. Цо гІадамал бахьибугеллѣун гъарун руго,

цогидал бахьикъосараллѣун гъарун руго. Цо къокъа алжаналѣул

ниг1матал кваналелл1ун г1арун руго, погидал жидедал1ун жужах1
борк1улелл1ун г1арун руго. Ахираталде швараб мехаль чара
гьеч1ого щивав чияса жиндир г1амалалдаса г1икъизе буго. Ва
киг1ан гьит1инабниги ва к1удиябниги жоялъе жазаъ г1абизе буго.

94. Нужеца нужеда г1орк1об г1абулеб
к1от1и ва Аллаг1асул جَلَّ جَلَّالَهُ ц1ар
г1орк1об ккун г1едулеб г1аги г1абуге
цояз цоял гуккинялъе сабаб1ун, г1ел
г1аял хвезарун дунялал1ул даг1абго
заманал1ул мунпаг1ат босизе к1асд
г1абуге. Г1един г1абулеб бугони нуж
х1акъаб жоялда рук1ун хадуб г1елдаса х1ушт1арал ва мекъи
ккарал рук1уна. Г1еб г1амал г1абулеб бугони Аллаг1ас جَلَّ جَلَّالَهُ
нужеда ц1акъ квешаб г1азаб ч1амизабизе буго.

Нужеца Аллаг1асул جَلَّ جَلَّالَهُ диналдаса г1адамал нахъч1авезе ва г1еб дин
ракъалда т1ибит1иялъе квалквал г1абизе к1асд г1абулеб бук1иналъе
г1оло. Ахираталдаги жужах1ал1ул гучаб г1азаб бук1ина нуже.

95. Нужеца Аллаг1асе جَلَّ جَلَّالَهُ ва г1есул
расуласе г1абураб к1от1и хвезабун,
г1еб бичун дунялал1ул даг1абго пайда
босуге. Х1акъ1унго ахираталда

Аллаг1асда جَلَّ جَلَّالَهُ аск1об бугеб жо нуже ц1акъ л1ик1аб буго.
Нуж л1ик1аб-квешаб жо бат1а г1абизе л1алел г1адамал ратани,
нужеца г1еб квешаб г1амал г1абуге.

96. Дунялалда нужеда кодоб бугеб жо
жиб панал1улеб бук1ин х1акъаб буго.

Нуж ч1аго рук1унги ине бег1ула г1еб
нужеда кодоса. Нуж хвараб мехаль г1еб
нужехъан унебл1и х1акъаб буго. Ахираталда

Аллаг1ас جَلَّ جَلَّالَهُ х1адурун бугеб алжанал1ул ниг1матал т1аса унарел,
абадиялъго нахъе хут1улел руго. Бичасх1аги абун г1едулев вуго дун:
дица г1ез г1абураб г1амалалдаса г1емерго л1ик1аб ва берцинаб
жазаъ г1абила Аллаг1асул дин сабаб1ун бач1араб к1вари1иялда
сабру г1абун, г1еб дин ц1унун жал х1вадарал муъминзабазе.

97. Бихъинал ругониги, руччаби
ругониги жидеца Аллаг1асда جَلَّ جَلَّالَهُ
иманги л1ун, аварагасда нахъги
рил11ун, шарг1алда рит1ун х1вадун,
л1ик1аб г1амал г1абун х1вадулел: Дица

وَلَا تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ دَخَالًا بَيْنَكُمْ
فَتَرَىٰ قَدَمًا بَعْدَ ثُبُوتِهَا وَتَذُوقُوا السُّوءَ
بِمَا صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَلَكُمْ عَذَابٌ
عَظِيمٌ ﴿٩٤﴾

وَلَا تَشْتَرُوا بِعَهْدِ اللَّهِ ثَمَنًا قَلِيلًا إِنَّمَا عِنْدَ
اللَّهِ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿٩٥﴾

مَاعِنْدَكُمْ يَنْفَدُ وَمَاعِنْدَ اللَّهِ بَاقٍ
وَلَنَجْزِيَنَّ الَّذِينَ صَبَرُوا أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ
مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٩٦﴾

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنَّىٰ
وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً
وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا

чара гьелого гьел гІадамал дуњалалъул

рукъор берцинаб чІаголъиялда хьвадизарила:

хІалалаб ризкъи кьела, дагъаб жоялда гІейи гьабулел, дуњал тІалаб гьабиялда хадур лъугъинчІел гъарила. Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ разилъулеб гІамал гьабизе тавпикъ кьела.

Жинда Аллагъ разильяв имам АхІмадица бицараб хІадисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяа аварагас абуна: *«Жиндир бахьи бугольарав ва дуњал ахираталъул лъикІлъиялда кверцел батарав чи буго жинца Аллагъасда иман лъун, исламияб диналда хьвадарав, жиндие гІолеб хІалалаб ризкъиги Аллагъас кьурав, гьес кьураб жоялда гІейи гьабун чІезе Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ тавпикъги гьабурав чи»*-абун.

Жинда Аллагъ разильяв Анас ибну Маликидасан бицараб хІадисалда буго: *«ГІадегІанав Аллагъас муъминчияс гьабураб лъикІаб гІамал гІадада хвезабун гьесие зулму гьабуларо: дуњалда гьабураб лъикІаб гІамал ахираталда жинда данде ажру гьабулеб букІуна. Капурчиясул лъикІаб гІамалалъухъ дуњалдаго жазатъ гьабула: гьесие сахлъи кьун, ризкъи кьун. Ахираталда гьесул щибго лъикІаб гІамал букІунаро жинда данде ажру гьабулеб»*-абун. ХІадис имам АхІмадица бицана.

ХІасанул Басрияс абуна: унго-унгояб, берцинаб чІаголъи алжаналда жаниб гурони букІунаро. Гьениб буго нахъа хвел гьечІеб чІаголъи ва пашманлъи тІаде бачІунареб рекІелгъей. Абадияб сагІадат буго гьеб (бахьибугольи) жинда тІаде бахьигьечІолъи бачІунареб» - абун.

Ва дица гьезие жидеца гьабураб лъикІаб гІамалалдаса цІакъ лъикІаб, ГІемераб ва берцинаб жазатъги гьабула. Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ цІоб-рахІматалдалъун гурого алжаналдаги лъугъунаро, гьениб жаниб бугеб цохІо нигІматалде данде нильер лъикІаб гІамалги бахунаро жиндир кьимат ва къадру хІисаб гьабун. Гьедин бугелъул Аллагъасде جَلَّ جَلَّالُهُ мутІигІлъун, аварагасда нахърильлъун гьаб дуњалалъул дагъабго заман нильеца бараб мехаль, ахираталда абадияб алжан Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ сайгъат буго ва гьесул кІудияб цІоб-рахІматги буго, нильер гІамал сабаблъун, нильеца яхІ бахъун швараб ужра-мухъ гьечІо.

БетІергъан Аллагъас гьаб дуњалалда бугебщинаб жо инсанасе маслихІлаталъе, гьесие квегъун, гьес жиндаса мунпагІат босулеблъун бижун буго. Гьеб кинабго нигІматги жинда иман лъурасеги инкар ккурасеги глахъалаблъун гьабун буго. Гьедин киназего гІаммаллъун гъарун дуњалалъул нигІматал кьурав Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ ахираталда муъминзабазе алжаналъул нигІматал кьейги гьесул цІоб-рахІмат буго. НильергІамалал сабаблъун щолеб ва кьолеб жо алжан гьечІеблъи лъазе ва бичІчІизе цохІо мисал буго: жинца гІумруялъго квешаб гІамал

гъабулевлъунги вук1ун, цинги гъеб г1амалалда рак1 бух1ун, тавбу
гъабун Аллагъасде ﷺ вуссун хварав чи алжаналде лъугъинавула,
щибго лъик1аб г1амал гъабизе гъесие заман шун гъеч1ониги.

Гъаб киналъулго х1асил буго алжаналде инсан лъугъиналъе сабаб
буго Аллагъ ﷺ цо гъавун, гъесул расул рит1ухъ гъавун, Аллагъасде
ﷺ ширк гъабун цоги шиб бугониги жоялъе лагълъи гъабич1ого
гъев инсан хъвади. Алжаналда жанир ругел даража-макъамал гъев
инсанасул г1амалазда рекъон Аллагъас ﷺ гъесие кьолеб сайигъат
ва шапакъат буго.

98. Дугъ Къуръан ц1ализе бокъараб мехаль, ﷺ
гъеб ц1ализе байбихъуда ﷺ
абе. ﷻ

Дица Аллагъасул ﷺ ц1аралдалъун
щайт1аналъул квешлъиялдаса ц1уни гъарулеб буго, жиб
Аллагъасул рах1маталдасан бачахъараб. Гъель дир рек1елье
щаклъи ккезабиялдаса гъаб Къуръан х1акъаб Аллагъасул ﷺ
калам бук1иналъулъ, гъель дида ц1алараб жо мекъи (г1аксалда)
бич1ч1изабиялдасаги.

Ибну Жаририца ва цогидал имамзабаца абуна: жинда г1алимзаби
рекъараб раг1и бугин, Къуръан ц1алилелде цебе щайт1ан бухъизе
сунатаб бук1иналда. абун

99. Х1акълъунго гъеб щайт1аналъул
гъунар гъеч1о Аллагъасда ﷺ иман
лъурал ва гъеб иманалъулъ рит1ухъал
чаг1и къосинаризе. Гъел Аллагъасул
ﷺ ц1униядалъун ц1унарал рук1уна. Ва Аллагъасда
ﷺ жидеца таваккал г1амулел ва кинабго къварилъиги,
г1ат1илъиги гъесдаса бук1ин лъалел г1адамазда г1адги гъунар
гъеч1о гъеб щайт1аналъул.

100. Х1акълъунго гъеб щайт1аналъул
гъунар буго жиб т1аса бищарал, жинда
нахърилълъарал чаг1и къосинаризе.
Гъелье лагълъи гъабун Аллагъасде ﷺ
ширк гъабулел г1адамал къосинаризеги.

101. Дица цо аяталъул х1укмуги
хвезабун цоги аят рещт1инабураб
мехаль гъел мушрикаца дуда абулел
буго, Мух1аммад ﷺ, Х1акълъунго

ﷻ
ﷻ

ﷻ
ﷻ
ﷻ

дуцаго ургъулеб бугин Къуръан абун ва дуца Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ
 г1унт1изе гъабун гьересиги бицунеб бугин. Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ
 лъик1 лъала щиб аят рещт1ине кколеб ва киде рещт1ине кколеб.
 Гъел г1адамал г1емерисел руго жидеда щибго жо бич1ч1уларел
 ва лъаларел. Жидеда раклалде ккараб жо бицунел рук1унел.
 Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуг1аббасица абун: Т1адег1анав Аллагъас
 цо аят насхо гъабун цоги аят рещт1инабураб мехаль Маккаялzul
 мушрикаб абулеб бук1ана: гъав Мух1аммад жиндир асх1абзабазда т1ад
 вельлъанхъулев вуго. Жакъа цо жоялдадъун амру гъабулеб буго гъезда,
 метер гъебги хвезабун цоги жоялдадъун амру гъабулеб буго. Валлагъи,
 гъев Мух1аммадица жинцаго ургъун бицунеб жо буго гъеб абун. Цинги
 т1адег1анав Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъаб хадуб бугеб аят рещт1ине гъабун:

102. Дуца гъезда абе, Мух1аммад

قُلْ نَزَّلَهُ رُوحُ الْقُدُسِ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ

дида гъаб Къуръан صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

لِيُثَبِّتَ الَّذِينَ آمَنُوا وَهُدًى وَبُشْرَى

рещт1инабула бицунго Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ

لِلْمُسْلِمِينَ ﴿١٠٢﴾

божарав расуллъун вугев Жабранлас,

дур Бет1ергъанасул амруялдадъун

ва гъев Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ жинца гъабулеб ишалъулъ ц1акъ

х1акимияв ва г1адилав вуго. Иман лъурал г1адамал х1акъаб

диналда ч1ч1езаризе ва гъезие жегиги х1ужаби рицун, далилал

рачун х1акъаб нухда гъел т1орит1изе ва киналго бусурбабазе

рохеллъунги бук1ине рещт1инабуна Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъаб

Къуръан-абун.

103. Х1акълъунго Дида лъала,

وَلَقَدْ عَلِمُوا أَنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّمَا يُعَلِّمُهُ

Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, мушриказ

بَشَرٌ لِّسَانِ الَّذِي يُلْحِدُونَ إِلَيْهِ

абулеблъи гъеб Къуръан дуда г1адамаз

أَتَجْمَعُ وَهَذَا لِسَانٌ عَرَبِيٌّ مُبِينٌ ﴿١٠٣﴾

малъараб жо бугоян абунги.

Румазул Жубар абулев чияс бицараб жо

буго гъеб Къуръанилан абулеб бук1ана цо-цо Къурайшияца. Гъез

бицунеб жо гьереси бук1ин ч1ч1езабун, Т1адег1анав Аллагъас

абулеб буго: гъез гьереси бицун дуда Къуръан малъулев чи вугоян

абулесул мац1 буго г1ажамияв мац1. Гъев румазул чи вугелъул. Гъаб

Къуръанги ц1акъ пасих1аб г1араб мац1алда буго, гъалдарельлъараб

жо гъел къурайшиязда гъабизе к1олареб. Гъединаб пасих1аб г1араб

каламалдальун г1ажамияв чи к1алъалареблъи лъазе ккеларищ гъел

инкарчаг1азда?

104. Х1акълъунго жидеца Аллагъасул

إِنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِعَايَةِ اللَّهِ لَا

جَلَّ جَلَالُهُ Къуръаналдаги, гъесул

يَهْدِيهِمُ اللَّهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١٠٤﴾

муг1жизатаздаги иман лъуларел

г1адамал Аллагъас ﷻ х1акъаб нухда т1орит1уларо ва гъезие ахираталда жидее унгизабулеб г1азабги бук1ине буго.

105. Х1акълъунго Аллагъасде ﷻ г1унт1изабун гьереси бицуна жидеца иман лъоларел г1адамаз.

إِنَّمَا يَفْتَرِي الْكَذِبَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَاذِبُونَ ﴿١٠٥﴾

Аллагъасдаги ﷻ Къуръаналдаги иман лъурал г1адамаз гьереси бицунаро. Гъеб буго к1удияб мунагъ ва къабих1аб г1амал. Ва гъел руго Х1акъикъиял гьересичаг1и куфру-ширкалда ч1арал, мунагъ-х1акъалдаса х1инкъуларел.

106. Цин иман лъун бук1ун хадуб жинца куфруялъл раг1и абурав, гъеб куфру жиндир рак1альегги бокъарав, гъелда жив парахалъарав чиясе Аллагъасул ﷻ ццим бахъи буго ва гъесие ахираталда ц1акъ гучаб г1азабги бук1ине буго. Жиндие зулму гъабун, жиндир х1ал заг1иплъун к1алалъл капурлъулеб раг1и абун, рак1 иманалълъл х1алхъон бугев чиясе гъеч1о Аллагъасул ﷻ ццим бахъин ва ахираталда жужах1алъл г1азабги.

مَنْ كَفَرَ بِاللَّهِ مِنْ بَعْدِ إِيمَانِهِ إِلَّا مَنْ أَكْرَهَ وَقُلْهُ، مُطْمَئِنِّ بِأَلْيَمْنٍ وَلَٰكِنَّ مَنْ شَرَحَ بِالْكُفْرِ صَدْرًا فَعَلَيْهِمْ عَذَابٌ مِنَ اللَّهِ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ ﴿١٠٦﴾

Гъаб аят рещт1инабуна Г1аммар رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ асх1абасул х1акъалълъл. Жинда рихъулеб бак1алда гъесул эбел Сумаят ва эмен Ясирги ч1ван х1обода вухъун ц1алаца ва т1илаца къабун г1азаб гъабураб мехалъ гъев Г1аммарица мушриказе бокъараб раг1и абуна, жиндир напс хвасар гъабун. Гъеб хабар раг1араб мехалъ асх1абзабаца абуна гъев Г1аммар капурлъана абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Г1аммар капурлъич1о. Гъев иманалъл ц1ун вуго жиндир т1оноц1алдаса байбихъун х1ат1азде гъоркъе цвезег1ан. Гъесул гъаналдаги биялдаги иман жубан буго» – абун. Цинги Г1аммар вач1ана аварагасухъе живги г1одилаго. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъесда абуна: «Дур рак1 кин бугеб, Г1аммар?» - абун. Г1аммарица абуна: «Дир рак1 иманалълъл х1алхъон буго» - абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гъанжеги дуе г1азаб гъабунни дуца гъеб раг1и абизе бегъила» - абун. Х1адис ибну Жаририца бицана.

Гъаб аяталдаса ва гъаб х1адисалдаса г1алимзабаца х1укму босана бусурманчияс жиндир рух1 хвасар гъабун к1алалъл жив капурлъулеб

рагІи абизе бегъилин абун, жиндисе зулму ва гІакъуба цІикІлараб мехаль, ва гьелда сабру гъабиялдаса напс загІиплъараб мехаль, ракІ иманалъуль хІалхъун букІингун цадахъ. Гьеб капурлъулеб рагІи абичІого гІакъуба хІехъон хвезегІан сабру гъабизеги бегъула, гьедин жиндир гъунар гІурав чияс. Гъаб кІиябго жоялъул киналаб лъикІаб абураб мехаль гІалимзабаца гъаб кІиабилеб рагІи тІаса бищун буго. Жинда Аллагъ разилъаяв Билал رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ асхІабас хІехъана гьел мушриказул зулму. БагІарараб бакъукъе рехун, чехъалда бакІаб гамачІги лъун, гІазаб гъабуна гьесие Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккве абун. Билал асхІабас гьезул мурад тІубачІо ва «Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо вуго» абураб рагІи гурони абичІо. Хадуб Билал асхІабас абулаан: «Валлагъи, дида лъалеб букІарабани цогиги рагІи, жинца мушриказул ццим бахъинабулеб, гьеб рагІиги абизе букІана дица»-абун.

Жинда Аллагъ разилъаяв ансарияв асхІаб ХІабиб ибну Зайд «Мусайламатул казаб» абулев мушрикас (жив авараг вуго абун гьереси бищун чІчІун вукІарав) цо-цо къотІел гъанал къотІун: «дун авараг вуго абе» - абун гІазаб гъабураб мехальги, жинца гьесул мурад тІубачІо. МухІаммад авараг вугищан гъикъидал гьес абулеб букІана: «Вуго» - абун. Дун авараг вугищан гъикъидал «дида гьеб рагІи рагІулеб гьечІоян» - абулеб букІана.

Гьединго машгъураб къисса буго ГІабдуллагъ ибну ХІузпат абулев асхІаб румаз асирлъун гъавун жидер ханасухъе вачараб мехаль гьесие гъабураб гІазабалъул ва гьес гъабураб сабруялъулги.

ТІадегІанав Аллагъас купруширкалъул агІуялъул гІазаб-зулмуялдаса цІунаги. Гьезул кверщаликъ ккаразе Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ берцинаб сабруги къеги. Амин.

107. Иман лъун хадуб гьелдаса руссарал муртадазе гьединаб гучаб гІазаб гъабиялъе сабаб буго; ХІакълъунго гьез ахиратги тун дунялалъул чІаголъи тІаса бищун букІин. Жидеда хІакъаб жо лъан хадубги гьелдаса руссун рукІин. ХІакълъунго ТІадегІанав Аллагъас капураб къавм тІобитІуларо хІакъаб исламияб диналда.

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ اسْتَحَبُّوا الْحَيَاةَ
الدُّنْيَا عَلَى الْآخِرَةِ وَأَنَّ اللَّهَ لَا
يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ ﴿١٠٧﴾

108. Гьел руго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жидер ракІазда мугъру чІварал, жидер гІиналда ва бералда мугъру чІварал. Гьезда хІакъаб жо лъаларо ва гьелдаса гъапуллъун

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ
وَسَمِعُوهُمْ وَأَبْصَرُوهُمْ وَأُولَٰئِكَ
هُمُ الْغَافِلُونَ ﴿١٠٨﴾

рукІуна. Дунял бокьбияль гьел ахираталдаса гьапул гьарун руго.

109. ХІакьаб жо буго гьал гІадамал ахираталда цІакь чІорого хутІарал рукІин.

لَا جَزَمَ أَنَّهُمْ فِي الْآخِرَةِ هُمْ

الْخَسِرُونَ ﴿١٠٩﴾

Гьез ахираталда батулеб льикІаб гІамал гьабичІелъул.

Муртад абула иман лъун букІун хадуб куфруялде арав чиясде. Гьел гІадамал цІакьго гІадада хварал руго. ГІадегІанав Аллагьас جَلَّ جَلَّالُهُ гьезие анлъго сипат гьабуна гьаб анлъго аяталда жаниб: Аллагьасул جَلَّ جَلَّالُهُ ццим бахъи, кьиямасеб кьоялъул гучаб гІазаб гьабизе букІин. Жидеца ахираталдаса дунял тІаса бишун букІин. Гьезие Аллагьасул جَلَّ جَلَّالُهُ тІоритІел букІунареблъи. Гьезул ракІазда, гІиналда ва бералда мугьру чІван букІин. Гьел гьапулал гІадамал рукІин.

110. Цинги хІакьлъунго дур бетІергьанас جَلَّ جَلَّالُهُ мунагьал чурана ва гьев тІаса лъугьана Маккаялда ругеб мехаль жиде зулму гьабулел рукІарал, цинги гьижра гьабун

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ هَاجَرُوا مِنَّا بَعْدَ

مَا فَعَلْتُمْ جَهَنَّمَ وَأَوْصَرُوا إِنَّا

رَبَّكَ مِن بَعْدِهَا الْغُفُورُ رَحِيمٌ ﴿١١٠﴾

Мадинаялде рачІарал, Аллагьасул جَلَّ جَلَّالُهُ диналье гІоло

гьазаватги гьабурал ва гьесул диналье гІоло жидеца швараб кьварилъиялда сабруги гьабурал гІадамаздаса. ХІакьлъунго дур БетІергьан гьезда гурхІулев ва гьезул мунагьал чурулев вуго.

111. Дуца умматалье бице, МухІаммад

* يَوْمَ تَأْتِي كُلُّ نَفْسٍ تُجَدِّلُ عَنْ

ﷺ, гьеб кьиямасеб кьоялъул хабар. Щибаб напс жиндирго

نَفْسِهَا وَتُوَفَّى كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ وَهُمْ

ургьел гьабун ва жиб гІазабалдаса хвасарлъизе бокьун бачІунеб.

لَا يُظْلَمُونَ ﴿١١١﴾

Цоги щибго жоялъул ургьел гьечІого, кинабго агьлу-хъизан, гьудул-гьалмагъ кІочон. ХІатта жиндир лъимал-хъизан жужахІалде лъугьинарунги жив хвасарлъизе бокьун. Гьеб кьояль щибаб напсалье жинца гьабураб гІамалалъухъ жазаъ гьабула ва цониги напсалье зулмуги гьабуларо. Квешлъи тІаде цІикІкІизабуларо, лъикІаб гІамал нукьсан гьабуларо.

112. ГІадегІанав Аллагьас мисал бачунеб буго, ва гьелдалъун вагІзаги гьабулеб буго гІакьлу бугел чагІаца жиндаса пайда босизе. Цо росдал мисал буго гьеб: жиб кьварилъиялдаса божараблъун букІараб, жиндир агьлуги ракІ хІалхьун гІодоре риччан

وَصَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ آمِنَةً

مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِّن كُلِّ

مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ فَأَذَّكَّهَا اللَّهُ

لِبَاسِ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا

يَصْنَعُونَ ﴿١١٢﴾

рукІараб. Жидехѣ ризкъиги бачІунѣб букІараб кинабго
рахъалъан гъарзаго ва щибго жидеда гІакъуба бихъичІого.

Цинги жидеца Аллагъасул ﷺ нигІматазда инкар ккурал,
гъесие щукру гъабичІѣл ва гъесда иман лъѣчІѣл. Цинги
Аллагъас ﷺ гъезда чІаμιзабураб хІинкъиялъул ва
ракъиялъул гІазаб, гъез гъабураб квешаб гІамал сабаблъун.
Аллагъасде ﷺ гІассилъи сабаблъун ва гъесул нигІматазе щукру
гъабунгутІиги сабаблъун.

Рази абулев гІалимас абуна: «Гъаб мисал буго Маккаялъул агълуялъѣ
бачараб. Гъел рукІана Аллагъас ﷺ жиндилъ божилъи гъабураб
Маккайла, жиндир ризкъиги гІатІидаб, щиб жо къваригІаниги, гъѣб
жидеда тІадеги бачІунѣл, жидер напсалги гІодоре риччан, хІалхъон
ругѣб. Гъелдаги тІаде Аллагъас ﷺ цІакъго кІудияб нигІмат къуна
Аллагъасул свалат салам лъѣяв МухІаммад авараг витІун жидедаго
гъоркъоса. Цинги жидеца гъесда инкар ккун, гъесие цІакъ кІудиял
къварилъабиги гъаруна. ТІадегІанав Аллагъас гъезие гІазаб гъабун
анкъго сональ тІатІалаго цІад къотІизабун, хур-хер бижизабичІого,
жидеца балкан кванаялде ва рукъби кванаялде ккана гъезул амру»-
абун.

113. ХІакъълъунго гъезухѣ Аллагъасул
расул вачІана жидедаго гъоркъоса, гъез
гъѣв гъереси гъавуна. Гъел гІазабалъги
ккуна жидеца зулму гъабулеллъун ругѣб
хІалалъ.

وَلَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِّنْهُمْ فَكَذَّبُوهُ
فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابُ وَهُمْ ظَالِمُونَ ﴿١١٣﴾

Жидеда аслуги насабги лъалев, жиндир ритІухълъи ва рацІцІалъиги
лъалев МухІаммад ﷺ аварагълъун витІараб мехалъ, жидеца
гъесда инкар ккуна, жегиги гъесда тІад махсаро гъабун ва гъесие
гІазаб къварилъи гъабун. Цинги гъезда тІаде дунялалдаго балагъал
рачІана: ракъи бачІана, хадуб хІинкъиги бачІана. Бадруялда жидер
церехъаби чІвана, ахирги Аллагъасул свалат салам лъѣяв аварагас
Макка бахъун гъел гІодорегІанлъана. Ахираталда жидѣе абадияб
жужахІалъул гІазабги букІине буго.

114. Нужѣе гъаб мисалги бачиндал,
гъал инкарчагІазе ѣѣбехун букІараб
ва хадуб букІинѣсеб гІазабги
бициндал, нуж хІинкъа Аллагъасде
ﷺ гІасилъизе. Нужѣца Аллагъ ﷺ
цо гъавун гъесие гІибадат бацІцІад гъабе. Аллагъас ﷺ нужѣе
къураб хІалалаб, бацІцІадаб ризкъиги кванай ва гъесие гъел

فَكُلُوا مِن مَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا
وَأَشْكُرُوا يُعْمَتِ اللَّهُ إِنْ كُنْتُمْ إِتَابَةِ
تَعْبُدُونَ ﴿١١٤﴾

ниг1матазда данде шукруги гябе. Нуж Аллагъасе **جَلَّ جَلَالُهُ** лагъльги
гябулеллъун ратани, гьесул амру-нагью т1убан хъваде.

115. Х1акълъунго Аллагъасе нуже
кваназе х1арам гябун буго капурго
хвараб жо, биги х1арам гябуна,
больонил гъанги х1арам гябуна, жинда
т1ад Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ** гуресул ц1ар бахъун
хъураб жоги х1арам гябуна.

إِنَّمَا حَرَّمَ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةَ وَالدَّمَ
وَلَحْمَ الْخِنْزِيرِ وَمَا أَهْلُ الْغَيْرِ لِلَّهِ بِهِ
فَمَنْ أَضْطَرَّ غَيْرُ بَيْعٍ وَلَا عَادٍ فَإِنَّ اللَّهَ
عَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١١٥﴾

Цо ханасул, цо хъанчалъул, яги цо
х1акимасул ц1аралда хъураб жо буго гьеб. Гьедин хъвезе х1арамаб
буго, гьедин хъуралъул гъан кваназеги х1арамаб буго. Гьедин жо
хъурав чиги ширкалда ккарав чи вуго.

Жив вакъун чара т1аг1арав чиясе бегъула гьел х1арам гябурал
жалаздаса жиндир рух1 хвасар гябизег1анаб къадар кваназе.
Гьев чиги г1адамазе зулму-х1ал гябулев, гъачагъльги гябулев вук1ине
бегъуларо. Жинца х1арамаб жо гябулев чиясе Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ**
рухсаби (бигъальгаби) х1алаллъуларо. Х1акълъунго Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ** жив
гурх1улев ва жинца мунагъал чурулев вуго.

116. Нужеца лъалареб жо бицун,
нужеого бокъараб сипатги гябун: гяб
жо х1алалаб буго, гяб цояб х1арамаб
буго абуге, я гъал мушрикал. Гьеб
хабаралдалъун нужеца Аллагъасдеги
جَلَّ جَلَالُهُ г1унт1изабун гьереси бицунеб буго.

وَلَا تَقُولُوا لِمَا تَصِفُ أَلْسِنَتُكُمُ
الْكَذِبَ هَذَا حَلَالٌ وَهَذَا حَرَامٌ
لِتَفْتَرُوا عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ إِنَّ الَّذِينَ
يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ لَا يُفْلِحُونَ ﴿١١٦﴾

Жинца х1алал гябулев ва х1арам гябулев
цох1о Аллагъ **جَلَّ جَلَالُهُ** гурони гьеч1о. Х1акълъунго гьедин Аллагъасде
جَلَّ جَلَالُهُ г1унт1изабун гьереси бицунел г1адамазул лъик1лъиялда
квершел батуларо, гъезие дуниял-ахираталъул бахъибугольги
щоларо.

117. Гяб дуниялалда дагъабго заманаялъ
мунпаг1ат босула гьел капурал ва мушрикал
г1адамаз, цинги ахираталда гъезие жинца
унтизе гябулеб жужах1алъул г1азаб бук1уна.

مَتَّعَ قَلِيلٌ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿١١٧﴾

118. Ягъудиязе дица х1арам гябуна,
Мух1аммад **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, цебе дуда бицараб
жо.

وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمًا مَا قَصَصْنَا عَلَيْكَ مِنْ
قَبْلُ وَمَا ظَنَّمْتَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ

Суратул анг1амалда бицана гъезие т1ат1иги
х1арам гябуна абун, малъ бугеб жоги

يَظْلِمُونَ ﴿١١٨﴾

хІарам гѣбуна абун, ай цо малѣ бугеб хѣвани, варани хІарам гѣбуна ягѣудиязе. Дица гѣезие щибго зулму гѣабичІо. Кинниги гѣел ругольана жидеца напсазе зулму гѣабулеллѣун. Гѣез жидецаго хІарам гѣбуна гѣеб ва дица гѣез хІарам гѣабураб хІалалѣ тана.

119. Дур БетІергѣан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ тІаса лѣугѣуна, МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жидеца квешаб тІамал гѣабураб тІадамаздаса, жидеда гѣеб жо хІарамаб букІин

ثُمَّ إِنَّ رَبَّكَ لِلَّذِينَ عَمِلُوا السُّوءَ بِجَهْلَةٍ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ وَأَصْلَحُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١١٩﴾

лѣачІого, цинги жидеца тавбу гѣабураб ва лѣикІаб тІамалги гѣабураб. ХІакѣлѣунго гѣедин тавбу гѣабун ва лѣикІаб тІамал гѣабун хѣвадарал тІадамазда гурхІулев, гѣездаса тІаса лѣугѣунев вуго дур БетІергѣан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ.

120. ХІакѣлѣунго Ибрагъим عَلَيْهِ السَّلَام авараг вукІана жинда тІадамал нахърильлѣунев имамлѣун.

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ كَانَ أُمَّةً قَانِتًا لِلَّهِ حَنِيفًا وَلَمْ يَكُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٢٠﴾

Жинца киналго лѣикІал тІамалалги данде гѣарурав. Гѣединав вукІиналѣ гѣесда цІарги буго «Халилуллагъ» абун. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ гѣудул абураб магІна буго гѣеб рагІиялѣул. ЦІакъ Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ мутІигІавги вукІана. Гѣесул амру тІубаялда тІадчІей гѣабулевги вукІана. Кинабго батІулаб диналдаса вуссун хІакъаб динул исламалда чІаравги вукІана. Ва гѣев Ибрагъим авараг عَلَيْهِ السَّلَام жинца ширк гѣабулев вукІинчІо ва жидеца ширк гѣабулел ягѣудияздаса, яги насранияздаса вукІинчІо. Гѣаб рагІи абуна гѣел мушриказул Ибрагъим авараг عَلَيْهِ السَّلَام ягѣудияв вукІана, насранияв вукІана абураб рагІи нахъчІван.

121. Жинца Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ нигІматазда щукру гѣабулевлѣунги вукІана гѣев Ибрагъим عَلَيْهِ السَّلَام авараг. ТІадегІанав Аллагъас гѣев тІаса вищана авараглѣи

شَاكِرًا لِّأَنْعَمِهِ اجْتَبَاهُ وَهَدَاهُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿١٢١﴾

кѣеялѣе ва исламияб диналда тІовитІаравлѣунги вукІана.

Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо гѣавун гѣесие гІибадат бацІцІад гѣабулевлѣунги вукІана.

122. Дунялалѣул рукъобги дица Ибрагъим аварагасе عَلَيْهِ السَّلَام лѣикІлѣи кѣуна ва лѣикІаб рехсей кѣуна.

وَأَتَيْنَاهُ فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَإِنَّا فِي الْآخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ ﴿١٢٢﴾

ХІакѣлѣунго ахираталѣул рукъовги гѣев лѣикІал чагІаздаса вуго:

ТІадегІанал макъамазда рукІунел аварагабаздаса вуго. Дунялалѣул

рукъоб Ибрагъим аварагасе عَلَيْهِ السَّلَام бугеб лъик1лъи г1еларишша Исламияб дин жиндаса байбихъарав гъев вук1ин, жиндаса хадур ругел киналго диназулъ жив вещцарав, жиндаса мисал босулев вук1ин. Кинабго халкъалъул Сайидлъун вугев Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ авараг гъесул наслуялдаса вук1ин. Щибаб какиль кинавго муъминчияс хирияв Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасда цадахъ жиндаги свалат бит1улев вук1ин. Аллагъасул свалат салам лъеги гъев Ибрагъим аварагасда.

123. Цинги дица дудаги вах1ю гъабуна,
Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, мун гъев Ибрагъим
аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام диналда нахъвилът1а
абун. Кинабниги бат1улаб жоялдаса

ثُمَّ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ أَنْ اتَّبِعِ مِلَّةَ إِبْرَاهِيمَ
حَنِيفًا وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِينَ ﴿١٢٣﴾

бац1ц1адаб исламияб диналда нахъвилът1а абун. Гъев Ибрагъим
ЕВИЕ السَّلَام авараг жидеца ширк гъабулел г1адамаздаса ва гъезул
диналда вук1инч1о.

Гъев жидер диналда вук1ана абулел ягъудиязул ва насраниязул раг1иги
гъересияб раг1и буго.

124. Х1акълъунго шамат къоялъ
х1алт1и-пиша гъабунгут1и ва гъеб къо
к1одо гъаби Ибрагъим аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام
диналдаса жо бук1инч1о.

إِنَّمَا جَعَلَ السَّنَبُ عَلَى الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِيهِ
وَإِنَّ رَبَّكَ لَيَحْكُمُ بَيْنَهُمْ يَوْمَ
الْقِيَمَةِ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿١٢٤﴾

Гъеб шамат къоялъул х1укму буго
ягъудиязе тамих1 гъабун гъезда г1ад лъун бук1араб х1укму.
Аллагъасде جَلَّ جَلَّالُهُ гъел г1асильараб мехаль, гъесул амру-нагъюги тараб
мехаль гъезие г1акъуба гъабун шамат къоялъ ччуг1а кквей х1арам
гъабун бук1ана. Гъеб х1арамлъиги хвезабун жидеца ччуг1а ккурал
г1адамалги маймалакаллъун ва больоналлъун сверизарун гъалаг
гъаруна.

Х1акълъунго дур Бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ вуго, Мух1аммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, къиямасеб къоялъ цоцаде хилиплъун рук1арал умматазда
гъоркъоб х1укму гъабулев. Х1акъаб ва бат1улаб диналда рук1арал
раг1а гъарулев ва щивасул г1амалалда рекъараб жазаъги гъабулев.
Жиндиль хилиплъун рук1араб жоялъуль.

125. Дуца Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ диналде
г1адамал ах1е, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,
г1акъилал г1елмиял х1ужабаздалъун
ва берцинаб каламалдалъунги. Гъезда
гурх1ел гъабун, тамахго ва х1еренго
ах1е гъел Аллагъасде جَلَّ جَلَّالُهُ иман

ادْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ
الْحَسَنَةِ وَجِدَلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَبُ
إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ
وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ ﴿١٢٥﴾

лъеялде.

Гъезда бич1ч1леб мац1алъ, гъезие асар лъугъунеб пасих1лъиялда гъабе ваг1за-насих1лат. Хъач1го к1алъан, рек1ел сог1лъи бихъизе гъабун, гъел х1инкъызарун ах1уге Аллагъасул ﷻ диналде.

Жидер къадру-къимат к1удиял ханзаби ва х1акимзаби гъезул г1акълуялда рекъараб насих1лат гъабун ах1е диналде. Цогидал г1адамазда гъезул г1акълуялда рекъараб мисал бачун, кици т1амун, гъезул рек1елъе унеб ва бич1ч1леб мац1алдалъун ах1е диналде. Жидехъ т1ехъ рещт1ун гъеб ц1ализе лъалел г1адамаздаги гъезда рельгъараб хабар бице, амма даг1ба-къец гъабун, цоцазде рогъо бан, рак1 хвезабулеб жо бицунге. Гъединаб хабаралъ инсан мук1ур гъавуларо ва гъев х1акъаб жоялде вач1унаро.

Диналде рач1инч1ел, гъеб диналъул х1акъалъуль дудехун бах1с гъабулел г1адамазеге лъик1аб берцинаб мац1 бице ва х1ужа-далил бачун к1алъай. Гъездаги гурх1ел ва тамахлъи бихъизабе. Гъединаб берцинаб т1абиг1аталъ г1адамал диналде ах1иялъе квербакъи гъабула.

Х1акълъунго дур Бет1ергъан Аллагъ ﷻ жинда лъик1 лъалев вуго х1акъаб диналда ругел, гъеб диналда ч1олел г1адамазул т1абиг1ат-х1ал. Гъединго Аллагъасда ﷻ лъик1 лъала х1акъаб диналдаса къосарал г1адамазул х1алги. Дуда к1оларо гъел г1адамал т1орит1изе. Дуда т1адаб жо буго гъел диналде ах1и. Гъел т1орит1и ва ахираталда гъезие жазаъ гъабиги Аллагъасда ﷻ т1ад буго.

126. **Нужедехун зулму гъабурал г1адамазе Нужеца г1акъуба гъабулеб бугони, гъеб г1акъуба г1орхъолъан борч1араб, шарг1алда хилипаб х1алалъ гъабуге. Нужее гъабуралда рельгъараб гъабун къисас босе. Ва амма нужеца сабру гъабунн ва нуж т1аса лъугъани, гъеб лъик1 буго ва ахираталда батулелб, гъениб ажру-кири щолеб жо буго.**

وَإِنْ عَاقَبْتُمْ فَعَاقِبُوا بِمِثْلِ مَا عُوِفْتُمْ
بِهِ وَلَئِنْ صَبَرْتُمْ لَهُوَ خَيْرٌ
لِّلصَّابِرِينَ

Тафсиралъул г1алимзабаца абунa: Гъаб аят рещт1ине гъабуна жинда Аллагъ разилъаяв Х1амзат асх1абасул х1акъалъуль. Ух1удалда мушрикаца гъев ч1вадал, жидеца гъесул чехъ багъизабун гъесул рак1-т1ул къот1ун бук1ана. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварaгас гъа гъедун абун бук1ана: «Дир гъел мушриказда кверицел батани, дица гъезул лъабкъоялда анци1го чиясул чехъ бихъизабила» - абун. Гъаб аят рещт1инабун хадуб, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварaгас гъел

мушриказул жаназабазе шибго жо гъабич1о. Х1адис Базарица бицана.

127. Бищунго лъик1аб буго сабру

гъабизе ва т1аса лъугъун тезе

к1вани. Гъадин бугельул: «Дуца

сабру гъабе, Мух1аммад ﷺ, гъеб

сабру гъабиги бук1унаро Аллагъас ﷻ дуе тавпикъ гъабун

гурони. Капурзабаца дуе гъабулеб къварилъиялда ва гъез иман

лъолеб гъеч1о абун дур рак1ги къварилъуге. Гъез дуде данде

гъабулеб макруги гъезул жагъиллъи-ах1макълъиги дур керен

къварилъиялъе сабаблъун гъабуге.

Дуца дуда т1адкъараб х1алалъ рисалат т1обит1е. Гъелдасан хадуб

бугеб жо Аллагъасде ﷻ т1амун те.

128. Х1акълъунго Т1адег1анав Аллагъ

жиндир г1азабалдасан х1инкъарал,

жив разилъи т1алаб гъабун г1ибадат

гъабулел муъминзабигун цадахъ

вуго. Жинца гъезие квербакъулевлъун ва гъезул амруялъе

валилтъунги. Гъел муъминзаби руго Аллагъасда ﷻ аск1ор жал

лъик1аллъун ругелги.

Аллагъасул ﷻ квер бакъи ва ц1уни жидее бугел г1адамал руго гъел.

Капурзабазул макруялъ жидее зарал гъабуларелги руго.

Аллагъасул ﷻ квербакъиялдахъун Сурату Ннах1лиялъул тафсир ва

таржама хъван т1убана.

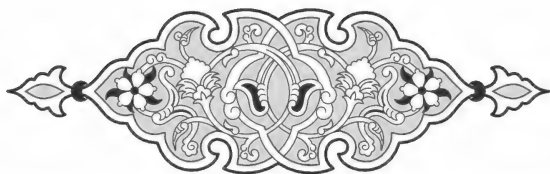
Т1адег1анав Аллагъасе буго кинабо рецц ва шукру.

وَأَصْبِرْ وَمَا صَبْرُكَ إِلَّا بِاللَّهِ وَلَا تَحْزَنْ

عَلَيْهِمْ وَلَا تَكُ فِي صَيْقٍ مِّمَّا يَمْكُرُونَ ﴿١٢٧﴾

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ

مُحْسِنُونَ ﴿١٢٨﴾

17. Суратул Исраъ

سُورَةُ الْإِسْرَاءِ

Маккаялда реиштинабураб, жинда жаниб нусиялда аниџила цо аят бугеб.

Маккаялда реиштине гьабураб сурат бугелъул, гьалда жанибги Аллагъ ﷻ цо гьавиялъул, аварагъиялъул, ахираталъул биџунеб буго. Биџунго кIвар бугеб жо буго гьаб сураталда жаниб Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул тIабигIатал риџин, гьесие ругел муџIжизатал риџинги. Сураталда цIар лъураб муџIжизат буго авараг ﷺ миџIражсалде вачин. Исраъ абураб рагIиялъул магIна буго сардилъ цо бакIалде ин абураб.

МиџIражсалде араб сордоялъ Аллагъасул свалат-салам лъеяв аварагасда БетIергъан Аллагъасул ﷻ махлукъалъул гIемерал гIажжаибал жал рихъана, Аллагъасул ﷻ къудраталда ва гьесул мулкалъул гIатIилъиялда ва кIодолъиялда тIоритIел гьабулел гIаламаталги рихъана.

Гьединго гьаб сураталда жаниб бануисраилазул къисса биџунеб буго, гьез гьарурал пасалъаби ва гIасилъаби сабаблъун гьел ракъалда тIад цо бакIалдаса цоги бакIалде къотIуги биџунеб буго. Зобал ракъазда ругел Аллагъ ﷻ цо вукIиналде тIоритIел гьабулел гIаламатал риџун руго. Исламияб жемагIаталъул хIал рекъей ва цоцаде рокъа-хинлъи букIине ккейги биџун буго, киналго умматазе ва къавмазе мисалияблъун букIине исламияб жемагIат ва бусурбаби.

Мушириказул биџен гьабун буго, гьез Аллагъасул ﷻ лъимал-хъизан букIин чIчIезабун биџунеб гьереси нахъчIван буго. Къиямасеб къо бачIине букIин, хIисаб-мизан ва жазаъ гьабизе букIин, гьеб амру Аллагъасул ﷻ къудраталда ва хIалкIолъиялда гъоркъ букIиналъе далилал риџун руго.

Сураталъул ахиралдаги Аллагъасде ширк гьабулеб жоялдаса гьев вацIадав вукIин, муширикаца гьарулел жиндие мукъсанлъи тIад гьабулел сипатаздаса тIадегIанав вукIин биџун буго. Къуръаналъе тафсир гьабурал гIемерисел гIалимзабаца гьаб сураталда жанир ТIадегIанав Аллагъасул цIарал рехсон ругелъул, гьаб таржамаялда жанибги гьесул цIарал риџун, гьезул баян гьабун буго. Гьел цIарал машгъурал руго: «Асмауллагъил хIусна» - абун.

*Жив гурхIулев, гурхIел гIамав
Аллагъасул цIаралдагъун.*

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

**1. Жив ВацIадав ва TIадегIанав
вуго Аллагъ, жиндир лагъ МухIаммад
ﷺ авараг, сардил цо дагъабго
заманаялда жанив Масжидул хIарам –
Маккаялда бугеб КагIба рукъалдаса
Байтул-мукъадасалда Палестиналда
бугеб Масжидул акъсаялде вачарав.**

سُبْحَنَ الَّذِي أَسْرَىٰ بِعَبْدِهِ ۚ لَيْلًا مِنَ
الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَا
الَّذِي بَرَكْنَا حَوْلَهُ ۚ لِنُرِيَهُ مِنَ ۙ أَيْتَانَا ۚ إِنَّهُ
هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

Гъеб кIиябго масжидалда гьоркъоб кIикъого сордоялъ вильгъун унеб
нух буго. Гъаб хIалкIолъи Аллагъас ﷻ загъир гъабун бугельгул
ва гъаб иман лъечIел гIадамал жинда божулареб хабар бугельгул,
СубхIаналлагъи абураб рагIиялдалгъун байбихъи гъабун гъаб аяталъе
ва сураталъе. Аллагъ вацIадав ва тIадегIанав вуго мушрикаца ва
капурал гIадамаз жинда гIунтIизе гъарулел гIайибаздаса ва жиндие
мукъсанлъи бачIунел сипатаздаса. Гъев Аллагъ ﷻ жиндир хIалкIолев
вуго сардил цо дагъабго заманаялда жаниб кIикъого сордоялъгул
нухаль рикIIада бугеб бакIалдеги вачун, цинги гъениса инсанасул
гIакълу-лъай хадуб гьолареб манзилалъ рикIIада зобалаздеги вачун,
гъениб гIемераб гIажаибаб жоги бихъизабун хирияв авараг ﷺ
гъебго сардиль, жив тIад вегун вукIараб бусен цIоролелдего рокъове
вачарав.

КигIанго капурал гIадамаца иман лъечIониги, TIадегIанав Аллагъ
ﷻ жиндир махлукъаталгул тадбир жиндие бокъухъин гъабулев вуго
ва жиндие бокъараб жо гъабизе хIалкIолев, гьелдаса жив щибго жоялъ
нахъги чIваларев вуго.

**Гъаб «Масжидул-акъса» буго дица жиб бугеб ракъ цIакъ
баракатаблгъун гъабураб.** Бишунго кIудияб баракат буго гъеб ракъ
букIин гIемерал аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَام тIад хъвадараб, гьел аварагзабахъе
وَالْحَمْدُ لِلَّهِ ﷻ вахIю босун малаикзаби рештIараб. Гъединго гъеб ракъ буго
дунялалгул нигIматал гIемераб, ах-хур гъарзаяб, гъава-бакъ рекъараб
«Шам» абун жинда цIар бугеб ракъ.

Дица МухIаммад авараг ﷺ сардиль зобалазде вачана **гъесда
рихъизаризе дир махлукъаталгул гIажаибал жал.** Зобалазул
махлукъат гъесда бихъизабизе. Аллагъасул свалат салам лъеяв
аварагасда анкълго зобал рихъана, алжан-жужахI бихъана. Сидратул
мунтагъаги бихъана. Гъеб буго Аллагъасда ﷻ гIагарлъулеб
макъам, гьелдаса тIадехун инсанасе гъесда гIагарлъизе рес гъечIеб.

Гъединго малаикзаби рихъана, аварагзабиги ﷺ рихъана. Гъел гурелги глажаибал жал рихъана, Аллагъасул ﷻ къудраталде жидеца тlorител гъабулел.

ХIакълъунго ТIадегIанав Аллагъ жинда кинабго жо рагIулев вуго, гъев МухIаммад аварагасул ﷺ рагIиги жинда рагIулев вуго. **Жинда кинабго жо бихъулевги вуго Аллагъ ﷻ**, гъев МухIаммад ﷺ аварагасул гламал-пишаги жинда бихъулев вуго. Гъедин бугелгул тIадегIанав Аллагъас жинда свалат салам лъеяв авараг хас гъавуна гъаб МигIражлъун бугеб клудияб нигIматалда ва мугIжизаталда.

Аллагъасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг МигIражалде иналгул хIакълъульгIемераласхIабзабаца рицарал кьучIал хIадисал руго. Дица гъаб бакIалда, иншааллагъ Жалалалда тIад бугеб хIадис бицина. Гъеб буго жинда Аллагъ разилъаяв имам Муслимица бицараб хIадис. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абунa:

«Дихъе буракъ бачун бачIана. Гъеб буго хIамилалдаса черх клудияб, гIорцIеналгулалдаса черх гъитIинаб, хъахIаб кьералгул хIайван, жиндир бер цвараб бакIалда жинца хIетIе лъолеб (цIакъ лебалаб) Дун гъеб буракъалда тIад рекIана ва гъель дун сардилъ вачана Байтулмукъадасалде. Гъениб дица буракъ бухъана аварагзабаца ﷺ жидер рекIунеб жо бухъунеб букIараб горалда. Цинги дун масжидалде жаниве лъугъана ва гъениб дица кIиго ракагIат какги бана.

Гъеб масжидалдаса дун къватIиве вахъиндал, Жабраил ﷺ малаик вачIана кIиго цIарагIи босун цоялда жаниб рахъ бугеб, цоялда жаниб жа бугеб. (Гъеб кIиялгулго цоялаб гъекъезе изно къуна дие) Дица рахъ бугеб цIарагI тIаса бищана. Жабраилас абунa: «Мун витIун кканаха, дуца жа тIаса бищарабани дур умматалъе квеш букIилаан»-абун. Цинги дунги вачун Жабраил дунялалгул зобалде вахана ва гъес рагъо рагъи тIалаб гъабунa. Цо гъикъулев чияс гъикъана мун щив абун. Жабраил вуго абунa. Мунгун цадахъ щив вугев абунa. МухIаммад ﷺ вуго абунa. Гъев авараглъун витIунищIа вугев абунa. ВитIун вуго абунa. Цинги нижее зоб рагъана ва дун Адам аварагасде ﷺ тIаде цвана Гъес дида мархIаба абунa (салам къун дун кIодо гъавуна) ва дие лъикIаб дугIаги гъабунa.

Цинги Жабраил дунги вачун кIиабилеб зодове вахана. (Щебесеб бицараб хIалалъ зоб рагъиялгул хабар буго гъаб бакIалда ва хадубги. Дица кьокълъи тIалаб гъабун хъвачIого тана) Дида гъенив збелдахъа вацIалзаби ЯхIя ва ГIиса авараг ﷺ ратана (Маръямил яцалгул

вас вуго Ях1я авараг (ﷺ) Гъезги дида марх1аба абуна ва дие лъик1аб дуг1а гъабуна. Цинги ниж лъабабилеб зодоре рахана. Гъенив дида Юсуп авараг (ﷺ) ватана ва гъев Юсуп аварагасе (ﷺ) берцинлъиялъул цо бут1а кьун бугоан. Гъесги дида марх1аба абуна ва лъик1аб дуг1а гъабуна. Цинги Жабраил дунги вачун ункъабилеб зодове вахана. Гъенив дида Идрис авараг (ﷺ) ватана. Гъесги дида марх1аба абуна ва дие лъик1аб дуг1а гъабуна.

Цинги ниж цуабилеб зодоре рахана. Гъенив дида Гъарун авараг (ﷺ) ватана. Гъесги дида марх1аба абуна ва дие лъик1аб дуг1а гъабуна. Цинги ниж анлъабилеб зодоре рахана. Гъенив дида Муса авараг (ﷺ) ватана. Гъесги дида марх1аба абуна ва лъик1аб дуг1а гъабуна. Цинги ниж анкъабилеб зодоре рахана. Гъанив дида Ибрагъим (ﷺ) авараг ватана. Гъев г1одов ч1ч1ун вугоан Байтул-маг1муралда мугъги ч1ван. Гъеб Байтул-маг1муралда жсанир щибаб къоялъ лъабкъоялда анц1азарго малаик лъугъунев вуго Аллагъасе (ﷻ) г1ибадат гъабизе. Гъел малаикзаби т1ок1ал т1адруссунги рач1унел гъеч1о (ай щибаб къоялъ бат1и-бат1ияв лъабкъоялда анц1азар малаик вач1унев вуго. Гъаб Байтул-маг1мур Кар1ба рукъ данде бит1ун т1аде анкъабилеб зодоб бугеб рукъ буго жинда малаикзабаца т1авап гъабулеб, Кар1ба рукъалда муъминзабаца т1авап гъабулеб г1адин)

Цинги дунги вачун Жабраил (ﷺ) малаик Сидратул мунтагъа абuleб бак1алде ана. Гъеб гъвет1алъул т1анхал тилалъул г1ундузда релът1ун руго, гъеб гъвет1алъул нихъалги ч1ах1иял г1артазда (сах1азда) релът1ун руго. Т1адег1анав Аллагъас гъеб гъвет1алда жиндир цо г1аламат бихъизабураб мехаль, г1ажсаибаб берцинлъи лъугъуна гъелт1ул, цониги чиясда жиндир берцинлъиялъе сипат гъабизе к1олареб х1алалъ.

Цинги Аллагъас (ﷻ) дида вах1ю гъабуна жинца вах1ю гъабураб жо ва дида щибаб сордо-къоялъ к1икъоялда анц1го как базег1и паризаябл1ун гъабуна. Цинги дун г1одове рещт1ун Муса аварагасде (ﷺ) т1аде цвана. Гъев Муса аварагас (ﷺ) абуна: «Дур Бет1ергъан Аллагъас дур умматалда щиб жо парз гъабураб?» - абун. Дица абуна щибаб сордо-къоялъ к1икъоялда анц1го как парз гъабуна абун. Мусаца абуна: «Мун т1адвуссун а дур Бет1ергъанасухъе ва гъесда гъаре бигъалти гъабе абун. Х1акълъунго дур умматалъул х1алк1оларо гъеб парз т1убазе. Дица бануисраилазул х1албихъиги гъабуна ва гъезул х1алги дида лъана» - абун.

Цинги дун Бет1ергъан Аллагъасухъе (ﷻ) т1адвуссун ана ва дица абуна: «Я дир Бет1ергъан! Дуца дир умматалъе бигъалти гъабейн» - абун. Аллагъас (ﷻ) дидаса цуго как т1аса бахъана. Цинги дун Муса

аварагасде ﷺ асклове цвана ва гъес гыикъана щиб жо гъабураб абун. Дица абуну цуго как тласа бахъана абун. Мусаца абуну: «Дур умматалъул хIалкIоларо гъеб амру тIубазе. Мун гъанжеги а БетIергъанасухъе бигъалъи гъабейн гъаризе»-абун.

Гъедин тIадвуссун ун дида тIад цуго как хутIана ва Аллагъас ﷻ абуну: «Я МухIаммад ﷺ! Гъеб цуго как буго дуге щибаб сордо-къоялъ, цо-цо какалъул кири аницIго как барабгIан бугеб. Гъебги кIикъоялда аницIго как буго. Дур умматалдаса щив чи вугониги цо лъикIаб гIамал гъабизе къасд гъабурав ва гъеб гIамал гъабичIого хутIарав, дица гъесие лъикIаб гIамалалъул кири хъвала. Гъеб лъикIаб гIамал жинца гъабуну дица гъесие аницIго лъикIлъи хъвала. Цо квешаб гIамал гъабизе къасд гъабуну ва жинца гъеб гIамал гъабичIони, дица гъеб гIамал хъваларо. Нагагъ гъес квешаб гIамал гъабуну дица цо квешаб гIамал хъвала» - абун.

Цинги дун гIодове рещIана Муса аварагасде ﷺ щвезегIан ва гъесда гъеб хабар бицIана. Муса аварагас ﷺ абуну: «Мун дур БетIергъанасухъе а ва дуца дур умматалъе бигъалъи гъаби гъаре. Дур умматалъул хIалкIоларо гъеб амру тIубазе» - абун. Дица абуну: «Дун гIемер ана дир БетIергъанасухъе бигъалъи гъабе абун гъарун, гъанже дун нечолев вуго» - абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда гъелда цебесеб сордоялъ макъиль бихъана лъабго чи вачIун жив цо бакIалде вачине хIадурулел ругеб гIадин. Гъеб сордоялъ авараг ﷺ масжидул хIарамалда къижун вукIана. Хадусеб сордоялъги гъел гIадамаз вачун авараг ﷺ зам-зам лъим бугеб бакIалда асклов лъуна. Цинги Жабраил малаикас жиндир керен ссуна ва гъениб жаниб бугеб бакI ва ракI зам-замалъ чурана. Хадуб меседил тIарс цIун бачIун гIелму ва хIикмат гъесул каранда жаниб лъуна ва данде бачIун букIараб хIалалъ ссураб бакI сахлъана.

Гъалдаса хадув вачана Жабраил малаикас Аллагъасул свалат салам лъеяв МухIаммад авараг Буракъалдаги рекIинавун ФиластIиналда бугеб Байтул-мукъадас абулеб масжидалде щвезегIан, гъениса анкъабилеб зобалдасаги тIадегIан бугеб Сидратул-мунтагъа абураб бакIалде щвезегIанги. Авараг ﷺ мигIражалде ин жиндир черхалдалъун ва рухIалдалъун букIана, гъеб иш макъу букIинчIо. Зобалаздаса гъоркъе щвараб мехалъ Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас масжидул акъсаялда жаниб как бана, гъесда нахърильтъун аварагзабиги ﷺ рукIана. Гъеб рогъалил как букIана абуну цо гIалимзабаца.

Цинги Маккаялде шведал Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг Карлба рукъалда асклов глодов члчлун цлакъ пащманго вуклана, къурайшияз жив гьереси гъавизе вуклин лъан. Къурайшиял гьесда тлад релъанхъана гьес жив зобалазда ун тлад вуссанаян абураб мехаль. Масжидул акъсаялда швана абидалго, гьенир шварал гладамал руклун гъез абун: «бицеа нижеда гъеб масжидальул сипат»-абун. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ масжидулакъса аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ щцебе члчлезабуна ва гьелдаги валагъун жинца дозул суалазе жавабги къуна. Цинги гъеб къавмалъ абун: «Валлагъи, гъеб масжидальул сипатал ритлун рицана Мухламмадица صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ»-абун.

Кин бугониги къурайшияз авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьереси гъавуна, гьев тлубанго гладалтъун вугилан абун. Цо-цо иман лъун рукларал, амма жидер иман заглипал гладамал муртадлъун лъугъана. Жинда Аллагъ разилъаяв Абубакар асхлабасда къурайшияз абун: «Дурго гъалмагъас бицунеб жоялда гленеккизе а мун. Жив гъаб сардилъ Байтул-мукъадасалде шванаян абулеб буго гьес» - абун. Абубакар асхлабас абун: «Унго абунищха гьес гъеб рагли?» - абун. Къурайшияца «Абуна»-ян абидал Абубакарица абун: «Гьес гъеб рагли абун батани гъеб битлараб жо буго, дица гьелда иманги лъола. Гьенисан зодовеги вахана жив абун гьес абуниги дун гьесда божула» - абун.

Гъеб миглражалтъул хабаралда нилъецаги иман лъола ва Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда гъеб сардилъ рихъарал глажаибаб ва хликматал умураздаги иман лъола. Хлакъикъияв иман лъурав чиясул иман буклине ккола Абубакар асхлабасул гладаб камилаб ва щибго щаклъи тладе бачлунареб. Гьединаб иман лъей гьечлони рекелъе вас-вас рехизе щайтланальул хлалклола ва гьель инсанасул рахлат хвезабула. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ къеги нилъее камилаб иман ва жив разияб гламал.

Гъаб масжидул акъса жинда Аллагъ разилъаяв Глумар асхлабас ягъудиязул ширк гъабулеб ва батлулаб дин гъабулеб зулмуяб къавмалдаса бацлцлад гъабун цли гъабун ва клодо гъабун бан буклана. Исламалтъул церехъаби дунял тлалаб гъаби ва ханлъи тлалаб гъабиялде машгъллараб мехаль исламалтъул тушбаби хъанчил агълуялда (крестоносцы) клвана гъеб масжид бусурбабазухъан бахъизе.

Глемер замана гьоркъоб ун Салахлудин Аюбий абулев мужагъидасул бетлерлъиялда гьоркъ бусурбаца масжидул-акъса цлидасан цохло Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ глибадат гъабулеблъун гъабуна. 1967 сональ ягъудияца гъеб масжид бухлана исламалде ва бусурбабазде бугеб тушманлъиялъул къуваталь ва Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ гласилъиялъул гучаль.

Жакъа къоялда жаниб гьел ягъудияца Палестинаялъул бусурбабазе гъабулеб зулмуги кинабго гIаламалда бихъунег буго, гьел ягъудиязде данде рагъ гъабизе ПIадегIанав Аллагъас щивав чиясда гIадаблъунги гъабун буго. Гъедин бугониги исламиял пачалихъазул хIакимзаби ва ханзаби щибго жо гъабичIого гIенеккун чIун руго. Аллагъасул جَلَّالُهُ диналъе гIоло рухI бичизе къасд бугел гIолохъабазе рес лъугъунег гъечIо Палестинаялде ун жигъад гъабизе, гьел исламиял пачалихъазул гIорхъаби рахине гъукъун букIиналъ ва Палестинаялда сверухъ ягъудиязул къуватаб хъаравуллъи букIиналъ.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасул хIадис буго: «Къиямасеб къо бачIунаро бусурбабаца ягъудиязда рагъ бан хадуб гурони. Гьел ягъудиял жинда нахъа рахчараб гамачIаль абизе буго: «Я бусурманчи! Гъале ягъудияв дида нахъа вахчун вуго, дуца гъев чIае» – абун. ХIадис имам Муслимица бицана.

ПIадегIанав Аллагъас бусурбабазул рагIи цо гъабеги, гъезул хIал рекъезабеге ва Аллагъасулги جَلَّالُهُ жидерги тушбабазда рагъ гъабизе, ракъалда гIад цохIо Аллагъасе جَلَّالُهُ гурони лагълъи гъабулареб хIалалде щевезе тавпикъ къеги. Гъаб буго ПIадегIанав Аллагъас жиндир лагъзадерида гIад къараб амру. Гъаб амру тIубаялъе хIалкIвараб жо гъабун жинца хIалкъарав чи вуго жиндие лъикIаб ахират бугев.

2. Дица Муса аварасухъе عَلَيْهِ السَّلَام **Таврат** وَءَاتَيْنَا مُوسَى الْكِتَابَ وَجَعَلْنَاهُ هُدًى لِّبَنِي إِسْرَءِيلَ أَلَّا يَتَّخِذُوا مِن دُونِي وَكِيلًا
къуна ва гъеб Тавратги гъабуна жинца
банунсраилал жагълуялъул бецIлъукъан
ва куфру-ширкалдаса исламалъул ва
гIелмуялъул нуралде рачунеглъун. Гъеб
Тавраталда жаниб амру гъабуна нужеца дун гурев цоги щивго
чи ккоге абун жинда божилъи гъабулев ва нугер амру жинда
гIамулев.

3. Дун кIалгъалев вуго НухI авараггун دُرِّيَّةً مِّنْ حَمَلِنَا مَعَ نُوحٍ إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا
цадахъ иман лъун рукIарал
гIадамазул зуррияталда.

Дица нугер умумул хвасар гъаруна
тIупаналь гъанкъиялдаса, гъелъул нужеца пикру гъабе ва гъев
Аллагъасда جَلَّالُهُ иман лъе. ХIакълъунго НухI авараг عَلَيْهِ السَّلَام **вукIана**
Аллагъасе جَلَّالُهُ щукру гIемер гъабулев лагълъун. Нужги гъев НухI
аварасда عَلَيْهِ السَّلَام нахърилъта ва ПIадегIанав Аллагъасе щукру гъабе.

4. Дица банунсраилазда وَقَضَيْنَا إِلَى بَنِي إِسْرَءِيلَ فِي الْكِتَابِ لَتُفْسِدُنَّ فِي الْأَرْضِ مَرَّتَيْنِ وَلَتَعْلُنَّ عُلُوًّا كَبِيرًا
рештIинабураб Тавраталда жаниб
гъезда бицана ва гъезда лъазабуна

жидеца ракъалда т1ад к1иго нухаль пасалъи гъабизе бугин абун.

Палестиналгул ва гьелда сверухъ бугеб ракъалда гъабулеб пасалъи буго гьеб.

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуглаббасица абун: авалаб пасалъи бук1ана гьел ягъудияз жидер авараг Закария عَلَيْهِ السَّلَامُ ч1вай. К1иабилеб пасалъи бук1ана Ях1а авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ ч1вай, жидеда Аллагъасул свалат салам лъеял.

Ва нуж ц1акъ ч1ух1унги хъвадизе ругин гъаб ракъалда т1ад абун лъазабуна дица гъезда Тавраталда жаниб. Аварагзабазул бугеб, Аллагъас ЖЕГЛА бац1ц1адаблъун гъабураб ракъалда нужеца зулму гъабизе буго, биялги г1одоре т1езе руго, Аллагъасул ЖЕГЛА рукъзалги ч1унтизаризе руго абун. Г1иса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ вахъине 600 сон цебе Бухтанасар абулев мажусияв хан т1аде т1амуна Аллагъас ЖЕГЛА гьел Бануисраилазда ва гъезул ракъазда. Г1иракъалгул Бабил абураб ракъалдаса байбихъун гъев Бухтанасарица Мавсил абулеб бак1, Сирия, Палест1ина бахъана ва гъезда т1ад магъало лъун бук1ана.

5. Дица бицараб х1алалъ авалаб пасалъи гъабураб мехаль, дица нужеде т1аде т1амуна дир залимал лагъзал.

Жидер чурхдул къуватал, рагъуе гъунар бугел, рек1елъ иман ва гурх1ел гъеч1ел.

Гъаб буго абун Бухтанасар абулев ханасул ц1адуе лагълъи гъабулеб бук1араб къавм. Гъез ч1ван, асир гъарун, инжит гъарун бануисраилазул рижи т1аг1инабиялде г1агарлъун бук1ана. Байтул-мукъадасги биххизе гъабун бук1ана, гъениб бук1араб бечелъиги нахъе босун бук1ана.

Гьел г1адамаз нужер росабиги сверун, нуж кир ругониги кодоре щвезарун ч1валелги рук1ана. Гъаб нуже гъабураб зулмуги нужер г1амалалда рекъараб жазаъ бук1ана, Бет1ергъан Аллагъасул ЖЕГЛА х1укму къадаралдалъун жиб бугеб, жиндие хиси гъеч1еб, нахъе буссинги гъеч1еб.

6. Хадубги нужеца тавбу гъабун, нуж Аллагъасе ЖЕГЛА мут1иг1лъун хъвадараб мехаль нуже квербакъи гъабуна, гъеб залимаб къавмалъухъ бук1араб нужер ват1анги нужехъе т1ад буссинабуна.

Нужер лъимал-хъизан г1емерлъизе гъаруна, г1емераб боц1и-малги къуна. Гъедин г1емерлъизарун, боц1и-мал къун, нужерго ракъи халкъи

فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ أُولَاهُمَا بَعَثْنَا عَلَيْكُمْ
عِبَادًا أَنَا وَآلِي بَاسٍ شَدِيدٍ فَجَاسُوا خِلَالَ
الدِّيَارِ وَكَانَ وَعْدًا مَّفْعُولًا ﴿٥﴾

ثُمَّ رَدَدْنَا لَكُمُ الْكُرْةَ عَلَيْهِمْ وَأَمْدَدْنَاكُمْ
بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَجَعَلْنَاكُمْ أَكْثَرِ نَفِيرًا ﴿٦﴾

ц1унизе к1олелл1ун г1аруна дица нуж.

7. Нужеца л1ик1аб г1амал г1абураб мехаль, я бануисраилал, г1еб г1амал нужерго напсазе г1абураб л1ик1л1ьи буго.

Г1елдаса Г1адег1анав Аллаг1асе щибго х1ажатаб жо г1еч1о. Нужеца квешл1ьи г1абуниги л1ик1л1ьи г1абуниги г1есул

мулкал1уль ва милкал1уль цох1о зарра г1адаб жо хисунаро. **Нужеца г1абураб квешл1ьиал1уль заралги нужерго напсазе буго.**

Цинги нужеца к1иабизеги рак1алда т1ад пасал1ьи г1абураб мехаль Ях1я авараг عَلَيْهِ السَّلَام ч1ван, Аллаг1асул جَلَّ جَلَالُهُ х1урматал хвезарун, дица нужеде т1аде цоги залимаб к1авм т1амуна нужер тушцабил1ун жал ругел. **Жидеца нуж инжит г1арулел, нужер г1урмалги ч1ег1ег1ер г1арулел:** нуж ч1ван, г1одорег1ан г1арун, нужер г1урмазда к1варил1ьиал1у асар заг1ирл1улеб х1алалал. **Бухтанасарица г1адинго жидеца Байтул-мук1адасги биххизабулел ва жидер х1ал г1ураб, квер щванщинаб бак1 ч1унтизабулел ва г1алаг г1абулел.**

Г1ел рук1ана Персазул мажусиял – ц1адуе лаг11ьи г1абулел г1адамал. Рах1ь-рах1алде т1уризарун, жидер бугеб маг1ишат кодоса бах1ун ват1ан биххизабун к1ват1ире г1ун рук1ана г1ел Бануисраилал. Г1анжесалаги Байтул-мук1адасги ч1унтизабун бук1ана.

8. Г1адег1анав Аллаг1асе нужер тавбу к1абул г1абула ва нужер мунаг1алги чурула, Аллаг1 جَلَّ جَلَالُهُ цо г1авун г1есие г1ибадат г1абиялда нуж руссани,

нужеца рак1алда т1ад г1абулеб пасал1ьи-зулмуги рехун тани. Амма нужеца ц1идаса пасал1ьи-зулму г1абулеб бугони нужеце г1ак1уба-г1азаб г1абизе, нужедаса рец1ел босизе дунги т1ад вуссуна. Дица ахираталда жаг1аннамаги г1абун буго капураб, пасик1аб к1авмал1ье туснах11ун.

Жинда жанир г1ел даимго рук1унеб, ц1аялдал1ун жидее г1азаб г1абулеб рук11ун. Аллаг1асул جَلَّ جَلَالُهُ лаг1нат батарал яг1удиял хадурги пасал1ьи г1ариялде т1ад руссана ва г1езие г1ак1уба г1абизе Аллаг1асе бат1и-бат1иял лаг1залги т1амуна.

Аллаг1асул свалат салам л1еяв аварагасеги г1есул асх1абзабазеги хиянатал г1аридал г1ел яг1удиял г1арабиязул рак1алдаса (Аравийский полуостров) нах1е к1от1ана. Жинда Аллаг1е разил1ьяв Г1умар асх1аб

إِنْ أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ وَإِنْ أَسَأْتُمْ فَلَهَا فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسْتَوْفُوا وَجُوهَكُمْ وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيَبُذِّرُوا مَا عَمِلُوا آتِيًّا ﴿٧﴾

عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَنْ يَرْحَمَكُمْ وَإِنْ عُدتُمْ عُدتُمْ إِلَىٰ مَا جَعَلْتُمْ جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ حَصِيرًا ﴿٨﴾

халифалъун вугеб заманаялъги Байтул-мукъадас бусурбабаца бахъана ва ягъудиязда тIад жият (магъало) лъуна. Хадубги гIемер заманаялъ жидер ватIан гъечIого дунялго цIун свердулел рукIана. Гъаб нилъеда лъалеб заманалъги Аллагъас ﷻ гъезие зулму гъабизе Гитлер тIамун вукIана ва гъес миллионал ягъудиял чIвана.

Бусурбабазул гIайибалдалъун, гъезул сиясат гъечIолъи сабаблъун, ахир-къадги ягъудиязда кIвана (1948-1949) жидерго пачалихъ гIуцIизе ва гъеб къоялдаса байбихъун гъел бусурбабазе зулму гъабиялда тIадги чIана. Аллагъасда ﷻ божилъи буго ва гъарулебги буго ахирияб данделъи батаги гъезул гъеб ва БетIергъан Аллагъас къотIи гъабураб квербакъи бусурбабазе хехго гъабеги абун.

9. ХIакълъунго гъаб Къуръан буго
жинца хIакъаб жоялда—динул исламалда
тIоритIулеблъун. ХIакълъунго гъалда
бугеб жоялде иман лъун, жидеца лъикIаб
гIамал гъабун хъвадарал муъминзабазе
ахираталда цIакъ кIудияб ажру бугин абун жинца рохел
бицулебги буго гъаб Къуръан.

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّذِي هِيَ أَقْوَمُ
 وَيُثَبِّتُ الْمُؤْمِنِينَ الَّذِينَ يَعْمَلُونَ
 الصَّالِحَاتِ أَنَّ لَهُمْ أَجْرًا كَبِيرًا ﴿٩﴾

10. ХIакълъунго жидеца Аллагъасда
ﷻ ва ахираталда иман лъоларел
гIадамазе дица хIадурун буго жинца
цIакъ унтизе гъабулеб гIазаб.

وَأَنَّ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ أَعْتَدْنَا لَهُمْ
 عَذَابًا أَلِيمًا ﴿١٠﴾

11. Гъев инсанас жиндие лъикIаб
дугIа гъабулеб гIадин, яги гъелдасаги
гIедегIун, жиндие ва агълу-хъизаналъе
квешаб дугIаги гъабулеб буго. Гъеб
квешаб дугIа гъабунщинахъе Аллагъас ﷻ гъесие жаваб
гъабун букIарабани гъев гъалагIъилаан. Ва инсан вукIана жив
хехлъулевлъун.

وَيَدْعُ الْإِنْسَانُ بِالشَّرِّ دُعَاءَهُ بِالْخَيْرِ وَكَانَ
 الْإِنْسَانُ عَجُولًا ﴿١١﴾

Гъаб буго инсанас жиндир лъимал-хъизаналда щим бахъараб мехалъ гъезда абулеб квешаб рагIи. Мун хваяв абун, дуге жужахI батаяв абун ва гъелда релъгъарабги. Инсанасул тIабигIатго буго жив хехлъулев вукIин. Гъедин бугониги лъикIаб гIамал гъабиялда инсан хехлъуларо. Амма гъев щайтIаналъ хехлъизавула квешаб гIамал гъабиялда. Гъеб щайтIаналъул хIилла буго инсан жиндиге квешаб дугIа гъабизе гIедегIизави. Цоги магIна гъабуна гъаб рагIиялъул: инсанас дунялалъул лъикIлъи гъарун дугIа гъабула, гъелдалъун жиндир ахираталъе зарал кколеб бугониги абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасдаса бицараб хладисалда буго: «Нужеца квешаб дуґла гъабуге нужсер напсазе ва нужсер боцли-малалъе. Аллагъас جَلَّالُهُ дуґлаялъе жаваб гъабулеб дуґуж данде ккани, гъеб нужсер дуґлаялъе жаваб гъабизе бегъула»-абун. Хладис имам абу Давудица бицана.

12. Дица сордо-къо цоялъ цояб хисун бачлиналда жаниб глаламат гъабун дун цо вуклиналда ва дир хлалкюльтиялда тлорител гъабулеб. Дица сордоги гъабун жиб бецлаблун. Жиндиль глаламал хлухбахтиялда руклине.

Дица къоги гъабун жиндиль канлъи бугеблун нуж маглишат тлалаб гъабун

хъвадизе ва нужеда заманалъул хлисаб гъабизе лъазе: анкъ, моцл, лъагел риклун. Дица кинабго жо инсанасе баян гъабун буго мухиканаб баян гъабиялъ.

Гъесул диналъе ва дунылалъе маслихлат бугеб жо баян гъабун. Жиндир напсалъе, боцли-малалъе ва жиндир диналъе зарал бугеб жоги баян гъабун.

Гъаб дунылалда бугеб кинабго жо Аллагъасул جَلَّالُهُ тадбиралдалъун ва гъесул хлукму-къадаралда рекъон хъвадулеб буго. Аллагъасда جَلَّالُهُ инкар ккурал тлабиглатчаглаца (материалисты) абухъе гъаб глалам жиндир тадбир гъабулев чи гъечлого жиндирго ихтияралда бугеб ва жибго бижараб жо гъечло.

Субхланаллагъ, Аллагъас جَلَّالُهُ нилье битлараб гелму ва глакълу къеги ва хлакъаб жо хлакъаблун, батлулаб жо батлулаблун бихъизабеги.

13. Щивав инсанас гъабураб глаламги дица гъесул габулалда тладе рехун буго.

Лъиклаб букла, квешаб букла, жинца гъабураб глаламаллъухъ жазаб гъабичлого инсан хутлизе гъечло. Ахираталде щвараб мехаль дица гъесда цебе тлибитлун рехула жиндир глалам хъвараб тлехъ.

14. Ва дица гъесдехунги абула:

«Гъалеха дур глалам хъвараб тлехъ.

Дуца гъеб цлале ва гъеб глезе буго дуе жакъа нуглун»-абун.

Гъеб къоялъ щибго жо бальго хутлуларо, щибаб напсалъ жиндир хлакълги тлалаб гъабун. Дунылалда глаламалда гъоркъор руклунел нич-намусалъул ва яхл-рухлалъул пардавалги тлаглун уна. Лъималаз

وَجَعَلْنَا اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ آيَتَيْنِ فَمَحْوَةٌ آيَةٍ
الَّيْلِ وَجَعَلْنَا آيَةَ النَّهَارِ مُبْصِرَةً لِّبَنِّغُوا
فَضْلًا لِّمَن رَّبِّكُمْ وَلِتَعْلَمُوا عَدَدَ
الْيَسِينِ وَالْحِسَابِ وَكُلُّ شَيْءٍ فَصَّلْنَاهُ
تَفْصِيلًا ﴿١٢﴾

وَكُلِّ إِنْسَانٍ أَلْزَمْنَاهُ طَلْعَهُ فِي عُرْقِهِ وَنَخْرُجُ
لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كِتَابًا يَفْقَهُ مَنُشُورًا ﴿١٣﴾

أَفَرَأَيْتَ لَكَ كَفًى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيبًا ﴿١٤﴾

эбел-инсуда г1айиб ч1вала гьез ниж х1акъаб нухда т1орит1ич1о абун.
Вац-яц хал гъабич1ого, гьудул-гъалмагъасда балагъич1ого жиндир
напсалъул ургъалида рук1уна.

15. Гъаб дуниялалъул рокъов жив

т1овит1аравлъун вук1арав чи:

жинда Аллагъ ﷻ цо вук1ин лъан,
гьесдехун ширк гъабич1ого, гьесул
расулал рит1ухъ гьарун хъвадарав чи -

مَنْ أَهْتَدَىٰ فَإِنَّمَا يَهْتَدِي لِنَفْسِهِ ۖ وَمَنْ ضَلَّ
فَإِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا وَلَا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ
وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ ۚ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا ﴿١٥﴾

Х1акълъунго гьев вуго жиндирго напсалъе лъик1лъи гъабурав.

**Жив къосарав, жинда х1акъаб нух лъаларев чи жиндирго
напсалъе къосарав вуго, гьелъул заралги жиндиего буго.**

**Ахираталде щвараб мехаль цониги напсалъ цогигаб напсалъул
мунагъ-хат1аъ баччуларо. Гьелда гьеб баччизеги гъабуларо.**

**Дица цониги умматалъе г1азабги гъабич1о гьеб умматалде
аварагги вит1ун гьезда х1акъаб нух лъазабун хадуб гурони.**

Гьезие х1ужа-далилги ч1езе гъабун ахираталде щвараб мехаль г1узру
бачине рес гьеч1еб х1алги гъабун, цинги иман лъеч1еб мехаль ва
ракъалда т1ад пасалъи ва зулму гъабураб мехаль гъалагъ гьаруна гьел
умматал.

Г1алимзаби ва имамзаби жиндиль хилиплъараб масъала буго:
капурзабазул балугълъич1ел лъимал хвараб мехаль гьел алжаналдайищ
унел, жужах1алдайищ унел абун. Гьел хилиплъиялъе сабабги буго
Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адисал рук1ин жидер
маг1на бат1и-бат1иял. Гьеб хилапалъул х1асил гъабураб мехаль цох1о
х1укму босун ч1езе рес лъугъунеб гьеч1о.

Г1алимзабазул цо къокъаялъ абун: «капурзабазул балугълъич1ого
хварал лъимал алжаналда рук1ине руго»-абун. Гьез мугъч1вай
гъабураб х1адис буго: «Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасе
Ибрагъим авараг عَلَيْهِ السَّلَام макъиль вихъана жинда сверухъе г1исинал
лъималги руссине гьарун. Гьенир муъминзабазул ва мушириказул лъимал
рук1ана» – абураб. Х1адис имам Бухарияс бицана.

Г1алимзабазул к1иабилеб къокъаялъ абун: «гьел лъимал жужах1алда
рук1ине руго» - абун. Гьезул далилги буго лъимал жидер умумузда
нахъ рег1изарула абураб.

Лъабабилеб къукъа буго нижеда гьел лъимал алжаналдайищ рук1инел,
яги жужах1алдайищ рук1инел лъаларо абулел. Гьезул далилги буго
Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул х1адисалъул бугеб раг1и:
«Аллагъасда ﷻ лъала гьел лъималаз гъабизе бук1араб г1амал» -
абураб. Х1адис имам абу Давудица бицана.

Аллагъасул **جَلَّالَهُ** цлоб-рахлму клудияб бугелъул гьел капурзабазул балугълъичлел лъимал алжаналде лъугъинариялда хъул циклклараб буго. Бусурбабазул балугълъичлелого хварал лъимал алжаналде лъугъине руклиналъулъ щибго хилап гьечло, гьелда киналго глалимзаби рекъон руго. Гъадинабго хилап буго глакълу дагъал, жидеда расул витлчлел, жидеда жо рагъларел гладамазул хлакълъулъги. Глемерисел глалимзаби жинда рекъараб рагли буго гьел гладамал алжаналда руклуна абураб.

16. Цо пуланаб росдал, шагъаралъул агълу гъалаг гъабизе дие бокъараб мехаль (гъезул зулму ва пасалги глемерлъун) дица гъеб агълуялъул

وَإِذْ أَرْدْنَا أَنْ نَمُنَّكَ فَرِيَةً آمَرْنَا مِنْهُمَا فِئْتَ قُوا
فِيهَا فَبَقِيَ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَّرْنَاهَا تَدْمِيرًا ﴿١٦﴾

перехъабазда: хлакимзабазда, жидер рагли билъльарал гладамазда, амру гъабула исламияб диналда хъваде абун ва гласилъи, пасикълъи те абунги.

Цоги маглна буго: Дица гьел рагли билъльарал, бечедал, члухларал гладамал гламула гъеб агълуялда глад амирлъун ва гъезул тадбир гъабулеллъун.

Цинги гъез ракъалда глад хъубаб, чорокаб гламал хлалтлизе гъабула. Зина гъаби, гладамал члвай, гъачагълъи гъаби ва зулму гъаби. Гъезда Аллагъи **جَلَّالَهُ** клочона, аварагасда нахъги рилъльунаро, диналъул глорхъабиги хвезарула. **Цинги гьел киназдаго дир глазабги хлакълъула.** Жидеца гласилъи-пасикълъи гъабуразда жидер гламал сабаблъун хлакълъула глазаб. Цогидазда глазаб хлакълъула жидеца амру-нагъю тей сабаблъун. Гъеб квешаб къавм квешаб гламал гъабиялдаса нахъчлвангутли сабаблъун.

Цинги дица гъеб росоги росдал агълуги цадахъ цлакъ квеш гъалаг гъабула, гладамалги хвезарула, росоги члунтизабула.

Щибаб къавмалда ва щибаб агълуялда жиндие бокъараб балагъ ва къварилъи гладе биччала Аллагъас **جَلَّالَهُ**.

Ибнухатлибица абунa: киназдаго лъалеб жо буго зина гъаби буклин бищунго захлматал унтаби черхалде ккеялъе сабаблъун. Жиндир хлкмат камилав Аллагъасул **جَلَّالَهُ** хлукму буго гъеб чорокаб гламал гъабулел гладамал жал гъалагълъи хлакълъаб унтиялъ кколеблъи, жинца глodoreglан гъарулеб пакъирлъиялда кколеблъи. Рахунел, цояздасан цоязде унел (венерические) унтаби ккеялъе сабаб буго гъеб зина гъаби. Гъеб унтиги буго жив асклов чларасдаги, жиндир лъимал-хъизаналдеги бахунеб, гъездаса цогидаздеги бахунеб, жинца черхги заглип гъабулеб, глакълуги заглип гъабулеб. гъеб сабаблъун

кинабго умматалъего загиплѣи бачлунел унтаби руго гьел. Гьѣб зина сабаблъун Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ ццинги бахъуна ва дунялалдаго гьѣб къавмалда глазабги рещтлинабула-абун.

17. Гѣмер умматал гъалаг гъаруна дица Нух1 аварасгасдас عَلَيْهِ السَّلَام **хадур рук1арал къарнабазулъ (век)**

وَكَمْ أَهْلَكْنَا مِنَ الْقُرُونِ مِنْ بَعْدِ نُوحٍ وَكَفَىٰ
بِرَبِّكَ يُدْنُو بِعِبَادِهِ خَيْرًا بَصِيرًا ﴿١٧﴾

Жидеца зулму-пасалъи гъабураб

Самудиязул, Лут1ил, Г1адил ва пирг1авнил къавмал гъалаг гъаруна, цоги гѣмерал къавмал ва росдал агълаби гъалаг гъаруна. Гъал киналго гъалаг гъарурав Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ к1ола Маккаялъул мушрикалги гъалаг гъаризе. Гъез бишунго Аллагъасе جَلَّ جَلَّالُهُ хирияв авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьереси гъавулев вуго ва гъесие къварилъиги гъабулеб буго. **Дур Бет1ергъан Аллагъ г1езе вуго, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жиндир лагъзадерил мунагъал лъалевлъун ва рихъулевлъун вук1ин.** Гъесда щибго жо бальго хут1уларо ва гъесул жазаалдаса цониги чиги ворч1уларо. Жинда загъирабги бат1инабги жо лъалев, жинда инсанасул киналго х1алалги рихъулев вуго гъев Бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ.

18. Жиндие дунялги бокъун, гьѣб дунялалъул ч1ух1и-рецц швезе бокъун, Аллагъги جَلَّ جَلَّالُهُ ахиратги к1очон хъвадарав чиясе дица дунялалъул ч1аголъиялдаса Дие бокъараб жо къола, Дие бокъарасе.

مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَاجِلَةَ عَجَّلْنَا لَهُ فِيهَا مَا
نَشَاءُ لِمَنْ نُرِيدُ ثُمَّ جَعَلْنَا لَهُ جَهَنَّمَ يَصْلَاهَا
مَذْمُومًا مَدْحُورًا ﴿١٨﴾

Гъев чиясе бокъарабщинаб жо къоларо. Кинавго чиясеги къоларо. Чанги чи вук1уна щибго жо дунялалъул кодобе щоларев, даимго жив гъелда хадув хъвадулевги вук1унев, жинда кодоб боц1иги гъеч1ев, черхалъул сахлъиги гъеч1ев, рак1 гъезе лъимал-хъизанги гъеч1ев. **Цинги ахираталда дица гъесие жагъаннама гъабула жив жанив вук1унеб бак1лъун.** Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ рах1маталдаса рик1клад гъавун, жив г1одовег1ан гъавун гъениве жаниве рехун тола абадиялъего.

Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ дунялалъул рукъоб сахлъиги, бечелъиги, къадру-к1одолъиги къей инсанасул лъик1лъи сабаблъун бук1унаро, гъелда борцун гъесие къимат къезеги бегъуларо. Жиндир х1икматалда рекъон Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ жиндир ццим бахъаразе х1ажатабщинаб жо къола, жиндие вокъарав пакъирлъиялда, къварилъиялда тола. Гъѣб буго гъаб дунял жиндир щибго къимат гъеч1ев жо бук1иналъул г1аламат.

19. Жиндие ахираталъул ч1аголъи бокъарав, Аллагъасде جَلَّ جَلَّالُهُ ва ахираталде иманлъун, алжан швевалде

وَمَنْ أَرَادَ الْآخِرَةَ وَسَعَىٰ لَهَا سَعْيَهَا وَهُوَ
مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ كَانَ سَعْيُهُمْ مَشْكُورًا ﴿١٩﴾

хьуллгун дунялалда живги хьвадарав, гьал г1адамал руго
жидер г1амалалда данде ажру-кири шолел ва гьезул хьвадиялге
лгьик1аб жазагги гьабулел.

20. Гьаб к1иябго кьокъаялгун шивав
чийсе дур Бет1ергъан Аллагъасул
г1ат1идал ва г1емерал ниг1матаздаса
ризкьи кьола.

كُلُوا مِن ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَهَؤُلَاءِ مِنْ عَطَاءِ
رَبِّكَ وَمَا كَانَ عَطَاءُ رَبِّكَ مَحْظُورًا ﴿٢٠﴾

Муъминчиясеги кьола, капурчиясеги кьола. Аллагъасе
мут1иг1асеги кьола, гьесде г1асильгарасеги кьола. Гьеб буго Аллагъасул
г1аг1агъан рахьалгъан бугеб ц1об-рах1мат ва лгьик1лгьи. Дур Бет1ергъан
Аллагъасе г1аг1агъан гьезие ниг1матал кьей бугольч1о, Мух1аммад
ﷺ, жиб нахьч1вараблгун ва жиндие г1орхьи ч1вараблгун.

21. Мун валагъе, Мух1аммад ﷺ,
кин дица гьел г1адамал цоял цояздаса
хира гьарун ругел:

أَنْظُرْ كَيْفَ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ
وَالْآخِرَةُ أَكْبَرُ دَرَجَاتٍ وَأَكْبَرُ تَفْضِيلًا ﴿٢١﴾

цоязе г1емераб ризкьи кьун буго, цоязе
берцинал т1абиг1атал кьун руго, цоязе г1елму-лгъай кьун буго. Цояв
бечедав вуго, цогидав мискинав вуго, цояв хан вуго, цогидав гьесул
х1алт1ухъан вуго. Ва амма гьеб гьеч1оха унго-унгояб хиралгьи ва
т1ок1лгьи!

Бичасх1аги, Мух1аммад ﷺ, ахират буго бищунго даражаби
г1адег1анаб бак1 ва хиралгьи-т1ок1лгьи бугеб бак1ги. Гьенир руго
инсансул бералда рихьч1ел ва г1иналда раг1ич1ел ниг1матал ва
даражаби.

22. Дуца Аллагъгун ﷻ цадахь цоги
аллагъ гьавуге, я гьав инсан! Аллагъасе
г1аг1агъан гьабизе х1акъаб г1ибадат жиндие
гьабулеблгун щибго жо ккоге: хъанчалги
ккоге, г1адамалги ккоге, малаикзаби ва жундулги ккоге.

لَا تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتَقْعُدَ مَذْمُومًا
مَّخْذُومًا ﴿٢٢﴾

Гьедин дуца Аллагъасдехун ﷻ щибго жо ширк гьабунни, мун
Аллагъасда ﷻ аск1ов ц1акъ г1одовег1анав лгьугъуна, дуе
щибго квербакьи кумекги шоларо.

23. Дур Бет1ергъан Аллагъасе жиндир
лагъзадерида амру гьабуна ва васият
гьабуна цох1о жиндие гурони лагългьи
гьабуге абун. Гьединго амру гьабуна
эбел-инсуе лгьик1лгьи гьабе абунги.

﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ
إِحْسَانًا إِنَّمَا يَتَّبِعَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرُ
أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا آيٍ وَلَا
تَنْهَرَهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا﴾ ﴿٢٣﴾

Г1адег1анав Аллагъасе г1ибадат гьабиалда

хурхинабун эбел-инсуе лъик1лъи гъаби рехсеялзул х1икмат буго гъезул х1акъ ц1акъ к1удияб буклин. Гъеб лъимер батиялъе ва дунялалда ч1аго хут1иялъеги загъираб сабаб бугелзул эбел-эмен. Гъеб маг1на хал гъабураб мехалъ эбел-инсуца лъимералъе гъабураб лъик1лъи ц1акъго к1удияб буго: щибго жо гъеч1ого бук1араб бак1алда гъеб лъимер бати ва бижи. Гъедин бугелзул лъималаздаги т1адаблъун ккана жидее лъик1лъи гъабурал эбел-инсуе жидецаги лъик1лъи гъабизе.

Гъел эбел-инсул к1иялго, яги цоял херлъун дуда аск1ор хут1ани ва дур напакъа-сах1алде ккун ругони, дуца милат гъабиялде ккун ругони, дуца гъезда уп бахъуге ва щибго рихунеб раг1иги абуге, гъезда бокъулареб жоги раг1изабуге. Гъездаса мун разильулареб жо бихъаниги, гъезда данде раг1и абуге. Кидаго гъезда бицунеб раг1и тамахаб, х1еренаб бице, гъел к1одо гъарун, гъезул х1урмат гъабун ва гъезул адаб гъабун к1алъай.

24. Дуца гъезда т1ад гурх1ел-рах1муялзул кваркъи лъе. Мун гъезие х1елун ва тамахлъун вук1а. Дуца дуг1а гъабе ва Аллагъасда جَلَّ جَلَّالَهُ гъаре: «Я

وَأَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيْتَنِي صَغِيرًا ﴿٢٤﴾

дир Бет1ергъан! Мун гъал дир эбел-инсуда гурх1а ва гъезда дур ц1об-рах1матги рещт1инабе, гъел к1иязго дие лъик1лъи гъабураб г1адин дун гъит1инаб лъимерлъун вугеб мехалъ»-абун.

25. Нужер Бет1ергъан Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ жинда лъик1 лъалев вуго нужер напсазда жаниб бугеб жо: нуж эбел-инсуе лъик1лъи гъабулелищ ругел, яги къварилъи гъабулелищ ругел. Нуж лъик1аллъун

رَبِّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا فِي نُفُوسِكُمْ إِن تَكُونُوا صَالِحِينَ فَإِنَّهُ كَانَ لِلْأَوَّابِينَ غَفُورًا ﴿٢٥﴾

ругони ва Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ амру гъабураб х1алалъ эбел-инсуе ва цогидал г1адамазеги лъик1лъи ва гурх1ел гъабулел ругони, х1акълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ тавбу гъабун жинда руссаразул мунагъал чурулев, гъезда гурх1улев вуго.

Эбел-инсуе гъабулеб хъулухъальзул ккараб к1вах1аллъи ва к1арчанлъиялдаса т1аса лъугъунев вуго. Ццерехун гъарурал мунагъаздасаги т1аса лъугъунев вуго тавбу гъабун лъик1аб г1амал гъабиялда т1адч1ей гъабураб мехалъ.

Эбел-инсуе лъик1лъи гъабиялзул бицун Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасдаса рач1арал г1емерал х1адисал руго.

Жинда Аллагъ разильаяв имам Ах1мадица бицараб х1адисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Гъумер ракъалда

лъулъарав чи вуго (ай жив глodeвгланлъарав, инжитлъарав) жинда аскlor херлъун эбел-эмен хутларав, яги гъезул цоял хутларав цинги жив гъезие лъикlлъиги гъабун алжаналде инчлев» - абун.

Жинда Аллагъ разилъаяв Малик ибну Рабиглатидаса бицараб хладисалда буго: Дун Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасда аскlor гlодов чlун вукладго ансариязул цо асхlаб тlад вачlана ва гъес абунa: «Я расуллагаъ ﷺ! Дир эбел-эмен хун хадуб дица гъезие гъабизе кколеб лъикlлъи хутlанищ дида тlад?» - абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасда абунa: «Ункъго жо хутlана дуда тlад гъезие гъабизе кколеб лъикlлъиялъул. Гъезда жаназаялъул как бай ва гъезие дугlа гъаби гъезул мунагъал чурейн абун. Гъезул васият ва цогидаб амру тlубазаби. Гъезул гъудулзабазул хlурмат гъаби. Гъел эбел-инсул рахъалъан бугеб гlагарлъиялда гурхlел-рахlму гъаби. Гъаб ункъабго жо буго дуда тlад хутлараб эбел-инсуе гъабизе кколеб лъикlлъиялъул» - абун.

Ибнухатlибица абунa: Тlадегlанав Аллагъас жиндир лагъзадерие ризкъи кьола кигlанго гъел лагъзал жинде гlасилъаниги. Эбел-инсуцаги лъималазда гурхlел гъабула ва гъезие жидер ризкъиги кьола, кигlанго гъел жиде лъикlлал гъечlониги. Гъаб масъала бичlчlизе ккела эбел-инсуе къварилъи гъабулел лъималазда. Даимго жидеда гурхlел гъабулел эбел-инсуе рекlелбакъвай гъабизе нечезе ккеларищ тlимал?

Ахlмакъаб пикруялъул философаз абула: гъеб лъимер эбел-инсуца лъимер гъабиялде къасд гъабун гъабураб жо гъечlо. Гъеб буго гъезул шагъват тlубаялъул ва жидерго гъава-напсалъе бокъараб жо гъабиялдалъун тlаде бачlараб, гъезул къасдалда букlинчлеб жо. Гъедин бугелъул гъеб лъимер гъабуна абун лъимераль эбел-инсуе гъабизе кколеб хъулухъ ва адаб щиб букlунеб - абун.

Гъал ахlмакъал гlадамазда кlочонеб буго гъеб лъимер ургъибе каралдаса байбихъун гъеб лъимер кlудияб гlун жибго жинцаго тlубалеб лъугъинегlан гъей эбелаль баччулеб захlмалъи ва къварилъи. Гъел эбел-инсуда гъеб лъимер сабаблъун бихъулеб гlакъуба-къварилъиги. Гъеб лъимер унтани жидеца сардал рорчlулеб, гъеб лъимералде къварилъи цвани жидер керен унтулел, гъеб лъимералье жидер напсги, малги къезе хlадурунги рукlунел.

Албаззар абулев гlалимас бицараб хладисалда буго: «Цо чи вукlана жинца эбелги мугъалда яччун Кагlба рукъалда сверун тlавап гъабулев. Тlавап тlубан хадуб Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасда гъикъидал: «Дица гъай эбелалъул хlакъ тlубанищ» - абун, гъес

абуна: «Тлубачло. Цохло гъей эбелатъл (мун гъавулаго) угъун араб хлухъелатъл хлакъцин тлубачло» - абун.

26. Дудехун глагарлти хурхарал гладамазул хлакъги тлубай дуца Гъезие гъабизе кколеб лъиклти гъабе, гъезул къварилти ургъел бикъе, гъезул рохалилти глахаллти гъабе. **Мискинчиясеги квербакти гъабе, гъесул хлакъги тлубай.**

وَأَتَاكَ الْفُرْقَى حَقَّهُ وَالْمُسْكِينِ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا ﴿٢٦﴾

Паризаяб закат къей гурегби бусурбабазул бечедал гладамазда тладаб буго мискинав, пакъирав чиясе квербакти гъабизе, гъесул хлажат тлубазе. Гъедин лъиклти гъабулеб гъечлони гъел гладамал Аллагъасул ниглматазе шукру гъабулел руклунаро, жинда данде шукру гъабулареб ниглмат Аллагъас ниглматлъун (къварилти, балагъ) сверизабула. **Сапаралда ругел гладамазул хлакъги тлубай.** Гъезие лтым-квен къе, къаси сордо базе бакл къе ва цогидабги гъезул хлажат тлубай.

Аллагъасул малъиялда рекъон лъиклаб нухда харж гъабичлого дур боцли-мал гладада хвезабуге. Карагъатаб, хларамаб нухалда харж гъабураб цохло гъурушги гладада хвараб боцли-мал буго. Аллагъ разилти тлалаб гъабун кинабго маглишат къуниги гъеб лъиклаб нахулда хвезабураб боцли-мал буго.

27. Хлакълъунго жидеца хлалалаб маглишат гладада хвезабулел гладамал руго шайтлабазул вацал ва гъудулзаби.

إِنَّ الْمُبَذِّرِينَ كَانُوا إِخْوَانَ الشَّيَاطِينِ وَكَانَ الشَّيْطَانُ لِرَبِّهِ كَفُورًا ﴿٢٧﴾

Гъез малъараб жо гъабулел гладамал руго. **Хлакълъунго гъеб шайтлан жиндир бетлергъан Аллагъасде мутлигилъичлеб,** гъесул амру тлубазе инкар гъабураб буго. **Аллагъасул ниглматазда инкар ккурабги буго.**

Кинавго жинда тлад гъабураб хлакъ тлубаларев, жинда гъабугеян нагъю гъабураб жо гъабулев чи Аллагъасул ниглматазда инкар ккурав вуго. Гъелъл маглнаги буго: Тладеганав Аллагъас ниль рижун руго жиндие глибадат гъабизе, жиндир амру-нагъю тлубан хъвадизе. Нилье глемерал ва клудиял ниглматалги къун руго. Гъев Аллагъасул амру-нагъю нильеца тлубачлеб мехаль, гъесие гъабизе тладаб глибадатги гъабичлеб мехаль, нильлъ гъесул ниглматазда инкар ккурал руклуна – нильеца ниглматазде данде шукру гъабулеб гъечелълул.

абула (боцли-мал гладада хвезаби) жив бетлергъанаб, хлалалаб боцли-мал мунпаглат гъечлеб баклalde сверизабиялде. Масала, гларац

бихъун гъородахъ бай гладаб, хлайванал глалхуда къотлун бацлища ва цогигаб жоялъ члвaze тей гладаб, тlorщел ва цогигаб жо къватлиб бай гладаб ва гьелда релъараб щиб бугониги жиндиль жиндие яги жив гуресе мунпаглат гьечлѐб хлалалъ маглишат хвезаби буго табзир гъаби.

Гъадин маглишат хвезаби шарглалда хларамаб жо буго. Шарглиаб хлукму хлалтлизабулѐб мехаль гьединач гладамазе тамихл гъабула: гъезухъан маглишат нахъе бахъула, гъѐб цлунулев чиясухъе кьола ва гъев табзир гъабулев чиясе кваназе квенги, ретлизе ретлелги кьун тола жинда глакълу бачлинеглан ва жинца шарглалда рекъон маглишат хлалтлизабулѐв лъугъизеглан. Цо чияс кинабго маглишат садакъаде кьуниги, Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ диналъе глolo гъазаватлъе квербакъизе кьуниги, глелму-диналъе квербакъизе кьуниги гъѐб табзир буклунаро, ва гъѐб Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ разилъулѐб гламал буклуна.

Жинда Аллагъ разилъаяв Абубакар асхлабас кинабго жиндир маглишат кьуна цо гъазаваталде боял хладурлъулѐб мехаль ва живги вачлана Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъ. Жинца жив маликаб маглишат гъазаватлъе хладурлъи гъабизе кьуна абун Абубакарица бицинда, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун: *«Дуего щибха дуца тараб, я Абубакар»* - абун. Жинда Аллагъ разилъаяв Абубакарица абун: *«Дица Аллагъги جَلَّ جَلَّالُهُ гъесул расулги тана диего»* - абун. Хладис имам Тирмизияс бицана.

Хларамаб боцлиги данде гъабулел, гъѐб хларамаб нухда харжги гъабулел гладамал шал кколеблъи загъирабго жо бутелъул гьелъул нилъѐца бицинаро, Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ нилтъл цлунаги гъѐб агълуялдаса ва гъезул гламалаздаса. Хлалалаб боцли хлалалаб хлалалъ жиндирго напсалъе рахлат, лазат тлалаб гъабун харж гъабиги шарглалда хларамаб жо гъечло. Тладегланав Аллагъас лагъзадерие ниглматал кьун руго гьел ниглматаздаса мунпаглат босизе.

Ва амма Аллагъ-авараг клочон, ниглматазда шукру гъабизе клочон, дир хлалалаб боцли дица хлалалаб нухда харж гъабулѐб буго абун цо инсан хъадараб мехаль, гъев щайтланалъ кверде восулѐб заман буго гъѐб. Глемер заман инчлого гъев щайтланалъ жиндие бокъарабщинаб жо гъабизеги тламизе вуго.

Жиндие ризкъи кьолев Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ вуклин лъан, гъев разилъи тлалаб гъабун жиндир маглишат харж гъабулев чи вуго дунял-ахираталда бахъибуголъарав, жиндир гъабураб гламал гладада холарев, жиндир ахираталъе хазина данде гъабулев чи.

Мадугъалги вакъун вуклун чехъ цлезеглан кваналев, рагъдаса мискин-

пакъир нахъе къотлулев, глагарав чиясе квербакъуларев, сапаралда вугесда гурхлуларев бечедав чи жинда Аллагъ ﷻ разилъулев вуклунаро. Кигланго гъев чияс Аллагъасул ﷻ фарз тлубалев бугониги, гладамазе зарал гъабулеб гъечлониги, гъев чи вуго гъаб аяталда жаниб Аллагъас ﷻ гъабураб амру жинца тлубаларев, Аллагъасул ﷻ ниглматазда шукру гъабуларев чи. Гъесул ниглматал никъматаллун свериялда хлнкъи буго ва гъел хехго тласа иналдаса божиги гъечло.

Тладегланав Аллагъас нилъеде хитлаб гъабун абун буго: «нужеца ниглматазда шукру гъабун дица ниглматал цликклнарила»-абун. Гъелул магна буклуна: «нужеца шукру гъабичлони, дица ниглматал тласа росула»-абураб. Садакъаде, лъиклаб нухда къуна абун боцли-мал дагъгуларо ва тлагунаро. Бищун дагъабги садакъаде къураб жо анцлго нухаль цликклула. Гъелдаса байбихъун Аллагъас ﷻ жиндие бокъараб къадараль цликклназабула ва глемер гъабула.

Тладегланав Аллагъас тавпикъ къеги лъиклаб вагъла босизе ва лъиклаб гламал гъабизе.

28. Гъел мискинал, дудасан лъикллъи
щвезе бокъарал гладамазе лъикллъи
гъабиялдаса мун вуссун члчлeze кколев
вугони, дуда кодоб гъезие къезе жо

وَأَمَّا نَعْرَضَنَّهُمْ لِبَتِّغَاءِ رَحْمَةٍ مِّن رَّبِّكَ
تَجَوَّهَّا فَقُلْ لَهُمْ قَوْلًا مِّمَّنْ سَوَّارًا ﴿٢٨﴾

гъечлого ва дур рес-махлал лъугъараб мехаль гъезие къезе
ниягги буклун, дуца гъезда берцинаб рагли бице.

Валлагъи, гъабсаглат санаглат гъечлоха нужее жо къезе абе. Аллагъас ﷻ хъван батани, дихъе дагъабниги боцли-мал щварабго нужее кумек гъабизе буго абе. Гъумер букклнабун валагъуге, мугъ сверун унге, гъездехун щим бахъин ва рокъукълъи загъир гъабуге.

29. Дуца дур квер габуралда бухъараб
гладин гъабуге: садакъа къечлого,
мискин-пакъирасе, глагарав-
божарасе лъикллъи гъабичлого

وَلَا تَجْعَلْ يَدَكَ مَغْلُولَةً إِلَىٰ عُنُقِكَ وَلَا
تَبْسُطْهَا كُلَّ الْبَسْطِ فَتَقْعُدَ مَلُومًا مَّحْسُورًا ﴿٢٩﴾

члун. Тлубанго квер щвакунги вуклунге: кодобе щванщинаб
жо къватлибе къун, дуего ва хъизаналъе хлажатаб жо рукъоб
течлого. Гъедин гъеж щвакун мун хъвадани, мунго чияда
гъардезе ккола ва гладамазе рихарав, гъез какулев чилъун
лъугъуна.

Кинабго ишалъул гъоркъохъеб хлал буклуна ва клиябго рагладда
ккараб хлал бецараб буклунаро: тлубанго садакъа-хайрат гъабичлого
члей ва кинабго жо лъиклаб нухда къей.

Цо хабаралда буго: «Киналго умуразул гьоркьохъеб х1ал лъиклаб буго»-абун.

30. Х1акълънго дур Бет1ергъан

Аллагъас жиндие бокъарав чиясе
ризкьи г1ат1идго кьола г1акъуба-

зах1матго бихъич1ого, т1аде чвахизе

биччан тола. Жиндие бокъарасе ризкьи дагъги гъабула.

Киг1ан г1емер вортанхъаниги жиндир х1ажат т1убазе жоги

щоларого хут1ула. Х1акълъунго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жинда лъалев вуго
лагъзадерил маслих1атал ва гъез нахъа гъабизесеб жоги бихъулев
вуго.

Лagъзадерие ризкьи къеялда жанирги Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ к1удиял
х1икматал рук1уна ва инсан гъелда хадув гьоларо. Жив мискин
гъавуни Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ г1асильулев вук1уна цо инсан, жив бечед
гъавуни Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ г1асильулев вук1уна цогидав инсан. Жиндие
бечелъи кьун х1албихъи гъабула цо лагъасул, жиндие ризкьи къварид
гъабун х1албихъи гъабула цогидав лагъасул. Киналзулго х1асилги
Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ лъаялда, гъесда нахъвильлъиналда, гъесул рах1маталде
хьул лъеялде ва гъесул г1азабалдаса х1инкъиялде буссараб бук1уна.

31. Нужеца нужер лъималги ч1ваге гъел

хъихъизе к1оларо абун х1инкъун. Дун

вуго нужеги гъезиеги ризкьи кьолев ва

нуж хъихъулев Бет1ергъан. Х1акълънго

гъел лъимал ч1вай ц1акъ к1удияб мунагъ буго ва нежее гучаб

г1азаб гъабиялъе сабабги буго.

Г1алимзабаца абуна гъаб аят рещт1инабуна жагъилиял г1арабиязул
ч1агого ясал ракуль рукъулеб г1адат нахъч1ван. Гъел ясалаца жиде
нич гъабилин абун, яги гъезие напакъа кьолаго жал пакъирлъилин
х1инкъун, гъеб ах1макъаб ва Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ щим бахъунеб пиша
гъабулеб бук1ана гъез. Гъеб г1амал гъабиялдаса г1арабиял нахъч1вана
ва гъезие ризкьи кьолев жив вук1ин бицун рещт1ине гъабуна Аллагъас
جَلَّ جَلَالُهُ гъаб аят.

Исламияб диналъ нилъеда амру гъабулеб буго лъимал гъаре ва исламияб
уммат г1емер гъабе абун. Нилъер диналда х1арам гъабун буго ункъго
моц1 бараб лъимер рехи: гъеб буго лъимералда рух1 лъезе бегъулеб
заман. Гъелдаса себе лъимер рехиги х1арамаб буго шарг1ияб г1илла
бук1ун гурони: гъеб лъимер гъабизе кколей эбелалъе зарал бугони,
лъимер к1удияб г1езе теялда ва гъеб лъимер гъабиялда жаниб, гъеб
сабаблъун изну кьола гъит1инабго бук1ун лъимер рехизе. Т1убанго

إِنَّ رَبَّكَ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ إِنَّهُ

كَانَ عِبَادَهُ خَيْرَ بَصِيرًا ﴿٣٠﴾

وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشْيَةً إِمَّا يَكُنُ تَرَفُفُهُمْ

وَأَيُّكُمْ إِنْ قَتَلْتَهُمْ كَانَتْ خَطَايَا كَبِيرًا ﴿٣١﴾

лѣимер лѣугѣине гѣукѣлеб дару гѣабизе, яги операция гѣабизеги хларамаб буго. Дагѣаб заманаль лѣимер лѣугѣин нахѣчлѣвзе бегѣула добго шаргліяб глілла бугони: эбелалда кодоб хахулеб лѣимер буклін, эбел заглѣпай йиклін ва гѣелда релѣлѣарал глѣузраби ругони. Гѣаб заманаль дин гѣечлѣб аглѣуялѣ хлалтлѣзабулеб: «Лѣимал гѣариялѣе глорхѣчлѣвай»-абулеб жо исламияб диналда жаниб гѣечлѣб, хларамаб жо буго. Гѣеб буго исламияб уммат заглѣп гѣабулеб ва дагѣлѣвзе гѣабулеб сиясат (политика)

32. Нуж зина гѣабиялде асклорего кѣаге: وَلَا تَقْرَبُوا الزَّيْفَ إِنَّهُ كَانَ فَحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا
гѣеб зина гѣаби цлакѣ клудияб мунагѣ буго. Зина гѣабиялде напс гѣетлѣулеб глалалго гѣабуге. Дуца ячине бегѣулей чияр члѣужуялде бер балагѣуге, клалги клалѣаге, квералѣул махсароги гѣабуге. Гѣал пишаби дуца гѣаричлѣого тараб мехаль мун зина гѣабиялдаса риклклалѣарав вуклѣуна. **Хлакѣлѣунго гѣеб зина гѣаби кѣабихлѣаб пиша буго ва жинца жужахлѣалде рачунеб квешаб нухги буго.**

Зина квешаб, кѣабихлѣаб жо букліналь гѣеб гѣабурав чи шарглалда жив магѣари лѣун члѣужу ячарав чи вугони, яги росасе арай глѣадан йигони члѣимих речлѣлѣун члѣвзе хлѣукму гѣабун буго. Глѣолилаз зина гѣабунѣ нусго тлѣил кѣабизе хлѣукму гѣабун буго, цинги цѣ лѣаглѣелалѣ ватлѣаналдаса риклклалдги гѣарула.

Жинда Аллагѣ разилѣаяв Глѣабдуллагѣ ибну Масглѣудидаса бицараб хлѣадисалда буго. Дица Аллагѣасул свалат салам лѣеяв аварагасда абунѣ:

«Я расулаллагѣ ﷺ! Бицунго клудияб мунагѣ бугеб жо щиб бугеб» - абун. Аллагѣасул свалат слам лѣеяв аварагас абунѣ: «Жинца мун вижсараб дур Бетлѣергѣанасда ширк гѣабун цѣоги алагѣ вуго абун гѣесие лагѣлѣи гѣаби буго» - абун. Цѣоги щиб бугеб абун дица гѣикѣидал аварагас ﷺ абунѣ: «Дуца лѣимер хвезаби буго мунгун цадахѣ квен кваназе гѣеб тезе бокѣчлѣого» - абун. Цѣоги щиб бугеб абун дица абидал Аллагѣасул свалат салам лѣеяв аварагас абунѣ: «Дуца мадугѣаласул члѣужуялда зина гѣаби буго» -абун. Хлѣадис Бухарияс ва Муслимица бицана.

Жинда Аллагѣ разилѣаяв Абуумаматидаса бицараб хлѣадисалда буго: «Цѣ глѣолохѣанчи вачлѣана Аллагѣасул свалат салам лѣеяв аварагасухѣе ва жинца абунѣ: «Я расулаллагѣ ﷺ! Дие зина гѣабизе изну кѣе»-абун. Асхлѣабзаби ﷺ глѣажаиблѣун лѣугѣана ва гѣев кѣватлѣив гѣезе кѣасд гѣабуна. Аллагѣасул свалат салам лѣеяв аварагас абунѣ: «Дида асклѣове ваче гѣев» - абун.

Гъев гIагарде вачараб мехаль Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасгъев жинда аскIов гIодов чIезавуна ва жинца абун: «Гъеб зина дур эбелалда гъабизе бокъилищ дуе» - абун. ГIолохъанчияс абун: «Валлагъи, бокъиларо, дир напсалдалъун мун хвасар гъавеяв аварасгъев» - абун. Аварасгъев صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абун: «Гъеб зина жиндир эбелалда гъабизе бокъулев цониги чи гъечIо» - абун. Хадубги гъикъана: «Дур ясалда гъабизе бокъилищ зина» - абун. «Бокъиларо валлагъи, дир напсалдалъун мун хвасар гъевеяв аварасгъев» - абун дов гIолохъанчияс. Цингиги аварасгъев صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абун: «Цониги чи гъечIо жиндир ясалда зина гъабизе бокъулев» - абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасгъев хадубги абун: «Дур ясалда зина гъабизе бокъилищ, дур инсул ясалда, эбелалъул ясалда зина гъабизе бокъилищ дуе» - абун. Гъев гIолохъанчияс щибаб нухаль абун: «Бокъиларо Валлагъи я расулулагъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ!» - абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасгъев абун: «Цониги чи гъечIо гъеб жо жиндир ясалъе, инсул ясалъе, эбелалъул ясалъе, жиндир ясалъе гъабизе бокъулев» - абун. Цинги гъев гIолохъанчиясул гъажалда кверги лъун аварасгъев صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абун: «Я дир Аллагъ عَلَيْهِ السَّلَام! Дуца гъав гIолохъанчиясул мунагъал чуре, гъасул раклги бацIцIад гъабе, гъасул гIавратги цIуне» - абун. Гъелдаса хадув гъев гIолохъанчи щибниги хIарамаб жоялда валагъулев вукIинчIо»-абун. ХIадис имам АхIмадица бицана.

Цоги хIадисалда буго: «Аллагъасде عَلَيْهِ السَّلَام ширк гъабиялдаса хадуб. хIарамаб бакIалда бахIарчияс жиндир мани лъеялдаса клудияб мунагъ гъечIо» - абун. ХIадис ибну абиДуняца бицана.

33. Нужеца Аллагъас عَلَيْهِ السَّلَام чIвазе хIарам гъабураб напсги чIваге шаргIияб гIилла букIун гурони.

Жиб чIвазе хIарам гъабураб напс буго бусурманчиясул напс. Гъединго чIвазе

хIарамаб буго бусурбабазе жият къун божилъиялда тун ругел капурзабиги. Бусурманчи чIвазе хIалаллъулеб лъабго сабаб буго: къисасалъе чIвай, муртадлъарав чи чIвай, зина гъабурав мухIссин чIвай. Ай жинца чIужу ячун, росасе ун хадуб зина гъабурав чи чIвай. Суратул бакъараталда гъаб масъала гIатIидго бицун буго.

Цо чи чIвараб мехаль жиндие зулму гъабун, шаргIияб гIилла гъечIого, гъев чиясул валяясе ихтияр буго къисас босизе. Къисас босулеб мехаль шаргIалда хIарамаб жо гъабизе бегъуларо: жинца чIварав чи гурони цогидав чIваларо. Жиндир чIварав чиясада гъабураб

وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ
وَمَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيٍّ سُلْطَانًا
فَلَا يُسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنصُورًا ﴿٣٣﴾

гIадаб ругъун гъабила, жаназаялъе гIакъуба гъабиларо.

Гъаб къисас босиги шаргIияв имамас хIукмути гъабун, гъесул ихтияралда гъоркъ гъабизе ккола. Гъедин гъабичIого живго валияс къисас босаниги гъев Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ гIасилъарав чи вуклуна. Гъев вали жиндие шаргIаль квербакъаравлъун вуго жиндир чи чIвараб мехаль гъесие гIоло къисас босизе. Гъаб шаргIияб хIукму цIунун жив хъвадараб мехаль.

34. Эмен хун нугер бер балагъиялда (валилъиялда) ккарал ятимзабазул боцIудаги нуж гIагарлъуге гъельие лъикIлъиги лъугъунеб жоялдакъун гурони. Гъеб цIунун, хIалтIизабун

وَلَا تَقْرُبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ
حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ. وَأَوْفُوا بِالْعَهْدِ إِنَّ الْعَهْدَ
كَانَ مَسْئُولًا ﴿٢٤﴾

гъеб гIемерлъулеб жоялдакъун гурони. Гъеб лъимер кIудияб гIун, балугълъун жиндир боцIи-малалъул милат гъабулев лъугъизегIан гъеб боцIи-мал нужеца цIуне ва хиянат гъабуге.

Нужеца Аллагъасеги جَلَّ جَلَّالُهُ, гъесул расуласеги гъарурал къотIаби тIуразаре, нужедаго гъоркъор гъарурал къотIабиги тIуразаре. ХIакълъунго къотIи гъабун хадуб гъеб къотIи тIубазе кколеб буклуна. Ва ХIакълъунго гъеб тIубачIеда кIалгъикъиги буклуна. Дуниялдаги жаваб къезе ккола, ахираталдаги жаваб къезе ккола.

35. Нужеца борцунеб къали цIезабе, цIадируги битIун хIалтIизабе, натI бугониги, рокъоб бугониги, сахI бугониги батIальи гъечIо борцунеб ва цIалеб

وَأَوْفُوا الْكَيْلَ إِذَا كِلْتُمْ وَزِنُوا بِالْقِسْطَاسِ
الْمُسْتَقِيمِ ذَلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٢٥﴾

жоялъе хиянат гъабуге. Гъеб битIун хIалтIизаби буго нужеца дуниялда ва ахираталда лъикIаблъун батизе бугеб жо.

РитIухъав даранчиясда гIадамал божула, гъесул даранги лъикI буклуна, хайирги цIикIкIун шола, гIадамаз гъесул къадру-къимат гъабула. Жинца хIилла гъабулев даранчи гъеб хIилла сабаблъун хIинкъун вуклуна, гъеб лъачIогоги хутIуларо. Цинги гъесдаса божилъиги хола, гъесул даранги баракат гъечIеб буклуна. ГIадамал гуккун бахъараб шагъи-капек хIалалаб бацIадаб гIарацги цадахъ бачун кодоса тIагIунеб буклуна.

36. Дуда жиб лъалареб ва дур жинда хIажалъи гъечIеб жо цIехон гъелда хадув мун лъугъунге. Дуда лъалареб жо лъалин абуге, бихъичIеб

وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ
وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا ﴿٢٦﴾

бихъанин абуге, рагличлеб рагганин абуге. Х1акълъунго къямасаб къяль дур глин, бер ва рак1 гъаб кинабго жинца гъабураб г1амалалъул к1алгъикъи гъабизе бугеб буго.

Гъединго к1алгъикъизе буго щибаб лагайял гъабураб г1амалалдаса. Гъеб щибаб лага к1алгъабун, гъель бицине буго хабарги.

Г1акъылав, иман камилав инсанасда рекъараб буго лъиклабго жо гурони бихъич1ого бук1ине, г1адамасе мунпаглат бугеб жо гурони к1алалъ бицинч1ого бук1ине ва жиндир дунялалъе ва ахираталъе мунпаглат бугеб жо гурони г1иналда раглич1ого бук1ине. Жиндир рак1 кидаго Аллагъ ﷻ рехсеялда машгъуллъун бук1ине, цогидаб кинабго жоялдаса гъеб гъапулъун бук1ине.

37. Мун гъаб ракъалда т1ад

ч1ух1дарилаго хъвадуге, рильлъен

к1ибик1изабуге, къаркъала

гъет1аризабуге. Габур к1ич1ун, ч1ух1ун,

г1амалк1одолъун хъвадуге. Х1акълъунго дуда к1оларо кинабго

ракъалда т1ад хъвадун гъелда дур ч1ух1и бихъизабизе, муг1рузда

т1аде вахун гъел дуе мут1иг1 гъаризеги.

Цоги маг1на гъабуна: гъаб ракъалда т1ад цо гъит1инаб карат1, къват1ел гъабизе к1оларо дуда, мег1ералда гъеб борлъун г1уж гъабизеги к1оларо. Гъединав заг1ипав, щибго гъунар гъеч1ев мун гъаб ракъалда т1ад ч1ух1ун кин хъвадулев? Т1адег1анав Аллагъас Къарунил къисса бицана гъев ч1ух1дарилаго къавмалда цеве вахъараб мехаль гъевги, гъесул мина-милк ва боц1и-малги ракъуль жанибе инабиялъул.

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуг1умарида цо рильлъен ч1ух1арав чи вихъараб мехаль гъес абуна: «Щайт1абазул вацал рук1унаха г1адамазда гъоркъорги»-абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас бицараб х1адисалдаги буго: «Дир умматалъул г1адамал рильлъен ч1ух1изабун хъвадараб мехаль, румазги, нурсазги гъезие хъулухъги гъабураб мехаль, Аллагъас ﷻ гъеб дир умматалъул г1адамазул цоязда т1ад зулму гъабизе цогидал т1амула» - абун. Х1адис Гъайсамияс бицана лъиклаб нухалдасан.

38. Гъал рехсарал пишабазул

къешабщинаб жо Аллагъасе ﷻ

рихараб буго.

Жиндир г1акълу бугев чи Аллагъасе ﷻ рихараб жо гъабиялдаса

وَلَا تَمْشِ فِي الْأَرْضِ مَرَحًا إِنَّكَ لَن تَخْرِقَ
الْأَرْضَ وَلَن تَبْلُغَ الْجِبَالَ طُولًا ﴿٣٨﴾

كُلُّ ذَلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ﴿٣٨﴾

рик1клълун, гъев разилъулел гламал гъабун хъвадулев вуклуна.

**39. Гъаб цебе бицараб хабар буго,
Мух1аммад ﷺ, Аллагъас ﷻ дуда
вах1ю гъабулел, жиндир х1икматалдаса
ва г1елмуялдаса.**

ذَٰلِكَ وَمَا أُوحِيَ إِلَيْكَ رَبُّكَ مِنَ الْحِكْمَةِ وَلَا
تَجْعَلْ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ فَتُنْفِقَ فِي جَهَنَّمَ
مُلُومًا مَّدْحُورًا ﴿٣٩﴾

Пасих1аб ваг1заги, г1акъилаб насих1атги
буго гъеб. Гъелда нахъвильгъарав бахъибугевлъун лъугъулел хазинаги
буго. Гъеб клочарав, гъелда ч1ух1арав бахъикъосаравлъун лъугъулел
х1инкъи къейги буго.

**Дуца Аллагъгун ﷻ цадахъ цоги алагъзаби гъаруге жидее
г1ибадат гъабулел ва жидедаса шапаг1ат т1алаб гъабулел. Гъедин дуца
Аллагъасде ﷻ ширк гъабун мун жужах1алда жаниве рехула,
дуда Аллагъасги ﷻ халкъальги г1айиб ч1варавлъун ва кинабго
лъик1лъиялдаса ва рах1маталдаса рик1кл1ад гъавуравлъун.**

Т1адег1анав Аллагъас гъал аятазда жаниб (23 – 29 аятал) хирияв
аварагасда ﷻ ва гъесул уммат- муъминзабазда васият гъабун
ц1акъ к1вар бугел масъалаби рицана. Аллагъас ﷻ амру гъабун
ва т1адаблъун гъабун гъел рицун ругелъул, раклалда ч1езаризе ва
т1адрусун гъезул пикру гъабизе рекъарал масъалабиги ругелъул, дица
гъел баян гъарич1ого рик1клун толел руго:

1) Аллагъасда ﷻ ширк гъабуге абун амру гъабуна.
2) Гъебго аяталда жаниб гъеб ширк гъабуге абураб раг1иялда нахъ
цузабун

эбел-инсуе лъик1лъи гъабе абун амру гъабуна ва гъезие шибго зарал
бугеб жо гъабуге абун нагъюги гъабуна.

3) Пагарав чиясе, мискин чиясе, сапаралда вугев чиясе лъик1лъи
гъабе ва гъезие кколеб х1акъ кье абун амру гъабуна.

4) Аллагъас ﷻ жиндие къураб х1алалаб боц1и г1адада хвезабуге
абун нагъю гъабуна. Гъеб «Табзир» гъабулел г1адамал щайт1абазул
вацал рук1инги бицана, щайт1ан Аллагъасда ﷻ инкар ккураб
бук1инги бицана.

5) Лъик1лъи т1алаб гъабун вач1арав чиясул х1ажат т1убазе рес
гъеч1они гъесда берцинаб раг1и бицун гъесул ракл х1алхъезабейн
амру гъабуна.

6) Ц1акъго къарумлъун, г1адамазе лъик1лъи гъабич1ого вук1унге ва
т1убанго квер щвакун кинабго маг1ишат къват1ибе кьоге абун нагъю
гъабуна ва гъелда т1аде бач1унеб квешаб асарги бицана.

7) Аллагъас ﷻ ризкъи жиндие бокъухъин бикъулел бук1ин ва гъев
лагъзадерил маслах1ат лъалев вук1ин бицана – гъедин бугелъул Аллагъас

ризкъи г1аг1идго къурас шукру гъабизе, дагъго къурас сабру гъабизе. Гъеб ризкъиялгул амру Аллагъасда ﷺ кодоб бук1ин лъан х1алхъублъи, х1асад гъабич1ого рук1ине, сабруги берцинаб гъабизе.

8) Хъихъизе к1оларо абун х1инкъун лъимал ч11ваге абун нагъю гъабуна, гъеб к1удияб мунагъ бук1инги баян гъабуна. Гъел лъималазеги нужеги ризкъи къолеб Разикъ жив вук1инги бицана.

9) Зинаялда г1агарлъуге абун нагъю гъабуна.

10) Аллагъас ﷺ х1урмат ц1унараб, жиб ч11вазе х1арам гъабураб напс ч11ваге абун нагъю гъабуна.

11) Жив ч1варасул валясе къисас босизе ихтияр бук1ин бицана, амма къисас босулаян абун зулму гъабизе бегъулареблъиги бицана.

12) Ятимзабазул боц1уда аск1оре къан гъелъие зарал гъабуге абун нагъю гъабуна.

13) Аллагъасе ﷺ ва г1адамазе гъабураб къот1и т1убазабеян амру гъабуна. Гъеб къот1и жиндаса жаваб т1алаб гъабулеб бук1инги бицана.

14) Ц1адиро, къали ва цогигаб борцунеб, ц1алеб жо мух1кан гъебе, т1убазабе абун амру гъабуна.

15) Жинда лъалареб жо бицунге абун нагъю гъабуна.

16) Ракъалда т1ад ч1ух1ун хъвадуге абун нагъю гъабуна.

17) Гъаб рехсараб г1амалалгул квешаб жо Аллагъасе ﷺ рихараб, гъев жинда разилъулареб бук1ин бицана.

18) Гъал васиятазул авалалда абураб г1адин, гъезул ахиралдаги Аллагъасде ﷺ ширк гъабун, гъевгун цадахъ цог1и алагъзаби ккоге абун нагъю гъабуна.

Аллагъас ﷺ тавпикъ къеги гъал васиятал т1уразаризе ва гъезул пикру гъабун гъаздаса ваг1за босизе. Амин.

40. Малаикзаби Аллагъасул ﷺ

ясал руго абун жидеца абулел

г1арабиязда хит1аб гъабун Т1адег1анав

Аллагъас абулеб буго: Аллагъас ﷺ

нужее васалищха т1аса ришарал, я гъал г1арабал, жинца малаикзабазул ясал жиндиеги тун?».

Гъадианаб мекъаб х1укму шай нужеца гъабулеб? Х1акълъунго Нужеца абулеб раг1и ц1акъ к1удияб раг1и буго! Нужее бокъараб жо нужее буго абун, нужее рихараб жо Аллагъасе ﷺ буго абун.

41. Х1акълъунго Дица гъаб

хирияб Къуръаналда жанир

г1адамазе мисалал баян гъаруна

أَفَأَصْفِدْكُمْ رَبُّكُمُ بِالْبَنِينَ وَالنَّحْدِ مِنْ

الْمَلَائِكَةِ إِنَّمَا أَنْتُمْ تُقْفَلُونَ قَوْلًا عَظِيمًا ﴿٤٠﴾

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَذَا الْقُرْآنِ لِيَذَكَّرُوا وَمَا

يَزِيدُهُمْ إِلَّا بُعْثًا ﴿٤١﴾

гъез ваг1за босизе бокъун.

Бат1и-бат1иял далилалги рачана, жедеда инкар гъабизе к1оларел г1аламаталги рицана. Амма куфру-ширкалда ругел г1адамазе гъель щибго мунпаг1ат гъабулеб гъеч1о гъел иман лъеялдаса рик1клад гъари гуреб, пикру гъабун г1ибрат босизе къасдго гъабулеб гъеч1о гъез.

42. Дуца гъел мушриказда абе,
Мух1аммад ﷺ! Нужеца абулеб
х1алалъ Т1адег1анав Аллагъасда цадахъ
цогиги алагъзаби рук1аралани, гъез
г1аршалъул Бет1ергъанав Аллагъасде къец гъабизе бук1ана
ва гъев къезавун, гъесул бак1алда жал ч1езе г1амал гъабизе
бук1ана.

فُلُوْكَانَ مَعَهُ رَّءِ الْهَةِ كَمَا يَقُوْلُوْنَ اِذَا لَا تَبْعُوْا اِلٰى
ذِي الْعَرْشِ سَبِيْكَا ﴿٤٢﴾

Гъаб дунялалъул ханзабаца гъабулеб жо бихъуларищ нужеда? Цох1о лах1заталъ цо хан цогидасдаса къун ч1ч1оларо, жив къарав вук1ун гурони ва жиндир гъунарги гъеч1ого гурони. Гъел алагъзабиги ч1ч1езе рук1инч1о къун. Гъеч1о гъев Аллагъасда جَلَّ جَلَّاهُ данде вахъине к1олев щивниги чи яги жо.

43. Жив Т1адег1анав ва Вац1ц1адав вуго
Аллагъ جَلَّ جَلَّاهُ гъал мушрикаца жинда
г1унт1изарулел сипатаздаса, жиндие шарик вук1иналдаса,
малаикзаби гъесул ясал рук1иналдаса ва цогидалги мукъсанал
сипатаздаса. Ц1акъ к1удияб т1адег1анлъи буго гъев Аллагъасе
جَلَّ جَلَّاهُ ва къадру макъам к1одолъиги буго.

سُبْحٰنَهُ وَتَعَالٰى عَمَّا يَقُوْلُوْنَ عُلُوْا كَبِيْرًا ﴿٤٣﴾

44. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَّاهُ Вац1ц1ад гъавун,
Гъев т1адег1ан гъавун анкъабго
зобалъ ва ракъалъ тасбих1 гъабула
Гъесие. Гъеб зобал-ракъазда жаниб
бугеб кинабго махлукъаталъги
тасбих1 гъабула Аллагъасе جَلَّ جَلَّاهُ . Гъес бижараб махлукъаталъул

تُسَبِّحُ لَهُ السَّمٰوٰتُ السَّبْعُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيْهِنَّ
وَلَنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِۦ وَلٰكِنْ لَا
تَفْقَهُوْنَ تَسْبِيْحَهُمْ اِنَّهٗ كَانَ حَلِيْمًا غَفُوْرًا ﴿٤٤﴾

цониги жо гъеч1о жинца тасбих1 гъабулеб бук1ун гурони ва
Аллагъасе جَلَّ جَلَّاهُ рецц гъабулебги бук1ун гурони.

Кинабго жо жинца нуг1лъи гъабулеб буго Аллагъ جَلَّ جَلَّاهُ цо вук1иналда
ва гъесул къудрат-гуч к1удияб бук1иналдаги.

Рорхатал зобалазул хъах1иллъиги, ракъалда бижараб хералъул
г1урччинлъиги, ахазул берцинлъиги, гъут1бузул керчлъиги, лъималъул
чвал-чвалиги, х1анч1азул ч1ирч1идиги, бакъалъул бакки ва т1ерхъинги,
ц1ураб моц1алъул берцинлъиги, нак1к1укъан чвахулеб ц1адги ва

гъеб гуребги махлукъат жинца нуг1л1и гъабулеб буго Аллагъ ﷻ цо вук1иналда, гъев Вац1цадав ва Т1адег1ланав вук1иналда. Кинабго рецц гъаби жиндие хасав Халикъ ва кинабго лагъл1и жиндие гъабизе т1адав маг1буд вук1иналдаги.

Кинниги, г1адамазда гъеб тасбих1 бич1ч1уларо ва раг1уларо. Х1акълъунго Гъев Аллагъ ﷻ ц1акъ гурх1улев ва мунагъал рахчулев вуго. Жинда г1асилгъарасе г1азаб гъабич1ого, гъесдагурх1ун, гъев тавбу гъабизе толев вуго, цинги гъесул тавбу къабул гъабун жив т1аса лъугъуневги вуго. Гъаб х1елмуги рах1муги Бет1ергъанасул бук1инч1ебани ва г1асилгъарасе г1азабги гъабулеб бук1арабани, ц1акъ дагъав чи хвасарлъилаан гъесул г1азабалдаса.

Г1алимзабазул г1емерисел жинда рекъараб раг1и буго гъаб тасбих1 гъаби рух1 бугеб жоялдаги рух1 гъеч1еб жоялдаги г1аммаб буго абун. Жинда Аллагъ разилгъаяв Ибнумасг1удица абун: *«нижеда т1аг1ам кваналеб мехаль гъелгъул тасбих1 раг1улеб бук1ана»*- абун. Х1адис имам Бухарияс бицана.

Жинда Аллагъ разилгъаяв Абузаррица бицараб х1адисалда буго: *«Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас г1инхал кодор ккураб мехаль нижеда гъезул тасбих1 раг1улеб бук1ана, найдал т1алаялдаса раг1улеб гъаракъ г1адин»* - абун. Гъадинабго хабар бицана жидеда Аллагъ разилгъаял Абуаббар, Г1умар, Г1усман асх1абасда кодоса ч1имхазул тасбих1 раг1ана»- абун.

Жинда Аллагъ разилгъаяв Анас асх1абас бицараб х1адисалда буго: *«Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас т1аде цвана цо къавмалда жидер х1айваназда т1адги рек1ун хабар бицунел ругел, гъел х1айваназда т1ад жидер къайиги бук1ана. Хирияв аварас ﷺ абун: нужсеца гъел рек1унел жсал тахаллун ккоге, нуж т1ад г1одорги ч1ч1ун, годек1анир г1адин хабар бицунел рукине. Гъел х1айванал лъик1ал ратизе бегъула гъезда т1ад рек1арав чиясдаса, гъез Аллагъги ﷻ г1емер рехсолев ватизе бегъула»* - абун. Х1адис имам Ах1мадица бицана.

Цоги г1емераб ва берцинаб хабар буго г1алимзабаца бицараб кинабго махлукъаталъ жиндир Халикъасе тасбих1 гъабулеб бук1ин баян гъабун ва гъелгъул х1икматал рицун. Жиндир г1акълуги бугев, жинда жо бич1ч1изе ресги бугев капурав инсан Аллагъ ﷻ цо гъавизе, гъесие тасбих1 гъабизе ч1ух1ун ч1ч1ун вуго.

Субх1аналлагъ, Аллагъ ﷻ ц1акъ Х1алимав вуго! Жив алагъ вуго абун к1алгъарав пирг1авниги ханл1и ва ризк1и къурав вуго. Аллагъас ﷻ ц1унаги нилъ гъесул х1алимлъиялъ гуккун, гъев рехсеялдаса

гъапулльиялдаса.

Гъеб тасбихлалъул бишун къокъаб ва хирияб рагӀи буго: «Субхланаллагъи ва Бихламдигъи. Субхлана Ллагъил Глазим» – аби. Радал бакъанида цо нусго нухаль глаги гъаб рагӀи абиялъул гӀемер хиралъи бишун буго. Гъалъул магӀнаги буго: «Аллагъ جَلَّالَهُ вацӀадав вуго кинабниги жиндие нукъсанлъи бачӀунел сипатаздаса. Кинабго реццигъ гъев Аллагъасе جَلَّالَهُ хасаб буго. Жиндир гуч бергъарав Аллагъ вацӀада гъавула дица, гъесда рекъоларебщинаб жоялдаса» - абун.

45. Дуца гъаб хирияб Къуръан цӀалараб وَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْمِعْ يَاسْمِعُكَ وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ حَسْبًا مَّسْئُورًا мехаль дица дудаги жидеца ахираталда иман лъоларел къавмаздаги гъоркъоб пардав гъабула, гъеб Къуръан гъезда бичӀчӀизе ва гъелъул хӀикмат лъазе гъукъулеб, цинги гъез гъелда иманги лъоларо. Гъаб буго гъезул куфру сабаблъун гъезие гъабулеб гӀакъуба.

Цоги магӀна гъабуна: дуца Къуръан цӀалараб мехаль дица дудаги жидеца ахираталдаги иман лъолареб къавмалдаги гъоркъоб пардав гъабула, мун гъезда вихъулареб-абун. Гъаб магӀнаятъе далиллъун жидеда Аллагъ разилъаял Абубакрил яс Асмаца бицараб хӀадис рехсана:

«Таббат» абулеб сурат рецциӀинабураб мехаль гъеб сураталда жий рехсарай Абулагъабил чӀужу Жамила ячӀана Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг цӀехон. Гъей цим бахъун хъандолей йикӀана, жинда кодоб нильги букӀана.

Жинда Аллагъ разилъаяв Абубакар асхӀабас абуна дун хӀинкъулев вугин гъелда мун вихъиладай абун. Аллагъасул свалат слам лъеяв Аварагас абуна: «Гъелда дун вихъуларо» - абун. Цинги жинца Къуръан цӀалана ва гъаб аятги цӀалана (45 аят) Жамила аскӀой ячӀун Абубакар асхӀабасда кӀалъана: «Дур гъалмагъас дун какун рагӀула» - абун. Гъелда аварагги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вихъичӀо (хӀадис къокъ гъабун хъвана) ХӀадис абу ЯгӀлаца бицана.

46. Дица гъел мушриказул ракӀазда وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِذَا ذُكِّرْتُمْ بَكَرْتُمْ فِي الْقُرْآنِ وَحْدَهُ тӀад тӀальел гъабуна, гъезда Къуръан бичӀчӀичӀого букӀине. Гъезул гӀундузда وَلَوْ عَلَىٰ آذَانِهِمْ يُفَوِّرًا жаниб бакӀлъи ва гӀинкълъиги гъабуна жидеда гъеб Къуръан рагӀичӀого букӀине ва гъелъул пикру гъабичӀого букӀине. Дуца Къуръанги цӀалун гъелда жанив Аллагъ جَلَّالَهُ цо гъавураб мехаль «лаилагъа

Иллаллагъ» абун, гьел мушрикал жидер мугъазде руссун лъутун унел руго.

Гъаб «лаилагъа иллаллагъ» абураб рагIи буго мушриказе ва иблисалъе цIакъ рихараб, гъезул мугъ бекизабулеб рагIи. Гъаб рагIиялдалъун къватIиве вахъарав бусурманчыясе Аллагъас ﷻ квербакъула ва жиндир тушбабазда гIад гъесул кверщелги батула, исламияб диналъе бергъенлъиги щола.

47. Дида лъикI лъала, МухIаммад

ﷺ, гьел мушрикал дур
Къуръаналда щиб мурадалда
гIенеккулел ругел.

نَحْنُ أَعْلَمُ بِمَا يَسْتَعْمُونَ بِهِ إِذْ يَسْتَعْمُونَ
إِلَيْكَ وَإِذْ هُمْ نَجْوَى إِذْ يَقُولُ الظَّالِمُونَ إِن
تَتَّبِعُونَ إِلَّا لَارْجَاءَ مَسْحُورًا ﴿٤٧﴾

Гъезул мурад гъечIо Къуръаналдаса мунпагIат босизе. Гъезие бокъун буго мун ва Къуръан махсароде гъаризе. Гъел дур Къуръан цIалиялда гIенеккулел руго, цинги жидедаго гъоркъор бальго шурщудилел руго Аллагъасдаги ﷻ аварагасдаги иман лъурал гIадамазда гьел мушрикаца абулеб буго: «Нуж руго жиндие сихIру гъабун жив гIадаллъгизавурав чияса нахърильгъун, гъес бицунеб жоги щибго лъалареб, жоба-гъобараб жо бугин, жинда вахIю рещтIанаян абун нужее цIалулеб»-абун.

48. Мун валагъе, МухIаммад ﷺ,
ва дуца пикру гъабе кин гъел мушрикал
батIи-батIияб жо бицунеб бугеб мун
гъереси гъавизе бокъун ва гIадамал

أَنْظُرْ كَيْفَ ضَرَبُوا لَكَ الْأَمْثَالَ فَضَلُّوا فَلَا
يَسْتَطِيعُونَ سَبِيلًا ﴿٤٨﴾

дуда нахърильгъине бокъичIого. Гъел руго цIакъ къосун ругел гIадамал ва гъезда битIараб нух батизеги кIолеб гъечIо.

Мушрикал Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда цин сихIручи вугин гъеван абулеб букIана, цоги нухаль шигIро гъабулев чи вугоян абулеб букIана, жундуца ккурав чи вуго абуна, жиндие сихIру гъабун гIадал гъавурав вугоянги абуна.

49. Капурал гIадамаца абуна: «Ниж
турарал рукъбилъун лъугъараб мехаль,
нижер гъанги ракълъун лъугъараб
мехаль, цIидасан ниж чIаго гъарун
гIадейиш рахъине гъарулел» - абун.

وَقَالُوا إِذْ أَذَاكَ عَظَمًا وَرَفَاتًا إِنْ أَرْسَلْنَا إِلَيْنَا الْمَبْعُوثُونَ
خَلْقًا جَدِيدًا ﴿٤٩﴾

Гъаб буго гъез ахираталда инкар кквей ва авараг ﷻ гъереси гъави.

50. Дуца гъезда абе, МухIаммад ﷺ, нужер * قُلْ كُونُوا حِجَارَةً أَوْ حَدِيدًا ﴿٥٠﴾

ганчлал лъугъаниги, махх лъугъаниги,

51. Яги гьелдасаги къвакIараб нужеда
чIаго гъабизе кIоларо абун раклалде
кколеб жолъун лъугъаниги, Аллагъас
جَلَّ جَلَّالُهُ нуж чIаго гъаризе руго ва нужеа
жазаъги гъабизе буго.

Гъев Аллагъасе جَلَّ جَلَّالُهُ щибго батIалъи гъечIо
ракъа-гъан бутониги, махх-чаран бугониги,
гъесда гъеб бокъараб хIалалде свериабизе кIола: Махх-чаран рухI
лъун чIаго гъабизе кIола, ракъа-гъан рухI гъечIеб жолъун гъабизеги
кIола.

Цингиги гъел мушрикад дуда абизе буго, МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,
шивха вугев ниж цидаса рухI лъун чIаго гъарулев чи абун. Дуца
гъезда абе: «Щибго жо гъечIеб бакIалда нуж рижарав Аллагъ
جَلَّ جَلَّالُهُ вуго хун хадур нуж чIаго гъарулевги» - абун. Цинги цIакъго
кеп шун, мун махсароде гъавун, дуда тIаде бутIрулги гъетIизарун
гъез абизе буго: «КидалгIаги гъеб жо букIине бугеб?» - абун. Дуца
гъезда абе: «Гъеб гIемер рикIкIадаб жо гъечIо» - абун. Жиб букIин
ва бачIин хIакъаб жо гIагарда бугеб гIадин букIуна.

52. Гъеб букIине буго БетIергъан
Аллагъас нуж махIшаралда ахIун
данде гъарулеб къоялъ. Нужеца гъаб
ахIиялъе цIакъ хехго жавабги къола.

يَوْمَ يَدْعُوكُمْ فَتَسْتَجِيبُونَ بِحَمْدِهِ وَتَظُنُّونَ
إِن لَّيْسَ لَكُمُ الْآفِلَاكُ ﴿٥٢﴾

Нуж Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ амруялдаги мутIигIлъула.

Жакъа дида данде гIадин къацандуларо ва нужер чIухIи ва
гIамалкIодолъиги ракъульго хутIун букIуна. Гъеб махIшаралъул
хIинкъиги захIмалъиги нужеда бихъараб мехаль нужеда раклалде
ккола нижеца дунялалда цIакъ дагъаб заман гурони бачIо абун.
ЦохIо сагIатIган замана бана абун ккола, яги цо къо бан батилин ккола.

53. Дида иман лъурал муъминзабазде
дуца абе, МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Нужеца
цоцаздехун хабар бицунеб мехаль,
мушавара гъабулеб мехаль, даран-базар
ва цогитаб нужер хIажалъи бицун

وَقُلْ لِعِبَادِي يَقُولُوا الَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ
الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ بَيْنَهُمْ إِنَّا الشَّيْطَانُ كَانَ
لِلْإِنْسَانِ عَدُوًّا مُّبِينًا ﴿٥٣﴾

кIалъалеб мехаль нужеца калам берцинаб гъабе ва тамахаб,
хIеренаб рагIи бице цоцаздехун. Гъел муъминзаби цоцаль
къацандизаризе яхI бахъула щайтIаналь. ХIакълъунго гъеб
щайтIан буго инсанасул загъираб ва баянаб тушман.

Нужер мацIалдаса бортараб тохаб рагIиги ккун шайтIаналь нуж цоцазде тIаде тIамула, нужеда гьоркьоб питнаялгул цIаги бакула, цоцаздехун цим бахьин, тушманлгиги бижизабула»-абун.

54. Нужер БетIергьан Аллагь вуго
жинда нужер хIалал лъалев ва нуже
маслихIатаб жоги лъалев. Жиндие
бокьани гьев Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **нужеда**

رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِكُمْ إِنَّ يَشَاءُ يَحْمَكُمُ أَوْ إِنْ
 يَشَاءُ يُعَذِّبْكُمْ وَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ
 وَكِيلًا ﴿٥٤﴾

гурхIун тIаса лъугьина, бокьани нуже
нужер гIамалазда рекъараб гIазаб гьабила. Дица мун гьеб
умматалде витIичIо, МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **, гьел цIунулевлун,**
гьезул амру дуда тIадкъарав вакиллун.

Мун витIун вуго Дир рисалат гьезухъе швезабулев расуллун. Дуда мутIигIлъарав чи алжаналде ине вуго, дуда гIасилъарав чи жужахIалде ине вуго.

55. Гьединго дур БетIергьан Аллагьасда
лъикI лъала, МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **,**
зобалазда ва ракъалда бугеб кинабго
жиндир махлукъат. Дица гьел умматазда
ритIулел аварагаби عَلَيْهِمُ السَّكَامُ **цоял**
цояздаса хира гьаруна ва тIокI гьаруна.

وَرَبُّكَ أَعْلَمُ بِمَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
 وَلَقَدْ فَضَّلْنَا بَعْضَ النَّبِيِّينَ عَلَى بَعْضٍ
 وَآتَيْنَا دَاوُدَ زَبُورًا ﴿٥٥﴾

Жидеда тIад къараб рисалат хал гьабун ва жидер умматалгул гIасилгьи ва пасикългьи бихьун.

Дица Ибрагьим аварагъ عَلَيْهِ السَّكَامُ Дир гьудуллун гьавуна (Халилуллагь)
 Муса аварагъ عَلَيْهِ السَّكَامُ Дун жинда кIалъаравлун гьавуна (Калимуллагь)
 Сулейман аварагасе عَلَيْهِ السَّكَامъ кIудияб ханлгьи къуна. МухIаммад аварагасе
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ мигIражги Къуръанги къуна. Гьев МухIаммад
 صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ пересел ва хадусел умматазул сайидлунги гьавуна (хан, кIудияв)
 Гьаб кинабго ишалъуль БетIергьан Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ хIикмат букIуна,
 жинда гурони лъалареб. Дица Давуд аварагасухъе عَلَيْهِ السَّكَامъ Забурги
 къуна: жинда жаниб гIелму-хIикмат бугеб ва гьелдаллун гIадамазда
 гьоркьоб хIукмуги гьабулеб.

56. Дуца гьел мушриказда абе,
МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **! «Жеха нужеца**
ахIи бай нужерго алагъзабазда, хIакъав
Аллагьги جَلَّ جَلَالُهُ **тун нужеца жиде**
лагългьи гьабурал ва гьез нуже
шапагIат гьабиялда божун
нужги ругел.

قُلْ ادْعُوا الَّذِينَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِهِ فَلَا
 يَمْلِكُونَ كَشْفِ الضُّرِّ عَنْكُمْ وَلَا تَحْوِيلًا ﴿٥٦﴾

Малаикзабазда, ГIисада, ГIузайрида бай ахIи гьел алагъзабиллун

ккураз. Хъанчазда ва суратазда бай ах1и гъел алагъзабилъун ккураз. Ва щайихзабазда вализабазда бай ах1и, гъезда божун хъуллъун ругеца. Киг1ан нужеца ах1и баниги гъез нужее жаваб гъабуларо, гъезда нужедаса къварилъи борхизеги к1оларо, яги гъеб къварилъи цоги рахъалдехун сверизабизеги к1оларо.

57. Нужеца жидее лагълъи гъабизе алагъзабилъун ккурал малаикзаби, Г1иса ва Г1узайр авараг عَلَيْهِ السَّلَام жалго руго Аллагъасде унеб нух ц1ехолеллъун, Гъев разилъи т1алаб гъабулеллъунги ва Гъесие т1аг1ат, г1ибадат гъабун хъвадулел ва Гъесда г1агарлъулел нух ц1ехолел. Гъел кин алагъзабилъун рук1инел ва гъез нужее щиб квербакъиги гъабилеб, жалгоги Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рах1маталда хъул лъураллъун ва гъесул г1азабалдаса х1инкъулеллъун

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ
الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ
وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ
مَحْدُورًا ﴿٥٧﴾

рук1аго. Х1акълъунго дур Бет1ергъанасул г1азаб ц1акъ жиндаса ц1уни т1алаб гъабизе рекъараб г1азаб буго, жиндасан х1инкъизе мустах1икъаби буго.

58. Цониги росдал агълу гъеч1о дица жиб гъалаг гъабулеблъун гурони къиямасеб къо бач1инелде ццебего: жидер рижи т1аг1инабун, наслу бакъвазабун. Яги дица гъезие гучаб г1азабниги гъабила: дагъал г1адамал хвасарлъаниги, г1емерисезда гъеб г1азаб г1амлъулел. Гъаб дир х1укмуги дир азалияб г1елмуялъульго гъабураб, Лавх1улмах1фузалда хъван бугеб х1укму буго.

وَأَنَّ مِنْ قَرْنٍ إِلَىٰ الْآخِرِ مَهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ
الْقِيَامَةِ أَوْ مَعَذِبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ ذَٰلِكَ
فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿٥٨﴾

Гъаб буго куфру-ширкалда т1ад ч1арал, жидеца ракъалда т1ад пасалъи гъабулел ва Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ х1акъаб диналдаса г1адамал нахъч1валел залимзабаде бугеб х1укму.

59. Гъел мушриказ дудасан т1алаб гъабулеб муг1жизат бит1ич1ого теялъе сабаб гъеч1о, Мух1аммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъезда цересел умматазги жидеца т1алаб гъабураб муг1жизат бач1араб мехаль гъеб гъереси гъабун бук1ин гуреб.

وَمَا مَنَعَنَا أَنْ نُرْسِلَ بِالْآيَاتِ إِلَّا أَنْ كَذَّبَ
بِهَا الْأَوَّلُونَ وَآتَيْنَا مُوَدَّةَ الْثَاقَةِ مُبَصَّرَةٌ
فَظَلَمُوا بِهَا وَمَا نُرْسِلُ بِالْآيَاتِ إِلَّا تَخْوِيفًا ﴿٥٩﴾

Дир г1адат буго умматаль т1алаб гъабураб муг1жизат гъезие къураб мехаль ва гъез гъеб муг1жизат гъереси гъабураб мехаль гъеб уммат гъалаг

гъабулеб. Гъаб дур умматги гъалаг гъабизе буют дица гъез тlалаб гъабураб мугlжизатги къун, цинги жидеца гъеб гъереси гъабураб мехаль.

Гъаб аят рещtинабиялъе сабаб бицун тафсиральул гlалимзабаца абунa: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварaгасдaсa Маккаьялълул мушриказ тlалаб гъабулеб букlана «Ссафа» мегlер меседиллълун гъабе абун. Маккаьялда сверухъ ругел мугlрулги нахъе инарун, гъениб ах-хур бижизе санагlатаб ракъ гъабе абунги. Тlадегlанав Аллагъас мушриказда тlалабалда рекъон гъеб мугlжизат бихъизе гъабичlо. Аллагъасул جَلَّالُهُ азалияб гlелмуялда букlана гъеб маккаьялълул агълуялълул цо гlадамаз иман лъезе букlин, гъездаса исламияб диналъе квер бакъи гъабулел бахlарзал рукlунеблъиги.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварaгасдaсa Жабраил малаик витlун, гъесдa Тlадегlанав Аллагъас абидалго: дуе бокъани гъеб мугlжизат къела, амма гъеб гъереси гъабидалго гъл киналго гъалагги гъарила, дуе бокъани гъеб мугlжизат къеларо ва гъл гъалаг гъаричlого нахърахълунги тела-абун, Аллагъасул свалат салам лъеяв аварaгас абунa гъл нахърахълун теян абун. Гълдаса хадуб исламалда рачlарал бахlарзaздасa вуго жинда Аллагъ разилъаяв Гlаббас, аварaгасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ инсул вац. Халид ибну Валид, «Аллагъасул хвалчен»-абун жинда цlар тарав исламалълул бахlарчи, ва цогиги хириял асхlабзаби жидеда Аллагъ разилъаял.

Дица Самудиязул къавмалъе мугlжизатлълун варани къун букlана гъезул тlалаб гъабиялдадълун: гъезул бералдаги бихълун къурулъан къватlиб бачlун, жиб ракъалда хъвадулеб, жидеца гълълул рахъ гъекъолеб, **жиб загъираб, баянаб мугlжизат букlана гъеб варани.** Самудияцаги зулму гъабуна гъеб мугlжизат гъереси гъабун ва дица гъллги гъалаг гъаруна.

Дица тlабигlияб гlаламатги гъабуларо: ракъ багъари гlадаб, пири речlи гlадаб, бакъ-моцl кквей гlадабги гъл гlадамал хlинкъизе гъари бокълун гурони. Гъез пикру гъабизе бокълун ва гъл гlаламатaздaдълун Аллагъ جَلَّالُهُ цо вукlиналда, гъесул къудрат-гучалда кантlизе бокълун. Ва амма гъезул пикру гъабулел ва гlибрат босулел гlадамал цlакъ дагъ гурони гъечlо.

60. Дица дуда бицараб гlуж раклалда швезабе Мухlаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, **Хlакълълунго дур Бетlергъан Аллагъ** جَلَّالُهُ **жиндир гlелмуялдадълун киналго гlадамазда сверун лъугъарав вугин.**

Гъезул себе араб заманаялъ, гъаб хlалалълги,

وَاذْقُلَّاكَ إِنَّ رَبَّكَ أَحَاطَ بِالنَّاسِ وَمَا جَعَلْنَا
الرُّءْيَا الَّتِي أَرَيْنَاكَ إِلَّا الْفِتْنَةَ لِلنَّاسِ
وَالشَّجَرَةَ الْمَلْعُونَةَ فِي الْقُرْآنِ وَنُحَوِّهُمْ
فَمَا يَزِيدُهُمْ إِلَّا طُغْيَانًا كَبِيرًا ﴿٦٠﴾

хадуб бачлулеб заманальги гьабураб ва гьабулеб гламал жинда лъалев вугин. Гьеб глелмуялдагун Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ лъала маккаялъул мушриказул церехъабаца кинаб мугъжизатгун мун вачланиги дуда иман лъолареблъи.

Дица мун мигъражалдаги вачун гъенир дуда рихъизарурал глажанбал жал дуда рихъизаричло Мухаммад ﷺ, гьел глаламазул хлалбихьи гьабизе гурони. Мун мигъражалда иналда гъез инкар ккуна, дуца рицарал глаламаталги гьереси гьаруна, хлатта цо-цо иман загъипал чигъи иманалдаса руссун муртадлъана.

Жинда Аллагъ разилъаяв Ибнуглаббасица абуна гьаб аяталда жаниб Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ рехсараб жо макъу гьечло. Гьаб буго хлакъикъаталда аварасда ﷺ берда бихъараб жо абун.

Гъединго Къуръаналда жиб рехсараб, жиндие лагънат къураб гъветлги гьабичло дица гьел глаламазул хлал бихъиялъе гурони. Гьеб буго закъумалъул гъветл, жужахлалда жаниб бижун буклулеб. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас жинда алжан бихъана, жужахлги бихъана абун бицидалго ва гьеб жужахлалъул сипат бицулаго гъениб жаниб закъумалъул гъветл буго абунги бицидал, Абужагъал цлакъ воххана авараг ﷺ махсаралде гъавизе рес шванин жиндие абун ва гьес абуна: «Гъав чияс бицунеб жоялда гленекке глаламал! Жужахлалъул цладаб жаниб гъветл бижун буго абулеб буго гъас, гьеб цла жинца гъутлби рухлулеб жоги букладго! Гьеб гъветлалдаса пихъ босунлаги вачлун вукларав ани гъав!»-абун.

Дица гьел иман лъечлел, куфру-ширкалда чларал глаламазе хлинкаь къолеб буго батли-батлияб глазабалдагун, гъазда дир къудраталда тлорител гьабулел глаламаталги рихъизарулел руго. Амма гьеб хлинкаь къейаль гъезие къосин ва члухли гуруго цликлзабулеб гьечло. Гъезие мигъражалъул хабаральги мунпаглат гьабичло, жужахлалъул сипатазги гьел хлинкаьизаричло. Гъадигланго жал гъетлун ва къосун члеялъе сабаб гьел щайтланаль гуккун, гьель махсаралде ккун рукин буго.

Тладегланав Аллагъас гьаб баклалда щайтланаль аслолъун жиб бугеб иблисальул къиса бицана ва жинцаги абуна:

61. Дуца раклалда швезабе Мухаммад ﷺ, дица малаикзабада амру гьабураб гъуж нужеца Адам аварасе ﷺ сужда гъабе абун. Гьел малаикзабаца кинацаго сужда гъабуна, амма иблисаль гьабичло сужда.

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَكِ أَنْسُجُوا لِآدَمَ
فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ قَالَ أَنَسُجِدْ لِمَنْ
خَلَقْتُ طِينًا

Гъеб иблисалда абидалго мун щай Аллагъасул **جَلَّالُهُ** амруялъе мутӀигӀлъулареб ва гъев Адамие сужда гъабулареб абун. Иблисаль жиндир чӀухӀи загъир гъабуна ва гъелье абун: «**Дица суждайиш гъабулеб дуца хӀашалдаса вижарав Адамие?»**»-абун. Дун цӀаялдаса бижараб буго, гъесдасаги гӀемерго щечеб бижарабги буго. Дун гъесдаса къадро бугеб буго, гъев щибго гъунар гъечӀев, хӀашалдаса вижарав, гӀодовегӀанав чи вуго абун.

62. Дуца гъав дидаса хира гъавулев вугев Адам шив чияли бице дидаян чӀухӀун кӀалъана Аллагъасул **جَلَّالُهُ лагӀнат батараб иблис жиндир БетӀергъанасде данде.**

قَالَ آتَيْنَكَ هَذَا الَّذِي كَرَّمْتَ عَلَيَّ لَئِنْ أَخَّرْتَنِ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لَأَحْتَنِكَنَّ ذُرِّيَّتَهُ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٦٢﴾

Хадубги гъа гъедун гъеб иблисаль абун: **АллагъасхӀаги, дуца дун къиямасеб къо швезегӀан хвезабичӀого тани, дица гъав Адамир зурияталъул гӀемерисеб халкъ къосинабун гъалаг гъарила ва дуе сужда гъабуларел гъарила**»-абун.

63. ПӀадегӀанав Аллагъас абун: «Мун а дуего бокъараб жо гъабизе, дица мун хвезабичӀого тела дие бокъарабгӀан заманаль. Дуца яхӀ бахъе гъел гӀадамал къосинаризе. Дицаги къотӀи гъабулеб буго: мунги дуе мутӀигӀлъарал гӀадамалги хӀакълъунго дица жужахӀалда жанир рехизе руго. Гъеб буго нугер гӀамалалда рекъараб жазаъ ва жиб камилаб, кидаго гӀаса ин гъечӀеб гӀазабги.

قَالَ أَذْهَبَ فَمَنْ يَبْعَكَ مِنْهُمْ فَإِنْ جَاءَهُمْ جَزَاءُ كُمْ فَجَزَاءُ مَوْفُورًا ﴿٦٣﴾

64. Дуца хӀал кӀварав чи гукке гъел гӀадамазул. Гъел гӀадамал гуккизе дуца кечӀ-макъанги хӀалтӀизе гъабе, гъересиги бице, батӀулаб чорокаб щинаб жо гъабизеги малъе. Дуца гъел къосинаризе гӀаде гӀаде киналго дур кумек чагӀиги: рекӀларал ругониги, лъелал ругониги, щайтӀаби ругониги, гӀадамазул щайтӀаби ругониги.

وَأَسْتَفْزِرُ مِنْهُمْ مَنْ أَسْطَعَتْ مِنْهُمْ بِصَوْنِكَ وَأَجْلِبُ عَلَيْهِمْ بِخَبْرِكَ وَرَجْلِكَ وَشَارِكُهُمْ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعِدَّهُمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ﴿٦٤﴾

Гъел киналго гӀаде нужеда мутӀигӀлъарав чи хӀакъаб диналдаса вуссилавизе ва гъезда батӀи-батӀияб хӀилла-макроги лъазабе.

Мун гъел гӀадамазул боцӀи-малалъуль ва лъимал-хъизаналъульги гӀахъаллъе ва гъоркъоб лъугъа. БоцӀи-малалъуль гӀахъаллъи гъабе гъел хӀарамаб магӀишат данде гъабизе риччан, цинги гъеб хӀарамаб

нухда, Аллагъасда ﺟَﻠَّ ﺟَﻠَّﻟﻪُ гIасилъиялда харж гъабизе риччан. Лъимал-хъязамалъуль гIахъаллъи гъабе гъезул бихъинал ва руччаби цадахъ хъвадизарун, гъезда тIасан ретIел бахъун гIаврат цебе лъезабун. Цинги зина ва къабихIаб жо гъабизе гъел тIамун къватIуль гъарурал зинадал лъимал гIемерлъязарун. Гъел къватIуль гъарурал лъималазул аскаралги гIуцIцIун цIидасан гIадамал къосинаризе къватIибе лъугъа.

Дуца гъел гIадамал гуккун гъезие берцинал къотIабиги гъаре. Аллагъасда ﺟَﻠَّ ﺟَﻠَّﻟﻪُ ширк гъабизе тIае хъанчаца шапагIат гъабизе буго абун. ХIарамаб магIишат данде гъабизе тIае гъель бечелъязаризе ругин абун. Аллагъ ﺟَﻠَّ ﺟَﻠَّﻟﻪُ гурхIулев вугин, гъев тIаса лъугъулин абун кIудиял мунагъал гъаризе тIае. Чорхое щолеб лазат гъуин гъабун зина гъабизе тIае. **ЩайтIаналь инсанасе гъабулеб къотIи гъев гуккулеб ва гъев къосизавулеб гурони букIунаро.**

65. ХIакълъунго дир иман камилал
лагъзал гуккизе дуда кIоларо, гъезда
тIад дур квершелги батуларо. Гъел дир
цIуниялда ва аманалда рукIуна. Дур

إِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ
وَكَفَىٰ بَرِّكَ وَكَيمِلًا ﴿٦٥﴾

БетIергъан Аллагъ ﺟَﻠَّ ﺟَﻠَّﻟﻪُ гIезе вуго гъезие жинца квербакъулев ва
гъезул тадбир гъабулев вакилтъун.

ТIадегIанав Аллагъас гъал аятазда жаниб (61-65), жиндирги гIадамазулги тушман иблисалъул хабар бицана ва гъелъул чIухIиялъул ва гIамал кIодолъиялъул гIорхъолъан борчIиги бицана. Жинца Адамил ﺟَﻠَّ ﺟَﻠَّﻟﻪُ зурият къосинабила абун гъа гъедун БетIергъанасда ццебе чIчIун кIалъазеги кIвана гъеб малгIуналда. Хадуб ТIадегIанав Аллагъас гъеб иблисалда абулеб буго: «Мун дуего бокъаралъубе а ва дуца хIал кIвараб гIамалги гъабе гъел гIадамал къосизаризе, амма дида иман лъурав, гъеб иман лъеялъуль ритIухъав чи дуда къосинавизе кIоларо, гъев дица цIунун вукIуна дур макроялдаса»-абун.

Гъаб Аллагъасул ﺟَﻠَّ ﺟَﻠَّﻟﻪُ каламадаса муъминзабазда бичIизе ккола гъез гъабулеб гIамал Аллагъ ﺟَﻠَّ ﺟَﻠَّﻟﻪُ разилъулеб хIалалъ гъабизе тавпикъ бугеб мехалъ, жив Аллагъасул ﺟَﻠَّ ﺟَﻠَّﻟﻪُ цIуниялда гъоркъ вукIин. Жинца гъабулеб гIамалалъуль ва гIибадаталъуль тавпикъ гъечIеб мехалъ, жив Аллагъасда ﺟَﻠَّ ﺟَﻠَّﻟﻪُ гIасилъиялда гъетIулевги вихъараб мехалъ, гъев муъминчи кантIизе ккола жинда хадуб щайтIан лъугъун букIиналда ва тавбо гъабизе Аллагъасда ﺟَﻠَّ ﺟَﻠَّﻟﻪُ вусине хехлъи гъабизе ккола.

ЩайтIаналь инсан кIвахIал гъавун, тавбо гъабиялдаса ва лъикIаб гIамалалдаса гъапул гъавун чIезавула. Гъевги дагъ-дагъ ккун Аллагъасде ﺟَﻠَّ ﺟَﻠَّﻟﻪُ гIасилъиялъуль цикIкIула, жиндир мунагъал гъитIинлъун рихъула, цинги гъев щайтIаналь тIобанго кодове

восула. Щивав инсанас щибаб къоялъ жиндир напсалъул ва жиндир гIамалалъул хIисаб гьабизе тIадаб буго. Гьедин хIисаб гьабулев чи Аллагьасда ﷻ гIасильиялъулъ халалъуларо, гьев тавбо гьабун хIакъаб нухде вуссуна. Жиндир напсалъул хIисаб гьабуларев чи щайтIаналъул квершаликъ ккола. Аллагьас ﷻ тавпикъ къеги жив разилъулеб гIамал гьабизе.

66. Гьев Аллагь ﷻ вуго нужер БетIергъан, я гьал гIадамал, жинца ралъада тIад нужер гуми хьвадизарулев, гьезул кумекалдалъун нужеца ризкъиги тIалаб гьабулел. РикIклад сапаралда ун даран-базар гьабун. ХIакълъунго Гьев Аллагь ﷻ нужеда гурхIулев вуго, ва нужеда магIишат гьабулел нухал малъун нужее бигьалъи гьабулевги вуго.

رَبُّكُمُ الَّذِي يُرِيكُمُ الْفُلْكَ فِي
الْبَحْرِ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ وَكَانَ
يَكُفِّرُ حَمِيمًا ﴿٦٦﴾

67. Гьеб ралъадалда рукIадго нужеда цо къварилъи хьатIараб мехаль: гьури бахъун гама бегизе гьабиялда хIинкъун нуж пашманлъараб мехаль, нужер рекIелъан билулеб ва тIагIулеб буго Аллагьасде ширк гьабулеб букIараб жо: гIадамал ругониги хьанчал ругониги. Нужеца ахIиги балеб гьечIо цохIо Аллагьасда ﷻ гурони. Цинги нуж гьеб къварилъиялдаса хвасар гьарун ракъаде щвараб мехаль, гьанжеги нужеца Аллагьасде ﷻ ширк гьабулеб буго ва гьесие бацIадаб гIибадат гьабиялдаса руссунел руго.

وَإِذَا مَسَّكُمُ الضُّرُّ فِي الْبَحْرِ ضَلَّ مَنْ تَدْعُونَ
إِلَّا آيَاتُهُ فَلَمَّا نَجَّيْكُمْ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ
وَكَانَ الْإِنْسَانُ كَفُورًا ﴿٦٧﴾

Инсанасул вижин ва тIабигIат буго жиндие ругел нигIматал лъаларев, гьелда данде щукру гьабуларев, гьезда инкар кколеб вукIин.

68. Нуж божунищ ругел, я гьал мушрикал, гьеб ралъдалъе гьанкъиялдаса нуж рорчIаниги Аллагьасда ﷻ кIоларо абун нуж ракъалда жанир инаризе? Нуж кидаго Аллагьасда ﷻ кодор руго ва гьесда кIола бокъараб мехаль нужее гIазаб гьабизе ва нуж гьалаг гьаризе. ЛутIил къавмалда гIадин зодисан ганчIил цIад базабиларо Аллагьас ﷻ абунги божунищ ругел нуж. Гьеб гIазаб тIад бачIараб мехаль нужее щивго чи вукIине гьечIо нужер амруялъул тадбир гьабулев ва нужер ишазе вакилъи

أَفَأَمْسَرْتُمْ أَنْ يَخْشِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ أَوْ
يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ثُمَّ لَا تَجِدُوا
لَكُمْ وكيلاً ﴿٦٨﴾

гъабулев.

69. Яги нуж божуниш ругел цоги
нухаль нуж Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъеб
ральдада тIад рачиларин гамидаги
рекIун, цинги нужеда тIаде гучаб
гъури беччаларин ва нужги
гъанкъызариларин абун, нужеца Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар кквей
сабабIун.

أَمْ أَمْتُمْ أَنْ يُعِيدَكُمْ فِيهِ تَارَةً أُخْرَى فَيُرْسِلَ
عَلَيْكُمْ فَاَصْفَاءَ مِنَ الرِّيحِ فَيَعْرِقْكُمْ بِمَا كَفَرْتُمْ
ثُمَّ لَا تَجِدُوا لَكُمْ عَلَيْهِ نَاصِيَةً ﴿٦٩﴾

Гъесул нигIматалдаги инкар кквей сабабIун: ццебесалаль Аллагъасда
جَلَّ جَلَالُهُ ахIиги бан гъес гъанкъиялдаса хвасар гъарурабIыялда инкар
ккуна нужеца, ральдалъан къватIире рачIун ракъдада шварабго
Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ ширкги гъабун. Цинги Дица нуж гъанкъызаруни
дидаса жаваб тIалаб гъабулев чиги вукIунаро, рецIел босулев,
зарал бецIизабулев чиги вукIунаро.

70. ХIакъIъунго Дица Адамил Iъимал
хира гъаруна ва гъел рекIунеб жоялда
тIад рекIун хъвадизеги гъаруна
ракъдада ругониги, ральдада ругониги.
Дица гъезие гъуинал, лазатал пихъал
ва тIагIамалги къуна.

﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ وَحَمَلْنَاهُمْ فِي الْوُجُوهِ
وَالْبَحْرِ وَرَزَقْنَاهُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ
وَفَضَّلْنَاهُمْ عَلَى كَثِيرٍ مِمَّنْ خَلَقْنَا
تَفْضِيلًا﴾ ﴿٧٠﴾

Гемемер батIи-батIияб нигIмат къуна инсанасе, цогидаб рухI
чIагоIъиялъе къуралдаса гIемемерго IъикIаб ва лазатаб. Дица бижараб
цогидаб махлукъалдаса гъев инсан гIемемерго хира гъавуна ва
тIокIги гъавуна. Гъесие гIелму-гIакъло къуна, Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ иман
лъезе, гъесие гIибадат гъабизе рес бугев гъавуна гъелдалъун ахираталда
алжаналда жанив абадияб нигIматазулъ жив вукIуневги гъавуна.

71. Дуца рехсе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,
къиямасеб къоялъ киналго гIадамал
махIшаралде ахIизе рукIин жидер
гIамал хъварал кагъталги кодоре къун
ва гъезул гIамалалда рекъараб жазагги
гъабизе букIин.

يَوْمَ نَدْعُوا كُلَّ أُنْثَى بِإِمْهَمٍّ فَمَنْ أُوتِيَ
كِتَابَهُ وَبِصِينَةٍ فَأُولَٰئِكَ يَفْرَحُونَ
كَيْدَهُمْ وَلَا يَظْلَمُونَ فَتِيلًا ﴿٧١﴾

Гъаб ﴿يَا أَيُّهَا الْمُهَيْمِنُ﴾ абураб рагIиялъе цоги магIна гъавуна: «Жидеда
рештIинабураб тIехъалдалъун гIадамал ахIулеб къо»-абун. Ай, я
Къуръаналъул агълоян абун ахIулеб къо.

Жиндир гIамал хъвараб кагъат кваранаб рахъалъан къурав
чи: гъев вуго Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ иман Iъун, ахираталъул гIазабалдаса
хIинкъун хъвадарав чи. Гъеб кваранаб квералъухъ кагътал къурал

Гѡадамаз жидер кагътал цѡлула жал рохун руклун ва цо-цазе рохел бицун. Гъезул лъикѡаб гѡамал нукъсан гъабун заралги гъабуларо цохѡ зарра Гѡадаб жоги, (гагадул хъалГѡадаб жо)

72. Гъаб дунялалъул рукъов, жив
беццавлъун вукѡарав чи: жинда
хѡакъаб жо бихъичѡев чи, жиндир
ракѡги Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ иман

وَمَنْ كَانَ فِي هَذِهِ أَعْمَىٰ فَهُوَ فِي الْآخِرَةِ
أَعْمَىٰ وَأَضَلُّ سَبِيلًا ﴿٧٢﴾

лъеялдаса беццѡъарав чи гъев ахираталдаги беццавлъун
вуклунa. Ва гъесда щибго нух бихъуларо.

Цоги маГѡна гъабуна: гъаб дунялалъул загъирал Гѡаламатаздальун
Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо вукѡиналда тѡритѡел гъабун гъесда иман лъоларев
чийс, жиндаса рикѡклад бугеб ва жиб бихъулебги гъечѡеб ахираталда
цѡакъго иман лъоларо абун.

73. Гъел мушриказда клун букѡарабани
Мухѡаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дица дуда
рештѡинабураб амру-нагъюялъул цониги
жо дуда тезабизе ва мун гъезие бокъараб
жоялда вуссине гъавизе, Дица малъараб
жоги тун дица вахѡю гъабичѡеб амру гъабизе мун тѡамизе, цинги
гъез мун гъудуллъун кквезе вуклѡана.

وَإِنْ كَادُوا لَيَفْتِنُونَكَ عَنِ الَّذِي
أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ لِتَفْتَرِيَ عَلَيْنَا غَيْرَهُ
وَإِذَا لَا تَأْخُذُوكَ حَتَّىٰ لَآ

74. Дица мун гъезул макруялдаса
цѡунун хѡакъаб жоялда чѡезавун гурони,
Хѡакълъунго мун гъезие бокъараб жо
гъабизе гѡагарлъун вуклѡана.

وَلَوْلَا أَنْ ثَبَّتْنَاكَ لَقَدْ كِدْتَ تَرْكُنَ إِلَيْهِمْ
شَيْئًا قَلِيلًا ﴿٧٤﴾

Гъез иман лъеялда хъул лъун ва гъел дуда нахърилъиялда божун.

75. Мун гъел мушриказ бицараб жоялда
божун гъезул мурадазда хадув унев
вукѡаравани ва дуца мунагъ хатѡаги
гъабулеб букѡарабани, дуге дунялалдаги
ахираталдаги гъабулеб гѡазаб цогиязе гъабулеб клѡгогѡан цѡиклун
букѡинаан, дудасан гѡазаб нахъчѡвaze клѡлев квербакъулев чиги
вукѡинароан.

إِذَا لَدَقْنَاكَ لَيُضَعَّفَ الْحَيَاةَ وَضَعْفَ
الْمَمَاتِ ثُمَّ لَا تَجِدُكَ عَلَيْهِمْ مُضْعِفًا ﴿٧٥﴾

76. Гъел мушрикал хѡадурун руклѡана
ва гѡагарлъунги руклѡана жидеца мун
Маккаялдаса къватѡив къѡтѡизе. Унгого
гъез мун къватѡив къѡтѡлун вукѡарав ани
гъел цѡакъ дагъаб мехалъ гурони дудаса
хадур гъеб ракъалда хутѡулароан.

وَإِنْ كَادُوا لَيَسْتَفْرِزُونَكَ مِنَ الْأَرْضِ
لِيُخْرِجُوكَ مِنْهَا وَإِذَا لَا يَلْبِسُونَ خَلْفَكَ إِلَّا
قَلِيلًا ﴿٧٦﴾

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гьел гъалаг гъаризе рукъана цогидал умматаца жидер аварагзаби عَلَيْهِمُ السَّلَامُ жидеда гъоркъоса къватIире къотIараб мехаль гьел гъалаг гъарураб гIадин. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъукъана мушрикал гъезул мурад тIубазабизе ва жиндир цIараб заман швараб мехаль Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ аварагасе صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ изно къуна гъижра гъабун Мадинаялда ине.

77. Дуда церехун ритIарал дир

سُنَّةَ مَنْ قَدْ أَرْسَلْنَا قَبْلَكَ مِنْ رُسُلِنَا

аварагзабазул عَلَيْهِمُ السَّلَامُ нух буго жидее

وَلَا تَحْدِلْ سُنَّتَنَا تَحْوِيلًا

умматалъул гIасиял пасикъал гIадамаз

зулму гъабураб мехаль дица гьел

умматал гъалаг гъарулеб. Ва дир нухалъул хис-бас букIунаро.

Гъаб умматалъеги гъебго нух букIана, гъез МухIаммад авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Маккаялдаса къватIиве къотIун вукIарав ани.

ТIадегIанав Аллагъас гъал аятазда жаниб рехсараб жоялъул хIасил буго Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг мунагъ-хатIаалдаса цIунарав вукIиналъ, гъев мушриказул мурадазда хадув унаревлъиги. Цоги гъал аятзул мурад буго МухIаммад аварагасул صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ уммат кантIизари мушриказул квешал къасдазда ва гъезда бичIизаби мушрикал гъудулзабилъун кквезе бегъулареблъги, Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ шаргIалдаса къурааб жо гъабизе бегъулареблъги.

Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ шаргIалда гъечIеб жо гъабизе бегъуларо ва гъеб гъабиялъе хIужаги букIунаро. Заманаялда гIайиб чIван, гIадамазда гIайиб чIван, рес гъечIо абун, рорчIулел гъечIо абун купру-ширкалъул хIукмаби хIалтIизаризе бегъуларо, гъезул къануналги къабул гъаризе бегъуларо. Щибго гIамал гъабичIого чIарав чиясе гIузру букIуларо. ГIузро букIине кканани шаргIалда рекъон хъвадизе къасд гъабизе ккола ва гIамалги гъабизе ккола. Гъеб гIамал гъабизе жив нахъчIвараб мехаль, жиндир хIалги гIечIеб мехаль вуго гъев чи жиндие гIузро бугев.

78. Дуца как бай МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,

أَقِمِ الصَّلَاةَ لِلدُّلُوكِ الشَّامِسِ إِلَى عَسَقِ

щибаб гIужалда: зоб бакъульан

الْبَيْلِ وَقَرِّءْ أَنْ الْفَجْرِ إِنَّ قُرْءَانَ

бакъ тIерхъулеб рахъалде гьетIараб

الْفَجْرِ كَانَتْ مِنْهُ دَرَكًا

мехаль къалъул как бай. Къаси сордо

бецIлъидалги бай как маркIачIулги

боголги. Рогъалил какги бай. ХIакълъунго гъеб рогъалил как

буго жиндие малаикзабаца нугIлъи гъабулеб как.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисалда буго:

«Нужеда тIаде цоязда хадур цоги малаикзаби рачIуна, къаси рукIунел малаикзабиги, къад рукIунел малаикзабиги дандельула рогъалил какил гIужалда ва бакъанил какил гIужалдаги»-абун. (хIадис къокъ гъабуна)

Хадис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Тафсиралъул гIалимзабаца абунa: къалъулги бакъанилги как буго зоб бакъульан бакъ аралдасан бакъ тIерхъине гIагаризегIан заманалда гъоркъоб балеб. МаркIаIолги боголги как буго бакъ тIерхъун хадуб сордо бецIъызегIан балеб. Рогъалил какги буго рогъел баккараб мехаль балеб абун.

79. Сардилъ тIаде вахъун, макъуги тун, какал рай МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **дуца!** وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَّكَ عَسَىٰ أَن يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا ﴿٧٩﴾

Гъеб буго дуге бугеб хиралъи ва тIокIлъи.

Гъединго дуда тIад бугеб, умматалда тIад гъечIеб как буго гъеб сардилъ тIаде вахъун балеб как. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ **мун ахираталда вахъине гъавизе вуго бишунго беццараб ва хирияб макъамалда.**

Гъаб буго Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас умматалъе шапагIат гъабулеб «макъамун махIмуд» абулеб бакI.

80. Дуца дур дугIаялъуль абе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **«Я дир БетIергъан! Дуца дун дир хабалъе лъугъинаве берцинаб хIалалъ ва ахираталда тIадги вахъинаве берцинаб хIалалъ.** وَقُلْ رَبِّ اَدْخِلْنِيْ مُدْخَلَ صِدْقٍ وَّاَخْرِجْنِيْ مُخْرَجَ صِدْقٍ وَّاَجْعَلْ لِّيْ مِنْ لَّدُنْكَ سُلْطٰنًا نَّصِيْرًا ﴿٨٠﴾

Гъаб тафсир буго жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугIаббасил тафсир. ХIасанул Басрияс ва ЗахIакица абунa: дун Мадина шагъаралда берцинго лъугъинаве ва Макка шагъаралдаса берцинго къватIив вахъизаве-абун. **Ва дурго рахъалъан дие квербакъи ва къуват гъабе диналъул тушбабаздаса дун бергъине ва дур дин гъелдалъун тIадегIанги гъабизе»-абун.**

81. Цоги дуца абе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ **«Аллагъасул хIакъаб дин- исламияб дин бачIун буго, гъелдалъун кинабго батIулаб дин ва ширк гъаби нахъе ун буго.** وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَّقَ الْبَاطِلُ اِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوْفًا ﴿٨١﴾

Исламалъул нур гвангъун баккараб мехаль хъанчалги, алагъзабиги, гъезие лагълъи гъабиги нахъе къала, гъеб бахчула. **ХIакъълъунго батIулаб жо жиб тIаса унеб буго»-абун.**

Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ диналъул асар загIиплъараб мехаль ва гъеб дин цIунулел бахIарзалги дагълъараб мехаль дардида (накку) рекIараб цIа гIадин батIулаб жо загъирлъун бачIунеб гIадат бугониги, гъеб буго жиб тIаса инчIого рес гъечIеб жо: гъеб тIаса унеб буго абун ТIадегIанав Аллагъ кIалъалев вугелъул.

Цо хІадисалда буго: «Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг Макка бахъараб сональ (гъижраялъул тарихалъул микъабилеб сон) КагІба рукъалда аскІов цведалго, гъелда сверун лъабнусиялда лъабкъого хъанч букІана. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас; «ХІакъаб жо бачІана, батІулаб жо тІаса ана, батІулаб жо тІаса унебги букІуна»- абулаго жинда кодоб букІараб гІанса щибаб хъанчалда тункулеб букІана ва гъелги кІалагъоркъе речІунел рукІана. Цинги гъел киналго рекун, гъурун хвезарунин-абун. ХІадис имам Бухарияс бицана.

82. Дица Къуръаналда жаниб

рештінабула муъминзабазул рекІельъа жагъиллъиялъул ва къосиналъул унти инабулел аятал.

وَنَزَّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ
لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا ﴿٨٢﴾

Гъезул ракІаздаса мунагъазул бецІлъи ине гъабулеб, гъезул напсазул чорокал гІамалал ине гъарулеб: бахиллъи, хІал хъублъи ва хІасад гІадал сипатал ине гъарулеб. Гъедин бугельул гъаб Къуръан муъминзабазе рахІматлъунги буго. Амма гъеб Къуръан рештінабиялдалъун пасикъал ва залимал гІадамазе щибго хайир букІунаро гъезул къосиги гІазабги цІикІинаби гуреб. Жегиги гъезул къосин гІемерлъула ва гъезие ахираталъул гІазабги цІикІкІула.

83. Дица инсанасе батІи-батІиял

нигІматал къураб мехаль гъев дие щукру гъабиялдаса вуссунев вуго.

وَإِذَا أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنْسَانِ أَعْرَضَ وَنَسَى
بِجَنَانِهِ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ كَانَ يَئُوسًا ﴿٨٣﴾

Дие тІагІат-гІибадат гъабиги тун, чІухІун, гІамал кІодолъун лъугъунев вуго. Цинги жинда цо къварилъи хъатІараб мехаль цІакъ хъул къотІунги лъугъунев вуго. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рахІматалда божиги тІагІунеб буго. Гъаб мисал буго жинца иман лъечІев, ахІмакъав инсанасул мисал: жиндие нигІматал къураб мехаль гъел нигІматал къолев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вукІин лъан гъесие щукро гъабуларев. Жинда къварилъи щвараб мехаль гъеб къварилъи борхулев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вукІин лъан гъесда дугІаги гъабуларев.

84. Дуца абе МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Щивав
чи хъвадулев вуго жиндир нухда.

فُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكْرٍ لِّرَبِّهِ فَرُبُّكُمْ غَافِلٌ
مِّنْ هُوَ أَهْدَى سَبِيلًا ﴿٨٤﴾

Муъминчиги Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ нухда

хъвадулев, гъев разилъи тІалаб гъабулев вуго.

Капурчи ва мушрик жидерго къосиналда хъвадулел руго. РекІель иман бугев, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гІовитІарав чиясдаса бихъулеб жоги лъикІаб букІуна. Капурчиясдаса бачІунеб рагІиги гІамалги къабихІаб букІуна. Нухер БетІергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жинда лъикІ лъалев вуго битІараб

нухда вугев чи. Гъединго жив мекъаб нухда вугев чиги лъала Аллагъасда جَلَّالَهُ . Щивасе гъесие рекъараб жазаъги гъабизе буго.

85. Дуда мушрикаца гыкъулеб буго
МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, рухI щиб жо абун.

وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي

وَمَا أُوْتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٨٥﴾

Киб гъеб бугеб? Кин гъеб бугеб?-абун. Дуца

абе: «Гъеб рухIалъул амру ва гъелъул

хIакъикъатги Аллагъасда جَلَّالَهُ аскIоб буго. Гъес нуже къураб гIелмуги гъечIо цIакъ дагъаб жо гурони»-абун. Жинда аскIоб тараб, нужеда лъалареб гIелму Аллагъасул جَلَّالَهُ цIакъго гIемераб буго. Гъеб гIелмуяда гьоркъоб буго гъаб рухIалъул хIакъикъат лъайги.

Гъаб аят рештIинабиялъе сабаб бицана: къурайшиязул мушрикал Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг гIажиз гъавизе бокъун гъесдасан батIи-батIияб жо цIехолел ва гыкъардулел рукIана. Гъезул цояз ягъудиязул тIехъ цIалулев чиясухъе ун гъесда абун: щибжо гыкъилеб нижеца гъев МухIаммадида гъев гIажиз гъавизе абун. Ягъудияс абун: «Нужеца гъесда гыкъе рухI щибжо кколеб»-абун. Цинги ПIадегIанав Аллагъас гъаб аят рештIинабуна (85 абилеб аят)

86. Дие бокъани, МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

дуда рештIинабураб Къуръан дур
рекIелъан инабилаан, цинги гъеб дур
рекIелъе буссине гъабулев ва дуда гъеб
лъазабулев чи вукIунаро.

وَلَيْنِ شِئْنَا لَنَدْهِنَ بِالذِّئَى أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ شَمْرًا

نَحْنُ لَكَ بِهِ عَلِيمٌ وَكَيْلًا ﴿٨٦﴾

87. Дур БетIергъан Аллагъасул
рахIмат букIун гурони хутIичIо дур
рекIель ва дур асхIабзабазул рекIель
гъеб Къуръан. ХIакълъунго дур

إِلَّا رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ إِن فَضَّلَهُ وَكَانَ عَلَيْكَ

كَبِيرًا ﴿٨٧﴾

бетIергъанасул дуда цIакъ кIудияб цIоб ва рахIмат буго.

ПIадегIанав Аллагъас мун аварагзабазул бищун хирияв гъавуна, къиямасеб кьо щвезегIан жиндалъун хIукму гъабулеб Къуръанги дуда рештIинабуна. Ахираталда (макъамул махIмудги) дуе кьуна, жинда киналго аварагзабазул عَلَيْهِمُ السَّلَام хьул лъолеб, киналго умматазе шапагIат гъабизе дуе изно кьолеб. Гъав ХIабиб МухIаммадил صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ умматалдаса ниль ратиялда даимаб шукру гъабизе нильедаги ПIадаб буго.

88. Дуца абе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

киналго гIадамалги женалги
данделъаниги гъаб Къуръаналда
рельлъараб жо гъабизеян абун, гъезда
кIоларо гъеб гъабизе, жидеца цояз-

قُلْ لَّيْنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنسُ وَالْجِنُّ عَلَى أَن يَأْتُوا

بِحِثْلٍ هَذَا الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ وَلَوْ

كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ﴿٨٨﴾

цоязе кумек гъабуниги. Гъаб Къуръан буго щивго чиясул жинда рельлъараб гъабизе хІал кІолареб мугІажизат.

**89. ХІакъълъунго Дица Къуръаналда
жанир гІадамазе баян гъарун руго
киналго хІужаби.**

وَلَقَدْ صَرَّفْنَا لِلنَّاسِ فِي هَٰذَا الْقُرْآنِ مِنْ
كُلِّ مَثَلٍ لِّئَلَّا يَذَّكَّرَ النَّاسُ إِلَّا كُنُوفًا

Дун гъаб кинабго махлухъалъул цохІогояв
БетІергъан Аллагъ ﷻ вукІиналда тІоритІел гъабулел. Гъел гІадамазе
хІакъаб динги баян гъабунa дица мисалал рачун ва гІаламатал
ричун. Гъадин бугониги гІадамазул гІемерисел гъаб Къуръаналда
инкар ккурал руго, гъеб жидехъе щевезабурaв МухІаммад аварaг
ﷺ гьереси гъавулел руго, гъаб Къуръан жинца рештІинабурaв
Аллагъасдаги ﷻ божулел гъечІо.

Гъаб (89) аят ва гъалда хадуб бугеб ункъо аят рештІинабиялъе сабаб
бицун, жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугІаббасица абуна: къурайшиязул
церехъаби данделъана КaгІба рукъалда аскІор ва гъез цояз-цоязда
абуна: «Нилъеца МухІаммадида хадув чи витІун гъев гъаниве ахІизе
вуго ва гъесда хабарги бицине буго, гъесдаса нилъер мурадги тІалаб
гъабизе буго. Гъес нилъер мурадазе жаваб къечІони цинги гъесул гІузро
букІине гъечІо нилъеда гІайиб чІвазе, гъесие циб жо гъабуниги»-
абун. Цинги жидеца гъесда хадув чи витІана: «Къурайшиязул хириял
гІадамал данделъун ругин дуда кІалъазе бокъун, мун гъезухъе КaгІба
рукъалда аскІове вачІа»-абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварaг хехго вахъун гъезда аскІове ана.
Гъесул хъул лъун букІана къурайшиязул церехъабаца иман лъезе, гъедин
Аллагъас ﷻ гъел кантІизе гъарун ратилин ракІалда ккун вачІана
жив хеккого гъезда тІаде. Къурйшияз абуна: «Я МухІаммад! Валлагъи,
нижеда цониги чи лъаларо гІарабиязда гъоркъов гъаб дуца гІадаб
квешаб жо жинца жиндир къавмалда тІаде бачарав. Дуца нижер
умумузда рогъоб бана, нижер диналдаги гІайиб чІвана, нижеца бицунеб
хабарги ахІмакъаблъун гъабунa, нижер жамагІатги бикъизабунa,
нижер алагъабаздаги рогъоб бана. Дуца цониги къабихІаб жо гъокъе
течІо гъеб жо нижее гъабун гурони.

Гъаб кинабго жо дуца гъабун батани, дуе бечелъи къваригІун, нижеца
дуе боцІи-мал къела мун бицунго бечедав лъугъинегІан. Дуе гъелдалъун
хиралъи бокъун батани нижеца мун нижер бицун кІудиявлъун гъавила
ва ханлъунги гъавила. Гъеб дуда бугеб жо жундузул рахъалъан бугеб
унти батани, нижеца мун сах гъавизе местер (тохтур) валагъила ва
гъесие кигІан къваригІаниги мухъги къела мун сах гъавизе»-абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасга абун: «Гъеб нужеца абулеб унти гъечӀо дида. Дун нужер боцӀи тӀалаб гъабунги вачӀарав гъечӀо. Дие нужедаца хиралги тӀокӀьиги ва ханӀьиги къваригӀун гъечӀо. Дун вуго Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ нужехъе расулӀун витӀун. Нужеца дидаса къабул гъабун дун жиндалӀун вачӀараб дин, гъеб буго нужее дунялалдаги ахираталдаги бугеб лъикӀьги. Нужеца гъеб дин къабул гъабичӀого нахъчӀвани, дица сабро гъабила Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ дидаги нужедаги гъоркъоб цо хӀукму гъабизегӀан»-абун.

Хадуб къурайшияз абун: «Дуца къабул гъабулеб батичӀони, нижеца дуе кӀолеб магӀишатги, кӀодолъиги, ханӀьиги, дуда лъалаха нилъер ракъ цӀакъ къваридаб, хур-хер бизулареб букӀин ва нилъер гӀадамалги магӀишат гъабизе захӀматаб хӀалалдарукӀин. Дуца дур БетӀергъанасда гъареха гъал музӀрул нахъе инаре абун, гъениса лъаралги чвахизе гъаре абун ва ШамалӀул ракъ гӀадин нилъер ракъги бечедаб, ах-хур гӀемераб гъабе абун. Дуца нужер хварал умумузул цоялгӀаги тӀад рахъинаре, нижеца гъезда гъикъизе гъаб дуца бицунеб жо хӀакъаб бугиц абун. Гъез мун ритӀухъ гъавуни, ниж дуда нахърилъӀьина. Яги Аллагъасда гъаре мун ритӀухъ гъавизе малаик реитӀинаве абун. Гъебги дуца гъабулеб гъечӀони, дуега хазина кье абун гӀаги гъаре дур Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ, дуе кӀалгӀабири рай абе, гӀарац меседги кье абе, мун къватӀахъ хъвадун, магӀишат тӀалаб гъабулевӀун течӀого»-ян.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасга абун: «Дица Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ гъеб жо гъаруларо. Дун гъеб ишалъе витӀаравги гъечӀо. Дун витӀун вуго нуж диналда ахӀизе ва нужее алжсаналдалӀун рохелги бицине жуужахӀалдалӀун хӀинкъиги къезе. Нужеца гъеб дин къабул гъабун, нужеего лъикӀ буго. Нужеца гъеб къабул гъабичӀони дица сабро гъабила Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ цо хӀукму реитӀун нужедаги дидаги гъоркъоб хӀукму гъабизегӀан»-абун.

Цинги къурайшиязца абун: «Гъедин бугони, дуца нижеда тӀаде зобалӀул кескал рортизареха, дур Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ гъеб гъабулин абулеб бугелӀул дуца. Нижеца дуда иман лъоларо дуца гъеб жо гъабичӀони»-ян абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасга абун: «гъеб амру буго Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ ихтияралда бугеб, гъесие бокъани нужее гъебги гъабила Аллагъас»-абун. ХӀадис ибну Жаририца бицана.

Гъал къурайшиязул хӀакъальулъ ТӀадегӀанав Аллагъас абулеб буго:

90. Гъез абун: «Нижеца дуда иман лъеларо МухӀаммад ﷺ, дуца нижее ракъульӀан иццал чвахизарун гурони.
МаккаялӀул лъим дагъаб ракъалда, нахъаса

وَقَالُوا لَنْ نُّؤْمِنَ لَكَ حَتَّى تَفْجُرَ لَنَا مِنَ الْأَرْضِ يَنْبُوعًا

къотичОго чвахулеб лъим баккизабе: нижее ах-хур бижизе, пихъалги рижизе ва нижер ракъ Шамалъул ракъ Гадаб лъугине абун.

91. Я дуе ах бижинабе цибилалъул,
чамастакалъул ва гьел ахазда жанисаги
лъимал-лъарал чвахизаре.

أَوْتَكُونُ لَكَ جَنَّةٌ مِّنْ نَّجِيلٍ وَعَنَبٍ
فَتَفْجَرُ الْأَنْهَارُ خِلَالَهَا فَتَجِيرُ ۝٩١

92. Яги дуца къотлелал лъугъун гъаб
зоб нижеда тIаде бортизабе, дуца нижее
хIинкъи къолеб букIараб хIалалъ.

أَوْتُقِطُّ السَّمَاءُ كَمَا زَعَمَتَ عَلَيْنَا كَيْسَفًا
أَوْ تَأْتِي بِاللَّهِ وَالْمَلَائِكَةِ قَيْلًا ۝٩٢

«Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нужеда тIаде зоб бортизе
гъабила абун нужеца гIасилъи ва зулму течIони»-абун. Яги дуца
нижеда цева, нижеда вихъулеб бакIалда Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ ваче ва гьесул
малаикзабиги عَلَيْهِمُ السَّلَام раче.

93. Яги дуца кIудияб хъала букIинабе,
нижер гIадаб гамчIилги ракъулги
гуреб, тIарац меседалъ жиб бараб. Яги
мун нижееги вихъун зодове ваха. Гьедин
зодов мун ваханиги ниж дуда божизе
гьечIо ва дуда нахърильтьине гьечIо,
дуца гьенисан босун тIехъ бачIинегIан
нижеца жиб цIалулеб ва гьеб тIехъалда тIад нугIлъиги бугеб мун
нижеда витIарав расул вукIиналъе»-абун.

أَوْيَكُونُ لَكَ بَيْتٌ مِّنْ رُّحْرٍ أَوْ تَرْقَى
السَّمَاءَ وَلَنْ نُّؤْمِنَ بِرُفُوقِكَ حَتَّى تُنْزِلَ عَلَيْنَا
كِتَابًا تَقْرَأُهُ ۖ فَلَئِمَّا سَمِعْنَا رَبِّيَ هَلْ
كُنْتُ إِلَّا بَشَرًا رَسُولًا ۝٩٣

Гъаб анлъго мугIжизат тIалаб гъабуна къурайшияца Аллагъасул свалат
салам лъеяв МухIаммад авараг жидеца къабул гъавизе ва жал гьесда
мутIигIлъизе сабаблъун букIине. Гъал тIалабаздалъун нилъеда бичIулеб
буго гьел къурайшиял цIакъ тIамал кIодолъун, чIухIун кIалъалел рукIин ва
гъезул иман лъезе къасд гьечIеблъи. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас
гьелде швезегIан жидее цIалараб Къуръаналда жаниб гIемерал далилал ва
хIужаби рукIана Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIиналда тIоритIел гъабулел, гьесул хIал
кIолъиялъул бицунел. Гъев МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жинца гьереси бицунев
чи гьечIеблъиги гьезда лъалеб букIана. Гъаб киналъго нугIлъи гъабулеб
буго къурайшиязул мушрикал иман лъезе бокъарал гьечIеблъиялъе.

Гьедин бугелъул ТIадегIанав Аллагъас абулеб буго: Дуца гьезда абе
МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: Дир Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вацIадав вуго ва ТIадегIанав
вуго. Нужеца гьел мугIжизатал рачун вачIаян дидаса тIалаб гъабизе
ккани, дун нужедаго рельтъарав инсан ва нужеда витIарав
Аллагъасул расул гурони гьечIо»-абун. МугIжизатал рештIинариги
аварагзаби ритIиги, жинда гIасилъаразе гIазаб гъабиги ТIадегIанав
Аллагъасул гIамал буго. Дун вуго нужее жужахIалъул гIазабалдалъун

хІинкѣи кѣзе ва алжаналдалъун рохел бицине витІарав расул абун.

94. Жидехѣ Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ

рахъалъан хІакъал хІужаби рачІараб
мехалъ ва мугІжизаталги рачІараб

мехалъ гъезда иман лъеялдаса

гІадамал нахъчІвалел гъечІо, жидедаго гъоркъоса гъезда

Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ витІарав расуласда мутІигІлъизе чІухІи гъабиялъ
гурони ва гъез абулеб буго: «Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ гъав гІадамиш
витІулев расуллъун»-абун.

Малаик щай витІуларев нижеда дин малъизе ва ниж иманалда ахІизе абун.

95. Дуца гъезда абе МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

гъаб ракъалда тІад гІадамалго гІадин
хІалхъон ва магІишат гъабун хъвадулел
малаикзаби рукІаралаани, дица гъезда
расуллъун зодисан малаик витІизе
вукІана»-абун.

Гъаб ракъалда тІад гІадамал ругелъул, Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ гІадаталда
рекъон гъезда гІадамал ритІула расулаллъун. Гъезда дин малъизе
ва гъезда кІалъазе гъезда гъоркъоса чи витІула, жидеда гъев лъалев,
гъесда жалги лъалев. Гъаб аяталъги бихъизабулеб буго къурайшазул
мушриказ ахІмакъаб жо бицунел букІин ва гъез тІалаб гъабулеб жоги
Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ гІадатаздаса гъечІеб букІин.

96. Дуца гъезда абе МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ гІезе вуго нугІлъун нужедаги
дидаги гъоркъов. ХІакълъунго гъев
Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ вуго жинда лагъзадерил

киналго гІамалал лъалев ва гъезул рекІель бугеб жо бихъулев.

Гъезие мустахІикъаб жо жинда лъалев ва гъезухѣ авараглъун щив
витІулеблъиги жинда лъалев вуго ТІадегІанав Аллагъ.

97. Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ тІовитІарав вуго жив

хІакъаб нухалда вугев чи. Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ
тІовитІичІев ва жиндирго къосиялда
ва купру-ширкалда тарав чиясе
вали вукІунаро, квербакъулев чиги
вукІунаро Аллагъ جَلَّ جَلَّالُهُ тун цогідав.

Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ гъезие къечІеб жо кѣзе
кІолев ва Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ гъезие гъабураб
хІукму хисизабизе кІолев.

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمْ الْهُدَىٰ
إِلَّا أَنْ قَالُوا بَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا ﴿١٤﴾

قُلْ لَوْ كَانَ فِي الْأَرْضِ مَلَائِكَةٌ يَتَّبِعُونَ
مُطْمَئِنِّينَ لَنَرَيْنَا عَلَيْنَهُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَلَكَ
رَسُولًا ﴿١٥﴾

قُلْ كَفَىٰ بِاللَّهِ شَهِيدًا بَيْنِي وَبَيْنَكُمْ إِنَّهُ
كَانَ بِعِبَادِهِ خَبِيرًا بَصِيرًا ﴿١٦﴾

وَمَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ يُضِلِلْ فَلَنْ
يَجِدَ لَهُمْ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِهِ وَيَحْشُرُهُمْ يَوْمَ
الْقِيَامَةِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ عَمِيَائًا وَكُمًا وَصُمًّا
مَا أُولَهُمْ حِجَابٌ عَنْ كَيْدِهِمْ زُفَرًا ﴿١٧﴾

سَعِيرًا ﴿١٧﴾

Дица гьел кьосарал гIадамал кIиямасеб кьоалъ тIад рахьинарула жидер гьумералда хьуришулелтун, жидеда щибго жо бихьуларелтунги, щибго жо рагIуларелтунги, ва жидеда мацI лъаларелтунги. Гьезул руссунеб бакIги жагъанама буго. Гьеб жужахIалтун багIари дагътъаншинахье дица гьеб цIидаса багIаризабула.

Цо гIалимас абунa: жидер гъан цIаялъ кванан, цIа дагълъараб мехалъ дица гьезул чурхдул цIидаса гъанал цIезарула ва цинги гьеб гъаналда рекIун цIаги цIидаса цIикIкула ва багIарула абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда асхIабзабаца رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ абунa: «Я расулаллагъ! Къиямасеб кьоалъ гIадамал жидер гьурмазда кин хьвадулел (хьуришулел) абун. Аварагас صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ абунa: жидер хIатIазда тIад гIадамал хьвадизаризе кIолеб Аллагъасда гьел гIадамал жидер гьурмаздаги хьвадизаризе кIола»-абун. ХIадис имам АхIмадица бицана.

98. Гъаб жазаъ буго кьосараб къавмалъе гъабулеб: гьез Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккун, гьесул мугIжизатал гьереси гьарун, ахираталда тIад рахьинариялда иман лъечIого, ва гьез абун букIиналъе гIоло:

ниж хун, нижер гъан ракълтун лъугъун, рукъбиги турун хадуги ниж чIагойищ гьаризе ругел ва цIидаса тIад рахьинарулищ?-абун. Гьезул рагIи нахье чIван тIадегIанав Аллагъас абулеб буго:

99. Гьезда бихьуларищ ва лъаларищ хIакълтунго щибго жо гьечIеб бакIалдаса гIадамал рижарав Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гьел хун хадуб тIад рахьинаризе кIолеблъи. Гьев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жинца зобал ракъал рижарав вукIин ва гьев инсан цIидаса вижин цIакъго бигъаяб жо букIин. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гьел мушриказе бихьизабураб ва къадар гъабураб заман буго гьел чIаго рукIиналъеги, хун хабалъ рукIиналъеги, цинги тIад рахьинариялъеги. Гъадин бугониги ва хIакъаб жо жиде баянлтун бугониги гьел кьосарал зулмучагIи Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар ккун чIун руго ва гьез цоги нух къабул гъабулеб гьечIо.

100. Дуца гьел мушриказда абе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Нуж рукIарал ани гъаб Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ ризкъиялтун хазинаялда тIад тарал, нужеца гьеб

ذَٰلِكَ جَزَاؤُهُمْ بِأَنَّهُمْ كَفَرُوا بِآيَاتِنَا وَقَالُوا
إِذَا كُنَّا عِظَمًا وَرُفْنًا إِنَّا لَمُبْعُوثُونَ
خَلْقًا جَدِيدًا ﴿٩٨﴾

﴿أَوْ لَعَنَهُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ قَادِرٌ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِنْهُمْ
وَجَعَلَ لَهُمْ أَجَلَ لَا رَيْبَ فِيهِ فَبِأَيِّ الظَّالِمِينَ
إِلَّا كُفُورًا﴾ ﴿٩٩﴾

فَلَوْ أَنَّهُمْ تَمَلَّكُونَ خَزَائِنَ رَحْمَةِ رَبِّي إِذَا
لَأَمْسَكُمْ حَشِيَّةُ الْإِنْفَاقِ وَكَانَ الْإِنْسَانُ
قَتُورًا ﴿١٠٠﴾

кинабог ризкъи погидаб халкъалъе къечлго нужеего ккун
члчезабизе буклана, нуж мискинлъилин хинкъун». Хлакълъунго
инсан цлакъ бахилав вуго жиндие бугеб нигмат ине бокъуларев,
погидазе гъеб швезе бокъуларев вуго.

Гъел Маккаялъул мушрикаца Аллагъасул свалат салам лъеяв
аварагасдаса гемемерал мугъжизатал тлалаб гъарулел руклиндалго,
мугъжизатал гемемералтиялъ иман лъеялъе щибго сабаб гъабулареблъи
бихъизабун, Тладеганав Аллагъас Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام къисаялдаса
дагъаб жо рехсолеб буго: Гъев Муса аварагасе عَلَيْهِ السَّلَام къун руклиндал
гемемерал мугъжизатал. Гъедин бугониги пиргъавницаги гъесул
агылоялъги Муса عَلَيْهِ السَّلَام гъереси гъавуна ва гъесда нахърильтичлго:

101. Дица Муса аварагасе عَلَيْهِ السَّلَام къуна
ичлго баянаб мугъжизат.

Гъев авараг вуклинадла жидеца тюрител
гъабулел ва гъес жинда ахлелеб динги

Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ хлакъаб дин буклин

бицунел. Гъел мугъжизаталги: гланса буго, кверги буго, тлупан тлун
(гемемераб) цлад бай буго, гарцл буго, нацлги буго, къверкъалги руго,
биги буго, ральад бикъи буго, цлад къотларал ракъи бугел саналги
руго.

Мунтахаб абураб тафсиралда гъаб ичлго мугъжизат бицунаго дагъаб
хиса-басин гъабун буго ва гъал рехсаразда тладе жубан буго: гамчлдаса
лъималъул иццал раkki, тлур меглер ракъалда тлад борхизабун
Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ бануисраилазул цо къокъаялда тладе гъетлизиabi,
Мусада عَلَيْهِ السَّلَام Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ калам гъаби.

Гъалдаги тладе жубазе бегъула «Тигъ» абулеб ракъалда свердулел
ругеб мехаль бануисраилазе зодисан «манна ва салва» – абулеб
квен рештлинаби, гъезие раглад гъабун гъезда тладе наклкл члейги.
Хизригун данде члвазе абун сапаралда вукладго бежараб ччугла
таргъинисан къватлиб бачлун ральдалъе ин. Гъеб араб баклалда каратл
(къватлел) хутлиги.

Дуца бануисраилазда гъикъе Мухаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъал аятазул
хлакълъул. Дуда гъел аятал лъалеблъи гъезда лъазе ва дуца бицунеб
жо битлараб буклиналда гъезул ракл члезе. Гъезда мун хлакълъав авараг
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вуклин лъала, амма клалалъ жидеца дуда инкар кквей буго
жидер хлалхъублъиялъ бугеб.

Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَام пиргъавнил къавмалъухъ вачлараб мехаль
ккараб жогги гъикъе бануисраилазда. Пиргъавница Мусада عَلَيْهِ السَّلَام
абуна: «Я Муса дида мун жундуца ккурав, дуге сихро гъабурав чи

وَلَقَدْ آتَيْنَا مُوسَى تِسْعَ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ فَنَسَى
بَيْنَ إِسْرَائِيلَ إِذْ جَاءَهُ فَقَالَ لَهُ فِرْعَوْنُ
إِنِّي لَأَظُنُّكَ يَمُوسَى مَسْحُورًا ﴿١٠١﴾

вугин кколеб буго»-абун.

102. Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام абун:

«Дуда лъала пиргIавн, гьал аятаI ва мугIжизатал дида рештIинарурав цохIо

Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вукIин. Зобал- ракъазул

бетIергъанлъун жив вугев. Дун

ритIухъав авараг вукIиналъе жидеца нугIлъи гъабулел, дудаги

кинабго халкъалдаги Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ хIалкъолъи ва къудрат

баян гъабулел гIаламатал руго гьел. ХIакълъунго Дида мунги

ракIалда кколев вуго, пиргIавн, мун гъалагъулев ва чIового

хутIулев чи вуго»-абун.

قَالَ لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنْزَلَ هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ

السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِصَآئِرٍ وَفِي لَظُنْكَ

يَفِرُّونَ مَثْبُورًا ﴿١٧﴾

103. ПиргIавниие бокъун букIана жинца

Муса аварагги عَلَيْهِ السَّلَام бануисраилалги

Мисриялъул ракъалдаса къватIире гъезе.

Дица гъев пиргIавниги гьесда цадахъ

рукIарал киналго къибтIиялги ралъдалъ гъанкъизе гъаруна.

فَأَرَادَ أَنْ يَنْفِرَ هُمْ مِنَ الْأَرْضِ

فَأَعْرَضَهُ عَنْهُمْ وَمِنْ مَعَهُ وَجْعًا

104. ПиргIавниги гьесул къавмги

гъанкъизарун хадуб дица

бануисраилазда абун: «нуж гъаб

мисриялъул ракъалда магIишат гъабун

чIа. Къиямасеб къо бачIун нуж хабалъан гIаде рахъине гъарун

махIшаралда ракIарулеб мехалъ дица нуж киналго цадахъ журан

ракIаризе руго гъанир.

Муъминавги капуравги, лъикIавги квешавги, жиндие лагълъи гъабурав

ва жинца лагълъи гъабурал мушрикалги. Цинги нужеда гъоркъоб

хIисаб-мизан гъабун, сиратIалда рахинарун цоял жужахIалда ритIизе

руго, цогидал алжаналда ритIизе руго. Щивасе жиндир гIамалалда

рекъараб жазаъ гъабизе буго.

وَقُلْنَا مَنْ بَعْدِهِ إِنِّي مُنَزِّلُ إِلَهُكُمْ الْأَرْضِ

فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرِ جِئْنَا بِكُمْ لَفِيفًا ﴿١٨﴾

105. Дица гъаб Къуръан рештIинабуна

жиндиль щибго шаклъи гъечIеб хIакъаб

жоялдалъун. Гъедин рештIинабураб,

жиндиль хис-бас ккеялдаса цIунараб

хIакъаб Къуръан буго гъаб.

وَالْحَقِّ أَنْزَلْنَاهُ وَالْحَقِّ نَزْلًا وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا

مُبَشِّرًا وَنَذِيرًا ﴿١٩﴾

Жинца гIадамал битIараб исламияб диналда тIоритIулеб, гъезие

жинда жаниб вагIза-насихIат бугеб, шаргIиял ахIкамалги ругеб,

Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо вукIин бицунел далилалги ругеб. Дица мунги витIун

гъечIо МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуца дур умматалъул муъминзабазе

алжаналдалъун рохел бицулевлъун ва дур умматалъул капурзабазе

жужахІалъул гІазабалдалъун хІинкъи къолевлъунги гурони.

106. Дица жиб аятазда ва суратазда
бикъун рештінабураб хирияб Къуръан
буго гъаб.

وَقُرْآنًا فَرَقْنَاهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مَكِّثٍ
وَنَزَّلْنَاهُ تَنزِيلًا ﴿١٠٦﴾

Жиб цІализе бигъалъизе ва рекІехъе лъазабизеги бигъаяб букІине.
Дуца гъеб гІадамазе цІализе дагъ-дагъ ккун, жидеда гъелъул
магІна ва мурад бичІілизе ва гъелъул пикру гъабизе. Дица гъеб
Къуръан рештінабуна щибаб амру ва хІажат бихъун, умматалъул
хІал ва маслахІат, бихъун, къого соналдаса цІикІІараб заманаль
рештінабуна Къуръан.

107. Дуца абе МухІаммад ﷺ !
Нуж гъеб Къуръаналда божун, гъелда
гІамал гъабун хъваданиги, гъелда
божичІого ва гІамал гъабичІого

قُلْ ءَامِنُوا بِهِ ؕ أَوْ لَا تُؤْمِنُوا إِنَّ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ مِنْ
قَبْلِهِ إِذَا يُتْلَى عَلَيْهِمْ يَخِرُّونَ لِلْآذْقَانِ سُجَّدًا ﴿١٠٧﴾

чІаниги - гъеб Къуръаналье щибго нукъсанлъи гъечІо, яги
гъелъулъ щибго жо хисуларо. Гъеб гІамалалъул жазаъ нуже
букІине буго.

Гъеб Къуръаналда Маккаялъул мушриказги китабияб агълоялъул
гІасиял, хІал хъубал гІадамазги иман лъечІониги: ХІакълъунго
гъелда иман лъола Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ хІакъаб жо жидеда бичІизабурал
Инжил Таврат цІалулел гІадамаз ва гъез жидеда Къуръан цІалулеб
рагІараб мехаль Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ сужда гъабун жидер гъумер
ракъалда цузабула.

108. Гъел гІадамаза жидер БетІергъан
Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гІадегІан гъавун ва гъев
вацІіад гъавун субхІаналлагъи абула, гъев
Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ хІукму ва къотІи хІакъаб
букІиналда, гъеб жиб хисулареб, жиндие хилиплъи гъечІеб
букІиналъе нугІлъиги гъабула.

وَيَقُولُونَ سُبْحَنَ رَبِّنَا إِن كَانَ وَعْدُ رَبِّنَا
لَمَفْعُولًا ﴿١٠٨﴾

Гъеб хІукму къадаралдаса буго МухІаммад авараг ﷺ витІиги,
гъесда Къуръан рештінабиги.

109. Жидер гъумералда гІодор речІун,
Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ хІелун ва гІодун жидеца
Аллагъасе шукру гъабула, гъесда дугІаги
гъабула ва гъеб Къуръан цІалулеб рагІун
щинахъе гъезул иманги ва хІинкъиги цІикІІлуна.

وَيَخِرُّونَ لِلْآذْقَانِ يَبْكُونَ وَيَزِيدُهُمْ
خُشُوعًا ﴿١٠٩﴾

Гъал (107-108-109) аятал цІалидал сужда гъабизе суннатаб буго.

110. Дуца абе МухІаммад ﷺ :

قُلْ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا

нужеца нужер БетІергъан Аллагъасда

ахІулеб мехаль: я Аллагъ абун ахІе,

яги я РахІман абун ахІе. Кинаб

цIаралдалъун нужеца ахІаниги гъеб

Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ цIар буго ва киналго гъесул цIаралги жидер

магІна берцинал, жал хириял руго, Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ тIадегІанал

сипатал жидеца баян гъарулел руго.

Гъаб аят рештІинабиялъе сабаб бицун тIалимзабаца абун: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасас как балеб мехаль жиндир суждаялъулъ абулеб букІана: я Аллагъ, я РахІман, я РахІм абун. Гъаб рагІарав цо мушрикас абун: «Гъав МухІммадица ниль ахІулел руго цо Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ лагълъи гъабиялда, амма жинцаго кІиго аллагъасе лагълъи гъабулеб буго»-абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасасдаса бицараб хІадисалда буго: «Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ нусго *глезе цо камурал цIарал руго, гъел цIарал лъазарурав чи алжаналда лъугъуна*»- абун. ХІадис имам Бухарияс ва Муслимица бицана.

Гъал цIарал лъазе гъариялъул магІна гъечІо гъел рикІкІине лъай. Гъелъул магІна буго гъел цIаразда иман лъей, гъезул магІна ва мурад бичІун гъезда рекъон тIамал гъаби. Гъев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гIемер рехсей жиндир цIаразул магІна хал гъабулаго. Гъев Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ цIарал жидер гIемерлъиялъе тIорхъи гъечІел руго, ва гъаб ункъоялда анЦIила ичІго цIар буго тIадегІанав Аллагъас Къуръаналда жанир рехсон ругел цIараздаса данде гъарурал, гъел цIарал рикІкІун Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасас хІадисги бицарал. (Тирмизиясул хІадис)

Тафсиралъул цо-цо тIалимзабаз гъаб бакІалда Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ цIарал рехсон, гъезие шархІ (баян) гъабун буго. Гъедин бутелъул, иншаАллагъу, дица гъел цIарал рехсела, къокъого гъезул магІнаги бицунаго.

Гъаб кинабго мухлукъ жинца бижарав, жиндие лагълъи гъабизе тIадав БетІергъан цохІо Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гурони гъечІо.

1) **الله:** абураб цIар буго жинца тIадегІанав Аллагъасул заталда (черхалда) тIоритІел гъабулеб, гъесул тIадегІанлъиялда, гъев вукІин хІакъаб букІиналда тIоритІел гъабулеб цIар. Гъаб цIар лъураб заталъул сипатал гІадин руго хадусел киналго цIарал. Гъаб цохІо Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ гурони лъечІеб ва лъолареб цIарги буго.

2) **الرَّحْمَن:** дунялалъул рукъов жиндие мутІигІасеги жиндие гІасилъарасеги лъикІлъи ва гурхІел гъабулев, гъезие нигІматал къолев. Цоги магІна гъабуна: жинца дунял-ахираталъул кІудиял нигІматал къолев: иман ислам- гІадаб, гІакъло-лъай гІадаб, алжан гІадаб. Гъаб

فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى وَلَا تَجْهَرُ بِصَلَاتِكَ
وَلَا تُخَافُ بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿١٧﴾

цIарги Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ хасаб цIар буго, цоги шивго чиясда жиб абулареб.

3) الرَّحِيمُ: ахираталда жиндие мутIигIал гIадамазе лъикIлти гъабулев ва гъезда цIикIкIун гурхIулев.

Цоги гIалимас абуна: А-ррахIиму абураб цIаралъул магIна гъваридаб буго А-ррахIману абураб цIаралдасанги абун. Гъеб А-ррахIим абураб цIаралъул магIна бугелъул, дунылалдаги ахираталдаги муъминзабазда жив гурхIулев, гъезие нигIматал кьолев абураб. ХIакъикъаталдаги цIакъ кIудияб лъикIлти ва рахIмат буго Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ муъминзабаде гъабураб жинца гъел иман исламалда тIоритIидал, гъелда хъвадизеги гъаридал. Ахираталда жидее нигIматазул алжаналги хIадурун ругелъул ва кинабго нигIмат тIубазабун жиндир гъумералда ралагъи гъезие ризкъилъун гъабулевги вугелъул.

Гъаб кIиябго Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ цIар гурхIел рахIимоялда хурхараб бугелъул гъеб цIар лъурал гIадамалги Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ халкъалда гурхIел-рахIмо бугел рукIуна, жидеда лъураб цIаралъул асар гъезие шун бугони. Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ иман лъеялда, тавбо гъабиялда халкъ ахIулел, гъезул хIажат тIубаялъе жидеца яхI бахъулел рукIуна.

4) الْمَلِكُ: кинабго гIаламалъул жиндие шарик (гIахъалчи) гъечIев ханлъун жив вугев, къиямасеб къоялъул БетIергъанлъунги жив вугев, кинабго жо жинда хIажатав, жиндие бокъаразе бокъараб жо кьолев, жиндие бокъараб хIукму-къадарги гъабулев.

Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ гъаб цIаралъул магIна бичIчIарав ва гъелъул хIакъикъат лъарав чи жиндир чорхоль чIухIи гъечIев, жиндир напсалъе бокъараб жо гъабуларев вукIуна. Жиндир берги, гIинги, мацIги, киналго лугбиги Аллагъ жَلَّ جَلَّالُهُ разилти тIалаб гъабун хъвадизарулев, гъесул ццим бахъиялдаса хIинкъулев вукIуна.

5) الْقُدُّوسُ: кинабгIаги гIайиб ва мукъсанлъиялдасан жив вацIадав. Инсанасулазда жиндир тIабигIат гIамал рельеъинебизе бегъуларев. Гъаб цIаралъул магIна хал гъабурав ва гъеб бичIчIарав муъминчи киналго чорокал, къабихIал гIамалаздаса вацIцIалти тIалаб гъабулев вукIуна.

6) السَّلَامُ: кинабгIаги къварилти, гIакъуба, рекIел бакъвай жинда щоларев, жинца мухлукъаталъе сахлъи, рекъел ва талихI кьолев. Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ гъаб цIаралъул хIакъикъат хал гъабурав чиясги жиндир тIабигIат гъаб цIарада боцизе яхI бахъула.

7) الْمُؤْمِنُ: жинца муъминзаби цIаялдаса цIунулев, лагъзадерие гъабураб къотIи тIубазабулев, гъеб къотIиялъулъ жив ритIухъав, хIинкъи къварилъиялдаса муъминзаби рикIклад гъарулев. Кинабго махлукъат

жиндир божильиялда ва цӀуниялда гъокъ бугев, гъезие хӀажатаб жоялъе жив гъокъ чӀарав.

8) **المُهَيَّمِنُ**: жинца лагъзадерил гӀамалазул хъаравулгьи гъабулев, жиндир гъаялдаса ва бихъи-рагӀиялдаса щибго жо борчӀун кколарев. Жиндир махлукъаталда гӀад гӀубараб ва гучаб къудрат бугев. Гъаб цӀаралъул магӀна хал гъабурав муъминчиясда Аллагъасда **جَلَّ جَلَالُهُ** гӀасильize кӀоларо, гъесие хӀеларав ва мутӀигӀав вукӀула.

9) **الْعَزِيزُ**: жиндир къуват гуч бергъарав, жиндаса щивго чи бергъунарев.

10) **الْبَجَّارُ**: жиндие бокъараб жо бокъухъин гъабизе хӀал кӀолев ва махлукъаталда гӀад жиндир амро-нагъю билъанхъизабулев. Жинца кинабго жо квегъарав, жинда данде вахъарав залим гъалаг гъавулев. Цоги магӀна гъабуна: жинца муъминзабазул ракӀазе дару гъабулев, гъел сах гъарулев абун.

11) **المُكَبِّرُ**: жиндир сипатал ва пиша кинабго махлукъаталъул пишабаздаса гӀадегӀанав, кинабго чӀухӀи-рещ жиндие хӀакъав.

Гъаб кӀиябго Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** цӀар ва сипат буго Аллагъасе **جَلَّ جَلَالُهُ** ругел, гъесие рукӀине рекъарал. Амма гъал сипатал лагъасул рукӀине бегъуларо ва гъел сипатал жиндиль ругев Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** лагъ жинда гъесул цим бахъараздаса вукӀуна. Гъаб кӀиябго сипаталъул бакӀалда муъминчиясулъ букӀине ккола хӀеренлгьи, хӀалимлгьи, мутӀигӀлгьи, чухӀи рещ гъечӀолгьи. Гъал киналго тамахал сипатал муъминзабаца хӀалтӀизаризе ккола жидеда гъоркъор. Ва амма Аллагъасулги **جَلَّ جَلَالُهُ** жидерги тушманасда данде гъесулалдаса цикӀкӀараб къвакӀиги, бахӀарчилгьи, гъунар-къуватги бихъизабизе ккола.

12) **الْخَالِقُ**: жинца жо бижулев, щибго мисал сурат гъечӀого зобал-ракъал ва кинабго махлукъат бижарав, гъеб махлукъаталъул маслахӀат лъан, гъелъул тадбир гъабун, кинабго махлукъаталъе хӀажатаб жоги жинца бижулев.

13) **الْبَارِئُ**: жиндие бокъараб жо бижиабизе ва батизабизе кӀолев, гъеб ишалъе щибго жоялда хӀажалъуларев: мисал-сурат къваригӀунарев, алат хӀалтӀизабуларев.

14) **الْمُصَوِّرُ**: щибаб жоялъул сипат-сурат бижулев. Гъаб махлукъаталъул щибаб жо цояб цоялда рельеъараб гъечӀого бижарав: щибаб жо батӀа гъабизе лъазе ва щибалда хасаб хӀукму-хӀалги букӀине.

Гъаб лъабго Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** цӀаралъул пикрул гъабурав муъминчи цӀохӀо Аллагъасе **جَلَّ جَلَالُهُ** гурони хӀелуларо ва гъесие гурони гӀибадатги гъабуларо: кинабго жо жинца бижулев, батизабулев, гъелъул сипат-сурат гъабулев БетӀергъанасе гъабичӀого, гӀибадат цоги щибниги жоялъе гъабизе бегъилишха?

15) الْغَفَّارُ: жинца цІакъ мунагъал рахчулев, жив тІасса лъугъулев. Жинда иман лъурав ва жиндие гІибадат гІицІцІ гъабурал муъминзабазул квешлѣиги лъикІлъиялда сверизабулев. Муъминчиясул чорхолъ букІине тІадаб сипат буго гъаб.

16) الْفَهَّارُ: жиндир хІалкІолъи кинабго жоялда тІад бугев ва кинабго жо жиндие квегъун чІчІезабулев. Жиндие бокъраб жо гъабизе махлъукъ тІамулев ва кинабго жо мутІигІлъун, хІелун букІунев.

17) الْوَهَّابُ: жинца чІорого, гІорхъи ва рикІкІен гъечІого гІемерал нигІматал кьолев. Жинда гъаричІого кьолев, къураб нигІматалда данде щибго жо тІалаб гъабичІого кьолев.

Гъаб сипатги муъминчиясе цІакъ рекъараб сипат буго. КигІан гІемер садахъа хайрат нильеца къуниги нильер ризкъи дагълъуларо; гъеб гІемерлъула ва гъелда баракатги букІуна.

18) الرَّزَّاقُ: жинца кинабниги рухІ бугеб жоялъе гІемер ризкъи кьолев. Гъеб ризкъи жинца бижарав ва хІажалъи бихъун щибаб заманаялъ гъеб жидер бетІергъабазухъе щвезабулев.

19) الْفَتَّاحُ: жинца кинабго захІматаб жо гІемер бигъа гъабулев. Жинца лагъзадерида гъоркъоб хІукму гъабулев. Жинца гІелму ва гІакъло рагъулев, мискин пакъирасе ризкъиялъул рагъо рагъулев. Жинца муъминзабазул ракІал Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ лъаялъе рагъулев ва гъезда жанибе иманалъул нур лъугъинабулев.

20) الْعَلِيمُ: жинда кинабго жо лъалев. Жиндир лъай кинабго жоялда гІамлъарав. Жинда балъагоябги загъирабги лъалев, рекІел хивалалги лъалев. Жиндир гІелму-лъаялдаса гъаб кІудияб махлукъаталъул цохІо зарра тІадаб жогі балъго хутІуларев. Инсанасе Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ къураб гІелму цІакъго дагъаб жо гурони гъечІо. Гъеб гІелму жиндие къурав чияс даимго Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ рецц гъабизе тІадаб буго ва гъеб цогідазда лъазабизеги тІадаб буго, кинабгІаги чІухІи-рецц рекІель биччачІого хъвадизеги тІадаб буго.

21) الْفَاضِلُ: жинца гІажал лъугъарал гІадамазул рухІал росулев ва жиндие бокъарав чиясе ризкъиги дагъ гъабулев. Муъминчиясул ракІ жиндир гІазабалдаса хІинкъун данде къазабулев

22) الْبَاسِطُ: жинца гІумру халат гъабулев ва ризкъиги гІатІид гъабулев. Гъаб кІиябго сипат кидаго муъминчияс хал гъабизе ккола ва даимго жив Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хІикъиялда ва гъесда хъул лъеялда гъоркъов вукІине ккола.

23) الْخَافِضُ: жинца купру-ширкалъул гІадамал гІодорегІан гъарулев ва инжит гъарулев.

24) الرَّافِعُ: жинца муъминзаби тIадегIан гъарулев ва гъезул къадро-даража борхизабулев. Жинца зобалги тIаде рорхарав.

25) الْمُعِزُّ: жиндие бокъарав чиясул къуватги къадроги кIодо гъабулев, гъесие бергъенлъиги къолев. Муъминзабазул къадро кIодо гъабулев.

26) الْمُدِّلُ: жиндие бокъарав чи загIип гъавун гIодовегIан гъавулев ва дандиясдаса къезе гъавулев. Капурзаби гIодоргIан гъарулев.

27) السَّمِيعُ: жинда кинабго жо рагIулев.

28) الْبَصِيرُ: жинда кинабго жо бихъулев. РекIел балъголъабиги рихъулев.

29) الْحَكَمُ: жинца халкъалда гъоркъоб хIукму гъабулев, хIакъабги батIулабги жо батIа гъабулев. Ахираталда кинабго хIукму жинца тIубазе гъабулев. Жив цогояв хIакимлъун вугев ва жиндир хIукму лъицаго хисизабуларев.

Аллагъасул جَلَّالُهُ гъаб сипат лъарав лагъ тIобанго гъесул хIукму къадаралъе мутIигIав вукIула, жинца Аллагъ جَلَّالُهُ гуресул хIукму къабул гъабуларо ва тIад ругел ханзабазул ургъун рахъарал хIукмабиги ритIухъ гъаруларо.

30) الْعَدْلُ: жиндир кинабго хIукму-къадаралъуль жив ритIухъав цониги махлъукъаталъе зарал бугеб хIукму гъабуларев. Жиндир лагъзадерица хиянат ва зарар гъаби жинца хIарам гъабурав. Щибаб жоялъул хIакъ тIубазабулев ва гъелъул маслахIат жинца цIунулев.

31) اللَّطِيفُ: жиндир лагъзадерида цIакъ гурхIулев, гъезул хIажатал тIуралев, гъезие лъикIлъи гъабулев ва цIоб-рахIмо гъабулев. Гъаб кIиги сипатги муъминзабазул рукIине рекъарал сипатал руго.

32) الْخَبِيرُ: жинда балъгоябги загъирабги жо лъалев, щцебеккун букIарабги нахъа букIинесебги жо лъалев, жинда умуразул бишунго тIеренал, гъваридал хIалалги лъалев.

33) الْحَلِيمُ: жив хIалимав жиндир гурхIел рахIмо гIемерав. Жинда гIасилъарасеги гIазаб гъабичIого толев, гъев тавбо гъабун вуссине бокъун. Жинда гIасилъаразул зулмуялда сабро гъабулев. ГIасилъаразеги мутIигIазеги ризкъи къолев. Муъминчиясдаги цIакъ рекъола гъаб хIалимлъиги, хIеренлъиги.

34) الْعَظِيمُ: жиндир къадро кIудияв, жиндир къадро кIодолтъиялъе гIорхъи гъечIев ва гъелъие авал-ахир гъечIев.

35) الْغَفُورُ: жив тIаса лъугъулев ва жинца лагъзадерил мунагъал чурулев ва гъезул гъалатIлъи-гъапуллъи бахчун толев.

36) الشَّكُورُ: жиндир лагъзадерил дагъабго лъикIаб гIамалалда данде гIемер ажро кири гъабулев, гъезул гIамалазул гъалатIлъи, хатIаълъи бахчун, камилаб гIамаллъун гъеб къабул гъабулев

Муъминчиясдаги Тадаб буго ТадеГанав Аллагъасул Гемемерал ва кӀудиял нигӀматал лъан, гъезда данде даимго шукру гъабизе. Бишунго кӀудияб шукру буго гъел нигӀматал Аллагъ جَلَّالُه разилъи ТӀалаб гъабун хъвадиялда сверизари, гъесул ццим бахъулеб ГӀамал гъабиялдаса рикӀкӀалъи. Жиндие лъикӀлъи гъабурасул лъикӀлъиялда данде шукру гъабизеги Тадаб буго: гъеб шукру гъаби букӀула дуцаги досие лъикӀлъи гъаби.

37) الْعَمِيُّ: жив ТадеГанав киналго сипатазулъ ва макъамазулъ: гъесул макъамалда щибго жо ГӀагарлъуларо ва гъесие ГӀахъалчи гъечӀо. Гъудул-гъалмагъ гъечӀо, жив щибго жоялда хӀажатав гъечӀо ва кинабго махлукъат гъесда хӀажатаб буго.

38) الْكَبِيرُ: жив кӀудияв, жиндир ГӀамал пишаги кӀудияв, жинда релълъараб щибго жо гъечӀев, жиндир хиралъи ва къадро кӀудияв.

39) الْحَنِيفُ: жиндир махлукъат цӀунулев, жиндир хъаравуллъиялдаса ва цӀуниялдаса цохӀо зарра ГӀадаб жогӀи гъоркъ хутӀуларев. Жинца муъминзаби дунял-ахираталъул балагъаздаса цӀунулев.

40) الْمُئْتَبَرُ: жиндир махлукъаталъул ризкъи хӀажатабщинаб жоялъухъе гъелъул ризкъи щвезабулев. Жиндир гуч бергъарав, жиндир квербакъиги кутакав.

41) الْحَسِيبُ: жинца дунялалъул рукъоб жиндир лагъзадерие хӀажатаб жо чӀчӀезабулев, гъезие ва цогӀидаб махлукъаталъе жинца ГӀей гъабулев, гъездаса заралги нахъчӀвалев. Ахираталда кинабго халкъалъ жиндир хӀисаб-мизаналъе жаваб къолев.

42) الْجَلِيلُ: жиндир къадро кӀудияв, жиндие мукъсанлъи бачӀунел сипатаздаса вацӀӀадав.

43) الْكَرِيمُ: жив сахаватав, жинца нигӀматал хӀисаб гъечӀого къолев ва кигӀан ГӀемер къуниги жиндир нигӀматал дагълъуларев. Кинабго хиралъи ва рецц жиндие мустахӀикъав. Жиндихъе кӀанцӀарав нахъчӀваларев, жинда хъул лъурав чӀового хутӀуларев. Аллагъасул جَلَّالُه сахавалъи буго нильлъ иман исламалда ГӀоритӀи, нильседа хирияв авараг صَلَّالَهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ витӀун ва хирияб Къуръан рештӀинабун жив цо гъавулел ва жиндие ГӀибадат гъабулеллӀун нильлъ гъари.

44) الرَّقِيبُ: жинца лагъзадерил хӀалазул хъаравуллъи гъабулев. ГӀадамазул, жундузул малаиказул цохӀо зарра ГӀадаб жо жинда балъго хутӀуларев.

45) الْمُحِيبُ: жинца муъминбазул дугӀаялъе жаваб гъабулев жинда гурони гъаризе бегъуларев. Жинда гъарейан абун амру гъабурав, жинда гъарарасе жаваб къезеги къотӀи гъабурав.

46) الْوَاسِعُ: жиндир нигӀматал ГӀемерав, жиндир гурхӀел ГӀаммав, жиндир ГӀелму лъай кинабго жоялда щварав ва гъелда сверун лъугъарав.

47) الْحَكِيمُ: жинца хІукму битІун гѣбулев, жиндир гІелму камилав. Кинабго жоялгул хІукму-хІал жинда лѣалев ва кинабго жоялгул маслахІат лѣан, гѣлда рекъараб къадар гѣбулев.

48) الْوَدُودُ: жиндие муъминал лагъзал рокъулев ва гѣел муъминзабазул раклазулъ жив вокъи лѣугъинабулев.

49) الْمَجِيدُ: жиндир сахавалтъиялгулъ тІокІлѣарав, жиндир нигІматал гІемерав, лъикІлѣи даймав.

50) الْبَاقِعُ: жинца халкъалда аварагзаби عَلَيْهِ السَّلَامُ ритІулев гѣел хІакъаб диналде ахІизе. Муъминзабазе квербакъиялѣе малаикзаби ритІулев. Жинца къиямасеб къоялѣ халкъ тІад бахъинабулев: хІисаб-мизан гѣабизе ва жазаѣ гѣабизе.

51) الشَّهِيدُ: кинабго жо жинда лѣалев, гѣлда валагъун вугев, гѣелгул нугІлѣун жив вугев.

52) الْحَقُّ: жив вати хІакъав, жиндие авал-ахир гъечІев, жиндие гІибадат гѣабизе хІакъав ва жиндие рокъарал, жив вокъарал муъминзабазе жинца квербакъи гѣбулев.

53) الْوَكِيلُ: жинда мугъ чІвалев, жинда умурал тІамун толев, жинда божарав ва таваккал тІамурав гІадада холарев.

54) الْقَوِيُّ: кинабго къуват жиндие бугев, жив кинабго жоялдаса бергъунев, ва жиндир къуват кинабго къуваталда тІад бугев.

55) الْمَتِينُ: жиндир гуч къвакІарав, жиндие боқъараб жо батизабизе хІал кІолев, жив щибго жоялда хІажалъуларев.

56) الْوَلِيُّ: жинца лагъзадерил тадбирал гъарулев, гъезул умурал жинца тІубалев, муъминзабазе квербакъулев ва гъезул тушбаби къезарулев.

57) الْحَمِيدُ: жив веццарав, кинабго реццалгул бетІергъанлѣун жив вугев, ва кинабго махлукъаталѣ кинабго хІалалѣ жиндие рецц гѣбулев.

58) الْمُحْصِي: кинабго жоялда жиндир гІелму сверун лѣугъарав, жиндир гІелмуялдаса щибго жо гъоркъ хутІуларев.

59) الْمُبْدِي: жинца жо бижи бай бихъулев: щибго мисал-сурат гъечІого.

60) الْمُعِيدُ: жинца чІагоял хвезе гъарулев. Цинги хварал тІад рахъинарун цІидасан чІаго гъарулев.

61) الْمُحْصِي: жинца жо чІаго гѣбулев, жинца чІаголѣи бижулев. Хун хадуб гІадамал чІаго гъарун тІад рахъинарулев.

62) الْمُمِيتُ: жинца кинабго рухІ бугеб жо хвезабулев, жиндие боқъараб мехалѣ ва жиндие боқъараб хІалалѣ.

63) الْحَيُّ: Жиндир чІаголѣиялѣе авал-ахир гъечІев, азияб чІаголѣи жиндие бугев.

64) الْقَيُّومُ: жив жиндаго чІчІарав, жив лъицаго ватизавичІев, жинца

кинабго жо батизабулев. Жиндир махлукъаталъул тадбир гъабиялда жив чІІІарав.

65) الْوَاحِدُ: жив щибго жоялда хІажатав гъечІев, жиндие бокъараб жо бокъараб хІалалъ ва бокъараб гІужалъ батулев. Жив щибго жоялъ гІажиз гъавуларев.

66) الْمَاجِدُ: жиндир сахавалъи ва лъикІал тІабиғІатал камилав, жинца гІатІидго нигІматал кьолев, жиндир къадро ва тІадегІанлъи гІорхъи гъечІого гІатІидав.

67) الْوَاحِدُ-الْأَحَدُ: жив цогояв, жиндир заталъуль ва сипатазуль щибго жоялъ гІахъаллъи гъабуларев, жиндир ханлъи ва БетІергъанлъи камилав, жиндир пишабазуль жив цогояв, жиндие цониги рахъалъан гІахъалчи гъечІев.

68) الصَّمَدُ: жиндие кинабго жо мутІигІав ва кинабго жо жинда хІажатав, жиндир амру гъечІеб жо лъугъунарев, лагъзадерица жидер диналъуль ва дуњялалъуль жинда къасд гъабулев.

69) الْفَارُ: жиндир къуват гуч бергъарав, кинабго жоялда жиндир хІал кІолев. ГъечІеб бакІалдаса жо бижулев ва кинабго жо гъалаг гъабизе жиндир къуват бугев.

70) الْمُقْتَدِرُ: жиндир хІалкІолъи камилав, лагъзадерил амру ва тадбир тІубазе ва гъезул маслахІатал цІунизе жиндир хІал кІолев.

71) الْمُقَدِّمُ: жинца щебе гъабизе мустахІикъаб жо щебе гъабулев. Аварагзаби عَلَيْهِ السَّلَامُ кинабго халкъалдаса ццере гъарулев, муъминзбаи иман исламалдалъун ццере гъарулев.

72) الْمُؤَخَّرُ: нахъе бахъизе, нахъехун тезе рекъараб жо жинца нахъехун толев. Капурал, мушрикал, зулмуял ва къабихІал гІадамал жинца нахъегІан къазарулев ва гъел жиндир рахІматаздаса рикІклад гъарулев.

73) الْأَوَّلُ: жив тІоцевесев азияв, жиндир ватиялъе авал гъечІого жив ццевего вукІарав; махлукъат бижилалде ццевего жив вукІарав.

74) الْآخِرُ: кинабго жоялдаса хадув жив вукІунев. Жиндир ватиялъе ахир гъечІев. Жиндасан хадуб щибго жо букІунарев.

75) الظَّاهِرُ: жив кинабго жоялда тІад вугев заталдалъун ва гъунар-къуваталдалъун.

76) الْبَاطِنُ: жив вукІин хІакъаб букІин гуреб жиндир хІакъикъаталда инсан хадув гъоларев. Махлукъат батиялдалъун жив вукІин лъалев. Жинда киналго балъголъаби лъалев.

77) الْوَالِي: кинабго жоялзул ханлъун, маликлъун, амирлъун жив вугев. Жиндир хІикматалда рекъон махлукъаталъул тадбир гъабулев.

78) الْمُتَعَالِي: инсанасул гІелму-гІакъло нахъ регІиялдаса жив тІадегІанав,

мушрикаца жиндие гъарулел сипатаздаса: жиндие шарик вукІиналдаса, жиндир хІакъалъулъ шакдарулел гІадамазул шакІтиялдасаги жив тІадегІанав.

79) البَرِّ: жинца тІикІІти гъабулев, жиндир кІотІиялъулъ ритІухъав, муъминзабазе дунялалда ва ахираталда тІикІІтъаби гъарулев, дугІаялъе жаваб гъабулев.

80) التَّوَّابُ: жинца тавбо къабул гъабулев. Тавбо гъабизе жиндие бокъулев ва тавбо гъабизе жинца гъесизе гъарулев.

81) الْمُتَّقِمُ: жинда гІасилгъарал гІадамаздаса жинца ццим босулев, зулмчагІазе гІакъуба гъабулев, жиндие бокъарал умматал гІалаг гъарулев.

82) الْعَوُّ: жинца мунагІал рахчулев, жив тІаса лъугъунев. Жинца гІакъуба хех гъабуларев. Ахираталда муъминзабаздаса тІаса лъугъун гъезие гІазаб гъабичІого толев.

83) الرَّؤُوفُ: жиндир гурхІел-рахІмо, хІалимІти гІемерав, жиндилъ щибго хъачІІти ва согІІти гъечІев. Муъминзабазда гурхІел цикІарав. Гъезул мунагІал тІасан ине гъарун гъел мунагІал тІикІаб гІамалІун свезизе гъарулев.

84) مَالِكُ الْمَلِكِ: кинабго мухлукъалъул хан. Ханзабазулги хан. Жиндир хІукму къадаралъе нахъе чІвай гъечІев, жиндие бокъараб жо лъугъунев, жиндие бокъичІев жо лъугъунарев.

85) ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ: кинабго хиралги, кІодолги жиндие бугев, жив хира гъавизе, жиндие хІурмат гъабизе ва жиндаса хІинкъизе мустахІикъав бетІергІанІун жив вугев.

86) الْمُقْسِطُ: жиндир хІукмуялъулъ ритІухъав, жиндир гІадло битІарав. ЗулмчагІаздаса рецІел босулев, жиндие зулму гъабурав ва жинца зулму гъабурав цоцазул хІакъ тІубан рази гъарулев.

87) الْجَامِعُ: киналниги берцинал, камиал цІарал ва сипатал жинца данде гъарурав. Къиямасеб къоялъ кинабго халкъ махІшаралда данде ракІарун гъезул хІисаб-мизан гъабун гъезие жазаъ гъабулев.

88) الْغَنِيُّ: жив щибго жоялда хІажатав гъечІев, жиндие кинабго жо рекъон бугев, кинабго жо жинда хІажатабІун бугев.

89) الْمُغْنِي: жинца гІадамазе хІажатаб жо къун гъел бечед гъарулев. БоцІи-малалдалІун, гІелму-лъаялдалІун бечед гъарулев. Жиндир махлукъаталъе ризкги къун гъелдалІун гъезие гІейи гъабулев.

90) الْمُعْطِي: жинца хІажатаб жо къолев ва щибаб жоялІул маслахІат жинда гІалев, гъев маслахІаталда рекъон къолев. Жив разиял муъминзабазе дунял- ахираталІул бахъибуголги къолев.

91) الْمَانِعُ: муъминзабадаса къварилги-балагъ нахъчІалев, жинда

Ғасилғараздаса ахираталғул нигматал нахъчІвалев. Муъминзаби Ғасилғи- пасикълғиялдаса нахъчІвалев.

92) الضَّارُّ: жиндие зарал Ғабизе мустахликълғарасе унти- къварилғи тІад биччан зарал Ғабулев; зарал ва хайир Ғаби жиндир хІукмулғун бугев, жинца изну кьечІони, Ғеб Ғабизе цониги чиясул хІал кІоларев.

93) النَّافِعُ: жиндие мунпағІат Ғабизе мустахликълғасе мунпағІат Ғабулев: Иман, Ғелму, Ғакълло, камил Ғабун. Зарал Ғаби ва мунпағІат Ғаби жиндир хІикматада рекъон букІулев. Инсанасе лъкІаблғун бихъараб жо Аллағасда جَزَائِهِ askIob зарилияб букІине бегула.

94) الثَّوْرُ: жинца хІакъаб диналда тІоритІулев, хІакъаб нух бихъулеб нурлғун жив вугев. Зобал-ракъал жиндир нуралдалғун гванғарав, жиндир нурал кинабго жо зағираблғун Ғабулев.

95) الْهَادِي: жинца муъминзаби иманалда тІоритІарав. Ғаб кинабго махлукъат бижун, Ғеб Ғакълло бугел чағІазда бихъизабун, Ғел махлукъаталғул Халикъл вукІиналда тІоритІарав, хІакъаб каламалдалғун битІараб нухда халкъл тІобитІулев.

96) الْبَدِيعُ: жинца жо бижулев ва батизабулев. Жинда релълғараб щибго жо ҒечІев. Заталғуль, сипаталғуль, Ғунар-къуваталғульги.

97) الْبَاقِي: жиндир вати даимав, жиндие тІаса ин ҒечІев, жив нахъе хутІулев жиндие ахир ҒечІев.

98) الْوَارِثُ: зобал рақъазул ва кинабго махлукъаталғул ирс жиндие бугев, Ғеб кинабго жо жиндир мулкълғун бугев, халкъл хвезабун хадубги Ғеб кинабго жо жиндир букІулев.

99) الرَّشِيدُ: жинца хІакъаб диналда тІоритІун Ғелда хъвадарал муъминзаби бахъибугеллғун Ғарулев. Жиндир хІикматалда рекъон жиндие бокъарав чи иманалда тІовитІулев, жиндие бокъарав тІовитІичІого толев.

100) الصَّبُورُ: жиндир сабру кІудияв, жинда Ғасилғаразе Ғазаб хех Ғабуларев. Жиндир пишабазуль ҒедегІи ҒечІев. Кинабго жо жиндие цІараб Ғужалъ Ғабулев.

Жинда Аллағ разилғаяв Ғабдуллағ ибну МасғІудидаса бицараб хІадисалда буго: Аллағасул свалат салам лъеяв аварағас абуна: «Цониги чиясда паиманлғи, къварилғи щун бугони цинги Ғъев чияс Ғаб дугІа Ғабуни: Я дир БетІерҒан Аллағ جَزَائِهِ! Дун дур лағ вуго, дур лағасул васги вуго, дур лағалғул васги вуго. Дир ихтияр (нодо) дуда кодоб буго. Ццебехун дие букІараб жоги дур хІукмуялдалғун букІана, дие Ғабураб хІукмуги дур Ғладло буго. Дица дуда Ғарулеб буго Аллағ дур киналго цІараздалғун дуца дур напсалъе жиб Ғабураб Ғеб цІар, яги дуца дур тІехълда жсаниб жиб рештІинабураб, яги

дуца цониги чиясда жиб лъазабураб, яги дуца дурго гелмуялгъулъ балгъо тараб,- дуца гъаб къадро кIудияб Къуръан гъабейан абун дир рагI боххулеблъун, дир каранда нур балеблъунги, дидаса пашманлгъи-къварилгъи борхулеблъунги»-абун, гъев чиясдаса кинабго пашманлгъи, къварилгъи Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ тIаса инабула ва гъелгъул бакIалда жиндие рохелги гъабула»-абун. ХIадис имам АхIмадица бицана.

ТIадегIанав Аллагъас тавпикъ къеги жив разияб гIамал гъабизе.

Дуца как балеб мехаль МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъеб какиль Къуръан цIали дуца цIакъго загъир гъабуге; цIакъго гъаракъ борхизе гъабун цIалуге ва нахъе ругезда рагIулареб хIалалъ гъаракъ дагъ гъабунги цIалуге, гъеб кIиялдаго гъоркъохъеб хIалалъ цIале.

Гъаб аят рештIинабиялъе сабаб бицун, жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугIаббасица абун:

«Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасас как балеб мехаль мушрикаца гъесда ццим бахъун, Къуръаналдаги, Аллагъасдаги جَلَّ جَلَالُهُ рогъоб балеб букIана. Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъаб цебе бицараб рагIи рештIине гъабун»-абун. ХIадис имам АхIмадица бицана.

Жинда Аллагъ разилъаяй ГIаишатидаца бицараб хIадисалда буго гъаб гъаракъ борхизаби ва гIадобегIан гъаби дугIа гъабулеб мехаль бугеб хIукму бугин абун.

111. Дуца абе МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

Кинабго рецц ва шукру жив

ТIадегIанав Аллагъасе буго, жиндир

лъимал хъизанги гъечIев, жиндир

ханлъиялгъулъ гIахъалчиги гъечIев.

Жиндие гIибадат гъабизе хIакъав, жинда гIахъаллгъи гъабулев цоги щивго чи гъечIев. Жив щибго жоялда хIажатавги гъечIев, жиндие квербакъулев валиясда ва насирасда жив хIажатав гъечIо: гъез жив кIодо гъавизе ва жиндир къадро гъабизе. Дуца гъев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ кIодоги гъаве МахIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гъесие хIакъаб кIодо гъавиялъ. Дуца гъев рехсе киналго жиндир къадро, къимат тIадегIанал сипатаздалгъун ва гъесда рекъараб рехсеялдалгъунги.

ТIадагIанав Аллагъасул квер бакъиялдалгъун суратул Исраалгъул тафсир ва таржама хъван тIубана.

Кинабго рецц ва шукру ТIадегIанав Аллагъасе буго.

وَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَمْ يَتَّخِذْ وَلَدًا وَلَمْ يَكُنْ لَهُ
شَرِيكٌ فِي الْمُلْكِ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ وَلِيٌّ مِنَ الذُّلِّ وَكَبِيرُهُ
تَكْبِيرًا

18. Суратул Кагъф

سُورَةُ الْكَهْفِ

Маккаялда решитинабураб, жинда жаниб нусиялда аниҗго аят бугеб.

Къуръаналда жаниб ируго сурат буго «АлхІамдулиллағи» абун жидер бай бихи бугел. Гьел руго «АлфатихІа», «Ал-АнҗІам», «Ал-Кагъфи», «Сабаъ», «Фатһир». Аллағасе ﷻ рецц гъаби, гьев кІодо гъави ва гьев цогояв Аллағ ﷻ вукІиналда мукІурлҗиялдалҗун байбихъулел руго гьел суратал.

Гъаб суратул Кагъфалда жаниб лъабго берцинаб къисса буго, Къуръаналда жанирругел жидер вагІавапайда кІудиял къисса баздаса. Гьел къиса базги кантІизарулел руго Аллағ ﷻ цо вукІиналда, гьев жиндие гІибадат гъабизе хІакъав хан вукІиналда, гьесул хІал гучаб букІиналда. Жидер битІараб гІакъида (иман) цІунун, купру-ширкалҗул зулмуялдаса рикІІалҗун цо нохъокье руссарал гІолохъабазул къисса бицун буго, жиндалҗун гъаб сураталда цІарги лъураб (алкагъф, нохъо), ПІадегІанав Аллағас лъабнусго соналдаса цІикІараб заманалҗ къижизарун цинги тІад рахъинарурал.

КІиабилеб къисса буго Муса аварагасулги ﷺ Аллағас гІелму кьурав гьесул лағъ Хизрилги ккараб лъугъабахын бицунеб. Гъеб къиссаялда жаниб бицараб жоялдаса мурад буго Аллағас ﷻ гІелму-лҗай жиндие бокъарав чиясе кьолеблҗи баян гъаби ва цивниги чиясда ракІалда ккезе бегъулареблҗи жив цІакъ жо лъалев чи вуго абун. Аллағасул свалат салам лъеяв Муса аварагасе ﷺ гІелмуги авараглҗиги кьун бугониги, гьесие кьечлѐб цогиги гІелму букІиналда кантІизавуна Муса авараг ﷺ ПІадегІанав Аллағас. ГІелму тІалаб гъабун къватІире рахъине ккеялда ва гъеб гІелму цвезе гІоло гІакъуба-захІмат баччизе ккеяда ишараги буго гъеб къиссаялда жаниб.

Лъабабилеб къисса буго Зулқарнайни абудев ханасе Аллағас ﷻ кьун букІараб кІудияб ва гІатІидаб ханлҗиялҗул бицунеб. Гъеб ханлҗи жиндие кьеялҗе сабабги букІана гьев иман лъурав, Аллағасдаса ﷻ хІинкъулев лағъ вукІин. Гьев Зулқарнайни бакъ баккуда бугеб рикІІадаб ракъалдеги цун гьес гъениб гъабураб сангаралҗул бецен гъабун буго.

Гъаб лъабго къиса бицун ва мисалал рачун Аллағас баян гъабудеб буго хІакъаб жо ва хІакъаб дин боцІи-малалда ва ханлҗиялда хурхун букІунареблҗи, гъеб хурхунеб бакІ инсанасул ракІ букІин, ва гъениб

жсаниб бугеб битІараб гІакъида-иман букІин. КІиябизе баян гъабулеб буго гъаб дуњал жиб тІаса унеб, паналъулеб жо букІин. Лъабабизеги баян гъабулеб буго чІухІи рецц ва жиндирго напсалъ гукки инсан гъалаг гъарулел сипатал рукІин. Гьелъие мисал бачун иблисалъул къисса бицун буго жиб Адамие суржда гъабизе чІухІараб, цинги жибги Аллагъасул عَلَّامٌ غُظُّوهُ рахІматалдаса рикІІад гъабураб.

Сураталъул ахиралда муъминзабазул ва капурзабазул сипатал рицун руго, гьел руссунеб бакІ алжан яги жуужахІ букІинги бицун буго. ХІакъаб жо гъабулел ругин жидер рахІалда букІунел, амма жидер гІамал Аллагъ عَلَّامٌ غُظُّوهُ разияб гуреб букІунел гІадамазулги бицун буго. Жиндие гІибадат гъабизе хІакъав цохІо Аллагъ عَلَّامٌ غُظُّوهُ вукин ва гьесде ширк гъаби батІулаб нух букІин бицун тІубазабун буго гъаб сурат.

**Жив гурхІулев, гурхІел гІамав
Аллагъасул цІаралдалъун.**

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Жив кІодо гъавиялда хурхараб,
тІубараб ва камилаб рецц ТІадегІанав
Аллагъасе عَلَّامٌ غُظُّوهُ буго, жиндир хирияв
лагъ МухІаммад аварагасда صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гъаб
Къуръан рештІинабурав, гъев МухІаммадие ва гьесул кинабго
умматалъе рахІматлъун жиб бугеб, жиндилъ магІна рекъолареб,
лагъзадерил маслахІатазда данде кколареб, хІакъаб битІараб
диналдаса гьетІараб, мекъаб щибго жо гьечІеб.

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَى عَبْدِهِ الْكِتَابَ
وَلَمْ يَجْعَلْ لَهُ عِوَجًا ۝

2. Жиб битІараблъун, жиндилъ
хилиплъи гьечІеб, цояб цоялда данде
кколареб жо гьечІеблъун рештІизабуна
гъеб Къуръан, капураб къавмалъе
Аллагъасул عَلَّامٌ غُظُّوهُ рахъалъан гучаб
гІазабалдалъун хІинкъи кьезе. Аллагъ عَلَّامٌ غُظُّОУ разилъи тІалаб
гъабун лъикІаб гІамал гъабулел муъминзабазда гьезие
хІакълъунго Алагъас ахираталда цІакъ берцинаб ажро хІадурун
бугин абун рохелги бицине,

فَيَحْيَا وَيُنْزِلُهُ رِجَالًا مُّجْتَنِبِينَ
وَيُؤْتِيهِمُ الْغُلَّةَ الَّتِي كَانُوا يَعْمَلُونَ
الَّذِينَ كَانُوا يَكْفُرُونَ ۝

3. Жал даимго жанир рукІунел алжаназул
нигІматал руго гьел.

مَّا كَانَتْ فِيهِ آيَةٌ ۝

4. Гъединго хІинкъи кьезе ТІадегІанав
Аллагъасул лъимал ругин абун, гьесда
бугътан лъолел капурал гІадамазе гучаб гІазаб букІине буго

وَيُنْذِرَ الَّذِينَ قَالُوا اتَّخَذَ اللَّهُ وَلَدًا ۝

абун.

5. Гьєб жидер гьєресияб рагІиялъє
жидєє далилги гьєчІєл, гьєлъул жидєда
щибго лъалєб жоги гьєчІєл. Гьєзул
умумузєги гьєчІо щибго далил ва
гІєлму гьєб гьєрєси бициналъє.

مَا لَهُمْ بِهِ مِنْ عِلْمٍ وَلَا لِآبَائِهِمْ كَبُرَتْ
كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ إِنْ يَقُولُونَ إِلَّا
كَذِبًا ۝

Гьєл киналго жидер жагІиллтіялъулъ ва кьосиналъулъ руго. ЦІакъ
кьабихІаб, гьєресияб рагІи бугоха гьєл гІадамазул кІалдиса
кьватІиб бачІунєб. Гьєл гІадамал жидєца цІакъ кІудиял мунагІал
гьарулєл руго. Гьєз бицунєб жоги кІудияб гьєрєси гурого гьєчІо.

6. Дуца дурго напсалъє кьварилъи
гьабулєб бугоха МухІаммад ﷺ,
гьєб дур кьавмалъ иман лъєчІо абун,
гьєл дудаса рагІалъун жидєрго купру-
ширкалда чІана абун, гьаб хирияб Кьурьанги жинда иман
лъєчІого, гьєрєси гьабуна абун.

فَلَعَلَّكَ بَلْعُ نَفْسِكَ عَلَى آثَرِهِمْ إِنْ لَمْ
يُؤْمِنُوا بِهَذَا الْحَدِيثِ أَسَفًا ۝

Дур ракІ кьварилъуге МухІаммад! Дуца гьєл иманалда ахІє, гьєл
иманалда тІоритІи дир иш буго, дуда гІад гьєзухъє хІакъаб Кьурьан ва
рисалат швєзаби буго.

7. ХІакълъунго Дица гьаб ракъалда
гІад ругєл батІи-батІиял нигІматал ва
гІажайбал берцинал ахал, авлахъал ва
мугІрул, гьєдинго ракъулъан бахъулєб
гІарац-мєсєд ва цогидабги хазина ва бєчєлъи гьабуна. Гьаб
ракъалъул берцинлъилъун.

إِنَّا جَعَلْنَا مَا عَلَى الْأَرْضِ زِينَةً لَّهَا
لِنَبْشُوهُمْ أَيُّهُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا ۝

Жинца ракъ берцин гьабулєблъун. Дица зобал берцин гьарурал
гІадин батІи-батІиял цІабаздалъун ва бакъ-моцІалдалъун. Гьєб
иш дица гьабуна дир лагъзадерил хІал бихъи гьабизє. Шивдай
вуго гьєздасан жинца иман лъолєв, жиндиє гьєл дир гІаламатаз дун
БєтІєргъан Аллагъ ﷻ вукІиялда тІоритІєл гьабулєв, цинги жинца
дун разилъи тІалаб гьабун гІибадат бацІцІад гьабулєв.

8. ХІакълъунго Дица гьаб ракъалда
гІад ругєл берцинал ахал-хурзал ва
рохъал-авлахъал гьєризє руго жиб бакъвараблъун. Жинда гІаде
щибго жо бижун букІинчІєб ракъалда рєлътун.

وَإِنَّا لَجَاعِلُونَ مَا عَلَيْهَا صَعِيدًا جُرُزًا ۝

КьуртІубияс абун: гьаб аят рєштІинабуна Аллагъасул свалат салам
лъєяв аварагасул ракІ парахат гьабун. Гьєлъул магІна буго, дуца ургъєл
гьабуге МухІаммад ﷺ, гьаб дунялалъул ва гьєб тІалаб гьабулєб

агылуялгулги. Гьєб буго дица гьєзул хІал бихьизе кьураб жо. Цояз гьєб дунялалдаса вагІза лъугъун иман лъола, цогидазе гьєб дунялалъул гІажаибал гІаламатал рихьуларо ва гьєл жидерго жагьиллгьиялда ва купруялда чІчІола. Ахираталда дица гьєзие жазаъ гьабизе буго жидер гІамалазда рекъараб абун. Ай, гьаб дунялалъул берцинлгьи буго жиб хехго тІаса унеб жо, гьелда ракІгъун, мугъчІван рукІине лъикІ гьечІо.

9. Дуда ракІалда кколебищ бугеб

МухІаммад ﷺ, асхІабул кагъфазул

ва ракъималъул бетІергьабазул

къиссаялгул гІажаибаб жо бугин абун.

أَمَحَسَبْتَ أَنَّ أَصْحَابَ الْكَهْفِ وَالرَّقِيعِ

كَانُوا مِنْ آيَاتِنَا عَجَبًا ﴿٩﴾

Гьєб къиссаялгул бугелдаса гІемерго кІудияб гІажаиблгьи гьабизе кколеб жо буго гьал зобал-ракъал рижи ва гьазда жаниб бугеб гІемераб, инсанасул гІакъло жинда хаду гьолареб рухІ бугеб ва рухІ гьечІеб кинабго махлукъат.

«АсхІабул кагъфи» буго гьєл гІолохъабазда абулеб цІар (нохьоялгул бетІергьаби). Ракъим абураб рагІи буго гьєзул цІаралги тІад хъван нохьоялгул кІалтІа бугеб хъарши яги кагъаталда абулеб рагІи, цоги гІалимзабаца абуна гьєб «ракъим» абураб рагІи гьєб мегІерада яги кІкІалалда цІар бугин абун.

10. Гьєл гІолохъаби кьурул нохьокъе

руссараб заманалъул хабар бице

МухІаммад дуца дур умматалъе

вагІзалъун ва дудасан гьєб бици тІалаб

гьабулел кьурайшиязул мушриказе

жаваблгъунги. Жидер къавмалъ гьабудеб купру-ширкалдаса

рикІкІалъун гьєб нохьоде жал руссараб мехалъ, гІолохъабаца

абуна: «Я нижер БетІергъан Аллагъ ﷻ! Дуца нижее дуда

аскІоса цІоб-рахІмат кье. Нижер иман камил гьабе, нижее

саброги кье, нижер мунагъалги рахчун те. Ва дуца нижер амруги

хІакъаб диналде гІоритІун гьелда ниж даимлгулеблгъун гьабе,

нижер ахирги дуца битІун ккезабе»-абун.

إِذْ أَوَى الْفِتْيَةُ إِلَى الْكَهْفِ فَقَالُوا رَبَّنَا

آيَاتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ

أَمْرِنَا رِسَدًا ﴿١٠﴾

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас жиндир дугІаялгул абулеб букІана: «Дуца нижее кинаб хІукму гьабун батаниги, гьєлгул ахир лъикІаблгъун гьабе я нижер БетІергъан Аллагъ ﷻ»-абун.

Цоги аварагас абулеб букІана: «Я нижер Аллагъ ﷻ! Дуца нижер киналго умуразул ахир лъикІаблгъун гьабе, дуца ниж дунялалъул гІодорегІанлгьиялдасаги ахираталъул гІазабалдасаги цІуне»-абун.

ХІадис имам АхІмадица бицана.

Хирияв аварагасул ﷺ гъаб дугІаялдаса бичІулеб буго кинабго хІалалъ нилъеца Аллагъасдаса ﷺ лъикІлъи ва ПюритІел гъаризе кколеблъи. «Аллагъас ﷺ хъвараб жо гурони лъугъунаро»-абун, яги «Аллагъас ﷺ жиндир хІукму хисизабуларо»-абун таваккал тіамун чІезеги бегъуларо. Гъаб Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъабураб дугІаялда жаниб загъиралдаго абублеб буго: «Дуца нижее шиб хІукму гъабун батаниги, гъелъул ахир лъикІаблъун гъабе»-абун. Гъаб рагІиялдаса бичІулеб буго Аллагъас ﷺ жиндие бокъараб хІукму гъабублеблъи ва жиндие бокъани гъеб хисизеги гъабублеблъи. Гъадин бугелъул нилъеда тіадаб буго кидаго Аллагъасда ﷺ божун, гъесда хъул лъун, гъесие мутІигІлъун рукинe.

РакІалъе Аллагъ ﷺ лъараб мехалъ ва гъев вокъараб мехалъ инсанасул Аллагъасда ﷺ божи-хъул гІемерлъула ва гъесул рахІматалда хъулги цикІкІуна. Гъелдаго цадахъ гъев Аллагъасда ﷺ гІасилъизе хІинкъула ва гъесул ццим бахъи-гІазабалдасаги хІинкъула: жиндие вокъарав чи жиндаса вуссин цІакъ кІудияб гІазаб букІуна инсанасе.

Ибнукасирица абунa: гъаб «суратул Кагъфи» рештІине гъабиялъе сабаб бицун ИбнуисхІакъица ва жинда Аллагъ разильаяв ИбнугІаббасица абунa: къурайшиязул мушриказ Назар ибну ХІарис ва ГІукъбат ибну абу-МугІитІ абубев кІиги чи витІана Мадинаялда ругел ягъудиязул гІалимзабазухъе жидеца гъезда Аллагъасул свалат салам лъеяв МухІаммад аварагасул хабар бицине. Гъесул сипатал рицун, гъес бицунeб хабар бицун ва гъес жинда ахІулеб дин бицун, гъел гІалимзабаца гъев МухІаммадил хІакъалъулъ шиб жодай абула абун гІенеккизе. Ягъудиял ругелъул жидехъе тіехъги рештІине гъабурал, аварагзабиги ритІарал гІадамал ва гъезда гъазе буго гъав чияс битІараб бицунебищ бугеб яги гъереси бицунебищ бугебали абун.

Гъев кІиявго Мадинаялда цвана ва ягъудиязул гІалимзабигун данделъун гъезда Аллагъасул свалат салам лъеяв МухІаммад аварагасул хабар бицана ва гъез абунa: «Нуж руго гІалимзаби ва тавраталъул агъло, ниж рачІун руго нужехъе гъев МухІаммадил хІакъалъулъ шибдай нужеца абула»-ян гъазе.

Ягъудияз абунa: «Нужеца гъесда гъикъе лъабго жоялъул хІакъалъулъ, нуже гъес гъеб лъабго жо бицани гъев Аллагъас ﷺ халкъалда дин малъизе витІарав авараг вукІуна. Жинца гъеб лъабго жо бицинчІони гъев жинцаго ургъарал харбал рицунев чи вукІуна»-абун.

Хадуб ягъудияца абунa: «Нужеца гъесда гъикъе гъанжеялдаса гІемераб заманаялъ цере жидер къавмаладаса лъутун арал ГІолохъабазул хабар, гъезул гІажайбаб къисса буго. Цогиги гъикъе ракъалда тіад сапаралда

хъвадарав ва машрикъ-магърибалда жив щварав чиясул хабар. Цоги нужеда гьикъе рухІ щиб жо бугеб? абун. МухІамадица суалазе жаваб къуни гъев чи жинца битІараб бицулев вукІуна ва Аллагъасул ﷺ расулги вукІуна, нужги гъесда нахърилълъа. Жаваб къечІони гъев гъереси бицунев чи вукІуна ва гъесие нужеого бокъараб жо гъабе»-абун.

Гъев кІиявго чапар Мадинаялдаса тІад руссун Маккаялда рачІана ва къурайшиязул церехъаби данде ахІун жидер ккараб жо бицана, ягъудиязул жавабги бицана.

Цинги къурайшиял Аллагъасул свалат салам лъеяв МухІаммад аварасухъе рачІана ва гъез абуна нижеда гъаб лъабго жоялъул хабар бице абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв МухІаммадица абуна дица гъеб хабар нужеда метер бицинаян абун. Гъеб бакІалда аварасас ﷺ «иншаАллагъ» абичІо (аллагъас хъван батани), ва гъеб гъалатІ сабаблъун ТіадегІанав Аллагъас анціла шуго къоялъ жиндир вахІю босун Жабраил малаик гъесухъе витІичІо. Ціакъ ракІ къварилъун аварагги ﷺ вукІана, гъесда нахъаса кІалъалел мушрикалги рукІана: «Гъав чиясде ралагъе нуж! метер жаваб къелаянги абун гъале анціла шуго къоялъ щибго жо бицинчІого вахчун чІун вуго»-абун.

Цинги ТіадегІанав Аллагъас Жабраил малаик ﷺ витІана Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасухъе гъаб суратул кагъф босун ва гъелда жаниб Аллагъас ﷺ аварасадса абуна: «Мун гъел мушрикал дуда нахъаса бицунев жоялда пашманлъуге, дуца дурго напсги къварид гъабуге гъезул хабар сабаблъун»-абун. (6 аят). Цоги абуна: «Дуца щибго жо дица метер гъабизе бугин абуге «инша Аллагъ» цадахъ абун гурони»-абун (22-23 аят).

АсхІабул кагъфалъул къиссаялъул хІасил гъабун, гъеб къокъ гъабун МухІаммад Пали Сабунияс бицана: Цо зулмуяв хан вукІана румазул ТіартІус абулеб шагъаралда ва гъелда сверухъ бугеб бакІалда. Гъесул цар Дикъянус букІана. Гъев вукІана ГІиса аварасадсаса ﷺ хадуб бугеб заманаялъ жинца гІадамал Аллагъасе ﷺ ширк гъабиялда ахІулев, гъел хъанчие лагълъи гъабизе тІамулев ва жинда ГІасилъарасе зулму гъабулев ва жинца муъминзаби чІвалев. Гъеб ціакъ кІудияб питна букІана Аллагъасда ﷺ иман лъурал гІадамазе.

Гъеб питна сабаблъун ціакъ ракІ къварилъун, гъеб питнаялда данде киндай чІчІелаян ургъулел рукІана жидер рекІелъ камилаб иман лъугъун, гъелъул нуралъ жидер ракІги, гІакълоги гвангъизабурал гІолохъабазул цо къокъа. Гъезул хабар ханасда рагІун гъес гІолохъаби жиндихъе рачІинаруна ва гъезие хІинкъи къуна жинца нуж чІвазе

ругин хъанчие лагълъи гъабичІони ва гъезие кърбаналги хъвечІони абун. Гъев залимав ханасда ццереги чІун гІолохъабаца абун: «Нижеца жиндие гІибадат гъабулев нижер БетІергъан гъал зобал ракъал жинца рижавав гъезул ва цогитаб кинабго махлукъаталъул БетІергъан вуго. Нижеца кидого гІибадат гъабизе гъечІо гъев БетІергъан Аллагъасе *عَلَّاهُ* гурони»-абун.

Гъев залимав ханас абун: дида нуж гІисинал гІолохъаби рихъунел руго, жегиги гІакълъо камиллъичІел, дица нуже метер радаллъизегІан ургъизе заман кьолеб бугоян-абун. Къаси сардилъ гъел гІолохъаби шагъаралдаса къватІире рахъун гІалахалдехун лъутун ана. Цо гІиял къайиялда аскІосан унаго гъезда хадуб гъев вехъасул гъеги ана.

Радалалде цо меІералъул кІкІалахъ бугеб нохъоялда аскІоре щун гъел гъенир жанир лъугъана. Ханас ахІи бан жиндир аскаралъул гІадамал гъезда хадур рахъинаруна. Гъеб нохъо бугеб бакІалда щвараб мехалъ гъенир жанир лъугъине хІинкъун, жидер ханас амруги гъабун, гъез гъеб нохъоялъул кІалтІа къед гъабун ва гъенир жанир ракъуца ва къечалъ хвелин абун гІолохъабиги тун, аскарал тІаде руссун ана.

Цоги гІалимзабаца бицана: «Гъев Дикъянусил гІадамазда гъел гІолохъаби араб бакІго лъачІо ва гъел гъеб нохъоде аскІорего щвечІо»-абун. Къръаналъул хадусел аятазул пикру гъабураб мехалъ ракІ рекъолеб буго гъеб рагІи битІараб букІиналда.

Цинги гъел гІолохъаби кьижун ккана ва щибго жидеда лъачІого, лъабнусогоялдаса цІикІкІун саназ кьижухъе гъеб нохъода хутІана. ТІадегІанав Аллагъас гъел макъидаса рорчІизаридал гъезда ракІалде ккана доб жал нохъоде лъугъараб кьо буго гъеб абун ва жал ракъун рукІинги лъан цояв гъалмагъ витІана шагъаралде тІагІам ва лъим босизеян абун. Гъев гІолохъанчи шагъаралда щведал гъеб гъесда лъалареб бакІлъун бихъана ва гъесда ракІалде ккана жив нух кьосун цоги шагъаралде щун вугин абун.

Базаралда ун кваназе чед ва цогитаб нигІматги босун гъес гІарац къедал, гъеб квен бичулев чи тамашалъун хутІана ва гъес кърараб гІарацалда гІажаиблъун валагъана. Хадуб вичарулес гъикъана: «Гъаб гІарац киса дус щвараб? Дус хазинайищ батараб абун?» ГІолохъанчияс абун: «БатичІо дида хазина, гъеб гІарац нижер къавмалъ хІалтІизабулеб гІарац буго»-абун. Дов чияс абун: «Гъаб буго гІемерал соназ цеве вукІарав Дикъянус ханасул гІарац»-абун. Гъев Дикъянусие щиб ккараб абун гІолохъанчияс гъикъидал дос абун: «Гъев хваралдаса лъабнусго сон гІадаб заман буго»-абун.

Гъев гІолохъанчиги бицине жо лъаларого хутІана, гъесда сверухъ

рақларун ғадамазги ғажайблы ғыбуна. Ғеб хабар ханасда рағлун, ғев ғолохъанчи жиндихъего ахлана. Хан вуклана иман лъурав, ғев цлакъ воххана ғолохъанчияс жидер кысса бицинда. Шагъаралъул ғадамал хангун цадахъ ғыб нохъоде асклоре ана. Ғадамазул сас рағлараб мехаль ғолохъабазда рақладде ккана Дикъянусил аскар бачлунеб бугилан абун, ва ғыел как базе тладе рахъана. Муъминав хан ғыезда тладе лъугъана ва ғыезул кверал росун ғыезда къвалги бана. Ғолохъабаца бицана жал ғыев залимав ва капурав хан Дикъянусил зулмуялдаса лъутун ғыаб нохъода лъугъарал ғолохъаби ругин абун: жидер дин цлунун ва Аллағъасде جَلَّالَهُ ширк ғыабизе бокъичлого. Хадурги ғыел ғолохъаби кижун ккана, ғыб хлалаль Аллағъас جَلَّالَهُ ғыезул рухлалги росана. Ғев муъминав ханас ғыб нохъодул клалда ццебе масжид бана ва нохъоги жанив чи лъугъунареб ғыбуна. Тладеғланав Аллағъас абублеб буго:

11. Дица ғыел ғолохъабазул ғундузда
щибго жо рағлунлареб хлалаль шулияб
макъяулдалъун ғыб нохъоялда жанир ғыел
кыижизаруна ғемерал соназ.

فَضَرَبْنَا عَلَىٰ آذَانِهِمْ فِي الْكَهْفِ
سِنِينَ عَدَدًا ﴿١١﴾

12. Цинги дица ғыел макъидаса
рорчизарун тлад рахъинаруна, дида
лъазе кинаб кьокъадай буклина абун
ғыел ғолохъабаца нохъода рарал

ثُمَّ بَعَثْنَا لَهُمْ لَتَعْلَمَنَ أَى الْحَزَيْنِ أَحْصَى لِمَا
لَبِثُوا أَمَدًا ﴿١٢﴾

саназул хлисаб ғыабиялъул рахъалъан жал ритлун кколеллъун.

Ғаб клуго кьокъаялдаса мурад буго ғыел ғолохъабазул хлал жидеда загъирлъарал ғадамазул клуго кьокъа цоцадехун гаргадизе руклин ғыел ғолохъабаца киглан заманадай бана ғыб нохъода абун. Цоги ғалимзабаца абун: ғыаб клуго кьокъа буго ғыел ғолохъабаца цоцадехун абублеб рағли: «Нилъеца ғыаниб цо кьо бана яги башадаб кьо бана абун. Аллағъасда جَلَّالَهُ лъала нилъеца ғыаб нохъода бараб замана»-абун.

13. Дица дуда бицина Мухаммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ғыел ғолохъабазул хабар
хлакъаб жо бицуневлъун дун вуклун:

فَحَنَّنَّا عَلَىٰكَ نَبَاهُ بِالْحَقِّ إِنَّهُمْ فِتْنَةٌ
أَمَّاؤُا بَرِيهِمْ وَزِدْنَاهُمْ هُدًى ﴿١٣﴾

тладе жо циклклизабичлого тласа щибго жо мукъсанги ғыабичлого, дуда мурад биччлунлеб хлалаль, муъминзабазул рақли хлалхъолеб хлалаль. Хлакълъунго Ғел ғолохъаби руклана жидеца Бетергъан Аллағъасда جَلَّالَهُ иман лъурал ва дица ғыезул

иман жегиги цик1к1ize гьабуна, гьезие х1акъаб жоги баян гьабуна
ва бит1араб диналдаги т1орит1ана.

Ибнукасирица абуна: гьел г1олохъаби рук1ана х1акъаб диналда
ч1ч1арал, жидеда бит1араб нухги лъарал, жидер умумуз гьабулеб
бат1улаб диналдасаги руссарал. Аллагъасул свалат салам лъеяв
Мух1аммад аварасда нахърилътарал ва Аллагъ ﷻ цо гъавун
хъанчазде тушманлъи гьабуралги г1емерисел г1олохъаби рук1ана,
къурайшиязул к1удиял чаг1иги бат1улаб диналдаго ч1ана абун.

Гъассан Х1амдуница абуна г1олохъанчи абураб раг1иялъул маг1на буго
жинца бах1арчилъи бихъизе гьабулев, зулму-зарал нахъч1валев, жиндир
зигарди бук1унарев, жинца х1арамаб жо тарав, берцинал т1абиг1атал
ккурав чи абураб. Г1олохъанчийс жинца гьабич1еб жо гьабуна абуларо
ва жинца гьабураб жоялъе г1узруги бицунаро. Аллагъасул ﷻ дин
ракъалда бук1инабизе ва гьеб дин ракъалда ц1унизеге муъминал
г1олохъаби къвариг1уна. Гъезул иш буго бат1улаб дин т1аг1инаби ва
х1акъаб дин загъир гьаби-абун.

14. Дица гъезул рак1алги шула гъаруна,
гъездаса х1инкъи т1аса инабун. Гъезул
саброги якъинги цик1к1инабуна. Жал
гъев залимав ханасда щере рахъун
ч1араб мехаль ва гъесда бадирги

وَرَبَطْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ إِذْ قَامُوا فَقَالُوا رَبُّنَا
رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَن نَّدْعُوهُنَّ
دُونَهُ إِلَّا هِيَ الْقَدْ فَلَّانَا إِذَا شَطَطَا ﴿١٤﴾

ралагъун, щибго х1инкъич1ого жидеца абураб мехаль: «Нижер
Бет1ергъан вуго гъал зобал ракъазул Бет1ергъанлъун вугев, жив
цогояв, жиндие г1ибадат гьабизе х1акъав Аллагъ ﷻ. Дуца
ниж жиндие лагълъи гьабизе ах1улел хъанчал гъеч1о нижер
бет1ергъан. Нижеца гъев Аллагъги тун цоги щибго жоялъе
лагълъи гьабиларо. Гъедин г1ибадат гьабураб мехаль, ниж
рук1уна х1акъаб жоялдаса хъушт1арал, бит1араб диналдаса
руссарал, купру-ширкалда ккарал г1адамал»-абун.

15. Гъаб нижер шагъаралъул агъло буго
жидеца Аллагъ ﷻ тун цоги алагъзаби
ккурал жидее г1ибадат гьабулеллъун,
жидее щибго г1илла-х1ужаги гъеч1о
гъеб г1ибадат гъедин гьабиялъе. Гъеб
агъло жидеца бит1араб жо гьабулеллъун ратани гьел жидер
г1амалалъе х1ужжаги бачун рач1а абеха.

هَؤُلَاءِ قَوْمُنَا اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ آلِهَةً لَّا
يَأْتُونَ عَلَيْهِم بِسُلْطَانٍ بَيْنَ يَدَيْهِمْ أَظْلَمُ
مِمَّنْ أَفَرَّتْ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا ﴿١٥﴾

Гъел х1ужжа бачун рач1унаро, гъез гьабулеб г1амалги бат1улаб жо буго.
Жидер зулму к1удиял г1адамал щалха рук1унел Аллагъасдаги ﷻ

гІунтІизабун жидеца гьереси бицунел гІадамаздаса. Гьал гІадамал руго гьел жидер зулму кІудиял, Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ ширк гъабун цоги алагъзабазе лагълъи гъабулел ва гъеб жидеца гъабулеб жо битІараб дин бугиланги абулел.

ІадегІанав Аллагъас абулеб буго:

16. Нужеца гъеб къавмги, гъез жиде лагълъи гъабулел хъанчалги рикІІад гъарураб мехаль, цинги нуже гъаб къавмалъ хІинкъиги къураб мехаль, нуж русса (ае) пуланаб бакІалда бугеб нохъоде. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир рахІмат нуже гІатІид гъабила, гъеб къавмалъул зулмуялдаса нужги цІунила. Ва Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нуже хІадурила гъеб нохъода рукІадго нуж жинда хІажалъулеб квен-тІех гІадаб, лъим гІадаб жо.

وَإِذْ أَعَزَّزْنَا لَهُمُ وَمَا يَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ
فَأَوْرَأَ إِلَى الْكَهْفِ يَنْشُرْ لَكُمْ رَبُّكُمْ مِنْ
رَحْمَتِهِ وَيَهَيِّئْ لَكُمْ مِنْ أَمْرٍ مُّزْمَرًا ﴿١٦﴾

ІадегІанав Аллагъас щибго жоялда хІажат гъечІеллъун гъарун, лъабнусго сональ кѳижизе гъаруна. Гьел ГІемерал соназ жал ракъалда регун ругониги жидер ретІелги туричІо, гъанги унтичІо.

Сайид КъутІбуца абуна: гъаб бакІалда нилъеда якъинго бихъулеб буго шал гІолохъаби гьел рукІараблъи. Гьел рукІана жидер иманги къвакІарал, чурхдулги шулиял, жидер къавмалъ гъабулеб ширкалда данде гучаб инкарги гъабурал. Гьел гІолохъабазда бичІІІана нух кІийиде бикъун букІин ва гъеб данделъизе рес гъечІеблъи. Гъезда бичІІІана гъеб къавмалъул гуч ва зулму жидералдаса цІикІІараб букІин, гъезда данде рахъани жал гъалагълъулеблъи ва гъез къасд гъабуна жидер иманги, динги, гІакъидаги цІунун гьел гІадамазда гъоркъоса лъутизе.

Жидеца гъижра гъабуна, амма гъезие цоги ватІан букІинчІо ва цоги муъминзабиги рукІинчІо жал гъезда аскІоре ине ва гьелгун цадахъ лъугъун Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ дин ракъалда загъир гъабизе ва хъвадизе гъабизе. Гьел лъутун ана мугІрузул ахада бугеб къурул нохъоде. Дунялалъул чІаголъи ва берцинлъи тун, бецІаб, цІорораб нохъо гІаса бищана гъез ва гъенир жанире шведал гъезул раклалги цІакъ паракхалъана, гьел жидер БетІергъан Аллагъгун цадахъ хутІана; гъеб бецІаб нохъоги жиде нур бараблъун букІана, гьелъул къварилъиги жиде гІатІилъана, гьелъул къвакІараб ракъ жиде тамахаб босенлъун лъугъана. Гъедин рахІатаб бакІалда жал швараб мехаль гьел кѳижун ккана кинабго ургъел- къварилъиги гІаса ун.

Гъаб буго Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ цІакъ кІудияб рахІмат! Гъаб буго ІадегІанав Аллагъас унгого жив лъарал лагъзадерие гъабулеб цІоб

рахІмо!-абун.

17. Дуда бакъги бихъула, я гъав инсан,
жиб баккараб мехаль гъеб нохъоялълул
кваранаб рахъалдехун унеб, жиб
тІерхъулеб мехальги гъеб нохъоялдаса
рикІкалълун квегІаб рахъалда
унебълун, гІолохъабиги нохъоялълул
гІатІильгиялда руго.

Гъел гІолохъабазда гІад бакъ щоларо

радал жиб баккулеб мехальги, къад зоб бакъоль бугеб мехальги къаси
тІерхъунеб мехальги, гъезие зарал гъабичІого букІине.

Гъаб две бицунеб нохъода рукІарал гІолохъабазул хабарги
тІадегІанав Аллагъасул гІаламатаздасан цо гІаламат буго. Иман
лъезе бокъарав чиясе Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ хІалкІолъгиялда тІоритІел
гъабиги буго. Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ хІакъаб диналда тІовитІарав чи вуго
жив тІовитІарав. Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ жив къосараб нухда тарав чи,
жиндир квешаб гІамал сабабълун жив къосарав, гъев чи битІараб
нухда тІовитІулев цониги вали ватуларо ва цониги муршидги
ватуларо дуда.

18. Дуда гъел гІолохъаби рихъун
рукІаралани я МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,
дуца хІисаб гъабилаан гъел рорчІун
ругин абун, амма гъел къижун руго.

Жидер берал рагъаралгІадин рукІун, жалги
цо хъибилалдаса цоги хъибилалда сверулел
рукІун. Дица руго гъел сверизарулел цин
кваранаб цинги квегІаб хъибилалда.

Жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугІаббасица абуна: гъел гІолохъабазда
гІад бакъ щолеб букІарабани, гъезие бакъаль черх бухІун зарал
гъабилаан. Аллагъас جَلَّ جَلَّالُهُ жал цо хъибилалдаса цоги хъибилалда
сверизарулел рукІинчІелани гъезул гъанги ракъаль кваналаан-абун.

Гъелгун цадахъ букІараб гъвейги нохъодул кІалтІа бегун буго,
жинца квачІалги щвакун, гъезда гІад бетІерги лъун. Жинца гъел
гІолохъаби цІунун ругеб гІадин буго гъеб. Мун гъезда гІаде ваккун
вукІурав ани ва дуда гъезул хІалги бихъун букІараб ани, мун
хІинкъун, мугъ бан лъутун ине вукІана. Ва мун цІакъ хІинкъизеги
вукІана. Гъезда гІад бугеб Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ гъайбатаб нураль ва
гъезул рорчІун ругел гІадамазул гІадаб хІалалъги, мун хІинкъизавизе

وَتَرَى الشَّمْسَ إِذَا طَلَعَتْ تَزَّوُّرَ عَنْ
كَهْفِهِمْ ذَاتَ الْيَمِينِ وَإِذَا غَرَبَتْ تَقَرَّبُ مِنْهُمْ
ذَاتَ الشِّمَالِ وَهُمْ فِي فَجْوَةٍ مِنْ ذَلِكَ مِنْ
آيَاتِ اللَّهِ مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِ وَمَنْ
يُضِلِلْ فَلَنْ تَجِدَ لَهُ وَلِيًّا مُرْشِدًا ١٧

وَتَحْسَبُهُمْ آتِقَاطًا وَهُمْ رُقُودٌ وَنَقْلُهُمْ
ذَاتَ الْيَمِينِ وَذَاتَ الشِّمَالِ وَكِبْهُمُ نَسِيطٌ
ذَرَايِعِهِ بِالْوَيْصِدِ إِذَا طَلَعَتْ عَلَيْهِمْ لَوَلِيَّتْ
مِنْهُمْ فَرَاكَ وَلُمِلَتْ مِنْهُمْ رُعْبًا ١٨

вукІана.

19. Гъединго дица гъел гІолохъаби
макъидаса рорчІизарун гІад
рахъинаруна, гъел цоцазде гъикъардизе.
Жидер цояс абунa: «КигІан мехІаги
бараб нильеца гъаб бакІалда кьижун»-
абун. Цогидаз абунa: «Нильеца гъаниб
цо къоялгул дагъаб заман бана, яги цо
къо бан батила»- абун.

Радал нохъода жанир лъугъун рукІиндал,
гъеб нохъо бецІлгунги батидал, гъезда
ракІалде ккана тІобараб къояль кьижун
ратилин жал абун. Цинги хІисаб гъабидал бакъ жегиги тІерхъичІого
батун цо къоялгул дагъаб заманаль кьижун руго жал абун ракІалде
ккана гъезда.

Хадубги цояз абунa: Аллагъасда جَلَّالُهُ лъикІ лъала нильеца гъаниб
кигІан замана бараблги абун. Цинги жидеца хабар къокъ гъабунa
ва жиде квен ва лъим къваригІун букІин бичІун цоцаздехун абунa:
«Нильер цояв ине ккела шагъаралде гъаб гІарацги босун, гъевги
балагъе бацІадаб, хІалалаб тІагІам щибдай бугоян абун ва гъеб
ризкьиги босун нижехъе вачІа абе. Жив цІодорго вукІа абе гъеб
шагъаралда лъугъунеб мехаль ва тІад вуссун вачІунеб мехальги,
гъаб ниль ругеб бакІ лъидаго лъачІого букІине»- абун.

20. «ХІакълъунго Гъеб квешаб
къавмалъе нуж ругеб бакІ лъанани гъез
нуж гамчІал речІун хвезаризе руго, яги
жидер батІулаб диналде руссинаризе
руго. Гъезул мурадги тІубан купру-
ширкалда тІад рекъон чІани абадиялъго нужер талихІ батизе
гъечІо ва нужги бахъикъосараллъун лъугъине руго»- абун.

Гъадин васиятал гъарун витІана гъез цояв квен-тІех босизе: гъев
залимав ханасда жал ругеб бакІ лъазе бокъичІого ва жидер диналдаса
руссине бокъичІого.

21. Дица гъел гІолохъабазул амру
загъир гъабун гъезда тІаде гІадамал
раккизаруна: гъел гІадамазда лъазе
къиямасеб къо букІин ва гъениб халкъ
тІад бахъизабиגי хІакъаб жиндилъ

وَكَذَٰلِكَ بَعَثْنَاهُمْ لِيَسَاءَ لَوِيبَتَهُمْ
قَالَ قَائِلٌ مِنْهُمْ كَمْ لَبِئْتُمْ قَالُوا لَبِئْنَا
يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالُوا رَبُّكُمْ أَعْلَمُ بِمَا
لَبِئْتُمْ فَابْعَثُوا أَحَدَكُمْ بِرِيقِكُمْ هَذِهِ
إِلَى الْمَدِينَةِ فَلْيَنْظُرْ أَيُّهَا أَزْكَى طَعَامًا
فَلْيَأْتِكُمْ بِرِيقِ مَنَّهُ وَلْيَسْأَلْكُمْ وَلَا
يُشْعِرَنَّ بِكُمْ أَحَدًا ﴿١٨﴾

إِنَّهُمْ إِنْ يَظْهَرُوا عَلَيْنَا لَنَعْلَمَنَّ جُزْؤَهُمْ
أَوْ يُعِيدُوهُمْ فِي مَلَأَتِهِمْ وَلَنْ
تُفْلِحُوا إِذَا أَبَدًا ﴿٢٠﴾

وَكَذَٰلِكَ أَعْتَرْنَا عَلَيْهِمْ لِيَعْلَمُوا أَنَّ
وَعَدَ اللَّهِ حَقٌّ وَأَنَّ السَّاعَةَ لَا رَيْبَ فِيهَا إِذْ
يَتَنَزَّعُونَ بَيْنَهُمْ أَمْرُهُمْ فَقَالُوا ابْنُوا

шаклъи гьечӀеб амру букӀин.

Лъабнусго сональ кьижизарун щибго жидер чурхдузе заралги ккезе течӀого гьел Ӏолохъаби Ӏад рахъизарував Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жинца Ӏадамал хун хадур Ӏад рахъинаризе кӀолев вукӀин щибго жиндилъ шаклъи гьечӀеб амру буго.

Гьел Ӏадамал цоцадехун гаргадараб мехаль гьел Ӏолохъабазул амруялъул бицун: цояз абулеб букӀана гьеб нохъодул кӀалтӀа кӀудияб мина бай абун гьеб бакӀ хадусел Ӏадамаздаги лъазе. Цогидаз абулеб букӀана: гьеб бакӀалда масжид базе кколин, Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ лъикӀ лъалин гьел Ӏолохъабазул хӀал-абун. Жидер амру бергъараб къавмаль абуна нижеца гъаб бакӀалда масжид базе буго абун. Гьез масжид бана, гьел Ӏемерал рукӀиналъ гьезул раӀиги бергъана.

22. Ӏемер заман гьоркъоб ун гьел Ӏолохъабазул бицен гъабун Ӏадамаз абизе буго: гьезул лъабго чи вукӀана, ункъабилеб гьвейги букӀана абун. Цоги Ӏадамаз абизе буго: гьезул щуго чи вукӀана анлъабилеб гьвейги букӀана»-абун.

Гъаб раӀи жидеца абизе буго жидеда лъалареб жо бицун. Гьезул мисал буго жидеда бихъулареб жоялда гамачӀ

рехулесда рельеьун. Нагагъ гьеб гамачӀ Ӏужда щваниги гьев чиясул щибго гъунар бакӀунаро, ва гьесие кӀолеб къиматги букӀунаро.

Цоги Ӏадамаз абизе буго: гьел анкъго Ӏолохъанчи вукӀана ва микъабилеб гьвейги букӀана абун. Дуца абе МухӀаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «Дир БетӀергъан Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ лъикӀ лъала гьел Ӏолохъаби чан рукӀаралали. Гьеб жо битӀараб хӀалалъ лъаларо дагъалго Ӏадамазда гурони»-абун. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жидеда хӀакъаб жо лъазабурал Ӏадамал руго гьел. Жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугӀаббасица абуна: дун вуго гьел дагъал чагӀаздаса, гьел анкъго Ӏолохъанчи рукӀана. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гьел рикӀкӀана анкъгоялда щвезегӀан-абун.

ӀадегӀанав Аллагъас нилъеда баян гъабулеб буго гъадианаб масъалаялъул нилъеца гъабизе кколеб жо ва хирияв аварагасда абулеб буго: мун гьел китабиялгун къацандуге дуда лъалеб хӀакъаб жо бицун гурони. Дуца гьел ягъудиязул цонигиясда гьикъуге гьел

عَلَيْهِمْ بُنِيَ نَارُهُمْ أَعْلَمُ بِهِمْ قَالَ الَّذِينَ
عَلِمُوا عَلَى أَمْرِهِمْ لَنَتَّخِذَنَّ عَلَيْهِمْ
مَسْجِدًا ﴿٢٢﴾

سَيَقُولُونَ ثَلَاثَةٌ رَّآيَهُمْ كَذَّبُوهُمْ
وَيَقُولُونَ خَمْسَةٌ سَادِسُهُمْ كَذَّبُوهُمْ
وَجَمًّا بَالِغِيًّا وَيَقُولُونَ سَبْعَةٌ وَرَأَيْنَاهُمْ
كُلُّهُمْ فُلٌّ فَإِنِّي مُعَذِّبُكُمْ بِأَعْيُنِيهِمْ وَإِنَّا
لَآ لَكُمْ مِنَّا فَالِقٌ فَلَئِمَّا رَأَوْهُمْ كَانُوا
كَشَفَتِ فِيهِمْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿٢٢﴾

асхІабул кагъфазул хІакъальзулѣ. Дица дуда вахІю гѣабураб жо гІезе буго дуеги дур умматалѣеги жинда мугъчІвай гѣабизе ва жинда иман лѣезе. Гѣелдаса тІадехун щибго жо лѣаларо гѣел китабиязда. Жегиги гѣез бицунѣб жо гІемерисѣб гѣереси букІуна.

23. Дуца щибго жоялзул хІакъальзулѣ وَلَا تَقُولَنَّ لِشَايٍ إِنِّي فَاعِلٌ ذَٰلِكَ غَدًا ۝٢٣
абуге МухІаммад صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: дица гѣѣб иш
метер гѣабизе бугин абун,

24. Дуца гѣѣб рагІиялда цадахъ Инша- إِلَّا أَن يَشَاءَ اللّٰهُ وَأَذْكُرَنَّ رَبَّكَ إِذَا
Аллагъ абун гурони. نَسِيتَ وَقُلْ عَسَىٰ أَن يَهْدِيَنَّ رَبِّي لِأَقْرَبَ مِّنْ
Дудаса гѣѣб иш гѣабун бажаричІони ва هَٰذَا رَشَدًا ۝٢٤
дуца Инша-Аллагъги абун букІинчІони мун
вукІуна гѣереси бицарав чиясда рельзулѣн.

Дуца: «Инша-Аллагъ» абураб мехалъ ва дудаса гѣѣб иш бажаричІѣб мехалъ дуда гІайиб букІунаро, Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ хІукму-къадар букІун гѣѣчІоха абизе рес букІуна.

Цо къотІи гѣабулѣб мехалъ дуда Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ рехсезе кІючани дуда, дуца гѣѣв рехсе дуда ракІалда швараб мехалъ ва кидаго мун Аллагъасул тІадегІанлѣи ва Къудрат ракІалда чІѣѣзабун хъваде. Ва дуцаги дурго напсалда абе: Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ божи буго дир, гѣѣс дун жегиги битІараб нухда тІовитІилин абун. Дир диналѣеги дунялалѣеги маслахІат бугѣб жо Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ лѣала ва гѣѣс дун гѣѣб маслахІаталда тІовитІизе вуго абун.

25. Гѣѣл гІолохъаби нохъоялда жанир وَلَيُسْوَئُ فِي كَهْفِهِمْ ثَلَاثَ مِائَةٍ سِنِينَ
къижун рукІана лѣабнусго соналъ. Гѣѣлда وَأَزْدَادُوا تِسْعًا ۝٢٥
тІадеги ичІго соналъ.

Гѣаб рагІиялзул тафсир гѣабурал гІалимзаби хилиплѣун руго гѣаб ичІго сон щиб бугѣб абун. Цо гІалимзабаца абун: гѣѣб буго моцІрол хІисабалда сонал рикІкІараб мехалъ бакъул хІисабалда рикІкІараб лѣабнусго соналда тІаде бачІараб ичІго сон абун. Цоги гІалимаз абун: гѣѣб буго гІарабиязул мацІалзул къагІида ва жидѣца гѣѣдин абун: жидер шигІруялзулѣ ва хабаралзулѣ абун. (ай лѣабнусгоги ичІгоги абун). Цо гІалимас абун: лѣабнусго сон къижун бадалго гѣѣл тІаде рахъинаруна ва гѣѣлдаса хадубги гѣѣб нохъода жанир жал чІаго рукІана ичІго соналъ рельѣѣда-къад чІѣѣчІого Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гІибадат гѣабулѣл абун.

26. Дуца абе МухІаммад صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ лѣала хІакъикъаталда قُلْ اللّٰهُ أَعْلَمُ بِمَا يَسْأَلُونَ ۖ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا لَمْ يَكُنْ يُغَيِّبُ السَّمَوَاتِ
чам сон гѣѣл гІолохъабаца гѣѣб нохъода وَالْأَرْضِ أَتَبَصَّرُ بِهِ ۚ وَأَسْمَعُ مَا لَمْ يَمَسِّنْ

бараб. ПадегІанав Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ амруялгъуль буго ва гьесда кодоб буго зобал-ракъазда жаниб бугеб балгъояб أَحَدًا ٢٦

жоялгъул лъайи»-абун. Гьев Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ кинабго жо бихъиялгъул глажаибаб хІал буго ва гьесда кинабго жо рагІиги цакъ глажаибаб хІалалъ буго.

Гьев Аллагъасда киналго балгъоял умуралги загиралго гІадин лъала ва гьесул лъаялъе гІорхъи-рахъ гьечІо. Гьаб кинабго халкъалье гьев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гурев цоги вали гьечІо. Ва квербакъулев чиги гьечІо. Гьев Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жинца гьабулеб хІукму-къадаралгъуль щивго чи глахъал гьавуларо. Гьесда рельеъарав ва гьесда вашадав щивго чи гьечІо. Ва жиндир махлукъаталгъул тадбир гьабиялгъуль жив щибго жоялда хІажалгъуларев вуго.

Гьаб бакІалда асхІабул кагъфазул къиса тубана.

27. Дуца цІале МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ дица وَأَنْتَ لِمَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ كِتَابٍ رَبِّكَ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَلَنْ يَجِدَ مِنْ دُونِهِ

дуда вахІю гьабураб Къуръан. Гьеб буго щивго чиясда жиб хисизабизе кІолареб. Дуда гьев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гурев цоги щивго ватизе гьечІо жинда мугъчІвазе бегъулев ва жиндихъе кІанцизе бегъулев. مُلْتَحَدًا ٢٧

28. Дуца сабру гьабе радалги, къасиги وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْعَدْوَىٰ وَالْعَشَىٰ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ ۚ وَلَا تَعْدُ عَيْنَاكَ عَنْهُمْ تُرِيدُ زِينَةَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَلَا تُطِعْ مَنْ أَغْفَلْنَا قَلْبَهُ عَنْ ذِكْرِنَا وَاتَّبَعَ هَوَاهُ وَكَانَ أَمْرُهُ فُرُطًا ٢٨

Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ рехсеялда гІадчІей гьабурал муъминзабигун цадахъ чІчІун, гьел гІадамал руго жидеца Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилъи гІалаб гьабулел. Мун гьездаса вуссуге, гьел мискинал гІадамал ругин абун ва мун валагъуге жидер къадро ва бечелъи бугел

гІадамазда, гьелгун цадахъ гІодов чІчІезе бокъун ва гьезул къадро кІодолъи, хиралъи берцин бихъун. Мун мутІигІлуге дица жиндир ракІалда гІад кІул барав чиясул хабаралда. Жиндир рекІель Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ лъаялгъул нур лъугъунарев, жинца гьевги рехсоларев ва дуниялалгъул бечелъиялъ Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гІибадат гьабиялдаса жив машгъул гьавурав.

Жиндирго черхалъе бокъараб жоялда нахъвилъгъарав, гьава-напсалгъул мурадал тІуразарун хъвадулев ва жиндир амруялгъул ахирги гІадада хвейлгъун, жив гьалагІгъилгъун бугев. Жив вуссунеб бакІги жужахІалгъул цІа бугев. (суратул агІрафалда бугеб 176 аяталгъул таржамаылда валагъе, дагъабги гІагІидаб бахІс буго гьениб).

Гъаб аят рещтІинабиялъе сабаб бицана: ГІуйайнат ибну ХІасан абулев къурайшийав ва гъесул гъалмагъзаби рачІана Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасухъе гъесда аскІор гІодор чІун Билал асхІаб, Ссугъайб асхІаб, ГІаммар асхІаб ва цогидалги мискинал муъминзаби ругеб мехалъ. Гъезда гъоркъов Салманул Париси асхІабги вукІана, жинда гІад басрияб, гІетІул махІ бугеб горде ретІарав.

ГІуайнатица абунa: «Дуда гъал гІадамазул махІ рихунарищ? Ниж руго музариязул хириял гІадамал, нижеца иман лъун ниж дуда нахърильгъани цогидал гІадамалги дуда мутІигІлъула. Нижеца иман лъезе букІана гъал пакъирзаби дуда сверухъ рукІинчІелани. Дуца гъел аскІосан рикІІад гъаруни ниж дуда аскІор чІчІела. Яги дуца нижгун гІодов чІчІолеб бакІ батІияб гъабе»-абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул ракІалда хъатІидалго гъел музарияз иман лъезе бокъун, гъелгун гІодов чІчІолеб цоги батІияб бакІ гъабун лъикІ абун, ТіадегІанав Аллагъас гъаб цебе рехсараб аят рещтІинабуна. Аллагъасул свалат салам лъеяв аврагас абунa:

«АхІамдулиллагъ, даимаб щукру-реци Аллагъасе جَلَّ جَلَّ بуго, жинца дир умматалдаса цо къокъа гъабурав дица жидеда аскІов чІчІун сабру гъабеян Аллагъас جَلَّ جَلَّ дида амру гъабураб»-абун. ХІадис Тіабаранияс бицана.

Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг кидаго жиндир ракІалъе дунял бокъулев, яги гъел чІухІарал гІадамазулгун мажлис гъабизе бокъулев вукІинчІо. Гъесул хъул лъураб жо букІана гъел гІадамаз иман лъуни гъезда хадур ругел гІадамазги иман лъелин абун. ТіадегІанав Аллагъас хирияв аварагасда ﷺ амру гъабунa гъел мискинал муъминзабаздаса вуссун гъал чІухІарал, дунял бокъарал гІадамаздехун мун валагъуге абун.

Гъаб аяталда жаниб Аллагъасул диналда халкъ ахІулел гІадамазе цІакъ кІудияб вагІза буго ва гъезие гІакъло босизе хІужа буго: жинца Аллагъасул جَلَّ جَلَّ диналда ахІулев чиясда ракІалда ккезе бегъуларо жиндир тадбиралдалъун, жиндир гІакълу-гъунаралдалъун гІадамал иман исламалда тІоритІизе кІолин жинда абун. Гъев дагІват чиясда бичІчІизе ккола иманалда тІоритІи ТіадегІанав Аллагъасул иш букІин. Жиндир азалияб гІелмуялъуль бахъи бугеллъун ругел гІадамал тІоритІула Аллагъас جَلَّ جَلَّ хІакъаб исламияб нухда. Ханзаби, хІакимзаби, бечедал ва чІухІарал гІадамал иманалда рачІанин абун гъезда хадур ругел гІадамал иманалда рачІунаро. Иман лъей, Аллагъ جَلَّ جَلَّ лъай ва гъесие мутІигІлъи буго щивав инсанасул рекІелъ бугеб жо.

ДагIват чиясда тIадаб жо буго Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилтъи тIалаб гъабун, гъесги гъесул расуласги амру гъабураб хIалалъ вагIза-насихIат гъабун, хIужа-далил бицун тIадамал исламияб диналда ахIи, гъезда цохIо Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гурони тIибадат гъабизе бегъунгутIи бичIчIизаби. Гъеб дагIваталъулъ батIалтъи гъабизе бегъуларо тIадамазул дунялияб къадро къимат хIисаб гъабун, гъезул халкъалда гъоркъоб бугеб даража-макъам хал гъабунги.

29. Дуца гъел дунял бокъарал ва чIухIи реци рекIель бугел тIадамазда абе: «Нужер БетIергъан Аллагъас хIакъаб дин загъир гъабун буго. Жидее бокъарал тIадамал исламияб диналде рачIа абе, жидее бокъарал жидерго купру-ширкалда чIа абе. ХIакълъунго Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ тIасилъарал, гъесул нигIматазда инкар ккурал, гъесул Къуръанги аварагги гъереси гъарун, жидеца напсазе зулму гъабун хъвадарал тIадамазе дица жужахIалъул цIа хIадурун буго. Гъеб цIадул сангар жидеда сверун лъугъунеб буго.

وَقُلِ الْحَقُّ مِن رَّبِّكُمْ فَمَن شَاءَ فَلْيُؤْمِن وَمَن شَاءَ فَلْيُكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَإِن يَسْتَغِيثُوا يُغَاوُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ يَسَّ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٢٩﴾

Гъез гъекъезе лъим тIалаб гъабураб мехалъ гъезие лъим тIадаб жо босун бачIуна. Жиндир бухIи бергъараб: гъалдолеб нах тIадаб, яги биине гъабураб тIухи тIадаб. Жиб гъекъезе абун гъумералда аскIоб тIагар гъабураб мехалъ жинца гъурмал рухIизарун гъезул гъан бежулеб.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасе абун: «Гъеб лъим буго гъалдолеб наху аххакъ тIадаб жо (аххакъ-гъоркъе хутIараб жо) жиб гъумералда тIагар гъабурабго гъумералъул хъал ва гъан гъеб лъималда жаниб бортун унеб»-абун. ХIадис имам АхIмадица бицана. Аллагъас цIунаги гъеб жужахIалъул цIаялдаса.

ЦIакъ квешаб гъекъолеб жо бугоха гъеб бухIараб гъекъолеб жо ва цIакъ квешаб руссулеб бакI ва жанир чIолеб бакI буго гъеб жагъаннама.

30. ХIакълъунго жидеца Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун, гъесул расуласда нахърилълъун лъикIаб тIамал гъабун хъвадарал тIадамазе дица гъезул ажро-кириялдаса щибго жо тIадада хвезабуларо.

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ مَنْ أَحْسَنَ عَمَلًا ﴿٣٠﴾

Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гъабулеб тIибадат бацIцIад гъабурал, гъеб купру-ширкалдаса тIицIцI гъабурал тIадамазе дица ажро тIемерго

цІикІкІизабула.

31. Гьал муъминзаби руго жиде
ахираталда алжанал хІадурун ругел.
Жал даимго гьел алжаназда жанир
рукІунел, гьел алжаназда жаниса батІи-
батІиял нигІматазул ГІоралги чвахула.
Гьезда тІад кинаб бокъаниги багъа
тІадеГІанал жалазул курхъин-кІиликІ

бан букІуна. Жидеда тІад ГІурчинаб
къералъул алжаналъул ретІелги ретІун букІула; биццатаб ва
тІеренаб дарай-сундусалъул жиб гьабураб. Гьел алжаназул
ахазуль, жидер кІалГІабазул рагъабазда, тахазда ГІодор чІун ва
хъибил чІван рукІуна муъминзаби. ЦІакъ лъикІаб ажро кири
бугоха Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан гьал муъминзабазе ва цІакъ
берцинаб руссунел бакІги, жиндаса лазат босулеб бакІги бугоха
гьел алжан.

32. Дуца гьел мискинал муъминзаби
дуда аскІор тоге абулел мушриказе
мисал баче МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ кІиго
чиясул.

Тафсиралъул ГІалимзабаца абуна: гъав кІиго
чи бануисраилазул кІиго вацц вуго, цояв жинца иман лъурав, цогигдав
иман лъечІев. Гъав кІиясего эменги хун ирсалъе ГІемераб боцІи-мал
щвана. Гъев капурав вацас гьел малалъухъ кІиго ах босана. Муъминав
вацас жиндие щвараб боцІи садакъаде бикъана ва живги Аллагъасе
جَلَّ جَلَالُهُ ГІибадат гъабиялда тІад чІчІана.

Цинги дов цояв вацас гъасда рогъоб бана мун мискинчи вугин абун.
ТІадеГІанав Аллагъас жиндир кІиябго ахги гъалаг гъабун, щибго
жо гъабизе гъунарги гъечІого, кверал кІорокІулев хутІана гъев
капурав вац. Гъаб мисал буго Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ ГІибадат гъабулев
муъминчиясеги, жиндир боцІи-малалдаса чІухІарав капур чиясеги
бачараб мисал.

ТІадеГІанав Аллагъас абулеб буго: Дица гъев кІиясулго цоясе
гъабуна цІолбол кІиго ах, жинда жаниб батІи-батІияб
тайпаялъул гъуинаб ва лазатаб цІибил бижулеб. Гъел кІиябго
ахалда сверухъ чамастакил гъутІбиги гъаруна гьел ахазда
гъоркъоб бекъулеб хурги гъабуна. Гъениб жаниб чваххун унеб
лъимги букІана. Инсанасе букІине бокъулеб ва гъесул жинда ракІ

أُولَٰئِكَ لَهُمْ جَنَّاتُ عَدْنٍ يَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا
الْأَنْهَارُ يُحَلَّوْنَ فِيهَا مِنْ أَسَاوِرَ مِنْ ذَهَبٍ
وَيَلْبَسُونَ ثِيَابًا خُضْرًا مِنْ سُنْدُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ
مُتَّكِئِينَ فِيهَا عَلَى الْأَرَائِكِ نَعَمَ الثَّوَابُ
وَحَسَنَتِ الْمُتَّقِينَ ﴿١٨﴾

﴿١٨﴾ وَأَضْرِبْ لَهُم مِّثْلًا لِّرَجُلَيْنِ جَعَلْنَا لِأَحَدِهِمَا
جَنَّتَيْنِ مِنْ أَعْنَبٍ وَحَفَفْنَاهُمَا بِنَخْلٍ وَجَعَلْنَا
بَيْنَهُمَا رِيعًا ﴿١٩﴾

гъолеб берцинаб ах-хур буго гъеб.

33. Гъеб кIиябго ахаль щибго гъветI
гъоркъоб хутIчIого лъикIаб, бечедаб
пихъги къолеб букIана, гъеб гъальазе
даимго чваххулеб лъимги букIана.

كَلَّمْنَا الْجِنَّتَيْنِ ءَاتَتْهُمَا أَكْهَامٌ وَلَمْ تَنْظِلْ مِنْهُ شَيْئًا
وَفَجَّرْنَا خِلْفَهُمَا نَهْرًا ﴿٢٣﴾

34. Гъев капурав вацасе гIемераб
пихъги букIана: цIибил букIана батIи-
батIияб тайпаялъул, чамастакги
букIана, хуриб бижулеб тIорщел
ва бахча бакIана. Цинги гъес жиндир гъалмагъасда абун,
жив гъесда данде чIухIун кIалъалевлъун вукIун: «Дун дудаса
бечедабги вуго, дир гъудулзабиги гIемер руго, дие хъулухъ
гъабулел гъарабашалги гIемер руго»-абун.

وَكَانَ لَهُ ثَمَرٌ فَقَالَ لِصَاحِبِهِ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ
أَنَا أَكْرَمُكَ مَا لَا وَاعَرَ نَفَرًا ﴿٢٤﴾

35. Цинги гъев жиндирго ахикъ жанив
лъугъана квер ккун цадахъ вацги вачун
ва гъесда жиндир ах-хур бихъизабизе
лъугъана. Гъелдалъун вохун, Аллагъасе
جَلَّ جَلَالُهُ щукру-рецц гъабичIого гъев жиндирго напсалъе зулму
гъабулеллъунги вукIана.

وَدَخَلَ جَنَّتَهُ، وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ
أَن تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا ﴿٢٥﴾

Гъеб ах-хур бижизе гъабурав Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ гъеб гъалаг гъабизе
кIолеблъиялъул щибго пикру гъабулел букIинчIо. Гъанже жинца гъеб
пихъ ва хур бакIаризе мех щун бугин, жиндие гIемераб хайир щолин
абун пикрабазда вукIана. Ва гъесги абун: «Дида ракIалда кколари
кидаго гъаб нигIмат дида тIаса инин абун.

36. «Дида ракIалда кколари кIнямасеб
къо чIелин абун ва ахиратги, хIисаб-
мизанги букIилин абун. Нагагъ гъеб
ахиратги букIун дун дир бетIергъанасухъе
вуссиनावизе ватаниги, гъенибги дие гъаб дунялалда бугелдасаги
лъикIаб магIишат ва бечелъи букIине буго»-абун.

وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِن رُّدِدْتُ إِلَىٰ
رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِّنْهَا مُنْقَلَبًا ﴿٢٦﴾

Дие дунялалда къун бугелъул гъаб бечелъи, дун гъеб къезе мустахIикъав
вукIун ва дун хирияв вукIун. Ахираталда дие жегиги лъикI къезе ккола
Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъеб бечелъи ва хиралъи абун.

37. Гъесдехун жиндир муъминав вацас
абун, гъев кантIизе бокъун ва гъес иман
лъелародай абун: «Дуца инкар кколебищ
бугеб жинца мун ракъалдаса вижарав
Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ. Дур тIоцевесев

قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ
بِالَّذِي خَلَقَكَ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ تُنْفَخُ ثُمَّ
سَوَدْنَاكَ رَجُلًا ﴿٢٧﴾

эмен Адам ракъалдаса вижун. Цинги мун вижарав манидал къатІраялдаса ва мун гъадиनाव сахав, берцинав, лугби рекъарав, гІакъло-лъай бугев инсанлъун гъавурав.

Дуда кин бичІулареб дур бетІергъан Аллагъ ﷻ вукІин, кинабго жоялда жиндир хІалкІолъи гІаммав, гъаб берцинаб ах-хур две къурав ва гъеб дудаса нахъе босизеги кІолев.

38. Кинниги дун ракІ-ракІаль божарав вуго дир бетІергъан Аллагъ вукІиналда: жинца дун вижарав ва

لَيْسَ تَأْهُوَ اللَّهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا ﴿٣٨﴾

жинца дун хъихъулев, дица жиндие гІибадат гъабизе гІадав. Дица гъев Аллагъасе ﷻ гІибадат гъабула ва гъеб гІибадаталъуль дица гъесде щибго жо гІахъалги гъабуларо.

39. Дуца гъаб ахикъ жанив лъугъунеб мехаль абун букІарабани: «МашаАллагъ! Цакъ берцинаб, бечедаб ах къун бугоха Аллагъас

وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ إِن تَرَنِ أَنَا أَقَلُّ مِنْكَ مَالًا وَوَلَدًا ﴿٣٩﴾

ﷻ дие. Гъаб ах бижиабизе, гъадиनाव бечедаб пихъ гъениб бижиабизеги хІал кІоларо цохІо Аллагъасда ﷻ гурони»-абун.

Гъеб букІана две лъикІаб ва дуца абизе рекъараб. Гъев Аллагъ ﷻ вуго кинабго ишалда нильер хІал кІвезе гъабулев, гІибадат гъабизеги гъесул тавпикъ букІун гурони хІал кІоларо ва Аллагъ ﷻ цо гъавиги гъесулго гІоритІелалдалъун букІуна.

ГІалимзабаз абун: цо жив гІажаиблъизе гъавураб амру бихъараб мехаль гъев чияс абизе рекъараб буго: «Маша Аллагъу ва ла хІавла ва ла къувата илла би Ллагъ»-абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасдаса бицараб хІадисалда буго: «Аллагъас цо лагъасе нигІмат къураб мехаль: хъизан бугониги, вас вугониги, боцІи-мал бугониги, цинги жинцаги абураб мехаль: «Маша Аллагъу ла къувата илла би Ллагъ»-абун, гъев чиясул нигІматазда тІад балагъ-къварилъи бачІунаро жив хвезегІан»-абун. ХІадис абун ЯгІлаца бицана.

Дуда дун вихъулев ватани боцІиги, васалги дагъавлъун:

40. Дир божи буго дир бетІергъан Аллагъасда ﷻ гъес дие гъаб дуралдасаги лъакІаб ах-хур къелин абун. Гъаб дур ахалда тІадги Аллагъас ﷻ зодисан цо балагъ биччалин ва гъаб бакІ тІад рахъун чІічезе кІолареб цІвакараб къоно гІадин

فَعَسَىٰ رَبِّي أَن يُّؤْتِيَنِي خَيْرًا مِّنْ جَنَّتِكَ وَيُرْسِلْ عَلَيْهَا حُمْبًا ثَقِيفًا مِّنَ السَّمَاءِ فَيُضْحِكُ صَعِيدًا ﴿٤٠﴾

زَلْفًا ﴿٤٠﴾

гъабиллин абун. Жиндие бокъани гъеб гъабизе кӀолев вуго
Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ.

41. Яги гъеб дур ахикъ бугеб лъым тӀагӀун
ракъулъе ине бегъула, цинги дуда гъеб
лълъым тӀалаб гъабизе ва батизабизе
кӀоларо. أَوْصِيحْ مَاؤَهَا غَوْرًا فَلَنْ تَسْتَطِيعَ لَهُوْ طَلَبًا ١١

Муъминав вацас Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ хӀал кӀолъиялъе мисалал рачана, гъев
цо вукӀиналда ва жиндие гӀибадат гъабизе тӀадав вукӀиналда тӀоритӀел
гъабулел далилалги ричана. Амма гъесул вацасе гъеб вагӀзаялъ асар
гъабичӀо, гъесул чӀухӀиги тӀаса инчӀо, ахӀмакълъыги жегиги цӀикӀкӀана.

42. Гъесул пихъ баршараб ахалда
тӀаде Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндир балагъ
биччана ва гъеб кӀалагъоркъе сверун,
щибго жиндаса мунпагӀат босизе
бегъулареб хӀалалде сверана. Гъенив
وَأُحْصِطْ بِشَمْرِهٖ فَاصْبَحْ يَقْلِبْ كَقَبِيهٖ
عَلَى مَا أَنْفَقَ فِيهَا وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَى عُرُوشِهَا
وَيَقُولُ يٰلَيْتَنِي لَأُرْشِرْكُ بِرَبِّي أَحَدًا ١٢

эхетун, цоялда цояб хъат къабун, чара тӀагӀун зигардулев гъеб
ахил бетӀергъанги хутӀана: жинца гъелъухъ къун букӀараб боцӀи-
малги ракӀалда щвана гъесда.

Гъениб гъабун букӀараб хӀалтӀиги ракӀалда щвана, жиндие гъеб ахикъан
бачӀине букӀараб бечедаб бачӀинги, гъелдалъун жинца гъабизе букӀараб
аваданаб яшавги ракӀалда щвана. Ахирги гъесда бичӀчӀана гъеб балагъ
жинда тӀаде бачӀараблъи тӀадегӀанав Аллагъасда гӀасилъи сабаблъун.
Ва цинги гъес абун: «Вай дие бугеб къварилъи! Дица Аллагъасде
جَلَّ جَلَالُهُ шибго жо гӀахъал гъабун ширк гъабун букӀинчӀебани»-абун.
Гъев пашманлъана гъеб пашманлъиялъ жиндие мунпагӀат гъабулареб
гӀужалъ.

43. Гъесие квербакъулеб цониги
къокъаги букӀинчӀо Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ
гӀазаб жиндаса нахъчӀвалеб. Гъесда
жиндагоги шибго жо гъабизе кӀвечӀо
وَلَوْ تَكَّنْ لَهُ رَفِئَةٌ يَنْصُرُوهُ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَمَا كَانَ مُنتَصِرًا ١٣

жиндир ах-хур Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъалаг гъабураб мехалъ. Гъесда
данде вахъун, гъесдаса рецӀел босизе кӀвечӀо.

Гъесие кумек гъабичӀо жив жидедаса чӀухӀун вукӀарал васалазги,
гӀагарлъиялъги, гӀарац меседалъги.

Я гъав инсан! ТӀадегӀанав Аллагъас мун кантӀизе бокъун гъаб хирияб
Къуръаналда жаниб цӀакъ гӀемерал къиссаби рицунел руго, мисалалги
рачунел руго: дуца пикруго гъабулеб бугиш? Дуца дур напс гъаб
Къуръаналда рехсарал лъикӀалги квешалги гӀадамазул бакӀалда

лѣолеб бугиш? Гѣаб хирияб Кѣурѣан Аллагѣас جَلَّ جَلَالُهُ рештІнабун буго жинца гІадамал тІоритІулеблѣун, гѣелѣ тІоритІулел гІадамалги жидеца гѣелѣул вагІза босулел гІадамал руго. Гѣаб жо бичІча инсан ва гѣаб Кѣурѣаналѣ тІоритІараздаса вукІине яхІ бахѣ! Кѣурѣаналѣ жиндие лагІнат кѣолев чи вуго жинца гѣеб цІалулев амма гѣелѣул вагІза босударев ва гѣелда гІамал гѣабударев. Гѣев чилѣун мунго вукІиналдаса цІуне.

44. Гѣадианаб хІалалда ккараб мехалѣ.

Цо гІазаб гѣабизе Аллагѣасул جَلَّ جَلَالُهُ амру

гІаде щвараб мехалѣ кинабго ихтияр

Аллагѣасда جَلَّ جَلَالُهُ кодоб букІуна.

Гѣес жиндие боқьарал гІадамазе квербакѣи гѣабула ва жиндие боқьаразе гІазабги гѣабула. Гѣев Аллагѣасул جَلَّ جَلَالُهُ хІукму кѣадар хисизабизе кІолев ва гѣесда данде чІчезе кІолев щивго чи вукІунаро. Гѣев Аллагѣ جَلَّ جَلَالُهُ вуго жинца лѣикІаб гІамал гѣабурал гІадамазе дуњялалѣул рукѣоб лѣикІлѣи гѣабулев ва гѣезие ахираталдаги алжаназул нигІматал хІадурун руго.

45. Цоги дуца гѣел гІадамазе мисал

баче МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, гѣаб

дуњялалѣул чІаголъбиялѣул: зодисан

рештІунеб цІадалда рельѣлѣун буго

гѣеб. Гѣеб цІадалдалѣун рақьалда

батІи-батІияб, берцинаб хер-гІегѣги

бижараб.

Бишунго берцинлѣун жинца бер боххизабулеблѣун лѣугѣараб мехалѣ жиб бухІун, бакѣван гІодобе араб ва гѣороца рахѣрахѣалда бачун унеб харил сумаллѣун лѣугѣараб. ГІадегІанав Аллагѣ вуго жиндир кинабго жоялда хІалкІолѣи бугев.

Цо щиб бугониги жо берцинлѣун ва камиллѣун бихѣараб мехалѣ гѣеб даимго букІунареблѣи, гѣеб нахѣ буссулеблѣи ва тІаса унеблѣи лѣазе ккола. НигІматазда щукру гѣабиги, балагѣазда сабро гѣабиги кидаго чорхолѣ куцан чІчезабизе ккола. НигІматал кѣураб мехалѣ Аллагѣ جَلَّ جَلَالُهُ кІочон, балагѣ бачІараб мехалѣ гѣев рақІалде шун рукІин муѣминзабазул сипат гѣечІо.

46. Кинабго боцІи-малги, лѣимал-

хѣизанги гѣаб дуњялалѣул

берцинлѣиялдаса жо буго.

Гѣелдалѣун вохаравги жагѣилав чи вуго,

هٰذَا لَكَ أَوَّلِيَّةٌ لِلَّهِ الْحَقِّ هُوَ خَيْرٌ ثَوَابًا وَخَيْرٌ

عَقَبًا ﴿٤٤﴾

وَأَضْرِبْ لَهُمْ مَثَلِ الْحَيَوةِ الدُّنْيَا كَمَاءٍ
أَنْزَلْنَاهُ مِنَ السَّمَاءِ فَأَخْتَلَطَ بِهِ نَبَاتُ الْأَرْضِ
فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ الرِّيحُ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ

شَيْءٍ مُّقْتَدِرًا ﴿٤٥﴾

الْمَالِ وَالْأَنْسُونَ زِينَةُ الْحَيَوةِ الدُّنْيَا
وَالْبَاقِيَتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا

وَخَيْرٌ أَمَلًا ﴿٤٦﴾

гьелда мугъчІвай гьабуравги ахІмакъав чи вуго. Жиндир лъикІлъи ва жинда данде гьабулеб жазаъ абадиялъго тІаса унареб Аллагъ **جَلَّ جَلَّالَهُ** разилъи тІалаб гьабун гьабураб лъикІлаб гІамал буго дур БетІергъан Аллагъасда **جَلَّ جَلَّالَهُ** аскІоб батизе лъикІлаб ва жиндир ажро кириги гІемераб.

Жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугІаббасица абун: гьаб аяталда жаниб рехсараб жиб нахъе хутІулеб лъикІлъи кколин щибаб къойил балеб паризаяб шуго как. Гьел какал гІужда ран, жамагІаталда ран, гьезул рукну, шартІ тІубазабун рараб мехаль, гьеб буго ахираталда жиндие батублеб бишунго лъикІлаб гІамал. Гьеб какалда рельтъун буго Аллагъ разилъи тІалаб гьабун гьабураб кинабго лъикІлаб гІамал: рагІи бугониги, гІамал бугониги. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасдаса бицараб хІадисалда буго: жиб нахъе хутІулеб лъикІлъи

«СубхІана Ллагъи валхІамду-лиллагъи, валашлагъа иллаллагъ, валлагъу-акбар абураб рагІи буго»-абун. ХІадис ибну Жаририца бицана.

Гьаб рагІиялъул магІна буго жиб къурав Аллагъасе **جَلَّ جَلَّالَهُ** шукру гьечІеб, гьев разияб нухда харж гьабулареб дунялалъул боцІиялдаса щибго мунпагІат гьечІо ахираталъе. Гьединаб гІемераб боцІи-мал лъимал-хъизаналдасаги жиндие ахираталъе лъикІлъильгун батублеб жо буго Аллагъ **جَلَّ جَلَّالَهُ** рехсей, гьесул махлукъалъул пикру гьаби. Цогигаб кинабго лъикІлаб гІамал: паризаяб бугониги суннатаб бугониги, гьеб ахираталда батублеб букІин ва гьелда данде Аллагъас **جَلَّ جَلَّالَهُ** гІемерго цІикІкІараб ва лъикІлаб жазаъ гьабизе букІин хІакъаб жо буго.

47. Жегиги дуца умматалъе вагІзалъун

бице МухІаммад къиямасеб къоялъул

хабар. Дица мугІрул жал ругеб бакІалдаса

ине гьарулеб: самараб квас гІадин

гьаршун гІодоре ун гьел мугІрул ракъалда тІад тІиритІулеб.

Дица ракъги гьабулеб цІцІан битІараб майданлъун:

гохІ щобги гьечІеб, лъарал гІоралги гьечІеб, кивехун валагъаниги жиндир ахир гьечІеб майданлъун бихъулеб. Дица гьаб ракъалда тІад букІараб кинабго халкъ тІадги бахъинабун, цохІо чи нахъе течІого гьеб майданалда данде гьарулеб.

48. Цинги гьеб кинабго халкъ дур

БетІергъан Аллагъасда цере мухъал

гьарун чІезе гьарулеб къо рехсе

МухІаммад **صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**, дуца умматалъе

вагІзалъун. Гьездахун хитІаб гьабун

وَيَوْمَ نُسَيِّرُ الْجِبَالَ وَتَرَى الْأَرْضَ بَارِزَةً

وَحَشَرْنَاهُمْ فَلَمْ نُغَادِرْ مِنْهُمْ أَحَدًا ﴿٤٧﴾

وَعَرَّضُوا عَلَىٰ رَبِّكَ صَفًا لِّقَدْ جِئْتُمُونَا كَمَا خَلَقْنَاكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ بَلْ رَعَمْتُمْ أَنَّ جَعَلْ لَكُم

مَوْعِدًا ﴿٤٨﴾

Аллагыас جَلَّالَهُ абула: «Гъанже нуж дида цере рачІанаха дица нуж тІоцерего рижараб хІалалъ.

ТІад ретІел гъечІого, цадахъ боцІи-мал ва хъизан-лъималги гъечІого. Нуж дунялалда рукІадго кІалъалел рукІана гъаб къо букІине гъечІин, хІисаб-мизанги алжан-жужахІги букІине гъечІин»-абун.

49. Гъеб халкъалъул тІамал хъварал кагыталги жидеда цере росун рачІуна. Цинги дуда жидеца мунагъал гъарураб къавм бихъила гъеб кагыталда тІад бугеб жоялдаса жал хІинкъун. Жидеца гъарурал мунагъал гъенир хъван ратидал гъез абула: «Вай нижее бугеб къварилъи, нижер гъалагъи!

Дунялалда рукІадго нижеца цІакъ кІудияб кІарчанлъи ва тохлъи гъабун бугоха! Гъаб тІамал хъвараб кагыаталъги щибго жо гъоркъ тун гъечІо. ГъитІинаб букІаниги, кІудияб букІаниги мунагъ гъениб жаниб хъван буго»-абун.

Гъедин жидер кинабго тІамал батула кагыаталда тІад хъван ва мухІкан гъабун цІунун. Дур БетІергъан Аллагыас جَلَّالَهُ цониги чиясе зүлмуги гъабуларо. Мунагъ гъечІого глазаб гъабуларо, лъикІаб тІамалалъул ажроги мукъсан гъабуларо.

50. Дица малаикзабазда абураб тІужги рехсе МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, нужеца Адамие сужда гъабе абун. Гъел малаикзабаца сужда гъабуна. Амма иблисалъ сужда гъабичІо. Гъеб иблис женазул кІудияб букІана. Аллагыасул جَلَّالَهُ

амруялда мутІигІлъичІого пасикълъана гъеб иблис. Ва Аллагыас جَلَّالَهُ жиндир рахІматалдаса рикІкІадги гъабуна. Дунги живго тун гъаб иблисги ва гъельул наслолъун ругел шайтІабигийиш нужеца гъудулзабилъун кколел, я Адамил лъимал?

Нужеца гъезие лагълъийиш гъабулеб, гъел нужее тушманзабиги рукІадго? Нугер кІудияв эмен Адам вижараб къоялдаса байбихъун нужеда тушманлъи лъазабураб, нуж къосизариллин абун гъедараб шайтІан кин нужеца гъудуллъун кколеб ва нуж рижарав, нужее ризкъи къолев дун кин кІочон толев? ЦІакъ квешаб жо бугоха гъал

وَوُضِعَ الْكِتَابُ فَتَرَى الْمُجْرِمِينَ مُشْفِقِينَ
مَتَّافِينَ وَيَقُولُونَ يَوَيْلَتَنَا مَا لَ هَذَا
الْكِتَابِ لَا يَغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا
أَخَصَّهَا وَوَجَدُوا مَا عَمِلُوا حَاضِرًا وَلَا
يَظِلُّ رَبُّكَ أَحَدًا ﴿٤٩﴾

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا
إِلَّا إِبْلِيسَ كَانَ مِنَ الْجِنِّ فَفَسَقَ عَنْ أَمْرِ رَبِّهِ
أَفَتَتَّخِذُونَهُ وَذُرِّيَّتَهُ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِي وَهُمْ
لَكُمْ عَدُوٌّ يَشَاءُ الظَّالِمِينَ بَدَلًا ﴿٥٠﴾

зулму чаглаа хлакъяб диналгъухъ хисун босараб.

51. Дица зобал-ракъял рижулеб мехаль
гъел шайтлаби асклор ч1чезарун
руклинчло. Гъезул жидерго напсал
рижулеб мехальги гъел цоял-цоязда
ралагъун гъеб иш бихьулеллгъун
руклинчло.

﴿مَا أَشْهَدُ لَهُمْ خَلْقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
وَلَا خَلْقَ أَنْفُسِهِمْ وَمَا كُنْتُ مُتَّخِذَ الْمُضِلِّينَ
عَضُدًا﴾

Гъел шайтлаби дица бижараб махлукъ буго нуж рижараб гладинго,
гъезда щибго жо гъабизе кюларо дир изнуялдалгъун гурони. Дица
гъел шайтлаби кумекчагилгъунги гъарун руклинчло, зобал-ракъял
рижулеб мехаль. Нуж кин гъел шайтлабазе мутигилгъулел нужер
Бетлергъанлгъун вугев дида мутигилгъичлогго?

52. Дица гъел мушриказда абулеб
къиямасеб къоги раклалда щвезабе
нужеца: гъанже нуж ах1де нужеца
дидахун ширк гъабун жиде лагълги
гъабурал хъанчазда ва гладамазда.

﴿يَوْمَ يَقُولُ نَادُوا شُرَكَاءِيَ الَّذِينَ زَعَمْتُمْ
فَدَعَوْهُمْ فَلَمْ يَسْتَجِيبُوا لَهُمْ وَجَعَلْنَا بَيْنَهُمُ
مَوْبِقًا﴾

Нужеца абулеб буклана гъез нуже шапаглат гъабизе бугин абун. Жакъа
буго нуж гъеб шапаглаталда цлакъ хлажатаб къо, гъанже нужедаса
глазаб нахъч1вай абе гъез. Цинги жидеца ширк гъабурал гладамаца
гъел хъанчазда ах1и бала ва гъез жиде щибго жаваб къоларо.
Дица гъел к1ияздаго гъоркъоб гъел гъалаг гъарулеб цла гъабун.
Жидеца лагълги гъабуралги жиде лагълги гъабуралги к1иябго къокъа
жужах1алгъул ц1ада жанир руклуна ва жидеда гъениса къватгир рахъизе
кюларо.

53. Аллагъасда جَلَّالَهُ гласилги гъабурал
гладамазда жужах1алгъул цла бихъула ва
хлакългъунго жидеда лъала гъеб ц1адаре
кколеблги. Гъезда гъеб ц1аялдаса лгъутун
рорч1улеб бак1ги батуларо.

﴿وَرَأَى الْمُجْرِمُونَ النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُمْ
مُؤَاقِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا﴾

Кире жал балагъаниги жидеда сверун лгъугъун жужах1алгъул цла
буклуна.

54. Хлакългъунго Дица гъаб Къуръаналда
жанир г1емерал мисалал рачана,
далилал такрар гъарун рицана,
гладамазе ваг1за-насихлат буклине
бокъун. Гъедин бугониги инсан цлакъ
къацандизе бокъулев вуго.

﴿وَلَقَدْ صَرَّفْنَا فِي هَٰذَا الْقُرْآنِ لِلنَّاسِ مِنْ
كُلِّ مَثَلٍ وَكَانَ الْإِنْسَانُ أَكْثَرَ شَيْءٍ
جَدَلًا﴾

Жинда бицараб хІакъаб жоги тун жиндие къваригІун гъечІеб жо цехолев вуго.

Гъаб аяталь капурзабазул бицен гъабулеб бугониги муъминзабада гьоркъоб дагІба-къец букІин цІакъго рекъечІеб жо буго, ва исламалть зарал бугеб жоги буго. Гьелдаса мунпагІат босун исламияб диналъул тушбабаца тІобарал пачалихъал ва къавмал цоцаде къецандизе гъарулел руго.

Жинда Аллагъ разилъаяв ГІали асхІабасдаса бицараб хІадисалда буго: *«Цо сордоялъ Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас нижер рукъалъул нуцІаялда кІутІана (дунги гьесул яс ПатІиматги ругеб рукъалъул) ва гъес ахІана: нуж как базе щай рахъунарел?»*-абун. Дица абун: *«Я расулаллагъ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, нижер рухІалги чурхдуги Аллагъасда кодор руго, гъес жиндие бокъараб мехаль тІад рахъинарила ниж»*-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас дида щибго жо абичІо. Гъев нахъ вуссун унаго, жиндир мачІазда хъатги къабулаго, гъес абулеб рагІана: *«ХІакълъунго инсан жиндир дагІба-къец гІемерав вуго»*-абун. ХІадис имам АхІмадица бицана.

ГІемераб къацандиялъ къосиналда рачиялда жинца тІоритІел гъабулеб хІадис буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун: *«Жиб битІараб нухалда букІараб цониги къавм къосинчІо жидеца дагІба къец гъабун хадуб гурони»*-абун. ХІадис имам Тирмизияс бицана.

55. Жидехъе хІакъаб ислам бачІараб мехаль, Аллагъасул калам Къуръанги босун аварагги вачІараб мехаль, гъеб дин жидеца къабул гъабичІел, жидер церехун ккарал мунагъазда тавбо гъабун, Аллагъасе ﷻ ГІибадат гъабун хъвадичІел ГІадамал руго кутакаб инкаралда ругел ГІадамал.

Гъез абулеб буго Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасда: мун дуца бицунеб хабаралъулъ ритІухъав ватани, дуца нижеда тІад зодисан ганчІал рортизаре, яги цоги ГІазаб бачун вачІа мун-абун. Гъел ГІадамазе бокъун буго цересел умматазда бачІараб ГІадаб балагъ жидеда бачІизе жидеда бихъун, жалги балагъун руکلун. Кутакаб ахІмакълъи буго гъаб ва купруялъул ГІорхъольан инги буго.

56. Дица умматазда аварагаби ритІуларо жидеца иман лъуразе алжан букІине буго абун рохел бицунел ва купру-ширкалда чІаразе жужахІ букІине буго абун хІинкъи къолеллъун гурони.

Гъел аварагазабада ГІадаб жо гъечІо хІал

وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمُ
الْهُدَىٰ وَيَسْتَغْفِرُوا رَبَّهُمْ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمْ
سُنَّةٌ الْأَوَّلِينَ أَوْ يَأْتِيَهُمُ الْعَذَابُ فُبُلًا ﴿٥٥﴾

وَمَا نَرِيسُلَ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ
وَمُنذِرِينَ وَيَجِدُ الَّذِينَ كَفَرُوا
إِنَّا بَاطِلٌ لِّیَنْحَضُوا بِهِ الْحَقُّ وَاتَّخَذُوا آيَاتِي
وَمَا أَنْذَرُوا ﴿٥٦﴾

гъабун иман лъезаби ва иман лъечлел гIадамал гъалаг гъариги. Аллагъасда **جَلَّالَهُ** инкар ккурал гIадамал жидеда хIакъаб жо лъалеб бугониги батIулаб дагIба бан къецандулел руго, гъеб хIакъаб жо жидеда къезабизе бокъун ва гъеб батIулаб жолъун бихъабизе бокъун.

Гъел капурзабаца мугIжизат бихъизаби тIалаб гъабураб мехаль, жидеда гIазаб рештIинабеянги абураб мехаль, гъезие иман лъезе бокъун букIун бицулеб хабар гъечIо гъеб. Гъеб буго Аллагъасул свалат салам лъеяв авараг ва гъев жиндалъун вачIараб дин махсароде гъабун бицунеб рагIи. Гъез дир Къуръаналъул аяталги, жиде хIинкъи къун бицараб хабарги махсароде гъабулеб буго ва гъелда тIад релъанхъулел руго.

57. Жиндир зулму кIудияв чи щивха

вукIинев жиндие Аллагъасул **جَلَّالَهُ** аятаздалъун вагIза гъабураб мехаль гъеб вагIза къабул гъабичIев чиясдаса.

Жинца гъелъул пикруги гъабичIев, гъеб рагIуларевлъун чIчIарав чиясдаса. Жинца церехун гъарун арал мунагъалги жинда кIочарав, гъезда тавбо гъабизеракIалдаги гъечIев. ХIакълъунго гъединал гIадамазул ракIазда тIад дица тIальел лъун букIуна, гъезда щибго жо бичIчIичIого бикIине ва гъезул гIундулги гIинкъаллъун гъарун рукIуна гъезда хIакъаб жо рагIиялдаса.

Дуца гъел иманалда ва битIараб диналда ахIулел ругониги, дица жидер ракIалги бецаллъун гъарураб мехаль, гIундулги гIинкъ гъарураб мехаль, гъел хIакъаб нухалда тIоритIун кколоро.

Гъеб къавмалъ иман лъоларелбгIи лъалеб букIун абулеб буго БетIергъан Аллагъас **جَلَّالَهُ** дица гъезул ракIалги гIундулги бицараб жо рагIуларел ва бичIуларел гъарунин абун. Иман лъезе ккани шартI буго бицунеб жоялда гIенеккулел гIундул рукIинги, гъеб къабул гъабулеб ва гъеб бичIчIулеб ракI букIинги. Гъал гIадамал руго хIайваназул мисалалда ругел: жидеда ахIулеб гъаракъ рагIулеб бугониги гъеб гъаракъальул магIна жидеда бичIуларел.

Гъеб къавмалъ иман лъоларелбгIи лъалеб букIун абулеб буго БетIергъан Аллагъас **جَلَّالَهُ** дица гъезул ракIалги гIундулги бицараб жо рагIуларел ва бичIуларел гъарунин абун. Иман лъезе ккани шартI буго бицунеб жоялда гIенеккулел гIундул рукIинги, гъеб къабул гъабулеб ва гъеб бичIчIулеб ракI букIинги. Гъал гIадамал руго хIайваназул мисалалда ругел: жидеда ахIулеб гъаракъ рагIулеб бугониги гъеб гъаракъальул магIна жидеда бичIуларел.

58. Дур БетIергъан Аллагъ **جَلَّالَهُ** жинца

мунагъал чурулев ва жив цIакъ лагъзадерида гурхIулев вуго. Гъел гIадамаз мунагъ гъабурабго гъелда данде жазаъ гъабулеб букIарабани,

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنْ ذُكِّرَ بِآيَاتِ رَبِّهِ
فَأَعْرَضَ عَنْهَا وَكُنِيَ مَا قَدَّمَتْ يَدَاهُ إِنَّا
جَعَلْنَا عَلَى قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَنْ يَفْقَهُوهُ
وَفِي أَذَانِهِمْ وَقْرًا وَإِنْ نَدَعُهُمْ إِلَى الْهُدَى
فَلَنْ يَهْتَدُوا إِذًا أَبَدًا ﴿٥٧﴾

وَرَبُّكَ الْعَزِيزُ ذُو الرِّحْمَةِ لَوْ يُؤَاخِذُهُمْ بِمَا
كَسَبُوا لَعَجَّلَ لَهُمُ الْعَذَابَ بَلْ لَهُمْ مَوْعِدٌ
لَنْ يَجِدُوا مِنْ دُونِهِ مَوْيلًا ﴿٥٨﴾

гIадамазе цIакъ хехго гIазаб гъабилаан Аллагъас عَلَّجَلَهُ.

ГIадегIанав Аллагъасул хIукму ва къадар гъедин гъечIо. Гъел гIадамазул гIамалазе жазаъ гъабизе къотIи гъабураб заман буго къиямасеб къо. Гъеб къо бачIараб мехаль ва гъелъул захIмалъи-къварилъиги бихъараб мехаль гъеб халкъалъул гъелдаса рорчIизе ва кIанцIизе бакI букIунаро.

Аллагъасул عَلَّجَلَهُ гIадат буго жинда гIасилгъарал гIадамал гIазаб гъабичIого толеб гъез тавбо гъабизе бокъун. Мунагъ гъабураб хIалалъ гъелда данде гIазаб гъабулеб гIадат гъечIо БетIергъанасул. Гъесул гIазабалдаса ворчIизе бокъарв чияс тавбо гъабизе ккола ва гъесие гIибадат гъабиялда гIадги чIчIезе ккола. Тавбо гъабичIого, гIибадатги гъабичIого хварав чиясе Аллагъасул عَلَّجَلَهُ гIазаб букIин хIакъаб жо буго.

59. Къуръаналда жаниб гIемер бицана ццересел умматазул ва росабазул хабар: жидеца Аллагъасда عَلَّجَلَهُ гIасилъи гъабун ракъалда гIад зулму гъабураб мехаль дица гъалаг гъарурал. Гъел гъалаг гъариялъеги дица бихъизабураб ва къадар гъабураб заман букIана.

وَتِلْكَ الْأَفْرَىٰ أَهْلَكَ نُهُمْ لَمَّا ظَلَمُوا
وَجَعَلْنَا لِمَهْلِكِهِم مَّوْعِدًا ﴿٥٩﴾

Гъел гIадамазе бокъараб мехаль гъаричIо дица гъел гъалаг. Гъезда ракъалдаго гъечIеб, бищунго гъел дидасан гъапуллъун ругеб мехаль гъаруна.

Гъанже мун гъереси гъавулел ва дуда данде чIарал хIалхъубал ва гIамал кIудиял мушриказ пикру кин гъабулареб гъел ццересел умматазе ккараб жоялъул. Гъез гъереси гъавулев авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ вуго аварагабазул бищунго хирияв, гъезда щолеб гIазабги цIакъго гучаб букIине бегъула. Гъаб аят буго къурайшиязул мушриказе хIинкъи къун рештIинабураб. ГIадегIанав Аллагъас عَلَّجَلَهُ гъезда бичIчIизабулеб буго жидедаса къуватал ва гIемерал умматал гъалаг гъарураблъи ва гъел къурайшиял гъалаг гъари БетIергъанасе щибго захIматаб жо гъечIеблъи.

60. Дуца бице МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Муса عَلَيْهِ السَّلَام аварагас жиндир гъалмагъасда абураб гIуж: дун нухда ине вуго ва дун гIад вуссине гъечIо кIиги ралъад дандельулеб бакIалда щун гурони. КигIан гIемер заман аниги дун гъенив щвезегIан ине вуго абун.

وَإِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِفَتَاهُ لَا أَبْرَحُ حَتَّىٰ أَبْلُغَ
مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ أَوْ أَمْضِيَ حُقُبًا ﴿٦٠﴾

Гъав гъалмагъ вуго ЮшагI ибну Нун, жинца Муса аварагасе عَلَيْهِ السَّلَام хъулухъ гъабулев вукIарав ва гъесдаса гIелму гIалаб гъабулев

вукларав. Гъаб кIиго ралъад данделъулеб бакIги буго Пурсазулги Румазулги ралъадал данделъулеб бакI, бакъ баккул рахъалда жиб бугеб.

Гъаб сапаралда Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ къватIив вахъиялъе сабаб бицана: жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ цо къоялъ бануисраилазе вагIза гъабун хутIба гъабулев вукIана. Гъесда цо чияс гъикъана: «ГIадамазда гъоркъов бишунго гIелму лъалев чи шив вугев?»-абун. Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абун: «Дун вуго»-абун. ГIадегIанав Аллагъас Муса аварагасда гIайиб чIвана кинабго гIелму лъалев чи цохIо Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вуго абун шай абицIеб абун.

Цинги Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ чIухIи тIаса инабун Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ абун: дир лагъ вуго кIиго ралъад данделъулеб бакIалда жив вугев, гъев вуго дудаса гIемер гIелму бугев абун. Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абун: «Я дир БетIергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ! Киндай дида гъев лагъ ватулев ва кин дун гъесда тIаде шолев абун. ГIадегIанав Аллагъас абун: «Дуца цо чугIа босе таргъинибги лъун, гъеб чугIа дудаса батIалъараб бакIалда дуда гъев лагъ ватизе вуго»-абун. Цинги Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ таргъиниб лъун цо бежараб чугIаги босана, живгун цадахъ ЮшагI абулев гIолохъанчиги вачана ва дов Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие гIелму кьурав лагъ цIехезе сапарада вахъана.

61. КIиго ралъад данделъулеб бакIалда гъев кIиявго щвараб мехаль, гъезда жидер чугIа кIочIана. Гъеб ралъдалъе ана чIагояб ччугIагIадин, гъель жиндие нухги гъабун букIана ралъдалъе унеб каратI гIадинаб.

فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ بَيْنَهُمَا نِسَاءَهُمَا
فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا ﴿٦١﴾

Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ ва ЮшагI жидер сапаралда унаго гъеб кIиго ралъад данделъулеб бакIалда шун рукIана. Гъенив цо кIудияб гамачIалда тIад гIодор чIун хIухъ бахъи гъабулеб мехаль Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ кьижун ккун вукIана. ЮшагIида доб чугIа жаниб букIараб таргъа багъарулеб бихъана, цинги гъениса къватIибги бачIун чугIа ралъдалъе жанибе ана. Гъеб чугIа араб бакIалда ЮшагI валагъидалго лъим данде бачIичIого гъваридаб, жиндир тIино бихъулеб каратI (къватIел) лъугъун букIана. Хадув ЮшагIи кьижун ккана.

Гъел тIаде рахъун нухда лъугъараб мехаль, ЮшагIида кIочана Муса аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ бицане жинда бихъараб гIажаибаб жо. Муса аварагасдаги عَلَيْهِ السَّلَامُ кIочана ЮшагIица чугIа жаниб бугеб таргъа цадахъ босулеб бугодай абун балагъизе. Тафсиралъул гIалимзабаца абун: «Гъеб чугIа букIана бежараб жинда цIанги бараб жиб кваназе абун

хІадурун бугеб. Гьеб чугІа жиндилъ рухІги лъугъизабун Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ чІаго гъаби ва гьеб ральдалъе араб бакІалда лъим цоцаде жубачІого каратІ лъугъун чІей Муса عَلَيْهِ السَّلَامُ аварагасул гІемерал мугІжизатаздасан цо мугІжизат букІана»-абун.

62. Цинги Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ ва ЮшагІ гьеб бакІалдасан араб мехаль. فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ لِفَتَاهُ إِنِّي نَاقِدَةٌ لِّقَيْنَا مِنْ سَفَرِنَا هَذَا نَصَبًا ۝١٨

Гьел ун рукІана гьеб къоялъул нахъе хутІараб мехаль, тІубараб сордоялъги, нахъисеб къоялъул дагъаб заманаялъги. Мусаца عَلَيْهِ السَّلَامُ жиндир гІолохъанчиясда абун: «Босе нильер радал кваналеп квен. ХІакълъунго гъаб сапараль нильлъ сваказаруна, ракъизеги гъаруна. Нильеца хІухъ бахъи гъабизе буго ва дагъаб квенги кваназе буго»-абун.

63. ЮшагІица абун: дуда лъалищ лъугъараб жо! Ниль кІиявго доб кІудияб гамачІалде тІаде рукІун, мун кѳижун вугеб мехаль, нильер чугІа таргъиниса къватІибе бачІун قَالَ أَرَأَيْتَ إِذْ أَوْبَيْنَا إِلَى الصَّخْرَةِ فَإِنِّي نَسِيتُ الْخُبُوتَ وَمِمَّا أُنْسِينِيهِ إِلَّا الشَّيْطَانُ أَن أَذْكُرَهُ ۚ وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ عَجَبًا ۝١٩

ральдалъе жанибе ана. Мун макъидаса ворчІараб мехаль гьеб хабар дуда бицине дидаги кІочана. Гьеб дуда бицине дида кІоченабураб жо шайтІан гурого гъечІо. Гьеб ччугІаялъ ральдалъе жиндие нух гъабуна жинда гІажаиблъулеб хІалаль. Муса аварагасе عَلَيْهِ السَّلَامُ ва ЮшагІие гІажаибаб жо букІана жиб бежараб чугІа жибго таргъиниса къватІибегі бачІун ральдалъе ин ва гьеб араб бакІалда каратІ (къватІел) нахъ хутІи.

64. Мусаца абун: гьеб бугоха нильеца тІалаб гъабулеб букІараб жо! قَالَ ذَلِكَ مَا كُنَّا نَبْغُ فَأَوْدَعْنَا عَلَيْهِ إِثَارِهِمَا ۖ فَصَصَا ۝٢٠

Гьеб ччугІа нильедаса батІалъараб бакІалда нильеда дов Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие гІелму къурав лагъ ватизе ккола. Цинги кІиявго тІад вуссун жал рачІараб нух цІехолаго рачІун доб кІудияб гамачІ бугеб бакІалда щвана.

65. Гъев кІиясдаго гьеб бакІалда дир лагъзадеридаца цо лагъ ватана дица жиндие дир рахъальѳан рахІмат къурав ва дида аскІоб бугеб гІелмуялдаса цо гІелмуги жинда лъазабурав. Гъев вуго Хизри. فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا آتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِّنْ عِندِنَا وَعَلَّمْنَاهُ مِن لَّدُنَّا عِلْمًا ۝٢١

ГІалимзабазул гІемерисел жинда рекъараб рагІи буго гъев Хизри аварагъечІин абураб. Гъев вуго жинца Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гІибадат бацІцІад гъабурав, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие караматалги къурав муъминав лагъ.

Цо хІадисалда буго: Муса аварагасда عَلَيْهِ السَّلَام гъев Хизри ракъалда вегун тІаде жиндирго ретІелги рехун гъелда гъоркъе тІерхъун (вахчун) ватанилан. Мусаца абун: «Ассаламу тІалайкум»-абун. Хизрица бетІер къватІибе баккизабуна ва дагъабго гъеб бетІерги эхеде борхун абун: «Дур ракъалда тІад салам (рекъел) кибе букІараб жо!»-абун. Хадуб Хизрица гъикъана: мун щив кколев? абун Мусаца жаваб гъабун: дун Муса вугин абун Хизрица нахъеги гъикъана: бануисраилазул Мусайиш мун? абун. Мусаца абун: У гъев вуго дун, дудасан тІелму лъазабизе вачІарав»-абун.

Гъев Хизрие Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ къураб тІелму буго инсанас цІалун ва малъун тІалаб гъабулареб, гъедин тІалаб гъабуниги жиб шолареб, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие вокъарав чиясе щибго тІакъуба бихъичІого кьолеб тІелму.

Гъеб тІелму Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ къеялъе сабаблъун букІуна кутакалда Аллагъасдасан جَلَّ جَلَالُهُ хІинкъун, гъесдехун щибго жо тІахъал гъабичІого тІибадат гъаби ва кинабго хІалалъ Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тІалаб гъабун жив хъвади. Гъеб тІелму Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ кьола: жиндие рокъарал, жинца тІагар гъарурал ва жинца гъезие карамат (хиралъи) къурал тІадамазе. Гъаб тІелму буго авлияязул карамат.

Гъаб авлияазе бугеб карамат киналниги имамзабаца ва тІалимзабаца тасдикъ (ритІухъ) гъабураб жо буго. Гъединго имамзаби ва тІалимзаби жинда рекъараб жо буго авлияазе бугеб караматалда рельтъараб жо щайтІаналъги загъир гъабулеб букІиналда ва щайтІаналда нахърилътъарал цо-цо тІадамаз жагъилал тІадамал гуккизе нухлъун гъеб щайтІанияб карамат хІалтІизабулеб букІиналдаги.

ЩайтІаниябги Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан бугебги карамат батІа гъабизе лъала гъев чи щив вугеб лъазабураб мехалъ ва гъес бицунебги, гъабулебги жо шартІалда борцун гъелъул тІорхъабазда жаниб лъураб мехалъ. ХІакъикъияв муъминчи вукІунаро бихъарабщинаб ва рагІарабщинаб жо жинца ритІухъ гъабулев ва гъелда жив божулев. Муъминчияс кинабго тІамал: жиндирго бугониги, жив гуресул бугониги, борцине ва цІазе кьола шартІалъул цІадироялдалъун.

Гъеб шартІияб цІадиро буго тІадегІанав Аллагъас рештІине гъабураб гъаб хирияб Къуръан ва Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас нахъе тараб суннат. Гъеб Къуръаналдаса ва хІадисалдаса хІукму босизе кІоларев чиясе, имамзабаца ва тІалимзабаца Къуръан-хІадисалъул тафсир гъабун битІараб тІелмуялъул нухги лъун буго. Кинабго жоялъул бетІер буго тІелмуги тІакълуги цоцазда рекъей, гъеб кІиябго хІалтІизабизе лъай.

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нилтъл битIараб нухда IоритIараздаса гъареги.

66. Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام Хизрида абуна:

«Дун дуда цадахъ чIчIелищ ва мунгун
цадахъ хъвадилищ, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ

дуда лъазабураб гIелмуялдасан дицаги

мунпагIат босизе ва дун IовитIулеб жо лъазабизе»-абун.

Гъаб буго шаргIияб адаб ва инсанасул хIалимIтъи. Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام изну
гъарулеб буго Хизридаса жив гъесда аскIов чIчIезе ва гъесдаса жиндие
мунпагIат бугеб жо тIалаб гъабизе. Инсанасда рекъараб буго жинца гIелму
тIалаб гъабулеб мехаль гъеб гIелмуялIула адаб ва хIурмат гъабизе.

67. Хизрица абуна: ХIакълъунго дуда

кIвезе гъечIо дунгун цадахъ чIчIун сабро
гъабизе.

Дида Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ цо-цо гъаибаб жо лъазабула. (балъгояб, рикI кIадаб
жо)

68. Дуда лъалареб жо дица гъабураб
мехаль дуца сабро кинха гъабулеб?

мун вуго загъираб гIелму Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ къурав чи. Дуда жиб
бичIчIулареб, дур шаргIалда данде кколареб жо дица гъабураб мехаль
дуца гъелда инкар гъабичIого рес букIунаро. Дурги дирги гIелму цохIо
Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ бугониги, жиб кIиябго батIияб буго.

69. Муса عَلَيْهِ السَّلَام аварагас абуна: дуда дун
ватизе вуго, Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ бокъяни,
(иншаАллагъ) дица сабро гъабулевлъун,
ва дун дур амруялда гIасилъизе
гъечIоян-абун.

70. Хизрица абуна: «Мун дунгун

цадахъ чIчIолеб вугони, ва дида нахъ
вилълъуневги вугони дуца дида щибго
жо гъикъуге дица гъабураб жоялIул
хIакълъулъ, дица дуе гъеб баян гъабизегIан»-абун.

Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام гъаб шартI къабул гъабуна, ва кIиясго цадахъ
чIчIезе хIукму гъабуна.

71. Цинги гъев кIиявго цадахъ ралъдал
рагIалдаса гIебеде ана цоцазде хабарги
бицунаго. Гъедин унаго гъев кIиявго
цо гамида рекIана, ва гъеб гамида тIад
жал рекIун заманго иналде Хизрица цо

قَالَ لَهُ مُوسَى هَلْ أَتَعَاكَ عَلَى أَنْ تَعْلَمَ

مِمَّا عَلَّمْتَ رُسَدًا ﴿٦٦﴾

قَالَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿٦٧﴾

وَكَيْفَ تَصْبِرُ عَلَى مَا لَمْ تُحِطْ بِهِ خُبْرًا ﴿٦٨﴾

قَالَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ صَابِرًا وَلَا
أَعْصِي لَكَ أَمْرًا ﴿٦٩﴾

قَالَ فَإِنْ اتَّبَعْتَنِي فَلَا تَسْأَلَنِي عَنْ شَيْءٍ حَتَّى
أُحَدِّثَ لَكَ مِنْهُ ذِكْرًا ﴿٧٠﴾

فَأَنْطَلَقَا حَتَّى إِذَا رَكِبَا فِي السَّفِينَةِ خَرَقَهَا
قَالَ أَخْرِقْنَاهَا لَعَلَّنَا لَهَا لَاقِدْ جَنَّتْ
شَيْئًا إِمْرًا ﴿٧١﴾

хъаршиги бахъун, гама жанибе лъим бачIунеблъун гъабуна. Муса аварас عَلَيْهِ السَّلَام абуна: «Дуца гъаб гамил хъарши бахъана гуриш! Гъеб гамида тIад ругел гIадамал гъанкъизаризейиш дуе бокъун бугеб? Гъаб дуца гъабураб иш цIакъ квешаб жо буго гуриш?»- абун.

Жинда Аллагъ разилъаяв Убаю ибну КагIбидаса бицараб хIадисалда буго: Цинги Муса عَلَيْهِ السَّلَام аварас ва Хизри ралъдал рагIалдаса унаго гъезда аскIосан цо гама унеб букIана. Гамида ругел гIадамазда гъев кIиясго абуна: «Нижги рекIине гъаре гъаб гамида тIад»-абун. Дол гIадамазда Хизри лъана ва гъез щибго мухъ босичIого гъел гамида тIад рекIинаруна. Гамида рекIун заманго инчIого цо маххул жоги босун Хизрица гъеб гамидаса хъарши бахъана. Мусаца гъесда абуна: «Дуца гъабулеб жо щиб? Гъал гIадамаз нилълъ чIорого, мухъ босичIого гамида рекIинаруна, дуца гъезул гама хвезабулеб буго ва гъеб гамаги гIадамалги гъанкъулеб иш гъабулеб буго»-абун.

72. Хизрица абуна: «Дица дуда абун букIана гуриш дуда кIоларин дунгун цадахъ чIун сабро гъабизе»-абун.

قَالَ أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا ﴿٧٢﴾

73. Муса аварас عَلَيْهِ السَّلَام абуна: «Дуца дида гIайиб чIваге гъеб дидаса ккараб жоЯлда. Гъаб буго дир напсалда дуе гъабураб къотIи кIочIонккей абун. Дуца диетамихI къвакIараб

قَالَ لَا تَأْخُذْ بِمَا أَدْبَسْتُ وَلَا تَرْهَقْنِي مِنْ أَمْرِي عُسْرًا ﴿٧٣﴾

гъабуге ва дир амру къварид гъабуге. Дидехун гурхIел ва бигъалъи гъабе. Ай дуца дун дуда аскIоса вачахъуге, иншаАллагъ, гъанже хадуб дица хIа бахъила дур амруЯлда гIасильичIого вукIине абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварас абуна: «Гъаб авалаб къотIи тIубан гутIи букIана Муса аваарасда гъеб къотIи кIочей сабаблъун ккараб. Гъеб гамида тIад жал рукIадго цо гъитIинаб хIинчI чIана гамаялъул рагIалда ва гъель лъималда жаниб гозо бегъун, цинги гъеб гозо эхеде борхана. Хизрица Мусадехун абуна: «Дудаги дидаги лъалеб гIелмуЯлъул къадар гъечIо Аллагъасул جَلَّالُهُ гIелмуЯлда данде ккун, гъаб хIинчIалъ ралъдалъан босараб лъел къатIра гIадаб жо гурони»-абун. ХIадис ибну Жаририца бицана.

Цинги гъев кIиявго гамидасан гIодор лъугъун цо росо бугеб бакIалде щвана.

74. Гамидаса рещтIун хадуги жив кIиявго цадахъ унел рукIана. Гъезда данде ккана цо вас ва гъев вас Хизрица чIвана.

فَأَنطَلَقَا حَتَّىٰ إِذَا لَفَيَا غَمَامًا فَفُتِلَا ۖ قَالَ أَقْبَلْتُمْ نَفْسًا ۖ رَكْبَةً يَغْيَرُ نَفْسٍ لَّقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا نَّكَرًا ﴿٧٤﴾

Гъеб росдал къотІносан унаго жидеда расандулел лѣимал ратана. Гъезда гьоркъов жиндир гьумер берцинав, черх чІурканав, жинда балагъун чІезе бокъулеб сипаталъул цо васги вукІана. Хизрица гъев вас асклове ахІун гьесул бетІер къурун, хвезавун, гІодове рехана.

Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام **абуна:** «Дуца гъаб щибго жинда гІайиб гъечІеб напс чІвана гурищ?: я къисасалъе гъечІеб, я гъеб балугълъяраб, жинца мунагъал гъарурабги гъечІеб! Гъаб дуца гъабураб жо цІакъ кІудияб мункар буго. Ва гъеб бихъараб мехаль кІалъачІого чІезе дида кин кІолеб»-абун. Муса аварагасда عَلَيْهِ السَّلَام къотІи кІочон букІинчІо, ва жив гъапуллъун вукІинчІо. Гъес къасд гъабуна кІудияб мункаралда инкар гъабизе, кигІанго кІалъачІого вукІине къотІи гъабун бугониги.

Гъаб аяталдаса бичІІулеб хІукму буго: кинаб къотІи гъабун бугониги ва лѣилгун гъеб къотІи гъабун бугониги гъеб къотІиялъул хІукму шаргІалъул хІукмуялдаса хилиплъараб мехаль гъеб къотІи биххизе ккола. Муса عَلَيْهِ السَّلَام аварагас кІалъачІого вукІине къотІи гъабун букІана. Амма шаргІалда хилипаб ва гІадамазе зарал бугеб жо гъабун Хизрица гамидасан хъарши бахъараб мехаль, ва гъитІинав вас чІвараб мехаль: «Гъеб дуца гъабулеб гІамал шаргІалда хІарамаб ва мункараб»-буго абун абизе Мусада гІадаблъун ккун букІана.

КъуртІубияс бицана Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام абуна: «Дуца багІадаб напс чІвана гурищ?»-абураб мехаль Хизрил ццим бахъана. Гъес дов васасул бугъналогодасан гъан тІасса ине гъабуна ва гъениб хъвараб жо Мусада бихъизе гъабуна. Гъениб хъван букІана: «Капурчи вуго гъав, кидаго жинца иманги лъезе гъечІо»-абун.

75. Цинги Хизрица Мусад абуна: «Дица * قَالَ أَرَأَيْتَ لَكَ إِنَّا لَنَنصُطِيعُ مَعِيَ дуда абун букІана гурищ дуда дунгун цадахъ чІун сабро гъабизе кІоларин абун. صَبْرًا ٧٥

Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام гъаб нухаль гІузру бицичІо ва жив кІиги нухаль Хизрие гъабураб къотІуе хилиплъидалго, цоги нухаль гъевгун цадахъ хутІизе нух тІалаб гъабуна.

76. Мусаца абуна: «Гъанже хадубги قَالَ إِن سَأَلْتُكَ عَنْ شَيْءٍ بَعْدَهَا فَلَا تُصِجْ بِي дица дуда жо гъикъани дуца дирго гъалмагълъи гъабугеха. Дуца дир гІузру فَدَبَلْتُ مِنْ لَدُنِّي عَذْرًا ٧٦ кІиги нухаль къабул гъабуна. Гъанже дица хилиплъи гъабунни дуе ихтияр буго диргун гъабураб къотІи

бихизе»-абун.

77. Гъанжеги кIиявго цадахь церехун ана. Цоги росулъе щвараб мехаль гъез ракъунги рукIун гъеб росдал агълояда гъарана жидее гъоболлгьи гъабейин абун. Гъел гIадамаз нахъчIвана гъезул гъари ва гъезие гъоболлгьи гъабичIо.

ИбнуГIаббасица رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ абуна: гъеб буго

«Антакият» абулеб шагъар. Гъеб шагъаралъул гIадамал цIакъ хIалихьатал рукIана: вакъарасе тIагIам кьоларел, къечарасе лъим кьоларел, свакарасе гIодов чIчIезе рагIад кьоларел. Гъаб буго бахиллгьялъул къуват. Гъеб бахиллгьи жал какарал сипатазул бищунго квешаб буго: хасго вакъарав чIяс гъарараб мехаль гъесие тIагIам къунгутIи цIакъго хIалихьатаб бахиллгьи буго. Гъеб бахиллгьялъ киналго лъикIлъаби тIаса инарула, сахавалгьялъ мунагъал тIаса инарулеб гIадинго.

Цинги гъев кIиясдаго гъениб цо къед батана жибги гъетIун, биххун ине гIагарлъун бугеб. Хизрица кверал чIван гъеб къед битIизабуна.

Цоги магIна гъабуна: Хизрица гъеб къед биххизеги гъабун цIидасан бана абун. **Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: «Дуе бокъун букIараб ани дур ихтияр букIанаха гъаб хIалтIиялъухъ мухъ босизе»-абун.**

Нильлъ ракъунги ругелъул, гъаз нилье гъоболлгьи гъабулеб гъечIелъул, гъеб къед къачIаралъухъ мухъги босун гъелъухъ бичун тIагIам босизе бегъилаан нильецаян абуна Мусаца عَلَيْهِ السَّلَامُ. Муса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ Хизрида инкар гъабуна жидее лъикIлгьи гъабизе мустахIикъал гъечIел гIадамазе лъикIлгьи гъабунин абун: кваназе квенги кьоларел, гъекъезе лъимги кьоларел, тIаде рачIарал гIадамазе гъоболлгьи гъабуларел гIадамазухъа ужра-мухъ босун букIарабани лъикI букIана дуца, гъезие чIового хIалтIиялдаса абураб магIна буго гъаб рагIиялъул.

ИбнухатIибица абуна: гъаб аяталдаса нильеда бичIулеб буго жинца лъикIлгьи гъабулев чIяс гъеб гъабизе кколеблгьи жиндие лъикIлгьи гъабурасеги, зарал гъабурасеги. Гъеб лъикIлгьи гъаби абураб жо буго данде мухъ босичIого гъабулеб жо. Нильеда гъаб заманаялъ бихъулеб жо бугоха жидер тIабигIатал хIалихьатал напсаз лъикIлгьи гъабурасеги квешлгьи гъабулеб букIин, жидеда гурхIаразеге рахIмо гъечIолгьи гъабулеб букIин.

78. Хизрица абуна: «Гъаб бугоха мунги дунги кIиявго цоцадаса рагIалъулеб заман.

فَأَنطَلَقَا حَتَّى إِذَا أَتَيَا أَهْلَ قَرْيَةٍ اسْتَطَعَا أَهْلُهَا فَأَبَوْا أَنْ يُصَيِّفُوهُمَا فَوَجَدَا فِيهَا جِدَارًا يُرِيدَانِ أَنْ يُتَّقِصَ فَأَقَامَهُ قَالَ لَوْ شِئْتَ لَتَخَذْتَ عَلَيْهِ أَجْرًا ﴿٧٧﴾

قَالَ هَذَا فِرَاقُ بَيْنِي وَبَيْنِكَ سَأُنَبِّئُكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ﴿٧٨﴾

Гъебги дурго къотІиялда рекъон буго, дица дусе шибго къотІиги хвезабичІо. Нильлъ кІиявго ратІалъилелде цебе дица дуда бицине буго дуда сабро гъабизе кІвечІого дуца дида гъикъараб гъаб лъабго масъалаялъул хІикмат»-абун.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасга абун: «Аллагъ *guxlagixh* дир вац Муса аварасга! Дие бокъилаан гъес сабро гъабун букІарабани. ПадегІанав Аллагъас *جَلَّ جَلَّ* нилье гъев кІиясулго къиса халат бицинаан ва нильеда гІажабал жалги лъалаан»-абун. ХІадис ибну Жаририца бицана.

79. Амма доб гама букІана гІицІго мисканал гІадамаз жиндалъун бетІербахъиги гъабулел, ва жидер залимзабаде данде чІезе хІалкІолъиги гъечІел гІадамазул гама. Дие бокъана гъеб гама цо гІайиб бугеблъун гъабизе. Гъел унеб нухда цо залимав хан вукІана, жинца гІадамазухъан гъезул гуми хІал гъабун рахъулев.

أَمَّا السَّفِينَةُ فَكَانَتْ لِمَسْكِينٍ يَعْمَلُونَ
فِي الْبَحْرِ فَأَرَدْتُ أَنْ أَعِيبَهَا وَكَانَ وَرَاءَهُمْ
مَلِكٌ يَأْخُذُ كُلَّ سَفِينَةٍ غَصْبًا ﴿٧٩﴾

Жаниб лъимги бачІунеб, хвараб, къадараб жо бугин абун гъезухъа гама бахъичІого букІине гІоло гъабун дица доб дуца гІайиб чІвараб гІамал (гъезул гамаялдаса хъарци бахъи).

80. Амма дов дица чІварав васасул эбел-эмен рукІана иман лъурал, Аллагъасе *جَلَّ جَلَّ* лагълъи гъабулел, купру-ширкалдасан рикІклад чІарал гІадамал. Дун хІинкъун вукІана дов вас кІудияв гІураб мехаль гъес жиндир эбел-эмен къосинарилин, гъес дозие къварилъиги гъабиллин абун.

وَأَمَّا الْكُلُوبُ فَكَانَ آبَاءُ الْمُؤْمِنِينَ وَقَاسِيَا
إِنَّهُمْ طَغَيْنَا وَغَرَّبُوا ﴿٨٠﴾

Гъев вас жиде вокъун, гъесие бокъараб жо гъабун гъел эбел-эмен хІакъаб диаллдаса русун гъесда нахърилълъине гулин абун.

81. Дие бокъана гъезул БетІергъан Аллагъас *جَلَّ جَلَّ* гъев капуров васасул бакІалда гъезие цо лъикІаб лъимер къезе: жинца Аллагъасе *جَلَّ جَلَّ* лагълъи гъабулел ва эбел-имсуда гурхІелги гъабулел.

فَأَرَدْنَا أَنْ يُبْدِلَهُمَا رَبُّهُمَا خَيْرًا مِّنْ زَكَاةٍ
وَأَقْرَبَ رَحْمًا ﴿٨١﴾

Къатадат абулев гІалимас абун: Аллагъас *جَلَّ جَلَّ* гъев васасул эбел-эмен роххизаруна гъев вас чІвараб мехаль. Гъел къосинаризе рукІана гъев кІудияв гІезе тун вукІарав ани ва гъеб гъезул гъалагъли букІана. Инсан кидаго разияв вукІине ккола Аллагъасул *جَلَّ جَلَّ* хІукмуялда. Муъминчиясе Аллагъас *جَلَّ جَلَّ* гъабураб хІукму жинда жаниб гъесие

маслахIат ва лъикIлти бугеб букIуна.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул хIадисалда буго: «Аллагъас муъминчиясе хIукму гъабуларо гъеб хIукмуялда жаниб гъесие лъикIлти букIун гурони»-абун. ХIадис ибну Касирица бицана кьучIаблъун.

Жалал абулеб тафсиралда абуна: гъев васасул эбел ургъиб лъимергун йикIана ва гъель яс гъаюна. Гъей ясалъ херал эбел инсуе гIемераб хьулухъ-адабги гъабуна. Гъей ясалъ авараглъун вукIинесев вас гъавуна, гъев васасул васги авараг вукIана, гъев аварагасдалъун Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ халкъги иманалда тIобитIана. Гъев аварагасул цIар ШабIгIун букIана абун.

82. Ва амма доб жиб биххун унеб
букIараб къед букIана гъеб шагъаралда
вугев кIиго ятимасул. Гъеб къедалъул
кьучIалда гъоркъ лъун, гъениб бахчун
гъезул лъикIлав инсуца гъезие тараб
хазина букIана. Дур БетIергъан
Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ бокьун букIана гъеб
хазина гъениб хутIизе гъев кIиявго
вас балугълъун жидер гIакъло-тадбир
камиллъиялда щевезегIан. Гъебги

وَأَمَّا الْجِدَارُ فَكَانَ لِغُلَامَيْنِ يَتِيمَيْنِ فِي
الْمَدِينَةِ وَكَانَ تَحْتَهُ كَنْزٌ لَهُمَا وَكَانَ أَبُوهُمَا
صَالِحًا فَأَرَادَ رَبُّكَ أَنْ يَبْلُغَا أَشُدَّهُمَا
وَيَسْتَخْرِجَا كَنْزَهُمَا رَحْمَةً مِّنَ رَبِّكَ
وَمَا فَعَلْتُهُ وَعَنَ أَمْرِي ذَلِكَ تَأْوِيلُ مَا لَمْ
تَسْطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا ﴿٨٢﴾

букIана дур БетIергъан Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ рахIмат:

лъикIлав инсул баракаталдалъун гъесул нахъе хутIарал ятимазе хазина цIуни.

ГIалимзабаца абуна: эбел-эмен лъикIал рукIиналъ лъималазе мунпагIат гъабула. Гъев кIиявго васасул анкъабилев эмен вукIана жив лъикIлав лагълъун. Аллагъ جَلَّ جَلَّالَهُ цо гъавун гъесие гIибадат бацIцIад гъабурав. Гъеб заманаялдаса нахъе цIунараб хазина букIана доб къедалда гъоркъ. Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ гъеб хазина жидее къезе мустахIикъаб насло щебе бачIинегIан гъельул тадбир гъабуна. Гъеб хазинаги гIарац-месед букIана Къуръаналъул магIна хал гъабун ва гIемерисел гIалимзабазул тафсиралъул магIна хал гъабунги. Цо гIалимас абуна гъениб бугеб хазина гIелму букIана абун. Гъаб рагIи жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугIаббасидаса бицараб буго.

ХIасанул Басриясдаса бицана: гъеб къедалда гъоркъ меседил кьоно (хъарщи) букIана. Гъелда гIад хъван букIана: «Бисмиллагъи ррахIмани ррахIим. Дица гIажайблъи гъабула Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ къадаралда божулев чи киндай пашманлъула абун. Дица жегиги гIажайблъи гъабула жив хвезе вукIиналда божулев чи киндай воххула абун. Цогиги дица гIажайблъи гъабула гъаб дуниялалъул хIал лъалев чи, гъельул хиса-свериги лъалев чи, киндай дуниялалда ракIгъун, хIалхъон вукIунев

абун. Лаилагъа иллаллагъ МухІаммаду расулуллагъ»-абун.

Гъаб хазина лъурав эмен жинца хам бессулев чи вукІана абунги абунa. Гъеб хазина гІелму букІана абурабги, гІарац-месед букІана абурабги кІиябго рагІи битІараблъун кколеб буго, гъеб меседил хъаршиялда хъвараб вагІза букІин лъараб мехаль; меседил хъарши гІемераб бечелъи буго, гъелда тІад хъвараб жо гІелмуги буго.

Гъаб лъабабго кысаялда жаниб бугеб, Муса عَلَيْهِ السَّلَام аварагасда жиб бичІиЧичІеб ва гъесда магІна лъачІеб **Хизрил пиша буго Аллагъасул** رَحْمَتُهُ **рахІматлъун бугеб.** Дол гамил бетІергъабазе, дов васасул эбел-инсуеги, дов кІиявго ятимасеги. **Гъаб иш дица гъабичІо диго бокъун.** Гамидаса хъарши бахъиги, дов вас чІвайги, гъаб къед битІизабиги дица гъабунa Аллагъасул رَحْمَتُهُ амруялдалъун ва гъесул илгъамалдалъун. **Гъаб бугоха дуда сабро гъабизе кІвечІого дуца дида гъикъардараб ишалъул магІна.**

ГІалимзабазул хилап буго гъав Хизри шив вукІарав абун. Цо гІалимзабаца абунa гъев авараг вукІана абун. ГІемерисел гІалимзаби руго Хизри авараг вукІинчІо, гъев Аллагъасул вали вукІана абулел. Хадубги гІалимзабазул хилап буго гъев Хизри чІаго вукІиналъул хІакъальулъ. Гъев чІаго вуго ва къиямасеб къо бичІинегІан чІаго хутІизе вуго абураб рагІи абунa имам Нававиас ва ибну СсалихІица. Гъев чІаго гъечІо абунa ГІемерисел гІалимзабаца. ЧІаго гъечІо абудезул далилал ва хІужаби ГІемерал руго. Гъелъие цо далил буго хирияв МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ аварагасда абураб Аллагъасул رَحْمَتُهُ калам: дудаса цеве шивго чи дица чІаго хутІулевлъун гъавичІоян абураб.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагасул хІадисги буго жиндир хвел гІагарлъараб мехаль абураб:

«Гъаб ракъалда тІад ругел гІадамазул цониги чи чІаго хутІизе гъечІо гъаб сордоялдаса бай бихъун нусго сон араб мехаль»-абун. ХІадис имам Бухарияс бицана.

Жинда Аллагъ разилъаяв Бухариясул сахІихІалда буго (тІехъалда цІар буго сахІихІул Бухари абун) жинда Аллагъ разилъаяв Абугъурайратидасан бицараб хІадис: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абунa:

«Гъав Хизрида (Хузари) абун цІар лъеялъе сабаб буго жив бакъвараб, гІодоб гъаршараб хер бугеб ракъалда тІад гІодов чІІчІараб мехаль, гъесда гъокъ букІараб хер гІурччинлъун, цІидаса бижин»-абун. «Хузари» абураб рагІиялъул магІна буго гІурччинаб абураб. Гъаб буго инсанас Аллагъасе رَحْمَتُهُ гъабудеб гІибадат мухІкан гъабураб мехаль Аллагъас رَحْمَتُهُ гъесие кьолеб хиралъи ва тІокІлъи.

Цо-цо цаларал гIадамазе бакбула гъав Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ ва Хизрил кIисаги бицун, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие вокъарав чиясе карамат кьолелблIи тасдикъ гъабизе. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ карамат къей буго киналго гIалимзаби жинда рекъараб гIакъида (рекIел чIей). Гъелда инкар гъабуларо жидеда гIелму дин лъаларел, жагъилал гIадамаз гурони.

КигIанго жинца Хизрие кьотIи гъабун букIаниги гъесда щибго жо гъикъиларо абун, Мусада кIолелб гъечIо жиндир шаргIалда хилипаб жолъун бугеб мискинзабазул гама хвезаби жинда бихъараб мехалъ, гъелда гIад кIалъачIого чIезе. Хадусеб кIиго кIисаги гъалдаго рельтъун буго. Гъаб буго хIакъаб жоялдалъун амру гъабиги, квешаб жоялдаса нагъю гъабиги гIадаб букIиналъе гIаламат, ва гъеб ишалъе Аллагъасул салам лъеял аварагаби бищунго камилал рукIиналъе далилги.

Аллагъасул свалат салам лъеяв Муса авараггун عَلَيْهِ السَّلَامُ цадахъ вукIарав гIолохъан чиясул щиб хабар бугеб? гъев киве тIагIарав? абун гъикъулев чи вугони: гъев гIолохъанчи ЮшагI ибну Нун вукIин лъала нильеда: жинца Муса аварагасе хъулухъ гъабулев вукIарав, гъев Муса аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ хадув бануисраилазул аварагIъунги вукIана. Гъаб кIисса бициялдаса мурад Муса аварагасулги عَلَيْهِ السَّلَامُ Хизрилги ккараб жо бицин бугельтул, гъев кIиявго данделъун хадуб гъев ЮшагIил бицен гъаби жибо тана гIадегIанав Аллагъас.

Аллагъас нильее жив разияб гIелму къеги. Амин.

83. Дуда гъел мушриказ гъикъулеб буго

МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, жидеда бицеян

Зулкъарнайнил хабар: шивчи гъев

вукIарав ва щиб кIисса гъесул бугеб абун.

Дуца гъезда абе: дица нужеда бицина гъесул кIисса дида вахIо гъабураб хIалалъ.

وَيَسْأَلُونَكَ عَنْ ذِي الْقَرْيَيْنِ قُلْ سَأَتْلُوا

عَلَيْكُمْ مِّنْهُ ذِكْرًا

84. ХIакълъунго Дица гъев

Зулкъарнайнии ракъалда гIад цIакъ рес
рекъезабуна.

Ханлъи кIун, кIуваг- гуч кIун, улкаби мукIур

гъарун, шагъарал ва росаби гIуцIцIун. Гъеб ханлъиялда жив шолел сабабалги рекъезаруна гъесие. ГIелму-гIакълу кIуна, махщел кIуна, хIалкIолъиги кIуна.

إِنَّا مَكِّنَّا لَهُ فِي الْأَرْضِ وَءَاتَيْنَاهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ

سَبَبًا

Тафсиралъул гIалимзабаца абуна: гъав Зулкъарнайни абулев чи вуго Александр Македонский абулев чи. Жиндир ханлъи тIибитIун букIана бакъ баккудасан бакъ тIерхъуде швезегIан. Гъеб сабаблъун жинда цIар лъуна: «КIиго лълъаралъул бетIергъан»-абун, ай бакъ баккулеб ва

бакъ тІерхъунеб кІиябго рахъалъул бетІергъанав абураб магІна буго гъеб рагІиялъул. Гъев бусурманав хан вукІана Аллагъас ﷻ жиндие ракъалда тІад ханлъи къурав ва жинца гІадилаб, битІараб хІалалъ ханлъи гъабурав, гІадамазе лъикІлъи гъабун гъезие магІишат гъабизе сабабалги гІуцІцІарав. Гъев вукІана ГІиса аварагасдасан хадув, МухІаммад аварагасдасан цеве, гъал киназдаго Аллагъасул свалат салам лъеял.

Гъаб дунялалдаго ханлъи тІибитІарав ункъго хан вукІана: кІиги бусурманав хан вукІана: Сулейман авараг ﷺ ва гъав Зулкъарнайни. КІиги капурав ханги вукІана: Намрузги, Бухтанасарги. Гъав Зулкъарнайни авараг вукІана абулел гІалимзабиги руго. Гъесул кІиги гъал букІана лълъаралда релълъарал, гъелдалъун абуна Зулкъарнайни абун абулел гІалимзабиги руго. Пемеаб гІумру бана Зулкъарнайнияс: кІиги къарно (век), гъеб сабаблъун абуна жинда Зулкъарнайни абун абулел гІалимзабиги руго.

Суфяну Саврияс абуна: жинда Аллагъ разилъаяв ГІали асхІабасда гъикъанила гъев Зулкъарнайниясул хІакъалъуль. ГІали асхІабас абуна: «Гъев вукІана лъикІав лагъ, жинца Аллагъасул ﷻ диналда халкъ ахІулев»-абун. ТІадегІанав Аллагъас гъесие къун букІана ханзабазе кьолеб кинабго къуватги аскаралги, ярагъги. Гъеб къуваталдалъун жив маликлъун вукІана кинабго дунялалда, гъесие киналго ханзабиги, улкабиги квегъун ва мутІигІлъун рукІана. Гъесие киналго гІарабиял ва гІажамиял халкъалги хІелун вукІана.

Аллагъас ﷻ гъесие ГІелмути къун букІана ва киналго халкъазул мацІазуль лъайги къун букІана. Аллагъ разилъаяв ГІали асхІабасда гъикъана: кин гъев Зулкъарнайни дунялалъулго ханлъун вахъарав абун. ГІалиасхІабас абуна: «СубхІаналлагъи! Гъеб рагІиялъул магІнаго щиб! Аллагъас ﷻ гъесие накІкІал квегъана, сабабалги рекъезаруна ва Аллагъас ﷻ гъесие жиндир кверги цвакана»-абун. Ай: Аллагъасул ﷻ квер бакъиялдалъун маликлъана гъев дунялалъул киналго улкабазда.

85. Гъев Зулкъарнайни Аллагъас ﷻ жиндие бихъизабураб нухда лъугъана ва бакъ тІерхъул рахъалдехун ана.

فَاتَّبَعَ سَبِيلًا ﴿٨٥﴾

86. Жив бакъ тІерхъул рахъалде щвараб мехаль жинда бакъ бихъана цо хъуцІилъе тІерхъун унеб бугеб гІадин.
Рази абулев гІалимас абуна: росаби ва

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَغْرِبَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَغْرُبُ فِي عَيْنٍ حَمِئَةٍ ۖ وَوَجَدَ عِنْدَهَا قَوْمًا قُلْنَا يَذَّاتِلْنَيْنِ ﴿٨٦﴾
إِمَّا أَنْ نَعَذِّبَ ۖ وَإِمَّا أَنْ نَتَّخِذَ فِيهِمْ حُسْنًا ﴿٨٧﴾

Ҡадамал ругеб бакІ лъугъун жив цевехун индал гьесда лъымги бухІараб хІарщги бугеб авлахъ батана ва гьеб авлахъалда жаниб бортун унеб Ҡадин тІерхъунеб бакъги бихъана: гамида рекІун ральдада вугев чиясади бихъулеб Ҡадин, гьеб бакъ цогиидаб рахъалда ральдалъе тІерхъулеблъун. Бакъ тІерхъиялъул ХІакъикъат буго. Дуниялъ жиндирго хІосалда свери бахъулаго гьеб бакъ нилъеда бихъулареб рахъалде ккола.

Гьеб бухІараб хІарщалда аскІоб жинда цо къавмги батана. Дица гьев Зулқарнайнида илгъам гъабун абуна: «Дуе бокъани гъал Ҡадамал чІвай дуца, бокъани гъел чІвачІого тун берцинаб даҠват гъабун иман лъеялда ахІе»-абун. Гьеб букІана Аллагъасда ﷻ инкар ккураб къавм, гъединлъидал абуна Зулқарнайнида: дуе бакъани гъезие Ҡазаб гъабе, бокъани иманалда ахІе абун.

87. Гьес абуна: «Амма гьеб къавмалъул قَالَ آمَنَ ظَلَمٌ فَسَوْفَ نَعَذِّبُهُ ثُمَّ يُرَدُّ إِلَىٰ رَبِّهِهِ فَيُعَذِّبُهُ وَعَذَابًا لَّا تُكْرَهُ
купруялда чІарал ва иман лъезе бокъичІев чиясе дица Ҡазаб гъабила:

гъесие даҠват гъабун хадуб. Гьев ахираталда Аллагъасде ﷻ вусине гъавураб мехаль гъенибги гъесие цІакъ квешаб жужахІалъул Ҡазаб букІина.

88. Ва амма жинца иман лъурав чи وَأَمَّا مَنۢ آمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَهُۥ جِزَاءُ لَّحْظِيٍّ وَسَنَقُولُ لَهُۥ مِنۢ أَمْرِنَا يُسْرًا
ва лъикІаб Ҡамал гъабун шарҠалда рекъон живги хъвадарав, гъесие Аллагъасда ﷻ аскІоб цІакъ лъикІаб жазаъ буго. Дица гъесие дунияллаги бигъалъи гъабила ва захІматаб таклиф тІад къачІого тела.

ТІадеҠанав Аллагъас жиндир лъикІав лагъасул хІалбихи гъабун ва гьев лагъасги Аллагъ ﷻ жинда разилъулеб хІукму гъабун: Аллагъасда ﷻ инкар ккураб къавм берцинаб даҠват гъабун иман-исламалда ахІи. Жидеца гьеб даҠватги босичІони, цогиидал иман лъезе бокъарал Ҡадамазе квалкалги гъебулеб бугони гъезда рагъ базе ва гъел чІвазе ккола.

89. Цинги гьев Зулқарнайни сапаралда ана ва ثُمَّ اتَّبَعَ سَبَبًا
гъанжесалаль гьев бакъ баккудехун ана.

90. Гьев бакъ баккул рахъалда швараб حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ مَطْلِعَ الشَّمْسِ وَجَدَهَا تَطْلُعُ عَلَىٰ قَوْمٍ لَّمْ يَجْعَلْ لَهُم مِّن دُونِهَا سَبِيلًا
мехаль жинда бакъ баккулеб батана гъениб бугеб цо къавмалда тІад, гьеб бакъул бухІиялдасан жал цІунулеб щибго жо гъечІел:

жидеда тIад ретIел гьечIел, жидер рукъзалги гьечIел. Бакъ гьезда тIаде баккараб мехалъ гьел рахчулел рукIана ракъулъе рухъун гьарурал гвендазулъ ва ракъул къватIелазда жанир. Бакъ тIаса араб мехалъ къватIире рахъун жиде кваназе жогI тIалаб гьабулеб букIана.

Къатадат абулев тIалимас абуна: Зулкъарнайни бакъ тIерхъудаса бай бихъун росаби-шагъарал кверда росулаго, гьениб батараб хазина бакIарулаго, иман лъечIел бихъиналги чIвалаго, ана бакъ баккуде цхезегIан. Ахирги гьев тIаде цвана жидер щибго магIишат гьечIел, тIад ретIизе ретIелги гьечIел, ракъул гвендахъе лъугъун тIумру гьабулел тIадамал ругеб бакIалда. Цо тIалимас абуна: гьеб букIана Африкаядла бугеб бакI, гьел тIадамалги тIом чIегIерал рукIана, гьеб ракъги мина бан чIолареб сали букIана абун.

91. Гьеб къавмалъеги Зулкъарнайнича

доб бакъ тIерхъул рахъалда батараб

къавмалъе гьабурабго жо гьабуна:

гьезда иман лъеян абун дагIват гьабуна, Аллагъ ﷻ цо вукIин, гьесие тIибадат гьабизе тIад букIин бичIчIизабуна, цинги иман лъун мутIигIлъичIел тIадамазда рагъ бана. Дида Зулкъарнайнил киналго хIалалги лъала, гьесул кинабго къиссаги лъала. ЦохIо Аллагъасда ﷻ гурони лъалареб тIемераб аскарги, тIемераб боцIи-мал ва хазина букIана Зулкъарнайнил.

كَذَٰلِكَ وَقَدْ أَحْطْنَا بِمَا آدَبْتَهُ خَبَرٌ ﴿٩١﴾

92. Цинги гьев цогигаб рахъалде валагъун сапаралде

ана.

Бакъ баккудаги бакъ тIерхъудаги гьоркъоб бугеб рорхатал мутIрул ругеб рахъалдехун ана гьев.

93. КIиго борхатаб сангар бугеб

бакIалде швараб мехалъ,

гьеб буго кIиго кIудияб мегIер Турциялъул, Армениялъул ва Азербайджаназул тIорхъи цолъулеб бакIалда бугеб.

Гьеб кIиябго мегIералда нахъехун яъжуж-маъжуж абулеб жидеца ракъалда тIад пасалъи гьабулел, жидеца тIадамалги кваналеп къавм буго. Гьеб къавм бачIунеб букIана щибаб санайил ихдал тIужалъ гьеб кIиябго мегIералда гьоркъоса бугеб рагъараб бакIалдаса ва тIемераб пасалъи ва къварилъи халкъалъеги гьабун цIидаса жидерго бакIалде унел рукIана.

Зулкъарнайнида гьеб кIиябго мегIералда щолеп бакIалда цо къавм батана жидеда бицараб жогI бичIунарел, жидеца бицулеб

حَتَّىٰ إِذَا بَلَغَ بَيْنَ السَّدَّيْنِ وَجَدَ مِنْ دُونِهِمَا قَوْمًا

لَا يَكَادُونَ يَفْقَهُونَ قَوْلًا ﴿٩٣﴾

жоги бичлунарел. Цакъго батияб мацI букIана гъезул. Цогигаб халкъалдехун гъезул журай букIинчIо гъезда жидер мацI гуреб жо лъалеб букIинчIо.

94. Гъеб къавмалъ абунa: Я

Зулкъарнайн! ХIакълъунго яъжуж
маъжуж абулеб къавмалъ ракъалда тIад
цIакъ пасалъи гъабулеб буго.

قَالُوا يٰۤاَيُّهَا الْقَرۡيَنُ اِنَّ يٰۤاُجۡوَجَ وَمَاۤجِجَ
مُّفۡسِدُوۡنَ فِى الْاَرۡضِ فَمَا تَجۡعَلُ لَكَ خَرِجًا
عَلٰى اَنْ تَجۡعَلَ بَيۡنَنَا وَبَيۡنَهُمۡ سَدًّٔا ۝٩٤

Адамил лъималаздаса бугеб насло буго гъеб

жидер тIабигIатал къабихIал, жидер чурхдулги сурукъал: цоял цIакъго халатал, цоял цIакъго къокъал. Жидеца гIадамалги чIвалел гъезул гъанги кваналел, гъезул магIишатги нахъе бакIарун унел. Жидеца кваназе бегъулебщинаб жо кваналеб букIана, кваназе бегъулареб жо падахъ босун унеб букIана.

Нижеца две мухъ къелаан дуца гъаб кIиябго мегIералда гъоркъоб бугеб бакI къед гъабун бацани ва нижедаги гъездаги гъоркъоб шулияб сангар гъабун. Гъаб буго берцинаб адабалдалъун калам гъаби: жидеца тIаде вачIарав гучав хан гъез къолеб мухъалда хIажатав гъечIевлъи лъаниги нижеца мухъ къелаан абулеб буго, жидер хIажалъи цIикIараб букIин бичIчIизе гъабун.

95. Гъес абунa: Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дие къураб

бечелъиги къуватги лъикIаб буго
нужехъан мухъ босиялдаса. Нужеца дие
кумек гъабе нужер къуваталдалъун.

قَالَ مَا مَكَّنِّىۤ فِىۤهِ رَبِّىۤ خَيْرٌۭ فَاَعِىۤنِىۤ بِقُوَّةٍ
اَجۡعَلۡ بَيۡنَكَ وَبَيۡنَهُمۡ رَدًّٔا ۝٩٥

Дица малъараб хIалтIи гъабе чорхолъ сахлъи бугев чияс. Дица нужедаги гъездаги гъоркъоб цIакъ шулияб, кутакаб сангар гъабила.

96. Нуж дихъе маххул къотIелал росун

рачIа ва гъел цоцазда тIад лъе дица
бихъизабураб бакIалда ва дица баян
гъабураб хIалалъ. Цинги гъеб маххул
къотIелал цоялда цо тIадлъун кIиябго

ءَاۤنۡوِىۤ زُبُرَۤ اِلٰٓحِدِيۤدٍ حَتّٰىۤ اِذَا سَاوِىۤ بَيْنَ الصَّدَفَیۡنِ
قَالَ اَنۡفِخُوۡا حَتّٰىۤ اِذَا جَعَلَهُۥ رَمًا ۙ قَالَ ءَاۤنۡوِىۤ اَفۡوِجَ
عَلَيۡهِ فِطۡرًا ۝٩٦

мегIералда гъоркъоб бугеб бакI цIураб мехалъ (буччараб мехалъ) ва гъелда сверухъ кIудияб цIаги бакараб мехалъ,

Зулкъарнайница абунa: «Гъанже нужеца кIудиял цIа пулел жалги лъун (гъаперо) гъеб мехалда тIаде цIа пуе»-абун.

Цинги гъез цIа пун гъеб махх багIарун цIа гIадин лъугъараб мехалъ гъес абунa: «Гъанже нуж рачIа багIаризабун биинабураб тIухъи ва пахъ жубараб жо босун, гъеб доб багIарун цIагIадин бугеб маххалда тIаде тIезе»- абун. Гъеб биине гъабураб тIохъи ва

пахъ жубараб жо тIаде тIураб мехаль маххги гьебги цоцаль жубана ва цогояб, кутакаб сангар лъугъана.

97. Гьеб квешаб къавмалда кIвечIо
гьеб къедалда тIаде рахине, гьеб цIакъ
борхатаб, цIвакараб букIун. Гьединго
гьезда кIвечIо гьеб къед борлъун каратI
гьабизеги.

فَمَا اسْطَعُوْا اَنْ يَّظْهَرُوْهُ وَمَا اسْتَطَعُوْا لَهُ

نَقْبًا ١٧

Гьеб къвакIараб ва гIебаб букIун. Гьеб къедалдалъун Зулкъарнайница
яъжуж маъжужазул балагъалдаса ва пасалъиялдаса гьел гIадамал
цIунана.

98. Зулкъарнайница абуна: гьаб
къед буго БетIергъан Аллагъас
лагъзадерие гьабураб рахIмат ва
гьесул нигIмат. ТIадегIанав Аллагъас

قَالَ هَذَا رَحْمَةٌ مِّن رَّبِّيْ فَاِذَا جَاؤْكَ وَعَدْرِيْ جَعَلَهُ

دَكَّةً ۚ وَكَانَ وَعْدِيْ حَقًّا ١٨

къадар гьабураб гIуж швараб мехаль Къиямасеб къо чIеялда
гIагарлъараб мехаль гьеб къед Аллагъас гьабураб ракъалда тIад
гIодоб лъезе буго бегараб хъарщи гIадин яги ракъ гIадин гьабун,
жиб букIинего букIинчIеб гIадин. Гьев Аллагъас гьабураб
къотIиги жиб букIин хIакъаб иш буго.

Гьелъие щибго хилиплъи гьечIо ва гьеб къотIи тIубазе Аллагъасе
квалкал гьабулеб щибго жогIи гьечIо.

Гьаб бакIалда Зулкъарнайнил къиса тIубана. Яъжуж маъжужазда
гIурус мацIаль «гогом и магогом»-абула. Гьелъул хIакъальул гIемерал
къисаби руго. Гьел къисабазе сахIихIаб хIадис бицун гьечIелъул дица
гьезул хабар къокъ гьабун тана. Гьелда хадуб ТIадегIанав Аллагъас
къиямасеб къоялъул захIмалъаби ва къварилъаби рицунел руго.

99. Гьеб къояль дица гьезул цо
къокъа тана цогIи къукъаялда тIаде
лъугъунелъун;

وَتَرْكٰٓا۟ بَعْضُهُمْ يَوْمَ ذٰلِكَ مُوْحٍ فِي۟ بَعْضٍ وَّنُفِخَ

فِي الصُّوْرِ فُجِعَ لَهُمْ جَمْعًا ١٩

жидер гIемерлъиялъ цоцаль жубан, цояз
цоял мерхъулеблъун. Гьаб рагIиялъе тафсир гьабулага гIалимзабаца
чамго батIияб рагIи бицун буго. Цо рагIи буго: Къиямасеб къо
гIагарлъараб мехаль доб сангарги биххун яъжуж маъжуж къватIибе
бачIуна ва гьел цояз цоял мерхъунаго, гIедегIун гIадамазда тIаде
уна, цинги гIадамалги гьелги цоцаль журан рукIула ва гьелда хадуб
къиямасеб къо чIчIола абун.

ЦогIи рагIи буго: доб сангаралда нахъа хутIидал гьел яъжуж маъжужал
рукIула жалго жидецаго мерхъунел, цоцалье къацандулел абун.

Лъабабилеб рагІи буго: Къямасеб къояль тІаде рахъинаруаб мехаль гІадамал рукІуна цоцаль журан, гІемерлъун, ралъдал карачелалгІадин цоязда тІаде цоял рахунеллъун абун.

Цинги Исрафилас ссур пула: гъеб буго къямасеб къо чІун хадуб пулеб ссур. Гъеб ссур пураб мехаль доб тІаде бахъинабураб кинабго халкъ хІисаб-мизан гъабизе гІарасат майданалда данде гъабун БетІергъан Аллагъасда щебе чІчІезабула.

Гъелдасан цебе ссур пураб мехаль дуњялалда тІад вугев кинавго чи хун гІодове ккола. Гъаб кІиабилеб ссур пураб мехаль гъеб халкъ тІад бахъинабула ва доб щебе бицараб хІалалъ цоцаль журан, гІемерлъун, цояз-цоял мерхъунаго эхеде бутІрул рорхун, жиде лъугъунеб жо лъаларого ва жал рачулеб бакІги лъаларого, хІинкъиялъ гІадаллъызарун, гІарасат майданалда рачун гъенир эхетизарула.

100.101. Дица жагъанамаги загъир гъабула капурал гІадамазе:

халкъ тІаде бахъизабун махІшаралда бакІарулеб мехаль жужахІалъул дагъабго жо загъир гъабула гъезие, жидеда гъелъул махІ чІвазе ва гъелъул цІа бихъизе ва жидер хІинкъи цІикІизе.

Дун цохІо вукиналда тІоритІел гъабулел далилал рихъиялдаса дуњялалда гъезул берал беццал рукІларал, жидеда гъезул пикру гъабичІел ва гъезул жиде вагІзаги лъугъинчІел. **Жидеда Аллагъасул** **جَلَّالُهُ** **каламги рагІулеб букІинчІел**, жидер ракІазул чІегІерлъиялъ, гъезда тІад бугеб хъалалъул биццалъиялъги гъеб каламалъ жиде щибго асарги гъабулеб букІинчІел.

102. Гъел капурзабазда ракІалда кколебищ бугеб жидеда алагъзабилъун дир лагъзал кввелин абун.

Дунги живго тун Дие гъабизе тІадаб гІибадат гъезие гъабилін абун. **Ва гъел авлияаллъун**

ккун гъезул кумекалда хъул лъун жал хъвадилін абун. Малаикзаби, Гузайр ва ГІиса авараг **عَلَيْهِمُ السَّلَام** алагъзабилъун ккун жидеда ширк гъабурал гІадамаздехун абуреб рагІи буго гъаб. Жидеда ракІалдайищ кколеб жиде гъеб ширкалъул гІазаб гъабиларин абун? Гъезие дица гІазаб гъабизе буго.

ХІакълъунго гъезие ахираталда хІадурун буго даимго гъел жанир рукІунеб жужахІалъул цІа. Гъеб буго гъезие бугеб гъоболлъи

وَعَرَضْنَا جَهَنَّمَ لَمُؤْمِنٍ وَالْكَافِرِينَ عَرَضًا ﴿١٠٠﴾

الَّذِينَ كَانَتْ أَعْيُنُهُمْ فِي غَطَاءٍ عَنْ ذِكْرِي وَكَأَوُا

لَا يَسْطِيعُونَ سَمْعًا ﴿١٠١﴾

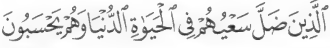
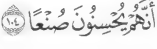
أَخْبَسَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يَخَذُوا عِبَادِي مِنْ

دُونِ أَوْلِيَائِهِ إِنَّا أَعْتَدْنَا جَهَنَّمَ لِلْكَافِرِينَ

نُزُلًا ﴿١٠٢﴾

жидеца гъабураб гIамалалъе жазаълъун.

103. Дуца гъезда абе МухIаммад! «Дица нужеда فَلَهْلَ نَبِيُّكَ يَا أَحْسَنَ الْأَعْمَالِ»
бициниш шив вугев абун ахираталде швараб
мехаль жиндир кинабго гIамал гIадада хвараблъун батулев чи?

104. Гьел руго дуниялалъул рукъоб
жидеца гъабулеб гIамал батIулаб
букIарал гIадамал. Жидеда ракIалдаги
кколел букIарал хIакълъунго жал
цIакълъаб гIамал гъабулел ругин абун.

Жидеца Аллагъ гурел жоялъе гIибадат гъабурал, гьесде ширк гъабурал,
жидеца Инжил-Тавраталда бугеб хIакъаб жоги бахчун, гъеб Аллагъасул
جَلَّ جَلَّالَهُ калам хисизабун, цинги жал Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ лагълъи гъабулел
ругин абун хъвадарал гIадамал.

Гъаб аяталъ ишара гъабулеб буго жидеда хIакъикъат лъачIого ва
жидеца гъеб хIакъикъат лъазе тIалабги гъабичIого Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ
лагълъи гъабулел руго абун жал хъвадулел гIадамазул гIамал гIададе
хвараб букIиналда. Гьел руго гIадамаз бицунел рагIараб жоялда
нахърилълъун, яги гъез гъабулеб бихъараб жо гъабун, жидеца Аллгъасе
гIибадат гъабулеб бугин абун хъвадулел гIадамал. Жал бусурбаби
ругин абун хъвадулел гIемерал гIадамал руго, амма гъеб ислам щиб жо
бугеблъи жидеда лъаларел.

Жидер БетIергъан Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ сипатал лъаларел, жидеда витIарав
авараг шив вугев лъаларел. Гьел гIадамал как балайилан абунги
рукIуна, кIал кколел абунги рукIуна, амма жидеда щибго гьелъул
хIикмат лъаларо, гьелъул паризаяб ва суннатаб жо батIа гъабизе
лъаларо, арканал ва шурутIал лъаларо. Жидер анкъго микъго сон бараб
мехаль эбел-инсуца малъараб хIалалъ как балел абун рукIуна гьел.
Амма гъеб как щиб жо бугеб, гъеб как баялдаса мурад щиб бугеб абун
гъез пикру гъабуларо.

Гъаб хирияб Къуръаналда жанир ругел аятал руго жидер магIнаялъ
гъаб хадуб рехсараб баян кколел: капурал гIадамазул цо къокъа букIуна
«Гъеб нужеца гъабулеб дин щиб? Гъал хъанчал щал жал кколел?»- абун
жидеда гъикъараб мехаль: «Гъеб нижер умумуз гъабулеб батараб дин
буго, нижги гъезда нахърилълъун гъебго дин гъабулел руго»-ян жидеца
абулел.

Гъаб мисал буго гIемерисел бусурбабазулги. «Умумузул дин» абураб
рагIи шаргIалда рекъон абизе бегъулеб рагIи гъечIо. Дин букIуна цохIо
Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ гъабулеб, гъеб дин Аллагъасе جَلَّ جَلَّالَهُ ва гьесул расулас
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ малъухъеги гъабула. Пакъилав балугъув чиясда гурони

таклиф тІалъуларо. Гьесда тІад къала Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие гІибадат гъабе абун.

Гъев тІакъилав балугъав чи тІоцебесеб иргаялда валагъизе ккола гьесда сверухъ бугеб махлукъаталда ва гьелъул хІисаб гъабун гьесда лъазе ккола гъаб махлукъат бижарав Халикъ вукІин. Цинги жинца тІалаб гъабизе ккола гъев Халикъ шив вугев абураб жо лъай. Гъеб лъай жиндие шола Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ калам Къуръаналдаса ва гьесул расул, Аллагъасул свалат салам лъеяв МухІаммадил суннаталдаса.

Гъеб Къуръан-хІадис лъалел ва гъеб бичІІулел гІалимзабаздасан тІалаб гъабизе ккола жиндир БетІергъан Аллагъ шив, жив щиб мурадалда Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ вижарав, жинда дин малъизе витІарав чи шив ва жинца дин кин гъабизе кколеб абурал масъалаби. Гъал масъалабиги лъазаричІого, цо гІадамаз гъабулеб батараб жо гъабулев чи вуго жив ахираталда цІакъ чІового хутІаравлъун вукІине вугев, жиндир гІамалги гІадада хварав, жиндир гІузруги къабул гъабуларев. «Дица дир умумуз гъабулеб батараб дин гъабуна»-ян абураб рагІиялъ гьесие зарал гъабун гурого, хайир гъабизе гьечІо.

тІакъилав, балугъав чиясда гурони таклиф тІалъуларо абураб рагІиялъул магІна буго гъев чиясда жинца гъабулеб жо лъазе кколин ва жиндир гІамал, Къуръан-хІадисалда борцун, шаргІалда рекъон, Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ разилъи тІалаб гъабун гъабизе кколин абураб. Рехъалье хъвадулеб хІайван гІадин дунги гъал гІадамаз гъабулеб жо гъабулев вугин абун хъвадарав чи ахир мекъи ккезе вуго. Гъаб масъала бичІІла вацал, ва нужеца гъабулеб гІамал шаргІалда борцун гъабе!

Къиямасеб къоялъ БетІергъан Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ щцере цо-цо ккун чІІезаризе руго, гъениб хІисаб-мизанги шивав чиясул батІаго гъабизе буго, щивасе жиндир гІамалалда рекъараб жазагІи гъабизе буго. Гъеб къиямасеб къо буго эбел-эмен, лъимал-хъизан вац-яцал цоцаде регІулареб къо. Гъеб къоялъ гъаб дуныалда ругел гІадал къокъаби рукІине гьечІо, цониги чи цогидасе кумек гъабулевлъунги вукІине гьечІо. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ нильлъ цІунаги гъаб Къуръаналда бугеб аяталъ жидер бицен гъабурал гІадамаздаса ратиялдаса: «Жидеца гъабураб гІамал гІадада хварал, жал лъикІаб гІамал гъабулаянги рукІарал!».- абун.

105. Гъал гІадамал руго ахираталда жидер гІамал батуларел, гьелъул ажро-кири шоларел. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ каламалда ва ахират букІиналда инкар ккурал, гъеб сабаблъун жидер гІамал

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِآيَاتِ رَبِّهِمْ وَلِقَائِهِ
فَخِطَّتْ أَعْمَالُهُمْ فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَمَةِ
وِزْنَكَ

гІадада хварал. Къиямасеб къоялъ гъезул Аллагъасда **جَلَّ جَلَالُهُ** аскІоb
щибо къимат букІунаро ва гъезул гІамалазул цІадираялда тІад
бакІлъиги букІуларо.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасул хІадисалда буго: «Къиямасеб
къоялъ цо чи вачун вачІуна жиндир къаркъала кІудияв, жинца гІемер
кваналев, гІемер гъекъолев вукІарав, амма цІадираялда тІад гъесул
бакІлъи букІунаро цо кІкІарадал кваркъиялъул гІадабцин»-абун. ХІадис
имам Бухарияс бицана.

106. Гъел гІадамазе бугеб жазаъ

жагъаннама буго, гъез Аллагъасдаги **جَلَّ جَلَالُهُ**

ахираталдаги инкар ккун букІиналъе

гІоло. Гъез Аллагъасул расулги, гъесда

рештІине гъабураб тІехъги гьереси гъабун бугельзул, гъел

махсародеги ккун ругельзул.

ذَٰلِكَ جَزَاءُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ وَٱلتَّحَدُّ ٱلَّذِينَ
وَرُسُلُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ

107. Аллагъасда **جَلَّ جَلَالُهُ** иманги лъун,

гъесул расуласда **صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** нахъги

рильтъун лъикІаб гІамал гъабун

хъвадарал гІадамал, гъезул руссунеб

ва рештІунеб бакІ букІуна фирдавс алжан. Гъеб буго Аллагъас

гъезие хІадурун бугеб гъоболлъи.

إِنَّ ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَٱتَّبَعُواْ ٱلصَّٰلِحِينَ كَانَتْ لَهُمْ
جَنَّتُ ٱلْفِرْدَوْسِ نُزُلًا

108. Даимго рукІинелъун лъугъинарула

гъеб фирдавс алжаналде жанире, ва гъезие

бокъуларо гъеб алжанги тун, цоги батІияб бакІалда ине.

Цо бакІалда гІемераб мехаль чІчІедал инсанасе гъеб бакІ чІалгІун

лъугъуна ва цоги батІияб бакІ бугеб анищанги ккола. Гъаб алжаналда

жанир абадиялъго ругониги жидеда гъаб чІалгІунаро, гъебги хисун

цоги алжан букІинеги бокъуларо.

Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасул хІадисалда буго: «Гъеб

фирдавс алжан бищунго берцинаб буго, алжаназул бакъуль бакІги

буго гъеб»-абун. ХІадис ибну Жаририца бицана.

Цоги абун: «Нужеца Аллагъасда **جَلَّ جَلَالُهُ** нужеце алжан кье абун гъарараб

мехаль, нужеца Фирдавс алжан гъаре. Гъеб алжаназул тІадегІанаб

буго, ва алжаназда гъоркъобги буго. Гъеб Фирдавс алжаналдаса бай

бихъула алжаназул гІоразул чвахиги»-абун. ХІадис имам Бухарияс ва

Муслимица бицана.

109. Дуца абе МухІаммад **صَلَّى ٱللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ**:

Ральдал лъим букІарабани

Аллагъасул **جَلَّ جَلَالُهُ** калимаби ва

قُلْ لَّوْكَانَ ٱلْبَحْرُ مَدًّٰى لَّكَامَلَتْ رَبِّىْ لَفِىدَ ٱلْبَحْرِ
فَبَلَّ أَنْ تَفْعَلَ كَلِمَتُ رَبِّىْ وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا

Хикматал хъвалеб шакъилъун.

Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ гIажайбал аятал ва гIаламатал хъвалеб, гъев цо вукIиналда тIоритIел гъабулел хIужаби хъвалеб. Гъеб ралъдал лъым тIагIине буго жиндалъун хъвадарун, амма Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ калимаби ва хIикматал хъван тIубазе гъечIо. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ цогиги гъединалго шакъидал ралъадал рачIаниги хъван тIубаларо Аллагъасул калимаби»-ян.

ТадегIанав Аллагъас цогиги аяталда абун: «Гъаб ракъалда тIад бугеб щинаб гъветIалъул къалмал гъаруниги, гъаниб бугеб ралъадалда тIаде цогиги анкъго ралъад жубаниги, Аллагъасул калимаби хъван тIубаларо...»-абун. (сурату Лукъман 27 аят). Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ махлукъаталда кIоларо жидер Халикъасул сипатал ва пишаби тIубанго лъазаризе, гъезие тIорхъаби чIвaze ва гъезул гъварилъи-камиллгъиялда раккизе.

Гъаб аят рештIинабиялъе сабаб бицун жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугIаббасица абун: къурайшияца ягъудиязда абун гъев МухIаммадида гъикъизе жо лъазабе нижедаян абун. Ягъудияз абун: «Нужеца гъесда гъикъе рухI щиб жо бугеб»-абун. Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасда гъикъидал рухI щиб жо бугеб абун, ТIадегIанав Аллагъас аят рештIине гъабун: «Дуда гъез гъикъулеб буго рухI щибжо бугеб абун. ...»-абураб (сурату Исраъ 85 аят). Гъаб аяталда жаниб абидалго: «Нужехъе гIелму къечIо цIакъго дагъаб жо гурони»-абун. Ягъудияз абун: нижее гIемераб гIелму къун буго: нижехъе Таврат къун буго. Жидехъе Таврат къурал гIадамал гIемераб лъикIлъи къурал гIадамал ругин абун. Цинги Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гъаб аят рештIине гъабун (109).

110. Жидеца дур аварагъли гьереси

гъабулел мушриказда дуца абе

МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: ХIакълъунго

дун вуго нужедаго рельеъарав инсан,

Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дида Къуръан вахIю

гъабурав.

Дица гьереси бицунеб бугин абурав чияс, гъеб дица нужеа цIалулеб Къуръан гIадаб жо гъабеха! Дун балъго жо лъалев чи гъечIо, дица нужеда рицарал къиссаби: асхIабул кагъфи, Муса аврагасул ва Зулкъарнайнил Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дида вахIю гъабун дица нужеда бицуна бугеб хIакъаб хабар буго.

Дица нужеда лъазабулебги буго нужеца жиндие гIибадат гъабизе хIакъав БетIергъан цохIю Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вугин абун. Гъесие щивго гIахъалчиги гъечIо, гъев щибго жоялда хIажатавги гъечIо, гъесда аскIоб киналгIаги хъанчаз ва гIадамаз шапагIат ва кумек гъабуларо.

قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمُ اللَّهُ

وَاحِدٌ فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهٖ فَلْيَعْمَلْ

عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهٖ ۚ إِنَّ أَحَدًا

Гьесул хIукму хисизабизе, гьесул амру тIубачIого букIине щибго жоялда кIоларо.

Жиндие бокъун щив чи вугониги гьев БетIергъан Аллагъгун ﷺ **берцинаб данд чIвай гъабизе**, Аллагъ разилъи ва гьесул нигIматазул алжанал щевезе, **гьев чияс шаргIалда рекъон лъикIаб гIамал гъабе!** Аллагъасул ﷺ парз тIубай аварагасул суннаталда нахъвилъIа, Аллагъас ﷺ хIалал гъабураб хIалал гъабе, гьес хIарам гъабураб хIарам гъабе. Аллагъасул ﷺ амру-нагъюги тIубай.

Жиндир БетIергъан Аллагъасе ﷺ **гъабулеб гIибадаталъуль щибго жоги гIахъал гъабуге**. Гъаб кIиги кIудияб рукно буго нильеца гъабулеб гIамал Аллагъас ﷺ къабул гъабизе ккани ва нильеце гьелъул ахираталда ажро-кириги букIине ккани: Аллагъасул ﷺ шаргIалда рекъон гIамал гъаби ва гьесие гурони гIибадат гъабун гутIи, гъеб гIибадаталъуль щибго жо гIахъал гъабун гутIи.

Жинда Аллагъ разилъаяв Шаддад ибну Авсидасан бицараб хIадисалда буго: Дида Аллагъасул расул жинца абулев рагIана: «Дун цIакъ хIинкъула дир умматалъе балъгояб ширк ва балъгояб шагъват букIиналдасан»- абун. Дица абуна: «Я расулаллагъ ﷺ! Дур умматалъ ширкиц гъабизе бугеб мун хун хадуб?»- абун. Аварагас ﷺ абуна: «У, гъабизе буго дир умматалъ ширк. Гьез бакъуеги, моцIроеги, ганчIиеги, хъанчазеги лагъIи гъабизе гъечIо. Гьез рияъ гъабизе буго жидер гIамалазулъ. Балъгояб шагъват буго цо чи кIал ккун вукIаго цо жиндие бокъулеб нигIмат цвараб мехалъ, гьес кIал хвезаби»- абун. ХIадис имам АхIмадица бицана.

Жинда Аллагъ разилъаяв Абугъурайратидаса бицараб хIадисалдаги буго: «Аллагъасул рахъалъан бугеб хIадис бицулаго хирияв аварагас ﷺ абуна: дун бицуногъ лъикIав вуго дидахун гIахъал гъарулел жалаздаса. Цо чияс дие абун гIамал гъабураб мехалъ, гьелъуль дун гуревги гIахъал гъавураб мехалъ, дун гьесул гIамалалдаса вацIадава вуго, Гъеб гIамал дидехун гIахъал гъавурасе букIуна»- абун. ХIадис имам АхIмадица бицана.

Анас رضي الله عنه асхIабасдаса хIадис бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «Къямасеб къоялъ лагъзадерил гIамалал Аллагъасда ццере рачIинарула жидеда тIад мугъру чIварал кагътазда хъван ругеб хIалалъ. Аллагъас ﷺ абула: «Нужеца гъаб гIамал нахъе реххе, гъаб гIамал къабул гъабе»- абун. Малаикзабаца абула: Я нижеер БетIергъан! Нижеда гьев чиясдаса лъикIаб гIамал гурони бихъичIо абун. Аллагъас ﷺ абула: «Гьесул гIамал дун разилъи тIалаб гъабулеб букIинчIо. Дица къабул гъабуларо дун разилъиялъе гъабураб гIамал гурони»- абун.

ХІадис аль-Баззарица бицана.

Аллагъас عَلَّاهُ тавпикъ къеги жив разилъи тІалаб гъабун гІамал гъабизе. Аллагъас عَلَّاهُ цІунаги гъитІинаб ва кІудияб ширкалдаса, загъирабги батІинабги купруялдаса.

ГъитІинаб ширк абула Аллагъасе гъабулеб гІибадаталдалъун гІадамал разилъи, гъез мун вещчин бокъиялда. РақІ бацІцІадго, Аллагъ عَلَّاهُ разилъи тІалаб гъабун дуца гІибадат гъабураб мехалъ, лъикІаб гІамалги гъабураб мехалъ, гІадамаз две рецц гъабунин абун гъелъул зарал букІунаро. ГІадамазе берцин вихъизе бокъун гІамал гъабиялда рияъ абула. Гъеб рияъги мунапикълъиялда гІагарлъулеб жо буго. Гъедин бугелъул гъелда цІар тана гъитІинаб ширк абун: жиндалъун инсан исламияб диналдаса вахъичІониги гъеб риялъ гъесул лъикІаб гІамал гІадада хвезабула ва ахираталда гъесие щибго мунпагІатги гъабуларо. Исламияб диналдаса къватІир рахъулеб кІудияб ширк лъабго батІияб тайпаялда буго: ТІоццебесеб буго Аллагъгун цадахъ жинца жо бижулев, яги хвезабулев, яги ризкъи къолев, ва цогідабги иш гъабулев цогі щив вугониги вугин аби.

КІиабилеб буго Аллагъ гуреб жоялъе гІибадат гъаби: масала, хъанчазе, яги хобазе, яги цогі жоялъе гІибадат гъаби гъеб жоялъ жив Аллагъасде щвеялъе кумек гъабулин абун.

Лъабабилеб буго Аллагъасул цІаразулъ, яги гъесул сифатазулъ ширк гъаби. Гъелъул магІна буго: цохІо Аллагъасе гурони гъечІеб цІар цогі жоялъе къей, яги Гъесул гІадаб сифат цогі жоялъулги бугин аби. Гъелъие мисал буго Аллагъасе гІадин балъгояб жо цо пуланав чиясеги лъалин аби, яги цо щив вугониги чиясул хІал кІвелъи бугин бокъараб иш гъабизеян аби.

Загъираб купру буго Аллагъ-аварагасда, ахираталда иман лъунгутІи ва шаргІиял ахІкамал тІубазе инкар гъаби. БатІинияб купру буго рекІель иман букІунгутІи. Гъаб купруялда мунафикълъи абула. Гъав цІакъго къосарав чи вуго. Гъасул пикру букІуна жинца Аллагъги عَلَّاهُ гІадамалги гуккулел ругин, ва амма гъев живго жинцаго гуккарав ахІмакъ вуго. ТІадегІанав Аллагъ щибго жоялъ гІажиз гъавуларо ва гъесул гІелму-лъаялдаса щибго жо балъгоги хутІуларо.

Аллагъасул عَلَّاهُ тавфикъалдалъун суратул Кагъфалъул тафсир ва таржама хъван тІубана.

Кинабго рецц ва шукру ТІадегІанав Аллагъасе буго.

19. Сурату Марьям

Маккаялда рештінабураб, жинда жаниб ункъоялда аңцїла микъго аят бугеб.

Гъаб сураталъул мурад буго Аллагъ ﷻ цо вукІиналъул далилал рицин, гъесда муширикаца гІунтІизарулел, гъесие мукъсанлги бачІунел сипатаздасан гъев вацІцІада гъавиги. Ахират букІин, хІисаб-мизан букІин ва жаза гъабизе букІин жидеца мухІкан гъабулел ва гъеб тасдикъ гъабулел аяталги руго гъаб сураталда жанир. Сураталъул аслияб мурад ва гъелъул хІасил буго Аллагъ ﷻ цо вукІин чІчІезаби, гъесда иман лъезе тІадаб букІин бицин, гъединго хІакъаб нухда тІоритІарал ва хІакъаб нухалдаса къосарал гІадамазул тІабигІатал рицинги.

Гъаб сураталда жаниб Аллагъасул свалат салам лъеял аварагзабазул ﷺ къисабиги руго. Закария аварагасул ﷺ къисаялдаса бай бихъун, гъесул жив херлъараб мехалъ, жиндие лъимерго лъугъинчІей чІужуялъ гъавурав вас ЯхІял ﷺ бицун буго, ПадегІанав Аллагъ жиндир кинабго жоялда хІал кІолев вугелъул, жинда гъарарасул дугІа рагІулев вугелъул, гъев Закариял дугІа къабул гъабун къуна гъесие ЯхІя абулев вас, гъев аварагълъунги вукІана.

ГІажсаибал жалазда жинца цвей гъабулеб Марьямил къиссаги буго гъаб сураталда жаниб. Полилай ясалъ цивго чи жинда аскІов къачІого вас гъавуна гІадамазе мугІжизатлъун букІине ва гъез, Аллагъасул ﷻ къудраталда, гъесул хІалкІолгиялда божун иман лъезе. Аллагъасул свалат салам лъеяв Ибрагъим аварагасул ﷺ ва гъесул инсул къиссаги буго. ИсхІакъ, ЯгІкъуб, Муса, ИсмагІил, Идрис, НухІ аварагзабазул ﷺ къиссабаздаги баккабахги гъабун буго. Гъал аварагзабазул ﷺ къиссаби рициялъул мурадги буго гъел киналго цо диналдалъун рачІарал рукІин бицин. Гъеб динги Аллагъ ﷻ цо гъави буго, гъев гуреб жоялъе гІибадат гъабизе бегъун гутІиги буго.

Къиямасеб къоялъул биценги гъабун буго, гъелъул захІмалъаби ва къварилъаби рехсон руго. Сураталъул ахиралда муширикаца Аллагъасда ﷻ гІунтІизарулел сипатаздаса гъев вацІцІадав вукІиналъе далилал рицун руго.

Сураталда цІар тана: «Сурату Маръм» абун. КІудияб мугІжизат жиндаса загъирлъарай Марьямил цІар нахъе цІунун, гъеб кІоченчІого букІине. Гъеб мугІжизатги буго: эмен гъечІого вас гъави ва гъев вас

жив гытIинав, мацI бицине мех шувеч Iев вугеб мехальго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ
кIалъазави. Цогиги ГIиса авараг عَلَيْهِ السَّلَام гъавиялдагъун загъирлъарал
гIажаибал умуралги руго.

Жив гурхIулев, гурхIел гIамав
Аллагъасул цIаралдагъун.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. Каф, Гъа, Я, ГIайн, Ссад.

كَيْهَيْعَصَ

ГIадегIанав Аллагъасда лъала гъал хIурупаздагъун бугеб жиндир мурад.
Къуръан жинца инсан гIажиз гъавулеб Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ калам букIиналда
гIоритIел буго гъел хIурупаздагъун гъаб сурат бай бихъиялъулъ.

2. Гъаб буго дур БетIергъан Аллагъас

ذِكْرُ رَحْمَتِ رَبِّكَ عَبْدَهُ وَرَكِيَآ

جَلَّ جَلَالُهُ жиндир лагъ Закария аварагасе

عَلَيْهِ السَّلَام гъабураб рахIматалъул бицен.

Дица две гъеб бицунеб буго МухIаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, дуца умматалъе
гъелдагъун вагIза гъабизе ва гъезда Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ хIал кIолъиялдасан
цо-цо жо лъазе ва гъелдагъун муъминзабазул иман цIикIкIизе.

3. Гъев Закарияца عَلَيْهِ السَّلَام жиндир

إِذْ نَادَى رَبَّهُ وَنَدَّاهُ حَفِيآ

БетIергъанасда ахIараб гIужалъ: гъаракъ

борхичIого, Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ хIелун дугIа гъабураб мехаль.

ДугIа гъавулеб мехаль гъеб балъго гъаби ва хIелун гъаби Аллагъас
جَلَّ جَلَالُهُ жаваб къеялда гIагараб буго, рияалдаса рикIкIадабги буго.

4. Закарияца дугIаялъулъ абуна: Я

قَالَ رَبِّ إِنِّي وَهَنَ الْعَظْمُ مِنِّي وَاشْتَعَلَ

дир БетIаргъан! Дун херлъун вуго,

الرَّأْسُ شَيْبًا وَلَمْ أَكُنْ بِدُعَائِكَ رَبِّ

къъуватги дагълъун буго, дир яхI бахъиги

загIиплъун буго. Дир бетIералда гIад

سَقِيآ

хъахIрасги гIибитIун буго.

Бакъвараб харида цIа рекIунеб гIадин хехго бижун гъеб расалъ бетIер
цIезабун буго. Дица дуда гъарараб мехаль дуца дир дугIаялъе жаваб
къъечIогоги течIо. Дуца дие кидаго лъикIлъи гъабуна, гъанжеги дица дуда
ахIи балеб буго ва дуца дир дугIаялъе жаваб гъабиялда хъулги буго.

Сахаватав ва къадрояв чияс цин лъикIлъи гъабураб мехаль цогиги
лъикIлъи гъавулеб гIадат буго. Гъедин бугельул Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие
цIебекун гъабураб лъикIлъиялъ Закариял хъул лъезабуна гъанжеги
жиндир дугIаялъе жаваб гъабиялда.

5. ХIакълъунго дун хIинкъун вуго

وَإِنِّي خِفْتُ الْمَوَالِيَ مِنْ وَرَائِي

дунги хун нахъе хутIарал дир гIагарал

وَكَاَنَّا أَمْرًا قَافِرًا فَهَبْ لِي

гIадамаз, дир ирс босулез ва дир

бакIалда чIун валилъи гъавулез, дин

لَدُنْكَ وَلِيآ

Гџадада хвезабилџин абун,

гъез дидаса босараб гџелмуги аварагџьиги цџуниларин ва гъеб цогџидаб халкъалџухъе щвезабиларин абунги. Дир чџужуги џйго жинца џьимер гъабуларей. Гъей херџьун кџодолџун џйго. Гъаб кинабго иш гъадин бугонџиги дуца дие цо џьикџаб џьимер къе Аллагъ ﷻ, дир амруяџьул валиџьун, гъелџьул варисџьун жив вукџунев.

6. Жинца дир ирс босулев ва

Ягџькџубил агџьлудџьул аварагџабазул

ирс босулев. ﷻ

يَرْثِي وَيَرِثُ مِنْ آلٍ يَعْفُوًّا وَاجْعَلْهُ

رَبِّ رَضِيًّا ٦

Жив аварагџьун вукџунев ва жинца гъал

щцересел аварагџабазул ﷻ гџелму ва гџакъло ирсалъе босулев.

Гъаниб боцџи-малалџьул ирс босиялдаса хабар гъечџо. Аварагџабазул

ﷻ тарикат (гъез нахъе тараб магџишат) ирсалъе бикџуларо,

гъеб муџминзабазе садакъаялъе уна. Дуца гъев вас мун жинда

разиявлџунги гъаве дир Бетџергъан Аллагъ ﷻ.

Ар-рази абулев гџалимас абун: Аллагъасул свалат салам џьеяв Закария

аварагас ﷻ Аллагъасда ﷻ жиндие вас къе абун дугџа гъабилелде

щцебе џьабго жо гъабун: Жив загџипџьун вукџин бицана, Аллагъас

ﷻ жиндир цонџиги дугџа нахъе чџиван букџинчџебџьиги бицана,

жинца гџалаб гъабулџеб жо диналъе маслахџаталъе гџоло букџин бицана.

Гъелдаса хадуб гурони жиндир хџажат баян гъабичџо ва жиндие цо вас

къе абун абичџо. Гъелдалџун Закарияца бихъџизабун жив жиндирго

гъунаралда божарав гъечџевџь, жиндир амру Аллагъасда ﷻ

гџамурав вукџин. Гъеб буго дугџаялъе жаваб гъабиялъе сабабги.

7. Цинги Гџадегџанав Аллагъасул

ﷻ рахъалџан гъесда хитџаб гъабун:

Я Закария! Хџакъџьунго Дица дуда

рохел бицулеб буго дуде Яхџа абун

жинда цџар бугев вас гъавџзе вугин абун. Гъеб Яхџа абураб цџар

гъанжелџьизегџан цогџи чиясда џьечџеб буго.

Гџадегџанав Аллагъас жинцаго џьуна гъев васасда цџар, эбел-инсуда

гџамун течџого. Гъеб гъесџе бугеб хиралџь ва камилџь буго.

8. Закарияца абун: «Я дир Бетџергъан!

Дие џьимер кин букџунџеб дир чџужу

џьимер гъабуларей џйгеб мехалъ,

хџакъџьунго дунги херџьун мугъ

кџуларав чи вугеб мехалъ»-абун.

Гъесул нусиялда къого сон букџана, гъесул чџужуяџьулги нусгоялда

قَالَ رَبِّ إِنِّي بَكَرْتُ لِيْ غُلَامًا وَكَانَتْ

أُمْرَاتِيْ عَاقِرًا وَقَدْ بَلَغْتُ مِنَ الْكِبَرِ

عَتِيًّا ٨

Дица гъев ЯхІя аварагасе عَلَيْهِ السَّلَام гІелму ва

гІакълу къуна жегиги гъев гъитІинавго вугеб мехалъ.

Жив балугъгъилелдего гъесда лъалеб букІана Таврат цІализе ва гъениб бугеб жоялда рекъон хІукму гъабизе. Жинда дандиял гІисинал лъималаз нижгун цадахъ васандизе вачІаян абураб мехалъ, ЯхІяца абулеб букІана: «Дун васандизе вижарав гъечІо»-абун.

13. Дица гъеб ЯхІя аварагасе عَلَيْهِ السَّلَامُ وَحَنَانًا مِّنَ لَّدُنَّا وَزَكَاةً ۖ وَكَانَ تَقِيًّا ١٣

къураб гІелму ва хІикмат буго гъесул

эбел- инсуге гъабураб гурхІел ва гъитІинаб къоялдасанго

ЯхІя вацІцІад гъавуна гІодорегІанал гІабигІатаздаса. Гъев

Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хІинкъарав лагъгъунги вукІана.

Жинца Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гъабулеб гІибадат бацІцІад гъабурав, жинца кидаго мунагъ-хатІаъ гъабичІев ва гъеб гъабизе къасдги гъабичІев вукІана.

14. Жинца эбел-инсуге лъикІлъи وَبَرًّا ۖ وَلَدِيَّوْهُ وَلَمْ يَكُنْ جَبَّارًا عَصِيًّا ١٤

гъабулевги вукІана, гъезие щибго

рихараб жо гъабичІев. Жив чІухІаравлъун, Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ

гІасиявлъунги вукІинчІо.

15. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ рахъалъан салам وَسَلَّمَ عَلَيْهِ يَوْمَ وُلِدَ وَيَوْمَ يَمُوتُ وَيَوْمَ يُبْعَثُ حَيًّا ١٥

буге ва кІодо гъавиги буге гъев ЯхІя

аварагасе عَلَيْهِ السَّلَامُ жив гъавураб къоялъ,

жив холеб къоялъги ва жив къиямасеб

къоялъ гІаде вахъинабулеб мехалъги.

Гъаб лъабго бакІ буге инсан жиндилъ цІакъ загІипавлъун вукІунеб, жиндир Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ хІажалъиги гІемераб вукІунеб. Гъеб лъабго бакІалда Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ чІчІун вуго ЯхІя аварагасе عَلَيْهِ السَّلَامُ квербакъулевлъун ва гъесда бичІчІизабулеб буге Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ вукІин жиндир тадбир гъабулев, жинда хъаравуллъи ккун вугев ва жиндие щибго хІинкъи ва къварилъи гъечІеблъи.

Жинда Аллагъ разилъаяв ХІасанул Басриясдаса бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв ГІиса ва ЯхІя авараг данделъараб мехалъ, ГІиса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ абуна: Я ЯхІя! Дуца БетІергъан Аллагъасда гъаре дир мунагъал чуре»-абун. ЯхІяца абуна: «Мун лъикІав вуго дидасанги, дуца гъаре Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ дурги дирги мунагъал чуре»-абун. ГІисаца абуна: «Мун лъикІав вуго дидаса. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дуда салам гъабуна, дида салам дицаго гъабуна»-абун.

ГІадегІанав Аллагъас жиндир хІалкІолтъиялда тІоритІел гъабулеб Закариял къисса рехседалго: жинда жаниб гІорхъолъан арал херал рос-лъадиялъе жиндилъ баракат бугев, жив аварагъун вукІунев

вас гъавиялълу хабар бицараб, гьелда нахь регИзабун, гьелдасанги гIажаибаб Марьямил къисса бицана.

Гьей Марьям йиги Гимранил ва ХIанат бинту Къафузил яс. Гъай ХIанатил яц ИшагI йикIана Закариял чIужу. Марьямил вас Писае ИшагIил вас ЯхIя эбелалълу вацгIал вукIуна. Цоги рагIи буго Закариял чIужу Гимранил яс йикIана абураб. Гимранил яс ккола Писа аварагасул عَلَيْهِ السَّلَامُ эбел Марьямил яц. Гъаб рагIиялда бан ЯхIяги Писаги кIиявго эбелдахъан вацгIалзаби ккола. Гъаб рагIи битIарабги буго.

16. Дуца Къуръаналда жаниб бице
МухIаммад ﷺ, Марьямил къисса.

Гьей Марьям жиндир агълуялдасан
рикIкIалълун Байтул-мукъадасалълу

бакъ баккул рахъалдехун араб гIуж бице.

Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гIибадат гъабизе жийго цохIо хутIизе ва жиндие лълилго квалкалги гьечIого букIине.

17. Гьеб бакIалда чIчIун, жиндир
агълюялдаги жиндаги гьоркъоб
пардавги гъабун гIибадат гъабулей
Марьям йикIадго, дица гьелда гIаде
витIана дир расул Жабраил малаик عَلَيْهِ السَّلَامُ ва жив гьелда цеве
вачIана сахав бихъинчиясул сураталда.

Жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугIаббасица абуна: Жабраил عَلَيْهِ السَّلَامُ малаик гьелда цеве вачIана жиндир гьумер берцинав, хъахIав, расги кIургIарав (къуарав) сахав гIолохъанчиясул сураталда. Гьев инсанасул сураталда вачIиялъе сабабги буго Марьям хIинкъичIого йикIине жинда бихъичIеб ва лълалареб сураталда жинда цеве Жабраил вачIараб мехаль. Дос бицунеб жоялда жий гIенеккизе ва гьесие жаваб гъабизеги кIевезе. Гьей жиндир черх ва напс цIунарай йикIин бицунеб буго жинда цеве берцинав гIолохъанчи вачIун вихъараб мехаль жинца Аллагъасдалълун جَلَّ جَلَالُهُ цIуни гъариялъ гьев гIолохъанчиясул квешлъиялдаса.

18. Марьямица абуна: «ХIакълълунго
дица Аллагъасдалълун цIуни гъарулеб буго
дур заралалдаса. Мун Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ
хIинкъулев чи ватани дида аскIов къаге ва
дун жийго тун дурго унеб рахъалда а»-абун.

19. Жабраил عَلَيْهِ السَّلَام малаикас абуна
хIакълълунго дун вуго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ
дуе мунагъ-хатIаалдаса вацIадав вас

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ مَرْيَمَ إِذْ نَبَذَتْ مِنْ
أَهْلِهَا مَكَانًا شَرِيًّا ﴿١٦﴾

فَاتَّخَذَتْ مِنْ دُونِهِمْ حِجَابًا فَأَرْسَلْنَا إِلَيْهَا
رُوحَنَا فَتَمَثَّلَ لَهَا بَشَرًا سَوِيًّا ﴿١٧﴾

قَالَتْ إِنِّي أَعُوذُ بِالرَّحْمَنِ مِنْكَ إِنْ كُنْتَ
تَقِيًّا ﴿١٨﴾

قَالَ إِنَّمَا أَنَا رَسُولُ رَبِّكِ لِأَهَبَ لَكِ غُلَامًا
زَكِيًّا ﴿١٩﴾

къезе вугин абун духъе витIарав расул.

20. Марьямица абунa: «Кин дие вас
вукIунев ва дица кин гъев гъавулев дида
щивго инсанги хъатIичIеб мехаль.

Дун росасе арай чIужу гъечIо, дун зина
гъабурайги гъечIо»-абун.

قَالَتْ أَنِّي يَكُونُ لِي غُلَامٌ وَلَمْ يَمْسَسْنِي
بَشْرٌ وَلَوْ أَنِّي بَغِيًّا ۝٢٠

21. Жабраилас عَلَيْهِ السَّلَام абунa: «Гъадин
бугоха БетIергъанасул амру, дуе вас
гъавизе жиндие эмен гъечIев. Гъеб амруги
Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ цIакъ бигъаяб жо буго.

Щибго жо гъечIеб бакIалда гъаб кинабго
гIалам бижарав Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ эменги гъечIого лъимер гъаби кIудияб
амру гъечIо ва гIажайблъи гъабизе ккараб жо гъечIо.

Гъеб лъимер гъаби буго гIадамазда Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ хIалкIолъи
лъаялъе сабаблъун букIине ва гъезие рахIматлъунги букIине:
гъев вас халкъ Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъеялда ахIулев аварагIъун
вукIун, гъесдалъун гъел гIадамал битIараб диналда тIоритIулев. Гъаб
Марьямица вас гъавизе бугеб Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ хIукму-къадарги
жиб тIубараб хIукму буго жиндие хиси гъечIеб ва нахъе бахъин
гъечIеб.

قَالَ كَذَلِكَ قَالَ رَبُّكَ هُوَ عَلَى هَيْنٍ
وَلَنَجْعَلَنَّكَ نَاسًا وَرَحْمَةً مِنَّا
وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا ۝٢١

22. Цинги Марьямил ургъибе лъимер
гъабизе бугеб къинай чIей лъугъана ва
гъей жиндир агълуялдаса рикIкIадаб бакIалде ана.

Тафсиралъул гIалимзабаца абунa: Жабраил عَلَيْهِ السَّلَام малаикасулги
Марьямилги цоцазде гъабулеб калам тIубараб мехаль Жабраилас عَلَيْهِ السَّلَام
гъелъул гордеялъуб хIухъел пуна ва гъеб хIухъел Марьямил ургъибе
лъугъун гъей къинай лъугъана. Жий къинай лъугъи лъараб мехаль
гъей жиндир агълоялдаса рикIкIадаб бакIалда ун гъений яхчун чI чIезе
къасд гъабуна. Гъей хIинкъана жинда рогъоб баялдаса гъеб къинлъи
кин ккараб лъалареб жиндир агълуялъ.

۞ وَحَمَلَتْهُ فَانْتَبَذَتْ بِهٖءَ مَكَانًا قَاصِيًا ۝٢٢

23. Гъеб сагIаталда (яги ичIго моцIаль
къинайлъун йикIун хадуб) гъелда
лъимер гъабиялъул хIара чIван,
гъеб унтялъ гъалаг гъаюн Марьям
бакъвараб чамастакил гъветIалде гIаде

яччана ва жинца абунa: «Вай дида бугеб хIал! Дун хун йикIарай
ани гъаб амру дида гIаде бачIиналда цего ва дун гIадамазда
кIочон тунги йикIарай ани»-абун.

فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَى جِذْعِ النَّخْلَةِ
قَالَتْ يَلَيْتَنِي مِثُّ قَبْلِ هَذَا وَكُنْتُ
نَسِيًّا ۝٢٣

Марьямида лъалеб букІана гьей цониги чияс ритІухъ гъаюларебІи жинца бицараб хабаралъулъ, жиндие гІемер къварилъи гъабизе букІинги гъеб лъимер сабабІун. Гъеб къавмалъе Марьям цІакъ гІибадат гъабудей, Аллагъасул جَلَّالَهُ دиналда тІад чІарай гІадан йикІин лъалеб букІаниги, кодоб лъимергун гьей щее ячІараб мехалъ жидеца гьелда зиначІужуян абизе букІана. Гадамазул тІабигІат буго цІакъ хехго жидеца гІайиб чІвалеб, щибго гІузру бачизе къасд гъабудареб. Гъаб цІакъ квешаб тІабигІат буго. Муъминзабазул тІабигІат букІине ккола диналъул вацасдаса цо квешаб жо бихъараб мехалъ жидеца гьесие гІузру бачунев ва гьесда гурхІулеб.

Цо хабар буго: «Нужеда цо диналъул вацасдаса квешаб жо бихъараб мехалъ нужеца гьесие гІузру бачун лъабкъоялда анцІго батІияб гІалла бице»-абун.

Гъев чи гъалатІлъун ватила, гъапуллъун ватила, гьесдаса лъачІого ккун батила, гъев цояз гуккун ватила абун гІузру бачизе рекъараб буго муъминчиясдаса шаргІалда рекъечІеб жо ккараб мехалъ.

24. Гьелда хитІаб гъабун чамастакил

гъветІалъул гьоркъияб рахъалдаса

малаикас абуна:

فَنَادَيْنَاهُمِمْ تَحْتَهُمَا لَا تَخَزْنِيْ قَدْ جَعَلَ رَبُّكَ

تَحْتِكَ سَرِيًّا ﴿٢٤﴾

Цоги гІалимзабаца абуна: ГІиса аварат

عَلَيْهِمَا السَّلَامُ гъавун гІодов лъун вукІана ва гъев ГІисаца абуна абун. **Мун пашманлъуге, я Марьям гъаб амруялда.** Гъалда жаниб БетІергъан Аллагъасул кІудияб хІикмат буго. **Дур БетІергъанас дуда гьоркъехун чвахулеб лъим баккизе гъабун буго.** Дуца гьелдаса гьекъезе ва рацІалъи гъабизе.

25. Дуца гъаб чамастакил гъветІалъул

бакъвараб гІаркъел дудехун цІцІай,

гьелдаса дуда тІаде гІатІгояб, гъуинаб

чамастак гъаршун бачІине буго.

وَهَٰذِيْ اِلَيْكَ بِجَمْعِ الْتَخْلَةِ تَسْقُطُ عَلَيْكَ

رُطْبًا جَنِيًّا ﴿٢٥﴾

Гъаб бакъвараб, тІад щибго пихъ гьечІеб чамастакил гъветІалъул гІаркъел Марьямица цІцІараб мехалъ гьелда тІад чамастак бижи цоги гІаламат буго Аллагъасул جَلَّالَهُ хІалкІолъиялда жинца тІоритІел гъабудеб ва хварал гІадам чІаго гъаризе рукІиналда тІоритІел гъабудеб.

26. Дуца гъеб гъуинаб, лазатаб чамастак

кванае, берцинаб, цІорораб лъимги

гьекъе. Мун гъаб лъимер гъабиялдаса

разилъун йикІа, мун гьелда пашманлъуге.

فَكُلِّيْ وَاشْرَبِيْ وَقَرِّيْ عَيْنًا فَاِمَّا تَرَيْنَ مِنَ

الْبَشَرِ اَحَدًا فَقُولِيْ اِنِّيْ نَذَرْتُ لِلرَّحْمٰنِ

صَوْمًا فَلَنْ اُكَلِّمَ الْيَوْمَ اِنْسِيًّا ﴿٢٦﴾

Дуда Ғадамазул пониги чи вихъараб мехаль ва ғес дуда
 ғаб лъимералъул хІакъалъулъ ғыкъараб мехаль, дуца абе:
 «ХІакълъунго дица Аллағасе кІал кквезе назро ғабун буго, дун
 жакъа шивго чиясда кІалъазе ғечІо»-абун.

Ғеб заманаялъ ғадамазда кІалъачІого чІчІун кІал кколеб ғадат
 букІана. Исламияб диналда жаниб ғединаб кІал кквей ғечІо.
 Марьямида кІалъачІого чІча абиялъул хІикмат букІана Ғиса авараг
 عَلَيْهِ السَّلَام кІалъан ғес ғейи ғабизе букІин Марьямида ғадамаз лъезе
 букІараб бугътан Ғиса инабизе.

27. Цинги Марьям жиндир

агълуялъухъе ячІана ғев Ғисаги кодов
 ккун, ғевги ваччун.

فَأَتَتْ بِهِ قَوْمَهَا تَحْمِلُهُ ۖ قَالُوا لِمَ تَمُرِّمِينَ لَقَدْ

جِئْتِ سَيِّئًا فَرِيًّا ﴿٢٧﴾

Лъимер ғабун хадуб чанго кьо араб мехаль
 ячІана: жий яцІІалъараб мехаль, черхги сахлъараб мехаль. Ғей Марьям
 кодоб лъимергун ячІараб мехаль, ғельул агълуялъе ғеб цІакъ квешаб
 жольун бихъана **ва жидеца абунa: «Я Марьям! хІакълъунго Мун**
цІакъ кІудияб амруги босун ячІанаха нижеда Ғаде; ғаб лъимер кин
 дуца ғабураб? Мун росасеги инчІей яс йикІана гурищ?»-абун.

28. Я Ғарунил яц!

Ғарун аварагасда عَلَيْهِ السَّلَام рельтъун Ғибадат
 ғабурай ва лъикІаб Ғамалги ғабурай. **Дур**
эмен квешав чи вукІинчІо. Ва ғесдаса

يَتَأَخَذَ هَرُونَ مَا كَانَ أَبُوكَ أَمْرًا سَوًى

وَمَا كَانتَ أُمَّكَ بَغِيًّا ﴿٢٨﴾

къабихІаб пишаги бихъичІо. **Дур эбелги жинца зина ғабулей**
йикІинчІо. Дудаса кин ккараб ғаб сурукъаб иш, мун бацІІадаб
 хъизаналда ғоркъой Ғурай лъикІаб насло тухумалъул Ғаданги
 йикІадго?

Тафсиралъул Ғалимзабазул цо кьокъаялъ абунa: ғав Ғарун Мусал
 عَلَيْهِ السَّلَام вац ғечІо, ғав вуго Марьямил заманаялъ вукІарав жиндир
 лъикІлъи, рацІІалъи ва Ғибадат машғурав чи. Ғев вукІана
 Аллағасе جَلِيلًا Ғибадат ғабиялъулъ жинца цІакъ яхІ бахъулев чи,
 Марьямги ғесдаго рельтъун Ғибадат Ғемерай ва Аллағъ разилъи
 Ғалаб ғабулей йикІана.

29. Цинги Марьям ғезие жаваб кьун
 кІалъачІо ва жинца Ғисадехун ишара
 ғабунa: «Ғав вас кІалъазаве»-

فَأَشَارَتْ إِلَيْهِ ۖ قَالُوا كَيْفَ نُكَلِّمُ مَنْ كَانَ فِي

الْمَهْدِ صَبِيًّا ﴿٢٩﴾

абун. Доз абунa: «Нижеца кин кІалъазавулев ғанжего ғанже
ғабураб, киниялда жаниб бугеб ғытІинаб лъимер»-абун.

Ар-рази абулев Ғалимас абунa: ғаб калам ғабулеб мехаль эбелалъул

керен хахулев вукларав ГИсаца عَلَيْهِ السَّلَام гьєб керен хахи тана ва гьєл
ГІадамазедехун вуссана.

30. ГИсаца абунa: «ХІакълъунго дун
вуго Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ лагъ.

Дун Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ вижана жиндир
къудраталдалъун эменги гьєчІого

Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ хІукму-къадарги буго дихъє тІєхъ кьєзе ва дун
аварагълъун гъавизєги.

قَالَ إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي
نَبِيًّا ﴿٣٠﴾

31. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дун гъавун вуго
дидаса ГІадамазє лъикІлъи ва баракат
щолєвлъун кивє дун вугониги ва кивє
дун рєштІаниги.

Аллагъасул салам лъєяв ГІиса аварaгасул баракат букІана жиндир
эбєлалъє цІорораб лъимги гъуинаб пихъги Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ кьєй.
Гъєдинго гьєсул баракат букІана гъаб пасихІаб каламги гъабун жиндир
эбєл Маръямидаса ГІадамазул щакІлъи нахъє инаби. Дидa Аллагъас
جَلَّ جَلَالُهُ амруги гъабун буго дица какги бай ва закaтги кьє абун, дун
чІаго вугєбІан мєхаль.

وَجَعَلَنِي مُبَارَكًا أَيْنَ مَا كُنْتُ وَأَوْصَانِي
بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ مَا دُمْتُ حَيًّا ﴿٣١﴾

32. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ дун гъавун вуго дир
эбєлалъє лъикІлъи гъабулєвлъун. Дун
гъавун гьєчІо ГІамал Іудияв зуІмучилъун
ва Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ инкар кколєв
бахъикъосълъунги.

وَبَرًّا بِوَالِدَيْ وَلَمْ يَجْعَلْنِي جَبَّارًا
شَقِيًّا ﴿٣٢﴾

33. Дидa Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ салам буго
ва гьєсул цІоб-рахІмaтги буго дун
гъавураб къоялъги, дун холєб къоялъги
ва къиямасєб къоялъ чІаго гъавун ГІаде
вахъинавулєб къоялъги»-абун.

وَالسَّلَامُ عَلَيَّ يَوْمَ وُلِدْتُ وَيَوْمَ أَمُوتُ
وَيَوْمَ أُبْعَثُ حَيًّا ﴿٣٣﴾

Гъаб буго ГІиса аварaгас гъабураб калам жив гъитІинаб лъимєрлъунги
вукІун. Гъалдасан хадуб гьєс калам гъабичІо жив Іудияв ІІун ІІалъазє
лъалєв лъугъун гурони. Гъадин загъир гъабуна ГІиса аварaгас عَلَيْهِ السَّلَام
жив Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ лагъ вукІин. Гъєв аллагъ гьєчІо, Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ
васги гьєчІо, лъабгоязул цоявги гьєчІо: гъаб кинабго батІулаб дагІба
буго ва Аллагъасдєхун جَلَّ جَلَالُهُ ширк гъабиги буго. Насраниязул жидєца
Инжил хисизє гъабурал кашишаз ургъараб хабар буго гьєб.

34. Гъав чи вуго Маръямил вас ГІиса.
Гъаб буго гьєсул хІакълъулъ абулєб
битІараб раГІиги гьєсул хІакълъ жал

ذَٰلِكَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ قَوْلَ الْحَقِّ الَّذِي
فِيهِ تَمْتَرُونَ ﴿٣٤﴾

хилиплъун ругелгIадамазе.

Насранияз абухъе алагъ яги Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ вас гъечIо Писа. Ягъудияз абухъе зинадал лъимерги гъечIо. Зинадал лъимер авараглъун вукIунаро.

Ас-Судию абулев гIалимас абуна: ПIадегIанав Аллагъас цониги чIужугIаданалъул цIар рехсечIо Къуръаналда жаниб цохIо Пимранил яс Марьямил гурони. Гъелъул цIар рехсон буго лъеберго нухаль. Гъелъул хIикмат бицун кIудиял гIалимзабаца абуна: ханзабаца ва чIухIарал гIадамаз жидер руччабазул цIар бахъуларо гIадамазда гъоркъоб: дир хъизан, дир лъади абун гурони. Гъелдалъун жидеца жидерго ва жидер руччабазул къадро кIодо гъабула. Гъарабашазул цIар гъез рехсола, гъеб рехсеялъул щибго кIвар гъабуларо.

ПIадегIанав Аллагъас Марьямил цIар рехсана гъей Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ лагъ йикIин загъир гъабун ва тасдикъ гъабун, гIарабияз жидер гъарабашазул цIар рехсеялда релълъун. Цинги Писа аварагги عَلَيْهَا السَّلَامُ рехсана эбелалда гIунтIизавун: «Марьямил вас Писа»-абун. Гъев Писа Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ вас гъечIеблъи лъазабун, гъесул эбел Марьям ягъудияз гъелда гIунтIизабулеб бугътаналдаса яцIадай йикIинги лъазабун.

Аллагъасул салам лъеяв Писа аварагасул ва гъесул эбел Марьямил къисса бицунаго, Ибнукасирица бицараб хабаралъул къокъаб хIасил буго гъаб:

Марьям йиги Пимранил яс, Давуд аварагасул عَلَيْهَا السَّلَامُ наслоялдаса жий йигей. Гъелъул эбелаль Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ дугIа гъабун: «Дуца дие цо баракат бугеб лъимер къе, дица гъеб Байтул-мукъадасалъул масжидалъе хъулухъ гъабизе назро гъабун къезе буго»-абун букIана.

Цинги жинца яс гъайидалго гъелда Марьям абун цIарги лъуна гъей хъихъизе ва гIелму-дин малъизе Закария аварагасухъе عَلَيْهَا السَّلَامُ къун йикIана. Гъев Закарияда йикIарай чIужу Марьямил яц йикIана. ГъитIинай яс йигеб мехальго Марьямил караматал загъирлъун рукIана: Закария аварагасда عَلَيْهَا السَّلَامُ гъей йигеб рокъоб жаниб риидал хасалил пихъ батулаан, хасало роол пихъги батулаан. «Гъаб пихъ киса дие щвараб»-абидалго, Марьямица абулеб букIана: «Гъеб дие Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ къураб буго»-абун. Гъей Марьям гъитIинаб къоялдаса Аллагъасе гIибадат гъабиялда гIад чIарай йикIана ва Байтул Мукъадасалъул масжидалда жаний чIчIун гъеб масжидалъе хъулухъ гъабулей йикIана.

ПIадегIанав Аллагъасе бокъараб мехаль Марьямил лъимерлъун гъавун Писа авараг عَلَيْهَا السَّلَامُ загъир гъавизе, гъей доб масжидалда жаний чIчIун, масжидалъул бакъ баккул рахъалда бугеб хIужраялда гIадамаздаги жиндаги гъоркъоб пардав гъабун гIибадат гъабулей йикIадго гъелда

щеве вачІана Жабраил عَلَيْهِ السَّلَام малаик: берцинав, сахав гІолохъанчиясул сипаталда.

АскІов чи гьечІого, агьло хъизаналдаса рикІкалъун йигей Марьям цІакъ хІинкъана гьев чи жиндие квешлѝи гьабизе вачІарав чи ватила абун ва жинца абун: «Дица дир БетІергъан Аллагъасда гьарулеб буго дур квешлѝиялдаса дун цІуне абун. Мун Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ божулев, гьесдаса хІинкъулев чи ватани дуца дие зарал гьабиларо»-абун. Марьямида лъалѝб букІана рекІель дагъабниги иман бугев чи Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ цІар бахъараб мехалъ ва гьесул гІазабги раклалда щвезабураб мехалъ жинца квешлѝи гьабиялдаса нахъ чІвалѝблѝи.

Гьев чияс абун: «Дун дие квешлѝи гьабизе вачІарав чи гьечІо, дун вуго Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ расул, дуда рохел бицине витІарав, дуца Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ диналде халкъ ахІулев расуллѝун жив вукІинесев вас гъавизе вуго»-абун. Гьѝб рагІи рагІидал Марьямил хІинкъи тІаса ана ва гьелда гьѝб хІинкъи гІажайблѝиялъ кІоченабуна, цинги гьѝль абун: «Гьѝбго щиб хабар? Дица вас кин гъавулев дида жегиги бихъинчиясул кверцин хъатІунги гьечІого. Дун россасул чІужуги гьечІо, зина гъабулейги гьечІо!»-абун.

Дов чияс абун: «Дун дуда гьѝб хабар босун витІарав расул вуго, гьѝб лѝимер дуца гьабизе букІинги Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ хІукму буго, гьѝв Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ жиндие бокъараб жо бокъухъин гъабулев вуго. Гьѝсие жиндир мурад тІубазе кинабгІаги алат ва сабаб къваригІунаро. Щибго жо гьечІѝб бакІалдаса гьаб махлукъ бижарав Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ дуца эмен гьечІого лѝимер гьаби гІажайбаб жо гьечІо»-абун.

Аллагъас عَلَيْهِ السَّلَام амру гъабураб хІалалъ Жабраил малаикас Марьямил гордеялѝул рагъараб бакІалда жиндир хІухъел пуна (биччана) ва гьаб хІухъел Марьямил чорхолѝе лѝугъун гьелда лъана жиндир рахІмоялда жаниб цо жо лѝугъараблѝи.

Къуръаналда жаниб цоги аят буго: «Жинца жиндир парж (гІаврат) цІунарай, цинги дица гьѝб паржалда жаниб дир рахъалдаса рухІ пурай»-абун. Гьаб рагІиялъ тІад гъабуларо Жабраил малаикас гьѝльул паржалъулъ хІухъел пуй. Гьѝб буго ахІмакъав чияс гурони абуларѝб рагІи ва гьаб буго тІадегІанаб макъамалда (малаикзабазда ва аварагъабазда) гІунтІизабизе бегъуларѝб рагІи.

Жабраил малаикас عَلَيْهِ السَّلَام гьѝлдахун вуссун пураб хІухъел ТіадегІанав Аллагъас гьѝльул паржалъуб щвезабуна ва гьелда лъана гьѝниб жаниб цо жо лѝугъин. Гьаб «хІухъел пуялдаги» щибго хІажалѝи гьечІо: Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ цо жо лѝугъизе бокъараб мехалъ гьѝбго лѝугъула. Гьаб буго нилѝе бичІунеб мисал бачун ва нилѝер гІакълуялда рельлѝараб

жо бицун, Аллагъасул ﺟَلَّ ﺟَلَّ ﺍﻟﻪ ﺧIалкIолътиялда нильтъл кантIизарулеб заман.

Гъаб амру тIубан хадуб Марьям Аллагъасул ﺟَلَّ ﺟَلَّ ﺍﻟﻪ ﺧIукму къадаралда разилъун гъесул амру къабул гъабун чIчIана ва амма жиндие гIадамаз гъабизе бугеб питна лъан, гъезие щиб жавабдай къелеб ва щибдай жинца гъабилеб абун ургъаликъе ккана. Марьямица жиндие ккараб жо жиндир яц ИшагIида бицана. Гъеб заман букIана Закария аварагас Аллагъасда ﺟَلَّ ﺟَلَّ ﺍﻟﻪ гъарун, Аллагъас ﺟَلَّ ﺟَلَّ ﺍﻟﻪ гъесие лъимер гъабизе ИшагI къинай гъаюраб заман. Марьям жинда тIаде ячIараб мехаль гъей ИшагIица гъелда габуний хурхун жий лъимер гъабизе къинай лъугъун йиги абун бицана. Марьямицаги гъелда жиндирги Жабраил малаикасулги къисса бицана. Гъеб рукъ аварагабазул ﺍﻟﻪ ﺍﻟﻪ ﺍﻟﻪ ва рацIиIадал гIадамазул рукъ букIиндал, ИшагI Марьямил хабаралда божана ва кIияйго рекъон гъеб хабар балъго тана.

Аллагъасул ﺟَلَّ ﺟَلَّ ﺍﻟﻪ ﺧIикматал рицунаго жинда Аллагъ разилъаяв имам Маликица абун: дихъе щвараб гIелмуялда рекъон ГIиса авараг ﺍﻟﻪ ﺍﻟﻪ ﺍﻟﻪ ва ЯхIя авараг ﺍﻟﻪ ﺍﻟﻪ ﺍﻟﻪ эбелдахъа вацIалзаби руго. Гъел кIиялго цадахъ рукIана жидер улбузул чохъонирги. Цо нухаль ЯхIял эбелалъ абун: «Я Марьям! Дида гъаб дир чохъониб бугеб лъимер бихъулеб буго дур чохъониб бугеб лъимералъе жинца сужда гъабулеблъун»-абун. Гъаб букIине ккола ГIиса авараг ﺍﻟﻪ ﺍﻟﻪ ﺍﻟﻪ ЯхIя аварагасдаса ﺍﻟﻪ ﺍﻟﻪ ﺍﻟﻪ Аллагъас ﺟَلَّ ﺟَلَّ ﺍﻟﻪ хира гъавун вукIиналъе гIаламат.

ГIиса авараг ﺍﻟﻪ ﺍﻟﻪ ﺍﻟﻪ вуго жидеда «улул-гIазми» абун цIар тарал щуго къадро кIудиял аварагабазул цояв. Гъелъул магIна буго: «Жидер иман къвакIарал, яхI бахъи гучал ва Аллагъасул ﺟَلَّ ﺟَلَّ ﺍﻟﻪ амру тIубазабиялда тIад чIарал»-абураб. Гъев щуго аварагги НухI, Ибрагъим, Муса, ГIиса, МухIаммад аварагабаби ﺍﻟﻪ ﺍﻟﻪ ﺍﻟﻪ руго, киназдаго Аллагъасул свалат салам лъеял. ГIиса авараг ﺍﻟﻪ ﺍﻟﻪ ﺍﻟﻪ жиндихъ тIехъ къурав, жиндие кIудиял мугIжизаталги къурав расул вукIана. Марьямица бицараб хабаралдаги буго: «Дун гIадан гъечлеб бакIалда цохIого йигеб мехаль. ГIиса ﺍﻟﻪ ﺍﻟﻪ ﺍﻟﻪ дида хабар бицун гаргалев вукIана, гъев чохъонив вугеб мехальго, ПIадамазда гъоркъой дун йигеб мехаль дида гъев Аллагъасе ﺟَلَّ ﺟَلَّ ﺍﻟﻪ тасбихI гъабулев рагIулев вукIана»-абун.

ГIалимзаби хилиплъун руго ГIиса аварагас ﺍﻟﻪ ﺍﻟﻪ ﺍﻟﻪ эбелалъул чохъониб кигIан заман бараб абураб рагIиялъулъ. Гъезул цо къокъа буго: гъей къинай лъугъун гъоркъоб гIемер заманго инчIо ва гъей масжидалдаса къватIий яхъун, гъеб масжидалъул бакъ баккул рахъалда бугеб ахикъ жаний лъагъанин ва гъениб жинца лъимер гъабунин абулел. Гъазул рагIи босулеб бакIги буго ПIадегIанав Аллагъас Марьямил ургъибе

хІухъел пуялда хадуб цузабун гьелъ лъимер гъабиялъул хабар бицун букІин.

Жинда Аллагъ разилъаяв ИбнугІаббасица абун: дун вуго гІадамазул бицунго лъикІ лъалев насранияз жидер кьиблалъун бакъ баккул рахъ щай гъабурабали. Гъеб буго жидер авараг ГІиса عَلَيْهِ السَّلَامُ гъавураб рахъ-абун. Ай ГІиса عَلَيْهِ السَّلَامُ гъавизе Марьям масжидул Акъсаялъул бакъ баккул рахъалдехун индалго, гъеб бакъ баккул рахъ насранияз жидер кьиблалъун ккуна.

Геме́рисел гІалимзаби жинда рекъараб рагІи буго ГІиса аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ эбелалъул ургъиб микъго яги ичІго моцІ банин, ва цинги гъев гъавунин абураб. Гъаб рагІиялъе далилгІадин буго Марьямилги гьелъул яц ИшагІилги кьисса, гъединго гъеб рагІи ритІухъ гъабулеб буго масжидалъе хъулухъ гъабулев вукІарав, Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хІинкъарав лагъ Юсуфу-нажжар абулев чиясул хІакъалъуль бицараб кьиссаги.

Гъев Юсупу-нажар Марьямил чехъалъул хис-баси бихъидалго, гьелъул ягъа-ячари бакІлъулеб, чехъги кІодолъулеб бихъидалго жив гьелда щибго жо абизе ва гьелъул хІакъалъуль ракІалда квешаб жо ккезедин хІинкъун вукІана. Гъесда лъалеб букІана гьелъул рацІцІалъи ва Аллагъасдаса جَلَّ جَلَالُهُ хІинкъи. Кин бугониги вас-вас гІемерлъун, хивалал рекІель хІалтІун жив мунагъалъукъ кколев вукІиндал, гъес хІукму гъабуна Марьямида кІалъан лъикІин гъеб жинда бихъулеб амруялъул хІакъалъуль абун.

Цо къоялъ Юсупица абун: «Я дир яц Марьям! Дица дуда цо жо гъикъизе буго дуца гІайиб чІвачІони ва дуца изну кьуни»-абун. Марьямица абун: «Щиб жо бугеб гъеб?»-абун. Юсупица абун: «Цониги гъветІ букІунищ ракъулье гагаги рехун бижараб гурони? Хъон хъачІого хур бижулеб гІадат бугищ? Эмен гъечІого лъимер гъабулищ?»-абун.

Марьямида бичІана Юсупица жиндие кьолел суалазул мурад ва гьелъ абун: «Дица жаваб кьела дуге. ГъветІги хурги гага ракъуль рехичІого ва хъон хъачІого бижулищ абураб рагІиялъе жаваб буго: ПадегІанав Аллагъас бицун себе гъветІги хурги бижизабулеб мехаль гъеб бижизабуна гагаги гъечІого мугъги гъечІого. Эменги гъечІого лъимер букІунищ абураб дур рагІиялъе жаваб буго ПадегІанав Аллагъас Адам авараг عَلَيْهِ السَّلَامُ вижана эбелги эменги гъечІого-абун. Цинги Юсупица гъей ритІухъ гъаюуна ва гьелъул хІакъалъуль жинда гІаде бачІунеб букІараб шакІъиги гІаса ана.

Жиндир чохъониб лъимерги кІодолъидал, гІадамазда балъго гъабун, бахчун хутІулареб хІал жиндир амруялъулги лъугъиндал, Марьямица къасд гъабуна жиндир агълу-хъизаналдаса рикІкІалъун чІезе.

ИбнуисхІакъ абудев гІалимас абунa: Марьямил черхалда загьирал гІаламатал лъугъана гьей кьинай йикІин лъалеб: гьелъул кьер хисана, черх загІиплъана, кІал мацІ гьорон унтун лъугъана. Гьел киналго гІаламатал Марьямида загьирлъидалго Закария аварaгасул عَلَيْهِ السَّلَامُ агьлуялда тІад цІакъ кІудияб къварилъи бачІана. Гьеб бацІцІадаб агьлуялъул хІакъалъуль бануисраилаз чорокaл харбал рицана ва Марьямида бугътан лъуна гьей дов Юсупидаса кьинай лъугъун йиго абун.

Цинги Марьям ана масжидалъул бакъ баккул рахъалда бугеб ахикъехун. Геме́рисел гІалимзабазул рагІиялда рекъон гьей ана бакъ баккул рахъалда бугеб жидер агьлуялдаса рикІкІад бугеб «БайтулахІми» абудеб росдал ахикъе. Гьаб рагІи буго жиб машгъураб рагІи ва гьеб «БайтулахІми» буго ГІиса аварaг عَلَيْهِ السَّلَامُ гъавураб бакІлъун рикІкІунеб росо.

Гьеб ахикъ йикІадго жинда лъимер гьабизе хІара чІвана ва жий унтиялъ гІедегІизайидалго цо бакъвараб чамастакил гъветІалда тІадги яччун Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ зигардана: «Гьаб кьо тІаде бачІилелдаса дун хунго йикІарайани ва гІадамазда кІочарай, лъазего лъаларейги йикІарай ани»-абун.

Гьеб хІалалда йикІадго Марьямица лъимер гьабуна ва гьелда ахІулеб гъаракъ рагІана: «Я Марьям! Мун пашманлъуге! Мун Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ амруялда гьоркъ йиго, гьесул квербакъиги буго дуге, дуда щибго зарал хъатІизе гьечІо ва щивго чияс дуге къварилъиги гьабизе гьечІо. Дуца лъим гьекъезе берцинаб, бацІадаб лъим баккизабун буго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гьаб бакІалда аскІоб.

Дуца квер бегъун бакъвараб чамастакил гъветІалъул гІаркъел багъаризабуни, гьенисан дуда тІаде гъаршун бачІине буго барщараб, гъуинаб ва лазатаб чамастак. Дуца гьеб бацІцІадаб ва цІорораб лъим гьекъе, гьелдалъун дурго черхалъе рацІцІалъиги гьабе. Гьеб барщараб лазатаб чамастакги кванае. Дуге гьеб кІиялъго гІейи гьабизе буго ва мун цоги щибго жоялда хІажалъизе гьечІо.

Дуца дур рагІи парaxат гьабе, дур васасдалъун мун ёххунги йикІа. Гъев вуго Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ хириял расулазул цояв. Гьесдалъун халкъ Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ диналда тІобитІизе буго. Мун дур агьлуялда яги цоги чиясда йихъараб мехалъ ва гьез дур хІалги цІехараб мехалъ дуца гьезда щибго рагІи бицунге. Дуца гьезие ишара гьабун бичІчІизабе мун кІалъалареб кІал ккъеялъ кІал ккун йигин абун. Гьезда дур вас кІалъазе вуго ва гьезие Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ хІалкІолъиялда тІоритІел гьабудеб цоги гІаламат бихъизе буго, дуда чІвалеб гІайибги тІаса ине

буго»-абун.

Гъаб калам гъабурав чи Жабраил малаик вуго абунa Гeмeрисeл Гeлимзaбaз. Гъeб кaлaмaлгъул цo бyтIa ГIисaл рaгIaби рyгo aбyлeл Гeлимзaбиги рyгo.

Цинги Марьям ГIисаги кодов ккун жиндир къавмaлгъухъe ячIанa. Гъeзиe гъeб цIакъ кIудияб aмрy бyкIанa, жидeдa тIадe нич бaчIунeб жoги бyкIанa. Гъeдин бyгeлгъул гъeз Марьямида aбунa: «Мун цIакъ кIудияб aмрyги бoсун ячIанaхa нижeдe тIадe. Нижeр гъaб рyкъ цeбeгoялдaсa нaхъe aвaрaгaзaбaзyл рyкъ бyгo. Гъaб рoкъoсa ничaб жoги зaгъырлгъун бyкIинчIo. Мунги цIакъ лгъикIай яс йикIанa. Мун рeлгъyлгъун йикIанa жиндир цIар мaшгъyрaв ГIабид Гъарунидa»-aбун. ГIабид aбyлa жинцa Аллaгъaсe ﷻ ГIбaдaт гъaбyлeв, дyнyл тIалaб гъaбyлaрeв, жиндир лгъикIлгъи Гeмeрaв чиясдa.

Марьямицa гъeздa щибгo рaгIи aбичIогo жиндир кaрaндa хaхyлeв вyгeв вaсaсдeхун ишaрa гъaбyнa: Гъaсдeхун гъaбe нужeцa кaлaм, дун кIaл ккун йигo aбун. Жиндир къавмaлгъ aбунa: «Гъeв вaсaс щиб жaвaб нижeс къeлeб жeгиги бeрaлги рaгъичIeб гъитIинaб лгъимeрaлгъ»-aбун.

ГIисa aвaрaгaс ﷻ хaхyлeб кeрeнги жибгo тун гъeздeхун вyссун кaлaм гъaбyнa: «Дун вyгo Аллaгъaсyл ﷻ лaгъ, дихъe Аллaгъaс ﷻ тIeхъ къeзe бyгo вa дун рaсyллгъунги вyкIинe вyгo. ТIадeгIанaв Аллaгъaс дун бaрaкaт бyгeвлгъунги гъaвизe вyгo вa дун кив вyгoниги гъeб бaкIaлдa бaрaкaт вa рaхIмaт бyкIинe бyгo. Дидa Аллaгъaс ﷻ aмрy гъaбун бyгo дицa гъeсиe ГIбaдaт бaцIцIад гъaбe aбун, гъeсиe кaкaл рaй aбун вa пaризaяб зaкaт къe aбyнги. ХвeзeгIан дун Аллaгъaсe ﷻ ГIбaдaт гъaбиялдa тIад чIарaздaсa вyкIинe вyгo, дир эбeлaлгъe лгъикIлгъи гъaбyлeздaсaги вyкIинe вyгo. Аллaгъaс ﷻ дун гъaвун вyгo гyрхIeл рaхIмoялгъул aвaрaглгъун, дун гъaвун гъeчIo ГIамaл кIудияв зyлмyчилгъун вa бaхъикъoсaрaв кaпyрчилгъун.

ТIадeгIанaв Аллaгъaс дун кинaлгo ГIадамaздa рeлгъyлгъун жиндиe ГIбaдaт гъaбизe вижун вyгo вa дун хвeзaвун aхирaтaлдa тIадeги вaхъинaвизe вyгo. Аллaгъaсyл ﷻ цIoб рaхIмaт вa сaлaм бyгo дидa инсaнaсe бишyнгo зaхIмaтaл ГIужaзyлгъ: Эбeлaлгъ дун гъaвyрaб ГIужaлгъ, дун хвeзaбyлeб къoялгъи, aхирaтaлдa хIисaб-мизaнaлгъe тIадe вaхъинaвyлeб къoялгъи»-aбун.

Гъaб бyгo Аллaгъaсyл сaлaм лгъeяв ГIисa aвaрaгaсyл къиссa хирияб Къyръaнaлдa бyгeб гъeсyл бeцeн дaндe гъaбун къoкъ гъaбун рeхсaрaб. Нилгъeцa имaн лгъoлa гъaв ГIисa aвaрaг ﷻ Аллaгъaсyл ﷻ рaсyл вyкIанa aбун. Нилгъeцa инкaр гъaбyлa гъeв ГIисaл хIaкъaлгъyлгъ yгъyдияз вa нaсрaнияз рицунeл гъeрeсиyл хaрбaздa вa жидeцa гъeсдa ГIyнтIизe

гъабулеб Аллагъасда جَلَّ جَلَّالُهُ ширк кколеб жоялдаса: гъев Аллагъ вуго абун, Аллагъасул вас вуго абун. Гъаб нилъер игТикъад (реклел чей) буго гъаб хадуб бугеб Аллагъасул جَلَّ جَلَّالُهُ каламалдаса босараб.

35. Тiадегiанав Аллагъас жиндие вас кколаро, гъев щибго жоялда хIажатав гъечIо. Аллагъ вацIадава вa Тiадегiанав вуго гъаб жагылаб, ахIмакъаб къавмалъ бицунеб хабаралдаса. Жиндие цо амру бокъараб мехалъ ХIакълъунго Аллагъас “кун” (букIа) абураб рагIи абула ва гъесие бокъараб жо гъеб лахIзаталъ лъугъуна.

36. Гъев ГIиса аварагас عَلَيْهِ السَّلَام къаввмалда абураб рагIи буго: «ХIакълъунго Тiадегiанав Аллагъ вуго дир БетIергъан ва нужер БетIергъан. Нужеца гъев Аллагъасе جَلَّ جَلَّالُهُ гъабе гIибадат. Гъеб буго битIараб нух ва хIакъаб дин»-абун.

Гъев ГIисаца абичIо жив Аллагъ вугин, жиндие гъабе гIибадат абун, жив Аллагъасул вас вугинги абичIо.

37. Гъев ГIиса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام диналда ругел гIадамал жалго хилиплъана гъесул хIакълъулъ ва жидеца гъесда гIунтIизабун гъереси бицана. ЦIакъ квешаб глазаб букIине буго капурал гъезие къиямасеб къоялъулъ ХIисаб мизан ва жазаъ гъабулеб мехалъ.

38. ЦIакъ жо бихъулеллъун ва цIакъ жо рагIулеллъун рукIине руго гъел капурзаби ва мушрикал дида щере рачIулеб къоялъ. Амма гъел залимзаби гъаб дунылаллъул рукъор гIамал кIодолъиялда руго ва баянабго къосинада жанирги руго.

Тарихалъул гIалимзабаца абуна: Костантин абулев ханас насраниязул киналго гIалимзаби данде гъарун цIакъ кIудияб мажлис гIуцIана. Гъениб гIахъаллъи гъабуна кIиазаралда кIинусго гIадава гIалимчияс. Гъезда щебе лъураб масъала букIана ГIиса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام хIакълъулъ цо гIаммаб рагIиялда рачIа абун. Амма гъел кутакаб хилиплъиялъ цоцаде хилиплъана ва гъезул рагIиги данде ккечIо. Гъел гIалимзабазул лъабнусиялда микъго чи рекъана цо рагIиялда ва ханас гъел гIаса рищана жиндир улкаялда жаниб хIукму гъабизе.

مَا كَانَ لِلَّهِ أَنْ يَتَّخِذَ مِنْ وَلَدٍ سُبْحَانَهُ إِذَا قَضَىٰ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٣٥﴾

وَإِنَّ اللَّهَ رَبِّي وَرَبُّكُمْ فَأَعْبُدُوهُ هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ ﴿٣٦﴾

فَاخْتَلَفَ الْأَحْزَابُ مِنْ بَيْنِهِمْ فَوَيْلٌ لِلَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ مَّشْهَدِ يَوْمٍ عَظِيمٍ ﴿٣٧﴾

أَسْمِعْ بِهِمْ وَأَبْصِرْ يَوْمَ يَأْتُونَنَا لَكِنِ الظَّالِمُونَ الْيَوْمَ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ ﴿٣٨﴾

Гъев Костантин философ вукІана ва гъес тІаса ришарал ГІалимзабиги гъесул ГІакълуялда рекъарал рукІана. Цогидал киналго ГІалимзабиги нахъе къотІун, гъеб къокъаялда божилъи гъабун, гъаз гъабураб хІукму хІалтІизабиге къасд гъабун Костантин ханас. Гъеб заманалъ цІакъ насраниязул къуватги цІикІІана, гъел ГІалимзабаца Инжилги жидеего бокъухъин хисизабуна, ракъалда тІадги жидее бокъараб хІукму хъвадизабуна. Шамалъул ва Румазул улкабазда гъеб мехалъ анціла кІиазарго килиса (церковь) бана.

39. Дуца ГІадамазе хІинкъи къе МухІамад وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ
жал цІакъ хІасратлъулеб صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

къоялъул амруялдагъун.

ХІасратлъи буго гучаб пашманлъи, гъеб къоги буго къиямасеб къо. Гъеб къоялъ Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ ГІасилъараб халкъ хІасратлъула жидеца иман лъун лъикІаб ГІамал гъабун букІарабанищ абун. Гъеб къоялъ кинабго хІукму тІубан букІуна ва кинабго халкъ хІисаб-мизан гъабун хадуб цоял алжаназда жанир цоял жужахІалда жанир даимго рукІинелъун лъугъинарун рукІуна. **Ва амма купру-ширкалъул агълу гъаб амруялдаса гъапуллъун руго ва жидеца къиямасеб къоялда иман лъоларелги руго.**

Жинда Аллагъ разильаяв АбусагІид алХудриясдасан бицараб халатаб хІадисалда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абудеб буго: «Алжаналъул агълу алжаналде лъугъинабидал, жуужахІалъул агълу жуужахІадеги лъугъинабидал, хвел бачун бачІуна кІудияб куялъул сураталда ва гъеб чІІезабула алжаналдаги жуужахІалдаги гъоркъоб бакІалда. Цинги алжаналда бугеб халкъалдехун ахІула: «Нужеда гъаб жо циб бугеб лъалищ?»- абун. Гъел къватІирехун бутІрул раккizarун ралагъула ва гъез абула: «Гъеб жо хвел буго»-абун. Цинги гъеб куй жуужахІалъул агълуялдаги бихъизабула, гъезги тасдикъ гъабула гъеб жо хвел букІин. Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ амру гъабун гъеб бакІалда куй хъола ва ахІулев чияс ахІула: «Я алжаналъул ва жуужахІалъул агъло! ТІокІаб хвел абудеб жо букІине гъечІо, нуж даимго гъенир жанир рукІине руго»-абун. ХІадис имам АхІмадниа бицана.

Гъаб рагІи абун хадуб Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас гъаниб цебе хъвараб (39 аб) аят цІалана.

40. ХІакълъунго дун вуго гъаб кинабго
ракъ ва гъелда тІад бугеб кинабго жо
ирсалъе босулев. Гъаниб тІад бугеб
 кинабго халкъги хун буссуна гъеб ракъ ва

إِنَّا نَحْنُ نَرِثُ الْأَرْضَ وَمَنْ عَلَيْهَا وَإِلَيْنَا يُرْجَعُونَ

гьелда тIад бугебщинаб жо тIадегIанав Аллагъасде. **Киналго гIадамазул ахирияб руссинги дида аскIоб буго.** Дица хIисаб-мизан гъабун гъезие жазаъ гъабизе буго.

Гъаб бакI бугелъул Аллагъасул салам лъеяв ГIиса аварагасул кIиса лъугъун цоги кIиса бицине бай бихъулеб бакI, гъаниб рехсезе рекъараб буго хирияв аварагасул ﷺ хIадис. Жинда Аллагъ разилъаяв ГIубадат ибну Ссамитица бицараб хIадисалда рекъон Аллагъасул ﷺ расулас абун:

«Жинца нугIлъи гъабурав чи жиндие лагълъи гъабизе хIакъав цивго чи гъечIо цохIо Аллагъ ﷺ гурони, жив цогояв, жиндие гIахъалчи гъечIев. ХIакълъунго МухIаммадеги ﷺ Аллагъасул ﷺ лагъ ва гъесул расул вуго абун. ГIисаги ﷺ Аллагъасул ﷺ лагъ вуго ва гъесул расул вуго, Аллагъас ﷺ Марьямида бицараб рагIиги буго, Аллагъасул рухIги вуго абун. Алжсанги хIакъаб буго, жуужахIги хIакъаб буго абун: - гъав чи Аллагъас ﷺ алжаналда жанив лъугъинавула, гъес щиб гIамал гъабун бугониги»-абун. ХIадис Бухарияс ва Муслимица бицана.

41. Дуца хирияб Къуръаналда жаниб

Ибрагъим аварагасул хабар бице

МухIаммад ﷺ. ХIакълъунго гъев

Ибрагъим ﷺ цIакъ ритIухъав вукIана

жиндир кинабго гIамалалъуль ва аварагълунги вукIана.

Гъесда цIар буго Халилуллагъ абун гъелъул магIна буго Аллагъасул ﷺ гъудул абураб. Гъав Ибрагъим авараг ﷺ вугелъул гIарабиязулги эмен, гъел гIарабиял кантIизе бокъун бицунеб буго Ибрагъим аварагасул ﷺ кIисса. Ибрагъимил ﷺ наслоялъул ругин жаланги абулел, хъанчазе лагълъиги гъабулел ругелъул гъел гIарабиязул мушрикал, гъезда бицунеб буго Ибрагъим хъанчазе лагълъи гъабулел вукIинчIин абун. Гъев вукIана Аллагъ ﷺ цо гъавиялда ва бацIцIадаб диналда гIадамал ахIулев авараг. Гъебго дин буго гъал мушрикаж жинда инкар ккурав МухIаммад ﷺ аварагас жинде ахIулеб динги.

42. Ибрагъим аварагас ﷺ жиндир

инсуда абураб гIуж рехсе: «Я дир эмен!

Дуца щай гIибадат гъабулел жинда щибго

жо бихъулареб, щибго жо рагIулареб ва дуге

кинаб рахъалъан бугониги кумекги гъабулареб хъанчалъе.

43. Я дир эмен! Мун дида нахъвильлъа

ва дица малъараб жо гъабе. ХIакълъунго

дихъе бачIун буго Аллагъасул ﷺ

وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّهُ كَانَ صِدِّيقًا

نَبِيًّا ﴿٤١﴾

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَا أَبَتِ لِمَ تَعْبُدُ مَا لَا يَسْمَعُ

وَلَا يَبْصُرُ وَلَا يَفْنَى عَنْكَ شَيْئًا ﴿٤٢﴾

يَا أَبَتِ إِنِّي قَدْ جَاءَنِي مِنَ الْعُلَمَاءُ مَا لَمْ يَأْتِكَ

فَاتَّبَعْنِي أَهْدِكَ صِرَاطًا سَوِيًّا ﴿٤٣﴾

рахъалъан духъе жиб бачIинчIеб гIелму: цохIо Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ
гIибадат гъаби буго гъеб. Дица мун битIараб нухда гIовитIизе
вуго ва хIакъаб диналде вачине вуго.

44. Я дир эмен! Дуца шайтIаналье
гIибадат гъабуге, хIакълъунго гъеб
шайтIан буго жиб Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ
гIасилъараб.

يَتَّيَّبُ لَا تَعْبُدِ الشَّيْطَانَ إِنَّ الشَّيْطَانَ كَانَ
لِلرَّحْمَنِ عَصِيًّا ﴿٤٤﴾

Гъеб чIухIана Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ лагълъи гъабизе ва шайтIаналь
гIадамалги ахIула гъесде гIасилъиялде.

Киназдаго лъалеб жо буго шайтIаналье цониги чияс лагълъи
гъабулареблъи. ШайтIанальул макруялъ гуккун гъелда нахърилълъуна
ва гъелъие мутIигIлъун Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ гIасилъула. Гъаб шайтIаналье
мутIигIлъиялда цIар тана гIибадат гъаби абун. Аллагъасде جَلَّ جَلَالُهُ
гIасилъун цоги шиб бугониги жоялъе мутIигIлъараб мехаль гъеб
букIуна гъеб жоялъе гIибадат гъаби.

45. Я дир эмен! Дуда Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ
гIазаб швела абун хIинкъулев вуго дун.
Цинги мун вукIунаха шайтIанальул
гъудуллъун.

يَتَّيَّبُ إِنِّي أَخَافُ أَنْ يَمَسَّكَ عَذَابٌ مِّنْ
الرَّحْمَنِ فَتَكُونَ لِلشَّيْطَانِ وَلِيًّا ﴿٤٥﴾

Гъебгун цадахъ дуе гIазаб гъабулевлъунги вукIула ва даимго жужахалда
вукIула мун, гъеб купру-ширкалда вукIадго хвараб мехаль.

Пахру-ррази абулев гIалимас абуна: Ибрагъим аварагас عَلَيْهِ السَّلَام жиндир
калам: «Я дир эмен»- абун бай бихъиялда жаниб инсудехун бугеб рокъи
ва гурхIел загъир гъаби буго. Жиндир эмен иман лъеялда ахIиялъуль
ва гъев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо гъавиялде вачиналъуль Ибрагъимица عَلَيْهِ السَّلَام
берцинаб насихIат гъабулеб буго ва жиндир пасихIлъи бихъизабулеб
буго.

Жиндир каламалъул бай бихъуда Ибрагъимица эмен кантIизавулев вуго
хъанчазе лагълъи гъаби батIулаб жо букIиналда. КIиабизе жинца абулеб
буго мун дида нахъвилълъа, дица мун хIакъаб диналда гIовитIизе вуго
абун. Жагъилияб, бещаб гIамал жибго тун хIакъаб жоялда гIенекке
ва гъеб босе абулеб буго. Лъабабизе жинца кантIиезавулев вуго
шайтIаналье мутIигIлъизе бегъун гутIиялда, гъеб Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ
гIасилъараб букIиналда. Ункъабизе ва ахиралда гъев инсусе хIинкъи
къолеб буго жив хIакъаб диналда вачIинчIони шайтIабигун цадахъ
жужахIалда вукIине бегъулин абун.

Гъадинаб берцинаб калам гъабун жив Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ диналда ахIараб
мехаль. Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ азалияб гIелмуялъуль жив шакъиялъун

(капуравлъун) вугев Азарица кьолеб жаваб буго жиндир купруялда рельгъараб, жинда жаниб гIакъло ва гIелму гьечIеб.

46. Ибрагъимил эмен Азарица абун: قَالَ أَرَأَيْبِ أَنْتَ عَنْ آلِهَتِي يَا إِبْرَاهِيمُ
 мун дир алагъзаби къваригIинчIев, لَنْ لَّزِمَنَّكَ لَا تُجْمَنُكَ وَأَهْجُرَنِي مَلِكًا
 гьездаса вуссаравищ вугев, Ибрагъим? ﴿٤٦﴾

Дуца гьeб гIамал течIони, мун дир
 алагъзабазда квешаб хабар бицуневги вугони, хIакълъунго дица
 мун ганчIал речIун вачахъизе вуго ва мун дида аскIосан нахъе а
 абадиялъго гIад вуссунареб бакIалда»-абун.

Жиндие берцинаб насихIат гъабураб мехаль гьелда данде капурчияс
 гъадианаб жаваб гъабула. Гъаб буго иманалъул гIакъиллъи,
 хIалимлъи ва хIеренлъи бихъизабулеб, ва купруялъул хъачIлъиги,
 гурхIел гьечIолъиги бихъизабулеб бакI. ЦIакъ баянаб мисал
 буго гьeб кIиго цоцазда данде кколареб сипаталъе: купруялъе ва
 исламалъе.

Гъадианаб гурхIел гьечIеб хабар жинда бицаниги Ибрагъим аварагасул
عَلَيْهِ السَّلَامُ гIакъло хисичIо, гьесул иманалъул нур жегиги гвангъана.

47. Ибрагъимица абун: قَالَ سَلِّمْ عَلَيَّ كَ سَأَسْتَغْفِرُكَ رَبِّي إِنَّهُ
 буго, дидаса дуе щибго зарал гьечIо كَانَ فِي حَقِّبًا
 ва хъачIлъиги гьечIо. Мун дир эмен ﴿٤٧﴾

вугелъул дуе квеш букIунеб жо дица
 гъабиларо. Дица дир БетIергъан Аллагъасда дур мунагъал
 чуре абун ва дуда гурхIа абун дугIаги гъабила. ХIакълъунго
 гъев Аллагъ дида цIакъ гурхIулев вуго ва дир амруялъул кIвар
 гъабулев, гьeб лъикI гъабулев вуго.

Ибрагъим аварагас عَلَيْهِ السَّلَامُ жиндир инсуге дугIа гъабуна гъев
 иманалда тIовитIе абун, ва гьесул мунагъал чуре абун. Ва гьeб дугIа
 гъабулеб букIана гIемераб заманаялъ жинца инсуге гъабураб къотIи
عَلَيْهِ السَّلَامُ тIубазабулевлъун вукIун. ТIадегIанав Аллагъас Ибрагъимида
 лъазабураб мехаль гъев дур эмен Аллагъасул عَلَيْهِ السَّلَامُ тущман вуго абун,
 гьес инсуге лъикIаб дугIа гъаби жибго тана.

Исаламалъул авалалда муъминзабацаги гъабулеб букIана жидер
 гIагарал чагIазе дугIа, гьел мушрикал ругониги. ТIадегIанав Аллагъас
 лъазабуна: «Нуж Ибрагъим аварагасда عَلَيْهِ السَّلَامُ нахърилъгъа, Гьес
 жиндир инсуге дугIа гъабизеян гъабураб къотIиялда нахърилъгъуге»-
 абун. Гъаб рагIиялъул магIна буго: капурзаби иманалда тIоритIе абун
 дугIа гъабизе бегъула, амма капурзабазул мунагъ чуре, гьезда гурхIа
 абураб дугIа гъабизе бугъуларо.

Хадубги Ибрагъимица абун:

48. Дица нужги, нужеца жиндие
лагълъи гъабизе хІакъав Аллагъги

جَلَّالَهُ тун жидее лагълъи гъабулел

алагъзабиги гъанир тела ва дун

нужедаса рикІкладаб бакІалде ина. Дица дир БетІергъанасе

гІицІаб гІибадат гъабила, дица гъесда гъари ва хІелиги

гъабила. Дун божарав вуго дир БетІергъан Аллагъас جَلَّالَهُ дица

гъабураб лъикІаб гІамал гІадада хвезабиларин абун ва дун

бахъикъосаравлъунги гъавиларин абун».

Аллагъасул свалат салам лъеяв Ибрагъим аварагас жиндир ватІанги,
агълуги тана Аллагъасул جَلَّالَهُ диналъе гІоло, гъезул купру-ширкалдаса
лъутун. ПІадегІанав Аллагъас Ибрагъим цохІого течІо ва гъев гІадада
хвезавичІо. Жиндир букІаралдасаги гІемерго лъикІаб хъизанги,
ватІанги кьуна Аллагъас جَلَّالَهُ гъесие.

49. Ибрагъим аварагас عَلَيْهِ السَّلَام жиндир

эменги, цогідаб агълуги рикІклад

гъабун тараб мехаль, гъез ПІадегІанав

Аллагъги тун жидее лагълъи гъабулел

алагъзабиги тараб мехаль, дица гъев Ибрагъимие ИсхІакъ абун

вас кьуна. Хадув гъесул вас ЯгІкъубги кьуна. Гъев кІиявго дица

аварагълъунги гъавуна.

Ибрагъим авараг عَلَيْهِ السَّلَام Аллагъасул جَلَّالَهُ диналъе гІоло гъижра гъабун
Шамалъул ракъалде араб мехаль Аллагъас جَلَّالَهُ гъесие аварагзабазул
умумулъун ругел лъимал кьуна. Тафсиралъул гІалимзабаца абун:
гІарабиязул эмен ИсмагІил Ибрагъимие гъавун вукІана ИсхІакъ
гъавиялдасан анцІила анкъго сональ цева ва гъев жиндир эбел
Гъажаргун цадахъ Маккаялда вукІана. Нусго соналда гІагарун заман
барай, жеги цониги лъимерги гъабичІей Ибрагъимил чІужу Сарат
къинай лъугъизе гъаюн Аллагъас جَلَّالَهُ гъезие ИсхІакъ абурав вас кьуна
ва гъелдалъун гъезул раКІ боххизабуна.

50. Дица гъел киназего: Ибрагъимие,

ИсхІакъие ва ЯгІкъубие дир

рахІматалдаса дуњялалъул ва диналъул

лъикІлъи кьуна.

Аварагълъи кьуна, гІелму кьуна, лъикІаб насло кьуна ва хІалалаб
ризкъиги кьуна. Ва дица гъезие киналго умматазда жаниб ва
диназда жаниб берцинаб рехсей гъабуна. Къиямасеб кьо бачІинегІан

وَأَعْتَرِكُمْ وَمَا تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَأَدْعُوا
رَبِّي عَسَىٰ أَلَّا أَكُونَ بِدُعَاءِ رَبِّي شَقِيًّا ﴿٤٨﴾

فَلَمَّا أَعْتَرَهُمْ وَمَا يَعْجُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَهَبْنَا
لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَكُلًّا جَعَلْنَا نَبِيًّا ﴿٤٩﴾

وَوَهَبْنَا لَهُم مِّن رَّحْمَتِنَا وَجَعَلْنَا لَهُم لِسَانَ
صِدْقٍ عَلَيَّا ﴿٥٠﴾

Ибрагъим аварагасда عَلَيْهِ السَّلَام ва гьесул агълуялда свалат битги буго бицунго кӀудияб ва берцинаб рехсей. Гьединго щибаб диналда жаниб гьезул берцинал тӀабигӀатал рицун, гьезул Аллагъа جَلَّ جَلَالُهُ цо гъавильун бугеб дин бицун гьезие гъабулеб рецц ва кӀодолъи буго.

51. Дуца хирияб Къуръаналда жаниб

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ مُوسَى إِذْنَهُ كَانَ مُخْلَصًا

Муса аварагасул عَلَيْهِ السَّلَام кӀисса бице

وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا ﴿٥١﴾

МухӀаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. ХӀакълъунго Муса

عليه السلام вукӀана Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гӀадамаздаса

жиндихъе рисалат кьезе тӀаса вищарав, жинца гьесдехун калам

гъабурав. Гьединго Муса عَلَيْهِ السَّلَام вукӀана Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ умматалда

расуллъун витӀарав авараг.

Расул абула Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндихъе хассаб шаригӀатги кӀун цо умматалда витӀарав аварагасда. Гьесухъе тӀехъ кӀун букӀизе бегъула, кьечӀого бикӀинеги бегъула. Авараг абула (наби) жинда хасаб шаригӀат гьечӀого жиндасан щерехун рукӀарал яги живгун цадахъ вугев расуласул шаригӀаталда уммат ахӀулев чиясда. Аварагзаби нусиялда кӀоло ункъ азарго чи вукӀана абуна гӀалимзабаца. Расулал лъабнусиялда анцӀго, яги гьелдасан дагъал, яги гьелдасан гӀемерал рукӀана абуна.

52. ТӀур абулеб мегӀералъул кваранаб

وَنَذَيْنُهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرَّبَنَاهُ

рахъалда Муса авараг عَلَيْهِ السَّلَام вугеб

نَجِيًّا ﴿٥٢﴾

мехаль дица гьесда калам гъабуна щивго

гьоркъов чи гьечӀого. Малаик витӀичӀого

дир калам гьесухъе щевезабизе. Дица гьев Муса дида гӀагар

гъавуна дун жинда кӀалгъалев вукӀадго.

ИбунгӀаббасица абуна: Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гьев Муса عَلَيْهِ السَّلَام жиндир пардавал рорхун, жиндир зобалазда бугеб малакуталда гӀагар гъавуна, гьесда гӀамал хъвалел кӀалмазул гъаракъ рагӀулеб хӀалалъ-абун.

53. Дица гьев Муса аварагасе عَلَيْهِ السَّلَام живгун

وَوَهَبْنَا لَهُ مِنْ رَحْمَتِنَا أَخَاهُ هَارُونَ نَبِيًّا ﴿٥٣﴾

цадахъ вукӀине ва гьесие квербакъизе

Гъарунги гъавуна аварагълун.

Мусал вац вуго гьев Гъарун, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ гьесул дугӀаялъе жаваб гъабун гьесие квербакъиялъе аварагълун гъавурав.

Мадяналда ЩугӀайб аварагасе عَلَيْهِ السَّلَام хъулухъ гъабун, гьесул гӀи-боцӀул тӀалаб гъабун анкъго яги анцӀго сональ вукӀана Муса عَلَيْهِ السَّلَام. Цинги жиндир чӀужу ЩугӀайбил ясгун тӀад вуссун Шамалда вачӀунеб мехаль ТӀур мегӀералда аскӀор шун гьенир чӀун рукӀана. БецӀаб, цӀорораб сордоги букӀун гьел квачан рукӀана ва жидее квентӀехалъеги жал хинлгъизеги цӀаялда хӀажаталлъун рукӀана.

Муса аварагасда ﷺ Түр мүҗералъул кваранаб рахъалда цо
цIадул гIадаб кунчи бихъун, гьенисан цIа босизе абун жив гьенив
араб мехаль, кIалъана Аллагъ ﷻ Мусада. Гьесие аварагъи кьуна
ва умматалда дин лъазаби гIад кьана. Мисриялда ун пиргIавнил
зулмуялдаса бануисраилал хвасар гьарейнги абун. Гьеб мехаль
Мусаца ПадегIанав Аллагъасда гьарана жиндие кумекалъе Гьарунги
гьаве живгун цадахъ абун. Аллагъас ﷻ гьесул дугIаялъе жаваб
гьабун Гьарунги аварагъун гьавуна.

Галимзабаца абун: «Гьаб дуниялда гIад бишунго кIудияб
шапагIат гьабун Муса аварагас ﷺ жиндир вац Гьаруние, жиндир
гьариялдагъун гьев аварагъун гьавидалго»-абун. Гьарун Мусадасан
кIудияв вукIана гIумруягъул рахъалъан. Гьев вукIана пиргIавница
бануисраилазул васал хъвезе (чIвазе) хIукму гьабилелда цеве жив
гьавурав.

Жинда Аллагъ разилъаяв Гамро ибну МагIдиякрибидаса бицараб
хIадисалда буго: ПадегIанав Аллагъас Муса аварагас ﷺ Түрсайнаалда
жинда гIагар гьавураб мехаль гьев Мусада бицараб рагIиялдаса вукIана:
*«Я Муса! Дица две ракI бижсараб мехаль жинца цукру гьабулеблун,
мацIги бижсараб мехаль жинца Аллагъ ﷻ гIемер рехсолеблун,
жинца две лъикIаб гIамал гьабизе квербакъулей чIужуги кьураб
мехаль, дица две кьечIого тараб цибго лъикIлъи вукIунаро. Нагагъ цо
чиясе гьаб лъабго жо дица кьечIони, гьев чиясе цибго лъикIлъи кьун
вукIунаро»*-абун. Ибну аби-ХIатимица бицана гьаб хабар.

54. Дуца хирияб Къуръаналда жаниб
Исмагил аварагасул ﷺ кьиссаги
бице МухIаммад ﷺ. Гьев вукIана
жинца гьабураб кьотIиялъе цIакъ

وَأَذْكُرْ فِي الْكِتَابِ إِسْمَاعِيلَ إِنَّهُ كَانَ صَادِقَ
الْوَعْدِ وَكَانَ رَسُولًا نَّبِيًّا ﴿٥٤﴾

ритIухъав, жинца кидаго Аллагъасе ﷻ ва инсанасе гьабураб
кьотIи хвезабичIев. Жив Аллагъас ﷻ расулъун ва набилъун
гьавуравги вукIана гьев Исмагил ﷺ.

Гьаб рагIиялъ бихъизабулеб буго Исмагил аварагас ﷺ ИсхIакъ
ﷺ ва ЯгIкъуб аварагасдаса ﷺ хирияв вукIин: гьев кIиясулго
хIакъальулъ Аллагъас ﷻ абун гьел «набилъун» гьаруна абун.
Исмагилил хIакълъулъ абун, расулъун ва набилъун гьавуна абун.
Гьев Исмагилаварагас ﷺ хирияв вуго жиндир наслоялдаса МухIаммад
аварагас ﷺ вукIиналдалъунги. Исмагил ﷺ гIарабиязул башдаб
чIинкIиллъиялда жал ругел (аравийский полуостров) гIарабиязул
эменги вуго.

Ибнужаририца абун: Исмагил аварагас ﷺ цо чиясулгун данд

чІвай гьабизе кьотІи гьабун букІана цо пуланаб бакІалда. ИсмагІил гьєб бакІалда вачІана, амма дов чиясда кьотІи кІочон, дов вачІицІого хутІана гьєб кьогі ун сордоги ун тІасияб кьо бачІизегІан. Цинги рекІеда ватун дов чи гьенив вачІана ва гьєсда ИсмагІил гьєб бакІалда ватана. Дов чияс гьикъана: «Дуца гьаб бакІалда сордойищ бараб?»- абун. ИсмагІилица абун: «Дун гьаб бакІалда чІчІезе вукІана кидал вачІунги мун вачІинегІан»-абун.

55. Жиндир агьлу хьизаналда Аллагьасе وَكَانَ يَأْمُرُ أَهْلَهُ بِالصَّلَاةِ وَالزَّكَاةِ وَكَانَ عِنْدَ رَبِّهِ مَرْضِيًّا
гІагІат-гІибадат гьабє, Аллагьасе
как бай, закат кье абун жинца амру
гьабулевги вукІана гьєв ИсмагІил ва
жиндаса Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ **разияв лагьги вукІана.**

Гьаб буго бищунго камилаб сипат. Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ жиндаса разияв чиясе дуныл-ахираталъул бахьибуголъи букІуна ва гьєв кинабго тьикІлъиялда жиндир каершел батараб вукІуна.

ТІадегІанав Аллагьас жиндир хирияб калам Къуръаналда жаниб гІемер бакІалда цо-цазде цун рехсон буго «как бай ва закат кье»- абун. Гьаб сураталда жанибги ИсмагІил аварагасе عَلَيْهِ السَّلَام сипат гьабураб бакІалда ва ГІиса аварагасе عَلَيْهِ السَّلَام сипат гьабураб бакІалдаги рехсана гьаб кІиго жо цояб цоялда хурхизабун. Гьалъул хІикматги буго: инсанасул тьикІлъи, гьєсул мутІигІлъи ва гьєс гьабулеб гІибадат Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ хурхинабун буго кІиго жоялда:

Дунылалъул рукьоб мунпагІат бугеб ва ахираталдаги мунпагІат бугеб буго цо тайпа. Гьєб буго нилъєє бихьулеб бакІалда загьиралда Аллагьасул جَلَّ جَلَالُهُ рахьалда ва гІадамазул рахьалда хурхараб тьикІлъи. Гьєдинаб тьикІлъи буго закат кьєй. Жинца закат кьурасе бугеб тьикІлъи буго Аллагьасда جَلَّ جَلَالُهُ мутІигІлъун, гьєсул амру тІубан хьвади, гьєлдалъун Аллагь جَلَّ جَلَالُهُ разилъи щвей, жегиги жинца кьуралдаса гІемерго цІикІкІизабун Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ гьєсие хІалалаб, бацІадаб ризкьи кьєй. Жиндие закат кьурасе бугеб тьикІлъи буго гьєсул хІажат тІубай. Гьаб хІисабалда закат буго жинца кьурасе ва жиндие кьурасе мунпагІат бугеб, дунылалъул ва ахираталъул тьикІлъиялда жинца щвей гьабулеб амру.

Как бай буго нилъєда бихьулеб бакІалда гьєв лагьасдаги Аллагьасдаги гьоркьоб бугеб амру. Гьєб как баялдалъун лъала гьєв лагь Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ мутІигІав вукІин ва жиндие ахираталда тьикІаб жазаъ гьабиялда божарав вукІин. Гьаб хІисабалда как бай цохІо Аллагьасдаги лагьасдаги гьоркьоб бугеб амру бугониги, гьєб какалъул батІиналда (жанисєб рахьалда) балагьараб мехаль гьєбги буго Аллагьасдаги جَلَّ جَلَالُهُ

Ғадамаздаги хурхараб лъикІлги.

Жинца хІукъукъал тІубан как балеv чи вукІуна Аллағьасдаса **جَلَّ جَلَّ** хІинкъарав муъминчи. Ғесдаса киналго Ғадамазе лъикІлги ва баракат бахуна, ғесдалъун шибго зарал букІунаро. Ғадин бугелъул Аллағьас **جَلَّ جَلَّ** жиндир хириял русулазда амру ғябулеб буго нужеца ғеб как баялда ва, закат къеялда тІад чІей ғябе абун ва ғесдалъун нужер агълу-хъизаналда ва умматалда амру ғябеян абун.

Нильеда тІадаб буго агълу-хъизаналдаги, мадугъалзабаздаги, ғудул-ғалмағългиялдаги ғеб амру ғябизе ва ғезде бичІчиабизе какил ва закаталъул хІакъикъат. Ғаб амру тІобараб мехалъ нильеe Аллағь **جَلَّ جَلَّ** разилги ва ғесул рахІмат щола, ғел Ғадамалги хІакъаб диналда тІоритІун ккола.

Жинда Аллағь разильаяв Абуғъурайратидаса бицараб хІадисалда буго: Аллағьасул свалат салам лъеяv аварағас абуна: «Аллағь *ғурхІаги* ғев муъминчиясда, *жив сардилъ тІаде вахъунев* ва *жинца* какги балеv. *Жинца чІужуги макъидаса ёрчІизаюлев*, ғей *кІвахІаллъун чІолей йигони* ғельул ғумералда лъимги бахунев. Ғединго Аллағь **جَلَّ جَلَّ** *ғурхІаги* жий сардилъ тІаде яхъуней муъминай чІужуялда, *жинца* какги балей ва *жиндир росги макъдаса ворчІизавулей*. Ғев *кІвахІаллъун чІани* ғесул ғумералда *жинца лъимги бахуней*»-абун. ХІадис абуДавудица бицана.

Цоги хІадис буго жинда Аллағь **جَلَّ جَلَّ** разилаяв АбусағІидидаса ва Абуғъурайратидаса бицараб: Аллағьасул свалат салам лъеяv аварағас абуна:

«Цо чи сардилъ тІаде вахъараб мехалъ, *жинца чІужуги тІаде* яхъинаюраб мехалъ, *цинги ғез кІиго ракағІат* какги бараб мехалъ, Аллағьас **جَلَّ جَلَّ** ғел хъвала *жидеца* *Ғемер Аллағь* **جَلَّ جَلَّ** *рехсолел* *Ғадамаллъун*»-абун. ХІадис имам абуДавудица бицана.

56. Дуца Идрис аварағги عَلَيْهِ السَّلَام **рехсе**

МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, хирияб Къуръаналда жанив дур умматалъе вағІзалъун.

ХІакълъунго ғев Идрис عَلَيْهِ السَّلَام **вукІана** **ритІухъав аварағлъун.**

وَأَذْكُرُ فِي الْكِتَابِ إِبْرَاهِيمَ إِذْ رِيسَ ابْنَهُ كَانَ صِدِّيقًا نَبِيًّا

57. Аллағьас **جَلَّ جَلَّ** **ғев тІадеғІанаб макъамалда** **вахинавуна.**

وَرَفَعْنَاهُ مَكَانًا عَلِيًّا

Ғесул рехсей тІадеғІан ғябуна, аварағлги кьун хира ғявуна.

МигІражалда араб сордояль МухІаммад аварағасе **صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ** ғев Идрис аварағ **عَلَيْهِ السَّلَام** ункъабилеб зодов ватана. Жинда Аллағь разильаяв ИбнуғІаббасица абуна: Аллағьасул свалат салам лъеяv Идрис аварағ

рeтeл бyкъyлeв чи вyкIанa вa жинцa щибaб рyкIкIен хaмaлдa къaзaбyлeб мeхaль «сyбхIанaллaгъ» aбyлeб бyкIанa. Къaси сордo бaчIарaб мeхaль гъeв вyкIунaан лъикIaб гIамaл гъaбyрaзyл бищyнгo лъикIавлъyн-aбyн. Ай гъeс гъaбyрaб гIадaб лъикIaб гIамaл гъaбизe кIолeв цoги щивгo чи вyкIинчIo.

Гъaв Идрис aвaрaг ﷺ Аллaгъaс جَلَّ جَلَالُهُ жиндa шаригIaт вaхIю гъaбyрaзyл тIоцeвeсeв рaсyл вyгo. Гъeсyхъe лъeбeргo сaхIифa (хъapщи) къyн бyкIанa. Цo гIалимзaбaцa aбyнa: гъaв вyкIанa НyxI aвaрaгaсyл кIудияв эмeн. Гъeсyл зaмaнaлдa щeзeсeн гIадaмaз рeтeл бyкъyлeб бyкIинчIo вa жидeцa цIакaздaлъyн гIейи гъaбyелб бyкIанa. Идрис aвaрaгaс ﷺ бyкъaнa бищyнгo щeбe рeтeл вa гъeв вyгo бищyнгo щeбe къaлaмaлдaлъyн хъaрaв чи.

58. Гъaл aвaрaгзaби ﷺ рyгo, вa гъaб сyрaтaлдa жал рeхсaрaл цoгидaл aвaрaгзaбиги ﷺ рyгo Аллaгъaс جَلَّ جَلَالُهُ жидeсe нигIмaт къъурaл гIадaмaл.

Aвaрaглъи вa рaсyллъи къyн жал хирa гъaрyрaл, жидeдaлъyн yммaтaл Аллaгъ ﷺ цo гъaвyлeб динaлдa тIоритIарaл.

Aдaм aвaрaгaсyл ﷺ зyриятaлъyл рyгo гъeл кинaлгo.

Идрис aвaрaг ﷺ вyгo НyxIидa ﷺ щeзeсeгIан цeвexyн вyкIарaв. НyxI aвaрaггyн цaдaxъ гaмидa рeкIарaл мyъминзaбaзyл зyриятaлъyл вyгo Ибpaгъым aвaрaг ﷺ. Гъeв Ибpaгъымил зyриятaлдaсa рyгo хaдyсeл кинaлгo aвaрaгзaби ﷺ. ИсmaгIил, ИсxIaкъ, ЯгIкъyб вa гъeзyл нaслoги. Исpaилил зyриятaлдaсaги рyгo aвaрaгзaби ﷺ. Гъeв вyгo ЯгIкъyб aвaрaг ﷺ, гъeсyл зyрият бyгo Мyсa, ГIисa, Зaкapия, ЯхIя aвaрaгги ﷺ. Дицa жал тIоритIарaл мyъминзaбиги вa aвaрaглъиялъe жал тIасa рищарaл рaцIцIадaл гIадaмaлги жидeдa дир кaлaм рaгIарaб мeхaль жал сyждaялдa yнeл рyгo. Жидeр гъyмeр рaкъaлдa цyзaбyн Аллaгъaсe ﷺ мyтIигIлъи вa хIeли зaгъир гъaбyлeл рyгo, Аллaгъaсдaсa ﷺ хIинкъyн жал гIодyлeлги рyгo.

Гъaб aят цIалидaл сyждa гъaбизe сyннaтaб бyгo.

Аллaгъaс ﷺ жал тIокI гъaрyрaл, жидeр мaкъaм тIадeгIанaл, жидeдaсa мyнaгъ-хaтIaъ ккoларeл рaцIцIадaл aвaрaгзaбaзe ﷺ Аллaгъaсyл ﷺ кaлaмaлъ кyтaкaб aсaр гъaбyлeб бyгo вa жидeдa гъeб рaгIарaб мeхaль гъyмeр рaкъaлдa цyзaбyн Аллaгъaсдa ﷺ ццeрe хIeлyн чIолeл рyгo, гъeсyл гIазaбaлдaсa хIинкъyн гIодyлeлги рyгo.

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ مِنْ
ذُرِّيَّةِ آدَمَ وَمِمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ وَمِنْ ذُرِّيَّةِ
إِبْرَاهِيمَ وَإِسْرَٰئِيلَ وَمِمَّنْ هَدَيْنَا وَاجْتَبَيْنَا إِذَا
تَتَلَّىٰ عَلَيْهِمُ آيَاتُ الرَّحْمَٰنِ خَرُّوا سُجَّدًا
وَبُكِيًا ۖ

Аллагъ ꞑо гъавун, гъесул аварагзабазда عَلَيْهِ السَّلَام иман лъун, ахираталда ва хІисаб- суалалда божун, алжан-жужахІ букІиналда мукІурлъун ругел ва амма рекІель иманалъул нур лъугъичІел, Аллагъасул ꞑо долъи бичІичІел, шубгъаябщинаб магІишат данде гъабун, бацІадаб гуреб тІагІам кванан квешаб гъан тІад бижарал, жидер мацІаздалъун иман лъун букІин гуреб гъелъул хІакъикъат лъалареб къавм буго гъанже бугеб.

Аллагъасул ꞑо долъи каламалъ гъезул раклъазе асарги гъабулеб гъечІо, аварагасул ﷺ суннаталъ гъезул гІамалги бацІад гъабулеб гъечІо. Жидер гІибадат гъаби гІадатлъун сверун буго, жидер хІинкъиги гІадамаздаса буго, жидер нахърийлъинги жалго гІадал, жидецаго кІудияллъун тарал, жидергоцин напсазул жаваб къезе кІоларел, гІадамазда буго.

АлхІамдулиллагъ! Даимаб рецц тІадегІанав Аллагъасе буго кигІанго гъапулал ругониги жив БетІергъан вукІин лъалеллъун нильтъ рижун ругелъул, гъев Аллагъасда ꞑо долъи хъулги буго жиндир гурхІел- цІобалдалъун нильтъ шайтІаналъул, гъава напсалъул асирлъиялдаса рахъун жиндие гІибадат бацІадаб гъабиялда тІоритІилин абун.

тІадегІанав Аллагъасда инкар ккурал, гъесул русулал гъереси гъарурал, ахираталда иман лъечІеб купру-ширкалъул агълуялъ Аллагъасул ꞑо долъи калам рагІараб мехалъ гъеб махсароде гъабула, гъеб цІалулезда тІадги релъанхъула, гъезие къварильи-заралги гъабула. Аллагъас ꞑо долъи нильтъ цІунаги гъаб къавмалдаса ва гъезул заралалдаса.

59. Гъаб иман камилаб, Аллагъасдаса ꞑо долъи ﴿فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ أَضَاعُوا الصَّلَاةَ وَاتَّبَعُوا الشَّهْوَةَ فَسُوفَ يَلْقَوْنَ عَذَابًا﴾
хІинкъи гучаб къавмалда хадур рацІана
жидер бахъикъосараб къавм. Жидеца
как гІадада хвезабурал, гъеб как баларел,

гъаваялда, шагъваталда нахъ жалги
рийлъгарал. Гъезда дандчІвазе бугеб жо бугоха цІакъ кІудияб
къварильи ва чІорого хутІи.

Жинда Аллагъ разильяв ИбнугІаббасица абуна: «Гъаб аяталда жаниб бугеб ﴿عَذَابًا﴾ абулеб жо буго жужахІалъул кІкІалаздаса цо кІкІал: жиндиль бугеб гІазабалдаса цогидал жужахІал хІинкъулеб»-абун.

Гъаб аяталъул мурад буго тІобанго как баларел абураб. Гъеб как тарав чи капурлъула абулел гІалимзабазул рагІиги гъаб аяталда данде кколеб буго: жидеца как гІадада хвезебурал гІадамазе жужахІ буго абулеб бугелъул. Цоги гІалимзабаца абуна гъаб как гІадада хвезабулел абулеб рагІиялдаса мурад бугин какил гІуж цІунуларел, гъелъул арканал шурутІал тІубаларел абураб. Кинисан магІна гъабуниги гъазие бицараб

глазаб цлак гучаб буго ва гъазие гъабураб сипатги бусурбабазда рекъолареб буго.

Мужагъидица абуна: гъаб буго къямасеб къо глагарлъараб ва Мухаммадил ﷺ умматалъул лъиклаб гладамалги тларлараб заман. Гъеб мехалъ гладамал рукъине руго хайваназда релъълун щибго нич гъечлел ва къватлахъ рукладго жидер шагъват тубазабулел (жимагъ гъабулел).

Ибнужаририца абуна: «Гъел гладамал гъаб умматалдаса руго: хламулгладин цоял цоязда тлад рахунел, зобалазда вугев Аллагъасдасаги нечоларел, ракъалда ругел гладамаздасаги нечоларел»-абун.

Каргбулахъбарица абуна: «Валлагъи, дида гъал чагъи мунапикъзабилъун рихъулел руго: жидеца кофе-чай гъекъеялда тлад заман инабулел, какалги рачлого толел, нардал-шахматалги гемемер хлаелел, кваналеб жоялда тлад руссарал, масжид-жамагъатги тарал»-абун.

Ибнухатлибица абуна: «Гъаб как гладада хвезабизе букъин бицин Къуръаналъ гъаибаб жо бициялдаса бугеб буго. Жакъа нильеда бихъулеб буго кин гъеб как глададе хвезабун бугеб. Как базе бусурманчи вахъараб мехалъ гъесда тлад релъанхъулел гладамал руго, гъесул рукугъ сужуд сурун бихъизабулелги руго. Гъел гладамаз гъабулеб къабихлаб гламал абун бищунго хлакъирав хайваназ гъабулареб гладаб букъуна»-абун.

60. Гъадианаб къабихлаб хлаалда рукъун хадур, жидеца тавбо гъабурал, камилаб хлаалалъ иманги лъурал, жидеда тлад лъураб парзги, аварагасул ﷺ

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا قَدْ وَلِيَكَ
يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يُظْهِمُونَ شَيْئًا ۝٦٠

суннатги тубан хъвадарал гладамазе букъуларо гъеб квешаб глазаб.

Аллагъ ﷻ жинца тавбо къабул гъабулев вуго, жиндихъе хлелун кланцларасда гурхъулевги вуго. Гъел гладамал алжаналда жанир лъугъуна ва гъезие щибго зулмуги гъабуларо. Гъезул пересел мунагъалги клочон тола, хадуб гъабураб лъиклаб гламалги гладада хвезабуларо.

61. Гъел жанир лъугъизе гъарула даимго жанир чолеб алжаналда. Гъеб алжан буго балъгояб, жидеда бихъичлеб жоялда иман лъурал лагъадерие къезе Аллагъас ﷻ

جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدَ الرَّحْمَنُ عِبَادَهُ
بِالْغَيْبِ إِنَّهُ كَانَ وَعْدُهُ مَأْتِيًا ۝٦١

къотги гъабураб алжан. Хлакълъунго гъев Аллагъасул къотги жиб тубалеб, жиндие хилиплъи букъунареб буго.

Киналго муъминзаби руго жидеда бихъичеб, цебе араб жоялда иман лъун: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасда ва гьесда руштине гъабураб Къуръаналдаги. Гъеб Къуръаналъги аварасдаги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ бицараб цересел умматазул хабаралдаги, хадуб бачизе бугеб ахираталдаги иман лъун руго.

62. Гъеб алжаналда жаниб Гададасеб калам бицунаро, цоцзда рихунеб жоги рагIуларо. لَا يَسْمَعُونَ فِيهَا لَغْوًا إِلَّا سَلَامًا وَلَهُمْ رِزْقُهُمْ فِيهَا بُكْرَةً وَعَشِيًّا ﴿٦٢﴾

Цо-яз цоязе кьолеб салам гурони.

Ва малаикзабаз гьел кIодо гъарун кьолеб саламги. Гъезие гъеб алжаналда жаниб жидеб бокъараб ризкъиги буго гъезие бокъараб мехаль аскIоб хIадурун чIчIун батулеб. Радал гIужальги буго гъеб ризкъи, къасси гIужальги буго.

Гъеб алжаналда жаниб сордо-къо букIунаро гъениб кидаго нур ва гвангъи букIуна. Гъаб аяталда жаниб бакъанида абураб рагIиялъул магIна букIуна дунялалда нильеда лъалеб хIал бицин ва нильеда бичIчIулеб мисал бачин.

Жидеда Аллагъ разилъаял Муслимица ва Бухарияс бицараб къучIаб хIадисалда буго: «Алжаналъул агълуялда гворкъоб цоцзда хилилъи гъечIо ва данде ккунгутIиги гъечIо. Гьел киназулго ракIал цо чиясул ракI гIадин руго, гъез Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ тасбихI гъабула радалги къасиги»-абун. (хIадис къокъ гъабун хъвана)

63. Гъаб алжан буго лагъзадеридаса дидаса жал хIинкъулеллъун рукIарал Гадамазе жиб кьолеб. تِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِي نُورِثُ مِنْ عِبَادِنَا مَنْ كَانَ تَقِيًّا ﴿٦٣﴾

Дидаса хIинкъулел лагъзал руго балъгоги загъиргоги дида мутIигIлъулел, жидеца цимги бахчулел, жал дир лагъзадеридаса тIасаги лъугъунел, жидеца дир шаргIалъул гIорхъабиги хвезаруларел. Гъаб хадуб бугеб аят рештIинабиялъе сабаб бицана: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварасда Жабраил малаикасда абуна: «Мун вачIунелдасаги жегиги гIемер щай дихъ вачIунарев!»-абун. Цинги ТIадегIанав Аллагъас гъаб аят рештIинабуна:

64. Жабраил малаикас абулеб буго: Дун зобалаздаса гъаб дунялалда рештIунаро дур БетIергъан وَمَا نَنْزِلُ إِلَّا بِآمْرِ رَبِّكَ لَهُ مَا يَنْزِلُ أَدِيمًا ﴿٦٤﴾

Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ амруялдалъун ва гьесул изнуялдалъун гурони! Гъев Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ мулк буго ва гьесул гIелму-лъаяда жаниб буго гъаб дунялалъулги, ахираталъулги кинабго амру. Гъев дур БетIергъан Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ

жинда жо кӀочонев гьечӀо.

Жиндие гьабизе бокъараб жо гьабичӀого толев гьечӀо. Лагъзадерил гӀамалал лъаларев, гьезул хӀисаб-мизан гьабичӀого толевги гьечӀо. Гьал сипатал жиндие ругев БетӀергъанасул амру гьечӀеб жо кин дица гьабилеб?

65. Гьал зобал ракъазулги, гьезда
гьоркъоб ва жаниб бугеб жоялъулги
БетӀергъан вуго гьев Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ. Дуца
гӀибадат гъав Аллагъасе جَلَّ جَلَالُهُ гьабе!

رَبِّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا فَأَعْبُدْهُ
وَأَصْطِرِّ لِعِبَادَتِهِ هَلْ تَعْمَلُونَ سَمِيًّا ﴿١٥﴾

Гьесдехун щибго жо гӀахьал гьабуге. Дуца саброги гьабе гьеб
гӀибадат гьабиялда гӀад чӀун.

Гьесул амро-нагъю тӀубан, гьесул шаргӀалъул ахӀкамал цӀунун. Дуда
цоги щивго чи лъалищ гъав Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ рельеъарав? Гьесул
гӀадаб къудрат бугев, гьесул гӀадаб гьунар-гучги бугев. Лъаларо
ва гьечӀо гьев Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ рельеъараб щибго жо. Цоги магӀна
гьабун: нужеда Ар-рахӀман абун цӀар лъурав чи лъалищ? абун. Гьаб
цӀар буго Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ хасаб ва жеги инсанасда жиб лъечӀеб цӀар.

66. Инсанас абулеб буго: «Дун хун
вукӀун хадув чӀаго гъавун гӀадейиш
вахъинавулев»-абун.

وَيَقُولُ الْإِنْسَانُ إِذَا مَا مِمَّا لَسَوْفَ أَخْرَجُ
حَيًّا ﴿١٦﴾

67. Гьев инсанасда ракӀалда щай
щолареб дица жив вижараблъи ва жив
щибго жольунги вукӀинчӀеблъи.

أَوَلَا يَذْكُرُ الْإِنْسَانُ أَنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ قَبْلُ
وَلَمْ يَكُ شَيْئًا ﴿١٧﴾

Гьедин жив вижарав БетӀергъанасда жив
кӀиабизе вижизе кӀолевлъи щай лъалареб инсанасда?.

68. Дур БетӀергъанасул цӀаралдалъун
гьедулев вуго дун, я МухӀаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ,
дица гьел киналго гӀаде рахъинаризе
руго, дидехун ширк гьабизе гьел
гӀамурал, гьел къосинарурал щайгӀабики рахъинаризе
руго. Цинги дица гьел киналго жужахӀалда сверун ракӀарун
чӀчӀезаризе руго.

فَوَرَّكَ لَنَحْشُرَنَّهُمْ وَالشَّيَاطِينَ ثُمَّ
لَنَحْضِرَنَّهُمْ حَوْلَ جَهَنَّمَ جِثِيًّا ﴿١٨﴾

Накабазда чӀчӀезарила дица гьел, гӀодогӀан гьарун, жидеда калам
гьабизе кӀолареллъун ва бетӀер гӀаде борхулареллъун. Щивав капурчи
жиндир щайгӀангун цадахъ цо гудур бан вухъун вукӀина.

69. Цинги щиаб къукъаялдаса дица
къватӀив вахъинавила бищунго
Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ гӀасилъарав.

ثُمَّ لَنَنْزِعَنَّ مِنْ كُلِّ شِيعَةٍ أَيُّهُمْ أَشَدُّ عَلَى
الرَّحْمَنِ عِتِيًّا ﴿١٩﴾

Гъезул цевехъанлъун вукIарав чи. Дица гъездаса бай бихъула жужахIалда реххизе ва гъел бишунго квешаб гIазабалъул ккола.

70. Дида цIакъ лъикI лъала шив
вугев жиндий гучаб гIазаб гъабизе
мустахIикъав ва гъесие гъеб гIазаб
дица гъабула.

ثُمَّ لَنَحْنُ أَعْلَمُ بِالَّذِينَ هُمْ أُولَىٰ بِهَا صِلَاً ۖ

71. Нужер цониги чи гъечIо гъеб
жужахIалда вачунев гурони.

وَإِنْ مِنْكُمْ إِلَّا وَارِدُهَا كَانَ عَلَىٰ رَبِّكَ حَتْمًا

مَقْضِيًّا ۖ

Кинавго чиясда жужахI бихъизе буго, гъел сиратIалъул кьодаса унеб мехаль. Аллагъас ^{جَلَّ جَلَالُهُ} гъеб жужахIалдаса цIунарав чи сиратI бахун довехун уна ва жиндие гъеб жужахIалъ заралги гъабуларо. Жидер Аллагъасда ^{جَلَّ جَلَالُهُ} гIасилъи кIудиял мушрикал ва мунапикъзаби гъеб жужахIалда жанире ккола.

Цо гIалимзабаца абунa: киналго жужахIалда жанир лъугъинарула, амма муъминзабазе гъеб цIорораблъун ва жинца зарал гъабуларелъун букIуна абун. Гъаб жужахIалде киналго гIадамал рачине бугеб хIукмуги Аллагъас ^{جَلَّ جَلَالُهُ} тIубазабун бугеб, жиb хисулареб хIукму буго.

72. Цинги дица гъеб жужахIалдаса хвасар
гъарила дунялалъул рукъор ругеб мехаль

ثُمَّ نَسْفِى الَّذِيْنَ اتَّقَوْا وَنَذَرُ الظَّالِمِيْنَ

فِيهَا جَذِيًّا ۖ

гъеб жужахIалда ккеялдаса хIинкъун,

Аллагъ ^{جَلَّ جَلَالُهُ} разилъи тIалаб гъабун,

гъесие гIибадат бацIцIад гъабурал гIадамал.

Гъеб жужахIалда жанирго лъугъинариларо гъел гIадамал. Яги гъенир жанир лъугъинарун, гъелъул зарал хъатIизе течIого къватIире рачина. Ва дица гъеб жужахIалда жанир тела жидеца купру-ширкалдалъун, мунапикълъиялдалъун зулму гъабурал гIадамал. Жал гIодорегIанлъун, гъениса абадиялъго къватIир рахъунареллъун тела.

Жидеца Аллагъ ^{جَلَّ جَلَالُهُ} цо гъавун, аварагзаби عَلَيْهِ السَّلَام ритIухъ гъарун рукIарал, амма жидеца кIудиял мунагъал гъарурал гIадамал гъеб жужахIалъул цIаялъ рухIун, жидее гIазаб гъабун хадуб Аллагъасул ^{جَلَّ جَلَالُهُ} цIоб-рахIомоялдалъун гъенисан къватIире рахъинарула. Гъезие шапагIат гъабизе аварагзаби عَلَيْهِ السَّلَام, шагъидзаби, гIалимзаби ва цогидал Аллагъ ^{جَلَّ جَلَالُهُ} жидедаса разиял муъминзабиги реччала.

Гъаб «жужахIалда вачуна кинавго чи» абураб рагIиялда сверухъ гIалимзабазул гIемераб бахIс буго ва хилапги буго. Дица гъелъул

цІакъго къокъаб хІасил гурони гъаниб хъвачІо.

73. ПІадегІанав Аллагъасул аятал
цІалараб мехаль жидеца Аллагъасда
جَلَّ جَلَّالَهُ инкар ккураб къавмалъ

Аллагъасда جَلَّ جَلَّالَهُ иман лъурал

гІадамазда абулеб буго: «Нужищ ругел

жакъа жидер макъам лъикІал ва жидер жамагІатги годекІанги
лъикІал яги нижищ ругел?»-абун.

Гъаб рагІи Маккаялъул мушриказ абулеб букІана Аллагъасул свалат
салам лъеяв аварасда нахърилъгъарал муъминзабаца Къуръан
цІалараб мехаль ва жидеда гъеб Къуръаналда данде къец гъабун гъеб
мекъаб гъабизе кІвечІеб мехаль. Пемеисел муъминзаби мискинал,
пакъбирал гІадамал рукІндал, дол къурайшиязул мушрикал бечедал,
жидеда хадур гІадамал унел, жидер ханлъи бугел гІадамал рукІндал,
гъеб дунялалъул хІал хал гъабун, гъелдаса чІухІун абулеб букІана
Къурайшияз гъаб аяталъ бицараб рагІи.

74. ПІадегІанав Аллагъас гъезул
рагІиялъе жаваб гъабун абулеб буго:

Дица цІакъ гІемер гъалаг гъаруна дир
аятал гьереси гъарурал умматал. Гъел
жидер ханлъи кІудиял ва бечелъи гІемерал рукІана.

Гъел умматал гъалаг гъарурав Аллагъасда جَلَّ جَلَّالَهُ кІола жидеца
МухІаммад авараг صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ гьереси гъавулел мушрикал гъалаг
гъаризеги.

75. Дуца гъел мушриказда абе

МухІаммад صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: гъаб амруялъулъ
къосарал лъун ругел гІадамал Аллагъас

جَلَّ جَلَّالَهُ гъеб къосиналда тела жал хвезегІан,
цинги гъесда дандчІвай гъабизе жидер
батІулаб гІамалгун ва гъесул гучаб
гІазабги жидее хІакълъила.

Гъаб рагІи буго гъел къурайшиязе хІинкъи къун абулеб рагІи.

Жидее къотІи гъабураб жо гъезда гІаде бачІараб мехаль: жидее
дунялалдаго гІазаб гъабизеги бегъила Аллагъас جَلَّ جَلَّالَهُ, яги гъел
ахираталда гІазаб гъабизе нахърахъун тезеги бегъила. Гъеб
Аллагъасул جَلَّ جَلَّالَهُ гІазаб гъабизе бугеб къотІи хІакълъараб мехаль
гъезда лъазе буго щив вугев жиндир къадро- къимат гъечІев ва
боялги дагъав. Муъминзабийищ ругел яги капурзабийищ ругел.

وَإِذْ اتَّخَذْتُمْ عَلَيْهِمْ إِبْنَتَيْكَ قَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا
لِلَّذِينَ آمَنُوا أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَّقَامًا
وَأَحْسَنُ نَدِيًا ﴿٧٣﴾

وَكَرِهَ أَهْلُكُمْ قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ هُمْ أَحْسَنُ
أَثْنًا وَرِيًّا ﴿٧٤﴾

قُلْ مَنْ كَانَ فِي الضَّلَالَةِ فَلْيَمْدُدْ لَهُ الرَّحْمَنُ
مَدًّا حَتَّىٰ إِذَا رَأَوْا مَا يُوعَدُونَ إِمَّا الْعَذَابَ
وَإِمَّا السَّاعَةَ فَسَيَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ شَرُّ مَكَانًا
وَأَضْعَفُ جُندًا ﴿٧٥﴾

76. ПтадеГІанав Аллагъас жал хІакъаб
диналда тІоритІун ккарал, жидеца
авараг ритІухъ гъавурал муъминзабазул
иман ва тІоритІел жегиги

وَيَزِيدُ اللَّهُ الَّذِينَ اهْتَدَوْا هُدًى وَالْبُقَيْدُ
الضَّالِّحَتِ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ
مَّرَدًّا ﴿٧٦﴾

цІикІКІинабула: гъел хІакъаб нухда

чІчезарула, гъезул иманги камил гъабула. Ахираталда

Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ цере чІчезарураб мехаль батублеб лъикІаб

ГІамал: гъесда иман лъун, гъесие ГІибадат бацІад гъаби,- гъаб

буго дур БетІергъан Аллагъасда аскІоб хІакъикъаталдаги

лъикІаб иш ва гъельул букІине буго лъикІаб ажро ва жазаъ.

Гъеб ахираталъул лъикІлти ва гъениб бугеб алжаналъул нигІматал
руго лъикІаб жо ва лъикІаб руссунеб бакІ. Гъаб дуњялги, гъаниб
бугеб бечелти-чІухІиги буго жиб хехго тІаса ине бугеб ва жиндир
ахираталъе зарал букІани гурони щибго хайир букІине гъечІеб жо.

77. Дуца ГІажайблти гъабулариш

МухІаммад جَلَّ جَلَالُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ, Аллагъасул

Къуръанги гъесул аварагги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ жинца

гъереси гъавулев капурчиясул хабаралъул.

أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ
لَأُوتِينَ مَا لَا أُؤْتِي ۚ أَلَمْ يَكُنْ لَهُ
الْأُوتَىٰ ۚ بَلْ كَانَ يَحْتَسِبُ ﴿٧٧﴾

Гъес абулеб буго Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие ахираталдаги боцІи-
малги, лъимал-хъизанги къезе бугин абун.

Гъаб аят рештінабуна Ал-ГІасс ибну Ваил абурав капур чиясул
хІакъальулъ. Жинда Аллагъ разилъаяв Хабаб ибнул-Аратица абуна:
«Дун вукІана къебелти гъавулев чи. Дие ГІассидаса налти букІана ва
гъеб налтиялда хадув дун гъесухъе индал ГІассица дида абуна: Дица
дур налти къезе гъечІо дуца МухІаммадида инкар кквезегІан абун.
Дица абуна: Дица гъесда инкар кколаро гъаб бакІалда ГІодовккун мун
хваниги цинги чІаголъаниги абун. Цинги ГІассица абуна: дун хвезеги
хун тІадевахъинавураб мехаль дир гъениб боцІи-мал букІине буго,
гъенив вачІа мун дур налти босизе, гъениб къела дица две гъеб»-абун.
ПтадеГІана Аллагъас абулеб буго.

78. Гъав чи бальгояб жо лъаялда

щун гъенив ваккуниш вугев, яги

гъас Аллагъасулгун جَلَّ جَلَالُهُ къотІийиш

гъабун бугеб жиндие хун хадубги маГІишат къезе?

أَطَاعَ الْغَيْبِ أَمْ أَخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا ﴿٧٨﴾

79. Гъедин гъечІо амру. Гъев вуго гъереси

бицулев ва жинца Аллагъги جَلَّ جَلَالُهُ

аварагги صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ махсароде гъавулаян

вугев чи. Гъас абулеб жо малаикзабаца

كَأَنَّهُمْ سَخِرَ بَيْنَهُمْ مِمَّا قَالُوا وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٧٩﴾

хъван букIине буго ва гьесие ахираталда гьабулеб гIазаб гуч
гьабизе буго, ва халат гьабизе буго, гьес бицараб къабиxIаб ва,
купруялгуль гIорхъолъан араб рагIиялда данде.

80. Гъав жиндалъун чIухIун вугеб, жиндие وَرَبُّهُ وَمَا يَقُولُ وَيَأْتِيَ أَفْرَادًا ﴿٨٠﴾
ахираталдаги букIине буго гьес абулеб
магIишат гьевги хвезавун дица нахъе босизе буго ва гьев дида
ццеве вачIине вуго живго цохIого. БоцIи-мал, лъимал-хъизан
гьечIого, жиндие квер бакъулев чиги гьечIого.

81. Аллагъасда وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لِّيَكُونُوا لَهُمْ عِزًّا ﴿٨١﴾
гIадамаз алагъзабилъун хъанчал гьарун
руго; гьезие гIибадат гьабун жиде
кIодолъи ва хиралъи щевзе бугин абун,
гьез жиде кумек ва квербакъи гьабизе бугин абунги.

82. Гьедин гьечIо амру: гьабуларо كَلَّا سَيَكْفُرُونَ بِعِبَادَتِهِمْ وَيَكُونُونَ عَلَيْهِمْ ضِدًّا ﴿٨٢﴾
гьел алагъзабилъун ккурал хъанчаз
ва гIадамаз жиде кумек. Ахираталда
гьез инкар кквезе буго гьел мушрикаца
жиде гIибадат гьабичIин абун ва гьел алагъзаби гьезие
тушбабилъун рукIине руго.

83. Дуда лъалариш МухIаммад أَلَمْ تَرَأْنَا أَنزَلْنَا الشَّيْطَانَ عَلَى الْكَافِرِينَ تَوْهِنَهُمْ أَلَّا ﴿٨٣﴾
хIакълъунго дица гьел мушриказда гIаде
щайтIаби тIамун рукIунеблъи жидеца
гьел квешлъаби гьариялда ахIулел ва
гьесизарулел?

84. Дуца гьел мушриказе гIазаб хех فَلَا تَعْجَلْ عَلَيْهِمْ إِنَّمَا نَعُدُّ لَهُمْ عَذَابًا ﴿٨٤﴾
гьаби тIалаб гьабуге МухIаммад
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. ХIакълъунго Дица гьезие кьурал кьоал ва хIухълал
жал рикIларал руго ва цIакъ дагъал руго, ва гьел ахираталда
жиндир гIазаб гучаб жужахIалда русинаризе руго.

85. Къиямасеб кьоаль. Дида иман يَوْمَ نَحْشُرُ الْمُتَّقِينَ إِلَى الرَّحْمَنِ وَفْدًا ﴿٨٥﴾
лъурал, ва Дир гIазабалдаса хIинкьарал
муъминзаби дида русине гьарула къокъаби гьарун ва жал хира
гьарун.

Дунялалда жиде шапакъатал кьезе рачулеб мехаль ханасухъе къокъаби
рачунеб гIадин, чIухIараб ретIел ретIун, берцинал рекIунел жалазда
гIад рекIинарун рачула муъминзаби алжаналде рачунеб мехаль.

86. Жидеца гIасилъаби ва пасалъаби وَسَوْفَ الْمَجْرِمِينَ إِلَى جَهَنَّمَ وَرِدًا ﴿٨٦﴾
гьарурал гIадамал Дица жужахIалда

кътотулеб кьогг буго гьєб.

Данде бакларун боцги лым гьєкьолеб бакладда ва алахалде кътотулеб глдин: гедегизе гьарун, цлалаца чвархулаго.

87. Жидеца шапаглат гьабураро,

لَا يَمْلِكُونَ الشَّفْعَةَ إِلَّا مَنِ اتَّخَذَ عِنْدَ

гьединго жидеги шапаглат гьабураро.

الرَّحْمَنِ عَهْدًا ﴿٨٧﴾

Гьєб шапаглат гьабиялгье изну буклунел

гладамал руго жидеца дунялалда

Аллагьасулгун جَلَّ جَلَالُهُ кьотги гьабун рукларал гладамал. Гьєл руго

жидеца камилаб иман лъун Аллагьасе جَلَّ جَلَالُهُ глбадат баццлад

гьабун ва аварагасул нух ккун хьвадарал гладамал.

88. Мушрикаца абун гурхлел клудияв

وَقَالُوا اتَّخَذَ الرَّحْمَنُ وَلَدًا ﴿٨٨﴾

Аллагьас جَلَّ جَلَالُهُ жиндие лымал ккуна абун.

Малаикзаби гьєсул ясал ругин, Гиса ва Пузайр гьєсул васал ругин абун.

89. Хлакълъунго нужеца гьабун клудияб

لَقَدْ جِئْتُمْ شَيْئًا إِذَا ﴿٨٩﴾

мункараб жо ва нужеца абун кьабихлаб рагги.

90. Жиндир гурхлел бергьарав Аллагьасе

تَكَادَ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ

جَلَّ جَلَالُهُ лымал руго абун нужеца абураро

وَتَنَشَقُّ الْأَرْضُ وَتُخْرِجُ الْجِبَالُ هَذَا ﴿٩٠﴾

мехаль, гьєб нугер раггиялгьул

кьабихлгьялгь зобал рихьизе ва ракьал

хьвалхьун ине глагар гьарулел руго, риххун глдор ккезе

муглрулги глагарлъун руго.

91. Гьадигланго зобал ракьазцин хлехьолареб, гьєл

أَنْ دَعَا لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا ﴿٩١﴾

жиндаса нечолєб ва хлнкъулєб рагги бицунєб

буго нужеца, я гьал мушрикал, гьєв жив гурхлєлєв ва жив

Тладегланав Аллагьасе лымал руго абураро рагги абураро мехаль.

Цлакь гучаб глазаб цвелаха нужеца гьєб кьабихлаб гламал нужеца течлони.

Жинда Аллагь разилгьяв Абумусадаса бицараб хладисалда буго:

Аллагьасул свалат салам лгьєв аварагас абун: «Тладегланав Аллагьасда

جَلَّ جَلَالُهُ жиндие рихунєб жо бицунєб рагларо мехаль гьєлда сабро гьабизе

клєлєб хлалалгь сабру гьабизе клєлєв цивго чи гьєчло. Гьєв Аллагьасде

جَلَّ جَلَالُهُ ширк гьабурла, гьєсул лымал руго абунги абурла, цингиги Аллагьас

جَلَّ جَلَالُهُ гьєл мушриказе ризкьиги кьола, сахлгьиги кьола, гьєздаса балагьалги

нахчлван тола»-абун. Хладис имам Ахлмадица бицана.

Тладегланав Аллагьас жиндехун ширк гьабурал гладамазул киглан

глемераб бугониги лгьиклаб гламал кьабур гьабураро. Гьєв Аллагьасда

جَلَّ جَلَالُهُ хьул буго жив цо гьавун, жиндие глбадат баццлад гьабурал

муъминзабазул мунагъал жинца тІаса лъугъун, кІочон тела абун.
 Жинда Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун: «*Нужеца хвалда лагарлъарав чиясда (лаилагъа илла Ллагъ) абизе лъазабе, (абизе тІаме). Хвалда аскІоб гъеб рагІи абурав чиясе алжан тІалъула*»-абун.
 Цинги Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абун: «*Дир напс жинда кодоб бугев Аллагъасул цІаралдагъун гъедула дун: зобал ракъалги гъезда жаниб бугеб жоги, гъезда гъоркъоб бугеб жоги, гъезда гъоркъ бугеб жоги цІадираялгъул цо рахъалда лъуни (Лаилагъа илла Ллагъ) абураб рагІи цогідаб рахъалдаги лъуни гъеб (Лаилагъа илла Ллагъ) тІаде лъураб рахъ бергъуна*»-абун. ХІадис ибну Жаририца бицана.

Гъал хІадисазул ва гъал аятазул хІасил буго: жиндие лагълъи гъабизе тІадав, жинца хайирниги, заралниги гъабулев, жинда хъул лъезе ва жиндаса хІинкъизе бегъулев цохІо Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гурони гъечІо. Жинца кинабго махлукъ бижарав, гъелгъул тадбир гъабулев, ахир къиямасеб къоялгъул цохІогояв ханлгъун жив вугев.

Гъеб хІалалъ Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ иман лъун, ракІ гъеб иманалгъул хІалхъон кІалалъ (Лаилагъа илла Ллагъ) абураб мехалъ гъеб букІуна хІакъикъияб иман ва хІакъикъияб тавхІид (Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ цо гъави). Гъаб рагІиялгъул магІнаялда рекъараб гІамал гъабурав чи Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ алжаналда лъугъине гъавизе вуго. Гъаб рагІи абуниги жинца жиндир гІибадаталгъул цохІо Аллагъ جَلَّ جَلَالُهُ гурев, цоги щиб бугониги жо гІахъал гъавурав чи, Аллагъас جَلَّ جَلَالُهُ жужахІалда лъугъинавизе вуго.

92. Жиндир гурхІел бергъарав Аллагъасе وَمَا يَنْبَغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا ٩٢
 лъимал-хъизан букІине рекъараб
 гъечІо, яги гъелда жив хІажатаб хІал
 гъечІо.

93. Зобал ракъазда жаниб бугеб кинабго إِنْ كُلُّ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ إِلَّا
 махлукъат жиндир гурхІел цІакъав عِندَ الرَّحْمَنِ عَبْدًا ٩٣
 Аллагъасул جَلَّ جَلَالُهُ лагъзал руго.

Гъес рижарал, гъес хихъулел ва гъесул
 тадбиралда гъокъ ругел руго. Лагългъун вугев чи лъимерлгъун вукІин
 гІакълудалгъо къабул гъабулареб жо буго.

94. ХІакългъунго гъеб кинабго махлукъат لَقَدْ أَحْصَاهُمْ وَعَدَّهُمْ عَدًّا ٩٤
 Аллагъасда جَلَّ جَلَالُهُ жидер къадарги, рикІкІенги
 лъалеб буго.

Гъесдаса цохІо зарра гІадаб жоги балгъо хугІуларо ва гъесда лъачІого
 щибго жо лъугъуларо.

95. Къиямасеб къоялгъ Аллагъасда وَكُلُّهُمْ آتِيهِ يَوْمَ الْقِيَمَةِ فَرْدًا ٩٥
 щцере кинабго халкъ бачІине буго щивав

инсан живго цохло вугеб хIалалъ.

Жиндирго напсалъул ургъалида, живгун цадахъ боцIи-малги лъимал-хъызанги, кумек чагIиги гъечIого.

96. ХIакълъунго дунялалда ругеб

мехалъ ПIадегIанав Аллагъасда ﷺ

иманги лъун, гъесул расуласда ﷺ

нахъги рильлъун лъикIаб гIамал гъабун

хъвадарал муъминзабазе жиндир гурхIел цIакъав Аллагъас ﷺ

цоцазда гъоркъоб рокъа-хинлъи ва махIабат гъабизе буго. Ва гъел Аллагъасеги ﷺ рокъизе руго.

Маккаялда ругеб мехалъ муъминзаби жидер рикIкIен дагъал, жал мискинал ва пакъирав рулкун, мушрикал гIемерал ва чIухIарал рулкун, гъел муъминзаби гIадамаз жидер къимат гъабуларел, гIадамазда рихараллъун рулкIана. Жидер рагIиги босуларел, къадрокъиматги гъабуларел рулкIана. Жидерго къавмалда гъоркъорги рулкун гъез жал рикIкIун гутIи, гIодорегIан гъари, гIадамазе цIакъ захIматаб жо буго.

Гъадин бугелъул ПIадегIанав Аллагъас гъел муъминзабазул рекIел гъей гъабун, гъезда роххел бицун абулеб буго: Аллагъас ﷺ нуж гIемерги гъаризе руго, нужеда гъоркъоб рокъа-хинлъиги гъабизе буго. Нужеца сабро гъабе ва Аллагъ ﷺ цо гъавун гъесие гIибадат бацIцIад гъабун хъваде абун.

Абугъурайратидаса ﷺ бицараб хIадисалда буго: Аллагъасул свалат салам лъеяв аварагас абуна: «ПIадегIанав Аллагъасе цо лагъ вокъараб мехалъ жинца Жабраил малаикасда абула дие пуланав лагъ вокъун вуго, дуеги гъев лагъ вокъе-абун. Гъев лагъ Жабраиласеги вокъула. Цинги зобалазул агълуялда ахIула: «ПIадегIанав Алласе цо пуланав лагъ вокъун вуго, нужееси гъев лагъ вокъа»-абун. Аллагъас ﷺ зобалазул агълуялъеги гъев лагъ вокъизе ва гъез жив къабул гъавизе сабабал рекъезарула ва гъезда гъев вокъизавула»-абун. ХIадис имам АхIмадица бицана.

ГIусман ﷺ асхIабас абулеб букIана: цониги лагъ гъечIо жинца лъикIаб яги квешаб гIамал гъабулев, Аллагъас ﷺ гъеб гIамалалда релълъараб ретIел гъесда тIад ретIун гурони-абун. Гъарам ибну ХIаян абулев гIалимас абулеб букIана: цо муъминав лагъ жиндир ракIалдалъун Аллагъасде ﷺ вуссараб мехалъ ва Аллагъ разильиги тIалаб гъабураб мехалъ, Аллагъас ﷺ гIадамазул ракIал гъесде руссинарула ва гъезул ракIазулъ гъев вокъи ва гъесда гурхIи

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ
سَيَجْعَلُ لَهُمُ الرَّحْمَنُ وُدًّا ﴿٩٦﴾

рештІнабула»-абун.

97. ХІакълъунго Дица гъаб Къуръан
гъабуна, МухІаммад ﷺ, дуда жи
лъалеб гІараб маІалда, дуге жиб цІализе
бигъаяб букІизе ва дуца гъелдалъун
жужахІалъул гІазабалъул хІинкъи къезе дудехун инкар ккурал,
жидер хІал хъубал ва дагІба-къец гучал инкарчагІазе. Дуца
гъелдалъун алжаналъул роххел бицине Аллагъасда ﷻ иман
лъун гъесие гІибадат бацІада гъабурал муъинзабазда.

فَإِنَّمَا بُشِّرْنَاهُ بِلسانِكْ لِتُبَشِّرَ بِهِ
الْمُتَّقِينَ وَتُنذِرَ بِهِ قَوْمًا لَّدُنَّا ﴿١٧﴾

98. Дица цІакъ гІемер гъалаг гъаруна
умматал ва къавмал дида иман лъезе
чІухІарал, дир русулал гъереси гъарурал,
жидеца ракълалда тІад пасалъаби

وَكُرْ أَهْلَكَ نَاقِلَهُمْ مِّنْ قَرْنٍ هَلْ يُخِشُّ
مِنْهُمْ مِّنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا ﴿١٨﴾

гъарурал. Гъезул цониги чи нахъе хутІун вихъулев вугищ дуда я
гъав инсан! Яги дуда гъезул сас-махІІаги рагІулеб бугищ?

Гъел киналго гъалаг гъаруна, гъезул щивго чи нахъе хутІицІо, гъезул
росаби ва шагъарал чІорого хутІун чІунтана. Гъеб гІазаб ва гъалагІги
гъаб къавмалдаги щевезе бегъула ва Аллагъасе ﷻ гъал гъалаг гъаризе
бокъани, гъезие квербакъулев щивго чи вукІине гъечІо. Гъезул жидерго
щибго гъунарги букІине гъечІо гъеб гІазабалда данде чІчІезе ва гъеб
нахъчІвазе.

Аллагъасул ﷻ квербакъиялдалъун Сурату Марьямалъул тафсир ва
таржама хъван тІубана.

ТІадегІанав Аллагъасе буго кинабго рецц ва шукур.

**ТіадеГіанав Аллагъасе рещгун ва
гъесул квербакъиялдагун тіоцебесеб
жилд тіубана**

**Суратул фатихІататалгун авалалдасан
байбихгун сурату Марьямалгун
ахиралда щвезегІан**

فَهْرَسْتِ السُّورَاتِ وَالْآيَاتِ فِيهَا

Суратазул цларал, гъезул Маккаялда ва Мадинаялда
рештИнарурал баян гъарулеб фигуриса

	Сураталъул цлар	Гъумер	РештИана	السورة
1	Суратул ФатихIат	1	Маккаялда	سورة الفاتحة
2	Суратул Бакъарат	9	Мадинаялда	سورة البقرة
3	Сурату Али Гимран	166	Мадинаялда	سورة آل عمران
4	Сурату Ннисаъ	247	Мадинаялда	سورة النساء
5	Суратул Маидат	344	Мадинаялда	سورة المائدة
6	Суратул АнгIам	412	Маккаялда	سورة الأنعام
7	Суратул АгIраф	484	Маккаялда	سورة الأعراف
8	Суратул Анфал	565	Мадинаялда	سورة الأنفال
9	Сурату Тавбат	606	Мадинаялда	سورة التوبة
10	Сурату Юнус	674	Маккаялда	سورة يونس
11	Сурату Гъуд	712	Маккаялда	سورة هود
12	Сурату Юсуф	756	Маккаялда	سورة يوسف
13	Сурату РагIд	812	Мадинаялда	سورة الرعد
14	Сурату Ибрагъим	838	Маккаялда	سورة إبراهيم
15	Суратул Хижр	857	Маккаялда	سورة الحجر
16	Сурату НнахIль	878	Маккаялда	سورة النحل
17	Суратул Исраъ	927	Маккаялда	سورة الإسراء
18	Суратул Кагъф	991	Маккаялда	سورة الكهف
19	Сурату Марьям	1042	Маккаялда	سورة مريم

إِنَّ وَرَازَةَ الشُّؤْنِ الْإِسْلَامِيِّ وَالْأَوْقَافِ وَالِدَعْوَةَ وَالْإِشَارَةَ
 فِي الْمَلَكَةِ الْعَرَبِيَّةِ السُّعُودِيَّةِ
 الْمَشْرِفَةَ عَلَى مَجْمَعِ الْمَلِكِ فَهَدِ
 لَطِبَاعَةَ الْمُصَحَّفِ الشَّرِيفِ فِي الْمَدِينَةِ الْمُنَوَّرَةِ
 إِذْ يَسْرُهَا أَنْ يُصَدَّرَ الْمَجْمَعُ هَذِهِ الطَّبْعَةَ مِنَ الْقُرْآنِ الْكَرِيمِ
 وَتَرْجَمَةً مَعَانِيهِ وَتَقْسِيرَهُ إِلَى اللُّغَةِ الْأَوَارِيَّةِ
 تَسْأَلُ اللَّهُ أَنْ يَنْفَعَ بِهَا النَّاسَ
 وَأَنْ يَحْزِيَ
 خَازِنُ الْمَوْزَنِ الشَّرِيفِينَ الْمَلِكِ عَبْدَ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ السُّعُودِ
 أَحْسَنَ الْجَزَاءِ عَلَى جُحُودِهِ الْعَظِيمَةِ فِي نَشْرِ كِتَابِ اللَّهِ الْكَرِيمِ
 وَاللَّهُ وَلِيُّ التَّوْفِيقِ

СагІудиял Іарабиязул пачалихъалъул Исламиял ишазул,
 вакъфуялъул, диналде ахІиялъул ва нух малъиялъул, Фагъд
 ханасул Мадина шагъаралда бугеб Къуръанал зарбуялде
 рахъунеб мужаммагІалда тІад бугеб визараталъ, рохел загъир
 гъабулеб буго.

Гъеб мужаммагІалъул рес лъугъиялда гъаб хирияб Къуръан ва
 магІарул мацІалда бугеб гъелъул таржама ва тафсир зарбоялда
 бахъизе.

Ва Аллагъасда гъарулеб буго гъеб Къуръаналдалъун гІадамазе
 мунфагІат гъабе абун ва кІиябго хІарамалъул хъулухъчи,
 ГІабдулГІазизил вас ГІабдуллагъ ал-СугІуд ханасе лъикІаб
 жазаъ гъабе абунги, хирияб Аллагъасул тІехъ гІадамазухъе
 цвелягъес гъес гъабулеб кІудияб ишалъе Гооло.

Аллагъ жинца тавфикъ гъабулев вуго.

حُفُوَّةُ الظَّهِيرِ حُفُوَّةُ
لِجَمْعِ الْمَلِكِ فِي الْمَدِينَةِ الْمَدِينَةِ الْمَدِينَةِ

ص. ب. ٦٢٦٢ - المدينة المنورة

www.qurancomplex.gov.sa
contact@qurancomplex.gov.sa

Зарбоялде бахъиналзул хІакъ цІунун буго
Къуръанал зарбоялде рахъунѳ Фагъд
ханасул мужаммагІалъе

Почалзул ящик-6262-
нур бараб Мадина
www.qurancomplex.gov.sa
contact@qurancomplex.gov.sa

③ مجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف ، ١٤٣٤ هـ
فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر .

مجمع الملك فهد لطباعة المصحف الشريف
ترجمة معاني القرآن الكريم وتفسيره إلى اللغة الأوارية. / مجمع
الملك فهد لطباعة المصحف الشريف . - المدينة المنورة ، ١٤٣٤ هـ
مج^٢

١١١٢ ص ؛ ١٤ × ٢١ سم

ردمك : ٩٧٨-٦٠٣-٨٠٩٥-١٥-٧

٩٧٨-٦٠٣-٨٠٩٥-١٨-٨ (ج١)

١- القرآن ترجمة أ. العنوان

ديوي ٤، ٢٢١ ١٤٣٣/٤٦٢٠

رقم الإيداع : ١٤٣٣/٤٦٢٠

ردمك : ٩٧٨-٦٠٣-٨٠٩٥-١٥-٧

٩٧٨-٦٠٣-٨٠٩٥-١٨-٨ (ج١)

9 786038 095188